Gun –

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
15 E
9

H

C. XL c.

13-22.G.8

Card.[l] Sta M.[a] de Scala Orbis

SACRVM TRIBVNAL IVDICVM IN CAVSIS SANCTAE FIDEI CONTRA HÆRETICOS, ET DE HÆRESI SVSPECTOS.

Expoſitum in lucem publicam

Per P. F. Franciſcum Bordonum Parmen. Religionis Tertij Ord. S. Franciſci Sac. T. D.

Deſinitorem Generalem, ac S. Officij Parmæ Conſultorem.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EM.

SACRVM TRIBVNAL IVDICVM IN CAVSIS SANCTAE FIDEI CONTRA HAERETICOS, ET DE HAERESI SVSPECTOS.

Omnibus Epiſcopis, Inquiſitoribus, Conſultoribus, Iudicibus, Confeſſarijs, Procuratoribus, & Aduocatis valdè neceſſarium.

Cum explicatione omnium Bullarum, & Decretorum Spectantium ad S. Inquiſitionis Officium hactenus publicatorum.

Expoſitum in lucem publicam

PER P. F. FRANCISCVM BORDONVM PARMENSEM
Religionis Tertij Ordinis S. Franciſci Sac. Theol. Doct.
Definitorem Generalem, ac Sancti Officij Parmæ Conſultorem.

CARMELITANI SCALZI DI S. MARIA DELLA SCALA

ROMAE, Typis Hæredum Corbelletti. MDCXLVIII.
SVPERIORVM PERMISSV.

INNOCENTIO X. PONT. MAX.

FR. M. ANTONIVS BOTTONVS S.T.D. GENERALIS

De Pœnitentia Tertij Ordinis S. Franciſci.

NON habui, quem huic Sanctæ Fidei Iudiciali aſciſcerem foro expetendum magis Patronum, quam te, BEATISSIME PATER, cui non ſolum Terrarum, ſed etiam Cœli, fideique incumbit Orbis. Futurum Speraui, vt in publica luce fortius, ac felicius ingulum Cauſæ petat, hoc Iudicum Tribunal, quod P. Bordonus è Sodalitio Tertij Ordinis noſtri aperuit, ſi auſpicia præſint tanti Pontificis, qui humanæ dignitatis apicem occupauit commendatione præſertim forenſium virtutum, vnde clarus odio perduellium Hæreticorum, neque tàm ſplendoribus, quàm fulminibus coronatus ad terrorem Impiorum, ad Solatium Innocentiæ, Cœli cauſam propugnare dicitur in Terris. Qui iure fretus hoc opus defero Sanctitati Veſtræ, ſupplex pedibus aduolutus tuis oro, obteſtorque, vt cauſas conſilij mei, ſi non aliud, ſpectare velis,& quod iam tuum eſt, foueas. Vale ad felicitatem Eccleſiæ,ad ſolandos gemitus Columbæ.

EMINENTISSIMIS
ET REVERENDISSIMIS DOMINIS

DD.

Iulio Romæ Epiſcopo Portuenſi. Alphonſo dela Cueua Epiſcopo Præneſtino. Franciſco Barberino Epiſcopo Sabinenſi, Vicecancellario, & ſummiſtæ, Archipresbytero Baſilicæ S. Petri. Bernardino Spadæ Epiſcopo Albanenſi. Martio Ginnetto Tituli S. Mariæ Angelorum, ac S.D.N.Papæ Vicario. Cæſari Montio Tituli S Sylueſtri, Archiepiſcopo Mediolani. Hieronymo Veroſpio Tituli S.Agnetis in Agone, Epiſcopo Auximano. Fratri Vincentio Maculano Ord. Prædicator. Tituli S.Clementis. Ioanni Iacobo Panzirolo Tituli S. Stephani in Monte Cœlio. Lelio Falconerio Tituli S.Mariæ de Populo. Ioanni è Societate Ieſu de Lugo Tituli S.Balbinæ. Dominico Cecchino Tituli S. Sixti. Horatio Iuſtiniano Tituli S. Honuphrij, Maiori Pœnitentiario. Fratri Michaeli Mazzarino Ord. Prædicat. Tituli S. Cæciliæ Archiepiſcopo Aquenſi. Hieronymo Columnæ Tituli S.Euſtachij, Archipresb. Baſilicæ Lateranenſis, Et Rainaldo Eſtenſi Tituli S. Nicolai in Carcere. Miſeratione Diuina S.R.E. Cardinalibus in Vniuerſa Republica Chriſtiana aduerſus Hæreticam prauitatem Generalibus Inquiſitoribus, à Sancta Sede Apoſtolica ſpecialiter deputatis,

FR. MARCVS ANTONIVS BOTTONVS S.T.D. GENERALIS
De Pœnitentia Tertij Ordinis S.Franciſci.

I*STI Sacroſancti Officij Areopago ſiſtitur in præſentia Tribunal hoc Iudicum Sanctæ Fidei*, Eminentiſsimi Principes, *& implorat opem, ac Patrocinium veſtrum, quo non indignus videtur tàm operoſus conatus Auctoris, qui omnes omninò neruos contendit, vt perduellis Impietas vires ſibi eneruatas videat, & eliſas; neque cauſam ſuam tueri poſſit, niſi inſania furoris. Si non ſtylus fortaſſe probabitur, ſolatij loco erit, probari argumentum, dignum ſcilicet veſtra Sapientia, &* Pietate *argumentum. Ingenuè profitetur Auctor, ſatis amplum operæ pretium ſibi fore, ſi placeat operis ſtructura; ſatis pœnarum, & doloris, ſi non placeat.*

APPROBATIONES.

HOC opus cui inſcriptio, *Sacrum Tribunal Iudicum in Cauſis Sanctæ Fidei contra Hæreticos, & de Hæreſi ſuſpectos*, à R. P. M. Franciſco Bordono Definitore Generali, ac Sancti Officij Parmæ Conſultore compoſitum ex commiſſione Reuerendiſſimi P. M. Marci Antonij Bottoni Fratrum Tertij Ordinis S. Franciſci Generalis perlegi, & nihil in eo inueni, quod Fidei Catholicæ aduerſetur, imò breuiter, dilucidè, ac perdocte opus concinnatum. Dignum proindè cenſeo, quod in communem vtilitatem quam primum typis mandetur. Bononiæ die 1. Decembris 1647.

Fr. Dominicus Valla eiuſdem Ord. S.T. Regens, ac in almo Collegio Bononiæ Doct. Aggreg.

DE Mandato Reuerendiſſimi P. M. Marci Antonij Bottoni Fratrum de Pœnitentia Tertij Ordinis S. Franciſci Generalis legi, vidi, & attentè conſideraui hoc opus inſcriptum *Sacrum Tribunal Iudicum in Cauſis Sanctæ Fidei, contra Hæreticos, & de Hæreſi ſuſpectos* compoſitum à R. P. M. Franciſco Bordono eiuſdem Ordinis Definitore Generali, ac S. Officij Parmæ Conſultore; & pro veritate fateor nihil in eo inueni quod Fidei Catholicæ nec bonis moribus aduerſetur, imò potius omnia, quæ in hoc opere ventilantur, ſolida eruditione ſunt plena, & cenſeo dignum eſſe quod in lucem prodeat. In quorum fidem, &c. Romæ die 1. Ianuarij 1648.

Fr. Michael Angelus Quartararus à Sacca S.T.D. Tertij Ordinis S. Franciſci, & in Conuentu S. Pauli de Arenula Prior, &c.

FR. MARCVS ANTONIVS BOTTONVS S.T.D. GENERALIS

HOC opus inſcriptum *Sacrum Tribunal Iudicum in Cauſis Sanctæ Fidei, contra Hæreticos, & de Hæreſi ſuſpectos*, compoſitum à R. P. M. Franciſco Bordono Definitore Generali, ac S. Officij Parmæ Conſultore, & eiuſdem Ordinis duorum Patrum Theologorum iudicio approbatum; vt typis mandetur quoad nos ſpectat facultatem concedimus. In quorum fidem præſentes literas manu propria ſubſcripſimus, & ſolito noſtro ſigillo firmauimus. Romæ die 1. Ianuarij 1648.

Fr. M. A. B. Gener. de Pœnit. Ter. Ord. S. Franciſci.

Loco ✠ Sigilli

Imprimatur, Si videbitur Reuerendiſs. P. Mag. Sac. Palatij Apoſtolici.

A. Sacratus Epiſc. Comacl. Viceſg.

Imprimatur, Fr. Hyacinthus Pandulphus, Mag. & Reuerendiſs. Patris Fr. Vincentij Candidi, Sac. & Apoſt. Palatij Mag. Ord. Præd.

INDEX CAPITVM.

1 De Fide, & Fidelibus. pag. 1.
2 De Articulis, & Propoſitionibus de Fide. 44.
3 De Sacra Scriptura, & Traditionibus. 71.
4 De Eccleſia Catholica. 90.
5 De Romano Pontifice. 107.
6 De Sacris Concilijs. 142.
7 De Schiſmate, & Schiſmat. 167.
8 De Apoſtaſia, & Apoſtaſis. 177.
9 De Hæreſi, & Hæreticis. 185.
10 De Suſpectis de Hæreſi. 219.
11 De Abiuratione Hæreſis. 230.
12 De pœnis Hæreticorum, & aliorum. 238.
13 De negantibus Trinitatem, Incarnationem, &c. 268.
14 De libris prohibitis. 273.
15 De Impreſſione librorum. 293.
16 De poteſtate dæmonis. 307.
17 De ſuperſtitioſa inuocatione dæmonis. 321.
18 De Sortilegijs ex vana obſeruantia. 334.
19 De ſortilegijs ex maleficio. 351.
20 De diuinatione, & aſtrologia. 360
21 De pœnis contra Sortilegos, Maleficos, & Aſtrologos. 367.
22 De Abuſu Sacramentorum. 378.
23 De Solicitatione in Cōfeſſione. 405.
24 De Cōuerſatione cū Hæreticis. 440.
25 De Iudæis, & Paganis. 449.
26 De Blaſphemis hæreticalibus. 460.
27 De Religioſis Inquiſitoribus ſubiectis. 475.
28 De Decreto Bullarum Inquiſitionis legendo per Regulares. 485.
29 De offendentibus S. Officium. 495.
30 De Edictis Inquiſitorum. 505.
31 De denuntiandis hæreticis, & de hæreſi ſuſpectis. 517.
32 De Captura, & Carceratis. 529.
33 De teſtibus in cauſis fidei. 537.
34 De confeſſione reorum. 553.
35 De indicijs, & tortura. 565.
36 De defenſione reorum. 580.
37 De ſententijs ferendis. 596.
38 De Conſultoribus Inquiſitorū. 604.
39 De Vicarijs S. Officij. 611.
40 De Inquiſitoribus, ſeu Iudicibus contra hæreticos. 630.

CAPVT

INDEX QVAESTIONVM.

CAPVT I.

De Fide, & Fidelibus.

1 QVot modis ſumatur nomen Fidei. pag. 3.
2 Quid ſit fides. 3.
3 An fides ſit virtus ſupernaturalis. 4.
4 An fides ſit habitus. 5.
5 Quotuplex ſit habitus fidei. 5.
6 An fides infuſa ſufficiat ad elicitendos actus credendi. 6.
7 An habitus fidei ſit in intellectu, & voluntate. 6.
8 An habitus fidei diſtinguatur ab alijs habitibus. 6.
9 Quandonam habitus fidei infundatur homini. 7.
10 An Cathecumeno ante baptiſmum infundatur fides. 10.
11 An fides aliquando perdatur. 10.
12 An obſcuritas ſit de ratione fidei. 11.
13 An cognitio fidei ſit ſcientia. 11.
14 An aliqua propoſitio de fide ſit clara. 14.
15 An quod ab vno creditur ab alio videri poſsit. 14.
16 An idem myſterium fidei per eumdem actum ſimul videri, & credi poſſit. 14.
17 An vnus alio maiorem fidem habere poſſit. 14.
18 An fides augeatur in eodem. 14.
19 An quis certò ſcire poſſit ſe habere fidem. 15.
20 An in Hebreis fuerit vera fides. 15.
21 An in Chriſto fides fuerit. 15.
22 An B.V.M. fidem habuerit. 16.
23 An Beati in cælo retineant fidem. 17.
24 An in damnatis, & purgantibus remaneat fides. 17.
25 An in Angelis ſit fides. 18.
26 An Adam creatus fuerit cum fide infuſa. 18.
27 An fides ſit neceſſaria ad ſalutem. 18.
28 Quenam explicitè credenda ſint ab adultis neceſsitate medij. 21.
29 An ſola fides adultis ſufficiat ad ſalutem ſine operibus. 22.
30 An quilibet in ſua ſecta, & fide ſaluari poſsit. 24.
31 An infantibus ab hereticis baptizatis fides infundatur. 25.
32 Quandonam fides catholica dicatur ſufficienter promulgata. 27.
33 An infidelis putans ſuam ſectam minus bonam noſtra fide, teneatur fidem

dem

dem bonam amplecti. 27.
34 An rudibus ſufficiat credere quidquid credit Eccleſia. 27.
35 Quænam ſcire teneantur fideles de neceſſitate præcepti. 28.
36 An credens omnia præter vnum ſaluari poſſit. 29.
37 An poſſit dari ignorantia inuincibilis fidei. 29.
38 Quandonam obliget præceptum fidei internæ. 30.
30 An neceſſarium ſit ad ſalutem, aliquando confiteri fidem. 32.
40 An interrogatus de ſua fide teneatur reſpondere. 32.
41 An tempore perſecutionis licita ſit fuga, aut occultatio ad euitandam mortem. 33.
42 An interdum quis poſſit negare fidem ad mortem vitandam. 33.
43 An negans ſe Chriſtianum peccet mortaliter. 34.
44 An vocans ſe Iudæum; aut de alia ſecta neget fidem. ibid.
45 An negans ſe religioſum, clericum, peccet contra fidem. ibid.
46 An negans ſe Papiſtam peccet contra fidem. ibid.
47 An tranſeuntes per terras infidelium deponentes ſigna catholicorum, negent factis fidem. ibid.
48 An genua flectens idolo ſimulatè peccet mortaliter. 35.
49 An liceat fideli geſtare ſigna infidelium. ibid.
50 An in repræſentationibus liceat falſam religionem ſimulare. 36.
51 An intereſſens concionibus, vel officijs infideliũ dicatur negare fidẽ. ibid.
52 An fidem facto neget, qui cogitur concionibus illorum intereſſe. 37.
53 An tranſeunti per terras infidelium liceat comedere carnes ad vitandam mortem. ibid.
54 An ſine violatione fidei liceat fabricare idolum & templum. 38.
55 An liceat fabricare Hebræis ſinagogam. ibid.
56 An in graui neceſſitate liceat comedere carnes immolatas. 39.
57 An præter honorem Dei, & proximi vtilitatem aliquando fides ſolemniter ſit confitenda. 40.
58 Quibus licitum ſit diſputare de fide, & quibus non. ibid.
59 An fides actualis neceſſaria ſit adultis ad iuſtificationem, & gloriam. 41.
60 Quomodo probatur vera fides eſſe in Chriſtianis ſub Romano Pontifice. ibid.

CAPVT II.

De Articulis, & Propoſitionibus de fide.

1 IN quo continentur Articuli communiter vocati. 47.
2 An articulis fidei poſſit ſubeſſe falſum. ibid.
3 An plures ſint articuli noui, quam veteris teſtamenti. 48.
4 An articuli fidei differant inter ſe. ibid.
5 Quid ſit articulus fidei, ſeu propoſitio de fide. 49.
6 An concluſio deducta ſit de fide. 53.
7 An ſingulares propoſitiones deductæ ex vniuerſalibus ſint de fide. 54.
8 An vt articuli fidei à nobis credantur promulgandi ſint. 55.
9 An [illegible] proponenti credendum ſit. ibid.
10 An determinata in Capitibus Conciliorum ſint de fide. ibid.
11 An non acceptatio, conſuetudo, & derogatio habeat locum in articulis fidei. 56.
12 An opinio locum habeat in articulis fidei. 56.
13 An dentur aliqua loca Theologica pro articulis fidei. 57.
14 Quotuplex ſit propoſitio catholica. 58.
15 Qualis propoſitio ſit hæc: Sanctus Franciſcus nõ fuit Stigmatizatus à Chriſto. 66.
16 An negans Mariam Virginem conceptam ſine peccato originali ſit hæreticus, vel ſaltem ſuſpectus. 67.
17 Qualis propoſitio: Defunctus in Purgatorio

gatorio non manet vltra viginti annos. 69.
18 An aſſerens repetendas eſſe confeſſiones factas regularibus ſit hæreticus. 70.
19 An dicens non eſſe peccatum, quod verè eſt peccatum, ſit hæreticus. 70.
20 An Inquiſitor puniat proferentes propoſitiones ſcandaloſas. 70.

CAPVT III.

De Sacra Scriptura, & traditionibus.

1 QVinam ſint libri canonici. 73.
2 Quid de fide credendum ſit circa hos libros. 74.
3 Quid, & quotuplex ſit ſenſus Sacræ Scripturæ. ibid.
4 Qualis ex prædictis ſenſibus adhibeatur in explicandis myſterijs fidei. 75.
5 An vnus Scripturæ locus declaretur per alium. 77.
6 An ſenſus Metaphoricus, & ſimilitudinarius ſpectet ad literalem. 77.
7 An quilibet locus Scripturæ habeat ſenſum literalem. 78.
8 An [illegible] ſenſus literales. 79.
9 An teſtamentum vetus in nouo cietur ſecundum vtrumque ſenſum. 79.
10 Quotuplex ſit ſacra ſcriptura. 79.
11 An lex vetus adhuc obliget omnes homines. 81.
12 An lex noua Euangelij à Chriſto fuerit inſtituta obligans omnes homines. 83.
13 Quid, & quotuplex traditio. 84.
14 An de ratione traditionis Apoſtolicæ ſit continua ſucceſſio in Eccleſia Dei ſine vlla interruptione. 86
15 Quid ſit traditio Eccleſiaſtica. 87.

CAPVT IV.

De Eccleſia Catholica.

1 QVot modis ſumatur nomen Eccleſia. 95.
2 Quod ſit Eccleſia. 95.
3 An, & quomodo Eccleſia ſit vna. 96
4 An ſit ſancta. 97.
5 An ſit viſibilis. 97.
6 An errare poſſit. ibid.
7 An ſit perpetuò manſura. 98.
8 An in ſola Eccleſia ſit ſalus. 99.
9 An Romana Eccleſia ſit caput totius Eccleſiæ. 99.
10 Quænam ſint membra Eccleſiæ. 99.
11 Quo genere regiminis gubernetur Eccleſia. 104.
12 Vnde habeatur, quod Eccleſia Romana ſit vera Eccleſia Chriſti. ibid.

CAPVT V.

De Romano Pontifice cum ſuis quæſtionibus.

1 AN idem ſit Epiſcopus Romæ, ac Romanus Pontifex. 109.
2 An priuilegia conceſſa Petro fauore Eccleſiæ communicentur eius ſucceſſoribus. 111.
3 An de fide tenendum S. Petrum fuiſſe Eccleſiæ caput, & primatum Sedis fuiſſe Romæ. 122.
4 Quo iure, diuino ne, an Eccleſiaſtico Papatus ſit coniunctus cum Eccleſia Romana. 112.
5 An Papa teneatur Reſidere Romæ? 113.
6 An de fide credendum ſit Innocentium Decimum eſſe verum Pontificem Romanum? Quod idem

de omnibus quæritur. 114.
7 An dignitas Pontificatus communis fuerit omnibus Apoſtolis cum Petro illis à Chriſto immediatè communicata. 116.
8 An Papatus dignitas vtramque poteſtatem includat tam gladij ſpiritualis, quã temporalis. 117.
9 An negans poteſtatem temporalem in Pontifice ſit hæreticus. 125.
10 An Papa ſit maior Imperatore, & quocumque alio principe. ibid.
11 An negans Papæ hanc maioritatem ſit hæreticus. 127.
12 An Papa ſit maior omni Eccleſia. ibid.
13 An Papa poteſtatem, & dominium habeat ſuper infideles. 128.
14 An Papa errare poſſit in definiendis rebus fidei, & morum, & euadere hæreticus. 130.
15 An Papa putatus gaudeat hoc priuilegio non errandi in definiendis rebus fidei, & morum. 133.
16 An malitia, & peccatum Papæ, & Patrum in Concilio poſſit eſſe causa erroris in ipſis, vel per illud perdãt poteſtatem. ibid.
17 An Spiritus Sanctus aſſiſtat Papæ, & Patribus in Concilio, ſeu Congregatione coactis. 135.
18 An ad ſolum Pontificem ſpectet definire controuerſias fidei, & morum. ibid.
19 An Papa in canonizatione ſanctorum errare poſſit. ibid.
20 An Papa & Concilium nouum articulum facere poſſint, & antiquum abolere. ibid.
21 An aliquis Papa aliquando errauerit. 136.
22 An aliqua mulier quandoque in Papam electa fuerit. 137
23 An aliquis infidelis ſeu hæreticus aliquando electus fuerit in Papam. ibid.
24 An Papa non præmiſſa conſultatione poſſit definire controuerſiam fidei. ibid.
25 An Papa de facto præcedenti ſine conſultatione credendum ſit. 138.
26 An Collegi Cardinalium Sede Vacante condere poſſit ſtatuta reſtringentia autoritatem futuri Pontificis. ibid.
27 An quando Papa ſponte renuntiat Papatum ad valorem huius actus ſit neceſſarius conſenſus Cardinaliũ. 139.
28 An omnis poteſtas vtriuſque gladij in terris à Papa immediatè diffundatur in omnes. ibid.
29 An duo Pontifices ſimul eſſe poſſint. 140.

CAPVT VI.

De Sacris Concilijs.

1 Quid ſit Concilium. 144.
2 Quotuplex ſit Concilium. ibid.
3 Ex quibus perſonis conſtet Concilium Generale. ibid.
4 An omnes ſupradicti habeant non ſolum votum conſultiuum, ſed etiam deciſiuum. 145.
5 An Papa ſit caput Concilij. & ſupra illud habeat plenam poteſtatem. 146.
6 An Papa ſit ſupra Concilium ſiue in eo præſens, ſiue abſens. 148.
7 An Concilium quoad articulos fidei ſit ſupra Papam. ibid.
8 An ſtandum ſit definitioni facta per Papam cum ſuis Cardinalibus ſuper articulis fidei contra Concilium. ibid.
9 An Concilium poſſit deponere Papam. 149.
10 An verus Papa teneatur renuntiare ad euitanda ſcandala in ſchiſmate. 150.
11 An Concilium aliquando congregari poſſit ſine licentia Papæ, immo contra eius voluntatem. ibid.
12 Ad quos ſpectet electio Papæ tempore, quo Concilium eſt actu congregatum. 160.

13 Quid

13 Quid ſit Concilium perfectum, & imperfectum. 161.
14 An Concilium propria auctoritate condat leges ſpectantes ad materiam fidei, & morum. 162.
15 An in Concilio aſſiſtat Spiritus Sanctus dictans Patribus quid agere debeant, ne errent. ibid.
16 An Concilium legitimè congregatum in rebus fidei, & morum errare poſſit. ibid.
17 An Sede Vacante Concilium congregatum poſſit definire controuerſias fidei. 163.
18 An liceat appellare ad Cõcilium Generale. ibid.
19 An Concilium Prouinciale poſsit definire res fidei. ibid.
20 An omnes fideles teneantur acceptare Concilium. 164.
21 Vt Concilium obliget an ſit publicandum in ſingulis diœceſibus. ibid.
22 An ad derogandum Concilio requiratur ſpecialis mentio. 165.
23 Quid conſtitutio Papalis, & conciliaris. ibid.

CAPVT VII.

De Schiſmate, & Schiſmaticis.

1 Qvid ſit Schiſma. 168.
2 Quomodo differat inter ſe Apoſtaſia, Hæreſis, & ſchiſma, 169.
3 An ille dicatur ſchiſmaticus, qui ſe ſubtrahit ab obedientia Epiſcopi, vel ſui prælati. ibid.
4 An queuis inobedientia erga Papã ſit ſchiſma. ibid.
5 An nolens recognoſcere Papam, de cuius electionis valore dubitatur, ſit ſchiſmaticus. 170.
6 An ſchiſma ſit ſemper coniunctum cũ hæreſi. ibid.
7 An inuadens Epiſcoporũ ſedes ſit ſchiſmaticus. ibid.
8 An procurans vt Concilium congregetur contra voluntatem Papæ ſit ſchiſmaticus. 171.
9 An mouens bellum Eccleſiæ, vel Papæ ſit ſchiſmaticus. ibid.
10 An fingens ſe Papam, & caput Eccleſiæ ſit ſchiſmaticus. ibid.
11 An recedentes à Concilio, vel reuocatũ proſequentes ſint ſchiſmatici. ibid.
12 An inobſeruans ritus Eccleſiæ Romanæ ſit ſchiſmaticus. ibid.
13 An appellans ad futurum concilium ſit ſchiſmaticus. ibid.
14 An aſſerens non eſſe credendum vnitati Eccleſiæ, & Papæ ſit ſchiſmaticus. 172.
15 Ad quem ſpectet tollere ſchiſma. ibid.
16 An ſchiſmaticus ſit hæreticus. ibid.
17 An ſchiſmaticus ſit extra Eccleſiam. 173.
18 An ſchiſmaticus careat poteſtate Eccleſiaſtica. 173.
19 An ſchiſmaticus ſit priuatus beneficijs. 173.
20 An ſuſcipiens beneficium ſit illo priuatus. 174.
21 An ſchiſmaticus ſit infamis. ibid.
22 An ſchiſmaticus ſit irregularis. ibid.
23 An geſta per Antipapas valida ſint. ibid.
24 An verus Papa debeat renuntiare ad tollendum ſchiſma. 175.
25 An ſchiſmaticus gaudeat immunitate. 175.
26 Quibus pœnis corporalibus afficiatur. 175.
27 An ſchiſmaticus ſit ſuſpectus de hæreſi. 175.
28 An ſuſpectus de ſchiſmate, ſit etiam de hæreſi. 175.
29 An, & quomodo abiurare debeat. ibid.
30 Quibus pœnis ſoleant puniri. 176.
31 Quid dicendum de fautoribus ſchiſmaticorum. 176.

CA-

CAPVT VIII.

De Apoſtaſia, & Apoſtatis.

1 QVid ſit Apoſtaſia. 178.
2 An accedens ad Sectam Caluiniſtam ſit Apoſtata. ibid.
3 Quomodo differant ſchiſma, Apoſtaſia, & hæreſis. 179.
4 An differant eſſentialiter. ibid.
5 An qui ſacrificat Dæmoni, vel mandat ſit Apoſtata. 180.
6 An chriſtianus tranſiens ad Iudæos, ſeu Paganos. ibid.
7 An faciens ſe rebaptizare ſit Apoſtata. ibid.
8 An nulliter baptizatus recedens ſit Apoſtata. ibid.
9 An fingens ſe chriſtianum recedens ſit Apoſtata. ibid.
10 An vi, vel metu fidem abnegans ſit Apoſtata. 181.
11 Quibus pœnis afficiantur Apoſtatæ. 182.
12 An Apoſtata ad fidem reuerſus ſit recipiendus. 182.
13 An proferens: Renego Chriſtum, fidem: ſit Apoſtata. 182.
14 An Apoſtatæ delictum ſpectet tantum ad Inquiſitorem. 182.
15 An Apoſtata ab obedientia ſubdatur Inquiſitori. 183.
16 An Apoſtata ab ordine ſubdatur Inquiſitori. 183.
17 An Apoſtata à religione ſubdatur Inquiſitori. 184.

CAPVT IX.

De Hæreſi, & Hæreticis.

1 ETimologia hæreſis. 188.
2 Quid ſit hæreſis. 188.
3 Vt quis incurrat hæreſim, an debeat eſſe baptizatus. 190.
4 An inualidè, ſeu fictè baptizatus, & Cathecumeni incurrant pœnas hæreticorum. 192.
5 An pertinacia ſit de ratione eſſentiali hæreſis. 193.
6 An ignorantia craſſa, & affectata excuſent ab hæreſi. 194.
7 Vt quis incurrat hæreſim, an prius ſit admonendus. 198.
8 An tenens contra fidem paratus corrigi ſit hæreticus. 199.
9 Sibi firmiter perſuadens aliquid non eſſe contra fidem admonitus à doctis, an perſiſtens ſit hæreticus. ibid.
10 Quandonam fides catholica dicatur ſufficienter propoſita infideli, vt teneatur credere deſerendo ſuam ſectam. 201.
11 An infidelis tenens ſuam opinionem minus probabilem non amplexando fidem, quam putat probabiliorē peccet. 202.
12 An patientes graues tentationes contra fidem ſint hæretici. 203.
13 An ſit hæreticus paratus ab Eccleſia corrigi, modo conuincatur rationibus. 203.
14 An non ſolum mentis aſſenſu, ſed etiam verbis, aut factis committatur hæreſis. 203.
15 An mente tenens articulum, quem exterius negat, ſit hæreticus. ibid.
16 An negans propoſitionem, ſiuè veram, ſiuè falſam, quam putat eſſe contra fidem, & non eſt, ſit hæreticus. 204.
17 An credens veram aliquam propoſitionem, quæ in ſe eſt falſa, tenens eam de fide eſſe, licet non ſit, ſit hæreticus. 205.
18 Vt quis verè ſit hæreticus, an neceſſe ſit, quod directè velit ſentire contra Eccleſiam. 206.
19 An detur paruitas materiæ in hæreſi. ibid.
20 An dubius in fide ſit infidelis. ibid.

21 An ſit hæreticus dicens: Non credo, vel non crederem hoc, licet eſſet de fide definitum. 207.
22 An ſit hæreticus non credens articulũ ſibi priuatim à Deo reuelatũ. ibid.
23 An negens Chriſtum eſſe riſibilem ſit hæreticus. 208.
24 An ſit hæreticus proferens verba hæreticalia ex ioco, lubrico linguæ, aut ex ira. ibid.
25 An proteſtatio fidei proſit ne quis cenſeatur hæreticus. 210.
26 Quis in iure dicatur hæreticus manifeſtus. 211.
27 De hæreticis hæreſiarchis. ibid.
28 De hæreticis relapſis. 212.
29 De hæreticis pœnitentibus. 214.
30 De affirmatiuis, negatiuis, & impœnitentibus. 216.
31 De reuocantibus ſuam confeſſionẽ. ibid.
32 An quis in dubio præſumatur perſeuerare in hæreſi. 217.
33 An credens hæretico ſit & ipſe formaliter hæreticus. ibid.
34 Caluiniſtæ quomodo expediendi. 218.

CAPVT X.

De ſuſpectis de Hæreſi.

1 Qvid & quotuplex ſuſpicio. & Præſumptio. 223.
2 Quis dicatur leuiter ſuſpectus de hæreſi. 225.
3 Quis dicatur vehementer ſuſpectus de hæreſi. 226.
4 Quis dicatur violenter ſuſpectus de hæreſi. ibid.
5 An duæ leues ſuſpiciones faciant vnam vehementem, & duæ vehementes vnam violentam. ibid.
6 An faciens opus ex ſe malum, quod de ſe nullam admittit ſuſpicionem hæreſis, laudatum ab hæreticis, ex hoc induat ſuſpicionem. ibid.
7 An ſuſpicio vehemens, & violenta admittant probationem in contrarium. 227.
8 An ſuſpectus vehementer, ſeu violenter cogatur abiurare. ibid.
9 An puniendi pœnis ordinarÿs hæreticorum. ibid.
10 An inquiri poſſit contra vehementer ſuſpectum poſt mortem. ibid.
11 An ſuſpectus vehementer ſeu violenter interrogetur ſuper veritate, & negans hæreticam intentionem torqueatur. 228.
12 Vt quis dicatur de hæreſi ſuſpectus ſufficiat, vt denuntiatus ſit, an præterea neceſſe ſit, quod indicium ſit plenè probatum. ibid.
13 An probatus leuiter ſuſpectus de hæreſi, ac proinde de leui abiurans condemnari poſſit ad fuſtigationem, & triremes. ibid.
14 An idem delictum à diuerſis perpetratum, in vno inducere poſſit leuem ſuſpicionem, in alio grauem. 229.
15 An fautores hæreticorum ſint ſuſpecti leuiter, an vehementer. ibid.

CAPVT XI.

De Abiuratione Hæreſis:

1 Qvid ſit abiuratio. 231.
2 [illegible] ab hæretico formali, verùm etiam à ſuſpecto etiã leuiter. 222.
3 An abiuratio ſit pœna. 223.
4 Qualis probatio requiratur, vt quis cogatur ad abiurationem. ibid.
5 Publicè, an ſecretè tantum fiat abiuratio. ibid.
6 Quot actibus conſtet abiuratio. 234.
7 An aliqui excuſentur ab abiuratione. 235.
8 An abſolutio ab excommunicatione detur ante abiurationem. 236.
9 Quid agendum cum reo nolente abiurare. ibid.
10 An abiuratio fiat ſolum coram Inquiſitore. ibid.
11 An ſimplex confeſſarius recipiat abiurationem. ibid.
12 An ad vehementem ſuſpicionem ſequi debeat vehemens abiuratio. 237.

CA-

CAPVT XII.

De Pœnis hæreticorum,& aliorum.

1 AN, & quomodo hæretici incurrant excommunicationem. 241.

2 Quid requiratur ad conſtituendum hæreticum mixtum in ordine ad cenſuras. 244.

3 An credentes, receptatores, fautores, & defenſores hæreticorum ſint excõmunicati. 247.

4 Quibus actionibus prædicti dicantur fauere hæreticis. 248.

5 An ſuſpecti de hæreſi ſint excommunicati. 249.

6 An fautores non hæreticorum, ſed ſuſpectorum ſint excommunicati. ibid.

7 An filij hæreticorum, & fautorum horum ſint excommunicati. ibid.

8 An præter Papam, & articulum mortis quis ab ea cenſura abſoluere poſſit. ibid.

9 An adſint aliæ excõmunicationes in cauſa hæreſis. 252.

10 An hæretici ſint irregulares & idem de ſuis fautoribus. 253.

11 An Epiſcopus, & regulares ſuos diſpenſent in irregularitate prædicta. 254.

12 An hæretici, & eorum fautores, & filij ſint infames. 255.

13 An prædicti perdant nobilitatem, ibid.

14 An ſupradictum ſint ipſo iure priuati omnibus beneficijs. 256.

15 An hæretici, fautores, filij, & ſuſpecti perdant poteſtates ordinis, & iuriſdictionis. 257.

16 An ſupradicti ipſo iure ſint priuati omnibus officijs, & actibus legitimis. 258.

17 An prędicti careant Eccleſiaſtica ſepultura. 259.

18 An pater hæreticus perdat patriam poteſtatem. ibid.

19 An ſupradicti ſint incapaces iure teſtandi. ibid.

20 An ſint capaces ſucceſſionis, & alijs. 260.

21 An obligati hæreticis liberentur. ibid.

22 An bona hæreticorum, & fautorum ſint confiſcata. ibid.

23 An ſint confiſcata ipſo iure à die commiſſæ hæreſis. 261.

24 An fructus intermedios hæreticus faciat ſuos. ibid.

25 An ante ſententiã alienare poſſit. 262.

26 Quænam bona ſint ſubiecta fiſco. ibid.

27 An hæreditas nondum adita ſit ſubiecta fiſco. ibid.

28 An legitima debeatur fiſco. ibid.

29 An fideicommiſſum ſit ſubiectum fiſco. ibid.

30 An maioratus ſit fiſci. 263.

31 An peculium caſtrenſe, vel quaſi ſubiectum ſit fiſco. ibid.

32 An aduentium, & profectitium debeatur fiſco. ibid.

33 An bona cenſualia ſint obnoxia fiſco. 264.

34 An iuſpatronatus ſubiectum ſit fiſco. ibid.

35 An emphiteuſis. ibid.

36 An bona clericorum ſint ſubiecta fiſco. [illegible] 265.

37 An hæreticus re[illegible]s recuperet bona. ibid.

38 An bona religioſi ſint ſubiecta fiſco. ibid.

39 Quinam hæretici tradendi ſunt curiæ laicali. 266.

40 Quibus pœnis puniantur hæretici, ibid.

41 An hæretici mortui puniantur. ibid.

42 An Principes hæretici ſubdantur ſupradictis pœnis. ibid.

43 An ſimpliciter ſuſpecti incurrant aliquas iuris pœnas. 267.

44 An iſti pœnitentiati poſſint promoueri, & miniſtrare in ordinibus ſuſceptis. ibid.

CAPVT XIII.

De negantibus Vnitatem, Trinitatem, Incarnationem Dei, Maternitatem, & Virginitatem Beatæ Mariæ.

1 *QVinam, & quot articuli ſint illi, quos negantes tradendi ſunt curiæ ſeculari.* 270.

2 *An negantes ſolum principales articulos, an etiam neceſſarios tradendi ſunt curiæ ſeculari.* 270.

3 *An credens B.M. fuiſſe quidem Virginem ante partum, & in partu, ſed poſt non, aſſerendo cognitam fuiſſe à Ioſeph viro ſuo ſubijciatur his pœnis.* 270.

4 *An aſſerens B.M. præter Ioſeph habuiſſe alium virum, cum quo tamen perpetuò ſeruauit virginitatem, ſicut cum Ioſeph ſubijciatur pœnis huius Bullæ.* 271.

5 *An ignorantia horum articulorum, Bullæ, & pœnarum eius excuſet negantem huiuſmodi articulos.* 271.

6 *An huic Bullæ ſubijciantur Cardinales, Imperator, & Reges.* 271.

7 *An habeat hæc Bulla ſuum effectum in illis locis, vbi eius publicatio impeditur.* 271.

8 *Quis dicatur hæreticus ſubuerſus, & relapſus, de quibus fit mentio in hac Bulla.* 272.

CAPVT XIV.

De Libris prohibitis.

1 *AD quoſnam ſuperiores ſpectat prohibere libros pernicioſos.* 275

2 *An libri prohibiti comburendi ſint.* 276

3 *An quis propria voluntate poſſit illos comburere.* 276.

4 *An, & quæ differentia inter libros prohibitos, & ſuſpenſos.* 277.

5 *An quilibet librum à ſe compoſitum corrigere poſſit, & aliorum.* 278.

6 *Ad quem ſpectet damnare Auctorem.* 279.

7 *Ad quem ſpectet prohibere libros.* 279

8 *An quis teſtari poſſit de libris prohibitis.* 280.

9 *An Inquiſitor debeat dare Chirographum de libris ſibi conſignatis.* 280

10 *Ad quoſnam ſpectat concedere licentiã legendi libros.* 280.

11 *An Epiſcopis ſublata fuit facultas legendi, & licentiandi.* 281.

12 *An Inquiſitores modò poſſint legere, & licentiare.* 282.

13 *An Prælatis regularibus ſublata ſint priuilegia legendi.* 283.

14 *An facultas ſublata ſit Regibus, & alijs.* 284.

15 *An intelligantur reuocatæ licentiæ continentes clauſulam efficaciſſimã.* 284.

16 *An virtute dictæ Bullæ Vrbani comburendi ſint libri.* 284.

17 *An in aliquo caſu neceſſitatis legi, vel retineri poſſint.* 284.

18 *An licentia habita quis vti poſſit extra locum concedentis.* 285.

19 *A quonam iudice puniendus legens, aut retinens libros prohibitos.* 285.

20 *An legens, vel retinens illos ſit ſuſpectus de hæreſi.* 285.

21 *An iſti torquendi ſint ex libris repertis.* 286.

22 *An conuictus, vel confeſſus de libris debeat abiurare.* 286.

23 *Quibus pœnis ſint puniendi.* 286

24 *An legens, vel retinens libros huiuſmodi denuntiandus ſit.* 287.

25 *An legens, vel retinens illos peccet mortaliter.* 287.

26 *An lata ſit excommunicatio contra legentes, & retinentes.* 287.

27 *An legens librum hæretici nondum damnati ſit excommunicatus.* 288

28 *Quid veniat ſub nomine* libri *tam in Bulla, quam in Indice.* 288.

29 *Quid ſit continere hæreſim, & tractare*

††† de

de religione. 289
30 An paruitas materiæ lectionis, & retentionis excuſet. 290.
31 An retinens alienum apud ſe, vel ſuum extra excuſetur. 290.
32 Quis apud regulares incurrat hanc cenſuram. 290.
33 An mandans, rogans, ſeu audiens legentem incurrat. 290.
34 An legens, ſed non intelligens incurrat. 290.
35 An oculis percurrens excuſetur. 291
36 An quæuis ignorantia etiam affectata excuſet. 291.
37 Quomodo quis dicatur defendere librũ heretici. 291.
38 Quomodo intelligatur excommunicatio lata in indice. 291.
39 An legens libros probibitos ex alia cauſa quam hæreſis, aut eiuſdem ſuſpicionis incurrat pœnas. 291.

CAPVT XV.

De Impreſſione librorum.

1 An libri, & alia ſcripta probibeãtur imprimi ſine licentia, & approbatione ſuperiorum. 295.
2 An ante Decretum Concilij Lateran. extaret ſuper hoc prohibitio. 296.
3 An Decretum Lateran. innouetur in Tridentino. 296.
4 An excommunicatio in eo lata ſit reſeruata. 296.
5 Quinam, & quibus actionibus ea excommunicatio incurratur. 296.
6 Qualis liber dicatur agere de rebus ſacris. 297.
7 Quomodo libri de ſacris ſcripto dicantur diuulgari. 297.
8 An religioſi imprimi facientes, vel diuulgantes libros ſine licentia ſuorum ſuperiorum incurrant eam excommunicationem. 297.
9 An imprimi poſſit liber ſine nomine Auctoris. 298.
10 An librorum imprimendorum Reuiſor ſit Theologus. 298.
11 Quomodo imprimendi ſint libri agentes de vitis hominum, qui cum fama ſanctitatis, aut martyrij obierunt. 298.
12 An depingi poſsint Imagines horum hominum. 299.
13 An eorumdẽ Imagines ſine ſignis ſanctitatis exponi poſsint. 299.
14 An venerari poſsint ſaltem occultè, & priuatis honoribus. 300.
15 An illorum ſepulcris aptari poſsint vota, & tabellæ. 300.
16 An vota his oblata in Eccleſijs regularium recipiantur per ſolos regulares ſine approbatione Epiſcopi. 300
17 An communis Eccleſiæ etiam Epiſcopalis conſenſus, & Epiſcopi ſcientia, & tolerantia probet aliquem virum ex antiquis eſſe ſanctum. 301.
18 An in imprimendis horum antiquorum ſanctorum ex conſenſu communi, Eccleſiæ, vel ſcientia Epiſcopi expectanda ſit reſponſio S. Congreg. 301.
19 An præſcripta forma approbationis S. C. petenda ſit in impreſsione noui miraculi, ſeu gratiæ factorum à ſanctis, ſeu beatis. 301.
20 Quid ſit ordinatum circa picturam, & expoſitionem Imaginum ſanctorum. 302.
21 An Imagines prophanæ, & indecentes exponi poſsint in Eccleſijs. 302
22 An prohibeatur editio librorum de auxilijs. 303.
23 An libri in vno loco compoſiti extra mitti poſsint imprimendi. 305.
24 An imprimi poſsint Reſponſa Sacræ Congregationis. 305.
25 An libros imprimentes ſine licentia ſint ſuſpecti de hæreſi. 306
26 An imprimi poſsint libri hominum cum fama ſanctitatis decedentium per modum prophanæ hiſtoriæ. 306

CA-

CAPVT XVI.

De Poteſtate Dœmonis.

1 AN Angeli tam boni, quam mali moueantur localiter. 310
2 An aſſumant realiter corpora, & non tantum apparenter. 313.
3 An in aſſumptis corporibus exerceant operationes vitales. 315.
4 An dęmones ſuper elementa, & alia corpora poteſtatem habeant. 316
5 An transferre poſſint vnum corpus à loco ad locum. 316.
6 An dęmon poſſit ingredi corpus humanum, & illud vexare. 316
7. An poſſit transformare corpora hominum, & brutorum. 317
8 An theſauros docere, & eruere poſſit hominibus. 317.
9 An cauſare infirmitates, & mortem. 317.
10 An ſanare ab infirmitatibus. 318.
11 An dæmones cum mulieribus poſſint generare. 318.
12 An poſſint maleficare coniugatos in copula. 318.
13 An poſſint facere miracula. 319
14 An habeat Diabolus poteſtatem ſuper animam rationalem. 319
15 An cognoſcant Angeli tam boni, quam mali ſecreta cordium. 319.

CAPVT XVII.

De Superſtitioſa inuocatione Dęmonis.

1 QVid, & quotuplex ſit ſuperſtitio. 3[illegible]
2 An inuocatio dæmonis ſit prohibita. 324.
3 Quot modis inuocetur dæmon. 325.
4 An inuocatio dęmonis ex illis tribus modis ſit hæreticalis. 326
5 An inuocatio tam imperatiua, quam deprecatiua ſapiat hæreſim. 326.
6 Quid ſit pactum cum dęmone tam expreſſum, quam tacitum. 327.
7 Quid agat homo cum dæmone per pactum expreſſum. 328.
8 An pactum tacitum per proteſtationẽ excludatur. 328
9 An excludatur per ignorantiam. 32[illegible].
10 An pactum tacitum debuerit aliquando fuiſſe expreſſum cũ aliquo. 329.
11 An inuocatio dęmonis ad id quod non excedit eius vires ſit hæreticalis. 329.
12 Quænam facere poſſit dæmon, aut ſcire non excedentia eius vires. 330.
13 An in omnibus ſpeciebus ſuperſtitionis reperiatur inuocatio dæmonis. 330
14 An pactum expreſſum, & tacitum diuerſificet actus ſuperſtitionis. 331
15 Inuocatio tam explicita, quam tacita, quam ſuſpicionem hæreſis inducant. 331
16 An dæmon alligari poſſit in annulo. 331.
17 An cogendus ſit per exorciſmum ad reſtituendum Chirographum. 332
18 An exorciſta adiurando dæmonem faciat actum ſuperſtitionis. 332.
19 An liceat adiurare creaturas irrationales. 332
20 An adiurari poſſit dæmon vnus, vt alium expellat. 333
21 An exorciſta à dæmone quærat authorem maleficij. 333.

CAPVT XVIII.

De Sortilegijs ex vana obſeruantia.

1 QVid, & quotuplex ſit vana obſeruantia. 336.
2 De virtute, qualitate. & conditione mediorum, quæ adhibentur à ſuperſtitioſis in fabricandis ſortilegijs. 338.
3 Quomodo cognoſcendum an effectus excedat necne virtutẽ medij. 339.
4 An quando conſtat medium eſſe verè cauſam, ſed habet adiunctam va-

nam circumſtantiam, ſit ſortilegium? 340.
5 Vnde nam cognoſcatur ſortilegiũ., 340
6 An omne ſortilegium ſit hæreticale. 340
7 Quomodo ſortilegus reddatur ſuſpectus de hæreſi. 341.
8 An, & quale ſortilegium ex Hoſtia, Vino, & Aqua pro Miſſa. 342.
9 An mixtura ſacrorum reddat ſortilegium ſapiens manifeſtam hæreſim. 342.
10 An, & quomodo cognoſcatur breuia continere ſuperſtitionem. 343.
11 An obſeruatio colligendi herbas tali die ſit ſuperſtitio. 343.
12 An quidam modi ſanandi ſunt ſortilegia. 343.
13 An ſortilegium inuocatio ſancti ſub dubio an ſit ſanctus. 344
14 An poculum amatorium ſit ſortilegiũ. 345.
15 An obſeruatio dierum fauſtorum, & infauſtorum ſit ſortilegium. 346.
16 An quædam deuotiones in Eccleſijs ſint ſuperſtitioſa. 346.
17 An ſortilegium ſuper oſſibus mortuorũ factum. 346.
18 An omnium ſortilegiorum cognitio ſpectet ad Inquiſitorem, excluſis laicis. 347.
19 An laicus iudex ſit competens contra ſuum reum in tormentis repertum ſuperſtitioſum. 348
20 An iudex laicus punire poſſit Cingaras dantes bonam venturam. 349.
21 An æque puniatur incipiens ſortilegiũ ſicut perficiens. 349
22 An abraſio capillorum rei malefici, vt fateatur ſit ſuperſtitio. 349.
23 An ſuperſtitioſum ſit celebrare miſſas de mortuis pro viuis. 349

CAPVT XIX.

De ſortilegijs ex maleficio.

1 Quid ſit maleficium. 352.
2 An ſit peccatum mortale ex genere ſuo. 353.
3 An liceat tollere medium, cuius poſitione dæmon nocet. 353.
4 An liceat maleficium malefico ſoluere 354.
5 An liceat petere deſtructionem maleficij à parato volente illud ſoluere alio maleficio. 354.
6 An liceat petere diſſolutionem, quando petenti conſtat maleficum ſcire ſoluere modo licito. 354.
7 An quando ſcio paratum vtrumque modum cognoſcere, poſſim abſolutè rogare illum, vt maleficum ſoluat. 354.
8 An quando maleficus ſcit ſoluere maleficium bene & male, & non vult illud niſi male deſtruere, poſſim id acceptare. 354.
9 An maleficiatus conſentire poſſit in medicinam vanam. 356.
10 An liceat dicere dæmoni, vt exeat ex hoc corpore. 356.
11 Quomodo probetur maleficium. 356
12 Quænam ſint indicia probantia maleficium. 357.
13 An publica vulgi fama probet contra ſagam. 358.
14 An probanda ſit qualitas maleficij ex ſortilegio. 358
15 An depoſitio Strigæ de viſis inconuenientu probet. 358.
16 An atteſtatio ſagæ ſocia poſtulet torturam. 359.
17 De quibus interrogandi ſint malefici. 359.

CAPVT XX.

De Diuinatione, & Aſtrologia.

1 Quid, & quotuplex ſit diuinatio. 361.
2 Quot modis fiat diuinatio expreſſo dæmonis pacto. 362.
3 Quandonam peccatum ſit diuinatio per ſomnia. 362.
4 An diuinatio per ſortes licita ſit. 363.
5 Quid ſit augurium, auſpicium, Omen, & chyromantia. 363.
6 An aſtrologia tam naturalis, quam iudiciaria licita ſit. 363.

7 An

7 *An prohibita ſit Aſtrologia iudicans de temperamento corporis.* 364.
8 *An prohibita ſit Aſtrologia coniecturans de inclinationibus hominis.* 365.
9 *An aſtra influant in animam rationalem, & eius potentias?* 365.

CAPVT XXI.

De pœnis contra Sortilegos, Maleficos, & Aſtrologos.

1 *AN Sortilegi ſint excommunicati.* 368.
2 *An aliæ pœnæ contra Sortilegos in iure ſint expreſsè.* 369.
3 *Quibuſnam pœnis caſtigandi ſunt Sortilegi.* 369.
4 *Quid ſtatuerit Sixtus V. contra Aſtrologos.* 369.
5 *An omnis ſpecies ſuperſtitionis prohibeatur in Bulla Sixti.* 370.
6 *An qui ſemel diuinauit comprehendatur in Bulla.* 370.
7 *Quænam actiones prohibeantur in Bulla Sixti.* 371
8 *An per Bullam prohibeantur etiam coniecturæ circa futura.* 371
9 *An olim Regulares eſſent iudices ex Bulla hac.* 371.
10 *Quænam ſint pœnæ Canonicæ, de quibus in Bulla.* 371.
11 *Quaſnam pœnas incurrant legentes, aut retinentes libros Aſtrologiæ.* 372.
12 *An Aſtrologus ſit de hæreſi ſuſpectus.* 372.
13 *Quid contineat Bulla Vrbani VIII. contra Aſtrologos.* 372.
14 *Quinam afficiantur duabus excommunicationibus ibi expreſſis.* 373.
15 *Quando, & à quibus incurratur ſecunda excommunicatio.* 374.
16 *An præter cenſuras imponantur aliæ pœnæ.* 374.
17 *Ad quos iudices ſpectet cognitio huius cauſæ.* 375.
18 *An hæc cauſa tractari poſſit à prælatis nullius.* 375.
19 *An eadem tractari poſſit à regularibus.* 375.
20 *Ad quid ſe extendat diuinatio hic prohibita.* 375.
21 *An pro qualibet minima actione incurrantur illæ pœnæ.* 376.
22 *Quid contineatur in tertia Bulla Gregorij XV. contra Maleficos,* 376.
23 *Quot requirantur, vt Maleficus tradatur curiæ ſeculari.* 376.
24 *Quid concludendum, quãdo dubitatur an mors prouenerit proximè à febri, an à Maleficio.* 376.
25 *Quodnam cenſendum ſit damnum notabile illatum à Malefico.* 377

CAPVT XXII.

De Abuſu Sacramentorũ.

1 *AN iteratio Sacramenti imprimentis caracterem reddat ſuſpectum de hæreſi tam iterantem, quam ſecundò illud recipientẽ.* 380
2 *An diu differens baptizare ſuos filios ſit ſuſpectus.* 381.
3 *An abſolutè nolens ſuum filium baptizare ſubdatur Inquiſitori.* 382.
4 *An imponens filijs ſuis nomina infidelium, & hæreticorum ſit ſuſpectus* 382.
5 *An qui bis eodem die celebrauit ſubdatur Inquiſitori.* 382.
6 *A quo ſit puniendus, qui bis celebrauit eodem die.* 383.
7 *An Sacerdos, qui finxit ſe celebrare, & non celebrauit ſubdatur?* 383.
8 *An nondum Sacerdos celebrans, vel abſoluens ſubdatur? Bulla Gregorij XIII. refertur.* 384.
9 *Qua pœna ſint plectendi non Sacerdotes celebrantes, vel abſoluentes? Bulla Clementis VIII.* 386.
10 *An qui non abſoluit, nec Miſſam perfecit puniatur pœna Bullæ.* 386.
11 *An Sacerdos ſuſpenſus, depoſitus, &c. comprehendatur ſub Bulla.* 388.

12 *Quo-*

12 *Quomodo probetur celebratio Miſſa, & data abſolutio.* 388.
13 *Quid agendum cum eo, qui fatetur ſe celebraſſe, & abſoluiſſe, quia aſſerit ſe Sacerdotem.* 391.
14 *Ad quem ſpectat probare qualitatem Sacerdotij.* 391.
15 *An fictus Sacerdos, apud quem repertæ ſunt literæ teſtimoniales falſæ, puniendus ſit pœna ordinaria Bullæ.* 392.
16 *An laici Sacerdotium ſimulantes denuntiandi ſint.* 392
17 *An fictus Sacerdos negans torturãdus ſit.* 392.
18 *An nõ Sacerdos excuſari poſſit à pœna ordinaria.* 393.
19 *An laica poteſtas, cui fictus Sacerdos traditus fuit, debeat exequi mandatum Inquiſitoris.* 393.
20 *An iſte laicus fictus Sacerdos fiat irregularis.* 393.
21 *An abſoluens à peccatis abſentem ſit ſuſpectus de hæreſi.* 393.
22 *An nondum Sacerdos ſeipſum communicans ſit ſuſpectus.* 394.
23 *An laicus obſoluens ab excommunicatione moribundum ſubdatur.* 395.
24 *An quotidie celebrans malus Sacerdos ſine confeſſione ſit ſuſpectus.* 395.
25 *An frangens ſigillum confeſſionis puniatur ab Inquiſitore.* 395.
26 *An nolens abſoluere pœnitentem, niſi complicem reuelet ſubdatur.* 396.
27 *An non confitentes, nec communicantes in Paſchate ſint ſuſpecti.* 396
28 *An profeſſi, & in ſacris conſtituti matrimonium contrahentes ſint ſuſpecti de hæreſi.* 397.
29 *An vxoratus recipiens ordines fiat ſuſpectus de hæreſi.* 397.
30 *An delictum Poligamiæ, quo Sacramẽti matrimonij abuſus contingit, ſit caſus Inquiſitionis.* 398.
31 *An Poligamus ſit vehementer ſuſpectus de hæreſi.* 400.
32 *An qui ſecundum matrimonium contraxit ſine copula ſit ſuſpectus.* 400.
33 *An tam palam contrahens, quam clam ſit æque ſuſpectus.* 400
34 *An ſecundo contrahens putans primum non tenere ſit reus Poligamiæ.* 400
35 *An ſecundo contrahens ſine præſentia Parochi, & tertium ſit reus.* 401
36 *An qui probauit mortem prioris coniugis ſit reus Poligamiæ, ſi viuat.* 401
37 *An dicta de Poligamo locum habeant contra Poligamam.* 402.
38 *An alter coniugum ignorans alterius impedimentum ligaminis ſit reus.* 402.
39 *An vxoratus contrahens ſponſalia cum alia ſit ſuſpectus.* 402.
40 *Quomodo probetur Poligamia.* 402
41 *Quibus pœnis plectendi ſint Poligami.* 403.
42 *An teſtes falſi de morte prioris vxoris puniantur ab Inquiſitore.* 403.

CAPVT XXIII.

De Solicitatione in Confeſſione.

1 *AN, & quandonam hoc vitium ſolicitationis incœperit eſſe ſub iudicio Inquiſitorum.* 408.
2 *Quid ſit ſolicitare in confeſſione ad tenorem Bullarum.* 408.
3 *An in tribus caſibus ſubiectis locum habeat ſolicitatio.* 421.
4 *An ſit ſolicitatio dicere: Nolo te audire, quia amore tui captus ſũ.* 421.
5 *An literæ amatoriæ traditæ in confeſſione dicant ſolicitationem.* 422
6 *An ſolicitans in traditione Chirographi confeſſarij reus ſit.* 422.
7 *An dicatur ſolicitator fingens velle exire, vt audiat cõfeſſionẽ ægroti, quem ſolum intendit ſolicitare incurrit Bullas.* 422.
8 *An laudans mulierem de pulchritudine dicatur ſolicitator.* 423
9 *An homicidium à confeſſario conſiliatum contra maritum arguat ſolicitationem.* 423.
10 *An donum inſolitum traditum pœnitenti in confeſſione arguat ſolicitationem.* 423.

11 *An*

11 *An dans pecuniam pœnitenti, vt tradat meretrici confeſſoris ſit ſolicitator,* 424.
12 *An non Sacerdos accidens, & ſolicitans ſit reus.* 424.
13 *An Sacerdos ſimplex non confeſſarius.* 425.
14 *An interpres confeſsionis ſolicitando ſubdatur Bullis.* 427.
15 *An mulier ſolicitans confeſſarium non conſentientem ſubijciatur.* 428.
16 *Quid dicendum, quando confeſſarius conſenſit ſolicitationi.* 428.
17 *Quid, quando inter mulierem ſolicitantem & confeſſarium ſolicitatũ aliquid extraneum mediat.* 429.
18 *An confeſſarius immediatè conſentiens mulieri ſolicitanti denuntiandus ſit ab illis, qui hoc delictum nouerunt.* 430.
19 *An ſolicitans tam confeſſarius, quam fœmina ſint ſuſpecti de hæreſi, & quomodo illam abiurent.* 431.
20 *An ſolicitata teneatur denuntiare confeſſarium ſolicitantem.* 432.
21 *An confeſſarius mulierem ſolicitatam teneatur admonere de denũtiatione.* 432.
22 *An ſolicitata ore proprio, & perſonaliter debeat denuntiare.* 433.
23 *An perſona ſemel ſolicitata teneatur denuntiare.* 433.
24 *An perſona, quæ conſenſit teneatur denuntiare.* 433.
25 *An ſciens aliquem fuiſſe ſolicitatum teneatur denuntiare.* 434
26 *An ſubitanea pœnitentia confeſſarij excuſet pœnitentem à denũtiatione.* 435.
27 *An denuntiatio ſauenda ſit, licet confeſſarius non ſit diffamatus.* 435.
28 *An in dubio confeſſarius ſit denuntiandus.* 435.
29 *An confeſſarius punitus ſit denuntiandus de ſolicitatione incognita iudici.* 436.
30 *Quandonam Inquiſitor poſſit procedere ad capturam ſolicitatoris.* 436
31 *Quot teſtes pro captura, & tortura.* ibi.
32 *An ſufficiant teſtes ſingulares ad condemnationem.* 436.
33 *Quando, & quomodo torturatur ſolicitator.* 437.
34 *Quid agendum, quando reus torturatus perſiſtit in negatiua.* 437
35 *Quibuſnam pœnis afficiantur ſolicitãtes in confeſsione.* 437.
36 *An ſolicitatores condemnati ſint infames, & irregulares.* 437.
37 *An ſolicitator, & ſolicitata à quouis abſolui poſsint.* 438.
38 *Quid agendum in ſpecie cum regularibus confeſſarijs.* 438
39 *An pari Pœna puniatur exequutor ſolicitationis, ſicut tantum prouocãs ſine conſenſu mulieris.* 438.
40 *An ſolicitans filiam ſpiritualem ſubdatur Inquiſitoribus.* 439.
41 *An confeſſarij remitti poſsint ab Inquiſitoribus.* 439.

CAPVT XXIV.
De Conuerſatione cum Hæreticis.

1 *Quid ſtatuerit Clemens* VIII. *contra Italos proficiſcẽtes ad Hæreticos.* 441.
2 *Quid ſtatuerit Gregorius contra Hæreticos venientes ad Italos.* 442
3 *An aliquid amplius contineat Bulla Gregorij illa Clementis.* 442
4 *Quid requiratur vt Catholicus habitare poſſet in terris hæreticorũ.* 443.
5 *Quæ conuerſatio prohibeatur catholicis exiſtẽtibus in terris hæreticorũ.*
6 *Quomodo catholici conuerſantes cum hæreticis ſint ſuſpecti de fide.* 443.
7 *An euntes ad terras hæreticorũ negotij cauſa teneãtur petere licẽtiã.* 444.
8 *An Bulla Greg quod hæretici nõ habitẽt in Italia cõprehẽdat milites.* 444.
9 *An hoſpitio recipiens hæreticum ſubdatur Bullæ Gregorij.* 444.
10 *Quaſnam pœnas incurrant catholici concedentes domus hæreticis.* 444.
11 *In quibus actionibus catholici prohibeant conuerſari cũ hæreticis.* 445
12 *An catholici teneantur ſeruare fidem hæreticis datam.* 446.

CA-

CAPVT XXV.
De Iudæis, & Paganis.

1 AN Iudæi ſint in Eccleſia Dei, & ſaluari poſſint in lege Moſaica. 451.
2 An Iudæi ſint hæretici. 452.
3 An ſubdantur iuriſdictioni laicæ. 452
4 An Papa, & Epiſcopi poteſtatem habeant ſuper Iudæos. 452.
5 An Inquiſitor punire poſsit Iudæos. 453
6. Quinā ſint caſus Bullæ Gregorij XIII contra Iudæos. 454.
7 An ſuper dictis caſibus laicus iudex ius habeat. 545.
8 Quid contineat Bulla Clem. VIII. cōtra Hebræos. 456.
9 An Iudæi deturpantes ſanctorum imagines puniantur ab Inquiſitoribus. 457.
10 An abradentes, vel ſalſificantes ſacrā Bibliam puniantur ab eiſdem. 457
11 An ſeruientes, & ſeruiti Iudæi ſubdantur Inquiſitoribus. 457.
12 An infirmi vti poſſint opera medici Hebræi. 458.
13 An Iudæi cogi poſſint ad Baptiſmum, & eorum filij. 457
14 An puniāt inuiſentes Sinagogas illorū. 458.
15 An laici puniantur ab Inquiſitoribus dantes officia publica Iudæis. 458
16 Quomodo procedendum ſit contra Hebræos. 459.
17 Quibus pœnis plectendi ſint Iudæi agētes contra fidem. 459.
18 An Inquiſitor ſine Epiſcopo puniat Iudæos. 459.

CAPVT XXVI.
De Blaſphæmis Hæreticantibus.

1 QVid ſit Blaſphæmia. 461.
2 Quotuplex ſit. 462
3 Quænam ſint blaſphæmiæ hæreticales. 463
4 Quænam ſint blaſphæmiæ ſimplices. 463.
5 An blaſphæmia hæreticalis de ſe remaneat talis prolata ſub conditione. 464.
6 An ſint blaſphemiæ comparando veritatem humanā cum diuina. 464.
7 An ſuam amaſiam vocans Deam ſit blaſphæmus. 464.
8 Quis dicatur conſuetus blaſphæmare. 464.
9 An blaſphæmus gaudeat immunitate. 465.
10 An blaſphęmus ſit ſuſpectus de hæreſi. 465.
11 An, & quomodo blaſphęmus ſit torquēdus. 466.
12 An blaſphęmus cōgendus ſit ad abiurandum. 466.
13 An conſpurcantes, &c. imagines ſint blaſphęmi. 466.
14 Ad quem iudicem ſpectat prædictos punire. 467.
15 Quibus pœnis afficiantur blaſphęmi. 467.
16 An Inquiſitor puniat blaſphęmum abſolutum à confeſſario. 467.
17 An minor ætas pęnam minuat. 467.
18 An confeſſarius abſoluere poſsit à blaſphęmia. 468.
19 An conſuetudinarius abſoluendus ſit. 468.
20 An omnes blaſphęmias cognoſcat Inquiſitor. 469.

CAPVT XXVII.
De Religioſis Inquiſitoribus ſubiectis.

1 AN ſuperiores Regulares in cauſis S. Officij procedant contra ſuos ſubditos. 472.
2 Quid continent Bulla Pauli reuocatoria priuilegiorum. 473.
3 Quid contineat Bulla Vrbani de conſtitutionibus editis, & edendis pro Sancto Officio reſpectu Regularium. 474.
4 An hęc Bulla Vrbani comprehendat etiam priuilegia onerosa. 475.
5 An comprehēdat etiam viuę vocis oracula. 476.
6 An Bullę impoſterum edendę de qualibet

bet materia loquens de regularibus comprehendat quoslibet indifferenter quomodelibet priuilegiatos. 476

7 An Generales Ordinũ comprehendãtur ſub dictis Bullis Pauli, & Vrbani. 477.

8 An, & quomodo Inquiſitores procedere valeant contra Generales Ordinum. 479.

9 An ſuperiores regulares habentes ſub ſe populum, & proprium territorium ſint iudices in cauſis Sancti Officij. 479.

10 An Inquiſitores poſſint procedere contra ſuperiores regulares impedientes ſuos ſubditos à denuntiatione facienda in Sancto Officio. 480.

11 An religioſi teneãtur denuntiare quoslibet etiam ſui ordinis hereticos, vel ſuſpectos de hereſi. 481.

12 An ſuperiores regulares teneãtur publicare Edicta Inquiſitorum. 481

13 An Inquiſitores procedere poſſint cõtra ſuperiores negligentes publicationẽ ſuorum Edictorum, & lectionem Bullarũ ex decreto Vrbani VIII. 481.

14 An religioſi pœnitentiati in S. Officio ſint habiles ad gradus, & officia ſuæ religionis. 481.

15 An regulares abſoluere poſſint ab hereſi ſuos ſubditos. 483.

16 An religioſi proficiſcentes vltra mare ſint ſuſpecti de hereſi. 483.

17 An religioſi matrimonium contrahentes ſint ſuſpecti de hereſi, & ſubdantur Inquiſitoribus. 483.

18 An ſuperiores regulares diſpenſent cũ ſuis pœnitentiatis. 483

19 An pœnitẽtiatus careat ipſo iure vtraque voce. 483.

CAPVT XXVIII.

De Decreto Bullarum Sãctæ Inquiſitionis.

1 AD quoſnam ſuperiores ſpectat legere illud. 489.

2 An negligentes illud legere præfixo die ſint accuſandi. 489.

3 An pœna cõtra negligentes eius lectionem requirant ſententiam iudicis. 491.

4 An acta capitulorum in quibus omittitur huius lectio ſint nulla. 491.

5 An non audientes legere metu principis ſint puniendi. 491.

6 An accuſantes Principi illius lectorem ſint ſuſpecti de hereſi. 491.

7 An negligentes illud legere denuntiari poſſint, & puniri ab Inquiſitoribus. 492.

8 An Inquiſitori deferenda ſit ſchedula lectionis. 492.

9 An dictum Decretum legendum ſit in capitulis extraordinarijs. 492.

10 An legendum ſit in menſa clericorum non profitentium ſolemniter. 493

11 An lectioni ſatisfiat per commonitionẽ verbalem, vt omnes obſeruent Bullas in eo Decreto contentas. 493.

12 An impedientes ne legantur ſint ſuſpecti de hereſi. 493.

13 Quid dicendum de oraculis viuæ vocis 494.

CAPVT XXIX.

De Offendentibus Sanctũ Officium.

1 QVanam perſonæ laicę dicantur offendere in hac Bulla. 498.

2 An Imperator, & Reges rei ſint huius Bullæ. 498.

3 Quanam perſonæ Eccleſiaſticæ dicantur offendere. 498

4 An ſub offendentibus comprehendãtur Cardinales. 498.

5 Quænam perſonæ, & earum res dicantur offendi. 499.

6 Quæ conditiones exigantur, tam ex parte offendẽtis, quam offenſi. 499

7 Pro quo præſumendum eſt in dubio an offenſa illata fuerit intuitu Sancti Officij, an alio fine. 499

8 Quænam ſint actiones in Bulla prohibitæ. 500.

9 An præſtantia auxilij, fauoris, & cõſilij principaliter prohibeatur. 502

10 Qualis debeat eſſe affectus, & conatus

CAPVT XXV.
De Iudæis, & Paganis.

1 AN Iudæi ſint in Eccleſia Dei, & ſaluari poſsint in lege Moſaica. 451.
2 An Iudæi ſint hæretici. 452.
3 An ſubdantur iuriſditioni laicæ. 452
4 An Papa, & Epiſcopi poteſtatem habeant ſuper Iudæos. 452.
5 An Inquiſitor punire poſsit Iudæos. 453
6. Quinã ſint caſus Bullæ Gregorij XIII contra Iudæos. 454.
7 An ſuper dictis caſibus laicus iudex ius habeat. 545.
8 Quid contineat Bulla Clem. VIII. cõtra Hebræos. 456.
9 An Iudæi deturpantes ſanctorum imagines puniantur ab Inquiſitoribus. 457.
10 An abradentes, vel falſificantes ſacrã Bibliam puniantur ab eiſdem. 457
11 An ſeruientes, & ſeruiti Iudæi ſubdantur Inquiſitoribus. 457.
12 An infirmi vti poſsint opera medici Hebræi. 458.
13 An Iudæi cogi poſsint ad Baptiſmum, & eorum filij. 457
14 An puniãt inuiſentes Sinagogas illorũ. 458.
15 An laici puniantur ab Inquiſitoribus dantes officia publica Iudæis. 458
16 Quomodo procedendum ſit contra Hebræos. 459.
17 Quibus pœnis plectendi ſint Iudæi agẽtes contra fidem. 459.
18 An Inquiſitor ſine Epiſcopo puniat Iudæos. 459.

CAPVT XXVI.
De Blaſphæmis Hæreticantibus.

1 QVid ſit Blaſphemia. 461.
2 Quotuplex ſit. 462.
3 Quænam ſint blaſphemiæ hæreticales. 463
4 Quænam ſint blaſphemiæ ſimplices. 463.
5 An blaſphemia hæreticalis de ſe remaneat talis prolata ſub conditione. 464.
6 An ſint blaſphemiæ comparando veritatem humanã cum diuina. 464.
7 An ſuam amaſiam vocans Deam ſit blaſphæmus. 464.
8 Quis dicatur conſuetus blaſphæmare. 464.
9 An blaſphæmus gaudeat immunitate. 465.
10 An blaſphẽmus ſit ſuſpectus de hæreſi. 465.
11 An, & quomodo blaſphẽmus ſit torquẽdus. 466.
12 An blaſphẽmus cõgendus ſit ad abiurandum. 466.
13 An conſpurcantes, &c. imagines ſint blaſphẽmi. 466.
14 Ad quem iudicem ſpectat prædictos punire. 467.
15 Quibus pœnis afficiantur blaſphẽmi. 467.
16 An Inquiſitor puniat blaſphẽmum abſolutum à confeſſario. 467.
17 An minor ætas pœnam minuat. 467.
18 An confeſſarius abſoluere poſsit à blaſphẽmia. 468.
19 An conſuetudinarius abſoluendus ſit. 468.
20 An omnes blaſphẽmias cogneſcat Inquiſitor. 469.

CAPVT XXVII.
De Religioſis Inquiſitoribus ſubiectis.

1 AN ſuperiores Regulares in cauſis S. Officij procedant contra ſuos ſubditos. 472.
2 Quid contineat Bulla Pauli reuocatoria priuilegiorum. 473.
3 Quid contineat Bulla Vrbani de conſtitutionibus editis, & edendis pro Sancto Officio reſpectu Regularium. 474.
4 An hæc Bulla Vrbani comprehendat etiam priuilegia onerosa. 475.
5 An comprehẽdat etiam viuæ vocis oracula. 476.
6 An Bullæ impoſterum edendæ de quali-

bet materia loquens de regularibus comprehendat quoslibet indifferenter quomodelibet priuilegiatos. 476
7 An Generales Ordinũ comprehendãtur ſub dictis Bullis Pauli, & Vrbani. 477.
8 An, & quomodo Inquiſitores procedere valeant contra Generales Ordinum. 479.
9 An ſuperiores regulares habentes ſub ſe populum, & proprium territorium ſint iudices in cauſis Sancti Officij. 479.
10 An Inquiſitores poſſint procedere contra ſuperiores regulares impedientes ſuos ſubditos à denuntiatione facienda in Sancto Officio. 480.
11 An religioſi teneãtur denuntiare quoslibet etiam ſui ordinis hæreticos, vel ſuſpectos de hæreſi. 481.
12 An ſuperiores regulares tenẽatur publicare Edicta Inquiſitorum. 481
13 An Inquiſitores procedere poſſint cõtra ſuperiores negligentes publicationẽ ſuorum Edictorum, & lectionem Bullarũ ex decreto Vrbani VIII. 481.
14 An religioſi pœnitentiati in S. Officio ſint habiles ad gradus, & officia ſuæ religionis. 481.
15 An regulares abſoluere poſſint ab hæreſi ſuos ſubditos. 483.
16 An religioſi proficiſcentes vltra mare ſint ſuſpecti de hæreſi. 483.
17 An religioſi matrimonium contrahentes ſint ſuſpecti de hæreſi, & ſubdantur Inquiſitoribus. 483.
18 An ſuperiores regulares diſpenſent cũ ſuis pœnitentiatis. 483
19 An pœnitẽtiatus careat ipſo iure vtraque voce. 483.

CAPVT XXVIII.
De Decreto Bullarum Sãctæ Inquiſitionis.

1 AD quoſnam ſuperiores ſpectat legere illud. 489.
2 An negligentes illud legere præfixo die ſint accuſandi. 489.
3 An pœnæ cõtra negligentes eius lectionem requirant ſententiam iudicis. 491.
4 An acta capitulorum in quibus omittitur huius lectio ſint nulla. 491.
5 An non audientes legere metu principis ſint puniendi. 491.
6 An accuſantes Principi illius lectorem ſint ſuſpecti de hæreſi. 491.
7 An negligentes illud legere denuntiari poſſint, & puniri ab Inquiſitoribus. 492.
8 An Inquiſitori deferenda ſit ſchedula lectionis. 492.
9 An dictum Decretum legendum ſit in capitulis extraordinarijs. 492.
10 An legendum ſit in menſa clericorum non profitentium ſolemniter. 493
11 An lectioni ſatisfiat per commonitionẽ verbalem, vt omnes obſeruent Bullas in eo Decreto contentas. 493.
12 An impedientes ne legantur ſint ſuſpecti de hæreſi. 493.
13 Quid dicendum de oraculis viuæ vocis 494.

CAPVT XXIX.
De Offendentibus Sanctũ Officium.

1 QVanam perſonæ laicę dicantur offendere in hac Bulla. 498.
2 An Imperator, & Reges rei ſint huius Bullæ. 498.
3 Quænam perſonæ Eccleſiaſticæ dicantur offendere. 498
4 An ſub offendentibus comprehendãtur Cardinales. 498.
5 Quænam perſonæ, & earum res dicantur offendi. 499.
6 Quæ conditiones exigantur, tam ex parte offendẽtis, quam offenſi. 499
7 Pro quo præſumendum eſt in dubio an offenſa illata fuerit intuitu Sancti Officij, an alio fine. 499
8 Quænam ſint actiones in Bulla prohibitæ. 500.
9 An præſtantia auxilij, fauoris, & cõſilij principaliter prohibeatur. 502
10 Qualis debeat eſſe affectus, & conatus

harum actionum. 502.
11 An mandans dictas actiones ſit violator huius Bullæ. 502.
12 An non obuians ſupradictis actionibus reus ſit. 502.
13 An ratum habens dictas actiones comprehendatur. 502.
14 Quænam ſint claræ probationes pro expurgatione. 503.
15 Quid ſit offendere teſtem in cauſa fidei. 503.
16 Quibus pœnis afficiantur violatores. 503.
17 An excommunicatio ſit reſeruata. 503
18 An violatores Bullæ ſint ſuſpecti de hæreſi. 503.
19 Quomodo torquendi ſint. 504.
20 Quibus pœnis extraordinarijs puniendi. 504.
21 An lacerans, vel comburens Edictum ſit reus Bullæ. 504.
22 An iniurians denuntiatorem incurrat pœnas Bullæ. 504.

CAPVT XXX.

De Edictis Inquiſitorum.

1 An Edicta Inquiſitorum ſint perpetua. 510.
2 A quo numerandum ſit ſpatium duodecim dierum. 511.
3 An terminus horum duodecim dierum ſit ad finiendam obligationem. 511.
4 An obligatio denuntiandi tolli poſſit præſcriptione. 512
5 Quænam perſona ex vi Edicti teneãtur denuntiare. 512.
6 An Cardinales, Imperator, & Reges ſubdantur illis. 512.
7 An aduenæ, & Viatores. 513.
8 An ex vi huius Edicti denuntiandæ ſint ſuperſtitiones ſine abuſu rerũ ſacrarum. 513.
9 An denuntians Epiſcopo, vel eius Vicario ſatisfaciat. 513.
10 An tranſgreſſor præceptorum ſub num. xiv. ad xx. incurrat excommunicatione. 513.
11 An regulares teneantur publicare Edicta. 513.
12 An confeſſarij regularium poſſint abſoluere irretitos hac cenſura. 513.
13 An ſuperiores regulares ab eadem abſoluere poſſint ſuos ſubditos. 514
14 Quid ſit hoc tempus gratiæ. 514.
15 Quinã ſint capaces huius gratiæ. 515.
16 Quomodo agat Inquiſitor in recipienda confeſſione heretici, ſeu ſuſpecti ſponte comparentis. 515.
17 Quid agẽdum cum comparentibus extra tempus gratiæ. 515.
18 An ſponte comparentes debeant abiurare. 516.
19 An comparens, ſed poſtea nolens confiteri, cogendus ſit. 516.
20 An lacerans, ſeu deturpans Edictum dicatur illud remouere. 516.

CAPVT XXXI.

De Denũtiandis hæreticis.

1 An Inquiſitores in ſuis Edictis directè intendant punire. 518
2 An correctio fraterna neceſſario ſit præmittenda denuntiando. 519.
3 An per correctionem fraternam emendatus adhuc ſit denuntiandus. 521
4 Quinam denuntiandi ſint Inquiſitoribus. 521.
5 An non volens probare adhuc teneatur denuntiare. 522.
6 An ſecretiſſimè ſciens aliquem hæreticum teneatur illũ denuntiare. 522
7 An denuntiandus qui ſtatim ſe ſubmittet. 522.
8 An denuntiatus ab vno reuelandus ſit ab alijs. 523.
9 An quis cum notabili damno etiam mortis teneatur denuntiare. 523.
10 An filius teneatur denuntiare parentes hæreticos, & è contra. 525.
11 An maritus vxorem, & è contra. 525.
12 An hæreticus ſeipſum denuntiare teneatur. 526.
13 An complex teneatur denuntiare ſocium. 526.
14 An confeſſarius poſſit abſoluere obligatum antequam denuntiet. 527.
15 An nõ ſolum ſciens cognitione propria, ſed etiam ex aliorum auditu teneatur. 527.
16 An certo, vel probabiliter credens Inquiſi-

quiſitorem non eſſe puniturum debeat adhuc denuntiare. 527
17 An negligens denuntiationem ſit ſuſpectus de hareſi. 528.
18 An denuntiator idem ſit etiam teſtis idoneus. 528.
19 An teſtis falſus excuſetur à denuntiatione. 528.

CAPVT XXXII.

De Captura, & Carceratis.

1 QVid ſit & quotuplex citatio. 530
2 An reus capi poſſit ſine præuia admonitione. 531
3 An in citatione exprimenda ſint cauſa vocationis. 531.
4 Quot citationes neceſſariæ ſint. 531
5 In quo loco citandus ſit reus ſe abſcondens. 531.
6 An credendum ſit nuntio referenti citationis exequutionem. 531.
7 An citatio præſumatur fuiſſe. 532.
8 An citatio ad locum non ſecurum valeat. 532.
9 An Inquiſitores capere poſſint reos extra territorium. 532.
10 An quis capi poſſit ſine mandato iudicis. 532.
11 An Inquiſitor capere poſſit reum pro quauis informatione. 532.
12 An detur appellatio à captura, & carcere. 533.
13 Quid agendum in actu capturæ. 533.
14 An Inquiſitor ſine Epiſcopo mandare poſſit capturam. 533.
15 Citatus eadem hora ab vtroque cui reſpondeat. 533.
16 Qualia indicia ſufficiant ad capturam 534.
17 An hæretici, & ſuſpecti capiantur in Eccleſia. 534.
18 An carceratus fugiens fracto carcere puniendus ſit. 534.
19 An fuga faciat indiciũ ad torturã 535.
20 An fugiens habeatur pro relapſo. 535.
21 An fugiens habeatur pro confeſſo hæreſim formalem. 535.
22 Quid dicendum ſit de occidente ſeipsũ, 535.
23 An fractores carcerum, vel cooperantes ad fugam ſint rei Bulla Pij V. 536.
24 An prohibitio alloquendi carceratos intelligatur tam de carceratis ad cuſtodiam, quam ad pœnam. 536
25 An carceratio infamet carceratũ. 536.

CAPVT XXXIII.

De teſtibus in cauſis fidei.

1 QVis dicatur teſtis idoneus, & inhabilis. 539.
2 Quinam ſint teſtes inhabiles. 540.
3 Quomodo teſtes inhabiles admittantur in cauſis Fidei. 540.
4 Quam fidem faciant contra reum. 440
5 An admittantur ad probandum adminicula. 541.
6 An inhabiles admittantur ſolum defectu habilium. 541.
7 An admittantur etiam fauore rei. 541
8 An ex pluribus inhabilibus reſultet plena probatio. 541.
9 An inhabilitas ſpectetur ſolum tempore depoſitionis. 542
10 An teſtes inhabiles ſint torquendi. 542
11 Nam teſtes tam integri, quam inhabiles aliquando torquentur. 542.
12 An nolens teſtificari contra reum ſit ſuſpectus de hæreſi. 542.
13 An conſanguinei cogantur contra conſanguineos. 542.
14 An minor ætate admittatur. 543
15 An iurare debeat tactis Sacroſanctis Euangelijs. 543.
16 Coram quibus teſtes ſunt examinandi. 543.
17 An Inquiſitor teneatur inquirere de qualitate teſtium. 543.
18 An Iudæi, & alij infideles admittãtur in teſtes. 544.
19 An repetendi teſtes non obſtante renũtiatione rei. 544.
20 An in repetitione Inquiſitor legat priores atteſtationes teſti repetenti. 544.
21 Quid agendum, quando teſtis repetens ſibi contradicit. 544.
22 An lite non conteſtata repetantur teſtes. 545.

23 An confrontatio teſtium detur in hoc officio. 545.
24 An nomina teſtiũ danda ſint reo. 545.
25 An publicatis atteſtationibus noui teſtes recipiantur. 545.
26 An admittenda ſint interrogatoria rei ad teſtes fiſci. 545.
27 An teſtis interrogatus ſuper ſua vita teneatur reſpondere. 545.
28 An Inquiſitor admittat oppoſitiones rei contra teſtes. 546.
29 Qualem probationem faciant teſtes de auditu alieno. 546.
30 Cuinam ex duobus dictis contrarijs ſtandum ſit. 546.
31 Quid dicendum ſuper teſtibus varijs, & contrarijs. 546.
32 An expediat teſtes teſtibus concordare. 546.
33 De teſtibus falſis, & eorum pœnis. 547
34 An dictum vnius teſtis contrarium alteri à ſe vocato eneruatur. 547.
35 De probatione teſtis nocturni. 547.
36 An vnicus teſtis conuincat reum inconfeſſum ad condennationẽ. 548.
37 An teſtis dubitans, ſeu opinans an legitimè interrogetur teneatur reſpondere. 548.
38 Quales teſtes dicuntur conteſtes. 550.
39 De teſtibus ſingularibus. 550
40 An teſtes obſtatiui aliquid probent. 551.
41 An teſtes cumulatiui aliquid probent. 551.
42 An teſtes diuerſificatiui aliquid probent. 551.
43 An in dubio teſtes iudicandi ſint conteſtes. 551.
44 An Inquiſitor examinare poſſit teſtes expreſſos in cedula incogniti. 551.

CAPVT XXXIV.
De Confeſſione Reorum.

1 QVid requiratur, vt Inquiſitor poſſit legitimè interrogare reũ, & hic teneatur reſpondere ad illius mentem. 554
2 An quando in proceſſu non conſtat de corpore delicti teneatur reſpondere 555.
3 An legitimè interrogatus, ſed ſine iuramento teneatur reſpondere. 555
4 An dubitans vtrum legitimè interrogetur teneatur reſpondere. 555
5 An legitimè interrogatus teneatur reſpondere, ſi agatur de pœna mortis 556.
6 Quid agere debeat confeſſarium cum nolente fateri veritatem. 558.
7 An ab Inquiſitore dandus ſit confeſſarius petitus à reo. 558.
8 An reus nouis ſuperuenientibus probationibus iterum vocari poſſit ad examen, quando defectu probationum abſolutus fuit. 559.
9 An condemnatus in pœnam extraordinariam defectu probationum, ſi ſuperueniat condemnari poſſit ad ordinariam. 559.
10 An reus non obſtante confeſſione qualificata puniri poſſit pœna ordinaria. 559
11 An ex confeſſione dubia, & æquiuoca reus condemnari poſſit. 560.
12 An ex confeſſione dubia reus torqueri poſſit vt clarè loquatur. 560
13 An ſurdus, & mutus condemnari poſſint ex propria confeſſione. 561
14 An confeſſio delicti de quo non conſtat preiudicet reo. 561.
15 An confeſſio facta coram iudice incompetente aliquid valeat. 561
16 Quid operetur confeſſio contra iudicialis. 561.
17 An puniatur incidenter confeſſus delictum, quod non agitatur. 561.
18 An confeſſio in tormentis extra ſit ratificanda. 562.
19 An ſpontè confeſſus mitius puniatur. 562.
20 An confeſſio ſine curatore noceat minori. 562.
21 An confeſſio per ſuggeſtionem extorta valeat. 562.
22 An confeſſio facta in vno iudicio valeat in alio. 562.
23 An reuocatio propriæ confeſſionis proſit reo. 563
24 An confeſſio, & ſententia lata per iudicem ambulantem teneat. 563
25 An confeſſus factum, vel dictum hereticum

ticum negando intentionem ſit vti hæreticus formalis condemnandus 563.
26 *An confeſſio extorta terrore tormentorum valeat.* 563.
27 *An confeſſio plene probet quid requiratur.* 564.
28 *An liceat impunitatem reo promittere pro eruonda veritate.* 564.
29 *Quandonam admittatur procurator pro eo.* 564.
30 *An Inquiſitor procedat contra nondum diffamatum.* 564.

CAPVT XXXV.
De Indicijs, & Tortura.

1 QVid, & *quotuplex ſit indicium.* 567.
2 *Quid, & quotuplex ſit præſumptio.* 568
3 *An huiuſmodi indicia inferant ſcientiam.* 568.
4 *An vnicum indicium ſufficiat ad torturam.* 568.
5 *An duo indicia remota ſufficiant, & quomodo probentur.* 569.
6 *An vnius teſtis de viſu, & auditu proprijs ſufficiat.* 569
7 *An quando denuntiatus eſt bona fama ſufficiat ille vnicus teſtis.* 569.
8 *An minor viginti annis dicatur ad hoc teſtis integer.* 569.
9 *An dictum vnius ſocij tantum ſit indicium ad torturam.* 569.
10 *An cum adminiculo aliquo ſufficiat.* 569.
11 *An quando ſocius patitur alios defectus ſufficiat cum adminiculo.* 570.
12 *An depoſitio duorum ſociorum præcisè ſit indicium ad torturam.* 570.
13 *An iſti duo ſocij debeant eſſe conteſtes.* 570.
14 *An dicta de ſocijs locum habeant, quouis modo deponant.* 570.
15 *An tortus ex depoſitione vnius ſocij adhuc torqueatur alijs ſuperuenientibus.* 570.
16 *An prædicta de ſocijs locum habeant, quando reus eſt bona fama.* 570.
17 *An propria confeſſio extraiudicialis ſufficiat ad torturam.* 570.
18 *An teſtes probantes huiuſmodi confeſſionem debeant eſſe conteſtes.* 571.
19 *An vt ſufficiat, debeat reus confeſſus fuiſſe tempus, & locum delicti.* 571
20 *An teſtes inhabiles ſint torquendi.* 571
21 *An fama ſit indicium ad torturā.* ibid.
22 *Quomodo probanda ſit forma,* 572.
23 *An fuga faciat indicium ad torturam?* ibid.
24 *An ex contumacia oriatur indicium ad torturam.* 573.
25 *An dictum minoris ſit indicium ad torturam.* ibid.
26 *An aſſertio vulnerati ſit indicium ad torturam.* ibid.
27 *An inimicitia.* ibid.
28 *An minæ.* ibid.
29 *An res inuenta in domo.* ibid.
30 *An titubatio, & faciei mutatio.* ibid.
31 *An mendacium.* ibid.
32 *An plura indicia imperfecta coniuncta ſufficiant ad torturam.* ibid.
33 *An quis torqueri poſsit nullis præcedentibus indicijs.* 574.
34 *An indiciatus nolens reſpondere cogatur tortura.* ibid.
35 *An ſimulans ſtultitiam, vel furorem torqueatur ne reſpondeat.* ibid.
36 *An reus torqueri poſsit ſuper complicibus.* ibid.
37 *An nouis ſuperuenientibus indicijs de nouo torqueatur.* ibid.
38 *Quis ex complicibus primo torqueatur* 575.
39 *An danda ſit copia indiciorum torturando.* ibid.
40 *An detur appellatio à tortura.* ibid.
41 *An Inquiſitor torqueat ſine Epiſcopo, & è contra.* ibid.
42 *Quomodo rei in tortura ſint interrogandi.* ibid.
43 *An, & quādo ratificatur confeſſio extra tormenta.* ibid.
44 *An reus in tortura confeſſus ſi neget in ratificatione ſit torquendus.* 576
45 *Quinam exempti ſint à tortura.* ibid.
46 *An minori viginti annis, detur curator* ibid.

47 An

47 An torqueri poſſit confeſſarius ex dicto vnius bonæ fæminæ. 577.
48 An quis torquendus ſit ex depoſitione duarum ſagarum. ibid.
49 Quantum temporis ſpatium mediare debeat inter vnam, & alteram torturam. ibid.
50 An hæretici, & ſuſpecti de hæreſi torqueantur ſuper intentione. ibid.
51 An in decreto torturæ apponatur clauſula: Citra præiudicium probatorum. 578.
52 An non confeſſus, ſed tantum conuictus torqueatur. ibid.
53 An quis ſit torquendus, non conſtante de corpore delicti. ibid.
54 An omnes æqualiter torquendi ſint. ibid.
55 Quo genere tormẽti vexandi ſint. ibid.
56 Per quantum temporis ſpatium reus torqueatur. ibid.
57 An iudex peccet mortaliter, ſi reus moriatur in tormentis. ibid.
58 An clericis, & religioſis non infamatis detur tortura. 579.
59 An tortura infamet. ibid.
60 An iudex ſequi poſſit opinionem minus probabilem in torquendo. 579.
61 An in dubio tortura ſit danda. ibid.
62 An rigoroſa tortura tollat indicia indubitata, & plenas probationes. 579

CAPVT XXXVI.

De Defenſione Reorum.

1 AN verè deliquens adhuc poſſit ſe defendere ſine peccato. 582.
2 An reus poſſit renuntiare defenſionibus 583.
3 An in aliquo caſu reo nullæ competant defenſiones. ibid.
4 An religioſis ſicut alijs dandæ ſint defenſiones. ibid.
5 An hæreticis, & ſuſpectis de hæreſi dãdæ ſint defenſiones. ibid.
6 An hæretico perſiſtenti in ſua hæreſi dandæ ſint. ibid.
7 Quomodo iudex reis concedat defenſiones. ibid.
8 Qualis debeat eſſe aduocatus, & Procurator rei. ibid.
9 Quibus medijs, & exceptionibus reus poſſit ſe defendere. 584.
10 An in cauſis fidei recuſari poſſit iudex ibid.
11 Quomodo reus poſſit ſe defendere opponendo nullitatem proceſſus. 585.
12 An reus ſe tueri poſſit præſcriptione delicti. ibid.
13 An morte accuſatoris, & querelantis poſſit reus ſe defendere. ibid.
14 An reus poſſit obijcere mutationem ſtatus. 586
15 Quomodo reus probet delictum ſibi imputatum non commiſiſſe. ibid.
16 Quomodo reus probet ſe innocentem. ibid.
17 Quomodo opponat contra propriam confeſſionem. 587.
18 Quomodo ſe defendat cõtra teſtes productos. ibid.
19 Quomodo appellandum in cauſis fidei. ibid.
20 Quibus ex cauſis reus poſſit ſe defendere ad diminutionem pœnæ. 588
21 Quales debeant eſſe teſtes producendi fauore rei. 589.
22 An defenſiones iure aliquo, vel conſuetudine tolli poſſint. ibid.
23 Quomodo hæreticus formalis poſſit ſe defendere. 590.
24 An denuntiator ſuccedat loco teſtis ad condemnandum hæreticum. 595.
25 An procurator admittatur pro defenſione reorum abſentium. ibid.

CAPVT XXXVII.

De Sententijs Ferendis.

1 QVid ſit ſententia. 598.
2 Quotuplex ſit ſententia. 599.
3 An condemnandus debeat citari ad audiendam legere ſententiam. ibid.
4 An in ſententia tam abſolutoria, quam [illegible] con-

condemnatoria exprimenda ſint delicta. ibid.
5 An ſententia de nocte, & die feſtiuo ferri poſsit. 600.
6 An inculpatus probans ſuam innocentiam ſit abſoluendus. 600
7 An ſententia in cauſis fidei tranſeat in rem iudicatam. 600.
8 Quomodo condemnandus ſit abſens. 601.
9 An detur appellatio à ſententia. ibid.
10 An non plene conuictus, ſed vehementer indiciatus condemnari poſſit. ibid.
11 An ex indicijs indubitatis, vt hæreticus damnetur. ibid.
12 An poſsint vniri plures ſemiprobationes ad ſententiandum in pœnã ordinariam. ibid.
13 An ſententia legatur per iudicem ambulantem, vel per Notarium. 602
14 Quo iure in ſententijs reſeruatur moderatio pœnarum. ibid.
15 An quando reus relaxatur curia debeat intereſſe laicus iudex. 602.
16 An factum inducens ſuſpicionem hæreſis confeſſus negando intentionem prauam etiam cum tortura adhuc condemnandus ſit. 602
17 An punitus in Sancto Officio ab alijs puniri poſsit. 602.

CAPVT XXXVIII.

De Conſultoribus Inquiſitorum.

1 A Quibus eligendi ſunt Conſultores. 605.
2 An morte Inquiſitoris ceſſent Conſultores. 606.
3 Cuius conditionis, & qualitatis ſint eligendi. 606.
4 An Pater, & Filius ſimul eſſe eiuſdem Congregationis. 606.
5 An Conſultor ægrotãs, & abſens mittere poſsit ſuum votum. 607.
6 An licitè interueniat pretium ex conſilio dato. 607.
7 An vota Conſultorum ſint deciſiua. 607.
8 An illa petere teneatur Inquiſitor. 608
9 In quibus caſibus vocandi ſint Conſultores. 608.
10 Quo ordine vota exprimuntur per Conſultores. 608
11 Quomodo reſpondeat Conſultor. 608.
12 Quinam concurrant ad qualificandas propoſitiones. 609.
13 An, & quomodo ſecretum ſeruare teneantur. 609.
14 Quo ordine precedant, & reſpondeãt. 609.
15 An ad publicam ſententiam vocandi ſint. 610.
16 An arma Conſultores deferre poſsint. 610.
17 An Canonici lucrentur diſtributiones. 610.

CAPVT XXXIX.

De Vicarijs Sancti Officij.

1 AN Inquiſitores poſsint ſibi eligere Vicarios Generales. 612.
2 Cuius ætatis, & conditionis debeat eſſe eligendus in Vicarium. 613
3 Quam poteſtatem habeant iſti Vicarij. 613.
4 An Vicarij Generales Inquiſitorum ſint maiores Vicariorum Epiſcopalium. 613.
5 An morte Inquiſitoris expirent Vicarij. 614.
6 An in Vicarios eligi poſsint etiam Regulares. 614.
7 An Religioſi ſic electi ex cauſa remoueri poſsint à ſuis ſuperioribus. 614
8 Quid dicendum de alijs Vicarijs. 614
9 An Vicarius Epiſcopi procedat in cauſis fidei. 614.
10 An ſimiliter Vicarius capitularis. 615
11 An magni Abbates ſint iudices in his cauſis. 615.
Inſtructio capiendi denũtiationes, & examinandi teſtimonia in cauſis Sãcti Officij à Vicarijs Foraneis eiuſdem S. Officij obſeruanda, &c. Vbi multa &c. 615

CAPVT XXXX.

De Iudicibus contra Hæreticos.

1 QVot ſunt genera iudicum in cauſis fidei. 632.
2 An in cauſis fidei maiorem habeat poteſtatem Epiſcopus Inquiſitore. 633
3 Quandonam vnus ſine altero poſsit procedere. 633.
4 Quid agendum in diſcordia inter ipſos. 633.
5 An vnus contra alterum procedere poſſit. 633.
6 Quo iure Epiſcopus procedat contra Regulares. 634.
7 An aduena puniri poſsit ab Inquiſitore vbi fecit delictum. 634
8 An Inquiſitores procedant contra omnes. 634.
9 An poteſtas Inquiſitoris duret poſt mortem Papæ. 634.
10 An inconſulto ſupremo tribunali tradant curiæ reos. 634.
11 An cauſa delegata per Papam Inquiſitoribus excludantur Epiſcopus, & laicus. 635.
12 An iudex competens reſpectu delicti attentati. 635
13 An Inquiſitor poſsit delegare vnum, vel alterum articulum. ibid.
14 An poſsit promittere impunitatem. ibid.
15 Quas pœnas incurrat negligens ſuum officium, vel pecuniam extorquens ibid.
16 An poſsit habere familiam armatam, 638.
17 An ad nutum, & ſine cauſa remoueat officiales. 638.
18 An legere libros prohibitos. 638.
19 An abſoluere hæreticos in foro animæ. 638.
20 An irregularis fiat tradens reum curię ſeculari. 639.
21 An ſit iudex connexorum, & incidentium. 639.
22 An puniat dantem conſilium licet iuſtum carcerato. 639
23 An procedat contra lacerantes cedulones, & edicta. 639.
24 An punire abſoluentem hæreticum in foro animæ. 639.
25 An poſsit punire iniuriantem ſe. 640.
26 An poſsit diſpenſare ſuper irregularitate. 640.
27 An lucretur diſtributiones. 640.
28 Qua ætate eligatur Inquiſitor. 640
29 An debeat eligendus eſſe graduatus. 640.
30 An eligendus magis Theologus, quam iuriſperitus. 640
31 An tituli Reuerendiſsimi debeatur illi. 641.
32 Quomodo practicatur præcedentia inter Epiſcopum, & Inquiſitorem. 641.
33 An Inquiſitor præcedat Vicarium Epiſcopi. 641.
34 An Inquiſitor ſubſit Superioribus Regularibus. 642.
35 An Inquiſitor præcedat Vicarium ſimul Epiſcopum. 642.
36 An procedat contra comedentes carnes, & lacticinia. 642.
37 Quænam ſint priuilegia Inquiſitorum. 642.

CAPVT

CAPVT PRIMVM
DE FIDE, ET FIDELIBVS.

SVMMARIVM.

1 Fidei nomen multipliciter ſumitur. Definitur Fides.
3 Fides ſine caritate virtus eſt.
4 Virtus definitur.
5 Fides prima ex virtutibus Theologicis.
6 Virtus eſt ſupernaturalis.
7 Fides habitus eſt habilitans, & facilitans.
8 Habitus Fidei duplex, infuſus & acquiſitus.
9 Vterque neceſſarius ad elicićdos actus Fidei.
10 Habitus Fidei diſtinguitur in intellectu, & voluntate.
11 Differt ab alijs virtutibus.
12 Spei obiectum, & actus.
13 Caritatis actus, & obiectum.
14 Religionis actus, & obiectum.
15 Obedientiæ actus, & obiectum.
16 Fides quare dicatur obedientia.
17 Habitus Fidei infunditur in Baptiſmo.
18 Baptiſma vocatur Sacramentũ Fidei.
19 Martyri, & primo contriti infunditur Fides.
20 Baptizatus cũ obice non recipit Fidem.
21 Suarez opinio refellitur.
22 Cathecumenus caret Fide.
23 Fides perditur per hæreſim.
24 Etiam vnicam, & quare.
25 Offendens in vno, factus eſt omnium reus, applicatur hæreticis.
26 Obſcuritas eſt de ratione Fidei.
27 Euidentia ſcientiæ quid importet.
28 Scientia ſumitur tripliciter.
29 Fides & Theologia ſunt ſicut principia, & concluſiones.
30 Fidei cognitio eſt ſcientia.
31 Scientiæ definitio oſtenditur.
32 Perſonæ definitio corrigitur.
33 Propoſitiones aliquæ fidei ſunt claræ.
34 Creditum ab vno videtur ab aliò.
35 Idem credi, & videri poteſt diuerſis medijs.
36 Fides intenſior in vno, quàm in aliò.
37 Certitudo Fidis triplex.
38 Fides in eodem augetur.
39 Fidem ſe habere nullus ſcit.
40 Vtique expetitur actus eius.
41 Hebrai babuerunt Fidem.
42 Fides ſumitur pro dono Spiritus ſancti.
43 Tripliciter ſumitur.
44 Chriſtus non habuit fidem Theologicam.
45 Cur voluit baptizari?
46 Maria fidem habuit.
47 Baptizata fuit ad augmentnm gratiæ.
48 Perfectionem alijs omnibus fidem habuit.
49 Beati in Cælo carent fide.
50 Damnati non purgantes carent fide.
51 Angeli omnes habuerunt fidem.
52 Creati omnes in gratia.
53 Adam habuit fidem.
54 In gratia creatus.
55 Fides habitualis, & actualis.
56 Fides explicata, & implicata.
57 Neceſſarium neceſſitate medij, & præcepti.
58 Fides neceſſaria ad ſalutem:
59 Fides explicata neceſſaria adultis.

60 Deus non deeſt in neceſſariis.
61 Fides naturalis omni tempore neceſſaria.
62 Fides de Trinitate, & Incarnatione an neceſſaria?
63 Explicata fides tantum vnius Dei remuneratoris neceſſaria.
64 Fides ſola ſine operibus non ſufficit ad ſalutem.
65 Præceptorum tria genera.
66 Fides quomodo dicitur iuſtificare.
67 Lex iuſto quomodo non eſt poſita.
68 Fides quomodo iuſtificet?
69 Status hominis quadruplex.
70 Saluari nullus poteſt extra Fidem Catolicam.
71 Omnino quid importet.
72 Saluantur omnes in Fide Chriſti.
73 Baptiſmum collatum ab hæretico infanti vtile eſt.
74 Error hæretici non impedit effectum Baptiſmi.
75 Fides quando dicatur ſufficienter promulgata.
76 Infidelis putans ſuam ſectam meliorem fide peccat.
77 Rudibus neceſſarium eſt iure vnum Deum remuneratorem.
78 Eſt hæreticum dicere, ſufficit credere quod credit Eccleſia.
79 Scienda quænam ſint ex præcepto fidei.
80 Sacramenta ſcienda.
81 Oratio Dominica, & Angelica.
82 Ignorare illa peccatum mortale.
83 Credens omnia præter vnum non ſaluatur.
84 Ignorãtia inuincibilis fidei dari poteſt.
85 Infidelitas negatiua, & contraria.
68 Ignorantia aliquorum excuſat.
87 Hæretici, & Hebræi cognitionem fidei habent.
88 Fidei tria præcepta, aſſentiendi, ſciendi, & confitendi.
89 Obligatio aſſentiendi fidei.
90 Pueri adulti tenẽtur elicere actũ fidei.
91 Infideles cum primum ſentiunt de fide.
92 Cito credens leuis eſt corde.
93 Hæretici reuertentes eliciunt actum fidei.
94 Et baptizati apud infideles cum inſtruuntur.
95 Confitenda quando ſit fides.
96 Interrogatus à publico de fide tenetur reſpondere.
97 Fuga priuatis licita.
98 Non autem paſtoribus.
99 Mors potius ſuſtinenda, quam fidem negare.
100 Negans ſe eſſe Chriſtianũ peccat mortaliter.
101 Vocans ſe Turcam, Hæreticum peccat mortaliter.
102 Negans ſe Clericum, Religioſum non peccat contra fidem.
103 Papiſtam ſe negans quando peccet.
104 Veſtium clericalium depoſitio licita inter infideles.
105 Mendacium etiam factis contingit.
106 Adorare idolum externe peccatum mortale.
107 Pilei Hebraici geſtatio ad vitandum mortem non illicita.
108 In repræſentationibus licet ſimulare ritus alienos.
109 Cõcionibus infideliũ nõ licet intereſſe.
110 Neque principi in hoc obediendum.
111 Carnium comeſtio licet ad vitandam mortem.
112 Fabricare vendere, idolũ &c. nõ licet.
113 Sinagogam Hebræis, aut Agnum.
114 Immolata comedi poſſunt in extremis.
115 Profeſſio fidei publica quibus neceſſaria.
116 Diſputare de fide quibus prohibitum.
117 Diſputare quid importet?
118 Clericis, & Laicis prohibitum.
119 Diſputantes puniuntur ab Inquiſitoribus.
120 Diſputatio cum quibuſcumque prohibetur.
121 Fides actualis neceſſaria adultis ad gratiam, & gloriam.
122 Fides vera probatur eſſe in Chriſtianis.
123 Fides vera vnica tantum eſt.
124 Fides indefectibilis vera eſt.
125 Fides hæreticorum defectibilis.
126 Fides Petri non quam deficit.

CAPVT

CAPVT PRIMVM.

DE FIDE ET FIDELIBVS.

ELITANI SCALZI
S. MARIA DELLA

INITIVM à Fide Catholica, fauente Deo, ſumere duxi, cũ eius cognitio neceſſaria ſit ad ea, quæ in ſequentibus dicenda ſunt, maximè de Hæreſi, quæ eſt principale argumentum huius operis, & ex diametro opponitur ipſi Fidei, quæ inclinat hominem ad credenda reuelata à Deo, cum è contra Hæreſis, vitium illi oppoſitum, ad diſcredendam myſteria Chriſtianæ Fidei inclinet. Procedemus autem per quæſtiones.

Queres 1. Quot modis ſumatur nomen Fidei?

1 *Reſp.* Quatuor modis. *Primò* pro fidelitate, & conſtantia in ſeruandis promiſſis. Cicero primo offic. *Ad ſupplicium redire maluit, quàm fidem hoſti datam fallere.* Vnde Theologi quærunt, an hoſtibus fides data ſeruanda ſit, & pariter Hæreticis. Becan. *de fide cap.* 16. *Secundò* fides ſumitur pro conſcientia. Rom. 14. *num.* 15 dicitur: *Omne, quod non eſt ex fide peccatum eſt*, ideſt, quicquid facit homo, putans ſe facere contra rationem, eſt peccatum; vnde dicitur poſſeſſor bonæ fidei, qui quod poſſidet, rationabiliter putat eſſe ſuum, ſicut poſſeſſor malæ fidei, qui alienum ſcienter habet. *Tertiò* pro fide humana, qua credimus eſſe vera, quæ narrantur ab homine, vnde dicimus: *Habeò tibi fidem*, ideſt, credo. *Quartò* pro fide diuina, qua creduntur eſſe vera, quæ à Deo reuelata ſunt, & de hac dicitur Hebr. *Cap.* 11. *Fides eſt ſperandarum ſubſtantia rerum, argumentum non apparentium.* Et in hoc poſtremo ſenſu de fide agendum eſt. De his acceptionibus, & alijs Gloſa 11. *Neque, Cap. Mouet.* 16. 22. *quæſt.* 1. Layman. *lib.* 2. *cap.* 1.

Quæres 2. Quid ſit fides?

Reſp. Fides ſecundùm Apoſtlum eſt 2
ſubſtãtia rerum ſperandarum argumentum non apparentinm. Fides eſt *ſubſtantia*. ideſt, id quod ſubſtat Spirituali ædificio, quod ſine illa nequit eſſe: vnde bene S. Bernardinus Senen. *ſerm.* 2. *de fide* dicit: *Apertè fidem eſſe ſubſtantiam dicit, quaſi ſubtus ſtantem, quia per eam totum ſpirituale ædificium ſuſtentatur.* Eſt ergo fides fundamentum, ſuper quo ædificatur ſpirituale ædificium noſtræ iuſtifica-

ficationis, ſecundùm Trid, *ſeſſ.6. cap.8.* impoſſibile enim eſt hominem iuſtificari, & placere Deo ſine fide, *Hebr. cap.11.* Fides igitur eſt ſtabilè, & certum, ac firmum fundamentum noſtræ ſalutis, hoc enim importat vox *ſubſtantia*. Eſt etiam argumentum rerum non apparentium, ideſt, medium efficax, quo probantur myſteria non apparentia, ideſt, quæ non ſciuntur medijs humanis, ſed tantùm diuina auctoritate, dicēte S.Petro Chryſologo *initio ſerm.* 58. *Qui fidem quærit, rationem non quærit, qui diuinam poſtulat, ſe ponit humanam*, & Aug. *tract.* 40. *in Ioannem; Quid eſt fides? niſi credere, quod non vides?* Fides ergo eſt ſubſtantia, cum ſit certiſſimus aſſenſus eorum, quæ ſunt à Deo reuelata, & eſt argumentum, hoc eſt fideliſſima probatio, myſteriorum non apparentium, quæ ſunt neceſſaria ad ſalutem.

Quæres 3. An Fides ſit virtus ſupernaturalis, aut naturalis, inclinans hominem ad credendum reuelata à Deo? Magiſter ſent. *lib.3. diſt.23. lit.B.* dicit, quod eſt virtus, qua creduntur, quæ non videntur, & *lit.* E. quærit an illa informis qualitas mentis, ideſt, Fides, quæ eſt in malo Chriſtiano, fiat virtus, cum homo incipit eſſe bonus? an vero deſtruatur, & alia ſuccedat, *quæ ſit virtus quando eſt in caritate conſtitutis?* tibi reſpondet, probabilius dici illam remanere, & fieri virtutem per adiunctam caritatem; ex quo D.Thom. 2.2. *q.4. art.5.* negat rationem virtutis Fidei in homine malo cum ipſo magiſtro, quia non eſt debitè perfecta ex parte voluntatis, cum careat caritate, ſiue quia informis dicitur. Vnde vt Fides ſit virtus duo requirit, vnum ex parte intellectus, nimirum vt pendeat à diuina reuelatione, alterum ex parte voluntatis, quod ſcilicet ordinetur per caritatem ad vltimum finem, ac proinde ſit meritorius actus illius, caret autem hoc poſteriori, ergo virtus non eſt.

3 *Reſp.* Fides ſiuè formata caritate, ſiuè non, ſemper virtus eſt, & quidem ſupernaturalis hominem diſponens, & inclinans ad credendos articulos fidei.

Primùm, quod abſolutè ſit virtus, probatur ex definitione virtutis, quæ ſecundùm Philoſophum eſt diſpoſitio 4 perfecti ad optimam operationem, hoc eſt, virtus ita diſponit, & perficit ſubiectum, in quo eſt, vt per illam operando, non poſſit errare in producendo ſuam operationem ad præſcriptum virtutis; ſed Fides informis, & in homine malo ita ſe habet, quòd illum diſponit, & perficit ad optimam operationem, nempè ad credēdum reuelata à Deo; tam enim benè credit homo peccator, quam iuſtus regulando ſuum aſſenſum per fidē; ergo Fides in vtroque virrus eſt. Confirmatur, Tum quia communiter ab omnibus Theologis aſſignatur tres virtutes Theologicæ inter ſe diſtinctæ, Fides, Spes, & Caritas, ergo ſingulæ in ſeipſis virtutes ſunt, ergo vna ab alia non recipit rationem virtutis, licet priores duæ recipiant rationem meriti à Caritate, quæ earum dicitur forma in ordine ad meritum. Tum quia virtutes aliæ omnes Cardinales, & his ſubiectæ independenter à caritate ſunt propriæ virtutes: ergo & Fides, quæ omniū virtutum fundamentum eſt. Quare ad rationem D.Thomæ reſpondendum eſt, ad virtutem ſufficere quod ſubiectum illam habens diſponat ad optimam operationē, ſiuè deinde meritoriam, ſiuè non, parum refert; quia meritum non eſt de ratione virtutis vt ſic. Igitur Fides ſine caritate adhuc eſt virtus, ſed informis, ideſt, ſine forma caritatis, ex cuius defectu actus fidei meritorij non ſunt.

Secundum, quòd Fides ſit virtus ſu- 5
pernaturalis, & prima ex Theologis, ſuadetur quo ad hoc, non ſolum ordine enumerationis ſecundùm Apoſtolum 1. *Corinth. cap.13. num.13.* vbi eam primo loco enumerat; ſed etiam ordine originis, ipſa enim initium, fundamentū, & radix eſt omnis iuſtificationis ex Trid. *Seſſ.6. cap.8.* parum enim refert, ſperare, & diligere ſine fide, quia ſine hac *impoſſibile eſt placere Deo, Hebr. cap.11. num.6.* Fides igitur anteponitur Spei, quia huius eſt ſubſtantia, & fundamentum, & proponitur Caritati, quia *iuſtus ex fide viuit, Roman. cap.1. num.17.* Demum Fides eſt initium, quo primùm homo de non Chriſtiano fit Chriſtianus, dicente Apo-

ſtolo

ſtolo, *Accedētem ad Deum oportet credere.*
6 Suadetur quo ad illud, nimitum eam eſſe virtutem ſupernaturalem, tum quia excedit vires naturæ, & ideo per ſolum Dei auxilium homo poteſt credere diuina myſteria. Tum quia naturæ humanæ ex ſe debita non eſt, ſed ſupra illius conditionem, ideo gratis, & non ex iuſtitia à Deo homini confertur. Tum quia per hoc differt à fide humana, cuius principiū, medium, & finis eſt à cauſis humanis, catholica vero, & ſupernaturalis ſecundùm totum ſuum eſſe pendet à Deo reuelante, quatenus eſt prima veritas infallibilis; ideo hæc eſt certiſſima, & infallibilis, humana incerta, vt plurimū, & fallibilis. Eſt igitur Fides donū ſupernaturale à Deo homini infuſū, per quod fit habilis ad eliciēdos ſupernaturales actus myſteriorū à Deo reuelatorū.

Quæres 4. An fides ſit habitus? Ratio dubitandi eſt, quia ſecundùm Ariſtotelem, & veritatem, habitus fit ex frequentatis actibus; ſed fides non fit ex frequentatis actibus, cum ſine actu aliquo infundatur in paruulis incapacibus actuum: ergò Fides habitus non eſt.

7 *Reſp.* Fides eſt habitus, & ſecundùm quod habetur, & ſecundùm quod habilitat fidelem illam habentem. Suadetur, Tum quia de ratione habitus eſt perficere eam potentiam, cuius eſt, vt errare non poſſit in ſuis operationibus; ſed per fidem diuinam homo errare nō poteſt in eliciendo aſſenſus de rebus fidei: ergò fides habitus eſt. Tum quia potētia naturalis de ſe nullum ſupernaturalem actum elicere poteſt; cum ſint actus ſupernaturales altioris ordinis: ergò neceſſe eſt quod eleuetur, & fiat proportionata illis, hoc autem contingit per habitum fidei inhærentis, & informantis fideles: ergò eſt habitus. Ad rationem dubitandi dico, Habitum accipi dupliciter, primo quo qualitate dicente promptitudinem, & facilitatem ad operandum, & in hoc ſenſu Fides à Deo homini infuſa non eſt habitus, cum non ſit aquiſitus ex frequentatis actibus; & ſic currit argumentum; ſecundò pro habilitate, ratione cuius potentia eleuatur, & fit proportionata ad eliciendos actus ſupernaturales credendi, & in hoc ſenſu eſt habitus, quia ſic fides habetur, vt habilitet potentiam ad operationem.

Quær. 5. Quotuplex ſit habitus Fidei?

Reſp. Duplex eſt: vnus dicitur infuſus à Deo, alter acquiſitus ex frequentatis actibus, De infuſo loquitur Apoſtolus *Hebr. c.* 11. dum dicit, *ſine fide impoſſibile eſſe placere Deo*; paruuli enim baptizati placent Deo, & nō habent fidem acquiſitam, quia nondum audiunt: ergò infuſam. De acquiſita intelligitur illud *Rom. cap.* 10. *Fides ſit ex auditu, auditus autem per Verbum Dei.* Vtriuſque neceſſitas colligitur ex eorum differentia, vt infra. Ambo conueniunt in eo, quòd ſunt qualitates inhærentes, & permanentes in potentia, & non introducuntur in ſubiectum, niſi prius diſpoſitum, nullum enim ſine præuia diſpoſitione etiam in moralibus informatur. reſpectu paruulorum diſpoſitio attenditur penes Eccleſiam, quæ pro ipſis ſupplet actus credendi. Cap. *Illud* 6. *diſt.* 4. *de conſecr.* vnde dicuntur baptizari in fide parentū; nam Patrinus pro infante recitat articulos fidei, & nomine ipſius fidem profitetur, vnde per ſuſceptionē baptiſmi habitus fidei infunditur in illis; adulti vero accedentes ad Deum, ſe ipſis diſponuntur; credendo antequā baptiſmum ſuſcipiant. Patet ergò in vtriſque diſpoſitio ad habitum fidei ſecundùm quod à Deo baptizatis infunditur. Ad habitum vero acquiſitū ſolus adultus diſponitur per ſuos actus credendi, ſuppoſito habitu fidei infuſo, is enim à talis fidelibus acquiri poteſt. Differunt primò, quia naturalis habitus, ideſt, acquiſitus, ſupponit in potentia virtutem adæquatam ad actum, non ſic ſupernaturalis & infuſus; qui complet virtutem actiuam potentiæ, illamque conſtituit proximè potentem ad actus ſupernaturales: vnde acquiſitus non dat poſſe, ſed ſupponit, infuſus dat ſimpliciter poſſe. Secundò, infuſus ideo dicitur, quia per actum eius, cui infunditur, non producitur, ſicut acquiſitus. Tertiò ſupernaturalis, & infuſus habilitat, & conſtituit potentiam in eſſe potētiæ, cū talis non ſit de ſe ad actus ſuper- 8

natu-

naturales, vnde dixit illa apud D. Marcū
cap. 9. n. 23. Adiuua incredulitatem meam.
Acquiſitus vero illam ſuppoſitam facili-
tat ad operandum.

Queres 6. An fides infuſa ſufficiat ad
eliciēdos actus fidei ſine fide acquiſita?

9 *Reſp.* Requiritur etiam fides acquiſi-
ta, quod colligitur ex epiſtola ad Rom.
cap. 10. num. 14. Quomodo credent ei, quem
non audierunt, & paulò poſt ſubditur,
quod *fides* fit *ex auditu, auditus autem per*
Verbum Dei; Fides autem infuſa non eſt
ex auditu, ſed à Deo immediatè ſine au-
ditu infunditur in anima. Ratio eſt, quia
ſi nō eſſet neceſſaria etiam fides acqui-
ſita, ſequeretur, quod paruulus bapti-
zatus factus adultus, ſine miniſterio pa-
rentum, & auditu magiſtri, aſſentiretur
articulis fidei, & diſſentiretur illis, quæ
opponuntur articulis fidei; ſed falſum
eſt adultum ſola fide infuſa poſſe aſſen-
tiri articulis fidei, niſi prius inſtruatur:
ergò illi neceſſaria eſt fides acquiſita per
inſtructionem, & auditum. Minor patet
ex eo, quia per fidem infuſam nō aſſen-
titur magis vni, quam alteri propoſi-
tioni de fide, cum ad omnes ſit indiffe-
rens: ergò per eam nulla cognoſci po-
teſt. Confirmatur, quia fides infuſa in
exercitium prodire non poteſt, niſi per
notitiam acquiſitam de rebus fidei, vn-
de dicitur *Ioan. cap. 15. num. 22. Si non*
veniſſem, & locutus non fuiſſem eis, pec-
catum non haberent. intellige incrudeli-
tatis: ergò credulitas fidei non habetur
ſine fide acquiſita per auditum. Vide
D.Tho. 2. 2. *quæſt. 6. art. 1.* & Durand.
in 3. diſt. 25. quæſt. 3.

Queres 7. An habitus fidei ſit in
vtraque potentia intellectus, & volunta-
tis diſtinctus.

10 *Reſp.* Duplex eſt habitus fidei, vnus in
intellectu, alter in voluntate, ratio eſt,
quia vnaqueque potētia debet eſſe per-
fecta, & proportionata ad actus ſuper-
naturales; ſed ad voluntatem, & intel-
lectum ſpectat producere actus fidei ſu-
pernaturales: ergò vnaqueque habilita-
ri, & perfici debet per proprium habi-
tū fidei, vt poſſit producere actus fidei.
Diſtinguuntur igitur duo habitus fidei,
in voluntate, & intellectu: nam primò
voluntas imperat actum credendi intel-
lectui, intellectus verò dicitur elicere
actum fidei per præſtitum aſſenſum. Se-
cundò, voluntas immediatè verſatur
circa aſſenſum, & actum credendi, in-
tellectus vero immediatè circa res à Deo
reuelatas. Tertiò voluntas per habitum
fidei mouet, & determinat intellectum
ad eliciendos actus fidei, cum enim ſit
indifferens propter obſcuritatem, quam
habent articuli fidei; ideo indiget mo-
ueri, & determinari à voluntate infor-
mata ab habitu fidei, qui in ea dicit piā
affectionem erga credenda. Vide D.Th.
2. 2. *quæſt. 4. art. 2.*

Queres 8. An habitus fidei in volun-
tate ſit virtus diſtincta ab obedientia,
caritate, & religione?

Reſp. Affirmatiuè, quia habet propriā 11
rationem formalem, qua conſtituitur in
ſuo eſſe, & diſtinguitur ab alijs virtuti-
bus voluntatis, ſiquidem habitus fidei in
voluntate eſt ad imperandum aſſenſum
fidei eliciēdum per intellectum ob ſuam
peculiarem bonitatem, & honeſtatem
credendi ea, quæ à prima veritate reue-
lata ſunt; aliæ vero virtutes non ita ſe
habent; nam Spes pro obiecto habet vi- 12
tam æternam, Deum; ſeu viſionem
beatam, cuius actus ſunt amor, deſide-
rium, & delectatio. Caritas verſetur cir- 13
ca Deum quatenus infinitè bonum, &
creaturas intellectuales quatenus diligi-
biles propter Deum ſummum bonum,
cuius actus interni ſunt amor beneuo-
lentiæ, dilectio, gaudium, pax &c. ex-
terni beneficientia, correctio, fraterna,
eleemoſyna, &c. de quibus D. Thomas
2. 2. *quæſt.* 23. Religio verſatur circa 14
Deum propter eius excellentiam, tam-
quam primùm principium, à quo om-
nia habent eſſe, conſeruantur, & guber-
nantur: cuius actus ſunt, honor, cultus,
& reuerentia, ex eodem D. Thoma, 2. 2.
quæſt. 81. Obedientia demum verſatur 15
circa materiam præceptam, prout habet
debitum paſſiuum obligationis ex parte
ſubditorum erga legiſlatorem: cuius
actus ſunt, bonum amplecti, & malum
fugere. Fides autem circa nullum ex
prædictis obiectis formaliter ſpectatis
verſatur, neque prænominati actus ſunt

pro-

proprij fidei: ergò habitus fidei diuerſus eſt à prædictis virtutibus. Nec obſtat,
16 quod in pluribus locis Sacræ Scripturæ *Rom. 15. 2. Corinth. cap. 9.* Fides vocetur obedientia; nam ex illis locis tantùm colligitur, virtutem obedientiæ regulare, & præcipere fidelibus, vt credant reuelata à Deo, non verò quod ambæ ſint vnica virtus; nam per virtutē obedientię homo audit res à Deo reuelatas, quatenus præceptas, credit vero quatenus reuelatas, & ſicut ſubditus obedit ex auctoritate legiſlatoris, ita & credit ex auctoritate reuelantis: ex quo obedientia, & fides magnam habent ſimilitudinem inter ſe. Non negamus, aliquem moueri ad credēdum myſteria fidei per alias virtutes, ex amore Dei, ex reuerentia illi debita, &c. nō ideo tamen tollitur quin voluntas per propriū actū imperij poſſit præcipere intellectui, vt proprium actum eliciat circa res à Deo reuelatas.

Quæres 9. Quando nam habitus fidei infundatur homini?

17 *Reſp.* In paruulis sēper infunditur fides cū reliquis virtutibus; ſimiliter in adultis nō ponētibus obicē, in ſuſceptione baptiſmatis; ſiue ſit fluminis, ſiue flaminis, ſiue ſanguinis in ponentibus obicē, fides infunditur remoto impedimento.

Prima pars, quòd infantibus, & adultis in ſuſceptione Baptiſmatis acquæ infundatur fides cum cæteris, probatur per Trident. *Seſſ. 6. cap 7. Vnde in ipſa iuſtificatione cū remiſſione peccatorum hæc omnia ſimul infuſa accipit homo per Ieſum Chriſtum, cui inſeritur, Fidem, Spem, &*
18 *Caritatem.* Ex quo Sacramentum Baptiſmi bene vocatur Sacramentum fidei à Sanctis Patribus, cap. *Nihil 74. diſt. 4. de conſecr*, quia Baptiſmus omnibus confertus in fide Chriſti, & Eccleſiæ, Quare ſi aliquando Deus confert donum fidei, maximè tempore Baptiſmi, ad quod per actum alienum, ideſt, Eccleſiæ, & patrinis infans, & per proprium diſponitur adultus, dicente Apoſtolo *Hebr. 11. n. 6. Accedentem ad Deum oportet credere*, & *Marci 16. num. 16. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit.* Ita docent omnes Canon. in cap. *Maiores 3. de Baptiſ.* & *cap. 1. de ſacra Vnct*, Theologici *in 4. diſt. 4.* ibi Scotus *quæſt. 2.* apud Fabrum *diſp. 14. num. 3.* D. Tho. *par. 3. quæſt. 69. art. 4.* de adultis, *art. 6.* de infantibus.

Secunda pars, quod in baptiſmo fla- 19
minis, & ſanguinis infundatur fides, ſuadetur; quia hæc duo ideo vocantur baptiſmata, quia præſtant eoſdem effectus, quos producit baptiſmus aquæ, quando hoc recipi non poteſt, conſequenter ad gratiam iuſtificationis, ſequuntur virtutes fidei, &c. quæ ſequuntur iuſtificationē in baptiſmo fluminis, vnde de Martyrio, quod eſt baptiſma ſanguinis, dicit D.Aug. *lib. 13. de ciuit. cap. 7. Quicumq; etiam non ſuſcepto generationis lauacro, pro Chriſti confeſſione moriuntur, tantum eis valet ad remittenda peccata, quantum ſi abluerentur fonte baptiſmatis.* cap. *Cathecumenum 35. diſt. 4. de conſecrat.* De baptiſmo flaminis, ſeu contritionis intelligitur illud Luc. 3. *Prædicans baptiſmum Pœnitentiæ in remiſſionē peccatorum.* Quare, cum iſta duo baptiſmata hominem iuſtificent, conſequens eſt dicere, ad illa, conſequi virtutes, ac proinde fidem. Confirmatur, quia martyrium eſt propter confeſſionem fidei tam in adultis, quàm in pueris: ergò ſi nondum ſunt fideles per baptiſmum aquæ, tales fiunt per martyrium, in quo illis infunditur Fides, ad quam ſe diſpoſuerunt per illius propriam confeſſionem, ſi adulti ſunt, per alienam, infantes, nimirum, Eccleſiæ, aut matris cum qua in odium Catholicæ Fidei à perſecutoribus interficiuntur; vnde de innocentibus dicitur: *Deus, cuius hodierna die præconium Innocentes martyres non loquendo, ſed moriendo confeſſi ſunt.*

Tertia pars, quod ponētibus obicem 20
non infundatur Fides cum reliquis, probatur; quia baptizatus, licèt recipiat Sacramentum cum ſuo carattere, non tamen rem Sacramenti, nimirum, gratiam, cum hæc ſtare non poſſit cum obice peccati mortalis, vt docent omnes cum D.Thom. *par. 3. quæſt. 68. art. 8. & quæſt. 69. art. 9.* Scoto *in 4. diſt. 4. quæſt. 5.* ergò nec illi infunduntur virtutes Theologales. Hæc conſequentia probatur. Primò, quia virtutes Theologales ex citatis

tatis doctoribus, ſunt ſecundatis effectus conſequentes gratiam iuſtificationis, plures enim ſunt effectus baptiſmi, & hunc ordinem ſeruant inter ſe, primò ſiquidem imprimitur caracter, deinde à Deo producitur gratia inhærens baptizato, poſtea infunduntur virtutes, & alia dona; quod caracter primum obtineat locum conſtat ex eo, quòd baptiſmus cum fictione ſuſceptus hominem non iuſtificat, & tamen verus eſt baptiſmus imprimens caracterem in omnium ſententia, neque enim poſt fictionem reiteratur, præcedit igitur caracter gratiam, quam conſequuntur virtutes, quæ cum illa ſemper coniunguntur, clarè colligitur ex *Seſſ.6. cap.7.* Trident. in illis verbis. *Vnde in ipſa iuſtificatione cum remiſſione peccatorū hac omnia ſimul infuſa accipit homo per Ieſum Chriſtum, cui inſeritur, Fidem, Spem, & Caritatem.* D.Thom. *par.3. quæſt.69. art.4.* Probatur ſecundò; quia Deus nihil imperfectam facit, omnia enim *Dei perfecta ſunt opera, & valde bona, Gen. cap.1. Deuter. cap.32.* oppoſitum autem ſequeretur, ſi virtutes Theologicas Fidei, & Spei infunderet in baptiſmo homini obicē ponenti, tunc enim illæ eſſent imperfectæ, & diminutæ, atque infirmes gratia iuſtificationis. Probatur tertiò, quia *Omne datum optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt deſcendens à Patre luminum Iacobi, cap.1. num.17.* Sed fides à Deo homini infuſa eſt datum optimum, & donum perfectum à Deo proueniens: ergò fides ponentibus obicem non infunditur, quia non deſcenderet, vt optimum, & perfectum. Probatur quartò, quia formæ naturales non recipiuntur in ſubiectum niſi diſpoſitum: ergò neque ſupernaturales, inter quas ſunt virtutes Theologicæ. Dæmum id clarum eſt in infideli, & deſperato, vtriſque perſeuerantibus in infidelitate, & deſperatione, dum recipiunt baptiſmum; certum enim eſt in his duobus caſibus baptizato non conferri, neque infundi Fidem, neque Spem, cū illa duo vitia directè pugnent contra has duas vitrutes, quas formaliter deſtruunt.

21 Franciſcus Suar. *ad par.3. D.Tho. q.69. diſp.28. ſect.3. §. Vna ſupereſt*, affirmat, ponentem gratiæ obicem interdum poſſe recipere aliquem habitum infuſum, ſaltem Fidei, & Spei, non tamen Caritatis. Probat *primò*, quam Fides, & Spes in conſeruatione non pendent à gratia, & caritate, cum remaneant in peccatore: ergò neque in infuſione. *Secundò* ſicut ſemel iuſtificatus, amiſſa gratia, adhuc ſupernaturaliter credere, & ſperare poteſt, ad quod conuenienter præſtandum retinet Fidem, & Spem; ita peccatori, qui incipit conuerti ad Chriſtum, antequam perfectè amet, & efficaciter deteſtetur omnia peccata, cum poſſit verè ſupernaturaliter credere, & ſperare, infundetur illi Fides, & Spes, nam ad illas eſt ſufficienter diſpoſitus, & per illas paulatim ad gratiam obtinendam melius diſponi poteſt; neque in hoc reperiri poterit maius inconueniens inter habitus, quam inter actus, ſi ergo actus poſſunt antecedere, cur non etiam habitus? quare cum accidere poſſit, vt in baptiſmo homo ponat obicē gratiæ, & caritatis, non autem Fidei, & Spei, quia poteſt credere, & ſperare, non tamen de peccatis dolere, tum Sacramentum habebit ſuum effectum quoad Fidem, & Spem, non quo ad reliqua, reſpectu quorum non eſt bene diſpoſitus. *Tertiò* probat, reſpondendo auctoritati Tridentini ſuperius pro nobis adductæ, nam cenſet, non fuiſſe mentem Tridentini definire, Fidem, & Spem non poſſe interdum antecedere gratiam, & caritatem, ſed velle, in inſtanti iuſtificationis infundi illa tria cum gratia ſimul vti inſeparabilia à iuſtificatione; quod autem ante inſtans iuſtificationis non poſſint infundi Fides, & Spes, ſine Caritate, non poſſe hoc probari dicta ratione Cōcilij, quia homo ante iuſtificationem poteſt eſſe vnitus cum Chriſto imperfectè, & vt membrum mortuum. Deinde explicat illa duo verba. *Accipit, ſimul*, vt illud ſignet, *habere, & poſſidere*, non autem quod dicat initium eſſendi; hoc autem quatenus ſignificat ſimultatem, & connexionem illarum trium virtutum ad plenam hominis iuſtificationē, non verò durationem, & initium eſſendi; &

di; & concludit, per iuſtificationem non intelligi ſolum infuſionem gratiæ, ſed totam ſuſceptionem, & ſpiritualem mutationem à prima vocatione vſque ad infuſionem gratiæ.

Sed contra primum licèt, concedatur, Fidem, & Spem conſeruari poſſe ſine gratia, & caritate in homine peccatore, non tamen concedunt ſine illis infundi poſſe: non enim valet inferre, poſſunt conſeruari ſine caritate: ergò & infundi; quia ſunt diuerſæ actiones, & modus vnius nõ infert modum alterius. Præterea alia eſt ratio productionis Fidei, & Spei, alia ratio, quod non conſeruentur cum gratia, & caritate illud enim tantùm pendet à Deo, hoc verò ab homine, ideo ne Deus dicatur facere opus imperfectum, nunquam homini infundit eas virtutes, niſi formatas per antecedentem gratiam, & caritatem, ſine quibus dicuntur imperfectæ, & informes? eædem verò deſinunt conſeruari dependenter à gratia defectu ipſius hominis ponentis obicem peccati mortalis, quo gratia deſtruitur, à quo proinde non amplius dicuntur dependere, ſed ſine illa conſeruari; & ideo mirum non eſt, quòd ſine gratia non infundantur, ſicut poſtea ſine illa conſeruari poſſunt. Demum res in produci à pluribus dependet, quàm in conſeruari: ergò non valet inferre; in conſeruari non neceſſario pendent à gratia, ergò nec in produci.

Contra ſecundum eſt, quia non eſt neceſſe infundere homini peccatori habitus Fidei, & Spei ad conuenienter, & connaturaliter credendum, ſperandum, & deteſtandũ peccata ante Baptiſmum, quia per illos ſimplices actus Deo adiuuante ſine habitu, homo præparatur & diſponitur ad ſuſcipiendum dignè, & cum fructu gratiam in baptiſmo, ad quam ſequuntur virtutes, per quas efficaciter operari poſſit actus ſupernaturales Fidei, &c. Actus igitur Fidei, & Spei ex ſua natura vti diſpoſitiones ad gratiam baptiſmi præponuntur; non verò habitus, qui non habent diſponere, ſed potentiam iam diſpoſitam per actus antecedentes, & gratia informatam habilitare ad proprios actus iuxta dicta *ſub q. 5.* Præterea actus illi, Deo excitante, & coadiuuante, producuntur ab homine ſe diſponente ad dignam Sacramenti receptionem, habitus verò Fidei, & Spei illorum actuum à ſolo Deo infunduntur, ergò perfectiſſimè infundi debent ſine vlla deformitate, ac proinde non niſi iuſtificato in iuſtificato.

Contra tertium eſt, quia ex illa Tridentini ſententia aperte colligitur, ante iuſtificationem non infundi virtutes Theologales, ſed illas ſubſequi gratiam iuſtificationis; & confirmatur ex ſequẽtibus ibidem. *Hanc Fidem ante Baptiſmi Sacramentum ex Apoſtolorum traditione Catecumi petunt ab Eccleſia, cum petunt Fidem vitam æternam præſtantem, quam ſine Spe, &c. Caritate Fides præſtare non poteſt.* Igitur ſi Cathecumeni Fidem petunt ab eccleſia, dum volunt baptizari, ſignum eſt, quod illis infunditur in baptiſmate mediante gratia. Nec obſtat quod *Rom. 5.* dicitur, hominem iuſtificari per fidem, quaſi hæc antecedat iuſtificationem in ratione habitus; quia ibi ſermo eſt de fide actuali, qua homo diſponitur ad iuſtificationem, iuxta illud: *qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit.* Itaque fides in ratione actus in Cathecumenis eſt initiũ iuſtificationis, in baptizatis verò lapſis poſtmodum etiam in ratione habitus eſt fundamentum, & radix iuſtificationis peccatoris. Præterea falſum eſt hominem ante iuſtificationẽ vniri Deo per aliquem actum credendi, aut ſperandi, ſolum enim præparatur, & diſponitur ad vnionem per gratiam, & caritatem ſine quibus nemo vniri poteſt Deo, implicat namque quod homo adhuc peccator dicatur vnitus Deo, cum ſit illi inimicus. Demum, ſi illa verba, *Accipit ſimul*, important habere, & poſſidere, ſignificant etiam initium eſſendi, neque enim aliquid poſsideri poteſt, niſi habeat initium eſſendi in eo, à quo poſsidetur, ergo ſi homo iuſtificatus poſsidet virtutes Theologicas, in eius iuſtificatione habent initiũ eſſendi.

Quares. 10. An Cathecumeno ante baptiſmum infundatur Fides?

22 *Reſp*. Cathecumenus inſtructus in fide nondum habet habitum fidei infuſum niſi habeat Baptiſmum flaminis, aut ſanguinis, ſed illud recipit in digna ſuſceptione Baptiſmi fluminis. Id totum colligitur ex probatis in ſuperiori quæſtione, quia Fides nulli infunditur à Deo, niſi per Baptiſmum, quod ideo à Sanctis Patribus vocatur Sacramentũ fidei non ſolum ex actuali fide, in qua antecedenter Cathecumenus inſtruitur ſed etiam ex habituali à Deo infuſa in ſuſceptione baptiſmatis cum gratia iuſtificationis. Cathecumenus igitur habitum fidei nondum habet, ſed fidei primum rudimentum accipit, inquit Rabanus relatus Cap. *Ante* 52. *diſt.* 4. *de conſecr.* & infra ſub Cap. *Deinde* 68. *Deinde à Sacerdote inunguntur, vt ſacrum baptiſma cum fide acceptum cuſtodiatur*. Ergo fides Cathecumeno non infunditur ante baptiſmum. Confirmatur, quia nondum ſunt in eccleſia, neque dicuntur membra Chriſti, vt probabo *Cap.* 4. *num.* 61. demum, quamuis credant in Deum, Deus tamen ſe illis non credit, ergo non habent Fidem, quod eſt ſignum mutuæ credulitatis inter Deum & hominem.

Quares 11. An Fides etiam habitualis aliquando perdatur?

23 *Reſp*. Perditur per infidelitatem, & hæreſim ſuperuenientem. Probatur auctoritate ſacræ Scripturæ. 1. *ad Tim. cap.* 1. *num.* 19. *Habens Fidem, & bonam conſcientiam, quam quidam repellentes, circa Fidem naufragauerunt*. Ille autem naufragium facit, qui in mari ſeipſum, aut ſaltem merces proijcit; ſic hæreticus ſeipſum perdit cum fide. Quod confirmatur extremis verbis eiuſdem Epiſtolæ: *Depoſitum cuſtodi, deuitans profanas vocum nouitates, & oppoſitiones falſi nominis ſcientiæ, quam quidam promittentes, circa fidem exciderunt*. Trident. *ſeſſ.* 6. *cap.* 15. *Aſſerendum eſt, non modo infidelitate per quam ipſa Fides amittitur, ſed etiam quocunque alio mortali peccato, quamuis non amittatur Fides, acceptam iuſtificationis gratiam amitti*. Ratio, quia Fides, & infidelitas, ſeu hæreſis ex diametro pugnant ad inuicè, in eodem ſubiecto, ergo adueniente hæreſi neceſſe eſt, quod Fides deſtruatur. Ita D. Thomas 2. 2. *q.* 5. *art.* 3. Dices: hæreſis licèt ſit error contrarius Fidei, non tamen totaliter ei opponitur, ſed ex parte, nam ſi quis nichil fidei crederet, dicendus eſſet potius apoſtata quam hæreticus. Deinde ſicut habitus ex frequentatis actibus generatur, ita ex pluribus contrarijs deſtruitur. Inſuper, hæreticus credit aliquos fidei articulos tam facilè, & firmiter, quam quilibet fidelis: ergò in vtriſque fides eſt.

Reſp. Ad primum, in habitu Fidei duo 24
ſpectari poſſunt, obiectum materiale, quod ſunt res à Deo reuelatæ, in quo ſenſu hæreſis dicitur error ex parte contrarius fidei; & obiectum formale, quod eſt prima veritas reuelans, in quo ſenſu, qui negat vnum articulum, & alios credit, nichilominus reſpectu omnium dicitur hæreticus, primam veritatem cum ſit vnica, & indiuiſibilis, reddit inconſtantem, mendacem, & fallacem, non enim eſt maior ratio credendi vnum articulum, quam reliquos omnes, cum omnium veritas ab vnica formali veritate *Dei reuelantis* pendeat abſque diſcrimine, ergo ſi vnus eſt verus, & omnes ſunt veri. Ad hoc propoſitum facit illud *Iacobi cap. 2. num. 10.*

Qui in vno offendit factus eſt omnium 25
reus. Reatus ſiquidem omnium deſumitur ex incredulitate primæ veritatis reuelantis illum articulum, qui negatur ab heretico ex ratione formali, quod non credit, illum eſſe à Deo reuelatum. Ad ſecundum, obiectionem locum habere in habitibus aquiſitis, non in infuſis à Deo, qui per primum actum perduntur. Ad tertium, illa facilitas ad credendum reliquos articulos, quos hæreticus tenet cum fidelibus, non eſt ab habitu infuſo, ſed ab illo naturali propria induſtria, & labore aquiſito, vnde hæreticus ſola fide humana non Theologica credit reliquos, vt facit Catolicus, qui fide infuſa proprie dici-

tur

tur credere, & operari ſecundùm fidem, mediante acquiſita vti inſtrumento moto per habitum fidei infuſæ.

Quæres 12. An de ratione Fidei ſit obſcuritas? Notandum eſt, quod obiectum fidei duplex eſt materiale, qui ſunt articuli fidei, ſeu res à Deo reuelatæ, & formale, nimirum Deus reuelans, ſeu prima veritas reuelans eiuſdem fidei articulos. Obſcuritas autem attendi poteſt tam ex parte materialis obiecti, quam formalis, & cum in formali duo ſpectentur Deus ipſe prima veritas, & actio reuelationis, quæſtio de his omnibus procedit.

26 *Reſp.* Obſcuritas eſt de ratione Fidei ex parte vtriuſque obiecti, probatur per Apoſtolum *Hebr. cap. 11. Fides eſt ſubſtantia rerum ſperandarum, argumentum non apparentium*, ideſt rerum obſcurarum, quæ creduntur, & non videntur, vnde dicit D. Thomas: *Quod non capis quod non vides, animoſa firmat fides. Epiſt. 1. ad Corinth. cap. 13. num. 12. Videmus nunc per ſpeculum in enigmate, tunc autem facie ad faciem.* Prima viſio ſecundum fidem obſcura eſt in via, ſecunda in patria clara erit. Ratio eſt, quia illa cognitio eſt obſcura, quæ caret euidentia; ſed cognitio per fidem habita eſt huiuſmodi, ergo eſt obſcura. Maior per ſe patet; Minor probatur reſpectu obiecti tam materialis, quam formalis, ſiquidẽ illa propoſitio eſt euidens, quæ determi-
27 nat intellectum ad ſui aſſenſum ex notitia connexionis terminatum inter ſe, vel ex medio intrinſeco per ſe clarè cognito, & connexo cum propoſitione illata ex ipſo; ſed cognitio Fidei ex neutro illorum habetur, nam propoſitiones fidei notæ nõ ſunt ex terminorum connexione, cum ſæpius extrema videantur pugnare ad inuicem ſecundum lumen naturale; vt patet in myſterio Trinitatis, & Incarnationis; neque mediũ ſeu motiuum eſt intrinſecum ad inferendum condutionem, ſed extrinſecum, conſiſtens in diuina reuelatione, quæ ex natura rei connexionem non habet cũ rebus reuelatis, ergò ex nullo capite Fides eſt cognitio euidens, ſed obſcura. Quare, cum quæ videntur, non dicantur cognoſci per fidem, ſed per agnitionem, D. Thomas Apoſtolus vnũ agnouit, ideſt humanitatem Chriſti vulneratam, & alterum credidit, hoc eſt, diuinitatem ſub humanitate coopertam: ita D. Thomas 2. 2. *quæſt. 1. art. 4.* Scotus *in 3. diſt. 24.*

Quæres 13. An cognitio fidei ſit ſcientia? 28
Pro cuius intelligentia notandum primo, nomen ſcientiæ accipi poſſe tribus modis. Primò pro quauis cognitione intellectuali ſiue certa, ſiue incerta, & probabili, euidentes, aut obſcura, qua ratione opinio, fides humana, & diuina poſſunt vocari ſcientia, quia ſunt cognitiones intellectus. Secundò pro cognitione certa, & euidenti, in quo ſenſu Fides, & opinio non ſunt ſcientia, quia opinio, & fides humana ſunt incertæ; Fides autem diuina licet certiſſima ſit cognitio, non eſt tamen euidens, ex probatis præcedẽti quæſtione. In hac ſecunda acceptione intellectus principiorum, ſeu propoſitiones per ſe notæ, & principia concluſionum inductiua, & ipſæ concluſiones deductæ vocãtur ſciẽtia. Tertiò ſumitur tantum pro ſcientia diſcurſiua acquiſita per demonſtrationem, ſiue à priori, & per cauſam, ſiue à poſteriori, & per effectum. Notandum ſecundò, Fidem, & Theologiam noſtram verſari circa Deum, & eius myſteria, cuius obiectum materiale ſunt omnes res reuelatæ à Deo, formale vero eſt prima veritas reuelans, quę eſt ipſemet Deus reuelans; ſe autem habent ad inuicem ſicut principia, & 29
concluſiones, vt dicit D. Tho. *quæſt. 14. de veritate, art. 8. ad 16.* vbi ait, quod teſtimonium primæ veritatis reuelantis ſe habet in fide, ſicuti ſe habent principia in ſcientijs demonſtratiuis, quare propoſitiones de fide ſunt principia certiſſima, ex quibus tamquam præmiſſis, & medijs deducuntur concluſiones, quę vocantur Theologicæ, iuxta dicenda initio ſequentis capitis. Notandum tertiò communiter à Doctoribus nomen ſcientiæ propriè acceptæ reijci à Fide, & Theologia Viatorum ea ratione, quod

ſcientia eſt cognitio intellectualis certa, & euidens de obiecto neceſſario; conſtat autem ex dictis, cognitionē Theologiæ non eſſe ſcientiam; quia, licèt ſit cognitio intellectualis certa de obiecto neceſſario, tamen cum careat euidentia ex dictis præcedenti quæſtione, nullatenus vocari poteſt ſcientia. Præterea Deus, quod eſt obiectum vtriuſque, licèt ſit obiectum neceſſariſſimum, non eſt ideo vniuerſale, ſed ens ſingulariſſimũ, de ſingularibus autem ſcientia non eſt, ſecundum Philoſophos. Demum ſcientia procedit ex proprijs, & intrinſecis, Fides ex cauſis extrinſecis, nimirum ex diuina auctoritate, ideo obiectum fidei non dicitur ſciti, ſed credi tantum; Vnde ſi aſſentior huic propoſitioni. *Homo eſt animal rationale*. Quia ea mihi narrata fuit, & perſuaſa ab amico vti veræ, & certæ, fidem de illa habeo, non ſcientiam, quam dicor habere, quando illi aſſentior, quia cognoſco illos terminos habere inter ſe neceſſariam connexionem, & eoſdem eſſe mihi ex ſe notos. His notatis.

30 *Reſp.* Theologiam tam ex parte principiorum, quam concluſionum habere rationem ſcientiæ propriæ dictæ, & Fidem rectè dici poſſe intellectum principiorum, & Theologiam ſcienriam diſcurſiuam, collectam ex principijs fidei tamquam medijs, & præmiſſis. Id totum probatur oſtendendo allatam definitionem ſcientiæ, qua dicitur cognitio certa, & euidens de obiecto vniuerſali neceſſario, non conuenire ſcientiæ, vt ſcientia eſt proprie accepta in tota ſua latitudine, ſed eam eſſe definitionem ſcientiæ naturalis, & in ſpecie ſubalterna, nam ea ab antiquis tradita fuit, lumine naturali intellectus tantummodo eductis, iuxta exigentiam, & conditiones rerum; quæ cũ ad ſenſum paterent, ideo earum cognitionem vocauerunt euidentem, cum innoteſcerent ex euidentia terminorum; quod ſi notitiam habuiſſent fidei, & Theologiæ, abſque dubio alia ratione latiori, & ampliori definiuiſſent ſcientiam communem naturalibus, & ſupernaturalibus dicendo, quod *Scientia eſt cognitio intellectiua, & certa de obiecto neceſſario*; 31 quæ definitio ſine dubio conuenit naturali, & ſupernaturali ſcientiæ æque primo, cum vtraque ſit cognitio certa de obiecto neceſſario, ita quod ſcientia proprie dicta tamquam genus diuiditur in naturalē, & ſupernaturalem, vt in ſuas ſpecies, ad quas contrahitur per euidentiam, & ineuidentiam, quæ ſunt differentiæ diuiſiuæ dicti generis, & conſtitutiuæ dictarum ſpecierum. Ex quo patet, euidentiam non competere ſcientiæ, vt ſic & in genere, nulla enim diuiſiua generis prædicatur de illo, ſed tantùm de illa ſpecie, quam conſtituit, vt patet exemplo rationalitatis, quæ eſt differentia conſtitutiua hominis, de quo ideo tantùm prædicatur, non autem de genere, quod diuidit: hæc enim propoſitio: *Animal eſt rationale*: falſa eſt, ſi animal ſumatur genericè, ideò vt indefinita æquiualens contingenti, cum prædicatum illud non ſit neceſſarium, nec eſſentiale ſubiecto, reſoluitur in prædicationem differentiæ de ſpecie, & contentis ſub ſpecie, hoc modo; *Aliquod animal*, ideſt, aliqua ſpecies animalis, ideſt homo, *eſt rationale*, ſeu *hoc animal eſt rationale*. Quare male dicunt definientes ſcientiã proprie dictam eam, quæ eſt cognitio certa, & euidens ponentes in definitione generis differentiam illius diuiſiuam contra regulas bonæ definitionis. In confirmationem prædictorum ſimilem definitionem de Perſona refero ex Boætio, 32 qui definit Perſonam indiuiduam rationalis naturæ ſubſtantiam. In hac definitione Perſonæ per illam particulam, *Rationalis natura*, excluditur ratio Perſonæ à diuinis; & nihilominus ratio Perſonæ etiam proprie dictæ reperitur in diuinis, & tamen natura diuina non eſt rationalis, quia ſine diſcurſu, qui imperfectionem dicit, omnia intelligit: dicendum ergo eſt, aut per Boetium non fuiſſe definitam niſi perſonam hominis, aut etiam Angelorum in ſententia illorum, qui volunt Angelos intelligere per diſcurſum, aut erraſſe ponendo in ſua definitione rationem alicuius perſonæ inſe-

inferioris, quæ non poteſt prædicari de alia ratione ſuperiori, & quaſi generica ad ipſam. Quare vt ratio perſonæ conueniat formaliter, & proprie omnibus ſubſtantijs, quæ hoc nomine vocari poſſunt, ac proinde diuinis, angelicis, & humanis aliter definiẽda eſt hoc modo. ***Perſona eſt ſubſtantia indiuidua incommunicabilis naturæ intellectualis.*** hoc enim modo ratio Perſonæ conuenit Deo, Angelis, & hominibus. Sicut ergò corrigitur definitio Boetij illam ampliando, ex quo ratio perſonæ dicitur propria tã de increatis, quam creatis, neque ex definitione Boetij, qua ratio perſonæ excluditur à diuinis, inferri poteſt, nec debet, Perſonam proprie non reperiri in diuinis, ſi Boetius aut maneus fuit, aut nõ curauit definire Perſonam in tota ſua latitudine. Ita corrigenda eſt definitio ſcientiæ, illam ampliando, vt ſupra, conſequenter vtrique cognitioni Fidei, & ſcientiæ naturali propriè conueniet: quod ſi quis velit definitionem ſcientiæ à Philoſophis traditam reſtringi tantũ ad naturalem, vt vere reſtringitur, non ideo inde inferendum eſt, cognitionem, quam habemus de Fide, & Theologia, carere ratione ſciẽtiæ propriè dictæ iuxta traditam, & emendatam à nobis definitionem illius.

Inferendum igitur eſt, Fidẽ, & Theologiam eſſe ſcientiam propriè dictam, quæ ſe habent ad inuicem ſicut principia, & concluſiones, nã Fides continet propoſitiones à prima veritate reuelatas, quæ ſunt articuli fidei, qui cum ſint certiſſimi probatione non indigent, ſed ſunt motiuum, & medium, quo tamquam præmiſſis conceſſis deducuntur concluſiones, ex quibus conſtat Theologia: igitur Fides ſcientia eſt, habens rationem intellectus principiorum, Teologia vero eſt ſcientia diſcurſiua ex principijs de fide deducta.

Ex his patet ad tria argumenta in Notabili 3. poſita. Ad primum, rationem euidentiæ eſſe differentiam ſcientię naturalis. Ad ſecundum, obiectum ſcientiæ ideo debere eſſe vniuerſale, quia de corruptibilibus non datur ſcientia, Deus autem eſt incorruptibile, & neceſſarijſſimum conſequenter verè, & propriè eſt obiectum ſcientiæ. Vel dic, illam rationem vniuerſalitatis in obiecto non ſpectare ad ſcientiam vt ſic, ſed eſſe quid proprium ſcientiæ naturalis ſecundum lumen Philoſophorum. Ad tertium dic pariter, illam rationem, quod ſcientia procedat ex proprijs, & intrinſecis, non competere ſcientiæ vt ſic, ſed ſcientiæ naturali, prout condiſtinguitur à ſupernaturali, quæ procedit per medium extrinſecum, & commune omnibus articulis Fidei.

Nonnulli reſpondent, Fidẽ, & Theologiam non eſſe propriè ſcientias, ſed tantum impropriè, prout nomen ſcientiæ latè ſumitur, pro notitia cum firma adhæſione; quomodo dicimus nos certo ſciri, reperiri Mediolanum, Romam, Mare Oceanum, &c. Fides enim, & Theologia determinatè dicunt verum, & habent certitudinem infallibilem ſuarum propoſitionum, & ex hoc capite participant rationem ſcientiæ, quia tamen carent euidentia, non poſſunt dici propriè, & adęquatè ſcientia, ſed tantum impropriè. Sed non placent, quia in præcedentibus dictum fuit, euidentiam non eſſe de ratione ſcientiæ propriè dictæ, cui ſufficit in genere, quod ſit cognitio, intellectualis certa. Deinde vocare Theologiam ſcientiam impropriè, arguit imperfectionem, quod illi videtur detrahere, cum vterque habitus fidei, & Theologiæ in ſuo genere ſit perfectus etiam ſecundum rationem cognitionis certæ, & infallibilis.

Alij dicunt, Theologiam eſſe quidem ſcientiam propriè acceptam, ſed analogicè tantum, non vniuocè, cum non participet omnes conditiones ſcientiæ, caret enim euidentia, & non procedit ex medio intrinſeco. Neque hæc reſponſio admittenda eſt, quia ſequeretur Theologiam eſſe minus ſcientiam ſcientijs naturalibus, eo quod minus de conditionibus, & perfectionibus ſcientiæ participet, quam faciunt aliæ ſcientiæ. Deinde Theologia eſſet minus principale analogatum, quod abſurdum eſt dicere,

cere,

cere, ob eius excellentiam, & eminentiam, cum illa nulla certior, & immutabilior ſcientia inueniatur, & infinitè diſtet à falſitate. Demum ratio ſcientiæ, vt ſic, qua dicitur cognitio intellectualis certa, æqualiter communicatur omnibus cognitionibus certis, neo ratio euidentiæ conueniens vni, & non alteri tribuit eiſdem analogiam, cum nullatenus Theologia illam participet, neque vt principale, neque vt ſecundarium analogatum.

Quidam volunt, Theologiam eſſe propriè ſciuntiam, quia, & ſi non habet euidentiam ex parte obiecti, habet tamen ex parte formæ ſyllogiſticæ, quod ſufficit. Sed contra, quia euidentia deſumitur ex conditione, & natura ipſorum obiectorum clarè, & diſtinctè repræſentatorũ, potentiæ intellectiuæ, & non ex forma ſyllogiſtica, quæ eſt quid extrinſecum, & ſupponit notitiam terminorum in ſe ipſis euidenter cognitorũ, ex naturali connexione illorum inter ſe.

Quæres 14. An inter propoſitiones de fide aliquæ ſint claræ, & euidentes!

33 *Reſp.* Affirmatiuè, cuiuſmodi ſunt iſtæ: *Deus eſt. Deus eſt vnus, Deus eſt cauſa omnium rerum.* Nam iſtas conceſſerunt ferę omneș Philoſophi, & ſapientes, *quia exterminis de ſe patent*. Aliæ vero ex terminis de ſe obſcuræ, & ineuidentes ſunt: *Deus eſt Trinus & vnus. Verbum ſumpſit carnem humanam. Chriſtus Sacramentaliter continetur ſub ſpeciebus panis, et vini.* Hi articuli ex terminis ignoti ſunt, & obſcuri, ſola fide cogniti, & crediti. Si nihilominus articuli ſpectantur in ratione Fidei, omnes dicuntur obſcuri, & ineuidentes, iuxtà illud D. Pauli. *Fides eſt argumentũ nõ apparẽtiũ.*

Quæres 15. An quod ab vno creditur, ab alio videri poſſit?

34 *Reſp.* Sic; nam ego credo duodecim Apoſtolos, qui ad inuicem ſe viderunt: Beati vidẽt, quæ nos viatores credimus.

Quæres 16. An idem myſterium fidei per eumdem actum ſimul videri, & credi poſſit!

35 *Reſ.* Negatiuè, quia ille actus eſſet ſimul clarus, & obſcurus; euidens, & ineuidens; perfectus, & imperfectus; diſtinctus, & confuſus. Diſtinctis verò actibus conceditur; quia eidem concluſioni quis aſſentiri poteſt duobus medijs diuerſis, vt ſi quis eodem tempore videndo ecclipſim, illam cognoſcat, & credat ſibi ab aliò narratam. Ab alijs negatur, quia eodem tempore quis non poteſt videre ſolem clarum, & obſcurũ. Reſpondeas, eodem actu viſionis, non autem viſionis, & auditus. Vide Becan. *Cap.* 1. *de Fide*, *q.* 3. *num.* 3.

Quæres 17. An vnus fidelis alio maiorem habeat fidem, tam intenſiuè, quã extenſiuè.

Reſp. Sic. Illud de intenſione probatur apertè ex ſacra Scriptura, Matth. 36
cap. 15. *num.* 28. *O mulier magna eſt fides tua.* Centurioni dictum fuit à Chriſto: *Non inueni tantam fidem in Iſrael. Matthæi, cap.* 14. *num.* 31. dicitur. *Modicæ fidei quare dubitaſti?* Eſt igitur de fide, quod vnus alio maiorem habet fidem. Hæc autem intenſio prouenit ex certitudine ſubiecti, ideſt, habentis fidem, qui per actum reflexum ſui intellectus iudicando, certiſſimum eſſe ex pio affectũ bonæ voluntatis, quod credit, firmiſſime adhæret ei, quod credit. Nota autem triplicem certitudinem
Fidei; vna dicitur ex parte ſubiecti, & 37
fidelis, de qua dictũ eſt; ſecunda ſe tenet ex parte obiecti ex infallibili reuelatione Dei, & dicitur obiectiua; tertia ex parte cognitionis circa obiectum, & vocatur formalis. Maior, & minor intentio ſe tenet ex parte ſubiecti, non autem ex parte certitudinis obiectiuæ, ſeu formalis, quia hæc æqualiter reperitur in omnibus, ſiquidem ſpecificatur ab eodem formali obiecto, nam omnes fideles credunt articulos fidei ex eodem formali motiuo diuinæ reuelationis. De extenſione, nimirum quòd vnus alio plura fidei myſteria credat, manifeſtum eſt; quia doctus ſit, & credit plures articulos, quàm indoctus; plures Parochus, quã Parochianus; plures Theologus, quã Philoſophus. Vide D. Th. 2. 2. *q.* 5. *art.* 4.

Quæres 18. An Fides augeatur, & intendatur in fideli?

Reſp.

38 *Reſp.* Affirmatiuè, probatur ex ſacra Scriptura *Luçe cap.* 17. *num.*5. vbi Apoſtoli à Chriſto petierunt augmentum fidei illis verbis: *Adauge nobis fidem*. Et eccleſia in quadam oratione petit hoc augmentum. *Da nobis augmentum fidei, Spei, & Caritatis*. Si autem Fides non augeretur in homine Chriſtiano, fruſtra id petitũ fuiſſet à Chriſto per Apoſtolos, & quotidie ab eccleſia. Verum quidem eſt, quòd fides in ſolis augetur iuſtis, quia eſt donum Dei, cuius non ſunt capaces peccatores, & ſicut fides nunquã homini infunditur, niſi iuſtificato, exprobatis ſub *q.*9. ita neque augetur, niſi in ſolis iuſtis.

Quçres 19. An quis certò agnoſcere poſsit, ſe habere Fidem? Procedit quçſtio tam de actu, quam de habitu. Eſt autem certitudo triplex Euidentiæ, experimentalis, & Reuelationis.

39 *Reſp.* Nulla ex dictis certitudinibus quis certo ſcire poteſt, ſe habere habitum fidei infuſam, quia loquendo de ſcientia euidentiæ, & experientiæ, non habemus euidentiam, neque experientiam de habitibus ſupernaturalibus, neque ex obiecto, cum id obſcurum ſit, neque ex aliquo actu, cum is potius dicatur eſſe ex habitu aquiſito; neque ex facilitate credendi, quia hæc prouenire poteſt ab eodem habitu aquiſito, qui apparet etiam in hæreticis. De certitudine ſupernaturali conſtat, quia à Deo reuelatum non eſt dari habitum fidei ſupernaturalem infuſum, & multo minus hunc reperiri in hoc, vel illo homine. Ita Becan. *cap.* 11. *de Fide q.* 5.

40 Poteſt verò dari certitudo euidentiæ, ſeu experientiæ de actibus fidei, immo & de ipſo habitu aquiſito, quia fidelis in rebus fidei inſtructus certè experitur, ſe non ſolum credere, quia firmiter adhæret miſterijs fidei, ſed etiam facilè, & promptè diſcurrit de rebus fidei, vt id notum eſt apud Theologos; ergò qui ità promptus eſt ad huiuſmodi intellectionem, euidenter cognoſcit ſe habere fidem aquiſitam, non ſecus ac ſcit ſe habere cognitionem rerum naturalium Philoſophus. Ita D. Bonau. *in* 3. *diſt.* 23. *dub.*4. Scotus *ibidem*, vbi S. *ſed quid dicis*, aſſerit, illum eumdem actum eſſe ſupernaturalem, neminem ſcire; quia ſub obiecto fidei pendet à diuina reuelatione.

Quæres 20. An in Hebræis ſit vera Fides?

Reſp. Fides vera fuit in Hebræis ſan- 41
ctis Patribus, Patriarchis, & Prophetis, vnde de Abraham dicitur *Geneſ.* 15. *n.*6. *credidit Abraham Deo, & reputatum eſt illi ad iuſtitiam* Iob *cap.* 2. *num.* 18. de fide ſcribit: *Quoniam filij ſanctorum ſumus, & vitam illorum expectamus, quam Deus daturus eſt his, qui fidem ſuam nunquam mutant ab eo*. Hanc autem Fidem, quam ſancti Patres veteris teſtamenti, etiam Adam iuxta Scorellum *in* 3. *diſt.* 23. *q.* 2. S. *Ad vltimum* infuſam habebant, multum commendat S. Paulus ad Hebræos ſcribens *cap.* 11. *per totum*, ſubdens *cap.* 12. illius auctorem eſſe Deum; conſumatorem verò Chriſtum, qui per mortem ſuam fidem ſanctorum Patrum in vmbra, & figura tranſtulit in lucem & veritatem, vt non amplius eſſet in nube, ſed in luce Ieſu Chriſti, qui lux eſt mundi, in quem venit ad illuminandum omnẽ hominem in veritate fidei. Sancti ergo Patres in Chriſti venturi fidem credebant; nunc vero omnes credere tenentur Chriſtum iam veniſſe, ità quòd Hebræi obſtinati, poſt Chriſti aduentum fidem habere non dicuntur, vnde eorum peccatum contra Chriſti fidem iam incarnati dicitur Iudaiſmus, & infidelitatis vitium, ex quo vera fides ab eis receſsit, quam ſancta Catholica Eccleſia profitetur, & docet cunctos fideles.

Quçres 21. An in Chriſto Fides fuerit? Non eſt ſermo de fide ſumpta pro fidelitate, hæc enim fuit in Chriſto, qui ſtat promiſsis. *Ad Theſalon.* 1. *c.* 5. *n.* 24. Item 1. *Ioan. cap.* 1. *num.* 9. vbi dicitur. *Si confiteamur peccata noſtra, fidelis eſt, & iuſtus, vt remittat nobis peccata noſtra.* Neque de fide ſumpta pro dono Spiritusancti, dicitur enim Chriſtus plenus gratiæ, & veritatis: quod verum eſt non ſolum de gratia habituali, ſed etiam de

gratia

gratia gratis data in vtilitatem aliorum,
42 inter quas numeratur Fides 1. *Corinth. cap.*12. nouem autem dona ſunt ſeu gratiæ gratis datæ, ſermo Sapientię, & Scientiæ, fides, gratia ſanitatum, operatio virtutum, prophetia, diſcretio ſpirituum, genera linguarum, & interpretatio ſermonum. Tertia ex illis vocatur donum Fidei, quod tripliciter accipitur. Primò,
43 pro fide miraculorum, & certa fiducia faciēdi miracula, de qua loquitur D. Paulus, 1. *Corinth. c.*13. *Et ſi habuero omnem fidem, itaut montes transſeram.* Item Matthęi 21. *num.*21. *Amen dico vobis, ſi habueritis fidem, & non hęſitaueritis, non ſolum de ficulnea facietis, ſed & ſi monti huic dixeritis, tolle, & iacta te in mare, fiet.* Nulli dubium eſt hanc fidem fuiſſe in Chriſto, quia faciebat miracula. Secundo, pro certa intelligentia clara rerum fidei ad inſtruendum alios, quæ conſtat fuiſſe in Chriſto. Tertio pro facilitate explicandi myſteria fidei etiam à rudibus intelligibilia: & hæc quoque fuit in Chriſto, qui nonnulla miſteria clarè declarabat, & cum facilitate Hebræis, & ſuis diſcipulis. Remanet ergo difficultas de fide virtute Theologica.

Reſp. Fides numquam fuit in Chriſto,
44 ſiue ſecundum habitum, ſiue ſecundum actum, quia *fides eſt de rebus obſcure* reuelatis à Deo; Chriſtus autem ac inſtanti ſuæ conceptionis habuit claram, & intuitiuam cognitionem, & viſionem eorum, quæ ſunt Dei: ergò in Chriſto nullus actus, nullus habitus fidei extitit. Confirmatur, quia Fides eſt ſubſtantia rerum ſperandarum non apparentium; Chriſtus autem initio ſuæ conceptionis comprehenſiuam habuit cognitionem omnium: ergo nihil illi ſuperfuit per fidem ſperandum. Dicitur enim *ibi Pſalmo* 64. *Beatus quem elegiſti, & aſſumpſiſti:* Conſtat ergo ex his Chriſtum caruiſſe fide, cum claram viſionem habuerit ab inſtanti ſuæ conceptionis. Ita D. Thomas *p.3. q.7. art.3.*

Dices: Chriſtus voluit baptizari à Io-
45 anne *Matth.3. num.16. Marci 1. num.10.* ergò illi infuſus fuit habitus fidei, & aliarum virtutum, ſicut infunditur alijs baptizatis *ex probatis ſub q.9.* Reſpondetur Chriſtum voluiſſe baptizari, nō quia teneretur lege, & ad delegendum peccatum originale, aut actuale, quia nondum erat lex baptiſmi, neque eo indigebat, quia omni prorſus peccato caruit, ſed hoc fecit de facto, vt aquas ſanctificaret, tribuens eis virtutem ſpiritualem regenerandi homines à peccatis, vt benè explicat D. Ambr. *lib.2. in Lucam cap. fin.* illis verbis. *Baptizatus eſt Dominus, non mundari valens, ſed mundare aquas, vt ablutę per carnem Chriſti, quę peccatum non cognouit, baptiſmatis ius haberent.* Fides autem cum cæteris virtutibus infunditur viatoribus ſubiectis legi de baptiſmo ab ipſomet Chriſto inſtituto. Chriſtus verò eo tempore nondum hoc Sacramentum inſtituerat, nec ſimplex viator, ſed perfectiſsimus comprehenſor fuit ab initio ſuæ conceptionis, ideo Fides in eo non quam fuit, vt ſubſtantia rerum ſperandarū, & non apparentium.

Quęres 22. An B.V.M. fidē habuerit?

Reſp. Affirmatiue tam ſecundum ha-
bitum, quam ſecundum actum, & per- 46
fectiori modo, quam quælibet alia creatura rationalis: probatur ex proloquio D. Eliſabeth. *Beata, quę credidiſti, quoniam perficientur in te quę dicta ſunt tibi à Domino.* Sed difficultas eſt, an fidem tam habitualem, quam actualem habuerit initio ſuæ conceptionis; an ſolum eo tempore, quo annuntiata fuit ab Angelo; an vero cum baptiſmum recepit? Nam S. Bernardinus Sen. *ferm.*51. Caiet. *p.3. q.27. art.* 3. & ex illis Suar. *tom.2. de Incarn. diſp.4. ſect.7.* dicūt, habuiſſe vſum rationis ab initio ſuæ conceptionis, ergo tūc habuit fidē tam habitualē, quā actualē ex ſingulari priuilegio; ita enim dicit S. Bernardus *Homil.4. ſuper Miſſus eſt.* quòd à principio de miſterijs omnibus plene, & cęlitus fuit inſtructa. Tēpore ſuę Annūtiationis nō eſt dubitandū, cū Angelus illā ſalutauerit plenā gratiæ, ergo & fide, hæc enim cū ceteris virtutibus illā conſequitur, ex Trid. *ſeſſ.6. c.7.* quod docent S. Patres: vnde D. Auguſt. lib. *de S. Virg. cap.3,* dicit *Beatior fuit Virgo perci-*
piendo fidem Chriſti, quam concipiendo 47

carnem

carnē Chriſti. Baptizata autē fuit B.V.M. ſecundū communem doctorū opinionē cum D.Thoma, *par.3. quæſt. 38. art.6.* Scoto *in 4. diſt.4. quæſt.6. in reſp. ad primum*, quos citat Faber *diſp.13.* non improbabiliter aliqui docent exemptam fuiſſe à lege baptiſmi ſpeciali priuilegio, quia cum nullum haberet peccatū originale, nec actuale, non indigebat baptiſmo ad illorum remiſſionem, præterquam quod erat plena gratiæ, vt teſtatur Angelus, dum eam ſalutauit. Sed dici poteſt, recepiſſe baptiſmum, non quidem pro remiſſione, neque pro iuſtificatione, ſed in augmentum gratiæ, vt imitaretur Chriſtum, qui illo non indigebat, & Apoſtolis præberet exemplum, obediendum eſſe omnibus diuinis præceptis. Puto igitur ex ſpeciali priuilegio Fidem tam actualem, quam habitualē habuiſſe ab initio ſuæ conceptionis, vt ex illo tunc inciperet perfectè diſponi ad myſterium Incarnationis, cuius fidem incæpit habere ex tunc, quando edocta fuit ab Angelo, nam ante ignorabat hoc myſterium ibi: *Quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco?* Demum in

48 Maria fuit Fides perfectiori modo quàm in qualibet alia creatura, vt teſtantur Sancti Patres, nam D.Ambroſ. *lib.3. de virgin.* dicit, quod Deus fecit illam magiſtram fidei, à qua Apoſtoli, & alij multa didicerunt myſteria fidei. S.Anſelmus *de excellentia Virg. cap.7. Licet ipſi Apoſtoli per reuelationem Spiritus ſancti edocti in omnem fuerint veritatem, incomparabiliter tamen eminentius, et manifeſtius ipſa per eum Spiritum veritatis illius veritatis profunditatem intelligebat, et per hoc multa eis per hanc reuelabantur.*

Quæres 23. An Beati in Cœlo retineāt Fidem, quam in hoc mundo habebant?

49 *Reſp.* Negatiuè, vt colligitur ex *1.Corinth. cap.13. num.9.* illis verbis, *Ex parte enim cognoſcimus, et ex parte prophetamus. Cum autem venerit, quod perfectum eſt, euacuabitur, quod ex parte eſt.* Intellige, ceſſabit fides, cùm homo perfectus erit per claram Dei viſionem, & ſubiungitur. *Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem.* In obſcuritate enigmatis res fidei percipiuntur, viſio autem Dei per ipſius faciem. Ità omnes cum D.Thoma, *lib.2. q.67. art.3.4. et 5.* quia habitus fidei eſt incompoſſibilis cum lumine gloriæ illi ſuccedente, ſiquidem fidei cognitio eſt imperfecta; viſionis verò beatificæ perfecta; impoſſibile autem eſt, de eodem obiecto habere cognitionem imperfectā, & perfectam. Sed melius Scotus *in 3. diſt.31.q.1.* reſpondet, fidem ſecundùm habitum, & ſecundùm actum, non remanere in patria; quia inanis, vana, & inutilis ibi eſſet, cum ad nihil deſeruiret. Falſum autem eſt, habitum fidei, & viſionem beatificam pugnare ad inuicē; quia S.Paulus raptus ad tertium cælum vidit arcana Dei, & habitus fidei in eo perſeuerauit, deinde cognitio perfecta, & imperfecta opponuntur in ratione actus, non habitus, cum quo ſtare poteſt actus viſionis. Sed de hac re vide Fabrum *lib.6. Metaph. diſp.14.* vbi rem hanc acutè more ſolito diſputat, reſpondendo aduerſarijs.

Quæres 24. An in Damnatis, & Purgantibus maneat Fides, quam habuerunt in via?

Reſp. In damnatis neque habitualis 50
infuſa, neque actualis manet, ſed tantum in Purgantibus. De illis probatur, quia fides eſt ſubſtantia rerum ſperandarum, quæ ſunt viſio Dei, & myſteriorum eius; ſed damnatus nihil illorum ſperare poteſt, cum ſit deſperatus, & in inferno nulla ſit redemptio, ergò neque fides eſſet enim in illis inanis, & ſuperflua. De iſtis probatur, quia credunt liberari à pœnis, & conſequi vitam æternam, cum adhuc ſint in via, conſequentet ſupernaturaliter credūt fidei myſteria, ergò in illis adhuc eſt habitus fidei infuſus, per quam habiles ſunt ad credendum. Nec obſtat pro Dæmonibus illud *Iacobi 2. num.19. Dæmones credunt, et contremiſcunt*; quia ibi ſermo eſt de credulitate naturali, & acquiſita, quam retinent etiam damnati in eorum confuſionem, non autem de ſupernaturali, quæ in ſolis baptizatis Catholicis eſt, dū ſunt in via, D.Thoma *2.2.q.5. art.2.*

Quæres 25. An in Angelis ſit Fides?
51 *Reſp.* Angeli omnes tam boni, quam mali fuerunt in via, ex quo aliqui peccauerunt, alij permanſerunt in gratia, in qua creati fuerunt: conſequenter fidem habuerunt; quia hæc conſequitur gratiam, ſecundùm omnes Theologos: vnde dicitur *in Epiſt. 1. Petri cap. 1. num. 12. In quem deſiderant Angeli proſpicere*, ibi enim ſumuntur Angeli, prout ab initio fuerunt viatores cum Fide, & Spe conſequendi beatitudinem Dei, in ordine ad quod creati fuerunt. Quare illud *Matth. cap. 18. num. 10. Angeli eorum ſemper vident faciem Patris*, intelligitur de Angelis bonis in termino conſtitutis, qui ſemper, idest indeficienter, & ſine intermiſſione, atque perenniter vident Deum. Quid autem cognouerint per fidem, non eſt huius loci; ſufficit enim ſcire, quòd fidem habuerint infuſam, & etiam actualem de aliquibus myſterijs, ſecundùm Theologos cum D. Thoma 2.2. *quæſt. 5. art. 1.* Vide Suar. *tom. 1. de Incarnat. diſp. 42. ſect. 1.* vbi, an cognouerint myſterium Incarnationis. Noſtra
52 reſponſio probabilius ſupponit, Angelos in gratia creatos fuiſſe, non in puris naturalibus, de qua quæſtione partem priorem ſuſtinet D. Thoma. *par. 1. q. 62. art. 3.* vide doctores relatos à Fabro *in 2. diſp. 31. à num. 18.* vbi refert Scotum problematicum in hac re.

Quæres 26. An Adam creatus fuerit à Deo cum Fide infuſa?

Reſp. Affirmatiuè, quia creatus fuit
53 cum gratia, ergo & cum fide, quæ gratiam conſequitur. Confirmatur, quia ab initio fuit amicus Dei, & illi placuit; ergò habuit fidem, ſiquidem impoſſibile eſt placere Deo ſine fide. Nec dicas fides eſt ex auditu, Adam à nullo audiuit fidem; Quia fides infuſa eſt à ſolo Deo, à quo fuit etiam actualis per internam locutionem Dei, ſicut & in Angelis, in quo differunt reliqui homines, qui actualem habent ex auditu, & inſtru-
54 ctione humana. Reſponſio hæc ſupponit Adam, ſicut diximus de Angelis, creatum fuiſſe in gratia, & non in puris naturalibus. D. Thom. *art. 1. quæſt. 95. art. 1.* quia ab initio placuit Deo, & mens eius fuit ſubiecta Deo; atque illi data fuit reſpectu naturæ, non perſonæ, ergò in creatione. Magiſter *in 2. diſt. 29.* vbi D. Bonauentura, & Scotus volunt, creatum eſſe in puris naturalibus, ſed eidem ante peccatum collatam fuiſſe gratiam, alij poſt peccatum, ſed hoc poſtremum falſum eſt, cum ex Tridentino *ſeſſ. 5.* ſit definitum, Adam per peccatum ſtatim perdidiſſe ſanctitatem, & iuſtitiam, in qua conſtitutus fuerit. Dicit Tridentinum, *Conſtitutus*, vt ſaluet opiniones Magiſtri cum ſuis, & D. Thomæ cum ſuis, quia illud participium communem habet ſenſum cum productione primi hominis, & infuſione gratiæ, ſiuè initio, ſiuè paulò poſt ante peccatum originale.

Quæres 27. An Fides ſit neceſſaria ad ſalutem omni homini? Pro reſolutione notandum primò, quod fides duplex eſt; Habitualis, & actualis. Habitualis 55
eſt quædam ſpiritualis qualitas permanens, & animæ inhærens, ſub diuiſa in infuſam, & Acquiſitam, illa à Deo infunditur omnibus baptizatis *iuxta dicta quæſt. 9.* In quibus perſeuerat, licèt de iuſtis fiant peccatores, exceptis hæreticis, in quibus deſtruitur, *ex probatis quæſt. 11.* & reuerſis ad fidem, iterum ſubſequitur gratiam iuſtificationis. Reperitur ergo infuſa in omnibus baptizatis, tam infantibus, quam adultis ratione vtentibus, vel illius vſu carentibus. Acquiſita verò comparatur actibus proprijs ab habentibus vſum rationis. Et cum hæc à Deo non infundatur, reperiri poteſt etiam in non baptizatis, vt Catecuminis inſtructis in fide, & in hæreticis iam acquiſita perſeuerat, in quibus potius humana, & naturalis dicitur inſufficiens ad ſalutem. Actualis verò fides eſt ille actus credendi, qui tranſit, cognito aliquo fidei articulo, quem Theologi vocant aſſenſum circa articulos, & propoſitiones de fide. Hæc autem cum ſit actus intellectus moti à pio voluntatis affectu, reperitur ſolum in adultis ratione vtentibus. Subdiuiditur autem fides actualis in fidem implicitam, & expli-

56 explicatam. Explicitus fidei actus eſt illæ, quo creditur aliquis fidei articulus in ſe ipſo expreſsè, & diſtinctè, ac formaliter; vt ego credendo Deum eſſe trinum, habeo fidem actualem explicitã huius articuli. Implicita vero fides eſt actus ille, quod confuſe, & in communi credo multos, immo omnes fidei articulos, quod exprimitur per huiuſmodi verba. *Credo quicquid credit Sancta Mater Eccleſia*. Hoc enim modo dicor implicitè credere Deum eſſe, Deum vnum, trinum, incarnatum, &c.

57 Notandum ſecundò, aliquid dici neceſſarium duobus modis. Primò neceſſitate medij, quale eſt illud, quo omiſſo, etiam inculpabiliter, ſalus non acquiritur. Hac ratione Baptiſmus neceſſarius eſt omnibus, & Pœnitentia prout virtus lapſis poſt baptiſmum. Secundò aliquid dicitur neceſſarium neceſſitate pręcepti, quo rationabiliter omiſſo, adhuc ſalus acquiritur; vt, omiſſa Sacramentali cõfeſſione defectu confeſſarij, peccator cõtritus non deſtituitur ſalute. Rationabilis cauſa eſt multiplex, ignorantia inuincibilis, diſpenſatio, neceſſitas, metus, & huiuſmodi cauſę, excusãtes à trãſgreſſione legis, & ab incurſione peccati: vnde hoc genus neceſſitatis præcipuè reſpicit Dei mandata, à quorum obſeruatione homo ex rationabili cauſa excuſatus, nõ ideo deſperat ſuam ſalutem. Differunt inter ſe, primò; quia neceſſarium neceſſitate medij eſt in noſtra poteſtate; ego enim poſſum conteri de peccatis, ſi volo; non ſic poſſum confiteri, ſi volo, quia aliquando deeſt confeſſarius, nunquam vero voluntas dolendi de peccatis. Secundo ea omnia, quæ ſunt neceſſaria neceſſitate medij, ſunt etiam neceſſaria neceſſitate præcepti, cum lege diuina præcipiãtur in ordine ad ſalutem, non è contra, vt patet in allato exemplo de confeſſione tantum neceſſaria neceſſitate præcepti, nequaquam neceſſitate medij. Demum, qu muis obſeruatio diuinorum præceptorum ſit neceſſaria in communi, & generatim ad ſalutem, *Matth. cap. 19. num. 17. Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata*, tamen hoc, vel illud præceptum ex cauſa rationabili omiſſum non dicitur neceſſarium ad ſalutem. His notatis.

Reſp. Fides habitualis infuſa neceſſa- 57
ria eſt neceſſitate medij ad ſalutem omnibus hominibus tam infantibus, quam adultis. Actualis verò explicita neceſſaria eſt neceſſitate medij ſolis adultis ratione vtentibus. Vtraque autem fides ſemper neceſſaria fuit in omni ſtatu ab Adam vſque ad finem mundi. Demum actualis fides neceſſaria quoq. eſt neceſſitate præcepti omnibus ratione vtentibus.

Prima pars de fide habituali probatur. Tum quia *ſine fide impoſſibile eſt placere Deo, Hebr. cap. 11. num. 6.* ſed qui non placet Deo non poteſt ſaluari: ergò neque ſine fide. Tum quia nullus poteſt ſaluari niſi ſit iuſtus; ſed *Iuſtus ex fide viuit, Roman. cap. 1. num. 17.* ergò ex fide ſaluatur. Tum quia homo non poteſt viribus proprijs conſequi æternam ſalutem, & beatitudinem, niſi habilitetur, & eleuetur per aliquid ſupernaturale, quo cognoſcat Deum auctorem, & largitorem æternæ vitæ, quam in hoc mundo ſperat; ſed ad id eleuatur per fidem, cum hæc ſit cognitio rerum ſperandarum ſecundum Apoſtolum, ergò ea eſt medium neceſſarium ad ſalutem. Id totum clarè colligitur ex Tridentino *Seſſ. 6. cap. 7. & 8.* & docent omnes cum Magiſtro *in 3. diſt. 25.* Scotus *diſt. 23.* D.Th. 2. 2. *q. 2. art. 3.*

Secunda pars de neceſſitate fidei a- 59
ctualis explicitè adultis, ſuadetur tum Auctoritate Sacræ Scripturæ. *Ad Hebr. cap. 11. num. 6. Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia eſt, & quia inquirentibus ſe remunerator eſt. Marci cap. 16. num. 16. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit, qui vero non crediderit condemnabitur*. vnde dicit Athanaſius in ſuo ſymbolo, quod canit Eccleſia. *Quicumque vult ſaluus eſſe, oportet, vt teneat Catolicam Fidem*. Tum ratione; quia nemo tendit in finem, niſi eius, & mediorum neceſſariorum ad illius conſequutionem habeat cognitionem: ergò homini neceſſaria eſt cognitio fidei

vnius Dei, ſi vult tendere in ipſum vti ſalutis eius auctorem, & datorem. Hanc fidei actualis neceſſitatem fatentur omnes Catolici, tamquam de fide omnino credendam, cum D. Thoma *in 3. diſt. 25. quaeſt. 2. ibi* Scotus, Durand. & alij: Becan. *cap. 12. de fide quaeſt. 1.* Sanchez *lib. 2. cap. 2.* & alij apud ipſos.

Nonnulli ex Catolicis conueniunt cum hæreticis, ſuſtinentibus cognitionem fidei de aliquo obiecto ſupernaturali non eſſe neceſſariam, ſed hominem adultum poſſe ſaluari ſine fide, modo naturaliter cognoſcat, & amet Deum, ſi inuincibiliter ignoret fidem catolicã. & probant ex illo *Roman. cap. 2. num. 13. Non auditores legis, ſed factores iuſtificabuntur apud Deum. Matth. 19. num. 16. Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata.* Igitur ad ſalutem ſufficit obſeruatio legis ſine vlla fide. Secundò, in ſtatu legis naturæ ab Adam vſque ad Moyſen, & in ſtatu legis ſcriptæ ab illo vſque ad Euangelium, à quo incæpit ſtatus gratiæ ſola cognitione naturali Dei, & obſeruatione mãdatorum ſaluabantur homines. Tertiò Deus non deficit homini in neceſſarijs: ergò facienti quod in ſe eſt per obſeruationem legis naturæ, Deus non denegat ſuam gratiam. Quartò, adultus ſine fidei inſtructione baptizatus, inuincibiliter fidem ignorans, ſi ſtatim moriatur antequam peccet, ſaluabitur, quia innocens eſt: ergò fides illi neceſſaria non eſt.

Reſp. Ad primum, ex illis verbis vtriuſque loci Sacræ ſcripturæ colligi, per ſolam fidem ſine operibus hominem nõ iuſtificari, nec ſaluari poſſe; quia *fides ſine operibus mortua eſt. Iacobi cap. 2. num. 26. & prius ſub cap. 1. num. 22.* nullus igitur iuſtificari poteſt ſola fide ſine operibus, vt Tridentinum *ſeſſ. 6. can. 9.* declarauit eſſe de fide, Ad ſecundum, fides omni tempore neceſſaria fuit ad ſalutem, vt probatur ſequenti parte. Ad
60 tertium, ſeruanti præcepta naturæ, & bene viuenti Deus nunquam deerit, ſed procurabit illi miniſtrum, qui eum inſtruet in fide; facienti enim, quod in ſe, eſt Deus non denegat media neceſſaria ad ſalutem, neque hominem deſerit bonæ voluntatis, niſi prius ipſe deſerat Deũ: quare Dominus ſingulis hominibus ſuis temporibus offert media neceſſaria ad ſalutem, quæ cum habeant ad inuicem ſubordinationem, & vnum offeratur in ordine ad aliud, ſi homo vnum acceptat, paulatim reliqua offerentur, & edocebitur de rebus fidei, quibus iuſtificari, & ſaluari poterit. Confirmatur, ex illo *Ioan. cap. 1. num. 9. Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* Item: *Deus vult omnes homines ſaluos fieri.* Præbet enim illis media neceſſaria, vnde Cornelius Centurio illuminatus fuit per Angelum, quia erat vir timens Deum, & Eunuchus, per Philippum inſtructus, fuit baptizatus, vt legitur *Act. 8. & 10.* & educatum in Siluis, fore illuminandum, ſi bene viueret, docent Magiſter *in 3. diſt. 25.* Becan. *cap. 12. de fide, q. 1. num. 18.* Tabien. *v. credere num. 5.* Faber, *de Pœnit. diſp. 6. num. 36. & 41.* Corduba *lib. 2. quaeſt. 4.* Ad quartum, in eo ſufficit fides habitualis infuſa, tum quia æquiparatur infanti, cui illa tantum ſufficit. Tum quia æquiparantur amenti adulto, qui eadem habituali fide ſaluatur. Tum quia Iſidorus *lib. 2. de officijs* relatus *cap. Paruuli 72. diſt. 4. de conſecr.* ita habet. *Paruuli alio profitente baptizantur, quia adhuc loqui neſciunt, ſicut etiam ægri, muti, & ſurdi, quorum vice alius profitetur, vt pro eis reſponderet, dum baptizantur.* Sic in caſu præſenti adultus nõ inſtructus æquiparatur puero, quaſi neſciens loqui reſpectu myſteriorum fidei, ideo ſaluatur in fide Eccleſiæ, quæ pro ipſo loquitur.

Tertia pars, quod omni tempore fi- 61
des actualis adultis neceſſaria fuerit, probatur. Tum auctoritate Sacræ ſcripturæ *Paralipom. capit. 20. numer. 20.* ibi. *Credite in Domino Deo veſtro, & ſecuri eritis. credite prophetis eius, & cuncta euenient proſpera. Iudith. cap. 14. n. 6. Tunc Achias videns virtutem, quam fecit Deus Iſrael, relicto gentilitatis ritu, credidit Deo, & circumcidit carnem præputij ſui. Eccl. cap. 2. num. 6. Crede Deo, & recuperabit te.* Paulus *ad Hæbreos c. 11. num. 6.*

n.6. Credere oportet accedentem ad Deum, quia eſt, & inquirentibus ſe remunerator ſit. Tum ratione, quia Deus licet velit omnes homines ſaluos fieri, tamen id non vult ſine præparatione eiuſdem hominis, qui debet ſe diſponere ad ſalutem per media neceſſaria, inter quæ potiſſimum aſt fides actualis: & ſicut omni tempore voluit homines ſaluare, ita quoque omni tempore neceſſaria fuit actualis fides. Confirmatur, quia non ſufficit Deum cognoſcere naturaliter, & vt eſt cauſa prima, & auctor naturæ, ſed requiritur cognitio ſupernaturalis, vt inter eam, & obiectum ſupernaturale, quod eſt Deus vt auctor etiam bonorum ſupernaturalium gratiæ, & gloriæ ſit debita proportio; hæc autem cognitio conſiſtit in actualibus fidei actibus: ergò hæc neceſſaria ſemper eſt adultis, paruulis verò ſufficit habitualis infuſa per Bapriſmum aquæ, vel ſanguinis. Ita colligitur ex Tridentino *ſeſſ.6.cap.7.* & tradunt D.Thomas *in 3.diſt.25.* Scotus *q.1.* D.Bonau. *q.2. art.1.* S. Auguſt. *ſerm.38. de tempore*.

Quarta pars, quòd fides actualis neceſſaria ſit adultis ex præcepto, colligitur ex citatis auctoritatibus in præcedenti parte, maximè ex illo D. Pauli. *Oportet accedentem ad Deum credere*. Ratio eſt, quia neceſſaria neceſſitate medij, ſunt etiam neceſſaria neceſſitate præcepti, *ex dictis initio quæſtionis*, & in hoc nulla difficultas. Quandonam adultus teneatur elicere actum fidei, dicetur infra.

Quæres 28. Quænam explicite credenda ſint ab adultis neceſſitate medij, itaut illorum ignoratio, etiam inculpabilis, non excuſet à conſecutione ſalutis? Cognitionem fidei eſſe neceſſariam ad ſalutem neceſſitate medij probatum eſt præcedenti quæſtione; ſed quoniam duplicem ex ibi dictis habere poſſumus fidem actualem; implicitam, & explicitam, ideo remanet alia difficultas, an fides explicita neceſſaria ſit neſſitate medij, & de quibus habẽda ſit per adul
62 tos ratione vtentes? Multi tenent fidem explicitam de Trinitate, & Incarnatione Verbi eſſe medium neceſſarium neceſſitate medij ad ſalutem, & iſti ſunt Gabriel *in 3.diſt.25. q. vn. art.2. concl. 2.* Valent. *2.2.q.2.part.4.& 5.* Molina *p. 1. q.1.art.1.diſput.2.* Malderus *2.2. quæſt.2. art.8.* Becan. *cap. 12. de fide q.2.* Bonac. *p.2.de fide num.5.& 6.* ità quòd putant, quatuor de neceſſitate medij explicitè credenda eſſe, nempe quòd Deus ſit, & remunerator, & trinus, & incarnatus: quòd colligunt ex ſacra Scriptura; primum, & ſecundum ex *cap. 11. ad Hebræos; Accedentem ad Deum oportet credere, quod eſt, & quia requirentibus ſe remunerator ſit*. De Trinitate habetur *Matth.18. num.19. Docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti*. De Incarnatione *Ioan.cap.1. num.12. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius* Item *cap.3.num.15. Vt omnis, qui credit in ipſum, habeat vitam æternam. Ibidem num.18. Qui credit in eum, non iudicatur, qui autem non credit, iam iudicatus eſt, quia non credit in nomine Vnigeniti Filij Dei. Act.cap.8.num.37. Si credis ex toto corde, licet: & reſpondens ait, credo, Filium Dei eſſe Ieſum Chriſtum*. Philippus non aliter baptizaſſet Eunuchum reginæ Aethiopum, ſi non credidiſſet explicitè illa quatuor contenta in ſua fidei profeſſione, expreſſa ſupradictis verbis. *Ad Galatas cap. 3. num. 22.* dicitur *Concluſit omnia ſub peccato, vt promiſſio ex fide Ieſu Chriſti daretur credentibus*. Et id clarè exprimitur in ſymbolo D. Athanaſij ab eccleſia authenticato. *Neceſſarium eſt ad æternam ſalutem, vt Incarnationem quoque Domini Noſtri Ieſu Chriſti fideliter credat*. Ratio eſt, quia Chriſtus eſt fundamentum noſtræ ſalutis, ibi. *Qui propter nos homines, & propter noſtram ſalutem deſcendit de cælis*. Ergo ſine explicita cognitione eius nullus ſaluari poteſt. Demum in lege veteri fides implicita de Trinitate, & Incarnatione neceſſaria erat ad ſalutem neceſſitate medij: ergo in lege noua poſt ſufficientem Euangelij promulgationem fides vtriuſque myſterij eſt ex-

plicite

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EM.

plicitè neceſſaria; & ratio differentiæ eſt, quia antea illa duo erant ſub nube, & in figura, nunc autem in luce, & in reali manifeſtatione omnibus promulgata. Quibus tamen non obſtantibus,

63 *Reſp.* Fides actualis explicita eſt medium neceſſariū ſolummodo vnius Dei remuneratoris, ex illo *Hebr. cap.* 11. *Credere oportet accedentem ad Deum, quia eſt, & quia inquirentibus ſe remunerator ſit.* Ratio eſt, quia licet initium noſtræ ſalutis à Deo ſit, tamen non ſaluat nos, niſi ad eum accedamus per fidem, cognoſcentes illum vti ſupremum Dominum omnium bonorum, non ſolum naturalium, ſed etiam ſupernaturalium largitorem. Reliqua verò myſteria Trinitatis, & Incarnationis explicitè credenda non ſunt neceſſitate medij, ſed tantùm implicitè cum cœteris articulis. Ratio eſt, quia huiuſmodi præciſa obligatio nullibi reperitur expreſſa in ſacris literis, neque in Concilijs à Sanctis Patribus definita. Præterea iugum Chriſti non eſſet ſuaue, & onus leue, ſed rigidum, & graue, atque ideo multi innocentes adulti perirent. quare concludendum eſt, hanc opinionem vti fauorabiliorem amplectendam eſſe, quam docuerunt plerique commētatores Magiſtri *in* 3, *diſt.* 25. vbi Scotus poſt recenſitos articulos, Tromb. §. *De nobis*, Ricard. *art.* 4. *quæſt.* 1. Scotus *in* 4. *diſt.* 5. *quæſt.* 1. *lib.* 2. *de natura cap.* 12. Bartol. Medina *lib.* 1. *Inſtruct. cap.* 14. §. 2. Michael Medina *lib.* 4. *de recta in Deum fide cap.* 10. Vega *lib.* 6. *ſuper Trident. cap.* 17. & 20. Sà *v. Fides, num.* 3. Turrian. 2. 2. *diſp.* 27. *dub.* 4. & 8. quos ſequitur Layman *de fide cap.* 7. §. *Contraria*.

Nec obſtant in contrarium adducta; quibus vnico verbo reſponderi poteſt, in locis Sacræ ſcripturæ ſermonem eſſe de neceſſitate præcepti, non medij. Et ſupponunt accedentem ad Deum inſtruendum eſſe in fide Chriſti, qui iam edoctus, ſi nolit credere myſteria Trinitatis, & Incarnationis, iam iudicatus, & cōdemnatus eſt; quia caret fide, quæ eſt fundamentum ſalutis; non vero indicant, huiuſmodi myſteria ita eſſe neceſſaria ſcitu, vt ex inuincibiliter ignorantes ſaluari non poſſint, cum per huiuſmodi ignorantiam non dicantur accedere ad Deum, vt Trinum, & Incarnatum.

Quæres 29. An ſola fides adultis ſufficiat ad ſalutem? Affirmant nonnulli hæretici cum Caluiniſtis, & probant. Primò, *ex Roman.* 1. *num.* 17. *Iuſtus ex fide viuit*. Secundò, *Luca cap.* 8. *num.* 50. *Crede tantùm, & ſalua erit.* Tertiò, 1. *ad Timoth. cap.* 1. *num.* 9. *Iuſto non eſt lex poſita*. Quartò, *Roman.* 3. *num.* 28. *Arbitramur hominem iuſtificari per fidem ſine operibus*. Quintò, *Ephes. cap.* 2. *num.* 5. *Saluati eſtis per fidem, non ex operibus*. Sextò, *Luca* 7. *num.* 50. *Fides tua te ſaluam fecit*. Septimò, *Ioan.* 1. *num.* 12. *Dedit eis poteſtatem filios Dei fieri his, qui credunt in nomine eius. Idem cap.* 3. *n.* 36. *Qui credit in filium, habet vitam æternam.* Demum vt ſoli fidei iuſtificationem tribuant, dicunt Dei præcepta eſſe obſeruatu impoſſibilia, & Sacramenta non eſſe neceſſaria ad ſalutem, ſed tantùm vtilia, conſequenter ſolam fidem eſſe neceſſariam ad ſalutem. Sed iſtis erroribus non obſtantibus.

Reſp. Sola fides non ſufficit ad iuſti- 64
ficationem, & ſalutem hominis, ſed præterea bene operari debet, diligere, ac ſperare, atque alià facere, quæ à Chriſto Domino præcipiuntur.

Primùm, quod ſola fides non iuſtificet hominem, probatur ex diuerſis Sacræ ſcripturæ locis; *in Pſalmo* 14. Dauid quærit quænam neceſſaria ſunt ad habitandum in tabernaculo Dei, & ſibi ipſi reſpondet, illum requiem eſſe habiturum in monte Sancto, qui faciet in eodem Pſalmo expreſſa, ibi, *Qui facit hæc non mouebitur in æternum*; ergò non ſola fides, ſed præterea opera, de quibus ibi, neceſſaria ſunt ad ſalutem. Prophæta enim dicit: *Qui facit hæc:* Non vero dicit: *Qui credit hæc.* Deinde *Matth. cap.* 19. *num.* 17. *Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata*. Paulus *ad Rom.* 2. *Non auditores legis iuſti ſunt apud Deum, ſed factores legis iuſtificabuntur*. Item 1. *Corinth. cap.* 16. *num.* 13. *Vigilate, ſtate in fide,*

viril-

viriliter agite & confortamini. Iacobus *in ſua epiſtola cap.2.* ſatis apertè, & egregiè probat, ſolam fidem hominem non iuſtificare, niſi habeat adiuncta bona opera, ſine quibus mortua eſt, ſic autem diſcurrit, *à num.14. Quid proderit fratres mei, ſi fidem quis dicat ſe habere, opera autem non habeat? nunquid poterit fides ſaluare eum*. Infra. *Sic & fides ſi non habeat opera, mortua eſt in ſemetipſa: ſed dicet quis: Tu fidem habes, & ego opera habeo: oſtende mihi fidem tuam ſine operibus, & ego oſtendam tibi ex operibus fidem meam*, &c. Patet igitur ex his, ſolam fidem ſine operibus inanem eſſe, mortuam, & inutilem, conſequenter non poſſe hominem ſaluare. Quare contra huiuſmodi hæreſim Tridentinum *ſeſſ.6. can.9.* definiuit, ſolam fidem neminem iuſtificare poſſe illis verbis: *Si quis dixerit, ſola fide impium iuſtificari, itaut intelligat nihil aliud requiri, quod ad iuſtificationis gratiam conſequendam cooperetur, & nulla ex parte neceſſe eſſe, eum ſuæ voluntatis motu præparari, atque diſponi, Anathema ſit*.

Secundùm, quòd ad ſalutem, & iuſtificationem hominis præterea requirantur opera, conſtat ex allatis auctoritatibus, pro cuius confirmatione in no-
65 ua lege Euangelij tria dantur genera præceptorum, vnum de præceptis decalogi, quorum obſeruatio eſt de neceſſitate ſalutis, iuxta illud: *Si vis ad vitam ingredi ſerua mandata*. Alterum de receptione Sacramentorum, quæ ad ſalutem non tantum vtilia, ſed omnino neceſſaria ſunt, vnde de Baptiſmò *Ioan.3. num.5.* dicitur: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua* &c. De Sacramẽto Euchar. apud eumdem *cap.6. num.53. Niſi manducaueritis*, &c. Et hoc de fide definitur *Seſſ.6. can.4.* his verbis: *Si quis dixerit, Sacramenta nouæ legis. non eſſe ad ſalutem neceſſaria, ſed ſuperflua, & ſine eis, aut eorum voto per ſolam fidem homines à Deo gratiam iuſtificationis adipiſci, licet omnia ſingulis neceſſaria non ſint; anathema ſit*.

Tertiùm ſpectat ad præceptum fidei, de quo *Marci cap.16. num.16. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit, qui verò non crediderit condemnabitur. Io. cap.3. num.18. Qui credit in eum non iudicatur, qui autem non credit, iam iudicatus eſt; quia non credit in Nomine Vnigeniti Filij Dei*. Supradicta igitur tria de obſeruatione præceptorum, de receptione Sacramentorum, & de credendo myſterijs fidei ad ſalutem omnibus ſunt neceſſaria, itaut ad hominis iuſtificationem non ſufficiat ſola fides.

Modò reſpondendum eſt ad auctori- 66
tates Sacræ ſcripturæ, quibus Hæretici conantur probare, per ſolam fidem hominem Iuſtificari, & ſaluari, cum Sacro Concilio Tridentino *ſeſſ.6. cap.8.* vbi docet, quomodo impius per fidem iuſtificatur, ex eo nimirum, quia fides eſt humanæ ſalutis initium, fundamentum, & radix omnis iuſtificationis, ſine qua impoſſibile eſt placere Deo, fides igitur præparat, & diſponit hominem ad gratiam, & iuſtificationem, quam homo fide, & alijs requiſitis diſpoſitus, gratis, & ex mera liberalitate recipit, & non ex operibus, & diſpoſitione præcedente, ex Dei decreto iuſtificationem, quam Deus conferre non vult, niſi homo ſe diſponat ad illam per actus credendi, ſperandi, & diligendi.

Ad primùm, verum eſt, quod iuſtus ex fide viuit: eſt enim fides radix vitæ ſpiritualis, ſed hoc tantùm non ſufficit, ſed homo cum fide operari debet, ne fides mortua remaneat, quia fides ſine operibus mortua eſt.

Ad ſecundùm, *crede tantum & ſalua erit*, dico hoc intelligi in ordine ad reſurrectionem puellæ, Chriſtus enim, & videre eſt *Lucæ cap.8. num.50.* dixit patri illius, quod illi redderet puellam mortuam viuam, ſi vnicum quid faceret, nimirum ſi crederet, Chriſtum id facere poſſe, nam præter alia ad facienda miracula requiritur fides *Matth. cap.17. num.19. Si habueritis fidem ſicut granum ſinapis, dicetis monti huic, Tranſi hinc illuc, & tranſibit, & nihil impoſſibile erit vobis*. Hoc idem reperitur *Lucæ cap.17. num.6.*

Ad tertium, *Lex iuſto non eſt poſita*, dico in lege duo ſpectari, directionem,

67 & pœnam, ratione primi lex non ſolum
iniuſtis & tranſgreſſoribus, ſed etiam
iuſtis poſita fuit; ratione ſecundi poni-
tur ſolum tranſgreſſoribus, & in hoc
ſenſu lex iuſto non ponitur, neque enim
pœna locum habet, vbi tranſgreſſio, &
culpa non præceſſit, quia pœna ſuppo-
nit culpam, *l. Sancimus, ff. de pœn.* eſt enim
pœna medicina culpæ ex D. Auguſt.
lib. 1. Retract. cap. 9.

Ad quartum, & quintum dico: Apo-
ſtolus excludendo à iuſtificatione opera,
& non fidem, in eo loco ſolum intendit
68 probare, opera nihil prodeſſe, niſi in
fide fundata tamquam in radice iuſtifi-
cationis. Alij aſſignant duplicem con-
ſiderationem in operibus, alia præce-
dunt fidem, & homo ſine his iuſtifica-
tur per fidem; alia ſequuntur fidem, in
qua radicantur, & cum his iuſtificatur
homo ſimul cum fide.

Ad ſextum, & reliqua, vbi iuſtifica-
tio, & vita æterna tribuitur fidei, reſpon-
deo non ideo excludi alia; quandocum-
que enim ad aliquid obtinendum re-
quiruntur plures actus, parum refert,
illos ſimul, aut diuiſim exprimere, ne-
que enim expreſſio vnius eſt alterius ex-
cluſio, quando ſubeſt eadem ratio, ſeu
in eumdem tendunt effectum, ex Tho-
mas. *regul. 148. apud Barboſam lit I. n. 17.*
clarum enim eſt in ſacris literis, actus
plures, qui præcedunt iuſtificationem,
ad quam per illos peccator præparatur,
& diſponitur, diuiſim exprimi, nam.
Eccl. 1. num. 28. dicitur. *Qui ſine timore
eſt, non poterit iuſtificari.* Item *ibidem
num. 27.* dicitur. *Timor Domini expellit
peccatum.* Item *Ioan. 3. num. 14. Qui non
diligit, manet in morte.* Item *Luca 7. n. 47.
Remittuntur ei peccata multa, quoniam
dilexit multum.* Item *Prouerb. 28. num. 25.
Qui ſperat in Domino, ſanabitur*, Et alia
ſexcenta loca inueniuntur in Scripturis,
in quibus iuſtificatio tribuitur diuerſis
actibus: ergò malè hæretici inferunt ex
eo, quòd fides iuſtificat, illi ſoli hoc mu-
nus eſſe tribuendum, cum id Dominus
nullibi neq. apertè, neq. implicitè dixerit.

Quæres 30. An quilibet homo in ſua
fide bene viuens ſaluari poſſit, ſiuè ille
ſit Iudæus, ſiuè Paganus, ſiuè Luthera-
nus, aut alia ratione diuiſus à fide, quam
tenet Romana Eccleſia? Suadetur pars
affirmatiua ex quadruplici ſtatu homi-
nis, primus dicitur innocentiæ, in quo
homo primus conditus fuit in gratia,
ſanctitate, & iuſtitia, vt colligitur ex 69
Tridentino *Seſſ. 5. can. 1. Si quis non con-
fitetur primum hominem Adam cum man-
datum Domini in Paradiſo fuiſſet tranſ-
greſſus, ſtatim ſanctitatem, & iuſtitiam,
in qua conſtitutus fuerat, amiſiſſe, &c.*
Hæc autem gratia illi data fuit vt donum
naturæ, nō perſonæ tantum, ac proin-
de data illi fuit ſimul cum natura, neq.
illi fuit neceſſe ſe diſponere ad illam, quia
diſpoſitio prærequiritur tantum in pec-
catore ad recuperandam gratiam iam
amiſſam, Iſte autem Innocentiæ ſtatus
parum durauit, Adamo cadente ab illo
ex comeſtione pomi vetiti. Secundus
ſtatus dicitur naturæ corruptæ ad diſtin-
ctionem præcedentis, in quo natura erat
integra ante peccatum, & per hoc cor-
rupta, & ſic à peccato Adami incœpit
naturę corruptę ſtatus, qui dicitur natu-
ræ ad diſtinctionē ſtatus legis ſcriptę, qui
dicitur tertius ſtatus à Moyſe, cui Deus
per Angelū tradidit legē ſcriptā populo
Iudæorum promulgandam, qui durauit
vſque ad mortem Chriſti, à quo incœ-
pit. Quartus ſtatus dictus legis Euange-
licæ, In his omnibus ſtatibus poſt pec-
catum Adæ reperiuntur ſaluati ex ho-
minibus vnuſquiſque in fide ſua bene
viuendo; nam in ſtatu naturæ Melchi-
ſedech Sacerdos, & Abraham patriar-
cha ſalutem conſequuti ſunt, & fidem
Chriſti non habebant, quia illis ignotus
erat; Moiſes cum alijs Sanctis Patribus
iuſtificati fuerunt in fide Iudæorum erga
Deum, qui *apparet eis, qui fidem habent
in illum. Sap. cap. 1. num. 2.* Inter Genti-
les Cornelius, de quo *Act. 10.* & Eunu-
chus, de quo *ibidem cap. 8.* quia bene
vixerunt, iuſtificati fuerunt. De hære-
ticis Caluiniſtis, Luteranis, & ſimilibus
probatur, quia eorum infantes baptiza-
ti, ſi ante vſum rationis decedant, ſal-
uantur; quod idem dicendum eſt de
adultis bene viuentibus, quia cum pec-
catis

catis careant, cenſentur iuſtificati, ſicut & infantes, eo quod à gratia per peccatum, nunquam exciderunt: concluditur ergo quod vnuſquiſque benè viuendo ſaluari poteſt in ſua fide. Confirmatur, quia vnuſquiſque cuiuſcumque nationis ſit, ad ſalutem præter bene viuere indiget fide; ſed quiſque eam habere poteſt, parum autem refert, quod denominetur extrinſecè ab hac vel illa ſecta, nam in genere accepta vnica eſt ab vno ſolò Deo, qui omnium Dominus, & creator eſt. His non obſtantibus tamquam falſis.

70 *Reſp.* Extra fidem Catholicam Chriſti, quam vnicam & ſolam veram tenet Eccleſia Romana ad ſalutem neceſſariam, nullus ſaluari poteſt; quod probaui *ſupra q.* 22. *à num.*67. & confirmatur ex illo *Act. cap.*4. *num.*12. *Et non eſt in alio aliquo ſalus, nec enim aliud nomen eſt ſub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos ſaluos fieri.* Deinde S. Paulus *cap.*11. *ad Hebræos per totum* probat, ſanctos Patres Veteris legis ſaluos factos fuiſſe per fidem Chriſti. Innoc. III. *in Concil. Later. relatus cap.*1. *de ſumma Trin.* definiuit, in hæc verba: *Vna vero eſt fidelium vniuerſalis eccleſia, extra quam nullus omnino ſaluatur.* Nota, quod vnica eſt eccleſia fidelium, & illa eſt vniuerſalis, in qua omnes conuenire debent in myſterijs fidei Catholicæ; ex hoc enim dicitur vniuerſalis, quia vnius omnium debet eſſe verſio & intelligentia ſacræ Scripturæ; ſi vnica eſt eccleſia fidelium, ergò & vnica omnium fideliū fides, ſic enim argumentatur D. Paulus ad Epheſ. *cap.*4. *num.*5. *vnus Dominus, vna fides, vnum baptiſma.* Aduerte, quod Concilium clare dicit *Nullus ſaluatur*: eſt enim dictio vniuerſalis, neminem excipiens, cum non ſit maior ratio de vno, quam de alijs; additur aduer-
71 bium, *omnino*, quod habet præciſam naturam, reſtrictionem aliquam non patiens, vnde importat præciſam executionem, Menoch. *conſil.* 2. *num.*256. Tiraq. *in l. ſi vnquam v. Reuertatur, num.*78. vbi ſubiungit, quod præciſe cogit ad factum, præciſamque denotat neceſſitatem, Grammat. *Voto* 31. *nu.*4. Cenedo *ſingul.*24. *num.*2. Concludendū igitur, fidem Catholicam, quam Romana tenet eccleſia, ita eſſe neceſſariā, vt ſine illa nullus penitus ſaluari poſſit:

Ad rationes dubitandi dicendum, quoſcumque homines, qui coram Deo inuenti fuerunt iuſti, conſequutos fuiſſe gratiam, in veteri quidem teſtamento, in fide Chriſti venturi, in nouo autem 72
in fide Chriſti præſentis, vt benè colligitur ex citato *cap.*11. *ad Hebræos*; conſequenter pro omnibus illis ſtatibus adfuit fides Chriſti Domini vti fundamentum, & radix omnis iuſtificationis. Vide, quæ dixi *ſupra ſub num.*68. vbi de fide neceſſaria pro omni tempore, & ſtatu, & citaui etiam doctores. Neque demum verum eſt dicere, fides, quas peculiares habent Iudæi nunc, Pagani, & Hæretici, eſſe ſub genere fidei diuinæ, nam nihil commune habent cum fide diuina, & catholica, quæ vna eſt in omnibus rectè ſentientibus, & non multiplex: aliæ igitur fides æquiuoce fides dicuntur: humanæ ſunt, non diuinæ: naturales & chimericæ, non ſupernaturales, & veræ, vti eſt fides Eccleſiæ Romanæ à Domino Deo reuelata hominibus ad ſalutem.

Quæres 31. An infantibus Hæreticorum ab eiſdem beptizatis, infundatur fides cum reliquis virtutibus, & ſi decedant ante vſum rationis & ſine peccatis actualibus ſalutem conſequantur. Videtur, quod non infundatur illis fides neque proinde ſaluentur *Primo*, quia Lutherani nullā virtutem tribuunt Baptiſmo ſecuti Pſallianiſtas, hoc idem docent Caluiniſtæ, Baptiſmum non delere peccatum originale: ergo ſi infans decedat, non poterit ſaluari cum adhuc ſit reus peccati originalis. *Secundò*, ad Baptiſmum prærequiritur actus credendi, & fides explicita in ſubiecto recepturo hoc Sacramentum; ſed illius infans eſt incapax: ergo illi non infunditur, ergo neque ſaluatur, cum illa careat: *Tertiò* Baptiſmum ab Hæreticis collatus inualidus eſt ex determinatione Cypriani in Concilio Prouinciali

Cartagin. celebrato circa annum Domini 256. cui ſubſcripſerunt pluſquam octuaginta Epiſcopi, & refertur cap. *Si quis* 69. 1. *quaſt.* 1. Quibus non obſtantibus.

73 *Reſp.* Infans natus ex hæreticis, vel quicumque alius ab eiſdem baptizatus cum intentione faciendi, quod facit Eccleſia, recipit verum baptiſma, quod in eo operatur omne id, quod conſequitur baptizatus à miniſtro catholico, conſequenter infanti deletur peccatum originale, & infunditur gratia iuſtificationis, & Sacramentalis cum fide, & alijs virtutibus, & donis ſpiritualibus, & ſi decedat ſine peccato actuali, vt accidit præſertim ante vſum rationis, ſaluatur.

Primum, quod baptizatus ab hæretico in forma Eccleſiæ ſit verè baptizatus, probatur; quia eſt idem Baptiſmus, ac ſi conferretur à Catolico, ac bono miniſtro, non enim ſuam virtutem accipit à miniſtro baptizante, ſed eam habet à Chriſto Domino, & ex vi operis operati, dicente D. Auguſt. relato *Cap. Cum tantum* 45. *diſt.* 4. *de conſecr. Cum tantum valeat baptiſmus per hominem contempſibilem, quantum per Apoſtolum datus, ita nec iſtius, nec illius, ſed Chriſti eſſe cognoſcitur.* Ergò ſiuè conferatur à bono, ſiuè à malo, ſiuè à Catholico, ſiuè ab hæretico, ſemper ſuum operatur effectum in infantibus, & etiam adultis non ponentibus obicem. Et hoc eſt de fide definitum in Trident. *Seſſ.* 7. *can.* 4. his verbis. *Si quis dixerit; baptiſmum, qui etiam datur ab Hæreticis in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, cum intentione faciendi, quod facit Eccleſia, non eſſe verum baptiſma, anathema ſit.* Docuit hanc ſententiam Catholicam D. Auguſt. *lib.* 5. *de Baptiſmo, cap.* 20. *& lib.* 6. *contra Donatiſtas, cap.* 23. & refertur cap. *Quomodo* 39. *diſt.* 4. *de conſecrat.* & ante ipſum D. Hieron. *in Dialogo contra Luciferianus* ſequuntur Schol. *in* 4. *diſt.* 5. *ibi* Scotus *quæſt.* 1. Vide Campanilem *in diuerſ. iuris canon. Rubr.* 1. *à num.* 103. ex quo Barboſa *ad dictum canonem*, Becan. *cap.* 5. *de Sacram. q.* 5.

Secundùm, quòd infanti infundatur fides cum cœteris, probatur quia ex *cap.* 7. *ſeſſ.* 6. habetur, quod *in ipſa iuſtificatione cum remiſſione peccatorum hæc omnia ſimul infuſa accipit homo per Ieſum Chriſtum, cui inſeritur, Fidem, Spem, & Caritatem.* ſed verus baptiſmus iuſtificat hominem non ponentem obicem, qualem non poteſt ponere infans, *ex definitis ſeſſ.* 5. *can.* 3. ergò per receptionem baptiſmi prædicta omnia infundunrur infanti, ergò dicitur eſſe in ſtatu ſalutis, ita vt ſi decedat antequam peccet, conſequatur vitam æternam. Confirmatur id totum ex *can.* 13. *ſeſſ.* 7. quia ibi de fide definitur, infantes computandos eſſe inter fideles ſuſcepto baptiſmo.

Ad rationes dubitandi reſpondetur ad primam, errorem hæretici, vel alterius baptizantis cum intentione faciendi Sacramenrum, non impedire effectũ baptiſmi, cum Sacramenta efficaciter producant ſuos effectus *ex can.* 6. *ſeſſ.* 7. in non ponentibus obicem, non obſtante etiam contraria voluntate; quia hoc ipſo, quòd intendit facere Sacramentũ, effectus eiuſdem pender ab intentione eſſentiali illud conficiendi, non autem ab intentione accidentali directa ad effectum, quem proinde contraria accidentalis impedire non poteſt, & hoc pluribus probat Suar. *de Sacram. diſp.* 13. *ſeſſ.* 2. *§. ſupereſt*, cum alijs Bonac. *de Sacram. quæſt.* 3. *par.* 2. *§.* 4. *num.* 7. Recipit igitur infans effectum baptiſmi, nõ obſtanre errore miniſtri hæretici putantis baptiſmum nõ delere peccatum originale. 74

Ad ſecundum, fides actualis explicita in adulris neceſſaria eſt, iuxtà probata ſuperius *ſub quæſt.* 28. non autem infantibus, quibus ſufficit habitualis, & implicita Eccleſiæ Catholicæ, vt colligirur ex *ſeſſ.* 7. *cap.* 13. D. Thoma *par.* 3. *q.* 69. *art.* 9. *ad* 2.

Ad tertium patet ex probatione reſponſionis, Baptiſmum ab hærericis collatum intendentibus conferre verum baptiſmum, eſſe verum, validum, & fructuoſum infantibus.

Dices ex S. Aug. relato cap. *Quamuis* 27. *diſt.* 4. *de conſecr.* illis verbis. *Qui foris Eccle-*

Eccleſiam baptizantur, non ſumunt baptiſmum ad ſalutem, ſed ad perniciem, habentes nimirum formam Sacramenti, virtutem eius abnegantes. Idem relatus cap. *Eccleſia* 43. *eodem diſt.*4. *Eccleſia Paradiſo comparata, indicat nobis, poſſe quidem baptiſmum eius homines etiam foris accipere, ſed ſalutem beatitudinis extra eam Eccleſiam neminem vel percipere, vel tenere*. Baptizati igitur ab hæreticis licet recipiant verum Sacramentum, non tamen illius effectum in ordine ad ſalutem: ergò illis nihil prodeſt ad ſalutem.

Reſp. Illas auctoritates, & ſimiles apud Sanctos Patres intelligendas eſſe de adultis, qui ſi poſſunt Sacramentum à fidelibus recipere, ab his baptizandi ſunt, non ab hæreticis; conſequenter cum adulti in receptione Sacramenti peccent mortalirer, non poſſunt recipere fructum Sacramenti, quod eſt gratia iuſtificationis, cui ponunt obicem, vt colligitur ex gloſa priori loco. Id autem accidere non poteſt in pueris peccati incapacibus, & ideo illis obicem nō ponentibus confertur gratia etiam ſi ab hæreticis baptizentur.

Quæres 32. Quando nam fides catolica dicatur ſufficienter propoſita infidelibus, vt teneantur propriam relinquere, & catolicam amplecti?

75 *Reſp.* Quælibet inſtructio ſufficit reſpectu hæreticorum, Iudæorum, & aliorum conuerſantium, & habitantium cum catholicis, quia ex ſignis miraculorum, perſecutionibus martyrum, & alijs operibus ſanctis, infidelibus iſtis dicitur ſufficienter propoſita cognitio fidei. Reſpectu vero aliorum requiritur formalis prædicatio Euangelij, pro vt fuſe probabo *cap.*9. *q.* 10.

Quæres 33. An infidelis putans, ſuam ſectam eſſe minus bonam noſtra fide, peccet non amplectendo veram fidem?

76 *Reſp.* Iſte peccat mortaliter fidem catolicam non amplectendo, vt probabo *ſub cap.*9. *q.* 11. vide ibi.

Quæres 34. An rudibus ſufficiat credere quicquid credit Eccleſia, nihil procurando ſcire in particulari, & explicitè circa myſteria fidei? & an hæc propoſitio: *Sufficit ad ſalutem, credere in communi quicquid credit Eccleſia*, ſit hæretica? Multi canoniſtæ, quos refert Sanch. *lib.*2. *cap.*3. *num.*3. & Farinac. *q.*179. *de hæreſi num.* 71. quos ſequitur Roſella *v. Fides num.* 1. aſſerunt, rudibus ſufficere ad ſalutem, quod ſciant implicitè quicquid credit Eccleſia. Reliqui omnes tenent neceſſarium eſſe ad ſalutem credere nonnullos articulos explicitè, de quibus Sanch. *loco citato*, Layman *cap.*9. *de fide num.*2.

Reſp. Omnibus ſiuè doctis, ſiuè rudi-
bus fides explicita de exiſtētia vnius Dei 77
remunetatoris neceſſaria eſt ad ſalutem neceſſitate medij, vt probaui *ſuperius q.*28. Neceſſitate vero præcepti non ſolum fides explicita de prædictis eſt neceſſaria ad ſalutem, quia quicquid eſt neceſſarium neceſſitate medij eſt etiam neceſſarium neceſſitate præcepti, vt ibidem dictum fuit, ſed etiam de articulis fidei expreſſis in Symbolo Apoſtolorū, vt ſequenti quæſtione probabitur.

Alterum quæſtionis dubium, an di- 78
cta propoſitio ſit hæretica, vel erronea tantum? Vocant erroneam nonnulli cum Sanchez *lib.* 2. *cap.* 3. *num.*3. quos ſequitur Layman *cap.* 8. *de fide num.* 2. Vide etiam Farinac. *q.*179. *n.*70. & 71. Ego puto, illam propoſitionem eſſe hæreticam tam reſpectu medij, quam præcepti, quod probatur ex allatis auctoritatibus Sacræ Scripturæ *ſupra ſub q.* 28. nam ea, quæ dicit, *opportet accedentem ad Deum credere*, refertur ad neceſſitatē medij; reliquæ ad neceſſitatem præcepti; & ibidem nomine actus credendi venit fides actualis, & explicira; ergò. Tū, quia in hoc ſenſu fere nihil eſt credere, ſed tantum ſcire hoc generale obiectū; nihil in particulari cognito ac proinde nulla ſpeciali habita cognitione de aliquo fidei myſterio. ſed hæreticum eſt dicere, quod aliquis adultus ſaluari poſſit ſine vlla cognitione alicuius articuli de fide, maxime cum illi proponitur: ergò hæreticum quoque eſt dicere, quem ſaluari poſſe cum hac ſola credulitate, *Credo quicquid credit Eccleſia*, ſi vlterius non procuret, quid in particulari credat

Eccleſia. Confirmatur. quia ſic credere eſt habere fidem tantum in actu ſignato, ad ſalutem autem hæc non ſufficit in adultis, ſed requiritur exercita, & in actu exercito per notitiam prædictorum articulorum. Et ita tenent Bannes *2.2. q.22. art.2. concl.3.* & Eimerycus *par.2. Direct. q.10. hæreſi 8.* Erroneum id dicunt Valent. *2.2. diſp. 1. par.4.* Ledeſm. *tom. 2. tract.1. cap.2.* quos pro ſe citat Sanchez *lib.2. cap.3. num.3.* Sed ſi dicamus, hanc propoſitionem eſſe hæreticam, videtur fieri iniuria quāplurimis doctoribus aſſerentibus ſufficere rudibus ad ſalutem, quòd credant implicite articulos fidei, credendo nimirum quicquid credit Eccleſia, quos refert Farin. *q.179. num. 71. de hæreſi*, ſed ita non eſt; quia omnes fere doctores, qui dicunt ad ſalutem ſufficere credere quicquid credit Eccleſia, aſſerunt aliquos articulos explicitè eſſe credēdos, de quibus articulis explicitè credēdis dixi ſupra. Demum concluſio noſtra intelligitur de actu credendi præcisè in actu ſignato, quod reuera non eſt credere, ſed tantum habere illum vniuerſaliſſimum conceptum credendi, quod credit Eccleſia.

Quæres 35. Quænam ſcire teneantur fideles de neceſſitate præcepti ſpectantia ad fidem?

79 *Reſp.* Certum eſt, fideles debere ſcire illa, quæ omnibus neceſſaria ſunt neceſſitate medij, & quia credi non poſſunt, niſi ſciantur, & quia neceſſaria neceſſitate medij ſunt etiam neceſſitate præcepti, ex dictis *initio q.27.* Deinde tenentur ſcire articulos fidei, qui continentur in Symbolo Apoſtolorum vnuſquiſque iuxta capacitatē ſuam, & hoc ſub mortali ex præcepto fidei. Item Sacramenta, Orationem Dominicam, & Angelicam Salutationem ex obligatione virtutis religionis.

Prima pars de Symbolo Apoſtolorum patet ex communi doctorum conſenſu; illud enim eſt fundamētum, & baſis noſtræ ſalutis, & vniuerſale principium, in quo omnes fideles conueniunt: ergò illud neceſſario eſt addiſcendum à fidelibus adultis, ne dicantur ignorare principium, & fundamentum ſuæ ſalutis. Ità omnes Theologi *in 3. diſt. 25.* vbi articulos fidei enumerant duodecim ſecundum compoſitionem Apoſtolorum, & quatuordecim ſecundum obiecta credēda, vt diſtinguit Scotus *ibidē q.1.* Trombeta, immo & D.Thomas *2.2. q.1. art.8.* Becan. *cap. 12. concluſ.2. num.8. & 10.* Bonac. *par.2. de fide num.13.* Caſiſtæ *v. Credere et v. Fides.* Vnde in Concilio Agatenſi iuſſum fuit prædicari in Eccleſijs, vt omnes illud addiſcerent, cap. *Symbolum 54. diſt.4. de conſecr.* & adulti antequam baptizentur, debent illud addiſcere, ex cap. *Baptizandos 56.* cap. *Non liceat 57. ead.* quod indicat neceſſitatem addiſcendi illud: quomodo enim quis credere poteſt illud, quod ignorat?

Secunda pars, quod obligatio addiſcendi Symbolū intelligatur iuxta captū vniuſcuiuſque; patet, quia Deus non obligat ad impoſſibilia, neque ad ea, ad quæ quis peruenire non poteſt per ſuam capacitatem. Quare rudes quidam excuſantur, ſi illos omnes diſtinctè non ſciunt, ſed tantùm in confuſo, modo ſciant principalia illa quatuor de exiſtentia, Prouidentia, Trinitate, & Incarnatione, quod Chriſtus natus ſit de Maria Virgine, paſſus, mortuus, & quod reſurrexit propter noſtram ſalutem. Vnde excuſantur ignorantes myſteria Circumciſionis, Epiphaniæ, & Pentecoſtes, quia non exprimuntur in Symbolo: ex doctoribus citatis à Diana *par.3. tract.5. reſolut.48.* item articulos deſcenſus ad inferos, Communionis Sanctorum ex eodem, & Sanchez *lib.2. cap.3. num.7.*

Tertia pars, quod debeant ſcire ſa- 80
cramenta ſaltem illa, quæ recipere debent, conſtat ex eo, quòd illa ſunt de neceſsitate ſalutis *ſeſſ.7. can.4.* ac proinde, cum ſint à fidelibus ſumenda, prius ab illis abdiſcenda ſunt, vt ſciant diiudicare ſpiritualia à temporalibus, & illa dignè recipere, ne dicatur de illis, *nolite proijcere margaritas ante porcos*; hæc autem Sacramenta præcipue ſunt Baptiſmus pro adultis, Pęnitentia, & Euchariſtia, etiam confirmatio, quæ omnibus

fideli-

fidelibus communia ſunt,& ſufficit ſunt addiſcere, quando ſumenda ſunt. Ita omnes cum Suar. *diſp.*13.*de fide ſect.*4. *num.*12. Sanch. *lib.*2.*cap.*3.*num.*9. Bonac.*p.*2. *de fide num.*13.Becan.*cap.*12. *de fide num.*11.Diana alios citans *par.*3. *tract.*5.*reſol.*48.

81 Quarta pars, *tenetur ſcire orationem Dominicã & ſalutationem Angelicam*, docetur à Layman *lib.*2.*tract.*1.*cap.*9.*n.*4. Diana *par.*3. *tract.*5. *reſol.*48. Sanchez *lib.*2.*cap.*3. Bonac. *p.* 2. *de fide num.*13. S. *item*. Vide Becan. *par.*4. *caſu* 1. vbi de hac re multa.

82 Quinta demum, quòd illa ignorare, ſaltem in ſubſtantia, ſit peccatum mortale, traditur ab omnibus *locis ſupra citatis*, quia agitur de re grauiſsima, & ad ſalutem valde neceſſaria: ergo illorum ignorantia, maxime ſymboli, erit peccatum mortale, attentis dignitate articulorum, eorundem neceſsitate, conditione perſonæ, & negligentia Parochorum, quibus ſtantibus minuitur valde peccatum reſpectu ſimplicium,& rudium perſonarum, Sà 11. *Fidei num.*1.

Quæres 36. An qui credit prædictos articulos, qui continentur in Symbolo Apoſtolorum,ſed quoſdam alios ab Eccleſia Catholica ad credendum propoſitos diſcredit, ſaluari poſsit? Videtur affirmatiue reſpondendum, quia illi, tãtum ſunt neceſſarij ad ſalutem: ergo de alijs non eſt curandum.

83 *Reſp.* Certiſsimum eſt, & de fide tenendum, neceſſarium eſſe ad ſalutem credere quicquid eccleſia de fide proponit credendum, propter ſymbolum Apoſtolorum, in quo continentur illa quatuor. Ratio eſt,quia qui negat pertinaciter non ſolum plures articulos, immo etiam vnicum quicumque ille ſit, ſtatim fit hæreticus formalis, carẽs omni fide *ex dictis ſupra num.*58. ergò nullatenus ſaluari poteſt,niſi ſuam hæreſim abſciret: Siquidem iſte caret fide, & eſt extra eccleſiam Dei, extra quam nullus poteſt. Et in hoc nulla eſt difficultas, quamuis alias eſſet vir bonus, & totam Dei legem ſeruaret, quia id illi nihil ad ſalutem prodeſſet, & de illo verificaretur illud *Iacobi cap.*2.*nu.*10. *Quicumque totam legem ſeruauerit, offendit autem in vno, factus eſt omnium reus*, ideſt,quoad ſalutem animæ.

Quæres 37. An poſsit dari ignorantia inuincibilis fidei, tam in genere,quã in ſpecie, reſpectu cuiuſcumque generis perſonarum? Vide Cordubam *lib.*2. *q.*4.vbi multa de hac re.

Reſp. Poteſt dari ignorantia inuincibilis fidei in genere reſpectu quorumdã 84
Gẽtilium, in partibus remotiſsimis,quo non peruenit Euangelij prædicatio. reſpectu vero Catholicorum, hæreticorũ, & hæbreorum non poteſt dari ignorantia inuincibilis fidei in genere, vtique vero circa aliquos articulos. Ignorantia autem reſpectu eorum, qui ſunt neceſſarij neceſsitate medij, eſto ſit inuincibilis, nihil prodeſt. ſed tantum reſpectu aliorum, qui non ſunt neceſſarij neceſſitate medij.

Prima pars, quod detur ignorantia inuincibilis reſpectu Gentilium, ſuadetur ex illo Pauli *ad Rom.cap.*10.*nu.*14. *Quomodo credent ei, quem non audierunt, quomodo autem audient ſine prædicante.* Ratio eſt, quia in multis eorum locis non habent, qui illis aliquid de fide explicet, ac proinde nec viam, nec modũ, aut aliquem habent, per quem ſuam ignorantiam vincere poſſint. Nec obſtat, quod *in omnem terram exiuit ſonus eorum*, quia aut id intelligitur reſpectu illorum, ad quos peruenit ſonus fidei: neque enim dicitur, quod peruenerit ad aures omnium, ſed in omnem terrã: vel illud verbum ſumitur pro omni tẽporis differentia, ac proinde quod Euãgelium prædicabitur vſque ad finem mundi; Faber *diſp.*7.*de Pœnit. num.*45. Sair. *lib.*2.*cap.*9. *in Claui num.*15. Bonac. *q.* 8. *de peccatis p.*3.*num.*9. Sanch. *lib.*1.*cap.* 16.*num.*32. Et eſt communis doctrina Theologorum deſumpta a D. Thoma.2.2.*q.*10.*ar.*1.vbi diſtinguit duplicem infidelitatem; negatiuam eius 85
qui nunquam aliquid audiuit de fide, & contrariam eius,qui aduerſatur fidei, cuius notitiam habuit. hæc eſt grauiſsimum hæreſis peccatum, illa nõ eſt pec-

ca-

eatum, quod deducitur ex illo *Ioan.cap. 15.num.22. Si non veniſſem, & locutus fuiſſem eis, peccatum non haberent; nunc autem excuſationemnon habent de peccato ſuo*, ideſt, infidelitatis ex D. Auguſt. *tr. 89. in Ioannem*, licet autem infidelitas negatiua non ſit formaliter peccatum, eſt tamen pęna peccati ex eodem D. Aug. *Epiſt.*109. *ad Sixtum*.

86 Secunda pars, quòd reſpectu fideliũ non detur ignorantia inuincibilis fidei in genere, neque principalium miſteriorum ad ſalutem neceſſariorum neceſſitate medij, probatur, Tum quia nullus reperitur Chriſtianus, qui aliquando aliquid non audierit de fide, cum in illa omnes fideles enunciantur, & educentur. Tum quia turpe eſt ignorare ea, quæ omnes ſciunt, Ariſt. 2. *Rethor.* ſed ad omnes Chriſtianos pertinet ſcire fidẽ eſſe, quia *accedentem ad Deum oportet credere, cap. 11. Hebr. num.6.* Tum quia culpabilis eſt ignorãtia, qua quis ignorat ea, quæ ad ſuum ſtatum pertinent, pręſertim principalia Panor. *in cap. Cũ in cunctis, cap. Qualiter, de elect.* D. Thomas 1.2. *q.* 76. *art.*2. Silu. *ver. ignorantia num.*6. in terminis de myſterijs fidei. Tum quia non licet ignorare ea, quę publicè fiunt, cap. quod *dicitis diſt.* 16. *cap. Qui & diuinis* 24. 12. *q.*2. ſed fides, & Euangelium publice, & vbique prædicatur inter Catholicos, ergo quis non poteſt iuſtè ignorare ſaltem principaliora fidei myſteria, cuiuſmodi ſunt, Deum eſſe vnum, trinum, incarnatum, mortuum pro nobis. Quod verò detur ignorantia inculpabilis reſpectu multorum articulorum fidei, omnes concedunt cũ Nau. *cap.*11. *num.*22. §. 8. Sair. *lib.*2. *Clauis cap.*9. *num.*15. Sanch. *lib.* 2. *c.*3. *n.*20. & alij communiter.

87 Tertia pars, quòd in Hæreticis, & Hebræis locum non habeat ignorantia, ſicut & in Chriſtianis, ſuadetur Tum quia noſtram fidem quotidie impugnãt ergò illius cognitionem habent. Tum quia commiſcentur, & communiter conuerſantur cum fidelibus, vbi notiſſima eſt fides Chriſti; ergo excuſationẽ ignorantiæ non habent, ſi quidem conuerſans dicitur bene ſcire mores eorum, cum quibus conuerſatur, cap. *Poſtquam* 3. *de elect.* cap. *quoſdam* 7. cap. *quanto* 8. *de præſumpt.* Quare Hæretico aſſerenti, ſe nihil ſcire eorum, quæ ſpectant ad fidem, & ideo non peccaſſe, neque proinde eſſe excommunicatum, credendo articulos ſuæ ſectæ contra veram fidem, credendum non eſt. De iſtis Gratian. loquens *cauſ.*1. *q.*4. *in fine* dicit, quod ignorantia Iudæorũ, & reliquorum infidelium illos non excuſat ignorantes illa, quæ à Prophetis de Chriſto fuerunt pronuntiata. Predicta confirmantur, quia errores illorum sũt cõtrarij, & aduerſantur, immo contradictoriè opponuntur, noſtris articulis: ergò hos non poſſunt ignorare, quia cognita vno contrariorum cognoſcitur & alterum, l. *Ex duobus ff. de vulgar. ſubſtit.*

Deducitur hinc, quemdam confeſſarium non potuiſſe ſe tueri ab illicita, & inualida abſolutione Hæretici, quem aſſeruit inueniſſe tantum materialiter Hæreticum; quia interrogatus reſpondit, ſe nihil ſcire de ſpectantibus ad noſtram fidem, nam id eſt incredibile, & quia Caluiniſta educatus fuerat in loco, vbi etiam degebant Catholici, & quia è patria diſcedẽs militauit plures annos in diuerſis exercitibus Catholicorum, etiam Sanctitatis ſuæ, ex quo reiecta fuit excuſatio confeſſarij tamquam falſa, & vana.

Demum aduerte, quòd in Hiſpania ab Hæreticis non poteſt allegari ignorantia, quæ eos excuſare valeat ab incurſu excommunicationis ob diligentiam, quam adhibent in prædicanda fide Catholica, vt docet Mendoza 2. 2. *diſp.*89. *ſect.* 2. §. 9. quam pro ſe citat Diana *part.*5. *tract.*13. *reſolut.*18.

88 *Quæres* 38. Quando nam obliget pręceptum fidei internæ? Quod eſt quærere, quando nam homo teneatur elicere actum fidei? Pro reſolutione nota, quod circa obſeruationem fidei ſunt tria pręcepta; vnum credendi myſteria fidei, ſeu articulos fidei; ſecundum ſciendi illa, de quo actum fuit *q.*26. tertium confitendi

fitendi fidem exterius, de quo ſequenti quæſtione; de primo præcepto hic agendum eſt, quando nam obliget. Eſt autẽ certum, non obligare pro ſemper, ſed pro determinato tempore, more aliorum, quæ ſunt affirmatiua, in quo ſenſu.

89 *Reſp.* Præceptum credendi, ſeu eliciendi actum fidei, obligat præciſè, & formaliter ratiõne ſui in duobus caſibus. Primò, quando alicui proponitur primò fides credenda, vt baptizatis, cùm primum habent vsũ rationis; item infidelibus ſufficienter illis propoſita; item hæreticis reuerſis ad fidem. Secundò, cùm quis patitur tentationes contra fidem, tenetur elicere actum fidei contra illas tentationes. Ita docent omnes cum Azor. *lib.8. cap.27. quæſt.8.* Valent. 2.2. *quæſt. 2. par. 5.* ex illis Sanchez *lib. 2. cap. 1. num. 3.* Bonac. *pars. 2. de fide num.8.*

Prima pars, de illis, quibus primò proponitur, probatur, quia iſti omnes dicuntur accedere ad Deum; *ſed accedentem ad Deum oportet credere, ad Hebr. cap. 11. num. 6.* ergo iſti tunc tenentur elicere actum fidei. Ratio eſt, quia aliud tempus magis opportunum non eſt aſſignabile, quàm illud, quo fides illis ſufficienter proponitur: ergò illud obligat tunc ad credendum poſitiuè per actum elicitum. Ita omnes cum præcitatis. Tria autem perſonarũ genera expreſſi in reſponſione, pueros baptizatos, Infideles, & Hæreticos.

Pueri igitur, cùm ad vſum rationis
90 peruenerunt, & edocentur myſteria fidei, & eius rudimenta per doctrinam (vt aiunt) Chriſtianam, debent elicere actum fidei, illa credendo, ſed quoniam vt plurimùm ad id formaliter non aduertunt, neque inſtruuntur in terminis huius præcepti, ideo videntur excuſari à peccato ex inaduertentia, vel ignorantia inuincibili, vt dicit Sanchez *lib.2. c.1. num.3.* illis ergo ſufficit non contradicere articulis fidei, vnde qui proceſſu temporis venit in cognitionem huius obligationis, tunc primò hunc formalem actum credendi myſterijs fidei eliciat, aliter non excuſatur à mortali.

Infideles, cùm primum edocẽtur my- 91
ſteria fidei; tenentur ſub mortali hunc credendi actum elicere, ſiuè velent conuerti, quia *accedentem ad Deum oportet credere*, ſiuè nolint, quia vnuſquiſque pro ſalute ſua debet eſſe ſolicitus, fides autem ſalutis noſtræ eſt fundamentum, initium, & radix omnis iuſtificationis, *Seſſ.6. cap. 8.* ergò debet elicere actum fidei. Sed nunquid ad primùm, ac fidẽ audiuit, tenetur credere, & elicere hunc actum? Si Infidelis, vti Hæbreus, nutritus ſit inter fideles, ſine dubio debet ſtatim credere, quia ex conuerrſatione cũ Chriſtianis videtur ſufficienter informatus de vera fide, quæ talis eſt ſola Catolica Romanæ Eccleſiæ. Illi vero infideles, qui nunquam cum fidelibus ſunt conuerſati, prima vice credere non tenẽtur, quia, *qui cito credit, leuis eſt corde,*
Eccl. cap. 19. n. 4. non enim facile creden- 92
dum, cap. *Si quid 23. diſt. 86.* & facilitas credendi imputatur, *gloſſ. verb. credulus, cap. 1. 16. quæſt. 2.* Sed tunc, cùm fides illis ſufficienter. eſt propoſita: quod accidit, quãdo illis proponitur ſufficientibus rationibus, miraculis, ſignis aut coniecturis, ex quibus cognoſcere poſſint, fidem Chriſti eſſe veram, & realem, propriam verò eorum ſectam eſſe falſam, & cauſam illorum damnationis. Ita docent Vaſquez *1-2. q. 76. art. 2. diſp. 120. cap. 5.* Sanchez *lib. 2. cap. 1. num. 4.* Bonac. *par. 2. num. 8.* Vnde dicitur *Ioan. 15. num. 22. Si non veniſſem, & locutus fuiſſem eis, peccatum non haberent.* Et *infra num. 24. Si opera non feciſſem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent.* Ex quibus locis colligitur, infidelem non teneri credere cito, ſed tunc quando fides proponitur ſanis locutionibus, ſignis, & operibus.

Hæretici demum, cum redeunt ad fi- 93
dem, tenentur elicere actum fidei, quod præſtant per abiurationem omnium hęreſum, quas aſſeruerunt contra fidem Dei, & in hoc nulla difficultas,

Hoc præceptum fidei plerique doctores apud citatos, & alios quos vocat Diana *par. 5. tract. 13. reſol. 19.* dicunt obligare in alijs caſibus, cùm eſt confitẽ-

dum,

dum, in articulo mortis, etiam vltimi ſupplicij, ſemel in anno, cùm eſt confitendum, cùm eſt contenendum, & in ſimilibus caſibus. Quibus bene reſpondet Sanchez *lib.2. cap.1. num.3.* non extat hanc obligationem ſub huiuſmodi formali præcepto, ſed implicitè, & virtualiter illi ſatisfieri per ſolam exequutionem aliorum præceptorum ſub illis caſibus, ideo de illis nihil occurrit in ſpecie agendum.

94 An baptizati, ſed inter infideles enutriti, teneantur ſtatim credere myſterijs fidei ſibi primo propoſitis, ſicut pueri inter fideles educati?

Reſp. Negatiuè, ſed cum primum ſufficienter edocti ſunt, vt infideles tenentur, quia in vtriſque militat eadem ratio: ergò eadem iuris obligatio. Ita Sanchez alijs citatis *lib. 2. cap. 1. num.8.*

Quæres 39. An aliquando neceſſariū ſit ad ſalutem, confiteri exterius coram alijs fidem? Nota, quòd fides continet tria præcepta credendi, & ſciendi, de quibus in præcedentibus dictum fuit, atque confitendi illam exterius, de quo in præſenti. Eſt autem fidei præceptum confeſſionis duplex, vnum affirmatiuum, quo tenemur eam confiteri; alterum negatiuum, quo tenemur illam non negare, quocumquè imminente periculo; ſemper enim tenemur abſtinere à dictis, aut factis, quibus fides negatur, vt dicam ſequenti quæſtione.

95 *Reſp.* Confeſſio externa fidei neceſſaria eſt ad ſalutem neceſſitate præcepti; non ſemper, cùm ſit præceptum affirmatiuum, ſed ad ſolùm tunc, quando neceſſaria eſt ad honorem Dei, aut ad vtilitatem proximi. in his duobus caſibus illam ſubterfugere ſeu occulrare, eſt peccatum mortale contra virtutem fidei.

Prima pars, quòd ſit neceſſaria ad ſalutem, expreſsè docetur *ad Rom. cap. 10. num.9. Si confitearis in ore tuo Dominum Ieſum, & in corde tuo credideris, ſaluus eris.* Et *num.10. Corde enim creditur ad iuſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutē.* Et in hoc nullus dubitat fidelis cum ſit de fide, cum D.Thom. 2.2.q.3.

Secunda pars, quod obliget in illis duobus caſibus honoris Dei, & vtilitatis proximi, oſtenditur, quia cum fides periclitatur, vel in ſe, vel in proximo, tunc adeſt obligatio illam confitendi, & docendi, vt debitus honor Deo tribuatur, & proximus ſubleuetur à miſeria, & cæcitate infidelitatis; fides autem ponitur in diſcrimine, cùm quis interrogatus an habeat fidem, an Fides Chriſti ſit vera fides, tacet, cum tunc fidem confiteri teneatur, & hoc ſe tenet ex parte honoris Dei; ex parte vero vtilitatis proximi ponitur fides in diſcrimine, quando quis creditur dubitare de fide, aut eam eſſe negaturum, tunc confeſſione fidei tenemur illum edocere, & dirigere in viā ſalutis. Ita omnes cum D.Thoma 2.2. *q.3. art.2.* qui *ad 3.* dicit, non eſſe præceptum confitendi fidem, quando nulla ſperatur vtilitas ex confeſſione fidei, ſed potius dubitatur de perturbatione in populo.

Tertia pars, quod non confiteri fidem ſit peccatum mortale in illis caſibus, exprimitur in diuerſis locis Sacræ Scripturæ, *Lucę cap.9. num.26. Qui me erubuerit, & meos ſermones, hunc filius hominis erubeſcet. Matthæi cap.10. num.33. Qui negauerit me coram hominibus, negabo, & ego eum coram Patre meo.*

Quæres 40. An interrogatus de ſua fide teneatur apertè reſpondere, ſe eſſe Chriſtianum.

Reſp. Si interrogetur à publica poteſtate tenetur, etiam cum periculo vitæ, directè reſpondere, ſe eſſe Chriſtianū; ſi à priuato homine, eludere poteſt reſponſionem, niſi tunc vtilitas proximi aliud ſuaderet. 96

Prima pars de reſpondendo publicæ poteſtati probatur; quia certum eſt, extare præceptum de fide confitenda: ergò maximè in hoc caſu; quia interrogato tacente, vel diſſimulante coram infideli, Turcha, aut hæretico, vel Tyranno fides Dei ponitur in magnū diſcrimen: ergò tunc maximè hoc præceptum obligat, & facit illud *Lucæ* ſupra adductū *ad finem quæſt.30. Qui me erubuerit,* &c. Ita Sanchez *lib.2. cap.4. num.6.* Malder, Valen,

Valent. Azor, apud Bonac. *quæſt.* 3. *de fide num.* 7. Becan. *cap.* 9. *de fide q.* 4. etiam cum periculo vitæ, vt dicam *q.* 33. quia non obſtante periculo vitæ, fides negari non poteſt, neque diſſimulari, quando vrget præceptum.

Secunda pars, de eludenda reſponſione reſpectu priuati, probatur; quia perſona priuata nullum habet ius, neq. præſumptum interrogandi alium de ijs, quæ ad eum non pertinent, ſicut habet perſona publica, cui eſt reſpondendum à quouis alienigena pertranſeunte, cum dicatur eſſe de foro illius, dum ibi reperitur: ergò ad hunc, non ad illum, directè reſpondendum eſt, ac proinde priuati hominis interrogationem eludere poteſt reſpondendo ſimilia verba. *Tuum non eſt me interrogare: Attende tibi &c.* Ita præcitati omnes. Quod ſi interrogans dicat, ſe velle ſequi eius fidem, vel edoceri eam, aut non eſſe bonam, in eo caſu tenetur fidem confiteri; quia vrget præceptum in honorem Dei, & vtilitatẽ proximi.

Quæres 41. An tempore perſecutionis licita ſit fuga Chriſtianis, aut occultatio, vt hoc modo mortem effugiant?

97 *Reſp.* Fuga eſt licita priuatis, non autem Paſtoribus, ad quos incumbit animare ſubditos ad conſtantiam fidei.

Prima pars, de fuga licita priuatis cõſtat à fortiori *ex Matth. cap.* 10. *num.* 23. *Cum autem perſequentur vos in vna ciuitate, fugite in aliam.* Ratio eſt, quia ſic fugere non eſt negare, neque diſſimulare, ſe eſſe Chriſtianum; ſed potius vitare periculum negandi fidem. Ita Becan. *cap.* 9. *de fide q.* 4. *concl.* 2.

98 Secunda pars, non licere Paſtoribus, probatur; quia in hoc caſu viget præceptum fidei confitendæ. etenim per fugam Paſtoris fidei exiſtimatio minuitur, & à ſubditis facilè deſeritur. Confirmatur, quia maximè in eo caſu tenentur conſulere ſuis ouibus in fide, quæ eſt fundamentum ſalutis earum, ad quod facit illud *Ioan. cap.* 10. *num.* 11. *Bonus Paſtor animam ſuam dat pro ouibus ſuis*: ergò qui non dat illam pro ſuis ouibus, à contrario ſenſu malus eſt, ac proinde peccat mortaliter. Ita D. Thoma, 2. 2. *q.* 3. *art.* 2. *ad* 2. Becan. *cap.* 9. *de fide quæſt.* 4. *num.* 11. alios citat Bonac. *par.* 3. *de fide num.* 9.

Dices: authoritas Sancti Matthæi adducta in probatione primæ partis, facit licitam fugam potius Paſtoribus, quam priuatis, quia in eo capite Chriſtus loquebatur cum diſcipulis ſuis, qui erant Epiſcopi, & Paſtores omnium: ergò tam licet fuga Paſtoribus, quàm priuatis, immo à fortiori. Reſpondetur, illam auctoritatem referri ad Apoſtolos, & alios Paſtores, quibus licita eſt fuga, quando apud perſequutores nondum fides accepta eſt, nec volunt illam acceptare; tunc enim fruſtra Prædicatores laborãs, ac proinde licita eſt fuga, vt alibi valeant inducere fidem; Apoſtoli autem totius mundi erant Paſtores, iuxta illud Marci *cap.* 16. *num.* 15. *Euntes in mundum vniuerſum prædicate Euangelium omni creaturæ*, ad quod Sanctus Ioan. Chryſoſt. *homil.* 15. *in Matth. ſub med.* inquit. *Non ad duas quippè vrbes aut decem, aut viginti, neque ad vnam gentem vos mitto, ſicut mittebam prophetas, ſed ad omnem terram prorſus, ac mare, totumque mundum, & hunc varijs criminibus oppreſſum*; & ideo illis fuga erat nedum licita, ſed etiam neceſſaria, vt ſonus eorum prædicationis in omnem exiret terram; præſentibus autem paſtoribus deſignatur locus, in quo ſuas oues Euangelio fidei paſcere debent, ſibi ſpecialiter deputatas, & ideo illis fuga non licet, ſed oues ſibi commiſſas verbo, & exemplo in fide confirmare debent. Limitant doctores cum Bonac. *par.* 3. *de fide num.* 9. niſi alium idoneum ſubſtituant, aut fuga tendat ad maius bonum commune: hoc poſterius ſpeculatiuum eſt, non morale.

Quæres 42. An interdum quis fidem negare poſſit ad euitandam mortem? Præceptum fidei non ſolum eſt affirmatiuum eliciendi, & confitendi fidem; ſed etiam negatiuum abſtinendi ſe à dictis, vel factis, quibus fides labefactari poteſt, ac proinde ſemper, & pro ſẽper obligat more aliorũ præceptorum negatiuorũ.

99 *Reſp.* Ad euitandam mortem numquam licet negare fidem, ſed pro ea tuenda mors, & mille mala toleranda ſunt, quod intelligitur non ſolum corde, verum etiam voce externa. Ratio eſt; quia negans fidem, ſeu ſe eſſe Chriſtianum, mentitur in ſua fide, & grauiſſimam infert iniuriam Deo, ſubtrahendo debitum honorem Sanctæ fidei, ac proinde cum id ſit intrinſecè malum, fidem negans ad euitandum mortem, non excuſatur à peccato mortali, licèt ſolo ore illam neget, quod ſolum minuit peccatum. Confirmatur exemplo S. Petri, qui fidem negauit, cum aſſeruit, ſe non eſſe ex diſcipulis Chriſti. Ita Becan. *c.9.q.3. de fide.*

Quæres 43. An negans ſe eſſe fidelem, ſeu Chriſtianum, peccet mortaliter?

100 *Reſp.* Vtique, quia hoc modo negat fidem, quam profeſſus eſt, & mendaciũ dicit, Ita Becan. *cap.9. de fide q.3.* Bonac. *par.3. num.17.* Sanchez *lib.2. cap.4. n.8.* Diſtinguunt de nomine Chiſtiano, nam duo ſignificat; primò & ſimpliciter religionem Chriſti, & in hoc ſenſu numquã licet negare, ſe eſſe Chriſtianum; ſecundò ſignificat nationem, ſeu factionem aliquam hominum, vnde in hoc ſenſu licèt Chriſtianis militantibus cõtra Turchas fingere ſe nõ eſſe Chriſtianos. Galli dicunt ſe Chriſtianos, Hiſpani verò catholicos, vtrique tamen fideles ſunt; diſtinguũtur verò illis nominibus ſecundũ factiones, & illis nominibus gloriantur in fide Chriſtiana, & Catholica.

Quæres 44. An vocans ſe Iudeum, Turcham, Caluinum, aut de alia ſecta, quæ falſa eſt, & contraria veræ fidei, dicatur fidem negare, & peccet mortaliter?

101 *Reſp.* Affirmatiuè; quia nulla ſecta cum fide Chriſti ſtare poteſt, ac proinde fingens ſe de illis, negat propriè fidem Chriſti, ac proinde peccat mortaliter, grauem inferendo iniuriam Fidei Chriſti, quam confiteri deberet, Ita Reginal. *lib. 17. num.23.* Arrag. *2.2. q. 3. art. 2. dub. fin.* Bonac. *par. 3. de fide num. 18.* Sanchez *lib.2. cap.4. num.9.* Becan. *c.9. de fide quæſt.3. num.3.*

Quæres 45. An negans ſe eſſe religioſum, aut Sacerdotem peccet contra fidem?

Reſp. Non; quia fides ſtat ſine prædi- 102
ctis ſtatibus, ac proinde negans ſe eſſe religioſum, aut Sacerdotem negat hos ſtatus, non fidem, quæ ab illis non dependet; non enim omnes fideles ſunt religioſi, aut Sacerdotes. Ita Sanch. *lib.2. cap.4. num.10.* Caiet. *v. Habitus,* Becan. *cap.9. de fide q.3. num.4.*

Quæres 46. An negans ſe eſſe Papiſtam, peccet contra fidem?

Reſp. Affirmatiuè, quando interro- 103
gatur coram hæreticis, qui negant poteſtatem Romani Pontificis; nam in hoc ſenſu dicere, ſe non eſſe Papiſtam, eſt negare religionem Chriſtianam ab vno Romano Pontifice, qui eſt verus, & legitimus Chriſti Vicarius. & hæc veritas includitur in eo articulo. *Et vnam Sanctam Catholicam, & Apoſtolicam Eccleſiam.* Si verò alibi interrogetur, vt contingit in bello, quandoque inter Eccleſiaſticos, & Laicos; tunc huiuſmodi mendacium non eſt contra fidem; ſed veracitatem, cum nomen Papiſtæ tunc ſumatur pro factione, non pro vera religione ſub Romano Pontifice. Vide Azorium citatum à Sanchez *lib. 2. cap. 4. num. 10.*

Quæres 47. An tranſeuntes per terras infidelium, ſi deponant veſtes clericales, ſeu religioſas, aut alia ſigna, per quæ fideles ab infidelibus cognoſcuntur, dicantur negare fidem factis, & peccent mortaliter?

Reſp. Depoſitio veſtium, & etiam ſi- 104
gni diſtinctiui, licita eſt, quando depoſitio, aut occultatio fit ex legitima cauſa euitandi mortem, aut aliam incurſionem, & moleſtiam, ita quod neque peccant peccato mendacij, neque contra legem Eccleſiaſticam, præcipientem illis geſtationem ſui habitus clericalis.

Prima pars, quod licita ſit depoſitio, aut occultatio habitus quatenus non dicitur eſſe contra fidem, probatur; quia illæ veſtes non ſunt ſignum per ſe indicatiuum fidei, ſed ſtatus clericalis, ac proindè

proinde per illarum depoſitionem, aut occultationem non negatur facto fides, neque illi ſubtrahitur debitus honor, vt ſuppono; quia non vrget præceptum confitendi fidem. Ita Sanch. *lib.2.cap.4 num.11.* Becan. *cap.9. de fide q.5. nu.39.* Bonac. *p.3. de fide num.10.*

Secunda pars de ſigno diſtinctiuo, quod Principes infideles pro lege imponunt Chriſtianis, probatur; quia lex humana maxime talis principis, non obligat cum tanto rigore. Ita præcitati Becanus, & Sanch. *num.29.*

105 Tertia pars, quod non peccent vitio mendacij, patet; quia licet mendacium non tantum in verbis, ſed etiam in factis conſiſtat, quandocumque per factũ ſignificatur aliquid contrarium veritati, vt dicit D. Thomas. *2.2.q.111. in corpore articuli primi*, requiritur tamen intentio fingendi ſe talem, qualis non eſt, vnde à D. Auguſt. relatus cap. *Is autem 4. 22.q.2.* mentiri ille dicitur, qui contra id, quod animo ſentit, loquitur voluntate fallendi, & ſeq. cap. *Beatus*, dicit, quòd mendacium eſt falſa ſignificatio vocis cùm voluntate fallendi; ac proinde cum Ieſus finxit ſe longius ire, mendacium non dixit diſcipulis, cum quibus loquebatur; quia non habebat intentionem fallendi illos, ſed voluit ſignificare, illos diſcipulos eſſe longius ab eius cognitione, ignorabant enim eſſe Ieſum ſuum præceptorem, qui iam à morte reſurrexerat. Modò fideles pertranſeuntes per terras infidelium ſine veſtibus clericalibus, aut ſigno, neminẽ intendunt fallere, neque decipere; ſed ſolum per illarum depoſitionẽ, aut occultationem euitare periculum mortis aut alterius moleſtiæ ſibi inferendæ ab infidelibus. Ita Sanch. *lib.2.cap.4.n.11.* ſuſtinet non eſſe mendacium, explicando dictum D. Thomæ ex ipſo *ad 4.* intelligi, quãdo ſimulans intendit fallere, nõ vero quando bonis medijs intendit ſolũ tacere, aut occultare ſuum ſtatum.

Quarta pars, quòd non violent legẽ de deferẽdis veſtibus clericalibus, communis eſt apud prædictos; quia leges humanæ non obligant cum tanto rigore. Quare religioſus pertranſiens ſine habitu regulari, excuſatur à peccato, & conſequenter ab excommunicatione, vt alijs citatis docui *reſolut.35.num.7.*

Quæres 38. An qui thus adolet, aut genuaflectit, vel quid ſimile facit coram idolo, ſimulando ſe illi offerre actum adorationis, peccet mortaliter contra fidem?

Reſp. Eſt peccatum grauiſſimum 106
idololatriæ contra fidem, quod non excuſat neque mors imminens. Probatur, quia præceptum de nunquam neganda fide non ſolum obligat, vt non negetur verbis, ſed neque factis indicantibus falſam religionem, cuiuſmodi eſt adoratio idoli per incenſum, genuflexionem, &c. qui enim talia agit, licet fingendo, quia aliud in corde gerit, adhuc tamen facto abominabili negat fidem, cum ſimulet credere alium Deum qui reuera non exiſtit: fides autem vnicum verum Deum, fatetur, & non plures, ergo exhibendo quis honorem ſoli Deo vero debitum, alteri ab ipſo, exterius fatetur eſſe alium Deum, præter verum Deum, quod omnino falſiſſimum eſt; ac proinde cum indicet rem intrinſece malam, non excuſatur a grauiſſimo peccato prætextu vitãdæ mortis, idolis honorem exhibendo: in ijs enim, quæ ſunt intrinſece mala, metus mortis non excuſat, vt omnes docent. Confirmatur, quia hic interuenit mendacium conſiſtens in illa ſimulatione, eo quod ſemper adiunctam habet falſitatem, ita quod rem ſignificat, quæ nunquam poteſt eſſe vera. Ita Sanch. *lib.2. cap.4. num.14.* Becan. *cap.9. de fide q.5. num.11.* Bonac. *p.3. de fide num.20.*

Quæres 39. An licitum ſit Chriſtiano, tranſeunti per terras hæreticorum, 107
ſeu infidelium, geſtare illorum ſigna propria illius ſectæ e. g. deferre pileum Hebræorum, aut Turcharum?

Reſp. Licitum eſt ad mortis euaſionem, vel alterius grauis periculi vti illis ſignis, Probatur Tum quia illud ſignum magis inſtitutum fuit ad diſtinguendũ nationem, & gentem illam, quę eo vtitur, quam ad proteſtandum eius ſectã,

vnde & vocatur ſignum politicum, & diſtinctiuum nationis à natione, & non religionis falſæ à vera, niſi in conſequẽtiam nationis, ergo illo vtens ſimulat illam nationem, non falſam religionem. Tum quia vſus pilei Iudaici, aut Turcici eſt non tantum ad diſtinguendum ſectam à ſecta, ſed etiam ad tegendum caput, ergo illo vtens poteſt habere hanc ſolam intentionem ſe tegendi, ac proinde eodem medio euitandi mortẽ; quoties enim aliquid poteſt habere multiplicem vſum, quis eo vti poteſt ad vnum vſum, & non alium. Tum quia quis licitè aſſumit habitum religioſum, quando alium non habet ad ſe tegendum, donec inueniat proprium; ſimiliter ad euitandam mortem; & tamen per hoc non profitetur ſtatum religioſum. Tum quia ſequeretur, Papam præcipiẽtem vſum pilei pallidi Hæbreis, peccare grauiter, ſi per illum proteſtaretur falſa religio. Ita Sanch. *lib.2.c.4. num.*19. Gordonus *tom.2. lib,6. q.12.c.9* §.3. *num.*21 .Duuallius, Tannerus, Palaus, Coninch. Hurtad. Vuigers, quos approbat Diana *par.5. tract.7. reſol.*33. ſubdens ex Duuallio, Sacerdotem Gentilem ad fidem conuerſum non ſtatim teneri deponere antiquas veſtes, & ſe prodere cum euidenti periculo ſuæ vitę. Hanc quæſtionem Becan. *cap.9. quæſt.5 dub.6.* fusè tractat, & tendem *num.*37. pro negatiua concludit per hoc argumentum. Omne ſignum, vel ceremonia externa, quæ inſtituta eſt ad proteſtandam aliquam fidem, vel religionem ex natura ſuæ inſtitutionis ordinatur ad cultum illius fidei, & religionis; at quædam veſtes infidelium inſtitutæ ſunt ad proteſtandum falſam religionem, ergò ex natura ſuæ inſtitutionis ordinahtur ad cultum falſæ religionis: ergò nullo modo licet illis vti. Ad argumentum dico, maiorem eſſe veram, quando illud ſignum, ſeu res alium vſum habere non poteſt, tunc illud adhibens, dicitur proprie proteſtari illam religionem falſam; quòd ſi res illa alium vſum habere poſſit, locum non habet proteſtatio, & cultus ille perniciosſus, ſed ille vſus, ad quem res illa aſſumitur, ac proinde cum geſtatio veſtis, ſeu pilei habeat proprium, & naturalem vſum tegendi perſonam hominis, & conſequẽter ex humana inſtitutione diſtinguendi nationem à natione, deferens illam non dicitur illam ſectam profiteri, ſed tantum ſe tegere, & propriam nationẽ, ſeu profeſſionem, & fidem cælare, quã tunc, vt ſuppono, non tenetur exterius confiteri. Confirmatur exemplo hoſtiæ non conſecratæ, & calicis, quæ duo ex primæua ſui inſtitutione inuenta sũt ad ſacrificandum, & nihilominus, qui illis vteretur ad aliud, nimirum ad claudendum literas miſsiuas, & bibendum vinum, non diceretur proteſtari cultũ Dei, neque honorem exhibere Deo, ſed potius irreuerentiam, extra caſum neceſsitatis, irrogare ſacris; ita pari ratione vtens veſtibus infidelium etiam ordinatis ad proteſtandam eorum falſam ſectam, alio fine ex rationabili cauſa, non dicitur illorum falſam religionem profiteri, neque illi exibere cultum. Ita præcitati cum Sanch. *lib.2. cap,4. num.*20. citante pro ſe Azor. contra plures alios licet veſtis illa eſſet ſacerdotalis, quia quis illa vti poteſt non ſolum ad ſe tegendum, ſed etiam ad ornatum &c. ac proinde nullus intenditur cultus. Ita Duuallius, Vuigers, & Hurtadus cum Diana *par.5. tract.7 reſol.34.*

Quæres 49. An in repræſentationibus liceat falſam religionem ſimulare ſine præiudicio veræ fidei.

Reſp. Affirmatiue, ſi fiat ad illiudendum, & deteſtandam illam, quia id nõ eſt negare noſtram, ſed potius illam cõfiteri, & confirmare illuſione falſæ religionis. Ita omnes cum Valent. *2. 2. diſp.2.q.3.p.2. dub.4.* Sanch. *lib.2. cap.4. num.*15. Becan. *cap.9. de fide q. 5. nu*,34. Reginal. *lib.7. num.*23. ex illis Bonac, *p.3. de fide num.*24. 108

Quæres 51. An audiens conciones infidelium, ſeu interueniens in eorum officijs dicatur negare fidem?

Reſp. Si interſit, vt approbet eorum concionem, & ritus, ſine dubio negat fidem, cum non poſſit contingere appro- 109

probatio illorum rituum ſine contem-
ptu & reprobatione ſanctæ fidei; quia
approbatio vnius contrarij eſt alrerius
reprobatio, & deſtructio. Si verò in-
terſit, vt illis aduerſetur, & refutet, vt
faceret doctus, vel vt illos notatet, & il-
luderet, aut ex curioſitate & ioco, iam
non diceretur fidem negare, ſed potius
fouere, hoc ipſo, quod falſos ritus infi-
delium confutat, reprobat, & illudit.
Et in hoc, nō eſt difficultas. Ita Sanch.
lib.2. cap.4. num.26. Becan. *cap.9.q.5.
num.16.* Bonac. *p.3. de fide num.21.*

Queres 52. An dicitur negare facto
fidem ille, qui à Principe infideli cogi-
tur intereſſe concionibus, & ceremo-
nijs eorum, ad euitandum mortem, ſeu
proſcriptionem ſuorum bonorum, pu-
blico ſuper hac re edicto promulgato?
Azor. *tom.1. Inſtit. moral. lib.8. cap.21.
q.5.* Aſſerit hoc licere, quia per hoc fi-
delis nihil aliud intendit, ſi ſit timora-
tæ conſcientiæ, quam obedientiam
principi debitam præſtare, ſecluſo ſcan-
dolo, & periculo peruerſionis: hoc enim
modo licet iniquam redimere vexatio-
nem; neque enim ingredi templum
infidelium & hæreticorum, eſt de ſe
malum, ſed indifferens, & ingreſſus ſu-
mit ſuam malitiam ab intentione in-
gredientis aliter in nullo caſu liceret in-
greſſus contra reſponſionem præcedē-
tis quæſtionis.

Reſp. Grauiſſimum id eſſe peccatum
110 contra confeſſionem fidei, quam tunc
potiſſimum fideles confiteri, & defen-
dere tenentur etiam vſque ad mor-
tem Probatur, Tum quia in huiuſmodi
caſibus multum fides periclitatur, &
iniquus princeps alium finem non di-
citur, nec præſumitur habere, quam
velle fidem catholicam deſtruere, & fi-
deles peruertere ad ſectam falſam, ne-
que per hoc dicitur intendere diſtin-
ctionem fidelium ab infidelibus præciſe
in ratione politica, quia alijs medijs in-
duci poteſt huiuſmodi diſtinctio, immo
maxime apparet ſeparatio vnius ſectæ
ab alia, ſi fideles prohibeantur ab in-
greſſu in templa infidelium, hac enim
ratione præſumitur princeps velle ſibi
obedientiā præſtari in ordine ad regimē
politicū, non autem ad labefactandā, &
deſtruendā fidem, Tum quia notabili-
ter Deo ſubtrahitur debitus honor, ac-
cedendo ad templa hæreticōrum, & in-
fidelium. Præferenda igitur eſt fidei
propagatio, conſeruatio, & honor tam-
quam bonum commune, & fundamen-
tum noſtris ſalutis cuilibet bono vitæ, &
facultatum. Ita Sanch. *lib.2. c.4.n.27.*
Bonac. *p.3. de fide num.22.* cū alijs om-
nibus. Et ſic patet ad rationem dubi-
tandi, non enim eſt obediendum edi-
cto principis, cum ſit iniquum, & fidei
Chriſtianæ deſtructiuū. Afferunt exē-
plum Naaman, quem Eliſeus permiſit
comitari ſuum dominum euntem ad
templum idolorum, & cum & genufle-
ctare. Cui reſpondent Sanch. *lib.2.c.4.
num.28.* Becan. *cap.9. de fide q.5, nu.14.*
non fuiſſe genuflexionem per modum
cultus, ſed per modum debiti ſeruitij, &
obſequij politici, tunc enim ſerui ſuſti-
nebant ſuis humeris dominum adorā-
tem idola, & ſtallorum officium ſub-
euntes.

Queres 53. An tranſeunti per loca
infidelium liceat comedere carnes, &
alios cibos vetitos ad euitandum peri-
culum mortis, vel aliud damnum? Non
eſſe licitum videtur probari exemplo
Eleazari, qui noluit comedere carnes
porcinas lege moſaica iudæis prohibi-
tas, vt legitur *Machab. lib.2. cap.6.n.18.*

Reſp. Fidelis debet primò ſe excuſa-
re dicendo, ſe non egere carnibus, aut 111
eſſe pauperem, & pecuniam non habe-
re ad illas emendas, ſi huiuſmodi excu-
ſationibus non poteſt ſe tueri, & ſit pe-
riculum mortis, aut alterius grauis dā-
ni, poteſt comedere, quia lex eccleſia-
ſtica non obligat cum tanto rigore; ne-
que comedens dicitur negare, aut vio-
lare fidem, & falſam proteſtari, quia
abſtinentia a carnibus, & alijs cibis non
eſt ſignum proteſtatiuum, neque di-
ſtinctiuum fidelium ab infidelibus, cum
etiam apud hos abſtinentia huiuſmodi
ſit in vſu. Quod ſi ab aliquo infideli,
vel alio homine impio quis cogatur co-
medere in contemptum religionis, eo

in caſu debet potius ſubire mortem, vel aliud etiam maius malum, quam comedere; quia contemptus, & dedecus religionis eſt, ita intrinſecè malum, vt nulla ex cauſa valeat fidelis excuſari, ſed propriam vitam poſtponere debet Sanctæ Fdei, & religioni Chriſtianæ; & ad hoc facit exemplum Eleazari, qui cogebatur in contemptum ſuæ religionis comedere carnes porcinas, & ideo Dei honorem prætulit propriæ vitæ, eligens potius mori, quam animam perdere. Ita Sanchez *lib. 2. cap. 4. num. 25.* Azor. Coninch. Hurtadus, Caſtrus Palaus, quos pro ſe citat Diana *par. 5. reſol. 35. de Scandalo,* Bonac. *par. 3. de fide num. 23.* Becan. *cap. 9. de fide q. 5. num. 23.* vbi dicit, non licere comedere apud Lutheranos; vbi non eſt periculum vitæ, ſed tantùm irriſionis, quæ non eſt tanti momenti, vt quis excuſetur à peccato, intellige violationis præcepti ex virtute temperantiæ, & abſtinentiæ, non fidei; vtique vero excuſatur, ſi comedat, vbi viget perſecutio, vt in Anglia. Intellige ſemper, niſi compelleretur ad manducandum in contemptum religionis, & Fidei Chriſtianæ, tũc enim nullatenus licet comeſtio carnium.

Quæres 54. An liceat ſine violatione fidei fabricare idolum veſtem Sacerdotalem, aut templum; aut illa ædificata donare, aut vendere idololatris?

112 *Reſp.* Neutrum licet, etiam prætextu vitandæ mortis. Probatur; Tum quia iſtæ actiones & ratione ſui, & ratione cooperationis ſunt malæ, quia de ſe diriguntur ad idololatriam, cum idolum, & templum alium vſum non habeant, aut ſaltem ſine idololatria non contingant eſſe apud infideles. Tum quia ſunt ex ſe quædam proteſtatio idololatriæ, & cædunt ex primaria ſui inſtitutione in pernicioſum cultum falſi dei. Tum quia fabricatio, ſeu prædictorum venditio habent coniunctum, fidei, & Religionis Chriſtianæ cõtemptum: ergò non poſſunt iuſtificari ex intentione dantis, cum in eius poteſtate non ſit auferre, quod idolum in ſe continet, vnde ſicut idololatra non poteſt præſcindere reuera indebitum cultum, hoc ipſo, quod illum intendit, immo neque ſi illum intenderet fauore fidelis, ita neque Chriſtianus poteſt non vendere, aut fabricare idolum ſine illa obiectiua intentione idololatriæ, quam aptitudine includit illud templum, ſeu idolum. Tum quia fabricatio idoli petiti originem ſuã trahit ab idololatra petente, ergo ipſamet fabricatio in ſe includit malitiam indebito cultus, hoc ipſo quod primum eſſe habetur ab idololatra, ac proinde non ſolùm famulatur in actione operis, hoc eſt, idoli, ſed etiam in mala actione idololatriæ: conſequenter vtraque actio de ſe peccaminoſa eſt, taliter, quod nulla circumſtantia etiam metus mortis excuſari poteſt. Confirmatur, quia in Sacra Scriptura pluribus in locis abominatur Deus non ſolùm idola, & templa deorum, ſed etiam illorum ædificia, & mandantur pœnitus euerti, & funditus deſtrui. Nec eſt ſimile argumentum, quod nonnulli afferunt de dante inſtrumentum furi, aut gladium furioſo, qui àliter mortem euadere non poteſt; quia licet is excuſetur ob metum mortis, quia non dicitur cooperari furto, aut homicidio, ſed propriè vitæ conſulere datione illorum inſtrumentorum, quatenus tenetur vitam alterius conſeruare cum deſtructione propriæ; nam fidelis tenetur conſeruare exiſtimationem fidei cũ proprio vitæ periculo, ita quod permittere non poteſt, nec aliqua ratione cooperari alicui in eius contemptum, & dedecus. De fabricatione idoli, & veſtis Sacerdotalis, ità docet Duuallius *2. 2. q. 7. de fide art. 9. concl. 1.* Iacobus Granado *ibidem controu. 1. tract. 15. diſp. 12. num. 6.* Coninch. *ibidem diſp. 18. dub. 13. n. 213.* quos citat, & ſequitur Diana *p. 5. tract. 7. reſol. 6.* contra Palaum. De venditione illicita, Doctores refert Diana *ibidem reſol 36.* contra Valent. *tom. 3. diſput. 1. quæſt. 10. par. 6.* cum Silu.

Quæres 54. An ſine violatione fidei liceat fabricare ſynagogam Hæbreis, & & eiſdem vendere agnum ad immolandum? Videtur, quod ſic; Tum quia laudatur centurio *Lucæ cap. 7. num. 4.*

Di-

Dignus eſt, vt illi hoc præſtes, ideſt vt ſanes ſeruum eis, *diligit enim gentem noſtram, & Synagogam ipſe ædificauit nobis.* reſtituit autem illum ſanitati: ergò ædificare Synagogam etiam nunc non erit ex ſe malum, ſed quia modo eſt prohibitum: ergò vrgente periculo mortis, poterit ædificari Synagoga Hæbreis ſine peccato, quia conſeruatio vitæ, eſt de lege naturæ, prohibitio conſtructionis Synagogæ de iure poſitiuo, illud autem huic præfertur. Tum quia Apoſtoli poſt extinctionem legis Moſaicæ adhuc Iudaizauerunt, nam Paulus cum Iudæis purificatus fuit, *Act. cap.21. num 26.* & Timotheum circumcidit, *Act. cap. 16. num.3.* ergò ritus Hæbreorum de ſe non ſunt intrinſecè mali, ſed ſolùm quatenus per mortem Chriſti incæperunt eſſe mali, promulgata lege Euangelij: ergò ſi tunc licuit Apoſtolo illis vti, cur & nõ fideli, vrgente caſu mortis?

113 *Reſp.* Neutrum licere, etiam cum periculo mortis, vt probant argumenta in præcedenti reſponſione adducta, & docent Granado 2. 2. *contr.* 1. *tract.* 15. *diſp.* 12. *n.*6. Petrus Horca *ibidem q.* 10. *art.*9. *num.* 5. contra Tannerum *tom.*3. *diſp.*1. *quæſt.*9. *dub.*5. *num.*144. eſſerentem fidelem magna paupertate infectũ, poſſe operas ſuas locare in conſtructione Synagogæ; & Hurtadum 2.2. *diſp.*76. *ſect.*5. §.179. docentem, in ſimili caſu poſſe vendi agnum immolandum per Iudæum. Sed hi caſus habere multum ſpeculationis, nihil moralitatis, conſequenter id fieri nequit ſine iniqua cooperatione, & peccato contra fidẽ; nã illis in caſibus proteſtatur factis fides Chriſti venturi, quod eſt maximum Sacrilegium, & mendacium; neque enim fidelis ſua intẽtione præſcindere poteſt phyſicè, & reuera illud non eſſe Sacrificium Moſaicum, cum reuera tale ſit de ſe, & ex mente Iudæorum, qui aliter non ſacrificant: & per quod illorum Sacrificium poſt Chriſti mortem iniquitas eſt, quæ non poteſt ſtare cum ſacrificio Euangelico, iuxta illud 2. *ad Corinth. c.*6. *num.*14. *Nolite iugum ducere cum infidelibus, quæ enim participatio iuſtitiæ cum iniquitate? Aut quæ ſocietas luci ad tenebras?* Illorum enim ſacrificia erant figura, vmbra & tenebræ, noſtra autem legis Euangelicæ ſunt figurata in Chriſto, qui eſt lux illuminans omnem hominẽ veniẽtem in hunc mundum, ac proindè omnis vmbra iam receſſit, & tenebræ nullæ ſunt.

Ad rationes dubitandi reſpondetur, ante Chriſti mortem ædificationem Synagogæ, & agni immolationem fuiſſe rem licitam, & honeſtam, quia Synagoga figurabat futuram Eccleſiam Chriſtianorum, immolatio agni futuram Chriſti Paſſionem; modò his adimpletis, Paſſione Chriſti, & Eccleſijs Euangelicis conſtructis, in quibus ſacrificatur, & immolatur Chriſtus non venturus, ſed qui iam venit, ideo Synagoga, & imolatio agni more Hæbreorum non poteſt non eſſe maximum ſacrilegium contra Fidem Chriſti, quæ profitetur Chriſtum veniſſe, contra errorem, & obſtinationem Iudæorum, conſequenter cooperans in prædictis eorum actionibus, Fidẽ Chriſti violat. Ad ſecundum de Purificatione, & Circumciſione Pauli dicitur, legalia fuiſſe quidem mortua poſt Paſſionem Chriſti, hoc eſt, omnem ſuam virtutem perdidiſſe; nondum tamen fuiſſe mortifera, ideſt, mortem afferentia illis vtentibus, ante ſufficientem Euangelij promulgationem ſecundùm D. Auguſtinum apud Sanctum Thomã *l.* 3. *q.*103. *art.* 4.

Quæres 46. An in graui neceſſitate poſitus poſſit ſine violatione fidei comedere carnes, & cibos immolatos idolis?

Reſp. Licet; quia proprius vſus ciborum eſt comeſtio ad alẽdum hominem, & eius vitam propagandam, & conſeruandam in eſſe: ergò per hoc propriæ vitæ conſulens non dicitur profiteri falſam religionem; neque enim ſacrificium iniquitatis illorum conſiſtit in manducatione, ſed in mactatione, & oblatione facta idolo. Ita Vaſquez *l.* 2. *quæſt.* 162. *cap.*5. Bonac. *q.*8. *de peccatis par.*2. *n.*18. Sed ſimiles caſus magis ſpeculatiui ſunt, quam practici, ita quod in praxi vix accidere poſſunt, ideo in foro externo probanda 114

banda foret ſumma egeſtas.

Quæres 57. An confeſſio fidei exteriùs à prædictis *ſub q.*39. nimirum præter honorem Dei, & proximi vtilitatẽ, quando periclitaretur honor Dei, vel ſalus proximi?

115 *Reſp.* Affirmatiue ex Tridentino *ſeſſ.* 24.*cap.*12. vbi mandatur omnibus prouiſis de Cathedralibus, & alijs quibuſcumq; beneficijs curã animarũ habentibus, vt profeſſionẽ fidei faciant à die adeptæ poſſeſſionis ad minus intra duos menſes, in manibus Epiſcopi, vel eius Vicarij Generalis. Idẽ præſtare tenẽtur prouiſi de Canonicatibus, & dignitatibus in Eccleſijs Cathedralibus, non ſolùm coram vno exprædictis, ſed etiã in capitulo; alioquin prædicti omnes non faciunt fructus ſuos, nec illis poſſeſſio ſuffragari poteſt. Quam fidei confeſſionem Pius IV. in ſua incip. *Iniunctum nobis*, exdendit ad omnes regulares cuiuſcumque Ordinis prouiſas de ſuis cõuentibus, & monaſterijs, hoc eſt, ad promotos ad gradum ſuperioritatis. Et in dicta Bulla exprimitur forma, ad cuius præſcriptum fauenda eſt profeſſio fidei. Idem Pontifex in alia incip. *In ſacroſancta*. præcipit emiſſionem profeſſionis fidei ſub eadem forma per quoſcumque promouendos ad gradum doctoratus, alioſque cuiuſcumque artis, & facultatis profeſſores, aliter quecumque promotio ad doctoratum irrita, & nulla ſit. Sed hoc non eſt in vſu apud quoſdã religioſos, vt dixir *Reſol.*146.*num.*44.

Quæres 58. Quibus licitum ſit, vel prohibitum diſputare de fide.

Reſp. Licitum eſt viris doctis de fide
116 diſputare contra hæreticos, & infideles; non ſolum ſcriptis, ſed etiam viua voce, defendendo fidem Catholicam, quando opus eſt, in caſu, quo fidem lacerarent aut peterent edoceri in aliquo, & tunc diſputatio defenſiua eſt neceſſaria. Extra hoc caſus prohibitum eſt omnibus diſputare de fide tam priuatim, quã publicè, ſiue cum hæreticis, ſiue cum infidelibus & laicis id proibetur ſub pœna excommunicationis comminatoriæ.

Prima pars, de diſputatione defenſiua ſiue ſcriptis, ſiue vocalibus rationibus, patet ex dictis de obligatione confitendi fidem exterius ſupra *ſub q.*30. Poteſt autem eſſe peccatum diſputare cum hæreticis Primo, ſi diſputans dubitaret de fide, quia tunc parum differret ab hæretico. Secundò, ſi diſputatur cum hæretico pertinaci, à quo nulla ſperatur vtilitas, potius deſiſtendum eſt, quam iacere margaritas ante porcos. Tertiò ſi dubitatur de aliqua peruerſione vel ſiniſtra opinione Catholicorum ignorantium diſputationi præſentiũ. Quartò, indoctus, immo etiam doctus diffidens de ſua ſufficientia, non debet ſe exponere periculo, vt ab hæretico illudatur. Vide de hac re Sanch. *lib.*2.*c.*6. Becan. *cap.*15. *de fide q.* 7. Eimer. *par.*1. *direct.q.* 10. Pegna *comment.*25. Sanctar. *de hæreſi cap.*8. Farinac, *q.*178. *de hæreſi* §.5. Verbum autem *diſputare* ſumitur propriè, pro diſcurrere in vtramque partem ad colligendum, vna earum ſit vera, vel magis appropinquet veritati, eſt enim diſputatio vibrum veritatis, Coſta *in tract. de facti ſcient diſput.*64. 117
*cent.*2.*num.*14. *apud Lazar de Plaſph. in quæſt. de opinione eligenda num.*35. & dicitur diſputatio eſſe de re dubia, ſecundum Nauar. *tom.*3. *de lege pœnali nu.*28. §. *Tum quia*, per l. *Ancillæ C. de furt.* Hinc eſt, quod prohibetur diſputatio de fide. quia cum hæc certiſſima ſit, & indubitata, incapax eſt diſputationis; Docenda igitur eſt fides omnibus, & illis perſuadendá, & nullatenus contra illã rationes aliquæ adducendæ ſunt, cum ſint fallaces, & plenæ falſitatis, neque facit illud commune axioma: *oppoſita iuxta ſe poſita magis eluceſcunt*: quia myſteria fidei ſatis per ſe eluceſcũt, hoc eſt, certa, & infallibilia ſunt, quia pro ſe Dei primam veritatem habent, quæ fallere. aut falli non poteſt.

Secunda pars, quòd clericis, & laicis 118
ſit prohibita diſputatio de rebus fidei, habetur, ex l. *Nemo C. de Summa Trinitate. Nemo clericus, vel militaris, vel alterius cuiuslibet conditionis de fide Chriſtiana publicè turbis coadunatis, & audien-*

dientibus tractare conetur. Non igitur prohibet colloquia priuata. Iure Canonico cap. *Cum quibus* 36. 24. q. 3. ibi *Canonum Magiſtris, atque cuſtodibus nobis nullum fas eſt inire certamen cũ hominibus cõmunionis aliena*. Prohibetur autem idem laicis ſæcularibus ſub pæna excommunicationis cõminatoriæ cap. *Quicumque* 2. *de hæret. Inhibemus quoque ne cuiquam laicæ perſonæ liceat publicè, vel priuatim de fid. Catholica diſputare*. Conuerti regularium, & nouitij qui ſolent vocari laici ad diſtinctionem aliorum, qui crelicali tonſura ſunt ſignati, excluduntur ab hac pæną, cum non ſint pure laici, vt ſunt ſeculares perſonæ De ea centum præcitati doctores, quos citat Farin. *ea q.* 178. *nu.* 111.

119 An ſi quis contra prohitionem diſputaret de fide puniri poſſet ab Inquiſitoribus? Vtique; quia illorum proprium eſt, punire violantes interdicta, & alias prohibitiones, quæ concernunt myſteria fidei, & fidem ipſam.

120 Dubitari etiam poteſt, an prohibitio ſit tantum contra diſputationes cum hæreticis, & infidelibus, an etiam cum fidelibus? Prohibetur diſputatio indiſtinctè, vt videre eſt in citatis lege, & cap. 2. *hæret.*

Quæres 59. An fides actualis neceſſaria adultis ex probatis ſub *q.* 27. talis ſit non ſolùm reſpectu ſalutis, hoc eſt, gloriæ, ſed etiam iuſtificationis, & gratiæ? Ratio dubitandi eſt, quia Cornelius centutio gentilis, ac proinde nihil ſciens de fide, vocatur iuſtus, & timens Deum *Act.* 10. *nu.* 22. ergo iuſtificatur homo fidem ignorans.

121 *Reſp.* Fides actualis in adultis neceſſaria eſt ad iuſtificationem, vt apertè colligitur ex ſacris Scripturis *Act.* 10. *num.* 43. *Remiſſionem peccatorum accipere per nomen eius omnes, qui credunt in eum*, ex quo patet ad rationem dubitãdi, nam Cornelius credebat in Deum Chriſtum, & habebat Baptiſmum flaminis, ideo miſſus fuit ad Petrum, vt reciperet Baptiſmum fluminis. *Ad Rom. cap.* 3. *num.* 22. *Iuſtitia Dei per fidem Ieſu Chriſti in omnes, & ſuper omnes, qui credunt in eum*. *Ad Galatas cap.* 2. *nu.* 16. *Non iuſtificatur homo ex operibus iuſtitiæ niſi per fidem Ieſu Chriſti*. Vide Tridentinum *ſeſſ.* 6. *cap.* 6. 7. & 9. *Canon.* 3. & 9. Non ſufficit credere pro conſequenda iuſtificatione, & gratia, atque poſtea deſiſtere, ſed homo in fide perſeuerare debet, ſi vult conſequi vitam æternam: ex pluribus locis ſacræ Scripturæ *Ioan.* 3 *num.* 14. *Vt omnis, qui credit in ipſum non pereat, ſed habeat vitam æternam*. Idem *cap.* 17. *num.* 3. *Hæc eſt vita æterna, vt cognoſcant te ſolum verum Deum, & quem miſiſti, Ieſum Chriſtum*. Vtrumque de fide tenendum eſt, vt conſtat, ex dictis.

Quæres 60. Quomodo probatur à Catholicis ſuam fidem eſſe illam, quam docuit Chriſtus & eſſe tenendã; ita vt omnes aliæ ſectæ ſint vanæ, & falſæ? Ratio dubitandi eſt inter Catholicos, & Hæreticos, nam vtrique agnoſcunt, & reuerentur vnicam fidem à Deo, & Chriſto reuelatam hominibus pro illorum ſalute, ſed controuertunt: nam Catholici tenent ſuam fidem ſub Romano Pontifice eſſe veram, & illammet, & rectè ſentiunt, quam Deus tradidit, & reuelauit; è contra hæretici dicunt, fidem, quam nos tenemus, eſſe vanam falſam, & alienam ab ea, quam Deus reuelauit, affirmantes, ſed reuera falſò, ſuam, eſſe veram, & propriam, quã Deus dedit hominibus. Cõfirmatur ratio dubitandi, quia non videtur eſſe eredendum magis vni ſectæ, quam alteri in præiudicium alterius. 122

Reſp. Probari, & demonſtrari poteſt, fidem, quam tenent Chriſtiani ſub Romano Pontifice, eſſe veram, & omnes alias falſas, multis modis, vt videri poteſt apud Theologos, qui de hac retractant. Interim probo ſequentibus argumentis. *Primo*, in illis eſt vera fides, apud quos conſeruatur illius vnitas ſine diuiſione, in ſententia omnium non ſolum Catholicorum, ſed etiam Hæreticorum, qui omnes in eo conueniũt, quod vna tantum ſit vera fides, *ad Epheſ. c.* 4.
num. 5. *Vnus Dominus, vna Fides, vnum* 123
Baptiſma. Sed hæc vnitas Fidei apud

Catholicos tantum conſeruatur, vt cōſtat, ſiquidem Catholici omnes conueniunt in credendo omnia, quæ ſunt de fide, ergò conueniunt in vnitate fidei quam inter ſe conſeruant ſine alteratione, quod Hæretici inter ſe non conſentiant in vnitate fidei, conſtat ex diuiſione Hæreticorum, qui non omnes conueniunt in credendo ea, quæ pertinent ad eorum fidem, nā alia fuit ſecta Arianorū, alia Caluiniſtarū, alia Lutheranorum, &c. ergò cum iſti careant vnitate fidei in ſuis dogmatibus, veram fidem non poſſunt habere, ſed vanam; & falſam, in qua decipiuntur. *Secundò*, vera
124 fides eſt illa, quæ in hoc ſeculo nunquā deficit, eſt enim fundamentum æternæ ſalutis, & medium, quo peruenitur ad vitam æternam, ex ſanctis Patribus, & Tridentino *ſeſſ.6. cap.7. 8. & 15.* Sed fides Catholicorum nondum defecit, neque deficiet, vt colligitur ex *Matth. cap.16. num.18. Super hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam, & portę inferi non præualebunt aduerſus eam. Cap. fin. extremis verbis, Ecce vobiſcum ſum vſque ad conſumationem ſeculi.* Eccleſia nihil valet ſine fide, quæ illius vita eſt, quam deſtruere nequeunt portæ inferi, hoc eſt Hæreticorum, quorum domicilium eſt
125 infernus. Chriſtus, qui huius Eccleſiæ viuificæ fundator, & rector, cum ea manebit vſque ad conſumationem ſeculi; non poteſt autem manere cum Eccleſia mortua, ergo cum viua per fidem illam viuificantem. Hæreticorum autē fides in die deficit, & deſtruitur, nam oſtende mihi fidem Arij, & horum ſequacium, ne veſtigium quidem apparet, & nihilominus fuit tam celebris, & per vniuerſum habuit impios ſectatores, qui celebrarunt decem Concilia, vt ex Athanaſio *in Epiſt. ad Aphios* refert Carranza *in ſumma Concil.* poſt Concil. Later. euanuit, non alia ratione, niſi quia fides vana, & falſa erat. Vbi Nouatiani? Eutichiani? Anabatiſtæ? & ſimiles Hæreſiarchæ? omnes defecerunt cum ſuis ſectatoribus, & peruerſis dogmatibus. Ab illis nō longe ſunt Lutherani, & Caluiniſtæ, qui in die præcipitio collidūtur ergo ſignum eſt, quod fides Catholica eſt vera cum non deficiat, aliæ vero falſæ, quia paulatim euaneſcunt. *Tertiò*, illa eſt vera fides, quam Deus reuelauit, & Chriſtus per Euangelium docuit, & mandauit per Apoſtolos prædicari in vniuerſum mundum; ſed hanc ſoli Catholici profitentur, & ſequuntur, ergo illorum fides tantummodo vera eſt, & aliorum, qui hanc non ſequuntur, falſa. Minor ſuadetur, quia de hac fide fit mētio. *Lucę 22. num.32. Ego autem rogaui pro te Petre, vt non deficiat fides tua,* 126
quæ poſt Petrum amplexata fuit ab omnibus eius ſucceſſoribus, qui eam propoſuerunt, & docuerunt omnibus ſuis ſubditis, qui quaſi membra ſub vno capite conſeruantur in vnitate fidei. & quod à Chriſto communicatum fuit Petro ſpectans ad fidem, intelligitur indultum eius ſucceſſoribus, & militantibus ſub ipſo, vt auctoritatibus, & rationibus infra patet *ſub cap.5. q.2.* *Quartò* Fides vera eſt in Eccleſia, quam Chriſtus ſanguine ſuo fundauit; ſed hæc Eccleſia, eſt Romana; exprobatis *cap.5. q.12.* Ergò in ea eſt vera fides, & non in alijs. *Quintò* apud illos non eſt vera fides, qui admittunt libertatem conſciētiæ, nam iſti veram fidem diuidunt, quod eſt ſignum deſolationis, iuxta illud Chriſti: *Omne regnum in ſe ipſum diuiſum deſolabitur*. prærerquam quod libertas conſcientiæ in ſe intrinſece mala eſt, & illicita contra Dei Euangelium, quod docet vnam eſſe fidem vnius Dei, *Ad Epheſ.4. Vnus Dominus, vna fides, vnum Baptiſma*. Deinde à Chriſto prohibentur doctrinæ variæ, & peregrinæ, *ad Hebr. 13. num.9. Doctrinis varijs, & peregrinis nolite abduci*. Et *epiſt. 1. ad Corinth. cap.14. num.33.* dicitur: *Non enim eſt diſſenſionis Deus, ſed pacis*. Prædictis autē omnibus aduerſatur libertas conſcientiæ, quam Hæretici admittunt, hæc enim continet diuerſitatem, fidei, variam eius doctrinam, & diſſenſionē in rebus à Deo reuelatis: ergò eorum fides falſa, vana, & impia eſt. Præterea libertas conſcientiæ arguit vtramque fidem bonam eſſe nimirū Catholicam,

cam, & hæreticã, in ſententia admittentiũ huiuſmodi libertatẽ, qui sũt hæreticis; eſt autem id falſiſſimum, & impoſſibile, cum propoſitiones hæreticæ ex diametro pugnent, & aduerſentur Catholicis: ergò ſignum eſt illorum fidem eſſe peruerſam, & falſam. *Sexto*, Lutherus, & Caluinus, cæterique hæreſiarchæ prius fuerunt Catholici, ac proinde crediderunt noſtræ fidei; & poſtea ab ea receſſerunt, & ſibi propriam fidem confixerunt ex certis articulis; quæro ab iſtis, à quo auctoritatẽ habuerunt inſtituendi, & formandi proprios articulos? non à ſeipſis, quia fuerunt perſonæ priuatæ, ex quo non habebant aliquos ius definiendi controuerſias fidei, neque nouos condendi articulos, cum iſti à ſolo Deo reuelentur, & ſi qua propoſitio controuertitur ſit ne de fide, an contineatur in Sacra Scriptura, ius deciſionis publicum eſt, ſpectans ad Summum Pontificem, vt infra dicetur; neque ipſa Scriptura, per ſe ipſam huius rei iudex eſſe poteſt, cũ ſit inanimata, ſolùm materia ex qua articuli deducuntur, & declarantur ab agente, quod eſt Summus Pontifex, aſſiſtente ſibi Spiritu Sancto, vt dicetur infra, ergò illorum doctrina, ſeu potius ignorantia, nullam ſpeciem fidei habere poteſt. *Septimo* illa ſecta habetur pro falſa, iniqua, & ſcandaloſa, quæ permittit libertatem luxuriandi; talis eſt ſecta recentiorum Hæreticorum, qui Eccleſiaſticis, & religioſis habentibus votum caſtitatis concedunt matrimonia. *Octauo*, illa religio cenſetur vana, ridicula, & temeraria, quæ fundatur in certis propoſitionibus introductis à perſonis temerarijs, & infamibus, quæ ab omnibus antea negabantur; talis eſt religio Caluiniſtarum, & Lutheranorum, qui ſuam ſectam fundarunt in ſimilibus propoſitionibus, quæ antea falſæ tenebantur ab omnibus, vnde bene dixit contra Hæreticos D. Aug. *Epiſt.* 118. quod aduerſari communi Eccleſiæ conſuetudini, inſolentiſſima inſania eſt.

CAPVT SECVNDVM.

DE ARTICVLIS; ET PROPOSITIONIBVS DE FIDE.

SVMMARIVM.

1 *ARticulus eſt pars vnius totius ſub reuelatione.*
2 *Materiale, & formale ſpectantur in articulis fidei.*
3 *Deus auctor articulorum fidei vt ſapiens, & bonus.*
4 *Articuli continentur in Symbolo Apoſtolorum.*
5 *Symbolus, & Symbolum diuerſa.*
6 *Symbola ſunt tria.*
7 *Articulis falſum ſubeſſe non poteſt.*
8 *Eÿdem Articuli, Noui, & Veteris teſtamenti.*
9 *Eorum differentia.*
10 *Obſcuritas duplex alia reuelationis, alia terminorum.*
11 *Articuli multis modis ſpectantur.*
12 *Articulus fidei, & propoſitio de fide idem.*
13 *Theologia continet tria genera propoſitionum.*
14 *Propoſitio de fide definitur, & declaratur.*
15 *Reuelatur aliquid tribus modis.*
16 *Papa quomodo reuelat propoſitionem de fide.*
17 *Theologica propoſitio quid. 20.21.*
18 *Theologica cur magis dicatur deducta.*
19 *Concluſio ſequitur debiliorem partem explicatur.*
20 *Quanam propoſitiones ſint Theologica.*
21 *Propoſitio de fide, & Theologica probatur hac diſtinctio.*
22 *Principia, & concluſiones diuerſi habitus.*
23 *Propoſitiones de fide ſunt principia concluſionum Theologicarum.*
24 *Chriſtus eſt viſibilis, non eſt de fide.*
25 *Concluſio deducta ex fideli, & naturali non eſt de fide.*
26 *Vniuerſales propoſitiones non ſemper verificantur in ſingularibus.*
27 *Propoſitiones ſingulares non omnes, de fide ex vniuerſalibus.*
28 *Pars, & effectus ſunt in toto, & in cauſa ſuis.*
29 *Propoſitiones vniuerſales de fide ſupponunt ſimpliciter.*
30 *Articuli præter reuelationem poſtulant ſui promulgationem.*
31 *Nulli, nec Angelo credendum in proponendis rebus fidei.*
32 *Concilium diſtinguitur in tria capita, doctrinæ, morum, & fidei.*
33 *Solum tertÿ generis ſunt propoſitiones de fide.*
34 *Articuli fidei ab omnibus recipiendi, quibus derogari non poteſt.*
35 *Articuli fidei ſunt æternæ veritatis.*
36 *Lex vetus abrogata quo ad obſeruantiam, non quo ad veritatem.*
37 *Opinio locũ habet in articulis fidei quo ad intellectum.*
38 *Theologia eſt argumentatiua.*
39 *Ideſt de fide.*

40 *Theo-*

40 *Theologia ſua principia non probat.*
41 *Niſi contra negantes, & proteruos.*
42 *Locus Theologicus auctoritas ſcripturę.*
43 *Traditio Apoſtolica.*
44 *Definitio Papalis.*
45 *Conſenſus totius Eccleſiæ.*
46 *Conſenſus Patrum.*
47 *Propoſitio Catholica triplex.*
48 *Fidelis, cui opponitur hæretica.*
49 *Sapiens fidem, cui opponitur ſapiens hæreſim.*
50 *Auctorizata, cui opponitur Temeraria.*
51 *Suſpectus de hæreſi negans prædictas propoſitiones.*
52 *Verba dubia quomodo explicanda.*
53 *Ambigua interpratãtur in bonum ſenſum.*
54 *Exagerationis verba hiperbolice exponuntur.*
55 *Metaphorica locutio quando accipitur.*
56 *Metaphora quid.*
57 *Profana ſacris miſcere graue peccatũ.*
58 *Subduntur Inquiſitoribus.*
59 *Propoſitionum varij gradus recenſentur.*
60 *Pia propoſitio quid ſit.*
61 *Impia.*
62 *Erronea.*
63 *Rigoroſa, ſeu dura.*
64 *Male ſonans.*
65 *Chriſtus orat pro nobis explicatur.*
66 *Blaſphema.*
67 *Infidelis.*
68 *Perfida.*
69 *Stulta.*
70 *Crudelis.*
71 *Periculoſa.*
72 *Mulierum conuerſatio periculoſa.*
73 *Abſtinentia, & ieiunium perficit hominem.*
74 *Tentationes propulſandæ ſunt.*
75 *Ritus Eccleſiaſtici non ſunt contemnendi.*
76 *Scandaloſa.*
77 *Confeſſio nulli incommoda.*
78 *Decimæ ſunt de iure diuino.*
79 *Malus Sacerdos non perdit ſuam poteſtatem.*
80 *Mendicitas non eſt mala.*
81 *Seditioſa.*
82 *Schiſmatica.*
83 *Schiſma eſt contra caritatem.*
84 *Iniurioſa.*
85 *Præſumptuoſa.*
86 *Fantaſtica.*
87 *Superſtitioſa.*
88 *S. Franciſcus quãdo receperit ſtigmata?*
89 *Quando nam obierit?*
90 *Sancti mortui præcedenti nocte ſit officium ſequenti die.*
91 *Bullæ octo datæ ſuper ſtigmatibus.*
92 *Negans ſtigmata temerarius eſt.*
93 *Conceptio B. M. inſtituta anno* 800.
94 *Affirmans eſſe conceptam in peccato nõ eſt ſuſpectus.*
95 *Tractatus in libris ad vtramque partem non eſt prohibitus.*
96 *Differtur definitio, quia Eccleſia nondum eſt plene edocta.*
97 *Pœna contra tranſgreſſores.*
98 *Opinio affirmatiua ſubſtinenda.*
99 *A pœnis abſoluunt regulares ſuos.*
100 *Defunctus vltra viginti annos manet in Purgatorio.*
101 *Confeſſiones factæ regularibus repetendæ non ſunt.*
102 *Dicens peccatum non eſſe peccatum hæreticus eſt.*
103 *Inquiſitor procedit contra proferentes temeraria.*

CAPVT SECVNDVM.

DE ARTICVLIS, ET PROPOSITIONIBVS DE FIDE.

1 ARTICVLVS idē eſt, quod pars vna ab alia diſtincta ſub ratione vnius totius; vnde Articuli fidei dicū-tur plures partes, & portiones vna ab alia diſtincta, & diuerſa, ad inuicem tamen coordinatæ ſub vna ratione formali diuinæ reuelationiſ ordinatæ ad ſalutem hominis; id quod Ricardus de S. Victore paucis expreſſis his verbis. *Articulus eſt indiuiſibilis veritas de Deo arctans nos ad credendum ex ſuppoſitione ſalutis*. Dicitur indiuiſibilis reſpectu rationis formalis, quæ eſt vnica Dei veritas infallibilis.

2 Notandum autem eſt, quod in quolibet articulo fidei ſpectantur duo obiecta, vnum materiale, quod ſunt res à Deo reuelatæ, & ſimpliciter vocantur articuli fidei; altetum formale, quod eſt Deus prima veritas reuelans eoſdem fidei articulos, Deus igitur quatenus dicitur prima veritas reuelans eſt obiectū formale, ſub quo omnes articuli conueniunt in ea ratione reuelationis, & à qua ita ſpecificantur, vt defectu illius nullatenus dici poſſint articuli fidei. Deus 3 autem ſub ratione obiecti formalis fidei duas includit perfectiones, nimirum Sapientiam ex parte intellectus, & Bonitatem ex parte voluntatis, qui enim intendit facere alicui credere aliquid firmiter, & ſine vlla hæſitatione, debet eſſe verax, & fidelis, quæ duæ perfectiones cenſentur eſſe in eo, qui ſapiens, & bonus eſt, nam per ſapientiam cognoſcit eſſe verum, quod alijs manifeſtat, & narrat, & per bonitatem intendit non decipere, neque fallere aliquem per ſuam narrationem, & manifeſtationem. Quare cum Deus per ſuam infinitam ſapientiam cognoſcat verè omnia cognoſci-

gnoſcibilia, ac proindè in eius cognitione, & reuelatione non poſſit ſubeſſe falſum, aliàs non eſſet infinitè ſapiens; & pariter per ſuam infinitam bonitatem non poſſit fallere, neq. decipere quempiam, aliter non eſſet ſummæ bonus, ſequitur, ea, quæ nobis credenda proponuntur à Deo eſſe vera, firma, bona, & infallibilia.

Quæres. Autem, primo. In quo conti-
4 nentur Articuli ſic communiter ab omnibus vocati?

Reſp. Continentur in Symbolo Apoſtolorum, & ſunt duodecim iuxta numerum Apoſtolorum, qui illud compoſuerunt poſt electionem S.Matthiæ in locum Iudæ proditoris. Vnde bene vocatur Symbolum, nam hæc vox græca componitur ex *Συν*, atque *Βολος*, quod ſignificat latinè plures ſentẽtias & portiones à diuerſis in vnum compoſitas,
5 ſecundum quod habet Gloſa *in capit. 1. diſt. 15. ver. Apoſtolos*. Differant autem Symbolus, & Symbolum, nam ſub genere maſculino ſingulæ portiones, & ſententiæ veniunt, ſub neutro autem ſignificatur ex illis compoſitio ſub vnica forma, quod eſt compendium eorum, quæ quilibet Chriſtianus ſcire debet, vnde & ſignum dicitur diſtinctiuum fideliũ,
6 & credentium, ab infidelibus, & non credentibus.

Tria autem ſunt Symbola ab Eccleſia canonizata, quorum primum dicitur Apoſtolorum, qui illius fuerunt auctores Deo inſpirante, reuelante, & docente, dicitur etiam paruum ad diſtinctionem ſecundi huius declaratiui, & de illo Scotus *in 3. diſt. 25.* vbi vniuſcuiuſq. Apoſtoli ſententiam recenſet propriam, & hoc ab initio recitatum fuit in Miſſa vſque ad tempora Benedicti VII. aliàs VIII. electi anno 1013. qui metu diuiſionis, & Schiſmatis precibus Henrici II. Imperatoris, iuſſit deinceps recitari in Eccleſijs ſymbolum maius, quod dicebatur in Eccleſijs Galliæ, & Hiſpaniæ compoſitum in Concilio Conſtantinopolitano, de quo Barboſa *ad ſeſſ. 3.* Tridentini. Secundum igitur Symbolum eſt illud, quod Sancti Patres in diuerſis Concilijs compoſuerunt, ſeu potius per ipſum primum Sanctorum Apoſtolorum explicauerunt cõtra Hæreticos pro tempore inſurgentes, & hoc Gratianus *cap. 1. diſt. 15.* vocat ſecundum Symbolum illum Apoſtolorum primum. Tertium deniq. eſt illud D.Athanaſij, quod recitatur ſingulis Dominicis ad Primã, quod receptum fuit à S.Eccleſia continens integram fidei Doctrinam, & pro regula fidei habetur, vt dicit D.Thomas *2.2. q. 1. art. fin.* extremis verbis.

Quæres 2. An articulis fidei poſſit ſubeſſe falſum?

Reſp. Articuli fidei ſunt certiſſimi, & 7
infallibiles, ita vt illis nullatenus poſſit ſubeſſe falſum, aut deceptionem. Hoc deducitur ex multis ſacræ Scripturæ locis. *Eccl. cap. 19. num. 23. Et eſt qui emittit verbum certum enarrans veritatem. Pſal. 118. num. 43. De ore meo verbum veritatis. item num. 86. Omnia mandata tua veritas. item 142. Lex tua veritas. Ioan. cap. 17. num. 17. Sermo tuus veritas eſt.* Paulus ad Galatas *cap. 2. num. 5. Vt veritas Euangelij permaneat apud vos.* Ratio eſt, quia Articuli fidei ſolum Deũ pro authore habent, qui cum ſit ſumma ſapientia, veritas infallibilis, & bonitas indeceptibilis, neminem fallere, aut decipere poteſt, neque vult cum nõ poſſit.

Nonnulli dupliciter conſiderant articulos fidei, primo ſub ratione formali reuelationis, in quo ſenſu dicunt omnes articulos fidei eſſe æqualiter certos, & infallibiles, quia hanc certitudinem, & infallibilitatem habent ex formali obiecto, quod ſicut eſt vnica prima veritas reuelans, ita æquali certitudine, & infallibilitate eiuſdẽ indiuiſæ veritatis ſpecificantur, & hoc veriſſimum eſt; ſecundo cõſiderant articulos fidei ſecundum ſe, & ſecundum ſuam materialem rationem, & in hoc ſenſu dicunt aliquos fidei articulos eſſe certos, & infallibiles ex parte rei, vt, quod Deus ſit vnus, trinus, alios vero eſſe contingentes, & fallibiles, ideſt, non eſſe neceſſariam connexionem, ſed tantum contingentem inter ſubiectum, & prædicatum, vt, quod Antichriſtus ſit naſciturus. Hoc poſterius

rius diſplicet, cum articuli fidei tales nõ
ſint præſcindẽdo à reuelatione, quæ omnino illos ſpecificat, & conſtituit in ſuo eſſe articuli, quare inæpta eſt conſideratio ratione ſecundi, cum non amplius ſint articuli fidei, de quibus vt talibus quæritur, an illis ſubeſſe poſſit falſum.

Quæres 3. An plures ſint articuli Noui, quam Veteris Teſtamenti? Ideſt, an creauerint ſucceſſione temporum, ex
8 D. Thoma 2. 2. q. 1. art. 7.

Reſp. Articuli fidei quo ad entitatẽ, & ſubſtantiam ſemper iidem fuerunt, & nunquam creuerunt, quo vero ad explicationem, declarationem, expreſſionem, & notificationem illorum creuerunt, & plures ſunt in nouo Teſtamento, quatenus multi articuli in Veteri ignoti, & occulti declarati, & notificati fuerunt in Nouo, & ſubſequenter à ſummis Pontificibus. Exemplum ponamus in articulo Trinitatis, qui obſcure ſignificabatur in Veteri ſub plurali locutione: *Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram*. denotante tres Perſonas in diuinis, quæ explicatæ fuerunt in Nouo, illis verbis: *Tres ſunt, qui teſtimonium dant in cœlo, Pater, Verbum, & Spiritus ſanctus, & hi Tres vnum ſunt*. Tres in Perſonis, Vnum in eſſentia.

Differunt articuli Veteris, & noui Te-
9 ſtamenti ſicut implicitum ab explicito; ſicut vmbra ab imagine; ſicut inchoatum à perfecto; ſicut ſemen ab arbore, ſicut ſpica à frumento; ſicut figura à figurato; ſicut occultum à manifeſto.

10 Sed dices, quomodo per nouum Teſtamentum Articuli fidei, qui erant obſcuri, impliciti, & occulti in Veteri, fiũt clari, & manifeſti, cum de ratione Articulorum fidei ſit obſcuritas ex probatis *c.1.q.12.* cui opponitur claritas? Obſcuritas duplex eſt, alia ſe tenet ex parte reuelationis, & rei reuelatæ, & hęc ſpectat ad fidẽ; alia ſe tenet ex parte terminorũ qui in veteri lege erãt obſcuri, notificati, & declarati per alios notos in noua lege. Itaque claritas terminorum non tollit obſcuritatem fidei exreuelatione.

Quæres 4. An Articuli fidei ratione materiæ, & rerũ credẽdarũ differãt inter ſe.

Reſp. Affirmatiuè. *Primò* quidẽ duo
ſũt primarij articuli, ad quos cæteri referuntur, & in quibus virtualiter, & im- 11
plicite omnes alij continentur. Vnus eſt, quod Deus eſt, in quo cæteri articuli ſpectantes ad eſſentiam, perfectiones, & diuinas perſonas implicite continentur, nam ſi Deus eſt, conſequenter eſt vnus, trinus, omnipotens, iuſtus, &c. Alter eſt, quod Deus habet prouidentiã Angelorum, & hominum, ad quem referuntur cæteri de creatione vtriuſque naturæ intellectualis, de gratia, & de gloria illorum, de præmijs, de pænijs, de lege, ſecundum quam viuere debent, de redemptione hominis per incarnationẽ Filij ſui, &c. Ambo exprimuntur à D. Paulo ad Hebræos *cap.11.n.6. Accedentem ad Deum oportet credere, quia eſt, & inquirentibus, ſe remunerator ſit*. Ita D. Thomas 2.2 q.1. art. 7. *Secundò* Articuli fidei diſtinguuntur in duodecim peculiares, pro vt continetur in Symbolo Apoſtolorum. *Tertiò* alij pertinent ad diuinitatem, qui nimirum exprimunt eius exiſtentiam vnitatem, & Trinitatem, & perfectiones. Alij ſpectant ad Incarnationem Verbi exprimentes eius conceptionem, natiuitatẽ, actiones, miracula, paſſionem, &c. atque alia ſpectantia ad Beatam Virginẽ Mariam Alij ſpectant ad hominem redemptum. qui ſunt de peccato originali, actuali, iuſtificatione, gratia, gloria viſione, Sacramentis, &c. *Quartò* demum omnes articuli ſpectari poſſunt dupliciter, primo principaliter, & in ordine ad ſalutem, cuiuſmodi ſunt ſuperius enumerati, & alij paſſim occurrentes, iſti enim ſunt de rebus neceſſarijs ad ſalutem; ſecundo minus principaliter, & de rebus non neceſſarijs, huius generis ſunt quidam articuli incidentes, vt quod Tobias habuerit canem, quod eius filius in cuſtodem, & ductorem habuerit Angelum ſub ſpecie humana, quod dæmon vaſtauerit omnem ſubſtantiam Iob, &c. Hi enim, & ſimiles articuli hiſtorici nihil conducunt ad ſalutẽ in quantum non ſunt media proficua ſaluti hominum, nihilominus quilibet

homo tenetur iſtis articulis aſſentiri cũ proponuntur vti exprimuntur in ſacris literis, & credere illos eſſe veros, prout narrantur eueniſſe.

Quæres 5, Quid ſit Articulus fidei? Neque enim ex hactenus dictis colligi poteſt certa regula, qua poſſimus cognoſcere articulos fidei, & illos diſtinguere ab alijs, qui non ſunt articuli fidei; hæc autem cognitio multum neceſſaria eſt omnibus doctis præſertim Inquiſitoribus, Epiſcopis, Conſultoribus, & alijs viris doctis, pro cuius reſolutione.

12 Notandum primo idem eſſe quærere quid ſit Articulus fidei, ac petere quid ſit Propoſitio de fide ſecundum vſitatũ loquendi modum Theologorum, in nullo enim differunt, cum omnes propoſitio de fide ſit articulus fidei, & omnis articulus fidei ſit propoſitio de fide, vnde vtemur nomine Propoſitionis de fide.

13 Notandum ſecundum Theologiam noſtram, de hac enim, ſola nobis ſermo eſt, conſtare triplici genere propoſitionum; ſub primo genere continentur propoſitiones vocatæ de fide; vt, quod Deus eſt vnus, eſt trinus omnipotens, Verbum eſt incarnatũ &c. Sub ſecundo continentur propoſitiones vocatæ concluſiones deductæ ex præmiſſis, vna de fide & altera naturali, vel morali, quæ ſi ab omnibus doctis concedantur dicuntur ſcientificæ, ſi vero ab aliquibus viris doctis prudenter neg entur, ab alijs vero concedantur non ſunt ſcientificæ, ſed opinatæ, & probabiles; vnde ſub tertio genere comprehenduntur propoſitiones ſecundum opinionem, quæ nũcupantur probabiles, hæc autem deducuntur ſemper ex aliqua præmiſſarum probabili, & non certa apud omnes. Differunt autem inter ſe, quod propoſitiones primi generis vocantur principia, quibus probantur propoſitiones ſecundi generis, & ex his Theologia vt eſt certa cognitio, ſeu ſcientia componitur tamquam ex principijs, & concluſionibus vt docent omnes cũ D.Thom. *part.*1. *q.*1. *art.*2. & 8.

Notandum tertio, illam dici propoſitionem de fide, quæ à Deo immediate 14
reuelata eſt, & reperitur in libris Canonicis, hoc eſt, ſacra Biblia, vel habetur ex traditione Apoſtolica, quam Eccleſia proponit omnibus credendam. Duo igitur ſunt de eſſentia propoſitionis de fide, vnum, quod ea ſit immediate reuelata, alterum, quod ab Eccleſia omnibus proponatur credenda, de hoc ſecundo agam infra ſub *q.*8. Explicandum modo eſt, qua ratione propoſitio de fide, dicatur illa, quæ eſt immediate reuelata à Deo, in eo enim termino, *Immediate*, tota conſiſtit difficultas. Illa autem propoſitio dicitur immediatè reuelata, quæ in ſuis terminis ſiuè formalibus, ſiuè æquiualentibus à Deo prima veritate eſt prolata in vſum generis humani, ſiuè deinde illa ſit deducibilis ex alia, mediante diſcurſu, ſiuè non, ſiuè eamdem reuelauerit per Angelum, hominem, vel aliud medium tamquam inſtrumentum ad manifeſtandum, quod reuelat, ſufficit enim, quod in ratione reuelationis non deducatur ex alia in ſe reuelata, quaſi reuelationem aliam circa ſe non habeat, niſi ex formali deductione ex neceſſitate, no obſtante, quod deduci poſſit ſecundum formam Syllogiſticam; id quod factum fuiſſe pluries reperitur ab Apoſtolis in ſacris Scripturis. vnde S.Paulus magnus prædicator, & egregius doctor *epiſt.* 1. *ad Corinth. cap.* 15. negantibus Reſurrectionem probat multis, & adducit hoc argumẽtum. Si mortui non reſurgunt, nec Chriſtus reſurrexit; ſed Chriſtus reſurrexit, ergò & mortui reſurgunt; Sic Scotus *in* 3. *diſt.* 24. §. *Ad propoſitum*, ad prædictũ argumentum, & aliud ſubdit ex D.Ioan. *epiſt.*1. *cap.* 4. de dilectione illis verbis. *Diligamus nos inuicem, quoniam ipſe prior dilexit nos.* A dilectione Dei erga nos probatur amor erga proximum; Scotus autẽ ibi intendit probare fidem nõ eſſe ſcientiam diſcurſiuam, quia non aſſentimur concluſioni propter euidentiam, & certitudinem præmiſſarum, ſed vtrique nimirum præmiſſis, & concluſioni propter idem motiuum fidei, nempè, quia

Deus vtrumque reuelauit, & Reſurrectionem Chriſti, & mortuorum; pariter dilectionem Dei,& proximi, itaque Cõcluſio non cognoſcitur reuelata, quia deducitur ex præmiſſis reuelatis, ſed talis cognoſcitur, quia eam Deus reuelauit in ſe, & non ex præmiſſis, neque in præmiſſis, Quare ſequela Syllogiſtica ſicut non ponit concluſionem in ratione reuelati, ita neque deſtruit reuelationem propoſitionis, deductæ, ſed ſtare poteſt, quod propoſitio dicatur immediatè reuelata, & deducta ab alia reuelata, vel per modum exercitij, vel contra proteruum illam negantem, vt arguebant Apoſtoli contra negantes articulos fidei, & quotidie argumentantur Catholici contra Hæreticos.

Propoſitio de fide adhuc dicitur immediatè reuelata à Deo, quamuis illam reuelauerit per Angelum, aut hominẽ, vel aliud quod vis ſignum, aut inſtrumentum, quia hoc eſſe immediatè tale non opponitur reuelari per medium, ſed ideo dicitur propoſitio immediata, quia per aliam propoſitionem, ſeu medium Syllogiſticum non recipit denominationem reuelationis, cum in ſe ſit reuelata antequam deducatur, vnde neque in hac formali ratione dependet ab alia reuelata, neque dependere poteſt, hoc ipſo, quod quæuis ſingillatim ſit immediatus terminus reuelationis. Concludendum igitur eſt ſequelam Syllogiſticam, & internuntium, ſeu ſignum non tollere rationem immediationis reſpectu reuelationis à propoſitione de fide, ſed cum ea ſtare, quia immediata reuelatio ſolum dicit vnum reuelatum non reuelari per aliud reuelatum, non excludit vero modum & medium, quo poteſt reuelari, vel oſtendi reuelatum.

Notandum quarto, propoſitionem reuelatam, & de fide dici illam non ſolam, quæ in terminis formalibus reperitur expreſſa in ſacra Scriptura, aut Traditionibus Apoſtolicis, verum etiam illam, quæ primo infertur ex terminis ſecundum vocem diuerſa, ſed ſecundum ſenſum eadem, iuxta datam explicationem Sanctorum Patrum in Concilijs generalibus dependentibus à Summo Pontifice, ex D.Thoma *par. 1. quæſt. 36. art. 2. ad. 1.* Exemplum pono in ſequenti propoſitione à Deo immediatè reuelata *Ioan. cap. 16. num. 14. Ille me clarificabit, quia de meo accipiet.* Quæ intelligitur de acceptione, & proceſſione Spiritus Sancti à Filio, in diuinis enim vnam perſonam accipere ab alia eſt ab illa procedere. *Item num. 15.* ibidem dicitur. *Omnia, quæ habet Pater mea ſunt.* In hac propoſitione immediatè reuelatur ſpiratio actiua Filij erga Spiritum Sanctum, quod oſtenditur, quia in Patre eſt ſpiratiua actio; ergò & in Filio, quia omnia, quæ habet Pater, ſunt in Filio; Similes propoſitiones dicuntur explicatæ, nõ deductæ, vt tradunt Theologi cum Scoto occaſione proceſſionis Spiritus Sancti ab vtroque *diſt. 11.* eius Commentator Melchior Flauius ibidẽ, *& in 4. diſt. 21. quæſt. 1.* Item de fide eſt, quod *Chriſtus eſt animal rationale*, hæc enim exprimit eſſentiam huius alterius, *Chriſtus eſt homo*, quid enim eſt homo? niſi animal rationale. *Item hæc Filius diſtinguitur realiter à Patre:* explicatur per ſequentes. *Vt glorificetur Pater in Filio. Ioan. 14. num. 13.* Item: *A Chriſto Ieſu Filio Patris, Epiſt. 2. Ioann. num. 3.* iterum. & melius de Filio dicitur *Ioan. cap. 16. num. 28. Exiui à Patre, & veni in mundum.* Illa enim prior propoſitio in terminis formalibus non reperitur in Sacra Scriptura, ſed tantum æquiualenter in ſequentibus exprimitur. Pro clariori adhuc intelligentia.

Notandum quinto, aliquid reuelari de nouo intelligi tribus modis. Primò 15
nouitate actionis tantum, & non obiecti, qua ratione id quod primo reuelatum fuerat vni Euangeliſtæ, poſtea reuelatum fuit alteri, actio quidem reuelationis dicitur noua, non autem obiectum, quia alteri ſupponitur prius reuelatum, ſic D.Paulo Chriſtus, quem ante Aſcenſionem non viderat, reuelauit Sacramentum Euchariſtiæ, vt ipſe teſtatur primo, *ad Corinth. cap. 11. Ego enim accepi à Domino &c.* fuit ergo reuelatio noua nouitate actionis, non obiecti, quia Dominus

minus in Cœna hoc myſterium ſuis diſcipulis reuelauerat. Secundo aliquid de nouo reuelatur nouitate actionis, & obiecti, quando nempè aliquid manifeſtatur primo, & ſimpliciter, quod antea nulli reuelatum fuerat, hoc modo Deus propriè reuelauit myſteria fidei, & propter ipſum nemo dicitur reuelare credenda per fidem. Tertio aliquid dicitur de nouo reuelari medio modo, nouitate ſcilicet mixta ex actione, & obiecto, cum nimirum aliquid paucis verbis, & ſub obſcuris ab vno dictum, declaratur pluribus verbis, & clarioribus ab alio. Relatio propriè dicta conſtituens propoſitionem de fide in ſe accipitur ſecundo modo, ſiquidem ex eo quod Chriſtus Apoſtolo reuelauerit myſterium Euchariſtiæ, tunc iſte articulus non incepit eſſe propoſitio de fide, cum antea eſſet talis nimirum in die Cœnæ Domini, quo reuelatum fuit hoc myſterium. Reuelatio autem tertio modo facta aliquando accidit Spiritu Sancto dictante, vt, cum dixit. *Tres ſunt qui teſtimonium dant in Cælo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, hi tres vnum ſunt.* In his apertè ſub verbis clariſſimis à Spiritu Sancto reuelata fuit Trinitas Perſonarum in diuinis, quod myſterium multum obſcurè prænuntiatum, & reuelatū fuerat in Veteri lege illis verbis. *Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram.* Similitudo hominis ad Deum attenditur ex tribus animæ potentiæ. Ecce quam obſcura, & abſcondita eſt Trinitatis reuelatio.

16 Iſte tertius reuelandi modus potiſſimum ſpectat ad Eccleſiam ſub Romano Pontifice congregatam, cuius eſt tantummodo definire cauſas fidei dubias, vt dicam *cap.5.q.18.* Papa igitur in huiuſmodi controuerſijs adhibitis Patribus Theologis in Concilijs Generalibus, vt fieri ſolet, & hinc inde dubitationibus per ipſos explicatis, & vanis hæreticorū erroribus reiectis, cum aſſiſtentia Spiritus Sancti definit, & declarat propoſitionem cōtrouerſam in medium deductam, eſſe, vel non eſſe de fide, ſed tantum Theologicam. Summus autem Pontifex in hoc caſu ſe habet vt Miniſter Spiritus Sancti, cuius voluntatem, eodē inſpirante, reuelat, explicat, & declarat in ordine ad propoſitam difficultatem, definiendo talem propoſitionem antea dubiam, eſſet ne de fide, eſſe reuera de fide, & fuiſſe à Deo immediatè reuelatam. Hoc igitur tertio modo Papa, ſeu Concilium ex eius auctoritate reuelat propoſitionem de fide, hoc eſt, declarat eam antea cōtrouerſam quo ad hoc deinceps tenendam, & habendam eſſe de fide, prout talis in ſe erat.

Notandum ſexto, propoſitionem 17
Theologicam dici illam, quæ non eſt reuelata, ſed vel deducitur in bona conſequentia ex vna reuelata, & altera naturali; vel tenetur ex auctoritate Eccleſiæ, & communi conſenſu Patrum. Exēplū primi ſit in hac propoſitione *Petrus in Adam peccauit*, quæ eſt Theologica, non de fide, vt magis patebit *ſeq. q. 6.* deducta ex præmiſſis iſtis: *Omnes homines in Adam peccauerunt*, quæ eſt de fide expreſſa, primo *ad Corinth. cap. 15. n. 22. ad Roman. 5.* de qua Trident. *ſeſſ. 5.* de peccato originali; *ſed Petrus eſt homo.* Hæc naturalis eſt, ex qua, & præcedenti de fide deducitur hæc Theologica; *ergò Petrus eſt homo*: Scholaſtici adducunt hoc exemplum. Omnis homo eſt riſibilis, Chriſtus eſt homo; ergò Chriſtus eſt riſibilis, hæc concluſio eſt Theologica non de fide deducta ex maiori naturali, & minori de Fide. Vides ad huiuſmodi diſcurſus concurrere tres actus intellectus, vnus eſt ab habitu naturali ſcientiæ, quo aſſentitur minori propoſitioni in primo exemplo, & maiori in ſecundo; ſecundus actus prouenit ab habitu fidei, quo aſſentitur maiori in primo, & minori in ſecundo argumento; tertius actus habetur ab habitu Logicæ, per quem approbatur recta diſpoſitio terminorum ſecundum formam Syllogiſticam, & inde ex veritate præmiſſarum deducitur veritas concluſionis. Ad concluſionem igitur Theologicam ſemper concurrit habitus fidei, qui eſt ordinis ſuperioris, & ſupernaturalis, ac proindè illi ex eius excellentia

ſubordinantur alij duo habitus ſcientiæ naturalis Philoſophiæ, & Logicæ, quæ dicuntur eſſe inferioris ordinis. Ex quo etiam habet, cur concluſio dicatur
18 potius Theologica, & ſupernaturalis, quam Philoſophica, & naturalis nimirum quia à potiori habitu, qui eſt ſupernaturalis, fit denominatio, & quia naturalis illi ſubordinatur, igitur ſimpliciter, & quo ad veritatem dicitur Theologica, quia firmior, & infallibilior eſt, vt ita dicam, veritas propoſitionis de fide, quæ communicatur concluſioni Theologicæ, quam veritas propoſitionis naturalis, & formæ ſillogiſticæ, reſpectu cuius participat ratione propoſitionis naturalis ſecundum quid, cum non ita perfectior ſit veritas huius, ſicut illius. Nec
19 obſtat axioma Logicum. *Concluſio ſequitur debiliorem partem*. quia intelligitur quo ad conditionem modi, quod eſt diſpoſitio propoſitionum ſecũdũ qnantitatem, & qualitatem, vt ſi vna præmiſſarnm eſt affirmatiua, altera negatiua, vna vniuerſalis, altera particularis, concluſio eſt negatiua, ſeu particularis, quia hæ duæ debiliores ſunt alijs.

Secundi exemplum ſit in ſequentibus propoſitionibus. *Nulla eſt abſolutio data abſenti ſuper peccatis*, de qua *cap. 22. num. 38. Maria virgo concepta fuit ſine peccato originali*. De qua Trident. *ſeſſ. 5. in fine. Illicita eſt comeſtio carnium, & lacticiniorum in tota Quadrageſima*. De qua cap. *Denique diſt. 4.* Huiuſmodi & ſimiles propoſitiones vti Theologicas veras, & ſcientificas amplectitur tota Eccleſia, & communis Patrum, & fidelium ſenſus, à quibus aberrare valde periculoſum eſt, dicente S. Aug. *Epiſt. 118. quod aduerſari communi Eccleſiæ conſuetudini inſolentiſſima inſania eſt.* Scotus *in 1. diſt. 11. quæſt. 1.* ad finem inquit. *Periculoſum eſt errare circa illa, quę non tantum ab Apoſtolis deſcendunt pręſcripta, ſed etiam quę per conſuetudinem vniuerſalis Eccleſię tenenda ſunt*.

20 Huius generis ſunt omnes propoſitiones dubiæ ſint ne de fide, an ſolummodo Theologicæ, antequam declarentur de fide, poſt enim ſimpliciter ſunt de fide, quæ tales antea erant in ſe, ſed reſpectu noſtri erant ſolum Theologicæ, ex diuerſis motiuis, nã propoſitio Theologica antequam definiretur de fide, dicebatur ſciri tantum ex motiuo connexionis cum reuelata, & altera naturali, vel ex motiuo auctoritatis Eccleſiæ, & communi conſenſu fidelium; facta vero declaratione dicitur ſciri, ſeu potius credi ex ſolo motiuo reuelationis, ita quod antea communis Eccleſiæ conſenſus, ſeu diſcurſus erat medium neceſſarium ad illam inferendam vti Theologicam, poſt vero ille diſcurſus, ſeu auctoritatis, qui, ſeu quæ inſeruiuit ad indagandam veritatem, vt conditio ſine qua non, non amplius eſt medium ad illam credendam, vt propoſitionem de fide, ſed tota ratio credendi, & aſſentiendi illi conſiſtit in reuelatione diuina. Propoſitio igitur Theologica dicitur ſcita, & de fide credita, illa à Theologica tranſit ad articulum fidei reſpectu noſtri intellectus, quamuis in ſe ſemper fuerit de fide, quia primo à Deo reuelata fuit, ſed à nobis reuelatio ignorabatur, ideo Theologica tantum dicebatur.

An autem Theologica non ſolum pendeat à commmuni ſenſu Eccleſiæ ſeu deducatur ex præmiſſis mixtis ex vna de fide, & altera naturali, verum etiam deduci poſſit ex duabus tantum de fide? Puto eſſe reſpondendum negatiuè, quia medium inferens eſt totum ſupernaturale etiam ex parte reuelationis, cum vtraque præmiſſa ſit reuelata, ergo concluſio deducta erit ſemper de fide. Confirmatur in ſequentibus exẽplis. Omne Sacramentum confert gratiam; ſed Baptiſma eſt Sacramentum, ergo confert gratiam. Omne Sacramẽtum imprimens caracterẽ eſt irreiterabile; ſed confirmatio imprimit caracterem ergo irreiterabile. Immo ex altera naturali infertur concluſio de fide ſic: Omne productum diſtinguitur realiter à producente; hæc eſt naturalis, ſequens de fide, ſed Filius eſt à Patre producente, ergò Filius realiter diſtinguitur à Patre. Ex his igitur patet ex præmiſſis de fide non poſſe colligi propoſitionem Theo-

Theologicam, ſed tantum de fide. Sed cur ex duabus de fide, & non ex vna naturali, & altera de fide, ſemper colligitur concluſio, quæ eſt de fide? Ratio eſt, quia diſcurſus fundatur ſolum in principio de fide, ergo, & concluſionem de fide habet producere. Neque ex dictis ſequitur dari propoſitionem de fide mediate reuelatam genitam ex principijs de fide, ſiquidem in præmiſſis duo ſpectantur veritas ſingularum præmiſſarum, & reuelatio illarum facta à Deo, ratione primi infertur concluſio ſub ratione veri, non vero ſub ratione reuelati, quia reuelatio nihil infert, cum tot ſint articuli fidei, quot reuelationes, à quibus ſingillatim acceptis vnuſquiſque articulus ſpecificatur in ratione propoſitionis de fide, itaque propoſitio de fide deducitur vt concluſio vera, non vero, vt concluſio reuelata, quia in ratione reuelationis perdet à ſolo Deo. His notatis.

21 *Reſp.* Articulus Fidei, ſeu propoſitio de fide eſt illa, quæ à Deo in ſe ipſa reuelata eſt, & reperitur regiſtrata in Biblia Sacra, aut traditionibus Apoſtolicis ab Eccleſia publicata, & propoſita omnibus ad credendum. Propoſitio vero Theologica ſcientifica eſt illa, quæ non eſt à Deo in ſe reuelata, nihilominus tamquam vera, & certa vel deducitur ex vna de fide, & altera naturali, vel talis habetur ab vniuerſa Eccleſia, & communi conſenſu Patrum. Ex præmiſſis ambabus de fide collecta concluſio eſt quidem propoſitio de fide, & non Theologica, non ideo tamen ex illa inductione dicitur reuelari, & fieri propoſitio de fide, cum illatio ſolam veritatem præmiſſarum communicet concluſioni, nõ reuelationem, quia hæc non habet pro cauſa illationem, ſed Deum primam veritatem reuelantem. Prædicta patent in Notabilibus ſupradictis. Confirmatur autem prædicta diſtinctio. Propoſitionis de fide à propoſitione Theologica, Tum quia principia & concluſiones ſunt diuerſi habitus, nã ſecundum Ari-

22 ſtotelem habitus quinque numerantur Intellectus principiorum, Sapiẽtia, Sciẽtia, Prudentia, & Ars, ſub habitu principiorum comprehenduntur propoſitiones de fide ſecundum Theologos, & ex dictis notabili ſecundo; ſub habitu vero ſcientiæ continentur concluſiones; ſed illi duo habitus diſtinguuntur inter ſe, ergo & iſti. Tum quia propoſitiones de fide ſe habent vt cauſæ probatiuæ concluſionum Theologarum, quæ earum 23
ſunt effectus: cauſæ autem diſtinguuntur à ſuis effectibus, ergo & hic. Demum quam plurimæ propoſitiones in myſterijs ſupernaturalibus non ſunt de fide, & tamen pertinent ad Theologiam, vt dicã *ſeq. q.7.* ergo ſunt puræ Theologicæ condiſtinctæ ab articulis fidei.

Quæres 6. An concluſio deducta ex vna de fide, & altera naturali, vel ex ambabus de fide, ſit aut fiat de fide, & vt talis credenda ſit? Vide Canum *lib.6 de locis cap.10. §. Sed in poſtremo*, Vegã *lib.9. ſuper Concil. cap. 39.* quos citat Vaſq. *part. 1. diſp. 5. cap.7. §. Deinde*, Layman. *lib.2. tract.1. cap.3. §. Cæterum* qui contra præcitaros dicit hanc propoſitionem. *Chriſtus eſt riſibilis*, deductã ex hac naturali: *Omnis homo eſt riſibilis*; & hac, *Chriſtus eſt homo*, ſupernaturali, & de fide, eſſe Theologicam, non de fide. Illi vero volunt eſſe de fide, quia ad illius aſſenſum nos inclinamur ex lumine ſupernaturali fidei, non minus, quam ad illas propoſitiones, quæ ſunt de fide ex definitione facta ab Eccleſia. 24

Reſp. Ex dictis in præcedentibus cõſtat propoſitionem deductam, ſi in ſe non eſt de fide, neque fieri ex eo, quod deducitur ex præmiſſis, quia formalis ratio propoſitionis de fide conſiſtit in reuelatione facta à Deo. & propoſitæ ab Eccleſia vt talis; ſed deductio, & illatio præmiſſarum non eſt cauſa reuelationis, nec propoſitionis, quia illa à ſolo Deo, hæc vero à ſola Eccleſia cauſatur, ergo per illationem non fit de fide, neque vt deducta creditur, cum non habeat vt ſit formalem rationem fidei, qua concludens inducarur illam credere ex motiuo, ſeu præcepto fidei illi aſſentiri, niſi acceſſorie in quantum prouenit ex 25

me-

medio partim ſupernaturali. Neque verum eſt, nos aſſentiri propoſitionibus iſtis per lumen ſupernaturale fidei, cum aſſenſus huiuſmodi pendeat ab habitu Theologico, quod eſt quid minus habitu fidei, cui ſubordinatur, vti concluſio ſuis principijs.

Quares 7. An Propoſitiones particulares, & ſingulares deductæ ex vniuerſalibus de fide, ſint articuli fidei, an tantum propoſitiones Theologicæ?

26 Notandum pro reſolutione, quod quando Deus reuelat aliquam propoſitionem vniuerſalem, non idcirco inferiora, quæ ſub ipſa co ntinentur, dicuntur omnia eſſe de fide, & reuelari à Deo quia in inferioribus, & ſingularibus ſub eo toto comprehenſis quandoque reperitur ſpecialis ratio nobis naturaliter ignota, propter quam prædicta totius ſuperioris immediate reuelati non conueniunt inferioribus, & ſingularibus, de quibus illud prædicatur ratione ſubiecti, licet non ſemper ratione prædicati ſui. Exemplum ſit in pleriſque propoſitionibus vniuerſalibus, à quarum prædicato excipiuntur nonnulla ſingularia, nam in Pſalmo 115. dicitur: *Omnis homo mendax*. Sed B. V. ex communi conſenſu totius Eccleſiæ, & Ioannes Præcurſor, & Hieremias ſecundũ aliquorum opinionẽ nunquam peccauerint, nec venialiter: & tamen fuerunt omnes homo. Vnde bene D. Aug. *lib.6. cap.12.* contra Iulianum dicit. *Omnes pro multis, & multi pro omnibus frequenter in ſacris literis ponuntur*. Igitur vniuerſali non bene infertur ad particulares, probando prædicatum conuenire ſubiecto concluſionis.

27 *Reſp.* Propoſitiones ſingulares, quæ non inueniuntur in ſacris Scripturis in terminis expreſſæ, ſed ex vna de fide, & altera naturali deducuntur non ſunt de fide, ſed tantum Theologicæ, immo aliquando falſæ. Probatur tum quia propoſitio de fide in ſe reuelata eſt à Deo, cuius auctoritate tantum talis ſit, & eſt, ergo talis fieri non poteſt logica inductione. Tum quia vt patet ex notabili in doctrina Theologica ex vera forma ſyllogiſtica præmiſſis exiſtentibus veris, quandoque inducitur falſa concluſio, vt patet in exemplis allatis, ergo deduci; nec cognoſci poteſt in his propoſitio de Fide. Tũ quia non omnes propoſitiones ſingulares ſpectãt ad materiam fidei, eũ illæ ſint infinitæ, ac proinde generarent cõfuſionẽ, quod eſt abſurdũ, ac proinde id, ex quo illud deducitur. Doctrina hæc colligitur ex D. Thoma 2. 2. q. 1. art. 8. ad 4. illis verbis. *Fides credentis non refertur ad has ſpecies panis, vel illas, ſed ad hoc quod verum corpus Chriſti ſit ſub ſpeciebus panis ſenſibilis, quando recte fuerit conſecratum*. In quem ſenſum illũ pro ſe citat Corduba *lib.1. q.17. initio* §. *Terium dictum*, vbi ait: *Non eſt de fide, quod hęc hoſtia non eſt conſecrata, aut quod adoranda eſt, nec oppoſitum eſt hæreticum*.

Prædictis obſtare videntur nonnulla 28 principia ab omnibus conceſſa in Philoſophia, nam aliqua propoſitio contineri poteſt in alia dupliciter, primo vt pars in ſuo toto, ſecundo vt effectus in ſua cauſa, primo modo hæc ſingularis propoſitio *Paulus eſt à Chriſto redemptus*, vti pars continetur in hac alia vniuerſali, quod dicitur totum. *Omnis homo eſt redemptus à Chriſto*. Item hæc. *Aliquis habens caput eſt Deus*. continetur in hac *Chriſtus eſt Deus*, nam illa prior eſt pars ex parte ſubiecti huius poſterioris ex par te ſim iliter ſubiecti, ſiquidem caput eſt pars Chriſti, quieſt totum illius. Secũdo modo, hæc ſingularis propoſitio; *Chriſtus eſt riſibilis* vti effectus ex parte prædicati dicitur contineri in hac: *Chriſtus eſt homo*, ex parte prædicati, nam homo eſt cauſa eſſendi, & cognoſcendi riſibilitatem de Chriſto. Demum ex dicto de omni videntur confirmari prædicta, nam hoc principium logicum habet hunc ſenſum. Omnia prædicata, quæ dicuntur de ſubiecto maioris propoſitionis, prædicantur etiam in concluſione de ſubiecto, quod in minori ſubijcitur prædicato, quod in maiori eſt ſubiectum, ex quo cum omnis homo, e. g. ſit riſibilis, neceſſario concludendum eſt, Chriſtum, qui eſt homo, eſſe

riſibilem; pariter cum omnis homo peccauerit in Adam, & Petrus ſit homo, neceſſario, & iſte peccauit in Adam; quod etiam patet ex dictis quia Petrus, & Chriſtus ſunt partes, & inferiora hominis, quod habet rationem totius, in quo prædictæ partes ſunt; ergò ſi propoſitio vniuerſalis eſt de fide, etiam particularis, ſeu ſingularis quælibet ſub vniuerſali contenta.

Reſp. Primo ex dictis ſolum inferri propoſitiones ſingulares deductas ex illis vniuerſalibus, tamquam ſuis totis, ſeu cauſis, in quibus illæ, vt partes, ſeu vt effectus continetur, eſſe veras, non vero ex illis inferri, eaſdem deductas eſſe de fide, quia non ex illatione, neque ex continentia naturali, ſed ex ſola reuelatione primæ veritatis conſtituitur, & cognoſcitur propoſitio de fide ab Eccleſia propoſita, vt talis cognoſcenda. Secũdo, ſicut prędicatũ cõueniens homini in
29 ſpecie, & ſuppoſitione ſimplici non neceſſario tranſit ad ſingularia, de quibus deberet prædicari ſuppoſitione perſonali vt: *Homo eſt ſpecies*: vera quidem propoſitio, cuius tamen prædicatum cum ſupponat ſuppoſitione ſimplici tantum, non poteſt conuenire ſingularibus hominibus, non enim, *Petrus eſt ſpecies*. Ita pari ratione huiuſmodi prædicatũ, eſſe propoſitionem de fide, eſſe reuelatam à Deo, quæ conueniunt prædictis propoſitionibus de fide ſuppoſitione ſimplici, conuenire non poteſt propoſitionibus ſingularibus. Quare hæc propoſitio. *Omnes in Adam peccauerunt eſt reuelata à Deo*; & Petrus, & hic, vel ille homo peccauit in Adam, non tamen ſequitur, quod hæ propoſitiones ſingulares ſint reuelatæ à Deo, quia ſuppoſitio ſimplex non excedit ſuam ſpeciem, ſub qua continentur ſingularia tantum in ratione veritatis, non reuelationis.

Quæres 8. An vt articuli fidei à nobis credantur, neceſſarium ſit, quod ab Eccleſia Dei proponantur, & promulgentur inſtar legum?

30 *Reſp.* Affirmatiuè, quia more aliarum legum promulgandi ſunt à legiſlatore, Deus autem, qui huius legis de fide auctor, & conditor eſt, promulgauit per Eccleſiam ſuam in Apoſtolis, dum illis præcepit Marci *cap.* 16. *num.* 15. *Euntes in Mundum vniuerſum prædicate Euangelium omni creaturæ*. Quod factum fuiſſe teſtatur S. Paulus *ad Rom. c.* 19. *num.* 18. *In omnem terram exiuit ſonus eorum*. Ita autem neceſſaria fuit hæc promulgatio, vt ſi facta non fuiſſet ab Eccleſia per Apoſtolos, per Summos Põtifices, per Cõcilia, nulla eſſet obligatio credendi, vt apertè teſtatur D. Auguſt. illis verbis. *Non crederem Euangelio niſi Eccleſia diceret*, quem citat Scotus *in* 3. *diſt.* 23. *q. vn.* §. *De primo*. Hactenus omnem articuli credendi ab omnibus propoſiti, & promulgati ſunt ab Eccleſia, dum in diuerſis Concilijs Summus Pontifex Canonizauit libros Sacræ Bibliæ decernendo, qui nam pro Canonicis ſint recipiendi, & qui non, decisis omnibus controuerſijs circa fidem, vt videre potiſſimum eſt in Concilio Tridentino, in quo ſtabiliti fuerunt, diuerſi Canones circa myſteria fidei, quæ Hæretici in malam partem accipiebant.

Quæres 9. An Epiſcopo, vel cuius alijs, etiam Angelo, præter Papam, ſeu Concilium Generale cum iſto, proponenti aliquid de fide, quod antea ignorabatur, vel controuerſum erat, credendum ſit, & propoſitum tamquam de fide habendum ſit?

Reſp. In hoc nulli ex prædictis credẽdum eſt ex habitu, & præcepto fidei, 31
quia id munus promulgandi Articulos fidei ſpectat ſolum ad Summum Pontificem, & Concilium Generale dependenter ab ipſo, vt probabitur infra. Et de Angelo Euangelizante aperte dicitur, *cap.* 1. *ad Galat. num.* 8. *&* 9. *Sed licet nos, aut Angelus de Cælo Euãgelizet vobis, præterquam quod Euãgelizauimus vobis, anathema ſit, ſicut prædiximus, & nunc iterum dico, ſi quis vobis Euangelizauerit præter id, quod accepiſtis, anathema ſit.* Vnde D. Ioan. Chryſoſtomus ſuper dictã Epiſtolam dicit: *Diuinis literis potius eſt credendum, quam Angelis de Cælo deſcendentibus, aut mortuis reſurgentibus.*

Quæres 10. An determinata in Concilijs

cilijs Generalibus omnia ſint de fide? An ea tantum, quæ ſub anathemate decernuntur? Pro qua re nota, quod in pluribus Concilijs tria diſtinguuntur:

32 Primo aliqua capita continent doctrinā in ordine ad id, quod de fide proponendum eſt, & declarandum. Secundo alia pertinent ad reformationem morum. Tertio demum nonnulla alia referuntur ad canones, in quibus ſtabiliuntur articuli de fide ab omnibus credendi ſub pœna excommunicationis ipſo iure. Hæc tria quiſque videre poterit in Concilio Tridentino, primi, & ſecundi generis continentur ſub capitibus, materia tertij generis, quæ eſt propoſitionum de fide comprehenditur ſub Canonibus.

33 *Reſp.* Propoſitiones, quæ continentur in Capitibus Conciliorum, extra Canones, non ſunt de fide, niſi aliunde conſtet de illis, ſed tantum ſunt Theologicę ab omnibus amplectendæ, aliter contradicentes, aut ſimpliciter eas negantes temerarij ſunt, in ipſis vero canonibus contentæ omnes ſunt de fide; hoc poſterius patet, quia in Canonibus myſteria fidei proponuntur credenda, & aliter ſentientes excommunicantur; Prius vero conſtat ex oppoſito, quia in capitibus nihil præcipitur credendum ſub anathemate; ergò non ſunt propoſitiones de fide. Deinde omnes fideles Concilia quo ad Canones tenentur recipere, in cœteris locum habere poteſt non acceptatio; ergò in his propoſitiones ſunt tantum Theologicæ. Confirmatur id per Bizozerum *cap.* 3. de Baptiſmo, vbi in fine dicit, hanc eſſe differentiam inter Sacram Scripturam, & Concilia, ſeu Canones Pōtificum, quod in Sacra Scriptura omnia ſunt de fide, in Concilijs vero, & decretis Pontificum non omnia ſunt de fide, ſed tantū determinationes ipſorum. Conciliorum, & Pontificum. Dixi demum, negantes contenta in illis capitibus eſſe temerarios, quia quod prudenter, maturè, & diſcretè à Summis Pontificibus, & Patribus in Concilijs decernitur reprehendendum, neque negandum eſt, ex quo Nauar. *tom.* 2. *de incompat. benef.* illos vocat temerarios, qui propoſitiones Patrū erroneas dicunt. Confirmatur ex duabus ſententijs *ſub q.* 5. *Notab.* 6. *num.* 19. allatis,

Quæres 11. An non acceptatio locū habeat in articulis fidei propoſitis ab Eccleſia in Concilijs? Item, an eiſdem lege, aut conſuetudine derogari poſſit?

Reſp. Negatiuè ad ſingula, quia articuli fidei in ratione veritatis, reuelationis, & determinationis, ſeu explicationis, & propoſitionis Eccleſiæ omnino ſunt à Deo, quoad veritatem, & reuelationem clarum eſt ex dictis in præcedētibus, quo ad propoſitionē etiam à Deo ſunt, cum non proponantur, neque definiantur ab Eccleſia niſi per aſſiſtentiā Spiritus Sancti, qui per eos Eccleſiæ tāquam per miniſtrum, & præconem veritatis proponit, declarat, & definit articulos fidei ab omnibus credendos; ſed circa ea, quæ à Deo pendent tamquam ab Auctore, & Legiſlatore, nulla potentia, nulla actio humana poteſt, vt notum eſt, ergò contra articulos fidei nulla acceptatio negatiua, nulla lex humana, nulla conſuetudo habet vim, & illis derogari poteſt. Confirmatur, quia articuli fidei ſunt propoſitiones æternæ veritatis ſundatæ in Deo prima veritate, qui immutabilis, & infallibilis eſt, vnde Barach dicitur *cap.* 4. *num.* 1. *Hic liber mandatorum Dei, & lex, quę in ęternum manet.* Lucæ *cap.* 2. *num.* 33. *Cœlum, & Terra tranſibunt, verba autem mea non pręteribunt.* Petrus *epiſt.* 1. *cap.* 1. *num.* 25. *Verbum Domini manet in ęternum.* Nec obſtat, quod lex verus abrogata fuerit quo ad eius obſeruationem in Cœremonialibus, & iudicialibus, in ratione figuræ, prætetquam quod id factum fuit à Chriſto, non vero quo ad veritatem, & figuratum, quatenus credere debemus quæcumque in ea ſcripta ſunt, eſſe veriſſima, & infallibilia.

Quæres 12. An opinio locum habere poſſit in articulis fidei? Duplicem ſenſum poteſt habere quæſtio, vnus eſt, an propoſitio de fide poſſit habere circa ſe aſſenſum opinionis cum formidine oppoſiti, & hoc falſum eſt, quia per lumen fidei

fidei intellectus firmiter, & certiſſime aſſentitur omnibus Articulis ſine vlla formidine, quod propoſitioni poſſit ſub eſſe falſum ex dictis ſupra *q*.2. Alter eſt, an eadem propoſitio ab aliquibus probabiliter vocetur de fide, ab alijs vero negetur item probabiliter de fide, ad hoc.

37 *Reſp.* Affirmatiuè, nam apud doctores controuerſum eſt, & in opinione an aliqua propoſitio ſit de fide, v. g. quod Chriſtus ſit riſibilis, de qua ſupra *q*. 6. *&* 7. *& infra cap*. 9. *q*. 23. Facit pariter quæſtio, an ex vna de fide, & altera naturali, ſequatur concluſio de fide, alijs affirmantibus, alijs negantibus, cum quibus ſumus ſupra *q*.6. Affirmãtes autem dicunt, illatam concluſionem, non quatenus illatam, & deductam, eſſe articulum fidei, ſed vt explicatam per alias propoſitiones de fide; ad omnes autem non ſpectat explicare, ſed ſolum ad Papam, ideo Auſtra eſt dicta conſideratio.

Quæres 13. An dentur aliqua loca Theologica ad probandum non ſolum concluſiones Theologicas, verum etiã Articulos fidei, ſi negentur ab hæreticis, & infidelibus.

38 *Reſp.* Theologia eſt argumentatiua, & habet propria loca, & argumenta ad probandas ſuas concluſiones, & aliqua principia, & arguendum aduerſantes ſuis principijs, & concluſionibus.

Prima pars, quod ſit argumentatiua, colligitur ex D. Paulo *cap*. 1. *ad Titum*, vbi loquens de requiſitis ad Epiſcopum *num*.9. ait. *Amplectentem eum, qui ſecundum doctrinam eſt, fidelem ſermonem, vt potens ſit exhortari in doctrina ſana, & eos, qui contradicunt arguere*. Item 2. *ad Timotheum cap*. 3. *num*.16. *Omnis ſcriptura diuinitus inſpirata vtilis eſt ad docendum, arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in iuſtitia*. Hoc idem teſtatur D.Petrus *epiſt*.1. *cap*.3. *num*. 15. illis verbis. *Parati ſemper ad ſatisfactionem omni poſcenti vos rationem de ea, quæ in vobis eſt, & ſpe*. Certum ergò eſt de fide

39 ſacram Scripturam eſſe argumentatiuã, & contradicentes arguere. Theologus ergo conficit argumenta non quidem ad probanda principia Sacræ Scripturæ, & Theologiæ, qui ſunt Articuli Fidei, eo 40 quod Theologia conuenit in hoc cum alijs ſcientijs, quæ ſua principia non probant, ſed illa ſupponunt vt certa, & vera, & ſicut per hæc ſuppoſita ſcientiæ naturales procedunt ad probanda alia, quæ ex ipſis deducuntur, ita Theologia per ſua principia, quæ ſunt articuli fidei, procedit ad probanda alia, quæ ex illis deducuntur. Si autem in Theo- 41 logia negatur vnum principium, illud poterit probari per aliud conceſſum in eadem Theologia; ſi enim id præſtatur in Metaphyſica, quæ non ſolum probat principia aliarum ſcientiarum, ſi negantur (ſcientiæ enim inferiores non diſputant contra negantes ſua principia, ſed id munus relinquunt Metaphyſicæ) ſed etiam probat propria, quando ab aliquo negantur, ad aliud enim, quod non datur, recurrere non valet; à fortiori fieri poteſt per Theologiam, quæ eſt ſuprema inter omnes diſciplinas. Quare Theologus per vnum, & alterum fidei articulum ab hæretico conceſſum poterit argumentari, probandum alium articulum negatum. Hac ratione D.Paulus 1.*Corinth*.*cap*.15. ex Reſurrectione Chriſti probat Reſurrectionem omniũ mortuorum. Non ſolum autem probat vnum principium negatum ex alio conceſſo, verum etiam per eadem principia, & articulos fidei probat concluſiones Theologicas, vt ex rationalitate in Chriſto probat in eodem riſibilitatem. Demum, ſi omnia negentur principia Theologiæ, nihil eſt, cui negata fuerunt, ſupereſt ad diſputandum poſitiuè, ſed tunc alio vtitur medio, ſoluendo nimirum argumenta aduerſariorum; hoc eodem modo procedit Metaphyſica contra illos, qui omnia eius negant principia, ſoluendo argumenta obiecta.

Secunda pars de locis Theologicis, 42 quæ diuerſimodè numerantur, oſtenditur recenſione infra ſubiectorum.

Primus locus eſt ex auctoritate Sacræ Scripturæ, propoſitiones enim in ea ex expreſſæ ſunt æternæ veritatis, adeo

 quod

quod illæ in præmiſſis acceptæ ad probandum aliquam concluſionem à Catholico, immo neque à quouis alio nullatenus negandæ ſunt; quod ſi vna negetur probetur per aliam, iuxta ſuperius dicta ſacra enim Scriptura omnibus reſpondet, vt dicit D. Gregor. 23. *Moral. cap.* 18. *&* 19.

43 Secundus locus eſt ex Traditione Apoſtolica, quæ parem habet auctoritatem cum Sacra Scriptura, ex probandis *ſeq. cap. q.* 13.

44 Tertius eſt ex definitione alicuius dogmatis de fide per Romanum Pontificem per ſe, vel per Concilium Generale eius auctoritate legitime congregatum.

45 Quattus eſt ex conſenſu totius Eccleſiæ, is enim conſenſus æquiualet definitionibus Summi Pontificis, & arguit ſententiam aliquam à tota Eccleſia amplexatam eſſe veram infallibilem, & indubitatam. Quod ſi nondum ſit definita de fide tenenda, eidem aduerſans non probatur formaliter Hæreticus, nihilominus vehementiſſime ſuſpectus.

46 Quintus eſt conſenſus Patrum. Sextus conſenſus Scholaſticorum, & peritorum iuris Pontificij. Semptimus Hiſtoria Eccleſiaſtica. Octauus ratio naturalis, qua aliqua veritas euidenter demõſtratur. Nonus demum auctoritas Philoſophorum, Legiſtarum, & Hiſtoricorum profanorum. Hic autem locus licet propriè non ſit Theologicus, eſt tamen talis miniſterialiter, quatenus iuuat ad inferendam concluſionem Theologicam, nam ex vna naturali, & altera de fide infertur concluſio Theologica ex dictis hic *q.*6. *num.* 25. Auctoritas laica à ſacris Scripturis quandoque citatur, vt videre eſt *Act. cap.*7. ad Tirum *cap.*1. *epiſt.*1. ad Corinth. *cap.*15. in quibus locis citantur dicta antiquorum ad quod facit *cap.* Turbat 7. *cap. Qui de menſa* 10. *cap.*51. *quid* 12. *cap. Relatum* 13. *diſt.* 37.

Quæres 14. Quotuplex ſit propoſitio Catholica, & ad Thologiam ſpectans.

Reſp. Triplex eſt. Prima dicitur Fi-
47 delis, ſeu de fide. Secunda vocatur Sapiens fidem. Tertia Authorizata; quæ omnes in hoc conueniunt, quod ſunt veræ, & certæ, quibus correſpondent contrarie aliæ tres falſæ circa idẽ obiectum, & materiam, quæ ſunt Hętetica contraria illi de fide, ſapiens hęreſim aduerſa ſecundæ, & Temeraria oppoſita auctoritatiuæ.

Propoſitio Fidelis, ſeu de fide, quæ & articulus fidei nuncuparur, eſt illa, quæ 48
in ſe ipſa à Deo eſt reuelata ab Eccleſia omnibus credenda propoſita vt talis. De qua fuſe actum eſt ſuperius ſub *q.*5. illi oppoſita vocatur.

Hæretica, quæ contrariatur articulis fidei; vt Deus eſt Trinus, Deus non eſt Trinus, illa fidelis, hæc hæretica, de hac autem agendum eſt infra fuſe ſub *cap.*9.

Sapiens fidem eſt illa, quæ deducitur 49
ex præmiſſis, quarum vna eſt de fide, altera naturalis; vt, *Petrus eſt à Chriſto redemptus*, illata ex his præmiſſis. *Omnis homo à Deo eſt redemptus* eſt de fide. *Sed Petrus eſt homo*. Hæc naturalis. Idem dic de ſimilibus, de quibus actum eſt ſub *q.*6. Huic opponitur propoſitio.

Sapiẽs hæreſim, quæ aduerſatur propoſitioni deductæ ex vna de fide, & altera naturali; vt in dicto exemplo *Petrus non eſt redemptus à Chriſto*. Item propoſitio ſapiens hæræſim eſt illa, ex cuius terminis inferri poteſt hæreſis, vt in hoc exemplo. *Omnes homines Parmæ exiſtentes ſunt in peccato mortali*. Sed hic plures ſunt infantes homines, ergo ſunt in peccato mortali, quod dicere hæreticum eſt, quia Baptiſmum illis nõ deleuiſſet peccatum originale, actualiũ autem ſunt incapaces in ea ætate. Item illa dicitur ſapere hæreſim quæ ex terminis talis apparet, ſed ſecundum explicationem tollitur apparentia; vt *Biblia eſt falſa, ſeu continet errores*, intellige ex parte impreſſoris, non ex parte materiæ, quam continet. Vide doctores, quos citat Carena *par.* 2. *tit.* 16. *num.*7.

Auctorizata dicitur illa, quæ ex com- 50
muni conſenſu Eccleſiæ, & Patrum amplectitur vt vera; vt *Beata Virgo Maria aſſum-*

aſſumpta eſt in cœlum in anima, & corpore. Illicita eſt comeſtio carnium & lacticinorum in tota quadrageſima. ad hanc reducuntur omnes propoſitiones conſentæ in Breuiario Miſſali, & Martirologio Romanis, item in quibus Conciliorum generalium extra articulos fidei de quibus dixi *ſub q.5. num.*19. Huic opponitur.

Temetaria, quæ negat, & impugnat propoſitionem Auctrizatam à communi conſenſu fidelium, vt ſi quis negaret mox allatis in exempium cũ alijs ſimilibus. Vocatur autem temeraria, quia ſine ratione ;.& ſine auctoritate atque inſipienter negatur, quod ab vniuerſa Eccleſia conceditur, & approbatur. Doctores citati à Carena ſuperius adducunt hoc exemplum illius, qui aſſereret, infra decem annos mundum finiturum Ego dicerē hanc potius ſapere hæreſim, quia ex illa infertur, iudicij ab aliquo certo ſciri, quod eſt hæreticum, nam *Matth.cap.24. num.*36. dicitur *De die illo, & hora nemo ſcit, neque Angeli cœlorum, niſi ſolus Pater.* Item ſequentes temerariæ ſunt contra communem ſenſũ Eccleſiæ, & bene ſetientium. *Non eſt orandum pro aliquo particulari in miſſa. Mendicitas religioſis eſt illicita. Peccatũ eſt relinquere aliquid Eccleſiaſticis. Neſcio quomodo in hac ſede poſitus ſaluari poſsit*; dixit Laurent. Beiner de Summo Pontifice apud Homo. *de ſtatibus vitæ humanæ ſol.*67. *Sanctus Ioſeph habuit aliam vxorem ante Virginem Mariam.* De qua Portelius *part.2.caſu* 62. caſu ſequenti de tribus meritis B. Annæ. De propoſitionibus qualificatis doctores agentes propter Carenam recenſet Diana *par.4. tract. 8. reſolut.*94.

Scio Doctores alio modo diuidere gradus propoſitionum in plura capita, nimirum in Hæreticas, Erroneas, ſapiẽtes hæreſim, in Temerarias, Rigoroſas, maleſonantes, offenſiuas piarum aurium Blaſphemas, Infideles, Perfidas, Stultas, Crudeles, Schiſmaticas, Scandaloſas, Contumelioſas, Irriſorias, Arrogantes, Superſtitioſas, Vanas, Scrupuloſas, de quibus ſupracitati, & præſertim Corduba *lib:1.q.17. à S.12.* Nihilominus diuiſio à nobis allata bona eſt, & ad illius membra, & capita ſupradictæ omnes reduci poſſunt, nam vel opponuntur directe articulis fidei, & continentur ſub prima ſpecie Hæreticarum; vel opponuntur deductis ex vna de fide, & altera naturali, & reducuntur ad ſecundam ſpeciem, quæ dicitur Sapiens hæreſim; vel demum opponuntur illis, quæ ab Eccleſia ſolemnizantur, aut tenentur per communem conſenſum fideliũ, & comprehenduntur ſub genere temerariarum. Id patebit infra, vbi de ſingulis à *num.*59.

Notandum eſt, quod ſupradictæ omnes Propoſitionum ſpecies, nimirum Hæreticalis, Sapiens hæreſim, & Temeraria poſſunt vocari erroneæ, quia cum ſint falſæ ſine dubio ſingulæ continent ſuum errorem, ex quo prudenter dici poſſunt erroneæ, conſequenter propoſitio erronea nihil dicit propter illas. Caiet. 2.2. *q.* 11. *art.*1. dicit hanc propoſitionem. *Spiritus ſanctus procedit à Filio*; ſemper in ſe fuiſſe de fide, poſt Eccleſiæ definitionem etiam reſpectu noſtri, vnde erroneum fuit negare illam antea, poſt vero hæreticum, dicitur ſapere hæreſim, quia erat contra deductam & ſapientem fidem.

Sed dubitari poteſt, an quælibet ex 51
dictis propoſitionibus vitioſa, & falſa, reddat hominem illas proferentem formaliter hæreticum, vel ad minus ſuſpectum de hæreſi? Difficultas non eſt de propoſitione hæreticali, quia in ſententia omnium conſtat illam conſtituere hominem illam proferentem formaliter hæreticum iuxta dicenda infra *ſub cap.*9. Remanet dubitatio ſuper reliquis duabus.

Cui reſpondetur, propoſitionem ſapientem hæreſim, & temerariam reddere illas pronũtiantes ſuſpectos de hæreſi; nam referuntur ad illam, ſiquidem negans propoſitionem ſapientem fidẽ, qualis eſt ea, quæ deducitur ex vna de fide, & altera naturali, præſumitur illam negare in ordine ad propoſitionem de fide, vt patet in hoc exemplo. *Omnis bo-*

mo eſt riſibilis; ſed Chriſtus eſt homo, ergo Chriſtus eſt riſibilis. negans hanc concluſionem præſumitur negare ſaltem indirectè Chriſtum hominem eſſe, nam bene tenet hæc ſequela, non eſt riſibile, ergo non eſt homo. Idem dic de ſequentibus. Erroneum eſt, & ſapiens hæreſim negare, Hanc Hoſtiam rite conſecratam continere Sacramentaliter Chriſtum, quia oppoſitum, nempe aſſerere. Hanc Hoſtiam rite conſecratam continere Chriſtum Sacramentaliter deducitur ex vniuerſali de fide, quæ eſt de exiſtentia Sacramentali Chriſti ſub ſpeciebus panis, & vini in Hoſtia, & Calice conſecratis. Item ſapit hæreſim, & erroneum eſt negare, quod Deus opret ſaluari Petrum, quod affirmare verum eſt, & ſapit fidem, quia deducitur ex hac: *Deus vult omnes homines ſaluos fieri*, de fide ad omnibus credita. Negantes ergo huiuſmodi propoſitiones, quæ deducuntur ex alijs de fide, ſunt ſuſpecti de fide, & vt plurimum vehementer, quia præſumuntur male ſentire de præmiſſis ſecundum fidem, in tantum enim negatur concluſio aliqua, quando non eſt defectus ex parte formæ ſyllogiſticæ, in quantum falſitas eſt in præmiſſis. Similiter negans propoſitiones ab vniuerſa Eccleſia authenticatas, & communi fidelium conſenſu habitas pro veris, & realibus de hæreſi ſuſpectus eſt, quia ſecundum D. Auguſt. valdè periculoſum eſt aberrare à communi ſenſu Eccleſiæ, & inſolentiſſima eſt inſania, idem tradit Scotus *in 1. diſt. 11. q. 1.* cuius verba, & D. Aug. retuli ſuperius *q. 5. ſub num.* 19. Nauar. *tom. 2. de incompatib. benef.* illos, qui negant propoſitiones Patrum, & eas vocans erroneas, nuncupat temerarios, imprudentis enim, & ignari eſt negare ea, quæ ab vniuerſis Patribus pro veritate habentur.

Sed quid obſeruandum eſt in interprætandis, & explicandis propoſitionibus vitioſis?

52 Notandum eſt, quod quælibet propoſitio tali eſt explicanda ſenſu, qualem verba, quibus fuit prolata, poſtulant, habent enim ſuas proprias ſignificationes, à quibus non eſt recedendum, *l. Non aliter 69. ff. de legat. 3.* Propria autem verborum ſignificatio eſt illa, quæ illis naturaliter, & non per accidens, neque impropriè, & ficte eiſdem conuenit, qualis eſt ea, quæ eſt conformis iuribus, legibus, & ſacris Canonib. *cap. Cum dilectus, de conſuetud. l. 1. C. de fruct. & lit. expen.* Item quæ eſt ſecundum communem ſenſum virorum prudentum, vt nō poſſit reprehendi, *l. Saluus, ff. de legat. præſtand.* Socin. *lib. 1. conſil.* 86. Item, quæ nullam admittit repugnantiam in ipſis verbis, *cap. Inter dilectos, de fide inſtr.* Item, quæ ſit ſecundum communem loquendi modum, *cap. Ex literis 7. de ſponſ.* iuxta vſum patriæ, Nauar. *conſil. fin. de heret.* Inſpicitur ergo clarus ſenſus verborum, conſequenter propoſitio abſolutè declaratur, & intelligitur per ordinem ad rem, quam ſignificat, non vero per ordinem, & iuxta mentem proferentis, quando ambigua non eſt, vt etiam in materia hæreſis exponunt doctores cum Simanch. *cap. 54. à num. 8.* Albert. *queſt. 6.* Couar. *lib. 3. Var. cap. 1.* Souta *lib. 1. cap. 7. num. 5.*

Quando propoſitio eſt ambigua, & 53
plures ſenſus habere poteſt, vnum bonum, & alterum malum, verum vnum, & alterum falſum, eo caſu, qui verba protulit, declarare poteſt in bonum ſenſum, in quo etiam à iudice accipienda ſunt, niſi aliud abſtet, *l. In ambiguis, de reg. iur.* ibi: *Si quis intentione, vel oratione ambigua vſus ſit, id quod ei vtilius fuerit accipiendum eſt*. Et venerabilis Beda relatus *cap. 2. de reg. iur.* inquit. *Hoc loco nihil aliud nobis precipi exiſtimo, niſi vt ea facta, quæ dubium eſt, quo animo fiant, in meliorem partem interpratemur*. Locus autem, quem ibi Beda ſanctus explicat, eſt Lucæ 6. *Eſtote miſericordes &c.* Ita in materia etiam hæreſis Nauar. *conſil. 6. num. 6. 7. & 8. & conſil. 8. num. 3.* ait dudubium per figuratam ſignificationem interprætari ad excludendam hæreſim, quando id fieri rationabiliter poteſt, de hæret. Albert. de Agnoſc. *q. 7. num. 8.* Ricciull. *lib. 5. cap. 6. num. 7.* Lazar. *q. 3. de Blaſphem. n. 38.* Corduba *lib. 1. q. 17. §. 15.*

§.15. *notab.* 5. Pegna ad Lucernam In-
quis. *verb. Præſumptio in Annotat.* Exem-
plum ſit in hac propoſitione. *Filius eſt*
minor Patre. hæreticalis eſt, ſi filius ſu-
matur vt Deus, quia in diuinis omnes
tres Perſonæ sũt æquales. Si vero ſuma-
tur Filius vt homo, in hoc ſenſu eſt veriſ-
54 ſima. Interdum propoſitio de ſe ſpectata
ſecundum proprium eius ſenſum falſi-
tatem importat, ſi tamen conſideretur
in ordine ad modum exagerationis, af-
fectus cuiuſdam, & hyperbolicè ad ali-
quid augendum hęretica non eſt, neque
falſa, cum ſit explicanda eo ſenſu hyper-
bolico, quo prolata fuit, vt dixit Nauar.
conſil. 15. *de hæret.*

Interdum propoſitiones intelligendæ
55 ſunt in alio ſenſu, quam proprio, nimi-
rum in figurato, & metaphorico, in quo
Sacra Scriptura ſæpe intelligitur vt vide-
56 re eſt apud D. Auguſt. *tom.*4. *cap.*10. cõ-
tra mendacium, vbi definit Metaphorã
eſſe vſurpatam translationem alicuius
verbi de re propria ad rem non propriã,
exemplificãdo in Hiſtoria Iſaac de duo-
bus eius filijs, quorum Iacob ſe dixit eſſe
Eſau, quod licet in propria verborum ſi-
gnificatione ſit mendacium, tamen ſe-
cundum ſenſum Metaphoricum, & im-
proprium nullum eſt mendacium, ſed
importat myſterium, de quo ibi Sanctus
Auguſtinus. Et Sacra Scriptura diuerſis
vtitur propoſitionibus in ſenſu Meta-
phorico, & ſimilitudinario, vocando
Chriſtum Leonem, lapidem, vitem; non
quia verè ſit illæ res, ſed ex quadam ſi-
militudinem perfectionis illis rebus, &
Chriſto communis, vt per illarũ cogni-
tionem homo erudiatur, & Deus in illis
quoque honoretur, qui non dedignatur
aſſimilari ſuis creaturis. Vide eumdem
D. Aug. *tract.* 80. *in Ioann.*

Aduertendum etiam, quod grauè eſt
57 peccatũ miſcere profana ſacris, vt aiunt,
aliquando mortale, interdum veniale,
pro qualitate mixtionis, quia denotant
irreuerentiam, & iniuriam; quæ fiunt
ſacris, quæ ab omnibus in honorem ſunt
habenda, & non in ſcurilia, neque in
vanos ſenſus, & iocoſos conuertenda;
quod à Sacris Canonibus ſerio prohibe-
tur; in ſpecie in Tridentino *Seß.*4. *ad fi-*
nem, Leſſius *lib.*4. *cap.*4. *dub.*13. *num.*96.
Nauar. *conſil.*8. *de hæret.* Et ita ſcuriliter
loquentes applicando profana ſacris ſu-
ſpecti ſunt de hæreſi, cum præſumantur
Sacrã contemnere ſcripturam, ac proin-
dè parum illi credere; ad quod propoſi-
tum facit illud D. Hieronymi. *Ex verbis*
inordinatè prolatis oritur hæreſis. Ita Sanct. 58
tract. 3. *de hęreſi cap.*8. *de Blaſphem. n.*3.
Pegna *part.* 3. *comment.*17. Salcedo ad
Diaz. *cap.*113. Carena *par.*2. *tit.*17. *n.*62.
vbi refert, quemdam religioſum fuiſſe
fuſtigatum, & per decennium priuatum
voce actiua, & paſſiua, atque per trien-
nium eidem impoſitum fuiſſe ieiunium
feriæ ſextæ.

Reſtat videndum, quomodo omnes 59
propoſitiones, quas doctores enumerãt
falſas, & contra Catholicas, de quibus
Corduba *lib.*1. *q.*17. *incip. à* §.12. redu-
cantur ad vnum ex illis tribus capitibus
nimirum, vel ad Hæreticam, vel ad Sa-
pientem hæreſim, vel ad Temerariam.
Sunt autem ſequentes Pia, quæ ſe tenet
ex parte Catholicarum, cui opponitur
Impia, aut non Pia, Erronea, Rigoroſa,
Maleſonans, Blaſphema, Infidelis, Per-
fida, Stulta, Crudelis, Periculoſa, Scan-
daloſa, Seditioſa, Schiſmatica, Iniurioſa,
Præſumptuoſa, Fantaſtica, Superſti-
tioſa.

Pia propoſitio eſt illa, quæ auget deco- 60
rem religionis Catholicæ, & fouet deuo-
tionem fidelium; vt, quod B. V. Deum
clarè viderit in hac vita. Quod Angelus
Cuſtos maiorem diligentiam adhibeat
in hora mortis.

Impia illi oppoſita eſt prædicta nega- 61
re, nimirum maiorem diligẽtiam adhi-
bere Angelum Cuſtodem in hora mor-
tis. Priorem negare non eſt impium,
ſed non pium. Impia igitur eſt illa, quæ
minuit deuotionem fidelium, & Chri-
ſtianam religionem; vt, quod non ſit
credendum Sacerdotibus extra miſſam.
Item, quod ieiunium affert multa in-
commoda corpori. Item, quod ex acti-
bus venereis cõſequuntur vtilitates cor-
poris. Prima de Cuſtodia reducitur ad
Temerariam, quia ſine ratione, & au-

ctoritate

ctoritate aſſeritur contra communem ſenſum fidelium. Reliquę duæ interprætantur veræ quo ad corpus, & ſenſualitatem, falſæ vero quoad ſalutem animę, quia ieiunium valde vtile animæ ſaluti, cui vtilitates venereæ multum pernicioſæ, in quo ſenſu reducuntur ad hæreticam, vel ſapientem hæreſim.

62 Erronea eſt illa, quæ eſt cōtra veritatē aliquam ab Eccleſia nondum definitā, vel omnibus nō manifeſtam, ac proindè minus continet quam Hæreticalis. Ita Simanch. *de Cathol. inſtit. tit.* 54. *num.* 8. Ricciull. *lib.* 5. *cap.* 8. *num.* 10. Carena alios citans *part.* 2. *tit.* 16. *num.* 5. Bariola *in fine par.* 3. *Comment. De varijs propoſit. gradibus*, definit propoſitionem Erroneā quæ continet errorem contra veritatem aliquam obſcuram nondum ab Eccleſia definitam, ex Molfeſio *tom.* 1. *tract.* 11. *cap.* 2. *num.* 57. Suar. *diſp.* 19. *de fide ſect.* 2. *num.* 13. adducit exemplum hoc. *Beata Virgo peccauit venialiter*. Erat erronea, modo hæretica ex definitione Tridentini *Seſſ.* 6. *cap.* 23. Videtur reduci, vel ad hæreticam, aut ad Sapientē hæreſim, vel ad Temerariam, iuxta tenorem exemplorum, quæ afferri poſſunt, ſiquidem cum omnes ſupradictæ tres ſint falſæ, dicendæ etiam ſunt erroneæ, quia errorem falſitatis continent.

63 Rigoroſa, ſeu Dura eſt illa, quæ ad nimis difficile aſſerit nos obligari ſine aliquo ſufficienti motiuo, aut nō ſatis probabiliter; vt, Pueri decedentes ſine baptiſmo torquentur ſupra ſenſus. Motus primo primi ſunt peccata. Diebus feſtis homo debet eſſe in gratia. Prima eſt contra communem ſenſum Patrum aſſerentium non pati pœnam ſenſus, Bonac. de peccato orig. *par.* 4. *n.* 7. ideo eſt Temeraria. Secunda dicitur erronea à Becano *cap.* 4. *de ſubiecto peccat. q.* 3. ab alijs Hæretica. Tertia nulli contrariatur ex Catholicis, ad quas reducitur vti propoſitio probabilis in materia Theologica, & vocari poteſt Pia, quia auget religionem, & fideles in officio timoris Dei continet, & perſuadet abſtinentiam à peccatis.

64 Male ſonans, ſeu piarum aurium offenſiua dicitur illa, quę cum bonum, & malum ſenſum habere poſſit, accipitur in malo; vt Deus facit malum. Pater eſt maior Filio. Christus eſt creatura. Chriſtus orat pro nobis. Chriſtus quotidie peccat. Priores tres ſecundum malum ſenſum ſunt formaliter hæreticæ, ſecundum vero bonum ſenſum ſunt de fide credendæ, nam Deus concurrit poſitiuè ad malum pœnæ, caſtigat enim, & punit impios. Item, Pater eſt maior Filio ſpectato ſecundum quod homo eſt, non vt Deus, in quo pares ſunt. Chriſtus ſecundum quod homo eſt creatura, non quatenus eſt Deus. *Chriſtus orat pro no-* 65
bis, hęc propoſitio nullius offendit aures, ſed ędificat fideles, dum credunt, & audiunt Chriſtum pro nobis orare. *Rom.* 8. 34. *Qui eſt ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis*; ſiuè ergo propriè oret, petendo aliquid à Deo pro nobis, ſiuè interpretatiuè repręſentando ſuam paſſionem, & merita, bene facit, & ea propoſitio nullo modo male ſonat, neque fidelium aures offendit, ſed de fide eſt. Vide Becan. *de Incarnat. cap.* 17. *q.* 4. *Chriſtus quotidie peccat*, interpretatur miſticè de corpore Eccleſię, cuius aliquod membrum peccat in dies. Tamen quia nulla eſt neceſſitas, eam propoſitionem proferendi, & ſic explicandi, ſine dubio male ſonat, & inter hęreticales connumeranda, & facit hominem ſuſpectum de hęreſi non obſtante ea interpretatione, quę multū aliena eſt à ſigno vocis, & captioſa explicatio ab inquiſitoribus non admittenda reſpectu perſonę malę famę, & ignarę quę videtur edocta ad vitandum poenas.

66 Blaſphema eſt illa, per quam Deo, & ſanctis eius irrogatur iniuria, auferendo illis quod eis conuenit, vel tribuendo quod non conuenit. Et hæc eſt propoſitio hæretica, vt de ſe patet. Quæ vero proferuntur de pudendis Chriſti licet hæreticæ non ſint formaliter, reddunt tamen illas proferentes ſuſpectas de hæreſi, & vocari poſſunt propoſitiones Impiæ & Sapientes hæreſim iuxta ſuperius dicta ſub *n.* 85. Vide Cord. *l.* 1. *q.* 17. *S.* 15.

67 Infidelis propoſitio eſt illa, quæ profertur

fertur à Paganis, vt quod sũt plures Dij, quod Deus non habet prouidentiam. Similes ſunt hæreticę. Vel dic, quod infidelis propoſitio eſt genus ad propoſitiones hæreticas, & alias de hæreſi ſuſpectas.

68 Perfida propoſitio negat ea quę ſpectant ad Chriſtum in nouo Teſtamento, ex quo Iudei negãtes Chriſtum iam veniſſe perfidi dicuntur. Hæc item ſpectat ad genus propoſitionis hæreticæ. Vide Cordubam *lib.1.q.17.* §.17. Caiet. *2.2.q.11.art.1.*

69 Stulta, ſeu inſana propoſitio, quæ irrationabilis eſt contra communem rectam rationem; vt, quod non eſt opus imagine B.M. ad illius recordationem, ſed ſufficit videre aliquam mulierem. Itẽ quod petere aliquid in ſpecie a Deo eſt vitium proprietatis. Item quod in die Veneris Sancti non eſt plorãda paſſio Chriſti. Item quod opus bonum ex infuſa charitate factum non ſit propter Deum, ſed ex proprio intereſſe. Iſtæ propoſitiones reducuntur ad tertium genus propoſitionum temerariarum; quia eius oppoſitę ſunt autorizatę prętetquamquod diminuunt deuotionem erga B. V. & Paſſionem Ieſu Chriſti, atque in ordine ad orationem, quę facienda eſt nõ tantum pro communibus neceſſitatibus, ſed etiam pro proprijs. Demum bonum primò quidem fauendum eſt propter amorẽ Dei, ſecundario propter retributionem iuxta illud Prophetæ. *Inclinaui cor meum ad faciendas iuſtificationes ſuas propter retributionem.*

70 Crudelis propoſitio illa dicitur, quæ horrorem, & cruciatum infert; vt, quod Imago ſacra, ſeu Crux ſit comburenda, ſicut ligna. Item quod Hoſtia conſecrata poteſt exponi comedenda muribus. Corduba *q.17.* §.19. Vtraque propoſitio ſapit hæreſim & inducit violentam ſuſpicionem hæreſis, quia qui illas profert præſumitur negare cultum Imaginibus, Cruci, & Euchariſtię, contra id, quod S.Patres de fide docent cum S. Thoma *par.3. q.25. art.4.* de cruce adoranda cultu latriæ, de Imaginibus Trident. *ſeſſ.25. de Inuocat. & venerat. ſanct.* Sebaſtianus Medices *v. Imago, de Sacram. Euchar. Trident. ſeſſ.13. cap.5.*

Periculoſa eſt illa, quę dictat aliquid 71
eſſe licitum, quod tamen vix, aut nulla-
tenus fieri poteſt ſine peccato; vt quod
ſolus cum ſola ſine periculo peccati po-
teſt manere in eodem lecto. Item quod
ſine abſtinentia, & ieiunijs poteſt homo
fieri perfectus. Item, quod non eſt cu-
randum pugnare contra tentationes,
neque expellendę, ex quo ſi non con-
ſentitur eis, nullum eſt peccatum. Itẽ,
quod actus externi cęremoniarum non
ſunt neceſſarij, neque expedientes ad
perfectionem, ſed potius ſunt actus im-
perfectorum. Circa primam propoſi-
tionem de muliere, Eccleſiaſtici *cap.9.* 72
per totum prohibetur conuerſatio cum
illa, propter euidens periculũ peccandi,
immo certiſſimũ, 3.*Regum 1.12. Certiſſi-
me enim auertent corda veſtra* ergo aſſe-
rẽs aliquãdiu poſſe cõuerſare cũ mulie-
re ſine periculo peccati, profert propo-
ſitionem hæreſim ſapientem; vnde dici-
tur Corinth. *epiſt.1. cap.7.* quod bonum
eſt non tangere mulierẽ, ex quo D.Hie-
ron. relatus à Palea ad calcem *cap.16.
diſt.32.* infert, malum eſt ergo tangere
fœminam. Vide *diſt.81.* per totam. Se-
cunda propoſitio de ieiunijs, & abſti- 73
nentijs pariter eſt erronea, & ſapit hę-
reſim quia ex ſacris literis, & Concilijs
habemus per abſtinentias, & ieiunia ho-
minem perfici, vide Sebaſt: Medices *v.
Ieiuniũ,* dici etiam poteſt impiam, quia
minuit affectum erga ieiunium. S. Leo
Papa *Serm. 2. de Ieiun.* decimi menſis in-
quit. *Quid enim poteſt eſſe efficacius ieiu-
nio? cuius obſeruantia appropinquamus
Deo, & reſiſtentes Diabolo, vitia blanda
ſuperamus.* Maiorem autem perfectio-
nem habere non poſſumus, niſi quan-
do appropinquamus Deo. Propoſitio
quod non eſt curandum de tentationi- 74
bus hęretica eſt; quia dicitur Lucę 22. *num.40.* quod debemus orare ad euitandum tentationes, & *epiſt. 1.* ad Corinth. 10. *num. 13.* admonet Apoſtolis, vt caueamus à tentationibus, ergo Spernendę non ſunt, ſed omnino contra illis ſtrenuè pugnandum. Contra eam propoſi-

75 poſitionem de ritibus Eccleſiaſticis de-
finiuit Tridentinum *Seſſ.7. Can.12.* illos
eſſe hæreticos, qui dicunt eſſe contem-
nendos aut à Miniſtris pro libito omitti
poſſe, aut in nouos alios à quocumque
Prælato conuerti poſſe; & ſimiliter, *Seſſ.
22. can.7.* ſunt hæretici, qui dicunt, ritus,
veſtes, & ſigna externa in celebratione
Miſſæ eſſe magis irritabula impietatis,
quam officia pietatis.

76 Scādaloſa propoſitio eſt illa, quæ præ-
bet occaſionem peccandi audientibus
illam proferre. e.g. 1. Pœnitentiæ Sa-
cramentum eſt multum incommodū.
2. Decimæ non ſunt de iure diuino. Ma-
lis prælatus eſt fur, & latro, 3. Clerus per
cenſuras eccleſiaſticas ſuppeditat popu-
lum. 4. Sacerdotes mali polluunt ſuam
poteſtatem, 5. Stulti Clerici Studentes
Canonibus. 6. Fatui ſunt dantes elee-
moſynam religioſis. 7. Prælati maiores,
vt Papa, Epiſcopus, Generales ſibi quæ-
dam reſeruant ex ambitione, ſeu cupi-
77 ditate, & auaritia. *Prima* propoſitio ſa-
pit hæreſim deducta ex *cap.5. & can. 8.
Seſſ.14.* vbi definitur hæreticum eſſe di-
centem confeſſionem omnium pecca-
torum eſſe impoſſibilem, cum ergo ſit
poſſibilis nullum importat incommodū,
ſed maximam peccatoribus vtilitatem.
78 *Secunda* de decimis eſt hæretica, quia
reuera à Deo inſtirutæ ſunt, Exodi 22.
Leuitici 17. *Numer.*28. Tobia 5. Malach.
2. *cap. Parochianus 14. cap. Tua 25. cap.
Tua nobis 26. de decim.* Trident. *cap.12.
ſeſſ.25.* *Tertia* de cenſuris eſt propoſitio
temeraria, quia non niſi temerè quis di-
cere poteſt prælatos ferre cenſuras ad
ſuppeditandos laicos, cum ſolum ful-
minentur, vt obediant, & ſint illis in me-
dicinam *ex cap. de ſent. excom. in* 6. & re-
duci poteſt ad genus propoſitionis im-
piæ, ſic enim malè loquentes diminuunt
de iuriſdictione ſpirituali Eccleſiæ.
79 *Quarta* de malis Sacerdotibus interpræ-
tari poteſt de malo, & peccaminoſo vſu,
dum in peccato mortali ſua poteſtate
abutuntur, nō tamen ea priuātur, quod
hæreticum eſſet dicere Trident. *cap.1.
& 6. & can.10. ſeſſ.14.* *Quinta* de ſtudē-
tibus eſt Temeraria, & impia propoſi-
tio diſſuadens à ſtudio Sacrorum Cano-
num in præiudicium Eccleſiaſtici ordi-
nis. *Sexta* de dantibus ſtipem religioſis 80
ſapit hæreſim, ſiquidem eleemoſyna à
morte liberat Tob.12.*num.*9. reſiſtit pec-
catis, Eccl.3. 33. peccata per illam redi-
muntur Daniel.4. 24. munda ſunt om-
nia per eleemoſynam Luc.11.41. Vide
Sebaſt. Medices *verb. Mendicitas*, de
mendicitate S. Franciſci *cap. Exijt, de
verb. ſignificat,* Clem. *Exiui eod. Septima*
propoſitio, quod prælati quædam, ſibi
reſeruant ex cupiditate, eſt Temeraria,
& impia opprimens eorum prælationem
reſpectu inferiorum. Quandoque poteſt
eſſe hæretica, vnde *can.11. ſeſſ.14.* ſunt
hæretici dicentes Epiſcopum non habe-
re ius reſeruandi ſibi caſus, niſi quo ad
externam politiam, atque ideo caſuum
reſeruationem non prohibere, quo mi-
nus Sacerdos à reſeruatis verè abſoluat.

Seditioſa, quæ viam parat ſeditioni- 81
bus, & factionibus in populis, & rebellio-
nibus ſubditorum, e. g. Tirannus licitè
occidi poteſt per quemlibet ſuum ſub-
ditum. 2. Subditi non debent ferre iniu-
rias, & angarias ſuorum ſuperiorum, ſed
rebellandum contra ipſos. 3. Subditi
ſuos ſuperiores publicè peccantes poſ-
ſunt occidere. Iſtæ tres propoſitiones
ſunt hæreticę, quia eſt prçceptum natu-
rę, & diuinum, quod nulli priuato licet
propria authoritate quemquam occi-
dere, & de Tiranno definitum fuit in
Concil. Conſt. *Seſſ.8. & 15. ex* Corduba
q.17. §.22. Sebaſt. Medices *verb. Tyran-
nus.*

Schiſmatica propoſitio eſt illa, quę aſ- 82
ſerit ſeparationem ab vnione Eccleſię,
Schiſma enim dicit voluntariam ſepa-
rationem, & diſceſſionem ab vnione
Eccleſię, quam efficit caritas, iſta autem
diuiſio contingere poteſt inter membra
Eccleſię, vel eorumdem membrorum à
capite, qui eſt Romanus Pontifex, à quo
ſpectato vt Chriſti Vicario ſe ſeparans
nolēs illi obedire Schiſmaticus eſt. Schiſ-
ma igitur opponitur Caritati, in quo diſ- 83
fert ab hęreſi oppoſita Fidei, omnis ta-
men hęreticus eſt etiam Schiſmaticus,
quia diſcedit ab vnitate Eccleſię per hę-
reſim,

reſim, non è contra, quia poteſt quis nolle obedire Papæ, de cuius tamen poteſtate non dubitat. Vide D.Tho. 2.2.*q.* 39. Megal. *lib.*3.*de cenſur. cap.*1.*quæſt.*4. Aſſerentes igitur non eſſe obediendum Papæ, vel licitum eſſe cuique diſcedere à reliquis fidelibus hæreticus eſt, quia Papæ negat authoritatem à Deo ipſi datam, & vnionem Eccleſiæ in caritate diſſipat, quæ duo hæreticalia ſunt. qui vero ea facit Schiſmaticus eſt. De Schiſmate, & Schiſmaticis infra, *cap.*7.

84 Iniurioſa propoſitio, quæ aſſerit iniuriam, contumeliam, aut irriſionem de rebus ſacris, aut de perſonis Eccleſiaſticis. Multa exempla refert Corduba *q.*17. S.24. & ſunt. 1. Vnus monachus, & alter Clericus ſufficeret in mundo. 2. Papa eſt Antichriſtus. 3. Eccleſiaſtici ſunt in malo ſtatu, adulteri, fures &c. 4. Conſtitutiones Eccleſiæ onera phariſæorum. 5. Confeſſio frequens ſordidat animam. 6. Papa dat indulgentias indiſcretas, aut Simoniacè, vel ſine cauſa. *Prima* propoſitio non ſolum eſt impia, quæ minuit deuotionem fidelium, ſed etiam hæretica contra illud quod dicitur ad Epheſ.4. *Et ipſe dedit quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdam autem prophetas* &c. *Secunda* de Papa Antichriſto etiam lumine naturali videtur falſiſſima, & ſine dubio eſt hæretica, vide Becan. *de Incarnat. cap.*27. *à num.* 27. Tertia de malo ſtatu Eccleſiaſticorum eſt hæretica contra quod definitur. 1. *Corinth.*14. *Sicut & in omni Eccleſia Sanctorum*. Ad Coloſ.1. *Qui dignos nos fecit in partem Sortis Sanctorum*. Iacob. *cap.*1. 27. *Religio munda & immaculata*; De religione, quæ eſt ſtatus perfectionis D.Thoma, 2.2.*q.*186. *Quarta* ſapit hæreſim, ſeu temeraria eſt, quia Eccleſiaſticæ conſtitutiones à tota Eccleſia approbantur, & obſeruantur tamquam Sanctæ, iuxtæ, & ſuaues. Sebaſt. Medices *verb. Eccleſia, hæreſi* 3. *Quinta* eſt hæretica damnata *can.*5.6.7.& 8.*ſeſſ.*14. Iacobi 5. 16. *Confitemini alterutrum peccata veſtra, & orate pro inuicem, vt ſaluemini*. *Sexta* eſt hæretica, quia Papa errare non poteſt in ijs, quæ ſpectant ad fidem, & bonos mores, Cano *lib.*4. *Theolog. cap.*4. Vide *cap. Ex eo, de pænit.* Trident. *ſeſſ.*25. *tit. de Indulg.*

Præſumptuoſa, ſeu arrogans aſſerit id 85
poſſe fieri, quod eſt ſupra vires naturæ. *Primo*, quod quis in actu coniugali poteſt habere tantam contemplationem, & puritatem, quantam habet in oratione. *Secundo*, quod vxoratus poteſt eſſe liber ab occaſionibus peccatorũ, ac ſi eſſet in religione. *Tertio*, quod aliquis homo videt clarè cor alterius ſicut videt manum. *Quarto*, quod habet multas reuelationes; quod videt animas Purgatorij. *Prima* poteſt dici impia, quia minuit de perfectione debita orationi, dum hanc vult comparari cum copula coniugali, quæ licet ſit licita, & meritoria ex communi doctorum, Sanch. *lib.*9. *diſp.* 1. tamen aliquam immunditiam ſecum referre poteſt, & ſemper quandã naturalem ſpurcitiam adiunctam habet. *Secunda* eſt hæretica contra *can.*10. *ſeſſ.* 24. vbi definitur, ſtatum virginitatis, aut cælibatus eſſe meliorem, & beatiorem ſtatu matrimonij. *Tertia* eſt hæretica, quia ſolus Deus intuetur cor hominum, homo autem, quæ exterius apparent. 2. Paralip. *cap.* 6. 1. Reg. 17. 7. homo videt ea, quæ patent. *Quarta* propoſitio importat potius ambitionem, & hypocriſim, quam ſuſpicionem hæreſis, homo enim eſt illarum capax cum Dei auxilio ſpeciali.

Fantaſtica propoſitio, quę aliam ve- 86
ritatem non habet niſi in imaginatione dicentis; vt quod animę Purgatorij apparent ſuis benefactoribus, quando liberantur: quod dies iudicij erit in termino tot annorum, quod diuinari poſſunt futura contingentia ab arbitrio. Media propoſitio eſt hęretica ex *cap.*13. Marci *num.*32. *De die autem illo, vel hora nemo ſcit*. Prior vera eſt, quatenus id fieri poteſt Dei auxilio ſpeciali. Tertia ſapit hęreſim *ex cap.*41. Iſaię *num.*23. *Annuntiate, quę ventura ſunt in futurum, & ſciemus, quia Dij eſtis vos.* volent inferre, quod ſolius Dei eſt cognoſcere futura, quę à libero hominum arbitrio pendent.

Superſtitioſa demum propoſitio, quæ
87 ſpectat ad ſpecies ſuperſtitionis, & iuxta earum qualitates eſt vel hæretica, vel de hæreſi ſuſpecta.

Ex his omnibus habes quamlibet ex ſupradictis ſpeciebus propoſitionum reduci ad vnum ex illis capitibus, ad hæreticam quidem, quando contrariatur alteri definitæ de fide. Ad Sapientem hæreſim quando aduerſatur alteri deductæ ex vna de fide. Ad Temerariã quando opponitur alteri ab vniuerſali Eccleſia approbata, & ſolemnizata, quæ tamen non eſt de fide hactenus definita, neque deducitur ex definita, ſed tenetur ac ſi eſſet definita. Aſſerunt tamen doctores quod eadem propoſitio vocari poteſt illis pluribus nominibus iuxta qualitates quas importare poteſt Corduba *q. 17. ad finem.*

Quæres 15. Qualis propoſitio ſit hæc,
88 *Sanctus Franciſcus nõ fuit ſtigmatizatus à Chriſto, neque inſignitus illis ſacris caracteribus, quibus depingitur?* Nota, quod ſanctus Franciſcus trium ordinum Minorum, cuius ego indignus filius ſum, & magnus peccator, An. Domini 1224. quodam mane, inquit S. Bonauentura in ſua Legenda ab Eccleſia Romana approbata, circa feſtũ Exaltationis S. Crucis in latere mõtis Aluerniç orans à Chriſto Domino in forma vnius Seraphim eius ſacra Stigmata in corpore realiter, & apparenter recepit; ille autẽ dies circa feſtum S. Crucis, fuit Vigilia eiuſdẽ feſti ex Cronic. *part. 1. lib. 2. cap. 55.* nimirum dies decimus tertius mẽſis Septembris ſupradicti anni 1224. hebdomadæ dies veneris, vt colligitur ex litera dominicali illius anni, quæ fuit F. præpoſita diei 15. Septembris ſuperius numerando dat diem Veneris die decimatertia, quę eſt Vigilia Exaltationis S. Crucis; neque obſtat quod in ſexta lectione Breuiarij Romani die 4. Octobris, dicatur. *Propter honorẽ S. Michaelis Archangeli ieiunio incohoato, feſto die Exaltationis Sanctæ Crucis, &c.* dicatur recepiſſe veſtigia Clauorum Ieſu Chriſti, quia pro eodem ſumitur Vigilia, & Feſtum, cum illa huius ſit diſpoſitio, quod veriſimilius eſt, ne vtraq; hiſtoria tam diei mortis, quam Stigmatum ad inuicem contrariantur, quod abſurdum eſſet, quia ab eadem vniuerſali Eccleſia approbata fuit vtraque lectio; & biennio poſt, vt vtraque lectio habet grauiter ægrotans in Eccleſia S. Mariæ Angelorum propè 89
Aſſiſium ad Chriſtum migrauit anno 1226. die quarta Octobris in ſero Sabbati, & die Dominico ſepultus fuit, vt habet ſexta lectio eius Tranſlationis officij die 25. Maij, deceſſit ergo ex hac vita die tertia Octobris, quod eo anno erat Sabbatum, & die quarta Octobris, quæ erat Dominica ſepultus fuit, hoc enim modo concordat litera dominicalis D. quæ anno 1226. fuit in vſu. Nec explicationi noſtræ de morte eius die tertia in ſero obſtat, quia adhuc ſtat, quod eius mors inciderit die quarta ſecundum vſum Eccleſiæ, quæ diem ſequentem incipit à primis veſperis die præcedentis, *cap. 1. & 2.* de ferijs, quod confirmatur ex reſponſione S. Congr. orta enim controuerſia, in qua die ce- 90
lebrandum eſſet feſtũ S. Caroli, die ne tertia, an quarta mẽſis Nouembris, quia hora tertia noctis antecedentis diem quartum deceſſit, decreuit S. Congr. celebrandum eſſe die quarta, quia is dies incipit à veſperis præcedentis diei, ita refert deciſum Gratarola *part. 1. c. 10.* S. *Neque,* libro inſcripto Succeſſi metauiglioſi della Veneratione di S. Carlo. Pari ratione S. Franciſcus deceſſit die quarta ſecundum Eccleſiæ vſum, quia obijt in ſero præcedentis diei, ex quo dicitur etiam ex hac vita migraſſe die tertia, quia ſecundum negotia Ciuilia erat dies tertia.

Gregorius IX. qui S. Franciſci ſtigma- 91
ta vidit proprijs oculis, & ſuis manibus tetigit, in duobus ſuis Breuibus relatis *part. 1.* Cron. *lib. 2. cap. 59.* vnum directũ ad Epiſcopũ Colon. alterũ ad Prælatos ordinis Prædicatorũ, contra Concionatorem, qui populis prædicabat, eſſe fabuloſum, S. Franciſcum ſacris Clauibus Ieſu Chriſti impreſſum fuiſſe, in illis mandans, vt ille temerarius Concionator nomine Euerardus ad Sedem Apo-

ſtoli-

ſtolicam puniendus mitteretur, quibus etiã Breuibus apertè approbauit Stigmata S. Franciſci,& tanquã vera,& certiſſima ab omnibus mandauit teneri. Eaſdem approbauit Alex. IV. & Benedictus XI. præcipiendo, vt ab omnibus Fratribus earum feſtum celebraretur, vt dicitur in ſexta Lectione, quod collapsũ poſtea Paulus V. vt corda fidelium in Chriſti Crucifixi amorem accenderentur,ab vniuerſam Eccleſiam ad libitum celebrandũ extendit. Vide Compend. Rodr. reſol. 123. vbi citat octo Bullas confirmantes ſacra Stigmata receptas in corpore S. Franciſci.

92 *Reſp.* Negans ſtigmata S.Franciſci ſine dubio eſt ſuſpectus de hæreſi, quia hęc negatiua propoſitio eſt de genere earum, quæ dicuntur temerariæ, & ſi enim id formaliter de fide definitum non ſit, neque ex vna de fide deducatur, tamen quia ab vniuerſa Eccleſia approbata fuerũt huiuſmodi ſacra Stigmata in corpore beati Franciſci impreſſa, & ab omnibus Chriſti fidelibus ſolẽnizantur die 17. Septembris per officiũ ſemiduplex, duplex vero ſecundæ Claſſis apud Minores, ideo neceſſario inferendum eſt negatiuam eſſe Temerariã iuxta doctrinam ſuperius allatam *ſub num.* 50. Confirmatur, tum quia illa mandantur prædicari, & credi ſub grauibus cenſuris; tum quia illa negare ingerere poteſt Scrupulũ ſuper ſtigmatibus Domini Ieſu Chriſti, ergo omnino credenda ſunt quaſi de fide eſſent definita. Et puto illa negantem eſſe ſuſpectum de hæreſi, quia aliquo modo videtur aſſerere, quod Eccleſia poſſit errare in ijs, quæ ſpectant ad venerationem Sanctorum.

Quęres 16. An negans Mariam Virginem Conceptam fuiſſe ſine peccato originali ſit hæreticus, vel ſaltem ſuſpectus de hæreſi his temporibus? Pro reſponſione.

93 Notandum, quod hoc feſtum die 8. Decembris cæpit celebrari in particularibus Eccleſijs ab anno 800. à Chriſto nato, ab vniuerſa Eccleſia Romana ab anno 1483. authore Sixto IV. antea etiã à Cõcilio Conſtat. approbatũ *ſeſſ.* 36. an. 1438. ſub ritu duplicis maioris ex Clemẽte VIII. apud Gauantũ ad 8. diem Decembris. Vide Compend. Rodr. *reſol.* 30. Portellum v. *Conceptio Deiparæ*, & in Reſponſis *part.* 3. *caſu* 28. Tambur. *tom.* 2. *diſp.* 13. *q.* 13. *num.* 77. Becan. *de Incarnat. cap.* 28. Lucerna Regular. *v. Conceptio.* Præfatus Sixtus IV. in ſua Bulla incip. *Cum prçcelſa*, apud Confect. *pag.* 98. concedit celebrantibus, aut intereſſentibus officio, & Miſſæ etiã per totam octauam eas omnes indulgentias, quas lucrantur celebrantes officiũ de Corpore Chriſti. Et in alia Bulla incip. *Graue nimis*, apud eumdẽ *pag.* 99. regiſtrata in Extrau. *tit. de Reliquijs, & vener.* ſub pęna excõmunicationis reſeruatę, prohibet nequis audeat dicere illos peccare mortaliter, vel eſſe hęreticos, qui opinionem affirmatiuam, aut negatiuam tenent, aut peccare qui feſtum Conceptionis colunt. Pius V. Bulla incip. *Super ſpecula*, apud Confect. *pag.* 232. prohibuit, ne quis de vtraq; opinione diſputaret in popularibus concionibus reprobando alteram partem ſub pęna ſuſpenſionis à diuinis, & priuationis à quocumque gradu, dignitate, vel adminiſtratione; cum perpetua inhabilitate ad eadem, & ſimilia munera obeunda, omnibus reſeruatis. Pænas inflictas à Sixto IV. confirmat Tridentinum *ſeſſ.* 5. in fine Canonum, & cum loquatur de pluribus conſtitutionibus eiuſdem, conſequenter cõfirmat etiam ſupradictam eiuſdem de Indulgentijs. Paulus V. in Generali Congregatione Sanctæ Inquiſitionis die 31. Auguſti 1617. in ſuo Decreto, quod extendit *Compend. reſol.* 30. prohibuit, vt nllus auderet in publicis concionibus, lectionibus concluſionibus, & alijs actibus publicis aſſerere, quod Beata Virgo concepta fuerit in peccato originali: Anno præcedenti 1616. edidit aliam Bullam incipientem, *Regis pacifici*. extenſam apud Dianam *part* 4. in qua ampliat pænas, & tranſgreſſores ſubdit Epiſcopis, & Inquiſitoribus puniendos. Prædicta omnia confirmauit Greg. XV. in ſua Bulla incip.

Sanctiſſimus, extendit ſupradictam prohibitionem etiam ad actus priuatos cum eiſdem pœnis, & Cenſuris, cum ea clauſula, quod Papa in nullo intendit præiudicare parti affirmatiuæ, ſed relinquere eam in ſtatu ſuo, in quo erat ante. His notatis.

94 *Reſp.* Opinio negatiua, quæ ſcilicet tenet Beatam Virginem Mariam non fuiſſe conceptam in peccato originali vbique affirmari, probari, & prædicari poteſt, vt declarauit Gregorius XV. loco ſupra citato, qui ibidem prohibuit, ne quis auderet non ſolum in publicis cōcionibus, lectionibus, concluſionibus, & alijs quibuſcumque publicis actibus aſſerere opinionem affirmatiuam, quod nimirū fuerit concepta in peccato originali, ſed neque etiam in priuatis colloquijs, ſermonibus præterquam inter Dominicanos vi alterius declarationis ab eodem Greg. Emanatæ, & priuatis ſcriptis de eadem opinione affirmatiua ageretur ſub eiſdem pœnis inflictis à ſuis prædeceſſoribus. Quoniam autem præfati Summi Pontifices ſemper proteſtātur nolle præiudicare opinioni affirmatiuę ſed relinquere eam in ſtatu ſuo, in
95 quo eſt, & erat, ideo non eſt dicenda ſuſpecta de hæreſi, neque erronea, neq; hæretica, vt expreſſe dixerunt Pius V. & Sixtus IV. & ſub eiſdem pœnis prohibetur ne quis deinceps opinionē affirmatiuam licet ſupreſſam impugnare, aut de ea aliquo modo tractare audeat.

96 Sed quæres, qua ratione Eccleſia tamdiu differt reſolutionem huius magnæ difficultatis? Ea poteſt eſſe, quia nondum edocta eſt à Spiritu ſancto, Virginem Mariam verè conceptam fuiſſe ſine originali peccato, & ſi enim quamplurimę afferantur rationes, congruentiæ, auctoritates Patrum indicantes beatam ſemper Virginem gaudere hoc ſpeciali priuilegio, tamen hactenus de prædictis plene certificata non fuit, ideo negotium differtur, vt maturius in re tam magni momenti procedatur.

97 Pœnæ igitur cōtra transgreſſores Sixti IV. eſt excommunicatio reſeruata contra aſſerentes peccare mortaliter, vel eſſe hæreticos, qui tenent Conceptionem, aut eius celebrant officium. Pij V. pœna ſuſpenſionis à diuinis, & cuiuſcūque gradus, ſeu dignitatis, aut adminiſtrationis cum perpetua inhabilitate, ad ea, vel alia ſimilia munera obeunda, inflicta contra diſputantes de alterutra parte propriam aſſerendo, & oppoſitam impugnando, & contra ſcribentes, vel dictantes de eiſdem opinionibus vulgari idiomate. Itaque nihil prohibetur reſpectu publicarum concluſionum apud viros doctos, modò neutra pars taxetur vt erronea, vel hæretica. Paulus V. in citata eius Bulla incip. *Regis pacifici*, prędictas Bullas Sixti, & Pij cum ſuis pœnis, & reſeruationibus earum Confirmauit addendo alias pœnas nimirum priuationis à facultate concionandi, publice legendi, docendi, & interprętandi, atque vocis vtriuſque in electionibus, cum earū perpetua inhabilitate, omnibus prædictis pœnis reſeruatis. Idem Paulus V. apud Compend. *reſol.* 30. in generali Cōgregatione Inquiſitionis ſub die 31. Auguſti 1617. & pariter Greg. XV. in alia Congregatione ſimili ſub die 24. Maij 1622. apud Diana *part.* 4. per ſuam Bullam incip. *Sanctiſſimus. Dat.* 2. *Iunij* 1622 (ſunt ergo tres Bullæ ſeu decreta eiuſdē tenoris, & verborum) ampliauit ſupradictorum Pontificum prohibitionem, ne quis deinceps auderet non ſolum in publicis concionibus, ſed *neque etiam in* publicis concluſionibus, aut alijs actibus aſſerere, quod B. V. concepta ſit in peccato originali, & demum neque etiam in priuatis colloquijs, aut ſermonibus,
vel priuatis ſcriptis de ea aliquid dice- 98
retur, ita quod deinceps de opinione affirmatiua non amplius diſputaretur, adiectis ſupradictis pœnis contra transgreſſores, ſub quibus mandauit vniuerſis Eccleſiaſticis, vt celebrent eius miſſam, & officium ſub nominæ Conceptionis. Dominicani tamē in priuatis colloquijs ſeu conferentijs, inter ſe tantum de conceptione diſcurrere poſſunt ex priuilegio eiuſdem Gregor. XV. incip. *Eximij.* Datum 28. Iulij 1622.

An ſuperiores regularium poſſint ab- 99
ſoluere

ſoluere ſuos ſubditos à prędictis pęnis, & habilitare? Poteſt dici affirmatiue, ex ijs, quæ habeo *tom. 1. Reſol. 3. ad Calcem q. 11.* vbi retuli Gregorium XV. Anno 1621. Theatinis confirmaſſe priuilegia ex certa ſcientia cum plenitudine poteſtatis, abſque vlla reſcrictione, ergo poſſunt modò abſoluere à dictis pœnis; & ſi enim Paulus V. eaſdem pænas cum ſuis reſeruationibus confirmauit, & innouauit, non tamen derogauit priuilegijs regulatium, & ſi aliqua ratione ea reuocaſſet, quatenus obſtare potuiſſent ſuæ conſtitutioni, reuixerunt per prędictam confirmationem factam fauore Theatinorum à Gregorio XV. Video tamen id pati difficultatem, quia ipſemet Gregorius, & ſubſequenter Vrbanus nũc fęliciter regnans licet in turbulentijs bellorum, quando confirmarunt priuilegia regularium appoſuerunt eam clauſulam. *Dummodo non ſint reuocata, ſeu ſub aliquibus reuocationibus comprehenſa.* Tamen dictum priuilegium Theatinis conceſſum eo anno 1621. talis fuit efficaciæ, vt priuilegia ante illius emanationem reuocata, poſtmodum vires receperint, & non poſſint dici reuocata, neque ſub aliquibus reuocationibus cõprehenſa, per ea quæ dixi *tom. 2. Reſol. 52 à num. 126. ad 142.* præſertim *num. 308. & 320.* Neque idem Gregorius in ſua Bulla dũm ſubiecit transgreſſores prędictis pęnis à ſuis prędeceſſoribus inflictis, dixit, ſe illas confirmare cum ſuis reſeruationibus, vt fecit Paulus V. reliquit ergo illas pænas quo ad reſeruationem vt ante erant, nimirum non reſeruatas.

Quæres 17. Qualis ſit hæc propoſitio. *Defunctus in Purgatorio non manet vltra decennium?* Et an Inquiſitor procedat contra eam aſſerentem? Sotus in *4. diſt. 19. q. 3. art. 2.* ad finem dicit hęc: *Quapropter crediderim, nunquam aliquẽ in Purgatorio viginti annis extitiſſe, immo, vt mea fert opinio, nec decem. Nam cum nemo illic ſit, niſi Dei amicus, contritio eius, & poſt Chriſtum paſſum Sacramenta, ſuffragia, & bona, quæ egit, opera ad cumulum ei ſatisfactionis accedunt.* Eum ſequuntur Ioannes Cruz, Conradus, & Viualdus, apud Dianam *part. 4. tract. 8. reſol. 101.* Recole triplex genus propoſitionis oppoſitum propoſitionibus Theologicis explicatum ſupra *q. 14.* quę ſunt Hęretica directè contraria alteri de fide in terminis. Sapiens hęreſim, quę aduerſatur alteri deductæ ex vna de fide ad minus. Temeraria, quę negat, & impugnat propoſitionem auctorizatam à communi ſenſu fidelium.

Reſp. Illa propoſitio eſt temeraria, & 100
ſcandaloſa, atque impia. Inquiſitor autem procedere poteſt cõtra aſſerentem illam. Illud probatur, quia ea propoſitio eſt temeraria, quæ aduerſatur communi ſenſui fidelium ex dictis, & S. Auguſtinus in *Epiſt. 118.* dicit, aduerſari communi Eccleſiæ conſuetudini eſſe inſolentiſſimam inſaniam; Scotus *in 1. diſt. 11. q. 1. ad finem*, dicit, eſſe valde periculoſum diſſentire ab ijs, quæ per conſuetudinem vniuerſalis Eccleſiæ tenentur; conſtat autem apud omnes fideles, & apud quos in vſu eſt, offerre pro mortuis ſuffragia, miſſas, & officia, non ſolũ ad tempus, ſed etiam perpetuo, ex quo miſſæ, & anniuerſaria perpetua ex vſu antiquiſſimo Eccleſiæ ſunt inſtituta pro animabus defunctorum exiſtentium in Purgatorio, & huiuſmodi approbata ſunt ex diuerſis Bullis Pontificijs, & nouiſſime in Decretis de celebr. Miſſ. vbi diſtinguuntur onera perpetua, & ad tẽpus, quod vanum eſſet, ſi animæ vltra viginti annos non detinerentur in Purgatorio. Eſt igitur propoſitio hæc ſcandaloſa, & impia, quia fideles retrahit à ſuffragijs, & orationibus pro mortuis cõtra officium pietatis debitum illis. Nec facit pro Soto, quod anima in Purgatorio exiſtens ſit amica Dei, & releuetur à pœnis propter bona opera, quæ in vita fecit, & ex Sacramentis, atque theſauro Eccleſiæ, quæ omnia ſunt illi in ſatisfactionem. Quia ſola amicitia non tollit pœnas debitas, ſed ſatisfactio, quæ per alios Impenditur, illas paulatim extinguit, & ſicut pro vno mortali non remiſſo anima perpetuo cruciatur, ita conſentaneum eſt, vt pro vno mortali anima-

ma purgetur ad tempus iuxta Dei præfinitionem, & exigentiam culpæ.

Quibus ſic ſtantibus Inquiſitor poterit redarguere dictam propoſitionem aſſerentem, vel prædicantem præcipiendo, vt ſe retractet, impoſitis etiam pœnitentijs ſalutaribus. De hac propoſitione vide Henriq. *lib.7. cap.16. num.4.* Naldū *ver. Animæ num.2.* ex illis alios citans Diana *par.4. tract. 8. reſolut.101.* Fabrū *de Pœnit. diſp. 36. à num. 98.* vbi rem præclare more ſuo tractat contra Sotum præſertim *ſub num. 99.*

Quæres 18. An aſſerens, repetendas eſſe confeſſiones factas coram regularibus Sacerdotibus vti hæreticus ſit puniendus? Seu an ea propoſitio ſit hæretica?

101 *Reſp.* Propoſitio non eſt hæretica, ſed tantum temeraria, & erronea, ac ſcandaloſa. Quod probatur per extrau. Ioannis XXII. Confirmatam per Sixtum IV. in Bulla nuncupata Mare magnum, extenſa apud Conſectium, quæ apud ipsū eſt prima huius Pontificis illis verbis. *Contra talia aſſerentes tamquam de hæreſi ſuſpectos per locorum ordinarios inquiri, & procedi mandauerit.* Supple Ioann. XXII. cuius literas pręfatus Sixtus extendit ad Inquiſitores, qui procedant contra huiuſmodi aſſertores eadem auctoritate, qua poſſunt inquirere Epiſcopi. Conſequenter alter iudex ſine altero videtur poſſe procedere in hac cauſa. Ita docet alijs allegatis Diana *par.4. tract.* 202. nō tamen exprimit huiuſmodi iudicum diuiſionem. Ea aſsertio temeraria eſt. Tum quia eſt contra communem Eccleſiæ ſenſum. Tum quia inducit maximam perturbationem inter fideles. Tū quia derogat poteſtati pontificiæ. Tum quia nō ita frequentarentur Sacramenta, vt fit. Tum quia fideles paterentur grauiſſima incommoda in receptione Sacramentorum, pauci enim ſunt Parochi reſpectiuè ad religioſos. An id aſſerens ſit vehementer de hæreſi ſuſpectus? ſic, tum quia videtur dubitare de poteſtate Pontificia in re tam clara. Tum quia videtur ponere in diſcrimen poteſtatem ordinis ad remittenda peccata.

Quæres 19. An dicens non eſse peccatum id, quod verè conſtat eſſe peccatum ſit hæreticus? vel ſaltem punibilis ab Inquiſitore?

Reſp. Eſt propoſitio hæretica dicere, 102
id, quod eſt peccatum, non eſse peccatum, quia aduerſatur Sacræ Scripturæ vbi agitur de multis peccatis. Ita docet Farinac. *q.178. num.82.* Ex his deducitur illum eſse hæreticum, qui negat fornicationem eſse peccatum, contra plures auctoritates Sacræ Scripturæ Tobiæ *cap.4. epiſt.1.* ad Corinth. 6. Gloſa *ver. Non eſt*, Clem. 3. *de hæret.* Farin. *cit. num.83.* itē negans periurium eſse peccatum, contra Pſal. *Perdes omnes, qui loquuntur mendacium*: periurium autem non eſt ſine mendacio, cum ſit falſum iurare, doctores ad hoc citat Farin. *cit. num.84.* Similiter hæreticus eſt negans vſuras eſse peccatum, ſeu illas exercere, definitum fuit Clem. de Vſuris §. Sanè contra illud. *Mutuum date, nihil inde ſperantes.* Farin. *num.85.* Item *num.88.* hæreticus eſt aſserens copulam matrimonialem eſse peccatum, contra illud: *Creſcite, & multiplicamini.* Non enim Deus pręcipit illicita, ſed tantum licita, Obſerua quo ad vſuram, & matrimoniū aſsertionem procedere in genere, & ſimpliciter, nam in caſibus particularibus, aliquando copula matrimonialis indebitè facta eſt peccatum, & caſus reputatus vſurarius aliquando reuera talis non eſt ob circumſtantias excuſantes, vitium igitur hęreſis in ſimilibus contingit in genere.

Quæres 20. An Inquiſitor procedat contra proferentes non ſolum propoſitiones hæreticas, ſed etiam ſapientes hæreſim, & temerarias?

Reſp. Sic ex Bulla incip. *In Apoſtolici* 103
culminis ſpecula, apud Director. ratio eſt, quia proferens illas reddit ſe ſuſpectum de hæreſi, cum ſimiles propoſitiones tendant in deſtructionem dogmatorum Catholicæ Fidei. Vide Dianam *par.4. tract.8. Reſol.94.* referentem doctores.

CAPVT TERTIVM.

DE SACRA SCRIPTVRA, ET TRADITIONIBVS.

SVMMARIVM.

1 *LIbri Canonici numerantur.*
2 *Tria de illis credenda ſunt.*
3 *Eorum auctor Deus.*
4 *Intacti apud Catholicos manent.*
5 *In vero ſenſu intento ab ipſo Autore.*
6 *Senſus Scripturæ quid, & quotuplex.*
7 *Theologi vtuntur literali, raro ſpirituali.*
8 *Scriptura difficilis intellectu.*
9 *Verbum idem plures ſenſus habet.*
10 *Pater ſumitur eſſentialiter, & perſonaliter.*
11 *Litera occidit, Spiritus viuificat, explicatur.*
12 *Obſcuritas Scripturæ vtilis eſt.*
13 *Diſtinctio dat tria bona.*
14 *Malus intellectus Scripturæ produxit hæreſes.*
15 *Locus vnus per alterum clariorem declaratur.*
16 *Metaphora quid ſit?*
17 *Metaphoricus ſenſus alius eſt à literali.*
18 *Literalem ſenſum non quiuis locus admittit.*
19 *Literales ſenſus plures idē locus habet.*
20 *Verus quomodo citetur in nouo.*
21 *Scriptura duplex Veteris, & Noui teſtamenti.*
22 *Lex vetus bona, & vtilis.*
23 *Lex vetus nouæ non aduerſatur.*
24 *Lex vetus quoſnam obligauerit, & quomodo ceſſauerit.*
25 *Lex noua à Chriſto data.*
26 *Præceptorum legis nouæ tria genera.*
27 *Chriſtus Redemptor, & legiſlator.*
28 *Præcepta obligantia continet Euangelium.*
29 *Præcepta obſeruatu non ſunt impoſſibilia.*
30 *Hoc aſſertum eſt de fide.*
31 *Traditio Apoſtolica quid ſit?*
32 *Diſcredens illi eſt excommunicatus.*
33 *Traditio paris auctoritatis cum libris canonicis.*
34 *Ius Scriptum, & non ſcriptum pariter obligat.*
35 *Symbolum Apoſtolorum eſſe ex traditione.*
36 *De fide hoc credendum.*
37 *Virginitas perpetua B. Mariæ ex traditione.*
38 *Septennarium numerum Sacramentorum ex Traditione.*
39 *Infantes baptizandi ex Traditione.*

40 *Bapti-*

40 *Baptiſmum ab hæreticis collatum validum ex Traditione.*

41 *Traditiones aliæ fidei, & aliæ morum.*

42 *Baptiſmus confertur merſione, aut infuſione.*

43 *In traditione duo ſpectantur.*

44 *Inſtitutio non omnis eſt in præcepto.*

45 *Traditio Eccleſiaſtica quid ſit?*

46 *Hæc non facit articulos fidei.*

47 *Minoris eſt auctoritatis Apoſtolica.*

48 *Suſpectus eſt illi contrarians.*

49 *Quadrageſima ex Traditione habetur.*

50 *Abſtinentia item à carnibus.*

51 *Abſtinentia à lacticinijs.*

CAPVT

CAPVT TERTIVM.

DE SACRA SCRIPTVRA, ET TRADITIONIBVS.

QVONIAM Seminarium, & locus, in quo cõſeruãtur Articuli fidei, eſt Sacra Scriptura, quæ continetur in libro Bibliæ Sacræ ſic dictæ, quia eſt liber librorum per antonomaſiam, & excellentiam, cuius author eſt ſolus, & vnus Deus, cuius cognitio eſt neceſsaria ad ſalutem, cuius doctrina eſt norma, & regula, qua dirigimur in cognitionem Dei, & conſequutionem vitæ æternæ, & ideo libri in ea contenti vocantur legitimi, & Canonici ab Eccleſia recogniti, & approbati vt tales. Sed accedamus ad quæſtiones.

Quęres 1. Quinam ſunt iſti libri Sacræ Biblię, quos Eccleſia pro legitimis, & canonicis acceptauit, approbauit, & veneratur.

1 *Reſp.* Sunt infraſcripti Teſtamenti veterls, quinque Moyſi, ideſt, Geneſis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuteronomium, Ioſue, Iudicum, Ruth, quatuor Regum, duo Paralipomeon, Eſdrę primus, & ſecundus. qui dicitur Nehemias, Tobias, Iudith, Heſter, Iob, Pſalterium Dauidicũ centum quinquaginta Pſalmorum, Parabolę, Eccleſiaſtes, Canticum Canticorum, Sapientia, Eccleſiaſticus, Iſaias, Ieremias cum Baruch, Ezechiel, Daniel; Duodecim Prophetę minores, ideſt, Oſea, Ioel, Amos, Abdias, Ionas Micheas, Nahum, Habacuch, Sophonias, Aggęus, Zacharias, Malachias; duo Machabęorum primus, & ſecundus. Teſtamenti noui quatuor Euangelia, ſecundum Matthęum, Marcum, Lucam, & Ioannem; Actus Apoſtolorum à Luca Euangeliſta conſcripti; quatuordecim Epiſtolę Pauli Apoſtoli, ſcilicet ad Romanos, duę ad Corinthios, ad Galatas, ad Epheſios, ad Philippenſes, ad Colloſsenſes, duę ad Theſsalonicenſes, duę ad Timotheum, ad Titum, ad Phylemonẽ, ad Hebręos; Petri Apo-

ſtoli duæ, Ioannis Apoſtoli tres Iacobi Apoſtoli vna, Iudæ Apoſtoli vna, & Apocalypſis Ioannis Apoſtoli.

Sacrum Tridentinum Concilium prædictos libros, qui dictante Spiritu sãcto ad nos peruenerunt de manu Dei, tanquam legitimos, & Canonicos mandauit *Seſſ.* 4. obſeruari, & venerari ab omnibus, anathemate feriens quoſcumque, qui illos pro Canonicis non ſuſceperint, aut contempſerint.

Iſti autem libri continentur in Biblia Sacra, quæ vocatur vulgatæ editionis iuſſu Sixti V. recognita, & edita, cui in Calce opponuntur libri duo nempè tertius, & quartus Eſdræ, & oratio Manaſſæ, qui nondum ab Eccleſia inter canonicos recepti ſunt, quia illi nondum conſtat eos eſſe à Deo dictatos fidelibus, ideo eoſdem reijciens, aut illis non credens hæreticus non eſt cenſendus, ſed tantum temerarius, cum à Sanctis Patribus interdum citentur tamquam continentes veritatem. De his libris canonicis tractantem vide Couar. *lib.* 4. *Variar. cap.* 14.

Quæres 2. Quid de fide credendum eſt circa hos libros Sacræ Scripturæ.

Reſp. Tria de fide credenda ſunt de his
2 libris. *Primum*, quod Deus ſolus ſit illorum auctor, qui eos per manus ſuorum ſeruorum conſcripſit. *Secundum*, quod illi ad manus Eccleſię peruenerint intacti, & incorrupti, prout illos dictauit Spiritus Sanctus. *Tertium*, quod Eccleſia Catholica Romana habet, & conſeruat illorum verum ſenſum. Hæc tria ſunt præcipuum fundamentum, & baſis Sacræ Scripturæ, quo ablato tota Scriptura in libris Canonicis contenta ruit.

Primum dicitur neceſſarium ex eo,
3 quod ſi ab alio præter Deum Scriptura eſſet dictata, dubitari poſſet de eius veritate, nam cum omnis homo ſit mendax, & ignorantia in multis laboret, ex eo quod mendax eſt fallere poteſt, & decipere quatenus ignorans decipi poteſt, & alios in diuerſos errores inducere; de quibus reſpectu Dei nequaquam dubitandum eſt, cum ſit prima veritas, & ſumma veritas, per quam errare non poteſt, & infinita bonitas, per quam neminem decipere valet.

Secundum ſuam oſtendit neceſſita- 4
tem, ſi enim Sacra Scriptura non eſſet illa met, & ipſiſſima in omnibus, & per omnia, quam dictauit Spiritus ſanctus, intacta, & integra, ſequeretur eſſe alienam ab ea, quã Deus tradidit, ac proinde eius veritas in dubium verti poteſt, nec amplius diceretur Scriptura ſacra, ſi alterius eſſet, manet igitur inuiolata, teſte D. Paulo *cap.* 2. *ad Galatas num.* 5. *vt veritas Euangelij permaneat apud vos.*

Tertium, quod Eccleſia habeat ve- 5
rum ſenſum intelligendi Sacrã ſcripturam, & illud apud ſe conſeruet, conſtat ex eo, quod ſi non haberet verum ſenſum, neque intactam Scripturam, quæ deprauatur per falſum ſenſum. Probatur autem Eccleſiam Romanam habere verum, & germanũ ſenſum Sacræ ſcripturę, quia illi aſsiſtit Spiritus ſanctus in omnibus interpretationibus, Matth. *cap.* 18. *num.* 20. *Vbi duo ſunt, vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorũ.*

De qua re latius infra, vbi de aſſiſtentia Spiritus ſancti in definitionibus fidei.

Supradicta igitur tria axiomata de fide credenda ſunt ab omnibus, etenim ſunt articuli fidei non quidem expreſſi in Biblia ſacra, ſed per traditionem Apoſtolicam vniuerſali Eccleſię relicta, vt docet Becan. *cap.* 4. *de fide num.* 14.

Quæres 3. Quid, eſt quotuplex ſit ſenſus Sacrę ſcripturę?

Reſp. Senſus Sacræ ſcripturę eſt ille, 6
qui ſignificatur per voces ſeu verba, aut per res ipſas eiſdem verbis expreſſas; vnde duplex eſt ſenſus Literalis, & Spiritualis.

Literalis eſt ille, qui immediatè ſignificatur per voces, & verba. Spiritualis vero, qui ſignificatur per res ipſas mediantibus vocibus, alias res ſignificantes.

Literalis vocatur etiam Hiſtoricus, ſed non ſimpliciter id dicendum eſt, ſiquidem ſe habent ad inuicem ſicut genus, & ſpecies, nam omnis Hiſtoricus eſt literalis, non vero omnis Literalis eſt Hiſto-

Hiſtoricus. Spiritualis ſenſus ſic dicitur, quia latet ſub rebus, quaſi Spiritus ſub corpore, vocatur etiam Miſticus, ideſt arcanus,& recõditus,quia ſub rebus manet abſconditus quaſi ſub figura,& vmbra. Differũt inter ſe,quia Spiritualis ſupponit literalem, ſicut ſignificatio rerũ ſupponit ſignificationem verborum, & ideo ſpiritualis fundatur in literali, atq; immediata ſignificatio, & proxima ſpectat ad ſenſum literalem,mediata, & remota refertur ad ſpiritualem; obiectum ſẽſus literalis eſt res expreſſa per voces; ſpiritualis vero eſt res expreſſa per aliam rem intermediantibus vocibus.Demum verba, & voces ſignificant rem ſecundum literam, vna vero res aliam ſignificat mediantibus vocibus, ſecundum miſterium.

Pluralitas autẽ ſenſuum Sacræ Scripturæ ſub eadem litera probatur ex ſumma auctoritate, quam habet eius Auctor, qui eſt Deus, in cuius eſt poteſtate non ſolum res per verba ſignificare, vt fit communiter, ſed etiam vnam rẽ per aliam indicare. Confirmatur id, quia homo non ſolum per voces ſignificat res, ſed etiam per vnam rem ſignificat aliam, vt patet ex definitione ſigni, quod propter ſui cognitionem, inducit nos in cognitionem alterius rei, nam circulus, ſeu ramus ad tabernam, & ſe ipſum ſignificat & Cauponam indicat, ergo à fortiori Deus id præſtare poteſt, vt ſub eadem litera plures contineantur ſenſus.

Triplex eſt ſenſus Spiritualis, & Miſticus, nimirum Allegoricus, & Tropologicus, qui & moralis dicitur, & Anagogicus.

Allegoricus eſt ille, quam res ſignificata per verba exprimit ſpectantem ad fidem, & Eccleſiam militantem, vnde hic ſenſus refertur ad fidem, quæ eſt fundamentum Eccleſiæ militantis.

Tropologicus eſt ille, quem res ſignificata per verba exprimit ſpectantẽ ad mores, conſequenter is ſenſus reſpondet virtuti Theologicæ Caritatis, quæ inclinat ad mores, & dilectionem Dei, & proximi.

Anagogicus eſt ille, quem res ſignificata per verba exprimit ſpectantem ad ſpem, & Eccleſiam triumphantem, in qua eſt vita æterna, quam ſperamus, & ideo ſenſus pertinet ad virtutem ſpei, quæ verſatur circa futuram vitam, quã ſperantes inquirimus.

D. Hieronymus *in cap.16. Ezechiel*, prædictos quatuor ſenſus explicat in hac, voce *Hieruſalem*, nam literaliter ſignificat ciuitatem Paleſtinæ, allegorice Eccleſiam militantem, Tropologice animam noſtram, Anagogice demum Eccleſiam triumphantem, & vitam æternam.

Exemplificemus nos in hoc Euangelio ſecũdæ Dominicæ Aduentus Matth. *cap.11. num.3. Cum audiſſet Ioannes in Vinculis opera Chriſti, mittens duos ex diſcipulis ſuis, ait illi: Tu es qui venturus es, in alium expectamus?* Literalis ſenſus eſt ille, quem immediate verba exprimunt, de ſe clarus. Allegoricus eſt, per dictã Hiſtoriam ſignificari legem Moſaicam, quæ Chriſtum futurum promiſerat, quæ in vinculis obſcuritatis alligatus miſit duos diſcipulos, vt informarentur de lege Euangelica, qui ſunt populus Iudæorum, & Gentilium. Tropologicus eſt, per vincula intelligi peccatorem, qui à vinculis peccati liberari non poteſt, niſi ad Chriſtum reuertat per pænitentiam. Anagogicus ſenſus erit conſiderando hominem liberatum à peccatorũ vinculis cum duobus diſcipulis poſt diẽ iudicij, hoc eſt cum anima, & corpore ingreſſurum eſſe Paradiſum ad videndum Deum inamiſſibiliter.

Liranus hos quatuor ſenſus Sacræ Scripturæ comprehenſus fuit hiſce verſibus.

Litera geſta docet: quid credas Allegoria;
Moralis quid agas; quid ſperes Anagogia.

Quæres 4. Qualis ex prædictis ſenſibus adhibeatur à ſanctis Patribus in explicandis myſterijs, & articulis fidei?

Reſp. Patres potiſſimum vſi ſunt ſenſu literali, quia is ita eſt manifeſtus, vt ex eo efficaciſſima deducantur argumenta ad confirmanda fidei dogmata, 7

&c is eſt communis ſenſus Theologorū,
vt docet Vaſq. *hic diſp.*16. *cap.*15. Vnde
D. Baſilius *in Examer. Congreſſ.*9. dicit,
quod ſenſus literalis maximè commen-
datur, vbi commodè fieri poteſt. Non
ideo excluduntur alij ſenſus vt inutiles,
ſed quia cum vt plurimum de illis non
conſtet, ſicut de literali, non poteſt du-
ci efficax argumentum in probandis re-
bus fidei, quod ſi de ſenſu miſtico con-
ſtet, multum ille valebit ad comprobā-
das res fidei, Magiſt. *in* 3. *in fine diſt.*11.
dicit quod ex tropicis locutionibus non
eſt recta argumentationis proceſſio.

Dices, videtur potius amplectendus
ſenſus ſpiritualis, quam literalis, Tum
quia litera occidit, ſpiritus autem viui-
ficat 2. *Corinth. cap.*3. *num.*6. vbi etiam
dicitur, quod Deus Apoſtolos fecit mi-
8 niſtros noui Teſtamenti non litera, ſed
ſpiritu ob dictam ibidem rationem. Tū
quia ſenſus literalis valde difficilis, & ob-
ſcurus eſt, vt videri poteſt in locis quam-
pluribus Sacræ Scripturæ Matth. *cap.*13
*num.*36. *cap.*16. *num.*11. Lucæ 18. *n.*34.
*c.*24 de diſcipulis euntibus in Emmaus,
Act. *cap.*8, *num.*31. de Eunucho non in-
telligente Scripturam Iſaiæ ſibi declara-
tam à S. Philippo. Petrus Apoſtolus
hoc idem apertè teſtatur in ſuis Apoſto-
lis 2. *cap.*3. *num.*16, dum dicit. *Frater
noſter Paulus ſecundum datam ſibi ſapien-
tiam Scripſit vobis, ſicut & in omnibus e-
piſtolis, loquens in eis de his, in quibus ſunt
quędam difficilia intellectu, quæ indocti,
& inſtabiles deprauant, ſicut & cæteras
ſcripturas ad ſuam ipſorum perditionem.*
Ratio eſt, quia obſcuritas eſt de requiſi-
tis ad fidem ex dictis *cap.*1. *q.*7. *num.*16.
ergo & ſcriptura fidei miſteria continēs
obſcura, conſequenter ſenſus literalis
non videtur eſſe aptus ad comproban-
das res fidei. Loca difficilia intellectu
9 quamplura refert Becan. *cap.*3. *de fide*
*q.*7. Tum quia idem verbum, & eadem
vox in ſacra Scriptura plures poteſt ha-
bere ſenſus literales præcipuè quandò
agitur de his quatuor, nempe de Deo,
de Chriſto, de eiuſdem aduentu, & de
Eccleſia, nam in illis duplex ſenſus lite-
ralis aſſignari poteſt, qui cauſat obſcu-
ritatem, nam idem verbum de Deo ali-
quando ſumitur in ordine ad eſſentiam,
aliquādo, in ordine ad Trinitatē perſo-
narum. Pariter de Chriſto ſecundum
naturam diuinam, vel ſecuudum natu-
ram humanam. Item de eius aduentu
ſecundum carnem, vel ſecundum iudi-
cium. Item de Eccleſia militante, aut
triumphante. Pono vnum, vel alterū
exemplum, in oratione Dominica dici-
tur. *Pater noſter qui es in cęlis.* Matthęi
*cap.*6. *num.*9. dubitatur an vox, *Pater*,
ſumatur eſſentialiter, an relatiuè. Item
Ioan. 20. *num.*17. dicitur. *Aſcendo ad Pa-
trem meum, & Patrem veſtrum.* In primo
exemplo nomen, *Pater*, ſumitur eſſen- 10
tialiter prout eſt commune tribus per-
ſonis, ſicut & in ſecunda parte alterius
exempli, in cuius prima vice accipitur
relatiuè, & perſonaliter, igitur cum ſen-
ſus literalis ſit multum difficilis, & ob-
ſcurus varijs ſignificationibus obnoxius
non videtur aptus ad explicanda fidei
miſteria. His tamen non obſtantibus.

Reſpondeo, ſenſum literalem bene
intellectum iuxta verum ſenſum, quem
ſancta mater Eccleſia cum ſanctis Pa-
tribus habet, eſſe aptiſſimum ad intel-
ligenda miſteria fidei, & eiuſdem diri-
mendas quæſtiones ſubortas, id teſtante
D. Paulo ad Titū *cap.*1. *n.*9. *Amplecten-
tem eum, qui ſecundū doctrinā eſt, fidelem
ſermonē, vt potens ſit Exhortari in doctri-
na ſana, & eos, qui contradicunt, arguere.*

Ad primum de litera occidente re- 11
ſpondet D. Auguſt. *Serm.* 70. *de tem-
pore* literam acceptam ſecundum ex-
ternum ſonum; non vero ſecundum
verum ſenſum, qui eius eſt ſpiritus, oc-
cidere illam interprætantem in ſenſum
extortum, & ab Eccleſia non intentum,
vnde ad hoc propoſitum S. Hieron. re-
latus *Cap. Marcion* 63. 1. *q.*1. dicit. *Nec
putemus in verbis Scripturarum eſſe Euan-
gelium, ſed in ſenſu; non in ſuperficie, ſed
in medulla; non in ſermonum folijs, ſed in
radice rationis*, Similiter *cap. Humanæ
aures* 11. 22. *q.*5. *Non debet aliquis ver-
ba conſiderare, ſed voluntatem, & inten-
tionem, quia non debet intentio verbis de-
ſeruire, ſed verba intentioni.* Nam po-
tior

tior eſt mens dicentis, quam vox lo-
quentis, *l. Labeo, ff. de ſupell. leg. plerumqꝫ
enim dū proprietas verborū attenditur, ſen
ſus veritatis amittitur*, vt refertur *Cap.
Propterea 8. de verbor. ſignif.* Itaqꝫ litera
bene intellecta nō occidit, ſed viuificat

Ad ſecundum, & tertium dico non
obſtare difficultatem, neque obſcurita-
tem, aut pluralitatem ſenſuum eiuſdem
etiam dictionis, nam loquendo de diffi-
cultate, & obſcuritate, quæ ad hoc vi-
dentur in idem recidere, ea videtur
potius prodeſſe, dicente D. Auguſti-
no *lib. 11. de ciuit. Dei cap. 19.* quod Sa-
12 cræ Scripturæ obſcuritas vtilis eſt, quia
diuerſas parit ſententias, quę ſenſum
literalem dilucidant, nā vt dicit D. Hie-
ron. in Iſaiam *c. 19. lib. 5. Comment.* mo-
ris eſt ſcripturarum obſcuris manifeſta
ſubnectere, & quod prius ſub enigma-
te dixerūt, aperta voce proferre, obſcu-
ra igitur, & ambigua, vt docet D. Aug.
*lib. 2. de Trinit. cap. 1. & de doct. Chriſt.
cap. 2.* in ſacris literis ſi explicari non
poſſunt, in vtramque partem intelligi
poſſunt, ſi fidei regula non obſtet. Lo-
quendo vero de pluralitate ſenſuum
eiuſdem verbi, & dictionis facile ex di-
ſtictione variæ acceptionis terminorum
& temporum colligitur verus ſenſus li-
teralis à Spiritu ſancto intentus, & à
13 Sanctis Patribus explicatus, nam diſtin-
ctio tria efficit bona, nam per ipſam di-
ſtinguens dicitur fieri proximus verita-
ti ſecundum Surdum *deciſ. 58. num. 5.*
nam poſita diſtinctione ſenſuum, verus
amplectitur, falſo reiecto; deinde diſtin-
ctio dat rem melius intelligere, vt ait
Gloſa initio *Clem. 1. de verb. ſignif.* ex In-
ſtit. *de legat. §. Sed non.* demum diſtin-
ctione concordantur Scripturæ, dicente
D. Aug. relato *Cap. 51. peccauerit* 19. 2.
*q. 1. Diſtingue tempora, & concordabit
ſcriptura*. Quando igitur, vna dictio, aut
clauſula Sacrę Scripturæ poteſt habere
plures ſenſus, poſita diſtinctione, ille
accipiendus eſt; qui magis veritati ap-
propinquatur, & quem Sancti Patres
communiter amplectuntur, à quorum
doctrina, & ſententijs recedendum
non eſt, ex ſacris enim literis, teſte
S. Hilario de Synodis aduerſus Arrianos
& Auguſt. *in Pſal. 54.* perperam intelle-
ctis ortæ ſunt hæreſes, nulla tamen eſt 14
ſed male intelligentium culpa, ex hoc
tamen Deus bonum elicuit, nam mul-
ta, quæ latebant in Scripturis, aperta
ſunt, & manifeſtata hæreticis Eccleſiam
èxagitantibus; ad quod facit etiam il-
lud Apoſtoli *Epiſt. prima ad Corinth. c. 11
num. 19. Nam oportet, & hæreſes eſſe, vt
qui probati ſunt, manifeſti fiant in vo-
bis.*

Quæres 5. An vnus locus Scripturæ
bene declaretur per alium?

Reſp. Sic per alium notiorem, & cla-
riorem ex D. Aug. *lib. 3. de doctr. Chriſt.* 15
cap. 26. dicente, quod locum vnum ſa-
cræ Scripturæ exponere per alium eiuſ-
dem Scripturæ clariorem, optima eſt in-
terpretatio; vnde idem ibidem *cap. 2.*
& ſuper Geneſi *lib. 1. cap. fin.* & alibi do-
cuit, quod ambiguitas, & repugnan-
tia, quæ videtur in Sacris literis, ex ip-
ſius textus conſequentibus, & adiun-
ctis tollenda eſt; ſi autem Scripturæ re-
pugnantia pertractari, ac diſcuti non
poteſt, ſaltem id intelligatur, quod ſa-
na fides preſcribit. Affero exemplum.
*Pſal. 34. Apprehende arma, & ſcutum,
& exurge in adiutorium mihi*: quid ſunt
hæc arma, & ſcutum? niſi bona volun-
tas Dei, qua protegit, & coronat ſeruos
ſuos, vt explicatur per alium Pſal. 5.
*Domine vt ſcuto bonæ voluntatis tuæ coro-
naſti nos.* Confirmantur prædicta, quia
etiam in legibus humanis vnus locus
alium declarat, *l. Qui filiabus ff. de le-
gat. 1. Gloſ. in verbis Cap. Quid crudele
23. q. 4. Gloſ. v. Patet cap. 2. 33. q. 1.* &
lex noua declarat veterem, l. Non eſt
dubium *ff. de legib.* ergo idem dicen-
dum eſt de lege diuina contenta in Sa-
cra Scriptura ex ſupra relatis.

Quæres 6. An ſenſus Metaphoricus,
& ſimilitudinarius ſpectet ad literalem,
an ad Spiritualē? Eſt autem Metaphora
tranſlatio alicuius verbi à propria ſigni-
ficatione ad impropriam; vt ſi vocem 16
Chriſtum Leonem, agnum, &c. & fere
ſemper fundatur in aliqua ſimilitudine,
quæ communis eſt rei ſignificanti, & rei
ſigni-

ſignificatæ, quod oſtenditur in illo Ioan. *cap.15. ego ſum vitis vera, & pater meus Agricola eſt*. Sicut enim in humanis homo dicitur Agricola, qui plantat, & dat eſſe viti, ex cuius racemis in torculari ſuppoſitis excutitur, & exprimitur vinũ, ita in diuinis Pater producendo, & dando eſſe Filio, per ſimilitudinem dicitur Agricola, & Filius vitis; & ſicut ex vite vinum exprimitur ita ex Chriſto expreſſa fuit paſſio, & mors in torculari crucis.

17 *Reſp.* Senſus Metaphoricus pertinet ad ſpiritualem, probatur. Tum quia ſenſus Literalis à ſpirituali per hoc differt quod in Literali voces immediatè ſignificant res, in ſpirituali vero vna res aliam ſignificat D.Th. *par.1. q.1. art.10.* cum Caiet. & alijs ibidem, addo aliud exemplum ex illo Pſalmi: *Oculi Domini ſuper iuſtos*. Poſteriores voces à prima ſenſum habent Literalem, vt notum eſt, quia ſignificant immediatè Dominum ſuper homines iuſtos; prima vero vox, *Oculi*, propriè non ſumitur vt ſignificat organum ſenſibile potentiæ viſiuæ, quia certiſſimum de fide eſt Deum non habere oculos materiales, vnde illud verbum *Oculi* ſumitur impropriè, & Metaphoricè pro virtute intellectiua, quæ in Deo efficit, quidquid boni in homine præſtant oculi. Pari ratione, ea verba: *Vicit Leo de tribu Iuda.* quæ ex immediata ſignificatione, & propria referuntur ad animal rugibile, transferuntur ad ſignificatum Metaphoricum per quem exprimunt Chriſtum, qui in fortitudine ſuſtinendæ paſſionis, & liberandi homines à captiuitate Diaboli comparatur Leoni, qui omnia animalia fortitudine ſuperat. Tum quia D.Aug. *in Pſalm.8.* verba, quæ per ſimilitudinem transferuntur ad ſignificandas res, quæ propriè non ſignificantur per voces illas, accipiuntur allegoricè; & S.Chriſoſt. *in c.3. Matth. homil.13.* dicit, quod parabolæ non ſunt ad verbum exponendæ, ne multa ſequantur abſurda, ergo earum ſenſus Literalis non eſt, ſed ſpiritualis; & S.Hieron. in Oſee *cap.10.* dicit, *hanc habet conſuetudinem ſermo diuinus, vt per Tropologiam, & Metaphoram hiſtoria exprimat veritatem*. Demum idem Aug. 3. *de doctr. Chriſt. cap.5.10. & 11.* dicit, quod cauendum eſt, ne figuratam locutionem ad literam accipiamus, neque locutionem propriam, vt figuratam intelligamus. Senſus ergò Metaphoricus, Parabolicus, & figuratus alius eſt à Literali, proindè ſe tenet ex parte Spiritualis.

Quæres 7. An quilibet locus Sacræ Scripturæ habeat ſenſum Literalem? Affirmat Becan. *cap.3. de fide q.4. num.3.* pro qua re tria dicit. *Primo*, ſenſum literalem eſſe illum, qui verbis ipſis proximè ſignificatur, ſiuè propriè, ſiuè metaphoricè accipiantur. Sed in præcedenti quæſtione probatũ eſt Metaphoricum, & improprium ſenſum non ſpectare ad literalem, cum is tantum per immediatam, & propriam vocis ſignificationem accipiatur, & non per res, quæ prout ſupponunt pro alijs rebus dicuntur habere ſenſum ſpiritualem. *Secundo*, quando verba non ſumuntur propriè, ſed Metaphoricè, ſeu figuratè, & translatitie, illum dici ſenſum literalem, qui proximè ſignificatur per verba metaphoricè ſumpta, vt ſi dicamus: *Lupus habitabit cum agno*. Lupus, & Agnus non ſumuntur propriè, ſed impropriè pro feroci, & manſueto. Sed id etiam falſum eſt, nam ſignificatio impropria ad ſenſum ſpiritualem refertur, nam res pro re ſupponit attenta ſimilitudine inter vnam & alteram. *Tertio* demum notat in parabolis duas eſſe partes, vna continet rem allatam in ſimilitudinem, altera applicationem, & ſubdit vtramq. habere ſenſum literalem; exemplificat in illo Matth. 13. *num.33. Simile eſt regnum Cœlorum fermento; quod acceptum mulier abſcondit in farina ſatis tribus, donec fermentatum eſt totum*. Prima pars cõtinet factum mulieris expreſſum per propriam ſignificationem verborum, ac proindè literalem ſenſum. Secunda pars cõtinens applicationem facit hunc ſenſum literalem. Sicut modicum fermentum habet tantam vim, vt immiſſum in magnam farinæ maſſam, eam totam pene-

penetret, & maiorem reddat, ita Euangelium ſignificatum per Regnum Cœlorum, habet eam efficaciam, vt prædicatum in Palæſtina, mox totum orbem terrarum peruaſerit, & Eccleſiam multo ampliorem, quam erat, effecerit. dicit ergo quod ſenſus eſt literalis, ſi referatur ad verba ſecundum propriam ſignificationem; ſi vero ad rem ſignificatam, ſenſus eſt miſticus, nam fermentum miſticè ſignificat Euangelium, maſſa Eccleſiam, ſeu orbem terrarum, cui prædicatur Euangelium. Hoc tertium nihil aliud probat, quam applicationem conſtare ex ſenſu literali, & miſtico, ſed quoniam miſticus fundatur in literali, ideo ſpiritualis ſine literali concipi non poteſt, hunc tamen non ſequitur Metaphoricum ſenſum ratione ſui eſſe literalem.

18 *Reſp.* Non quilibet locus Sacræ ſcripturæ admittit ſenſum liberalem, eſt ſententia antiquorum Patrum Auguſtini, Hieronymi, Gregorij, Origenis, & Lirani apud Becan. *cit. cap.*3. *de fide queſt.*4. Probatur per Sanctos Patres, nã S. Chryſoſtom. in Matth. *cap.*3. *homil.*13. dicit, quod parabolæ non ſunt ad verbum exponendæ, ne multa ſequantur abſurda. Item S. Auguſt. *cap.*2. ſuper Geneſi ad literam, dicit: *ſi ſecundum literam, ideſt, vt litera ſonat aliquà intelligi pie, & digne non poſſunt, niſi figurate, atque ænigmatibus, iſta credamus, auctoritatem habemus Apoſtolicam, à quibus tam multa veteris teſtamenti ſoluuntur ænigmata.* Item S. Baſilius Hexamer. Congreſſ. 9. inquit: *Literalis expoſitio maximè commendatur, vbi commodè haberi poteſt.* Ex his deducitur dari aliqua loca Sacræ ſcripturæ, quæ id patiuntur ſenſum literalem, eo enim poſito ſequeretur aliquod abſurdum, ad quod facit illud diuinum axioma. *Litera occidit, Spiritus viuificat.* Ponamus aliqua exempla, ex quibus appareat in illis ſenſum literalem non poſſe locum habere. Iudic. *cap.*9. *num.*8. *Ierunt ligna, vt vngerent ſuper ſe regem.* Matth. 5. *num.*30. *Si dextera manus tua ſcandalizat te, abſcinde eam, & proÿce abs te.* Item illud Pſalmi, *Oculi Domini ſuper iuſtos.* Secundum ſenſum literalem prædicta falſa ſunt, nam ligna ſunt incapacia vnctionis regis ſuper ſe. Peccatum graue præſcindere ſibi manum. Demum falſum eſt, Deum habere oculos.

Quæres 8. An idem locus Scripturæ admittat plures ſenſus literales?

Reſp. Affirmatiuè, affero duo exempla, vnum ex Pſalmo 2. ibi: *Ego hodie genui te.* Intelligitur de generatione æterna, ad Hebr. *cap.* 1. *num.*5. & de reſurrectione Act. 13. *num.*33. Alterum Iſaiæ *cap.* 53. *num.* 8. *Generationem eius quis enarrabit?* intelligitur de vtraque Generatione æterna, & temporali, nam vtraque eſt ineffabilis, de vtroque ſenſu Sanctus Leo *Ser.*3. *in Natiuitate Domini cap.* 1. 19

Quæres 9. An Teſtamentum vetus in nouo citetur ſecundum ſenſum literalem, & ſpiritualem?

Reſp. Modo in vno ſenſu, modo in 20
alio citatur, exemplum ſit de ſenſu literali apud D. Matthæum *cap.*19. *num.*4. citatur locus Geneſis *cap.*1. *num.*17. *Maſculum, & Fœminam fecit eos.* De ſenſu ſpirituali, Ioan. 19. *num.*36. citat in ſenſu ſpirituali locum Exodi *cap.*12. *n.*46. *Os illius non confringetis*, de Chriſto præfigurato per Agnum Paſchalem cui non frangebant crura in ſacrificio, in quo literali ſenſu accipitur in veteri Teſtamento loco citato, & Numer. *capit.*9. *num.*12.

Quæres 10. Quotuplex ſit Sacra ſcrip- 21
tura? à quo auctore fuerit ſcripta? & an ſit bona?

Reſp. Duplex eſt Sacra Scriptura Veteris, & Noui Teſtamenti, illam vocant Moſaicam, quia à Deo Moyſi data fuit vt publicaret eam populo, hanc nuncupant Euangelicam à Chriſto publicatã mediantibus Apoſtolis per vniuerſum Orbem. Vtraque Auctorem habet Deũ, Ad Roman. *cap.* 1. initio. *Paulus Apoſtolus ſegregatus in Euangelium Dei; quod antea promiſerat per Prophetas ſuos in Scripturis Sanctis de Filio ſuo.* Ad Hebr. *cap.* 1. *num.* 1. *Multifariam multiſque modis olim Deus loquens in Prophetis, nouiſſime*

me diebus iſtis locutus eſt nobis in Filio. Cur autem vtriuſque Teſtamenti Deus ſit Authore, a eſt ratio ex S.Thoma. 1.2. *q.* 98. *art.* 2. quia ad eumdē ſpectat proponere finem, & ordinare media ad finem, lex autem Euangelica eſt finis veteris legis, per hanc enim homines deducebantur ad Chriſtum tamquam ad finem legis iuxta illud Roman. *cap.*10. *num.*4. *Finis legis eſt Chriſtus*. Deus autem neutrum Teſtamentum per ſe immediatè promulgauit, ſed vetus miniſterio Angelorum pronuntiauit Moyſi, & per hunc populo Iudæorum. Nouum vero per Chriſtum publicauit Apoſtolis, & per hos toti mundo. Iſta promulgatio mediata apertè colligitur ex Apoſtolo ad Hebr. *cap.*2.*num.*2.ad Galat.*cap.*3. *num.*19. ex D.Aug. 3. *de Trinit. cap.fin.* D.Thoma 1.2.*q.*98. *art.*3. Eſt autem vtraque lex bona, de veteri habentur multæ auctoritates Pſal. 18. *num.*8, *Lex Domini immaculata conuertens animas*. Paulus ad Rom. 7. *num.*16. *Conſentio legi, quoniam bona eſt*. Idem ibidem *num.* 22. *Lex quidem ſancta, & mandatum ſanctū & iuſtum, & bonum.* Noui vero Ioann. 15. *num.*10. *Si præcepta mea ſeruaueritis manebitis in dilectione mea.* Marci *cap.* 16. *num.* 16. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit.* Et in Tridentino *Seſſ.*4. *Euangelium dicitur fons omnis, & ſalutaris veritatis*.

Eſt itaq. de fide credendum, vtrumque Teſtamentum Deum habere auctorem, eſſe ſanctum, bonum, & immaculatum, promulgatum Vetus quidem miniſterio Angelorum, nouum vero per Chriſtum Apoſtolis, & per hos toti terrarum orbi.

Hæretici contendunt legem veterem fuiſſe malam, quod probant. Primo eiuſdem auctoritate, nam Ezechiel. 20. *n.*25. dicitur. *Ego dedi eis præcepta non bona, & iudicia, in quibus non viuent.* Roman. *cap.*4. *num.*15. *Lex iram operatur*. Idem ibidem *cap.*5. *num.*20. *Lex ſubintrauit, vt abundaret delictum*. Ad Hebr. *cap.*8. *num.*7. *Si prius teſtamentum culpa vacaſſet, non vtique ſecundi locus inquireretur*.

Secundo, lex vetus erat dura, inhumana, & impoſſibilis, Exodi *cap.* 21. *n.*2. *Oculum pro oculo, dentem pro dente*, & ideo illud Chriſtus ſuſtulit, vt apparet in Matth. *cap.*5. *num.*38. *Audiſtis, quia dictum eſt, oculum pro oculo, & dentem pro dente, ego autem dico vobis non reſiſtere malo*.

Tertio, lex noua eſt contraria veteri, ergò ſi noua eſt bona, vetus eſt mala, & iniqua. nam Sap. 11. *n.*25. dicitur quod Deus diliget omnia. *Diligis omnia, quæ ſunt, & nihil odiſti eorum, quæ feciſti*. Contrarium habetur Rom. 9. *num.* 13. *Iacob dilexi, Eſau autem odio habui*. Item Vetus in Gen. *cap.*2. *num.*2. dicit, Deum ab omni opere quieuiſſe die ſeptimo; nouum vero in Ioan. *cap.* 5. *num.* 17. dicit, Deum vſque modo operari. Quāplures vtriuſque Teſtamenti contradictiones refert Becan. *cap.*3. *de fide q.*8. *à num.*7.

Reſp. Legem non ſolum fuiſſe bonā, 22 ſed etiam valde vtilem, non tamen erat perfecta, & ſufficiens ad ſalutem; ejus bonitas ſuperius probata fuit. Vtilitas colligitur ex illo Pſalmi 18. *Lex Domini immaculata conuertens animas*. Roman. 3. *num.*20. *Per legem cognitio peccati*. Idem *cap.*7. *num.*7. *Peccatum non cognoui niſi per legem*. Imperfectio eius deducitur ex *cap.*7 *Hebr. num.*19. *Nihil ad perfectum adduxit lex*. Idem ad Galat. *cap.*4. *num.*9. vocat legem elementa infirma, & egena. Inſufficiens demum dicitur ad ſalutem, ad Galat. *cap.*2.*n.*16. *Scientes autem, quod non iuſtificatur, homo ex operibus legis, niſi per fidem Ieſu Chriſti, & nos in Chriſto Ieſu credimus, vt iuſtificemur ex fide Chriſti, & non ex operibus legis, propter quod ex operibus legis non iuſtificabitur omnis caro*. Ex his patet reſponſio ad obiecta.

Ad primum dico, illas auctoritates ſolum probare legem veterem fuiſſe imperfectam, & inſufficientem ad ſalutē, ex quo ibi dicitur non bona, & culpabilis, id eſt, inſufficiens ad ſalutem propter ſuam imperfectionem.

Ad ſecundum dico, legem veterem fuiſſe quidem multum difficilem, aſperam,

ram, & duram reſpectiuè ad Euangelicam, quæ facilis, & ſuauis eſt, iuxta illud Matth. 11. num. 30. *Iugum meum ſuaue eſt, & onus meum leue*; non ideo tamen dicenda eſt inhumana, & impoſſibilis ex ſua difficultate, lex enim licet dura, & difficilis, non deſinit eſſe lex, ſed ſeruanda eſt, *l. Proſpexit, ff. qui, & à quibus*, Nauar. *conſil.24. de hæret.* Tuſch. *verb. lex concluſ.* 262.

23 Ad tertium dico, legem veterem non aduerſari nouæ, ſed inter ſe eſſe concordes, ſi bene intelligentur loca, quæ ad inuicem videntur pugnare, iuxta quod dictum fuit ſuperius de diuerſis ſenſibus Sacræ ſcripturæ. Nam Deus diligit omnia, & nihil odio habet, dilectione naturali vnumquodque creans iuxta ſuā naturam, ita quod nihil eorum odit, ideſt, nihil deeſt, quod illis debitum ſit iuræ naturæ, omnia enim Dei opera perfecta ſunt, Eſau vero odio habuit ratione ſuæ malitiæ, non ratione naturæ, cum illum creauit perfectum ſecundum requiſita ſuæ naturæ. Deus quieuit ſeptima die quo ad creationem mundi, modò autem adhuc operatur quo ad creationem ſingulatium, atque quo ad gubernationem, & conſeruationem creaturarum, quæ ab eius influxu conſeruatiuò perenniter dependent.

Quæres 11. An lex vetus modò obliget omnes homines?

24 *Reſp.* Lex vetus ſolum Iudęos obligauit, nequaquam Gentiles, qui ſi volebant ſe aggregare Hebræis, recepti inter Iudæos tenebantur ad obſeruationē legis. Nos Chriſtianos obligat non quo ad obſeruantiam, ſed quo ad fidem, in quantum credere debemus quicquid in illa repetitur ſcriptum, quatenus erat figura omnium eorum, quæ in Chriſto completa ſunt. Abrogata autem fuit quo ad obſeruationem reſpectu pręceptorum cerimonialium, & iudicialium; reſpectu vero præceptorum moralium non fuit abrogata, neque abrogari poteſt, vnde quo ad hoc manet, & obligat omnes homines Iudæos, Gentiles, & Chriſtianos. Abrogata autem fuit lex vetus à Chriſto Domino, & ceſſauit in morte Chriſti quo ad ſui obligationem non tamen quod ad ſuam vtilitatem, neque ſubito mortifera fuit vtentibus illa.

Prima pars, quod lex vetus ſolos Iudæos obligauerit, colligitur ex Exodo *cap.19.* & ſequentibus, vbi Deus legem dedit Moyſi promulgādam ſoli populo Iudæorum, ergo is ſolus tenebatur illis legibus, illi enim tantum obligantur ad legem obſeruandam, quibus promulgatur, ratione cuius fiunt ſubditi. Confirmatur *ex cap.4. Deuter. num. 8. Quę eſt alia gens ſic inclita, vt habeat ceremonias, iuſtaque iudicia, & vniuerſam legē.* Item Pſal. 147. *num.* 20. *Non fecit taliter omni nationi, & iudicia ſua non manifeſtauit eis.* Ita omnes cum S. Thoma 1. 2. *q.98. art.4.* Hoc priuilegium ſolis Hebræis Deus conceſſit ex mera graria, iuxta promiſſionem Abrahæ, in cuius ſemine benedicendæ erant omnes gētes per Chriſtum, qui ex ſemine Abrahæ natus fuit.

Secunda pars, quod Gentiles non tenetentur illis legibus, probatur, quia lex non obligat niſi illos, quibus promulgatur, *l. Leges C. de legib. Cap. 1. de poſtul. prælat.* ſed lex moſaica non fuit promulgata Gentilibus, ergo illos non affecit. Intellige quo ad pręcepta ceremonialia, & iudicialia, nam quo ad pręcepta moralia, & iuris naturæ omnes tenētur, vt cum cōmuni docet D. Thomas 1. 2. *q.98. art.5.* Becanus. de lege Moſaica *q.3. concl.2.* Inter Iudæos recepti Gentiles tenebantur illorum lege, vt colligitur *ex cap. 12. Exodi num.48. Si quis Peregrinorum in veſtram voluerit tranſire coloniam, & facere Phaſe Domini, circumcidetur prius omne maſculinum eius & tunc rite celebrabit, eritque ſicut indigena terræ.* Licet autem ex ea auctoritate nullū exprimatur obligationis verbum, nihilominus hoc ipſo, quod circumcidebantur, Iudeorum legi ſubijciebantur, vt docet D. Paulus *cap.5. ad Galat. num.3. Teſtificor omni homini circūcidenti ſe, quoniam debitor eſt vniuerſæ legis faciendæ.* Sicut qui baptizatur obli-

gatur legi Euangelicæ.

Tertia pars, quod legi veteri Chriſtianus non teneatur, patet, quia illi publicata non fuit, & quia ab initio ſtatus Euangelici ceſſauit, vt mox probabitur. Pertinet vero ad nos, quo ad duo, nempe quo ad præcepta moralia, quia ſunt legis naturæ omnes homines obligantia; & quo ad fidem, quatenus credere debemus, verum eſſe quicquid habetur, & exprimitur in lege veteri.

Quarta pars, quod lex vetus abrogata fuerit quo ad præcepta cerimonialia, & iudicialia, de fide colligitur ex diuerſis Sacræ Scripturæ locis, Lucæ *cap.*16. *num.*16. *Lex, & prophetæ vſque ad Ioannem* Paulus ad Galat. *cap.*3. *n.*24 *Lex pedagogus noſter fuit in Chriſto; at vbi venit fides, iam non ſumus ſub pedagogo*. Manet vero quo ad moralia, & veritatem fidei, iuxta illud Baruch. *c.*4. *num.*1. *Hic liber mandatorum Dei, & lex quę eſt in ęternum*. Lex igitur manet in æternum quo ad moralia, & quo ad rē ſignificatam, abrogata vero fuit quo ad reliqua præcepta, & ſignificationem, Ita D. Thom. 1. 2. *q.*103. *art.*3.

Quærunt Theologi, an moralia abrogata fuerint ſaltem quatenus à Myoſe conſcripta ſunt in teſtamento veteri? Sotus, Medina, & Valentia negāt. Bellarminus cum alijs affirmat apud Becan. *cap.*4. de lege moſaica *q.*8. *num.*5. Videtur quæſtio parui momenti, ideo omitto; hoc certū eſt, quod præcepta moralia quatenus naturalia sūt ab omnibus obſeruāda sūt quatenus Moſaica à ſolis Hebræis, quatenus Euangelizata ab omnibus, lex enim Euāgelij omnibus mortalibus neceſſaria eſt ad ſalutem.

Sexta pars, quod legem veterem abrogauerit Chriſtus in ſua morte, probatur ex illis verbis: *Conſumatum eſt*. quę protulit in Cruce pendens. Confirmatur, Tum quia Matth. 27. *num.* 51. velum templi tunc ſciſſum fuit, quod indicat expirationem legis, Tum quia Chriſtus per ſuam mortem redemit eos, qui erant ſub lege ſubdendo illos legi Euangelicæ ex D. Paulo ad Galat. *cap.*4. *num.*5. Ita D. Thom. 1. 2. *q.*103. *art.*3.

Nonnulli hæretici volunt legem abrogatam fuiſſe à Ioanne Baptiſta, non autem per mortem Chriſti, primo quidem quia *Lex, & prophetæ vſque ad Ioannem*, Lucæ *cap.*16. *num.*16. ſed id intelligitur, quod lex, & prophetę prædixerūt Chriſtum venturum, & hæc prędictio durauit vſque ad Ioannem, qui Chriſtum non prędixit, ſed pręſentem iam prædicauit, & digito demonſtrauit, vnde canit Eccleſia, *Te quidem mundi ſcelus auferentem indice prodis*. Secundo; lex fuit vmbra, & Chriſtus lux, ſed adueniente luce ceſſat vmbra, ergo per aduentum Chriſti ceſſauit lex antequam moreretur. Lex quidē fuit vmbra Chriſti venturi præciſè in quantum redempturus erat mundum per ſuam mortem, conſequenter lex adumbrata manſit vſque ad mortem Chriſti, per quam tunc fuit vera lux mundi, & ideo tunc ſolum euanuit vmbra legis.

An autem præciſè in puncto mortis ceſſauerit lex, an in reſurrectione? Dico, perfectam fuiſſe abrogationem legis per Reſurrectionem in morte inchoatam, vt Sotus *lib.* 2. *de iuſtitia q.*5. *art.*4. probat *ex cap.* 4. *Roman. num.* 25. *Traditus eſt propter delicta noſtra, & reſurrexit propter iuſtificationem noſtram*. Ratio eſt, quia etiam Reſurrectio in lege præfigurata fuit. Oppoſitū docet Valent. quē ſequitur Becan. *q.*9. *de lege Moſaic. n.*11. vbi *n.*12. reſpōdet ſupradictis Soti argumentis; ad primum quidem, Chriſtum reſurrexiſſe propter iuſtificationem noſtram, ideſt ad confirmandam fidem noſtram, qua iuſtificamur, tametſi enim Chriſtus per mortem ſuam ſufficienter pro nobis meritus fuit iuſtificationem, & remiſſionem peccatorum, hoc tamē beneficium nō applicatur nobis niſi per fidem in Chriſtum, quæ vehementer fuit confirmata in nobis per Reſurrectionem ſecundum Apoſtolum 1. *Corinth. cap.*15. Id totum verum, nihilominus verum quoque eſt reſurrexiſſe etiam propter noſtram iuſtificationem, vt aperte dicit Apoſtolus loco citato, & à ſenſu literali, qui inter alios potior eſt, recedendum non eſt, ex ſupradictis *q.*4. & adhi-

adhibetur, potiſſimum in explicandis myſterijs fidei. Confirmatur illud, quia in ſacris litteris ferè ſemper cum paſſione coniungitur reſurrectio, Matth. 16. num. 21. Lucæ 9. nu. 22. Marci 9. nu. 30. Paulus 2. Corint. 5. nu. 15. primo, ad Theſſal. 4. *num.* 13. Quod reſurrexerit propter noſtram iuſtificationem habetur etiam Act. 13. *num* 33. *Et nos vobis annuntiamus eam, quæ ad patres noſtros repromiſſio facta eſt, quoniam hanc Deus adimpleuit filijs noſtris reſuſcitans Ieſum.* Hoc idem docet D.Thom. *part.* 3. *q.* 53. *art.* 1. dum dicit reſurrexiſſe ad complementum noſtræ ſalutis. Ex his etiam patet ad eius reſponſionem, nam ex eo, quod redemptio per mortem fuerit principale miſterium noſtræ ſalutis, non ideo negandum eſt, myſterium reſurrectionis fuiſſe figuratum in lege veteri, & proprerea legem adhuc ex parte adumbratam per reſurrectionem euanuiſſe.

Septima pars, quod lex abrogata quo ad obligationem pro aliquo tempore inter mortem, & Pentecoſten vtilis fuerit, probatur; Tum quia lex noua nondum erat ſufficienter promulgata, ergò vetus ſuam vim adhuc obtinebat. Tum quia ſi lex vetus pænitus quo ad omnia fuiſſet ſublata, tunc homines fuiſſent ſine lege, ac proinde caruiſſent remedijs ad ſalutem neceſſarijs, nec refert dicere, in eo caſu adfuiſſe legē naturæ, quia etiam illa aderat tempore legis moſaicæ. ergò ſignum eſt, quod illa ſola non ſufficiebat; neque reuelat difficultatem, ſi dicamus, ſtatim incæpiſſe legem Euāgelicam, & Baptiſmum, quibus poterāt homines iuſtificari, quia eo tempore multi legem Euangelicam ignorabant, & alij ſpernebant, immò nondum erat publicata: Ita docent Scotus, & Gabriel apud Becan. *q.* 9. *de lege Moſaica*, vbi pro hac ſententia adducit D.Bernard: *epiſt.* 7 his verbis. *Tamdiù credendum eſt antiqua valuiſſe Sacramenta, quamdiu palam interdicta non fuiſſe conſiteris.*

Octaua pars, quod lex vetus non fuerit ſtatim mortifera, licet eſſet mortua, probatur ex facto D. Pauli, qui circumcidit Timotheum Act. 16. *num.* 3. & cum Hebræis ſe purificauit, vt ibidem legitur *cap.* 21. *nu.* 26. Et ita docet D. Auguſt. *Epiſt.* 19, *ad Hieron.* contra Sanctum Hieron. apud D. Thomam 1. 2. *q.* 103. *art.* 4. Diuus ergò Auguſtinus dicit, non fuiſſe peccatum mortale vti illis ceremonijs ad colendum Deum, non autem prout prænuntiabant Chriſtum venturum, quod fuiſſet graue peccatū, cum iam Chriſtus venerit, & Apoſtolus Paulus illis vſus fuit ad proteſtandum illas fuiſſe bonas, & à Deo inſtitutas pro tempore legis obſeruandas, & vt hac via Iudæos facilius traheret ad legem Euangelicam.

Quæres 12. An lex noua, quæ dicitur Euangelica, ſeu nouum Teſtamentū à Chriſto Domino inſtituta fuerit obligās omnes homines ad ſui obſeruationem?

Reſp. Nouum Teſtamentum à Chriſto Domino inſtitutum fuit, & obligat 25
homines cuiuſcumque nationis ad ſui obſeruationem.

Prima pars, quod legem nouam Chriſtus inſtituerit, probatur Ioan. *cap.* 14. *num.* 15. *Mandata mea ſeruate.* Idem *cap.* 15. *num.* 10. *Si præcepta mea ſeruaueritis, manebitis in dilectione mea.* Matth. *cap.* 28. extremis verbis. *Docete eos ſeruare omnia, quæcumque mandaui vobis.* Sed non eſt eſt immorandum in probatione huius, quia luce clarius eſt.

Notandum autem; quod ſicut in le- 26
ge veteri tria dabantur præceptorū genera, nā erant alia ceremonialia, alia iudicialia, alia moralia, de quibus D.Thomas 1. 2. *q.* 99. *art.* 5. & in ſequentibus quæſtionibus; ita & noua continēt alia tria, moralia, Sacramentalia, & fidei; de moralibus agitur præcipuè *cap.* 19. Matthæi, de Sacramentalibus, de baptiſmo quidem: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto non poteſt introire in regnum Dei* apud Ioan. *cap.* 3. *num.* 5. qui *cap.* 6. *num.* 53. agit de Sacramento Euchariſtiæ: *Niſi manducaueritis carnem filij hominis, &c.* de præcepto fidei habetur Marci *cap.* 16. *num.* 16. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit ſaluus erit, qui verò non crediderit condemnabitur.* Item Ioan. 8. *num.* 24. *Si non credideritis, quia*

ego ſum, moriemini in peccato veſtro. Vide D.Thom.1.2.q.106. vbi multa de lege noua.

27 Eſt autem de fide, quod Chriſtus nō ſolum ſit Redemptor noſter, ſed etiam Legiſlator noui Teſtamenti, definitum in Tridentino *ſeſſ.6. Canon.21.* his verbis. *Si quis dixerit, Chriſtum Ieſum à Deo hominibus datum fuiſſe vt Redemptorem, cui fidant, nō etiā vt Legislatorem, cui obediant: Anathema ſit.* Hoc decretum fuit cōtra errorem Caluiniſtarum, & aliorum hæreticorum, qui aſſerebant Chriſtum eſſe tantum Redemptorem, non autem Legislatorem.

28 De fide quoq; eſt, Euangelium Chriſti continere præcepta obligantia, præter præceptum fidei, contra Caluaniſtas definitū in eadem *ſeſſ.6. can.19.* his verbis. *Si quis dixerit nihil præceptum eſſe in Euangelio, præter fidem; anathema ſit.*

Secūda pars, quod lex Euangelij omnes obliget, probatur authoritatibus adductis in præcedenti Notando. Confirmatur, quia dicitur Matth. *cap. 19. num.17. Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata.*

29 Hæretici docent, præcepta decalogi eſſe impoſſibilia obſeruatu, ac proinde neminem obligare, impoſſibilium enim nulla eſt obligatio, ex Reg. 6. *in* 6. probant ex eo, quod opera quę fiunt etiā à iuſtis, sūt immūda, & maculata propter cōtagionem peccati originalis, quod in homine manet dū in hoc mundo viuit. Sed hæc omnia ſunt falſa, nam luce clarius eſt, hominem Dei gratia poſſe ſeruare præcepta, & in multis Sacræ Scripturæ locis docetur, Ezechiel. 36. *nu.27. Spiritum meum ponam in medio veſtri, & faciam, vt in præceptis meis ambuletis, & iudicia mea cuſtodiatis.* Ioan. 5. *num.3. Hæc eſt caritas Dei, vt mandata eius cuſtodiamus, & mandata eius grauia non ſunt. lib.3.* Regum *cap. 14. num.8. Non fuiſti ſicut ſeruus meus Dauid, qui cuſtodiuit mandata mea.* De ſanctis Zacharia, & Eliſabeth Lucę. 1. *num.6.* dicitur. *Incedentes in omnibus mandatis, & iuſtificationibus Domini ſine querela.* De quodam iuuene dicitur Matth. 19. *num.20. Omnia hæc cuſtodiui à iuuentute mea.*

Eſt autem de fide definitum in eodē Trident. *ſeſſ.6. can.18.* præcepta Dei nō 30
eſſe obſeruatu impoſſibilia illis verbis *Si quis dixerit, Dei præcepta homini etiā iuſtificato, & ſub gratia conſtituto eſſe ad obſeruandum impoſſibilia. Anathema ſit.* Præterea error eſt in fide aſſerere peccatum originale hominem comitari in hac vita, nam de fide definitum eſt *ſeſſ.5. can.3.* illud tolli per Sacramentum Baptiſmi.

Quæres 13. Quid, & quotuplex ſit Traditio, ex qua articuli fidei conſtituuntur? Suppoſito duplici genere traditionum. Aliæ enim dicuntur Apoſtolicæ, de quibus in præſenti, Alię Eccleſiaſticę, de quibus in ſequenti quæſtione.

Reſp. Traditio Apoſtolica eſt Ca- 31
tholicum dogma à Deo Oretenus reuelatum Apoſtolis, & per Apoſtolos continua ſucceſſione toti Eccleſiæ, cui proponitur credēdum vti myſterium fidei, aut bonorum morum, ita quod continet articulos fidei, & paris eſt auctoritatis cum libris Canonicis. Colligitur id totum ex Sanctis Patribus, & Concilio Tridentino, atque ex Sacra Scriptura.

Ex Sacra Scriptura ad Theſſal. *cap.2. num.14. epiſt.2. Itaque fratres ſtate, & tenete traditiones, quas didiciſtis, ſiue per ſermonem, ſiue per Epiſtolam.* Hebræi quoque ſuas habebant traditiones, de quibus fit mentio à Chriſto pluribus in locis, Matth. *cap.15. num.2.* Marci *cap.7* pluribus vicibus, & Act. *cap.6. num.14. Audiuimus eum dicentem, quoniam Ieſus Nazarenus hic deſtruet locum iſtum, & mutabit traditiones, quas tradidit nobis Moyſes.*

Ex Tridentino *ſeſſ.4.* hęc habentur de Traditionibus. *Perſpicienſque hanc veritatem, & diſciplinam contineri in libris ſcriptis, & ſine ſcripto Traditionibus quæ ab ipſius Chriſti ore ab Apoſtolis acceptæ, aut ab ipſis Apoſtolis, Spiritu ſancto dictāte quaſi per manus traditæ ad nos vſque peruenerunt.* Et paulo infra. *Nec non traditiones ipſas tum ad fidem, tum*

ad

ad mores pertinentes, tamquam vel oretenus à Chriſto, vel à Spiritu Sancto dictatas, & continua ſucceſſione in Eccleſia Catholica conſeruatas pari pietatis affectu, ac reuerentia ſuſcipit, ac veneratur. In calce eiuſdem ſeſſionis. *Si quis autem libros ipſos integros cum omnibus ſuis partibus prout in Eccleſia Catholica legi conſueuerunt, & in Veteri vulgata latina editione habentur, pro ſacris, & Canonicis non ſuſceperit, et Traditiones prædictas ſciens, et prudens contempſerit, anathema ſit.*

32 Ex ſanctis Patribus, Auguſt. *lib.4. de Baptiſmo cap.4. Quod vniuerſa tenet Eccleſia, nec Concilijs inſtitutum, ſed ſemper tentum eſt, nonniſi auctoritate Apoſtolica traditum rectiſſime creditur.* Alia loca ſanctorum Patrum habes apud Gratianum *diſt.* 11. *&* 12.

Colligitur ex dictis ad traditionem Apoſtolicam tria ſpectare, *Primum*, quod illa procedit de ore Dei, Chriſti, ſeu Spiritus Sancti, & ad totam Eccleſiam continua ſucceſſione peruenit per Apoſtolos. *Secundum*, quod illa parem habet auctoritatem cum libris Canonicis, ac proinde facit articulos fidei, ſicut & libri Canonici. *Tertium*, quod traditionibus diſcredens eſt hęreticus excommunicatus in dicto Concilio, & in Bulla Cœnæ. Id totum colligitur ex allatis decretis Tridentini. De illis latè Azor. *par.* 1. *lib.*8. *cap.*4. Turrian. *lib.*2. *cap.*16. *lib.*5. *cap.* 4. Corduba *lib.*4. *quæſt.*1. *propoſ.*5. Becan. *de fide cap.*4.

33 Quod Traditiones ſint paris auctoritatis cū libris Canonicis, hoc de fide tenendum eſt ex allegatis locis Tridentini. Confirmatur id, Tum quia in vtriſque continentur articuli fidei. Tum quia vtriuſque auctor eſt Deus. Tum quia ſicut humanum ius, quod duplex eſt, Scriptum, quod vocatur lex, & non ſcriptum, quod dicitur conſuetudo, ex doctoribus cum Gratiano *diſt.* 1. *cap.*3.

34 *&* 5. parem inducit obligationem, ſiuè ſit ſcriptum, ſiue non, vt omnes teſtantur in materia legum, & conſuetudinis, hæc enim altera lex elicitur, *cap. conſuetudo* 5. *diſt.*11. & inſtituta maiorum pro lege habentur, *cap. In his* 7. *diſt.*11. ita ius diuinum, quod duplex eſt, vnum ſcriptum, quod ſunt libri Canonici, de quibus hactenus ſub nomine ſacrę ſcripturæ, alterum non ſcriptum, quod eſt traditio à Chriſto tradita oretenus ſine ſcripto Apoſtolis, & per illos toti Eccleſiæ, parem inducere habent obligationem cum libris Canonicis.

Subijciam in exemplum nonnullas Traditiones pro intelligentia dictorum, præter tria exempla ſuperius ſub *q.*2. adducta de libris Canonicis, quorum ſolus Deus author; quique intacti, & integri peruenerunt ad Eccleſiam, quæq. illorum verū ſenſum ad mentem diuinę veritatis habet, & conſeruat. Hæc tria de fide credenda ſunt, & cum non habeantur in iure ſcripto, proueniunt ex traditione, & iure non ſcripto.

Habemus etiam per Traditionē Symbolum Apoſtolorum eſſe verè Canonicum continens regulam fidei noſtræ. 35
Reliqua duo Symbola Patrum nimirū dictum, *Credo maior*, extenſione ſententiarum, & explicatione, & illud S. Athanaſij non dicuntur Apoſtolica, ſed tantū Eccleſiaſtica, illud in diuerſis Concilijs compoſitum ad declarandam fidem, & impugnandos errores hæreticorum, hoc explicatiuum myſteriorū vnitatis, & Trinitatis Diuinæ, & Incarnationis Verbi; ambo vocantur quaſi regula fidei, & declaratio ſymboli Apoſtolorum, quod Sancti Patres in diuerſis Concilijs authoritate Apoſtolica Congregatis explicarunt pet poſterius, contra inſurgentes hæres. Vide D.Thom. 2.2. *q.*1. *ar. fin.* Durand. *in* 3. *diſt.* 25. *q.*2.

Negans ſymbolum Apoſtolicum eſſe 36
ab Apoſtolis compoſitum hæreticus eſt, idem dic de reliquis duobus ſecundum quid minus, nimirum eſſe ſuſpectum, quia ab Eccleſia acceptantur, & ſolemnizantur vt à Sanctis Patribus compoſita.

Eſt Apoſtolica traditio, quod B.V.M. 37
ſemper fuerit Virgo, ante partum, in partu, & poſt partum; contrarium aſſerere eſt dogma hæreticum à Sanctis Patribus impugnatum, à S. Hieronymo

contra

contra Heluidium, & à S. Auguſtino *lib. de hær. ſib. cap.* 84.

38 Septennarium numerum Sacramentorum non eſt expreſſum in Biblia, ex qua tameu deducitur per traditionem Apoſtolicam communi conſenſu Patrũ in Concilijs Florentino, & Tridentino *Seſſ.7. can.* 1. vbi anathematizantur aſſerentes eſſe plura, vel pauciora, vide Catechiſmum Roman. de hac Traditione de Sacram. in genere *Sect.*19.

39 Infantes ſunt baptizandi, eſt Apoſtolica traditio, Auguſt. in Geneſi ad literam *cap.* 23. Catechiſmus de Sacramen. Baptiſmi *Sect.*32. Trident. *Seſſ.* 5. *can.*4. anathematizat negantes paruulos eſſe baptizandos, *&* *ſeſſ.*7. *can.* 13. excommunicantur aſſerentes paruulos baptizatos non eſſe connumerandos inter fideles; aut eſſe rebaptizandos factos adultos, arq. dicens, melius eſſe omitti eorum baptiſma, quam baptizari ſola fide, ſine aliquo actu proprio credendi; *& can.*14. ſimiliter excommunicantur aſſerentes, paruulos cum adoleuerint, interrogandos eſſe, an ratum velint habere ſuſceptum baptiſma, ſi nolint, ſuo eſſe arbitrio relinquendos, neque cogendos ad vitam Chriſtianam.

40 Traditione Apoſtolica habetur, baptiſmum ab hæreticis collatum cum intentione faciendi, quod facit Eccleſia, eſſe validum, & verum, D. Aug. *lib.* 2. *de Bapt. cap.*7. *& lib.*5. *cap.*23. Vide *cap. Ad hoc vero* 6. *diſt.*32. *cap. Romanus* 22. *& ſeq. diſt.*4. *de conſecr.* vnde Tridentinum *Seſſ.* 7. *can.*4. anathematizauit contrarium aſſerentes. Vide quæ dixi *cap.*1. *q.*50. *num.*157.

41 Notandum autem eſt, quod Traditiones ſunt in duplici differentia, vt colligitur ex Trident. ibi: *Nec non traditiones ipſas tum ad fidem, tum ad mores;* nam aliæ ſpectant ad fidem præcisè, quibus honor præſtatur ſine obſequio ſeruitutis, cum ſolo aſſenſu, & actu credendi; huius generis ſunt priora exempla allata de libris Canonicis, de ſymbolo Apoſtolorum, de ſeptem Sacramentis, & de perpetua virginitate B. M. Hæc enim fidei myſteria ſolo aſſenſu intellectus, & pio voluntatis affectu venerantur; & per actum credendi conſumantur. Aliæ vero ſpectant ad mores, ritus, & ceremonias Eccleſiæ, quæ venerandæ ſunt non ſolum per aſſenſum intellectus, & affectum voluntatis, ſed etiàm quandoque exequendæ ex præcepto obſeruationis, cuiuſmodi ſunt traditiones de baptizãdis infantibus, de formis adhibendis in adminiſtratione Sacramentorum, &c. Et in his verificatur illud dictum Catholicum. *Fides ſine operibus mortua eſt.* Nõ enim ſufficit credere, quod paruuli ſint baptizandi, ſed præterea quod creditur exequutioni demandandum eſt, cum opus eſt. Non ſufficit credere obſeruationem præceptorum Dei ducere in vitam æternam, ſed aſſenſui adijciendum eſt operis exercitium.

Quæres 14. An de ratione Traditionis Apoſtolicæ ſit, quod illa continua ſucceſſione, ſine vlla interruptione, ab ore Chriſti per Apoſtolos proueniens obſeruata fuerit ab Eccleſia Catholica? Ratio dubitandi, quia multæ traditiones Apoſtolicæ reiectæ fuerunt, & non obſeruatæ, aut mutatæ fuerunt etiam per ſanctos Patres, nam S. Cyprianus negauit, eſſe verum baptiſmum traditũ ab hæreticis contra alios Sanctos Patres, prout dixi ſupra; eſt tradirio Apoſtolica, quod trina merſio fiat in Baptiſmo ſecundum D. Baſilium in lib. de Spiritu Sancto *cap.*27. & refertur *cap. Multi ſunt* 80. *diſt.*4. *de conſecr.* & nihilominus in Concilio Toletano 4. *cap.* 5. *relato Cap. Propter* 83. *diſt.*4. *de conſecr.* præcipitur 42
vnica merſio ad ſignificandam vnitatem Deitatis in tribus perſonis, tunc id neceſſarium contra hæreticos negantes vnitatem eſſentiæ in diuinis perſonis, in Rituali Pauli V. approbatur vſus trinæ infuſionis, atque etiam immerſionis, vbi eſt conſuetudo, de his modis baptizandi vide *Cap. Poſtquam* 76. *Cap. Si quis* 77. *Cap. De trina* 78. *Cap. Eodem modo* 79. *diſt.*4. *de conſecr.*

Reſp. Duo ſunt de eſſentia Traditio- 43
nis; vnum quod procedat de ore Chriſti, alterum quod huiuſmodi proceſſio conſeruata fuerit ſine interruptione in

Eccle-

Eccleſia Dei, ita vt ſemper conſtiterit, illius auctorem fuiſſe Chriſtum, vt colligitur ex dictis initio præcedenris quæſtionis; vnde in Traditione duo ſpectantur; Inſtitutio Ritus, & præceptum obſeruationis, vt traditio ſit, ſufficit primũ, quod nimirum inſtirutio credatur emanata à Chtiſto, ſiuè deinde ſit præcepto, & obſeruetur hoc vel illo modo, quando non fuit expreſſum à Chriſto, ſpectat ad Eccleſiam, quæ à Spiritu Sancto recta pro opportunitate temporum diſponit quæ agenda ſunt. Neque vniuerſaliter
44 verum eſt, quod omnis inſtitutio ſit etiã in præcepto, ſeu de præcepto diuino, nã Inſtitutio Euchariſtiæ fuit in Cœna Domini, & tamen nullus debet celebrare, aut ſumere poſt cœnam, immò neque poteſt, cum eſſe id graue peccatum omnibus conſtet. Sic in caſu noſtro, de fide eſt, traditionem eſſe Apoſtolicam, baptiſmum confici trina merſione, & infantes eſſe baptizandos, atque valere baptiſmum ab hæreticis collatũ; an vero hoc ſit de præcepto diuino obſeruandum, itaut aliter collatum ſit inualidũ, non fuit definitum, ſed id relictum fuit prudenti arbitrio Eccleſiæ, quę ex neceſſitate temporum modò cum vna menſione, modò cum pluribus, interdum infuſione, vt nunc ſeruatur, Sacramentum baptiſmi confert pro extirpandis hæreſibus. Et ex his patet ad rationẽ dubitãdi. Præterquamquod factũ huius, vel illius non deſtruit naturam Traditionis, quæ non deſinit eſſe Apoſtolica ex facto cõtrario, ſicut & alij articuli fidei, quibus quotidie Hæretici verbis & factis aduerſantur, & tamen nõ deſinũt eſſe articuli fidei, ſed magis illorum veritas eluceſcit, ſicut examinatur, & probatur aurum per ignem.

Quæreſ. 15. Quid ſit Traditio Eccleſiaſtica? & quæ ad ipſam ſpectent?

45 *Reſp.* Eſt illa, quæ ab ore Sanctorum Apoſtolorum, ſummorum Pontificum, & Patrum noſtrorum ad nos peruenit; non facit articulum fidei, vnde minoris eſt auctoritatis, illi tamen aduerſans temerarius eſt, & de hæreſi ſuſpectus.

Prima pars, quod Eccleſiaſtica Traditio proueniat à Sanctis Patribus, probatur ex diſtinctione inter ipsã, & Apoſtolicam, quod hæc vocatur Apoſtolica, quia originem habet ab orę Chriſti, qui per Apoſtolos illam communicauit toti Eccleſiæ; illa vero dicitur Eccleſiaſtica, quia ab Eccleſia, non ex ore Chriſti proceſſit; De his traditionibus D. Aug. relatus *cap. Eccleſiaſticarum* 5. *diſt.* 11. *Eccleſiaſticarum inſtitutionum quaſdam inſcriptis quaſdam vero Apoſtolica traditione per ſucceſſores in miniſterio cõfirmatas accepimus; quoſdam vero conſuetudine roboratas, approbauit vſus.* Ecce tria inſtitutionum genera; primum refertur ad Sacram Scripturam contentam in libris canonicis; ſecundum ſpectat ad Traditiones Apoſtolicas, quę proceſſerunt de ore Chriſti, de quibus actum eſt in duabus præcedentibus quæſtionibus; tertiũ eſt de Traditiouibus Eccleſiaſticis ſub nomine conſuetudinis, de quibus ſub præſenti quæſtione, & propriè dicuntur conſuetudines, quia ſunt ius non ſcriptum; nomen conſuetudinis commune habent cum conſuetudinibus mundanis, ad quarum differentiam vocantur Traditiones.

Secunda pars, quod traditio Eccleſia- 46
ſtica non faciat articulum fidei, patet, quia ipſum Deum, ſeu Chriſtũ pro Authore non habet, qui Eccleſiæ reuelauerit quicquid per illam rraditur, ſed ab ore hominum immediatè ſuum recepit eſſe. Confirmatur id *ex cap. Illud* 4. *diſt.* 12. vbi traditiones Eccleſiaſticę cum diſtinguuntur ab articulis fidei, illis verbis: *Illud breuiter te admonendum puto, traditiones Eccleſiaſticas, præſertim, quæ fidei non officiunt, ita obſeruandas, vt à maioribus traditæ ſunt, nec aliquorum conſuetudine malorum contrario more ſubuerti.*

Tertia pars, quod minoris ſit auctori- 47
tatis, probarur ex D Aug. ſuper Geneſi *cap.* 23. illis verbis. *De traditione Eccleſiaſtica, pręter Apoſtolicam, conſuetudo matris Eccleſiæ in baptizãdis paruulis, nequaquã ſperãda eſt, nec vllo modo ſuperflua deputãda, nec omnino credẽda, niſi Apoſtolica eſſet traditio.* Minor ergo fides adhibẽda eſt Eccleſiaſticis trationibus, quam tribua-

tribuatur Traditionibus Apoſtolicis, quę cũ Sacra Scriptura parẽ habent auctoritatẽ, ex probatis in præcedentibus quæſtionibus, & meritò, quia ambæ ex ore Dei procedũt, Eccleſiaſticæ verò ex ore hominum, qui in auctoritate comparandi non ſunt cum Deo.

48 Quarta pars, quod illis aduerſans temerarius, & de hæreſi ſit ſuſpectus, probatur ex diuerſis capitibus relatis à Gratiano *diſt.* 11. *&* 12. præſertim *cap. Ridiculum* 5. vbi dicitur. *Ridiculum eſt, & ſatis abominabile dedecus, vt Traditiones, quas antiquitas à patribus ſuſcepimus infringi patiamur*. D. Auguſt. relatus *cap. illa* 11. *diſt.* 12. inquit: *Illa autem, quę non ſcripta, ſed tradita ſunt, custodimus, quæ autem toto orbe terrarum obſeruantur, dantur intelligi, vel ab ipſis Apoſtolis, vel ex plenarijs Concilijs, quorum eſt in Eccleſia ſaluberrima auctoritas, commendata, atque ſtatuta retineri, ſicut id, quod Domini Paſſio, Reſurrectio, & Aſcenſio ad Cælum, & Aduentus Spiritus ſancti anniuerſaria ſolemnitate celebrantur*. Et Paulo infra ſubiungit, quod illis contradicere manifeſta eſt inſania. Scotus *in primo diſt.* 11. *q.* 1. prope finẽ ait: *Periculoſum eſſet errare circa ea, quæ non tantum ab Apoſtolis deſcendunt præſcripta; ſed etiam, quæ per conſuetudinem vniuerſalis Eccleſiæ tenenda ſunt*. Ex his auctoritatibus clarè deducitur negantes, aut non obſeruantes, vel non complectentes vniuerſales Eccleſiæ traditiones, & conſuetudines, quæ ab omnibus tenentur, & reuerentur, eſſe temerarios, & de hæreſi valde ſuſpectos.

Pro intelligentia prædictorum adducam duo exempla. Vnum de quadrageſimali ieiunio, alterum de abſtinentia à lacticinijs tempore quadrageſimæ, vtrumque enim præceptum habetur per conſuetudinem, traditionem vniuerſalis Eccleſiæ.

49 Ieiunium igitur Quadrageſimale originem trahit ab Eccleſiæ conſuetudine, & traditione, qua fideles ab ineunte Eccleſia cæperunt ieiunare in honorem Chriſti, qui quadraginta diebus, & noctibus ieiunauit; de hoc ieiunio in vſu tempore Apoſtolorum fit mentio in eorum *can.* 68. vbi clericis transgreſſores deponebantur, Laici communione priuabãtur; & de hoc antiquiſſimo ieiunij Quadrageſimalis more teſtatur D. Ambroſius in ſuo Hymno. *Ex more docti miſtico, Seruemus hoc ieiunium; Deno dierum circulo, Ducto quater notiſſimo*. De hac traditione: Martinus Ayalo Epiſcopus Gaudixienſis *part.* 3. *de tradit. Eccleſ. Concil. Colon.* celebratum Anno 1526. *de conſtitut. Eccleſ. cap.* 6.

Abſtinentia pariter ab eſu carnium 50
diebus Veneris, & Sabbati, eſt traditio Eccleſiæ, ex Leone Papa relato *cap. De eſu* 10. *diſt.* 3. *de conſecr.*

Abſtinentia à lacticinijs tempore 51
Quadrageſimali eſt antiquiſſima Eccleſiæ conſuetudo ſub mortali obſeruata, vt colligitur *ex cap. Denique diſt.* 4. vbi comparatur abſtinentia lacticiniorum tempore Quadrageſimæ cum abſtinentia carnium, ibi: *Par eſt, vt nos, qui bis diebus abſtinemus à carnibus animalium, ab omnibus quoque, quæ ſementinam trahunt originem carnis ieiunemus, à lacte videlicet, caſeo, & ouis*. Illud enim verbum, *Par eſt*, importat paritatem, & æqualitatem obligationis, vt ſicut ſub mortali in diebus Quadrageſimæ abſtinemus à carnibus, ita à lacticinijs eòdem vinculo obligationijs ieiunare debemus. Facit illa regula 42. in 6. Acceſſorium naturam ſequi congruit ſui principalis, vnde & acceſſorio dicitur ineſſe, quod in principali reperitur *cap. Prudentiam, de off. de leg. gloſ. ver. Iuramentum, cap. ſi diligenti* 12. *de foro compet.* Idem enim iuris, quod eſt in principali ineſt acceſſorio, ſed vis eſt præſſe obligatorium in principali, ergo & in acceſſorio. Et iſta obligatio ſub culpa mortali vti antiquiſſima colligitur ex *Concil.* 6. *Conſtant. cap.* 56. illis verbis. *Accepimus in Armeniorũ regione, & in alijs locis in ſabbatis, & Dominicis sãctæ Quadrageſimæ, quoſdam oua, & caſeum comedere, viſum eſt ergo, vt omnis Dei Eccleſia, quæ eſt in vniuerſo terrarum orbe vnum ordinem ſequens, ieiunium perficiat, & abſtineant ſicut ab omni mactabili, ſic*

ab

ab ouis, & caſeo, quę quidem ſunt fructus, & fetus eorum a quibus abſtinemus, ſi hoc autem non ſeruauerit. ſi ſint clerici deponantur, ſi Laici ſegregentur. Ecce obligatio vtriuſque ſub peccato mortali, quod arguitur ex illis pęnis, quæ non infliguntur niſi peccantibus mortaliter. Nec obſtat, quod illud Concilium non fuerit legitimum, quia non dixi abſtinentiam à lecticinijs in Quadrageſima prohiberi in eo concilio, quaſi antea non fuiſſet interdicta, ſed contendo ex Decreto dicti Concilij allato Colligi antea extitiſſe talem conſuetudinem ſub mortali obligantem. Ea conſuetudo videtur etiam colligi ex Laodicēſi Concil. celebrato Anno 364. *cap.* 50. relato *in cap. Non oportet 7. diſt. 3. de conſecr.* illis verbis. *Non oportet in Quadrageſima quinta feria vltimæ hebdomadæ ieiunium diſſolui, & totam Quadrageſimam inhonorari, ſed per totos hos dies ieiunare, & eſcis abſtinentiæ conuenientibus, ideſt, aridioribus vti*. Nota illud verbum, *Aridioribus*, quod refertur ad piſces, nō ad lacticinia quæ arida, & ſica non ſunt, vt notum eſt, conſequenter etiam tunc erat in vſu abſtinentia à lacticinijs.

Concluditur ex his contra Facundez, quem ſequitur Paſqualig. *deciſ.* 51. *de ieiunio*, non eſſe ſimplicem deuotionis conſuetudinem in Quadrageſima abſtinere à lacticinijs, ſed ex obligatione id fuiſſe inductum, vt tenent omnes Catholici cum D. Thoma 2. 2. *q.* 147. *art.* 8. & id colligitur etiam ex praxi Epiſcoporum, Inquiſitorum, qui transgreſſores puniunt etiam tamquam de hæreſi ſuſpectos, vt videre eſt apud Carenam de officio ſanctæ Inquiſitionis *tit.* 15. *de edentibus carnes num.* 2. Vbi ad hoc quamplures citat doctores. Demum, audiui à Patribus Emin. Supremi Tribunalis hanc opinionem admittentem poſſe in Quadrageſima, fideles vti lacticinijs, præterito menſe Aprilis huius anni 1645. reprobatam fuiſſe tamquam erroneam, periculoſam, & perniicioſam Catholicæ Eccleſiæ. Quare ex his bene confirmatur; quod dixi in Reſponſione quæſtionis, nimirum aduerſantes Traditionibus Eccleſiaſticis, cuius generis eſt abſtinentia à lacticinijs in Quadrageſima, eſſe temerarios, & ſuſpectos de hæreſi. Non ideo tamen quis audeat inferre, id dictum fuiſſe contra præcitatos, quia non ſunt in caſu contrarietatis, cum Paſqualigus apertè proteſtetur, non eſſe recedendum à priori opinione, quam ſequuntur fideles.

CAPVT QVARTVM.

DE ECCLESIA CATHOLICA.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia alia materialis, alia formalis.*
2 *Eccleſia materialis quid?*
3 *Non poteſt fundari ſine Epiſcopo.*
4 *Eccleſiæ nomine quid veniat?*
5 *Romana non venit niſi exprimatur.*
6 *Monaſterium eo nomine venit.*
7 *Regularis non conuertitur in Secularem.*
8 *Conſecratæ, & non conſecratæ idem fauor.*
9 *Minori, & fiſco comparatur Eccleſia.*
10 *Ciuitas, & Eccleſia æquiparantur.*
11 *Conſecrata ab hæreticis in forma non reconſecratur.*
12 *Non ſtruitur in præiudicium tertij.*
13 *Viduata Eccleſia habens paſtorem inutilem.*
14 *Regularis non dicitur collegiata.*
15 *Omnes Eccleſiæ iure Epiſcopo ſubſunt.*
16 *Intitulatur ſucceſſiuè diuerſis ſanctis.*
17 *Regularis remanet licet gubernata à ſeculari.*
18 *Viduatur regularis morte prælati ſui.*
19 *Territorium laicale dicitur in, & de territorio Eccleſiæ.*
20 *Parochialis quid?*
21 *Eccleſia formalis, ſeu perſonalis.*
22 *Militans, & Triumphans.*
23 *Datur, de fide credendum.*
24 *Petra cur dicatur?*
25 *Eccleſia perſonalis ſumitur multis modis.*
26 *Eccleſia perſonalis definitur.*
27 *Congregatio, & collectio fidelium.*
28 *Chriſtiana dicitur.*
29 *Apoſtolica, &.*
30 *Catholica.*
31 *Vna vocatur.*
32 *Petrus caput Eccleſiæ,*
33 *Cephas interpretatur caput.*
34 *Corpus viuum dicitur Eccleſia.*
35 *Vna eſt vnitate plurium.*
36 *Sancta eſt.*
37 *Viſibilis.*
38 *Infallibilis.*
39 *Petrus errare non poteſt.*
40 *Manet Eccleſia vſque ad diem iudicij.*
41 *Eccleſia lunæ aſſimilatur in tribus.*
42 *Salus in ea ſolum, & non extra.*
43 *Membra ſolum vnita ſunt viua.*
44 *Romana Eccleſia primatum habet.*
45 *Conſtantinop. Concilium ſextum illegitimum.*
46 *Tria requirũtur vt quis dicatur fidelis.*
47 *Baptiſmum, quod eſt triplex.*
48 *Fides infuſa, & acquiſita in adultis.*
49 *Subiectio Romano Pontifici.*
50 *Boni, & mali ſunt in Eccleſia.*
51 *Sacramenta mortuorum Baptiſmum, & Pœnitentia.*

52 Decem

52 *Decem virginibus, Conuiuio Cœnæ aſſimilatur.*
53 *Excommunicati ſunt membra Eccleſiæ.*
54 *Excommunicatio non priuat bonis internis.*
55 Tamquam *quid ſignificet?*
56 *Hæretici non ſunt membra Eccleſiæ.*
57 *Hæreſis iuncta Schiſmati.*
58 *Membrum ſuum corpus non offendit.*
59 *Agro ex tritico, & zizania aſſimilatur.*
60 *Schiſmatici ſunt extra Eccleſiam.*
61 *Cathecumeni ſunt extra Eccleſiam.*
62 *Iudæi, et alij infideles ſunt extra Eccleſiam.*
63 *Mortui non ſunt membra Eccleſiæ.*
64 *Mortui non excommunicantur, nec abſoluuntur.*
65 *Beati ſunt de noſtra Eccleſia.*
66 *Eccleſia regitur Monarchicè.*
67 *Romana probatur vera Eccleſia.*
68 *Ex miraculis, et conſtantia martyrum.*

CAPVT QVARTVM.

DE ECCLESIA CATHOLICA.

1 ECCLESIAE nomen ſumitur duobus modis, primo materialiter, ſeu localiter, nimirum, pro eo ſacro loco, in quem cõueniunt fideles ad orandum, & audiendum diuina officia, & dicitur Domus orationis in pluribus locis præſertim Deuteron. *cap.* 14. *num.* 25. *lib.* 1. Macab. *cap.* 7. *num.* 37. Matth. *cap.* 21. *num.* 13. *Domus mea domus orationis vocabitur*. vocatur etiam Templum, & Sinagoga, ſed reſpectu Iudęorum, nam reſpectu Chriſtianorum dicitur ſimpliciter Eccleſia, de qua ſæpius in Nouo Teſtamento, apud D. Paulum 1. *Corinth. cap.* 14. *n.* 34. *Mulieres in Eccleſijs taceant.* De hac materiali Eccleſia nonnulla tetigi *tom.* 1. *Reſol.* 1. dum agerem de immunitate Eccleſiæ quo ad reos ad illam confugiẽtes. Vide *diſt.* 1. *de conſecr. à cap.* 1. *vſque ad* 40. & in Decretalib. *Tit. de conſecrat. Eccleſ. tit. de immunit. Eccleſ. tit. de Eccl. ædif.*

Eccleſia autem deſcribi poteſt ædifi- 2
cium auctoritate Epiſcopi fundatũ impoſitione primi lapidis deſtinatum ad celebrandum in eo diuina officia, & ibidem fidelibus miniſtranda Sacramenta. Nulla igitur Eccleſia fundari poteſt ſine auctoritate Papę, aut Epiſcopi, vt colligitur ex titulis citatis pręſertim *cap. Nemo* 8. *diſt.* 1. *de conſecrat.* licet Regulares,
& quicumque alij exempti vellent illam 3
ædificare, id enim ſolius Epiſcopi munus eſt, *cap. Auctoritate* 4. *de priuileg. in* 6. Graff. *tom.* 1. *conſil. vn. de iure patron.* Nõnullas ſubijcias propoſitiones ſpectantes ad Eccleſiam materialem, antequã veniam ad tractatum de Eccleſia formali.

Prima, Eccleſię nomine veniunt om- 4
nes in materia fauorabili, ſiuè ſit Cathedralis, ſiuè Parochialis, ſiuè conuentualis,

lis, aut collegiata, *ex cap. Generali* 13.
cap. Sciant 12. *cap. Cupientes* 16. *de elect.*
in 6. Cathedralis in odioſis non venit, &
in mareria beneficiorum, *cap.* 4. *de præ-*
bend. in 6. neque in alijs, quando de
illo non fuit facta mentio, *cap. Dilectus*
de conceſſ. præbend, cap. Quamuis eod. in
6, Oldrad. *conſil.* 259. *num.* 2. *&* 3. Me-
noch. *conſil.* 210. *num.* 20. Tuſchus *lit. E.*
concl. 18. licet eſſemus in diſpoſitio-
5 ne generali Mandoſ. *Reg.* 32. *q.* 15. *num.* 2
Stephani Gratian. *cap,* 817. *num.* 5. *&* 6.
Nomine Eccleſiæ nunquam venit Ro-
mana, niſi exprimatur, Calderin, *conſil.*
1. *de hæret. ſeu conſil.* 492. *in nouis,* Tu-
ſchus *lit. E. conſil.* 18. *num.* 3. Eccleſiarũ
appellatione non veniunt capellę, Ioan.
de Anan. conſil. 24. Tuſchus *cit. num.* 5.
Eius nomine venit omnis locus pius in
fauorabilibus, *cap. Requiſiſti*, ibi: *Aut*
alijs pijs locis, de teſtam. Gironda de
priuileg. *num.* 571. conſequenter illis cō-
perit remedium reſtitutionis In Integrũ
cōceſſum Eccleſijs, *ex cap.* 1. *ex cap. Au-*
ditis, de in integr. reſtitut. Parochialium
nomine non veniunt. Parochiales col-
legiatę in materia odioſa, & ſtricta,
Ioan. Andr. *in cap. Statutum, de elect. in*
6. Silu. *ver. Clericus* 1. *nu.* 1. ex illis Bar-
boſa *Appellat.* 85. *num.* 13. alia vide apud
6 ipſum.
Secunda, nomine Eccleſiæ in fauora-
bilibus venit Monaſterius, & Conuen-
tus, Verall. *deciſ.* 289. *part.* 1. Camillus
Borella in ſumma *deciſ, part,* 1. *tit.* 2. *n.* 13
& ideo dicuntur æquiparari ad inuicē,
cap. Quia 4. *de off. ordin.* ibi gloſ.
7 Tertia, Eccleſia ſecularis poteſt con-
uerti in Monaſterium, de conſenſu Ca-
pituli per Epiſcopum, *Cap. Si Epiſcopus*
71. 12, *q.* 2. *cap. Ad audientiam* 5. *de Ec-*
cleſ. ædificat. non è contra Regularis Ec-
cleſia poteſt conuerti in ſecularem, *cap.*
Quæ ſemel. 4. 19. *q.* 3. *cap. Inter quatuor,*
de relig. domibus. quia fieret tranſitus à
maiori ad minus, quod arguit imperfe-
ctionem.
Quarta, Eccleſia conſecrata, & non
8 conſecrata eodem gaudent priuilegio
immunitatis, & alterius fauoris, *cap. Fin.*
de conſecrat. Eccleſ.

Quinta, Eccleſia, fiſcus, & minor
comparantur, gloſ. *ver. Rebus cap. Per-* 9
uenit. 2. *de iure iur. per l.* vt inter diuinũ,
C. de Sacros. Eccleſ. ideo ſingulis eorum
conceditur beneficium reſtitutionis in
integrum, vt dicitur *in tit. eod.* vbi *cap.* 1
& cap. Auditis 3. *ad finem*, Eccleſia æqui-
paratur minori, Thomaſet. *regul.* 182.
ait procedere in caſibus à iure expreſ-
ſis.
Sexta, Eccleſia, & ciuitas æquipa- 10
rantur, *l. fin. C. de Sacro S. Eccleſ.* Megal.
2. 2, *lib.* 2. *cap.* 9. *num.* 125. *& conſil.* 23.
num. 8.
Septima, Eccleſia ab hæreticis conſe-
crata, reconſecrãda eſt, quando ab illis 11
non fuit conſecrata, in forma Eccleſiæ,
cap. Eccleſias 20. *cap. Arrianorum* 21.
cap, Agapiſus 22: *diſt.* 1. *de conſecr.*
Octaua, Eccleſia non eſt conſtruenda 12
in præiudicium tertij, *cap.* 1. *de noui oper.*
nunt.
Nona, Eccleſia viduata dicitur illa, 13
quæ etiam Epiſcopum habet, ſed inuti-
lem, *cap.* 2. *de translat. Epiſcop.* §. *Sed*
nequit.
Decima Eccleſia regularis non dici- 14
tur collegiata *ex Clem.* 1. *de celebr. miſſ.*
vbi Cathedralis, Regularis, & collegia-
ta vti diuerſæ exprimuntur. Non venit
in odioſis Rodr. *tom.* 1. *q.* 43. *art.* 2. *Cō-*
pend. eius reſolut. 25. *num.* 10. Regularis
vocatur collegiata vbi eſt ſuperior cum
ſuis ſubditis, Clem. 2. *de ætate*, Trident.
ſeſſ. 22. *cap.* 4. ibi *In Cathedralibus, vel*
collegiatis ſecularibus, vel regularibus Ec-
cleſijs.
Vndecima, omnes Eccleſię, & orato- 15
ria in diœceſi ſitæ de iure cōmuni ſub-
ſunt Epiſcopo, *Cap. omnes* 7. 16. *q.* 7. Glo-
ſa ibi alia citat iura, etiam regulares,
Cap. fin. 16. *q.* 1. ſed id procedit de iure
communi, nam iure priuilegij nũc om-
nes ſunt exemptæ, & ab exemptione
monaſterij arguitur exemptio Eccleſiæ,
gloſ, *ver. Exempto cap.* 1. *de priuileg. in* 6
ibi Archid. Mar. Socin. *in cap. recepimus,*
de priuileg. num. 97. Rota Rom. *vol.* 2.
deciſ. 54. *num.* 11. Quare omnes præſu-
muntur eſſe de diœceſi, & in diœceſi,
niſi probetur oppoſitum, ex allegatis
per

per Tambur. *tom.1. diſput.15. quæſt. 9: num.5.*

16 Duodecima, eadem Eccleſia ſucceſſiuè diuerſis temporibus pluribus intitulatur ſanctis, cap. Frigentius 24.16.q.7. Mediolani collegiata ſub titulo S.Nazarij ad portam Romanam, in qua illius requieſcit Corpus, alias dicebatur Baſilica Apoſtolorum, ad 10. Maij apud Martirologium. Hoc autem accidit vel ex auctoritate Eccleſiaſtica, vel ex deuotione populi erga aliquem ſanctum, vel ex translatione, vt hic Parmæ Parochialis S. Geruaſij, vbi degunt Minores de obſeruantia, vocatur S. Mariæ Annuntiatæ, quæ cum eo titulo, quo eorum antiqua Eccleſia, vbi nunc eſt caſtrum nouum, nuncupabatur, ad nouam tranſlati fuerunt.

17 Decima tertia, Eccleſia regularis eſſe non deſinit, & ſi monachi per aliquot annos eam incolere deſierint, cum adhuc regularis habitus dicatur, quod ſufficit, ſecundum Iaſon. *conſil.75.nu.15. & 22.lib.1.* Neque mutatur ex eo, quod Prioratus clerico ſeculari ſit traditus decurſu annorum ſeptuaginta Franc. *in cap.Cū de beneficio ff. de præbend. in 6.n.9* Aegid. *deciſ.* 107. & 112. Rota Rom. *vol.4.deciſ.588.*

18 Decima quarta, Eccleſia regularis, mortuo eius prælato, dicitur viduata, *cap. Ne pro defectu, cap. Capientes, de elect.* Abbas *in cap. Quia, eod. num.*8. Lauor. *tit.4. de elect. cap.18. num.15.*

19 Decimaquinta, Eccleſia non dicitur eſſe de territorio principis laici, licet ſit in eius territorio Aymon. *lib.5. conſil.* 908. *num.6.* Diana *part.6. tract. 2. reſolut.21.S.Ad doctrinam*, immo dicitur eſſe extra territorium principis, Caſtrus Palaus *tom.2.tract. 11. diſp. 11. num. 6.* Verior locūtio ea dicitur, qua territoriū principis dicitur eſſe in territorio, & de territorio Eccleſiæ, quia Princeps ſubditur Eccleſiæ, & non Eccleſia principi.

20 Decimaſexta, Eccleſiam Curatam, & Parochialem conſtituit Sacerdos habēs poteſtatem ligandi nomine proprio populum ſibi ſubiectum, ex Rota Rom. *vol.2. deciſ.52. à nu.1. ad 18.* Sed hæc ſufficiant, cum non ita faciant ad præſens inſtitutum, ſicut dicenda in ſequentibus.

Secundo igitur modo. Eccleſia ſumitur formaliter, ſeu perſonaliter, pro perſonis nimirum, quæ in Eccleſiam materialem, de qua in ſupradictis conueniunt ad diuina celebranda, & vocatur congregatio fideliū in vnitate fidei, de qua agendum eſt in ſequentibus. Dicitur etiam Eccleſia militans, quia in ea fideles militare debent contra mūdum, hoc eſt, hæreticos, & infideles, carnem, & diabolum, vt ijs deuictis peruenire poſſint ad Eccleſiam triumphantem; quæ in cælis eſt. 21 22

Certum autem eſt, hanc Eccleſiam militantem dari, quod de fide tenendū eſt ex Articulo fidei 9. Apoſtolorum. *Credo ſanctam Eccleſiam Catholicam;* explicato per ſanctos Patres in hæc verba. *Et vnam ſanctam Catholicam, & Apoſtolicam Eccleſiam.* Vide, quæ dixi *cap.2.num.22.* ſuper dicto Articulo. De eiuſdem exiſtentia ſæpius in Sacra Scriptura referam nonnulla loca Matth.*cap. 16. num.18.Et ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam.* Nomine hoc *Petram*, venit ſtabilis, firma, & dura fides Apoſtoli Petri, in quo, & in eius ſucceſſoribus Canonicè inſtantibus nunquam deficit fides firmamentum Eccleſiæ; fides Petri & eius ſucceſſorum aſſimilatur Petræ, quæ ſicut per ſuam duritiem cuique reſiſtit, & nulli cedit, ſed inconcuſſa remanet, ita fides Catholica omnium hæreticorum impetibus illibata reſiſtens, tamquam ſolidum fundamentum Eccleſiam facit perſeuerare in vnitate omnium fidelium ſecundum veram doctrinam, quam incorruptam reliquit ſuæ Eccleſiæ Chriſtus Dominus. D.Paulus 1. *Corinth. cap.1. nu.9.* extollit noſtram Eccleſiam illis verbis. *Fidelis Deus, per quem vocati eſtis in ſocietatem filij eius Ieſu Chriſti Domini noſtri.* Act. *cap.20. num.28. Attendite vobis, & vniuerſo gregi, in quo vos Spiritus ſanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei, quam aquiſiuit ſanguine ſuo.* Hanc igitur Eccleſiam 23 24

cleſiam viuentem fidelium, & ſocietatem in vnitate fidei, alias ex peccato Adami deperditã, ſub iugo diabolicæ ſeruitutis oppreſſam, liberauit, & acquiſiuit Deus ſanguine vnigeniti filij ſui Domini Noſtri Ieſu Chriſti. Sed pro clariori intelligentia eorum, quæ ſpectant ad Eccleſiam militantem ſubijciendæ ſunt de more quæſtiones.

Quæres 1. Quot modis in iure ſumatur nomen Eccleſiæ?

25 *Reſp.* Multis modis, de quibus *gloſſ. in cap. Scire 7. 7. q. 1. Cap. Relatum 12. de teſtam. cap. cum clerici 19. de verb. ſign.* ibi Gloſa *verb. Eccleſię.* Potiſſimum autem accipitur his modis.

Primo pro Canonicis tantum Cathedralis Eccleſiæ, *cap. Sacrorum, §. Ex his 32. diſt. 63. cap. videntes 16. 12. q. 1.*

Secundo pro electoribus, ſeu eorum maiori parte, *capit. Apoſtolica 11. diſtinct. 56.*

Tertio pro prælatis tantum Eccleſiæ, nimirum Epiſcopis, *cap. Scire 7. 7. q. 1.* vbi dicitur. *Scire debes, Epiſcopum in Eccleſia eſſe, & Eccleſiam in Epiſcopo. In cap. Relatum 12. de teſtam.* Epiſcopus excluditur à nomine Eccleſiæ.

Quarto pro ſolis Eccleſiaſticis tantũ, ex cap. Adrianus 2. *ad finem diſt. 63.* per ordinem, & reſpectum ad Eccleſiam materialem, cui ex officio inſeruire habent pro ſalute propria, & aliorũ fideliũ.

Quinto pro vna natione, ſeu prouincia, aut Epiſcopatu fidelium, *cap. Palliũ 5. diſt. 100.* D. Paulus ad Galat. *cap. 1. num. 2. Fratres Eccleſijs Galatię.* 1. ad Theſſal. *1. num. 1. Eccleſię Theſſalon. in Deo.* Sæpius D. Ioannes in Apocal.

Sexto demum pro vniuerſali Cõgregatione omnium fidelium in vnitate fidei, de qua intelliguntur auctoritates allatæ ante præſentem quæſtionem, & de qua præterea loquitur Apoſtolus *ad Epheſ. cap. 5. num. 23. Chriſtus eſt caput Eccleſiæ ipſe ſaluator corporis eius* ſubdit *n. 24. Eccleſia ſubiecta eſt Chriſto.* Itẽ *n. 25. Chriſtus dilexit Eccleſiam, & ſeipſum tradidit pro ea, vt illam ſanctificaret mundans lauacro aquæ in verbo vitę, vt exhiberet ipſe ſibi glorioſam Eccleſiam non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid huiuſmodi, ſed vt ſit ſancta, & immaculata.* De ea igitur in hoc poſtremo ſenſu debet eſſe deinceps ſermo noſter.

Quæres 2. Quid ſit Eccleſia?

Reſp. Eſt congregatio fidelium in vni- 26
tate fidei, & cummunione Sacramento-
rum, quam Chriſtus Dominus ſanguine
ſuo fundauit ſuper Petrũ, & ſucceſſores
eius canonicè intrantes, quos voluit
eſſe ſuos Vicarios, & caput huiuſmodi
Eccleſiæ, cuius fideles eſſent membra
cum ipſo in vnitate fidei vnius corporis
viui omnes colligati. Vide Ricciull. *lib. 1.*
de iure perſonar. cap. 3.

Eccleſia vocatur congregatio in pluri- 27
bus locis Sacræ Scripturæ, Exodi *cap. 16.*
num. 9. Dic vniuerſæ Congregationi filio-
rum Iſrael. Pſal. 61. *num. 9. Sperate in eo*
omnis Congregatio populi. Item 73. *n. 3.*
Memor eſto Congregationis tuæ, quam poſ-
ſediſti ab initio. In Nouo Teſtamento
ſemel S. Paulus *2. ad Theſſalon. cap. 2.* ini-
tio Eccleſiam vocauit Cõgregationem.
Papa Nicolaus relatus *cap. Eccl. 7. diſt. 1.*
de conſecrat. nuncupauit collectionem
Catholicorum. Et Ioan. 22. *in extr. com.*
de celebr. miſſ. vocauit Congregationem
fidelium. Congregauerunt ergò. & col-
legerunt Apoſtoli homines, & ex eis per
Euangelij prædicationem Eccleſiam à
Chriſto Domino inſtitutam propagarũt
in vnitate fidei, & Sacramentorum. Di-
citur autem Eccleſia Chriſtiana in quã- 28
tum à Chriſto fuit inſtituta; Apoſtolica,
quia ab Apoſtolis aucta, & propagata
fuit, Act. *cap. 5. num. 14. Magis autem* 29
augebatur credentium in Domino multitu-
do virorum, ac mulierum. cap. 14. num. 1.
& loquerentur, itaut crederet Iudæorum,
Et Græcorum copioſa multitudo. Catholi- 30
ca, quia recipit omnes ad eam recurren-
tes, tamquam mater omnium hominũ
fidem Chriſti amplecti cupientium, quos
per fidem, & baptiſmum regenerat,
cap. Qui 6. 12. q. 2. Eccleſia enim nulli
gremium claudit, *l. fin. C. de Summa*
Trinit. Vnde D. Paulus. *ad Rom. cap. 1.*
num. 14. in prædicatione Euangelij ſe
conſtituit debitorem Græcis, Barbaris,
Sapientibus, & Inſipientibus, vt omnes
Chriſto

Chriſto lucrifaceret. Reliqua exactè explicabuntur in reſponſione ſequentium quæſtionum.

Quæres 3. An, & quomodo Eccleſia ſit vna?

31 *Reſp.* Certum eſt de fide, Eccleſiam eſſe vnam, prout dicitur in articulo 9. Apoſtolorum, ex illō Canticorum *cap.6. num 3. Vna eſt columba mea, vna eſt ſpecioſa mea*. Hæc autem Vnitas attenditur ex quatuor ex fide, Sacramentis, ſenſu, & capite, deſumitur igitur eius vnitas ex fide, ſecundum illud Epheſ. *cap.4. num.5. Vnus Dominus, vna fides, vnum baptiſma* Act *cap.4. num.32. Multitudinis autem credentium erat cor vnum, & anima vna*. Dicitur ergo Eccleſia vna in vnione fidei, ſecundum quam omnes fideles debent credere quidquid illa proponit ad credendum, ex quo ſi non conueniunt in credendo vnitatem Eccleſiæ lacerant, & diuidunt, conſequenter qui ſic recedunt ab vnitate Eccleſiæ nolentes credere, quod ipſa docet, propriè hæretici vocantur. Secundo Eccleſia denominatur vna ab vnitate Sacramentorum; omnes enim qui ſe tenent, & confitentur membra huius Eccleſiæ Catholicæ conuenire debent in participatione Sacramentorum, & ſuffragiorum, quæ in ea fiunt, credentes illa eſſe ſeptem, non plura, nec pauciora à Chriſto Domino inſtituta pro remiſſione peccatorum. Tertio dicitur vna in vnitate ſenſus, iuxta illud Apoſtoli 1. *ad Corinth. cap.1. num.10. Obſecro autem vos fratres per nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti, vt idipſum dicatis omnes, & non ſint in vobis ſchiſmata, ſitis autem perfecti in eodem ſenſu, & in eadem ſententia*. Præcipit Apoſtolus, vt fideles omnes in intelligendis fidei, & Sacramentorum myſterijs habeant eumdem ſenſum, & eiuſdem ſint ſententiæ, ne inter ipſos detur occaſio diuidendi vnitatem Eccleſiæ, quod peruerſi faciunt hæretici, & ſchiſmatici. Quarto demum vnitas Eccleſiæ deſumitur ex vnitate Capitis, qui in tota Eccleſia vnus eſt Dominus, & Chriſtus Ieſus, Epheſ. *cap.5. num.23.*

32 *Chriſtus eſt caput Eccleſiæ*, quam capitis dignitatem communicauit Petro, & eius ſucceſſoribus, Matth. 16. *num. 18. Et ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meā*. Vnde Anacletus Papa relatus *Cap. Sacroſanct. 2. diſt. 22.* dicit *Inter beatos Apoſtolos quædam fuit diſcretio poteſtatis, & licet omnes eſſent Apoſtoli, Petro tamen à Domino conceſſum eſt, & ipſi inter ſe voluerunt idipſum, vt reliquis omnibus præeſſet Apoſtolis, & Cephas, ideſt caput, &* 33
principium teneret Apoſtolatus, quin etiam eamdem formam ſuis ſucceſſoribus, & reliquis Epiſcopis tenendam tradiderūt. Vnitas igitur Eccleſiæ ſaluatur in vnitate capitis Romani Pontificis, Gloſ. Placet *cap. Ad noſtrum 3. Clem. de hæret.* Sed de hoc capite latius agendum eſt ſequenti capite.

Confirmantur prædicta, quia Eccleſia 34
cum ſit quoddam corpus viuum, illa enim ſemper viuit, *cap. Liberti 63. 12. q. 2.* & corpus eſt Chriſti Dei viui, *cap. 1.* Epheſ. *num. 23. cap. In Eccleſia 67. 1. q. 1. cap. Sed & illud 9. 26. q. 2.* comparari poteſt cum alijs corporibus viuis, in quibus ſicut tria ſpectātur, caput, membra, & anima, quæ illis duobus inter ſe vnitis dat vitam, per quam operari poteſt corpus in ſuis membris, ita in corpore viuo Eccleſiæ illa tria inſpiciuntur, caput, quod eſt Chriſtus, & eius Vicarius Pontifex Romanus, cuius membra ſunt fideles, quibus inter ſe vnitis, fides tamquam anima dat vitam ſpiritualem, per quam poſſint bene operari in participatione Sacramentorum. Hanc comparationem Paulus Apoſtolus ad Epheſ. *cap. 5.* propoſuit, & egregiè explicauit.

Quamuis Eccleſia ſit vna ex dictis, 35
eius tamen vnitas ita præſſe accipienda non eſt, vt excludat diuiſionem, & multiplicationem, quia non eſt vna vnitate numerica, ſed quaſi generica ſub vna formali ratione capitis, fidei, Sacramentorum, & ſenſu intelligentiæ, continens ſub ſe plures ſpecies eamdem genericā rationem participantes, vt ſi dicamus Eccleſiam aliam eſſe Mediolanenſem, aliam Venetam, aliam Bononienſem, &c.

Colligitur hinc, illas non eſſe verè Eccleſias

cleſias ſub Catholica, quæ non conueniunt in vnitate fidei, & Sacramentorũ diſcrepantes in myſterijs, & articulis fidei, quæ credenda omnibus proponit, quia cum Catholicę non ſeruent vnitatem, quæ eſt de ratione veræ Eccleſiæ, vtique ab ea ſe ſeparant, & Chriſti veſtem partiuntur. Vera ſiquidem Eccleſia comparatur, immo ſignificantur per veſtem Chriſti inconſutilem, quam milites inter ſe non diuiſerunt, ſed ſuper eã Sortem miſerunt, Ioan.19. *num.*24. Vide *Gloſ. verb. Nec eſt, extr. com.* 1. *de maior.*

Quæres 4. An Eccleſia ſit ſancta?

36 *Reſp.* De fide eſt hoc definitum ex articulo 9. Salom. in Cant. *cap.*4.*num.*7. *Tota pulcra es amica mea, & macula non eſt in te.* Paulus ad Epheſ. 5. *num.*26. *Et ſeipſum tradidit pro ea, vt illam ſanctificaret, mundans lauacro aquę in verbo vitę, vt exhiberet ipſe ſibi glorioſam Eccleſiam non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid huiuſmodi, ſed vt ſit ſancta, et immaculata.* Ratio eſt, quia quidquid in ea ſtatuitur, ordinatur ad ſanctificationem fidelium, ergò neceſſe eſt, quod ipſa ſit ſancta, & immaculata, ſi alios ſanctificare, & immaculatos reddere intendit.

Dices, in Eccleſia Dei ſunt multi fideles peccatores, & iſti Sancti non ſunt; ergò Eccleſia, quæ præter fideles nihil eſt, ſancta non eſt.

Reſp. Ad eius ſanctitatẽ ſufficit, quod in ea ſemper ſunt aliqui homines, & plures iuſti Gloſ. 1. *cap. Saluator* 8. 1. *q.*3. deinde ſancta dicitur, quia habet auctorem Ieſum Chriſtum, qui eſt Sanctus Sãctorum, iuxta illud. *Sancti eritis, quoniã ego ſanctus ſum*, & propagatores Apoſtolos, qui ſancti fuerunt & ſunt; præterea ſancta eſt effectiuè, quia ſuos fideles ſanctificat per Sacramenta.

Quæres 5. An Eccleſia Catholica ſit viſibilis?

37 *Reſp.* Affirmatiuè, quia cõſtat ex corpore de ſe viſibili in ſuo capite, quod eſt Romanus Pontifex, & in membris, qui ſunt homines baptizati; vnde D.Aug. explicans illa verba. *In ſole poſuit tabernaculum ſuum.* Pſal.18. dicit, quod Deus Eccleſiam ſuam poſuit in manifeſtatione, non in occulto. Facit illud Matth.5. *num.*15. *Non poteſt ciuitas abſcondi ſupra montem poſita: Neque accendunt lucernã, et ponunt eam ſub modio, ſed ſuper candelabrum, vt luceat omnibus, qui in domo ſunt.* nomine ciuitatis, & montis intelligitur Eccleſia Dei, vt docent S. Patres cum D.Chryſoſt. in eo loco, & D.Petrus Chryſolog. *ſerm.*169.*num.*11. per lucernam illuminantem intelligit Catholicã Eccleſiam; ciuitas autem, mons, & lucerna ita manifeſta ſunt, & apparent cõſpectibus omnium, vt ridiculum ſit vocare ea inuiſibilia; ergò pari ratione Eccleſia viſibilis eſt. Conſtat igitur, Eccleſiam Dei eſſe viſibilem. Componitur enim ex prælatis, & ſubditis corporalibus, illorum autem officium eſt hos gubernare, & inſtruere in myſterijs fidei, & Sacramentorum, quod præſtari non poteſt ſine viſione illorum inter ſe.

Quæres 6. An Eccleſia ſit infallibilis, ita vt errare non poſſit, neq. fideles ſuos decipere?

Reſp. Infallibilis eſt, nec errare poteſt, 38
aut aliquem decipere, de fide tenendũ; Probatur Tum auctoritate Sacræ Scripturę Matth.16. *num.*18. *Super hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi nõ præualebunt aduerſus eam.* Epiſt. 1. ad Timoth. *cap.*3.*num.*15. *Vt ſcias, quomodo oporteat te in domo Dei cõuerſari, quæ eſt in Eccleſia Dei viui, columna, & firmamentum veritatis.* Tum auctoritate Sanctorum Patrum, Lucius Papa relatus *cap. A recta* 9. 24.*q.*1. *Hæc ſancta, & Apoſtolica mater omnium Eccleſiarum Chriſti Eccleſia, quæ per Dei Omnipotentis gratiam à tramite Apoſtolicæ traditiones numquam erraſſe probatur, nec hæreticis nouitatibus deprauanda ſuccubuit, ſed vt in exordio normam fidei Chriſtianæ percepit ab auctoribus ſuis Apoſtolorum Chriſti Principibus, illibata fide remanet.* Euſebius Papa relatus *cap. in ſede* 11. 24.*q.*1. dicit. *In Sede Apoſtolica extra maculam ſemper eſt Catholica ſeruata religio.* Cyprianus ad Papinianum relatus *cap. Scire* 7.7.*q.*1. *Eccleſia, quæ Catholica vna eſt,*

eſt ſciſſa non ſit, neque diuiſa. Tum ratione, quia illi immediatè aſſiſtit Spiritus ſanctus, ex illo Matth, 18. *num.* 20, *Vbi ſunt duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum*, qui eſt fons, & origo veritatis, ergo errare non poteſt. Et hoc eſt de fide tenendum ex citatis Scripturis, nam Chriſtus pro
39 Petro, & tota Eccleſia in ipſo fundata
rogauit ex *cap.*22. Lucæ *num.*32. vt eius fides non deficeret, Gloſa. *ver. Nec porta cap. Ita Dominus* 7. *diſt.*19.

Fuit error cuiuſdam Ioannis Vueſſalta, prout refert Sebaſt. Medices in ſumma omnium hereſum aſſerentis Eccleſiam poſſe errare, contra quem ſcripſerunt Echius *tit.*1, *de Eccleſ.* Hoſius *de Eccleſ. cap.*20. Canus *lib.*4. *Theolog. cap.*4 Luterani etiam, & Caluiniſtæ apud Becan. *cap.*5. *de fide num.*24. aſſerunt, Eccleſiam in primis quingentis annis veram, & infallibilem fuiſſe, ſed poſtea erraſſe, & in diuerſos errores incidiſſe, Sed hec conſtat eſſe mendacia, & ideo non eſt immorandum,

Nota autem ſimpliciter dici Eccleſiã non poſſe errare, hoc intelligendum eſſe de toto corpore Eccleſiæ in ratione vnius fidei, ſiquidem hec, vel illa pars Eccleſiæ errare poteſt, vt experientia notum eſt in hereticis, qui vti membra putrida, & reciſa ab Eccleſia, in varios ceciderunt errores.

Quæres 7. An Eccleſia ſit perpetuo manſura vſque ad finem mundi, an vero poſſit deſinere eſſe?

40 *Reſp.* Non poteſt deſinere eſſe, de fide credendum, Matth. extremis verbis. *Et ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus vſque ad conſumationem ſeculi.* Nobiſcum autem eſſe non poſſet Chriſtus Dominus, ſi deſineret ante diem iudicij, ergo ſemper durabit. Liberius Papa relatus *cap. Pudenda* 33. 24 *q.*1. dicit ex B. Auguſt, quod Eccleſia nulla eſſe non poteſt; quia nunquam moritur, ſed ſemper viuit, *cap. Liberti* 63. 12. *q* 2.

Dices, 1. Eccleſia comparatur lune, que quandoque deficit, ergo & Eccleſia. 2. Tempore Antichriſti deficiet Eccleſia, ſecundum Apoſtolum 2. ad Theſſal. 2. *num.*3, Ne quis vos ſeducat vllo modo, quoniam niſi venerit diſceſſio primum, & reuelatus fuerit homo peccati, filius perditionis, qui aduerſatur, &c. nomine diſceſſionis venit defectio fidei, quod accidet in aduẽtu Antichriſti, qui iam venit, inquiunt Hæretici, ergo Eccleſia iam defecit in fide 3. ex illo Daniel. *cap.*9. *num.*27. Deficiet hoſtia, & ſacrificium, exponunt de Eccleſia 4. Synagoga defecit, ergo & Eccleſia in eius locum ſuppoſita; ſubrogatum enim ſapit naturam eius, in cuius locum ſubrogatur, ex vulgatis iuribus.

Reſp. Ad ſingula, *ad Primum*. Eccle- 41
ſiam aſſimilari lune in tribus, primo in eo, quod ſicut luna lumen accipit à ſole, ità Eccleſia illuminatur in fide, & ſanctitate à Chriſto Ieſu, qui in Sacris literis dicitur ſol iuſtitie, ex D. Auguſt. *in Pſal.* 10. Secundò ſicut luna initio eſt modica paulatim creſcendo donec rotunda, & perfecta eſt, ita Eccleſia ab initio exigua erat, deinde per vniuerſum orbem propagata fuit, ex eodẽ ſuper *Pſal.*103. Tertiò, mutatio lune arguit imperfectionem nunquã tamen deficit, ità Eccleſia ſubiecta eſt perſequutionibus hæreticorum, tamen nunquam deficit, ſed magis perficitur reſiſtendo illorum calumnijs,

Ad ſecundum, illum locum D. Hieron, *Epiſt.*151. *ad Algaſiam q.*11. per diſceſſionem intelligit deſtructionem Romani imperij, idem Tertull. *lib. de Reſurrect. carnis cap.*24. Eſto loqueretur de defectione fidei, exponitur de diſceſſione aliquorum, iuxta dicta in Notabili precedentis quæſtionis,

Ad tertium, in eo loco ſermo eſt de defectione ſacrificiorum ſinagogæ per inſtitutionem noui ſacrificij Chriſti in cruce immolati pro redemptione humani generis,

Ad quartum, ſicut per nouam Eccleſiam militãtem deſijt eſſe, & deficit antiqua Hebræorum ſinagoga, ita in fine mundi fideles deſinent militare in hac Eccleſia per tranſitum ad Eccleſiam celeſtem, & ſic illa ceſſabit, & fiet vnum ouile, & vnus paſtor.

Qua-

Quæres 8. An in ſola Eccleſia ſit ſalus hominis gratiæ, & gloriæ.

42 *Reſp.* Hoc de fide tenendum eſt, & patet *ex cap.* 1. *q.* 49. *num.* 123. Adde *extrau. com. de maior.* ibi. *Extra quem, nec ſalus eſt, nec remiſſio peccatorum*. Ratio eſt, Tum quia ſalus aquiritur per gratiam, & gloriam; ſed hæc duo haberi non poſſunt niſi per remiſſionem peccatorum mediantibus Sacramentis, quę à ſola Eccleſia conferuntur, ergo in ea tantum eſt ſalus. Tum quia membra

43 non niſi ſuo corpori coniuncta remanēt viua, & ab eo ſeiuncta operari non poſſunt cum careant principio vitali ad exercendum ſuas operationes, ergo nullus homo à corpore Eccleſiæ ſeiunctus dicitur viuere ſpiritualiter, nec quidquam operari poteſt in ordine ad ſalutem, cum careat principio vitali fidei cū reliquis virtutibus, & medijs neceſſarijs ad ſalutem, ergo extra Eccleſiam ſalus eſſe non poteſt.

Quæres 9. An Romana Eccleſia ſit membrum, vel potius caput totius Eccleſiæ?

44 *Reſp.* Romana Eccleſia in perſona Romani Pontificis eſt caput, mater, & magiſtra omnium fidelium, ſuper quos primatum obtinuit, Eſt caput omnium Eccleſiarum, *cap* 2. *diſt.* 12, *cap. In primis* 7. *poſt med.* 2. *q.* 1. *cap. Rogamus* 15. 24. *q.* 1. non ab homine aut Apoſtolis conſtituta, ſed à Chriſto Domino primatum obtinuit *cap. Sacroſancta* 2. *diſt.* 22. vbi vocatur cardo earum; *& cap. ad Romanam* 5. 2. *q.* 6. vocatur caput omnium Epiſcoporum. Eſt mater omniū fidelium, & Eccleſiarū, *c.* 1. *diſt.* 12. *c. In primis* 7. *poſt med.* 2. *q.* 1. *c. ad Romanā* 72. *q.* 6. *c. Arecta* 9. 24. *q.* 1. *c. Licet* 20. *de foro compet.* Eſt magiſtra omnium Eccleſiarū & fidelium, *cap. Denique* 6. *diſt.* 21. *c. Licet* 20. *de foro compet. cap. Antiqua* 23. *de priuileg.* Super omnes Eccleſias, & fideles primatum habet *cap. Sacroſancta* 2. *diſt.* 22. *cap. Dudum* 8. 3. *q.* 6. *cap. Antiqua* 23. *de priuileg. cap.* 3. *Extrau. comm. de elect.* Vigilius Papa in ſua Epiſtola *cap.* 7 Concilium Nicænum *ſub S. Silu. Concil. Later. ſub Innoc. III. can.* 5. Per illam omnes aliæ Eccleſiæ reguntur, & gubernantur, *cap. Quamuis* 3. *diſt.* 21. *cap. Sacroſancta* 2. *d.* 22. *cap. Cuncta* 17. *&* 18. 9. *q.* 3. Quia ab illa principium ſumpſerunt, *cap. Quis neſciat fin. diſt.* 11. Demum habet plenitudinem poteſtatis in omnibus alijs Eccleſijs, quæ vocantur in partem ſolicitudinis, non in plenitudine poteſtatis, *cap. Decreto* 10. 2. *q.* 6. Ex allatis deducitur, Eccleſiam Romanam non eſſe membrum Eccleſiæ, cum non dependeat ab aliqua alia Eccleſia, ſed omnes à Romana tamquam membra à ſuo capite dependere, gubernari, viuere, & regulari.

Ex his deducitur error Sextæ Synodi Conſtinop. celebratæ in Trullo, in cuius 45
Canone 36. Eccleſia Conſtantinopolitana ęquatur Romanæ, quod quam falſum ſit conſtat ex dictis, neque enim pars, aut membrum æquari poteſt ſuo capiti, & ideo illa Synodus ab Eccleſia nūquam pro legitima fuit recepta, quia ſine Romani Pontificis auctoritate celebrata fuit, nam in eadem, quæ legitimè congregata fuit, nulli Canones editi fuerunt, ſed tantum Actiones decem octo concluſæ fuerunt, & approbatæ per Leonem Papam ex eius epiſtola ad Conſtantinum Imperatorem.

Quæres 10. Quænam ſint membra huius corporis Eccleſię ſub illo capite Romanæ Eccleſiæ vnite viuentia? Quoniam autem ſunt diuerſa hominum genera, dubitari poteſt. Primo, An ſoli iuſti, & prædeſtinati, an vero, etiam peccatores, & reprobi ſint membra Eccleſiæ? Secundò, an excommunicati? Tertiò, an Hæretici? Quartò, an Schiſmatici? Quintò, an Catecumeni? Sextò, an Iudæi? Septimò, an alij Infideles Gentiles, & huiuſmodi ſint membra Eccleſiæ? Octauò, an defuncti tam iuſti, quam iniqui, & condemnati? Nonò, an Beati in cœlo tam homines, quam Angeli ſint membra Eccleſiæ?

Notandum pro reſolutione quæſtionis ad hoc vt aliquis ſit membrum Ec- 46
cleſiæ tria requiri, Primum, quod habeat Baptiſmum, nam per hoc homo dicitur ingredi in Eccleſiam Dei, & fieri

membrum eius corporis ſub capite, vnde quiſque per ſuſceptionem Baptiſmi computatur inter fideles, *ex can.* 13. *ſeſſ.*7. Concilij Tridentini. Hinc errauit Eraſmus, qui tenuit paruulos baptizatos iuuenes effectos interrogandos eſſe, an ratum habere velint, quod eorum nomine Parrini ſpoponderant in ſuſceptione baptiſmi, quod vti hæreticum Tridentinum reiecit ſequenti canone, ſiquidem cum per baptiſmum infantes efficiantur vera Eccleſiæ membra, in dubium non eſt reuocanda eorum ſubiectio ad Eccleſiam, aut reponenda in eorum arbitrio cum adoleuerint.

47 Cum triplex ſit Baptiſmus ſanguinis per martyrium, flaminis per contritionem, quando non poteſt ſuſcipi baptiſmum fluminis, quod eſt tertium, vnū quod eorum hominem baptizatum facit membrum Eccleſiæ, vt colligitur ex ſanctis Patribus, *cap. Baptiſmi vices* 32. *diſt.*4. *de conſecr.* Debet autem eſſe verum baptiſmū caracterem imprimens, & in adultis debet eſſe coniunctum cū fide, aliter baptizatus non fit verum membrum Eccleſiæ defectu fidei. Qui vero ficte baptizatur & nulliter, cum non recipiat caracterem non connumeratur inter membra Chriſti, cum careat ſigno alijs membris collato, nihilominus ſubditur Eccleſiæ, quæ præſumit illum eſſe ſuum verum membrum, præterquamquod etiam membra præciſa ſubduntur à fortiori putatiua, & ficta.

48 Secundum requiſitum eſt fides tam in paruulis infuſa per baptiſmum, quā aquiſita in adultis, per hanc enim homines tamquam membra vniuntur inter ſe in corpore Eccleſiæ ſub eius capite Chriſti Vicario; hominem enim fieri mēbrum Eccleſiæ eſt accedere ad Deū; ſed accedentem ad Deum oportet credere, ad Hæbr. *cap.* 11. *num.*6. quod eſt aſſenſus fidei, & eiuſdem actus, ergo fides conſtituit hominem membrum Eccleſiæ. Conſequenter non ſolum adulti, qui actualem habent fidem, ſed etiam infantes tam Catholicorum, quā Hæreticorum, & aliorum infidelium baptizati, quamdiu manent in habituali fide infuſa in Baptiſmo ſunt membra Eccleſiæ, à cuius corpore ſe diuidunt cum primum incipiunt habere errorem in intellectu contrarium alicui articulo fidei, tunc enim fides baptiſmalis in illis deſinit eſſe.

Tertium requiſitum eſt, vt per baptiſmum ſubiectus Romano Pontifici, remaneat ſub obedientia huius capitis, alioquin deſinit eſſe mēbrum Eccleſiæ, neq; enim verū, & viuū mēbrū dicitur illud, quod ſe ſeparat à capite, ſine quo viuere non poteſt, cum ab eo ſecundū vitam eſſentialiter dependeat. Is ergo dicitur verum Eccleſiæ membrum, qui fidem per Baptiſmum receptam conſeruat ſub obedientia Romani Pontificis. Ex his notatis reſpondendum eſt ad ſingula quæſita. 49

Primò, non ſolum prædeſtinati, & iuſti, de quibus nulla eſt difficultas, cum de illis intelligatur illud 1. Petri *cap.*2. *num.*9. *Vos genus electum, regale ſacerdotium, gens ſancta, populus aquiſitionis.* verum etiam præſciti, & peccatores ſunt membra Eccleſiæ, quod probatur. Tum quia licet ſint mortui quo ad caritatem, & gratiam in ordine ad merendū, ſunt tamen viui peccatores quo ad fidem per quam poſſunt promoueri ad gratiā & iuſtificationem; defectus enim caritatis non impedit operationē fidei, & ideo in quantum homo per eam operari poteſt, dicitur viuum Eccleſiæ membrū, licet non meritorium, quia meritū principium habet à caritate, quæ reſpectu fidei dicitur forma extrinſeca. Tum quia peccatum, niſi ſit hæreſis, non facit perdere fidem veram, licet reddat mortuā in ordine ad meritum, adhuc tamen vera fides eſt, ex Trident. *Seſſ.*6. *cap.* 15. *& can.*28. ſufficiens, vt homo peccator remaneat viuum membrum Eccleſiæ. Tū quia aliter fruſtatoria eſſent Sacramenta mortuorum, ideſt, peccatorum, quæ ſunt Baptiſmum, & Pœnitentia, per hæc enim duo peccator tranſit à morte ad vitam ſpiritualem. Tum quia Eccleſiam Catholicam eſſe mixtam ex bonis, & malis hominibus, deducitur ex pluribus locis Sacræ Scripturæ, in quibus Eccleſia aſſi-

52 aſſimilatur modo decē virginibus, quarum quinque erant prudentes oleum bonorum operum habentes in ſuis vaſibus, aliæ quinque fatuæ ſine oleo, ideo hæ habebant lampadem extinctam fidei, illarum vero lampades fidei erant accenſæ, & ardentes; ad quod bene D. Gregor. *Homil.12. in Euang.* relatus in communi Virginum illis verbis: *Sancta Eccleſia decem virginibus ſimilis eſſe denuntiatur, in qua quia mali cum bonis, & reprobi cum electis admixti ſunt, rectè ſimilis virginibus prudentibus, & fatuis eſſe perhibetur.* Modo aſſimilatur conuiuio, quod Rex fecit filio ſuo, ad quod conuenerunt boni, & mali; Matthæi 22. Modo magnæ cœnæ apud Lucā *cap.* 14. in quam introducti fuerunt pauperes, debiles, cœci, & claudi. A S.Paulo *epiſt.2. cap. 2. num.20.* Eccleſia aſſimilatur magnę domui, in qua ſunt vaſa aurea, quæ ſunt Apoſtoli, & alij præcipui ſancti, vt inſtitutores religionum, pariter argentea, qui ſunt reliqui viri iuſti; item & lignea, & fictilia, quæ ſignificant homines peccatores, qui ſi emendauerint ſe, euadent vaſa in honorem cum vaſis aureis, & argenteis, licet alias eſſent vaſa in contumeliam propter peccatum. Nulli ergò dubium eſſe debet, in Eccleſia Dei peccatores, & tepidos eſſe tamquam illius membra, qui de contumelia fieri poſſunt vaſa honoris per gratiam; & hoc de fide credendum eſt, aliter peccatores non poſſent ſaluari ſi eſſent extra Eccleſiam Dei.

Hinc colligitur erraſſe Lutherum, & alios hæreticos aſſerentes Eccleſiam cōſtitui ex ſolis hominibus electis, & prædeſtinatis ad ſalutem.

53 Secundo, excommunicati ſunt membra Eccleſiæ, quia excommunicatio nō priuat fide excommunicatum, ſi illam habet, proinde ex hoc capite adhuc eſt membrum viuum per fidem coniunctū corpori Eccleſiæ, ſed ſolum priuat illum participatione bonorum ſpiritualium externorum, quæ ſunt Sacramenta, Miſſæ ſacrificium, & aliæ orationes, & ſuffragia, quæ in Eccleſia fiunt; dixi, *Externorum*, quia excommunicatio nō priuat bonis internis caritatis, ratione 54 cuius opera dicuntur meritoria vitæ æternæ, quia per peccatum, quod ſupponitur commiſſum ante excommunicationem, caritas, & communio ſanctorum ex illa perditur, bene Sair. *lib.2. initio de cenſur.*

Sed contra hanc reſponſionem ſunt Canoniſtæ aſſerentes excommunicatū eſſe extra Eccleſiam, eſſe ab illa membrū præciſum, & ſeparatum; ergò non poteſt eſſe membrum illius niſi æquiuocè, & id apertè colligitur ex diuerſis textib. cap. *Engeltrudam vxorem Poſonis noueris non ſolum excommunicatione, qua à fraterna ſocietate ſeparet, ſed etiam anathemate, quod ab ipſo Chriſti Corpore, quod eſt Eccleſia recidit crebro percuſſam eſſe. fin. 3. q. 4. cap. omnis 32. 11. q. 3.* Excommunicatus comparatur Diabolo, qui eſt extra Eccleſiam, *cap. Canonica* 105. *cap. cum aliquis* 106. 11.*q.3. cap. per tuas* 40. *de ſent. excom.* ibi; *vt potè ab Eccleſia ſeparatus.* Demum hoc idem colligitur ex illo Matth. *cap.*18. de non emendato ex correctione. *Si Eccleſia non audierit ſit ſibi tamquam ethnicus*, Sed hi ſunt extra Eccleſiam, ergò & excommunicati. Vide Ricciull. de iure perſonarum *lib. 4. cap. 1.* probantem pluribus excommunicatum eſſe extra Eccleſiam, citantem alios doctores.

Facilis eſt reſponſio ex probatione concluſionis, nimirum excommunicatum non eſſe ſimpliciter extra Eccleſiā, cum baptizatus retineat fidem ſub vno capite, à quibus non ſeparat excommunicatio, ſed tantum à participatione bonorum ſpiritualium, hoc eſt ſuffragiorū, & Sacramentorum, in quo ſenſu dicitur eſſe extra Eccleſiam, in qua tamen eſt ſecundum vnitatem fidei, & capitis, eò ſequenter illius verū membrum eſt aliqualiter mortificatum, & caſtigatum. Illud Euangelij intelligitur, quod excōmunicatus nolens Eccleſiæ obedire habendus eſt tamquam Paganus, & Gentilis, non quod verè talis ſit præciſus ab Eccleſia, & ab ea eradicatus *cap. Notandum* 37. 24. *q.*3. ſed ex eo, quod ſimilis eſt in obſtinatione paganis, & priuatus Eccle-

Eccleſiæ bonis ſpiritualibus ſicut Gentilis, qui illorũ incapax eſt; verbum enim illud *Tamquam*, eam importat ſimili-
55 tudinem, & diminutionem eius, cui adijcitur, *ex cap. Quoniam* 5. §. *quod ſi, vt lite non cont.* & denotat improprietatem, & fictionem, ex iurib. & doctoribus citatis à Barboſa *diſt.* 402.

56 Tertio, Hæretici ſunt membra ab Eccleſia Dei reciſa, quia carent ſecunda, & tertia conditione, ſecunda quidem, quia ab eis fides receſſit, per quam vniebantur corpori Eccleſiæ; hæreticus enim etiam per vnicum actum infidelitatis ſtatim fidem amittit, vt probaui *cap.* 1. *num.* 58. tertia vero, quia communiter
57 omnes ferè Hæretici nolunt agnoſcere Romanum Pontificem pro capite huius Eccleſiæ, hæreſis enim cõiungitur Schiſmati, *cap.* 26. 24. *q.* 3. conſequenter nõ poſſunt dici membra illius, quia membra vera dependentiam habent ad ſuũ caput in eodem corpore, cum quo viuunt, & exercent opera iuxta intentionem capitis, à quo mouentur ad operationem capiti conuenientem. Confirmatur, quia nullum membrum verum,
58 & viuum impugnat, neque offendit ſuũ corpus, nemo enim vnquam odio habuit carnem ſuam, ad *Epheſ. cap.* 5. *n.* 29. vt faciunt hæretici, qui ſuis falſis doctrinis dicuntur lacerare Corpus Chriſti, quod eſt Eccleſia, *cap. Vbi ſana* 29. 24. *quæſt.* 1. ergò non ſunt membra Eccleſiæ. Eſt communis, *cap. Si quis* 69. 1. *q.* 1. *cap. Non in vobis* 41. *diſt.* 4. *de conſecrat. cap. Aduocauit* 23. 24. *q.* 1. Bellarm. *lib.* 3. *de Eccleſ. milit. cap.* 4. Canus *lib.* 4. *de locis Theolog. c.* 2. cum illis Ricciull. *lib.* 5. *de iure perſon. cap.* 12. Procedunt dicta, licet hæreticus ſit occultiſſimus, quia ex hoc excuſatur ſolum ab excommunicatione, & apud Deum iam iudicatus eſt, & ſeparatus ab Eccleſia, dicente Domino, ad Titum *cap.* 3. *num.* 10. *Hæreticum hominem poſt vnam, & ſecundam correptionem deuita, ſciens quia ſubuerſus eſt, qui eiuſmodi eſt, & delinquit, cum ſit proprio iudicio condemnatus.*

Dices primo, hæretici ſunt baptizati, & habent caracterem, per quem Chriſtiani cognoſcuntur, conſequenter ſunt membra Eccleſiæ, nam Baptiſmum eſt ianua per quam patet aditus in Eccleſiã hominibus, qui baptizantur 2. Hæretici comparantur zizanijs, qui cum tritico, cui fideles aſſimilantur, & ambo ſunt in eodem agro Eccleſiæ, & non ſunt eradicanda niſi tempore meſſis, Matth. 13. *à num.* 24. 59

Reſp. Ad primum, non ſufficere Baptiſmum ſine fide, & obedientia, vt patet ex Notabili *ſub num.* 46. Ad ſecundum, per zizaniam intelligi peccatores, & per agrum vniuerſum mundum compoſitum ex fidelibus, & infidelibus, vt ipſemet Chriſtus ibidem *à num.* 36. ſeipſum explicat declarando parabolam; zizania autem non eſt eradicãda, vt habeat ſpatium pœnitentiæ ad conuerſionem, quod ſi tempore meſſis, hoc eſt, in fine mundi peccatores non fuerint emendati eradicabuntur, & in faſciculum colligati tradentur ad comburendum igni.

Quarto, Schiſmatici non ſunt membra Eccleſiæ, ſed extra illam ſunt poſiti, 60 cum in eis deficiat fides, & obedientia ad Romanum Põtificem, Schiſma enim eſt voluntaria ſeparatio hominis baptizati ab obedientia Eccleſiæ, & Romani Pontificis, vt illius caput eſt, vt omnes docent cum D. Thoma 2.2. *q.* 39. *art.* 1. D. Hieron. relatus *cap. Inter* 26. 24. *q.* 3. dicente, non dari Schiſma ſine hæreſi; ergò Schiſmatico deſunt ſecunda, & tertia conditiones, quæ hominem conſtituunt membrum Catholicæ Eccleſiæ. Quod Schiſma ſit cauſa hæreſis, & cum ea coniungatur bene S. Cyprianus *lib.* 1. *epiſt.* 3. *Neque enim aliundè hæreſes ortæ ſunt, aut nata ſunt ſchiſmata, quam inde, quod Sacerdoti Dei non obtemperatur.* nomine Sacerdotis intelligendus eſt Romanus Pontifex, qui Dei Sacerdos ſummus vocatur. Schiſmaticos eſſe extra Eccleſiam docent Sancti Patres, *cap. Nouatianus* 6. 7. *q.* 1. *cap. Non vos* 41. 23. *q.* 5. *cap. Alienus* 19. 24. *q.* 1. Bellarm. *lib.* 3. *de Eccleſ. milit. cap.* 5. Farin. *q.* 184. *de hæreſi num.* 45. Ricciull. *lib.* 9. *cap.* 2.

Quinto, Cathecumini nondum ſunt 61 mem-

membra Chriſti, & Eccleſiæ, quia carent Baptiſmo, quod eſt principale requiſitum, & ianua, per quam homo ingreditur in Eccleſiam; neque fidem dicitur habere infuſam, vnde *in cap. Catecumenum* 35. *& cap. Non dubito* 147. *diſt.4. de conſecr.* dicitur, quod bono Catecumeno deeſt Baptiſmus ad regnum cœlorum capeſſendum, & Catecumenum in bonis operibus defunctum non habere vitam æternam, ſi ergo Catecumenus quamuis bonus caret ſalute, ſignum eſt illum eſſe extra Eccleſiam, extra quam non eſt ſalus, ex dictis *q.* 8. boni enim in Eccleſia ſalutem habent. Ità Canus *lib.2. cap.2.* Bellarm. *lib.3. de Eccleſ. milit. cap.3.* quos, & alios citat Ricciull. *lib.3. cap.4.* Si Catecumenus ante ſuſceptum Baptiſmum aquæ per martyrium decederet, aut non valens illud recipere defectu miniſtri, cum ſolo flaminis Baptiſmate, hoc eſt contritione, fieret tunc membrum Eccleſiæ; & ſaluaretur, vt colligitur *ex cap. Catecumenum* 35. *citatum diſt.4. de conſecrat.* & docui ſupra ſub Notabili *num.*47. non enim caret debitis requiſitis cū habeat fidem, obedientiam, & Baptiſmum contritionis, aut martyrij, quod in eo caſu ſufficit.

62 Sexto, & Septimo, certum eſt, Iudæos & alios infideles nullatenus eſſe membra Eccleſiæ, cū careant illis tribus conditionibus, & ſi quandoque habitant in Romana Eccleſia, & obediant Papæ, hæc ſubiectio cum ſit mere temporalis, & coacta non facit ad rem, cum ab illis recognoſcatur vt princeps laicus. Confirmatur ex D. Paulo *ad Corinth. cap.5. num.*12. ex prima Epiſtola, *Quid mihi de ijs, qui foris ſunt iudicare? Nam eos, qui foris ſunt, Deus iudicabit.* Intelligitur iſte locus de Iudæis, & alijs infidelib. *cap. Multi* 18. 2. *q.* 1. *cap. Gaudemus* 8. *de diuort.* Ità alijs citatis Ricciull. *lib.2. cap.*1. doctoribus citatis.

63 Octauo, Chriſti fideles defuncti non amplius dicuntur eſſe membra Eccleſiæ, quia licet ſint baptizati retinentes caracterem in anima impreſſum indelebiliter, & in Purgatorio exiſtentes fidem habeant, & ſpem ad futuram gloriam, ex dictis *cap.1.q.17.* damnati vero omni ſpe, & fide euacuati ſint, tamen tam illi, quam iſti carent tertiò requiſito, quia non amplius ſubduntur Romano Pōtifici, qui dicitur caput ſolummodo viuentium ſuper terram, iuxta illud Matth. *cap.16. num.19. Et tibi dabo claues regni cœlorum, & quodcumque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis.* Defuncti autem non ſunt ſuper terram, conſequenter Papę non ſubduntur.

Dices 1. Defuncti excommunicātur, vt conſtat ex multis antiquorum Patrum exemplis, de quibus *cap. Sane* 6. 24.*q.*2. & excommunicati abſoluuntur poſt mortem, ex doctoribus apud Sait. *lib.1. cap.8. à num* 8. *ad* 11. Dices 2. Papæ pro defunctis concedit indulgentias; & pro illis Eccleſia offert ſacrificia, & alia ſuffragia, vt huius rei auctoritates recenſentur *à cap. Qui oblectiones 9. vſque ad finem* 13. *q.*2. ergo ſunt membra Eccleſię ſicuti talia erant, quando viuebant. Confirmatur, quia inter viuos, & mortuos perſeuerat communio fidelium in fide, & caritate, *cap.3. 24.q.2. cap. Sacris de ſepulcr.*

Rep. Defectu tertię conditionis defunctos non connumerari membra Eccleſię. Ad primum argumentū negatur 64
Papam poſſe propriè excommunicare mortuos, aut excommunicatos abſoluere, id enim quod tradunt nonnulli, & ſancti Patres locis citatis intelligendi ſunt de declaratione excommunicationis incurſæ ante mortem, vel de inflictione alicuius pęnæ, & effectus, quem excōmunicatio producere poteſt. Quod idem dicendum eſt de abſolutione, nimirum ſuperiorem propriè non abſoluere defunctum, ſed tantum declarare illum eſſe capacem bonorum ſpiritualium, ſicut alii, qui deceſſerunt ſine tali cenſura; vel ſic abſoluere, eſt declarare, ſeu dare licentiam fidelibus viuis, vt poſſint pro illis ſacrificia & ſuffragia offerre, & declarare defunctos eſſe capaces bonorum ſpiritualium Eccleſiæ. Vide Sait. *lib.1. cap.8.* loco citato. Ad ſe-

ſecundum argumentum dico, illud probare mortuum non carere primo, & ſecundo requiſito, nam baptizatus eſt, & habet fidem, ſpem, & caritatem defunctus in gratia decedens, vnde habet vnionem caritatis ſecundum ſuffragia, & orationes, iuxta illud Pſalmi. *Particeps ego ſum omnium timentium te*. Indulgẽtias autem Papa concedit non auctoritate abſoluta, ſed per modum ſuffragij, iuxta quod dixi *Reſolut.* 81. *initio*.

65 Nono demum, Beati in cœlo tam Angeli, quam Homines huius noſtræ Eccleſię non ſunt, quia non amplius militant, neque ſubijciuntur Papę, & cum ſint in patria, fides, & ſpes in illis non habet locum, quia, quod, dum erant in hoc mundo, credebant, & ſperabant, nunc clare vident, & habent, atque poſſident inamiſſibiliter.

Quæres 11. Quo genere Regiminis regatur Eccleſia? nam triplex eſt regimen Monarchicum, Ariſtocraticum, & Democraticum. De quibus egi *Reſolut.* 87. *num.* 41. Peirin. *de Relig. Prælat. q.* 1. initio ſecundi tomi.

66 *Reſp.* Eccleſia gubernatur regimine Monarchico, quia illud regimen dicitur Monarchicum, in quo vnus tantum imperat dirigendo ſuas actiones in bonum commune ſubditorum, non habens ſuperiorem ſupra ſe, neque ſibi æqualem in eo genere imperandi, vt colligitur locis citatis; ſed Eccleſia habet huiuſmodi imperandi, & gubernandi modum, nam ab vno capite tantum regitur, qui eſt Romanus Pontifex, vt manifeſtum eſt, ergo gubernatur ordine Monarchico. Confirmatur *ex cap.* 16. Matth. *num.* 18. *Ego dico tibi, quia tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam, & tibi dabo claues regni cœlorum*. Nota, quod Chriſtus nõ ſemel, non iterũ, ſed pluries nominat Petrum per quandam ſingularitatem denotando hoc genus regiminis Monarchiæ per vnitatem ſingularis perſonæ, quam vocat caput vnius Eccleſiæ, quam ſanguine ſuo fundauit ſupra firmam Petram,

Quæres 12. Vnde habeatur, quod Eccleſia Romana ſit illa vera Eccleſia, quam Chriſtus ſuo ſanguine fundauit ſupra firmam Petram principis Apoſtolorum iuxta quod ipſe Dominus dixit Matth. *cap.* 16. *num.* 18. *Tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam*. Et non aliæ, quę dicuntur Arrianorum, Manicheorum, Lutheranorum, Caluiniſtarum, & aliorum Hæreticorum à Romana diſcedentium.

Reſp. Eccleſia Romana ſemper, & nunc viuens ſub vno capite, quod eſt Innocentius X. Pontifices Maximus eſt illamet Eccleſia, quam Chriſtus ſanguine ſuo fundauit, & eidem in caput præpoſuit Sanctum Petrum, & ſucceſſiuè alios Summos Pontifices Canonicè intrantes ad eius gubernationem. Id eſt de fide tenendum. Alia autem ratione id non demonſtratur contra Hæreticos; niſi probando ſoli Eccleſiæ Romanæ conuenire illa attributa, & proprietates ſuperius relatas, quæ veram conſtituunt Eccleſiam, & ſunt, quod ſit ſancta, Apoſtolica, Catholica, infallibilis, & vna in vnitate fidei & Sacramentorum ſub vno capite à Chriſto Domino dependente ſicut & Petrus. Sed hæc omnia conueniunt, & reperiuntur in Eccleſia Romana, vt probabo, ergo illa eſt vera Chriſti Eccleſia, & omnes aliæ, quæ ab hac diſſentiunt in religione, & profeſſione fidei falſæ ſunt, deceptorię, & latibulum iniquitatis. Voco Eccleſiam Romanam homines omnes qui in profeſſione fidei ſentiũt cum Romano Pontifice, cuique obdientiam pręſtant, tamquam huius Eccleſiæ capitis membra. 67

Sancta eſt Romana Eccleſia, & quia illa habet, & profitetur vſum Sacramẽtorum, præter quæ fideles ſanctificantur, & quia ad ſolam Romanam Eccleſiam ſpectat ſanctificare ſuos fideles, *tit. de reliquijs, & vener. Sanct.* & docui *Reſolut.* 113: & quia in ſola Eccleſia Romana ſunt Sancti, inter quos ſucceſſiuè recenſentur quamplures fideles ab eius ortu, & ſubſequenter in dies propaga-

pagatur Eccleſia illorum ſanctitate. Demum apud S.Patres Eccleſia Romana vocatur ſancta, habes teſtimonia nonnulla apud Gratianum *diſt.* 12.

Apoſtolica intitulatur, & pro tali ab omnibus habetur, quia ab Apoſtolis propagata conſeruatur apud Romanũ Pontificem, qui ideo vocatur Apoſtolicus, vnde Anacletus Papa, qui anno 100. electus fuit, & ſanctus deceſſit anno Chriſti 110. relatus *cap.* 2. *diſt.* 22. inquit *Sacroſancta Romana, & Apoſtolica Eccleſia non ab Apoſtolis, ſed ab ipſo Domino, & Saluatore noſtro primatum obtinuit*. Ecce quod Romana Eccleſia vocatur Apoſtolica, & illa, quam Chriſtus inſtituit.

Catholica eſt Romana Eccleſia, quia ad eam omnes concurrunt fideles, & infideles, vt veritatem fidei agnoſcant, & ſalutem illius agregatione cõſequantur, id enim importat eſſe Catholicum, quod vniuerſale, vnde & Eccleſia Romana vocatur vniuerſalis, & ab omnibus obſeruari debet, quod ipſa ſeruat in profeſſione fidei, *cap. Quis neſciat* 11. *diſt.* 11.

Romana Eccleſia in profeſſione fidei sẽper fuit infallibilis, & numquã errauit, ſed ſemper in fide permanſit, ita Lucius Papa I. circa annum 255. electus, *in epiſt.* 1. *ad Epiſcopos Galliæ, & Hiſpaniæ, in ſumma Concil.* apud Catanza. Item Felix Papa I. de anno 272. electus, reſpondens ad Benignum Epiſcopum, à quo fuerat cõſultus in rebus fidei, dixit: *Hæc ſancta, & Apoſtolica mater omnium Eccleſiarum Chriſti Eccleſia, quæ per Dei Omnipotentis gratiam à tramite Apoſtolicæ traditionis numquam erraſſe probatur, nec ab hæreticis prauitatibus ſuccubuit, ſed vt in exordio normam fidei Chriſtianæ percepit ab Authoribus ſuis Apoſtolorum Chriſti principibus illibata manet, iuxta illud Lucæ 22. Ego rogaui pro te, vt non deficiat fides tuas*. Refertur *in cap. A recta* 9. 24. *quæſt.* 1. Vide, quæ dixi *q.*6. & dicam infra ſequenti capite de Romano Pontifice. Gregor. Nazian. in Carmine de vita ſua hæc habet. *Vetus Roma ab antiquis temporibus habet fidem rectam, & ſemper eam retinet, ſicut decet Vrbem, quæ toti orbi reſidet*.

Eccleſia Romana vna ſemper fuit; quia ſemper eamdem fidem, & vſum eorumdem Sacramentorum continuo profeſsa fuit, & retinuit, vt videre eſt ex diuerſis Decretis Romanorum Pontificum, & Sacrorum Conciliorum Generalium, quæ ſemper vnanimi conſenſu in eamdem deſcenderunt ſententiam in materia fidei, & Sacramentorum, ita quod nullum extat indicium, ex quo colligi poſſit, Eccleſiam Romanam variaſse fidem, mutaſse Sacramenta, ſed manifeſtum eſt illam per Beatiſſimos Pontifices, & Sanctos Patres totis viribus, & omni conatu ſemper ſe oppoſuiſſe nouitatibus hæreticorum introductis contra vnitatem fidei, & Sacramentorum, vt videre eſt in operibus Sanctorum Baſilij, Gregorij Hilarij, Ambroſij, Leonis, Proſperi, Hieronymi, Auguſtini, qui cum alijs ſexcentis Patribus ſucceſſiuè exemplo vitæ, & doctrina ſana ſemper tutati fuerunt vnitatem fidei, & Sacramentorum in Eccleſia Romana ſub Romano Pontifice, condemnatis hęreticorum falſis dogmatibus in diuerſis Concilijs. Confirmatur, quod Romana Eccleſia ſit illa vera, & legitima, quam inſtituit Chriſtus, & nulla alia, quæ huic aduerſatur, neq. Arriana, neq. Neſtoriana, neque Lutherana, vel Caluina Romanæ aduerſantes, ex Schiſmate, & diſsenſione huiuſmodi Eccleſiarum inter ſe, quę tot capita habent ſuorum dogmatum, quot ſunt illarum ſectæ; ex aduerſo Romana, & omnes aliæ cum ea ſentientes in nullo diſcrepant, ſed vnitatem fidei, & Sacramentorum tenent; ergò ſignum eſt, quod Romana eſt vera, & legitima Eccleſia, aliæ vero latibula iniquorum hominũ, ex earum diuerſitate, & nouitate, quę nonniſi diſcordiam generare valent, *cap. cum conſuetudinis* 9. *de conſuet.* è contra vnitas valde cõmendatur in omnibus, *cap. In apibus* 41. 7. *q.* 1. & fides Chriſti vna eſt ex probatis ſupra *quæſt.* 3. vnitatem autem in fide ſola Eccleſia Romana ſeruat; ergò hęc ſola erit vera

Eccleſia ſub vno capite, quod vocatur Romanus Pontifex, de quo in ſequenti capite latius agendum eſt.

Signa demonſtrantia Romanam Eccleſiam eſse legitimam Chriſti Sponſam plurima refert Becan. *cap.6. de fide*, vide apud ipſum; ſolum recenſeo illa duo de miraculis, & conſtantia martyrum, quę admirantur ſolùm in fidelibus, qui profitentur fidem Romanę Eccleſiæ. Hæc non leguntur in extraneis Eccleſijs hæreticorum, ergò ſignum eſt apud illos non eſse veram fidem, ergò ſola Eccleſia Romana eſt illa, quam Chriſtus fundauit in Petro, & eius ſucceſsoribus.

CAPVT

CAPVT QVINTVM.

DE ROMANO PONTIFICE.

SVMMARIVM.

1 *Chriſti preſentia Eccleſiæ eſt inſpirationi, & protectionis.*
2 *Papatus, & Epiſcopatus Romæ idem.*
3 *Petrus quando Papa electus?*
4 Paſce oues meas *traditio Papatus Petro.*
5 *Dictum etiam eius ſucceſſoribus cum omnibus priuilegijs.*
6 *Papa à Deo poteſtatem immediatè recepit*
7 *Papa facit vnum tribunal cum Deo.*
8 *Papa non vtitur baculo.*
9 *Caput totius Eccleſiæ.*
10 *Primatus ſedis fixit Romæ.*
11 *Epiſcopatus, & Papatus iure diuino coniuncti.*
12 *Papa fuit apud Gallos per 74. annos.*
13 *Mundus totus territorium Papæ.*
14 *Reſidere tenetur Romæ Papa.*
15 *Reſidentia eſt de iure diuino.*
16 *Innocentium X. eſſe Papam de fide.*
17 *Abiuratio habet pro obiecto hæreſim.*
18 *Papa creditur vt Papa, non vt talis homo.*
19 *Peracta Coronatione Papam eſſe credendum.*
20 *Schiſmaticus eſt hæreticus.*
21 *Papatus non fuit communis Apoſtolis.*
22 *Petrus Papa factus poſt Reſurrectionem.*
23 *Dominium temporale directum habet.*
24 *Chriſtus Dominus in temporalibus.*
25 *Chriſtus homo filius Dei naturalis. 44.*
26 *Chriſtus vſus fuit dominio temporali.*
27 *Ligare, & ſoluere quid?*
28 Quodcumque *quid importet?*
29 Quodcumque, & Omne *differunt.*
30 Ideo *quid importet?*
31 *Monarchia regitur Papatus.*
32 *Idem Pontifex, & rex apud Antiquos.*
33 *Regis nomine venit Papa.*
34 *Papa depoſuit Imperatores.*
35 *Electores Imperatoris quinam ſint?*
36 *Imperator gladium poteſtatis ab Eccleſia recipit.*
37 *Indirecta non eſt poteſtas temporalis Papæ.*
38 *Gladij duplicis differentia.*
39 *Finis vtriuſque legis.*
40 *Duplici poteſtate quãdoque iudex procedit.*
41 *Gladius temporalis non eſt medium ſpiritualis.*
42 *Quomodo Papa dicatur caſualiter vti gladio temporali.*
43 *Chriſtus Filius Dei naturalis. 26.*
44 *Poteſtas alicui communicatur dupliciter.*
45 Data eſt mihi omnis poteſtas *exponitur.*
46 *Quæ prædicantur de Chriſto an de eius Vicario.*
47 *An Papa habeat virtutem miraculorum.*
48 *Papatus prima, & ſuprema dignitas.*
49 *Poteſtas indirecta an idem quod ſpiritualis.*

50 *Papa raro vtitur gladio materiali.*
51 *Negans vtrumque gladium in Papa est hæreticus.*
52 *Papa maior Imperatore.*
53 *Imperator, & Reges vocantur filij Papæ.*
54 *Imperator luminare minus.*
55 *Poteſtas ſpiritualis maior laicali.*
56 *Confirmatio eſt actus ſuperioritatis.*
57 *Papa confirmat Imperatores, & Reges.*
58 *Iudicat omnes Papa.*
59 *Cenſurat Papa Reges.*
60 *Non cenſetur cenſurare niſi illos exprimat.*
61 *Deponit Imperatores.*
62 *Papa olim confirmabatur ab Imperatore.*
63 *Quod contigit vſurpatiuè, & conceſſiuè.*
64 *Ius vſurpatum nihil tribuit.*
65 *Vſurpatio quamuis longa non facit ius.*
66 *Maioritatem Papæ negans eſt hæreticus.*
67 *Maior omni Eccleſia eſt Papa.*
68 *Eccleſia quatuor modis ſpectatur.*
69 *Iudex, & Dominus etiam infidelium.* 77.
70 *Multipliciter quis ſubditur alteri.*
71 *Domiciliũ habitationis quomodo acquiratur.*
72 *Domicilium originis quale.*
73 *Territorium Dei totus mundus.*
74 *Territorium Papæ totus mundus.*
75 *Illis omnes ſubduntur ſub vnica ratione.*
76 *Superior etiam infidelium.*
77 Papa vt homo priuatus, vt Papa.
78 *Papa vt* Papa *non poteſt errare in rebus fidei, & morum.*
79 *Quid* Papa *vt* Papa?
80 *Aſſerens errare poſſe eſt hæreticus.*
81 *Vt homo priuatus errare poteſt.*
82 *Oppoſitum valde probabile.*
83 *Hæreticus Papa quomodo deponatur.*
84 *An aliquis* Papa *fuerit hæreticus.*
85 *Quæ ſunt ea, in quibus* Papa *errare non poteſt.*
86 *Circa bonos mores errare non poteſt.*
87 *In factis errare poteſt.*
88 *Anaſtaſius an errauerit in fide.*
89 *Nicolaus, & Ioannes quid ſenſerint de paupertate Chriſti.*
90 Pelagius, *& Gregorius an oppoſita ſenſerint.*
91 *Cæleſtinus item, & Innocentius.*
92 *Matrimonium an ſoluatur ex alterius infidelitate.*
93 *Validè aliquid agi non poteſt ſine poteſtate.*
94 Papa *putatiuus errare non poteſt.*
95 *Titulus coloratus, & error communis illi ſuffragatur.*
96 Peccatores *Deus non exaudit.*
97 Papa *malus adhuc ex hoc errare non poteſt.*
98 *Spiritus Sanctus donum gratis datum, & gratum faciens.*
99 *Aſſiſtit Spiritus Sanctus* Papa, *& Concilio.*
100 *Solius* Papa *definire res fidei.*
101 *In Canonizatione Sanctorum errare non poteſt.*
102 *Articulus nouus edi non poteſt à* Papa.
103 *Articuli fidei à nullo aboleri poſſunt.*
104 *Factum quomodo probetur.*
105 *Tres* Pontifices *hæretici*
106 *Mulier incapax* Papatus.
107 *Mulier nulla fuit* Papa
108 *Nec infidelis aut hæreticus.*
119 *Definire non poteſt non præmiſſa conſultatione.*
110 *Aliter definitum non eſt credendum:*
111 *Cardinales non poſſunt reſtringere poteſtatem* Papæ *futuri.*
112 *Iuramentum adiectum non validat.*
113 *Neque de ſe validum eſt*
114 *Renuntiat* Papa *in manibus nullius.*
119 *Renuntiatio fit in manibus ſuperioris.*
116 *Non exigitur conſenſus Cardinaliũ.*
117 *Facienda tamen eſt coram ipſis*
118 Poteſtas omnis à Papa.
119 Concilium aliquãdo à Deo, nũ à Papa.
120 *Duo ſimul* Papa *eſſe non poſſunt.*

CAPVT

CAPVT QVINTVM.

DE ROMANO PONTIFICE.

DICTVM fuit in præcedenti capite, Chriſtum Eccleſiæ, quam ſãguine ſuo fũdauit, promiſiſſe in Vicarium Sanctum Petrũ Apoſtolũ, cùm dixit *Tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam*, & contuliſſe ei dignitatem Papatus, cum dixit *Paſce oues meas, Paſce agnos meos*. Id enim neceſſarium fuit, vt ſub vno capite Eccleſia, quæ eſt collectio, & congregatio fidelium, propagaretur, & cuſtodiretur Chriſto in Cœlum aſcendente, ne illius corpus ſine capite remaneret viſibili; & ſi enim Chriſtus eius non obſtante abſceſſu, promiſerit ſuæ aſſiſtere Eccleſiæ vſque ad conſumationem ſeculi, tamen, quia hæc illius aſſiſtentia non eſt viſibilis, ſed inuiſibilis, & præſentia inſpiratio-
1 nis, & protectionis, neceſſe fuit relinquere caput viſibile in ſui vicarium, qui toti Eccleſiæ per vniuerſum orbem diſperſæ præeſſet illam congregando in vnitatem fidei, & Sacramentorũ. Opere prætium eſt ſub hoc capite agere de Romano Pontifice à Chriſto Capite conſtituto Eccleſiæ Militantis, pro cuius intelligentia ſupponam quæſtiones more ſolito.

Quæres 1. An idem ſit Epiſcopus Romæ, & Papatus, ſeu Pontificatus Romanus? Et vtrum Sanctus Petrus ibi fuerit Epiſcopus, & Papa?

Reſp. Eadem eſt dignitas Epiſcopatus, & Papatus in Romano Pontifice, 2
& vtramque habuit S. Petrus in vrbe Roma, vbi reſedit, vt Epiſcopus, & vt Papa.

Primum, quod vtriuſq. eadem ſit dignitas, probatur, quia Romanus Pontifex ſe vocat Epiſcopum Epiſcoporum initio ſuarum literarum, quandoque Epiſcopum Vrbis, ſeu Romæ, interdum Summum Pontificem, vnde S. Cyprianus

nus relatus *in cap. Nouatianus* 6. 7. *q.*1. dicit : *Et cum ſit à Chriſto vna Eccleſia per totum mundum in multa membra diuiſa. Item Epiſcopatus vnus multorum Epiſcoporum concordi numeroſitate diffuſus, &c.* adhuc clarius idem relatus *cap. Loquitur* 18.24.*q.*1. Nomine vnius Epiſcopatus multorum Epiſcoporum ſine dubio venit papatus, ergò coincidunt in Pontifice Romano Epiſcopatus, & Papatus . Confirmatur, quia ſi non coinciderent ſequeretur abſurdũ, quod Papatus dependeret ab Epiſcopatu, nã tunc ſuperior, & maior dignitas dependeret à minori. Demum Vrbs ante S. Petrum nullum habuit prælatũ præter illum, ſed illuc acceſſit vt Papa, & ſedem Papalem ibi fixit, ergo eius Epiſcopatus idem eſt, quod Papatus. Id oſtenditur hoc exemplo, ſi enim aliqua ciuitas, quæ nunquam habuit prælatũ erigeretur in Archiepiſcopatum , vel Patriarchatum vtique huiuſmodi dignitas non poſſet dici Epiſcopatus gradus condiſtinctus ab erecto, ſed idem eſſet, quod Archiepiſcopatus primò inſtitutus; ita pari ratione philoſophandum eſt in Vrbe Roma, quæ preter S. Petrũ primò nullum habuit Epiſcopum , qui Summus Pontifex erat, ac proinde ſi vocatur Epiſcopus, id non arguit dignitatem diſtinctam à Papatu, quę prima dignitas eminenter continet alias, ac proinde illis nuncupari poteſt , nimirum Patriarcha, Primas, Archiepiſcopus, Epiſcopus, Presbiter, Prior, &c. cum has omnes virtualiter, & eminenter contineat in eo, quod ſe ſolo præſtare poteſt quidquid alij facere poſſunt, talis enim eſt poteſtatis, & iuriſdictionis, vt omnes alias in ſua, à qua dependent, abſorbeat,

Secundum, quod Sanctus Petrus fuerit Papa, & Epiſcopus Romæ, certiſſimum eſt, à Chriſto Domino deſtinatus, vt teſtatur S. Leo Papa *Serm. 1. de ſanctis Apoſt. in lect. 2. noct.* Cathedræ Romanæ 18. Ianuarij. *Beatiſſimus Petrus Princeps Apoſtolici ordinis ad arcem Romani deſtinatur imperij .*

3 Petrus autem Apoſtolus electus fuit à Chriſto in Papam, & ſummum Pontificem, dum poſt prandium ex piſcatione habita in mari Tiberiadis in tertia apparitione poſt octauã Reſurrectionis illi dictum fuit. *Paſce Agnos meos ; Paſce oues meas* . Ioan. *cap.* 21. Caiet. *de Romani Pontif. inſtit. tract.*3. *c.*10. *&* 11. Secundum aliquos id accidit die dominico, quæ fuit dies decima Aprilis Anni Chriſti 34. numerando vero à die Reſurrectionis incluſa, quæ fuit die dominico 27. Martij, accidit die 15. poſt Reſurrectionem, conſequenter computando tempus interiectum incluſiuè à die decima Aprilis Anni 34. vſque ad Annum 69. eiuſdem Chriſti, quo S. Petrus crucifixus fuit die iouis 29. Iunij, infertur, D. Petrum in Pontificatu vixiſſe annos 36. menſes duos, dies decemnouẽ; Romæ autem ſedit Annos 24. menſes tres, & dies duodecim , reliquum tempus partim Hieroſolymis, partim Antiochiæ, & alibi .

Dices, S. Petrus non fuit electus Papa per ſupradicta verba, ſed tunc quando Chriſtus dixit : *Tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam*: Et hoc colligitur ex diuerſis Sanctis Patribus, dum enim loquuntur de auctoritate Põtificia S. Petro attributa à Chriſto, referunt præcitatum locum, vt videre eſt apud Gratianum , *cap. Ita Dominus* 7. *diſt.* 19. *cap. In nouo* 2. *diſt.* 21. *cap. Rogamus* 15.24.*q.*1. *cap. Legatur* 2. 24.*q.*2. & alibi ſępius .

Reſp. Ex illa ſententia non apparet
actualis collatio Papatus, ſed tantum 4
colligitur promiſſio tempore conueniẽti exequutioni mandanda ; Illa autem promiſſio facta fuit à Chriſto ante ſuam mortem, poſt reſurrectionem verò ſtetit promiſſis, antequam Cœlum conſcenderet, diſceſſurus enim ab oculis eorum viſibilem voluit ſibi ſubſtituere Paſtorẽ, qualis antea ipſe fuit, vt vices ſuas in omnibus ſubiret, & cæteros confortaret in fide, iuxta illud Lucæ 22. *num.* 32. *Ego rogaui pro te Petre, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuerſus confirma fratres tuos .* Supradictum colligitur ex *cap. Conſiderandũ* 47. *cap. Fidelior* 48 *diſt.*

*diſt.*50. ibidem gloſ. Præpoſuit: *cap. ſignificaſti 4. de elect.* Paſcalis Papa dicit, Petrum in Papam electum illis verbis. *Paſce ouas meas*, ibidem gloſa.

Quæres 2. An duo priuilegia conceſſa Petro fauore Eccleſię à Chriſto, ſimul, & ſemel communicata fuerint omnibus eius ſucceſſoribus? Vnum eſt, quod illum conſtituit caput vniuerſalis Eccleſiæ promiſſam poteſtatem ligandi, & ſoluendi Matth. 16. *num.*19. tradendo Ioan.21. Alterum eſt, quod illum ita in fide confirmauit, quod ab ea deficere non poterat, vt patet Lucæ 22. *num.*32. ex ſententia ſuperius allata. Quod eſt etiam quærere an dicta de Petro Chriſtus intellexerit de omnibus eius ſucceſſoribus?

5 *Reſp.* Illa duo priuilegia Papatus Chriſtus omnibus ſummis Pontificibus Canonicè intrantibus conceſſit in perſona Petri, quod comprobatur Sanctorum Patrum teſtimonijs. *cap. Sacroſancta* 2. *diſt.*22. ibi. *Petro tamen à Domino cõceſſum eſt, & ipſi inter ſe voluerunt idipſum, vt reliquis omnibus pręeſſet Apoſtolis, & cephas ideſt caput, & principium teneret Apoſtolatus, qui etiam eamdem formã ſuis ſucceſſoribus, & reliquis Epiſcopis tenendam tradiderunt. cap. Ad Apoſtolicæ* 2. *de ſenti & re iud.* ibi: *Nobiſque in beatam Petri perſonam ſit dictum: Quodcumque ligaueris ſuper terram, &c.* Cap. Solitæ 6. de maior. Innoc. III. inquit. *Nobis enim in Beato Petro ſunt oues Chriſti commiſſæ dicente Domino: Paſce oues meas, non diſtinguens inter has oues, & alias, vt alienum à ſuo demonſtraret ouilẽ, qui Petrum, & ſucceſſores ipſius Magiſtros non recognoſceret, & Paſtores, vt illud tamquam notiſſimum omittamus, quod Dominus dixit ad Petrum, & in Petro dixit ad ſucceſſores ipſius, &c.* Bonifacium VIII. *in extra. com. de maior. Igitur Eccleſiæ vnius, & vnicę vnum corpus, vnum caput, non duo capita, quaſi monſtrum, Chriſtus videlicet, & Chriſti vicarius Petrus, Petrique ſucceſſor* &c. Vide Azor. *lib.4.cap.* 11. de hac re agentem. Catechiſmũ Roman. de ſymbolo 9. *ſect.*13 Caiet. *tract.*3. *de Rom. Pontiſ. cap.*13. & 14. Dicta ergo de Petro à Chriſto locum habẽt in eius ſucceſſoribus, quia ſi Eccleſia poſt Aſſentionem indiguit ab initio capite viſibili, qui fuit Petrus, etiam ſimili indiguit poſt mortem Petri, quia inconueniens eſt, Eccleſiam viſibilem tegi ſolo capite inuiſibili, ſed illi neceſſarium eſt caput viſibile, ſicut ab initio, aliter nulla proportio eſt inter caput, & membrum. Deinde Papatus eſt dignitas non ad tempus, ſed perpetua, cum ſit paſcere oues, quæ continuo egent pabulo, ergo & paſtore. Præterea paſtor non eligitur propter proprium cõmodum, ſed in vtilitate ouium, quæ ſicut vſque ad finem mundi duraturæ ſunt, ità & perpetuum poſtulant Paſtorem; non potuit autem S. Petrus perpetuò manere, quia mortalis ſicut cæteri homines erat; ergò neceſſe fuit, quod illi ſuccederent alij in officio cum eadem poteſtate. Inſuper, ſedes nunquam moritur, *cap. Si gratioſè* 5. *de reſcript. in* 6 ergò ſemper adeſſe debet, qui ſuperſedeat illam. Demum priores Pontifices, qui ſucceſſerunt Petro vſque ad Sanctũ Silueſtrũ fuerunt Sancti, & alij poſt, ex quo efficax deducitur argumentum, illos fuiſſe legitimos ſucceſſores, & non vſurpatores, aut tantum bonæ fidei poſſeſſores, quia Deus non patitur tam longo tempore vſurpatores, aut bonę fidei poſſeſſores ſine vero titulo, maxime in hac dignitate Pontificia, quæ omniũ ſuprema eſt. Cum hæc ità ſint.

Colligitur hinc primò, Papam non ab hominibus, ſed à Deo, & Ieſu Chriſto poteſtatem Pontificiam immediatè habere, *cap. Nouit* 13. *de iudic.* D. Thom. 1.2. *q.*97. *art.*3. non obſtat eius electio facta per Cardinales, quia electores non dicuntur conferre poteſtatem electo cũ ex electione nullum ius aquirat electus niſi publicato ſcrutinio, quod electores non poſſunt variare, *cap. Publicato* 58. *de elect.* ſed à iure, vel à ſuperiore electus poteſtatem recipiat, Papa autem ſupra ius eſt, & ideo à Deo immediatè confirmatur; electionem hanc Diana *par.*1 *tract.*2. *reſolut.*125. vocat conditionem ſine qua non Deus Poteſtatem Pontificiam 6

ſiciam, transferet in hominem electum, non autem eſt ratio, ſeu medium quo electores hanc poteſtatem electo tribuant. Electio igitur eſt à Cardinalibus, & poteſtas à Deo ſpeciali modo, & non tantum iuxta illud ad Rom. *cap.* 13. *num.* 1. *Non eſt enim poteſtas niſi à*
7 *Deo*. Secundò, Chriſti Vicarium vnum cum Deo facere tribunal, cum eius vices in terris gerat, *cap.* 2. *&* 4. *de transl. epiſc.* & ibidem *in* 3. *capite* hæc habentur. *Non enim homo, ſed Deus ſeparat quos Romanus Pontiſex, qui non puri hominis, ſed veri Dei vicem gerit in terris, Eccleſiarum neceſſitate vel vtilitate penſata non humana, ſed diuina potius auctoritate diſſoluit*. Vnicum ergo tribunal, vnum conſiſtorium Papa cum Deo habet, qui illi dixit Matth. 16. *n.* 16. *Quodcumq; ligaueris ſuper terrã, erit ligatũ & in cœlis. & quodcunq; ſolueris ſuper terrã erit ſolutũ, & in cœlis.* Hoſt. ſuper dictum c. 3. Abbas *in c. Licet de elect. n.* 9. Paulus
8 de Caſtro *conſil.* 414. Paris. *conſil.* 5. *n.* 26. *& conſil.* 68. *num.* 162. *lib.* 1. Gomez *in c.* 1 *de conſtit. in* 6. Tertiò, Papa non vtitur baculo, quia non ab homine vt cæteri, ſed à Deo recipit ſuam poteſtatem, Gloſ. *fin cap. Vn. de Sacra vnct.* Quartò, nullum Põtificem errare poſſe in miſterijs fidei, quia Deus in perſona Petri ſingulis contulit priuilegium illud tertium, vt non deficiant in fide; Quomodo id intelligatur, dicam infra *q.* 14.

Quæres 3. An ſit de fide tenendum S. Petrum fuiſſe caput Eccleſiæ & primatum ſedis fixiſſe Romæ?

9 *Reſp.* Affirmatiuè. Primùm, quod Petrus fuerit caput totius Eccleſiæ expreſſum eſt locis ſupra citatis, Matt. *cap.* 16. *num.* 19. *Tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam.* Ioannis 21. *Paſce oues meas*. Auctoritates de hoc capite adduxi præced. *cap. q.* 9. *num.* 44. & præcedenti quæſtione Bellarm. Valentia, & alij omnes, quos citat Carena *par.* 1. *de officio Inquiſ. tit.* 1. *de Summo Pontiſ. num.* 37.

10 Secundum, quod ſedem, & primatũ fixerit Romæ, habetur *cap. Mutationes* 34. 7. *q.* 1. *Petrus ſanctus magiſter noſter, & Princeps Apoſtolorum de Antiochena ciuitate vtilitatis cauſa eſt translatus Romam, vt ibidem potius proficere poſſet.* Probant manifeſtè hanc fidem auctoritates aliæ adductæ ex diuerſis Concilijs præcedenti capite *q.* 9. Hic *q. prima* §. *ſecundum*, habes auctoritatem Papę Leonis, I. ab Eccleſia canonizatam.

Quæres 4. Quo iure, diuino nè, an Eccleſiaſtico Papatus ſit coniunctus cũ Eccleſia Romana? Seu, quo iure proueniat, quod Epiſcopus Romanus ſit ſucceſſor Petri in primatu totius Eccleſiæ, ita quod Papatus non poſſit ſeparari ab Epiſcopatu Romano, & transferri ad alium Epiſcopatum, & cũ eo coniungi?

Reſp. Epiſcopatus Romanus, & Põtificatus ità coniuncti ſunt iure diuino, 11
vt per nullam poteſtatem humanam disiungi poſſint, & ſeparari. Probatur, Tum quia ſunt eadem dignitas ex *q.* 1. Tum quia ita imperauit Chriſtus Petro, & eius ſucceſſoribus in perſona illius, teſte Marcello Papa relato *cap. Rogamus* 15. 24. *q.* 1. de S. Petro ſcribente ad Epiſcopos Antiochenos. *Eius enim ſedes primitus apud vos fuit, quæ poſtea iubente Domino Romam translata eſt.* De qua translatione loquitur Anterius Papa relatus *cap. Mutationes* 34. 7. *q.* 1. Et confirmat Innoc. III. relatus *cap. Per venerabilem* 13. Qui filij ſint legit. illis verbis. *Locus enim, quem elegit Dominus Apoſtolica ſedes eſſe cognoſcitur, cum enim Petrus vrbe fugiens exiuiſſet, volens eum Dominus ad locum, quem elegerat, reuocare, interrogatus ab eo, Domine quo vadis? Reſpondit: Venio Romam iterum ſ quod intelligens pro ſe dictum, ad locum ipſum protinus eſt reuerſus.* Teſtatur hoc idem Anacletus Papa multo tempore ante, quippequi electus fuit anno 103. relatus *cap. Sacroſancta Romana, & Apoſtolica Eccleſia non ab Apoſtolis, ſed ab ipſo Domino, & Saluatore noſtro primatum obtinuit.* 2. *diſt.* 22. In prima ſynodo Nicęna dicitur, quod Eccleſia Romana nullis ſynodicis decretis eſt prælata cæteris Eccleſijs, ſed euangelica voce Domini primatum obtinuit. Certiſſimum igitur eſt, ſolam Eccleſiam Romanam habe-

habere hoc priuilegium, & præceptum, vt adiunctam habeat dignitatem Papatus, ita vt graue ſit ſacrilegium hæreſis, et ſchiſmatis credere, aut attētare, hanc dignitatem coniugi poſſe cum alia quauis Eccleſia. Ita communiter doctores cum Turrecr. 2. *de Eccleſ. cap.* 40. Cano. *lib.* 6. *de locis Theol. cap.* 4. Dtiedo. 4. *de varijs dogmat. cap.* 4. Carena *part.* 1. *de Summo Pontif. num.* 51. Addo rationem, quia ſi mutabilis eſſet prima ſedes, aut arbitrio Cardinalium eligentium, aut inſtitutione aliqua humana, ita vt Pontificatus iure aliquo humano poſſet coniugi modò cum Eccleſia Hiſpana, modò cum Gallicana, aut cum Hieroſolimitana, dubitari poſſet de eius vnitate, & ſtabilitate, ac proinde Eccleſia non fuiſſet fundata ſupra firmā Petram, & vnicam, ſed ſuper plures, conſequenter careret vnitate ſui fundamenti, ac proindè perfectione ſibi debita. Confirmatur, quia ex translatione Curiæ Romanæ in Galliam à Clemente V. facta anno 1305. initio ſui Pontificatus electo Peruſij die quinta Iunij, qui à Peruſio abſens, cum eſſet Burdigallæ, dum fuit electus Lugduni quo Cardinales conuocauerat, coronatus fuit die 12. Nouembris eiuſdem anni, Eccleſia Romana non amiſit primatum, & Papatum, quamuis per ſeptuaginta quatuor annos Pontifices reſidentiam fecerint in Gallia, quorum vltimus, qui fuit Gregorius XI. votum Romam petendi nuncupauit, eutiam tranſtulit in Vrbem cum ſumma exultatione, & maxima vtilitate totius Italiæ anno 1376. & tempore intermedio ſemper Eccleſia Romana recognita fuit in omnibus Pontificibus ab omnibus Catholicis etiam Gallis, ita quod dignitas Pontificatus ſemper remanſit in Pontificibus coniuncta Eccleſiæ Romanæ, vt videre eſt in Bullis Pontificijs, præſertim in Concilio Vienenſi per ipſum celebrato; adducam initium Clem. de iureiur. quæ ita habet. *Romani Principes ortodoxæ fidei profeſſores Sacroſanctam Romanam Eccleſiam, cuius caput eſt Chriſtus Redemptor noſter, ac Romanum Pontificem eiuſdem Redemptoris Vicarium ſeruore fidei, & claræ deuotionis venerantes.* Tráſlatio igitur fuit Curiæ, & perſonarum, non dignitatis principatus.

Quæres 5. An Papa teneatur reſidere in Vrbe, ſicut Epiſcopi, & Parochi reſidere debent in ſuis parochijs? Alia eſt hæc quæſtio à præcedenti, in qua quærebatur an Papatus neceſſario ſit connexus cum Epiſcopatu Romano? nunc vero quæſtio eſt de reſidentia, quæ eſt quid conſequens ad illa duo, ideo enim hic homo tenetur reſidere, quia habet talem dignitatem, tale officium, ad cuius exercitium requiritur præſentia perſonæ. Videtur quod, non exemplo ſeptem Pontificum Clementis V. Ioannis XXI. ſeu XXII. Benedicti X. Clementis VI. Innocentij VI. Vrbani V. & Gregorij X. qui reſidenriam reſtituit Vrbano 1376. & omnes fuerunt Galli natione, & Reſidentia, ergò Summi Pontifices, non tenentur ad reſidentiam; Ratio eſt, quia ideo alij Prælati tenentur ad reſidentiam non tantum vt ſuas oues perſonaliter paſcant, ſed etiam, quia ſi non haberent hanc obligationem, poſſent recedere, & manere extra proprium territorium, ſed Papa pro territorio habet totum mundum, *cap. Cuncta per mundum* 17. & 18. 9. *q.* 3. ergo vbicumque habitat, ibi dicitur reſidere, & perſonaliter paſcere oues ſuas. Demum reſidentia eſt de iure Pontificio, Ambus Catarin. *in opuſc. de reſid.* ad quod Papa non tenetur, cum iuri non ſubijciatur, ſed ſupra ius ſit, & illius conditor; ergò nullam habet obligationem reſidendi. His non obſtantibus. 13

Reſp. Summus Pontifex de iure diuino tenetur reſidere Romæ probatur ea auctoritate, quam adduxi præcedenti quæſtione *ex cap. Rogamus* 15. 24. *q.* 1. ibi: *Eius enim ſedes primitus apud vos fuit, quæ poſtea iubente Domino, Romam tranſlata eſt.* Et clarius *ex cap. Per venerabilem*, ibidem extenſo. Quæ auctoritates non magis de primatu, quam de reſidentia coniunctis cum Epiſcopatu Romano intelligendæ ſunt. Deinde acceſſorium ſequitur naturam ſui principalis ex vulgatis iuribus, ſed principale, quod 14

eſt Papatus, inſeparabile eſt ab Epiſcopatu Vrbis, immo vtrumque eſt idem; ergo & reſidentia indiuiſibilis eſt ab Vrbe. Confirmatur, quia ſi Papa poſſet circumire Vrbes, & modò hic, modò illic reſidere, facile deſtrueretur hæc veritas de fide tenenda, quod Papatus inſeparabilis ſit à Romano Epiſcopatu, ſiquidem reſidentia ſemper iuncta eſt cũ prælatura, & loco, per quem denominatur; præterquamquod proceſſu, & diuturnitate temporis & hominum memoria decideret iſte fidei articulus, quod Eccleſia Romana ſit aliarum caput, ſi in ea caput reſidere non teneretur.

Ad obiectiones reſpondetur; non obſtare exemplum illorum Pontificum, qui iuſtis de cauſis tãto tempore abfuerunt ſeipſos diſpenſantes ab hoc onere, quod facere potuerunt erga ſe, hoc ipſo, quod
15 alios diſpenſare valent ex Tridentino loco citato *c.1. ſeſſ.23.* Nec vrget, quod Papa totum mundum habet pro territorio, & ſic reſidere vbi ipſe melius iudicauerit expedire pro paſcendis ouibus ſuis, quia reſponderi poteſt, Summum Pontificem totum mũdum habere pro territorio quo ad auctoritatẽ, & gubernationem totius mundi, non quo ad præſentiam perſonalem, reſpectu cuius ordinariè reſidere debet in loco commodiori, & vriliori pro grege paſcendo, quem Chriſtus putauit eſſe Romam, tum ex connexione capitis cum dignitate ſuprema, tum ex ſupremo capite Romani Imperij, vt oſtenderetur, Chriſtum Summum Pontificem conſtituiſſe totius mundi Sacerdotem, & Imperatorem, tam in ſpiritualibus, quam in temporalibus.

Quæres 6. An de fide credendum ſit, Innocentium X. eſſe verum Pontificem Romanum? quod idem de ſingulis quæritur?

16 *Reſp.* De fide tenendum, quemlibet electum canonicè in Summum Pontificem, de quo conſtet, eſſe verum Papã, ac proinde talem nunc eſſe Innocentiũ decimum in Papã electum die 15. Septembris 1644. coronatum vero die quarta Octobris eiuſdem anni.

Probatur primo, quia illud eſt de fide credendum quod reperitur à Deo reuelatum in Sacris Scripturis, aut per traditionem, vt patet ex dictis *cap.2. & 3.* ſed Ioan. 21. *num.*17. Deus reuelauit Petrũ, & eius ſucceſſores, eſſe Papam, hoc ipſo, quod legitimè eligitur à Cardinalibus, & illum talem conſtituit illis verbis: *Paſce oues meas*: prout illi promiſerat alijs verbis: *Tu es Petrus, & ſuper hanc Petrã ædificabo Eccleſiam meam*. De Petro non eſt difficultas, quia id omnes rectè ſentientes concedunt etiam hæretici, & cõſtat ex dictis hic *q.3.* Vide Valent. *in 2.2. diſp.1. q.1. par.7. §.27.* Suar. *lib.3. contra errores ſectæ Angl. cap.*10. Caiet. *tract.3. de Rom. Pontif. cap.8. & ſeq.* De ſucceſsoribus ibidem expreſſis in perſona Petri probatur tum auctoritate Sanctorum Patrum, tum ratione. Sancti Patres paſſim explicantes prędicta loca, non ſolum in perſona Petri, ſed etiam eius ſucceſſorum loca adduxi tria ſub *q.2.* adde Cyrillum Alexandrinum ex Caiet. *cit. cap.*14. illis verbis: *Sicut Chriſtus accepit à Patre Sceptrum Eccleſiæ gẽtium, dux ex Iſrael egrediens ſuper omnem principatum, & poteſtatem, ſuper omne quodcumque eſt, vt ei cuncta curuentur, ſic & Petro, & eius ſucceſſoribus pleniſſimè commiſit, vt nulli alij quam Petro, quod ſuum eſt plenum, ſed ipſi ſoli dedit.* Cyrillus alter Hieroſolimitanus in perſona Chriſti loquens inquit: *Tu cum fine, & ego ſine fine, cum omnibus, quos loco tui ponam plenè, & perfectè Sacramento, & auctoritate ero ſicut ſum, & tecum.* In Concilio Florentino ſub initio hæc veritas definitur illis verbis. *Definimus, Sanctam Apoſtolicam Sedem, & Romanum Pontificem in vniuerſum orbem tenere primatum, & ipſum Pontificem Romanum ſucceſſorem eſſe Beati Petri Principis Apoſtolorum, & verum Chriſti Vicarium, totiuſque Eccleſiæ caput, & omni Chriſtianorum patrem, ac doctorem exiſtere, et ipſi in Beato Petro paſcendi regẽdi, et gubernãdi vniuerſalem Eccleſiã à Domino noſtro Ieſu Chriſto plenam poteſtatem traditam eſſe.* Ratio eſt, quia præſentia, & præſidentia vnius capitis poſt Chriſti abſceſsum, & Aſcen-

& Aſcenſionem in Cœlum non minus neceſſaria eſt, nunc, & in futurum vſq; ad conſumationem ſeculi, quam fuit ab initio Eccleſiæ, cum membra vnius corporis ſemper æque indigeant influxu ſui capitis à quo ſeiuncta mortua ſunt, ergò cum dixit Petro: Tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meā; & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam; & tibi dabo claues regni Cœlorum, & non deficiet fides tua; & demum, Paſce oues meas, ſine dubio voluit eſſe dictum de omnibus illis legitimè ſuccedentibus, vt inſinuaret æqualem capitis neceſſitatem, & virtutem parem eiuſdem in omni tempore, quo Eccleſia militans duratura eſt, ſicut ore proprio ipſemet Chriſtus Matth. extremis verbis promiſit adſuturus vſque ad conſumationem ſeculi.

Probatur ſecundò, ex Bulla incip. *Inter curas*: Martini V. continente condēnationem vtriuſque Ioannis Vrigleph de Anglia, & Vss de Boemia, in qua præcipitur, vt hæretici ad Eccleſiæ ſinum reuertentes abiurent diuerſos errores, inter quos interrogantur, vtrum credāt, quod Papa Canonicè electus ſit ſucceſſor beati Petri habens ſupremam poteſtatem in Eccleſia, & tenentes oppoſitum abiurant ſi Eccleſiæ volunt reconciliari, ergo ſignum eſt, de fide credendum, hunc, & hunc Pontificem eſſe Papā, & Petri ſucceſſorem, ſiquidem abiuratio habet pro obiecto deſtruēdo hæreſim, cuius eſt deteſtatio, vt colligitur
17 ex cap. Ego Berengarius *de conſecr. diſt.* 2 Royas *ſing.* 1. *n.*2. Farin. *q.* 194 *de hæreſi.*

Tertiò probatur, quia quod à tota Eccleſia creditur, tenetur, & ſolemnizatur, dicitur eſſe de fide; omnes autem fideles credunt in Summum Pōtificem fatentes nunc Innocentium X. eſſe verū Papam, Eccleſia enim illum coronauit per Cardinales deputatos, & vt talem recognouit recipiendo eius Iubileum, & indulgentias; & ſolemnizatur in oratione Miſſæ, & alijs ritibus, & illum omnes vocant Papam, ergò id eſt de fide credendū, ea enim cognoſcūtur eſſe de fide, quæ in tota Eccleſia amplectuntur.

Quartò, Papæ aliquid de fide definienti credimus, non vt eſt talis homo, neque fidę humana, quia vt homo pri- 18
uatus cum alijs comparatur, & ſicut alij vti ſic poteſtatem non habent definiendi, neque illes fide autem humana non credimus articulos fidei, quia non veritati humanæ, cui ſubeſſe poteſt falſum, ſed diuinæ, à qua procul eſt, falſitas, innitūtur conſequenter dicendū eſt, fidē, quā erga Pontificem habemus, quod ſit Papa, eſſe diuinam, ac proinde fundare articulum fidei in perſona electa in Papam, inconueniens ſiquidem eſt dicere, nos credere fide humana exiſtentiam Pontificis, diuina vero articulum ab eo propoſitum, vt credatur, cum non minus credendum ſit eſſe Pontificem eū, qui definit res fidei, quam eſſe articulū fidei, quod ipſe definit; fundamētū enim credēdi quod Papa propoſitionē antea incertam de fide, certam de fide definiat, non errando in illius veritate, & determinatione, in eo conſiſtit, quod perſona definiens illam de fide, creditur eſſe verus Petri ſucceſſor, & realis Papa, ſed hæc credulitas non poteſt haberi fide humana, quæ incerta, & incōſtans eſt, ergo fide diuina; ergo de fide eſt hunc eſſe verum Pontificem, quod enim creditur fide diuina connumeratur inter articulos fidei.

Quintò, in tantum credimus, Papā veritatem dixiſſe in definiendo aliquē articulum fidei, qui antea nobis ignotus erat, in quantum habet aſſiſtentiam Spiritus ſancti ſpiranti in illum huiuſmodi veritatem, ſed nemo poteſt habere aſſiſtentiam Spiritus ſancti ad effectum definiendi res fidei præter Papam & Concilium generale legitimè per ipſum congregatum, & ab eo dependenter, ergo ſi credimus, Papam definientem verum dixiſſe, conſequenter credimus illi adſtitiſſe Spiritum ſanctum inſuflantem in eius intellectum veritatē, ac proinde non poſſumus non credere eadem formali ratione fidei diuinæ hāc perſonam deffinientem eſſe verum Pōtificem, cum his tres actus credendi ſpecificati debeant per eamdem diuinam

reuelationem, tendant enim in idem.
Hanc ſententiam docent ferè omnes
recentiores cum Suar. *de fide diſp.* 10.
ſect. 5. Azor. *par.* 2. *lib.* 5. *cap* 5. *q.* 4. ex il-
lis Bonac. *de cenſ. Bullæ diſp.* 1. *q.* 2. *par.* 1
num. 9.
Ad veritatem autem huius ſententiæ
ſupponitur, quod conſtet de electione
vnius in Pontificem, ſi enim in quęſtio-
ne verſetur valor electionis, aut plures
ſint electi in Pontificem, non eſt obliga-
tio credendi, ſed tunc cum determina-
tur per aliquod Concilium hunc, & non
illum eſſe verum Papam, ſchiſmata
enim tolluntur per Concilium, vt pro-
babo ſequenti capite.
Solēt nonnulli peruerſi homines ini-
tio electionis alicuius in Papam, ducti
paſſione ſuæ factionis, inualiditatem
electionis diſſeminare, & ſpargere per
orbem, vt quia interuenit ſimonia, aut
quia texatū ſuffragiorū numerū electus
in Papam non habuit. Dubitari poteſt,
an hac volante fama credendum ſit de
fide electum eſſe verū Papam, durante
illa ſuſpicione, & murmure? Puto pera-
cta coronatione Summi Pontificis, ab
19 omnibus tenendum eſſe de fide coro-
natum eſſe verum Papam; fama enim,
ſuſpiciones, & hominum obloquentium
mendacia attendenda non ſunt. ſolent
enim Schiſmatici in ſingulis quoque
electionibus noui Pontificis diſſenſio-
nes, & diuiſiones excitare, quia tale
eſt conuenticulum impiorum homi-
num.
Dices 1. Propoſitiones ſingulares nō
ſpectant ad fidem, cum ad eam nihil v-
tilitatis conferant, parum enim refert,
quod hæc hoſtia ſit conſecrata, quod
hic homo ſaluabitur, quod hic homo
contraxerit peccatum originale, ſed ſuf-
ficit credere in communi, quod in Eccle-
ſia Dei eſt Sacramentū Euchariſtiæ, ſal-
uentur homines decedentes ſine pec-
cato; quod contrahatur peccatum ori-
ginale; & quod propoſitiones ſingulares
ex vniuerſalibus de fide deductæ non
ſint de fide probaui *cap.* 1. *q.* 3. ergo ne-
que de fide credendum eſt, hunc parti-
cularem hominē eſſe Papam, ſed ſuffi-
cit indiſtinctè credere, quod adſit verus
Chriſti Vicarius; Secundo, ſi eſt de fide
Innocentium eſſe Papam, eſt etiam de
fide illum habere requiſita ad Papatum
nimirum eſſe Baptizatum fidelem, &c
& fuiſſe legitimè electum; ſed hæc de
fide non ſunt, ergò neque illud. Tertiò,
illa dicitur propoſitio de fide, quæ in
terminis eſt reuelata ex dictis *c.* 1. *n.* 25.
Sed hæc non eſt reuelata, ergò neque
eſt de fide. Quartò, negans Summum
Pontificem eum, qui ab omnibus tene-
tur vt talis, non punitur vt hæreticus, ſed
tantum vt Schiſmaticus, ergò non eſt
de fide exiſtentia huius Pontificis.
Reſpondeo ad ſingulas obiectiones;
ad primam, latam eſſe differentiam,
nam illa ſingularia non credere nullum
inducit inconueniens, maximum autē
abſurdum eſt ignorare caput Eccleſiæ,
aut illud certo non poſſe digito demon-
ſtrare ſine vlla controuerſia, vnde ſi hoc
non eſſet de fide, non eſſet maior ratio
credendi hunc, vel illum Epiſcopum
eſſe Papam, ſi in credendo Papam nite-
remur fide humana, & non diuina.
Ad ſecundam, dico illas alias propoſitio-
nes concomitanter eſſe credendas de
fide, ſeu potius eſſe dicendas propoſi-
tiones Theologicas ex illa principali
deductas. *Ad tertiam*, cenſetur eſſe
in terminis reuelata, cum in illa Pe-
tri: *Paſce oues meas* contineatur expreſ-
ſa, vt patet ex prima probatione. *Ad
quartum* dico, ex eo quod Schiſmaticus
non punitur pœnis hæreticorum. non
ſequitur non eſſe aliquando hæreticum,
ſed hoc ſolum indicat pro vtriſque eſſe
ſpeciales pœnas. imo dico Schiſmaticū 20
eſſe hæreticum in hoc ſenſu diſcredendi
vnitatem capitis.
Quæres 7. An dignitas Pontificatus
communis fuerit omnibus Apoſtolis cū
Petro illis à Chriſto immediatè commu-
nicata?
Reſp. Dignitas Papatus à Chriſto ſoli 21
Petro, & in eius perſona omnibus ſuc-
ceſſoribus, vt ſupra probatum fuit, non
autem alijs Apoſtolis promiſſa, & tradi-
ta fuit, quia Chriſtus loquendo de hac
dignitate ſemper verba direxit tantum
ad

ad Petrum ſiuè in promiſſione, ſiuè in collatione eiuſdem; de promiſſione loquens dixit Matth. 16. *num.* 17. *Et ego dibo tibi, quia tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt aduerſus eam. Et tibi dabo claues regni cœlorum, & quodcumque ligaueris ſuper terram, erit ligatũ, & in cœlis, et quodcumque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum et in cœlis*. Lucæ *cap.* 22. *num.* 32. loquendo ad Petrum confirmando illi promiſſionem, & magis habilitando illum ad Pontificiam dignitatem, inquit. *Ego rogaui pro te, vt non deficiat fides tua, et tu aliquando conuerſus confirma fratres tuos*. Hanc gratiam fidei à Deo Chriſtus petijt pro Petro, & eius ſucceſſoribus paulò antequam moreretur, nempè feria quinta in Cœna, hanc tamen fidei ſtabilitatem tunc Petrus non obtinuit, quia ſequenti nocte Chriſtum negauit, vt illi in faciem Chriſtus prædixerat, ſed in fide indeficien-
22 ter confirmatus fuit, quando poſt Reſurrectionem antequam Chriſtus aſcenderet in cœlum promiſſam dignitatem Papatus cum traditione clauium recepit per illa verba. *Paſce oues meas*. Vt vides in prædictis auctoritatibus ex quibus colligitur promiſſio, & collatio dignitatis Pontificię, ſermo ſemper à Chriſto dirigitur ſolummodo ad Petrum, & nunquam ad alios Apoſtolos; ergò nulla ratione inferendum eſt, hanc dignitatem contuliſſe alijs Apoſtolis. Confirmatur, quia pronomen illud non ſemel replicatum reſtringit ſermonem perſonæ loquentis ad ſecundam perſonam, cum qua loquens diſcurrit; ergò non extenditur ſermo ad alios. Clemens in *cap.* 2. *diſt.* 80. *Neque inter ipſos Apoſtolos par fuit inſtitutio, ſed vnus præfuit omnibus*.

Differt autem dignitas Papatus à gradu Apoſtolatus, quem omnes Apoſtoli parem habuerunt cum poteſtate ligandi, atque ſoluendi, quam illis omnibus indifferenter contulit Chriſtus, cum dixit Matthæi 18. *num.* 18. *Quæcumque alligaueritis ſuper terram, erunt ligata, et in cœlo, et quæcumque ſolueritis ſuper terram erunt ſoluta, et in cœlo*. Hæc poteſtas illis promiſſa ante paſſionem collata fuit poſt reſurrectionem ex illis verbis Ioan. 20. *num.* 22. *Inſufflauit: et dixit eis: Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis peccata, remittantur eis, et quorum retinueritis, retenta ſunt*. Loquitur in his ad omnes, quia eos indifferenter elegit Apoſtolos, quos & miſit in vniuerſum mundum prædicare Euangelium.

Quæres 8. An dignitas Papatus includat vtramque poteſtatem tam ſpiritualem, quam temporalem reſpectu omnium hominum? quod eſt etiam quærere, an Papa habeat vtramque poteſtatem, ſeu vtrumque gladium? Eſt opinio, ſeu potius error, & hæreſis quorundam admittentium in Papa ſolam poteſtatẽ ſpiritualem, nullam temporalem directè neque indirectè. Catholici vero in Summo Pontifice concedunt alij poteſtatem temporalem directam nimirum ad ipſamet temporalia, & non tantum indirectam, quæ ordinatur ad ſpiritualia, quã ſententiam tenent Marta *de iuriſd. par.* 1. *cap.* 19. Paramus *lib.* 3. *de orig. S. Inquiſit. q.* 1. & alij relati à Carena *par.* 1. *de offic. S. Inquiſit. tit.* 1. *num.* 53. vbi aſſerit eſſe communem Canoniſtarum & Legiſtarum. Item Lauorius *tit.* 4. *de elect. cap.* 4. *num.* 51. Sylu. v. Papa *num.* 10. alios etiã refert Diana *par.* 1. *tr.* 1. *reſ.* 121. Vide etiã Nauar. *tom.* 4. *not.* 3. *de iudic.* Alij admittunt poteſtatem temporalem ſolum indirectam in ordinem ad ſpiritualem, vt hanc in exercitium inducat contra potentem, vt à vijs peſſimis per gladiũ corpus ferientem peccatores reducantur in viam ſalutis, & hanc docent quãplures citati à Carena, *vt ſupra num.* 67. vbi *num.* 68. præcedentẽ vocat probabilem, & piam, hanc vero, quam ſequitur, dicit eſſe probabiliorem, veriorem, & magis ſobriam. Tenent etiam Bellarm. Azorius Suarez & alij, quos citat, & ſequitur Diana *libro citato*. Pro priori ſententia de dominio directo facit.
Primo, quia Chriſtus delegauit illi omnem poteſtatem, quam habet vt homo, nam & illum conſtituit ſuum Vicarium, & fecit locum tenentem ſui ipſius 23

in

in terris, cum hic ipſe moraturus non eſſet, vnde Papa dicitur Ieſu Chriſti Vicarius *cap.2.& 4.* & vices Dei, non puri hominis gerere in terris *cap.3. de traſl. Epiſcop.* & locum tenens Dei in terris *cap.1. Vt Eccleſ. benef.* neque aliquid ſibi reſeruauit poteſtatis; ſed Chriſtus vtrã-
24 que poteſtatem habet tam ſpiritualem, quam temporalem, dicens Matth.28. *num.18.* de ſeipſo. *Data eſt mihi omnis poteſtas in Cœlo, & in Terra.* Et cum textus dicat: *Omnis poteſtas:* nullam excludit, *arg. cap.1. diſt.19.* ibi: *Dicendo vero omnia decretalia conſtituta, nullum de decretalibus conſtitutis prætermiſit.* Hanc vtramque poteſtatem etiam temporalem Chriſtum habuiſſe, & habere docent omnes, & deducunt ex alijs locis Sacræ Scripturæ Pſal.31. *Dominabitur à mari vſque ad mare.* Pſal.2. *Poſtula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, et poſſeſſionem tuam terminos terræ.* Apocal. *cap.1. num.5. Princeps Regum terræ; habet in veſtimento, et ſæmore ſuo ſcriptum Rex regum, et Dominus dominantium* ibidem *cap.19. num.16.* Quæ auctoritates verificantur tam de regno temporali, quam ſpirituali; immò primum attendẽdus eſt ſenſus literalis proprius, & immediatus, quando ex illo nullum ſequitur abſurdum; vnde Gregorius *in Exam. congreſſ.9.* inquit. *Literalis expoſitio maximè commendatur, vbi commodè haberi poteſt.* Et verba Sacræ Scripturæ in ſenſu proprio eſſe accipienda, ſecluſo inconuenienti, docent communiter Theologi cum Sanctis Patribus, vt videre eſt apud Pagninum *lib.1.* Iſagoge ad Sacras literas *cap.19. & 20.* Vaſq. *part.1.q.1.art.9.* doctores huius ſententiæ de regno temporali Chriſti refert Carena *tit.1. de Summo Pontifice num.22.* contra Bellarminũ *lib.5. cap.4. de Romano Pontifice*, Valentiam *part.3. diſp.1. q.22. par.6.* aſſerentes Chriſti regnum fuiſſe mere Spirituale, ita quod temporale regnum non habuerit neque titulo hæreditariæ ſucceſſionis, neque electionis, neque donationis, aut iure belli, aſſerentes Chriſtum id de ſeipſo aſſeruiſſe, cum Ioannis dixit *cap.18. num.36. Regnum meum non eſt de hoc modo. ſi ex hoc mundo eſſet regnum meum, miniſtri mei vtique decertarent, vt non traderer Iudęis, nunc autem regnum meum non eſt hinc.* Sed hæc auctoritas ita interprętatur, quod Chriſtus non eſt rex ſicuti ſunt mundani reges, qui vel fiunt à populis, vel per electionem, vel per iniquam vſurpationem, Chriſtus vero rex eſt ex ſucceſſione hęreditaria, iuxta illud Apoſtoli: *Quem conſtituit hęredem vniuerſorum*, Chriſtus enim ſecundũ quod homo non eſt Dei filius adoptiuus, ſed 25
naturalis, vt docent omnes Theologi cum D.Thoma *par.3. q.23. art.4.* Scoto *in 3. diſt.10. q.1.* ibi Faber *diſp.23.* Quã- 26
doque Chriſtus vſus fuit hoc imperiali dominio, nimirum, cum dæmonia eiecit in gregem porcorum, Matth. *cap.8. n.32.* cum ficulneam areſecit, ex eodem *c.21. num.19.* Nonnulli aſſerunt, Chriſtum id feciſſe poteſtate indirecta temporali in ordine ad poteſtatem ſpiritualem; ſed id ſubſiſtere non poteſt, quia poteſtas temporalis acceſſoria ad ſpiritualem immediatè tendit in bonum, & non in malũ, quod fuiſſet tale, ſi Chriſtus non fuiſſet directus dominus illorum porcorum, & ficulneæ; circumſtantia autem mali tollitur, ſi res deſtruatur à ſuo vero domino, & abſoluto, non vero ſi damnificetur ab extraneo, qui verum non habet in re dominium. Neque placet, quod Bonac. *de Incarnat. q. 21. par.2.* in reſponſione ad ſecundam obiectionem dicit, prædicta Chriſtum deſtruiſſe, vt Deum, quia quoties nullũ ſequitur abſurdum, facta Chriſti explicanda ſunt etiam ſecundum quod homo eſt. Concluditur ergo ex præmiſſis, Summum Pontificem habere dominium temporalẽ directum ſuper omnes homines, quia Chriſtus illi contulit omnem poteſtatẽ quam habet, ac proinde temporalem, qua non caret.

Secundo, id deducitur ex illo loco. *Quodcumque ligaueris ſuper terram erit ligatum, et in cœlis; et quodcumque ſolueris ſuper terram erit ſolutum, et in cœlis.* Quia non tantum ligat, aut ſoluit ſuperior ſpiritualis, quam temporalis, ligare enim 27
reſpicit condemnationem, & pœnam tam

tam temporalem, quam ſpiritualem; ſoluere vero dicit liberationem à pęna, & reſpicit præmium, & beneficium à principe collatum, ſiuè illud ſit ſpirituale, ſiue temporale. Deinde, quod ibi ſermo ſit de re quacumque non ſolum ſpirituali, ſed etiam temporali, conſtat
28 ex modo loquendi ſine vlla exceptione, & generaliter, nam illa vox. *Quodcumque* terminus vniuerſalis omnia includit, & nihil excludit, *l. A procuratore C. Mandati*, Craueta *vol. 2. conſil.* 294. §. *Ad idem adduco*, Ruin. *vol.2. conſil.*98. *num.*11. Roland. *vol.4. conſil.* 12. *nu.*40. cum alijs Barboſa *dict. hac* 317. *num.* 1. *&* 2. qui *num.*15. ex Tiraq. *de Retractu lign. tit.*1. §.2. Gloſa 1. *num.*26. dicit terminos *Quodcumque* & *Omne* in hoc differre, quod ille latius patet iſto; & in terminis noſtris *cap. Solitæ* 6. *de maior* prope finem dicit Innoc. III. *Quodcum-*
29 *que ligaueris &c. nihil excipiens, qui dixit Quodcumque* Demum, quoties ſenſus literalis non infert abſurdum in ſacris literis amplectendus eſt ex doctrina ſanctorum Patrum, cum ille potiſſimum in eis attendatur; ſed explicare ea verba tam ad ſpiritualia, quam ad temporalia, nullum infert abſurdum, immò maximè commendat, & extollit Pontificiam dignitatem, ergò ſupradictus ſenſus locum habet in prædicto loco Sacræ ſcripturæ;

Tertiò, Eccleſia id expreſſe docet in officio ſanctorum Apoſtolorum die 29. Iunij in Reſponſorio ſextæ lectionis illis verbis. *Tu es Paſtor ouium, Princeps Apoſtolorum, tibi tradidit Deus omnia regna mundi, & ideo tibi traditæ ſunt claues regni cœlorum*. Hic fit mentio de traditione duplicis regni mundi, & cœli, ergò de duplici poteſtate, tẽporali ad gubernandum regnum mundi, & ſpirituali clauium regni cælorum, vt illuc introducat homines, quos in regno huius mundi gubernat introducat homines, quos in regno huius mundi gubernat Summus Pontifex per vtramque poteſtatem. Et ſi enim illa ſententia non reperitur expreſsè in Sacra ſcriptura, tamen tãtæ eſt auctoritatis, vt negari nequeat ſine magna temeritate, cum ab Eccleſia ſit ſolemnizata pro veritate. Illa autem dictio, *Ideo*, quæ eſt cauſalis, & illatiua, vt docet Nauar. *tom.3. in cap.* 30
Falſas num. 22. per Bartol. *in l. Demonſtratio* §. *quod autem ff. de condit. & demon.* denotat neceſſariam connexionẽ vtriuſque poteſtatis in Summo Pontifice, ſpiritualia enim connectuntur cum temporalibus, ſicut anima rationalis cũ corpore in ea paritate, quod ſicut anima perficit, & viuificat corpus, ita poteſtas ſpiritualis perfectionem addit temporali poteſtati, quæ ſine religione eſt ſicut corpus ſine anima; poteſtas autẽ temporalis inutilis non eſt coniuncta ſpirituali, quia Summus Pontifex vniuerſi dominus conſtitutus à Chriſto fuit, vt illa adiutus proficiat in ſpiritualibus, *cap. Fundamenta* 17. §. *Iſti, de elect. in* 6.

Quartò, quia inter tria regimina mo-
narchiæ, ariſtocratiæ, & democratiæ, 31
perfectior eſt monarchia, & melior reliquis duabus optima, & perfectiſſima quando omnis poteſtas & dominium ab vno tantum deſcendit, vt Plato lib. de Regno poſt medium dixit his verbis. *Vnius dominatio bonis inſtructa legibus illarum omnium optima eſt*; de qua re doctores, quos allegat Peyrinus de Prælato initio, ergò Papæ concedenda eſt etiam poteſtas temporalis directa, vt cum ſpirituali iuncta, conſtituatur perfectiſſimum regimen monarchicum, à quo tamquam ab vno, & ſolo capite procedant, & dependeant omnes poteſtates, imperia, regna, & dominia totius mundi. Id quod confirmatur ex illo Ezechiel. *cap.* 37. *num.*22. *Et faciam eos in gentem vnam in terra montibus Iſrael & rex vnus erit omnibus imperans, & non erunt vltra duæ gentes, nec diuidentur amplius in duo regna*. Intellige quoad caput ſuper illa dominans, in quo vtraq; poteſtas vnita eſt; & licet ille locus intelligatur, quod poſt diẽ iudicij nõ amplius duo regna erunt Eccleſiæ militantis, & triumphantis in vnum coacta, iuxta illud. *Fiet vnũ ouile, & vnus paſtor*; adhuc tamen ſaluari poteſt ſine vllo abſurdo ſẽſus à nobis allatus de ſũ-

mo

mo Paſtore in Eccleſia militāte vniente ſibi duas poteſtates regni ſpiritualis, & temporalis in vnum regimen monarchicum. Facit illud Ieremiæ *cap.1.n.10. Conſtitui te hodie ſuper gentes, & ſuper regna, vt euellas, & deſtruas, & diſperdas, & diſſipes ædifices, & plantes.* Per gētes intelligit ſubditos, per regna, Imperatorem, Reges, & alios principes, omnes indiſtinctè tam in tēporalibus, quā in ſpiritualibus ſubiectos Summo Sacerdoti, hæc enim ſuprema, & omnimoda poteſtas infertur ex illis pluribus actis, quibus cōtra omnes præcedere poteſt. Eam ſententiam applicari SummoPontifici aſſeruit Bonifacius VIII. *in extrau.*
32 *com.1. de maior.*

Quintò, antiquitus idem erat ſimul Pōtifex, & Rex vt exempla habemus de Moyſe, Melchiſedec, & Samuele, vnde imperatores Romani vocabantur Pontifices, *cap.1 diſt.21.* conſequenter idem dicendum eſt de noſtro Pontifice, quod directè habeat vtramq; poteſtatem eidem ſacerdotio vnitam, vnde à D. Petro *epiſt.1. cap. 2. num.9.* vocatur *Regale ſacerdotium.* Ex quo Papa dicitur aliquid imperiali auctoritate conſtituere
33 *cap. 1. de iuram. calum.* Et in Præcib. ferialibus ad Laudes, & Veſperas nomine Regis in eo verſiculo. *Domine ſaluū fac regem.* venit Papa, vt docet Gauantus in Rubr. de Precibus *lect.5. cap.17. nu.6.* Legitur 1. Regum *cap.15.* Samuelem materiali gladio occidiſſe regem Agag. Item Eliam 3. *Regum cap.* 18. interfeciſſe quatercentum profetas Baal. Iſti erant ſummi ſacerdotes & habebant vtrumq gladium, & occaſione accepta non tantum ſpirituale, verum etiam temporale adhibebant, ergò idem dicendum eſt de Summo Pontifice Romano, cuius illi erant figura. Facit Glo-
34 ſa *ver. Ad Regem c.Cauſam 7. qui fil.ſint legit.*

Sexto, probatur poteſtas directa gladij materialis Papæ, quo ſæpius vſus fuit etiam cōtra Imperatores, & Reges, nam imperium ex Grecis ad Germanos trāſtulit, apud Baron. ad annum 800. cap. Venerabilem, de elect. Clem. de iure iuran. Bellarm. *de tranſlat. imper. lib. 1. cap.4.* Innocentius I. Federicum Imperatorem depoſuit, Zacharias Pipinum ſubrogauit Childerico Regi Francorum depoſito *cap. Apoſtolicæ 2. de ſent. & re iudic. cap. Alius 3.15.q.6.* Gregorius V. tradidit formam eligendi Imperatorem de qua re bene Albertus Crant. *lib.1.c.4 lib.4. cap.25.* illis verbis. *Eam fecit Imperatoris electione ſanctionem, quatenus* 35 *huc vſque per annos quinque centum ſeruatam videmus, ſolum licere Germanis, qui inde electores ſunt dicti, Principem delegare, ſuntque hi electores Maguntinus, Treuirenſis, Colonienſis Archiepiſcopis Palatinus Rheni Comes, Dux Saxoniæ, Marchio Brandeburgenſis, Rex Boemiæ,* qui in votis paribus abſoluit electionē. Adrianus VI. Regnum Indiarum ab infidelibus ablatum tradidit Regibus Luſitaniæ, Solorzan. *lib.2. de iure Indiar. c.24.* Prædicta exempla & alia clare demonſtrant Summos Pontifices ſupradictas deſpoſitiones, tranſlationes, conceſſiones, & electiones egiſſe non gladio ſpirituali, ſed temporali, cum ad ſui exequutionem non neceſſario poſtulent poteſtatem ſpiritualem, ſed ſufficiat tēporalis, quæ non poteſt dici formaliter ordinata ad ſpiritualem in dictis factis, cum ad illa præſtanda Summus Pontifex non ſemper motus fuerit ex ſalute animarum, ſed quandoque ex aliquo fine temporali, honeſto tamen, & conuenienti ſtatui rerum.

Septimò, de hac re extant diuerſæ literæ Apoſtolicæ, nam Clem. VI. Carolum Regem Romanorum ſcribēs hæc habet. *Romanus Pontifex, cui Rex æternus, et ſummus in perſonam B. Petri Apoſtoli Clauigeri cœleſtis ſimul, et terreni iura imperij, et plenitudinē poteſtatis conceſſit ſupra cūctos fideles ſuæ curæ cōmiſſos, inuigilans & intendēs circa ea, quæ fidelibus ipſis ampliora pacis, et iuſtitiæ cōmoda afferre exiſtimat, poſt multa, etc.* colligitur *ex c.1. diſt.22.* Bonifacius VIII. apud Aufrerium in repetitione Clem. 1. *de off. ordin.* Longum in ſuo Breuiario in vita eiuſdem, Lauorium *tit. 4. de elect. cap.4. num.51.* Scripſit Philippo Pulcro Regi

Regi Francorum in hæc verba. *Deum time, et mandata eius ſerua. Scire te volumus, quod in Spiritualibus, & temporalibus nobis ſubes; beneficiorum, & præbendarum ad te collatio nulla ſpectat; & ſi aliquorum vacantium cuſtodiam habes, fructus eorum ſucceſſoribus reſerues, & ſi qua contuliſti, collationes tales irritas decernimus, et quantum de facto proceſſerunt, reuocamus. Datum Laterani nonis Decembris Pontificatus noſtri Anno primo.* De hoc vtroque gladio in Eccleſia exiſtente habes ex eodem Bonifacio in *extr. commun. de maior.* Hunc autem gladium materialem raro Papa adhibet, ſed Imperatoribus, & Regibus illum delegat, & committit, dum Imperator antè incoronationem præſtat iuramentum fidelitatis, accipit in ea à Summo Pontifice gladium poteſtatis, in duobus enim inſtrumentis Henrici IV. & Caroli IV. in Vaticano conſeruatis, dum Imperator præſtat iuramentum fidelitatis,
inter alia profert hęc verba. *Gladij po-*
36 *teſtatem ab Eccleſia Romana accipimus*
Gloſa *ver. Diuinitas cap. ſi imperator* 11. *diſt.* 96.

De vtroque gladio in manu Pontificis vide iura citata à Gloſis *ver. Diſcreuit cap. Quoniam* 8. *diſt.* 10. item *ver. cæleſtis cap. omnes* 1. *diſt.* 22. Item *ver Iuriſditionem cap. Nouit.* 13. *de iudic.* Item *ver. Ad regem cap. Cauſam* 7. *qui filij ſint legit. cap. Nouit.* 13. *de iudic. cap. Venerabilem, de elect. cap. Per venerabilem, qui filij ſint legit.* Clem. *de iureiur. extrau. com. de maior* & alibi ſæpius.

Hanc ſententiam, quod Papa habent poteſtatem directam gladij materialis docent Marta *part.* 1. *de iuriſd. cap.* 19. Paramus *lib.* 3. *de orig. Inquiſit. q.* 1. Bouadilla *tom.* 1. *in Politica lib.* 2. *cap.* 17. *num.* 3. Valaſquez contra Venetos *par.* 5 *num.* 100. Solorzanus de iure Indiarum *lib.* 2. *cap.* 22. *et* 23. quos citat Carena de offic. S. Inquiſit. *par.* 1. *tit.* 1. *de Summo Pontifice num.* 53. aſſerens eſſe communem legiſtarum, & canoniſtarum, vnde miror quoſdam Eccleſiaſticos, quorum debet eſſe munus tuendi iura ſuæ matris, ex Modernis ſubtiliter tractantes, & metaphiſicè huic ſententiæ detraxiſſe ſub quadam ſpecie poteſtatis indirectæ, de qua mox dicam. Noſtrã ſequuntur Lauor. *tit.* 4. *de elect. cap.* 4. *num.* 51. Silu. *ver. Papa num.* 10. reſpondens obiectis ex iure, alios refert in hanc ſententiam Dianam *part.* 1. *tract.* 1. *reſolut.* 121. ſed non ſequitur.

Tertiam, de poteſtate temporali in-
directa Summi Pontificis, tenent Ieſuitę 37
cum Bellarmino, Maldero, Azor. Suar.

Pro ſecunda ſententia de dominio temporali ſolum indirecta facit primò, quia cui cõmittitur aliquid, intelliguntur eidem conceſſa ea omnia media, per quæ peruenitur ad conſequutionem illius, quod habet rationem finis, quia habens ius ad aliquem finem, poteſtatem etiam habet diſponendi media ad illũ finẽ; & iuriſperiti aiunt, quod quando alicui conceditur aliqua iuriſdictio, & poteſtas, ſubintelliguntur ea omnia conceſſa, ſine quibus iuriſditio exerceri non poteſt, *l.* 2. *ff. de iuriſd. om. iud. cap. Preterea* 5. in fine, *cap. Prudentiam* 21. in fine §. *ſexta, de off. deleg.* Sed Papæ eſt conceſſa à Deo poteſtas ſpiritualis in ordine ad finem ſupernaturalem, ſuper omnes etiã Imperatorem, & Reges, ergo & eidem ſubintelligitur conceſſa poteſtas temporalis quatenus eſt medium ad cõſequutionem finis ſuper-
naturalis. Hoc argumentum ſupponit
poteſtatem temporalem eſſe medium 38
ad conſequutionem finis, quem Summus Pontifex nõ poteſt obtinere per ſolam poteſtatem ſpiritualem, quod tamen abſolute acceptum, Auctores primæ ſententiæ dicerent falſum eſſe, quia gladius temporalis cõparari poteſt, vel ad gladium ſpiritualem, cui dicitur ſubordinari, & ab eo dependere, vti corporale à ſpirituali, hoc enim illo perfectius eſt, in quo ſenſu, gladius materialis habet rationem medij, & adminiculatur gladio ſpirituali, temporali enim Papa adiutus proficit in ſpiritualibus, *cap. Fundamenta* 17. *de elect. in* 6. in ordine ad conſequutionem finis, in quantum ſubditus, qui glaudium ſpiritualem non timuit, temporali per terrafactus redit

ad obedientiam matris Eccleſiæ,vel cõparari poteſt ad finem naturalem, quod eſt bonum pacis, & concordia hominũ inter ſe in beneficium corporis politici, in quo ſenſu Papa vtitur gladio temporali,ſine illo reſpectu ad gladium ſpiritualem, cuius non dicitur eſſe medium, ſed eſt principale inſtrumentum in ſuo
39 ordine ſpecificatum ab obiecto materiali; & id corroboratur ex diuerſo fine legis Canonicæ, & ciuilis, nam illius finis eſt hominem dirigere non ſolum in bonum & commodum corporis, verum etiam & præcipuè in bonum animæ, & ad ſalutem, vt valeat conſequi ſuum vltimum finem,qui eſt Deus, atque vt ad hunc finem dirigat hominem Summus Pontifex vtitur gladio ſpirituali contra inobedientes, & proteruos, quandoque illo non proficiente ahibet temporale gladium, non tamen hinc ſequitur,huius vſum habere ſolummodo in ordine ad hunc ſupernaturalem finem, ſed interdum etiam eo vtitur in commune bonum corporis, vt faciunt Domini tẽporales per exequutionem ſuarum legum, per quas intendunt communem quietem, & pacem inter ſuos ſubditos. Deinde quando iudex habet duas
40 poteſtates per quas poteſt procedere contra ſubditum modò cum vna, modò cum altera, nõ ita ſubordinantur ad inuicem,vt vna dicatur per ſe,& directa, altera, per accidens,& indirecta,ſed ambæ ex æquo, & proprijs rationibus in eodem dignoſcuntur eſſe, ex eo, quod iudex in vna parte proceſſus poteſt procedere per vnam ex illis, & in alia parte per alteram, vt docet Innoc. *in cap. cum ex officij, de præſcript. num.*3. Hoſt. Ioan. Andr. Cardin. & Abbas ibidem, niſi ſe arctet iudex ad vnam, Rota *vol.* 21. *reſol.* 2. *deciſ.* 108. *num.* 2. quia voluntas agẽtis colligitur ex forma, & modo procedendi, Roman. *conſil.* 369. *num.* 7. Alex. *lib.* 5. *conſil.* 55. *num.* 8. ex eadem Rota; immò in dubio præſumitur vti efficaciore, vt actus valeat, ex Panot. & Felino tradit Nauar. *tom.* 2. *q.* 3 *de Reddit Eccleſ.* Monit. 3. *num.* 3. Si ergo duæ poteſtates e.g. in Epiſcopo Spirituales reperiri poſſunt, ordinaria ratione Epiſcopatus, & delegata à Sede Apoſtolica, & inter ſe diſtinctæ ex proprijs rationibus, & ex modo operandi earum,non obſtante, quod tendant ad eumdem finem ſalutis animæ, & ſint ſub eodẽ genere ſpiritualitatis;cur & in eodem Pontifice non debent concedi duæ poteſtates,quæ ambæ ex æquo dicantur per ſe, & directæ, & à fortiori, cum inter ſe non conueniant in proximo genere,ac proinde magis differant inter ſe, quam illæ duæ in Epiſcopo coniunctæ, cum ambæ ſint ſpirituales? Igitur gladius temporalis non eſt medium gladij ſpiritualis, ſed in ſe, & ex 41
propria ratione præſefert propriam poteſtatem, iuxta oſtenſionem Lucæ *c.* 22. *num.* 38. *Ecce duo gladij hic, at ille dixit eis: ſatis eſt.* Duo ſunt, quia vnus non dicitur eſſe per alium,ſed ambo tales ſũt ex proprijs rationibus: *Hic* ſub dignitate Pontificatus, quibus Papa exercere habet ſuum myniſterium; vniuntur autem ſub vnitate vnius Pontificatus, & euadunt vnus ex vtraq. parte acutus, quia ab eodem non ſeparatur illa duplex poteſtas ſpiritualis, & temporalis.

Secundo,probant,quia ſecundũ Surd. *conſil.* 349. obſeruantia ſubſequuta declarat, quid in conceſſione veniat, & omnem tollit dubietatem, ex Carena *cit. num.* 72. Perpetuus autem vſus Eccleſiæ ſemper fuit, quod Papa in ordine ad finem ſpiritualem ſemper vſus fuit poteſtatem in temporalibus,vt colligitur exẽplis ſuperius allatis in ſexta ratione. Reſpondetur non tam ad finem ſupernaturalem, quam etiam naturalem,Summus Pontifex vtitur poteſtate temporali ex allatis exemplis in Ratione quinta, & ſexta; atque id oſtenditur, nimirum ſua poteſtate tendere etiam in finem naturalem, nam Papa legitimando, & perſonam non capacem ſucceſſionis in bonis temporalibus reddit capacem, & habilem,non intendit aliquid ſpirituale, ſed merum temporale,commodum perſonæ cui facit gratiam, id autem facere poſſe in toto orbe terrarum, habetur ex cap. *per venerabilem*, qui filij ſint legit, & rem hanc bene tractat Sanch. *lib.* 8, *diſp.* 7.

diſp.7. de matrim. Deinde finis ſpiritualis nihil habet diſtinguere inter gladium ſpiritualem, & temporalem in eo, quod gladius temporalis ſit in cõſequentiam tantum gladij ſpiritualis, ita vt etiam per ſe non ſpectetur, quia etiam Principes ſeculares in vſu ſuæ poteſtatis, quæ ſine dubio temporalis eſt, pro fine habent ſalutem animarum, & honorem Dei, & non tantũ aliquid temporale, & tamen ex hoc fine gladius non exuitur ſua temporalitate, cum Princeps laicus ſpiritualis poteſtatis incapax ſit; lege 41 *cap.13.* ad Romanos, vbi habes poteſtatem etiam laicalem ordinari ad bonum conſcientiæ. Siue ergò gladius ordinetur ad finem ſpiritualem, ſiue ad temporale commodum retinet propriam rationem gladij, & poteſtatis.

Tertio, probant ex cap. Per venerabilem 13. Qui filij ſint legit. ibi: *Verum etiam in alijs regionibus certis caſibus inſpectis temporalem iuriſdictionem caſualiter exercemus*. Illud verbum *Caſualiter* denotat Papã habere poteſtatem temporalem per accidens, & indirectè, quãdo ius dicit extra Patrimonium S. Petri, ex Anguiano, & Barboſa apud Carenã loco citato. Sed non eſt facienda ius in
42 dictione, *cauſaliter*, quæ non ſpecificat gladium temporalem, quaſi veniat in conſequentiam, cum ſupponatur in eſſe connexus gladio ſpirituali, ſed tantum indicet vſum illius in eo caſu ſibi contigiſſe ex reditione vſus gladij in re graui alijs delegati, vt colligitur ex ſequẽtibus verbis eiuſdem textus. Præterea licet illa dictio inijceret aliquam anſam aſſerendi Papam habere gladium temporalem tantum in conſequentiam, tamen ea tollitur per alium textũ in extrau. com. de maior. illis verbis. *In hac eiuſdemque poteſtate, duos eſſe gladios, ſpiritualem videlicet, & temporalem Euangelicis dictis inſtruimur; nam dicentibus Apoſtolis. Ecce duo gladij hic, in Eccleſia ſcilicet, cum Apoſtoli loquerentur, non reſpondit Dominus, nimis eſſe, ſed ſatis. Certè qui in poteſtate Petri temporalem gladium eſſe negat, male attendit verbum Domini proferentis: Conuerte gladium tuum in vaginam*. Ex quibus manifeſtum eſt, reperiri in Eccleſia duos gladios formaliter, & illos ſufficere, non ſuperfluere, eorum diſtinctio cognoſcitur, quia Chriſtus Petro præcepit, vt temporalem conuerteret in vaginam, ergò propriam gladij rationem habet, nulla mentione facta alterius gladij, vno igitur quandoque vtitur ſine altero.

Quarto, rationes probantes Chriſto competere Regium in temporalibus, nõ competunt Papæ, quia Regnum hoc cõpetit Chriſto ratione vnionis hypoſtaticæ vti filio Dei, vnde in Sacra Scriptura dicitur Rex terræ, & heres vniuerſorũ; Papa autem nec Dei filius, neque Rex, aut hæres in Scripturis, ſed tantũ paſtor, Sacerdos, pater &c. ergò ex poteſtate Chriſti non bene infertur ad poteſtatem eius Vicarij. Hoc argumentum deſtruit primum ex noſtris in opinionem aduerſariorum, quod tamen verum non eſt, quia eſto Chriſtus ſecundum communicationem idiomatum ſit in eſſe naturæ etiam humanę filius Dei Lucæ *cap.1,* 43 *num.35. Quod naſcetur ex te ſanctum vocabitur filius Dei*. Item Roman. 8. *n.32. Qui proprio filio non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum;* quæ loca ſine dubio intelliguntur de Chriſto, vt homo eſt; atque etiam hæres vniuerſorum, ac proinde Rex, & hæc non competant Summo Pontifici, non tamen hinc ſequitur, Chriſtum non communicaſſe illi Regiam poteſtatem gladij materialis, ſed ſolum inferri poteſt, prędictam poteſtatem in ratione naturæ à Chriſto non habuiſſe, ſicut à Deo naturaliter communicata fuit Chriſto ſecundum naturam per communicationem idiomatũ. 44
Ex quo dupliciter intelligitur communicari alicui poteſtam, vno modo ſecundum eſſe naturæ ex eo quod filius ſuccedit in omnia iura paterna, ſic poteſtas diuina Chriſto communicata fuit per vnionẽ hypoſtaticã; habes ſimile in primogenitis Regũ, Ducũ, &c. qui ſecundũ naturam ſuccedunt patribus ſuis; in hoc ſenſu Chriſtus nihil cõmunicauit Sum-

mis Pontificibus, & ideo argumentum
de poteſtate Regia in hoc ſenſu loquens
non facit contra nos. Altero modo ſe-
cundum eſſe moris per ſucceſſiuam ele-
ctionem,& traditionem poteſtatis, hac
ratione poteſt intelligi illud Matth. *cap.*
*fin. num.*18. *Data eſt mihi omnis poteſtas*
45 *in Cœlo, & in Terra*, non per rationem
in eſse naturæ, quia per generationem
eam accepit, ſed per traditionem in eſse
moris, vt eam poſset communicare vt
homo ſuis ſucceſsoribus in terra, prout
dixi in primo argumento pro noſtra re-
ſponſione

Quinto inquiunt, non eſse neceſse,
46 omnia, quæ dicuntur de Chriſto, prædi-
cari etiam de ſuo Vicario, nam Chriſtus
habet poteſtatem faciendi miracula,
creandi gratiam, inſtituēdi noua Sacra-
menta; hæc autem non competunt Sū-
mo Pontifici, ergò non ſucceſſit in om-
nem poteſtatem, quam Chriſtus habet
Dico prædicta non fuiſse neceſsaria ad
gubernationē Eccleſiæ, & ideo Chriſtus
vtrumque ſolummodo gladium confer-
re ſuis Vicarijs; non inſtituere Sacramē-
ta, quia iam ſufficienter inſtituta erant
neceſsaria ad ſalutem; non creare gra-
tiam, niſi virtute Sacràmentorum eam
conferre miniſterialiter, & hoc commu-
ne omnibus Sacerdotibus, qui vt Chriſti
miniſtri in virtute Dei operantur cum
Sacramentis remiſſionem peccatorum;
virtutem miraculorum illis non com-
municauit habitualiter, cum Eccleſia
47 potius indigeat inſtructione in fide, &
vſu Sacramentorum, quam miraculis,
nihilominus data occaſione eiſdem cō-
fertur virtus faciendi miracula, & Petro,
alijs Apoſtolis, & Sanctis Pontificibus
multis ex temporum opportunitate da-
tur poteſtas faciendi miracula. Pro gu-
bernatione igitur Eccleſiæ ex parte ca-
pitis prædicta in ſpecie non ſunt neceſ-
ſaria niſi ex occaſione, ſicut vterque
gladius, & ideo hos duos confert gla-
dios omnibus Summis Pontificibus, &
non poteſtatem faciendi miracula.

Sexto, dicunt Monarchiam Papæ eſſe
per ectam cum vt cum gladio ſpirituali,
cui omnes ſubduntur in ordine ad finē
ſpiritualem. Non placet id, Tum quia,
ſic dicentes excludunt penitus gladium
temporalem, & ſpiritualem extendunt
ad finem temporalem, quod eſt dicere
nullum gladium temporalem neque di-
rectè, neque indirectè reperiri in Eccle-
ſia, niſi virtualiter, in quantum per iu-
riſdictionem ſpiritualem Papa ſe exten-
dit caſualiter ad temporalia in ordine
ad ſpiritualia. Tum quia, Papatus eſt 48
prima dignitas, ergò omnes alias exce-
dere habet, & ſibi ſubijcere, atque con-
tinere, vt Monarchia ſit perfectiſſima
in Pontificatu. Tum quia, Imperatoria
eo quod inter mundanas habet prima-
tum reliquas omnes ſub ſe habet; papa-
lis vero ſuper omnes mundanas prima-
tum tenet, ergo quæcumque mundana
ab illa deriuat, & dependet.

Septimo, ad Sextum dicunt, vſum
gladij temporalis in caſibus ibi expreſſis
& in alijs ſimilibus intelligi reſpectu po-
teſtatis indirectè, quia Papa in illis ſem-
per motiuum habebat in ordine ad finē
ſpiritualem, vt ad extirpandum hære-
ſes, ne ſuccreſceretent, vel vt conſeruare-
tur pax religionis Chriſtianæ, vel vt ali-
quis remoueretur à peccatis. Sed ſupe-
rius probaui finem ſupernaturalem nō
tollere rationem temporalitatis gladio,
ac proinde ſummos Pontifices, illo vſos
fuiſſe vt temporali. Hæc ſunt argumē-
ta & rationes pro vtraque ſententia.
vna vero ex illis ſit veriorum pruden-
tis lectori relinquo iudicium. Tenentes an-
tem hanc poſteriorem ſententiam.

Quærunt, an gladius iſte ratione ſuæ
indirectitudinis importet poteſtatē Spi-
ritualem, an temporalem? Carena *tit.*1 49
de Romano Pont ſ. num. 92. bene vocat
temporalem, id enim expreſsè dicitur
cap. Per Venerabilem qui filij ſint legit.
& in extrau. com. de maior. Anguianus
vocat mediam, temporolem, ratione
materiæ, ſpiritualem, ratione finis.
Suar. *part.* 3. *diſputat.* 48. *tract.* 2. dicit
ſimpliciter ſpiritualem, quod nullate-
latenus ſubſiſtere poteſt, cū Papa mul-
tis in locis ſupracitatis diſtinguat gladiū
in

in ſpiritualem, & temporalem, prout
reperiuntur diſtincti in Sacra Scriptura
per [illegible] numeri diſcretionem. *Ecce duo gla-*
dij hic. Non eſſent duo ſi temporalis eſ-
ſet idem quod ſpiritualis.
50 Quartũ, quod Papa raro vtatur gla-
dio temporali patet experientia, & ab
effectu ſupradictorum exemplorum, ra-
tio eſt, quia illum delegauit principibus
temporalibus, quibus mediantibus Pa-
pa totum mundum gubernare dicitur
tam in ſpiritualibus, quam in tempora-
libus, per quamdam excellentiam ſuæ
poteſtatis, quæ immenſa dicitur ex ijs,
quæ allegat Rota Romana apud Tam-
bur. *dec.ſ.* 82. *num.*3. vnde & Papa di-
citur omnia poſſe, *cap. Cuncta per mun-*
dum 9. *q.* 3. Doctoribus citatis Marius
Anton. *lib.*1. *reſolut.*86. *num.*1.
Quæres 9. [illegible] negans poteſtatẽ tem-
poralem in Eccleſia ſit hæreticus.
51 *Reſ*. Affirmatiue ita Bartol. *in l.*1.
§. *Præſides ff. de requirreis* apud Nauar.
*tom.*4. *Notab.*3. *de iudic. num.*19. §. *Hæc*
ſunt [illegible] mnac. *q.*178. *de hæreſi num.* 55.
Et [illegible] ur ex illo Scripturæ loco. *Ecce*
duo gladij ſunt hic. ideſt in Eccleſia, vt
exponunt Sancti Patres, & eos approba-
uit Chriſtus illis verbis. *Satis eſt*. Vide
extrauang. comm. de M [illegible].
Quæres 10. An Papa ſit maior Impe-
ratore, & quocunque alio Principe?
52 *Reſp.* Papa eſt maior Imperatore,
Regibus, & alijs, atque proinde illos iu-
dicare, excommunicare, & priuare eo-
rum dominijs poteſt.
Primùm de maioritate probatur, Tũ
quia pater tam ſecundum carnem, quã
ſecundum ſpiritum maior eſt quolibet
ſuo filio, ex *cap. Quis* 9. *diſt.*96. vbi di-
citur, quod impium eſt, filium ſi [illegible]
iugare patrem, & ibi ſermo eſt in vtro-
que ſenſu; & *cap. cum inferior* 16. *de*
maior. dicitur, ſatis abſonu videri, vt fi-
lius poteſtatem habeat in parentem; ſed
53 Imperatores, & reges ſunt filij Papæ ſe-
cundum ſpiritum, & Summus Pontifex
illorum, & cæterorum omnium eſt pa-
ter, Reges enim & Imperatores dicũtur
filij Eccleſiæ, *cap. Si Imperator* 11. *diſt.*
96. *cap. Conuenior* 20. 23. *q.* 8. vnde quã-
docunque Papa illis ſcribit vocat filios
ſuos, ac proinde illorum eſt pater, con-
ſequenter illis maior eſt. Tum quia 54
Imperatores, & Reges comparantur lu-
minari minori quod eſt luna, Papa ve-
ro luminari maiori, quod eſt ſol. *cap. So-*
litæ 6. *de maior.* §. *Præterea* ſed lumina-
re maius præeſt luminari minori, & illi
lumen ſuæ virtutis, & operationis im-
pertit, & communicat; ergo idem præ-
ſtat proportionaliter Papa reſpectu prin-
cipum, & ſicut ſol eſt maior ſimpliciter
[illegible], ita Papa principibus. Tum quia
electus Imperator vltra alias ceremo-
nias in Sacriſtia induitur paramentis
diaconalibus, vt ſciat ſe eſſe inferiorem
dignitati ſacerdotali. Tum quia po-
teſtas [illegible] a eſt maior laicali, *cap.* 55
S [illegible] 6. [illegible] *D* [illegible] *ſunt* 10.
*diſt.*96 *cap. Solitæ* 6. *de maior. extrau.*
com. de maior. ſicut ſpiritus præeſt cor-
pori, cui vitam tribuit, ac proinde ma-
ior, & præſtantior illo eſt, ita poteſtas ſpi-
ritualis præeminet laicali, qua maior, &
præſtantior eſt; ſed Papa habet poteſta-
tem ſpiritualem, & principes laicalem,
ergo iſtis Papa ſimpliciter maior eſt, &
à fortiori, cum principes ex probatis in
præcedentibus, gladium temporalem
recipiant [illegible] Tum 56
quia, [illegible] qui ha-
bet ſuperioritatem & maioritatem ſu-
pra perſonam confirmandam, *Bald. in*
l. fin. §. *ſi quo vlterius C de legib. Hoſt.* &
Abbas *in cap.*1. *&* 2. de locato, Berous
in Rubr. de confirmat. ſed Papa cofirmat 57
Imperatores & Reges, ex *cap. Venera-*
bilem 34. *de elect. Clem. Vn. de iureiur.*
ibi Doctores [illegible] *lib.* 1.
*cap.*14 [illegible] *habetur Imperator, niſi*
quem Romanus Pontifex confirmauit, &
confirmauit [illegible] Papa VIII. Carolum
Romanorum Imperatorem coronauit
hac formula *Carolum hunc magni Caro-*
li nepotem approbauimus vna cum conſen-
ſu, & [illegible] omnium fratrum, & Epiſco-
porum noſtrorum, ſecundum priſcam conſue-
tudinem, ſolemniter ad imperij Romani ſce-
ptra prouexi mus, & auguſti nomine de-
corauimus vngentes eum [illegible] extrinſecus,
vt interioris quoque Spiritus ſancti [illegible]
[illegible]

nem monſtraremus, conſtituentes adminiſtrationem ſcilicet veri Regis Chriſti Domini noſtri, itaut quod ipſe poſſidet per naturam, iſte, conſequatur per gratiam. Ecce argumentum probans, quod ſuperius diximus, Papam habere directam poteſtatem gladij temporalis, quam exercendam delegat, & communicat Imperatori. Hæc ſententia eſt communis omnium benę ſentientium, quam in terminis habet Gloſa *ver. Iuriſditionem cap. Nouit. de iud.* & alibi ſæpius, Verallus *part.1, deciſ.*219. fuſè Nauar. *tom.*4. *notab.*3. *de iudic. à num.* 55. impugnando Baldum, qui in hoc errauit aſſerentē Imperatorem eſſe ſimpliciter maiorem Papa, Summum verò Põtificem ſecundum quid tantum eſſe maiorem. Eſto Papa nullam haberet poteſtatem laicalem, ſed ſolam Spiritualem, adhuc eſſet maior ſimpliciter Imperatore, nam cõparatio fit inter perſonas quoad iuriſditiones, & poteſtates, non de perſonis, conſtat autem apud omnes ſpiritualem longe maiorem, & excellentiorem eſſe laicali, ergo Papa, qui ſpiritualem habet, dicendus eſt ſimpliciter maior Imperatori, qui illa ſimpliciter caret.

Secundum, quod Papa omnes iudi-
58 cet etiam Imperatores, & Reges, patet, quia ſuperior omnium eſt, ille enim ſolus iudicat, qui alijs præeſt, maior enim iudicat minorem, & non minor maiorē, *cap.*42.*q.*7. ſed Papa eſt maior omnibus, ergò omnes iudicat, & à nemine iudicatur, *cap. Si Papa* 6. *diſt.* 40. *cap. Satis* 7. *cap. In ſcripturis* 8. *cap. Duo ſunt* 10. *diſt.* 40, in quibus locis de Imperatore, qui iudicatur à Papa, *cap. Patet profectò* 10. *& ſeq.*9. *q.*3 illius ſententiam nemo retractare poteſt *cap. Nemini* 23. 17. *q.*4. vnde eius tribunal maius eſt imperatorio, Gloſ. *cap. Quo* 25. 23. *q.*8, & Papæ nullus legem imponere poteſt. *cap. Pro illorum* 22. *de præbend.* & omnibus principibus imperat, *cap. Quanto* 18. *de vſur.* in terris igitur ſuperiorem ſupra ſe non habet, Pontificis *de reſignat. beneſ. lib.* 5. *q.*5. Confirmatur, quia olim Eccleſiaſtici iudicabant omnes laicos, *Gloſ. in c. Si qui* 4. 2. *q.* 4.

Tertium, quod Papa cenſuret, ex- 59
communicet, & interdicat Imperatores, Reges, & alios, conſtat, quia illorum eſt ſuperior, & iudex ex probatis; quod & ab effectu confirmatur, quia Summi Pontifices plures Imperatores, & Reges excommunicarunt, nam Innoc. I. excommunicauit Arcadium Imperatorem, quia relegauerat S. Ioannem Chriſoſtomum; Gelaſius Imperatorē, Anaſtaſium, quia male ſenſerat de Eccleſia Gregorius III. eiecit Iſauricum, quia ex templo proiecerat imagines ſanctorum alios ſimiles caſus etiam plures habes in vitis Pontificum.

Notandum autem eſt, quod Impe- 60
ratores, & Reges non intelliguntur ſubiecti Eccleſiaſticis cenſuris ex priuilegio & ex dignitatis excellentia, niſi exprimantur per illorum dignitates, & præminentias, vt colligitur ex ijs, quę habent Rodriq. *tom.*1. *q.* 48. *art.*1. ex illo Sanch. *lib.*6. *cap.* 17. *num.*5. Bonac. *q.*5. *de Clauſur. par.*2. *num.*5.

Quartum de depoſitione, Imperato- 61
rum, & Regum à ſuis dominijs habes, *cap. Alius* 3. 15. *q.* 16. *cap. Ad Apoſtolicæ ſedis* 2. *de ſent. & re iud.* A fortiori priuare poteſt electores indignum eligentes, vt videre eſt in literis Clem. IV. ad Archiep. Colon. & àlijs electoribus, ibi: *Quodſi qui fuerint, qui ad ipſius electionem proceſſerint, ſi principes fuerint, eos, & heredes eorum perpetuò priuamus omnibus ſeudis, & honoribus, tam eos, quam poſteritatem eorum vſque ad quartam generationem iure eligendi Romanorum regē Apoſtolica auctoritate priuamus, & inſuper eorum filios clericos vſque ad quartam generationem reddimus prorſus inhabiles ad dignitates, & beneſicia Eccleſiaſtica obtinenda. Si vero electores huiuſmodi prelati fuerint, ipſofacto depoſiti, & nudati remaneant omni dignitate.*

Contra poſtremam rationem probantem maioritatem Papæ ſupra Imperatorem ex eo quod à Papa confirmatur, arguunt nonnulli eodem argumento, quia etiam Papa confirmatur ab Imperatore, ergo ex hoc capite Imperator eſt maior Papa, ex quo non eſt maior ratio,

eſt

quod Papa ſit ſimpliciter maior Impera-
tore. Quod Papa confirmetur ab Impe-
ratore clarè expreſsum *cap. Adrianus* 22.
62 *cap. In ſynodo* 23. *cap. Quia* 28. *diſt.*63.
Reſpondetur, Imperatores illis tem-
poribus, in quibus Eccleſia erat puſilli
gregis, & à laicis poteſtatibus opprime-
63 batur, dupliciter habuiſſe ius ſuper crea-
tionem Romani Pontificis, primo vſur-
patum, per quod Imperatores, & Reges
procurabant electionem, & confirma-
tionem illarum perſonarum in Summos
Pontifices, quę ſibi videbantur iuxta eo-
rum arbitrium; & intereſſe, quod ius
animaduertens Conſtantinus Pogona-
tus Chriſtianę religionis ſtudioſus eſſe
iniquum & vſurpatum abiecit, vnde
primus Papa ſubſequenter electus inde-
penterà populo, & Imperatore, fuit Be-
nedictus II. anno 684. Secundo, Impe-
ratores habuerunt ius conceſſum ab ip-
ſis Summis Pontificibus confirmandi
ſucceſſores in Sede Beati Petri, vt patet
ex allegatis textibus, in ſignum gratitu-
dinis ob diuerſa beneficia ab Imperato-
ribus collata in Eccleſiam. Vide Platinā,
& Panuinum de Viris Pontif. de hoc du-
plici iure vſurpato, & conceſſo habes
apud Lauor. *tit.* 4. *de elect. cap.* 4. *à n.* 15.
Imperator igitur Conſtantinus Pogona-
tus huic iuri ex neceſſitate renunciauit,
quia iniquum erat. Conceſſum verò
reuocatum fuit & bene, quia indecens
eſt laicos ſe ingerere in cauſis ſpirituali-
bus, & validè, quia res, per quas cauſas
naſcitur, per eaſdem diſſoluitur ex vul-
garis iuribus; immò ipſi Imperatores
huic iuri renunciarunt, quorum primus
fuit Ludouicus, qui illud ius renuntiauit
in manibus Paſchalis Papæ, *cap. Ego Lu-
douicus Francorum Rex* 30. *diſt.* 63.
Ex quibus deducitur argumentum
contra nos nō vrgere, nam ex iure vſur-
pato Imperatoris maioritas colligi non
64 poteſt, quia ius vſurpatum de ſe nihil
eſt, *cap. Ex literis* 2. *de cler. non ordin. cap.
In quibusdam* 12. de pœnis, *cap. Imperiū*
5. *diſt.* 10. ergò ex eo inferri non poteſt
maioritas in Imperatore ſupra Papam,
ſi verum ius non habet illum confirmā-
di, quamuis per multos annos illum de
facto confirmaſſet, quia vſurpatio quā-
tumuis longa, non facit ius, Gloſ. *ver.
Præſumpta cap. Quia* 6. 10. *q.* 3. Ius ve- 65
rò conceſſum non facit maiorem dele-
gatum ipſo delegante, cum delegatus
vices gerat delegātis, & illi inſeruiat, vn-
de ex *l.* 1. *C, qui pro ſua iuriſd.* ille cui dele
gatur aliquid debet eſſe de iuriſditione
delegantis. Igitur ſtat argumentum
noſtrum, quod Papa eſt maior Impera-
tore, quia ipſe iure ſuo proprio illum cō-
firmat, Imperator vero non iure, ſed fa-
cto, aut iure conceſſo non proprio, ſed
alieno olim confirmabat Sūmos Ponti-
fices, ex quo iure alieno non bene infer-
tur maioritas in delegato Imperatore,
ſed ea excellentia magis probatur in
Summo Pontifice delegante ſupra Im-
peratorem.
Quæres 11. An negans hanc maiori-
tatem dignitatis Pontificiæ in Papa ſit
hæreticus. 66
Reſp. Affirmatiuè, quod colligitur ex
diuerſis Concilijs, dum dicunt, tenendū
eſſe Papam habere primatum, & eius
ſedem eſſe primam. *cap. Nunc* 7. *diſt.* 21.
Pro qua re vide Epiſt. Nicolai I. ad Mi-
chaelē Imperatorem; & Martinus V. in
Bulla *incip. Inter curas*, præcipit abiura-
tionem eorum, qui negant in ſucceſſo-
ribus hanc ſupremam poteſtatē, & ma-
ioritatem, & hunc errorem vti hereticū
damnat; & in Concilio Florentino in
publica ſeſſione ſub Anno 1339. defini-
tum fuit Papam habere primatū, & ſu-
premam dignitatem in vniuerſū orbē.
Quæres 12. An Papa ſit maior omni
Eccleſia?
Reſp. Affirmatiuè, quatuor autem
modis Eccleſia accipi poteſt. Primò di- 67
ſtributiuè pro hoc, vel illo fideli, & in
hoc ſenſu nulli dubium eſt, Papam om- 68
nes excedere, quia ipſe eſt perſona pu-
blica, caput, pater, & paſtor omnium
fideles vero eius ſubditi, filij, & oues;
certum autem eſt perſonam publicam
eſſe maiorem priuata, publicum enim
præfertur priuato *cap.* 3. *de poſtulat præ-
latos*, & caput præeminere cuilibet mē-
brorum, quæ ideo illi ſubeſſe debent in
obſequium ſeruituris, & obedientiæ, *cap.*
Non

Non decet 1. *diſt.*12. & patrem eſſe maiorem ſingulis filijs *cap. Si quis* 9. *diſt.*96. & paſtorem eſſe omnium & ſingulariū ouium maiorem, quia oues illum ſequuntur Ioan. *cap.*10. *num.* 4. Secundò, collectiuè in vnione fidei, *cap. Eccleſia diſt.*1. *de conſecr.* in quo ſenſu Eccleſia non creſcit ſed tantum ſpectatur in vnitate fidei ſub vno capite, qui illius curam & regimen habet, & ideo etiam in hoc ſenſu illi ſubditur. Tertiò, Eccleſia ſumitur proprelatis in cura paſtorali, & ſic Papa illis præeſt, quia cum illo vocati ſunt, non in plenitudinem poteſtatis, quam ipſe ſolus habet, ſed in partem ſolicitudinis, *cap. Multum* 7.3. *q.*6. *cap. Ad honorem* 4. *de Author. et vſu pallij.* Apoſtolicus enim præeſt omnibus Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, & alijs paſtoribus *cap. Cleros* 1. *diſt.* 21. *cap.*1. & 2. *de translat. Epiſc.* & ideo vocatur Epiſcopus Epiſcoporum, & prelatus omnium prælatorum. Demum 4. Eccleſia ſumitur auctoritatiuè, & pro Concilio generali, in quo ſenſu certum eſt Papam eſſe maiorē dignitate, & poteſtate, vt patebit ſequenti capite.

Quæres 13. An Papa poteſtatem & dominiū habeat ſuper infideles? Quæſtio nō procedit quo ad poteſtatem ſpiritualem, quia per hanc non poteſt illos abſoluere, neque ligare, quia incapaces ſunt, & non pertinent ad paſtorem animarum, ſecundum D. Paulum. 1. *Corinth. c.* 5. in fine. *Quid enim mihi de ijs, qui foris ſunt iudicare? nonnè de ijs, qui intus ſunt, vos iudicatis? nam eos, qui foris ſunt, Deus iudicabit.* Silu. *ver. Papa n.*7.8. & 9

Reſp. Papa habet poteſtatem tempo-
69 ralem ſuper omnes infideles Iudæos, Gētiles, & Paganos, quod explico, & probo ſimul, nam quis in præſenti negotio
70 poteſt intelligi ſubiectus poteſtati, & dominio alterius multipliciter. *Primò*, ratione delicti, e.g. Regienſis delinquens in territorio ſeu ducatu Parmenſi ſubditur iudici Parmenſi, quamuis alias non ſit Parmenſis, neque habeat domiciliū in hoc territorio, in quo caſu dicitur fieri ſubditus ratione delicti, *cap. fin. de foro compet.* ibi Gloſa *v. Ratione delicti*, quod iuriſdictionem dat non habenti, & hoc procedit quoad actuale iudicium, vt ſi quis aduena perpetret delictum in alieno territorio, ibi etiam capi, iudicari, & puniri poteſt *cap.*1. *de raptor. Secundò*, quis dicitur ſubditus ratione rei, de qua contra poſſeſſorem cauſa mouetur, nā res decidenda eſt coram illo iudice, in cuius territorio res eſt, per *cap. Sane* 3. *cap. Ex parte* 15. *de foro compet. l.* 1. *C. vbi in rem act.* Et procedit licet ſit res mobilis menſura in loco ſecundum Panor. in *cap. fin. de foro compet. Tertiò*, quis dicitur ſubditus ratione contractus excit. *cap. fin.* Gloſ. *ver. ſeu contractus*, extendit ad omnes contractus, vnde contrahentes tenentur ſeruare leges loci, ybi celebratus contractus, Brunor. à ſole *ver. Forenſis per l. Quod ſi uolit, §. qui aſſidua ff. de ædil. edict. Quartò*, quis dicitur ratione domicilij, quod quis habet intra fines iuriſdictionis eius in cuius territorio habitat, *cap. Vbicumque S. Quia ergo*, 13. *q.*2. *cap. fin. de foro comp. l. fin. ff. de iuriſd. om. iud.* Domicilium autem aquiritur per actualem habitationem 71
cum animo perpetuò manendi, Gloſa *ver. larem, l. Ciues C. de incolis*, Ioan. Andr: *in cap.*15. *qui, de ſepult. in* 6. Nau. *conſil.*4. *de conſtit. num.*4. Subditus autē ratione domicilij ſpectari poteſt dupliciter, vno modo prout eſt perfectè ſubditus, nempè habitu, & actu ſimul, quatenus ſcilicet habitat perſonaliter in ſuo domicilio; altero prout eſt talis tantum habitu, non autem actu, eo quod ſecūdum perſonam reperitur extra territorium, vbi habes domicilium, in qua ſecunda inſpectione, non punitur delinquens extra, impune enim alicui non paretur extra territorium *cap.* 2. *de conſtit. in* 6. *Quintò*, aliquis dicitur ſubditus 72
ratione originis, vbi quis natus eſt, Gloſ. *in cap.* 1. *de vſur. in* 6. *ver. Alienigenas, l. Qu. ex vico ff. ad municip.* ex parentibus ibidem domicilium habentibus, Doct. *in cap. Rodulphus, de reſcr.* Rota Rom. *vol.*1. *deciſ.*327. *num.*3. M. Anton. *lib.* 1. *reſol. fin. caſu* 33. S. & *facit* dicitur etiam vbi quis baptizatus eſt, Bald. *conſil.*183. *Rebuff. de pacif. poſſeſſ. notab.* 217. Gonzal.

zal. *Super Regal.*8, Cancell. Gloſa.9.§.1
*num.*105. ex illis *Piaſec. tit. de ſubdit. or-*
*din. num.*9. Huic renuntiari non poteſt
l. origine C. de municip. & orig. lib. 10.
Alex. *vol.*5. *conſil.* 34. Roman. *vol.* 1.
*conſil.*34. quia eſt naturale Gloſ. *v. oriun-*
dus cap. Nullus, de temp. ordin. & immu-
tabile l. Aſſumptio ff. ad municip. Burſat.
*vol.*1. *conſil.*74. *num.*113. vbi dicitur do-
micilium inamiſſibile, & principalius
M. Anton. *lib.*2. *reſol.* 50. *caſu* 10. §. *Et*
domicilio vnde non tollitur per domici-
lium habirationis, Nau. *conſil.* 6. *de te-*
ſtam. num. 4. ac proinde huic præfertur,
l. Cum quædam puella ff. de iur. om. iud.
iſta autem prælatio attenditur in quan-
tum eſt immurabile quo ad honores, &
munera, non quo ad iuriſdictionem,
quę perditur aquiſitione noui domicilij,
Menoch. *lib* 6. *prꝗſumpt.*42. *num.*5. in
dubio venit domicilium habitationis,
quod artenditur magis quam illud ori-
ginis, Gloſ. *ver. Vnam dietam, cap. Sta-*
tutum de reſer. in 6. Franc. Domin. ibi-
dem.

Iſta mulriplex diuerſitas ſubijciendi
alicuius iuriſdictioni oritur ex limitata
poreſtate ſecundum locum, & perſonas,
nam hæc (loquor de contentioſa) cohę-
ret loco, & perſonis in loco, *l. fin.* vbi
Bartol. *C. vbi*, & apud quos. Ita quod
Superior extra proprium territorium il-
lam exercere non poteſt, non ſolum in
extraneos, vt hoc certum eſt, verum ne-
que etiam in ſubditos exiſtentes in alie-
no territorio, ſi ibi delinquant, immò
neque in proprio delinquentes, corpo-
raliter puniri poſſunt aufugientes, *cap.*2
de conſtitut. in 6. *cap. Statutum* 11. §. *Cũ*
vero, de reſer. in 6. Tres priores modi nõ
faciunt propriè quem ſubditum, ſed oc-
caſione rei, contractus, aut delicti non
ſubditus, & extraneus dicitur ſortiri fo-
rum illius iudicis, in cuius territorio de-
lictum, res, aut contractus actum fuit.
Quartus verò, & quintus modi propriè
quem conſtituunt ſubditum ex condi-
tione domicilij originis, aut habitatio-
nis, qui extra vagantes habitu tantum,
& non actu ſubditi dicuntur, nam ad
plenam rationem ſubiectionis requiri-
tur præſentia perſonalis & in actu in
proprio domicilio territorij ſui iudicis.

Deducitur hinc ſuperiorum poteſtatẽ
ampliari, & reſtringi ex latitudine, & re-
ſtrictione territorij ſuper quod domina-
tur; ex quo patet Deum habere ampliſ-
ſimam, infinitam, & immenſam po-
teſtatem, quia eius territorium non cõ-
tinetur certis limitibus, cum ſit totus
mundus, cęlum, & terra, Ierem. *c.*23. 73
*num:*24. *Cœlum, & terram ego impleo.*
Conſequẽter Papa, qui eſt Dei Vicarius
in terris ampliſſimam habet poteſtatẽ,
& iuriſdictionem nullis terminis, & li-
miribus reſtrictam, cũ pro territorio ſuo
totum habeat mundum, *cap. Cuncta*
per mundum 17. & 18. 9. *quæſt.*3. & ideo
eius poteſtas diciturimmenſa, *c. Ad ho-* 74
norem de auctor, & vſu pallij, quod pro-
cedit nõ ſolum reſpectu dominij in ſpi-
ritualibus quod nemo negat, ſed etiã in
tẽporalibus ex ſupra probatis, licet hoc
poſterius per ſeipſum non exerceat, ſed
ſolum per laicos principes ſuos delega-
tos, & coadiutores.

Colligitur ex dictis, non eſſe neceſſe,
quod quis dicatur fieri ſubditus Sum-
mo Pontifici illis modis de quibus ſupra
quia ſunt proprij illorum dominorum, 75
qui territorium habent limitarum, quo
enim plures ſunt in populis dominantes
eo minus, & reſtrictius habent territo-
rium; Papa vero quia in dominando
vnus eſt ex intrinſeca rarione dignita-
tis ſuæ non compatiens parem, neque
ſuperiorem in terris, totam dominatur
terram, vnde eidem omnes de mundo
ſubditi ſunt ratione domicilij originis, &
habitationis tantum. Quare aduena
Hiſpanus, Gallus, Indianus Romæ de-
linquens punitur tamquam ſubditus
proprius, & non tantum vt ſubditus ra-
tione delicti.

Ad rem noſtram redeuntes, conclu- 76
dimus Summum Pontificem in Iudæos,
Gentiles, & alios infideles habere pote-
ſtatem in temporalibus, ita quod illos
in terris actu ſibi ſubiectis, & in alijs per
totum orbem per delegatos principes
punit, & ſubdit legibus quo ad ea, quæ
concernunt eorũ ſtatũ & conditionem

communem cum fidelibus, & Chriſtianæ fidei inſultantes punire poteſt pœnis corporalibus, ſuorum bonorum etiam, mortis, Colligitur ex diuerſis iuribus in titulo de Iudæis. Conſtitutiones verò, quæ concernunt directè, ea quæ ſpectāt ad Chriſtianam religionem in ordine ad fidem, Sacramenta & alios Chriſtianorum ritus, infideles non ligant non baptizatos, vt colligitur ex diuerſis iuribus, expreſſè *cap. Gaudemus* 8. *de diuort*, ex illa auctoritate D. Pauli, quam initio huius quæſtionis adduxi. Quare non ſubdūtur legibus de matrimonio ab Eccleſia ordinatis, vt doctoribus allegatis docet Ricciull. in ſuo Tract. de iure perſonarum extra Eccleſię gremiū, *l.* 2. *c.* 3

Quæres 14. An Papa errare poſſit in materia fidei, & euadere hæreticus? Pro reſolutione, notandum eſt, Papam ſpectari poſſe duobus modis. Primò, in ra-
77 tione perſonæ priuatæ, quando nimirū aliquid dicit, & facit tamquam homo priuatus non vtens Pontificia auctoritate, vt ſi librum interpretur, vel componat, aut ſuam ſententiam proferat, etiam circa rem aliquam ſpectātem ad fidem, dicendo ſe ita probabilius ſentire, in quibus dicitur procedere vt priuatus doctor. Secundò, quatenus procedit vt Papa, & auctoritate Pontificia condendo legem, conſtitutionem, aut quid ſimile cum quadam ſolemnitate, per quā ſignificat ſe vti Papam procedere: alij dicunt Papam aliquandò reſpondere vt doctorem, aliquandò vt Papam, & legiſlatorem, *extrau.* Quia quorumdam Ioann. XXII. *de verb. ſignif.* Nau. *conſil.* 31. *de præbend. num.* 7. Faber. *in* 4. *Scoti diſp.* 8. *num.* 21. alios citat Diana *part.* 1. *tract.* 15. *reſolut.* 5. Bonac. *diſp.* 1. *in Bullam q.* 2. *p.* 1. *num.* 12.

Reſp. Papa quatenus Papa errare nō
78 poteſt in rebus fidei, & morum, quod de fide tenendum eſt, quatenus verò eſt priuatus homo errare poteſt, quamuis multum probabile ſit etiam ſub ratione priuati hominis non poſſe errare.

Primum, quod errare non poſſit vt Papa, probatur ex diuerſis locis Sacræ Scripturæ, Matthæi *cap.* 16. *num.* 18. *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt aduerſus eam.* Lucæ *c.* 22. *n.* 32. *Ego rogaui pro te, vt non deficiat fides tua, & tu aliquādo conuerſus confirma fratres tuos.* Matthæi *cap. fin.* extremis verbis. *Ecce ego vobiſcum ſum vſque ad conſummationem ſeculi.* Ioann. 14. *num.* 16. *Et alium Paraclitum dabit vobis, vt maneat vobiſcum in æternum Spiritum veritatis.* Priora duo teſtimonia in perſona Petri dixit Chriſtus omnibus eius ſucceſſoribus, vt probaui hic *ſub q.* 2. *& q.* 6. in primo argumento. Poſteriora duo loquuntur de tota Eccleſia, ac proinde de eius capite, qui eſt Summus Pontifex. Igitur omnes Pontifices legitimi ſucceſſores Petri, ſicut cum eo habent parem poteſtatem, ita etiam par priuilegium non errandi, neque deficiendi in fide, in qua omnes, hoc ipſo, quod ſunt veri Pontifices, confirmantur, vt valeant alijs vera de fide, nūtiare: nā ſi Papa poſſet errare in rebus fidei, ſequeretur abſurdū, quādoque fideles licitè dubitare poſſe ſuper definitis de fide, & moribus, ac proindè ponere in diſcrimen miſteria fidei, quæ ab Eccleſia proponuntur credenda, ſi Papa poſſet errare in illis, nam licet nō ſit dubitandum de veritate articulorum fidei, poſſit tamen dubitari de veritate definitionis articuli fidei, an veritatem dixerit in definiendo, ſi concederetur poſſe errare, adeuitandū igitur hoc abſurdum, inferendum eſt, Papam nullatenus errare poſſe in illis. Ita Corduba, *lib.* 4. *propoſ.* 10. *quæſtionis prima & q.* 3. Couar. *lib.* 1. *Variar. cap.* 10. *num.* 12. *& lib.* 4. *cap.* 16. *num.* 6. §. *Item decretales.* Silu. *ver. Fides num.* 2. Caiet. 2. 2. *q.* 11. *art.* 2. *fine* Nauar. *tom.* 4. *de indic. notab.*
3. *num.* 46. 79

Sed quid eſt Papa vt Papa? meo iudicio tunc Papa quatenus Papa, & in ratione Papæ tractat aliquid ad fidem, & mores, quando ſapientum conſilio præmiſſo ad formā recti conſilij habiti definit illud, quod maturo conſilio reſolutum fuit, vt videntur inſinuare præcitati doctores.

Secundum, quod ſit de fide Papam, 80
erra-

errare non poſſe in reb. fide, & morũ, docent omnes præcitati de communi doctorum, & ſatis colligitur ex allatis Sacræ Scripturæ locis.

81 Tertium, quod ſpectatus vt homo priuatus poſſit errare, probatur, quia non poſſe errare habet ex promiſſione diuina: *Rogaui pro te, vt non deficiat fides tua*. Quod cũ dictum ſit omnibus ſucceſſoribus in perſona Petri, intelligitur prolatum in perſonas ratione dignitatis & Papatus, ſucceſſio enim habetur ex Papatu, qui more aliarum dignitatum nunquam moritur. Quod confirmatur ex ſequentibus verbis *Confirma fratres tuos* id enim arguit actum ſuperioriratis, & poteſtatis in Summo Pontifice, ergò illi dicta fuerunt in ratione perſonæ publicæ. Ita docent præcitati, hoc ipſo, quod Papam aſſerunt non poſſe errare vt Papam, ergò poſſe vti priuatũ hominem, & ita tenent multi ex Canoniſtis per *cap. Si Papa 6. diſt.*40. vbi Gloſa hoc affirmat, Gloſ. *cap. Anaſtaſius* 9. *diſt.* 19. Gloſ. *cap. A recta* 9. 24. *quæſt.* 1. vnde ſola hæreſis illi opponi poteſt, Gloſa *cap. Licet 6. de elect.* ibi Hoſtien.

82 Quartum quod multum probabile ſit errare non poſſe vt priuatum, docẽt Suar. *diſp.* 10. *de fide ſect.*6. *dub.*4. Siman. Bannes, Bellarm. cum alijs quos pro ſe citat Bonacina in Bullam *diſp.* 1; *q.*2. *p.*1 *num.*12. quia putant illa verba. *Vt non deficiat fides tua*. dicta fuiſſe ſimpliciter, ac proinde ſine vlla diſtinctione perſonæ publicæ, aut priuatæ; quod valde pium, & vtile eſt reipublicæ Chriſtianæ, hac enim opinione tolluntur ſeditiones, & bella inter Catholicos, & magis augetur fides in capite, & membris.

83 Quomodo autem deponatur Papa hęreticus? reſpondebit Bonacina cum ſupracitatis, vanam eſſe hanc quęſtionem, cum falſum ſupponat, Papam, qui nullatenus errare poteſt, incidere in errorem hæreſis. Qui oppoſitum ſentiunt diuerſimodè loquuntur. Eccleſia habet exemplum Marcellini Papæ, qui idolis nonnulla incenſi grana obtulit ſuper prunas, facti pœnitentia ductus Cõcilio congregato ſuum cōfeſſus fuit peccatum, & nemo auſus fuit in eum proferrè ſententiam damnationis, ſed vno ore omnes clamauerunt. *Prima ſedes à nemine iudicatur*. *Tu iudex, tu reus*, De hac re fusè. Vide *cap. Nun autem 7. diſt.* 21. *cap.*6. *q.* 11. & decretum eiuſdem in Summa Conciliorum apud Caranzam.

Contra prodicta probatur Papam errare poſſe in rebus fidei, & morum, per hæreticos Chriſtiani nominis inimicos multa obijcientes. *Primò*, Anaſtaſius II. errauit cōmunicando cum Fotino hęretico, & procurando reuocare Achatiũ, *cap. Anaſtaſius* 6. *diſt.* 19. *Secundò* Nicolaus III. *in cap. Exijt, de verb. ſignif.* definiuit Chriſtum, & Apoſtolos in communi nihil habuiſſe; è contra Ioannes XXII. in extrau. Cum inter nonnullos, eod. tit. oppoſitum docuit, ergo vnus illorum errauit. *Tertiò*, Pelagius Papa interdixit Diaconis Siciliæ vſum vxorũ, quas duxerant in minoribus ordinibus, aut ſi nollent abſtine e, ab officio ſui ordinis abſtinerẽt, quod interdictũ tãquã impium reuocauit Gregorius, & contra Euangelium ex Gloſa *in cap. Ante triduũ diſt.* 31. *Quartò*, Innocentius III. & Celeſtinus contraria ſtatuerunt circa eam propoſitionem, vno coniugũ tranſeunte ad hæreſim, alter poteſt tranſire ad ſecundas nuptias, ex *cap. Quanto de diuortijs*. *Quintò*, ſi non poſſet Papa errare, ſequitur non ſit homo, aut eidem aufertur liberum arbitrium, nam omnis homo mendax, & ſecundum naturam filius iræ eſt quilibet homo; per aſſumptionem autem ad Papatum non deſinit eſſe homo, ſed retinet eas omnes imperfectiones, & capacitates ad peccandũ quibus ante infectus erat, ergo peccare in fide poteſt, ſicut quilibet alius homo, cum non deſinat eſſe homo viator. 84

Notandum pro reſolutione, poteſtatem Petri infallibilem, per quam nullatenus errare poteſt nō extendi ad quodcumque quod pertractare, & definire poteſt, ſed reſtringi ad duo capita, nimirum

rum ad res fidei,& morum, vt ſupra dictum fuit,igitur in proponendis fidei articulis fidelibus errare non poteſt, quia illi ſemper aſſiſtit Spiritus Sanctus; neque in errorem incidere poteſt, quando aliquid ſtatuit pertinens ad bonos mo-
86 res. Tunc autem Papa diſponit circa bonos mores, quando aliquid præſcribit toti Eccleſiæ neceſſarium ad ſalutē, in quo caſu errare non poteſt, in quantum Deus non permittet illum ſtatuere aliquid contrarium, & pernicioſum iuri
87 naturæ, & præceptis decalogi. In alijs vero, quæ ſunt facti, vt adminiſtrare huic,vel illi iuſtitiam,poteſt errare, ſicut & in contrarijs,quod hic, vel ille inciderit in cenſuram,in irregularitatem, quia male informari poteſt,& ex alijs cunctis, quas Pontifex vt homo communes habere poteſt in errorem inducentes.

88 Primæ obiectioni reſpōdetur Anaſtaſium vti priuatum hominem erraſſe. Vel dic communicaſſe cum illis, vt converteret ad fidem, nam non videtur illorum errores approbaſſe, cum *ex cap. Secundum* 8. *diſt.*19. conſtet,Anaſtaſium reprobaſſe facta Achatij.

89 Secundæ,reſpondetur falſum eſſe Nicolaum III. definiſſe, de fide credendū, Chriſtum, & Apoſtolos nihil proprij habuiſſe in particulari, & in communi, cū ex eius decretali id non reperiatur expreſſum, quod tamen eſſet neceſſarium, neque enim tam facili negotio, & verbis ſubobſcuris fertur ſententia in re tā graui; & id apertè docetur *in extr.* Ioannis XXII. non ergo vnus alteri contrarius eſt, Ioannes autem in alia extr. incip. *Cum inter.* opinionem aſſerentem Chriſtum,& diſcipulos eius nihil habuiſſe proprij tam in ſpeciali, quam in communi, damnat vt erroneam, & hæreticam, cum ex ſacris literis conſtet Chriſtum, & Apoſtolos habuiſſe aliquid proprium, cum iure vtendi, donandi, vendendi,& aquirendi. Loca Sacræ Scripturæ refert ibidem Gloſa. Nicolaus ergo nihil de fide definiuit, ita Caiet. *cap.*13. Apologiæ Corduba *lib.*4. *de Armis fidei, q.* 3. diuerſas huius rei reſponſiones afferti eius reſponſio eſt,quod Chriſtus cū Apoſtolis nihil habuit proprium quatenus erant perſonæ priuatæ tam in communi, quam in particulari; vtique vero proprium habuiſſe, vt perſonæ publicæ ad ſubleuādum indigentiam propriam, & aliorum pauperum.

Tertiæ, reſpondetur interdictum Pelagij non fuiſſe impium, ſed bonum ſupererogationis,& durū obſeruatu,& nihil contra bonos mores, aut fidem, ſecundum Caiet. Apolog. *cap.*13. Gloſa autem male carpit Pelagium dum eius conſtitutionem vocat iniquam, & contra Euangelium, in quo dimittitur vxor ex ſola cauſa fornacationis; ſiquidem non ſolum fornicatio, ſed aliæ multæ cauſæ faciunt ad dimiſſionem vxoris, vt hoc de fide definitur in Tridentino *ſeſſ.* 24. *cap.*8. de qua re vide Sanch. *lib.*10. *diſp.*15. 90

Quartæ, Cœleſtinus nihil certi definiuit,ſed illius tantum erat opinionis, vt expreſsè Innocentius *cap. Quanto* 7. *de diuort.* 91

Sed quid definiuit Innocentius ſuper ea quæſtione in dicto *cap.*7. *de diuortijs*? Vinculū coniugale non diſſolui, ſi vnus coniugum fidelium incidat in hæreſim. Si vero vnus infidelium coniugum conuertatur ad fidem, & alter nolit ſibi cohabitare niſi cum peccato,& iniuria Saluatoris, diſſoluitur matrimonium; aſſignat Papa diſcrimen, quia matrimoniū per infideles contractum non eſt ratum, atque ita firmum, ſicut inter fideles initum. Ambo ſunt articuli fidei, primus *in ſeſſ.*24. *can.*5. definitus, poſterior in *Epiſt.*1. *ad Corinth. cap.*7. *n.*15. ſoluitur ergo matrimonium, quādo infidelis diſcedit ex odio Chriſtianæ fidei D.Ambr. relatus *cap.*2.27.*q.*2.Sanch.*lib.*7.*diſp.*74. dicit hoc de fide tenendum. Iſta diſſolutio non prouenit ex *cap. Quanto* 7.*cap. Gaudemus* 8. *de diuort.* ſed ex priuilegio Chriſti in præcitato capite ad Corinth. fauore fidei, ne ad fidem conuerſus per cohabitationem cum infideli peruertatur, & à fide recedat. 92

Quintæ obiectioni dico, Papam, qui non poteſt errare,adhuc eſſe hominem, & habere liberū arbitrium, quia vt priuatus

uatus homo induci poteſt in errores cũ alijs; neque dicitur infallibilis in omnibus, ſed tantum in illis duobus, neque per hoc deterioratur eius liberum arbitrium, ſed ſuauiter diſponitur.

Quæres 15. An Papa putatus, qui verè nõ eſt talis gaudeat hoc priuilegio non errandi in definiendis rebus fidei, & morum? Videtur, quod non, quia ad definiendum res fidei requiritur poteſtas Pontificia, neque enim aliquid ritè, & validè fieri poteſt ſine requiſita poteſtate, quæ ad valorem actus neceſſaria
93 eſt, *cap. Cum ſuper* 23. *de offic. deleg.* Bald. *in l. omne verbum C. com. de legat.* ſed ex ſuppoſitione in quæſtione facta, creditus Papa verè Papa non eſt, ac proinde caret poteſtate, conſequenter nihil boni agere poteſt, & ſic ab ipſo definita nullius ſunt momenti. Confirmatur, quia Papa à nullo homine confirmatur, ſed à ſolo Deo, à quo ſuam poteſtatem immediatè habere dicitur, *cap.* 2. & 3. *de tranſlat. prælator.* quia confirmatio eſt actus ſuperioritatis, Bald. *in l. fin* §. *Noto vlterius C. de legib.* Abbas poſt Hoſtien. *in cap.* 1. & 2. de locato, & ſupra ſe Papa nullum habet ſuperiorem præter Deum, conſequenter à ſolo Deo approbatur; Deus autem malas electiones per vim, pecuniam &c. non confirmat, ſe porius reprobat, & odio habet, ergo non intelligitur, neque creditur approbare, & acceptare electionem Pontificis inualidè, & nulliter peractam. Quare cum Papa putatiuus careat poteſtate, fruſtratoriũ eſt quærere vtrum errare poſſit in definiendis rebus fidei.

Reſp. Papa putatiuus veraciter, & va-
94 lidè definit ea, quæ ſpectant ad fidem, ac proindè in illis errare non poteſt. Ratio eſt, quia in eo caſu nihil differt à vero Papa, niſi in ea præſumptione, & putatione, reſpectu cuius non caret vera, & reali poteſtate Pontificia ad tractanda, & expedienda ea, quæ ſpectant ad eius officium, Deus enim pro vniuerſali beneficio totius Eccleſiæ, & pro ſalute fidelium non denegat illi hanc poteſtatem, ſed communicat, licet alias defectus ſe teneret etiam ex parte electi ratione illius culpæ, quia æquum non eſt; ac proinde nec Deus patitur, vt vniuerſalis Eccleſia pro malitia vnius, aut plurium, detrimentum irreparabile patiatur; & ad hoc facit illud commune 95
axioma, quod titulus coloratus, & error communis dant ius non habenti illud, ex ijs, quæ tradunt doctores *in l. Barbarius, ff. de off. prætoris*, ex qua dicta regula deducitur, & *ex cap. infamis l.* 3. *q.* 7 quod ex profeſſo explicat Sanchez, *lib.* 3 *diſp.* 22. Habet locum in Summo Pontifice, & potiſſimum, quia illud inductũ fuit ob publicum bonum, ne quis patiatur ſiuè in corpore, ſiuè in rebus, ſiuè in anima, ſine ſua culpa propter aliorum defectu. Confirmatur, quia illi aſſiſtit Spiritus ſanctus non ſecus, ac alijs veris, & non putatis, aſſiſtentia enim Dei Sũmis Pontificibus in definiendis rebus fidei competit non ratione perſonæ, ſed dignitatis in ordine ad ſpirituale bonum totius Eccleſiæ, ergò putato definienti res fidei, & morum Spiritus Sanctus aſſiſtit, ſicut verò pariter definienti. Ita Corduba *lib.* 4. *de armis fidei, quæſt.* 3. initio, nullum tamen huius affert rationem.

Ex his patet ad rationem dubitandi, Papam putatum non carere Pontificia auctoritate, quam illi tribuit Deus, qui vt pius omnium pater non patitur, filios ſuos adduci in diſcrimen ſalutis æternæ, ſed prouidet Eccleſiæ ſuæ de remedijs neceſſarijs; odio quidem habet, & reprobat defectus, qui in electione acciderunt cum illis, qui in culpa fuerunt, confert verò iuriſdictionem electo in fauorẽ Eccleſiæ, quod optimum, & valdè neceſſarium eſt.

Quæres 16. An peccatum, & malitia Summi Pontificis, & in Patribus Concilij poſſit eſſe cauſa erroris in illis, ita vt errare poſſint in definiendis rebus fidei? Aut per peccatum perdant poteſtatem? Videtur affirmatiua ſic probari: *Primò*, quia Chriſtus fundauit Pontificatum ſuper bonitate Petri, nam dum illi promiſit Papatum, vocauit illum beatum. *Beatus es Simeon Bar-iona.* Matth. *cap.* 16. *num.* 17. ergò mali homines aſſump-

aſſumpti ad Pontificatum nō recipiunt
96 poteſtatem. *Secundo*, Deus non exaudit peccatores *ex cap.* 9. *num.* 31. Ioannis D.Auguſt. relatus *in cap.*2. & D.Gregor. *cap.Scriptum* 9.14. *q.*5. dicit, quod peccatum, quod per pœnitentiam non diluitur, mox ſuo pondere ad aliud trahit, ergò ſi vnum peccatum ad aliud trahit peccatorem, facilè erit errare. *Tertio*, Summus Pontifex in tantum non errat, in quantum illi aſſiſtit Spiritus ſanctus, dum definit res fidei, & morum, ſed malo Pontifici non poteſt aſſiſtere Spiritus ſanctus, qui in homine tanto iuſto habitat, ex *Epiſt.*1. *ad Corinth.cap.* 16. *n.*19. Conſequenter neque aſſiſtit patribus in Concilio Congregatis ſi ſunt mali, & peccatores, nam peccatores non dicuntur congregari in nomine Domini, cum illos Deus odio habeat. His non obſtantibus.

97 *Reſp.* Papa, & Patres in Concilio, vel conſilio, non obſtante eorum malitia ſuam retinent poteſtatem, & errare non poſſunt in definiendis rebus fidei. Probatur, Tum quia peccatum, & malitia inficit tantum illos, qui peccant, iuxta illud Ezechiel. *cap.*18. *num.*20. *Anima, quæ peccauerit, morietur, & filius non portabit iniquitatem patris*. Ergo cum peccatum Papæ non nocere poſſit fidelibus, qui eius ſunt filij, neque proinde Papa malus errare poteſt, aut perdere poteſtatem, per cuius errorem, & poteſtatis amiſſionem nocere poſſet. Tum quia Papa, & Patres in definiendis rebus fidei, & morum ſpectantur, vt repræſentant totam Eccleſiam, in qua non eſt macula, neque ruga, ſed ſancta eſt, & immaculata, ad Epheſ. *cap.* 4. & dixi *cap.* 4. *q.*4. conſequenter in eius peccatum, quod ad hoc nō habet locum, ſed tantū prout ſunt tales perſonæ priuatæ, ſunt peccatores, in hoc autem ſenſu non tractant negotia fidei, ſed vt ſunt perſonæ publicæ totius Eccleſiæ. Tum quia non ipſi per ſe ipſos, ſed per aſſiſtentiam Spiritus ſancti loquuntur, & definiunt res fidei, non in perſona propria ſingulorum, ſed in perſona, & nomine totius Eccleſiæ, quæ ſancta, & immaculata eſt. Tum, quia de fide definitum eſt *ſeſſ.*14. *can.*10. Sacerdotes in peccato mortali exiſtentes non perdere poteſtatem ligandi, aut ſoluendi, quam in ordinatione ſua receperunt; ergo neque Papa ſuam perdere poteſt, par ratio, quia vtraque à Deo immediatè confertur. Vide Cordubam *lib.* 4. *q.*3. *dub.*2.

Ad rationes dubitandi, ad primam, Chriſtum non dixit, Petrum eſſe beatū in ordine ad Papatum, quaſi illa præſupponatur Pōtificatui, ſed quia Petrus cōfeſſus fuerat, Chriſtum eſſe filium Dei viui, vt patet legenti textum illius capitis. Ad ſecundam, Deum non exaudire peccatores in ordine ad ſeipſos, vtiq. in vtilitatem aliorum, vnde Nicolaus Papa relatus *cap. Non quales* 85. 1. *q.*1. inquit *Non quales Sacerdotes Domini ſint, ſed quid de Domino loquantur, eſt vobis magnopere præuidendum, nec in Vicarijs Beati Petri Apoſtoli vobis eſt attendendendum, quid ſint, ſed quid pro correctione Eccleſiarum, quid pro ſalute veſtra ſatagant. Neque enim illos inferiores dicetis Scribis, & Phariſæis ſedentibus ſuper Cathedram Moyſi, de quibus Dominus præcepit dicens: Quæcumque dixerint vobis facite, ſecundum opera eorum nolite facere.* Malis ergo miniſtris quidquid dicūt boni in ædificationem Eccleſiæ, credendū eſt, & faciendum, illorum verò peccatis conſentiendum non eſt. Ad tertiam, Spiritum ſanctum in ratione doni gratis dati miniſtris Eccleſiæ in vtilitatem fidelium non recedere ab illis quamuis 98
peccatoribus, & peccantibus, in quo ſenſu dicitur aſſiſtere Sūmo Pōtifici quāuis malo, dū aliquid definit de fide, & moribus, ad quod facit illud 1.*Corinth.cap.*12. *num.*7. ibi: *Vnicuique datur manifeſtatio Spiritus ad vtilitatem.* Si vero ſumatur in ratione gratiæ ſanctificantis per peccatum recidit ab homine, quia gratia, & peccatum ſimul in homine eſſe non poſſunt. Igitur cum in definiendis rebus bus fidei Papa indigeat aſſiſtentia Spiritus Sancti in ratione doni gratis dati in vtilitatem aliorum, quod ſtare poteſt cum homine peccatore, & non Spiritu ſancto in ratione doni gratum facientis,

quod

quod cum iniuſto ſtare non poteſt, ſequitur Papam etiam prauum, & malum errare non poſſe in definiendis rebus fidei.

Quæres 17. An Papæ, & Concilio, ſeu Patribus aſſiſtat Spiritus ſanctus in definiendis rebus fidei, & morum?

99 *Reſp.* Affirmatiuè, & eſt de fide; probatur ex diuerſis locis Sacræ ſcripturæ, Matth. *cap.* 18. *num.* 20. *Vbi ſunt duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum.* Idem *cap. fin.* extremis verbis. *Ecce ego vobiſcumque ſum vſque ad conſumationem ſeculi* Ioan. *cap.* 14. *n.* 16. *Et alium Paraclitum dabit vobis, vt maneat vobiſcum in æternum Spiritum veritatis.* Confirmatur ex primo Concilio, quod Apoſtoli Hieroſolimis egerunt, Act. *cap.* 15. *num.* 28. *Viſum eſt Spiritui ſancto, & nobis nihil vltra imponere vobis oneris, quam hæc neceſſaria.*

Quæres 18. An ad ſolum Pontificem ſpectet definire controuerſias fidei, & morum?

100 *Reſp.* Affirmatiuè, quia ad eum ſolum pertinet, qui in fide errare non poteſt; ſedis eſt ſolus Pontifex, dicente Chriſto. *Ego rogaui pro te, vt non deficiat fides tua*, ergo ſolus Petrus definit res fidei, vt dicitur *cap. Quoties* 12. 24. *q.* 1. ibi: *Quoties ratio fidei ventilatur arbitror omnes fratres, & Coepiſcopos noſtros non niſi ad Petrum, id eſt, ſui nominis, & honoris authoritatem referre debere.* Confirmatur, quia maiores cauſæ, inter quas maxima eſt cauſa fidei, ad maiorem, qui eſt Petrus, referendæ ſunt, *cap.* 2. *diſt.* 12. *cap. Multis* 5. *diſt.* 17. *c.* 3. *de bapt. cap. Vt debitus* 59. *de appellat.* Ita docent omnes cum D. Thoma 2. 2. *q.* 11. *art.* 2. ibi Caiet. Corduba, *lib.* 4. *de Armis fidei propoſ.* 10. Nauar. *tom.* 4. *notab.* 3. *de iudic. num.* 46. Hanc poteſtatē, vt plurimum delegat Concilijs, Generalibus, in quibus Patres negotium diſcutiunt fidei, & ipſe approbat. Ipſe ſolus definit quo ad auctoritatem, in qua conſortium, neque collegam habet, nō eſt vero ſolus quo ad diſcuſſionem, & deliberationem controuerſiarum fidei, quia aut in Concilijs per Patres, aut in Congregatione per Theologos, difficultates fidei eorum conſilio, & conſenſu dirimit, & ſua auctoritate definitas fidelibus proponit credendas.

Hinc deducitur, nullum Summo Pōtifice inferiorem definire poſſe res fidei, non Imperatorem, neque alium Principem, quia id ſpectat ad poteſtatem ſpiritualem, qua laici carent, & ideo circa ſpiritualia, ac proinde res fidei nihil diſponere poſſunt, *cap.* 2. *de iudic.* Neque Primates, Archiepiſcopos, aut Epiſcopos, quia non habent ſupremam poteſtatem, neque plenitudinem poteſtatis; nec obſtat *cap.* 2. *diſt.* 80. ibi: *Epiſcoporum Primates, vel Patriarchas Beatus Petrus poni præcepit, qui reliquorum cauſas Epiſcoporum, & maiora negotia in fide agitarent.* nam illa particula, *in fide*, non ſumitur pro fide, ſed aduerbialiter, & ſignificat fideliter ab illis negotia maiora eſſe pertractanda.

Quæres 19. An Papa in Canonizatione Sanctorum errare poſſit?

Reſp. Negatiuè, quia cum hæc actio 101
ſpectet ad mores, illi aſſiſtit Spiritus ſanctus ſuggerens, quæ facere debet pro recta Canonizatione ſanctorum, ita quod non permittit illum decipi in hac actione. Probaui *Reſolut.* 113. *q.* 3. id eſſe de fide tenendum.

Quæres 20. An Papa, ſeu Concilium cum eo poſſit nouum introducere articulum fidei, & veterem abolere?

Reſp. Nouus articulus, qui ex Sacra 102
Scriptura, vel ex traditionibus Apoſtolicis non habeatur; introduci non poteſt à Summo Pontifice; neque antiquus aboleri poteſt.

Prima pars de nouo non addendo probatur, quia Papæ poteſtas cōſiſtit in definiendis articulis fidei, hoc eſt, poteſt ſuper aliquā propoſitionē, de qua dubitatur, an ſit articulus fidei, nec ne, ferre ſententiam eam eſſe, vel non eſſe de fide, iuxta quod dictat debita conſultatio præmittenda per Patres in Concilio, aut per Theologos in Congregatione, ad eum enim ſpectat quæſtiones motas de fide terminare, nō verò quod non eſt de fide ex carentia reuelationis

diuinæ

diuinæ facere de fide. Definire igitur articulos fidei non eſt illis dare eſſe, quaſi antea non eſſent in ſe tales, ſed quæſtionem motam ſuper illis ſint nec ne tales terminare, & fidelibus promulgare credendos. Colligitur ex Gloſa ſuper *cap. Quoties* 12. 24. *q.* 1. Confirmatur, quia Apoſtoli ab initio habuerunt plenam cognitionem omnium articulorum fidei ad ſalutem neceſſariorum, vt colligitur Ioannis *cap.* 15. *num.* 15. *Omnia quæcumque audiui à Patre meo, nota feci vobis.* Item ſequenti cap. *num.* 13. *Cum autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem.* Quod præſtitum fuit in die Pentecoſtes, (quod feſtū Deo fauente hac die 4. Iunij 1645. qua hæc ſcribimus celebratur) ergo aliorum propoſitio non eſt neceſſaria, neque de nouo fieri poſſunt à Papa, aut Concilio, niſi à Deo reuelarentur.

103 Secunda pars, probata fuit *capit.* 2. *quæſt.* 11. Confirmatur, quia nullus inferior cuiuſcumque poteſtatis, & iuriſdictionis ſit, poteſt abrogare, aut abolere legem ſui ſuperioris *cap. Inferior* 4. *diſt.* 21. *cap. Cum inferior* 16. *de maior.* ſed lex de articulis fidei ex Sacra ſcriptura, & traditionibus Apoſtolorum eſt lex Dei, & Chriſti, qui ſine dubio eſt ſuperior Papæ, & Concilij, ſupra quos eſt tamquam ſupremus legiſlator; ergò articuli fidei, quorum ipſe eſt auctor, à nullo aboleri poſſunt. Nec vrget, quod Papa in dubijs definiat articulos fidei, quia ex hoc non ſequitur, ipſum eſſe auctorem, & legiſlatorem, ſed tantum declaratorem, & præconem à Deo delegatum ad decidendas controuerſias fidei; delegatus autem non poteſt excedere limites cauſæ ſibi commiſſæ, quia delegatio eſt ſtricti iuris, Vantius *de Nullit. Rubr. final. num.* 78. M. Anton. *lib.* 1. *reſol.* 83. *num.* 3. & delegatus habet ius ſolum circa ea, quæ illi expreſſa fuerunt in commiſſione, *cap. cum olim* 33. *de offic. deleg.* ſed commiſſio circa res fidei à Deo facta Petro, conſiſtit tantum in dirimendis controuerſijs circa articulos fidei, & illos fidelibus credendos proponere, ergò hæc commiſſio, & facultas non ſe extendit in illorum abrogationem.

104 *Quæres* 21. An aliquis Papa aliquando errauerit? Quæſtio eſt quid facti, ac proinde valdè difficilis, quia in his non datur reſponſio iuris, l. Idem erit *ff. de ſtatu homin.* Gloſ. *v. Ambigitur cap Paſtoralis* 14. *de reſcript.* ſed per hiſtorias veritas facti eſt expiſcanda, quando factum eſt antiquiſſimum, & non adſunt teſtes viuæ vocis; prætetquamquod, ea, quæ ſunt facti, ſæpiſſimè prudentes fallunt, *l.* 2. *ff. de facti, & iur. ign.* Intelligitur quæſtio de Papa vt perſona priuata, non vt Summus Pontifex, quia, in hoc ſenſu non poteſt errare, vt probatum fuit ſupra *q.* 14.

105 *Reſp.* Tria habemus exempla, quæ ſunt, Marcellini electi Papæ Anno 296. Anaſtaſij II. de Anno 496. Et Honorij I. de Anno 622. Nam iſti ſecundum hiſtorias dicuntur erraſſe in fide, Marcellinū quidem in quantum thus idolis adhibēdo, vt mortem fugeret, habitus fuit ſuſpectus de hæreſi, à qua tamen vti formali excuſatur apud omnes, quia hunc errorem in intellectu non habuit, ſed corde credidit, idola eſſe opera manuum hominum, & incapacia externi cultus latriæ incenſationis, quam idolis adhibuit præciſè vt mortem fugeret, quam poſtmodū glorioſam incurrit per martyrium dum reprehendit Imperatorem, qui in hunc errorem illum induxerat. Vide Baron. ad Annum 302. *à num.* 90. De Anaſtaſio ſupra dixi *num.* 89. Honorius videtur incidiſſe, vt apertè colligitur ex *act.* 12. & 13. *Conſil.* 3. Conſtantinop. & *act.* 18. 6. Concilij Conſtantinop. in quibus Honorius Papa cum Sergio, Pirrho, Sicco, & Theodoro Archiepiſcopis Conſtantinopolitanis condemnatus fuit hæreticus, quia docebat vnā voluntatem, & vnam operationem in Chriſto. Vide Bellarm. *lib.* 4. *de Romanō Pontif. cap.* 11. Ex cathedra tamen non errauit, quia ſuum dogma vt de fide credendam nunquam fidelibus propoſuit. Maneat igitur inconcuſſa Petri Cathedra, quæ nunquam ſuæ Eccleſiæ falſa dogmata propoſuit credenda pro ve-

tis

tis fidei articulis.

Quæres 22. An mulier, quæ de iure eligi non poteſt in Papam, quia incapax eſt poteſtatis Eccleſiaſticæ ex Apoſtolo 1. *Corinth. cap.* 14. *num.* 34. *cap. Mulierem* 17. 35. *q.* 5. quandoque aliqua electa fuerit in Summũ Pontificẽ.

Reſp. Nulla fœmina eligi poteſt in Papam;
106 neque aliqua vnquam electa fuit. Primum, conſtat ex adducta ratione, & confirmatur, quia illi non poſſunt applicari illa verba, *Paſce oues meas*, cum reliquis ſiquidem ſolis maſculis in perſona Petri dicta fuerunt. Secundum, accidere non poteſt, quia Spiritus Sanctus, qui in tam graui negotio ſpecialiter aſſiſtit, non permittet Eccleſiam ſuam decipi, & habere pro ſponſo, & capite eam perſonam, quę tantum poteſt habere rationem ſponſæ, & membri tan-
107 tum ſubiectionis capacis. Fabuloſum autem eſt, quod de Papiſſa Ioanna circumfertur à quibuſdã aſſerentibus hanc mulierẽ Athenis edoctã mirabiliter, ob excellentiam doctrinę notam Romæ, vbi publicè ſexu ementito legerat, electam fuiſſe in Papam ſucceſſorem Leonis IV. & in ſede Petri regnaſſe bienniũ, menſem vnum, & quatuor dies, poſtmodum obiiſſe ex partu concepto ex famulo, dum iret ad Lateranum. Nam Leoni IV. immediatè ſucceſſit Benedictus III. menſe Iulij 855 quibus menſe & Anno obierat prædictus Leo, ſecundum Bigam Polyſtoricã Theodori Petreij Cartuſiani, Ciaconum, & alios. Vide Bellarm. *lib.* 3. *de Romano Pontif. c.* 24. Capucinum in ſuo Breuiario *fol.* 255.

Quæres 23. An aliquis infidelis, ſeu hæreticus aliquando in Papam electus fuerit?

108 *Reſp.* Nequaquam, quia id non legitur in Hiſtorijs Eccleſiaſticis, neque profanis, ergò præſumendum eſt, prætereà quamquod Deus non permitteret Eccleſiam ſuam regi, & gubernari ab eo, qui incapax eſt huius dignitatis, & mẽbrum putridum ab Eccleſia præciſum, ſi ſit hæreticus, aut perſona, quæ nunquam fuit in Eccleſia, ideo neuter poteſt eſſe legitimus ſponſus, & caput Eccleſiæ.

Quæres 24. An Papæ non præmiſſa conſultatione in Concilio Patrum, aut in Congregatione Theologorum liceat controuerſiam de reb. fidei, definire, & dirimere? Videtur, quod ſic, quia ad eum ſolum pertinet id munus, ſicut enim ſolus eſt Papa, in quo nullum conſortem, & collegam habet, ita ſolus res fidei dirimit.

Reſp. Non licet Papæ ferre ſententiã 109
in controuerſijs fidei, niſi præmiſſa conſultatione, quæ eſt conditio ſine qua non, in hoc ſuam auctoritatem interponere poteſt, ſuadetur. Tum quia S. Petrus in prima controuerſia de rebus fidei adhibuit Concilium Patrum. *c.* 15. *Actor.* ergo eius ſucceſſores idem præſtare debent, & facit illud Prouerb. *cap.* 3 *num.* 5. *Ne innitaris prudentis tuæ.* Tum quia, Papa eſt caput totius Eccleſiæ, *cap. Aliorum* 14. 9. *q.* 3. *dixi cap.* 4. *q.* 9. & hic *q.* 3. Capiti autem non licet operari ſine ſuis membris, *cap. Nouit.* de ijs quæ fiunt à prælat. quæ in re hac ſunt Cōcilium, vel Congregatio Theologorum, ergò ſine illis ſententiam in rebus fidei ferre non poteſt. Tum quia, nullus Papa ſine diſquiſitione negotij per Theologos, & viros prudentes & doctos hactenus aliquid de fide definiuit, ergò ſignum eſt, id facere non poſſe ſine conſultatione. Tum quia, iudex ſecundũ allegata, & probata procedit, *l. Illicitas, S. veritas ff. de off. præſidis*, D. Thom. 2. 2. *q.* 67. *art.* 2 Maſcard. *de probat. concl.* 948. Papa autem in controuerſijs de fide vt iudex procedere habet, ergo præmiſſa conſultatione, & examinatione cauſæ, nã bonus iudex nō ſuo arbitrio, ſed iuxta leges, & prudentum reſponſa iudicare debet, *cap. iudicat* 4. 397. iudicium enim legitimè inchoari debet, vt valeat legitimè terminari, l. in vniuerſis 11. C. qui dare tutor. & conſilio geſta firmitate nituntur, Gloſ. *ver. conſilio cap.* 1. *diſt.* 84. *per l.* 3. *C. de repudiat.* Nec obſtat ratio dubitandi, nam Papa eſt quidem ſolus in dignitate, & poteſtate, in quibus ſocium, neque collegã habet, qui cum eo eamdem habeãt poteſtatem parem, nihilominus præmitte-

re debet conſultationem Patrum, quia id eſt quid præuium ad executionem ſuæ poteſtatis, vt legitimè, & prudenter operari valeat. Faciunt ad prædicta, quæ habet Corduba *lib. 4. propoſit. 10.*

Quæres 25. An Papæ de facto procedenti ad definiendum controuerſiam fidei ſinè conſultatione credendum ſit, & definitum pro fide habendum?

110 *Reſp.* Negatiuè, quia non procedit vt Papa, & vt iudex ſupremus, ſed potius tamquam perſona priuata, ſeu vt doctor ſuam proferens ſententiam, ex Corduba *lib. 4. de Armis fidei q. 1. propoſ. 10.* §. *Sed notentur*, ergo eius ſententia cum ſit priuati hominis, & non legislatoris non obligat ad credendum ex præcepto fidei. Confirmatur, quia huic ſententiæ poteſt ſubeſſe falſum, cum non nitatur aſſiſtentia Spiritus ſancti, qui Summo Pontifici tunc aſſiſtit, quando procedit legitimè cum debitis circumſtantijs? Vide Cordub. *cit.* §. *Secunda limitatio, & q. 3.* §. *Reſpondeo.*

Quæres 26. An Collegium Cardinalium ſede vacante poſſit condere nonnulla ſtatuta, & iurare vnumquemque Cardinalium, quod ſi quis, eorum electus fuerit in Papam, etiam non requiſitus, iurabit ſeruare, & facere ſeruari condita ſtatuta?

Reſp. Non poteſt, nec iuramentum
111 ſingulorum, neque illius qui eligitur in Papam, validum eſt, quando per ea ſtatuta reſtringitur, & limitatur Pontificia auctoritas.

Primum, quod Cardinales non poſſint condere huiuſmodi ſtatuta, probatur, Tum ex illo communi axiomate ſede vocante nihil innouandum eſt, maximè præiudiciale futuro prælato. Tum quia ſicut viuens Pontifex non poteſt ligare manus ſucceſſoris, quia par in parem non habet imperium, ita multo minus Collegium Cardinalium id præſtare poteſt, cum ſit quid minus, & inferius ad Summum Pontificem. Tum quia id præiudicat maieſtati Pontificiæ, & eius immenſæ poteſtati, qua in terris maior non eſt. Tum quia ita colligitur ex Clem. Ne Romani, de elect. illis verbis *Irritum, ac inane decernentes quidquid poteſtatis, & iuriſdictionis, ad Romanum Pontificem, dum viuit, pertinentis, cuius ipſe duxerit exercendum.* Ita alijs citatis docet Lauor. *tit. 3. de elect. c. 3.* & ex illa Diana *reſolut. 9. de Cardin.* vbi referant nonnulla, quæ ſede vacante facere poſſunt, inter quę nō referuntur præiudicialia maieſtati, & abſolutiſſimæ auctoritati Pontificię. Itaque Collegium Cardinalium condere ſtatutum, vt futurus Pontifex non ferat leges reuocantes Cardinalium priuilegia, niſi de illorum conſilio, & conſenſu. Item, quod in omnibus Congregationibus habeant votum deciſiuum &c. non poterit, quia valdè diminuunt de Pontificia auctoritate, quæ in Sacris Canonibus dicitur immenſa cap. *Ad honorem, de auctor. & vſu pall.* vndè & omnia poteſt, *cap. Cuncta per mundum 9. q. 3.* & nullus illi, legem imponere poteſt, *cap. Pro illorum 22. de præbend.*

Secundum, quod pręſtitum iuramē- 112
tum non validet condita ſtatuta probatur, quia iuramentum regulatur iuxta naturam actus ſuper quem cadit, *cap. Quemadmodū 25. de iureiurand. l. fin. C. de non num. pecun.* hoc eſt, iuramentum regulatur ſecundū naturam actus, id eſt, relinquit eum in ſuo ſtatu, in quo fuiſſet ſi iuramentum ei adiectum non fuiſſet. Confirmatur, quia iuramentum non confirmat ea, quæ ſunt contra bonos mores, & in præiudicium tertij, *cap. Cū contingat, de iureiur.* videtur autem eſſe contra bonos mores, præiudiciale ſedi Apoſtolicæ, vt eius auctoritas ob ſuam maieſtatem, & eminentiam quaſi infinita coarctetur, & limitetur ab inferioribus, & ſubditis, ergò adiectum iuramentum nihil operatur.

Tertium, quod iuramentum non te- 113
neat, probatur, Tum quia iuramentum habet adnexam hanc conditionem, excepto iure ſuperioris, *cap. Venientes 19. de iureiur.* ergo ille Cardinalis, qui iurat, quod ſi erit Pontifex, iurabit ſe ſeruaturum quædam ſtatuta, quæ expreſſè Pōtificiam auctoritatem in multis reſtrin-

B.

gunt

gunt, ſecum difert prædictam exceptionem, conſequenter factus Papa illud iuramentum facere non tenetur quia exceptio vitioſa fit, ſiquidem non poteſt ſaluari ius ſuperioris, conſequenter euaneſcit iuramentum. Tum quia iuramẽtum contra bonos mores non eſt obligatorium *reg. 58. in 6.* ex dictis conſtat, ea ſtatuta eſſe contra bonos mores, cum multum derogent Pontificiæ auctoritati, quam de abſolutiſſima faciunt in multis limitatam, & dependentem. Vide Calder. *de iureiur. conſil.* 3. Abbate in *cap. Sicut 13. eod.* Felin. *in cap. 1. de probat. num. 7.* Filex. *lib. 6. conſil. 224. nu. 2.* Ricciull. *lib. 9. cap. 5. num. 22. & 23.* fusè de hac re Paris. *lib. 3. q. 18. de reſign. à num. 99.*

Quæres 27. An quando Papa ſponte ſua vult renuntiare Papatui ad valorem renuntiationis neceſſarius ſit conſenſus Cardinalium, vel Concilij Generalis?

114 *Reſp.* Ad hoc vt Papa validè renuntiet Papatui non eſt neceſſaria acceptatio renuntiationis ex parte alicuius, qui vices gerat ſuperioris; neque neceſſarius eſt conſenſus Cardinalium, aut Cõcilij, neceſſarium tamen eſt quod publicè fiat Cardinalibus conuocatis; vt appareat vera, & realis renuntiatio.

Prima pars, quod non fiat in manibus ſuperioris, probatur ex defectu ſuperioris, quem ſupra ſe Papa non ha-
115 bet in terris; licet enim omnis renuntiatio de iure faciẽda ſit in manibus ſui ſuperioris, *cap. Admonet 4. de renunt.* Gemin. *conſil. 127.* ad id quamplures doctores citat Tambur. *tom. 1. diſp. 13. q. 1. num. 3.* tamen, ſi deeſt ſuperior, ceſſat hæc conditio & obligatio, quia non entium, & impoſſibilium nulla eſt obligatio. Præterquamquod in hoc caſu Chriſtus Dominus eam acceptat, dum Papa renuntiat coram Cardinalibus, qui per illum actum publicum renuntiationis quaſi proteſtantur acceptari à Deo, vt res per quas cauſas naſcitur, per eaſdem diſſoluatur.

116 Secunda pars, quod ad valorem renuntiationis non exigatur conſenſus Cardinalium, neque Concilij, ſuadetur, quia renuntiatio ſufficienter perficitur per voluntariam reſignationem factam à renuntiante in manibus ſuis ſuperioribus, ſi illum habet, ergò nihil amplius eſt neceſſarium. Deinde Papa poteſt liberè Papatui renuntiare, vt definitur *cap. 1. de renunt. in 6.* ergò ſine conſilio, & conſenſu alterius, nam id libere fieri dicitur, quod fit independenter à conſenſu alterius, *cap. Super eo 5. de condit. appoſ.* Curt. iun. *conſil. 2. num. 3.* Iaſon. *vol. 4. conſil. 130.* Verall. *part. 1. deciſ. 297 num. 6.* ad propoſitum noſtrum Paris. *lib. 7. de Reſig. q. 5. à num. 6.* Demum, nullibi ſtatuitur hoc ius, vt renuntiatio per Papam fieri debeat de cõſenſu Cardinalium, neque id fieri poteſt, quia nullus Papa poteſt ligare manus ſui ſucceſſoris

Tertia pars, quod renuntiatio faciẽ- 117
da ſit coram Cardinalibus, ſuadetur tũ exemplo Cæleſtini Papæ, & aliorum de quibus Gloſ. *ad cap. 1. de renunt in 6.* & Pariſ. *lib. 7. q. 5. num. 12.* Tum quia grauitas negotij, & eius vrbanitas id poſtulant. Tum quia de ea ſolemniter, & publicè apparere debet, ne generetur Schiſma in mente hominum, qui ignorarent renuntiationem, quando cum dicta ſolemnitate non fieret.

Quæres 28. An omnis poteſtas in terris neceſſaria ſit in Summo Pontifice, & ab eo diffundatur in omnes alios tam prælatos, quam principes ſeculares.

Reſp. Affirmatiuè, quia eſt pater, & 118
dominus omnium creaturarum, & ipſe ſolus à Deo poteſtatem habet. Et ita docent Alexand. *in l. 1. ff. de iuriſd. om. iud. num. fin.* Afflict. *in conſtit. Siciliæ lib. 1. Rubr. 47. num. 6.* Grammat. *deciſ. 46. num. 1.* alios cita Gonzal. *ad Regul. 8. Cãcell. §. 1. proœm. num. 10.* id clarè deducitur ex *cap. Ita Dominus 7. diſt. 19.* ibi: *Vt ab ipſo quaſi à quodam capite dona ſua velut in corpus omne diffunderet.* Licet autem præcitati doctores loquantur de poteſtate ſpirituali, idem tamen dicendum eſt de poteſtate temporali, quia habet immediatè à Deo vtrumque gladium, ex ſupra probatis, & Imperator habet imperium à Papa immediatè cõ-

ceſſum, Battol. *in l.* 1. §. P*ræſides ff. de requir. reis num.* 4. Abbas *in cap. Nouit. de iudic. num.* 11. alios citat Gonzal *ad Reg.* 8. *Cancell.* §. 1. *proœm. num.* 13.

119 In duobus autem caſibus poteſtas nō prouenit à Papa, nimirum cum deponendus eſt Papa à Concilio in caſu hæreſis, & Schiſmatis, nam tunc poteſtas deponendi Papam Hæreticū, aut Schiſmaticū Concilium immediatè recipit à Deo, vt dicam ſequenti *cap. q.* 11.

Quæres 29. An duo Summi Pontifices ſimul, vel ſucceſſiuè creari poſſint à Collegio Cardinalium, qui communiter, vel diuiſim concorditer gubernent Eccleſiam, vt olim antiquitus reperiebantur ſimul duo Imperatores? Videtur id affirmandum, *Primò*, Petrus, & Paulus pares fuerunt in Apoſtolatu vnde, & Paulus dicitur Coapoſtolus Petri, hoc hoc eſt Socius in officio Papatus, hinc eſt, quod antiquitus depingebatur, ad dexteram Petri, quod indicat parem dignitatem cum illo de cuius dignitate & ęqualitate non dubitatur, nam etiam in diuinis Filius dicitur ſedere ad dexteram Patris in eo, quod illi æqualis eſt ſecundū diuinitatem. *Secundò*, Eccleſia in illis honorādis par obſequiū pręſtat, nā eodem die 29. Iunij illorū feſtū æquali ſolemnitate celebrat, ambo docuerunt legem Domini, in diuinis officijs non fit commemoratio vnius ſine alio, ergò paritas honoris, & reuerētiæ arguit æqualitatem prælationis, & Papatus. *Tertiò*, id colligitur ex *cap.* 2. *ad Galatas num.* 9, *ad* 12. illis verbis. Iacobus. *& Cephas*, & Ioannes, *qui videbantur columnæ eſſe, dexteras dederunt mihi, & Barnabę ſocietatis. Cum autem veniſſet Cephas Antiochiam, in faciem ei reſtiti, quia reprehenſibilis erat*.. Nam ſubditus bene compoſitus, & Dei timorem habens, vt S. Paulus vas electionis, non reſiſtit ſuo ſuperiori maximè in faciem, ne igitur hoc ſequatur abſurdum dicendum eſt Paulum fuiſſe copapam, & Collegam Petri in dignitate Pontificatus. *Quartò* antiquitas Imperatores duo ſimul æqualiter imperabant, nam tempore Marcellini Papæ regnabant Diocletianus, & Maximianus, ergò & duo Papæ non repugnant, nam in multis Papa, & Imperator conueniunt, nam ambo ſunt ſupremi in dignitate, ambo ſunt totius mundi domini. His non obſtantibus.

Reſp. Vnum caput viuens, & viſibile ſemper fuit in Eccleſia Dei militante, ita quod plures Papas repugnant ſimul eſſe, illud conſtat ex hiſtorijs Eccleſiaſticis, & laicis, vnde ſi quandoque viſi fuerunt plures Pontifices Summi, illi tales non erant, ſed intruſi, illegitimi, & nullius auctoritatis, vocati Antipapæ, qui in diuerſis concilijs coacti fuerunt cedere, ſeu potius ſpoliati fuerūt iniqua poſſeſsione præſentæ dignitatis. Quod repugnet ſimultanea pluralitas Papatū probatur, Tū ex voce gramaticali, qua nomen Papa caret numero plurali. Nec vana, nec ridicula eſt probatio hæc, quià ſpernenda non eſt auctoritas Grammaticorum, Paris. *conſil.* 23. Tum quia vna eſt Eccleſia militans viſibilis, ergò eidē vnum reſpondet caput viſibile, quod eſt Papa vnus; Eccleſia ſiquidem vniuerſalis eſt congregatio omnium fideliū conſtituta vno corpore politico ſpirituali; corpus autem quodlibet politicum & morale inſtar corporis nataralis conſtat ex capite, & membris, illud eſt Papa, hæc autem ſunt cæteri fideles vti membra ſub capite ſuo; & ſicut monſtrum eſt corpus naturale habens duo capita, ita monſtrum eſſet, & abſurdum ſi Eccleſię corpus duo haberet capita, *cap. Quoniam* 14 *de offic. ordin.* Tū quia Chriſtus vnus eſt, cui in gubernatione Eccleſiæ vnicus ſucceſſit Petrus, de quo ſolum dixit ipſemet Chriſtus. *Tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam*. Quod præſtitit, cum dixit *Paſce oues meas*. Quandocumque enim Chriſtus locutus fuit de Papatu in tota Scriptura, ſemper direxit ſermonem ſuum ad Petrum, & non ad alios Apoſtolos. Tum quia Papa dicitur Eccleſię Sponſus, ergò ad inſtar matrimonij Carnalis ſicut vnius viri vna eſt vxor, ita vnius Eccleſiæ vniuerſalis vnicus eſt Sponſus Summus Pontifex. Tum quia Papatus non eſſet ſuprema dignitas, ſi duo 120

duo ſimul eſſe poſſent, ſiquidem vnus de neceſſitate deberet ſubeſſe alteri. Vide dicta præcedenti *cap. ſub. q*:3. quæ faciunt ad rem.

Ad rationes dubitandi reſpondeo, ad primam, D. Paulum eſſe parem cum Petro in Apoſtolatu, non id dignitate Papatus, & ſic non fuit illi collega, ſed tantum Coapoſtolus, vnde dicitur *c. 2. d. ſt. 80. Neque inter ipſos Apoſtolos par fuit inſtitutio, ſed vnus præfuit omnibus.* Nimirum Petrus in ratione Papatus. Nec quidquam probat honor dexteræ antiquitus Paulo tributus, quia honor eſt honorantis; & vnuſquiſque in domo ſua honorat amicum; ſic Eccleſia in nomine Petri, cuius eſt caput, & dominus honore affecit D. Paulũ ponẽdo illũ ad dexteram ſuam. Demum ſi hoc valeret, probaret pluſquam intendit, & Petrus ſubeſſet Paulo. Congruentias, quibus olim Paulus pingebatur ad dexterã Petri, adduxit primò Petrus Cardinalis Damianus, deinde ex eo Bellarminus, quas refert, doctiſſimus ac ſimul Amiciſſimus Archipræsbiter Puricellus in ſuo opere inſcripto. *Ambroſianę Mediolani Baſilicæ ac Monaſterij Ciſtertięſis Monumenta pag.*115. *à n.*65. Ad ſecundũ, pariras attenditur quo ad dignitatẽ Apoſtolatus, & doctrinam fidei Catholicæ, quam ambo decuerunt, & quo ad diem feſtum, nam ambo eodem die pro Chriſto mortem paſſi ſunt, ex quo eadem celebritate ab Eccleſia venerantur. Ad tertium quo ad primam partẽ per dexteram ſocietatis, quam Cæphas, Iacobus, & Ioannes dederunt Paulo, intelligitur non Papatus, ſed officium prædicationis, quod par, & commune omnibus Apoſtolis fuit, quibus dixit, & præcepit Chriſtus Marci *vlt. num.*15. *Euntes in mundum vniuerſum prædicate Euãgelium omni creaturę.* vt ibi omnes explicant. Quo ad ſecundam de reprenſione Pauli facto Petro, dico, ex illa non colligi neque ipſum ſuperiorem fuiſſe, neque collegam in officio Papatus, illud quidem, quia etiam ſubditi habent cum caritate corrigere ſuos ſuperiores, vt docent omnes cum D. Thoma 2. 2. *q.* 33. *art.*4. & in terminis huius argumenti ſic reſpondet Cornelius à lapide ſuper dictum cap. 3. ad Galatas; hoc verò, quia vt inquit Gloſa reprehendit, parem id eſt ſocium, & collegam in officio prædicationis fidei. Scio magnam eſſe contentionem inter Patres circa hoc factã repræhenſionis factę à Paulo contra Cępham, quam omitto legendam apud Baronium ad Annum 51. *à nu.*31. quia non facit ad præſens negotius. Nonnulli referente ipſo Baronio noluut Cępham à Paulo repræhenſum eſſe Petrũ, ſed quemdam diſcipulum Epiſcopum Cariæ. Sed id communiter reijcitur, quia hæc interpretatio repugnat præcedentibus, & ſequentibus, & clare apparet, Cepham eſſe Petrum Apoſtolum Summum Pontificem. Ad poſtremum de duobus Imperaroribus, quidam dicunt, vnum habuiſſe dignitatem, alterum adminiſtrationem dependenter ab illo, ex Gloſa *cap. Nunc 7. diſtin.* 21. Sed hoc parum refert reſpectu noſtræ quæſtionis, cum certo certius conſtet ſolum Petrum eſſe Papam, cui ſoli dictũ fuit; *Paſce oues meas.*

CAPVT SEXTVM.

DE SACRIS CONCILIIS.

SVMMARIVM.

1 *Concilium quid ſit?*
2 *Concilium triplex.*
3 *Quadruplici genere perſonarum conſtat Concilium.*
4 *Epiſcopis.*
5 *Abbatibus.*
6 *Generalibus.*
7 *Qui de nouo aduenientes admitti poſſunt.*
8 *Omnes habent votum deciſiuum.*
9 *Epiſcopi de iure, alij ex priuilegio.*
10 *Papa caput Concilij.*
11 *Spirituale regnum eſt.*
12 *Papa dicitur paterfamilias.*
13 *Paterfamilias in domo ſua maior.*
14 *Papa à nemine iudicatur.*
15 *Concilium nullum congregatur ſine Papa.*
16 *Ab eo poteſtatem recipit.*
17 *Nec obligat antè confirmationem.*
18 *A Papa faciendam.*
19 *Papa ſupra Concilium etiam extra Concilium.*
20 *Item in caſibus fidei.*
21 *Articulus fidei ab omnibus ſtandum.*
22 *A Papa definitis non à Concilio dictatis tantum;*
23 *Papa verus à nullo deponi poteſt.*
24 *Papa hæreticus emendatur non deponitur.*
25 *Dubius Papa renuntiare tenetur.*
26 *Ad id cogi poteſt.*
27 *Prior Papa potiorem habet rationem in ſchiſmate electus.* 47.
28 *Verus Papa non tenetur etiam pro ſedendis factionibus.*
29 *Concilium congregatur contra Papam in duobus caſibus.*
30 *Et hoc de iure diuino.*
31 *Congregare illud ſpectat ad Cardinales.*
32 *Iure diuino Concilium procedit contra Papa hæreticum.*
33 *Varij modi, quo Papa hæreticus deponitur.*
34 *Papa hæreticus non ſubditur excommunicationi.*
35 *Papa hæreticus an minor quolibet Chriſtiano.*
36 *Omnis actus iudicialis fundatur in iuriſdictione.*
37 *Caietani opinio de depoſitione Papæ.*
38 *Depoſitio non requirit conſenſum deponendi.*
39 *Vnio eſt nexus duorum,*
40 *Homo generat eductione formarum partialium.*
41 *Papa depoſitio deſtruitur Papatus.*
42 *Papa à Concilio deponitur auctoritatiuè.*
43 *Formatur proceſſus.*
44 *Proceſſus ſine competenti iudice nullus eſt.*
45 *Poteſtas depoſitiua maior Papali.*
46 *Antipapæ deponuntur à Concilio.*
47 *Quis ex Antipapis poteſt cenſeri verior Papa.* 27.
48 *Schiſma in Concilio Conſtantienſi.*

49 *Ad quos ſpectat electio Papæ coacto Concilio.*
50 *Concilium perfectum, & non perfectũ.*
51 *Patres in Concilio agunt dependenter à Papa.*
52 *Spiritus ſanctus Concilio aſſiſtit.*
53 *Concilium errare non poteſt de fide.*
54 *Concilium definit res fidei.*
55 *Appellans ad futurum Concilium excommunicatur.*
56 *Suſpectus de hæreſi.*
57 *Appellans, vt à Domino temporali non excuſatur.*
58 *Concilium Prouinciale nihil definit de fide.*
59 *Concilium ab omnibus eſt acceptandum.*
60 *Aliter peccatur grauiter.*
61 *Principes impedientes publicationem Bullarum peccant.*
62 *Concilium cogit, licet vbique non publicetur.*
63 *Derogatur Concilio per Generalem clauſulam.*
64 *Lex Papalis, & Conciliaris quomodo differant.*

CAPVT

CAPVT SEXTVM.

DE SACRIS CONCILIIS.

IN præcedēti capite reſolutum fuit Romanum Pontificem in decidendis cōtrouerſijs de rebus fidei ſemper adhibere conſilium Thologorum, & aliorum peritorum in Concilio, aut Congregatinne, ideo in præſenti agendum eſt de Concilijs per infra poſitas quæſtiones. Die 8. Iunij 1645.

Quęres 1. Quid ſit Concilium?

1 *Reſp.* Concilium in tota ſua latitudine definiri poteſt, quod ſit congregatio fidelium Eccleſiaſticorum ſub vno capite coactorum in vnum determinatum locum ad tractanda negotia ad religionem Chriſtianā ſpectantia. Dico, quod eſt Cōgregatio fideliū, quia ad illud ſoli fideles cōuenire habēt, cū de negotijs ad ſolos fideles ſpectātibus agatur, nō ideo tamen omnes fideles ſunt congregandi, ſed tantum meliores vitæ ſanctitate, doctrina, & virtutibus, non laici, quia ad eos non ſpectat tractare de religinne, ſed Eccleſiaſtici; & per hoc Concilium diſtinguitur ab Eccleſia, quod Eccleſia eſt vnio in fide omnium Chriſtiannrum tā Laicorum, quam Eccleſiaſticorum; Cōcilium verò ex ſolis Eccleſiaſticis congregatur. Finis Concilij eſt ad reformationē morum, & extirpationem vitiorū.

Quæres 2. Quotuplex ſit Concilium?

Reſp. Triplex eſt, Generale, quod ex 2
Vniuerſale dicitur, quia cogitur ex tota Eccleſia, & omnes obligat; vocatur etiā Papale, quia Papa illius eſt caput. Prouinciale, quod congregatur per Patriarcham, Primatem, ſeu Metropolitanum obligans ſolum illos de prouincia. Synodale, ſeu Epiſcopale, quod Epiſcopus congregat ex Parochis, & alijs Clericis. Ita diſtinguunt omnes agentes de Concilijs *ver. Concilium*.

Quęres 3. Ex quibus perſonis conſtet Concilium Generale.

Reſp.

3 *Reſp.* Ex quadruplici genete perſonatum, nimirum Papa, Epiſcopis, Abbatibus, & Generalibus ordinum, ex his omnibus componitur Generale Concilium, quia vnumquodque genus harũ perſonarum habet ſub ſe propria membra, quorum nomine, & in illorum fauorem communem cauſam fidei, & morum tractant, cum tota Eccleſia in Concilium conuenire non poſsit, & ideo eius prælati in vnum congregantur illius nomine.

4 De Epiſcopis hoc certiſsimum eſt, vt conſtat præſertim ex quatuor celebrioribus Cõcilijs, Niceno ſub Silueſtro Papa ex Catholicis Epiſcopis tercentum decẽ octo, in quo condemnata fuit hæreſis Arrij presbyteri Alexandrini falſo aſſerentis inæqualitatem perſonarum in Trinitate, nam dicebat Patrem maiorẽ Filio, & Spiritum Sanctum creaturam, ſeu ſeruum; Secundo Conſtantinopolitano ex centum quinquaginta, in quo damnatus fuit Macedonianus ibidem Epiſcopus impiè negans Spiritum Sanctum eſse Deum; Tertio Epheſino ducentorum, in quo damnatus fuit Neſtorius Epiſcopus Cõſtantinop. aſſerens duas perſonas in Chriſto, & Mariam Virginem Matrem hominis, non Dei; Quarto demum Calcedonenſi ex ſexcẽtum triginta Patribus, in quo condemnatus fuit Eutiches Abbas Conſtantinop. aſſerens vnicam naturam in Verbo Deitatis, & carnis. Ita colligitur ex *cap. Canones 1. diſt.15. & cap. Sexta 9. §. Prima diſt.16.* Confirmatur autem, Concilium Generale per ſe, & de iure ex Epiſcopis tantum, quorum intereſt agitare cauſas de fide, & morum, vt colligitur ex *cap. Omnia talia cap. diſt.12. cap.1. diſt.17.*

5 Abbates exempti, & habentes iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem non de iure, ſed ex priuilegio vocantur ad Concilium Generale, vt colligitur ex *cap. Conuenientibus 3.1.q.7.* vbi dicitur, quod in ſeptima Synodo Generali cum alijs interfuit quidam Abbas Monaſterij Sanctæ Sabinæ locum tenens Adriani Papæ primi, & fuit ſecunda Nicæna ſub anno 781. *& cap. Adrianus 22. diſt.63.* dicitur, quod Synodus in Laterano celebrata fuit ex centũ quinquaginta tribus Epiſcopis, & Abbatibus. Ita docet Michael Leonicus in ſpeculo ſacrat. Cœremon. *ver. Abbas, Iacob. de Concil. lib.2. art.2.* Azor. *par.2. lib.5. cap.11. q. fin.* quos pro ſe citat Tambur. *tom.1. diſp.24. q.1.*

6 Generales ordinum conuocantur ad Concilia generalia, nam in Tridentino interfuerunt octo, Prædicatorum, S. Frãciſci de Obſeruantia, Conuentualium, Hæremitarum S. Auguſtini, Seruitatum, Carmelitanum, Societatis Ieſu, & Capucinorum. Et id propter duo, & quia in religionibus præcipuè reperiuntur viri doctiſſimi qui doctrina, & conſilio multum prodeſſe poſſunt; & quia habent intereſſe pro ſuis religionibus, de quibus ſemper aliquid agitur.

Prædictorum autem conuocatio fit de mandato ſanctiſſimi, cum ſit caput totiùs Concilij, quod ſine illo promoueri, nec congregari poteſt, vt infra dicetur, Legati autem miſſi à Summo Põtifice ipſi etiam vocare poſſunt Prælatos, quia vicib. Papæ funguntur.

7 An Generales illarum religionũ, ſiuè antiquarum, ſiuè nouarum admitti poſſint, non obſtante, quod antea non interfuerint, vel conuocati non fuerint, ſi petant admitti? Legati à latere illos admittere poſſunt, ſi docti ſunt, quia rationes, quibus alij admittuntur, perſuadent aggregationem horum, qui numquam interfuerunt. Confirmatur, quia alij admiſſi fuerunt quatenus Generales; ergò & iſti cum militet eadem conditio Generalatus.

Quæres 4. An omnes ſupradicti habeant non ſolum votum conſultiuum, ſed etiam deciſiuum, & omnes ſe ſubſcribant?

8 *Reſp.* Epiſcopi, Abbates tam ſeculares, quam regulares iuriſdictionis Epiſcopalis & ordinum Generales non ſolum votum conſultiuum, ſed etiam deciſiuum, & definitiuum habent. Ratio eſt, quia Abbates, & Generales concurrunt vti Patres ad componendum Concilium, non ſecus ac Epiſcopi, licet iſti de iure,

illi vero ex priuilegio; vel ea diuerſitate, quod Epiſcopi ſunt antiquiores, ſine quibus Concilium conſiſtere non poteſt, Abbates vero & Generales poſteriores, & adiuncti pro eorum virtutibus, & benemeritis, vt negotium fidei coadiuuent cum Epiſcopis; ergò par votum & ſuffragium cum illis habere debent cũ omnes Concilium componant vnuſquiſq. in ſuo genere, & gradu. Conſequenter poſito eorum voto deciſiuo, debent ſubſcribere cum Epiſcopis per ordinem exprimendo ſua nomina, cognomina, patrias, dignitates, & prælaturas etiam in indiuiduo, vt appareat futuris perpetuis temporibus diſtinctio eorum inter ſe ad tollendam confuſionem, quam noſtri nunc experiuntur ignorantes cuius generis & patriæ ſint antiqui Patres, qui ſolo nomine, & Epiſcopatu contenti erant in ſubſcriptionibus. De voto deciſiuo. Vide Iacobat. *lib. 2. art. 2.* Bellarm. *de Concil. lib. 1. cap. 15.* Azor. *par. 2. lib. 3. cap. 11.* quos pro ſe citat Tamb. *tom. 1. diſp. 24. q. 2. num. 5.*

Quæres 5. An Papa ſit caput Concilij, & ſupra illud habeat poteſtatem, ita vt ſine eius expreſſa licentia, & auctoritate congregari non poſſit, & per ipſum legitimè congregatum, & perfectum ſine eius auctoritate & approbatione nullius ſit valoris, & ſubſiſtentiæ?

9 *Reſp.* Papa eſt caput Concilij, ſupra quod poteſtatem habet, ita vt ſine eius licentia, & auctoritate congregari nequeat, & per ipſum legitimè congregatũ ita permanere, & perfici debet ipſo non repugnante, & abſolutum vires non incipit habere, neque obligare poteſt, niſi confirmetur, & approbetur à Summo Pontifice, qui illud tenetur admittere, niſi in cõtrarium perſuadeant legitimę, & manifeſtæ rationes.

10 Primum, quod Papa ſit caput Concilii, probatur auctoritate Summorum Pontificium, & Conciliorum, & etiam ratione. Auctoritates ſunt. *Prima* Anacleti Papæ Quinti à S. Petro in tertia Epiſtola in Summa Conciliorum, apud Caranzam ibi: *Romana Eccleſia non ab Apoſtolis, ſed ab ipſo Domino Saluatore noſtro primatum obtinuit, & eminentiam poteſtatis ſuper vniuerſas Eccleſias, ac totum Chriſtiani populi gregem aſſecuta eſt. Secunda* Vigilij Papæ in ſua Epiſtola hæc habet *Nulli vel tenuiter ſentienti, vel pleniter ſapienti, dubium eſt, quod Eccleſia Romana fundamentum, & forma ſit Eccleſiarum, à qua omnes Eccleſias principium ſumpſiſſe nemo rectè credentium ignorat, quoniam licet omnium Apoſtolorum par eſſet electio, Beato tamen Petro conceſſum eſt, vt cæteris præemineret, vnde & Cæphas vocatur, quia caput eſt, & primus omnium Apoſtolorum, & quod in capite præceſſit, in membris ſequi neceſſe eſt. Quamobrem Sancta Romana Eccleſia eius merito Domini voce conſecrata, & Sanctorum Patrum auctoritate roborata, primatum tenet omnium Eccleſiarum, ad quam tam ſumma Epiſcoporum negotia, & iudicia, atque querelæ, & maiores Eccleſiarum quæſtiones quaſi ad caput referenda ſunt. Tertia*, Marcellinus Papa ob crimen idololatrię, quia thure incenſauerat idolum, pœnitentia ductus in conſpectu Concilij veniam petijt, & iudicium, nemo ex Patribus auſus fuit illum condemnare, ſed omnes reſponderunt, quod prima ſedes à nemine iudicatur, vt legitur in Epiſtola Nicolai Papæ ad Imperatorem Michaelem, apud Caranzam in ſumma Concil. *Quarta*, in Concilio VIII. Generali ſub Adriano Papa II. *act. 7.* ſic habetur. *Romanum Pontificem de omnium Eccleſiarum Præſulibus iudicaſſe legimus, licet enim Honorio ab orientalibus poſt mortem anathema ſit dictum, ſciendum tamen eſt, quia fuerat ſuper hæreſim accuſatus, propter quã ſolum licitum eſt minoribus maiorum ſuorum moribus reſiſtere, vel prauos ſuos ſenſus liberè reſpuere, quamuis & ibi neque Patriarchatum, nec cæterorum antiſtitum cuipiam de eo quamlibet phas fuerit proferre ſententiam, niſi eiuſdem primæ Sedis Pontificis conſenſus præceſſiſſet.* Ecce, quod Papam neque audet Concilium condemnare ex cauſa hęreſis, ſed requirit ſemper Summi Pontificis pro tempore auctoritatem, & beneplacitum.

Quinta

Quinta auctoritas eſt Concilij Florentini in hæc verba. *Definimus Sanctam Apoſtolicam Sedem*, & *Romanum Pontificem in vniuerſum orbem tenere primatum, & ipſum Pontificem Romanum ſucceſſorem eſſe Beati Petri Principis Apoſtolorum, & verum Chriſti Vicarium, totiuſque Eccleſię caput, & omnium Chriſtianorum Patrem,& doctorem exiſtere, & ipſi in Beato Petro paſcendi, regendi, & gubernandi vniuerſalem Eccleſiam à Domino noſtro Ieſu Chriſto plenam poteſtatem traditam eſſe, quemadmodum etiam geſtis æcumenicorum Conciliorum in Sacris Canonibus continetur.* Res adeo clara eſt, vt id negari non poſſit, niſi cum nota hæreſis.

Ratione etiam probatur. *Primò*, quia ſicut Paſtor eſt ſupra gregem ſuum, cuius eſt caput,& illum gubernare, atque paſtorem oues ſequuntur, & non paſtor oues; ita Papa eſt ſupra concilium, quod habet rationem gregis, cuius oues regere habet Summus Pontifex tamquam illarum paſtor, ex Ioan. *cap.* 10. vnde in eius oratione Eccleſia cantat. *Deus omnium fidelium paſtor & rector, famulum tuum N. quem paſtorem Eccleſiæ tuæ præeſſe voluiſti, propitius reſpice.* Si ergo Papa poteſt toti Eccleſiæ, etiam Generali Concilio, quod Congregatur ex principalibus membris totius Eccleſiæ. Illi enim ſoli dixit: *Paſce oues meas*, ex quibus Concilium conſtat. *Secundò*, Eccleſia gubernatur monarchicè ex *capit. 4. q. 11.* ergo neceſſario debet habere vnũ caput à quo eſſe habeat hoc regimen, Concilium autem eſſe non poteſt, quia habet rationem Eccleſię gubernatę reſpectu capitis, ergò id caput erit Summus Pontifex, vnde *cap. Vbi periculum*, Papa vocatur rector vniuerſalis Eccleſię.

11 *Tertiò*, Eccleſia, & Concilium eſt quoddam ſpirituale regnũ iuxta illud Apoc. *cap. 1. num. 6. Fecit nos regnum, & Sacerdotes Dei*; nullus autem huius regni conſtituitur Dominus, & Rex præter Papã, qui dicitur Rex in Pſalmo 19. *Domine ſaluum fac Regem*, & dixi *cap. 5. num. 34.*
12 ergo ipſe eſt caput. *Quartò*, Papa vocatur paterfamilias, ſuper illa verba: *Vt ſcias quomodo oporteat te in domo Dei conuerſari, quæ eſt Eccleſia Dei viui, columna, & firmamentum veritatis. 1. ad Timoth. 3. num. 15.* ibidem S. Ambroſ. Concilium autem eſt Dei Eccleſia; ergò huius ſanctæ domus Papa eſt paterfamilias; ſed in domo ſua paterfamilias eſt
maior, *arg. l. Nibil omnino, C. de palat.* 13
ſacr. larg. lib. 12. Corneus *lib. 2. conſ. 193. num. 15.* vnde in domo paterna non Epiſcopus filius, ſed pater præeſt, & gubernat, Hoſt. *in cap. Indecorum, de ætat.* ex Catalogo *glor. mundi par. 11. conſider. 13. S. & in rectore. Quinto*, appellatio fit à minori ad maiorem, *cap. Anteriorem 25. 2. q. 6.* non enim fit à pari ad parem, Gloſ. *ver. ſi non poſſunt cap. Super 27. de off. deleg. cap. 2. de appell.* ſed appellatio à Papa ad Concilium eſt interdicta ſub pœna excommunicationis ſecundæ in Bulla Cœnæ Domini; ergò ſignum eſt Papam eſſe ſupra Concilium, & non hoc ſupra illum, vnde omnes ad Papam appellare poſſunt, *cap. Ad Romanũ 7. 2. q. 6.*
Sextò, Papa à nemine iudicatur, neque 14
cenſuratur, aut ſyndicatur, eo quòd ſupra te iudicem non habet, *cap. Si Papa 6. diſt. 40. cap. Satis 7. cap. In ſcripturis 8. diſt. 96.* ergò eſt ſupra Concilium; nã ab eo facta diſſoluit, & improbat, vnde Iulius I. remiſit in Eccleſiam Alexandrinam S. Athanaſium, in Conſtantinopolitanam reſtituit Paulum, qui ambo à Concilio ad Papam appellauerant; Leo Flauianum Conſtant. & in Tyro Theodoretum, ad quem appellauerant à Cõcilio Epheſino Secundo Innoc. remiſit Ioannem Chryſoſtomum, Gregorius IV. annullauit decretum Concilij Lugdun. quod priuauerat Imperio Ludouicum Pium. Et in hoc nulla difficultas apud Catholicos. Vide Cord. *lib. 4. quæſt. 1. propoſit. 10. §. Ex omnibus, & fuſius quæſt. 4.*

Secundum, ſine auctoritate Papæ vl- 15
lum Concilium cõgregare legitimè poteſt, probatur per *cap. 1. cap. Nec licuit, 4. cap. Multis 5. diſt. 17. cap. Ideo 9. 2. q. 6. cap. Significaſti 4. de elect.* Ita quod Concilium ſine licentia Papæ nullum eſt, ex citatis capitibus, & *cap. Regula 2 diſt. 17.*

ratio eſt, quia membra à capite diſcrepantia mortua reputantur, ac proindè nihil operari poſſunt, quia in operando membra ſequi debet ſuum caput, à quo recedere non debent, *cap. Non decet 1. diſt. 12.*

16 Tertium Concilium congregatum à principio auctoritate Summi Pontificis, ſed poſtea ab eodem reuocatum Concilium non eſt, ſed conciliabulũ, & Schiſma, probatur exemplo Conciliorum Trullenſis, & Baſilienſis, nam ambo auctoritate Pontificia congregata fuerunt, poſtea reuocata ex cauſa, noluerunt acquieſcere, ſed proceſſerunt ad diſponenda nonnulla expreſsè contra Sedem Apoſtolicam, nam ſextæ Synodi legitimæ congregatæ, quæ conſtat decem, & octo actionibus, adiecti fuerunt 103. Canones compoſiti ſine auctoritate Pontificia, & ideo ab Eccleſia non recipiuntur, ſed adulterini cenſentur. Vide Caranzam *ad 6. Synodũ*, Cõciliũ pariter Baſilienſe licet de licẽtia Papę Martini V. ab anno 1431. De nullitate huius Concilij contra voluntatem Pontificis proſequuti, & ideo non approbati ab illo, vide doctores, quos citat *deciſ. 23.* apud Tambur. & quod habet Caranza in fine eiuſdem, paucis, ſed clarè Lauor, *tit. 4. de elect. cap. 11. num. 36.*

17 Quartum, Concilium à Patribus perfectum, & abſolutum non obligat, neq. vires recipit, niſi per approbationem, & confirmationem Papæ, probatur per *cap. Sancta 3. diſt. 4. & cap. Significaſti 4. de elect.*

18 Quintum, Papa Concilium legitimè congregatum, compoſitum, & abſolutũ, confirmare debet, probatur, quia concilia congregantur in communem vtilitatem reipublicè Chriſtianæ; ergò Papa non poteſt abeſſe publicę neceſſitati, aut vtilitati. Tum quia ſicut confirmatio electionis legitimæ eſt debita quia bonũ commune reſpicit *cap. Si poſtq. 33. cap. fin. de elect. in 6.* ita & Conciliorum, immo à fortiori approbatio facienda, ne tota Eccleſia detrimentum patiatur. Demum, quod ſemel placuit, & nihil adeſt in cõtrariũ, amplius diſplicere nõ debet.

Quæres 6. An Papa ſit ſupra Concilium, ſiuè ſit in eo præſens, ſiuè abſit ab illo?

Reſp. Quouis modo ſumatur Papa, 19
ſemper eſt maior Concilio, & ſupra illud eſt, nam Papa ſuam poteſtatem, & auctoritatem loco limitatam, aut redictã nõ habet, quia pro territorio vniuerſum habet mundum, *cap. Cuncta per mundum 17. 9. q. 3.* Deinde, quamuis perſona ſit abſens à loco Concilij, ibidem tamen dicitur eſſe præſens, & præſidere auctoritatiuè per ſuos legatos, qui eius perſonam, & auctoritatem præſeferunt, & hoc omnes fere docent.

Quæres 7. An Concilium quo ad articulos fidei ſit ſupra Papam? Ratio dubitandi, quia in illis Papa obedire debet, ſicut cæteri fideles, cum & ipſe ſit vnus ex Chriſti fidelibus.

Reſp. Non, ſed Papa etiam in hoc eſt 20
ſupra Concilium, & quia ab eo Conciliũ habet auctoritatẽ condendi leges ſuper controuerſijs de fide; & quia Papa articulis fidei ſubditur ex vi directiua tantũ ſecundum ius naturale, & diuinum, non autem ex vi coactiua, & quatenus præcipiuntur definita in Cõcilio cum adiectione pœnarum, hoc enim modo non ſubditur Concilio, quia illius pœnis non afficitur; neque priori modo, quia per legem naturalem, & diuinam dirigitur ad credendum articulis fidei. Ita omnes.

Quæres 8. An ſtandum ſit definitioni factæ per Papam cum Cardinalibus ſuper articulis fidei contra Concilium? Certum eſt, articulum fidei à Concilio 21
definitum legitimè congregato, & à Papa approbatum, & confirmatum ab eodem Papa, vel ſucceſſore reuocari non poſſe, & oppoſitum ſtatui, quia articuli ſunt æternæ veritatis, & à nullo mutari poſſunt, ſiquidem à prima veritate determinati ſunt, *ex cap. 2. q. 9.* Difficultas remanebit, quando articulus eſt quidem ſtabilitus à Concilio, ſed nondum ei adiuncta eſt auctoritas Pontificia illum declarantis, approbantis, & confirmantis pro articulo fidei, proponendo illum ab omnibus credendum, quod à Papa cenſetur

ſetur factum, quando Concilium de eius auctoritate congregatum, factum, confirmatum fuit.

22 *Reſp.* Articulis fidei à Papa definitis ſtandum eſt contra definitos à Concilio, cuius acta Summus Pontifex nondum approbauit. Probatur, Tum quia cauſæ fidei nonniſi ad Petrum referendæ ſunt, *cap. Quoties* 12.24.*q.*1. Tum quia, Concilium in definiendis cauſis fidei dependet à Papa, ita quod habet diſponere difficultates, & reducere in eſſe, non tamen ſtabilire, vt firmiter ab omnibus credantur, quia hoc vltimum eſſe promulgationis pendet ab approbatione Romani Pontificis. Ita quod Cōcilium dictat articulos fidei, & Papa illos ſignat, à ſimili de Principe, qui ſententiam gratioſam, aut condemnatoriam à iudice ſuo dictatam, ſua manus, firmat, & ſicut dictata præciſè nullas vires acquirit, quas obtinet tantum per ſignatura principis, ita articuli fidei in Concilio decretati ſuas vires recipiunt, cum à Papa Concilium ſignatur, & firmatur. Vide doct. citatos à Cordub. *lib.*4.*q.*4. §. *Sed quid.*

Quæres 9. An Concilium poſſit deponere Papam.

Reſp. Papa verus, & legitimus habitus per Cardinales, & receptus à nullo deponi poteſt, neque hæreticus emendatus, dubius, vt in Schiſmate deponi poteſt à Concilio.

23 Prima pars de verò Papa recepto probatur. Tum quia nullus deponi poteſt niſi à ſuo ſuperiore, depoſitio enim eſt actus iudicialis iuriſditionis exercendus per ſolum ſuperiorem; ſed ſupra Papam nullus eſt ſuperior præter Deum, ergo à nullo deponi poteſt, ille enim omnes iudicat, & à nemine iudicatur, *cap. Si Papa diſt.* 40. *cap. Duo ſunt & diſt.* 96. Tū quia membra non iudicant ſuum caput, à quo habent influxum, vnde membra intelliguntur deſtructa capite deſtructo, non è contra, *l. cum in diuerſis ff. de relig. & ſumpt. fin.* & membra debent ſequi caput, non caput mēbra, *cap.* 1. *diſt.* 12. Sed Concilium cōſtat ex membris, quorum caput eſt Papa ex probatis *q.*5. ergò à Concilio deponi non poteſt. Et in hoc nulla Difficultas.

Secunda pars, quod hæreticus emēdatus non deponatur, probatur exemplo Papæ Marcellini, quem nemo auſus fuit condennare, quia prima ſedes à nemine iudicatur, iuxta quod dixi *cap.*5. *num.*84. & 106. Pertinax verò à Deo etiam iudicatus ex illo Ioan. 3. *num.* 18. *Qui vero non credit, iam iudicatus eſt*, à Concilio declaratur depoſitus, & priuatus Papatu, nam neceſſariū eſt, quod Dei iudicium publicetur miniſterio alicuius hominis, ſed nullus aptius, & cōgruentius aſſignatur, quam Concilium, quod eſt ſupremum tribunal, quando vacat Papale. Sed hæc quæſtio magis Methaphyſica eſt, quam moralis, & hactenus gratia Dei fauente in nullo Pontifice dominata fuit pertinacia hæreſis, nec dominab tur, quia id Deus non permittet, iterum infra *q.*11. 24

Tertia pars, Papa dubius in Schiſmate electus tenetur deponere Papatum, probatur, Tum quia dubitans de Papatu illum legitimè non poſſidet, ergò illi renuntiare debet, maximè vbi certiſſimè timetur grauiſſimum damnum reipublicæ Chriſtianæ. Tum quia quando dubitatur, quinam ex pluribus ſit verus Papa, perinde eſt, ac ſi nullus eorum eſſet in Papam electus, *arg. l. Duo ſunt Titij ff. de teſtam. tutel.* l. *Si fuerit ff. de reb. dub. l. cum ex pluribus ff. de manumis. teſtam.* Gonzal. §. 3. *proœm. num.* 142. Tum quia pro ſcādalo tollendo Epiſcopus debet renutiare Epiſcopatui, ex *cap. Cum pridem* 10. *de renunt.* à fortiori Papa in Schiſmate, vbi maiora occurrunt ſcandala. 25

Quarta pars, quod ad id agi poſſit, ſuadent allatæ rationes, quia ſolus verus, & indubitatus Papa eſt ſupra Concilium, & non alij, de quibus dubitatur, ergò ſubijcinntur Concilio. Ita cum Archar. *conſil.* 28 r. Bald. *in cap. Paſtoralis, de elect. num.* 17. & alijs Ricciull. *l.*9. *de iure perſon. cap.*5. *num.* 2 à fortiori, quando iurarunt renuntiare, ex eodem ibidem. Quare Benedictus XIII. & Gregorius XII. ante Antipapæ coacti fuerūt 26

per

per Concilium conſtantienſe ad renũtiandum, Gregorius autem renuntiauit,
27 prædicti priuati fuerunt. Nota hic, quod prior electus in Papam, de cuius electione nõn conſtat factam fuiſſe contra iura, habet longè meliora merita, quam ſubſequenter electus contra ipſum, quia prior non poteſt dici Antipapa, ſicut poſterior, ergò Concilium fauere debet priori, & nullatenus poſteriori.

Quæres 10. An verus, & legitimus Papa teneatur renuntiare, quando vexatur ab Antipapa, ad euitanda ſcandala, ad ſedandas factiones, & occurrendum bellis, & damnis imminentibus, quia Antipapa à Principibus tutatur in vſurpato Papatu. Affirmatiuam docuit Abbas apud Gambar. *in repetit. extrau.* Iulij II. *num.* 255. Rationes ſunt, prima, quia bonus paſtor ponit animã ſuã pro ouibus; ideſt, vitam, à fortiori dignitatem, quod eſt quid minus anima, qua nihil eſt pretioſius in homine, *cap. Cum infirmitas* 13. *de pœnit.* Sed hic ponere animam ſignificat viriliter pugnare pro grege ſuo, non autem deſerere gregem depoſitione paſtoralis iuræ more mercenarij, qui lupnm aduenientem fugit. Secunda, quia Epiſcopus debet renuntiare, vt euidet ſcandulum in populo, *cap. Niſi cum pridem, de renunt.* Intellige cum ſcandalum eſt datum, in caſu autẽ noſtrõ ſcandalum eſt ex malitia extraneorum, & phariſaicum, conſequenter Papa non tenetur renuntiare Quare.

28 *Reſp.* Papa verus, & indubitatus non tenetur renuntiare Papatui, ſed pro eo legitimè accepto pugnare poteſt vſque ad mortem pro grege ſuo. Probatur: Tum quia verus Papa pro viribus vſq. ad mortem tenetur tueri vnitatem Eccleſiæ in ſuo capite legitimo nullum per mittendo ſchiſma in Eccleſia Dei; per renuntiationem autẽ permitteret ſchiſma, ergò nullatenus renuntiare poteſt. Tum quia hoc renuntiare eſſet cedere iura Papatus intruſo, quod fieri non poteſt, cum ſit contra omnia iura, quod non Papa notorie hebendus ſit pro verò Papa. Tum quia aperiretur via huiuſmodi abuſibus, facilè enim praui principes conarentur per vim inducere paſſim huiuſmodi Schiſmata, vt iuxta ſua deſideria ſibi aquirerent Pſeudo Papas, ac proinde ſequeretur Eccleſiam gubernari ab adulteris prælati in maximum detrimentum fidelium. Ita communiter doctores tenent cum Turrecr. *in ſumma de Eccleſ. lib.* 4. *part.* 1. *c.* 14. Bald. *in cap. Paſtoralis de elect. num.* 11. & alij, quos pro ſe citat Ricciull. *lib.* 9. *cap.* 5. *num.* 11.

Quæres 11. An Concilium aliquando Congregari poſſit ſine licentia, aut contra voluntatem Summi Pontificis: Gerſon citatus à Caiet. *tract.* 2. *de auctor. Papæ, cap.* 15. refert nonnullos caſus. Primus eſt, quando ſedes vacat, quod tribus modis contingere poteſt, per mortem naturalem, per ciuilem, vt ſi fiat amens, vel captiuus detineatur, & per canonicam depoſitionem. Secundus, quando requiſitus negat congregari in perniciem Eccleſię. Tertius, ſi congregatum Concilium de licentia Papæ ſtatuat certum tempus illud in futurum congregandi, poterit congregari etiam Papa renuente, & in his caſibus Concilium immediatè à Deo habet facultatẽ ea omnia præſtandi, quæ neceſſaria ſunt ad conſequutionem finis, propter quem Concilium fuit congregatum. Caiet. *cit. cap.* 16. *num.* 50. duos tantum caſus refert, vnum, cum Papa deponendus eſt propter hæreſim; alterum, cum reperiuntur plures Papæ incerti de valore ſuarum electionum, in his caſibus poteſt congregari Concilium, illis Pontificibus etiam repugnantibus.

Reſp. Concilium Generale, nolente Papa, Congregari poteſt à Cardinalibus in dictis duobus caſibus, nimirum, in depoſitione Papæ pertinaciter hæretici, & in Schiſmate, quando verus Papa ignoratur. Et in his duobus caſibus Concilium habet auctoritatem de iure diuinò præciſè deponendi Papam hæreticum pertinacem, & tollendi Schiſma depoſitione ſingulorum Pontificũ incertorum. 29

Primum, quod, nolente Papa, quandoque 30

doque congregari poſſit Concilium Generale,ſuadetur, Tum quia, Deus in neceſſarijs non deeſt Eccleſiæ ſuæ, cum dixerit per Matth. extremis verbis. *Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus vſque ad conſumationem ſeculi* nimirum per meam auctoritatem, quam non ſolum communicaui Petro capiti, ſed etiam Eccleſiæ congregatæ contra caput, quando id foret neceſſarium, quæ neceſſitas maximè accidit in his duobus caſibus de Pontifice hæretico, & incerto, cum enim caput dolet, eius membra languent. & tabeſcunt, & valdè infelix eſſet Eccleſia, ſi nullum haberet remedium, per quod poſſet venire in cognitionem veri ſponſi, & capitis ſui, aut ſi nullum haberet medium, quo ſibi acquirere poſſet verum, & legitimum ſuperiorem,depoſitis adulteris, & intruſis. Tum quia Concilia, & leges Pontificiæ,vt videre eſt *diſt.*17. per totam,dũ prohibent congregationem Conciliorũ Generalium ſine Romano Pontifice, intelligenda ſunt de prohibitione in ordine ad ſtatuendum aliquid per modum legis, & permanentis, quia id eſt ſolius Pontificis. Tum quia licet leges Pontificiæ dicant, quod Papa omnes iudicat, & à nemine iudicatur, id tamen intelligendum eſt de Pontifice non hæretico, ne lex legi aduerſetur, cum iura iuribus ſint concordanda, *cap. cum expediat* 29. *de elect. in* 6. *nam cap. Si Papa* 6. *diſt.*40. S. Bonifacius martyr, id expreſsè dicit, quod Papa omnes iudicaturus eſt, ipſe verò à nemine eſt iudicandus, niſi deprehendatur à fide deuius, ex hoc igitur capite Papa hæreticus ab aliquo iudicãdus eſt, nõ autem eſt iudicandus à quouis indifferenter, ſed ſolum à potiori tribunali,quod cenſetur Concilium Generale; ergò id congregari poteſt ad hunc effectum etiam Papa nolente.

31 Secundum, quod hæc congregatio Concilij ſpectet ad Collegium Cardinalium tantum, probatur, Tum quia Cardinales in Eccleſia Dei præter Pontificẽ ſunt ſupremi prælati ſupra omnes Epiſcopos,& Patriarchas, Gonzal. *ad Regul.* 8. §.24. initio vſque *ad num.*5. Paris. *lib.*7. *q.*12. per totam, ergò ad ipſos ſpectat congregare Concilium, id enim connumeratur inter negotia maxima, ergò manus apponere ſpectat ad maximos prælatos. Tum quia ad eos ſpectat cõgregare Cõcilium, qui proximiores ſunt Papæ,de cuius cauſa agendum eſt, cum iſti melius alijs ſint informati de cauſa propter quam Concilium congregatur; ſed iſti ſunt tantum Cardinales, qui Papæ fratres dicuntur, & illi aſſiſtunt tamquam pars corporis illius, coadiuuantes in officio, ex allegatis per Flamin. *lib.*3. *q.*1. *num.*68. *ad* 72. *& lib.*7. *q.*12. *à num.* 14. *ad* 20. ergò iſtis, qui præ alijs ſciunt eius facta, incumbit congregare Concilium. Tum quia Concilium congregãdum eſt propter cauſam,quæ totam Eccleſiam tangit, in eo enim agendum eſt de depoſitione capitis totius Eccleſiæ; ergò illius congregatio ſpectat ad eos, ad quos pertinet gubernatio totius Eccleſiæ poſt Romanum Pontificem; ſed hæc ſpectat ad Cardinales, ex vi etiam ſui vocabuli, dicuntur enim Cardinales, quia ſicut orbis per ſuos Cardines regitur,& voluitur,ita per hos cardines tota gubernatur Eccleſia militans, de quibus intelligitur illud Pſalmi. *Domini enim ſunt Cardines terræ, & poſuit ſuper eos orbem.* Tum, quia per Cardinales congregatur concilium ad tollendum ſchiſma, Iacobat. *de concil. lib.*3. *art.*1. Bald. *in cap. olim, de reſcript.* ex illis Paris. *de Reſignat. lib.*8. *q.*3. ergò & ad tollendum hæreticum Papam.

Tertium,quod concilium iure diuino procedat ad depoſitionem Papæ hæretici pertinacis, probatur, quia ex citato *cap. Si Papa* 6. *diſt.* 40. Papa deprehenſus à fide deuius iudicari, & deponi poteſt; ſed iudicium, & depoſitio fieri non poſſunt ſine poteſtate, & iuriſdictione à perſona proinde publica ab aliquo habente poteſtatem,& iuriſdictionem; ſed cõcilium Generale, ad quod ſpectat huiuſmodi iudicium ab aliquo homine hanc poteſtatem non habet, cum ſupra ſe nullum hominem habeat, neque Papam in hoc caſu, cum ſit congregatum contra eius voluntatem, ergò remanet, 32

quod

quod hæc poteſtas à Deo immediatè proueniat,& communicetur concilio, & hoc colligitur ex allata ſuperius ſententia S. Matth. *Et ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus,vſque ad conſummationem ſeculi*. Loquebatur autem Chriſtus ad omnes Apoſtolos, qui repræſentabant Generale concilium,ergò ea aſſiſtentia non tam conſilij, quam poteſtatis communicata fuit Concilio Generali in ipſis Apoſtolis, & eius ſucceſſoribus in concilio, quotieſcumque contingeret ipſum cōgregari in aliqua vrgentiſſima totius Eccleſiæ,nimirum quando imminet periculum hæreſis,& ſchiſmatis ex parte capitis. Quod concilium congregatum habeat hanc poteſtatem immediatè à Deo dicitur expreſsè in concilio Conſtantienſi congregato de anno 1415. vbi *in ſeſſ.4. & 5.* definitur, quod ipſa Synodus in Spiritu Sancto congregata legitimè concilium Generale faciens,Eccleſiam Catholicam repræſentans, poteſtatem immediatè à Deo habet, cui quilibet cuiuſcumque ſtatus, vel dignitatis, & ſi Papalis exiſtat, obedire tenetur in his,quę pertinent ad fidem,& extirpationem ſchiſmatis, eo enim tempore tres ſe gerebant Summos Pontifices, Ioannes XXIII. Benedictus XIII. & Gregorius XII. hic Papatui renuntiauit, priores duo perſiſtentes priuati fuerunt, & in legitimum Pontificem creatus fuit Martinus V. in eodem concilio anno 1417. Patet igitur ex his in duobus caſibus, concilium eſſe ſupra Papam,& illū iuridicè deponere poſſe.

Nōtandum autem eſt, quod id non
33 ab omnibus admittitur, ſed doctores, quamuis in eo conueniant,quod Papa hæreticus,& in ſchiſmate deponi poſſit, diſcrepant tamen in modo, & poteſtate deponendi illum, quia apud omnes catholicos conſtat, Papam eſſe ſupra concilium non Concilium ſupra Papam, & ideo varij ſunt modi dicendi.

Primus eſt dicentium,Papam hæreticū per ipſum ſolū Deū deponi, ſeu ipſo iure diuino eſſe depoſitum,& non eſſe amplius Papam, ſed talem hominem, qui erat antequam aſſumeretur ad Papatum. Probant, primo, quia ſicut ſe habet vnio animæ ad corpus, quod per illam dicitur habere vitam; ita fides ad eum, qui eligitur in Papam, non enim quis aſſumitur ad Papatum, niſi ſit fidelis, & Chriſtianus, ita quod fides quaſi iungit Papatum homini electo; ſed ſublata vnione animæ per mortem, homo non dicitur amplius habere vitam, ergò ſublata fide à Papa per hæreſim non amplius eſt Papa. *Contra* eſt diſparitas, quia ad ſenſum patet in naturalibus diſſolutio, non autem in moralibus, ac proinde ad hoc requiritur factum hominis,vel oſtendentis hanc diſſolutionem, vel diſſoluentis, ſi à Deo non eſt facta diſſolutio, præterquamquod, ſi quis hæreticus occultus eligeretur in Papam, eſſet verè Papa, quia is defectus non deſtruit dignitatem Papalem, ſed cum ea ſtare poteſt,& hoc patet, dum omnes doctores,à quonam deponēdus ſit Papa hæreticus, quærunt,ſupponētes, vtrumque ſimul in eodem homine reperiri poſſe. Igitur hæreſis non deſtruit Papā, ſicut mors hominem, nam mors opponitur vitæ priuatiuè,hęreſis verò nequaquam papatui. *Probant ſecundo*, quia carens fide non amplius membrū Chriſti,neque proindè caput eſſe poteſt Eccleſiæ, illud conſtat, quia infidelis eſt membrum præciſum, putridum, à Chriſto,& ab Eccleſia ſepararum, *cap.Si quis 69. 1. q. 1.* Vide Ricciull. *lib.5. cap.12.* hoc de ſe patet, quia membrum, & caput eſſentialiter ira ſubordinantur, quod prius eſt membrum, quam eſſe caput, quia oportet caput eſſe membrum,ergò Papa hæreticus cum non amplius ſit membrum, neque caput erit Eccleſiæ. *Contra eſt*, quia Papa hæreticus adhuc eſt membrum Chriſti licet informe, quia non amiſit caracterem, cum ſit animæ impreſſus indelebiliter, eſt verò præciſū, & putridum quo ad formam fidei,& caritatis, quibus caret, cum igitur adhuc retineat rationem membri, conſequenter adhuc caput eſt Eccleſiæ, ratione cuius adhuc retinet dignitatem Papatus, ſupremā poteſtatem in Eccleſia, donec Concilium congregetur virtute ex alto, ſi ipſe

ſi ipſe nolit illud congregare ad ſalutem animæ ſuæ contra ſe. *Probant tertio*, auctoritate Sanctorum Patrum dicentium pro hæreſim perdi dignitatem, & poteſtatem, Ambroſ. relatus *cap. Verbum*, 51. *diſt*, 1. *de pænit. Certum eſt, quod Eccleſia vtrumque licet, hæreſis vtrumque non habet*. Loquitur de poteſtate legandi, & ſoluendi. S. Cyprianus loquens de Nouatiano hæretico, relatus *cap. Nouatianus* 6. 7. *q*. 1. dicit *Epiſcopi nec poteſtatem poteſt habere, nec honorem. Contra eſt*, quia ſimiles auctoritates ſupponunt hæreticos eſſe excommunicatos, ac proindè carere licita vſu ſuæ poteſtatis, & dignitatis, quandò non ſunt denuntiati, carere verò etiam valido vſu ſuæ poteſtatis, ſeu in eo ſuſpendi iuriſdictionem, quod ad valorem actus, quando ſunt denuntiati, & vitandi, vt omnes docent
34 de cenſuris, Papa autem quamuis hæreticus notorius nullam incurrit excommunicationem, aut aliam cenſuram, cũ omnes pœnæ cenſurarum proueniant à iure Pontificio, cui nullus Papa iure coactiuo ſubditur, vt omnes docent, conſequenter cum non ſit excommunicatus contra illum non faciunt adductæ auctoritates, ex quo etiam patet, erraſſe Gloſam in *cap*. 1. 24. *q*. 1. dicentem Papã in caſu hæreſis ligari poſſe ab alio Papa,
35 nec illi ſuffragatur, quod Papa hæreticus eſt minor quolibet catholico, quia id dictum eſt ſolius gloſæ, & falſum, quando fit bona cõparatio, nam hæreticus adhuc retinet ſuam dignitatem, & poteſtatem, licet ſit etiam denuntiatus, quæ duo perdit tantum per depoſitionem. Papa antem poteſt dici minor quolibet catholico quatenus hæreticus in eo, quod ad inuicem comparati fideles, & infideles, potior, & maior eſt claſſis Chriſtianorum, minor verò, & inferior claſſis infidelium, in qua adſcriptus eſt Papa hæreticus, ſi verò comparatio fiat quo ad poteſtatem, & dignitatem, quibus nõ caret Papa hæreticus, ſine dubio Papa ſimpliciter eſt maior quolibet catholico. Colligitur hinc, modum hunc dicendi, Papam hæreticum ipſo iure diuino carere Papatu, & poteſtate ſubſiſtere non poſſe, quia nullo iure id exprimitur, præterquamquod alij prælati licet hæretici ipſo iure ſuis prælaturis non carent, ſed illis priuandi ſunt, ex quo Papa hæreticus non eſt cenſendus deterioris conditionis, immo melioris, cum ſit prælatus prælatorum. Et hunc dicendi modum bene reijcit Caietanus *de auctorit. Papæ cap*. 22.

Secundus eſt dicentium Papam per ſeipſum ferret ſententiam contra ſe, non quidem poteſtate iuriſdictionis, quia nemo contra ſeipſum exercere poteſt veram, & propriam iuriſdictionis poteſtatem, ſed per quandam ordinationem extraiudicialem, vel contra ſe hanc poteſtatem communicabit Concilio, vt ab illo deponatur. Quod ni neutrum exequi velit, tũc cõuictus, aut cõfeſſus Conciliũ per quandã ordinationẽ declarabit eum hæreticũ, qua declaratione poſita, ſtatim deſinit eſſe Papa, & à Cõcilio deijcitur nõ à Papatu, quo iã caret, ſed ab Eccleſia, & congregatione fidelium. Id confirmari poteſt exemplo Marcellini, qui in conſpectu Concilij proſtratus veniam patijt, & depoſitionem, quem tamen nemo auſus fuit deponere. *Contra eſt*, quia ſicut nemo tenetur in ſeipſum immediate exercere vim coactiuam, ita neque mediatè per alium, quia iudiciũ fit in infinitum, *l. Inter ſtipulantem* §. *Si Sticchum ff. de verb. oblig*. Lanfr. *de teſtib. num*. 11. apud Ziletum, *Gl. ver. Interrogatus cap*. 1. *de iud*. per iura ibi allegata, hoc antem iudicium non fieret in inuitum, ſed in volentem, qui voluntarie contra ſe delegauit facultatem, ac proinde non poſſet ſequi verum iudicium, & rigoroſum, ſed in hoc caſu idem eſſet ac dicere Papam ſponte ſua cedere Papatui, non autem illo priuari, in quo eſt difficultas. Præterea nullus iuriſdictionem ſupra ſe dare poteſt, Id enim ſpectãt ad Principem communicare alteri intertium, non in ſeipſum, quia iuriſdictio contentioſa ſemper habet adiunctam vim coactiuam, *ex cap. Paſtoralis* 28. iuncto Gloſa *ver. Si ergò coactionem, de offic. deleg*. vnde Concilium delegatũ à Papa cogere non poſſet Papam, ſi ipſe

nolet, ſiquidem tota virtus, & poteſtas in delegato pendet ab ipſo delegante, qui delegationem pro ſuo arbitrio reuocare poteſt, cum per illam delegationē à ſe non abdicauerit eam omnem poteſtatem ſupremam, & abſolutam, quem ante habebat, ex quibus ſequitur, hunc modū ad deponendū Papā eſſe inutilē. Deinde per illā quandā ordinationē factā à Cōcilio vel intelligitur vera, & propria poteſtas, & iuriſdictio Cōcilij in Papā, & ſic coincidit cū noſtra opinione, qui tenemus, Conciliū in dictis duobus
36 caſibus eſſe ſupra Papam; vel intelligitur aliquid aliud, quod tamen conſonū non eſt, quia omnis actus iudicialis pēdet à vera iuriſdictione, ſine qua nullus actus cōſiſtere poteſt, quia baſis, & fundamentum iudicij reputatur iuriſdictio Bald. C. *ſi à compet. iud. in Rubr.* Paris *de confidēt. q. 79. num. 22.* ita quod defectus iuriſdictionis dicitur inſanabilis, & irreparabilis, ex Staphil. Sarnen, & Vantio ex eodem Pariſio *num. 24.* Numerantur autem tres actus, declaratio hæreſis, deſitio Papatus, & eiectio extra Eccleſiam, qui omnes ſunt iudiciales, ac proinde requirentes iuriſdictionem in eo, qui illa tria præſtare debet, antequam autem Papa declaretur hæreticus Papa eſt, ergò in hoc dum adhuc eſt Papa, ſupra ſe habet iudicem, facta autem ea declaratione, non video, qua ratione ipſo iure ceſſet in eo Papatus, neque enim in Sacris Scripturis regiſtratum fuit, hominem perdere de ſe Papatum, vel à Deo priuari poſita declaratione hęreſis, nam in hæreticis denuntiatis tantum, & nō priuatis ſuis dignitatibus, adhuc dicuntur cōſtituti in illis, licet indignè, & inutiliter propter excommunicationem, Papa autem cum non ſit ſubiectus vlli excommunicationi, conſequenter fortiori ratione non eſt dicendus carere Papatu, niſi id conſtet aliquo actu iudiciali depoſitionis. Quod Concilium præſtet illud tertium parum refert ad punctum difficultatis, quæ conſiſtit in depoſitione Papæ, non autem in eiectione extra Eccleſiam eius, qui ante Papa fuerat, declaratus enim hæreticus, & nō amplius Papa ſufficienter eſt extra Eccleſiam. Ad factum Papæ Marcellini dico, eſſe extra præſentem caſum de hæretico formali pertinaci, & non emēdato. Marcellinus ſe ſubiecit ex ſua humilitate Concilio, vt propriùm purgaret errorem, Concilium illum non condemnauit, neque poterat condemnare, quia pertinax nō erat, ſed emēdatus de illo errore, nō enim eſt hęreticus, qui pertinacia caret, *c. Dixit 29. 24. q. 3.*

Tertius eſt Caietani *cap. 20. tract. 1.*
de Auctor. Papæ dicentis Eccleſiam ha- 37
bere poteſtatem miniſterialem deponendi Papam hæreticum, non autem auctoritatiuam ſupra illum, quia Eccleſia, & Concilium ſupra Papam in nullo caſu habet auctoritatem. Ad hoc probandum tria præmittit. Primò, in Papa tria ſpectantur, Papatus, perſona, quæ vocatur Papa, & coniūctio vtriuſq. ex qua reſultat Papa. Secundò, dignitas Papatus eſt immediatè à Deo, perſona dicitur eſſe à ſuo patre, coniunctio autem Papatus in perſona Papæ non eſt à Chriſto, ſed ab hominibus, electoribus & electo, nā ex cōſenſu eligentiū, & electi, reſultat in electo iſte effectus coniūctionis Papatus, ex quo perſona electa dicitur Papa per prędictum miniſteriuū vtriuſq; conſenſus electorū, & electi, ſola igitur voluntas humana producit hunc effectum coniunctionis Papatus cum perſona, & ſic perſonam conſtituit Papam, ex quibus ſequitur, quod licet Papa à ſolo Deo dependeat in eſſe, & fieri, illa tamen perſona e. g. Petrus Papa dependet etiā ab homine in fieri, fit enim Petrus Papa ab homine, & ſic Papatus iungitur Petro per hominem. Tertiò demum, affert regulam iuris: Res per quas cauſas naſcitur per eaſdem diſſoluitur; Petrus autem fit Papa ex conſenſibus electorum, & proprio, ergò per eoſdem diſſolui poteſt hæc coniunctio Papatus à Petro, ſic Cęleſtinus Papa renūtiauit Papatui de proprio, & conſenſu Cardinalium, à quibus fuerat electus. His præmiſſis probat *primò*, Papam in fieri, & in corrumpi dependere à minori poteſtate, quia ad eligendum Papam

& illum

& illum deſtruendum ſola voluntas electorum, & electi ſufficit, & cum hæc voluntas reguletur auctoritate Papali, conſtat eſſe minorem hac. *Secundò*, dicit eſſe certum aliud eſſe poſſe ſupra cõiunctionem Petri, & Papatus conſtituẽdam, ſeu deſtruendam, aliud poſſe ſupra Papam, nam poteſtas minor, quæ eſt illa ſimplex voluntas electi, & electorũm licet poſſit ſupra coniunctionem, non tamen ſupra Papam, cum illa poteſtas ſit minor Papatu. *Tertiò*, confirmat exemplo Philoſophico in generatione hominis, nam Sol & homo generant hominem, qui conſiſtit in coniunctione corporis, & animæ, aut ex illa coniunctione reſultat homo, conſtat autem ſolem, & hominem non poſſe ſupra animam rationalem, quę immediate à Deo creatur, ſed tantum ſupra coniũctionem ex parte corporis tantum. Sic in re noſtra, nam Petrus, & Papatus ſe habent vt materia, & forma, & Chriſtus Dominus ſolus ſuper vtrumque poteſt, homo verò ſolum ſuper coniunctionem quatenus ſe tenet ex parte Petri, & nihil ſupra Papatum; & quoniam Papa amouetur renuntiatione, aut depoſitione per corruptionem illius coniunctionis, non autem Petri, aut Papatus, ideo non requiritur ad hoc poteſtas ſuperior Papæ, ſed ſupra coniunctionem tantũ. *Quartò* demum, dicit Papã remoueri tribus, depoſitione, renũtiatione, & electione per Chriſtũ, & his tribus modis non deſinit Papatus, nec Petrus, ſed ſola vtriuſq; coniunctio, reſpectu autem Chriſti, ea coniunctio corrũpitur auctoritate ſuperiori non ſolum reſpectu coniunctionis, ſed etiam reſpectu Papatus:

Contra autem eſt primò. Tum quia illa poteſtas miniſterialis non ſufficit ad deponendum Papam, illa enim conſiſtit in communi conſenſu electorum, & electi; ſed Papa nõ deſtituitur per Collegium Cardinalium à quo fuit inſtitutus, ſed per Concilium generale, quod
38 aliud eſt à Collegio. Tum quia in depoſitione nullatenus requiritur conſenſus deponendi, quia pœna fertur in inuitum, & nolentem, & de ratione ſua eſt contraria voluntati, D. Thom. 1. 2. q. 87. art. 2. & 6. hęc autem miniſterialis poteſtas ad Papam deponendum cõficitur ſecundum Caiet. ex vtriuſque conſenſu ac proinde electi, conſequenter ad deponendum Papam concurrere debet eius conſenſus, quod falſum tamen eſt ex allegatis, prærerquãquod non dicitur depoſitio, ſed renunriatio, quando accedit conſenſus electi. Tum quia, in tantum à Caiet. negatur poteſtas auctoritatiua ad deponendũ Papã in quantũ ea eſſet ſupra Papã in ratione Papatus, ſed ſecundũ Caiet. nõ deponitur Papa, quo ad Papatũ, ſed quo ad illã coniunctionem, ergò parum refert, quod poteſtas, per quam Papa deponitur, vocetur miniſterialis, aut auctoritatiua, cum nulla ex his dicatur tendere ſupra Papatum, ſed in coniunctionem. Tum quia per hanc miniſterialem poteſtatẽ non effugitur difficultas, quod Papa nõ habeat ſupra ſe ſuperiorem, ſiquidem omnis actus iudicialis ſemper exercetur per ſuperiorem iudicem in inferiorem perſonam, & ſubditam, & non per inferiorem in ſuperiorẽ, quia inferior nullam habet poteſtatem in ſuperiorem, *cap. Cum inferior 16. de maior.* ipſe Caiet. hoc *cap. 20.* initio; ſed depoſitio Papæ eſt actus iudicialis, & iuriſdictionis, quia nonniſi per iudicem fieri poteſt, ſecundum omnes, ergò huiuſmodi depoſitio fit per ſuperiorem in Papam tamquam inferiorem, & ſubditum, parum ergò refert, quod ea poteſtas vocetur auctoritatiua, ſiue miniſterialis, ſi depoſitio eſt actus iudicialis ex ſua natura exercitus à ſuperiore in inferiorem.

Contra eſt ſecundò, quia licet illa triplex conſideratio Papatus, Perſonæ, & Coniunctionis vera ſit ſecundum ſpeculationem Metaphiſicam, in moralibus tamen vſquequaque non attenditur nimirum quo ad illam coniunctionem, quia ridiculum eſt dicere iudicem ſuam poteſtatem exercere in illam coniunctiouem per eius deſtructionem, ſiquidem iudex per depoſitionis pœnam dicitur punire, & caſtigare depoſitum, conſequenter Concilium

cum Papam deponit illum caſtigat, ergo ſuam poteſtatem propriè non dicitur exercere in illam coniunctionem, ſed in perſonam Papatu adhuc affectã, qua enim dignitate priuaretur, ſi Papatu careret, priuatio enim ſupponit habitum, *l. Decem 116. ff. de verb. ſignif.* dicitur igitur Concilium deponere illud coniunctum priuando Papatu Papam, non illam coniunctionem. Tum quia ſecundum Caiet. illa coniunctio formæ cum materia conſequitur formam, ergò coniunctio eſt quid poſterius, ac proinde prius eſt eſſe Papatus, quam coniunctionis, ergò ſi coniunctio ponitur miniſterio humano, & Papatus auctoritate Dei, ſequitur quod in deſtructione ſit prius non eſſe Papatus, & ſubſequatur diſiunctio illius coniunctionis, ex ſeparatione enim Papatus infertur diſiunctio illius vnionis; & ex his conſequitur iudicem prius auferre dignitatẽ à Perſona, quam deſtrui illam coniunctionem. Tum quia fruſtratorium eſt ponere eam coniunctionem miniſterio hominum per illam electionem in ordine ad dignitatem, & poteſtatem Pontificiam, quia electores tantum deſignãt perſonam, cui Deus poſtea confert dignitatem, & auctoritatem, ita quod electio, non eſt medium, quo à Chriſto tribuatur Papatus electo, ſed tantum cõditio ſine qua non confert Deus Papatũ alicui, vt cum Diana docui præced. *cap. 4 num. 6.* ergò coniunctio hæc non fit miniſterio electorũ, ſed immediatè à Deo, ne dicamus electores conferrè dignitatem Papatus electo ſimul cum Deo, & ſic facere Papam in ratione Papæ. Tum quia ex Caiet. illa coniunctio conſequitur formam dignitatis, ergò eſt effectus eius formalis, & non electorum. Tum quia ſi miniſterio hominis coniungitur Papatus homini electo, iam non à ſolo Deo Papa immediatè recipiet dignitatem Papatus, ſed etiam ab homine, contra communem Canoniſtarum, & Theologorum, quod autem illud ſequatur, patet ex eo, quod electores coniungunt Papatum homini à ſe electo, quod eſt illi conferre dignitatem, ſicut enim dealbator coniungendo parieti albedinem dicitur facere album, & tribuere parieti albedinem, ita per hanc coniunctionem Caietani electores dicuntur electo tribuere Papatum, & facere illũ Papam, quod tamen falſum eſt, quia electores perſonam diſignant, & Deus per ſeipſum immediatè confert dignitatem, & iuriſdictionem. Confirmatur, quia neq; in alijs electionibus fit huiuſmodi coniunctio, ſiquidem præſtitis vtrinque conſenſibus quandoque non confertur dignitas, & poteſtas aliunde expectanda.

Contra tertiò illud eſt, vbi dicit Papã in fieri, & deſtrui dependere à conſenſu electorum, & electi, eſto illa perſona dependeat in electione ab vtriſque, non tamen in receptione Papatus, qui immediatè recipitur à Chriſto ſine vllo hominis miniſterio; neque in deſtructione per modum depoſitionis, quia in hac nullus deponendi conſenſus requiritur, aliàs nullus vmquã deponeretur, ſiquidem eſt contra naturam rei, quod quis appetat ſui deſtructionem ad alterius præſertim requiſitionẽ, & quilibet quan tum poteſt reſiſtit, vnde in Concilio Conſtantienſi, Gregorius nõ dicitur depoſitus, ſed ſponte renuntiaſſe, Benedictus verò, & Ioannes citati, quia noluerunt ſponte ſua renuntiare, priuati, & depoſiti fuerunt contra ſuas voluntates à ſuis dignitatibus, ecce ergò, quod falſum eſt, ad deponendum Papam requiri eius conſenſum, ac proinde ruit ea miniſterialis poteſtas.

Contra quartò eſt, quia ſecundum Caiet. hæc miniſterialis poteſtas dicitur minor Papatu, quia poteſt ſupra coniſ ctionem, non vero ſupra Papatum; ſed reuera id ſubſiſtere non poteſt, quia ex deſtructione coniunctionis ſequitur depoſitio Papæ à Papatu, non enim poteſt tolli huiuſmodi coniunctio, niſi cum damno, & depreſſione Papæ, quatenus Papa eſt, ergò hæc poteſtas ſi quid poteſt ſupra coniunctionem, etiam operabitur ſupra Papatum, ac proinde erit quid maius Papatu. Deinde adduco exemplum in matrimonio, nã in eo

in eo illa tria ſpectari poſſunt, perſonæ contrahentes, matrimonium, & coniũctio vtriuſque perſonę in illo contractu matrimonij; perſonæ contrahentes ſunt à ſuis parentibus, matrimonium eſt à Deo, quia quod Deus coniunxit, homo non ſeparet, coniunctio verò per mutuum conſenſum eſt à coniugatis, ſicut ergò per miniſterialem poteſtatem cõmunis conſenſus, electorum, & electi poteſt diſſolui illa coniunctio in Papa, ita & coniunctio matrimonij per ipſoſmet coniugatos, tolli poteſt per poteſtatem miniſterialem conſiſtentem pariter in illo mutuo conſenſu matrimonij, tenet paritas, quia vtrumque miniſterium fundatur in hominibus; ſed coniugati ſeipſis matrimonij coniunctionem tollere non poſſunt, vt notũ eſt, ergo neque Eccleſia in Concilio congregata poterit illo miniſterio tollere illam coniunctionem, ſed maior poteſtas requiritur.

Contra quinto eſtj, quia illud exemplum de generatione hominis patitur difficultatem, nam illa coniunctio, ſupra quam poteſt homo, & ex qua dicitur eſſe homo, non poteſt intelligi, neque eſſe talis, niſi per ipſam homo attingat materiam, & animam rationalem, eas vniendo ſimul ad compoſitionem hominis, quod tamen negat Caiet. dum dicit, hominem poſſe ſupra coniunctionem ex parte materiæ tantum, nihilominus id ſtare non poteſt, nam ea poſita coniunctione, ſequitur hominem vtramque partem attingere, ſi quidem coniunctio eſt formaliter nexus duorũ,

39 ergò coniungens duo ſimul nimirum materiam, & animam rationalem, quod tamen falſum eſt propter animã rationalem, circa quam homo nullam actionem habere poteſt, ea enim à Deo immediatè creatur in corpore vltimo diſpoſito, & eadem actione vnitur, non enim mediate habet aliquod glutinum materiam, & formam coniungens, conſequenter tollitur huiuſmodi coniunctio, quando vtrumque attingere non poteſt ſimul innectum, falſo igitur ponitur illa coniunctio in hominis generatione, nam homo generare dicitur per eductionem formarum partialium, quibus materia fit corpus proximè, & im- 40
mediatè aptum ad recipiendum à Deo animam rationalem, quæ ſeipſa vnitur corpori, & corpus eidem ſine aliqua alia coniunctione, aut nexu vtrumque iungente, immò ex toto poſito ea coniunctio, ſeu vnio formaliter reſultat, nõ entitatiuè, quaſi recipiat eſſe ab agente quod falſum eſt, quia vt formalitas eſt non poteſt terminare alicuius agentis actionem. Præterea eſto in deſtructione hominis remaneat anima in ſe exiſtens à corpore ſeparata ſine ſui deſtructione, depoſito tamen Papa, falſum eſt, non deſtrui dignitatem Papatus, cõtra Caiet. dicentem, amotionem Petri à 14
Papatu non eſſe deſtructionem Papatus, nec Petri, ſed tantum illius coniunctionis, ſiquidem depoſito Papa ſine deſtructione Papatus, quæro à Caiet. vbi reperitur dignitas Papatus ſecundum propriam exiſtentiam, ſi non corrumpitur, forſan Deus trahit eam ad ſe in Paradiſum, & cum non ſit ſubſtantia, ſed accidens, ſine miraculo conſeruari non poterit, quia accidens naturaliter eſſe non poteſt ſine ſubiecto, ſed Papatus Pontifice depoſito per Caietanum non corrũpitur, ergò miraculosè exiſtit ſine ſubiecto, quod tamen falſum eſt, quia omnes aliæ dignitates per priuationem dignificati deſtruuntur, & ceſſant eſſe, ad quid enim earum conſeruatio inutilis, cum non ſit ſubiectum, quod per ipſas operari poſſit.

Reiectis, ergo ſupradictis modis, qui diuerſas difficultates inuoluunt in ſpecie illud Caietani, vt viſum fuit, qui magis ſpeculatiuus eſt, quam moralis, deueniendum eſt ad quartum, quem tamquam veriorem ſequimur.

Quartus igitur modus aſſerit, Papam 42
deponi poſſe in caſibus hæreſis, & Schiſmatis per Concilium Generale auctoritate legitima immediatè recepta à Deo præciſè ad hunc effectum depoſitionis, per quam auctoritatem, & poteſtatem Concilium dicitur eſſe ſupra Papam.

Illud probatum fuit ſupra initio huius quæſtionis; & quia Deus non deficit Ec-

Eccleſiæ ſuæ in neceſſarijs; & quia Cōcilium Cōſtantienſe depoſuit duos Pōtifices, & vnum coegit renuntiare; & quia hæc poteſtas deponēdi eſt immediate à Deo communicata Concilio, vt ibidem dicitur, ex quo declaratur id, quod dixit S. Anacletus relatus *cap. Electionem fin. diſt.79.* Electionē Summorū Pontificum ſibi Dominū reſeruaſſe, in quantum nullus humana poteſtate; ſed tantū diuina. Papam deponere poteſt.

43 In depoſitione Papæ Concilium formare debet iuridicū proceſſum à principio vſque ad finem, conſequēter omnes actus dependere habent à poteſtate legitima eiuſdem Concilij, aliter nihil validi ageretur, proceſſus enim fabricatus ſine competenti iudice, aut ab eo, qui caret iuriſditione, nullus eſt, & inualidus, doct. in tit. de foro compet. Maranta *part.*6.S. Et peruenitur aliquando *nu.*102. & in hoc nulla difficultas, quia omnis actus vt ſit iuridicus, & validus eſſentialiter dependet à iuriſditione. Bald. *in l. omne verbum, C. com. de legat.* Alex. *lib.*4. *conſil.*52. *num.*30. ex Rota Roman. *vol.*1. *deciſ.*451. *nu.* 2. Ex quo non placet, quod ait Caiet. *cap.*21. antequam ſententia depoſitionis feratur in Papam, Concilium non procedere contra ipſum poteſtate coactiua, ſed tantū reprehenſiua, & intimatiua, iudicium enim hoc non ex confeſſione ſua extorta præceptis, cenſuris, aut tormentis, ſed ex euidenti facto, aut verbo hæreſis incorrigibiliter expectatur. Non placet inquam, quia etiam contra Papā formandus eſt proceſſus à Concilio, & cum maiori diligentia, quam ſi fabricaretur contra quemcumq; alium, agitur enim de ſupremo Principe, ex quo eius hæreſis cū pertinacia luce meridiana clarior apparere debet, id autem euenire non poteſt, niſi formetur directè, & iuridice proceſſus, nec quidquam prodeſt, quod eius factum, vel verbum ſit euidenter hæreſis, quia id non eſt iuridice manifeſtum, vt ſupponit ſententia in reum ferenda, præterquamquod verba, & facta tranſeunt, & euaneſcunt; neque proinde corpus delicti permanens dicūtur habere. Quod actus omnes ſententiā depoſitionis Papæ præcedētes legitimè fieri debeant poteſtate coactiua ex Turrecr. & alijs refert Cord. *l.*4. *q.*11. ad finē.

44

Sed numquid hæc poteſtas Concilij Papam deponēdi eſt maior Papatu? Vtique, alioquin Concilium non poſſet agere in depoſitionem Pontificis, ſi in hoc caſu non eſſet maioris poteſtatis, id enim quod agit in alterius deſtructionē maioris ſemper eſt virtutis, & potentiæ, vt paſſum ſuperare poſſit, ſic Concilium ſi habet deſtruere Pontificem maiorem Papa in hoc debet habere poteſtatem. Nec inconueniens eſt, quod reſpectu diuerſorum idem ſit maior & minor, ſuperior & ſubditus, nam in naturalibus idem eſt pater huius, & alterius filius, in moralibus aliquis eſt magiſter aliquorū, & diſcipulus alterius, à quo altiorē ſcientiam edocetur; Epiſcopus ſi vult cōfiteri neceſſario ſubditur Sacerdoti alias ſuo ſubdito, imo & ipſe Papa ſubdicitur cōfeſſori ſui; Abbas, & alius inferior prælatus à Summo Pontifice delegari poteſt ad deponendum Epiſcopum, in quo caſu delegatus maiorem habet poteſtatem, quia deponit Epiſcopum habentem tam grandem dignitatem. Nō eſt igitur abſurdum, quod Concilium ſit maior ſuperior in hoc ſpeciali caſu ſupra Papam, qui tunc ſpectatur vt minor & inferior in eo, quod à dignitate deponendus eſt, nihilominus ex alio capite Papa quatenus eſt Papa maior eſt omni Concilio, cui in cæteris omnibus imperare debet, & ſine Papali auctoritate alias congregari, aut aliquid determinare poteſt contra voluntatem Papæ; poteſtas Concilij tranſitoria, non permanens ſicut poteſtas Pontificia; auctoritas Cōcilij in hoc ſimplici caſu reſtringitur, & non vltra protendit, Papæ auctoritas ſuper omnes eſt, cūctos amplectitur caſus; Papa ſolus auctoritatiuè exercet ſuā poteſtatē, Cōciliū verò nō vnius nititur poteſtate, ſed ex pluribus prælatis depēdenter ſuū exequitur munus; ex quibus deducitur Papatus poteſtatē ſimpliciter eſſe maiorē, & ſupremā, Cōcilij vero ſecundū quid, & limitatā ad duos caſus. 45

Eſt

Eſt autem non leuis differentia inter vtrumque caſum de poſitionis, nam hactenus ſupra caſum hæreſis potiſſimum tractatum fuit, quærendo qua ratione Concilium poſſit ſupra legitimum Papam, qui Concilij communiter dicitur pater, & caput, & vt ſupra reſponſum bene fuit, Papam eſſe patrem, caput ſupra Concilium in ijs, quæ ſpectant ad commune bonum reipublicæ Chriſtianæ, in ijs verò, quæ eius perſonam reſpiciunt in damnum eiuſdem reipublicæ ratione hæreſis, & ſchiſmatis, non eſſe patrem, nec caput Concilij, ſed Concilium ipſum à Capite Chriſto eſſe deputatum ſupra Papam, vt illi ſubditum, neque enim tunc Papa ſpectatur ſub ratione formali, & publica Papæ, quia in hoc ſenſu Papa errare non poteſt, ſed potius, vt perſona priuata habens adiunctam Papalem dignitatem, ex quo patet eius ſubiectio ad Concilium.

46 Si verò ſermo ſit de Papis ſchiſmaticis nulla eſt difficultas, quia quando ſimul ſunt Pontifices plures reuera ignoratur quinam ſit verus, & legitimus Papa, nō autem omnis Papa, ſed qui verus, & legitimus apud omnes habetur, ille eſt, qui ſupra Concilium habet auctoritatem, ac proindè tempore ſchiſmatis nullus in ſchiſmate electus eſt ſupra Concilium, ſed Concilium ſimpliciter eſt ſupra omnes Pontifices in ſchiſmate electos, vt dicitur in Concilio Conſtantienſi, conſequenter non habet locum dubitatio, quomodo Concilium ſit ſupra Papam, cum Papa ſimpliciter ſit ſupra Concilium, quia nullus adeſt verus Papa, dum ſchiſma viget.

Dices, ſupradictam doctrinam fundari in auctoritate Concilij Conſtant. quod Concilio tribuit facultatem deponendi Papam, illud autem Concilium non fuit legitimum, ſed Conciliabulum, ac proindè reprobatum, & nullius auctoritatis, ſecundum Caiet. *tract.* 1. *de auctor. Papæ*, *cap.* 8. Reſpondet multis Corduba *lib.* 4. *q.* 4. in reſponſione ad 9. argum. contra Caiet. dictum Concilium fuiſſe legitimū, & approbatum à Martino V. & etiam à Pio II. in quadam Bulla incip. *In minoribus.* Neque enim illud Concilium determinauit aliquid contra verum Pōtificem, qui nullus tunc erat, ſed contra Schiſmaticos, aliter neque ipſe Martinus fuiſſet verus Pontifex, ſi inter illos tres depoſitos adfuiſſet vnus illorum verus Papa, quare cum certo conſtet Martinū fuiſſe legitimum Pontificem, apparet etiam præcedentes fuiſſe illegitimos, ac proinde Concilium illud potius auctoritate diuina in eo, quod in neceſſarijs nō deeſt Eccleſiæ ſuæ, congregatum fuiſſe, quam de vera licentia Ioannis XXIII. qui non erat verus Papa.

Notandum autem, quod propter rem Pontificatus, cui multum deferendum eſt incitandum eſſe à Pontificem hæreticum ad emendationem, & à Cardinalibus increpandum, & reprehendendum eſſe, vnuſquiſque enim iure diuino tenetur ad correctionem fraternam, qui ſi nolit ſuum errorem emendare perſiſtendo in ſua pertinacia, poſt alteram monitionem iuxta præceptum Domini, Matth. *cap.* 18. dicendum eſt Eccleſiæ, ideſt, congregandum eſt Concilium Generale, & procedendum ad eius depoſitionē. Idem ordo videtur ſeruandum cum viget ſchiſma, & ignoratur verus Papa, & hoc potiori ratione, quia in dubio præſumitur nullum adeſſe Pontificem, ac proinde Concilium congregandum eſt, vt deponantur, & legitimus eligatur Pōtifex, ne Eccleſia remaneat ſine capite, & oues ſine Paſtore.

Sed ex pluribus Pontificibus tempore ſchiſmatis quis præſumi poteſt verior, & 47
legitimior? qui prouenit ex legitima linea, ſeu qui primo eligitur poſt mortem veri Pontificis, quia ille eligitur extra ſchiſma; ergò pro ſe dicitur habere titulum vnitatis Pontificiæ dignitatis, niſi manifeſtè conſtet de nullitate electionis, ſed cum hæc ardua ſint impoſſibilis videtur manifeſtatio veritatis ex facto preciſè, prioritas tamen electionis multum illi fauet, vt pro Papa habendus ſit, quia ſecūdum ſucceſſionem quamdam prouenit à verò Pontifice electus ſine ſchiſmate, ac proinde ſine dubio perſonæ, cū abſit ſchiſma, quod ſolum incertos facit Pon-

Pontifices, Et id totum confirmatur ex illo ſchiſmate pernicioſiſſimo tempore Concilij Conſtantienſis congregati ad
48 tollendum illud compoſitum ex tribus Pontificibus Gregor. XII. Benedicto XIII, & Ioanne XXIII. inter quos Gregorius magis accedebat ad rationem veri Pontificatus; quia ſucceſſit Innocentio VII. Bonifacio IX, & Vrbano VI. qui electus fuit poſt mortem Gregorij XI. quo tempore nullum erat ſchiſma, totum poſtea per electionem Clementis VII. Antipapę Vrbani VI. cui Clementi ſucceſſit Benedictus XIII. Antipapa, & Gregorio, atque Benedicto prædictis priuatis inutiliter in Conciliabulo Piſan. ſucceſſit Alexander V. Antipapa, cui ſucceſſit Ioannes XXIII. Ita quod inter iſtos Ioannes cũ ſuo anteceſſore Alexandro multum alieni videntur fuiſſe ab hac dignitate, cum Gregorius, & Benedictus non obſtante eorum depoſitione in Conciliabulo Piſano, permanſerint in ſuis dignitatibus, quibus ceſſerunt in Concilio Conſtantienſi, in quo Gregorius ſponte renuntiauit, & ideo honoratus fuit legatione Marchiæ, & eius acta tempore Papatus approbata fuerunt teſte Ioanne Baptiſta Signio de ordine, & ſtatu Can. Regul. S. Saluatoris Bonon. *lib.4.* poſt initium, vbi ex gratitudine multum laudat hunc Pontificem, qui in ſuam religionẽ multa contulit priuilegia, reliqui autem duo Benedictus, & Ioannes longe aberrantes ab hac dignitate depoſiti fuerunt, nolentes ſponte renuntiare.

Quæres 12. Ad quos ſpectet electio, quando Papa depoſitus fuit, aut renuntiauit in Concilio, ſiue extra Concilium? Ex vſu antiquiſſimo ſolum ad Cardinales ſpectat electio Papæ, vt colligitur ex *cap. Vbi periculum, 4. de elect. in Concilio Lugdun.* ſub Gregorio X. in Clem. Ne Romani, eod. & Bulla Gregor. XV. & hoc certiſſimum eſt Sede Vacante per mortem, aut per renuntiationem factam extra Concilium.

49 *Reſp.* Quando deponitur Papa in Concilio, aut ipſe in eo renuntiat requiſitus: aut per Concilium nulla declaratur electio, in his caſibus electio quidem ſpectat ad Cardinales, ſicut prius, Concilium nihilominus poteſt adiungere vocales Cardinalibus, vt electio ſuum ſortiatur debitum effectum, vt accidit in Concilio Conſtantienſi, in quo pro electione Martini V. Cardinalibus adiuncti fuerunt triginta prælati ſex pro ſingulis nationibus Italica, Gallica, Germanica, Hiſpanica, & Anglica, refert ex Azor. *par. 2. lib.4. cap.2. q.13.* Lauor. *tit.4. de elect. cap.6. num. 30.* Quod hoc munus adhuc ſpectet ad Cardinales probatur tum ex citatis Bullis, quæ ſupponũt electionem ſimpliciter ſpectare ad Cardinales. Tum quia electio non dependet à præcedenti vocatione, aliæ enim ſunt leges vacationis, aliæ electionis, vt ex præcedentibus conſtat, electio enim vt ſic non prærequirit Concilij Congregationem, ſicut vacatio per depoſitionem, ergò ex vno non infertur ad aliud. Eſt verò certiſsimum, quod Concilium non poteſt à Cardinalibus hoc ius auferre, quia illud habent Iure Pontificio, ſupra quod non poteſt Concilium. Vide Azor. citatum, Lauor. *tit.4. cap.6. n.28. & 29.* vbi rem hanc tractat, & in oppoſitum refert ſequentes rationes. Prima ſit, quia Concilium deponit Papam, quod eſt plus, ergò & nouum eligere poteſt, per illam regulam, cui licet quod eſt maius, licet etiam quod eſt minus. Sed hæc regula fallit in iuriſdictione, vt enim ait Gloſa *in Clem.2. de elect. ver. Poteſtatis,* Cardinales poſſunt creare Papam, non tamen Cardinalē, quod tamen eſt quid minus. Secunda, facultas eligendi Pontificem ideo redacta fuit ad Cardinales, quia valdè diſpendioſa eſt congregatio Concilij; ergò ſi eſt congregatum ad illud ſpectat hoc munus. Dico, Cardinalibus, ex eo quod tales ſunt, competit electio Papæ, nam ad eos ſpectat conſeruatio Papatus, qui ſunt partes, & membra immediata corporis Papæ, ſed huiuſmodi ſunt propriè Cardinales, ergò ad eos ex ſe ſpectat electio Papæ. Tertia ſit, quia Sede Vacante, tota iuriſdictio Eccleſię eſt penes Cõcilium; ergò Concilium poterit auferre hanc poteſtatem à Cardinalibus. Sed nego Pontificẽ mor-

mortuo, omnem iuriſdictionem eſſe penes Cōcilium, cum Cardinales tunc poteſtatem propriam habeant circa ea, quæ ſpectant ad electionem Papæ, vt colligitur ex *cap. Vt periculum 4. de elect. in* 6. Immo mortuo Pontifice, de cuius licentia, & poteſtate Concilium fuit cōgregatum; tunc videtur ſuſpenſa remanere auctoritas Concilij, donec nouas eligatur Papa per Cardinales, intellige tamen extra caſus hæreſis Pontificis, & ſchiſmatis. Spectare igitur ad Collegiū Cardinalium, docent ſupracitati, quos ſequitur Diana *reſolut. 73. de Cardin.*

Quæres 13. Quid ſit Concilium perfectum, & imperfectum? de qua re Caiet. *cap. 16. de Auctor. Papæ* Diana *reſol. 62. de Cardin.*

50 *Reſp.* Concilium perfectum ſeu plenum eſt illud, quod conſtat ex membris, & capite legitimis, nimirum ex legitimo Pontifice, & Epiſcopis, atque alijs prælatis Eccleſiaſticis; hoc Concilium dicitur perfectiſſimum, & pleniſſimū eo quod illi nihil deeſt de ſuis intrinſecis, & eſſentialibus; procedit ſiuè Papa per ſe perſonaliter ſit præſens, ſiuè per ſuos legatos, qui enim per alium facit, per ſeipſum facere videtur; habet hoc ampliſſimam, & pleniſsimam poteſtatem tractandi, & dictandi ea quæ ſpectant ad vniuerſam Eccleſiam per totum orbem diffuſam, ſemper tamen cum dependentia ad Summum Pontificem, cuius eſt approbare, vel reprobare in Concilio ſtabilita; iuxta ſibi datam à Deo poteſtatē in ædificationem, & non in deſtructionē Eccleſiæ. Concilium verò imperfectum, ſeu potius minus perfectum, & non plenum, eſt illud, quod congregatur pro bono vniuerſali totius Eccleſiæ contra Pōtificem Romanum hæreticum pertinacem ſuis falſis dogmatibus Eccleſiam peruertētem, quod gratia Dei hactenus non accidit, nec forſan accidet, aut contra ſchiſmaticum, & Antipapam; conſtat autem tantum ex membris, & ſine capite viſibili, quia tunc Pōntifex ſi eſt verus, ſiuè ſchiſmaticus in eo rationem capitis habere non poteſt; ſed tantum membri rei, & iudicandi, cum dicatur Concilium contra illum in vnum coactum: dixi eſſe ſine viſibili capite, ex quo dicitur non plenum, neque perfectum defectu principalis partis, quod eſt caput, non ideo tamen dicitur Cōnciliabulum, neque à cœphalum, quia conſtat inuiſibili capite, quod eſt Chriſtus, qui dixit Matth. extremis verbis. *Ego vobiſcum ſum vſque ad conſummationem ſæculi*. Et quoniam non eſt cogendum niſi in illis duobus caſibus ex communi doctorum, ideo non dicitur habere pleniſsimam poteſtatem, ſicut habet pleniſsimum, ſed tantum limitatam ad finem, propter quem congregatur, limitata enim cauſa, limitatum producit effectum, *l. In agris, ff. de acquir. rerum domin.* Quidquid autem ſtatuit hoc Cōcilium non plenum, facit diuina auctoritate à Deo immediatè accepta, vt dicitur *in ſeſſ. 4. & 5.* Concilij Conſtantienſis, quod vnicum, & ſolum legitimum congregatum caruit viſibili capite, licet enim congregatum fuerit auctoritate Ioannis XXIII. non ideo tamen in ipſo tractata auctoritatiuè dependebant à Ioanne, ſed ab ipſomet Concilio auctoritatem à Chriſto immediatè habente etiam ſupra illos tres Papas, qui tunc ſe gerebant Pontifices Romanos, vt definitum fuit in quarta, & quinta ſeſsione prædictis, ex quo Ioannes, qui Concilium congregauerat, timens iudicium Concilij contra ſe, fugam arripuit, & in ſexta ſeſsione citatus non comparuit, in duodecima deponitur à Papatu, ſimul cum Benedicto XIII. abſque ſpe eligendi iterum in Papam, in eodem Gregorius XII. renunciauit abſque ſpe reeligendi, in eorum locum electus fuit Martinus V. qui acta eius Concilij approbauit. Id autem Concilium ſine capite actitatum, ex confirmatione eiuſdem Martini V. & Chriſti virtute, & præſentia inuiſibili ab omnibus Catholicis habitum ſemper fuit legitimum, & validū, ſecus nonnulla alia ad ſimilem effectū congregata, ſed illegitimè, vt ex actis illorum colligitur, cuiuſmodi ſunt Arimęnenſe, Piſanum, & Baſilienſe habitum nullum, & ſacrilegum, de quo

X fusè

fuſe Æneas Silu. epiſt. 369. de quo paucis, ſed bene *in decif.* 23. apud Tambur. *tomo* 3. ſuorum operum.

Quæres 14. An Concilium propria auctoritate leges condat ſpectantes ad materiam fidei, & morũ reformationẽ?

Reſp. Patres in Concilijs Generalibus
51 propria auctoritate nihil ſtatuunt, ſed quidquid agũt, & ordināt, id totũ depẽdet & valorẽ recipit à Põtificia poteſtate dum dat licentiam congregandi Cõcilium, & in eo pertractandi negotia ſpectantia ad vniuerſalem Eccleſiam, ita quod in eo peracta nullam inducũt obligationem niſi peracta confirmatione Summi Pontificis. Id totum patet *ex q.* 5. *§. Secundum*, vſque ad finẽ quæſtionis. Confirmatur exemplo Concilij Tridentini, cuius decreta nullum obligabant ante confirmationem Pontificiam, vnde in confirmatione facta per Pium IV. in Bulla: *Benedictus*, habentur hæc verba. *Auctoritate Apoſtolica hodie confirmauimus, & ab omnibus Chriſti fidelibus ſuſcipienda, ac ſeruanda eſſe decreuimus. ſicut harum quoque litterarum tenore ad clariorem omnium notitiam confirmamus, & ſuſcipi, obſeruarique decernimus*. Cur autem Concilium per ſeipſum nihil poſſit ſine auctoritate Põtificis Romani, ratio eſt, quia ſine capite nihil faciendum eſt, Innoc. *in cap. Cũ accesſiſſent, de conſtit.* à quo recedendum non eſt in operari, *cap. Non decet* 1 *diſt.* 12. quia membra à capite ſeparata, vti mortua nihil operari poſſunt, Patres, autem in Concilio ſunt partes & membra, quæ influxum in ſuas operationes habent à Romano Pontifice Concilij capite. A principio igitur, medio, & fine, & in omnibus ſuis actionibus Concilium dependet, & vigorem recipit à Summo Pontifice.

Quæres 15. An in Concilio aſſiſtat Spiritus Sanctus dictans Patribus, quid agere debeant, ne errent?

52 *Reſp.* Affirmatiuè, Ioan. *cap.* 14. *n.* 16 *Et alium Paraclitum dabit vobis, vt maneat vobiſcum in æternum Spiritum veritatis.* Item Matth. *cap.* 18. *nu.* 20. vbi *duo, vel tres congregati ſunt in nomine meo, ibi ſum in medio eorum.* Quæ verba maximè verificantur de Concilio, in quo Patres Congregantur in nomine Chriſti ad tractanda negotia ad vniuerſalem Eccleſiam pertinentia. Et in primo Concilio ab Apoſtolis celebrato, de quo *Act. cap.* 15. *num.* 28. aſtitit Spiritus ſanctus docens Apoſtolos, quid ſtatuere deberent, illis verbis. *Viſum eſt Spiritui Sancto, & nobis.* In ſingulis etiã Concilijs præmittuntur verba ſignificãtia huiuſmodi aſſiſtẽtiam ſub ſimili forma. *Sacroſancta Synodus in Spiritu ſancto legitimè congregata.* Et ita de fide tenendum eſt.

Quæres 16. An Concilium legitimè Congregatum, in rebus fidei, & morum errare poſſit?

Reſp. Errare non poteſt, & hoc de
fide tenendum, probatur auctoritate Sacræ Scripturæ, Matth. 16. *num.* 18. 53
Et portæ inferi non præualebunt aduerſus eam, id eſt errores, & hæreſes non habebunt locum contra Dei Eccleſiam in Concilio congregatam, quia vt dicitur in Epiſtola ad Timoth. *cap.* 4. *num.* 15. *Eccleſia eſt columna, & firmamentum veritatis*. Et ad Epheſ. *cap.* 3. *num.* 27. dicitur. *Vt exiberet ipſe ſibi glorioſam non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid huiuſmodi, ſed vt ſit ſancta, & immaculata.* Nomine Eccleſiæ propriè, & appoſite venit ſacrum Concilium cum ſit, ſicut eſt Eccleſia Congregatio præcipuorum fidelium nomine omnium Chriſtianorum in vnum coactorum ad peragenda negotia totius Eccleſiæ, ſi ergo huiuſmodi Eccleſia eſt ſine macula, ruga, & columna exiſtit veritatis nullatenus errare poteſt, quia veritas cum errore inueniri non poteſt. Concilium igitur errare non poteſt, quia illi continuè aſſiſtit Spiritus Sãctus Patribus ſuggerens veritatem. Et hoc fuit neceſſarium, aliàs ſequeretur abſurdum, quandoque fideles rationabiliter dubitare poſſe ſuper definitis de fide, ac proinde ponere in diſcrimen miſteria fidei. Cõcilium igitur errare non poſſe, & aliter ſentire eſſe hæreſim docet Corduba *lib.* 4. *q.* 1. *propoſit.* 10. & *q.* 2. Couar. *lib* 4.

Var.

Var. cap. 16. num. 6. §. Item decretales
Silu. ver. Concilium num. 3. concl. 1. Dixi,
Concilium legitimè congregatum, hoc
eſt, auctoritate Romani Pontificis er-
rare non poſſe, aliter congregatum non
dicitur legitimum, niſi de conſenſu Car-
dinalium congregetur in caſibus præci-
tatis ad deponendum Papam propter
hæreſim, & Schiſma, alia ratione con-
gregatum, cum non ſit legitimum erra-
re poteſt, vt errauerunt Arimineſæ Pi-
ſanū, Baſilieſe, & ſimilia Conciliabula.

Quæres 17. An ſede Vacante Conci-
lium congregatum poſſit definire con-
trouerſias fidei?

Reſp. Affirmatiuè, vt conſtat ex Cō-
54 cilio Conſtantienſi, in quo damnati fue-
rūt errores Ioannis Vuigleph de Anglia,
& Ioannis Vss de Boemia, vt videre eſt
in ſeſſione octaua, & prædicti vti forma-
les hæretici condemnati fuerunt, quæ
omnia ſubſequens Pontifex Martinus V
approbauit, & confirmauit. Nec dicas,
in eo caſu Concilium eſſe ſine Papa, ac
proinde errare poſſe ſecundum Cordu-
bam *lib. 4. q. 2.* quia id procedit, quando
Concilium congregatur irrationabiliter
ſine licentia Papæ non autem ex cauſa
legitima deponendi illum ex hæreſi, vel
ſchiſmate, in quo caſu ſufficit immedia-
ta aſſiſtentia Spiritus Sancti.

Quæres 18. An liceat appellare ad
Concilium Generale?

Reſp. Appellans à Papa ad Conciliū
55 præſens & congregatum facit illi ma-
gnam iniuriam, præterea ſi appellatio
fiat ad futurum Concilium Generale
ab eius ordinationibus, & mandatis tā
in ſpiritualibus, quam in temporalibus,
& auxilium, vel fauorem præſtātes sūt
ipſo iure excommunicati in Bulla Cœ-
næ, Vniuerſitates verò, & collegia, &
Capitola ſunt interdicta.

Prima pars, quod appellans ſimpli-
citer à Papa ad Concilium grauiter pec-
cet, probatur, quia per huiuſmodi appel-
lationem quantum eſt ex ſe facit Papā
minorem Concilio, & eidem derogatur
in auctoritate, id enim eſt proprium ap-
pellationis, vt ea fiat à minori iudice ad
maiorem, & à minori auctoritate ad
maiorem, ſecundum enim omnes in
titulo de Appellat. Appellatio eſt pro-
uocatio à minori iudice ad maiorem,
vide quę dixi *Reſolut. 112. à nu. 22.* con-
ſtat autem apud omnes, Papam eſſe
ſupremum iudicem, nullum habens ſu-
pra ſe, neque etiam Concilium Congre-
gatum ex ſupradictis, niſi appellatio fie-
ret ab ipſo ad Concilium, iam congre-
gatum contra ipſum in cauſa hæreſis,
aut Schiſmatis, conſequenter à Papa
ad nullum dabilis eſt appellatio, ſiue
appellans ſentiat ſe grauatum, ſiue nō,
in illo caſu alia via tollendum eſt gra-
uamen per nouam informationem eidē
Papæ dandam. Confirmatur, quia
huiuſmodi appellatio eſt damnoſa, &
periculoſa reipublicæ Chriſtianæ, quia
facile ex ea induci poteſt Schiſma, quod
eſt grauiſſimum delictum inducens di-
uiſionem capitis in membris Eccleſiæ.
Demum ſic appellans videtur ſi non
hæreticus ſaltem vehementer de hæreſi
ſuſpectus, male ſentiens de auctorita-
te Papali, quaſi ſupra illam poteſtatem 56
habeat Concilium, quod tamen falſum
eſſe ſuperius probatum fuit. Ex hac au-
tem appellatione ad quamcumq; per-
ſonam, aut ad Concilium præſens con-
gregatum, aut ad futurum Papam nul-
la incurritur cenſura, fit tamen illi gra-
uis iniuria. Ita docent Sair. *lib. 3. cap. 6.*
num. 4. alij cum Bonac. *ad hanc ſecundā*
excom. Bullæ num 4.

Secunda pars, quod appellans ab or- 57
dinationibus, & mandatis Papæ ad Cō-
cilium Generale futurum ſit excommu-
nicatus per Bullam Cęnæ, de ſe patet,
& omnes docent ibidem. Procedit etiā
ſi appellet in cauſis temporalibus, quia
verba Bullæ loquuntur ſimpliciter, &
ideo neç doctores diſtinguunt, præter
Reginald. *lib. 9. diſp. 263.* apud Bonac.
hic nu. 3. vt enim eſt dominus tempora-
lis adhuc Romanus Pontifex eſt, habet
enim duos gladios, ſpiritualem, & tem-
poralem, & hunc ſub illo, ac proinde
ſiue ſpiritualiter, ſiuè temporaliter ordi-
net, ac mandet, ſemper eſt Romanus
Pontifex prædicta præſtans.

Quæres 19. An Concilium Prouinci-

le poſſit definire controuerſias fidei?

58 *Reſp.* Negatiuè, quia id munus ad vnicam Petri ſedem ſpectat, vt ſicut vnus eſt Deus, vna fides, & vnum baptiſma, ita etiam vnicus ſit iudex in toto orbe terrarum in controuerſijs fidei. Confirmatur, quia ad id præſtandum requiritur plenitudo poteſtatis, & aſſiſtentia Spiritus ſancti; his duobus caret Concilium Prouinciale, & prælati in eo congregati, præterquamquod articuli fidei obligant omnes in toto orbe terrarum, ergo ſolum proponi poſſunt ab eo, qui totius orbis Princeps, & iudex eſt in ſpiritualibus, hic autem eſt ſolus Papa, ergò illi ſoli competit id munus, & cui commiſerit, nimirum Concilio Generali, Et id totum patet exemplo Cypriani martyris, qui controuerſiam ortam, an validum eſſet Sacramentum baptiſmi in forma Eccleſiæ collatum ab hæreticis, Concilio Cartaginenſi per ſeipſum coacto cum multis Epiſcopis, definiuit, nullum eſſe baptiſmum ab hæreticis collatum, quod audientes Cornelius, & Stephanus Summi Pontifices reprobarunt, oppoſitum determinantes, Vide quæ dixi *cap.* 1. *num.* 127. ergò ſignum eſt Cōcilium Prouinciale, quale fuit illud Carthaginenſe, nullam habere facultatem definiendi res fidei.

Queres 20. An omnes fideles teneātur pro ſalute recipere Cōcilia Generalia?

Reſp. Tenentur in ijs, quæ ſpectant ad fidem, non in alijs licet peccent gra-
59 uiter Concilium non recipientes, aut prohibentes, ſeu impedientes ne publicetur in ſuis locis, prouincijs, regnis, & monarchijs.

Prima pars, quod omnes fideles teneantur recipere Concilium, hoc eſt credere articulos in eo definitos, & ſecundum illos operari, probatur, quia quilibet articulos de fide definitos, & propoſitos ad credendum, tenetur acceptare, & credere de iure diuino etiam ipſe Sūmus Pontifex, ergò quo ad hoc, omnes tenētur acceptare Conciliū in hoc enim ſenſu non ſpectatur vt ius poſitiuum humanum, ſed vt diuinum continens quæ de fide credenda ſunt.

Secunda, quod illud non recipientes 60
grauiter peccent, ſuadetur. Tum quia Patres in eo congregati totā repræſentant Eccleſiā, & videntur ſe ſubijcere ſtatutis in Concilio conditis, non tam nomine proprio, quam totius Eccleſię, cum enim Concilium Generale cōgregatur, omnes Chriſti fideles per illos Patres intendunt prouiſioni totius Eccleſiæ, ac proinde videntur approbare quidquid agitur in Concilio, ergò vlterius illis diſplicere non debet, ſed tenentur illud acceptare. Tum quia, in Concilijs agitur de reb. ſpectantibus ad fidē & reformationem morum, ad quæ omnes de iure tenentur, ergo peccant illud non accipientes. Tum quia vocantur etiam Principes ſeculares, ergò ſi dum conduntur ſtatuta non contradicunt, videntur illud approbare, & velle acceptare pro ſe, & ſuis ſubditis.

Tertia pars, quod Principes impe- 61
dientes eius promulgationem in ſuis ditionibus peccent, probatur, Tum quia obſtant immunitati Eccleſiaſticæ, quod eſt graue ſacrilegium. Tum quia iniuriam, & irreuerentiam irrogant Summo Pontifici præcipienti illius publicetionē per vniuerſum orbē. Tum quia quodammodo hæretici permittuntur, & fouentur in ſuis erroribus, dum vident Principes impediri promulgationem Concilij in ſuis locis, vbi ſunt heretici, contra quos ordinarie congregantur Concilia.

Queres 21. Vt Concilium obliget an neceſſe ſit, quod publicetur in omnibus Ciuitatibus, Prouincijs, & Regnis? Pendet ab alia quæſtione, an leges Pontificiæ debeāt in ſingulis diœceſibus promulgari vt obligent. Pro vtraque parte ſunt doctores grauiſſimi, quos refert Diana *reſolut.* 8. *de legib.*

Placet opinio negans huiuſmodi re- 62
petitam promulgationem, Tum quia Concilium, & lex publicata primò habet omnia requiſita ad ſuum eſſe perfectum, vt poſſit obligare, quare ſufficit vt aliqua ratione perueniat ad aures ſubditorum, vt illi parere poſſint. Tum quia hæc conditio localis promulgatio-

nis

nis eſt valdè præiudicialis ipſi legi, quia Principes ſolēt impedire huiuſmodi promulgationem, ac proindè hac via diabolica putant ſe non eſſe cum ſuis populis legi ſubiectos. Tum quia, vt audio, ex huiuſmodi impedimento leges Pontificiæ vix ſe extendunt ad paucas Italiæ Prouincias, ex quo redduntur inutiles, & nullius momenti in graue dedecus ſupremæ poteſtatis. Tum, quia ſi quandoque requiſita fuit huiuſmodi particularis publicatio à Summis Pontificibus in aliquibus Bullis, & Conſtitutionibus, hoc fuit ſpeciale in illis, non quod ſit de neceſsitate obligationis, & hæc priuilegia modò ſublata ſunt.

Quæres 22. An ad derogandum de-
63 cretis Concilij cuiuslibet à Papa facienda ſit ſpecialis mentio, an verò ſufficiat derogatio per clauſulam generalem? Res eſt dubia, ſiquidem quamplurimi doctores requirunt expreſſam mentionem ſub ſimilibus verbis. *Non obſtantibus quibuſcumque Conſtitutionibus etiā in Concilijs editis*. Ratio eſt, Tum, quia, ſicut ex multorum peritiſsimorum conſenſu ſumma conſideratione eduntur, ita non minori animaduerſione illis eſt derogandum: Tum quia, conſtitutio Conciliaris continet clauſulam derogatoriam, Caputaque *par.* 1. *deciſ.* 167. & 268. Ricc. Collect. *par.* 4. *collect.* 849. præſertim Trident. ex Paris. *lib.* 4. *de Reſignat. q.* 9. *num.* 28. ex ipſo Gonzal. *gloſ.* 15. *num.* 37. huiuſmodi autem decretum irritans Papæ, manus ligat, quando expreſſa nō derogat, nam conſtitutio ea lege edita fuit, vt Papa non cenſeatur illi derogare, niſi de ea expreſſam mentionem faciat. Ita colligitur ex *cap. penul. & fin. de capellis monach. Archid. in cap.* 1. *de conſtit. in* 6. Felin. *in cap. Nonnulli de reſcr.* alios refert Sanch. *lib.* 3. *diſp.* 26. *num.* 7. alios citat Tambur. *tom.* 1. *diſp.* 5. *num.* 7. & *diſp.* 5. *q.* 15. *num.* 3. Barboſa *ad ſeſſ.* 1. *num.* 2. decemoctodoctores recenſet. Lauor. *tit.* 4. *de elect. cap.* 19. *num.* 17. & 18. pluſquam viginti, vbi vtriuſque opinionis rationes refert, Portellus ver. Tridentinum in Addit. Immo Henriq. & Viuald. quos citat, & approbat Sanchez *lib.* 3. *diſp.* 26. *num.* 7. docent pro Concilio Tridentino requiri indiuiduam illius mentionem.

Contrariam ſententiam non requiri expreſſam, & ſpecialem mentionem ad derogandum Concilio, ſed ſufficere Generalem clauſulam. *Non obſtantibus quibuſcumque conſtitutionibus Apoſtolicis*, docent nonnulli cum P. Cenedo *part.* 2. *collect.* 123. *num.* 3. nonnullas deciſiones ad hoc referunt Ricciull. *lib.* 8. *cap.* 4. Tambur. *tom.* 2. *diſp.* 6. *q.* 17. *n.* 7. Ratio eſt, quia Papa eſt ſupra quodlibet Concilium, & quaslibet leges habet in ſcrinio pectoris ſui, ergò concedens aliquid cōtrarium Concilijs, & ſuis legibus, cenſetur derogare per clauſulam Generalem. Præterea vbi reſeruata eſt auctoritas Pōtificia, vt Tridentino *ſeſſ.* 25. *cap.* 21. non eſt neceſſaria ſpecialis mentio ad derogandum, Mareſcot. *lib.* 2. Var. *cap.* 38. *num.* 41. Lauor. *citat. tit.* 4. *capit.* 19. *num.* 26.

Reſp. Iuxta quod dixi *Reſol.* 149. *q.* 11. Si Papa mihi concedit, aut meo ordini hoc ſpeciale priuilegium audiendi confeſſiones ſecularium cum ſola approbatione mei ſuperioris, nulla facta derogatione Tridentini in genere, neque in ſpecie, tenet priuilegium, ne Papa videatur illudere, & nihil concedere contra illud axioma, priuilegium debet aliquid operari, *cap. In his* 30. *de priuileg. cap. Abbate* 25. *de verb. ſignif. cap. Si Papa de priuil. in* 6. ne priuilegium videatur fruſtratorium, Papa autem nihil ſolet concedere hoc modo, ſed ſemper apponit clauſulam obſtatiuam.

Quæres 23. An idem ſit lex Papalis, ſeu conſtitutio, & lex Concilij, ſeu eiuſdem cōſtitutio? Pariter an differant cōſtitutiones Papæ in Concilio editæ, ab iiſdem Concilio approbante?

Reſp. Omnes leges canonicas dici 64
Papales, quia ab eo vt à ſupremo legislatore recipiunt eſſe, & quod ad derogādum eiſdem non differunt ſecundum

poſſe

poſtetiorem opinionem, licet differant ſecundum priorem, quia lex Conciliaris requirit expreſſam mentionem pro ſui derogatione, non lex Papalis, ad cuius derogationẽ ſufficit clauſula ordinaria. Conſtitutio edita in Concilio ſiuè vocatur Papæ, ſiuè Concilij, ſiuè vtriuſque ſimul nihil refert, illis enim modis ſępe dicitur ſacta in Concilio, ac proindè Cõciliaris. Facta verò extra non poteſt dici Conciliaris, quia in nullo dependet à Concilio. Vide Sigiſmundum *de elect*, *dub*. 4. *num*. 5. Nald. *ver*. *lex num*. 9. in fine.

CAPVT

CAPVT SEPTIMVM DE SCHISMATE, ET SCHISMATICIS.

SVMMARIVM.

1 *Quid ſit Schiſma?*
2 *Baptizatus tantum ſit ſchiſmaticus.*
3 *Differunt ſchiſma, hæreſis, & apoſtaſia.*
4 *Schiſma opponitur caritati.*
5 *Schiſma minus Apoſtaſia, & hæreſi.*
6 *Schiſmaticus non eſt inobediens Epiſcopo.*
7 *Non quæuis inobedientia inducit ſchiſma.*
8 *Schiſmaticus non eſt non recognoſcens Papam dubium.*
9 *Schiſma poteſt eſſe ſine errore intellectus.*
10 *Schiſmaticorum triplex genus.*
11 *Inuaſio Epiſcopatus non eſt ſchiſma.*
12 *Procurans Concilium eſt ſchiſmaticus.*
13 *Bellum indicens ex motiuo temporali non eſt ſchiſma.*
14 *Antipapa ſchiſmaticus.*
15 *Recedens à Cõcilio coacto eſt ſchiſmaticus.*
16 *Ambroſiani ritus nõ inducunt ſchiſma.*
17 *Appellans ad futurum Concilium ſchiſmaticus eſt.*
18 *Diſcredens articulis fidei eſt ſchiſmaticus.*
19 *Antipapa eijcitur per verum Papam.*
20 *Excommunicatus eſt.*
21 *Schiſmaticus ſectator.*
22 *Schiſmaticus eſt extra Eccleſiam.*
23 *Poteſtatem ordinis non perdit.*
24 *Vtique iuriſdictionis denuntiatus.*
25 *Sacramenta valent.*
26 *Pendentia à poteſtate ordinis tenent.*
27 *Priuatus beneficijs non eſt.*
28 *Recipiens ordines, vel dignitatem ab eo ipſo iure priuatus.*
29 *Schiſmaticus infamis.*
30 *Irregularis minime.*
31 *Geſta per Antipapam notum non valent.*
32 *Plurium Antipaparum geſta valent.*
33 *Papa verus non tenetur renuntiare pro tollendo ſchiſmate.*
34 *Schiſmaticus pertinax degradatur.*
35 *Schiſma ſpectat ad tribunal Inquiſitionis.*
36 *Schiſmaticus vehementer ſuſpectus de hæreſi.*
37 *Suſpectu de ſchiſmate non eſt ſuſpectus de hæreſi.*
38 *Præſumptionem non facit præſumptũ.*
39 *Abiurat ſchiſma, & ſuſpicionem hæreſis.*
40 *Diuerſis pœnis puniuntur.*
41 *Fautores non ſunt excommunicati in Bulla.*

CAPVT SEPTIMVM
DE SCHISMATE
ET SCHISMATICIS.

SCHISMA nomen ex Græco ſignificat diuiſionem, & ſciſſuram, & ſeparationẽ, *c. Schiſma 34. q. 1.* de quo in Sacra Scriptura *Ioan. 9. num. 16. Schiſma erat inter eos. 1. Corinth. cap. 1. num. 10. Non ſint in vobis Schiſmata.* Idem *cap. 12. n. 25. Vt non ſit ſchiſma in corpore, ſed idipſum pro inuicem ſolicita ſint membra.* Idem S. Paulus ibidem præced. *cap. 11. num. 18.* dicit *Audio ſciſſuras eſſe inter vos.* Vtrumque ergo vocabulum vſitatum eſt in Sacra ſcriptura. Hoc ergo genus peccati in Eccleſia grauiſsimum ſemper habitum ſcindit, diuidit, & diſsipat pacẽ, & vnionem membrorum Eccleſiæ inter ſe, & cum capite, vitium contra virtutem caritatis, quę hanc pacem, & vnionem pręcipit, & commendat omnibus in vnitate amoris, & fidei. Ita omnes cum D. Thoma 2. 2. *q.* 39. Sed accedamus ad quæſtiones in honorem Commemorationis S. Pauli 30. Iunij 1645.

Quæres 1. Quid ſit Schiſma?

Reſp. Schiſma eſt ſubtractio, ſeu diſceſsio hominis Baptizati ab obedientia 1
Eccleſiæ Catholicæ, in qua omnes fideles tamquam membra vnius corporis ſpiritualis, & miſtici conueniunt inter ſe ſub vno capite, quod dicitur Papa, & Romanus Pontifex. Diuiſio igitur membrorum inter ſe; ſeu à capite conſtituit Schiſma; & ſicut vnio, cui opponitur diuiſio, quod ſchiſma vocatur, eſt duplex, vnio membrorum inter ſe, & eorumdem cum capite, ita duplex illi opponitur Schiſma, nimirum ſeparatio membrorũ à membris, & ſeparatio eorumdẽ à Papa capite, poteſt enim contingere, quod vna Eccleſia nationalis ſeparetur in actibus religionis ab alia, & nolit cum ea communicare, vt ſi Hiſpanica nolit cõmunicare cum Gallica. Sed hæc diuiſio euenire non ſolet inter membra, niſi cum conſtitutionę capitis, aut niſi conſingen-

fingendo ſibi aliquam hæreſim, ratione cuius recedit etiā à capite; omnis enim hæreticus eſt Schiſmaticus, *c. Inter hæreſim 26. 24. q. 3.* conſequenter Schiſma principaliter dicit ſeparationem hominis baptizati ab obedientia Romani Pō tificis quatenus eſt Papa, & caput totius vniuerſalis Eccleſiæ. Separantur igitur membra quatenus membra à capite Eccleſiæ, quia ſequiuntur alium hominem, qui ſe fingit caput Eccleſiæ, quē vocamus Antipapam, nimirum, contrariantem, & aduerſantem vero Pontifici. Cuiuslibet autem hominis ſeparatio ab obediētia Papę non facit Schiſma, ſed hominis baptizati, quia non contingit ſeparatio, & diuiſio in membris niſi prius illa fuerint inter ſe vnita, quia diuiſio non poteſt habere locum, vbi non eſt vnio communionis; *l. Familiæ 9. C. commun.* vtriuſque *l. 1. §. ſi quis ff. de ſeparat. bonor.* Soli autem Chriſtiani per ſuſceptionem baptiſmi vniuntur, & fiūt membra corporis Eccleſiæ, ergo hi tantū poſſunt inducere Schiſmata, ex quo ab hoc vitio excluderetur omnes infideles, & Gentiles, &c. Gloſ. *penult. Clem. de vſuris de Hebreis*, qui nunquam fuerunt in vnione fidei, & caritatis.

Quæres 2. Quomodo differant inter ſe hæc tria, Apoſtaſia, hæreſis, & Schiſma? Hæc enim ſeparant apoſtatam, hæreticum, & Schiſmaticum, ab Eccleſia, & eius capite, idcirco vtile erit aſſignare illorum differentias;

3 *Reſp.* Differunt, nam Apoſtaſia, & Hæreſis ſunt receſſus vitioſus à fide in baptiſmate recepta, illa quidem ex toto, hæc vero ex parte; per illam recedens fit Iudæus, vel Paganus, per hanc hæreticus ſe fingit verum Chriſti diſcipulum. Vtrumque vitium opponitur virtuti fidei, Apoſtaſia ex toto, hęreſis ex parte. Schiſma nullum eſt ex prædictis, ſed formaliter eſt receſſus ab obedientia Eccleſiæ, & Papæ, licet fere ſemper inuoluat hæreſim, per quam, tamquam per motiuum coloratum, & apparens, qui recedit conatur ſuam ſeparationem reddere licitum, & honeſtam, licet ex natura rei ſit nulla, & vitioſa. Non opponitur Schiſma fidei, ſicut duo prædicta, ſed caritati, quæ vnionem Eccleſiæ inter membra cum capite commendat, quam vnionem ſcindit, & diſpergit ſchiſma. Apoſtaſia autem & Hęreſis ſunt duo vitia maiora Schiſmate, illa enim duo principaliter ſunt contra Deum, hoc verò contra Eccleſiam, & Summum Pontificem. 4 5

Quæres 3. An ille dicatur Schiſmaticus, qui ſe ſubtrahit ab obedientia Epiſcopi, vel ſui prælati?

Reſp. Negatiuè, quia Schiſma eſt receſſus ab obediētia vniuerſalis Eccleſię, aut Summi Pontificis tantum, ex ſupra dictis. Ita fere omnes cum Sanch. *lib. 2. cap. 36. num. 6.* Bonac. in Bulla *diſp. 1. q. 2 p. 5. num. 3.* contra Valentiam, & Lorcā ex eo, quod D. Cyprianus relatus *cap. Scire 7. 7. q. 1. cap. Loquitur 18. 24. q. 1.* videatur in illis capitibus aſſerere, ſed reuera in ſolo poſteriori capite ſermo eſt de vnice Eccleſię vniuerſalis, in priori de ſubiectione ſubditorum Epiſcopo, nulla tamen fit mentio Schiſmatis. 6

Quæres 4. An quæuis inobedientia contra Romanum Pontificium inducat vitium Schiſmatis?

Reſp. Negatiuè, ſed ſolum illa, quia quis reſiſtit obedire Pontifici Romano quatenus eſt caput Eccleſiæ, & Vicarius Chriſti; nolendo eum recognoſcere vt Papam, & ſupremum ſuperiorem in Eccleſia Dei. Quare, qui ex paſſione, vindicta, aut alio modo ſe retrahit à ſubiectione Papæ, quem tamen credit, & fatetur eſſe verum ſuperiorē totius Eccleſiæ, non eſt Schiſmaticus, quia per hoc non ſcindit vnitatem capitis, neque ſe ſubtrahit ab Eccleſiæ vnitate. Ita omnes cum Reginald. *lib. 9. num. 159.* Sanch. *lib. 2. cap. 36. num. 3. & 4.* vbi dicit fidelem ſubditum ſe retrahentem à dominio temporali Papæ nō dici Schiſmaticum, quia ratio dominij temporalis cum ſit quid temporale locum non habet ad conſtituendum Schiſma, quod oritur ex inobedientia & ſciſſione vnitatis ſpiritualis Eccleſiæ, & Papæ. Alios citant Bonac. Bulla *diſp. 1. q. 2. p. 5. n. 3.* Farinac. *q. 184. num 11. & 12.* Schiſma 7

igitur eſt cum rebellione, & pertinacia eius, qui non vult recognoſcere Papam vt ſuperiorem, & caput Eccleſiæ.

Quæres 5. An nolens recognoſcere Papam, de eius electionis valore dubitatur ſit Schiſmaticus?

8 *Reſp.* Non eſt Schiſmaticus non recognoſcens pro Papa illum, quem probabiliter putat, non eſſe electum canonicè in Papam, quia receſſus & rebellio à verò Papa facit Schiſma. Si vero plures ſunt Papæ & ignoratur quis eorum ſit verus Papa, in hoc Bonac. *de legib. diſp.* 3. *q.* 4. *p. fin.* §. *V. num.* 2. & Bulla *diſp.* 1. *q.* 2. *p.* 5. *num.* 3. §. *Secus*, dicit, vtrumque tamquam dubium in terris Chriſti Vicarium habendum eſſe, ratio eſt, quia ſicut dubium eſt illud quod ad vtramque partem æqualiter pendet, ita vtrumque pro Papa ſub dubio tenere debet Chriſti fidelis; non fauendo magis vni, quam alteri, niſi aliter ſuadeat ratio hoc idem docuit Armilla *num.* 2. cum Caietano. Et in hoc caſu non eſt facile credendum hominibus aſſerentibus hunc eſſe verum Papam, non illum, ſed expectandum eſt iudicium Concilij Generalis, ad quod ſpectat deciſio huius cõtrouerſiæ vt dixi præcedẽti capite.

Quæres 6. Ad incurrendum Schiſma numquid credendum ſit deuiſionem per Schiſma inductam ſpectare ad Eccleſiam? Seu an vt quis incurrat Schiſma debeat diſcredere vnitatem Eccleſiæ, & capitis, ſicut vtrumque ex Schiſmate ſequitur, diuiſio nimirum membrorum, & capitis inter ſe?

Reſp. Vt quis incurrat Schiſma, ſuf-
9 ficit, quod ſe ſeparet ab vnione Eccleſię,
vel capitis, quia Schiſma formaliter cõ-
ſiſtit in illa diſceſſione ab Eccleſia, quo
ad membra, vel quo ad caput, abſque
vllo actu diſcredendi ea, quæ ad fidem
ſpectant, quamquam vt plurimum ad-
iunctam habet aliquam hæreſis ſpeciẽ,
per quam Schiſmaticus intendit mali-
tioſè tueri ſuum Schiſma. Pro intelli-
10 gentia huius rei notandum eſt eſſe tri-
plex genus Schiſmaticorum, nam alij
vocantur puri & ſine hæreſi, alij ha-
bentes adiunctam hæreſim, alij demum ſectatores vnius Papæ ex pluribus dubijs.

Schiſmaticus purus ille dicitur, qui ſe ſeparat ab alijs membris, vel capite, nullum habens errorem in intellectu, ſed diſcedit ex aliquo prauo motiuo ſuperbię, ſeu auaritiæ eg. faciendo ſe recognoſci vt Papam, contra verum Papã, is enim ſic recedens poteſt eſſe, quod non habeat errorem in intellectu, credendo vnitatem Eccleſiæ in membris, & capite exiſtimans, eum, qui legitimus eſt Põtifex Romanus, eſſe illegitimum, & Antipapam. Hoc ſolet accidere, quando plures ſimul ſunt Pontifices: vnuſquiſq; enim eorum putat eſſe verus Pontifex contra alium, ac proinde non habent errorem in intellectu, quo ad vnitatem capitis, quatenus is, qui ſe tenet verum Pontificem alios excludit à capite.

Schiſmaticus mixtus ex hæreſi eſt ille, qui non ſolum recedit ab obedientia, ſed etiam à fide quo ad aliquos articulos, vt qui nouos actus religionis fidei contrarios inducit, aut qui negat vnitatem membrorum inter ſe vel qui admittit plura capita, &c. Iſte dicitur Schiſmaticus ſimul, & hæreticus, quia recedit ab obedientia, & credentia fidei.

Schiſmaticus Sectator dicitur ille qui ſequitur obedientiam vnius Papæ, & nõ alterius, quando plures ſunt Papæ, & reuera ignoratur quis illorum ſit legitimus, in hoc caſu non videtur peccare obediens vni, non alteri, e.g. illi, qui eſt de ſua natione, vt ſi Hiſpanus ſequatur Hiſpanum, Gallus verò Francum, &c. Quod ſi exiſtat aliquis eorum verus Papa, omnes hunc ſequi tenentur, aliter ſunt Schiſmatici primi generis, ſeu propriè dicti.

Hoc triplex genus Schiſmaticorum à D. Thoma 2. 2. *q.* 39. *art.* 1. *ad* 3. deſumpſerunt Eymericus *part.* 2. Direct. *q.* 48. *n.* 2. Pegna ibidem Farinac. *q.* 184. *num.* 14. Ricciull. *lib.* 8. *cap:* 1. *num.* 17. ex illis Carena *tit.* 3. *de Apoſtaſia, & Schiſm. nu.* 32. *&* 33. licet præcitati non omnes ſupracitatum triplex genus eodem modo explicent.

Quæres 7. An inuadens Epiſcoporũ ſedes

ſedes, & ſubiectos illis populos ab obedientia, abducẽs, dicatur Schiſmaticus? Affirmat Ricciull. *lib. 9. cap. 1. nu. 17.* ex Butrio, *Innocent. & Hoſt. in cap. 1. de Schiſm. Socin.* & Brunus, & pro ſe citat *cap. Nouatianus cap Scire, 7. q. 1.*

Reſp. Quando per hanc inuaſionem
11 non introducuntur noui actus religionis contra fidem, & obedientiam Papæ, tũc inuadentes nõ dicuntur Schiſmatici; quia non ſe ſeparant ab vnione vniuerſalis Eccleſiæ, ſed tantum iura alterius inique vſurpant; & præcitata capita, primum quidem loquitur de Schiſmatæ Nouatiani contra Papam Cyprianũ, quod in Eccleſia Dei fuit primũ Schiſma, ſecundum verò de inobedientia ſubditorum ſuo Epiſcopo. Eſt igitur improprium, & large ſumptum huiuſmodi Schiſma ſecundum Angel. *v. Schiſma num. 1.* ex illa Farinac. *q. 184. de hæreſi num. 30.*

Queres 8. An procurans vt Concilium Generale conuocetur contra volũtatem Romani Pontificis ſit Schiſmaticus?

12 *Reſp.* Sic quia ex hoc ſequitur ſciſſura in capite, cui ſubeſſe debet Conciliũ, non ſubeſſet autem, ſi contra eius voluntatem coadunaretur, ergò cogi non poteſt ſine Schiſmate. Ita Caiet. *v. Schiſma* Sanch. *lib. 2. cap. 36. num. 5.* Bonac. *Bulla diſp. 1. q. 2. p. 5. §. Decimo.*

Queres 9. An mouens bellum contra Eccleſiam, vel Summum Pontificem ſit Schiſmaticus?

13 *Reſp.* Si per bellum intendit diuiſionem inter membra Eccleſię à capite, ſine dubio eſt Shiſmaticus, quia vult diſrumpere vnionem Catholicæ Eccleſiæ. Quod ſi alia intentione bellum agat, vt, quia ſentit ſe lęſum in temporalibus à ſede Apoſtolica in hoc caſu nullum reperitur vitium Schiſmatis, quia bellum indicens non intendit ſcindere vnionem Eccleſię, ſed quod ſuum eſt recuperare.

Queres 10. An fingens ſe Papam, ſeu caput vniuerſalis Eccleſię ſit Schiſmaticus?

14 *Reſp.* Is propriè eſt Schiſmaticus, quia ſe diuidit ab vnione Eccleſię, & capitis, dum ſe fingit illud eſſe, caput à quo ſe ipſum ſegregauit, *c. 1. de Schiſm.* Suar. *de cenſur. diſp. 21. ſect. 2.* Bonac. *in Bulla diſp. 1. quæſt. 2. p. 5. §. Decimo.* & alij.

Queres 11. An recedentes à Concilio legitimè Congregato, vel reuocatũ à Papa proſequentes dicuntur Schiſmatici?

Reſp. Affirmatiuè, quia in his duo- 15
bus caſibus ſcindunt vnitatem membrorum à capite, dum per receſſum, vel per proſequutionem recuſant obedientiam capitis. Ita Sanch. *lib. 2. c. 36. num. 5,* Caiet. *2. 2. q. 39. ad art. 1.* Souſa *in Aphor. lib. 1. cap. 20. num. 6. & 7.* & alij omnes.

Queres 12. An non obſeruans ritus Eccleſię Romanæ in adminiſtrandis Sacramentis, in ieiunijs, & huiuſmodi ſit ſchiſmaticus? Exemplum ſit in Græcis, qui non vtuntur forma Romanæ Eccleſiæ in Baptizando. Item Mediolanenſes incipiunt Quadrageſimam à prima Dominica contra Romanam Eccleſiam, quæ incipit ieiunium feria quarta Cinerum.

Reſp. Non, quia huiuſmodi inobſeruan- 16
tia non eſt coniuncta cum rebellione, & diuiſione à cæteris membris vniuerſalis Eccleſiæ, & à capite, ad ſchiſma enim non ſufficit facere contra ritus, & ordinationes Eccleſię, aliàs omnes tranſgreſſores eſſent ſchiſmatici, quod falſum eſſe patet, ſed præterea requiritur, quod ſic agentes, ita faciant, ac ſi eſſent vnum corpus diſiunctum ab Eccleſia Catholica, & ab eius capite; quod non accidit in præſenti quæſtione, in qua præfati non intendunt facere vnum corpus, & caput ſegregatum ab Eccleſiæ vniuerſalis corpore, & capite, cum ſe fateantur membra Eccleſiæ, licet non obſeruent nonnullos illius ritus illos excuſante conſuetudine legitimè introducta.

Queres 13. An appellantes ad futu-
rum Concilium ſint Schiſmatici? 17
Reſp. Affirmatiuè, quia per hoc diſcedunt ab obedientia Romani Pontificis, vt Chriſti Vicarius eſt, & faciũt illius ca-

put, & ſuperiorem ipſum Concilium, appellatio enim ſemper fit à minori ad maiorem ſuperiorem.

Quæres 14. An ſit Schiſmaticus, qui aſſerit non eſſe obediendum Papæ, neque eſſe vnitatem in Eccleſia, & auertit alios ab huiuſmodi obedientia, & vnitate?

Reſp. Negans eſſe obediendum Pa-
18 pæ, aut vnitatem Eccleſię primo, & principaliter eſt hæreticus, ſed quoniam omnis hæreticus eſt etiam Schiſmaticus, quia diſcredens articulis fidei, conſequēter ab vnitate Eccleſiæ recedit, ideo non ſolum hæreticus, ſed etiam Schiſmaticus eſt, talia aſſerens. Auertens verò formaliter eſt Schiſmaticus, quia in facto procurat ſciſſuram inter membra Eccleſiæ. Ita ex Regin. *lib.9. n.259.* Bonac. *diſp.3. de legib. q.4. par. fin.* §. *V.* §. *Nono.* Turr. *lib.4. de Eccleſ. par. 1. cap.4.* Brunus *de hæret. cap.16.* cum Ricciull. *lib.9. cap.1. num. 24.*

Quæres 15. Ad quem ſpectet tollere Schiſma ab Eccleſia Dei?

Reſp. Quando exiſtit verus, & indu-
19 bitatus Papa, tunc ad eum ſpectat extirpare ſchiſma inductum, non ſolum pœnis ſpiritualibus, ſed etiam temporalibus, atque auxilio brachij ſecularis, & Imperator cum cæteris Principibus tenetur in omnibus adiuuare Summum Pontificem, vt colligitur *ex cap. Vn. de ſchiſmat. in 6.* Quando ignoratur quis ex pluribus ſit verus Papa, in hoc caſu ſpectat ad Concilium Generale congregandum per Cardinales veros Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, vt docui præcedenti *cap.9. q.5.* Sair. *lib.3. cap.5. n.22.* Bonac. *in Bulla diſp.1. q.2. par. 5.* §. *Secus dicendum,* & alij communiter.

Quæres 16. An Schiſmaticus ſit excōmunicatus?

20 *Reſp.* Schiſmaticus propriè acceptus, etiam purus, qui ſcilicet non eſt ſimul hæreticus, dictis, vel factis, aut ſignis externis ſchiſma exterius manifeſtat, eſt excommunicatus in Bulla Cænę Domini ſub primo canone illis verbis: *Nec non ſchiſmaticos, & eos, qui ſe à noſtra, & Romani Pontificis pro tempore exiſtentis obedientia pertinaciter ſubtrahunt, vel recedunt.* Hæc poſteriora verba nihil diuerſum ſignificant à verbo *Schiſmaticos*, cum huius ſint definitio, ille enim dicitur Schiſmamaticus, qui ſe pertinaciter ſubtrahit ab obedientia Papæ, de natura enim definitionis eſt explicare definitū per terminos notiores ſecundum Philoſophum. Non eſt autem neceſſe, quod habebat errorem in intellectu, ſed ſufficit aliquis actus externus manifeſtans, ſeu indicans inobedientiam, & rebellionem, quia ſchiſma perficitur per huiuſmodi ſubtractionem, & rebellionem, abſque vllo errore in mente, in quo differt ab hæreſi, quæ talis non eſt, niſi perficiatur errore in intellectu, ex Sanchez *lib.2. cap.36. num.14.* vnde quis exterius ſequendo obedientiam ficti capitis, quē credit eſſe talem, non excuſatur ab hac excommunicatione, quamuis teneat Antipapam non eſſe verum Papam, ſed quem Eccleſia veneratur. Schiſmaticus pure mentalis, qui hanc ſuam prauam voluntatem recedendi ab vnitate capitis exterius nullatenus manifeſtauit verbis, factis, aut ſignis illud indicantibus, non incurrit excommunicationem, quia Eccleſia actus pure mentales non ſubijcit cenſuris Eccleſiaſticis, vt docent omnes cum Sanchez Duard. Bonac. Carena *tit.2. de Apoſtaſ. & Schiſm. num.45.* Non ſolum Schiſmaticus habens adiunctam hæreſim eſt excommunicatus, vt hanc tantum voluit excōmunicationi Farin. *q.184. num.59.* verum etiam purus ſchiſmaticus, qui errorem non habet in intellectu, ſed credit vnitatem Eccleſiæ ſubijcitur huic cenſuræ, quia ſicut Schiſmaticus, & Hæreticus diſtinguuntur inter ſe per ſuas formales rationes, & vt tales etiam ſpectantur in primo Canone Bullæ, ita proprijs afficiuntur pœnis, hæretici enim primo excommunicantur, ſecūdo loco Schiſmatici præciſè ſumptis ſi enim ſchiſmatici præciſè ratione hæreſis excommunicarentur, bis Hæretici huic cenſuræ ſubderentur, quod abſurdum eſt.

Schiſmatici tertij generis, qui ſequuntur vnum, & non alterum ex pluribus 21
Ponti-

Pontificibus, nō afficiuntur excommunicatione, quia tales non ſunt propriè, neque dicuntur recedere, & ſe ſubtrahere ab obedientia veri Pontificis, quem ignorant, parati illum ſequi, quem Eccleſia declarauerit eſſe verum Papam.

Quæres 17. An Schiſmaticus ſit extra Eccleſiam?

22 *Reſp.* Affirmatiuè, quia nemo magis propriè dicitur eſſe extra Eccleſiam, quã ille, qui ſe extra illam ponit, ſeparando ſe à membris, & capite illius corporis; ſed ita ſe habet Schiſmaticus diſcedendo à membris, & capite, ergò is propriè eſt extra Eccleſiam, dum non vult ſtare, & communicare cum capite, & eius membris. Et id deducitur ex multis auctoritatibus relatis *ſub cauſ.* 24. *q.* 1. & alibi. in terminis probat multis Ricciull. *lib.* 9. *cap.* 2. per totum.

Quæres 18. An Schiſmaticus careat Eccleſiaſtica poteſtate? Et ab eo collata Sacramenta valida ſint? Non eſt difficultas circa poteſtatem Ordinis, quæ

23 inamiſſibiliter coniuncta caracteri impreſſo animæ, euacuarum non poteſt ab homine, ſed ſemper manet, vnde Sacerdos etiam degradatus, reſuſcitatus retinet hanc ordinis poteſtatem, per quam poteſt Sacrificium Miſſæ conficere. Hãc igitur non perdit Schiſmaticus, de communi cum D. Thoma 2. 2. *q.* 39. *art.* 3. Reſtat difficultas reſpectu poteſtatis iuriſdictionis, quæ à ſuperiore, vel iure cōfertur, an hæc perdatur per ſchiſma.

Reſp. Shiſmaticus non caret Eccle-

24 ſiaſtica poteſtate, niſi poſt denuntiationem, vnde ab eo geſta tenent, ratio deducitur ex illa communi regula de duplici cenſurato nimirum occulto, ſeu tolerato, quibus non dicitur adempta iuriſditio, & publico, atque denuntiato, cui adimitur facultas ligandi, atque ſoluendi, ſecundum omnes in materia de cenſuris. Et ita intelligendus eſt textus *cap. Didicimus* 31. 24. *q.* 1. vbi dicitur, hæreticos, & Schiſmaticos nihil habere poteſtatis, & iuris, vbi Gloſ. ait occultum tolerari, intellige nōdum denuntiatum. Sic ſentiunt Tolet. *lib.* 1. *cap.* 13. Sotus *in* 4. *diſt.* 12. *q.* 1. *art.* 4. Bonac. *de legib. diſp.* 3. *q.* 4. *par. fin. S. v. num.* 8. ex illis Carena *par.* 2. *tit.* 3. *de Apoſt. num.* 43. contra Azor. & Valentiam aſſerentes ipſo iure priuatos iuriſdictione.

Hinc deducitur alterius quæſiti reſponſio, geſta per ſchiſmaticos nondum denuntiatos valida eſſe, licet ipſi peccent, & infructuoſe Sacramenta recipiantur ab illorum ſectatoribus; & ſic intelligenda ſunt iura, dum dicunt, extra vnitatem Eccleſię non accipi Spiritū Sanctum, *cap. Loquitur* 18. 24. *q.* 1. illos carere poteſtate ligandi, atque ſoluendi, qui vnitatem Eccleſiæ Catholicæ non tenent, *cap. omnibus* 20. 24. *q.* 1. Non conſecrare, nec conſecrari in Schiſmate conſtitutum, *cap. Pudenda* 33. *quæſt.* 1. Intelligenda ergo ſunt huiuſmodi iura de Schiſmatico denuntiato, qui ligare, & ſoluere, conſecrare, aut conſecrari nō poteſt, quia caret poteſtate, aut de eo, qui non ſeruat formam Eccleſiæ in illis adminiſtrandis, aut qui intruſus eſt à ſe, vel ab alio Schiſmatico. 25

Epiſcopus igitur Schiſmaticus etiam denuntiatus licet validè non abſoluat, neque alia præſtet, quę à poteſtate iuriſdictionis pendent, nihilominus efficaciter agit ea, quæ pendent tantum à poteſtate ordinis, vnde validè conficit Sacramentum Euchariſtiæ, & ordinis confert, quia hæc duo requirunt tantū poteſtatem ordinis, quæ inamiſſibilis eſt fundata in caractere impreſſo indelebiliter in anima. Verum quidē eſt, quod tam ordinans, quam ordinatus peccant mortaliter, & præterea ſic ordinatus eſt priuatus ab exequutione ſuorum ordinum, *cap. Ordinationes* 3. 9. *q.* 1. *cap.* 1. *& 2. de Schiſm.* Bonac in Bulla *diſp.* 1. *q.* 2. *p.* 5. *num.* 24. 26

Quæres 19. An Schiſmaticus ſit priuatus beneficijs, & ad alia inhabilis?

Reſp. Schiſmaticus purus non eſt ipſo iure priuatus beneficijs, quia id nullo iure exprimitur, priuationis enim pæna inducenda non eſt niſi in iure reperiatur expreſſa, Gloſ. *ver. ex vi, c. fin. de iurepatr.* & id confirmatur *ex cap. Vn. de Schiſm. in* 6. ibi *omnibus beneficijs, officijs, honoribus, dignitatibus, & prælaturis* 27

de

perpetuo priuantes. Papa in eo capite expreſſos priuat ſuis beneficijs, ergò ſignum eſt, quod antè ex ſui Schiſmatis non erant priuati. Ita Bonac. in Bulla *diſp.1. q.2. p.5. num.*12. Sanch. *lib.2. cap.* 36. *num.*19. Dixi, purum Schiſmaticum non priuari, quia ſi habet adiunctam hæreſim eſt ipſo iure priuatus ex dictis doctoribus, & alijs. Incurrit verò inhabilitatem, ad beneficia aquirenda, vt dicitur *in cap. Quia diligentia* 5. *de elect.* ex eijſdem.

Quæres 20. An ſuſcipiens beneficiũ, vel dignitatem à Schiſmatico ſit ipſo iure priuatus, vel priuandus?

28 *Reſp.* Eſt ipſo iure priuatus *ex cap.1. de Schiſmat.* quia collationes ab Epiſcopo Schiſmatico factæ nullius ſunt firmitatis; Bonac. locis citatis, dicit eſſe priuandum, ergò ſupponit validas fuiſſe collationes, quod tamen eſt contra dictum caput.

Quæres 21. An Schiſmaticus ſit infamis?

29 *Reſp.* Affirmatiuè, *ex cap. Infames* 17 6. *q.*1. ibi: *Omnes qui Chriſtianæ legis normam abijciunt, & ſtatuta Eccleſiaſtica contemnunt.* Huius generis ſunt Schiſmatici, qui recedẽtes ab obedientia Eccleſię, & Papæ dicuntur abijcere normã Chriſtianæ legis, quæ potiſſimum conſiſtit in vnitate fidei inter membra ſub vno capitè. Farinac. *q.*184. *nu.*41. probat *per tex. in cap. Vn. de Schiſm. in* 6. ibi. *Officijs, honorib. dignitatibus, & prælaturis perpetuo priuentur,* quare, quia tamquam infames non mærentur manere cum illis.

Quæres 22. An Schiſmaticus ſit irregularis? Affirmant Mailus *l.*5. *de irregul. cap.* 46. *num.*4. Azor, Duard. cum alijs, quos referuut citandi.

30 *Reſp.* Non, quia non eſt expreſſa in iure. Ita ex Suar. Sanchez *lib.2. cap.*36 *num.*20. Bonac. *diſp.3. de legib. quæſt.*4. *p.fin.* §. 5. *num.*12. Nec dicas, eſt infamis, ergo irregularis, nam infamia inducit irregularitatem. Quia reſpondetur, non ſequi hoc ex vi Schiſmatis, ſed infamiæ, ſicut etiam Schiſmaticus hæreticus eſt irregularis non ex vi Schiſmatis, ſed hæreſis, & forſan ita intelligendi ſunt oppoſitum ſentientes.

Quæres 23. An geſta per Antipapas valida ſint? Pro reſolutione nota, quod Antipapa cognoſcitur, & apud omnes 31 habetur pro falſo, & intruſo, quando exiſtit, & præſidet Eccleſiæ Dei verus Pontifex Romanus, & alius quiſpiam inſurgit prætendens ex ſua ſuperbia, & ambitione, ſe eſſe verũ Papam, qui tamen non eſt. Iſtius Pſeudopapæ intruſi geſta nullius ſunt momenti, nullius valoris, quia caret omnino poteſtate iuriſdictionis, vnde non poteſt conferrè beneficia, dare indulgentias, conſecrare Eccleſias cenſurare, & huius generis facere, quæ pendent à poteſtate iuriſdictionis, & id clarè dicitur *in cap. 1. de Schiſm.* vbi nulla declarantur geſta per Octauianum, & eius ſucceſſorem Guidonem Antipapas aduerſus Alexandrũ IV. Quare non voluiſſe geſta per Clementem VII. Antipapam aduerſus Vrbanũ VI. quia declaratus fuit Schiſmaticus deciſũ fuit in vna Tullen. Prioratus 28. Martij 1583. corã Seraphino; nihilominus in vna Ianuenſi Iuriſd. 24. Ianuar. 1607. coram Ludouiſio, & in vna Valentina parochialis de Palma 2. Iunij 1606. coram Coccino deciſum fuit priuilegium conceſſum à Clem. prædicto in loco ſuæ obedientiæ præbuiſſe titulũ habilem ad præſcribendum iuncta quadraganario tempori ſpatio Ricciull. *lib.*9 *cap.* 4. *numer.* 10. Quando verò plures ſunt Papæ ſine certitudine veri Pontificis aliud eſt dicendum.

Reſp. Quando ſunt plures Papæ, & 32 ignoratur quis eorum ſit verus, & legitimus, tunc à ſingulis geſta vidẽtur valere in ſingulis eorum obedientijs, quod probatur, Tum quia hic locum habet illa regula *ex l. Barbarius ff. de offic. prætoris,* quod error communis, & titulus coloratus dant iuriſdictionem non habenti. Tum quia contendentes de Papatu credunt vnitatem Eccleſiæ, & capitis, ac proinde vnuſquiſque eorum alterum deſtruere conatur, vt Papatus reducatur ad ſuam vnitatem, & parati ſunt ſequi verum Papam, quando is declara-

clara-

clatatus legitimè fuerit, non peccant, neque propriè ſunt Schiſmatici inquit Armilla *ver. Schiſma num.2.* ergò eis nō deeſt poteſtas agendi, Tum quia Antipapæ tolerati æquiparantur excommunicatis toleratis, qui nondum carent iuriſdictione, & illorum geſta valere docent Abbas *in cap. 1. de Schiſm. num. 4.* Mar. Socinus, & Anania ibid. Franc. Marcus *deciſ.* 944. Cardin. *conſil.* 150. *num.* 17.

Quæres 24. An verus Papa durante Schiſmate debeat renuntiare Papatui
33 pro communi bono pacis?

Reſp. Negatiuè præcedēti capite *q.* 10.

Quæres 25. An Schiſmaticus gaudeat immunitate Eccleſiæ?

Reſp. Gaudet, quia in Bulla Gregorij non excipitur iſte caſus contra nō gaudentes, procedit ſi Schiſmaticus ſit purus, ſi verò adiunctam habeat hæreſim, priuatur priuilegio immunitatis reſpectu hęreſis, quę exprimitur in caſibus eorum, quibus non ſuffragatur immunitas Eccleſiaſtica Diana *p.6. tract.5. reſolut.*24. prope finem.

Quæres 26. Quibus pænis corporalibus puniendi ſint Schiſmatici?

Reſp. Schiſmaticus habens adiunctā
34 hęreſim pertinaciter in Schiſmate permanens degradandus eſt, & tradendus curiæ ſeculari pro vltimo ſupplicio, *cap. De liguribus* 42. *cap. Qualis* 43. 23. *q.* 5. Farinac. *q.* 184. *num.* 51. & eorum bona præſcribenda ſunt ex dictis iuribus. Domini, Magiſtratus, & omnes alij tàm Eccleſiaſtici, quam ſeculares tradendi ſunt curiæ ſeculari, qui Schiſma excitauerint, auxilium, &c. iuxta Bullam incip. *Cum ex Apoſtolatus*. Pauli IV.

Quæres 27. An Schiſmaticus ſit ſuſpectus de hæreſi, ac proinde ſubiectus tribunali Sanctę Inquiſitionis? Nulli du-
35 bium eſt, peccatum Schiſmatis ſpectare ad tribunal S. Inquiſitionis, quia ſecundum omnes vt plurimum adiunctam habet hęreſim, vel ſaltem de illa ſuſpectus eſt, ita Peit. *ad conſtit.* 9. *Pauli V. num.* 14. Controuertunt doctores an Schiſmaticus ſit ſuſpectus de hęreſi grauiter an tantum leuiter Eſſe ſuſpectū vehementer docent Simanchas *de Catholic. inſtitut. tit.* 58. *n.*8. Carena *p.*2. *tit.*3. *n.*36 Menoch. *lib.* 5. *præſumpt.*6. *n.* 24. Palaus *tom.*1. *tr.*6. *diſ.*4. *p.*9. *n.*9. Eſſe vero tantū leuiter docent Pegna *part. 2. direct. comment.* 73. Duardus *lib.* 2. *Bullæ can.* 1. *q.*156. *nu.*12. Souſa Aphor. *lib.*1. *cap.*20. *num.*13. cum his Diana *part. 4. tract. 7. reſol.*29. quamuis ex diuturnitate temporis atque poſſit, quod ſit vehementer ſuſpectus.

Reſp. Antipapa, & quiuis alius Schiſ- 36
maticus per ſeipſum inducens Schiſma aduerſus verum Pontificem, ſeu Eccleſiam, cum ſuis ſectatoribus eſt vehemēter ſuſpectus de hæreſi, quia in his Schiſma non contigit ſine hæreſi, vnde bene dicitur *cap. Inter* 26. 24. *q.* 3. *Cæterùm nullum ſchiſma eſt, niſi ſibi aliquam hęreſim contingat, vt rectè ab Eccleſia receſſiſſe videatur*. Et Origenes *Homil.9. in Ezechiel.* vocat ſchiſma, & hæreſim ſorores, Nam iſti indubitato exiſtente Summo Pontifice, & contendentes recedere ab Eccleſia conſtituendo ſibi vnū caput, & alium viuendi modum, certè præſumuntur credere, aut Romanam Eccleſiam non eſſe legitimam, aut eam recipere poſſe diuiſionem in vnitate fidei, & Sacramentorum, aut non habere legitimum caput, quæ omnia ſunt hæreſes, ergò ſuper his ex vehementer ſuſpectus. Si verò ſit ſermo de pluribus Antipapis dubijs, non videtur in his habere locum vehemens ſuſpicio, immo quandoque neque leuis, quia vnuſquiſque eorum putat ſe verum Papam contrà alterum procurando deſtructionem ſchiſmatis cum depoſitione alterius Antipapæ.

Quæres 28. An ſuſpectus de ſchiſmate præſumatur etiam ſuſpectus de hæreſi?

Reſp. Non, quia præſumptio ex præ- 37
ſumpto ſumi non poteſt, Farin. *vol.* 1. *conſil.* 55. *num.* 25. & *vol.* 2. *conſil.* 114.
*num.*40. ſed naſcitur ex facto certo, Bart. 38
*in l.*2. *S. Diuus, ff. de iure fiſci*, alijs citatis, & in terminis noſtris Carena *par.* 2. *de Apoſt. & Schiſ. num.*41.

Quæres 29. An & quomodo abiurare de-

debeat Schiſmaticus confeſsus, vel conuictus?

39 *Reſp.* Schiſmaticus communiter duo abiurare debet, primo ſchiſma formaliter, & in terminis; huius autem abiurationis forma exprimitur *cap. Quoties* 8. 1.*q*.7. Secūdo ſuſpicionem hæreſis iuxta quod apparet ſchiſmaticum eſse ſuſpectum. Ita omnes cum Sanctar. de hæreſi, *cap*.43. *dub*. 1. *num*.16. Souſa *lib*.1. *cap*.20. *num*.19. Carena *par*.2.*tit*.3.*n*.39. Diana *part*.4. *tract*.7. *reſolut*. 29. §.*Nota tamen*.

Quæres 30. Quibus pœnis ſoleāt puniri Schiſmatici, quando delictum eorum non patitur degradationem?

40 *Reſp.* Poſsunt puniri pœnis triremiū, carceris, relegationis, pæcuniæ, exilij, & huius generis, de quibus Farinaccius *q*. 184. *num*. 49. Decian. *lib*. 5. *crimin*. *cap*.67. Carena *par*.2. *tit*.3.*n*.51. Souſa *lib*.3. *cap*. 27. *n*.7.

Quæres 31. Quid dicendū de fautoribus, defenſoribus, & receptoribus Schiſmaticorum?

Reſp. Quamuis ex communi doctorū non incurrant pœnas contra Schiſmaticos latas, quia cenſuras præſertim non incurrunt, niſi exprimantur, quia pœnæ non ſunt extendendæ à perſona ad perſonam, & quod non incurrant excommunicationem Bullæ docent Sanchez *lib*.2. *cap*. 36. *num*. 16. Bonac. in Bulla *diſp*.1. *q*.2. *par*. 5. *num*.10. §.*Obſerua*, qui ſubdit incurrere aliam nulli reſeruatam in Bulla incip. Cum ex Apoſtolatus Pauli IV. cum alijs pœnis ibidem expreſſis. Souſa *lib*.1. *cap*.20. *num*.18. dicit bene, huiuſmodi fautores Schiſmaticorum, habere contra ſe aliquam hæreſis ſuſpicionem, quia vnitatem Eccleſiæ deſtruere videntur velle. 41

CAPVT

CAPVT OCTAVVM
DE APOSTASIA ET APOSTATIS.

SVMMARIVM.

1 *Apoſtaſia ab obedientia impropriè dicitur.*
2 *Apoſtaſia quid ſit?*
3 *Apoſtaſia non includit ex ſe ſtatum ad quem.*
4 *Apoſtata non eſt tranſiens ad Caluiniſtas.*
5 *Apoſtaſia, Hæreſis, & Schiſma differunt.*
6 *Accidentaliter tantum.*
7 *Sacrificans idolo præſumitur Apoſtata.*
8 *Apoſtata factus Iudæus, vel Paganus.*
9 *Rebaptizatus an Apoſtata.*
10 *Inualide baptizatus recedens non eſt Apoſtata.*
11 *Fingens ſe Baptizatum eſt in foro externo.*
12 *Coactus fidem negans Apoſtata eſt.*
13 *Vi præciſa inductus non eſt.*
14 *Coactus adorare idolum peccat.*
15 *Punitur licet non habeat errorem in intellectu.*
16 *Suſpectus de hæreſi.*
17 *Pœnæ Apoſtatarũ, quę & Hęreticorũ.*
18 *Apoſtata reuerſus recipiendus.*
19 *Renego fidem eſt Blaſphemia non Apoſtaſia.*
20 *Punire Apoſtatam ſolius Eccleſiaſtici.*
21 *Laicus cognoſcit purum factum exceptione.*
22 *Apoſtaſia ab obedientia quid ſit?*
23 *Quomodo ſpectet ad Inquiſitorem.*
24 *Poteſtatem in Eccleſia negans hæreticus eſt.*
25 *Apoſtaſia ab ordine quid?*
26 *Non ſubditur Inquiſitoribus.*
27 *Apoſtata à religione non punitur ab Inquiſitoribus.*
28 *Niſi duxerit vxorem, & tunc.*
29 *Suſpectus eſt vehementer de hęreſi.*

CAPVT OCTAVVM DE APOSTASIA, ET APOSTATIS.

APOSTASIA dicitur elongatio, rebellio, ſeu retroceſſio à profeſſione, & Apoſtata dicitur retro abiẽs, *cap. Non obſeruetis*, 16. 26. *quæſt.* 7. Quadruplicem ſtatuunt doctores Apoſtaſiam, à fide, ab obedientia, ab ordine & à religione; propriè autem loquendo, cum Apoſtaſia ſit derelictio prioris ſtatus ſuæ profeſſionis, videtur reſtringi ad
1 triplex genus, fidei, ordinis, & religionis, qui dicuntur tres ſtatus, quos dicitur deſerere ab illis recedes; qui vero ex contemptu, & ſuperbia non vult obedire, non dicitur recedere à ſtatu aliquo, nam adhuc eſt Chriſtianus, qui contemnit Dei, & prælatorum præcepta, ſicut & qui reſiſtit obedientiæ Epiſcopi, aut ſuperioris regularis, ideo Apoſtaſia in hoc ſenſu non ita propriè ſumitur. Hic autem agendum eſt de Apoſtaſia à fide tantum, ne excedamus limites noſtri inſtituti.

Quæres 1. Quid ſit Apoſtaſia à fide?

Reſp. Apoſtaſia eſt temerarius receſ- 2
ſus à fide ſuſcepta in baptiſmate; vt, quando quis ex Chriſtiano fit Iudæus, aut Paganus, vnde Iulianus ex hoc dicitur Apoſtata, quia de Chriſtiano redijt ad Gentilitatem. Ad perfectionem verò huius vitij Apoſtaſiæ non eſt neceſſarium, quod Apoſtata tranſeat ad
alienam ſectam, ſed ſatis eſt, quod re- 3
linquat ſuum ſtatum Chriſtianitatis abnegando fidem, ac proindè omnes fidei articulos. Igitur Apoſtaſia duo dicit, vnum eſſentiale, quod eſt relinquere ſtatum Chriſtianitatis, alterum non eſſentiale, ſed illi conſequens, acceſſum ad ſectam infidelitatis, & cũ prius poſſit ſtare ſine ſuo poſteriori, ſequitur Apoſtaſiam conſiſtere formaliter in receſſu à fide. Ita ex Bannez, & Valent. Sanch. *lib.* 2. *cap.* 7. *num.* 16.

Quæres 2. An accedens ad Sectam Caluini

Caluini v.g. dicatur hæreticus tantum, an etiam Apoſtata? Videtur ſic, quia fit tranſitus à ſtatu ad ſtatum, fidelis enim relinquit Chriſtianitatem, & adhæret Sectæ Caluiniſticæ, in qua nullatenus reperitur vera fides, neque ſalus.

4 *Reſp.* Nõ eſt Apoſtata, ſed hæreticus tãtum, quia ſic tranſiens non negat ſimpliciter fidem, & omnes articulos, ſed aliquos tantum, & in reliquis conuenit cum fidelibus; ex quo putant Caluiniſtæ, & Lutherani, & huius generis homines cæci ſe eſſe vera, & viua Chriſti membra, qui reuera non ſunt viuentes perdite ſub falſis dogmatibus; Apoſtata autem negat in totũ fidem, ergò in hoc ſenſu Caluiniſta non eſt dicendus Apoſtata, ſed tantum hæreticus; nec obſtat ratio in contrarium adducta, quia per illum tranſitum non derelinquitur in totum fides, ideo Apoſtaſia locum non habet.

Quæres 3. Quomodo differant inter ſe Schiſma, Apoſtaſia, & Hæreſis? Conueniunt autem in hoc, quod dicunt vitioſum receſſum in reſpectante ad Eccleſiam, nam per ſchiſma homo recedit ab vnitate Eccleſiæ, & capitis; per Apoſtaſiam relinquit totam fidem; per hæreſim aliquos fidei articulos diſcredit.

5 *Reſp.* Differunt, nam ſchiſma eſt formaliter diuiſio, & ſubtractio à Romano Pontifice per inobedientiam, quod eſt vitium contra Caritatem, ex dictis præcedenti capite. Apoſtaſia eſt receſſus totalis à fide, ac proindè vitium virtuti fidei oppoſitum ex toto; Hæreſis verò eſt receſſus partialis à fide; vnde vitium Apoſtaſiæ magis grauat delictum, quam Hæreſis, nam vitium Apoſtaſiæ totam fidei virtutem deſtruit, hæreſis verò ex parte tantum fidem minuit. Deindè reperiri poteſt ſchiſma ſine hæreſi ex dictis præcedẽti capite, vt patet exemplo plurium Pontificum eodem tempore inter ſe contendentium, quis eorum ſit verũ caput, vnde ad reſtituendam Eccleſiæ vnitatem ſub indiuiſibili capite vnuſquiſque eorum quærit alterius deſtructionem, vt Eccleſia reducatur ad debitam vnitatem vnius capitis. Apoſtaſia verò, Hæreſim ſemper coniunctam habet, immò talis eſt formaliter, quia totius fidei rationem deſtruit, ita quod valet dicere Apoſtaſia eſt hæreſi, quia pars continetur ſub toto, ſiquidem, Si Apoſtaſia eſt deſtructio totius fidei, ergò etiam partium fidei, ac proindè huius, & alterius articuli. Vnde valet dicere: Eſt Apoſtata, ergò eſt hæreticus, non autem è contra: Eſt hæreticus, ergò eſt Apoſtata. Ratio eſt, quia ex toto infertur pars in ipſo contenta, non è contra, quia pars nõ continet totum; iura enim habent, quod valet argumentum à toto ad partem, *l. Quæ de toto; ff. de rei vend.* Nau. *conſil.* 55. *de regular. num.* 1. Thomaſet. *reg.* 46. vbi eam explicat, & facit Reg. 80. Partem non eſt dubium in toto contineri.

Quæres 4. An allatæ differentiæ ſint eſſentiales? ſeu an Schiſma, Apoſtaſia, & Hæreſis differant inter ſe ſpecie, & eſſentialiter? Cõcedit Silu. & Camus apud Sanch. *lib.* 2. *cap.* 7. *num.* 16. Reliqui negant, quos ibidem Sanch. ſequitur, & alios plures citat Diana *par.* 4. *tract.* 1. *de immun. reſolut.* 12. ex eo, quod Apoſtaſia, & Hæreſis ſint vnum ſpecie peccatum, inferens, iudicem laicum non poſſe punire Apoſtatam, quia non poteſt punire hæreticum.

Reſp. Apoſtaſia, & hæreſis non differunt ſpecie, in qua habent rationem vnius, probatur, quia peccata ſpecie diſtinguuntur per oppoſitas virtutes, & perfectiones ſecundum omnes cum D. Thoma, 1. 2. *q.* 71. *art.* 1. ſed Apoſtaſia, & hæreſis vni tantum virtuti, quæ eſt fides, opponuntur, ergò ſpecie non differunt. Confirmatur ex illo communi axiomate, quia magis, & minus non mutant ſpeciem, *l. fin. ff. de fund. inſtr.* Thomas. *regul.* 22. Sed ita ſe habent Apoſtoſia, & Hæreſis, nam illa in maius ſe habet, quia totaliter opponitur fidei, hæc verò tantum ex parte; ergò non ſpecie, ſed tantum accidentaliter differunt; eſſentialiter verò differunt à ſchiſmate, cum ſit contrarium caritati, illæ verò fidei; ſed fides, & caritas ſunt duæ ſpecies virtutis, ergò & vitia illis oppoſita 6

poſita ſpecie differunt.

Quæres 5. An qui ſacrificat Dæmoni, vel Idolo, aut id fieri mandat ſit Apoſtata?

7 *Resp.* Affirmatiuè, quia huiuſmodi cũ Dæmonibus commercium includit negationem fidei, id enim primo diabolus ab homine poſtulat, quod fidem Chriſti neget. Ita D. Thom. 2. 2. *q.* 12. *art.* 1. Farin. *q.* 183. *num.* 17. Ricciull. *lib.* 6. *c.* 2. *n.* 3. Carena *par.* 2. *de Apoſt. tit.* 3. *n.* 6. Nota hic tamen, quod id abſolutè verũ nõ eſt, ſiquidẽ poteſt dari caſu, quod quis adoret Idolum, & tamen non dicatur in totum recedere à fide, immo ſtare ſimul poſſunt hæc duo, quod adoretur idolum, & quod fides non negetur, ſi quis cogatur id facere, quia adoratio perficitur illo actu externo, & fides per actum interiorem diſſenſus violatur. Nihilominus in foro externo habebitur, vt Apoſtata, & deſertor Chriſtiani nominis, quia ille actus externus proteſtatur directè idolatriam, & Apoſtaſiam; itaque omnis idolatra eſt Apoſtata, quia facit actum Apoſtaſiæ proteſtatiuum, nõ verò omnis Apoſtata eſt idolatra, quia Apoſtaſia eſſentialiter conſiſtit in receſſu à fide ex toto, etiam ſine acceſſu ad alienam ſectam, & ſine obſeruatione rituum illius, quamuis dici non valeat manere ſine exercitio, & obſeruantia falſæ religionis.

Quæres 6. An Chriſtianus tranſiens ad Iudaiſmum, ſeu Paganiſmum, vel ad Maumetanos ſit Apoſtata?

8 *Resp.* Affirmatiuè, quia is propriè dicitur Apoſtata, qui fidem in Babtiſmo ſuſceptam abnegat tranſeundo ad infideles, qui ſunt inimici nominis Chriſti. Ita omnes cum Farin. *q.* 183. *num.* 19. Ricciull. *lib.* 6. *cap.* 2. *num.* 3. Carena *par.* 2. *tit.* 3. *num.* 10.

Quæres 7. An ſe faciẽs de nouo Baptizare ſit Apoſtata? Ita Farin. *q.* 183. *n.* 18. Carena *par.* 2. *tit.* 3. *num.* 7.

9 *Resp.* Qui dubitat de valore ſui Baptiſmi licitè immo neceſſario illud repetit, quod ſolet adminiſtrari ſub conditione, vt tradunt omnes cum Bonac. *de Sacram. par.* 5 *num.* 20. Qui verò validè Baptizatus eſt, & Baptiſmum reiterat nõ eſt Apoſtata, quia non facit actum proteſtatiuum receſſus à fide, ſed potius intendit perſeuerantiam in religione Chriſtiana, vel ad hanc acceſſum; quidquid præcirati dicant ex *cap.* 2. *de Apoſt.* nam ibi non dicitur, quod ille Clericus, qui ſe fecit rebaptizari, fuerit Apoſtata, ſed ſolum decernitur, quod rebaptizatus pro recuperanda ſanitate nõ promoueatur, ſi delictum fuit publicum, niſi religionẽ ingrediatur; ſi occultum, poteſt promoueri. Peccauit igitur ille Clericus peccato ſacrilegij iteratione Sacramenti eidem iniuriam, & irreuerentiam irrogando. Reiterans Baptiſmum ſine neceſſitate eſt vehementer ſuſpectus de hæreſi, quia videtur credere reiterari poſſe, quod aſſerere hæreticum eſt definitum, *Seſſ.* 7. *can.* 9. *de Sacram.*

Quæres 8. An nulliter Baptizatus ſit verè Apoſtata tranſeundo ad ſectam infidelium?

Resp. Non eſt propriè Apoſtata ſicut ille, qui validè Baptizatus eſt, quia caret baptiſmo aquæ, per quod ſolemniter profitetur fides; nec obſtat quod habeat illud flaminis, nempè ex contritione adeptum, quod Patres vocant fidem Sacramenti ſufficiens ad ſalutem, ex *cap.* 2. *de presbit. non bapt. cap. Debitum de bapt. cap. fin. diſt.* 7. *de pœnit.* ex Caſtro *de hæret. lib.* 1. *cap.* 1. *dub.* 3. Ricciull. *lib.* 6. *cap.* 3. *num.* 3. quia hoc non ſufficit, cum per illud non ſolemnizetur fides, cuius negatio inducit Apoſtaſiam, & hereſim, vt Latius dicam *cap. ſeq. q.* 3. 10

Quæres 9. An qui fingit ſe baptizatum viuens inter Chriſtianos, ſi recedat, ſit propriè Apoſtata, & vt talis puniendus ſit?

Resp. Is in foro conſcientiæ, & apud Deum fidelis non eſt, quia caret baptiſmo, ac proindecum numquam fidem Catholicam habuerit, ab ea receſſiſſe dici non poteſt, neque conſequenter incidiſſe in Apoſtaſiam. In foro externo iſte cenſetur Apoſtata, & pro tali puniendus eſt, quod probatur, Tum quia talis quis præſumitur, in quali vita, & habitu reperitur, *cap. Si iudex* 12. §. *Iuſtum* 11

ſtum eſt, de ſent. excom. in 6. l. Item 15. *ff. de iniur.* Sed iſte viuit more,& habitu Chriſtiano, ergo ſi delinquit vt alter Chriſtianus puniendus eſt. Tum quia fingens ſe fidelem, & contra fidem ſentiens, magnam iniuriam irrogat religioni Chriſtianę, ergò tamquam illius deſertor puniendus eſt. Tum quia dum ſe geſſit Chriſtianum nō fuit expers honoribus, & pręmijs cum fidelibus, ergò retrocedens debet experiri infamiam,& pænas ſuę deſertionis, ęquum enim eſt, vt qui ſenſit commodum, ſentiat & incommodū. Ita Ricciull. *lib.6. cap.3.n.5.*

Quæres 10. An per vim, & metum coactus fidem abnegans ſit propriè Apoſtata?

12 *Reſp.* Qui corde credit, errorem in intellectu non habens ex vi præciſa coactus ad fidem abnegandam non eſt Apoſtata, nec peccat; ſi verò inducatur metu mortis, vel alterius mali ad eligendum abnegationem fidei verbis, aut factis, licet errorem non habeat in intellectu, peccat mortaliter, & ab Eccleſia punitur vt Apoſtata, niſi probet metum incuſſum, & tunc non obſtante ea probatione adhuc ſuſpectus dicitur eſſe de hæreſi, mitius tamen puniendus eſt.

13 Prima pars, qui vi pręciſa fidem factis abnegans nō ſit Apoſtata nec peccet, probatur, quia ex communi doctorum nullum eſt peccatum niſi voluntarium, ſed ex vi præciſa nullus dicitur voluntarie agere, immò nullatenus agere, ſed tantum pati, ius enim eſt maioris rei impetus cui reſiſti non poteſt, ſecundū iura, & Ariſt.3. *Æth. cap.* 2. violentum vocat illud, quod fit ab extrinſeco, paſſo vim nō conferente, igitur vis volūtariū omnino à ſe excludit, ſecūdū omnes cū D.Thoma 1. 2. *q.6. art.5.* Paucis, ſed clare de vi,& metu dixi *Reſolut.38.n.86* Vis autē hęc contingit, cū quis omnino reſiſtens ligatus circumciditur, vel eius genua ab alio flectuntur ante Idolum, aut manus ligatæ per alium mouentur ad incenſandum; ſi igitur is coactus his modis nullatenus peccat, neque poteſt dici incidere in Apoſtaſiā, quę eſt peccatum. Ita expreſsè habetur *cap. Maiores, de bapt.* ibi: *Sicut nec ille notam alicuius reatus incurrit, qui contradicens penitus, & reclamans thurificare idolis cogitur violenter.* Farinac. *q.* 183. *num.* 31. Ricciull. *lib.6. cap.5. num.2.*

Secunda pars, quod eligens abnegare Chriſtum, vt mortem euitet, peccet mortaliter, licet non habeat errorem in intellectu, probatur, quia in ijs, quæ ſunt intrinſecè mala cuiuſmodi ſunt abnegare fidem, Chriſtum verbis, aut factis Thurificando idola, patiendo circumciſionem, metus etiam mortis nullatenus excuſat à peccato, quia illicitū in ſe, & intrinſecè in nullo caſu poteſt fieri licitum, omnes cum Regin. *lib.* 11. *cap.8. num.* 75. Sair, *in Claui lib.2. cap.2. num.* 50. Eſt communis omnium ſententia cum Farin. *q.*183. *num.*22.*&* 31. Ricciull. *lib.* 6. *cap.5. num.* 5. Gloſſa *cap. Non ſolum* 83. 11. *q.*3. 14

Tertia pars, quod puniatur ab Eccleſia, probatur, Tum quia Eccleſiæ incūbit punire omnia peccata, vnde Paulus 1. ad *Timoth.5. Peccantes coram omnibus argue, & cæteri timorem habeant.* Tū quia cum Eccleſia nō iudicet de occultis, quæ intus latent, ſed de manifeſtis tantum *cap. Sicut* 33. *de ſim. cap. Tuanos eod.* ac proinde in caſu hoc cum manifeſtum ſit, abnegationem fidei per actum externum eſſe de ſe malam, præſumi poteſt, mala mente, & prauo corde factam fuiſſe, ſiquidem ex effectibus præſumitur de affectibus, *cap. Nec ſolo* 12.32. *q.5. c. Nuper* 4. *de bigam.* Tū quia metu mortis abnegans fidem redditur ſuſpectus de hæreſi vehemēter, vel leuiter, iuxta facti circumſtantias, ergò ſubditur in hoc iudicio Eccleſiæ. Ita Farin. *q.*183. *nu.*29. Ricciull. *lib.6. cap.5. nu.7.* probās igitur ſe metu mortis idolis Thus adhibuiſſe mitius punitur, quia ſicut metus minuit voluntarium ita æquum eſt, vt pæna minuatur, vt culpæ fiat proportionata. 15

Quarta pars, quod ſit ſuſpectus, patet, quia ſimiles actus de ſe ordinantur ad hæreſim, & Apoſtaſiam, quam & de ſe ſignificant, vnde ſi quis illos actus 16

ido-

idolatriæ, & abnegationis fidei faceret ſponte, à fortiori, vt Apoſtata, & hæreticus deberetur. Cenſetur etiam vehementer ſuſpectus, quando metus non eſt mortis, aut mutilationis, ſed alterius mali minoris. Pariter, ſi ceſſante metu perſeueret in illis actibus, huiuſmodi enim perſeuerantia arguit conſenſum mentis. Leuiter verò ſuſpectus præſumendus eſt, ſi ſe retrahat ab illis actibus, ceſſante metu. Adde aliam differentiā, quod docti præſumuntur vehementer ſuſpecti, quia ſciunt ex huiuſmodi factis ſequi negationem fidei; leuiter verò indocti, iuuenes, & mulieres, qui ignorāt hunc effectum & illis actibus ſequi. Ita colligo ex ſupra citatis doctoribus.

Quæres 11. Quibus pœnis efficiatur Apoſtata à fide?

Resp. Omnibus illis pœnis quas iura
17 ſtatuunt contra hereticum, Ita omnes cum Farin. *q.183. num.15.* Sanch. *lib.2. cap.7. num.18.* Ricciull. *lib.6. cap.4. n.4.* Souſa *in Aphor. lib.1. cap.8. nu.13.* Carena *part.2. tit.3. num.25.* & omnes alij apud citatos. Quare vide infra ſuo loco de pœnis, & applica his.

Duo obijci poſſunt contra hanc reſponſionem; vnum eſt, quia contra hereticos defunctos poteſt procedi vſque ad triginta annos, vt eorum memoria damnetur cum præſcriptione bonorum *l. Manicheus C. de hæreſi l. quiſquis C. ad legem Iuliam Maieſt.* ſed contra Apoſtatam non niſi infra quinquænnium à die mortis, *l. Apoſtatarum C. de Apoſt.* Alterum eſt, quod hæretico redeunti ad fidem parcitur, non verò Apoſtatæ, cuius delictum per penitentiam non tollitur, *l.3. C. de Apoſt. l. Manicheos C. de hæret.* Habet hæc ex doctoribus Ricciul. *lib.6. c.4.* & reſpondet. Ego dico Apoſtatas omnes pœnas hæreticorum incurrere, niſi aliter diſponatur in iure, vt tādem concludit ille in fine citati capitis. De pœnis contra Apoſtatas Farin. *q.183. §.4*

Quæres 12. An Apoſtata ad fidem reuerſus ſit recipiendus? Si inſpiciatur allegata lex non videtur recipiendus, quia Apoſtaſiæ flagitium nulla pœnitentia obliteratur. Sed quidquid ſit de hoc rexru iuris ciuilis, qui attendendus non eſt, ſi tamen loquitur de redeuntibus ad fidem, eorum cognito errore, & venia petita.

Resp. Eſt recipiendus, quia mater Eccleſia benigna eſt, & miſericors nulli claudens gremium redeunti ad pœnitentiam, *l. fin. C. de ſum. Trinit.* Deinde S. Petrus fuit Apoſtata, quia Chriſtum negauit, *cap. Non ſolum 83.1 1. q.3.* & tamen fleuit amare, & ei Chriſtus pepercit, & ſuper plebem ſuam eum principē conſtituit. Præterea *cap. Quidam 4. de Apoſt. & cap. Contra Chriſtianos 13. de hæret. in 6.* coguntur redire, ergò à fortiori ſponte comparentes ſunt recipiendi. Hanc ſententiam certiſſimam vocat Carena *part.2. tit.3. num.22.* 18

Quæres 13. An proferens huiuſmodi verba: *Renego Chriſtum, & fidem eius*, ſit Apoſtata? Videtur quod ſic, quia Apoſtaſia eſt formalis receſſus à fide ex toto; ſed qui renegat fidem, & Chriſtum, ſine dubio recedit à fide, & Chriſto, verba enim eum effectu ſunt accipienda, exuulgatis iuribus, & indicant id, quod fit; aut quod dicitur, nimirum abiectionem fidei.

Resp. Illa verba communiter interpretantur, vt ſonent in Blaſphemiam, quia derogant honori Dei, vt docet omnes cum Sanch. *lib.2. cap.32. num.11. & 36.* Lazar. *de Blaſph. q.7. nu.6.* Carena *part.2. tit.7. num.8.* ſiue illa proferātur ex cōſuetudine, ſiue ex ira, his enim duobus modis ſolet contingere, vt ſuo loco dicam. Quod ſi quis extra iram, animo quietus proferret illa verba, valdè ſuſpectus eſſet de Apoſtaſia, quia in mente videtur habere id, quod ore profert; verba enim noſtra ſunt ſigna eorū, quæ in anima habemus; & anima quieſcendo maximè intelligit, ergo præſumendum eſt de receſſu à fide, quod proteſtantur, & indicant illa verba. 19

Quæres 14. An Apoſtaſiæ delictum ſpectet tantum ad Inquiſitores, itaut nullus laicus in ea ſe ingere non poſſit?

Resp. Ad ſolos Eccleſiaſticos iudices Epiſcopū, & Inquiſitorem ſpectat, quia eſt 20

eſt eiuſdem ſpeciei ex probatis *q.4.* conſequenter eiuſdem iuris, vnde in iure *cap. Vt inquiſitionis* 18. *de hæret. in* 6. §. *Prohibemus*, expreſsè laici arceantur ab hoc officio. Ita multis citatis Carena *part.2. tit.3. num.*13. Diana *par.4. tract.1 reſolut.*12.

Subiungit Carena §.*V.* iudicem laicū non poſſe eſſe iudicem quæſtionis facti, an quis ſit, vel fuerit Apoſtata, vel hæreticus, quia habet admixtam quæſtionem iuris, ratione cuius eſt incapax, ſed tantummodo poſſe eſſe iudicem quæſtionis puri facti obiecti per modum exceptionis, an ſit, & fuerit condemnatus, & denuntiatus hæreticus, non ad effectū puniendi, ſed illum excludendi à iudicio, & hoc probat per *cap. Intelleximus, de iudic.* vbi, ſi coram iudice laico opponatur Actori, quod non poteſt ſtare in iudicio, quia eſt excommunicatus. Si actor dicat numquam fuiſſet ex cōmunicatum, poterit iudex laicus recipere teſtes probantes excommunicationem, vt inde ſciat, an iuxta fuerit exceptio, id enim eſt merum, & purum factum. Si verò Actor dicat, inualidam fuiſſe eam excommunicationem, iudex laicus non poteſt ſe ingerere, quia id habet admixtam quæſtionem iuris. Placet eius opinio, qui nihil cognoſcit de quidditate, & circumſtantijs cenſuræ, neq; Eccleſiaſticam ſententiam alterare intendit, aut ſibi ſubijcere ſuperiorē Eccleſiaſticum, & illa exceptione prout iacet vti mediātibus teſtibus, qui de illa notitiam habent. Confirmatur, quia iudex laicus vti poteſt fide baptiſmali per teſtes ad probandum ætatem in ordine ad excludendum, vel approbandum aliquem in iudicio.

Quæres 15. An Apoſtata ab obedien-
22 tia ſubijciatur iudicio Inquiſitorum. Ille dicitur Apoſtata ab obediētia, qui ex ſuperbia, & contēmptu non vult obedire præceptis Dei, & ſuperiorum, *ex tit. de maior. & obed. cap. Si quis, cap. Illud.* Gloſ. *ver. Apoſtaſia cap.1. de Apoſt.* Angel. Silu. Tab. *ver. Apoſtaſia*, Farinac. *q.*183. *n.*53 *&* 54.

23 *Reſp.* Apoſtata ab obedientia præciſè ex ſuperbia, aut contemptu, aut ex alio fine, puta, quia præceptum ſibi videtur arduum, incommodum, & graue non ſubditur iudicio Inquiſitorum, quia in his caſibus locum non habet hæreſis, nec illius ſuſpicio, quæ ſunt obiectum, & materia circa quam ex officio procedit Inquiſitor; & in hoc nulla difficultas; Quod ſi obedire nolit, quia putat in Eccleſia Dei non eſſe poteſtatem apud illius prælatos, ſeu Papam non habere poteſtatem condendi leges, ex his motiuis non tantum eſt Apoſtata ab obediētia, ſed etiam hæreticus, eſt enim error in fide diſcredere poteſtatem in Eccleſia Dei, contra auctoritatē Sacræ Scripturæ ad Titum 3. *num.*1. *Admone illos Principibus, & poteſtatibus ſublimioribus ſubditos eſſe.* Ad Hebr. *cap.*13. *num.*17. *Obedite Præpoſitis veſtris, & ſubiacete eis.* Eſt igitur de fide credendum in Eccleſia Dei eſſe poteſtatem condendi 24
leges, & præcipiendi, aliter diſcredens, & inobediens eſt Apoſtata ab obedientia, & hæreticus, Ita doctores cum Angel. *ver. Apoſtaſia num.* 1. Silu. *num.* 3. Armilla *num.* 5. Tabien. *num.* 7. Farin. *q.* 183. *num.* 56. Inobediens autem præciſè non præſumitur hæreticus, ſed potius contemnere ſui ſuperioris iuſſionē, aut non obedire ad difficultatem præcepti, vel in odium ſuperioris, contra quem, eſt male affectus.

Quæres 16. An Apoſtaſia à Clericali ſtatu puniatur ab Inquiſitoribus? Eſt 25
autem Apoſtaſia ab ordine tranſitus temerarius ab ordine ſacro ad ſtatum Laicalem cū dimiſſione habitus, & tonſuræ ſine animo reuertendi ad ſtatū Clericalem. Ita omnes cum D.Thoma 2. 2. *q.12. art.*1. Peſant. *diſp.*3. Farinac. *q.*183. *n.*115. Requiritur ergo dimiſſio vtriuſque ex veriori Sententia, Ang. *ver. eod. num.*1. Silu. *num.*5. Armill. *num.*8. Hæc autem Apoſtaſia vtrumque ſtatum includit ordinis Clericalis in ſacris tamquam terminum à quo, & Laicalem, ad quem tranſit; vnde tranſiens ad ſtatum regularem non dicitur Apoſtata, neque ſi ex diſpenſatione Pontificia ſtatum relinqueret, quia Apoſtaſia contrahitur ex teme-

temerario receſſu. Non eſt autẽ neceſſe, quod ducat vxorem, quia ſufficienrer ſine matrimonio dicitur tranſiſſe ad ſtatum Laicalem, per hoc tamen dicitur magis ſe elongare à ſtatu Clericali, & clarè probatur Apoſtaſia ab ordine, Farin. *de communi q.*183.*num* 70. In minoribus conſtitutus non dicitur Apoſtata reliquens ſuum priorem ſtatum, nec peccat retrocedendo, quia ordinatio in minoribus non conſtituit ſtatum firmũ, & immutabilem, ſed liberum relinquit, vt antequam quis maioribus initietur tempus habeat ad deliberandũ velit ne proſequi ſtatum cœptum, an retrocedere, quod in iure non damnatur, ſed permittitur, *cap. Quiſquis* 5. *diſt.* 50. *cap. Clericus* 6. *de vita, & honeſt. cler.* Habens verò beneficium licet in minoribus dicitur Apoſtata, & cogitur ad reſumendum habitum, Farin. *q.* 183. *num.* 132. dic tu in praxi nõ vocari, ſed melius priuari beneficio, quia non videtur inclinare ad hunc ſtatum, ſed potius illum contemnere. Farin. *q.* 183. *num.* 123. refert diuerſas pœnas contra Clericos Apoſtatantes nimirum quod ſint infames, excommunicati, ſine priuilegio Clericali, & perdunt benefica ipſo iure. Sed illa excommunicatio ipſo iure nullibi reperitur. His præpoſitis.

26 *Reſp.* Apoſtata ab ordine Clericali in nullo caſu ex his ſubditur Tribunali S. Inquiſitionis, quia nec eſt hæreticus, neque de hæreſi ſuſpectus. Ita Locatus, *ver. Apoſtata*, Decian. *lib.* 5. *cap.* 71. alij cum Farin. *q.* 183. *num.* 126. niſi putaret, ſic recedẽdo nullatenus peccare, & ideo id ſibi licere.

Queres 17. An Apoſtata à religione ſubdatur iuriſdictioni Inquiſitorum? De Apoſtaſia à religione fusè tractaui *Reſol.* 41. ideo illuc lectorem remitto.

27 *Reſp.* Religioſus Apoſtata, ſi nullum aliud delictum habeat adiunctum, non ſubditur Inquiſitoribus, ſed à ſuis ſuperioribus puniendus eſt, quod ſi ducat vxorem ſiuè clam, ſiuè palam ſubditur Inquiſitoribus puniendus, præterquam quod eſt excommunicatus.

Prima pars, quod religioſus Apoſtata ſubdatur ſuis ſuperiotibus regularibus, certa eſt, non ſolum ex inſtituto ſingulorum ordinum, ſed etiam de iure communi, *cap. fin. de regul.* Appoſtata enim ex hoc non perdit ſubiectionem, cum ex ſuo delito non debeat referre commodum, & exemptionem, ſed magis ſubijci, & puniri ab eo, cui obedientiam, & permanſionem in religione promiſerat. Cõfirmatur, quia hoc delictum non eſt hæreſis, neque ſuſpicionem hæreſis importat, ergo ſolis prælatis regularibus eſt ſubiectum.

Secunda pars, quod Apoſtata coniu- 28
gatus ſubdatur Inquiſitoribus, tenetur
à Rodr. *tom.* 3. *q.* 1. *art.* 1. cum ſuo Com-
pend. *reſol.* 93. Peirin. *ad conſtit.* 9. *Pauli V.*
num. 20. Diana multos referens *par.* 4.
tract. 7. *reſol.* 5. Carena *par.* 2. *tit.* 17. *n.* 10.
Farin. *q.* 183. *num.* 71. Ratio eſt, quia
Religioſi profeſſi, & Clerici in Sacris ſunt
ſuſpecti de hæreſi, & quidem vehemen-
ter; quia per hoc factum videntur ap-
probare hæreſim neotericorum hæreti-
corum, qui vota religioſorum damnant,
& aſſerunt licere matrimonium illis, fa- 29
cere autem opera ex genere ſuo mala
ab omnibus ferè hæreticis commenda-
ta arguit vehementer ſuſpicionem hæ-
reſis, ex Soto *in Relect. de hæreſi*. Ex ſtilo
Inquiſit. Hiſpanicæ ſuſpecti non torquẽ-
tur, ſed abiurant de leui regulariter, &
puniuntur pœnis contrahentium binas
nuptias. Quandoque etiam de vehe-
menti ſunt ſuſpecti, quando Clericus,
aut religioſus ſunt de Prouincia Luthe-
ranæ hæreſis, quia per hoc videntur ap-
probare eam hæreſim ex Palao, referen-
te Diana loco citato.

Tertia pars de excommunicatione nulli reſeruata habetur *Clem.* 1. *de cõſang.* Nauar. *cap.* 27. *num.* 141. Caiet. *cap.* 47. Sair. *lib.* 3. *cap.* 33. *num.* 34.

CAPVT

CAPVT NONVM.
DE HAERESI, ET HAERETICIS.

SVMMARIVM.

1 *Infidelitas triplex.*
2 *Infidelis priuatiuè, & contrariè.*
3 *Hæreſis dicitur de electione.*
4 *Et ab hærendo.*
5 *Hæreſis definitio.*
6 *Error intellectus.*
7 *Falſa propoſitio contra fidem.*
8 *Error, eſt voluntarius.*
9 *Voluntarium definitur.*
10 *Error voluntarius, & pertinax idem.*
11 *Error aſſertus, non narratus.*
12 *Baptizatus tantum poteſt dici hæreticus.*
13 *Hæreſis error contrarius fidei.*
14 *Non in totum, ſed ex parte.*
15 *Baptiſmum validum neceſſarium ad hæreſim.*
16 *Non ſufficit illud flaminis.*
17 *Catecumenus diſcredens non eſt hæreticus.*
18 *Neque pœnis Eccleſiaſticis ſubditus.*
19 *Cogendus non eſt ad fidem, ſed exhortandus.*
20 *Nulliter Baptizati non ſubduntur pœnis.*
21 *Cogendi ſunt ad verum baptiſmum.*
22 *Pertinacia eſt de ratione hæreſis.*
23 *Quid illa ſit.*
24 *Hæreſis in inſtanti temporis committitur.*
25 *Pœnitens ſtatim adhuc eſt hæreticus.*
26 *Ignorantia definitur, & diuiditur.*
27 *Iuris & facti ignorantia explicatur.*
28 Facti non iuris ignorantia excuſat: *exponitur.*
29 *Ignorare ius dicitur lata culpa.*
30 *Et dolo æquiparatur.*
31 *Ignorantia iuris excuſat in ſex caſibus.*
32 *Ignorantia contra fidem iuris, & facti.*
33 *Ignorantia ſolum inuincibilis excuſat.*
34 *Hæc explicatur, & declaratur.*
35 *Excuſat à cenſuris, & irregularitate.*
36 *Vincibilis ignorantia explicatur.*
37 *Non excuſat à peccato, nec à pœna.*
38 *Niſi lex exprimat præſumptionem.*
39 *Aliqui tenent ſimpliciter Craſſum non excuſare.*
40 *Tenuis ignorantia ex ſolo veniali.*
41 *Comitans ignorantia quid?*
42 *Affectata definitur.*
43 *Non excuſat à quoquam.*
44 *Aequiparatur ſcientiæ.*
45 *Ignorantia craſſa excuſat ab hæreſi ſecundum aliquos.*
46 *Nequaquam ſecundum alios.*
47 *Quos Author ſequitur.*

48 *Cognitio qualibet etiam dubitatio ſufficit ad hæreſim.*

49 *Pertinacia non eſt ſpeciale hæreſis.*

50 *Ignorantia vt dicatur vincibilis prærequirit cognitionem aliquam.*

51 Scire, & debere ſcire paria. *Si præceſſit aliqua ſaltem dubitatio.*

52 *Pertinacia hæreſis adæquate definitur.*

53 *Ignorantia craſſa neutro foro excuſat.*

54 *Admonitio de hæreſi non eſt neceſſaria, ſed cognitio.*

55 *Tenens ſcienter contra fidem hæreticus eſt, licet paratus.*

56 *Nolens credere viro docto eſt hæreticus.*

57 *Epiſcopis, Inquiſitoribus, & alijs credendum in rebus fidei.*

58 *Cito credens leuis eſt corde, explicatur.*

59 *Articuli nondum definiti ſunt in opinione.*

60 *Fides ſufficienter propoſita Hębreis, & Hęreticis, quomodo?*

61 *Signa tria probantia fidem noſtram eſſe bonam, alias non.*

62 *Infideles à nobis remoti efficaciter edocendi.*

63 *Opinio credita probabilis contra fidem nulla eſt.*

64 *Patiens tentationes inuitus non eſt hęreticus.*

65 *Proteſtatio vtilis ſcrupuloſis.*

66 *Hęreticus eſt paratus ab Eccleſia corrigi, ſi conuincantur.*

67 *Hęreſis ſola mente committitur.*

68 *Non eſt hęreticus aſſerens hęreſim, quam non credit.*

69 *Negans propoſitionem, quam falſo putat de fide non eſt formaliter hęreticus.*

70 *Fidem violans non ſemper hęreticus.*

71 *Propoſitionem falſam credens veram de fide definitam non eſt hęreticus.*

72 *Ad hęreſim non requiritur formalis cõtradictio Eccleſię.*

73 *Paruitas materię hic locum non habet.*

74 *Dubius in fide eſt hæreticus.*

75 *Non crederem, licet hoc eſſet de fide, hæreticus eſt.*

76 *Hęreticus non eſt diſcredens articulum priuatim reuelatum.*

77 *Chriſtum riſibilem negan præſumptus hęreticus.*

78 *Proferens verba ioco, ita, non eſt hęreticus.*

79 *Verba ambigua in bonum ſenſum trahuntur.*

80 *Ioco facta peccatum, nec pœnam inducunt.*

81 *Rea mens facit ream linguam.*

82 *Corrigere ſe ſapientis eſt.*

83 *Proteſtatio fidei ne quis præſumatur hæreticus.*

84 *Auctoris proteſtatio fidei.*

85 *Libros componens vtiliter addit proteſtationem.*

86 *Proteſtatio eſt, eorum quę ab animo pendent.*

87 *Libros componens excuſatur.*

88 *Libris damnatis, non ideo nomen Auctoris.*

89 *Proteſtato quando non reuelat proteſtante.*

90 *Manifeſtus, vel occultus hęreticus quis*

91 *Hęreſiarcha quis dicatur?*

92 *Seculari curiæ traditur.*

93 *Non negantur Sacramenta.*

94 *Relapſus hęreticus quis dicatur?*

95 *Laicus iudex, cui traditus fuit Relapſus, ſimpliciter debet exequi ſine cognitione cauſę.*

96 Re *in compoſitione reduplicat actum eiuſdem ſpeciei.*

97 *Relapſus prę ſumptiuè dicitur quis quatuor modis.*

98 Simpliciter, & generaliter *idem.*

99 *Relapſus non eſt ex ſolis ſuſpicionibus.*

100 *Præſumptio non ſumitur ex præſumpto.*

101 *Relapſus non dicitur, qui negauit Paradiſum, & poſt immortalitatem animæ.*

102 *Præſumptio non habet locum vbi veritas.*

103 *Præſumptio cedit veritati.*

104 *Hæreticus pœnitens quis dicatur, & quando illi parcitur.*

105 *Pœnitentia vera quæ præſumatur.*

106 Continuo, Confeſtim *quid importent?*

107 *Pœnitentibus in certis caſibus non parcitur.*

108 *Affir-*

108 *Affirmatiuus hæreticus quis dicatur?*
109 *Negatiuus quis?*
110 *Traditur curiæ ſeculari.*
111 *Obliuio quando præſumatur.*
112 *Impœnitens quis dicatur?*
113 *Reuocatio confeſſionis quando admittatur.*
114 *Reuocatio ſimpliciter facta non videtur admittenda.*
115 *Hæreticus in dubio non præſumitur mutatus.*
116 *Credens hæretico eſt formaliter hæreticus.*
117 *Quomodo Caluiniſtæ expediendi?*
118 *Compellendi ad fidem abiuratione errorum.*

CAPVT NONVM.
DE HAERESI, ET HAERETICIS.

1 INFIDELITAS genus eſt ad Iudaiſmum, Paganiſmum, & Hæreſim, quia hęc tria dicunt carentiã fidei, quorũ importat Infidelitas.
2 Solet autem Infidelitas accipi duobus
modis; vno, negatiuè qualis cenſetur eſ-
ſe in eo, qui de fide numquam audiuit,
ideo vocatur infidelis negatiuè, & reſpe-
ctu huius carentiæ non dicitur peccare;
altero modo contrariè quis dicitur infi-
delis, qui ſcilicet de fide cognitionem
habet, ſed illi aduerſatur nolens aſſen-
tiri, cuiuſmodi ſunt Iudæi, Turcæ, & Gẽ-
tiles multi fidei Catholicæ notitiam ha-
bentes, & illi nolẽtes credere, prout dixi
cap. 1. *num.* 85. De Hæreſi tantum hic
agendum eſt, de qua.
3 *Quæres* 1. Eius Erymologiam?
*Reſp. Hæreſis ab electione dicitur, quod
ſcilicet eam ſibi vnuſquiſque eligat diſci-
plinam, quam putat eſſe meliorem.* Inquit
S. Hieronymus relatus *cap. Hæreſis* 27.
24. *q*. 3. Licet Hæreſis dicat electionem
melioris ſententiæ, ac proindè dicere
etiam poſſit de Catholica doctrina, quã
Paulus *Act.* 24. *num.* 14. aſſerit quoſdam
vocare Hæreſim, nihilominus apud Ca-
tholicos vſu receptum eſt, quod accipia-
tur pro falſo dogmate contra fidem Ca-
tholicam. Dic tu vocari Hæreſim ab
Hærendo, quia firmiter inhæret intelle- 4
ctui malè ſentientis de fide, in quo tam-
quam hædera paulatim radices figit, &
ſuccreſcit in graue damnum religionis
Chriſtianæ, & ita illi coniuncta eſt, vt in
ea obſtinate, & pertinaciter ſe habeat.
Quæres 2. Quid ſit Hæreſis?
Reſp. Eſt error intellectus voluntariè 5
aſſertus ab homine Babtizato ex parte
contrarius fidei Catholicæ. Hæc defi-
nitio in re non diſcrepat ab alijs per do-
ctores traditis, quas ad verbum refert
Farin. *q*. 178. initio. Explicandæ ſunt ſin-
gulæ particulæ.
Dixi primo, quod hæreſis eſt error in- 6
telle-

tellectus, quia cum ſit ſub genere vitiorum, nonniſi vitium, & errorem producere poteſt, ſicut è contra fides, cui opponitur, cum ſit virtus, neceſſario habet gignere actum virtutis, qui erit verus aſſenſus contrarius errori, & falſitati. Error autē iſte eſt actus falſus intellectus praue ſentientis conſiſtens in diſcredere ea, quæ pertinent ad fidem. In iure autem Hæreſis vocatur error *cap. 1. 2. 3. 24. q. 1. cap. Qui 32. 24. q. 3. cap. Qui 2. de hæret.* dicitur peruerſum dogma *cap. Inter 26. 24. q. 3.* falſa, & noua opinio ex vana gloria, & affectu principiandi *cap. Hæreticus 28. 24. q. 3.* Vnde benedixit Cyprianus *lib. 1. Epiſt. 3.* ibi.

Neque enim aliunde hæreſes ortæ ſunt, aut natæ ſunt ſchiſmata, quam inde, quod Sacerdoti Dei non obtemperatur, nec vnus in Eccleſia ad tempus Sacerdos, & ad tempus iudex vice Chriſti cogitatur. Igitur de ratione ſubſtantiali hæreſis eſt, quod ſit
7 error, ſeu propoſitio falſa, peruerſum dogma, omnimoda carens veritate.

8 Dixi ſecundo, quod hæreſis eſt error voluntarius, quia cum iſte error ſit peccatum, neceſſarium eſt, quod ſit voluntarium, ſiquidem voluntarium eſt de ſubſtantia peccati, quia nullum peccatum niſi volūtarium ſecundum D. Aug. & D. Chryſoſtomum relatum *cap. Sicut enim 10. 32. q. 5.* Voluntarium autem
9 ſecundum Ariſtot. eſt id, quod eſt in agente cognoſcente ſingula, in quibus eſt actio, conſequenter, vt quis dicatur commiſiſſe peccatum hæreſis, nec eſſe eſt, quod ſciat, & aduertat ſe errare in fide, & diſcredere aliquid eorum, quæ Eccleſia præcipit eſſe credenda, aliter actus huius erroris non eſſet voluntarius, ſi errans ignoraret ſuum dictum, & errorem eſſe contrarium determinatis
10 de fide. Vnde dicere, quod hæreſis eſt error voluntarius idem eſt ac dicere, eſt error pertinax, nam ille dicitur hæreticus pertinax, qui licet ſciat, & aduertat, ſeu dubitet ſe dicere aliquid contra fidē, nihilominus vult tenere hunc errorem contra fidem. Ille igitur eſt hæreticus voluntarius, & pertinax qui tenet aliquid quod ſcit, vel dubitat eſſe contra Catholicam fidē, ſeu qui ſcit ſuam opinionem eſſe contrariam Eccleſiæ Catholicæ. Sed de hac pertinacia infra, *quæſt. 5.*

Dixi tertio, quod hæreſis eſt error aſſertus, nam quis non euadit hæreticus per ſolam narrationem hæreſis, quia hoc modo doctores de hac materia tractantes, & hæreticorum errores confutantes, eſſent hæretici, quia illorum falſa dogmata inpugnare nequeunt ſine illorum relatione, & narratione, fit ergo quis hæreticus per aſſertionē, & aſſenſum proprij intellectus falſi alicuius dogmatis contra fidem. Ex quo infertur, hæreſim conſiſtere in iudicando, ſeu dicendo aſſertiuè aliquid ſcienter contra fidem, non autem in faciendo aliquid contra eādem, vt lacerando imagines, adorando Idola &c. Verum quidem eſt quod ſimilia facta ſunt ſignificatiua hæreſis reddentia perpetrantes illa ſuſpectos vehementiſſimè de hæreſi, vt docent omnes, cum quibus infra. 11

Dixi quarto, quod hæreſis incurritur ab homine Baptizato, ab homine quidem, quia ad eius perpetrationem requiritur error, & falſitas ex parte intellectus, & conſenſus pertinax ex parte voluntatis, quæ duæ potentiæ reperiuntur in homine, & non in cæteris animantibus, quæ ideo ſūt incapacia hæreſis. Eſto verò Angeli vtraque ſint potentia præditi tam boni, quam mali, quia tamen illi, cum ſint in gratia confirmati, & beati, errare non poſſint, hæretici non ſunt præterquam quod in illis fides non eſt, ergo neq. hæreſis locum habere poteſt, iſti verò, quia ſunt peruerſi, licet male de fide ſentire poſſint, & non ſunt tamen dicendi hæretici, quia non ſunt Baptizati, neque ſubdi poſſunt Eccleſiaſticis obligationibus, ſicut nec boni, ideo in illis Hæreſis locū non habet. Vt quis ſit hæreticus neceſſe eſt, quod ſit baptizatus, quia per hęreſim quis dicitur aduerſari, & contrariari fidei, quam in baptiſmate recepit; ergo qui illa caret defectu baptiſmi eidem fidei aduerſari non dicitur. 12

Dixi quinto, quod hæreſi debet eſſe 13
error

error contrarius fidei, per quod alij errores, qui fidei non opponuntur, ſed alijs virtutibus diſtinguuntur ab hæreſi. Omne autem vitium aduerſatur alicui virtuti, cuius deſtructionem intendit, & ſicut fides inclinat ad credenda ea, quæ ab Eccleſia proponuntur credenda, ita hæreſis vitium illi oppoſitum inclinat ad diſcredendum ea, quæ ad fidem ſpectant, fidei munus eſt cõſeruare res credendas à fidelibus, hæreſis verò propriũ eſt eaſdem deſtruere.

14 Dixi ſexto, quod hæreſis ex parte, & non in totum eſt contraria fidei, quia qui diſcrederet omnes articulos, ac proindè omnem fidei rationem, quæ ex illis componitur, non diceretur ſimpliciter hæreticus, ſed propriè Apoſtata, vt ſi quis ex Chriſtiano fieret Iudęus, vel Paganus, Turca, vel Gentilis, iuxta quod dixi pręcedenti capite.

Quæres 3. Vt quis incidat in hæreſim an neceſſarium ſit vt Baptiſmate ſit initiatus, & quo? Triplex baptiſmum, fluminis, flaminis, & martyrij, de hoc tertio non eſt ſermo, quia per illud homo moritur pro fide Chriſti, ideo amplius peccare non poteſt, neque incidere in hæreſim, reſtat difficultas de duobus reliquis.

15 *Reſp.* Ad incurrendum hæreſis crimẽ neceſſarium eſt validum baptiſma fluminis, per quod fides Catholica ſolemniter profitetur, quare ficte, ſeu inualide baptizatus, licet poſtea habeat baptiſmũ flaminis diſcredens articulos fidei non eſt hæreticus, ſed Iudaiſmum, vel Paganiſmum perpetrare dicitur, ſimiliter Cathecumenus hæreticus non dicitur diſcredens myſteria fidei, ſed adhuc iudaizare, vel paganizare iuxta ſectam, quam ſequębatur, antequam fieret Cathecumenus.

Prima pars, quod inualidè, vel fictè baptizatus non dicatur propriè hæreticus, ſuadetur, Tum, quia ſecundum D. Thom. ab omnibus receptum 2.2. *q.*10.*art.*5. ſpecies infidelitatis ſunt tres, Hæreſis, Iudaiſmus, & Paganiſmus, quã diſtinguit per ordinem ad fidem profeſſam, & ſuſceptam in baptiſmate, vel non profeſſam, neque receptam, qui igitur fidem non receptam impugnat committit peccatum Paganiſmi ſic peccant Pagani, Maumetani, & Gentiles, qui verò fidei receptæ in vmbra, & figura aduerſatur, peccat Iudaiſmi peccato, hoc criminis genere inficiuntur ſoli Iudæi; qui fidem receptam in manifeſtatione veritatis negat, dicitur hæreticus, & is vocatur ſolus Chriſtianus ex vero, & valido baptiſmo aquæ, in hoc enim manifeſtatur veritas fidei. Sicut enim homo caractere fidei in baptiſmo ſuſcepto Chriſtum profitetur, ita & eidem aduerſari dicitur ille tantum hac ratione, qui Chriſtum non profitetur caractere fidei recepto in baptiſmate, vt tradit Caiet. ibid. *q.* 11. *art.* 1. Ex his deducitur inualidè, aut ficte baptizatum fidem nullatenus profiteri in manifeſtatione veritatis. Nec placet reſponſio Becani *cap.* 14. *de fide* *q.*2. *num.* 5. dum explicat ea D. Thomæ verba: *In veritate*, ideſt, *Non in vmbra, & figura*. Quia eſto aliàs hæc bona ſit interpretatio, tamen hic non facit ad propoſitum, quia intelligitur proportionaliter in ordine ad fidem Iudæorum, qui ſicut ſuam fidem profitebantur per Sacramentum circumciſionis, quod erat ſignum fidei vniens homines Cõgregationi fidelium, ex D. Thom. *par.*3.*q.*70. *art.* 1. ita qui fiunt Chriſtiani fidem Chriſti profitẽtur per baptiſmum, quod vocatur Sacramentum fidei, ergò ſicut fides Hebræorum, licet in vmbra, & figura non erat ſine circumciſione, ita neque Catholicorum fides dicetur ſuſcepta in veritate, niſi per receptionem baptiſmi. Tum, quia inualidè baptizatus, ſeu ficte idem eſt, ac ſimpliciter nõ baptizatus, quia Baptiſmum nihil in eo operatum fuit, quod enim nullum eſt, nullum effectum producere poteſt, *lib.*4. §.*Condemnatum*, *ff. de re iud.* Rota *vol.*4. *deciſ.* 693. *num.* 2. ſed nondum baptizatus peccando contra fidem iudaizare, aut paganizare dicitur, & non hæreticare; ergò idem dicendum eſt de inualidè, & fictè baptizato. Tum, quia per huiuſmodi non baptiſmum nullam cõtraxit obligationem, ergò neque aliquod ſpeciale

ſpeciale genus peccati perpetrate dicitur, quod aliàs penderet ab ea obligatione ex verò baptiſmo. Tum à ſimili de inualide profeſſo, cuius inobedientia, proprietas, & luxuria non induit malitiam ſacrilegij, vt probaui *reſol.* 127. *n.* 4. ergo idem dicendum de inualide baptizato. Confirmatur reſponſio ex infra dicendis. Quod inualidè baptizatus, aut ficte diſcredens res fidei non ſit propriè hæreticus, docet Sanchez *lib.* 2. *cap.* 7. *num.* 34. *&* 35. citans pro ſe Arrag. Toletum, Vgol. & Sait. Tabien. *verb. eod. num.* 1. ad finem, Nauat. *cap.* 11, *n.* 22. §. *Secundo*, Couar. *lib.* 3. *cap.* 1. *num.* 2. & alij communiter cum D. Thom. loco citato, dum requirunt baptiſmum in hæretico, contra Caſtrum, Suar. & Bannez allegatos à Sanchez quos ſequitur Carena *par.* 2. *tit.* 1. *num.* 28. quorum argumentis reſpondetur infra in tertia parte.

16 Secunda pars, quod nō ſufficiat baptiſmum flaminis in ijs, qui carent baptiſmate fluminis, ſuadetur, Tum quia, per hoc non ſolemnizatur fides, ſed tantum per baptiſmum aquæ, quod ideo à ſanctus Patribus vocatur baptiſmum fidei. Tum quia, quiliber homo etiam Iudeus, Paganus, &c. poteſt habere hunc baptiſmum flaminis, quod eſt habere contritionem de ſuis peccatis; quod ſi poſtea aduerſetur fidei, hoc peccatum non dicetur hæreſis, ſed alterum ex illis duobus, non enim per hoc dicitur reliquiſſe priorem ſtatum. Oppoſitum ſentiunt doctores citandi infra tenentes Cathecumenum eſſe hæreticum negantem res fidei, in terminis Ricciull. *lib.* 6. *cap.* 3 *num.* 3. aſſerens inualidè baptizatum diſcredentem eſſe hæreticū, quia quamuis baptizatus non eſſet, erat tamen baptizatus in flamine, & ſi contigiſſet ipſum decedere defectu baptiſmatis cæleſtis aditus illi nō fuiſſet occluſus, *cap.* 2. *de præsb. non bapt. cap. Debitum*, *de bapt.* Quamuis id verum ſit reſpectu ſalutis, nihil tamen probat pro hæreſi, quia hoc baptiſmum flaminis non durat in homine, niſi quando eſt in gratia, vnde ſequeretur, quod ſi exiſtens in mortali, & diſcrederet, nō peccaret amplius peccato hæreſis, quia caret baptiſmo flaminis, hoc igitur baptiſmum contritionis, quod ſic vocat Gloſa *in cap. Firmiſſimè* 3. 15. *q.* 1. vnicum producit effectum nimirum ſalutis. Confirmatur, quia peccatū infidelitatis illud baptiſma flaminis deſtruit, non enim ſtant ſimul actus contritionis, & perpetratio peccati, cū illa huius ſit deſtructiua, ergò non poteſt concurrere ad ſpecificationem infidelitatis.

Tertia pars, quod Cathecumenus diſcredens non ſit hæreticus, probatur, Tum quia, hæreticus ex probatis dicitur ille, qui fidem ſolemniter profeſſus eſt in baptiſmate, Cathecumenus autem fidē addiſcit, quam intendit ſolemniter profiteri, ergò ſi diſcredit non eſt hæreticus. Tum quia, ille eſt hæreticus, qui diſcedit à fide Chriſtiana *cap. Hæretici* 30. 24. *q.* 1 ſed Cathecumenus recedens non dicitur diſcedere à fide Chriſtiaua, quia nondum Chriſtum induit per baptiſmū, Ad Galat. *cap.* 3. *nu.* 27. *Quicumque in Chriſto baptizatis eſtis, Chriſtum induiſtis* ideo enim quis dicitur habere fidem Chriſtianam, quia Chriſtum induit per baptiſmum, in quo profeſſio fit Chriſtianæ fidei. Ita Sair. *lib.* 3. *de cenſur. cap.* 4. *num.* 11. Sanch. *lib.* 2. *cap.* 7. *nu.* 34. 17

Cathecumenos diſcredentes eſſe hæreticos docent Suar. *de fide diſp.* 19. *num.* 3. *& de cenſur. diſp.* 21. *ſect.* 2. Sanch. *de hæreſ. cap.* 1. *dub.* 2. *num.* 3. citatis à Carena *par.* 2. *tit.* 1. *num.* 25. vbi eam vocat certiſſimam in foro interiori, & probat, quia ex eo, quod iſte recedit ab eo, quod iam credidit dicitur infidelis, ſed non eſt Iudæus, neque Paganus, ergò eſt hæreticos, cum ſint tantum tres ſpecies infidelitatis.

Nego minorem, quia illis ſectis nullus cum effectu dicitur renuntiate niſi per realem baptiſmi fluminis receptionem, quo incipit eſſe in numero fidelium, nō enim abſurdum eſt, quod quis ſit adhuc in ſuo priori ſtatu, & procuret tranſire ad alium ſine comparatione longè perfectiorem, nam videmus nouitium in anno probationis eſſe in quodam ſtatu medio

medio inter laicũ, & religioſum, ſed quo ad tranſgreſſiones, & peccata cẽſeri adhuc in ſtatu laicali. quia nulla illius traſgreſſio recipit malitiã ſacrilegij, ſi enim inobediens eſt, ſi fornicarius, non ideo ſacrilegus eſt, quia nondum profecit, pari ratione exiſtens Catecumenus eo tẽpore eſt in quodam ſtatu medio inter illos, & Chriſtianiſmum, in quo ſi peccet contra fidem, hoc peccatum, quod hæreſis dicitur, non incurrit, quia nondum per baptiſmum fidem profeſſus eſt, ſed peccare dicitur eo peccato, quod illi adſcriberetur, ſi numquam cogitaſſet de fide Chriſti ſuſcipienda, ac proinde eius peccatum dicetur Iudaiſmum, ſi eſt Iudæus, vel Paganiſmum, ſi alterius ſit ſectæ.

Quæres 4. An inualidè, vel ficte baptizatus, & pariter Catecumenus incurrant pœnas iuris, nimirum excommunicationis, infamiæ Confiſcationis bonorum &c. ſi diſcredant aliquid, vel à fide recedant, & dictis pœnis, & alijs affici poſſint ab Inquiſitoribus, & cogi ad fidem per ſuſceptionem veri baptiſmatis?

Reſp. Catecumeni in neutro foro ſub-
18 duntur illis pœnis, nec ad fidem recipiendam, ad quam ſunt tantum exhortandi, cogi poſſunt. Baptizati verò inualide, vel ficte in foro interno immunes ab illis pœnis, quibus in foro externo puniri poſſunt, quamdiu non probatur per ipſos nullitas, & fictio baptiſmi, quod ſi ex eorum culpa accidit, puniẽdi ſunt, aut cogendi ad verum baptiſma, ſi pœnam effugere volunt.

Primum, de Catecuminis exemptis à pœnis probatur, quia conſtat, illos non eſſe directè ſubiectos Eccleſiæ, cum nondum receperint baptiſma, quod ſubijcit legibus Eccleſiaſticis. Ita Sair. *lib.*3. *de cenſ. cap.* 4. *num.*11. Sanch. *lib.* 2. *cap.*7. *num.* 34. Pro foro externo, Suar. Sanct. Fillic. Farin. quos pro ſe citat Carena *par.*2. *tit.* 1. *num.*26.

19 Secundum, quod Catecumeni recedentes non ſint cogendi ad baptiſmum, ſuadetur, Tum quia Eccleſia ſuper illos nullum ius habet, ergo cogere non poteſt illos. Tum quia ex parte baptizandi requiritur intentio ſaltem habitualis recipiendi baptiſma, ſecundum Silu. & alios, apud Bonac. *par.* 6. *de Baptiſmo*, *num.*16. ſed in nolente recipere baptiſmum nulla eſt, intentio, ergo cogi non poteſt ad nullum actum.

Tertium, quod baptizati immunes 20
ſint ab illis pœnis in foro conſcientiæ, patet ex dictis, quia ſoli verè baptizati ſubduntur legibus Eccleſiaſticis. Ita docent omnes ſupracitati, Sair. *lib.* 3. *cap.*4. *num.*11. Sanch. *lib.*2. *cap.*7. *n.*35. & 36. In foro externo ſubduntur, quamdiu Eccleſia ignorat nullitatẽ, & fictionem, quia habet præſumptionem iuris proſe cõtra illos ex illo actu baptiſmali, qualiſcumque fuerit, cum exterius reputetur verum baptiſma, donec oppoſitũ probetur, vnde cum ſuperior Eccleſiaſticus ſit in poſſeſſione iuriſdictionis poteſt declarare illos incidiſſe in pœnas, & punire. Faciunt quæ dixi præced. *cap.* *q.*9. Ita ſentit Ricciull. *lib.*6. *cap.*3. *n.*5. Sanch. *lib.*2. *cap.*7. *n.*35. Carena *part.*2. *tit.*1. *num.*29.

Quartum, quod cogendi ſint ad verũ 21
baptiſma, probatur, quia coactio conditionalis ad baptiſmum, vt pœna euiteretur non aduerſatur baptiſmo, *cap. De iudeis* 5. *diſt.*45. *cap. Maiores* 3. §. *Dormientibus de bapt.* quia dicitur habere intentionẽ, & voluntatem talem, quæ ſufficit ad baptiſmum. Ita omnes *in* 4. *diſt.*4. vbi Scotus *q.*4. & cum eo Faber *diſp.*11. *n.*2. Silu. *ver. Baptiſmus num.*10. Id maximè procedit, quando nullitas nõ fuit ex ſua culpa, ſed miniſtri defectu, ſiquidem ex parte ſua dicitur illud ſuſcepiſſe, & ſic docet Sanch. *lib.*2. *cap.* 7. extremis verbis. Eccleſia autem habet ius puniendi ficte, vel nulliter accedentem, ex culpa propria, aut quia diſcredit, conſequenter ad pœnam effugiendam cogi poteſt ad baptiſmum, quando nullum fuit, ſi verò nulla eſt cauſa puniendi, vt in Catecumeno, nullus cogi ſimpliciter poteſt ad recipiendum baptiſma, quando expreſsè contradicit, quia tunc baptizandus caret omnino voluntate, & intentione recipiendi illud, & ſic fruſtra, & ſacrilege

atten-

attentatur Sacramentum. Videtur ſupradictis obſtare, *cap. Sicut.* 35. 1. *q.* 1. *Sicut ficti veraciter non ficte recipiunt, nec eorum baptiſma reprobatur.* Quod clarius habetur *cap.* 3. §. *Dormientibus, de baptiſmo*, ibi: *Baptiſmi ſuſcipit Sacramentum, ſicut & is, qui ficte ad baptiſmum accedit, caracterem ſuſcipit Chriſtianitatis impreſſum.* Ergo ficte accedens recipit validũ baptiſmum contra ſupradicta. Sed his reſpondetur, in locis citatis, fictionem ſumi pro indiſpoſitione ſubiecti, nos autem ſuperius locuti ſuimus de fictione negatiua ſcilicet nolendi recipere baptiſmum, conſequenter in hoc ſenſu baptiſmum fictè, & inualidè recipere ex parte ſubiecti idem eſt, quod carere intentione illud ſuſcipiendi.

Quæres 5. An pertinacia ſit de ratione eſſentiali hæreſis, ita vt nullus ſit dicendus hæreticus, niſi in ſua opinione ſit pertinax? & quid ſit iſta pertinacia?

22 *Reſp.* Pertinacia eſt de ratione eſſentiali hæreſis de communi ſententia omnium doctorum fundata in doctrina S. Auguſtini pluribus in locis præſertim in duobus relatis. *Cap.* Dixit 29. 24. *q.* 3. ibi: *Qui ſententiam ſuam, quamuis falſam atque peruerſam nulla pertinaci animoſitate defendunt, pręſertim quam non audacia ſuæ præſumptionis pepererunt, ſed à ſeductis, atque in errorem lapſis parentibus acceperunt, quęrunt autem ſuà ſolicitudine veritatem corrigi parati, cum inuenerint, nequaquam ſunt inter hæreticos deputandi.* Et *ſeq. cap. Qui in Eccleſia* 31. ead. *Qui in Eccleſia Chriſti morbidum aliquid prauumque ſapiunt, ſi correpti, vt ſanum rectumque ſapiant, reſiſtunt contumaciter, ſuaque peſtifera, & mortifera dogmata emendare nolunt, ſed defenſare perſiſtunt, hæretici fiunt.* Iſta omnes doctores cum D. Thom. 2. 2. *q.* 5. *art.* 3. *q.* 11. *art.* 2. *ad* 3. Sair. *lib.* 3. *cap.* 4. *de cenſ. n.* 10. Sanchez *lib.* 2. *cap.* 7. *initio*, Becan. *cap.* 14. *de fide, q.* 2. *num.* 12. Carena *par.* 2. *tit.* 1. §. 2. Ricciull. *lib.* 5. *cap.* 2. Cordnba *lib.* 1. *q.* 17. §. 7. Portelllus *ver. Hęreſis.*

23 Pertinacia autem in hæreſis in eo cõſiſtit, quod quis conſentiat firmiter in aliquid, quod ſcit vel dubitat eſſe cõtra fidem, & determinationem Eccleſiæ, pertinacia igitur eſt voluntarius conſenſus in aliquid, quod cognoſcitur actu, & aduertenter, vel dubitatiuè eſſe contra fidem, ita omnes ſupracitati cum alijs explicant pertinaciam hæreſis, cum aliqua tamen differentia, de qua infra quæſtione ſequenti.

Et id totum colligitur ex D. Auguſtino locis ſupracitatis, qui alibi dixit: *Errare potero, ſed hęreticus non ero.* Intellige, niſi poſtquam cognitionem habuero, me errare contra fidem, ſi iterum in errorem conſentiam, & illum non damnem, cum primum ſcio, eſſe errorem cõtra fidem. Ratio eſt, quia Hæreſis ſicut alia peccata, non committitur, niſi præcedat conſenſus hæreticantis, ſed ignorans, & inaduertens non dicitur conſentire, *l. Nihil* 117. *de reg. iur. l. ſi per errorẽ, ff. de iuriſd. om. iud.* neque incidere in hæreſim. Ad hæreſim, ſicut ad quoduis aliud peccatum, concurrit intellectus, & voluntas, ille quidem aſſentiendo, & iudicando id eſſe verum, quod ſcit eſſe contra fidem Chriſtianam, vt puta, hæreticus iudicat verum eſſe, Papam non habere poteſtatem, quod ſcit eſſe contra determinationem Eccleſiæ; voluntas verò concurrit, in quantum conſentit, & approbat iudicium prauum ab intellectu factum, reſpectu cuius hæreſis dicitur voluntaria, ſiquidem voluntarium id dicitur, quod eſt in agente cognoſcente ſingula in quibus eſt actio, ex quo voluntas cum ſit cæca, ducitur ab intellectu, qui notitiam habet omniũ circumſtantiarum, quarum obiectum, circa quod verſatur actio agentis, capax eſſe poteſt, duce igitur intellectu, & poſito voluntatis conſenſu ſtatim ſequitur peccatum ſub ea malitia, qua pręcognitum fuit.

Deducitur ex his primo, pertinaciam non importare perſeuerantiam, & permanentiam in aſſerto falſo, cum hereſis poſita cognitione erroris fieri poſſit in inſtanti, ſicut quis poteſt ſcienter velle aliquid ſine temporis diuturnitate, voluntas igitur, & intellectus in inſtanti 24

ſuos actus tam veros, & bonos, quam
falſos, & malos producere poſſunt, ergò
25 & hæreſim. Secundo illum adhuc dici
hæreticum, quem ſtatim dicti pœnitet,
paratum poſt aſſertam hæreſim corrigi,
quia pœnitentiæ ſignum arguit factam
hęreſim, ſed eam non tollit, niſi ſit con-
tritio in foro animę cum voto Sacramē-
ti. Vnde bene dixerunt Turrecr. *in cap. Diuortium, diſt. 1. de pœnit.* quod ſubita-
nea pœnitentia non ſpectatur, ſed deli-
ctum perpetratum.

Quæres 6. An pertinacia, ad hæreſim
ſpectans, ita includat in ſe cognitionem,
& ſcientiam eius, quod negatur ab hæ-
retico, eſſe de fide, vt quælibet ignoran-
tia etiam culpabilis, craſsa, & affectata
excuſet ab hæreſi incurrenda? Pro cuius
reſolutione notanda ſunt nonnulla de
ignorantia, quæ faciunt ad intelligen-
tiam quæſtionis.

26 Ignorantia, quæ eſt carentia ſcientiæ,
diuiditur in ignorantiam Iuris, & Facti,
& vtraque, in ignorantiam Inuincibilē,
& Vincibilem, hęc autem Vincibilis ſub-
diuiditur in Affectatam, Craſsam, Te-
nuem, & Comitantem. De quibus mul-
ta dixi *Reſolut.* 38. hic repetam pro illis,
qui illum tomum non habent, & non-
nulla addam pro expoſitione quæſtio-
nis.

Iuris ignorantia eſt illa, qua neſcitur
27 ius. Facti verò qua ignoratur factum
eſse peccatum. Exempli gratia, igno-
rantia, qua neſcio legem prohibentem
ſub excommunicatione percuſſionem
clerici, vocatur Iuris, ſeu legis. Ignoran-
tia verò, qua ignoro Petrum à me per-
cuſsum eſse Clericum, dicitur ignoran-
tia facti, quia ignoro circumſtantiam
Clericatus in Petro, licet aliàs ſciam per-
cuſſionem Clerici eſse ſacrilegam, & in-
ducere excōmunicationem, hæc ſcien-
tia vocatur iuris. De quibus intelligitur
illa iuris regula 13. *in* 6. *Ignorantia facti,*
28 *non iuris excuſat:* quæ propriè locum
habet pro foro externo, Sanchez *lib.* 9.
diſp. 32. *num.* 10. *&* *lib.* 1. *cap.* 16. *n.* 26.
Megal. *conſil.* 31. *num.* 4. Non excuſat,
29 quia ignorare ius eſt lata culpa, Pariſ.
lib. 11. *de Reſignat. q.* 13. *num.* 91. & æqui-
paratur dolo, *l. Magna negligentia, ff. de* 30
verb. ſignif. ex eodem *q.* 21. *de Confident.*
num. 2.

In nonnullis tamen caſibus excuſat 31
ignorantia iuris in foro etiam externo.
Primò, in conſtitutionibus extra corpus
iuris, Abbas in *cap. Paſtoralis*, vbi Felin.
de fide inſtrum. Graff. *par.* 1. *lib.* 4. *cap.* 9.
num. 23. *Secundò*, quando ius eſt dubiū,
Nauar *conſil.* 4. *de vſur. num.* 7. *& conſil.*
10. *de ſepult num.* 7. Sanchez *lib.* 5. *diſp.* 3.
num. 13. ex Dyno, & Couar. *Tertiò*, quā-
do ignorantia eſt circa apices iuris, & ſi-
militer ius nō eſt frequentatum, Nauar.
cit. de Vſur. Quartò, excuſantur mulieres,
& ruſtici, atque minores, Gratian. *in cap.*
23. 22. *q.* 4. vbi Gloſa *ver. Cui permittitur*,
Grilenz *conſil.* 170. *num.* 16. Thomaſet.
reg. 141. excuſat reſpectu caſuum in iure
expreſsorum, ex Baldo *in l. Cum allegas*,
C. de Vſur. Quinto, excuſatur, qui nouus
eſt in loco inibi incipiens habitare, Sera-
phin. *de priuileg.* 4. *num.* 117. Gailard. *lib.* 2.
obſeruat. 4. 8. *num.* 28. apud Barboſam
Axiom. 113. *num.* 10. *Sextò*, quando igno-
rantia iuris habet admixtum errorem
facti, Socin. *lib.* 1. *conſil.* 47. *num.* 11. Ma-
ſcard. *concl.* 639. *num.* 20. Tuſchus *lit. I.*
concl. 13. *num.* 18. ex eodem Barboſa.

Sed qualis ignorantia eſt, qua quis 32
neſcit ſe errare contra fidem? iuris ne,
an facti? Eſt facti ſimul, & iuris, quia
hæreſis conſtituitur ex dicto, quod aſse-
rens ſcit eſse lege Eccleſiaſtica contrariū
fidei, ac proindè *hæreſis reſultat* ex ſciē-
tia iuris, & *facti*. E contra poſita igno-
rantia, hęreſis non eſt, ergo hæc ignoran-
tia reſpicit vtrumque, conſequenter eſt
tam facti, quam iuris. Verum quidem
eſt, quod magis pendet ex parte iuris,
ſicut enim aſsertum falſum in tantum
eſt hæreticum, in quantum illud aſse-
rens ſcit, vel dubitat iure aliter eſse defi-
nitum, ita idem aſsertum reſpectu alte-
rius ignorantis ius, non dicitur hæreticū,
in quantum ignorat ius de fide definire
oppoſitum.

Siuè ergo ignorantia ſit iuris, ſiuè fa- 33
cti, vt non inducat peccatum præſertim
in foro cōſcientiæ debet eſse probabilis,
& inculpabilis, ſeu inuincibilis, hæc
enim

enim ſola excuſat à peccato præſertim mortali, vt docent omnes, & deducitur ex Sacra Scriptura, Geneſ. *cap.20. n.4. Domine num gentem ignorantem, & iuſtū interficies*. Vides, homo iuſtus, & ignorans, intellige probabiliter, comparantur in eo, quod Deus neutrū interficit morte peccati, ſed iuſtus non peccat, ergò neque ignorans. S. Paulus 1. *ad Timoth. cap.1. num.13. Miſericordiam Dei conſequutus ſum, quia ignorans feci in incredulitate*. Quod ignorantia probabilis à peccato excuſet, Gloſ. *in cap. Turbatur 12. 1. q.4. cap. Apoſtolicę 9. de cler. excom. ver. Ignorantia, cap. Si vir. 2. de cognat. ſpirit. cap. fin. diſt.37.* Nauar. *tom.3. in cap. Conſideret n.87.* Sanch. *lib.1. cap.16. num.9.* vbi id vocat certiſſimum, & citat D. Auguſt. *lib. 1. Retract. cap.18.* D. Th. *1.2. q.76. art.3.* Ratio eſt, quia ignorantia efficit ne actus ſequatur voluntarius, ac proinde ne fiat peccaminoſus, nullū enim peccatum, niſi voluntarium. Sed modo videndum eſt, quomodo ignorātia cognoſcatur probabilis ad excuſandum à peccato.

54 Probabilis ignorantia eſt illa, quā quis neſcit ea, quæ ſcire non tenetur; aut ſi tenetur, nulla præceſſit in eo aduertentia, cogitatio, aut dubitatio, & ſi aliqua præceſſit, ignorans adhibuit ſufficienter diligentiam inquirendo per ſe, ſi eſt literatus, vel per aliorum conſilia veritatem rei, & non potuit eam ſcire, neque dubium vincere. Vocatur autem inculpabilis, quia caret culpa; inuincibilis, quia diligentia vinci non potuit; probabilis, quia probatur eſſe ſine peccato; iuſta, quia æquum eſt illa laborantem non peccare; demum dicitur antecedens nō ſolum quia eſt ante actum, ſed etiam quia præcedit conſenſum voluntatis in actum contra legem factum. Diligentia autem adhibenda ad excludendam ignorantiam, & ſciendum quod ignoratur, quanta & qualis eſſe debeat, certa regula dari non debet, ſed id relinquitur arbitrio prudentis, attentis circumſtantijs, quæ ad factum pertinent; Veritas autem inquirenda eſt ab ijs, quibus ex officio incumbit, vt à Parocho, à quo ſui ſubditi erudiendi ſunt. Item à viris doctis, ſeu ab alijs, qui facto interfuerunt. His enim conſultis, ſi adhuc ignorantia remanet vocatur Probabilis, & Inuincibilis.

Hæc ignorantia non ſolum excuſat à peccato, ſed etiam à cenſuris, & irregularitate ex delicto, & à pœnis priuationis vocis, & officiorum, Ratio eſt, quia hæc omnia ſunt pœnæ, quæ ſemper ſupponunt culpam, *l. Sancimus, C. de pœnis,* Sanch. *lib. 1. diſp.36. num.4.* & alij omnes cum pœna ſit medicina culpæ, D. Auguſt. *lib.1. Retract. cap.9.* & colligitur ex Iob *cap.4. Quis vnquam innocens perijt? aut recti quando deleti ſunt*, ac proindè illi proportionari debet, *cap. Non afferamus 21. 24. q.1.* & alibi, iuxta illud Deuter. *cap.25. Pro menſura delicti, erit, & plagarum modus*. Sed ignorantia inuincibilis ex ſupra dictis excuſat à culpa, & peccato, ergò etiam à pęna quacumque ex prædictis, & ita docent omnes ſuper *cap. 2. de conſtit. in 6.* Felin. *in cap. Cæterum, de reſcr. num. 19.* Gratian. *diſcept. cap.631. num.14.* Sigiſm. *de elect. dub.3. num.6.* Scotus *in 4. diſt.6. quæſt.8.* Sanch. *lib. 9. diſp.32. num. 28. 29. 36.* Nauar. *conſil.10. de ſepult. num.4.* Nald. *verb. Ignorantia num.7.* procedit ſiuè cenſura adiecta ſit legi Eccleſiaſticæ, aut diuinæ, vel naturali, quia quis licet non ignoret legem naturæ, poteſt tamen probabiliter ignorare pœnam illi adiunctam. 35

Craſſa ignorantia eſt illa, quæ procedit ex maxima, vel magna negligentia, & temeritate ſciendi neceſſaria quæ potuit ſcire à ſe præuiſa: Vel eſt illa, qua quis ignorat publica, manifeſta, & ea, quæ omnes fere eiuſdem profeſſionis ſciunt. Dicitur craſſa ex ſimilitudine craſſorum, qui multum negligentes ſunt in ſuis operibus; ſupina vocatur, quia homines ita diſpoſiti cenſentur otioſi. Benè Megalius 1, 2. *lib.2. cap.18. num.55. & part. 3. lib.2. cap. 4. num 3.* Sanchez *lib.1. cap.16. n.7.* Hæc autem inducit peccatū mortale, quia fundatur in magna negligentia, & temeritate, ita quod neq. à peccato, neque à cenſuris, irregulari- 36 37

tate, & alijs pęnis excuſat, expreſſe *cap.*
2. de conſtit. in 6. cap. Apoſtolicæ 9. de
cler. excom. Sanch. *lib.9. diſp.32. num.31*
Portellus *ver. Ignorantia num.27.* Bonac.
q.2. de cenſ. in genere p.1. num.10. Diana
part.3. tract. 5. reſol. 13. part.4. tract.2.
38 *reſolut.85.* Cœleſtinus ex noſtris in ſuo
Comped. Theol. *moral. tract. 3. cap. 5.*
num.2. Limita prædicta, nam quando
ad incurrendam cenſuram lex præſcri-
bit ſcientiam, auſum, præſumptionem,
aut temeritatem, non ſufficit quæcum-
que ignorantia craſſa, ſed ea, quæ co-
niuncta eſt cum maxima negligentia,
temeritate, & dolo, ita docui cum
Sanch. præcitata *Reſolut.38. num. 64.* in
hanc ſententiam Diana *part.3. tract. 5.*
reſol.13. §. *Notandum*, vocat Pontium,
Sanch. Curiel. Henriq. Auilam, & Mo-
linam. Sed oppoſitam ſententiam To-
ler. *lib. 1. cap. 48.* Alterius *diſp. 11. de*
cenſ. de ſuſp. cap. 5. §. *Hoc autem*, & mul-
ti alij, nullam ignorantiam craſſam ex-
cuſare à cenſuris, ſicut non excuſat à
peccato, longè probabiliorem putant,
quia eſt conformis viri pluribus in locis,
39 *cap. 2. de conſtitut. cap. Apoſtolicę 9. de*
cler. excommun. prætetquamquod con-
ſtitutiones, & ſtatuta pænalia ferè ſem-
per conduntur cum illis clauſulis: *Qui*
ſcienter, temerariè, auſus fuerit, præſump-
ſerit. Et iura allegata non diſtinguunt
inter vnam, & aliam ignorantiam ſe-
cundum latitudinem maioris, vel mino-
ris negligentiæ; vltra quod omnis igno-
rantia craſſa à peccato mortali non ex-
cuſat, ergò neque ab eius pæna, quæ ex
illo infertur.
40 Tenuem ignorantiam vocaui citata
Reſolut.38. num.65. illam, quæ procedit
ex leui negligentia addiſcendi neceſſa-
ria, habet plus de diligentia, licet non
ſufficienter, ratione cuius arguit ſolum
peccatum veniale.
41 Comitans ignorantia dicitur illa, quæ
ſi non adeſſet, actus tamẽ malus adhuc
fieret, e. g. Petrus eſt ita malè affectus
contra ſuum inimicum, vt ſi ſciuiſſet ip-
ſum fuiſſe in loco, vbi illum occidit loco
ferę, adhuc voluiſſet illum occidere,
hæc ignorantia ſemper eſt coniuncta
cum actu peccaminoſo ratione mali af-
fectus ad peccandum. Vide loco citato.
Affectata demum ignorantia eſt illa,
qua quis ex induſtria, & ſtudiosè non
vult addiſcere, vt liberius peccet, vel 42
quia paruipendet ea, quæ ſcire tenetur.
Facit illud. *Noluit intelligere, vt bene*
ageret. Hæc in omnium ſententia nul-
latenus excuſat à peccato, neque pæ- 43
na, cum ſit ex malitia, atque temerita-
te, & voluntarium augeat. Sanch. *lib.9.*
diſp.32. num.40. Bonac. *q.2. de cenſ. p.1.*
num.10. Portell. *ver. ignorantia num.29.*
Ignorantia affectata æquiparatur ſcien-
tię *c. Cum inhibitio 3. de cland. deſpon.* 44
cap. Eos 2. de temp. ordin. in 6. cap. Hac
conſultatione, de off. deleg. in 6. Clem. *1.*
de conſang. ver. ſcienter.
His hactenus in medium productis
de ignorantia pro reſolutione quæſtio-
nis, an locum habeat in perpetratione
hæreſis, communis eſt ſententia Theo-
logorum ignorantiam craſſam excuſare 45
à peccato hæreſis, vt ex Cano, Bannes,
Valent. & alijs refert Saie. *lib. 3. de Cen-*
ſur. cap.4. num.15. Becan. *cap.14. q. 2. de*
hæreſi num.15. Carena *part. 2. tit.1. de*
hæreſi num.66. & 67. vbi ait hoc idem
docere de ignorantia affectata, quos ſe-
quitur Diana *part. 4. tract. 7. reſolut.36.*
vbi hanc materiam eruditiſſimè, & cla-
rè tractat, & Sanch. *lib.2. cap.7. num.20*
In contrarium, quod ignorantia vin-
cibilis craſſa, ſeu affectata non excuſet
ab hæreſi, ſunt Sotus, Lorca, Tolerus, 46
Felinus Anchar. & alij citati à Diana
part.4. tract.7. reſol.36.
Reſp. Ignorantia craſſa, & affectata
non excuſant à peccato hæreſis, quod 47
verum puto in vtroque foro. Probatur,
Tum quia non maius voluntarium, &
cognitio requiritur in perpetratione hæ-
reſis, quam aliorum peccatorum mor-
talium, ſed ignorantia craſſa, & affecta-
ta includit voluntarium, & cognitionẽ
ſufficientem ad alia peccata commiten-
da, ex dictis ſuperius, ergò & ad pecca-
tum hæreſis. Maior probatur, quia
omnia peccata hoc commune habent,
quod nullũ eorũ poteſt eſſe ſine volun-
lũtario, quod eſt in egẽte cognoſcẽte ſin-
gula

gula, in quibus eſt actio, ergò nullum peccatum committi poteſt, niſi cognoſcatur eſſe contra legem id, quod fit, vel omittitur; ideo enim ego pecco non ieiunando hodie, quia ſcio, vel dubito eſſe præceptum ieiunij, & nihilominus volo comedere, nulla adhibita diligentia ex parte dubij, ſit ne præceptum, ergo non maior ſcientia requiritur ex parte vnius actus, quam alterius, vt exeat in peccatum.

Reſpondet Becan. *cap. 14. de fide q. 2. num. 17.* & ex eo Diana *part. 4. tract. 7. reſol. 36. §. Reſtat*, eſſe diſparem rationē inter hæreſim, & alia peccata, quia de ratione hęreſis eſt pertinacia, at nemo in rebus fidei eſt pertinax, niſi ſciat, & aduertat ſe ſentire contra Eccleſiam, quare qui hoc ignorat pertinax non eſt, & conſequenter nec hæreticus; at verò pertinax non eſt ratione aliorum peccatorum, ac propterea cum committuntur alia peccata non eſt neceſſe, quod peccans aduertat ſe delinquere contra legem Dei, ſed ſatis eſt, ſi aduertat, vel poſſit, ac debeat aduertere.

48 Contra eſt, quia hęc reſponſio ſupponit actualem, & claram cognitionem articulorum fidei, qui negantur ab hæretico formali, quod tamen falſum eſt, quia ſufficit confuſa, que oritur ex dubitatione, vel ſuſpicione, an aliquid ſit de fide; ſi quidem ſi ego dubito, an de fide ſit definitum quod anima rationalis ſit immortalis, & non curo venire in illius cognitionem, ſed firmiter teneo, eſſe mortalem, contra definitum in ſacris literis, certè ſum formaliter hæreticus, quia in omnium ſententia operans cum dubia conſcientia peccat eodem genere peccati, quo peccaret, ſi notitiā certam haberet, illud, quod dicit, eſſe peccatum contra fidem, ſiquidem habet prauum affectum ad peccatum & ſe exponendo periculo peccat mortaliter. Ita omnes Nau. *tom. 3. in cap. Si quis diſt. 7. cap. 4. num. 61.* Sanch. *lib. 1. cap. 10. num. 2.* Bonac. *de conſcientia dub. num. 3. & 7.* Becan. *de bonit. act. intern. q. 8. n. 5* igitur ſi conſcientia dubia operans in alijs peccat eodem genere peccati, quo clare, & ſcienter alter malè operans inficitur; quare hæreticus non erit, qui dubitans, an anima rationalis ſit immortalis, nulla poſita diligentia inquirendi veritatē ad deponendum dubiū, firmiter aſſerit, eſſe mortalem? Licet enim certo non ſciat definitionem Eccleſiæ, ſcit tamen, aut ex illo dubio tenetur ſcire, ſe non poſſe operari cum ea conſcientia, ac proinde ſic operans malè affectus eſt contra fidem. Nec dicas, peccare contra præceptum affirmatiuum ſciendi articulos fidei, non vero negatiuum non negandi fidem. Quia hæc ignorantia non ſpecificatur excluſione ſciendorum, ſed per ordinem ad
hęreſim. Deinde hæc pertinacia vt di- 49
cit, cognitionē, ſeu vt potius illam ſupponit de articulis fidei non eſt quid peculiare ipſius hæreſis conſtitutiuum, ſed quid commune illi cum cæteris peccatis in ratione transgreſſionis, cum omne peccatum ſit voluntaria legis, violatio ac proinde voluntate approbante, & intellectu ſciente, & aduertente, ſiue diſtinctè, ſiue confusè; ea eſt ratio, quia hęreſis ſpecificatur, & diſtinguitur à quibuſcumque alijs peccatis etiam Iudaiſmi, & Paganiſmi, per hoc, quod eſt error baptizati partialiter contrarius fidei, ſi enim deeſſet ratio baptiſmi, non eſſet hæreſis, ſed alterius ſpeciei peccatum, ergo non eſt quid ſpeciale, & proprium ſolius hæreſis. Concluditur ex dictis, illum dici pertinacem, qui contradicit articulis fidei, non ſolum à ſe clarè ſcitis, ſed etiam à ſe dubitatis, extent ne ab Eccleſia definiti.

Contra ſecundò, quia ex reſponſione illorum verborum; *Satis eſt, ſi aduertat, vel poſſit, ac debeat aduertere*: excitatur
quæſtio ſatis difficilis. An nimirum vt 50
ignorantia dicatur Vincibilis ſufficiat, vt ignorans habeat debitum ſciendi, ſeu aduertendi? Quam affirmant Valent. Zumel, Curiel, Gordonus cum alijs relatis à Diana *part. 4. tract. 4. reſolut. 36.* à Sanch. *lib. 1. cap. 16. num. 20.*

Negantem verò ſufficere debitum, ſed prærequiri aliquam cognitionem, aut dubitationē de malitia, ſeu obligatione do-

docent Sanch. & multi alij nimirum Salas. Vaſq. Portellus, Palaus, Aluar. Coninch. Sair. Tanner. Layman, quos pro ſe citat Diana ſupra. Et hæc poſterior opinio verior eſt, quia impoſſibile eſt, vt vincam, quod pænitus ignoro, & mihi memoriæ non occurrit, præcedere ergo debet aliqua conſideratio, ſeu dubitatio de re, quam ignoro, vt diligentia procurare valeam vincere ignorantiam, aut de vincibili facere inuincibilem, ſi non patero ſcire, quod ſciendum eſt.
51 Ex quo illud iuris axioma. *Paria ſunt ſcire, ac debere ſcire.* interpretatur verum, ſi præceſsit aliqua Cogitatio, ſeu dubitatio, Sanch. *cit. num.*24. Bonac. *diſp.* 2. *de leg. q.* 2. *p.*3. *num.* 12. *& q.*2. *de cenſ. part.*4. *num.*7. His præmis impugnatur reſponſio, primo quidem, quia nullus ab homine exit actus cum malitia, & peccaminoſus, niſi præcognoſcatur, aut ſaltem dubitetur de malitia eius, quia nullum peccatum, niſi voluntarium, quod eſt cum aduertentia rationis ex definitione eiuſdem, ergò nulla eſt ratio diſtinguendi, quod hæreſis prærequirat cognitionem, quod eius error ſit contra fidem, & non alia peccata, reſpectu quorum volunt ſufficere debitum aduertendi. Secundo, poſterior opinio, vt dixi, prærequirens aliquam cogitationem, aut dubitationem eſt verior ex adductis rationibus, ergo ignorantia vincibilis in hoc ſenſu includet ſufficiētem cognitionem ad hoc, vt quis dicatur pertinaciter, (hoc eſt, ſcienter diſcredere articulos fidei, de quibus dubitatur, ſint ne tales, ergò firmiter aſſerens oppoſitū hæreticus eſt, quia occurrit menti dubitatio, an faciat contra fidem, & nihilominus firmiter aſſentitur vni parti contra aliam forſan determinatam de fide. Tertio, Diana cum alijs ita diſtinguentes ſibi contradicit, dum in alio loco ſupracitato tenet, ad ignorantiam vincibilem non ſufficere debitum aduertendi, ſed requiri aliquam cogitationem, aut dubitationem, ſeu ſcrupulum de malitia, ſeu obligatione, vel lege, ſeu præcepto obligante.

52 Concludendum ergò ex dictis, pertinaciam ad hæreſim requiſitam eſſe firmum conſenſum, quo quis adhæret ſuæ opinioni, quā ſcit, eſſe aut ſaltē dubitat, poſſe eſſe contra oppoſitam de fide determinatam. Vide Graff. *par.* 1. *lib.* 2. *cap.* 8. *num.* 25.

Prędicta ſcilicet ignorātiam vincibilē eraſsam, & affectatam non excuſare à peccato hæreſis, non ſolum vera ſunt in foro animæ, ſed etiam in foro externo, & à fortiori, quia omnia vera reprobant ignorantiam eraſsam, & affectatam ex dictis ſupra ſub *num.* 36. *ad* 45. Et ita docent Catena *part.* 2. *tit.* 1. *de hæreſi num.*68. Diana *part.* 4. *tract.* 7. *reſol.* 36. 53

§. *Notandum*. Aſſerens igitur ſe ex ignorantia negaſse aliquos fidei articulos, quia neſciebat eſse contra fidem, non auditur, ſed præſumitur ſcienter illis cōtradixiſse, quando illi articuli ſunt de genere illorum, quos quilibet fidelis tenetur explicitè ſcire, de quibus ego dixi *cap.*1. *q.*24. *&* 25. Ita Azor. *tom.*1. *lib.*8. *cap.*6. *q.*7. Farin. *q.*179. *num.* 34. Pegna *par.* 1. Direct. *q.*7. *num.* 22. ex illis Souſa *lib.*1. Aphor. *cap.* 12. *num.*14.

Quæres 7. Vt quis ſit, & dicatur hæreticus, neceſsarium ſit, quod prius admoneatur de ſuo errore, & tunc ſi velit in eo permanere deinceps cenſendus ſit hæreticus ſaltem in foro externo? Alciatus *in l.*2. *C. de Summa Trin. num.* 3. Menochius *vol.*2. *conſil.*149. *num.*3. cum alijs, falſo aſſerunt, vt quis ſit hæreticus requiri monitionem. Petrus de Arrag. 2.2. *q.*11. *art.*1. *concl.*2. Sanct. *de hæreſi, cap.* 1. *dub.*4. *num.*18. aſſerunt, prædictos loqui pro foro externo.

Reſp. Huiuſmodi admonitio ad conſtituendum aliquem hæreticum etiam in foro externo non eſt neceſſaria, ſed ſufficit, quod ille diſcredat id, quod ſcit, vel ſaltem dubitat eſſe definitum ab Eccleſia; quod probatur, Tum quia hæreſis eſt error contrarius fidei articulis ſcitis, vel dubitatis ab hæreticāte; ergò primo exit in ſuo eſſe eſſentiali, abſque alia monitione. Tum quia ſic iudicans ſcit ſe agere contra fidem, antequam admoneatur, ergo hæc admonitio non concurrit ad dandum hæreſi ſuum eſſe. 54

Tum

Tũ quia, vt inquit Diana *par. 4. tract. 7. Reſol. 36. §. Tertia opinio*, paucos admodum puniret Tribunal S. Inquiſitionis, quia omnes admoniti, ab hæreſi recederent, non amore Dei, ſed propter timorem pœnarum, ac proindè id redundaret in damnum grauiſſimum reipublicæ Chriſtianæ, quia ille receſſus non eſſet ex animo, ſed fictus, & ſimulatus. Ita Paramus de origine Inquiſit. *lib. 1. tit. 1. cap. 4. num. 5.* Lorca *in 2. 2. q. 11. art. 2. diſp. 41. num. 8.* & alij omnes, quos citat Diana *par. 4. tract. 7. Reſolut. 36. §. Tertia.*

Quæres 8. An tenens aliquid contra fidem, ſed paratus corrigi, dicendus ſit hæreticus? Gloſa *fin. in cap. Dixit 29. 24. q. 1. & ver. Emendari, cap. Hac eſt. 14. ead. q. 1.* & prima Gloſa citat nonnullos doctores.

55 *Reſp.* Si tenet ſcienter, vel dubitanter aliquid contra fidem, quamuis ſit paratus corrigi, adhuc eſt verè hæreticus, Tũ quia ſcit, vel dubitat, ſe diſcredere articulis fidei, quorum cognitionem, aut ſaltem dubitationem habet, ergò eſt verè hæreticus. Tùm quia huiuſmodi præparatio eſt potius ſimulata pallians vitium hæreſis, quã quod illam deſtruat, hoc ipſo, quod conſulto diſcredit articulis fidei cum illa præparatione ad correctionẽ, quæ nihil prodeſt ad deſtructionem, vel impediendam hæreſim, ne exeat in actum. Quare prædictæ gloſæ, & alij doctores intelligendi ſunt de eo, qui tenet aliquid cõtra fidem, ignorans, nec dubitans eſſe contra fidem, paratus enim corrigi admonitus de errore, non eſt hæreticus, ad quod faciunt duæ auctoritates D. Aug. allatę ſupra *q. 5.* & illud eiuſdem dictum. *Errare poſſum, ſed hæreticus non ero.* explicatum ſub *n. 23.* Ita omnes, quos citat Farin. *quæſt. 179.* initio

Quæres 9. Sibi firmiter perſuadens id quod credit, non eſſe contra fidem, an admonitus de errore ab Epiſcopo, vel Inquiſitore, ſeu à viro docto, vel à Parocho, ſi ſit homo indoctus, ſit hęreticus, ſi velit adhuc permanere in ſua opinione, putans ſe bene, & rectè opinari, & prædictos male ſentire?

Reſp. Eſt hæreticus non ſolum in foro externo, ſed etiam in foro conſcientiæ modo id, quod diſcredit, ſit articulus fidei ab Eccleſia definitũ, & ſit inter Catholicos educatus Chriſtianus. Probatur, quia error, quem habet in intellectu, aliàs materialis, incipit eſſe formalis, & pertinax, poſita inſtructione illorum virorum, licet enim illis nolit credere, tamen rationabiliter mens eius excitatur ad dubitandum, ſit ne contra fidem eius opinio, vnde debet ex tunc animũ præparare ad ſentiendum oppoſitum, vel veritatem rei perquirere, ergò perſiſtendo in ſua credulitate agit contra conſcientiam, ac proindè fit hæreticus per illum ſuperuenientem ſcrupulum. 56 Confirmatur, quia tenetur illis credere, ac proindè ſcit ſuam opinionem contradicere fidei, ergò eſt hęreticus. Antecedens probatur. Tum quia prędicti omnes habent rationem magiſtri, cui credendum eſt, oportet enim, inquit Philoſophus, addiſcentem credere. Tum quia ruſtici, & alij ſimplices, & rudes homines tenentur credere, ac proindè obſeruare pręceptum ieiunij tali die occurrens, aliter peccant mortaliter faciendo contra pręceptum ieiunij, ergò & in caſu pręſenti credere ſuam opinionem aduerſari fidei, cum vtrobique audiat adeſſe pręceptum ieiunandi, & & non negandi fidem, & non eſt maior ratio cur vnum debeat credere, & iuxta illud ſentire & operari, & non alterum. 57 Tum quia vnicuique in ſua arte, & ſcienti experto, & verſato credendum eſt, *l. Septima, ff. de ſtatu homin.* Tum quia perſonis fide dignis in non pręiudicialibus credendum eſt, maximè cum credere prodeſt, & diſcredere nocere poteſt, arg. *l. In creditore 38. de euict.* Tum quia ſicut pręfati credunt pœnitenti pro ſe, & contra ſe, vt omnes docẽt cum Nau. *cap. 17. num. 250. & tom. 3. in cap. Placuit diſt. 6. à num. 171.* ergò & pœnitens illis credere debet, cum agatur de ſalute animę eius. Tum quia in his

his alicui credendum eſt, non ſemper
autem in promptu habemus Papam,
neque expedit Concilium congregare,
ergo credendum eſt illis, qui ex officio,
vel quaſi myſterijs fidei alios imbuunt,
quibus non credere impium eſt, dicente
Leone Papa relato *cap. Quid* 30. 24. *q.* 3.
*Quid autem iniquius eſt, quam impia ſa-
pere, & ſapientioribus, doctioribuſque
non credere.* Tum quia D. Auguſt. cuius
ſententias ad verbum retuli ſub 9. dicit,
illos eſſe hęreticos, qui non curant emē-
dare ſuos errores, cum deueniunt in co-
gnitionem, illos eſſe contra fidem. Tum
quia ignorantis conditio eſt, vt ſcienti-
bus debeat credere, cum ab iſtis erudiā-
tur imperiti. Tum quia nemo debet
inniti propriæ prudentiæ, ſed aliorum
conſilijs vti, & acquieſcere, *cap. Ne inni-
taris* 5. *de conſtit.* Prædicta autem puto
vera non ſolum reſpectu Epiſcoporum,
Inquiſitorum, Theologorum, Parocho-
rum, Confeſſariorum, quibus ex officio
incumbit inſtruere fideles, ſed etiam
alijs quibuſcumque perſonis, quæ ſunt
fide dignæ, & profitētur prealijs cogni-
tionem myſteriorum fidei, & ſunt Ma-
giſtri, Concionatores, Parentes, maiores
&c. Ita docēt Rebuffus in Bulla excom.
1. *art.* 1. *ver. Hæreticus*, Vgolin. *part.* 2.
cap. 1. §. 1. *num.* 10. Duard. *lib.* 2. *can.* 1.
q. 25. *n.* 4. Farin. *q.* 169. *num.* 10. quos,
& alios citat cōtra ſe Diana *p.* 4. *tract.* 7.
reſolut. 36. §. *Secunda*, alios plures citat
Paſqualig. *pro ſe deciſ.* 162. & 163.

Contrariam ſententiam, hunc admo-
nitum nolle mutare opinionem non
eſſe hæreticum docent Valent. *tom.* 3.
diſp. 1. *q.* 11. *par.* 1. *ff.* 4. Sanchez *lib.* 2.
cap. 7. *num.* 25. Sanct. *cap.* 1. *de hæret.*
dub. 6. *num.* 28. Sair. *lib.* 3. *de cenſur. cap.* 4.
num. 17. & alij plures apud Paſqual. &
Dianam. Ratio eſt, Tum quia, qui cito
credit, leuis eſt corde, Eccl. *cap.* 19. non
enim facilè credendum eſt, *cap. Si quid*
23. *diſt.* 86. & facilitas credendi imputa-
tur, Gloſ. *ver. credulus, cap.* 1. 16. *quæſt.* 2.
Tum quia niſi quis credat, ſe opinari
contra Eccleſiæ Doctrinam, non eſt hæ-
reticus pertinax. Tum quia ſolius Ec-
cleſiæ, inquit, Sanchez, ac Pontificis eſt
res fidei tenendas definire, cęteri autem
fallere, & falli poſſunt, cum hic ergo cer-
tæ regulæ fidei non contradicat, mini-
mè erit pertinax, neque hæreticus.

Reſpondetur ad primum, cum eſſe 58
leuem corde, qui ſine aliquo rationis
motiuo credit, maximè in præiudiciali-
bus ſibi, vel alteri, vt colligitur ex *cap.
Innocens* 23. 22. *q.* 4. iuncta Gloſa, modò
in re noſtra credere nulli ſit præiudiciū,
ſed maximè conſulitur conſcientię pro-
ximi, & nō ſine ratione perſuadetur ve-
ritas. Ad ſecundum, verum quidem
eſt, eum non eſſe hæreticum, qui credit
ſe non opinari contra doctrinam Eccle-
ſiæ, ſed admonitus de veritate, non am-
plius dicitur de iure, & rationabiliter
credere, ſe non opinari contra doctrinā
fidei, niſi voluntariè, & irrationabiliter,
ſine vllo fundamento, per illam ſiquidē
inſtructionem ſaltem debet alterare ſuū
iudicium, ad minus dubitando de veri-
tate ſuæ opinionis, an ſit contra fidem,
ac proindè ne euadat hæreticus debet
ceſſare ab ea opinione, ne faciat contra
conſcientiā, & incurrat hæreſim. Dein-
de non eſt maior ratio cur debeat magis
credere ſibi, quam alijs, immò maior ra-
tio ſuadet credendum eſſe alijs, qui illo
doctiores ſunt. Ad tertium, Sanchez
ſupponit ex ſuo argumento illum arti-
culum, contra quem opinatur admoni-
tus, non eſſe definitum, dum dicit, ſolius
Eccleſiæ, ac Pontificis eſſe res fidei de-
finire, quia cæteri fallere, & falli poſſunt,
ex quo aberrat à quæſtione, nam certū
apud omnes eſt, nullum eſſe hæreticū,
niſi qui contra dicit articulis, & propo-
ſitionibus iam ab Eccleſia definitis, &
aliter non eſt intelligenda quæſtio.

Quare bene dixi in reſponſione, pu-
tantem ſe non tenere contra fidem, ad-
monitum fieri hæreticum, ſi non reuo-
cet ſuam opinionem, quando opinatur
contra articulum iam ab Eccleſia defi-
nitum, ex quo qui opinatur B. V. Mariæ
Conceptam fuiſſe in peccato mortali,
hæreticus non eſt, neque oppoſitum
ſentiens, quia ab Eccleſia iſte articulus
nondum

nondum definitus eſt. Similiter quæſtio locum non habet, vbi propoſitio ali-
60 qua controuertitur an ſit articulus fidei ex definitis, v. g. in opinione doctorum eſt, an hic ſit articulus fidei. *Innocen. X. eſt Pontifex Romanus.* Affirmaui ego *c.5. q.6.* alijs negantibus, nam tenens vnam partem contra aliam non eſt cenſendus hæreticus, quia res cum ſit in opinione, ac proinde tam negans, quam affirmans prudenter iudicent, hæreſim non incurrunt, quia habent pro obiecto negato non verum articulum, ſed opinabilem.

Addidi præterea in reſponſione, hunc baptizatum debere eſſe educatum inter Catholicos, nam de alijs alia eſt ratio, vt dicam ſequenti quæſtione.

Nonnulli doctores Conciliant prædictas opiniones, aſſerentes, illum in foro externo eſſe hæreticum, qui admonitus non vult relinquere ſuam opinionem, nequaquam verò in foro conſcientiæ, & hęc placet Dianæ *par.4. tract.7. reſol.36. § Tertia*, vbi citat Merollam, Suarez, Vaſq. & Lorcam, & citat *cap. Ad abolendam de hæret.* Sed hęc differentia ex illo capite non colligitur, vt conſtat illud legenti; vnde in vtroq. foro cenſendus eſt hæreticus, vt bene docet Palaus *tom.1. tract.4. diſp.3. par.2. num.6.* (ò quot titulos ambiunt hi doctores) illud ſuadetur, quia vtriuſque fori idem iudicium eſt faciendum, niſi aliqua ſpecialis ratio vrgeat in contrarium, & quando externum non fundatur in præſumptione, Nau. *tom.3. in cap. Si quis autem, n.36.* Sair. *lib.1.* Clauis *cap.13. num.24.* Sanch. *lib.1. cap.10. num.11.* Sed hic nulla diuerſitas, nec præſumptio locum habet, ſiquidem certum eſt, negotium totius rei dependere præcisè ab iiſdem circũſtantijs, conditionibus, & motiuis reſpectu vtriuſque fori, illæ enim rationes, quę ſuadent iudicem fori externi ad iudicãdum opinantem hæreticum, eædem inducunt iudicem fori interni ad inferendum, eumdem eſſe hæreticum, in vtroque enim foro aſſerit ſe velle permanere in ſua opinione, quia credit, eam non eſſe contra fidem, ex parte autem rei, aut eius opinio eſt contra fidem, vel nõ; ſi eſt, ergo admonitus perſeuerans in ſua opinione, in vtroque foro hæreticus eſt, quia debet ſcire, ac proinde ſcit, ſe opinari contra fidem, conſequenter hoc iudicium fieri debet in vtroque foro, cum procedatur in re ab vtroque per idem motiuum, quod conſtat eſſe verum; ſi verò non eſt contra, non amplius ſumus in caſu.

Quæres 10. An Baptizati inter infideles educati, ſiuè ſint ex Catholicis, ſiuè ex Hæreticis, ſiuè ex Hębreis, ſeu Paganis non Baptizati, admoniti perſeuerantes nihilominus in ſuis erroribus fiant infideles contrarię, hoc eſt, illis imputetur eorum incredulitas? An verò, vt illis imputetur ad culpam vrgentiorẽ, & diligentiorem admonitionem, & inſtructionem poſtulent? Quod eſt etiam quærere, quandonam fides Catholica iſtis dicatur ſufficienter propoſita, vt teneantur illi adhærere, relinquendo proprios errores?

Reſp. primo, Hebræi, & Hæretici cum 60
Catholicis commixti non egent inſtructione reſpectu quorumdam articulorũ, qui communiter celebrantur in Eccleſia, ipſis videntibus, cuiuſmodi ſunt myſteria vnitatis, & Trinitatis Dei, Incarnatio Filij Dei, mors, & eiuſdem reſurrectio; item Sacramenta præſertim Baptiſmi, Euchariſtiæ, & Pœnitentiæ, pariter poteſtas vnius Romani Pontificis; hęc enim ita notoria ſunt, Iudęis, & Hęreticis cum Catholicis commorantibus, ſicut eiſdem Chriſtianis, ergò illis fides ſupponitur ſufficienter propoſita, in tantum enim fidei myſteria alicui proponuntur credendá, in quantum de eis nullam, aut modicam habent cognitionem, Confirmatur, quia inter nos conuerſantes vident talia ſigna, ex quibus colligitur fidem noſtram eſſe illam, quę neceſſaria eſt ad ſalutem, aut ad minus, Catholicam eſſe meliorem, & perfectiorem ſectis illorum, ergò ſine alia inſtructione tenentur hanc ſequi, relicta priori falſa, & inani. Reſpectu verò aliorum articu-

articulorum non ita celebriorum ſufficienter dicuntur inſtrui per rationes illos perſuadentes, & confutationem errorũ, quos illi tenent, iuxta dicta præcedenti quæſtione. Ita quod iſti cum Catholicis æquiparantur, vtrique enim edocti de veritate alicuius articuli, cui ignoranter contradicebant, tenentur illi adhærere, relicta propria opinione tamquam errore contra fidem. Confirmatur, quia Iudæi, & Hęretici inter Catholicos commixti, non habent ea ſigna in ſuis ſectis, quibus probare poſſint, eorum ſectam, & fidem eſſe meliorem noſtra, ſicut Catholica Eccleſia Romana, quibus corroboratur, & magis confirmatur, fidem Catholicam abſolutè eſſe eam, ex qua omnium ſalus dependet. & quæ pro alijs
61 eſt perfectior, & melior, hæc autem ſigna principalia ſunt tria martyrium tot virorum, & fœminarum pro amore Chriſti interfectorum, gloria miraculorum, quibus Deus per ſuos ſeruos dignatur facere, quibus illuſtratur Eccleſia. & Sãctorum Canonizatio, quorum meritis, & interceſſione cœteri Chriſti fideles in virtutibus proficiunt. Hæretici autem & Iudęi cum cœteris infidelibus iſtis carent, & nihilominus cum hæc illis, qui inter nos viuũt, nota ſint, neceſſario debent inferre noſtram fidem illorum eſſe meliorem, ac proinde teneri propriam deſerere, & noſtram acceptare.

62 *Reſp.* Secundo, infidelibus in remotiſſimis partibus à nobis, tunc cenſetur fides ſufficienter propoſita, quando illis fuit prædicata optimis rationibus, contrariorum cunfutatione, & vitæ probitate confirmata. Ratio eſt, quia de noſtra fide nullam, aut modicam cognitionem habent, eamque confuſam, & in ſua ſunt bene inſtructi, ergò vera fide efficiens rationibus, & alijs ſignis ita edocẽdi ſũt, vt per hæc eorũ intellectus moueri poſſit ad credendum Catholicam eſſe meliorem, & neceſſariam ad ſalutem, & illorum propriam nullam eſſe, & vanam, vel ſaltem inferiorem, & minus bonam. Bene Layman *lib.2. tract.1. cap.10.§. Secundo*, & pro ſe citat Bannez 2.2. *q.10. art.1. dub. 3. concl.3. & 4.* Quare cognito, quod noſtra ſit melior, illam ſequi debent, propria relicta.

Quæres 11. An infidelis cognitis cõditionibus vtriuſque fidei noſtræ, & propriæ, putans noſtram eſſe probabiliorẽ, ſuam verò propriam eſſe minus probabilem, tenentur relinquere ſuam, & noſtræ fidei vti probabiliori adhærere? Excepto mortis articulo negat Sanch. *lib.2. cap.1. num. 6.* extra hunc caſum putat, poſſe ſine peccato perſiſtere in ſua, quẽ ſequitur Malderus 2.2. *q.2. art.7.* Sanch. alter *diſp.19. num.6*, reijciens *num. 8.* caſum mortis exceptum prædicti Sanchez Ieſuitæ. Aliud non videntur habere fundamentum, niſi illud, quod ex duabus opinionibus, licet ſequi probabilem relicta probabiliore, quia cum tunc prudenter agat, non peccat.

63 *Reſp.* Quamuis infidelis putet propriam eſſe bonam, ſed non meliorem noſtra, adhuc eam relinquere tenetur, Ratio eſt, quia non poteſt relinqui probabilior opinio, quando ex eius omiſſione ſequi poteſt damnum irreparabile ſalutis, vt docent Sair. *lib.1.* Clauis *cap.6. num. 6.* Becan. *tract. 1. de Bonit. actuum q.9. num.13.* Sanch. *lib.1. cap.9. num.33. & 34.* Bonac. *q. 4. de peccat. par.9. n.5.* imminente ergò aliquo periculo ſalutis, cui alio modo occurri non poſſit, vt in præſenti caſu, probabilior opinio ſequenda eſt. Præterea iſta duo iudicia non ſe habent, vt duæ opinionis, ſed vt veritas, & falſitas, quia non eſt opinabile neque abſolutè, neque reſpectu prudentis, quod fides Catholica ſit melior alterius ſectę fide, hoc enim opinari cõparatiuè eſt alienam fidem, quæ nulla, & inanis eſt, facere vtilem, & bonam, ſed fides Catholica ſimpliciter ita eſt bona, vt nulla alia illi oppoſita nec ſpeciem bonitatis præſeferat, neque in ſe, neque ad intellectum alicuius, qui hoc prudenter iudicare non poteſt, nec aliqua ſufficienti ratione moueri, ergò non bene ſupponitur, vel fit cõparatio inter duas opiniones, cum nulla earum adſit in caſu noſtro, ſed ad inuicem ſe habeant, vt veritas,

veritas, & error. Deindè eneruatur veritas, & vnitas fidei noſtrę, dum admittitur ſub nomine opinionis probabilis, quod conſtat eſſe ſimpliciter error. Inſuper hæretici poſſent ſe tueri huiuſmodi opinionibus, ponendo in diſcrimen fidē Chriſtianam, aſſerendo eorum dicta nō eſſe quidem errores, neque hęreſis, ſed tātum opiniones minus probabiles, quā ſint dicta, & articuli Catholicorum, ac proindè vnumquemque poſſe permanere in ſua opinione. Reliquendę ſunt igitur huiuſmodi opiniones magis metaphyſicalis, quam verę, & reales. Vide Layman *lib.2. tract.1. cap.10. §. Sed hęc*, impugnantem Sanch.

Quæres 12. An patientes graues tentationes contra fidem ſint hęretici?

64 *Reſp.* Si eas patiantur contra ſuam voluntatem ſemper illis reſiſtendo, & numquam conſentiendo diabolicis ſuggeſtionibus ſine dubio in omnium ſententia nullatenus peccant, quia ad peccandum requiritur voluntatis conſenſus, & approbatio, ac proinde neque poſſunt dici hęretici, cùm huiuſmodi tentationes non ſint errores voluntarij. Ita omnes cum Sanch. *lib.2. cap.7. num.13.* Layman *lib. 2. tract. 1. cap. 12. num.5.*

65 Proteſtatio formalis facta à Pœnitente coram Confeſſario, aut etiam per ſe, qua exprimit, ſe numquam velle tentationibus aſſentiri, ſed potius mori, valde releuat tentatum à periculo incurrendi in hæreſim, ideo ea pręmiſſa, non debet eſſe ſcrupuloſus, & anxius in narrandis huiuſmodi confeſſario, ſed illas poteſt, & vt plurimum debet reticere, contemnendo, vt ſic enim euaneſcunt cum phantaſmatibus. Vide Carenam *par.2. tit.1. §.4. à num. 19.*

Quæres 13. An ſit hęreticus ille, qui paratus eſt ab Eccleſia corrigi, modo conuincatur in ſua opinione argumentis?

66 *Reſp.* Eſt hæreticus, quia iſte Eccleſię minus credit, quam conuincenti illum argumentis, virtute quorum intendit deſerere ſuum errorem, non ex eo, quod ſit, ſeu aduertit eſſe contra veritatem Catholicam. Deindè veritatem naturalem, ſeu opinionem hominum anteponit veritati Eccleſię, quę eſt veritas procedens de ore Dei, quod eſt maximū ſacrilegium, ergò eſt hęreticus. Ita alijs citatis per Sanch. *lib. 2. cap. 7. num. 6.* quia iſte contradicit pertinaciter authoritati Eccleſię, dum vim argumentorū, vel auctoritatem vnius hominis mendacis vult pręferre veritati Eccleſię Catholicę.

Quæres 14. An hęreſis committatur non ſolum mentis aſſenſu, an etiam verbis, & factis, vt lacerando imagines, blaſphemando hęreticaliter, &c.

Reſp. Hæreſis formaliter committitur per ſolum intellectus iudicium voluntatis approbatione, quia hęreſis eſt error ab intellectu productus ex conſenſu voluntatis, vt conſtat ex eius definitione; quare ex quouis dicto, ſeu facto quantumuis enormi non oritur hęreſis, niſi error ſit in intellectu, vt docēt omnes cum Silu. *ver. Hęreſis num.4.* Graff. *par.1. lib.2. cap.8. num.2.* Ricciull. *lib.5. cap.1. num.11.* Corduba *lib.4. q.16. §.7.* dicens hęreſim propriè non conſiſtere in operibus, Carena *par.2. tit.1. de hæret. num.4.* Vnde factum, vel dictum ſine errore in intellectu numquam facit hominem formaliter hęreticum; hinc baptizare magnetem, & imaginem, adorare demones, conculcare Corpus Chriſti, ſortilegia, & incantationes facere, atque huiuſmodi numquam hominem conſtituunt hęreticum formalem tam in foro conſcientię, quam in foro externo; verū quidem eſt, quod huiuſmodi ſigna reddunt talia operantem vehementer, quādoque vehementiſſime ſuſpectum de hęreſi, vt dicam ſuo. 67

Quæres 15. An mente firmiter tenēs, Chriſtum eſſe verè hominem, ſi ore exterius proferat, falſa eſt hęc propoſitio: *Chriſtus eſt homo*, ſit verè hęreticus?

Reſp. Iſte peccat mortaliter ea verba proferens in conſpectu hominum, vel quando tenetur fidem exterius fateri, iuxta quod dixi *cap.1. q. 29.* non eſt tamen hęreticus in foro conſcientię, quia non habet errorem in intellectu, quod 68

eſt neceſſarium ad conſtituendum aliquem verè hæreticum, ſed tantum in ore, & labijs, ita docet Sotus *in 4. diſt. 22. q. 2. art. 3. concl. 5.* Nauar. *cap. 27. n. 56.* quos pro ſe citat Ricciull. *lib. 5. cap. 3. num. 1.* In foro autem externo à iudicibus habebitur hæreticus formalis ex cõfeſſione proprij oris, qua nulla eſt verior probatio, *l. Generaliter C. de non num. pecun. cap. Per ſuas, de probat.* Cœphal. *vol. 2. conſil. 192. num. 8.* Tum quia iudex de externis iudicium fert, non de occultis, cum ſecundum allegata, & probata ſententiam debeat ferre, ex vulgatis iuribus. Tum quia mens talis prçſumitur, qualia ſunt verba illam indicantia, ſiquidem voces ſunt ſigna earũ paſſionum, quas in anima habemus, ſecundum Philoſophum, *l. habeo, §. Idem* Tubero, *ff. de ſuppell.* Ita Ricciull. *lib. 5. cap. 3.* interpretatur Caiet. *2. 2. q. 12. art. 2. fine, & q. 94. art. 1.* ad finem, aſſerentem eſſe hæreticum. Quare cum huiuſmodi dictum aliter explicari non poſſit, quam directè præſeferens formalem hæreſim, inducit in reum huius criminis omnes pœnas, quibus hæretici afficiuntur.

Quæres 16. An negans propoſitionẽ ſiuè veram, ſiuè falſam, quam putat eſſe contra fidem, quę reuera non eſt, ſit hæreticus.

69 *Reſp.* Non eſt hæreticus formaliter, ſed tantum ſuſpectus vehementiſſime de hæreſi, ex quo mortaliter peccat cõtra fidem ex conſcientia erronea.

Prima pars, quod non ſit hæreticus formaliter probatur, Tum quia, in tantũ quis eſt hęreticus, in quantum errorem habet in intellectu contra ea, quæ ſunt definita de fide, vt conſtat in omnium ſententia ex definitione hæreſis; ſed certum eſt, eas propoſitiones non eſſe definitas de fide; ergò illas negans non eſt hæreticus formaliter. Tum quia, ſicut percutiens laicum, quem putat clericũ, qui reuera non eſt, non incurrit excommunicationem ob iniectionem manuũ violentarum in clericum, quia hæc non ſolum prauum animi affectum poſtulat, verum etiam realitatem qualitatis repertę in obiecto, eſto enim ſit ſacrilegiũ ex parte conſcientiæ erroneæ, non tamẽ ex parte obiecti, & actus externi, quod neceſſarium eſt ſecundum omnes ad incurrendam cenſuram, quia cenſura afficit ſubiectum ſecundum veritatẽ actus externi, non ſecundum conceptionem mentis errantis; ita negans propoſitionẽ conceptam de fide, cum reuera non ſit, excuſatur ab hęreſi formali, quæ inducit excommunicationem, & alias pœnas. Nec reſponſio Sanchez *lib. 2. cap. 7. n. 30.* quem ſequuntur Farinac. *q. 179. num. 2.* Carena *part. 2. tit. 1. de hæreſi num. 75.* Ricciull. *lib. 5. cap. 5. num. 7.* dicendo, credentem falſo ſe percutere clericum, cum is verè laicus ſit, non incurrere excommunicationem, quia hic non eſt verus clerici percuſſor, at ille eſt verus hæreticus; placet, quia hoc eſt in quæſtione, an ſit hęreticus verus, quem Sanchez putat verum hęreticum, id autem eſt vitium in argumentatione, ſupponere verum, quod controuertitur, in ſolutione rationum. Quare enim percuſſor iſte nõ eſt ſacrilegus externe reſpectu paſſi, niſi quia non eſt clericus, ſed merus laicus? Pari ratione, negans propoſitionem à ſe putatam de fide, quæ non eſt, externe non contrahit maliriam ab obiecto ſpecificaram, quia reuera ea propoſitio non eſt de fide, ſed tantum illi imputatur malitia mentaliter, & erronee concepta, cui nihil ex parte rei reſpondet, ſicut nec reſpondet ex parte percuſſi reſpectu percuſſoris; ergò propriè non poteſt dici hæreticus, cum exterius obiectũ non detur talis malitiæ capax. Videtur melior reſponſio Ricciulli *cit. dicentis*, quod excommunicatio non naſcitur ex animo, ſed ex actu, qui cum tendat in laicum, licet animus feratur in clericum, non cauſat excommunicationem. Sed reijcitur, quia hęreſis non ſolum oritur ex animo, ſed etiam ex actu tendente in propoſitionem reuera definitam de fide, quæ cum hic realiter non repetiatur, non poteſt hæreſis propriè habere locum. Idem Ricciull. affert tria exempla ad probandum hunc eſſe hæreticũ, dicendo, quod adorans hoſtiam non conſecratam, credens eſſe conſecratam,

non

non eſt idololatra. Item, venerans corpus,quod credit eſſe ſanctum,& non eſt, non peccat. Item, obediens Antipapæ, quem putat verum Papam,qui non eſt, Schiſmaticus non eſt. His tamquam maiori præmiſſæ ſubiungit minorem, at is,qui credit verum, putans illud eſſe cōtra fidem, virtualiter habet fidem repugnantem Eccleſiæ, ergò eſt hęreticus. Ad illa exempla, in quibus fundatur vis argumenti illius,dico, argumentum potius probare contra illum, quia ſicut ex illis exemplis agēs excuſatur à peccato, ita & negans propoſitionem putatam de fide,cum non ſit,excuſatur ab hęreſi. Ad minorem, habet fidem repugnantē Eccleſię ſecundum imaginationem non ſecūdum realitatem, cum non adſit verum obiectum,cui repugnet. Hanc vnicus tenet Simanch.*tit.31.de Catholic. inſtit. num.9.* alij apud præcitatos ſunt in contrarium.

Secunda pars, quod ſit vehementiſſime ſuſpectus, conſtat ex eo,quod profitetur per illam negationem ſe non bene ſentire de fide, excuſatur autem à formali hęreſi ex eo quod à parte rei non reperitur articulus negatus ab Eccleſia propoſitus de fide.

70 Tertia pars,quod grauiſſimè peccet, probatur, quia contemnit veritatem fidei in ſe, licet illam in totum non deſtruat, ſed tantum in ordine ad fictum articulum, ac ſi reuera extaret, & cum hoc peccatum proueniat ex conſcientia erronea, reducitur ad peccatum violationis fidei; neque hinc ſequitur id eſſe peccatum hæreſis, quia non omnis fidei violatio eſt hęreſis, ſi enim ignoro, quæ teneor ſcire ex virtute fidei, facio contra virtutem fidei, non tamen ſum hęreticus, violatur ergo fides non ſolum contradicendo articulis fidei, ex quo eſt hęreſis, ſed etiam alijs modis, non addiſcendo neceſſaria,non confitendo illam, quando eſt debitum, vel alijs modo, negando ſe eſſe Chriſtianum ob metum mortis, in his peccatum eſt non hęreſis, ſed ſuſpicionis hęreſis.

Quæres 17. An credens veram aliquā propoſitionem in ſe falſam, tenens eam eſſe de fide, licet de fide ſit eius oppoſita, ſit hęreticus? e. g. Quis credit hanc eſſe de fide. *Pater eſt maior Filio,*& eam credit.Sic quędam vetula credebat,Trinitatem eſſe vnam fœminam,& putabat teneri id credere de fide, inquit, Angel. *ver. Fides num. 6.*

Reſp. Ita credens ignorantia inuinci- 71
bili non eſt hęreticus, paratus corrigi, & & inſtrui in veritate rei; probatur, Tum quia,eſt in bona fide tam ex parte ſua, quam ex parte Eccleſiæ, putat enim dicere verum, quia credit Eccleſiam ita tenere. Tum quia, ille dicitur hæreticus, qui contradicit alicui propoſitioni, quā ſcit, aut credit eſſe reuera definitam ab Eccleſia, ſed iſte non contradicit formaliter, ſed tantum materialiter,immò ſecundum imaginationem ſuam putat ſe accommodare definitioni Eccleſię, ergo ſtante ea bona fide non peccat. Tum quia,negans propoſitionem, quā putat eſſe ab Eccleſia definitam, licet non ſit, peccat, iuxta quod dictum fuit præcedenti quæſtione, ergò illam affirmans, & credens non peccat. Conſequentia tenet, quia in iure validum eſt argumentum à contrario ſenſu, Gloſsa intelligi,*cap.Cum Apoſtolica 7.* de ijs,quæ fiunt à prælat. Euerard. in hoc loco. Ita docent communiter omnes, quos longa ſerie enumerat Farin.*q. 179.* initio, homo diligentiſſimus in citandis doctoribus, cui inſeruiunt pro ratione.

Dixi, ſi laboret ignorantia inuincibili, quali dicitur laborare vulgaris & idiota, ſi errat in quibuſdam articulis, qui non obligant omnes ad ſui cognitionem, cuiuſmodi ſunt illi, qui non ſunt in Eccleſia celebriores, patientes aliquam difficultatem ratione ſubtilitatis, alteriuſue conditionis. Vnde iſti etiam excuſantur in foro externo allegantes ignorantiam, quia illos ſcire non tenentur, vnde excuſantur perſonę ordinariæ putantes, Patrem eſſe ſenem, Filium iuuenem,hoc illum maiorem, iuxta noſtrum intelligendi modum, neque in aliquo videntur ſuſpecti, dū inſtructi quoquomodo, credunt,quia ita credit, & firmiter tenet Eccleſia Catholica, ſecūdum enim Apoſtolum

ſtolum per cognitionem creaturarum venimus in cognitionem miſterorum Dei.

Quęres 18. An vt quis ſit propriè, & formaliter hæteticus, neceſſe ſit, quod directè velit ſentire contra Eccleſiam? Videtur, quod ſic, quia nullus eſt hæreticus niſi ſciat, ſe ſentire contra Eccleſiam, ergò directè vult ſentire contra Eccleſiam, voluntas enim cum ſit cæca non fertur, niſi in præcognitum.

72 *Reſp.* Sufficit præcisè, quod ſciat ad minus dubitatiuè ſe ſentire contra Eccleſiam, quouis deinde fine ſentiat, ſiue ex obſtinatione, ſiue vx vanagloria, ſiue ex alio fine extrinſeco, qui non conſtituit hæreſim in ſuo eſſe formali; Ratio eſt, quia eſſentia hæreſis conſiſtit in cōtradicere Eccleſię articulis ſcitis, aut ſaltem dubitatis, in hac autem contradictione non includitur formalis intentio volendi contradicere Eccleſiæ, ergò hæc non facit ad conſtitutionem hæreſis, neque hæretici. Nec obſtat ratio dubitandi, quia aliud eſt contradicere Eccleſiæ, aliud habere directam, & formalem intentionem eidem contradicendi, hoc non eſt neceſſarium, illud ſic, quod vetificatur per ſolam negationem propoſitionis cognitæ de fide, abſque alio actu directo contra Eccleſiam. Vide Sanch. *lib.* 2. *cap.* 7. *num.* 4. Becan. *cap.* 14 *de fide q.* 2. *num.* 19.

Quęres 19. An detur paruitas materiæ in hæreſi excuſans à mortali? Affirmat vnicus Sair. *lib.* 12. *cap.* 2. *num.* 79. contra communem, & veram, Sanch. *lib.* 1. *cap.* 4. *num.* Merollam, Pallaum, & alios cum Diana *part.* 5. *reſolut.* 28. *de paru. mater.* hanc non habere locum in hæreſi.

73 *Reſp.* Paruitas materiæ non datur in hæreſi, quia hæreſis ex intentione hæretici putatur verum dogma, licet ex parte rei, & veritatis ſit falſiſſimum, oppoſitum vero veriſſimum, quod ex reuelatione Dei habet Eccleſia, exiſtimatur falſum, qualecumq; ſit illud hæretici, ergo ex hoc ſequitur grauiſſima iniuria contra Deum, qui aut reputatur falſus in reuelando, aut decipere Eccleſiam reuelando illi falſum pro vero, aut Deum non reuelaſſe, ac proinde tota iniuria refertur in Eccleſiam, quæ definit de fide ea, quæ non ſunt reuelata à Deo, conſequēter falſa reputatur, & deceptrix in ſuis definitionibus, quæ omnia grauiſſimum arguunt ſacrilegium, quoduis igitur dogma peruerſum hæreſis peccatum eſt mortale grauiſſimū non obſtante quauis materiæ paruitate, quæ non datur. Confirmatur, quia hæreſis conſiſtit in propoſitione falſa contradicens veræ de fide, ergò formaliter deſtruit veritatem oppoſitæ de fide, quæ in tantum creditur vera, in quantum eſt à Deo reuelata, ac proinde deſtruitur veritas Dei per propoſitionem hæreticam, ſed id arguit peccatum mortale reſpectu cuiuslibet propoſitionis hæreticæ, cum ſingulis inſit dicta ratio deſtructiua veritatis reuelatæ, ergò non poteſt habere locum paruitas materiæ.

Quęres 20. An dubius in fide ſit infidelis, & hæreticus?

Reſp. Affirmatiuè ſi deliberare, & cōſulto dubitet, quod probatur, Tū quia, 74
id clare dicitur *cap.* 1. *de hęreticis. Dubius in fide eſt infidelis.* Tum quia, dubitans nō habet certum aſſenſum fidei, ergò caret fide, quæ ſolum perditur per hæreſim, ergò ſic dubitans eſt hæreticus. Tum quia, dubitans ſumit certa pro incertis, & dubijs, ac proinde deſtruit ſubſtantiam, & eſſentiam propoſitionum de fide, quæ in ſe ſunt certiſſimæ, ac conſequēter à nobis vt tales apprehendendæ ſunt. Ita communior turba doctorum grauiſſimorum, quos pro ſe citat Farin. *q.* 178. §. 4. per totum, Ricciull. *lib,* 5, *cap.* 4. Catena *part.* 2. *tit.* 1. *de hæreſi num.* 17. Layman *lib.* 2, *tract.* 1. *cap.* 12. *q.* 1. & alij apud illos.

Contrarium ſentiunt Sanch. *lib.* 2. *c.* 7. *num.* 12. Malderus, & Canus à prædictis citati, quos ſequitur Becanus *cap.* 14. *de fide q.* 2. *num.* 7. qui diſtribuit intellectū dubitantem in negatiuum, quando is apprehendens aliquam propoſitionem non ſe determinat ad alteram, ſed ad vtramque ſe habet mere negatiuè, & poſitiuum, quando iudicat rem ſibi propoſi-

poſitam eſſe ambiguam, intellectus poſitiuè dubitans eſt hæreticus, non autē negatiuè ſe habens, quia non aſſentit, neque diſſentit, quod eſt neceſſarium ad hæreſim, quam intellectus poſitiuus incurrit, quia iudicat propoſitionem certam eſſe ambiguam; Sed hæc diſtinctio metaphiſicalis ſpectat potius ad intellectum ſpeculatiuum, quam ad practicum; & moralem, caſus noſtri, neq; enim intellectus dubitans ſterilis eſt, ſed fœcundus, ambiguam reddens rem, circa quam dubitat, conſequenter negatiuè ſe habere non poteſt, cum ex genere ſuo intellectus practicus ſit operatiuus producens aliquid moraliter redundans in obiectum cognitum, & ſic propoſitionem de fide, circa quam verſarur de certa facit dubiam. Confirmatur id, nam ideò propoſitæ propoſitioni de fide aſſenſum non præbet, quia ſibi incerta videtur, conſequenter ad minus virtualiter iudicat illam dubiam, & ambiguam.

Probat Sanch. quia hæreſis dicitur ab electione, ſed bubitans neutram partem eligit ſed pendulus manet. Confirmat, quia hæreſis eſt error contrarius fidei conſiſtens in aſſenſu, vel diſſenſu; neutrum eſt in dubirante. Demum, hæreſis & fides ſunt duo extrema, illa diſſenſum, hæc aſſenſum in rebus fidei. Hæ rationes in vnum redactæ probant in dubitante non eſſe actum poſitiuum contrarium fidei, quod tamen falſum eſt, quia ſuperius probatum fuit, intellectum dubitantem in moralibus eſſe ſemper practicum, ac proinde ponere aliquid in obiecto, circa quod vſquequaque non poteſt ſe habere mere negatiuè, ſed tandem debet ſe determinare, cum moraliter operetur.

Ad auctoritatem iuris reſpondent tripliciter dubium in fide eſſe infidelem, primo, intelligi de dubitante contrarie, non priuatiuè, ſeu negatiuè, ſed iam dictum eſt, in practicis dubitantem ponere ſaltem virtualiter aliquid in obiecto dubitato nempè incertitudinem. Secundo, intelligi pro foro externo ratione præſumptionis, ad quod dici poteſt, præſumptionem hic locum non habere; quia veritas eſt in contrarium, conſtat enim de dubio poſitiuo. Tertiò, intelligi de dubitante ſecundum actum reflexum, quatenus iudicat res fidei eſſe dubias; ſed ex dictis patet dubitantem ſimpliciter quouis modo inuoluere ſaltem virtualiter iudicium ambiguitatis circa obiectum fidei; qui enim dubitat certū non habet intellectum, ergò incertum & ambiguum.

Dicerem, cum minus peccet dubitās in fide, quam enixe fidem negans, hic enim pertinax eſt formaliter, ille virtualiter, & remiſſius, mitius eſſe puniendū, iuxta qualitatem dubitationis, & articuri, ſuper quem cadit dubitatio, ne pæna excedat culpam, cui debet proportionari, vnde crederem hunc non eſſe ſubiectum excommunicationi, confiſcationi bonorum, neque ſupplicio grauiori mortis, &c.

Quæres 21. An ſit hæreticus dicens; Non credo, vel non crederem hoc licet eſſet de fide definitum, aut ſi de fide definiretur? Viderur quod non, quia nihil negatur, quod reuera ſir definitum, ſed tantum oſtenditur volunta non credendi.

Resp. Eſt hæreticus, quia in primo 75
ſenſu negat articulum fidei & ſuppoſitione, quod extaret, ergo habet errorem in mente contra fidem, ſicut ille dicitur peccare morraliter, qui facit aliquid ea intentione licet eſſet prohibitum, quāuis non ſit. In ſenſu poſteriori eſt etiam hærericus, quia habet prauum affectum negandi fidem, in quo æquiparatur effectui. Ita Sanch. *lib. 2. cap. 7. num. 29.* Nald. ex Herriq. *num. 15.*

Quæres 22. An ſit hæreticus non credens articulum ſibi priuatim reuelatum à Deo?

Resp. Non eſt propriè hæreticus, quia 76
is dicitur, qui negat propoſitiones ab Eccleſia propoſitas ad credendum per omnes fideles, ſed hæc non proponitur ab Eccleſia, ergo eam diſcredens hæreticus non eſt. Tum quia, per fidem vniuerſalem Eccleſię non tenetur id credere, cum non numeretur inter credenda

ab

ab Eccleſia, ego ſpeciali fide tantum tenetur, ac proinde non eſt hæreticus contra Eccleſiam. Ita docent Rodr, *in Bulla Cruc* §.9. *num.* 14. Viuald. *in Bulla caſu* 1. *num.* 30. Corduba *lib.* 1. *quæſt.* 17. *dub.* 2. aſſerens cum Azor. *tom.* 1. *lib.* 8. *cap.* 9. *q.* 4. proinde non incurrere pœnas hęreticorum, quamuis coram Deo ſit verè hæreticus, ille ſubiungit, Layman *lib.* 2. *tract.* 1. *cap.* 12. *q.* 2. *conc.* 3. Sanch. *lib.* 2. *cap.* 7. *num.* 32. cum Vega, & Catarino tenet hunc eſſe verè hæreticum pœnis ſubiectum, quia licet Eccleſia illi non proponat ſpeciale ſibi reuelatum credendum, nec alijs, omnibus tamen proponit ſummam Dei veritatem credendam, quam hic negat, ergò eſt hæreticus. Confirmatur, quia iſte peccat mortaliter peccato infidelitatis, non iudaiſmi, aut paganitatis, ergo hæreſis, cum alia à prædictis non detur ſpecies. Reſpondetur ad Sanch. in articulo reuelato duo ſpectari, propoſitionem reuelatam, & reuelationem ipſam, dum diſcredit veritatem propoſitionis, non ideo negat ſummam veritatem reuelationis in Deo, niſi id intendat, & aduertat, quamuis alioquin ex natura rei id ſequatur, conſequenter in foro externo ſuſpectus tantum erit de hæreſi, & quidem vehementiſſime ob illam connexionem neceſſariam, vnde fit, quod nõ ſit dicendus formaliter hæreticus, ſed tãtum ex ſuſpicione, ſi aduerteret, & in mente ſua aſſentiretur, Deum in omnibus non eſſe veracem, iam eſſet formaliter hæreticus, non ex propoſito caſu, ſed ex hoc nouo conceptu negante veritatem Dei in aliquibus. Ad Confirmationem dico hoc peccatum reduci ad hæreſim, non eſſe tamen formaliter hæreſim, quia non eſt error contra determinata ab Eccleſia, quæ non curat de priuatis reuelationibus, ſed de publicis, & communibus tantum, ad quarum conſeruationem in ſua veritate appoſuit pęnas graues transgreſſoribus.

Quæres 23. An negans Chriſtum reſibilem ſit hæreticus? Proponunt alij hoc modo, an ſit hæreticus negans propoſitionem Theologicam ex vna naturali, & altera de fide collectam? Affirmat Canus *lib.* 12. *cap.* 9. *Valent.* 2. 2. *diſp.* 1. *q.* 11. *p.* 1. *diff.* 3. Grauina apud Carenam citandum. 77

Reſp. Non eſt hæreticus formalis, ſed tãtum præſumptus, illud probatur, quia, concluſio negatur vel propter ignorãtiam illationis, vel quia principium naturale in omnibus non credit verum, ex Sanch. *lib.* 2. *cap.* 7. *num.* 33. Deinde ſtare poteſt, vt quis credat omne reuelatum à Deo, cum negatione alicuius propoſitionis Theologicæ, ex eo quod non videtur rectè deduci ex præmiſſis, vel principio euidenti, ait Palaus apud Carenam *part.* 2. *tit.* 1. *de hæret. num.* 35, Ita Bannes 2. 2. *q.* 11. *art.* 2. Corduba *lib.* 1. *q.* 17. *dub.* 3. Sanch. cit. quos pro ſe citat Layman *lib.* 2. *tract.* 1. *cap.* 12. *q.* 3. Portell. *ver. Hæreſis num.* 9. Palaus, quos pro ſe vocat Carena, vt ſupra, Diana *part.* 4. *tract.* 8. *reſol.* 79. Cum Villalob. Suar. & Arrag. tenent eſſe hæreticum præſumptum, quia præſumitur negare concluſionem magis in ordine ad principium fidei, quam naturale, quia Chriſtus eſt riſibilis ex eo, quod eſt homo, ergo ſi non eſt riſibilis, neque homo, intellectus enim primario videtur in hoc referri, quam in id tendere, quod non omnis homo ſit riſibilis. Vide quæ dixi *cap.* 2. *q.* 6. *num.* 24. vbi dixi, hanc propoſitionem: *Chriſtus eſt reſibilis*: non eſſe immediatè, & formaliter de fide, quia nullibi in Sacra Scriptura reperitur expreſſa, ac proinde negans illam, non ſit propriè hæreticus, ſed tantum præſumptiuè, & quidem vehementiſſime ob connexionem neceſſariam riſibilitatis cum humanitate, vnde ex Palao Carena aſſerit hunc hęreticum præſumptũ in negatione perſiſtentem vti hæreticũ eſſe puniendum.

Sed numquid prædicta procedunt in formali ratiocinatione tantũ, an etiam extra in eo, qui ſimpliciter negaret Chriſtum eſſe riſibilem? Puto idem iudiciũ vtriuſque, quia ex redditione rationis habetur virtualis illatio argumenti.

Quæres 24. An ſit hæreticus proferens verba hæreticalia, ioco, ira, indigna-

gna-

gnatione, aut linguæ lubrico? Ratio dubitandi eſt, tum quia D. Hieron. dicit, quod ex verbis inordinatis oriuntur hæreſes. Tum quia, id maximè apparet in blaſphemis auferentibus à Deo, quod habet, aut illi attribuentibus quod habet; vnde D. Thom. 2. 2. q. 13. *art. 1.* dicit, blaſphemiam eſſe contra confeſſionem fidei, ac proinde committi hæreſim à blaſphemante.

Reſp. Proferens huiuſmodi verba
78 non eſt formaliter hæreticus, quia continent orationem imperfectã, ac proinde non includunt aſſenſum, ſiue diſſenſum formalem contra fidem, maximè ſi attendatur locutio in blaſphemis, & iurãtibus; ſiquidem hæreſi non conſiſtit in qualibet locutione, ſed tãtum in diſſenſu contradicente rebus fidei cum adhæſione proprij erroris. Ita omnes. Verũ quidem eſt, quod eſt ſuſpectus de hæreſi talia verba proferens ſecundum magis, & minus, attentis circumſtantijs perſonæ loquentis, & ſignificationis verborũ, & motiuis, quibus proferuntur. Verba autem hæreſim ſignificantia vel ſunt expreſſa, & ſic non poſſunt interprætari in bonum ſenſum, ex quo neque excuſationes, ſeu exceptiones reorum admittendæ ſunt ab Inquiſitoribus, ſed ab illis probandæ ſunt, ex Sanct. *de Blaſphem. c.8. dub.2. n.3.* & alijs apud Carena *par.2 tit.1. de hæret. num. 72.* Vel ſunt ambi-
79 gua apta interprætari in bonum, & malum ſenſum, tunc in bonum trahenda ſunt, *arg. l. Merito ff. pro ſoc. l. ſi procurator ff. de condit. indeb.* Nau. *conſil. 6. de hæret. conſil. 15. de homicid.* Lazar. 3. *de Blaſphem. num.* 38 & tunc ſtandum eſt interpretationi proferentis, *l. in ambiguis, ff. de reg. iur. l. Si quis ff. de iud.* ibi: *Si quis intentione, vel oratione ambigua vſus ſit, id, quod ei vtilius fuerit, accipiendum eſt.* Verum id eſt, niſi aliunde Inquiſitor motiuum habeat, ſentiendi aliter, vt quando loquens eſt malæ famæ, aut alias erat falſæ ſectæ, vt ſi Caluinus Eccleſiæ reconciliatus quęrẽdo miſſam, & non inueniens dicat: *Sola fides ſufficit:* præſumptio enim contra eum eſt, quod adhuc ſentiat cum hæreticis, ſolam fidẽ ſine bonis operibus ſufficere ad ſalutem Ità Carena *part.2. tit.1. de hæreſi, nu.72.* Vide ſupra *cap.2. num.52.*

Colligitur ex dictis, proferentem io- 80
co hæreſim non eſſe hæreticum, quia ioco facta aut dicta peccatum non inferunt neque iniuriam, *cap.2.15.q.1.* neq; mendacium reputatarum, *cap. Quod autem 18.22.q.2.* neque inducunt excommunicationem in percutiente ioco, *cap.1. de ſent. excom.* neque confeſſionem aut obligationem *l.3. ff de ſeruo corrupt. l. obligationem ff. de act. & oblig.* neque pœnam meretur ioco factũ, niſi ſit noxius, *cap.1. de præſumpt.* in terminis hæreſis Albert. & Pegna, quos citat Souſa *lib.1. cap.13. n.1.* Farin. *q.179. num.40. Secundò*, non eſt cenſendus hæreticus lapſu linguæ labens in verba hæreticalia, quia linguæ lubricum non facilè trahendum ad pænam, *l. Famoſi ff. ad leg. Iul. maieſt.* & præſumitur verba 81
protuliſſe inaduertenter, & ſine deliberatione, quia linguam ream non facit niſi rea mens; *cap.3.22.q.2.* alijs citatis Farinac. *q.179. num.41. Tertiò*, non reputatur hæreticus, qui talia verba profert ex indignatione, ira, magna animi perturbatione, aut dolore, quia hæc omnia mentem valdè perturbant, vt difficilè ſit aduertere ad malum, vnde eſt illud. *Ira impedit, animum, ne ſciat cernere verum.* Ac proinde locum in his hæreſis habere non poteſt, cum ſit error hominis pertinacis cognitionem habentis, ſuum errorem eſſe contra fidem. Ita ſupradicti, cum Souſa *lib.1. cap.13. nu.2.* Farinac. *q.179. num.42. Quartò*, qui prolatis verbis ſtatim ſe corrigit, cenſetur ea pronuntiaſſe contra ſuam voluntatẽ, 82
& eſſe timoratæ conſcientiæ, nam facti, ſeu dicti emendatio laudabilis eſt, & ſapientis opus, *cap. Magnæ 10. 22. q.3.* & corrigere debemus noſmetipſi quę male fecimus arg. *cap.19. de off. ordin. & ex Authent. de nupt.* vbi inquit Imperator. *Non enim erubeſcimus corrigere, quæ prius diximus, nec ab alijs corrigi expectare volumus.* Conſequenter dicendum eſt, ſe ſtatim corrigentem non eſſe præſumendum de hæreſi ſuſpectum, Ita Farinac.

nac. *quaſt.* 179. *num.* 46.

Prædicta procedunt, quando aliàs quis non eſt malæ famę, & probat, ſe verba protuliſſe ioco, quia conſtat eſſe fabuloſum, & perſonam facetam, aut iracundia, ſeu alijs ex prædictis modo, aliàs Inquiſitor procedit contra Inquiſitum iuxta tenorem delicti, ex citatis doctoribus.

Quæres 25. An Author libri continentis expreſsè hæreſes ſit hæreticus, non obſtante proteſtatione, quod intendit, omnia, quę ſcribit, ſubijcere, & eſſe ſub-
83 iecta cenſurę ſanctæ Matris Eccleſiæ? Eſt autem proteſtatio, inquit, Souſa *lib.* 1. *cap.* 14. initio, profeſſio, ſeu confeſſio fidei exterius facta ad oſtendendũ quid proteſtans de fide ſentiat. Seu per illam declarationem intendit, ſi quandoque errabit in rebus fidei, talem non eſſe eius mentem, ſed errorem contingere ex inaduertentia, aut ignorantia,
84 & hanc proteſtationem, quã ex animo profiteor nunc, & pro toto tempore vitæ meæ in his, & alijs ſcriptis edo, & me declaro paratum eſſe potius mori, quam fidem, ſcriptis, verbis, aut factis, violare, aut ab ea deuiare per quemlibet mentis conceptum, paratus in omnibus corrigi iuxta Catholicum ſenſum Romanæ Eccleſiæ.

85 *Reſp.* Doctor componens libros cum hac formali, & expreſſa proteſtatione excuſatur, modo non erret in ijs, quę vt doctor ſcire tenetur. Quod idem locum habet reſpectu aliorum proteſtantium reſpectu eorum, quæ expreſsè ſcire non tenentur, & modo non fiat aliquid, quod in re aduerſetur proteſtationi.

86 Prima pars, quod proteſtatio iuuet proteſtantem, probatur, quia per proteſtationem profitens declarat, animum ſuum non eſſe violandi fidem, ergo errantem releuat ab hæreſi, quæ eſt error voluntarius contra fidem ſcienter contractus, hic autem error non poteſt eſſe voluntarius in errante, cum ratio voluntarij in eo intelligatur antecedenter deſtructa per proteſtationem. Proteſtatio autem maximè locum habet in hæreſi, quia potiſſimum refertur ad ea, quæ pẽdent à mente, & voluntate noſtra, ſecũdum omnes cum Bartolo *in l. Non ſolum, §. morte, ff. de noui oper. nunt. num.* 17. Felin. *in cap. Cum M. de conſtitut. n.* 79. *fall.* 4. & multum prodeſt, cum acceptatur à parte, Gloſ. *ver. Proteſtatio, cap. Cumana,* 50. *de elect.* Gloſ. *ver. Si conteſtatus cap.* 1. *diſt.* 27. Ita in materia hæreſis D. Aug. ex duabus eius auctoritatibus relatis ſupra ſub *q.* 5, *num.* 22. Farinac. *q.* 178. *num.* 150. Carena *part.* 2. *tit.* 1. *de hęret.* §. 14. Souſa *lib.* 1. *cap.* 14.

Secunda pars, quod Author librorum excuſetur, probatur per Albertin. *q.* 12. *num.* 10. ex ipſo Souſa *lib.* 1. *Aphor. c.* 14. *num.* 2. Farin. *q.* 179. *num.* 151. *ex cap. Damnamus, de Summa Trin.* vbi damnantur opera Abbatis Ioachim, non verò eius nomen, edita contra Petrum Lombardum de vnitate, & eſſentia Trinitatis, vt explicat Gloſa penult. dicens damnato Auctoris nomine, damnari quoque eius opera, licet alias bona, non verò è contra damnatis operibus cenſetur nomen damnatum, & numquam nomen damnari puto, quando Author proteſtatur, & confitetur ſe Catholicũ, licet aliàs errauerit ſiuè ex ignorantia, ſiuè ex paſſione, modo ante mortem ſe corrigat. 87 88

Tertia pars, illos non excuſari, quando errant in ijs, quæ ſcire expreſsè tenentur, vel ex præcepto fidei, vel ex officio ſui ſtatus, probatur, quia in hoc caſu error præſumitur ex malitia contractus, & non ex ignorantia, & infirmitate, quæ non habent locũ, vbi quis ex præcepto fidei, vel ſui ſtatus ſcire tenetur. Ita Farin. *q.* 178. *num.* 155. Souſa *lib.* 1. *cap.* 14. *num.* 6. Carena *par.* 2. *tit.* 1. *de hæret.* §. 14. Quare doctor errãs in articulis fidei notis ex Symbolo, præſumitur ex malitia, & pertinacia deficere in rebus fidei tam notis. Immo & ſi erret in alijs, quæ in ſolemni profeſſione fidei explicãtur, & in quibuſdã alijs non ita difficilioribus, non excuſatur, ſicut excuſarentur alij non doctores, & perſonæ ordinariæ, quę ex officio non tenentur explicitè ſcire alios articulos, vt docent prædicti. Idem dic de Epiſcopis, & Inquiſitoribus, qui

plura

plura alijs ſcire debent, cũ articulorum fidei defenſores ſint. Quid ſi ſit doctor ſolo nomine, vt facile occurrit? In eo caſu æquiparatur non doctori, ſi conſtat de eius ignorantia, ac proinde in pęnam hoc nomen ab eo radendum eſt. Locutus ſum de doctoribus Theologis, quia viris periti, medicinæ, & Philoſophiæ in rebus fidei comparari poſſunt cum mediocriter inſtructis, cum præſumantur ſcire aliquid longè plus alijs fidelibus ordinarijs, & rudibus.

89 Quarta pars, proteſtationem non prodeſſe facto eidem aduerſante, probatur, quia proteſtatio directè contraria facto non reuelat proteſtantem, Gloſa *in cap. Cum M. de conſtit. & in Clem. 1. de procur.* r. Cum in plures, *S. Locator, ff. locati*, Surd. *vol. 3. conſil. 371. num. 67.* Ruin. *lib. 2. conſil. 173. num. 21*, Decius *conſil. 460. num. 3. Doct. in l. Non ſolum, S. morte, ff. de noui oper. nunt.* quia proteſtans faciendo actum proteſtationi contrarium, videtur ab ea recedere, *l. cum in plures, S. Locator, cit.* Iaſon *in l. Non ſolum, cit.* ex alijs Sanchez *lib. 2. diſp. 45. num. 19.* & proteſtationi cenſetur derogatum per actus cõtrarios, Puteus *lib. 1. deciſ. 293.* Rota Rom. *vol. 1. deciſ. 563. num. 4.* Vnde admonitus ab Inquiſitore, ſe errare in fide, & nolle acquieſcere, proteſtatio illi nihil prodeſt, quia cenſetur ab ea recedere, vel proteſtari tantum voce ad effectum euadendi pœnas, Itẽ qui proteſtatur ſe tenere fidem de Incarnatione iam facta Chriſti, & nihilominus Agnum Paſchalem, & alia more Iudæorum facit figurantia Chriſtum in carne futurum, nihil id illi prodeſt, quia factum deſtruit proteſtationem. Ita Farin. *q. 178. num. 153.* Carena *par. 2. tit. 1. num. 77. & 78.* Souſa *lib. 1. cap. 14. num. 7. & 8.*

Quæres 26. Quis in iure dicatur Hæreticus Manifeſtus, & Occultus, ſeu ſecretus?

90 *Reſp.* Per textum *in cap. Super 26. de verb. ſignif.* ibi: *Illos intelligendos eſſe manifeſtos hæreticos, qui contra fidem Catholicam publicè prædicant, aut profitentur, ſeu defendunt errorem; vel qui coram prælatis ſuis conuicti ſunt, vel confeſſi, vel ab eis ſententialiter condemnati ſuper hæretica prauitate.* Quis ergo dicitur manifeſtus hæreticus dupliciter facto, vel iure, facto quidem præſtando vnum ex illis tribus publicè ſcilicet, aut prædicando, aut profitendo, ideſt, faciendo profeſſionem obligando ſe ad eam ſectam, aut defendendo errores hæreticorum, vel hæreticos ipſos manifeſtos, vel vendendo ſcienter illorum libros de hæreſi tractantes, voce, vel ſcriptis. Iure verò per confeſſionem, probationem, aut ſententiam, vt ſupra. Manifeſtus autem, & deprehenſus in hæreſi idẽ ſunt, ex Gloſ. *ver. deprehenſi cap. Ad abolendam, de hæret.* Ex his deducitur ex oppoſito quis dicatur hæreticus occultus, qui ſcilicet ſub iudice non fuit, neque prædicauit, aut profeſſus fuit, vel defendit errorem hæreticum. Vide Farin. *q. 185. S. 6.* per totum, Carenam *par. 2. tit. 1. S. 8.* De alia diuiſione hæretici interni, & externi dicam alibi, cum de pœnis Hæreticorum.

Quæres 27. De hæreticis Hæreſiarchis, & Dogmatiſtis?

Reſp. Hæreſiarcha dicitur propriè ab hæreſi, & archi, quod ſignificat principem, & patrẽ hæreticorum; vel dic quoque ab hæreſi, & arca, quaſi Hæreſiarcha ſit arca ad conſeruandos errores. Farin. *q. 178. num. 15.* Ad conſtituendũ hæreſiarcham vnũ ex his tribus eſt neceſſarium, primum, aut quod inuentor ſit erroris, illumque in medium proferat ad obſeruationem per ſectatores diſcipulos, de quibus D. Paulus *2. ad Timot. cap. 3. num. 13. Mali autem homines, & ſeductores, proficient in peius errantes, & in errorem mittentes.* Secundum, aut docens alios errores ab alijs inuentos, huius generis ſunt Magiſtri, de quibus S. Paulus citatus *cap. 4. num. 3.* dicit loquens de hæreſiarchis inſtitutionibus ſibi Magiſtros, qui ſuos prædicent errores, illis verbis. *Erit enim tempus, cum ſanam doctrinam non ſuſtinebunt*, ſupple iſti Dogmatiſtæ, *ſed ad ſua deſideria coaceruabunt ſibi magiſtros prurientes auribus, & à veritate quidem auditum auertent, ad fabulas autem conuertentur.* Tertium, aut errores huiuſmodi publicè ore, aut 91

ſcripto defendant. Iſti omnes ſunt Hæreſiarchæ, quia tamquam capita, & principales fouent hæreſes procurantes manutenere in eſſe errores contra fidem.

Huius generis Dogmatizantes tra-
92 dedi ſunt curiæ ſeculari pro vltimo ſupplicio maximè quando errores ſuos iam diſſeminauerunt, ſecta inſtituta, irremiſſibiliter puniendi, quia illi nullatenus parcendum eſt, qui multorum animas in diſcrimen æternæ damnationis impiè deduxit, & leue ſupplicium videtur mors corporalis eius, qui morte ſpirituali multos inſana loquacitate recauit. Ita Simanch. *de Cathol. inſtit. tit. 47. de pœnit. & cõuerſ.* & in Enchir. *tit. 59. de Dogmat.* Pegna in Direct. *par. 2. q. 39.* & alij apud Farin. *q. 192. num. 6. & 9.* Royas, & Suar. apud Dianam *par. 4. tract. 7. reſol. 23.* Carena *par. 2. tit. 1. §. 33.* Excipiuntur ſponte comparantes, aut etiam cõpræhenſi non defendentes ſuum errorẽ, ſed ſtatim illum reuocantes, vt colligitur ex *cap. Ad abolendam 9. de hęret.* videntur enim iſti ex corde pœnitentes, præſertim ſponte comparantes, cum deprehenſis verò caute procedendum in remiſſione. Vide prædictos, & Souſan *lib. 1. cap. 9. num. 14.* ex Simanch & Farinac. ponentem eam exceptionem. Obijciunt Berengarium Eccleſiæ reconciliatum, & ideo curiæ ſeculari non fuit traditus, licet eſſet Hæreſiarcha, & haberet ſui erroris de non exiſtentia Chriſti ſub ſpeciebus conſecratis ſectatores, & magiſtros. Sed is comprehenditur ſub exceptione, comparuit enim in Concilio centum quatuordecim Epiſcoporũ, & ſuam hæreſim ex corde abiurauit, *cap. Ego Berengarius 41. diſt. 2. de conſecr.* Præterea vnius erroris erat inuentor, & conditio illorum temporum innitabat ad veniam, vt hæreſis facilius diſtraheretur comparatione aliorum ſectatorũ
93 Berengarij. Hæreſiarchis contritis, & pœnitentibus in extremo non negatur ſacrum viaticum ex communi doctorũ, quos recenſet Diana extremis verbis dictæ reſolutionis. Habes ex vnico errore inuento, & ſparſo quem dici Hæreſiarcham, tam enim dicitur pater, qui vnicum habet filium, quam qui pluribus gloriatur.

Quæres 28. De hæreticis relapſis?

Reſp. Relapſus verè, & propriè dici-
tur ille, qui in eamdem hæreſim iam abiuratam, iterum labitur, ita quod de 94
vtroque lapſu in formalem hæreſim ex legitimis probationibus manifeſte conſtet. Colligitur ex textu *cap. Ad abolendam 9. de hęret.* ibi: *Illos quoque qui poſt abiurationẽ pręfati erroris deprehenſi fuerint in abiuratam hæreſim recidiſſe, ſeculari iudicio ſine vlla pœnitus audientia decernimus relinquendos.* Iſti nullo modo audiendi ſunt, quo ad excuſationem huius pœnæ etiam ſi pœnitentes facti ſint, quia illa dictio, *Pœnitus*, eſt nimis rigoroſa ſine aliqua ſpe, & omnem excludit caſum, nullam admittit limitationem, aut modificationem, Natta *conſil 63. n. 16.* Angel. *conſil. 31.* Decius *conſil. 401. num. 3.* Rota *in Nouiſs. deciſ. 525. num. 4.* ad pœnitentiam redeuntibus non negantur Sacramenta Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ, expreſſe *cap. Super eo 4. de hęret. in 6.* Eximuntur autem ab hac pœna, ſi ſpontè compareant, quales dicuntur illi, qui in iudicio non præuenti comparent, poſtquam autem ſunt denunriati comparentes, non dicuntur ſponte, ſed metu pœnarum redire ad Eccleſiam, & ideo nõ euadunt iuris pęnas. Ita omnes cum Menochio *lib. 1. conſil. 82. num. 168.* Pegna, & Vmbertus, quos citat Diana *par. 4. tract. 7. reſol. 26.* Decian. *lib. 5. cap. 56. num. 12.* Sanct. *cap. 42. de hęreſi num. 17.* Farin. *q. 195. num. 1. ad 8.* & ante *q. 193. à num. 32.* ad finem vſque §. 1. Carena *par. 2. tit. 2. de hæret. §. 5. & 6.* Souſa in Aphor. *lib. 2. cap. 45. num. 17. & 18.* Pœnitentes traduntur curiæ ſeculari comburendi poſt ſtrangulationem, impœnitentes verò viui incenduntur; neque iudex laicus
poteſt petere copiã proceſſus, aut aliud 95
iudicium ferre ſuper crimine hæreſis, cũ ſit incapax huius cauſæ, ſed iuxta mandarum ſibi à iudice Eccleſiaſtico factum exequi debet ſententiam mortis. Verum quidem eſt, quod Inquiſitor antequam

relap-

relapſum tradat curiæ laicali, debet illi offerre defenſiones, quæ nulli negantur, cum ſint de iure naturali. Melius facerent Iudices relapſos tranſmittere ad Curiam Romanam puniendos vltimo ſupplicio.

Hactenus dicta locum habent contra Relapſos in vera, & propria ſignificatione, qui nimirũ bis legitimè probati ſunt in eamdem hæreſim abiuratam cecidiſſe. In quo ſenſu, qui primo abiurauit vnam hæreſim, & ſecundo aliam diuerſam, propriè Relapſus, non dicitur, cum nullam earum bis perpetrauerit, nam particula, *Re*, importat receptionem
96 eiuſdem actus in ſpecie *arg. l. Verbum, de verb. ſignif.* Ita alijs citatis docet Carena *par. 2. tit. 2. de haret. num.* 28. Referendæ ſunt aliæ ſpecies Relapſorum, quę dicuntur prçſumptiuę, & fictitiæ in iure, quia non conſtat de duplici lapſu in formalem hæreſim, relapſus enim propriè ex dictis ille dicitur, de quo legitimè cõſtat perpetraſſe duas hęreſes formales eiuſdem ſpeciei, ſi aliàs habeat adiunctas reus, non tollitur formalis ratio criminis lapſus.

97 Primò, relapſus fingitur ille, qui in abiuratam hęreſim de vehementi ſecundo labitur, licet hęreſis formalis primo probata non fuerit, ſed tantum ſuſpicio. Qui verò leuiter abiurauit non dicitur relapſus ille, qui in eamdem iam abiuratam cecidit. Ideo ille, non hic traditur de iure curiæ ſeculari. Expreſsè *cap. Accuſatus* 8, *de haret. in* 6. Farin. *q.* 195. *à n.* 14. Carena *par. 2. tit. 2. de hę ret. num.* 29. vbi explicat in duabus hæreticus, nõ tamen intendit intelligi relapſum, niſi repetantur ſingulæ, ſimul, aut ſingillatim.

Secundò, relapſus dicitur ille, qui poſt abiuratam hæreſim formalem ſecundo probatur vehementer ſuſpectus. e.g. receptando hæreticos, eis dona, munera, & alia dando, ſeu faciendo, ex quibus probatur vehementer ſuſpectus ille, qui primo conuinctus fuit de hæreſi formali, & pro tali iudicandus eſt, expreſsè *eod. cap. Accuſatus* §. *Ille quoque* Farin. *q.* 195, *num.* 17.

Itaque his duobus modis relapſi quo ad pœnam, vt tradantur curiæ ſeculari æquiparantur verè, & propriè relapſis conuictis, aut confeſſi de duplici formali hæreſi, vt expreſsè patet in præcitato capite, Accuſatus, de hæreſi *in* 6. Nihilominus in ſecundo caſu, cum ſcilicet primo quis probatur formaliter hæreticus, & in ſecundo actu ſolum ſuſpectus, non traditur curiæ ſæculari, ex praxi in curijs Romana, Italica, & Luſitanica teſtantur Farin. *q.* 195. *num.* 18. ex Royas *par. 2. num.* 333. & Treuiſano *lib. 2. decis.* 37. quibus adde Sanct. & Suar. quos pro ſe citat Diana *part. 4. tract. 7. reſolut.* 26. Souſa *lib. 2. cap.* 45. *num.* 3. Contra Palaum ſequentem Canterum, quos pro ſe citat Carena *par. 2. tit. 2. de hęreſi n.* 31. §. *Et in tota*; Hæc autem praxis fundatur in iure *cap. Literas* 14. *de præſumpt.* vbi propter præſumptionem etiam vehementem non debet quis de graui crimine hæreſis condemnari. Sed non video, qua ratione praxis inoleuerit excuſandi relapſum ſecundi generis, & non primi, cum in vtroque caſu eadem militet ratio, & idem omnino caſus videatur diuerſus ſolum ratione antecedentis, vel ſequentis præſumptionis, ex quo ius vtrumque pacificat. Ratio differentiæ eſt, quia cum ex gratia non fuerit traditus curię ſeculari, & deceat beneficiũ principis manere, illud primum delictũ non habet influere in ſecundum, quod proindè in genere ſuo eſt puniendum, ac ſi non eſſet relapſi.

Tertiò, relapſus dicitur ille, qui probatus hæreticus in vno articulo poſtea labitur in alium articulum diuerſum, quãdo ſimpliciter, vel generaliter abiurauit, vnde & iudicatur, vt relapſus in hęreſim. *cap. Accuſatus* 8. §. *Eum vero, de haret. in* 6. Vbi Gloſa *ver. ſimpliciter*, dicit, non teneri reum abiurare generaliter omnes hęreſes, ſed tantum illas, de quibus fuit diffamatus, & probat *ex cap. Ego* 41. *diſt.* 2. *de conſecr.* vbi Berengarius generaliter non ex debito, ſed ad cautelam abiurauit omnes hęreſes. Si ergo abiuratio eſt tantum de hęreſi probata, & non de alijs in genere, non dicitur relapſus, ſi in aliam cecidit diuer-

ſam

ſam à priori. Caſus reſtringitur, ità quod habens iterum probetur incidiſſe in formalem hæreſim diuerſam à priori, ita quod non ſufficit lapſus pręſumptus, aliter caſus à præcedentibus, non eſſet diuerſus, quidquid narret Carena *part.* 2.
98 *tit.* 1. *de hæreſi num.* 31. Verba illa: *ſimpliciter vel generaliter* accipiuntur in eodem ſenſu, & particula, *Vel* ſumitur expoſitiuè pro, *ideſt*, arg. eorum, quæ refert Barboſa *diſt.*415. *num.*5. Et praxis in præcedenti caſu relata non extenditur ad præſentem caſum, in quo reus conuincitur, vel confitetur duas hæreſes formales, conſequenter cum non procedatur ex præſumptione, ſed ex veritate meritò ſubditur pœnis Relapſorũ, Farinac. *q.* 195. *num.*43. *qui num.*45. ait ceſſare hodie hanc diſputationem, quia hæretici pœnitentes ſemper abiurãt generaliter etiam quod in vnam tantum hęreſim inciderint de qua dicam *cap.* 11 *q.*6.

Quartò, ille diclrur Relapſus, qui poſtquam ſe purgauit incidit in hæreſim purgatam, expreſsè *cap. Ad abolendam* 9. *de hæret.* vbi dicitur, quod ſine audientia tradendus eſt curiæ ſeculari, quia eſt formaliter hæreticus probatus. Farin. *q.* 195. *nu.*27. & 30. alios citans. Loco purgationis ſucceſsit Abiuratio Farin. *q.* 194. *num.* 64. ex eo Carena *part.* 3. *de ſentent. tit.* 11. §. 9.

Remanent tria dubia, primum, an qui poſt abiuratam de vehementi hæreſim iterum probatur vehementer ſuſpectus de illa dicatur relapſus? Secundum, An qui abiurauit de leui, ſi eamdem de vehementi, vel leui cadat, dicendus ſit Relapſus? Tertium, An qui primo conuictus, aut confeſſus fuit negaſſe Paradiſum, ſi ſecunda vicè proberur negaſſe immortalitatem animæ, dicendus ſit propriè & verè Relapſus, an tantum præſumptiuè?

Primis duobus reſpondetur illum nõ
99 dici Relapſum, quod probatur, Tum ex *cap. Accuſatus, de hæret. in* 6. vbi id expreſsè haberur. Tum quia, ad crimen Relapſus requiritur neceſſario, vt alterum ex duobus delictis ſit formaliter hęreſis probata. Tum quia, ex præſumpto
præſumptio ſumi non poteſt, Farinac. 100
vol. 1. *conſil.* 55. *num.* 25. & *volum.* 2. *cõſil.* 114. *nu.*40. Ita dictus Farinac. *q.* 195. *nu.*22. de duplici vehementi, ex quibus tamen reſultat violenta ſuſpicio ex allatis ibi, & *num.*24. de duplici leui, ex quibus reſultat vehemens ſuſpicio, Carena, *part.*2. *tit.*2. *de hæreſi nu.*35. & 36.

Tertiò dubio reſpõdetur, neutro mo- 101
do dici Relapſum, quia neque propriè, neque præſumptiuè iterum cadit, non verè, quia non recedit in eandem hæreſim formalem, & in ſpecie; neque præſumptiuè, quia nullum ex dictis delictis præſumitur, ſed in ratione formali hæreſis vtrumque à parte rei con-
ſtat, ac proindè vbi conſtat de veritate, 102
præſumptio locum habere non poteſt, *l. fin. de probat.* Felin. *in cap. Per tuas, de probat. not.*5. Decius. *conſil.* 400. *num.* 8. Aymon. *conſil.* 35. *num.*5. *Rota Roman. vol.* 1. *deciſ.* 64. *num.*3. quia præſumptio cedit veritati, *cap. Veritate* 4. *diſt.*8. Surd.
*conſil.*37. *num.*17. alijs citaris Paris. *q.* 31 103
*de confid. n.*34. Verum quidem eſt, quod maximam habent connexionẽ ad inuicem, nam ad quid ponere Paradiſum ſi homo carerer immortalitate, & quid ponere hominem immortalem ſine Paradiſo.

Quæres 29. De hæreticis Pœnitenti-
bus? 104

Reſp. Hæreticus formalis conuictus ſeu confeſſus tunc dicitur pœnitens, quando reſcipiſcit ante latam ſententiã. In tabulato genuflexus coram dominis iudicibus, qui illum ſunt publicè, & ſolemniter condemnaturi, proteſtans ſuã conuerſionem non videtur recipiendus, ſed condemnandus, & tradendus Curiæ ſeculari, niſi euidentiſſimè conſtat de vera conuerſione, & à fortiori ſi cõuertatur poſt ſententiam. Ante verò cõuerſus eximitur à prædicta pœna, & alijs mitioribus ſubijcitur, vti perpetui carceris de iure, aut triremium; in certis caſibus illis pœnitentibus non parcitur, ſed traduntur variæ pro vltimo ſupplicio.

Prima pars, quod ille dicatur pœnitens

tens in ordine ad euitandas pœnas ordinarias, qui antè ſententiam reſcipiſcit,
105 probatur, quia ille dicitur pœnitens, qui puro corde, & ſpontanea voluntate ſuum reuocat errorem conuertendo ſe ad Deum, *ex cap. Perfecta* 40. *diſt.* 1. ſed ſe conuertens ante ſententiam dicitur pœnitere ſponte, & ex corde, quia pœnitentia hæc ante illud tempus præſumitur facta ſine metu, & coactione pœnarum, cum hæ nondum illi ſint notificatę, & ſemper eſt aliqua ſpes illas euadendi, antequam infligantur, ergò cenſendus eſt pœnitens, ſuos reuocans errores antequam cauſa per ſententiam expediatur. Quod dicatur pœnitens conuerſus ante ſententiam docent Farin. *q.* 193. *num.* 55. alijs citatis de communi, & veriori, Carena *part.* 2. *tit.* 2. *de hęreſi num.* 4. vocat veriſſimam.

Secunda pars, quod non ſit parcendū in tabulato genuflexo pœnitenti, nec poſt ſententiam probatur, tum ex *cap. Ad abolendam* 9. *de hæret.* ibi: *Omni officio, & beneficio ſpoliatus Eccleſiaſtico, ſecularis relinquatur arbitrio poteſtatis animaduerſione debita puniendus, niſi continuo poſt deprehenſionem erroris ad fidei Catholicę vnitatem ſponte recurrere & errorem ſuum ad arbitrium regionis illius publicè conſenſerit abiurare, & ſatisfactionē congruam exhibere.* Idem ſubiungitur de ſeculari hæretico formali conuicto, vel confeſſo; vbi doctores nonnulli vim faciunt in illis aduerbijs. *Continuò confeſ-*
106 *tim*, illa rigoroſè, & non ciuili modo, vt deberent, recipientes cum grano ſalis; explicantur ergò cum interuallo temporis inter aorum captionem, & ſententiam, nam *Confeſtim*, ſignificat factum etiam infra annum ex Cenedo poſt librum *pratic. & canon. quæſt. ſing.* 74. *num.* 4. *Continuò* factum dicitur geſtum interuallo temporis cōpetentis, Tuſcus *lit.* C. *conſil.* 977. *num.* 3. Surd. *conſil.* 313. *num.* 24. Calder. *conſil.* 88. cum Barboſa *dict.* 68. *num.* 2. & ex his patet reſponſio ad præcitatum ſextum, quem aduerſarij opponunt volentes, illum non dici, pœnitentem niſi cum primo eſt captus conuertitur, nimis rigoroſè, & contra ciuilem intellectum iuris, & legum. Probatio autem noſtrę concluſionis ex textu formatur ex illis verbis *Sponte recurrere, & errorem ſuum publicè conſenſerit abiurare*. Hic duo actus ſpectantur, conuerſio explicata per illum recurſum; & abiuratio, quæ non fit niſi immediate ante ſententiam, ergo de mente legislatoris conſtat pœnitentiam admitti tantum ante tabulatum, & ſententiam ſubſequentem immediatè abiurationem. Tum ratione, quia conuerſio facta in tabulato præſumitur geſta, non ſponte & ex corde, ſed metu pœnarum, nullā amplius habente ſpem ſe eximendi à pœnis, niſi attentando reuocationem ſui erroris, vt euadat eaſdem. Quod nō parcatur pœnitenti in tabulato à fortiori tenent, qui volunt admitti niſi ante publicationem teſtium, de quibus Farin. *q.* 193. *num.* 42. Ex conſuetudine parcitur etiam conuerſis poſt ſententiā, quando manifeſtè ex ſignis apparet, reſcipiſcentiam eſſe ſpontaneam, & ex corde, vt de communi teſtatur Farinac. *ea q.* 193. *à num.* 56. etiām poſtquam traditi ſunt Curiæ ſeculari *n.* 62. Sed meo iudicio, ſero medicina paratur, & in fine vitæ pœnitentia eſt vehementer ſuſpecta etiam naturaliter ægrotantibus, à fortiori timentibus certam pœnam vltimi ſupplicij ſibi imminentis; ex D. Auguſt, relato *diſt.* 7. *per totam de Pœnit.*

Tertia pars, quod conuerſis condonentur pœnæ ordinariæ mortis, & confiſcationis bonorum habetur *cap. Ad abolendam* 9. de hæreticis, eo enim ipſo, quod ad fidem conuerſi non traduntur curiæ ſeculari, ad quam ſolum ſpectat exequutio mortis, & confiſcationis, remanent immunes ab illis pœnis, quæ commutantur in pœnam perpetui cārceris de iure *cap. Excommunicamus* 16. *eod.* extremis verbis, ex conſuetudine tamen ſolent condemnari ad triremes, ne otioſi in carceribus nigreſcant, vide doctores citatos à Diana *part.* 4. *tract.* 7. *reſolut.* 24. poſt initium. De Confiſcatione doctores refert Carena *part.* 2. *tit.* 2. *num.* 9.

Quarta pars, quod in certis caſibus nō 107
par-

parcatur pœnitentibus, refertur à Sanctar. Scortia, Genuenſi, Naldo, & alijs citatis à Diana ea *part.4. tract.7. reſol.24 §. Notandum,* Carena *part.2. tit.2. de hęret.* §.2. numerat quatuor, Diana octo, Primus, nondum præsbiteris celebrantibus. Secundus, non Sacerdotibus cõfeſsiones audientibus. Tertius, negantibus Trinitatem; diuinitatem; Chriſti; Chriſtum conceptum de Spiritu ſancto; mortem Chriſti, vt nos redimeret; & Virginitatem B. Mariæ, Quartus, Magiſtratibus, & Dominis Eccleſiaſticis, ſeu temperalibus hæreticis, ſeu Sciſmaticis, aut hęreſim, ſeu ſchiſma excitantibus. Quintus, lamijs per maleficia occidentibus, ex Bulla Gregorij XV. incip. *Omnipotentis*.

Queres 30. de Hęreticis Affirmatiuis Negatiuis, & Impœnitentibus?

108 *Reſp.* Affirmatiuus ęſt ille, qui corã iudice fatetur ſuam hęreſim quam credit, & pœnitens facti iuxta dicta præcedenti quęſtione abſoluitur à pœnis ordinarijs mortis, & confiſcationis bonorum, alijs pænis plectendus, carceris, aut triremium. Vide Farin. *quæſt.178. num.*19. Souſam *lib.1. cap.*16. Carenam *part.2. tit.2. de hæret. num.*46.

Negatiuus dicirur ille, qui conſtan-
109 ter negat hæreſim, de qua legitimè cõ-
uictus fuit, proteſtando ſe credidiſſe, &
credere omnia, quæ credit ſancta mater Eccleſia. Iſte traditur curiæ ſeculari puniendus vltimo mortis ſupplicio, dummodo concurrant quinque conditiones. Prima, quod ſit conuictu de
110 vera, & formali hæreſi certa in termi-
nis, vnde non ſufficit vehementiſſima ſuſpicio. Secunda, quod verba, vel facta ita clara, vt nullam inuoluant ambiguitatem. Tertia, vt teſtes, per quos fuit cõuictus, ſint omni exceptione maiores. Quarta, quod iſti teſtes deponant reum aſſeruiſſe, ſe ſuam hæreſim credidiſſe. Quinta, quod delictum, ſuper quo conuictus, fuit, ſit recens nõ antiquum, itaut veriſimiliter credatur illius oblitus. Obliuio autem præſumi-
111 tur ſpatio decemnij, Berous *q.73. num.5.*
Maſcard. *conc.1122. vol.3.* Menoch. *lib.6. præſumpt.*32. Decius *conſil. 440. nu.1.* ex illis M. Anton. *lib.2. reſol.11. nu.*39. Item inſenibus, infirmis, & multis negotijs occupatis, idẽ Menoch. *n.47.* Maſcard. *num.*20. Paris. *lib.3. de Reſignat. q.6. n.58* cum ibi allegatis, ob multitudinem negotiorum. Ita colligitur ex Concil. Biterrenſi *cap.7.* 8.9. ex Narbonenſi *cap.26* & ex Deciſ.875. in antiquis, de hæret. & docent Carena *part.2. tit.2. de hęret.* §.9. Farin. *q.178. num. 20. & 22.* refert tres conditiones, & alias quinque ex Royas, quæ in ſumma à ſupradictis non differunt. Vide etiam Dianam *part.4. tr.7.*
*reſol.*25. 112

Impænitens hæreticus dicitur ille, qui conuictus, vel etiam confeſſus pertinaciter vult perſeuerare in ſua opinione, recuſando abiurationem. Ita omnes cum Farin. *q.196. num.2. & ſeq.* vbi dicit hunc tradendum eſſe curiæ ſeculari pluros admonitum de reuocando errore. Carena *part.2. tit.2. de hæret.* §. *Tertius*, vbi *num.15.* ex doctoribus allegatis dicit, hunc viuum comburi. Differt à Negatiuo, qui credit, tamen negat, hæreſim, de qua fuit conuictus, commiſiſſe, impænitens verò diſcredit concedendo perpetraſſe, pertinacia negatiui conſiſtit in negatione commiſſæ hæreſis, obſtinatio impænitentis conſiſtit in in credere, quod dixit, eſſe veritatem. Impænitens autem præſumitur primò negatiuus, Farin. *q.196. nu. 16.* Secundo, reconciliatus Eccleſiæ, qui omnes ſuos errores, & complices non reuelauit, ex Siman. Pegna, Royas, & Paramo. Tertiò, retractans ſuum errorẽ poſt ſententiam aſſerendo ſe confeſſum metu tormentorum, Calder. Simanc. Reyas, melius dicitur temerarius. Quartò, qui non vult abiurare: Hos modos refert Carena ſupra cum doctoribus:

Queres 31. De Hæreticis reuocantibus ſuam confeſsionem.

Reſp. Confeſsio incontinenti reuo- 113
cata ab hæretico cõfeſſo admittitur pro bona licet ratio non reddatur, modo ſit facta coram iudice. Item admittitur, quando reuocat aliqua non plenè probata, ad excuſandos complices amicos,

affines,

affines, &c. Extra hos duos caſus nullatenus admittenda fauore rei confeſſi, niſi doceat de errore.

Prima pars, de reuocatione incontinēti probatur per Dianam *part.4.tract.7 reſolut.22.* poſt initium. Ratio eſt, quia præſumitur erraſſe in primo dicto non plenè aduertendo initio, quod dixerit. Confirmatur, quia admittitur correctio teſtis, qui ſe incontinenti ſuum dictum reuocat, ex *cap. Preterea 7. de teſtib. cogend.* etiam fauore rei, ergo & ipſemet reus eodem modo poteſt ſe corrigere, explicando ſuam confeſſionem, & ita colligunt doctores ex *cap. Cum dilecti 18. de Accuſat.* ibi *Arctin.*

Secunda pars, de reuocatione eorum, quæ nō fuerunt plenè probata docetur ab eodem Diana *part. 4. tract. 7. reſol. 22. §. His tamen*, quia non præſumitur ſuam confeſſionem reuocare ex malitia, & cōtra ſe, ſed ex metu, & fauore aliorū.

Tertia pars, quod extra hos duos caſus nullatenus admittatur traditur per Treuiſanum *lib.2. deciſ.31.* Royas *par.2. de heret. aſſert.25. num.265.* Seſſe *tom.4. deciſ.472. nu.7.* Souſa *lib.2.cap.48.n.22.* quos pro ſe citat Diana *part.4. tract.7. reſol.22.* Farinac. *q.187.num. 75.* qui cū Cantera, & Simanch. docet prodeſſe reuocationem & ſi non doceat de errore; quos reijcit Diana, eo quod confeſſio præſumitur facta ex malitia, & prætextu euadendi pœnas, ità quod nulli punirentur, admiſſa huiuſmodi reuocatione. Sed dic, illos doctores admittere illam reuocationem incontinenti factā, non ex interuallo, niſi edocto de errore in hac ſecunda. Nota, quod reuocatio & quęquaque confeſſionis facta in-
114 continenti non edocto de errore, negando ſimpliciter delictum, non eſt admittenda, quia videtur incredibile, quod confeſſus errauerit, primò aſſerendo ſe laceraſſe e. g. imaginem ſacram, poſtea ſtatim negando ſimpliciter eamdem lacerationem eiuſdē imaginis, hic enim locum habere nō præſumitur ſubreptio, & inaduertentiam, quia bene admonentur à iudice de veritate dicenda, ex quo ſe præparant ad reſpondendum.

Quæres 32. An quis in dubio præſumatur perſeuerare in hæreſi?

Reſp. Affirmatiuè, ea ratione, quia ſemel malus ſemper præſumitur talis, & 115
nemo præſumitur ſuam mutare opinionem, ſed in ea perſiſtere, ex Peretto in extrau. Ambitioſè *cap.2. num.14.* nam voluntas proteſtata pręſumitur remanere *gl. ver. Non timore, cap.1.* de ijs, quæ vi, per *cap. Lotarius 21.q.2. l. Si quis in princ. ff. de legat.3.* & qui mutatam aſſerit probare tenetur, ibidem, & per *l. Eum qui ff. de probat.* Ita Felin. *in cap. Scribam, de præſumpt.* Surd. *de alim.tom.7 q.4. num.26.* ex Sanch. *lib.2.c.14. n.11.*

Quęres 33. Quomodo credētes hæreticis differant ab ipſis hęreticis formalibus? An & ipſi dici poſſint hæretici formales?

Reſp. Hæreticus, & Credens non videntur differre in ſubſtantia diſcredendi, eo quod vterque negat aliquas fidei 116
propoſitiones ſi quidem credens hæretico, ille dicitur, qui diſtinctè, vel confusè credit erroribus hæretici; diſtinctè quidem negando eam propoſitionem de fide, quam primo negat hæreticus; confusè vero aſſerendo ſe credere, & tenere quidquid docet hæreticus contra fidem, vel proteſtando, ſeu dicendo, ſe velle tenere, aut mori in ſecta Caluini, aut alterius hæretici; ex quo patet ſic hæretico credentem eſſe propriè, & formaliter hęreticum, ita docet Bonac. *diſp.2. de cenſur. q.5. de excommun par.3 & in Bulla, excommun.1. par. 3.* Souſa *lib. 1. cap. 22. nu. 2.* credentes explicitè vocat formales hęreticos, & verè tales ſunt, Carena *part.2. tit.4.nu.80.* Nauar. *cap.27. num.55.* Sanch. *l.b.2.cap.10.n.2. in fine.* Igitur quo ad peccatū, & pœnas non differunt Hęretici, & eorum credentes; vnde Nauar. citatus dicit & ſi credentes non fuiſſent expreſſi in Bulla, adhuc eſſent excommunic. ti quia verè ſunt hæretici. Sanch. *lib.2.cap. 14. nu.31.* dicit hęreticos non contineri ſub nomine credentium in *cap. Excommunicamus 14. §. Credentes*, dum reſpōdet illis, qui probant incapacitatem hęretici excitato capite, dicendo ibi non

fieri mentionem de hęreticis, ſed tantũ de credentibus, receptatoribus, fautoribus, & defenſoribus hæreticorum; ſed audiendus in hoc non eſt, cum ex ipſius ſententia inter ſe non differant, quo ad peccatum, & pœnas. Deinde ſecundum eumdem Sanch. *lib.2.cap.24. num.2. & 3.* aliunde non dicitur hæreticus inteſtabilis, niſi ex illo *cap. Excommunicamus*, §. *Credentes*, ergo hac voce venit propriè hæreticus. Differunt autem in eo, quod hæreticus eſt prior in inuentione hæreſis, vnde & illius auctor dicitur; credens verò poſterior, & eius diſcipulus.

117 *Queres* 34. Quomodo Caluiniſtæ, Lutherani, & ſimilis farinæ Sectatores ad fidem venientes recipiendi ſint.

Reſp. Caluiniſtæ, & ſimiles hæretici alij ſunt Nati tales ex ſuis progenitoribus, & in eorum ſecta ab eiſdem educati; alij ſunt facti ex propria voluntate relicta Catholica fide, adhærentes Sectæ alicui hęreticorum. Contra hæreticos Caluiniſtas Factos Inquiſitores cũ omni rigore procedere habent, & maiori, quam contra hæreticum ſimpliciter aberrantem ab vno, vel altero fidei articulo, nam ſicut magis peccat cum errore eligens ſectam, quam ille, qui cum errore ſine ſectę electione aduerſatur Catholicę fidei, ita ſectarius magis puniendus eſt, quam non ſectarius, vt culpæ proportionetur pœna. Iſti autem tradendi ſunt curiæ ſæculari, & morte plectendi, niſi ex inſpectione alicuius circumſtantiæ perpetuo immurandi eſſent.

Caluiniſtæ nati ſpontè eligentes Catholicam fidem, benignè recipiẽdi ſunt, quia non vitium proprium, ſed parentũ peruerſa educatio ad talem perditionis ſtatum illos perduxit, nihilominus de formali abiurare debent, quia ſunt de falſa ſecta, & errore formali hæreſis notati ſunt, iuxta dicta *cap.1. quæſt.37. & cap. 11. num.22.* vbi de abiuratione iſtis indicenda à ſolo Inquiſitore, excluſis quibuſcumque confeſſarijs, etiam reſpectu puerorum Caluiniſtarum, quod etiam docui *cap.12. num. 11. & 48.* non poſſe abſolui, niſi ab Inquiſitoribus, aut Epiſcopis, & Eccleſiæ reconciliari. Huiuſmodi autem abiuratio venientium ſponte fieri poteſt tam palam, quam in occulto; hic Parmæ nonnulli patierunt ſolemnem abiurationem, qua actione publica alij excitati à Spiritu Sancto fidẽ Catholicam amplexati ſunt, eiurantes falſa dogmata. Si qui nolent publicè abiurare, non ſunt cogendi, ſed tantum in ſecreto, vt ſuauiter, & diſcretè diſponantur ad ſanctam fidem. Pœnitentijs ſalutaribus, & frequenti Sacramentorũ ſuſceptione animãdi ſunt, vt poſſint melius perſeuerare proficiendo in Eccleſia Catholica. Neceſſe autem eſt, vt principales errores, quos pro fide habebant, ſingillatim abiurent, & reliquos in genere deteſtantes ſectam, in qua nati ſunt. Pater autem Inquiſitor iſtis comparentibus debet aſſignare peritum Sacerdotem, qui illos in fide exactè inſtruat, & Sacramenta frequentius miniſtret, vt in fide magis confirmari poſſint. 118

Sed nunquid iſti cogendi ſunt ad tenendam fidem veram abiurando falſam ſectam? Non eſt dubium de Factis, cum in omnibus, & per omnia ſubditi ſint Catholicæ Eccleſiæ, & eius miniſtris, cũ antea eſſent actu, & tales etiam ſint poſt apoſtaſiam per receptum baptiſmum à veris miniſtris Catholicis, *cap. Quidam 4. de Apoſtatis*. Cum natis verò non ita rigoroſè procedendum eſt, ſed ſuauiter compellendi, quia eorum vitium non à ſeipſis, ſed ab eorum progenitoribus originem traxit.

CAPVT DECIMVM.

DE SVSPECTIS DE HAERESI.

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus formalis quis ſit?*
2 *Articuli à fidelibus concipiuntur affirmatiuè.*
3 *Ab hæreticis negatiuè.*
4 *Diſcredere mente, & ore facit hæreticum formalem.*
5 *Formalis hæreticus, qui certo diſcredit.*
6 *Cum errore in intellectu.*
7 *Circa articulum certo definitum.*
8 *Non vero putatum, cum non ſit.*
9 *Toti Eccleſiæ reuelatum.*
10 *Debet conſtare de actu diſcredendi.*
11 *Suſpectus de hæreſi quis dicatur?*
12 *Delicta non præſumuntur.*
13 *Suſpicio, & Præſumptio idem.*
14 *Suſpicio, Præſumptio, & Indicium quid?*
15 *Triplex leuis, vehemens, & violenta.*
16 *Quiſque talis præſumitur, qualis de iure debet eſſe.*
17 *Quis præſumitur talis, in quali habitu inuenitur.*
18 *Præſumitur ex vno tempore ad aliud.*
19 *Semel malus ſemper præſumitur malus.*
20 *Mala fama tollitur per triennalem conuerſationem bonam.*
21 *Intrinſeca præſumuntur in eſſe.*
22 *Præſumptio cedit veritati.*
23 *Præſumptio fori externi eſt contra conſulentem.*
24 *Præſumptio vna tollit aliam.*
25 *Præſumptio ceſſat in caſu claro.*
26 *Præſumptio nulla in præiudicium tertij.*
27 *Præſumptio temeraria quæ à maleuolis ortum habet.*
28 *Præſumitur notitia facti ex vicinitate.*
29 *Qui habet regulam pro ſe dicitur habere præſumptionem.*
30 *Ex præſumptione non oritur præſumptio.*
31 *Præſumptio iuris de iure non admittit probationem.*
32 *Leuis ſuſpicio quid.*
33 *Sufficit ad inquirendum, & examinandum reum.*
34 *Leuis ſuſpicio in ſe grauis eſt.*
35 *Leuiter ſuſpectus non torquendus.*
36 *Vehementer ſuſpectus quis dicatur?*
37 *Violenter ſuſpectus quis dicatur?*
38 *Duæ leues ſuſpiciones vnam vehementem faciunt.*
39 *Faciens opus ex ſe malum ab hæreticis laudatum ſuſpectus.*

40 *Calendarium more Catholicorum ſeruandum.*

41 *Probatio duplex directa, & indirecta.*

42 *Suſpectus de hęreſi ſe defendit probatione indirecta.*

43 *Suſpectus de hęreſi vehementer, aut violenter abiurat,*

44 *Suſpectus non punitur pœnis hereſi eorum,*

45 *Suſpectus de hereſi poſt mortem exceptus à iudice.*

46 *Suſpectus vehementer interrogatur ſuper intentione.*

47 *Torquetur pro certificatione veritatis.*

48 *Suſpectus non ſit, niſi indicium ſit plene probatum.*

49 *Leui ſuſpicioni reſpondet modica pœna.*

50 *Suſpicio maior, vel minor ex circumſtantijs colligitur.*

51 *Fautores ſuſpecti modò leuiter, modò violenter.*

CAPVT DECIMVM.

DE SVSPECTIS DE HAERESI.

HÆRETICI, quãtũ facit ad explicationẽ huius capitis, ſunt in duplici differẽtia, alij vocantur Formales, alij tantum Suſpecti.

1 Formalis hæreticus dicitur ille, qui negauit firmiter, & ex corde aliquem articulum de fide certum, & expreſsè definitum, quem ſcit eſſe talem, ab Eccleſia propoſitum ab omnibus credendum, exprimendo ſe illum non credere, Singulæ particulæ ſunt explicandæ.

Primo dixi illum eſſe formaliter hereticum, qui negat fidei articulum, ſicut enim ille dicitur fidelis, & facere actum fidei, qui aliquid de fide affirmat, ac proindè aſſenſum præſtat rebus fidei, ita è contra ille dicitur infidelis, & hæreticus, qui negat res fidei, ac proindè per diſſenſum illis aduerſatur, nam per actus
contrarios tendimus in virtutem, & vitium oppoſita, per aſſenſum in rebus fidei verſamur, per diſſenſum actum aſſenſui oppoſitum tendimus in vitium hæreſis contrarium virtuti fidei. Fit autem quis hæreticus per actum intellectus negatiuum, quia maior pars articulorum fidei concipiuntur, & exprimũ-
tur affitmatiuè, quia ſunt verè res à par- 2
te rei, Deo reuelante, ſiquidem dicimus, & credimus, quod Deus eſt vnus in eſſentia, & trinus in Perſonis. Parer generat Filium. Deus eſt iuſtus, bonus, Omnipotens, Chriſtus natus ex Maria Virgine, paſſus, mortuus, ſepultus, rediuiuus, &c. Ecce articuli fidei poſitiuè, & affirmatiuè concipiuntur, intelliguntur,
& exprimuntur à fidelibus. Hæretici 3
verò, quorum finis eſt Catholicam fidẽ deſtruere, id efficere non poſſunt, niſi, licet inaniter in proprium animæ eorum detrimentum, opponendo ſe illis negatiuè aduerſando, & contradicendo, ſic aſſerendo. Deus non eſt vnus, non eſt trinus, non eſt iuſtus &c. vel per verbum

Diſcredo. *Non credo*. per quas dictiones manifeſtè cognoſcitur hæreticus formalis,ideo in fine definitionis addidi. *Exprimendo ſe illum non credere*, ſub intellige, articulum negatum. Illa formalis
4 aſſertio diſcredendi ore prolata conſtare debet, aliter hæreticus non dicitur formalis, cum in ea conſtat ratio formalis Hæreſis. Ita Albert. de Agnoſc. *quæſt*. 8. *num*. 8. & *q*. 34. *num*. 51. Gabriel. *lib*. 1. *concl*. 178. *num*. 11. alios citat Carena *par*. 2. *tit*. 1. *num*. 49. Hinc colligitur ex ipſo formali modo loquendi malignitas Hæreticorum, Qui ſua falſa dogmata exprimere neſciunt, niſi per negationē, ac proinde cum negatio ſit malignantis naturæ, ex Ariſtotele, ex ipſis verbis talem ſe præbet hæreticus, qualem illum præſeferunt verba malignantia.

5 Secundo dixi, *Firmiter*, ad differentiam eius,qui dubitat, & ſi enim is quoque ſit hereticus, quia virtualiter negat certitudinem, quæ in quolibet articulo reperitur neceſſario, non tamen eſt formaliter, & propriiſſime talis, vt ſit plectendus pœnis rigoroſis, prout dixi præcedenti capite *q*. 20.

6 Tertiò, vt quis ſit hæreticus formaliter debet ex corde negare, ita quod errorem exterius proditum habeat in mēte ſolius enim intellectus proprium eſt concipere hereſim, cum ſit illius error, & non alterius potentiæ, vnde neque ex factis, aut verbis præcisè reſultat formalis hæreſis, ex dictis præcedenti *cap*. *q*. 14.

7 Quartò, articulus negatus, ex quo fit quis hereticus,debet eſſe clare definitus, nam negans articulum, de quo non cōſtat an talis reuera ſit, ſed in opinione doctorum,quorum aliqui affirmant, alij negant,ponitur,non eſt hereticus, vnde negans Vrbanum VIII. eſſe Pontificem, non eſt formaliter hereticus, ſecundum opinionem eorum,de quibus dixi *cap*. 5. *q*. 6. Pariter negans fictum articulum, quem putat extare non eſt formaliter hereticus, *cap*. 9. *q*. 16. & 17.

8 Quintò,eſſe hereticum formalem negantem verum articulum à ſe, vt talem cognitum, quia ſicut ignorantia inuincibilis excuſat in alijs, ita etiam in hoc ſpeciali peccato, iuxta quę dixi pręced. *cap*. *q*. 5. & 6.

Sextò, dixi, ab Eccleſia omnibus propoſitum,propter eum, qui non vult credere peculiarem articulum, non ab Eccleſia, ſed à Deo, is enim proprie non eſt hereticus, ex dictis pręceden. *cap*. *q*. 22. 9

Septimò, demum dixi non probari hereticum formalem illum, de quo non conſtat expreſse dixiſſe, ſe non credere hunc, vel illum articulum. Sufficit autem vnicum negare articulum, vt quis dicatur formaliter hereticus,quia in vno offendens factus eſt omnium reus, inquantum deſtruit rationem formalem fidei, à qua dependet articulus negatus. 10

Suſpectus de hereſi dicitur ille, qui probatur dixiſſe, vel feciſſe aliquid, ex quo iudex rationabiliter mouetur ad credēdum illum hereticum eſſe; & quia hęc credulitas non eſt certa ſcientia, ſed ſolum ſuſpicio, & pręſumptio, quod ille ſit hereticus, ideo vt iudex ſe certificet de hac re, ſic exigente eius officio, indicit torturam reo pręſumpto hæretico, vt venire poſſit in cognitionem, qualis fuerit eius intentio, conſequenter reus hæreſis præſumptus tortura purgat ſuſpicionem. 11

Dixi primo, cum eſſe ſuſpectum de hæreſi, qui probatur dixiſſe, &c. quia delicta non pręſumuntur, ſed probantur, *l. Marito*, *ff. pro ſocio*, *l. Procurator*, *ff. de condit. indeb*. Nauar. *conſil*. 2. de eo qui ſunt. *Megal. conſil*. 21. *num*. 2. & 12. Pariſius *lib*. 13. *de Reſignat*. *q*. 1. *num*. 72. 12

Dixi ſecundo, *ex quo rationabiliter iudex mouetur*, non enim omne id, quod dicitur, aut fit, poteſt eſſe ſufficiens indicium, & ſignum ad præſumendum aliquem ex ſuo dicto, vel facto eſſe hæreticum, ſed ea tantum dicta, vel facta iudicem habent prudenter ducere in ſuſpicionem hæreſis, quæ aliqua ratione referri, ſeu ordinari poſſunt ad ipſam hæreſim, ſiuè ex neceſſaria, ſeu contingenti tato,vel ſæpius connexione dicti,

vel

vel facti eum hęreſi, vt apparebit in exemplis infra referendis.

Dixi 3. hanc credulitatem, qua ſuſpicatur iudex, quem eſſe hęreticum, nõ eſſe ſcientiam certam, ſed ſuſpicionem, & præſumptionem, per quam iudex inclinatur magis ad affirmatiuam contra reum, quam ad negatiuam ex indicijs probatis, vnde iudex ex officio vlterius procedit inquirendo per torturam eius intentionem ſuper illum fidei articulum, ad cuius deſtructionem referebatur illud dictum, vel factum proba-
13 tum. Sed deueniamus ad quæſtiones explicando quid, & quotuplex ſit ſuſpicio, ſeu pręſumptio, in idem enim recidunt in materia hęreſis, & quod dicitur de vno intelligitur dictum de alio, Gloſ. *verb. Suſpicione cap. Excõmunicamus* 14. *de hæret.* De Indicijs, Suſpicione, & pręſumptione multa dixi *Reſolut.* 139. de Indicijs, & Tortura.

Quæres 1. Quid & quotuplex eſt Suſ-
14 picio, & Præſumptio?

Reſp. Suſpicio eſt opinio mali ex leuibus indicijs proueniens, quæ ſi ſunt probabilia faciunt ſuſpicionem probabilem, per quam peruenitur ad præſumptionem, aliter dicitur iudicium temerarium. Pręſumptio eſt veriſimilis coniectura rei dubię, quæ ex natura rei, vel circumſtantijs negotiorum, aut perſonarum procedit Souſa *lib.* 1. *cap.* 10. Adde quod Indicium eſt ſignum probatiuum inducens iudicem in cognitionem delicti. Ex quo hæc tria differunt inter ſe, quod Suſpicio eſt coniectura ex leuibus ſignis & indicijs. Pręſumptio ex grauibus, & veriſimilioribus. Indicium eſt cauſa vtriuſque iuxta ea, quę dixi citata Reſolutione. Sed vt ſupra dixi pro eodem hic accipienda eſt Suſpicio, &
15 Pręſumptio. Eſt autèm præſumptio triplex Leuis, Grauis, ſeu vehemẽs, & grauiſſima, ſeu vehementiſſima, & violenta, vndè quis de hęreſi dicitur ab illis ſuſpectus de leui, de vehemẽti, aut violenta. De ſingulis dicetur infra diſtinctè, pręmiſſis nonnullis propoſitionibus in materia Pręſumptionis, quę multum faciunt ad intellectum huius materiæ.

Propoſitio prima. *Quiſque talis eſſe præſumitur, qualis de iure d bet eſſe l. Nec Codicillos C. de Codicill.* Vnde cum iudex 16
non dicatur niſi ſit in eo iuſtitia, quam alijs miniſtrare debet, *cap. Forus* 10. *de verb. ſignif.* pręſumitur iuſtus, *cap. Poſt ceſſionem, de probat. cap. Sicut, de re iud. cap. In præſentia, de renunt. ex* Gloſ. *fin. cap. Ad reprim.* 8. *de off. ordin.* Neque in illis, & alijs officialibus pręſumitur negligentia, ſed probatur, *l.* 3. §. *Si ad diem ff. de re milit. Afflict. deciſ.* 13. *num.* 18. Gratas *lib.* 2. *conſ.* 100. *num.* 1. *Biſignet. deciſ.* 1. *de dolo Rota Rom' vol.* 1. *deciſ.* 514. *num.* 3. Præſumitur pro Notarijs, & alijs officialibus Paris. *lib.* 8. *q.* 8. *de Reſignat. num.* 59.

Secunda. *Quis præſumitur talis, in* 17
quali habitu inuenitur. Cap. Si iudex 12. §. *Iuſtum eſt enim, vt ipſe talis, quem geſtat ex habitu, quoaduſq. appareat aliud, præſumitur, qualis is eſſe, cuius fert habitum, comprobatur, de ſent. excomm. in* 6. *l. Item* 15. *de iniurijs*, vndè ſi quis deprehenditur cum habitu laicali, pręſumitur laicus, non clericus ex citatis iuribus, conſequenter eumdem capientes, & incarcerantes non ſunt excommunicati, quia ex habitu laicali ignorant probabiliter, eum eſſe clericum, Graff. *prax. lib.* 2. *cap.* 41. *num.* 27. Megal. *lib.* 3. *de cenſur. cap.* 11. *n.* 7. & alij communiter.

Tertia. *Pręſumptio ex preſenti ſumi-* 18
tur circa pręteritum. Item: *Ex præterito circa præſens.* Item: *Ex præſenti circa præſens.* Item: *Ex præſenti ſeu pręterito circa futurum.* Gloſa *ver. oſtendentes c.* 1 34. *q.* 1. *iurib.* ibi allegatis. Ex pręteritis pręſumitur circa futura, *cap. Mandata* 6. *cap. Scribam* 9. *de præſumpt. l. Ex perſona C. de probat l. Si tu qui C. de adult.* M. Anton. *lib.* 3. *reſolut.* 40. *num.* 4. vbi id multis exponit.

Quarta. *Semel malus ſemper præſu-* 19
mitur malus. Reg. 8. *in* 6. Duen. *reg.* 303. Menoch. *lib.* 5. *pręſumpt. q.* 32. Maſcard. *concl.* 1003. Barboſa *Axiom.* 142. vnde qui primò peierauit in ferendo teſtimonio, pręſumitur deieraturus etiam ſecũda vice, *ex cap. Paruuli* 22. *q.* 5. Procedit in eodem genere mali, *l. ſi cui*, §. 1.

de

de accuſat. l. Non omnis, §. *A barbar's*, *ff. de re m litar.* Thomas *reg.* 278. F. Franciſcus Aretin. in ſua praxi *cap.* 7. *de ſecundo ſubſt. iudicij*, §. *Quarto* vbi refert quinque fallentias. Fallit, ſi conſtat de emendatione, præſumptio autem malæ vitæ
20 tollitur per triennalem conuerſationem bonam probatam, ex Felin. *in cap. Cum deputari, de iudic.* Nauar. *tom.* 2. *comment.* 2. *num.* 60. ex Alciato *reg.* 2. *præſumpt.* 7. Roland. *conſil.* 63. *num.* 12. de hac tegula in materia hæreſis Carena *par.* 3. *tit.* 3. *de probat.* §. 7. vbi dicit, quod ex hac regula præſumitur contra aliquem ex ante acta vita, quod habet Gloſa in caſu *cap.* 1. *de purgat. can.*

21 Quinta. *Intrinſeca præſumuntur ineſſe.* Gloſ. ver. Scientiæ, *cap. Si fortè* 11. *de elect. in* 6. *per l. Si verò.* §. 1. *ff. qui ſatiſd, cog.* exemplum ſit in caſtitate, quæ præſumitur ineſſe, niſi oppoſitum probetur. Extrinſeca verò, vt ſcientia, non præſumuntur, ideo examinatione probantur.

22 Sexta. *Præſumptio cedit veritati*, *l. Nuptura filio*, *ff. de iure dotium*, *l. fin. ff. quod metus cauſa*, alia iura, & doctores Barboſa *axiom.* 186. Pariſ. *q.* 31. *de confid. num.* 34. Vnde præſumptio veritati proximior attenditur, *l. Filium*, *ff. qui ſunt tui, vel alieni iur.* Nau. *conſil.* 1. *de præſumpt.* Grilenz. *conſil.* 161. *num.* 11. quia de ratione præſumptionis eſt veriſimilitudo, cum ſuccedat in locum veritatis, & tamdiu pro veritate habetur, quamdiu non apparet ipſa veritas, cui cedere debeat, Pariſ. *q.* 7. *de confid. n.* 53. vnde quod veriſimile non eſt, habet ſpeciem falſitatis, Bald. & Iaſon. *in l. Si extremus, ff. de condit. cauſ. dat.* Decius *conſil.* 644. *num.* 6.

23 Septima. *Præſumptio fori externi eſt contra conſulentem*, *l. Merito, ff. pro ſoc.* Bonac. *q.* 2. *de reſtitut. in genere*, *par.* 4. *num.* 3. vt ſi quis certus ſit de homicidio, dubitat autem, an ſuo conſilio euenerit, ſtat contra ipſum præſumptio, nullus enim præſumitur commiſiſſe homicidiũ ſine conſilio, Sanchez *lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 44.

24 Octaua. *Præſumptio vna tollit aliam, cap. Afferte* 2. *de præſumpt. l. Quidam teſtamento, ff. de vulg. & pupill. ſubſt. l. fin. C. de inſtit. & ſubſt.* Maſcard. *de probat. concl.* 405. *num.* 5. Surd. *conſil.* 361. *n.* 35. Nau. *conſil.* 42. *de regul. n.* 6. Barboſa *Axiom.* 186. *num.* 2. Item *Fortior. tollit minus fortem.* Gloſ. vet. *Purgauit cap. Literas* 14. *de præſumpt. per l. Diuus, ff. de in integr. reſtit. l. Non ſolum, ff. de ritu nupt.* Ioan. de Amic. *conſil.* 114. *num.* 23. Socin. Sen. *conſil.* 21. *num.* 4. *vol.* 1. Franc. Beccat. *conſil.* 52. *num.* 96. ex M. Anton. *lib.* 1. *reſol.* 88. *num.* 12. *Præſumptio vna cedit pluribus*, *l.* 3. §. 1. *ff. de teſtib. l. Cum de debito, ff. de probat.* Barboſa *Axiom.* 186. *num.* 3. alter Barboſa Vaz. littera P. *num.* 38.

Nona. *Præſumptio ceſſat in caſu claro.* 25
arg. *cap. Veritate* 4. *diſt.* 8. quia cedit veritati, Megal. 1. 2. *lib.* 2. *cap.* 23. in fine.

Decima. *Præſumptio nulla eſt in præ-* 26
iudicium tertij. Aymon. de antiq. temp. *par.* 2. *n.* 24. Rota Rom. *vol.* 1. *deciſ.* 64. *num.* 6.

Vndecima. *Præſumptio temeraria,* 27
quæ à malis hominibus ortũ habet. Boniſac. *in tract. de maleſ. in Rubr. de præſumpt.* Gand. ibid. Megal. *conſil.* 41. *num.* 4.

Duodecima. *Præſumitur notitia facti* 28
ex vicinitate. cap. Quoſdam 7. *de præſumpt.* Item, ex conuerſatione, *cap. Poſtquam* 3. *de elect.* Item, ex educatione, & conuerſatione cum malis præſumitur malũ ex illo Prouerb. 22. *Noli eſſe amicus homini iracundo, neque ambules cum furioſo, ne forte diſcas ſemitas eius, & ſumas ſcandalum animæ tuæ.* Carena *par.* 3. *tit.* 3. *de probat.* §. 6. Item ex patria quis præſumitur bonus, vel malus, nam magis præſumitur hæreticus Germanus, quam Italus. Item ex parentibus, iuxta illud Ezechiel. *cap.* 16. *num.* 44. *Sicut mater, ita & filia eius.* Et ſolet dici. *Qualis pater talis filius*, vt plurimum enim filij ſequuntur vitia parentum, *cap. Sigens* 9. *diſt.* 56. Vide ſupradictum Carenam, §. 4. & 5.

Decima tertia. *Qui habet regulam* 29
pro ſe dicitur habere præſumptionem iuris, *l. Ab ea parte, ff. de probat.* Decius *in l.* 1.

ff. de

ff. de reg. iur. in 6. ibi Gloſa, Cagnol. *n.* 21. Alciat. *de præſumpt. præſump.* 28. *num.* 6. Peregrin. Theatinus *cap.* 3. *de immun. num.* 5.

30 Decima quarta. *Ex præſumptione non oritur præſumptio*, Farin. *conſil.* 55. *n.* 25. *& conſil.* 114. *num.* 40. Carena *par.* 3 *tit.* 12. *de abiurat. num.* 19. *&* 20.

31 Decima quinta, *Præſumptio iuris de iure non admittit probationem in contrarium.* Doct. *in l. Reſcripta, C. de precib. imper. porrig.* Pariſ. *q.* 76. *num.* 3. alijs allegaris, *q.* 77. tum bene Gloſa ver. contra præſumptionem *cap.* 15. qui fidem 30. *de ſponſal.* Sanch. *lib.* 7. *diſp.* 37. per totam, Megal. 1. 2. *lib.* 2. *cap.* 32. *num.* 45. *&* 2. 2. *lib.* 2. *cap.* 6. *num.* 167. *& n.* 168. ex Gloſa fin. *cap. Fraternitatem diſt.* 54. Gloſ. fin. *cap. Ferrum diſt.* 50. quas citando ſequitur Cœpolla *in tract. de ſimul. contr.* & docet procedere ſolum, quando lex ſtatuit, probationem non eſſe admittendã; Sanch. *lib.* 7. *diſp.* 37. *num.* 22. ait admitti in iudicio extraordinario per doctores ibi citatos, & *num.* 33. ſubdit, admitti indirectam probationem, per Gloſ. *ver. Feciſſe, Clem.* 1. *de probat.* Maſcard. *q.* 10. *num.* 65. & alij ibidem. His præmiſſis.

Quæres 2. Quid ſit leuis ſuſpicio, & quis dicatur leuiter ſuſpectus de hæreſi?

32 *Reſp.* Leuis ſuſpicio eſt illa, quæ oritur ex modicis coniecturis. Probatur ex vocabulo leuitatis, quia cum ſit parui momenti animum iudicis fere nihil mouet ad ſuſpicandum de hæreſi, vnde facili negotio tollitur, ſiquidem oritur ex talibus ſignis, ſeu delictis, ex quibus raro infertur quem eſſe hæreticum, cum fere nullam habeat relationem ad crimen hæreſis. Doctores exemplificant. *Primò* in eo, qui frequenter peierat, is enim dicitur leuiter ſuſpectus, Decian. *lib.* 5. *crimin. cap.* 35. *num.* 47. Menochi. *lib.* 1. *de præſumpt. q.* 100. *num.* 1. *Secundò*, perſeuerantia in peccato mortali arguit quem ſuſpectum de hæreſi leuiter, Barbati *num.* 19. *de teſtibus*, apud Ziletum. *Tertiò*, faciens occulta conuenticula, aut aut deuians à communi conuerſatione fidelium. Ita Ricciull. *lib.* 5. *cap.* 11. *n.* 4. citatis Gerſon. Simanch. & Locat. Sed hæc ſuſpicio non eſt leuis, ſed potius vehemens, vt colligitur ex *cap. Excommunicamus* 15. *§. Adijcimus de hęret.* Alia exempla habes in ſuis locis iuxta qualitatem delictorum.

Sed numquid de hæreſi leuiter ſuſpectus inquirit, & interrogari poſſit ſuper intentione, & ſi neget hæreſim præſũptam torqueri poſſit pro eruenda veritate?

Certum eſt, inquiri poſſe, & examinari, negantem verò hæreſim tortura non eſt danda ſuper intentione, ſed ſuſpicionem ſufficienter elidit per affirmationẽ de leui.

Primum, quod poſſit examinari, col- 33
ligitur *ex cap. Accuſatus* 8. *de hæreſi in* 6.
vbi de leui ſuſpicione, & multis citatis
docet Farinac. *q.* 185. *num.* 54. Nec ob-
ſtat, quod ex leuibus non ſuſpicandum
contra aliquem, quaſi ſuſpicio ſit teme-
raria, & non probabilis, quia leuis ſuſpi-
cio ſpectari poteſt dupliciter, primo
comparatiuè ad vehementem, & ſic vo- 34
catur leuis, ex eo quod oritur ex in-
dicijs raro inferentibus hæreſim, vehe-
mens verò ex alijs ſæpe inducentibus
hæreſim, ac proindè faciliori modo tol-
litur leuis, quam vehemens: ſecundo
abſolutè, & ſecundum ſe ſpectata, in
quo ſenſu grauis dicitur iudicem pru-
denter mouens ad præſumendum hæ-
reſim ex eo indicio probato, quantum-
uis leui, ſufficienti tamen ex eo, quod
quandoque ex illo infertur hæreſis. No-
ta tamen cum Simanch. & Nauar. *con-
ſil.* 2. *de hæret. num.* 8. apud dictum Farin.
q. 185. *num.* 56. perſonas graues, & bonæ
famæ ex leuibus indicijs non eſſe de fa-
cili vocandas, vt reſpondeant, quid de
fide ſentiant.

Secundum, quod ſcilicet non ſit tor- 35
quendus, patebit ſequuti *cap. Vbi dicetur*, quod hæc ſuſpicio ſufficienter tollitur per abiurationem de leui. Quod ſi ſubijciatur torturæ, non eſt illi indicenda abiuratio, quia per torturam ſufficienter ablata eſt ſuſpicio hæreſis Pegn. *part.* 3. *Conuent.* 39. *§. Quare in hoc articulo.*

Quęres 3. Quid ſit ſuſpicio vehemēs, & quis dicatur vehementer ſuſpectus de hæreſi ?

36 *Reſp.* Suſpicio vehemens eſt illa, quæ oritur ex verbis, vel factis, ex quibus frequenter, & vt plurimum deducitur, eum, qui talia, dicit, vel facit, eſſe hæreticum. Eſt communis omnium apud Farin. *q.*187. §. 3. Souſam *lib.* 1. *cap.* 10. ex quo differt à leui, quod vehementem actus frequenter inducunt, leuem verò raro, & in hoc non eſt difficultas, exempla referam. *Primò*, Ignorantia craſſa, ſeu affectata inducit vehementem ſuſpicionem in eum, qui ignorat ea, quæ communiter omnes ſciunt, Simanch *de Cathol. inſt. tit.*50. *num.* 25. Ricciull. *lib.*5. *cap.*11. *num.*8. Souſa *lib.*1. *cap.* 12. *num.*16. *Secundo*, obſeruatio falſarum cærimoniarum inducit vehementem ſuſpicionem, Ricciull. alijs allegatis, quamquam hoc exemplum potius ſpectat ad violentam, ſi bene inſpiciatur *cap. Contra de haret. in* 6. *Tertio*, Incantatores, diuinatores, & Aſtrologi iudiciarij ſunt vehementes ſuſpecti, &c. ſed de his dicetur in ſuis locis.

Quæres 4. Quid ſit ſuſpicio violenta, & ſuſpectus de hæreſi violenter, ſeu vehementiſſimè ?

37 *Reſp.* Suſpicio violenta eſt illa, quæ oritur ex verbis, ſeu factis, ex quibus ferè ſemper colligitur, quod illa dicens, ſeu faciens eſt hæreticus præſumptus, & ex eo, quod habent neceſſariam connexionem cum hæreſi. Ita alijs citatis Farin. *q.*181. *num.*45. Souſa *lib.*1. *cap.*10 *num.*7. *lib.*2. *cap.*25. *n.* 15. Ricciull. *lib.*5. *cap.*11. *num.*24. Exempla ſint *Primò*, qui tranſit ad ſectum antiquam eſt violenter ſuſpectus de hęreſi *cap. Contra* 13. *de hæret.* Ricciull. & Farin. locis citatis. *Secundò*, fautores, & defenſores hæreticorum, ex eodem capite, *Tertiò*, publicè aſſerentes propoſitiones hæreticas, Simañ. *tit.*50. *num.*26. Ricciull. *Tertiò*, dicitur violenter ſuſpectus aſſerens Chriſtū nō eſſe riſibilem iuxta quod dixi *c. praced. q.*23. *Quartò*, adorantem idola, & ſimiles actus latriæ illis preſtando, eſſe violenter ſuſpectus de fide. Sed de his in materijs particularibus dicetur.

Quæres 5. An duæ leues ſuſpiciones faciant vnam vehementem, & duæ vehementes vnam violentam ?

Reſp. Affirmatiuè, ex illo axiomate. 38
Et quæ nō proſunt ſingula, multant. iuuāt Relato per Gloſam *ver. Collecta cap. Tres ſunt* 81. *diſt.*1. *de pœnit.* ibi Nauat. *tom.*3. Gloſ. adminicula, *cap. Cum cauſam* 13. *de probat. per l. Sancimus C. de teſtam.* Bald. *in l.* 1. *C. de confeſſ.* Ita in materia hæreſis Locatus *ver. Suſpicio*, Simanch. *tit.* 57. *in Rubr. de lapſis num.*5. Pegna *in part.*2. *comment.* 83. Decian. *lib.*5. *Crimin. c.*56. *num.*13. Farin. ex illis *q.*195. *nu.* 22. loquendo de duabus vehementibus vnā conſtituentibus violentam, & *num.* 24. de leuibus vehementem facientibus, dixi ego *Reſolut.*139. *q.*28. *&* 29.

Quærer 6. An faciens, opus ex ſe malum, quod de ſe nullam admittit ſuſpicionem hæreſis, ſi laudetur ab hæreticis ex hoc inducat ſuſpicionem, & qualem ? Exemplum ſit in religioſis ducentibus vxores, id enim de ſe malum eſt, & tamen ab hæreticis modernis laudatur. quia vota religioſorum improbāt tamquam mala, & nulla, ac proindè illis licitum faciunt coniugium.

Reſp. Si religioſus, vel alius hæc faciat 39
inter hæreticos in illis regionibus, in quibus degunt ſimul hæretici, & fideles, eſt vehemēter ſuſpectus de hæreſi, quia facto approbat illorum hæreſim, ex quo præſumitur errorē habere in intellectu, conuerſatio enim arguit vt plurimum eoſdem mores, cum quibus fit habitatio *arg. c.* 1. *diſt.*41. ac proinde communicare videtur eorum operibus malignis. Sic non ieiunantes more, Calendarij noui, & hoc non ſeruantes in illis terris, in quis reſpectu Catholicorum ſeruatur nouum, & reſpectu hæreticorum vetus, ſunt ſuſpecti de hæreſi, & quidem vehementer recedentes à Calendario nouo, 40
videntur enim approbare dogma hæreticum de nullitate Pontificiæ auctoritatis. Quod ſi omnes ſeruant vetus, nulla eſt ſuſpicio, quia omnes in hoc conueniunt pro pace conſeruanda, & conuenientia in negotijs, & non alio fine, in-

in hoc ſenſu permittitur fidelibus ſe conformare cum hæreticis ſimul habitantibus, ad euiranda maiora ſcandala, & ruinas, intellige modo hæretici iubẽtes id non faciant in contemptum fidei, Eccleſiæ, & Romani Pontificis. In terris veris Catholicorum religioſus ducẽs vxorem & ſi vehementer ſit ſuſpectus de hæreſi in ordine ad Sacramentum matrimonij ex doctoribus allegatis à Carena *part.2.tit.17.de varijs delict. n.*10.nõ tamen ex ſupradicto capite, cum non adſint hæretici, quotum opinioni præſumatur fauere.

Quæres 7. An ſuſpicio vehemens, & violenta dicantur probationis iuris, & de iure itaut probationem in contrariũ
41 non admittant? Probatio duplex eſt, vna directa, qua teſtes, vel ſcripturæ ex quibus probatur ſuſpicio, vti falſi, ſeu falſæ eliduntur, & hoc modo non admittitur probatio in contrarium, Simanch. *tit.* 51. *num.* 13. Pegna *part.* 3. *ad comment.*80. S. *Quamuis autem*, ex illis Ricciull. *lib.*5. *cap.*11.*num.*28. Farin.*q.*187. *num.* 50. Alia indirecta, qua alijs medijs excuſatur reus, de quibus mox dicam.
42 *Reſp.* Notatus de ſuſpicione hæreſis, immò & de ipſa hæreſi formali poteſt ſe multis excuſare probando contrarium, quia licet pręſumptio iuris de iure oriatur ex apertis & violentis coniecturis, *l. ſi quis locuples C. manumiſſ. teſtam.* procedat ſecundum veritatem, *l. fin. de eo*, quod metus cauſa, conſequenter dicatur indubitata probatio iuris, ita lege diſponente, ex Abbate in *cap. Veniens il* 2. *cap. Is qui fidem, de ſponſal.* Curt. *ſen. conſil.*4. *num.*17. Pariſius *q.*76. *de confid. num.*8. nihilominus quia reuera poteſt ex parte rei illi quandoque ſubeſſe falſum, neque vmquam præſumptio ſit veritas, ſed illi quid proxmum, ideo præſumptus hæreticus admittendus eſt ad probationem indirectam, vt ſuam probet innocentiam, exemplum habemus D. Marcellini Papæ, qui metu mortis coactus fuit incenſum offerre idolis, & ſi enim thus dijs adhibens ſit vehementiſsimè de hæreſi ſuſpectus, ſi tamẽ hoc grauiſſimum delictum paſſus probet, ſe timore mortis id perpetraſſe, tedeundo ſtatim pœnitentia ductus, elidit omnino hãc ſuſpicionem, ac proindè in hoc ſuſpicionis genere puniendus non eſt, tamquam hęreticus iuxta ea, quę dicunt Barboſa *de Epiſc. alleg.*40. *num.*33. Duard. *lib.2.Bullę can.* 1. *q.* 12. *num.*18. ex illis Carena *part.*2. *tit.*1. *de hæreſi num.*85. Item qui ſe probat furioſum, amentem, ſeu ebriũ eo tẽpore, quo talia dixit vel fecit, ex quibus ſumitur vehemens, ſeu violenta ſuſpicio, omnẽ tollit ſuſpicionem, vt latius dicam in proprio capite de defẽſione hæreticorũ.

Quæres 8. An ſuſpectus vehementer, ſeu violenter de hæreſi cogendus ſit abiurare hæreſim?

Reſp. In vtroque caſu repertus reus debet abiurare ſuſpicionem hæreſis, id 43
colligitur ex *cap. Abolendam* 9. *de hęret. cap. Accuſatus* 8. *eod. in* 6. Eccleſia enim habet contra eum præſumptionem, conſequenter cum eumdem habeat loco hæreticorum, ſi vult Eccleſiæ reconciliari, neceſſe eſt, quod hæreſim præſumptam abiuret formali profeſſione fidei illorum pręcipuè articulorum, cõtra quos præſumitur egiſſe. Farin. alijs allegatis *q.*187. *num.* 40. de vehementi ſuſpecto, *& num.*51. de violenta.

Quæres 9. An vehementer, ſeu violenter ſuſpectus condemnandus ſit pœnis debitis probatis hæreticis formalibus?

Reſp. Quamuis de iure communi ſuſpecti de hęreſi eſſent puniendi pœnis 44
ordinarijs hæreticorum, ex *cap. Ad abolendam* 9. *cap. Excommunicamus* 14. S. *qui autem, de hęret. cap. Cum contumacia* 7. *cap. Accuſatus* 8. *cap. Contra* 13. *de hęret. in* 6. de conſuetudine tamen puniuntur pœnis extraordinarijs, attenta grauitate delicti reum conſtituentis ſuſpectum de hęreſi, & circumſtantijs perſonę delinquentis, immò id deducitur ex *cap. Literas de præſumpt.* quod quis ob ſuſpicionem quamuis vehementem non eſt condemnandus in crimine hęreſis, Farin. *quæſt.* 187. *num.* 38. de violenta *num.*51.

Quæres 10. An ſuſpectus de hæreſi vehe-

vehementer, ſi interim moriatur, inquirendus ſit, vel contra hæredes agendum?

45 *Reſp.* Non poteſt procedi contra illũ, quia omnis ſuſpicio morte extinguitur. Ita Simanch. *de Catholic. inſtit. tit.* 46. *num.* 77. Pegna *par.* 3. *comment.* 92. apud Carenam *part.* 2. *tit.* 19. *num.* 7. Farin. *q.* 197. *num.* 104.

Quæres 11. An de hæreſi vehementer, ſeu violenter ſuſpectus interrogandus ſit ſuper intentione, & negans hæreticam intentionem ſubijciendus ſit torturæ pro eruenda veritate.

Reſp. Interrogandus eſt ſuper intentione, & negans torquendus, vt per hãc ſi perſiſtat in negatiua, & abiurationem indicendam elidat ſuſpicionem.

46 Primum, de interrogatione ſuper intentione clarum eſt, quia iudex ius habet ex indicijs vehementibus, & vrgentibus interrogandi reum, cum de iure præſumat illum hæreticum, ergo per interrogationem poteſt deuenire in cognitionem huius. Confirmatur, quia leuis ſuſpicio dat hoc ius reſpectu leuiter ſuſpecti, ex probatis ſub *num.* 33. ergo à fortiori reſpectu vehementer, ſeu violenter ſuſpecti. Ità omnes infra citandi.

47 Secundum, quod negantes ſint torquendi, probatur, quia ex delicto, ſeu indicio legitimè probato Eccleſia habet ſuam intentionem in iure fundatam, quod reus ſit de hæreſi ſuſpectus, quando ex eo delicto, ſeu indicio vt plurimũ infertur hæreſis, in quo caſu aliud medium non habet ad ſe certificandum de veritate, niſi tortura, ergo illa vti debet iudex, vt deueniat in cognitionem, ſitne hæreticus. Ita Zanardus in ſumma Decalogi *tom.* 2. *cap.* 94. Locatus *poſt iudiciale, Inquiſit. q.* 27. alios de more vocat Farinac. *q.* 179. *num.* 57. Paucis, ſed bene Genuenſ. *cap.* 68. Praxis Neapolit. *num.* 8. Perſiſtens autem in negatiua ſufficiẽter tortus elidit præſumptionem hæreſis, & abiuratione ſe purgando illam omnino euacuat.

Quæres 12. Vt quis dicatur de hæreſi ſuſpectus ſufficiat, & denuntiatus ſit in Sancto officio, an præterea requiratur, quòd delictum ſeu indicium ſit plenè, & legitimè probatum?

Reſp. Neceſſe eſt, quod indicia obiecta ſint plenè probata, aliter denuntiatus non poteſt dici ſuſpectus de hæreſi, probatur, Tum quia indicia ſe habent tamquam præmiſſæ ad inferendam concluſionem, quæ non ſequitur niſi expremiſſis veris, & certis, ergò ex indicijs nondum certificatis, & verificatis per legitimam probationem inferri non poteſt ſuſpicio hęreſis in denuntiato. Tum quia nondum probata æquiparantur dubijs, & incertis, ex quibus nihil certi deduci poteſt, *cap. In præſentia* 8. *de probat.* Surd. *deciſ.* 75. *num.* 17 M. Antõn. *lib.* 1. *reſolut.* 100. *nu.* 6. Tum quia ex vna præſumptione non infertur alia, ſed ex re probata, quod aiunt, ex prỹſumpto non ſumi præſumptionem, *l.* 1. *C. de dot. prom.* Menoch. *lib.* 3. *præſumpt.* 132. Rota *part.* 1. *diuerſ. deciſ.* 800 *num.* 17. Itaque qui v. g. non probatur blaſphemus, ſolicitator in confeſſione, Sortilegus &c. neque præſumendus eſt hæreticus etiam leuis ſuſpicionis. Ità doctoribus citatis Farinac. *q.* 187. *n.* 34. Souſa *lib.* 2. *cap.* 25. *num.* 34. 48

Quæres 13. An probatus leuiter ſuſpectus de hereſi, ac proinde de leui abiurans condemnari poſſit ad fuſtigationem, aut triremes?

Reſp. In Italia puniendi ſunt pœnitẽtijs ſalutaribus, & etiam pecuniarijs, ſeu carceris ad tempus, habita ratione perſonæ, & delicti perpetrati, ratio eſt, quia pœna debet commenſurari culpæ, & delicto, nec illud excedere, *cap. Non afferamus* 21. 24. *q.* 1. *cap. Felicis, S. Illud, de pœnis in* 6. vbi refertur illud Deuter. *c.* 25. *Pro menſura delicti, erit & plagarum modus*. Delictum autem ex quo oritur ſuſpicio leuis regulariter loquendo eſt, parui momenti, & leue, ergo ei habet correſpondere modica pœna. In Hiſpania puniuntur pœnis grauibus fuſtigationis, & triremium, quia delicta in ſe ſunt grauia, ex quibus deducunt non niſi leuẽ ſuſpicionem, conſiderantes denuntiatũ magis moueri ad delictum propter libidinem vehementem carnis agitatus ſtimulis 49

mulis, quam quod ſiniſtram habeat intentionem hæreticandi, vnde leuem tantum deducunt ſuſpicionem ex huiuſmodi delictis. De hac praxi refert doctores Diana *par. 4. tract. 7. reſolut. 4. §. Igitur*. Et ex his ſaluatur doctrina Zanardi in ſuo Directorio, *par. 3. capit.* 137. dicentis de leui abiurantes eſſe puniendos tantum leuibus pœnis, de quibus ſupra, non autem fuſtigatione, aut triremibus, & eum ſequitur Genuenſ. *cap. 68. num. 8.* Ex quo patis erit rigoris pœna reſpectu delicti, nam Hiſpani ad triremes damnant bigamos, & ſolicitantes, quos iudicant ſolum de leui ſuſpectos, & de qua abiurant, quia putant ductos ex impetu libidinis, & bigamum ex lucro dotis, quibus pœnis Tribunal ſupremum, & inferiora Italiæ afficiunt eoſdem, licet diſpar ſit ſuſpicio, & abiuratio de vehementi.

Quæres 14. An idem delictum à diuerſis perpetratum, in vno inducere poſſit leuem ſuſpicionem hæreſis, in alio vehementem?

50 *Reſp.* Affirmatiuè, quia ex delicto præciſè, & in ſe ſpectato diuerſitas ſuſpicionis non accipitur, quia cum ſit idem, diuerſum facere non poteſt, ergò diuerſitas aliunde accipienda eſt, nimirum ex circumſtantijs perſonæ, loci, & temporis, nam ſicut peccatum minuitur, aut grauatur ex circumſtantijs temporis, loci, & perſonæ, Gloſ. *ver. cadit. cap. Homo 5. diſt. 40. cap. 1. diſt. 5. de Pœnis.* Ita & ſuſpicio hæreſis maior, vel minor diſcernenda eſt ex circumſtantijs prædictis in perſona delinquente ſpectatis. Vnde Zanardus à Diana citatus *par. 4. tract. 7. reſolut. 1.* dicit, quod ex conſideratione perſonarum, & circumſtantiarum quandoque vehementes ſuſpiciones conuertuntur in leues, & è contra leues in vehementes. Exemplum ſit in bigamo, qui in Hiſpania reputatur leuiter ſuſpectus de hæreſi; in Italia grauiter ex diuerſitate locorum. In illis locis, vbi Caluiniſtæ cum Chriſtianis mixti ſunt bigamus reputaretur vehementer ſuſpectus, quia illi negant Sacramentum matrimonij, cuius errorem per ſecundum matrimonium primo conſtante videtur approbare.

Quæres 15. An credentes, receptatores, fautores, & defenſores hęreticorum ſint hęretici formaliter, an tantum ſint de hęreſi ſuſpecti, & an teneantur abiurare? Non eſt difficultas de credentibus, quia iſti non differunt ab hęreticis formalibus ex probatis *cap. præced. q. 33.* ac proinde de formali abiurant. Remanet difficultas in reliquis.

Reſp. Receptatores, fautores, & defenſores hęreticorũ aliquando ſunt ſuſpecti vehementer, aliquando de leui, attentis circumſtantijs perſonarum fauentium, & fautarum, & ex qualitate beneficij accepti ab hęreticis. Ita Pegna *par. 2. Direct. Comment. 76.* Diana *par. 4. tract. 8. reſolut. 21. §. Notandum*, vbi dicit conſanguineos, & alios, qui fauerunt hęretico ex alio motiuo, quam hereſis, qui & fautores dicuntur hęretici, non hęreſis, abiurare tantum de leui; alios verò eſſe vehemẽter ſuſpectos, ac proinde abiurare de vehementi. Vide Carenam *par. 2. tit. 4. num. 55. 57. & 58.* de abiuratione receptatorum, *n. 73.* de abiuratione defenſorum, & *num. 88.* de abiuratione fautorum. 51

Notandum eſt differentia inter Fautores hęreticorum, qui ſunt illorum defenſores, receptatores, & alij, qui fauorẽ, auxilium, & conſilium pręſtant hęreticis, & aliorum, qui nihil beneficij pręſtãt hęreticis; nihilominus dicuntur ſuſpecti de hęreſi, non minus, ac ſi eſſent fautores hęreticorum, in eo conſiſtens, quod Fautores immediatè cooperantur hęretico in ratione hęreſis, & in pœnis fere illis ęquiparantur; alij verò ſuſpecti tales non ſunt ex cooperatione, ſed ex eo, quod aliud perpetrant, ex quo pręſumuntur diſcredere illis articulis, contra quos illa delicta, facta, vel dicta aduerſãtur e. g. ſolicitans in confeſſione videtur malè ſentire de Sacramento Pœnitentiæ; blaſphemans contra Omnipotentiam Dei dicendo *Al diſpetto, &c.* pręſumitur diſcredere Omnipotentiã Dei.

CAP. DECIMVM I.
DE ABIVRATIONE HAERESVM.

SVMMARIVM.

1 *Abiuratio definitur.*
2 *Abiuratio fit etiam per ſuſpectum leuiter.*
3 *Abiuratio quadruplex.*
4 *Suſpicio grauis tollitur tortura, & abiuratione, leuis hoc tantum.*
5 *Abiuratio de formali pœna,*
6 *In alijs non proprie.*
7 *Abiuratio ſupponit plene probatum delictum, aut iudicium.*
8 *Abiuratio de graui publicè fit.*
9 *In aliquibus caſibus ſecreto.*
10 *Sicut & de leui ſecreto fit.*
11 *Caluiniſtæ abiurant.*
12 *Abiuratio fit lingua vulgi.*
13 *Abiuratio continet in ſe ſex actus.*
14 *Abiurantur generaliter omnes hereſes.*
15 *Nullus excipitur ab abiuratione.*
16 *Nec imperator.*
17 *Abſolutio ſequitur abiurationem.*
18 *Aliter abſoluitur hereticus, aliter ſuſpectus.*
19 *Nolens abiurare traditur curię.*
20 *Inquiſitor ſolùs abiurationem non recipit.*
21 *Hareticus pure mentalis abiurat in foro Dei.*
22 *Hareticus Caluiniſta abiurat coram iudicibus.*
23 *Caluiniſtæ etiam pueri mittuntur ad Tribunal.*
24 *Abiuratio regulatur ad tenorem ſuſpicionis.*
25 *Fautores quomodo ſint ſuſpecti?*

CAP. VNDECIMVM. DE ABIVRATIONE HAERESVM.

DE Abiuratione, quæ eſt recantatio, ſeu retractatio propriorum errorum, cum iuramento facta, fit mentio in Iure pluribus in locis, ſed non ſub hac voce Abiurationis, ſed confeſſionis fidei, aut anatematizationis erroris *cap. Quoties* 8. *cap. Donatum* 19. *cap. Saluberrimum* 20. 1. *q.* 7. *cap. Ego Berengarius* 41. *diſt.* 2. *de conſecr. ſub nomine Abiurationis cap. Ad abolendam* 9. *de hæret. cap. Super eo* 4. *cap. Accuſatus* 8. *cap. Vt officium* 11. *in* 6. ex quibus reducitur quid ſit abiuratio, vt in quæſtione ſequenti.

Quæres 1. Quid ſit abiuratio?

Reſp. Eſt ſolemnis deteſtatio hæreſum iuramento firmata cum confeſſione Catholicæ fidei, & promiſſione permanendi in eadem fide; & numquam incidendi in erroris abiuratos, facta de præcepto Inquiſitoris, & coram ipſo, & Vicario Epiſcopi, teſtibus præſentibus in ſcriptis redigenda. Ita omnes cum Farinac. *q.* 194. initio, Souſa *lib.* 2. *cap.* 40. *num.* 1. Carena *par.* 3. *tit.* 12. & alij apud ipſos. Ex qua definitione habes Abiurationem conſtitui ex quinque actibus, quorum. *Primus*, eſt iuramentum, quo ſtabilitur, & firmatur reuocatio erroris hæretici, de quo iuramento in præcitatis capitibus. *Quoties* 8. 1. *q.* 7. *cap. Ego* 41. *diſt.* 2. *de conſecr.* & vox ipſa Abiurationis iuramentum inuoluit. *Secundus*, eſt reuocatio erroris, hoc eſt, hæreſis, ſeu hæreſum, de quibus abiurans conuictus, vel confeſſus fuit, in quo principaliter conſiſtit ratio Abiurationis, quæ ſecundum Nauar. *conſil.* 18. *n.* 1. *de hæret.* eſt receſſus ab hæreſi cum iuramento de non redeundo ad illum. *Tertius*, eſt actus, quo profitetur non amplius redeundi ad hæreſim abiuratam, nihil enim prodeſt deteſtatio hæreſis ei, qui ad illam redire intendit, hęc enim non eſt vera deteſtatio, & abominatio

natio erroris, ſed ſimulata, & palliata, quæ radicitur non euellitur ex corde, quando ſono linguæ pulſat in ore. *Quartus*, eſt confeſſio Catholicæ fidei, qui enim contra fidem vnum committit errorem omnium ſe conſtituit reum, quia vt dicitur *cap. Excommunicatus* 14. *eod.* hæretici facies quidem habentes diuerſas, habent tamen cauſas ad inuicem colligatas, quia de vanitate conueniunt in id ipſum. Et quia etiam per vnicam hæreſim perditur fides, ideo vt quis dicatur ad eam rediiſſe, neceſſe eſt, quod illam de nouo profiteatur, *cap. Saluberrimum* 20. 1. *q.* 7. *Quintus*, demum eſt promiſſio permanendi in eadem fide, nihil enim prodeſt fidei profeſſio, niſi adſit animus permanendi in ea, qui enim perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit, perpetuò enim fides in homine neceſſaria eſt ad ſalutem; iſta perpetuitas habetur eo *cap. Quoties* 8. 1. *q.* 7. ibi: *Et in communione Romani Pontificis ſemper, & ſine dubio permanere*.

Abiuratio dicitur ſolemnis deteſtatio ex eo, quod ex præcepto iudicis, & corã teſtibus fit, in ſcriptis redigenda; de teſtibus, & ſcriptura collitur ex citatis *cap. Quoties, cap. Saluberrimum, cap. Ego Berengarius*, Farin. *q.* 194. *num.* 20. Carena *par.* 3. *tit.* 12. *num.* 32. Nunc Inquiſitores huiuſmodi actus abiurationis regiſtrant in ſuis proceſſibus, vt notum eſt apud omnes, & ſi abiurans ſcit ſcribere ſubſcribit, aliter ſignat cruce, ad minus prędicta ſupplet Notarius. Ex his patet Abiurationem eſſe actum publicum, & iuridicum ex dictis ſolemnitatibus, ac proindè indici, & recipi tantum à iudicibus tribunalis S. Inquiſitionis.

Quæres 2. Cum quis dicatur hæreticus formalis, aut ſi non eſt talis, ſaltem ſuſpectus, quod contingit leuiter, vehementer, ſeu violenter, an in his omnibus caſibus hæreſis ſit abiuranda?

2 *Reſp.* Vehementer ſeu violenter ſuſpectus de hæreſi cogitur ad abiurandũ, nulla autem eſt differentia abiurationis reſpectu vtriuſque ſuſpicionis. Pariter ſuſpectus de leui abiurare debet.

Primum de abiuratione de vehemẽti, & de violenta patet ex eo, quod volens ſe reconciliare Eccleſiæ, cuius fidei videtur ſe oppoſuiſſe per delicta, vel indicia legitimè probata, neceſſe eſt, quod fidẽ de nouo proteſtetur, & confiteatur vti veram, ſolidam, & certam veritatem noſtræ ſalutis, ſe declarando ſemper crediſſe quidquid credit Sancta Mater Eccleſia, & in ſpecie illos articulos, de quibus fuit notatus ex legitimis probationibus. Ita omnes cum Genuenſi *cap.* 68. *num.* 8. Souſa *lib.* 2. *cap.* 40. *num.* 3. Carena *par.* 3. *tit.* 12. *de abiurat. num.* 4. Farin. *q.* 187. *n.* 40.

Secundum, quod inter vtrumque nulla ſit differentia, docet Genuenſ. *cit. cap.* 68. *num.* 8. Carena *par.* 3. *tit.* 12. *de abiurat. num.* 6. alios citans.

Tertium, de leui abiuratione ſuſtinetur eadem ratione, quia profitens ſe verum Chriſtianum bene ſentientem de rebus fidei, tollere volens hanc ſuſpicionem leuem de hæreſi, abiurare debet proteſtando ſe ſemper bene ſentiſſe, & velle ſentire de fide Catholica. Ita omnes cum Farin. *q.* 187. *num.* 31. Genuenſ. *cap.* 68. *num.* 8. Souſa *lib.* 2. *cap.* 40. *n.* 11. Carena *part.* 3. *tit.* 12. *de Abiurat.* §. 3.

Nota ex his, quod quadruplex eſt abiuratio de formali, quæ fit ab eo, qui cõfeſſus, ſeu conuictus fuit de hæreſi formali, & iſte non ſolum debet fidem profiteri, ſed etiam expreſsè ſe reum fateri de illis hæreſibus, de quibus conſtat, abnegando illas, cum promiſſione non amplius adhærere illis &c. Secunda vocatur de vehementi. Tertia de violenta. Quarta de leui, quæ diſtinguuntur iuxta maiora, vel minora delicta, ſeu indicia legitimè probata. Et in his tribus abiuratio fit ſicut in formali, excepto, quod non abiurat ſe diſcrediſſe; cum ex eius confeſſione ore, vel tortura conſtet non fuiſſe formalem hæreticum, ſed tantum ſuſpicione notatum, quod tollit hac abiuratione, quæ illi inſeruit loco purgationis. Differunt autem inter ſe 3

hæ duæ expurgationes, quod ſuſpicio vehemens, & violenta tolluntur tortura, & abiuratione; leuis verò ſola abiu- 4

ratione;

ratione; ratio eſt, quia ſicut ſuſpicio vehemens oritur ex vrgentioribus indicijs, & leuis ex modicis, & parui argumenti, ita illa requirit maiorem, & efficaciorem expurgationem, hæc verò leuiorem, & ſic facilius tollitur, quam illa, ac proinde vehemens eliditur duobus medijs, leuis verò vnico. Colliguntur hæc ex Pegna *part*. 3. Direct *comm*. 39. §. *Quare in hoc*, vbi tria aſſignat remedia ad tollendam ſuſpicionem hæreſis, Purgationem, Torturam, & Abiurationem. Purgatio non eſt amplius in vſu ex Farinac. *q*. 194. *num*. 64. apud Carenam *part*. 2. *tit*. 12. *de Sortileg. num*. 249. de illa vide Souſam *lib*. 2. *cap*. 38. & 43. Zanardus in Summa *tom*. 2. *cap*. 64. aſſerit leuiter ſuſpectum de hæreſi non eſſe cogendum ad abiurationem, ſed eam ſuſpicionem tolli per torturam. Id verum eſt, per torturam tolli poſſe, nihilominus à iudice cogi etiam poteſt ad abiurandum, cum à iure non prohibeatur, ſed approbetur *cap. Accuſatus* 8. *de hæreſi in* 6.

Quæres 3. An abiuratio ſit pœna?

5 *Reſp*. Abiuratio de formali, non ex ſuſpicione vehementi, violenta, aut leui, eſt pœna, illud probatur, quia infacie Eccleſiæ cogitur fateri ſuos errores, & pro talibus illos recognoſcere cum magno rubore, & verecundia, quod eſſe pœnale omnibus conſtat. Addunt alij, quia exprimitur in ſententia, & eſt quid maximi præiudicij. Carena *par*. 3 *tit*. 12. *de abiurat*. §. 4. alijs citatis cum Farinac. *q*. 194. *num*. 11. qui ſupponit illam pœnã, ac proindè ſuſtinendam poſt latam ſen-
6 tentiam *num*. 17. Quod verò abiuratio de vehementi &c. non ſit propriè pœna ſuadetur, quia ea indicitur, vt per eam tollatur ſuſpicio de corde audientium, dum abiurans proteſtatur numquam credidiſſe hæreſibus, ſed ſemper in fide Catholica permanſiſſe, vnde cum id illi ſit valde fauorabile, non poteſt dici pœnale, cum pœna de ſe ſit præiudicialis.

Nec refert, quod hæc præcipiatur à Iudice, quia id pœnam non arguit, ſed iudicis officium eſſe, vt notam ſuſpicionis in denuntiatione contractam diluat denuntiatus, & cognoſcatur conſtans, & fidelis cum alijs Catholicis.

Quæres 4. Qualis probatio requiratur, vt quis cogatur ad abiurationem?

Reſp. Vt quis abiuret de formali, ſeu 7
leui, aut vehementi debet legitimè conſtare de delicto, quod aut eſt formaliter hæreſis, aut ex eo probato præſumitur hæreſis. Ratio eſt, quia abiuratio habet rationem pœnæ, vel quaſi pœnæ iuxta dicta præcedenti quæſtione, & numquam imponitur niſi per ſententiã, ſententia autem non fertur, neque pœna imponitur, niſi ſecundum allegata, & probata ex vulgatis iuribus *cap. Iudicet* 4. 3. *q*. 7. *cap*. 2. & 3. 6. *q*. 2. D. Th 2. 2. *q*. 66. *art*. 2. Clarus *q* 66. *num* 2. ergo quis non eſt cogendus ad abiurandum hæreſim, niſi prius conſtet, illum eſſe hæreticum formaliter, vel præſumptiuè, & hoc ex indicijs ſeu delictis plenè, & legitimè probatis. Ita Menoch. *lib*. 1. *conſil*. 82. *num*. 155. Arelatanus *de hæret. notab*. 27. Palaus *tract*. 4. *diſp*. 7 *par*. 1. *num*. 8. & 9. ex illis Diana *par*. 4. *tract*. 8. *reſol*. 39. §. *Notandum*, Carena *par*. 3. *tit*. 12. *de abiurat*. §. 5.

Quæres 5. Publicè, an ſecretè abiuratio facienda ſit, & quo idiomate?

Reſp. Abiuratio de graui, hoc eſt, de 8
formali, vehementi, ſeu violenta fit regulariter publicè coram populo, de leui verò tantum ſecretè, niſi aliter ſuadeat aliqua ſpecialis ratio. Fit autem vulgari lingua tota populo præſenti, & audienti.

Primum, de graui publicè agenda ſuadet ratio, vt reus huiuſmodi rubore, & verecundia cum pœnis adiunctis ſuffuſus deinceps talia non committat; populo audienti prodeſt, quia timore ſimilium pœnarum continetur in vera fide Catholica, & per hanc publicam actionem glorificatur nomen Chriſti in fide noſtra, in opprobrium, & deiectionem hæreticæ prauitatis. Ita *cap. Ad Abolendam* 9. *de hæret*. ibi doctores, alios citat Farinac. *q*. 194. *n*. 3. Carena *p*. 3. *tit*. 12. *de abiurat. num*. 21. Diana *par*. 4. *tract*. 8. *reſol*. 81. Genuenſ. *cap*. 68. *num*. 9.

Gg Dixi,

9 Dixi, *regulariter*, quia ex rationabili cauſa ſecreto facienda eſt, *Primò*, quando quis ſponte comparet, ex ſupradictis. *Secundò*, quando denuntiatus, ſed nondum vocatus comparet, ex Carena *num.*26. vbi citat Locatum, & Robandum. *Tertiò*, quando denuntiatus eſt nobilis, aut ſacerdos bonæ famæ ex eodem Rolando. *Quartò*, confeſſarius reus de ſolicitudine ſecreto abiurat, vocatis confeſſarijs, ne Sacramentum pœnitentiæ fiat graue laicis, qui facilè ſuas vxores, & filias non dimitterent ad ſacram Confeſſionem, timentes proprij honoris detrimentum. In his, & ſimilibus caſibus Inquiſitores prudenter ſe gerant indicentes ſecretam abiurationẽ coram ſuis Cõſultoribus tantum, & nõnullis confeſſarijs, ſi agatur de crimine ſolicitationis. Et in hoc caſu quidquã actuum in abiuratione alijs narrandum eſt, ex eo quod ſecreto acta fuit, ne proximi defectus ignorantibus innoteſcant.

10 Secundum, de abiuratione de leui acienda ſecreto ſuadetur, quia leuitas ſuſpicionis non debet inferre ſuſpecto tam grauem ruborem, & verecundiam coram omni papulo, æquum ergò eſt ſecreto eius abiurationem recipere, vt docet Genuenſ. *cap.* 68. *num.* 9. Simanch. Scaccia apud Carenam *part.*3. *tit.*12. *de abiurat. num.*28. Farin. *q.* 194. *num.*10. Immò Sanct. *cap.*41. *de hæreſi dub.*2. *n.*4. Scaccia *lib.* 1. *de iud. cauſ. cap.*59. *nu.*10. Pegna *part.*2. *com.*40. Barboſa *in collect. tom.*2. *lib.*5. *tit.*17. *cap.*9. *num.* 12. cum alijs dicunt non poſſe Inquiſitorem de leui ſuſpectum cogere ad abiurationem publicam, quos citat Diana *tract.*7. *reſol.*33. temperando illorum opinionem, nimirum cogi non poſſe, quando reus publicè no eſt ſuſpectus; hoc idẽ docet ex Pegna, & Farin. Souſa *lib.* 2. *c.*40. *n.*5.

Sed quid dicendum de Caluiniſtis, & Luteranis militibus in hiſce noſtris par-
11 tibus veram fidem noſtram amplectentes, an cogendi ſint ad publicam abiurationem? Iſti, qui nati in ſecta ſunt, nec Dogmatiſtæ, benignè recipiendi ſunt, & indicenda illis abiuratio, cum ſalutaribus pœnitentijs; in eorum verò arbitrio erit publicè, vel ſecretè abiurare, hoc enim modo benignè, & ſuaui ter diſponuntur ad conuerſionem fidei. Sic obſeruatum fuit hic Parmæ circa quoſdas Caluinas milites, qui ſpontè comparentes contenti fuerunt abiurare publicè, neque enim hæc abiuratio illis in ruborem, aut verecundiam eſt, ſed in honorem, cum non increpentur, neque de aliquo delicto arguantur, ſed tantum admoneantur de ſtatu damnationis, in quo erant ſequentes ſectam Caluinorũ, & per hunc abiurationis actum ſuam oſtendunt conuerſionem, & profeſſionẽ veræ fidei, vnde potius in magnum decus, & honorem illis reſultat. Abiuratio autem ab iſtis facienda eſt de formali, cum formaliter ſint hæretici, reuocantibus in ſpecie errores, quos contra fidem retinent, cum promiſſione, &c.

Tertium, quod fiat vulgari lingua, docent omnes cum Farin. *q.*194. *n.* 18. Carena *part.*3. *tit.*12. *de Abiurat. num.*31
Souſa *lib.*2. *cap.*40. *num.*6. Quod ſi abiuraturus non intelligat linguam populi circumſtantis, iuxta cuius idioma vulgatum fit abiuratio, pro ipſo loquatur interpres, vt ſciat, quid ſignificent verba per Notarium prolata ſua lingua. 12

Quæres 6. Quot actibus conſtet Abiuratio? ſeu quid in ea exprimatur?

Reſp. Continet ſex actus. Primò, confeſſionem fidei Catholicæ. Secundò, deteſtationem hæreſis formalis, aut 13 ſuſpectæ exprimendo eam in proprijs terminis, ſiue ſit vna, ſiue multiplex. Tertiò, deteſtationem generalem omnium aliarum hereſum. Quartò, Iuramentum nõ amplius committendi hæreſes abiuratas formales, vel ſuſpectas. Quintò, Iuramentum de pœnis ſuſtinẽdis, & pœnitentijs adimplendis. Sextò, Promiſſionem denuntiandi hæreticos, vel de hæreſi ſuſpectos. Colligit hos Carena *part.*3. *tit.* 12. *de Abiurat.* De quibus dixi ſub *q.*1. Verum quidem eſt, quod tertius actus, quintus, & ſextus, non ſunt de iure, quia non colliguntur ex *c. Quoties* 8. *c. Donatum* 19. *c. Saluberrimũ* 20. 1. *q.* 7. *c. Ego Berengarius* 41. *diſt.*2. *de conſecr.* ibi Gloſa. 1. dicit

cit Berengarium non ex neceſſitatè, ſed ex abundanti abiuraſſe omnes hæreſes, quia non tenebatur ſe purgare, niſi de hæreſi, de qua erat infamatus, & id ſequitur Gloſ. *ver. Simpliciter, cap. Accuſatus 8. eod. in* 6. nihilominus ex recepto vſu omnium tribunalium fit ab omnibus etiã de leui ſuſpectis generalis ab-
14 iuratio, ea ratione, quod omnes hæreſes connexionem habent ad inuicem ad deſtruendam fidem, & ſicut ſimpliciter fidẽ abiurans profitetur per eius confeſſionem, ità neceſſe eſt ſimpliciter, & generaliter abiurare omnem hæreſim etiam non incurſam nec formaliter, neque præſumptiuè, quod enim dicitur de vno contrariorum, debet intelligi de altero, ſecundum contrariam rationẽ, *l. fin. ff. de eden. l. Quia accuſare, ff. de accuſ.* quia contrariurum eadem eſt diſciplina, Riſt. 1. Topic. Quare ſicut abiurans in vniuerſum fidem profitetur, & non tantum articulum negatum, ità & reſim non ſolum tentam, ſed in vniuerſum omnem deteſtari debet. Qua ſtante rationabili conſuetudine poterit iudex cogere leuiter ſuſpectum de hæreſi abiurare generaliter omnem hæreſim, ex allegatis à Diana *part. 4. tract. 8. reſolut. 68.* De reliquis duobus actibus promiſſiuis adimplendi, & denuntiandi ne verbũ quidem in iure, ſed ſolum fit mentio in Formulis apud doctores. Et ambæ ſunt rationabiles, & ex natura rei, qui enim ex corde hæreſim deteſtatur, virtualiter quoque intendit ſatisfacere pœnis pro illius delictis cõtractis, & quantum eſt in ſe conſeruare fidem proteſtatam, & denuntiatione procurare, vt apud alios propagetur illibata, ergo iſti duo actus quaſi ſubintelguntur in ratione abiurationis, quamuis alias non exprimerentur; ſed quoniã magis nocent expreſſa, quam tacita, *l. Expreſſa* 156. *ff. de reg. iur. l. Non nunquam ff. de condit pulcrum argumentum huius habes cap. Turbatur* 12. 1. *q.* 4. ibi: *Si quis infidelium vocauerit vos ad cœnam quidquid vobis appoſitum fuerit, comedite. nihil interrogantes, ſi quis vobis dixerit, hoc idolis immolatum eſt, nolite comedere.* Ex quibus verbis habes expreſſionem immolationis nocere comedenti, non autem eius ſuppreſſio; vnde expreſſam maiorem vim habet tacito, *l. Serui venditor ff. de euict. l. Precibus C. de impuber.* conſequenter ſecunda vice cadentes in hæreſim grauius puniuntur non tantũ ex relapſu, quam etiam ob illam generalem abiurationem omnium hęreſum; & grauius etiam caſtigantur ſi deficiunt in denuntiatione, quam alij, qui numquam abiurarunt, vel ſpecialiter non promiſerunt denuntiare.

Quæres 7. An aliqui excuſentur ab abiuratione?

Reſp. Nullus excuſatur modò ſit doli capax poſt decimum quartum annũ 15
maſculus, poſt duodecimum fœmina, ex Concil. Tolet. *cap.* 11. & Bituric. *c.* 31 Farin. *q.* 194. *num.* 31. Carena *part.* 3. *tit.* 12. *de abiurat, à n.* 43. Nec etiam Impe- 16
rator, qui inter laicos non habet maiorem, neque parem, vnde probatus hæreticus debet abiurare, ſi ſit formaliter hæreticus, ſi ſuſpectus tantum ex maieſtate ſua tollere poteſt alijs remedijs ſuſpicionem iuxta ſibi præſcripta à Sũmo Pontifice. Vide Pegnam à Carena citatum *par.* 3. *tit.* 12. *de Abiurat. nu.* 40. Ex quo autem Imperator eſt, filius primogenitus Eccleſiæ Romanæ, & defenſor fidei Catholicæ *cap.* 1. *diſt.* 97. *Clem. Romani, de iureiur. Auth.* Vt omnes obediant *iu. prou.* §. Et hoc conſiderantes, ſi deprehenditur ſeminator hæreſum, & dogmatizare in populos ſubditos omnino abijciendus, & deponendus, quia non eſt verus Imperator, ſed inimicus Eccleſiæ, quæ intra ſuum templum nullum patitur viuere hęreticum, & Apoſtatam; ſi enim doctores aſſerunt Papã hæreticum deſinere eſſe Papam, quia vt caput fidei toto corde illam profiteri, & totis viribus defendere debet, quod non pręſtans reddit ſe indignum huius ſupremæ maieſtatis, cur, & non hoc dicendum eſt de Imperatore, qui ſe Papæ æqualem facit, vt plurimum, licet reuera non ſit, cum ab eo dependeat ratione imperij, quando deficit in fide? Idem dic de Regibus, & alijs.

Quæres 8. An abſolutio ab excommunicatione danda, ſit antè abiurationem, an poſt Scaccia *de ſent. & re iud.* Gloſa 14. *q.* 7. *num.* 178. quem reprobat Carena *part.* 3. *tit.* 12. *de Abiurat. nu.* 46. proponit abſolutionem abiurationi.

17 *Reſp.* Abſolutio danda eſt facta abiuratione, quia ſicut in naturalibus, ita & in moralibus forma non applicatur materiæ, & ſubiecto niſi bene, & vltimo diſpoſito; ſed reus hereſis non dicitur vltimo diſpoſitus niſi peracta ſententia, & abiuratione, ergò tunc, & non ante abſoluendus eſt. Confirmatur per Carenam, quia abſolutio non conferrur pœnitenti niſi debitè diſpoſito, qui talis cenſetur poſt abiurationem. Deinde ab hæreſi nullus abſoluendus eſt, niſi procuret reconciliationem, quæ fit per abiurationem, ergò hæc præcedit abſolutionem.

18 Nota autem, quod hæreticus formaliter ſimpliciter, & abſolutè abſoluitur ab excommunicatione, & à peccato, quia de vtroque apertè conſtat. Loquendo verò de ſuſpecto de hæreſi, qui tortura, aut abiuratione ſuſpicionem, quantum eſt ex parte ſua, euacuauit, abſolutio ſimpliciter danda non eſt, cū reuera non conſtet ipſum eſſe hæreticū, ſed Eccleſia illum habeat tantum pro ſuſpecto, ſed ſub conditione ſi eſt, aut fuit hæreticus, quæ abſolutio ſemper ſolet præmitti etiam à confeſſario in foro pœnitentiali ex illa clauſula *In quantum poſſum, & tu indiges*. Non eſt autem neceſſe conditionem hanc exprimere, ſed ſatis eſt, eam mente concipere.

Quæres 9. Quid agendum cum reo negante velle abiurare?

19 *Reſp.* Hæreticus formalis nolens abiurare tradendus eſt curiæ ſeculari, ex *cap. Ad abolendam* 9. *de hæret.* vbi id clarè dicitur, non abiurantem tradendum eſſe curiæ, quia eſt impœnitens, & pertinax in ſuo errore, qui illum non retractare, & fidem Catholicam profiteri, vult, quod fit per abiurationem. Omnes cum Farinac. *q.* 194. *num.* 34. Carena *par.* 3. *tit.* 12. *de Abiurat. num.* 47. Suſpecto verò etiam leuiter indicitur ſub pœna excommunicationis, in qua ſi per annū permanſerit traditur eidem curiæ puniendus, quia per hanc contumaciam, & obſtinationem ſe conſtituit hæreticū formalem, nolens profiteri fidem in caſu, quo tenetur, & hæreſim deteſtari, quod debet; & confirmatur id ex *cap. Cum contumacia* 7. *de eod. in* 6. vbi excommunicatus propter contumaciam nolens reſpondere de fide vocatus, quia de hæreſi erat ſuſpectus, poſt annum damnatur, vt hæreticus, ergò à fortiori in vinculis conſtitutus reus. Ita ſupradicti de communi omnium ſenſu.

Quæres 10. An ad abiurationem neceſſario debeat intereſſe etiam Vicarius Epiſcopi, an fieri poſſit coram ſolo Inquiſitore? Bernardinus Comenſis in ſua Lucerna Inquiſitor. *ver. Abiuratio n.* 4. probat ſolum Inquiſitorem poſſe recipere abiurationem arg. *cap. Vt officium*, §. *Si quis verò, de hæret. in* 6. Gloſ. *ver. conſueuit.* Confirmat, quia id poteſt ordinarius ex *cap. Ad abolendam*, ergò & Inquiſitor, quia cum ſit delegatus poteſt in cauſa ſibi delegata, quidquid valet ordinarius ipſe, cuius vices gerit. Neque enim id eſt de prohibitis per *Clem.* 1. *eod.* Quibus non obſtantibus.

Reſp. Non poteſt Inquiſitor ſe ſolo 20
recipere indictam abiurationem, quæcumque ea ſit, ſed debet fieri etiam coram Vicario, quod probatur per *Clem.* 1. §. *Propter quod, de hæret.* vbi inter alia Summus Pontifex ſtatuit, quod Inquiſitor ſine Epiſcopo, & iſte ſine illo non poſſit procedere contra reum ad ſententiam; ſed ſub ſententia continetur abiuratio, vt conſtat ex praxi omnium tribunalium, ergò ſicut indicitur ſimul cū Epiſcopo, ita & exequitur coram ipſo. Vnde per dictam Clement. reſtricta eſt poteſtas Inquiſitorum, qui multa facere poterant inconſulto Epiſcopo, quod notat etiam Gloſ. *ver. Procedatis cap. Vt officium*, præcitati per prædictum Bernardinum, qui ſi benè rem conſideraſſet, tenuiſſet oppoſitum, & ita ſentit Pegna ibidem in Annotat. *num.* 4.

Quæres 11. An in aliquo caſu confeſſarius recipiat abiurationē alicuius pœnitentis?

nitentis? e.g. eius, qui ſolo corde hæreſim tenuit, is enim cum non ſit excommunicatus eo quod eſt hæreticus purè mentalis, abſolui poteſt à quouis confeſſario, ac proinde præmittenda eſt abiuratio, per quam diſponitur ad fructuoſam abſolutionem. Sit etiam caſus in Caluiniſta, & Luterano tā rudi, & ignoranti, vt excuſetur in foro cōſcientiæ ab incurſu excommunicationis, quæ ſupponit formalem hæreticum, qualis non eſt taliter rudis, cum iſte non peccauerit contra fidem vt hęreticus materialis, poterit à quouis confeſſario abſolui ab alijs peccatis, nulla impediente excommunicatione, in quo caſu præmittenda erit abiuratio hæreſis, & propriç ſectæ vti falſç, & perniciosæ, confidendo fidē Catholicam cum promiſſione permanendi in hac, quç verum eſt fundamentum ſalutis humanç.

21 *Reſp.* Confeſſarius benè recipit abiurationem hęretici pure mentalis, quem ſicut poteſt abſoluere, nulla obſtante cenſura, ita & ex neceſſitate Sacramenti debet recipere ad abiurationem in foro Dei. Et in hoc nulla difficultas.

22 In ſecundo caſu, maior eſt difficultas, quia videtur incredibile, & reuera eſt, inueniri hominem Caluiniſtam, aut aliter hęreticum ignorantem pœnitus noſtram fidem, aut aliquos articulos ex celebrioribus, quos ipſi in ſua ſecta impugnant, & id probaui *cap.1.q.37 n.87.* Quare in hoc Tribunali Parmç admiſſa non fuit abiuratio, neque abſolutio cuidam Caluiniſtæ militi ad fidem conuerſo, data à certo Confeſſario ſe excuſante id potuiſſe facere, quia vti hæreticus materialis non inciderat in excommunicationem, quç ſola poterat impedire illius iurisditionem. Sed hęc excuſatio non eſt alicuius momenti, cum confeſſarius non potuerit probare innocentiam illius Caluiniſtæ, ad quam nec admiſſus fuit, obſtante præſumptione iuris de iure, præterquā quod ille erat miles, ac proinde ſagax, & expers rerum noſtræ fidei, qui diu militauerat in exercitu Pontificio vbi manu tetigerat, quam magna eſt poteſtas Pontificia tum in temporalibus, tum in ſpiritualibus, quam negāt Caluiniſtæ, & poſtea, fuit ſub exercitu ducis noſtri Parmæ, vbi ſe conuertit ad fidem. Inſuper natus erat in loco quodā Franciæ, vbi commixtim viuunt Caluiniſtæ cum Catholicis, ex quo euidenter infertur non potuiſſe non ignorare res fidei, ac proinde verum eſſe hæreticum formalem. Deinde abiuratio eſt actus iudicialis ex genere ſuo fori externi, cum committatur Epiſcopo, *cap. Ad abolendam 9. de hęret. & Inquiſitoribus. cap. Vt officium 11. eod. in 6.* quod colligitur etiā ex definitione allata *ſub q. 1.* Demum 23
Pœnitentiarij Vrbis Romæ non ſolum Caluiniſtas adultos, ſed etiam pueros, & mulieres ad fidem venientes mittunt ad ſupremum Tribunal, quod facit illos abiurare de formali. Veniens igitur ad fidem noſtram ſiue hæreticus, ſiue quiuis alius infidelis à nullo alio recipi poteſt ad abiurationem, & reconciliationem, niſi ab Epiſcopo, aut ab Inquiſitore, quia agitur de re graui, & ſpectante ad forum externum in quibus confeſſarius quamuis humanæ, & diuinæ doctrinæ oraculum ingerere ſe non poteſt, cum careant iuriſditione fori externi.

Quæres 12. An ad vehementem ſuſpicionem debeat ſequi vehemens abiuratio?

Reſp. Affirmatiuè, quia abiuratio regulatur ex ſuſpicione. Ita Genuenſ. *c.68.* 24
num.8. & alij omnes dum dicunt, leuiter ſuſpectum cogi ad abiurationem de leui, vehementer de vehementi.

Quæres 13. An fautores hæreticorum abiurent de vehementi?

Reſp. Modò de violenta, modò de 25
leui, iuxta dicta *cap.10. q.15.*

CAPVT

CAP. DECIMVM II.

DE POENIS HAERETICORVM, ET SVSPECTIS DE HAERESI.

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus Internus, Externus, & Formalis.*
2 *Internus non eſt excommunicatus.*
3 *Abſoluitur à quouis co feſſario.*
4 *Inquiſitor indiget approbatione ordinarij pro confeſſionibus.*
5 *Inquiſitor peccata ſibi non reſeruat.*
6 *Materialis hæreticus non eſt excommunicatus.*
7 *Quis poteſt eſſe talis pluribus modis.*
8 *Externus hæreticus præſumitur excõmunicatus.*
9 *Iuramento probantur in animo latentia.*
10 *Eternus non poteſt abſolui à confeſſario.*
11 *Caluiniſtæ, & alij mittuntur ad Inquiſitores.*
12 *Laymani dictum reijcitur.*
13 *Reijcitur opinio abſoluentium hæreticos materiales.*
14 *Inquiſitor ſolum cenſuram ſibi reſeruat, non peccata.*
15 *Excommunicatus eſt hæreticus formalis.*
16 *Hæreticus formalis ex tribus conſtituitur.*
17 *Hæreticus verè non eſt carens errore in intellectu.*
18 *Pertinax debet eſſe cum firma adhæſione.*
19 *Prodere extra debet errorem.*
20 *Signa quibus proditur hæreſis.*
21 *Exempla quibus proditor non ſit hæreticus externus.*
22 *Intentio formalis prodendi hæreſim non eſt neceſſaria.*
23 *Omiſſione proditur hæreſis.*
24 *Actus externus prodens hæreſim non neceſſario mortalis.*
25 *Comeſtio tantilli carnis prodit hæreſim.*
26 *Signum inſufficiens pro foro externo ſufficit pro interno.*
27 *Fautores hæreticorum ſunt excommunicati.*
28 *Quando fauent hæretico vti tali.*
29 *Termini ſemper formaliter intelligendi ſunt.*
30 *Conſanguineum hæreticum receptans non fauet hæreſi.*
31 *Mitius punitur, quam alter.*
32 *Fautores principaliter, & per ſe excõmunicatum.*
33 *Credens hæreticis eſt formaliter hæreticus.*
34 *Receptator hæretici quis dicatur?*

35 *Fau-*

35 *Fautor hæretici quis dicatur ?*
36 *Omiſſione etiam fautor dicitur.*
37 *Deſenſor hæretici quis dicatur ?*
38 *Credentes deſenſores, fautores, & receptatores quomodo differant inter ſe.*
39 *Suſpecti de hęreſi non ſunt excommunicati.*
40 *Fautores non hęreticorum non ſunt excommunicati.*
41 *Filij hæreticorum, & fautorum non fauentes non ſunt excommunicati.*
42 *Epiſcopus virtute Tridentini non abſoluit ab hęreſi.*
43 *Inquiſitor niſi pro foro iudiciali*
44 *Regulares prælati minime.*
45 *Confeſſarij regulares minus.*
46 *In Gallia, & Germania abſoluunt, quia Bulla non fuit recepta.*
47 *Italus confeſſarius illos abſoluit huc venientes.*
48 *Caluiniſtæ non abſoluuntur illinc aduenientes.*
49 *Confeſſarius abſoluit iuxta leges ſuæ diœceſis.*
50 *Hæreſis non venit ſub conceſſione caſuum* B.C.
51 *Intrinſece quæ in ſunt ſubintelligitur, licet non exprimantur.*
52 *Signum vniuerſale multum operatur.*
53 *Reſtringitur ratione ſubiectæ materię.*
54 *Excommunicationes nonnullę in cauſa hęreſis.*
55 *Excommunicatio multiplicatur in eodem per legem.*
56 *Sepeliens hęreticum non eſt excommunicatus in* B.C.
57 *Irregularis non eſt hæreticus internus.*
58 *Irregularis eſt hæreticus verè externus.*
59 *Non autem fictus ex delicto hæreſis.*
60 *Fautores hæreticorum ſunt irregulares.*
61 *Filij item hęreoicorum, & fautorum.*
62 *Irregulares non ſunt alij ſuſpecti ex hoc delicto.*
63 *Inuocantes dæmones non ſunt irregulares niſi ex infamia.*
64 *Diſpenſat Epiſcopus, & Pręlatus in dictis irregularitatibus.*
65 *Non reſeruatur ex B.C.D.*
66 *Maiora cenſentur prohibita illis quibus minora vetantur.*
67 *Diſpenſatio quandoque quidminus abſolutione.*
68 *Diſpenſant ſupradicti quando delictū eſt occultum.*
69 *Hæretici, & fautores eorum ſunt infames ex facto.*
70 *Item & ex iuris infamia.*
71 *Filij eorum non ſunt infames.*
72 *Suſpecti non ſunt infames,*
73 *Nobilitas ſanguinis non perditur.*
74 *Vtique priuilegij ab hæreticis, & fautoribus.*
75 *Non à filijs, quam acceperunt ab alijs.*
76 *Beneficijs priuati ſūt ipſo iure hęretici.*
77 *Vacant ex duobus decretis.*
78 *Penſiones ceſſant in hæreticis.*
79 *Beneficijs priuati quo ad titulum, non poſſeſſionem.*
80 *Beneficio hæreticus renuntiare non poteſt.*
81 *Beneficia hæreticorum impetrari poſſunt.*
82 *Beneficiorum inhabilitas.*
83 *Beneficijs non ſunt ipſo iure priuati fautores.*
84 *Alij ſuſpecti non ſunt inhabiles, nec priuati.*
85 *Filij hęreticorum inhabiles, nō priuati.*
86 *Ordinis poteſtatem numquam perdit hæreticus.*
87 *Sacramenta validè miniſtrat.*
88 *Miſſam validè celebrat.*
89 *Iuriſdictionem poteſtatis retinet vſque ad condemnationem.*
90 *Poſt priuatus eſt omnibus.*
91 *Illicitè, & infructuosè Sacramenta miniſtrat.*
92 *Filij eorum non ſunt priuati poteſtate.*
93 *Hæretici, & Fautores priuati omnibus publicis officijs.*
94 *Pœnæ capitis:* Excommunicamus *duo requirunt.*
95 *Hæreticus priuatus voce actiua, & paſſiua.*
96 *Filij, & nepotes hæreticorum priuati officijs.*
97 *Sepultura Eccleſiaſtica carent cum ſuis fautoribus.*
98 *Patria poteſtate filius liberatur à die criminis.*
99 *Teſtandi iure nō ſunt priuati ipſo iure.*

100 *Filij non ſubiacent dictę pœna.*
101 *Succeſſionis capaces hęretici vſque ad ſententiam.*
102 Amoueatur *importat ſententiam ferendam.*
103 *Filij non ſuccedunt patri hæretico.*
104 *Alijs vtique non hęreticis.*
105 *Non excluduntur filij fautorum.*
106 *Vaſalli, & alij eximuntur.*
107 Quicumque *omne genus perſonarũ.*
108 *Debitor poſt ſententiam ſoluit fiſco.*
109 *Confiſcantur bona hęreticorum tantũ.*
110 *Non autem fautorum.*
111 *Bona ipſo iure ſunt confiſcata, remanent tamen in poſſeſſione hęretici vſq. ad ſententiam.*
112 *Fructus ideo facit ſuos.*
113 *Alienare poteſt ante ſententiam.*
114 *Bona pręſentia acquiſita vſque ad diem delicti ſunt fiſci.*
115 *Hęreditas nondum adita ab hæretico, non eſt fiſci.*
116 *Legitima filij hæretici eſt patris non fiſci.*
117 *Fideicommiſſum non eſt ſubiectum fiſco.*
118 *Maioratus non eſt ſubiectus fiſco.*
119 *Infamia non reſpuit à dignitate conſequente.*
120 Peculium Caſtrenſe, *& quaſi Caſtrenſe explicatur.*
121 *Neutrum eſt ſubiectum fiſco.*
122 Peculium *aduentitium, & profecticiũ explicatur.*
123 *Neutrum confiſcatur.*
124 *Pręediũ cenſibus ſubiectũ confiſcatur.*
125 *Iuspatronatus in tranſitorius à ſolo fiſco Eccleſiaſtico confiſcatur.*
126 *Eumphiteuſis tantum intranſitorius priuati confiſcatur à laico.*
127 *Bona clericorum ſunt in quadruplici differentia.*
128 *Primi, & ſecundi generis confiſcatur.*
129 *Beneficia non confiſcantur.*
130 *Quarti generis bona confiſcantur ex more.*
131 *Fiſcus non tenetur reſtituere pęnitẽti.*
132 *Religioſi bona non confiſcantur.*
133 *Caſus, in quibus hęreticus traditur curiæ.*
134 *Quibus pœnis afficiantur hæretici.*
135 *Mortui hęretici quomodo puniuntur.*
136 *Mortui quomodo dicuntur excommunicari.*
137 *Hæreſis crimen numquã præſcribitur.*
138 *Eorum bona præſcribuntur 40. ſpatio.*
139 *Imperator, & Reges hæretici excommunicati ſunt.*
140 *Suſpecti ſimpliciter de hęreſi ſunt tãtum infames ex facto.*
141 *Non poſſunt promoueri, nec exercere in ſuſpectis.*

CAP. DECIMVM II.

DE POENIS HAERETICORVM, ET SVSPECTIS DE HAERESI.

POENAE in diuerſis iuribus regiſtratæ contra hæreticos, eorũ fautores, & filios, ſunt excõmunicatio, irregularitas, infamia, priuatio omnium beneficiorum, inhabilitas ad illa, & alia, priuatio ſepulturæ, confiſcatio bonorum, perditio nobilitatis, demum mors. De ſingulis aliquid dicendum per ſequentes quæſtiones, initium capientibus ſub inuocatione glorioſi martyris Laurentij 10. Aug. 1645.

Nota pro intelligentia dictorum diſtingui quatuor genera perſonarum in ordine ad pœnas, ſub primo, continentur Hæretici externi formales, de quibus patebit infra. Sub ſecundo, comprehenduntur ſub nomine Fautorum credentes, receptatores, fauentes, & defenſores hęreticorum, qui & ſuſpecti de hæreſi dicuntur, quorum nomina breuitatis gratia venient ſub voce Fautorum. Sub tertio, includuntur filij hæreticorum, & horum fautorum. Sub quarto, ſunt omnes alij ſuſpecti quidem de hæreſi, ſed ex alijs delictis vti blaſphemi, ſuperſtitioſi, poligami ſolicitatores, &c.

Quæres 1. An, & quando hæretici in- 1
curſant excommunicationem? Triplex
hæreticus: Primus, dicitur pure mentalis, qualis eſt ille, qui habet errorem in intellectu nullatenus extra proditum. Secundus, vocatur hæreticus pure externus, qualis eſt ille, qui errorem hæreſis exterius proditum non habet in intellectu. Tertius, nuncupatur hæreticus mixtus, ſeu formalis ad differentiam præcedentis, qui dicitur materialis, & eſt ille,

qui errorem hæreſis in intellectu habẽs exterius prodit, & manifeſtat, His præmiſſis.

2 *Reſp.* Hæreticus pure mentalis excommunicationem non incurrit, vnde, & à quolibet ſimplici confeſſario abſolui poteſt, ſi errorem iam abiecit. Hæreticus pure externus, ſeu materialis in foro conſcientiæ eam non incurrit; in foro vero externo cenſetur incurrere ex præſumptione hæreſis, & ideo non eſt abſoluendus confeſſarijs, Reſtat, quod ſolus formalis hæreticus propriè incurrat excommunicationem,

Prima pars, quod mentalis hæreticus non incurrat excommunicationem, patet ex eo, quod Eccleſia, cui ſoli competit promulgare cenſuras Eccleſiaſticas, non iudicat de occultis, quę ſoli Deo reſeruantur, *cap. Sicut tuis* 33. *cap. Tuas nos* 34. *de Simon.* Eſt omnium doctrina cum D. Thoma 2. 2. *q.* 11. *art.* 3. & 4. iuncta Doctrina Caiet. ibidẽ Sair. *lib.* 3. *de cenſ. cap.* 4. *num.* 21. Sanch. *lib.* 2. *cap.* 8. *num.* 2. Layman *lib.* 2. *tract.* 1. *c.* 13 *aſſert.* 1. Ricciull. *lib.* 5 *cap.* 10. *num.* 10. qui refert oppoſitam ſententiam Canoniſtarum Farin. *q.* 192. *à num.* 4. *ad* 7. Diana *part.* 4. *tract.* 4. *reſol.* 240. *S. Notandum. Portellus ver. hæreſis num.* 10. ait, de hac doctrina neminem dubitare, intellige nouiſſime, nam alias res erat in controuerſia ex adductis à Ricciull. & Farin.

3 Secunda pars, quod ab omnibus cõfeſſarijs abſolui poſſit, probatur, quia hæreſis peccatum non eſt reſeruatum, niſi ratione cenſuræ, quę cum in præſenti caſu abſit impedire non poteſt poteſtatem confeſſarij, quin abſoluat, qui in abſolutione danda debet inducere pœnitentem ad deteſtandam formaliter hæreſim per illius abiurationem coram ſe factam cum promiſſione nõ amplius recidendi in ſimiles errores. Ita præcitati doctores. Nonnulli dicunt peccatum hæreſis mentalis eſſe reſeruatum Epiſcopis, & Inquiſitoribus, & ex hoc, nihil poſſe ſimplices confeſſarios ſi Epiſcopi hanc reſeruant, confeſſarij non audeant manus apponere. In edictis Inquiſitorum non legi hanc reſeruationem; neque illis ex ſe competit, quia ſunt iudices tantum fori externi, neque valent abſoluere à peccatis ſine appro- 4 batione ordinarij ex diſpoſitione Tridẽtini, conſequenter neque habent ius reſeruandi ſibi peccata quo ad abſolutio- 5 nem Sacramentalem, cum in hoc non ſint ordinarij, quibus cõpetit ius reſeruationis, ſed tantũ delegati ab Epiſcopo.

Tertia pars, quod hæreticus materialis excommunicationem nõn incur- 6 rat, probatur, quia ille eſt excommunicatus, qui vere, & propriè eſt hæreticus ex errore inhærente intellectui; ſed hæreticus materialis non eſt propriè talis, cum careat errore hæreſis in intellectu, ex dictis, ergo non eſt excommunicatus, corde enim crędit miſteria fidei, licet exterius lingua, vel facto aliud exprimat ex aliquo motiuo. Eſt communis pręſertim Modernorum, Sair. *lib.* 3. *de cenſur, cap.* 5. *num.* 25. Megal. *lib.* 3. *de cenſ. cap.* 1. *num.* 15. Nauar. *conſil.* 10. *de hæret.* Sanch. *lib.* 2. *cap.* 7. *num,* 8. Portell. *ver. Hęreſis num.* 3.

Nota, quod quis poteſt dici hęreticus 7 materialis, & externus tantum ſine formali errore in intellectu tripliciter. *Primò*, quando diſcredit articulum fidei, quem inuincibiliter ignorat eſſe articulum fidei, iuxta dicta *cap.* 1. *q.* 37. voco autem inuincibilem ignorantiam, quãdo ignorans non prævidit errorẽ contra fidem cognitione, aut dubitatione aliqua, ad quod vide dicta *cap.* 9. *q.* 6. *à num.* 47. *Secundò*, cum quis ſolo ore, & lingua profert hæreſim, metu, ioco, ſeu ira iuxta dicta *cap.* 9. *q.* 15. & *q.* 24. *Tertiò*, quando facit actum idolatriæ genua flectendo, incenſando, &c. ex metu mortis vel aliter. In his tribus caſibus, ſi proſus error hęreſis abſit à corde hæreticus quis dicitur tantum materialiter ac proindè excuſatur in foro animæ ab excommunicatione, quamuis in hoc tertio caſu pręſertim ſemper peccetur mortaliter, illi enim actus, & ſimiles, ita ſunt intrinſeci mali, vt nec metus mortis valeat excuſare in omniũ ſententia,

Quar-

8 Quarta pars, quod in foro externo hæreticus materialis præſumatur excõmunicatus, probatur, quia conſtat de actibus externis ex quibus ſolet regulariter deduci error in corde, ergo cum iudex habeat ſuam intentionem fundatam in iure aſſerendi, talia dicentem aut facientem eſſe hæreticum formalẽ, infert eſſe reum huius excommunicationis. Niſi notatus de hæreſi contrarium probet, quod eſt quaſi impoſſibile, non enim probari poteſt, aliquem non habere errorem in intellectu, cum ſit negatiua, quæ directè improbabilis eſt,
9 præterquamquod ea, quæ in animo latent, nõ poſſint probari niſi per iuramẽtum, veritas enim in animo latens ſolo iuramento probatur, Glo. *ver. Si eſt ita, cap. Significaſti, de homic.* Gloſ. *in* §. *Aliã, Inſtit. de act.* Couar. *lib.* 2. Variar. *cap.* 10 Maſcard. *concl.* 45. *de probat. num.* 48. nec admittitur ad iuramentum, quia ad euitandas pœnas bene præſumitur falſum dicturus. Hanc igitur hæreſis ſuſpicionem purgabit tortura, & abiuratione iuxta dicta *cap.* 10. *&* 11.

10 Quinta pars, quod hæreticus materialis pręſumptus formalis, & publicus non poſſit abſolui, probatur. Tum quia, non poteſt abſolui ſine formali abiuratione, quæ eſt actus ſolemnis, & publicus fori externi ſpectans ad ſolos Inquiſitores, & Epiſcopos, *cap. Ad abolendam* 9. *de hæret. cap. Vt officium* 11. *eod. in* 6. Farin. *q.* 194. initio, & ego *cap. Præced.* Tum quia publicè perpetrata publicè etiam ſunt corrigenda *cap. Quæſitũ* 7. *de Pœnit.* peccata enim manifeſta non ſunt occulta cõfeſſione purganda, ex D. Paulo 1. ad Timoth. 5. ibi: *Peccantes coram omnibus argue, vt cæteri timorem habeant.* Idem dic
11 de Caluiniſtis, Lutetanis, & alijs ex profeſſo hæreticis, qui quandoque cum Catholicis verſantur, & petunt reconciliari Eccleſiæ, à fortiori enim iſti abſoluendi non ſunt, quamuis ſe dicerent de primo genere hæreticorum materialiũ ſe excuſantes ignorare probabiliter articulos noſtrę fidei, quod eſt improbabile, vt probaui *cap.* 1. *q.* 27. *num.* 87. licet quoque eſſent pueri, & mulieres, nam confeſſarij, & Pœnitentiarij Romæ hæreticos omnes etiam pueros mittunt ad ſacrum Tribunal, coram quo de formali abiurant, vt probaui *cap. Præced. q.* 11. vbi de his Caluiniſtis aliquid notaui. Prudens ergo confeſſarius hos remittat ad Inquiſitores, quando de errore externo notitia eſt in populo, aut hæretici ſunt alicuius ſectæ vti ſupradicti.

Deducitur hinc non eſſe audiendum Layman. *lib.* 2. *tract.* 1. *cap.* 12. *num.* 4. 12
aſſerenẽ illos abſolui poſſe, per parochos facta profeſſione fidei coram teſtibus, nam quod ſpectat ad abſolutionẽ, hæc illis conferri non poteſt, cum fundamentum, quod illi ſint hæretici materiales, falſum ſit, quia non poſſunt inſtrui in propria ſecta ſine cognitione articulorum fidei hoc ipſo, quod illi negãt, quod nos de fide aſſerimus, conſequenter vtriuſque cognitionem habent, cum affirmatio, & negatio ſit circa idem obiectum. Quod ſpectat ad teſtes pro ſolemni profeſſione, omnino id reijcitur, quia confeſſarius cum ſit iudex fori occultiſſimi non indiget, neque vti poteſt teſtibus, cum id ſolum competat iudici fori externi; immò teſtium adhibitio videtur ſigilli fractio, quin verè eſt, quãdo pœnitens occultus proditur Caluiniſta per confeſſarium coram teſtibus.

Non obſtantibus hactenus traditis ſub 13
hac quinta parte, quæ quidem vera ſunt, & in praxi amplectenda, eſt ſententia grauiſſimorum doctorum, huiuſmodi externos hæreticos carentes errore hæreſis in intellectu, qui ſcilicet genua flectunt, incenſant idola, &c. coacti ad euitandam mortem, abſolui poſſe à quouis ſimplici confeſſario, quia non ſunt rei excommunicationis, quæ ſola poteſt impedire confeſſarium ab abſolutione hæreſis, quæ cum non extet, neque proinde ponit obicem abſolutionis, hi autem ſunt Ieſuitę Toletus, Suar. Sanch. Filliuc. Fagund. & alij aliorum ordinum, quos citat Diana *reſolut.* 143. *de Sacram.* qui in calce ait id multis diſplicere, quia hoc peccatum eſt reſeruatum Inquiſitoribus. Sed apud nullos Inquiſitores vidi hanc reſeruationem,

 im-

immo nec facere poſſunt peccatorum, quia non ſunt ordinarij fori conſcientię, neque confeſſarij, niſi approbentur, vt
14 dixi ſupra ſub *num.*4. Confirmatur, quia in eorum edictis reſeruatur ſolum abſolutio excommunicationis latæ contra negligentes denuntiare, Deinde nullus tenetur ſeipſum denuntiare, ſed tantum alios, ergo nec confiteri ſua peccata hæreſis, vel contra fidem Inquiſitoribus, cum ſint tales tantum reſpectu fori contentioſi. Ratio igitur, quare non poſſunt abſolui à ſimplici confeſſario, ea eſt, quia priuſquam abſoluantur, debent præmittere formalem, & ſolemnem abiurationem, quæ non poteſt indici, nec acceptari à ſimplici confeſſario ax ſupra dictis ſub *num.* 19.

15 Sexta pars, quod hæreticus formalis ſit excommunicatus, expreſſa habetur, *cap. Ad abolendã* 9. *cap. Excommunicamus* 14. *de hęret. cap. Nouerit* 49. *de ſent. excom.* in quibus, & alijs locis non reſeruatur, ſed tantum in primo caſu Bullæ Cœnæ Domini.

Quæres 2. Quid requiratur ad conſtituendum hæreticum mixtum, ſeu formalem in ordine ad incurrendum pœnam excommunicationis, & etiam alias pœnas.

16 *Reſp.* Tria ſunt neceſſaria. Primò, quod habeat errorem in intellectu contra aliquem articulum fidei verum Eccleſiæ reuelatum. Secundò, quod in eo ſit pertinax, ideſt, firmiter illi adhæreat, quamuis ſciat, aut dubitet eſſe cõtra fidem. Tertiò, quod errorem exterius prodat. De his tribus fere omnes cũ Megalio *lib.* 3. *de cenſ. cap.* 1. *num.* 16. Diana *reſol.* 1. *de abſolut. de hęreſi.*

17 Primo igitur, quis non poteſt dici vere hæreticus, qui non habet errorem in intellectu, quomodo enim quis poteſt extra prodere errorem, ſi illum prius nõ habet in mente? Itaque error externus ſupponit internum, & ex vtroque hæreticus denominatur formalis, & verè talis. Iſte error debet eſſe contra verum fidei articulum, & ſufficit fictus, aut putatus articulus, vnde probaui *cap.* 9. *q.* 16. negantem propoſitionem, quam putat de fide, quæ reuera non eſt, non dici hæreticum formalem, neque proinde ſubiacere excommunicationi. Item ibidem *q.* 23. negantem concluſionem deductã, quæ in ſe non eſt de fide definita, non eſſe hæreticum formalem. Addidi: *Eccleſiæ reuelatum*; quia qui non credit aliquem particularem articulum ſibi, vel alteri à Deo reuelatum, non tamen toti Eccleſiæ propoſitum ad credendum, nõ eſt formaliter hęreticus, vt probaui *cap.* 9. *q.* 22.

Secundo, vt quis dicatur hæreticus 18
formalis debet eſſe pertinax, quod duo importat, vnum eſt, quod neget aliquã propoſitionem, quam ſcit, vel dubitat eſſe de fide; alterum eſt, quod non obſtante huiuſmodi cognitione, ſeu dubitatione, adhuc vult firmiter tenere, & adhærere ſuo errori contra fidem. Ratione primi excuſatur ille, qui negat aliquid de fide, quod inuincibiliter ignorat eſſe de fide, quia circa illud nihil fidei pręuidit, aut cogitauit, vel dubitauit, iuxta dicta *cap.* 9. *q.* 6. Ratione ſecundi excuſatur à pœnis dubius in fide, *cap.* 9. *q.* 20. *cap.* 10. *num.* 5.

Tertiò, vt quis dicatur verè, & adæ- 19
quatè, & formaliter hæreticus debet extra prodere ſuum errorem, & in hoc cõſiſtit formalis ratio hæretici ſubiecti pœnis Eccleſiaſticis. Hoc eſt difficile intellectu propter diuerſitatem exemplorũ, quæ per doctores adducuntur, modò culpantes, modò excuſantes hæreticos à pœnis. Accipe ſequentem regulam.

Signa oſtendentia hæreſim internam 20
debent habere duas conditiones, vna eſt, quod actus externus connexionem habeat in ratione malitiæ cum actu interno hæreſis, quam prodit; altera eſt, quod illa ſigna ſufficienter internam hęreſim prodant. Ratione primæ ſuam hæreſim mentalem manifeſtans confeſ-
ſario, aut amico ad conſilium capiendũ, 21
aut illam ſcribens in ſcedula, vt cõfiteatur, aut eam legens in aliquo libro, aut inaduertenter eam proferens, aut ſcienter narrans, quam amplius non tenet, in his, & ſimilibus non dicitur formaliter prodere ſuam hæreſim faciens

illam

illam dę mentali externam in ratione conſtituendi hæreticum formalem, niſi habeat animum illam aſſerendi, quia in his omnibus caſibus ſignum, ſeu actus externus non exit malitioſè, ac proindè non poteſt coniungi cum actu interno ad complendam hæreſis malitiam, & illam manifeſtandam. Ita Sanch. *lib.* 2. *cap.* 8. *à num.* 19. Diana *part.* 4. *tract.* 4. *reſolut.* 240. Souſa *lib.* 1. *cap.* 15. *num.* 4. 5. 7. *&* 8. Bonac. *par.* 2. *num.* 7. in prima excomm. Bullæ. Quando verò actus externus eſt in ſe malitioſus, & ordinatus ad actum internum, eo in caſu benè manifeſtatur hæreſis, vt ſi quis putando licere ſibi comedere carnes in diebus vetitis, comedat inquit Sanch. *lib.* 2. *cap.* 8. *num.* 17. fit hæreticus formalis. Item putans licere reiterationem baptiſmi baptizando iterum, ſuam manifeſtat hęreſim ex eodem *num.* 16. Ratione ſecundæ ille non manifeſtat ſuam hæreſim, qui tacet alterum extremum propoſitionis hæreticæ; vt *Chriſtus non eſt*, ſubintellige *homo*. *Non eſt homo*, ſubintellige *Chriſtus* ex parte ſubiecti, Sanch. *lib.* 2. *cap.* 8. *n.* 8. Layman. *lib.* 2. *tract.* 1. *cap.* 13. §. *Ex quo*. Non eſt ſignum ſufficiens, quod nullũ dicit ordinem ad hæreſim, vnde actus fornicationis nõ indicat hęreſim eius, qui putat licere fornicationẽ, ſecundum Viuald. apud Sanchez cit. *num.* 15. ego dicerem manifeſtari hæreſim, quando quis accedit ad fornicariã eo animo, quod credat talem acceſſum ſibi licere, aliter non, neque obſtat, quod fornicatione non præſumatur hæreſis, quia hoc verum eſt pro foro iudiciali, nõ tamen tollit, quin hæreſis exterius ſufficienter oſtendatur in ordine ad cenſuram. Item hæreticus formalis non eſt, qui hæreſim internam ex blaſphemia oſtendit per blaſphemiam non hæreticalem, quia hæc non ſufficienter oſtendit hæreſim, & Sanch. Souſa *lib.* 1. *cap.* 15. *num.* 10.

22 Sed numquid requiritur intẽtio prodendi hæreſim, quam quis in mente habet, dũ exterius dicit, vel facit aliquid illis manifeſtatiuum? Videtur vtique, quia actus exterior non videtur ſufficiẽter ad interiorem ordinari, neque cum illo coniugi, niſi præuia illa intentione, poteſt enim accidere, quod quis falſo putet Deum habere meretricem, & occurrat etiam memoriæ, dum ex ira in ludo perdendo blaſphemat: Putana &c. & nihilominus non habeat intentionem prodendi hæreſim, ſed tantum indulgendi prauæ conſuetudini blaſphemandi. Item quis putar licere comeſtionem carnis in Quadrageſima, & comedit, nõ ea intentione, quia eſt huius prauæ opinionis, ſed vt ventri indulgeat, non videtur eam hæreſim oſtendere, ſed vitiũ tantum gulę, loquendo in ordine ad excommunicarionem. Sed tutius eſt dicere in ſimilibus caſibus hæreſim ſufficienter manifeſtari poſita actuali aduertentia ad actum internum, quia actus externus de ſe ordinatur ad ſuſpicandũ de hæreſi, ergò & ad inferendam cenſuram, conſequenter fruſtra ponitur illa intentio cõiungendi actum exreriorem cum interiori, aliter quiſque reijciendo hanc intentionem poſſet ſemper ſe eximere ab hac cenſura, & irregulatitate, quod eſt abſurdum.

Non ſolum ex ſignis poſitiuis nutũ, 23
verborum, aut factorum proditur hæreſis, ſed ètiam ex omiſſione, vnde non credens in Sacramento Altaris, hanc prodit hæreſim, ſi conſulto non genuflectit, dum eleuatur. Sair. *lib.* 3. *de cenſur. cap.* 4. *num.* 30. Bonac. *par.* 2. ſuper primam excommun. Bullæ *num.* 4. non dicitur verò prodere, ſi non aperit caput imaginibus, aut tabernaculo, vbi Corpus Chriſti Cuſtoditur, intellige tu niſi habeat actualem intentionem illam prodendi, quia illa omiſſio per hoc ſufficienter ordinatur ad actum internum.

Sed an neceſſarium ſit, vt actus ex- 24
ternus, ſeu omiſſio actus boni ſit in ſe peccatum mortale? Affirmant Sanch. cit. *lib.* 2. *cap.* 8. *num.* 17. alijs citatis Diana *par.* 5. *tract.* 5. *reſolut.* 32. *de paruit. mater.* §. *Dicendum*, aſſerens, non eſſe hæreticum externum illum, qui comedendo tantillum carnis, nõ peccat mortaliter,

taliter, quia excommunicatio, & reſeruatio eſt ſolū de peccato mortali interno, vt coniuncto cum mētali explicante internum; ſed hæreſis interna non explicatur in exigua quantitate, ergo non reſeruatur, nec eſt hæreticus externus, minorem probat, quia exigua materia veſci ſolet homo Catholicus ob ſolam gulam, aut libitum guſtandi carnes, licet nulla alia ſubſit cauſa. Sed nego minorem, ad cuius probationem dico, illum
25 hominem, ſi habet errorem in intellectu, non eſſe Catholicum, ſed hęreticum etiam externum, non obſtante quod tantillum comederit ob gulam, vel ad libitum guſtandi, quia præſumi poteſt comedere etiam ad confirmationem ſuæ hæreſis, ad quod perſuadendum illa comeſtio ſpectari poteſt dupliciter, vel in homine Catholico, qui errorem non habet in intellectu circa cibos vetitos, reſpectu cuius cum facta fuerit comeſtio intuitu gulæ, vel guſtus, reputatur parua, & peccatum veniale ex paruitate materiæ; vel in homine errorem habente in intellectu, quod licita ſit conueſcio carnis tempore prohibito, ac proindè comedat, vtique approbat, & prodit exterius ſuum errorem per illam modicam comeſtionem, qui licet talis ſit, ideſt, modica reſpectu materiæ, nihilominus in ordine ad errorem internum, quem exterius approbat, non eſt parua, nec modica in ratione malitiæ, ſed mortalis, quia quantitatem ſuam recipit ab actu interno, quod ſemper eſt mortale peccatum. Neque tantillum carnis manducatæ minus indicat approbationem hęreſis, quam multum, & in quantitate notabili, ſiquidem ſicut magis cenſetur guloſus, qui plus carnis eſt, quam qui minus, ita minori vitio gulę culpandus eſt ille, qui tantillum pręciſè comedit, ac proindè parua comeſtio non minus inducit ſuſpicionem hęreſis, quam magna manducatio carnis; non obſtante præſumptione gulę ex modico; quod vitiū magis ſpectatur ex quantitate notabili, igitur ſi ex lauta comeſtione carnis arguitur ſuſpicio hęreſis, etiam ex modica deducitur eiuſdem argumentum, non enim ex ſua modicitate deſinit eſſe comeſtio inferens ſuſpicionem. Concludendum igitur ex his quodcumque ſignum ſiuè in ſe leue, ſiuè tale reſpectu alterius circumſtātię conſtituentis illud in eſſe peccati venialis, tale non eſſe, neque ſpectari poſſe in ordine ad hęreſim internam, reſpectu cuius ſemper dicit peccatum mortale, quia illa tantum ſuam recipit malitiam, & cum hęreſis ſemper ſit peccatum mortale, aliam nō poteſt communicare malitiā actui externo, quàm peccati mortalis.

Adde, quod quamuis Prętor, vt aiunt, nō curet de minimis, ac proindè Inquiſitor non moueretur ad inquirendum contra eum, qui tantillum carnis in Quadrageſima comedit, nihilominus, id non euertit noſtram doctrinam, quia pręterquamquod poſſet inquirere; modò non diſputamus de manifeſtatione
hęreſis in ordine ad iudicem, ſed ad le- 26
giſlatorem tantum, vt ſciamus quando hęreticus mentalis factus externus incurrat excommunicationem legiſlatoris, ſi enim hęreticus in deſerto, vbi nullus eſt homo, ſuā aſſereret hęreſim, certè illam manifeſtaret, & fieret hęreticus externus excommunicatus, de communi Sanch. *lib. 2. cap. 8. num. 6.* in ordine tamen ad iudicem ita eſt occultiſſima, vt poſſit dici adhuc remanere infra limites ſuę cauſę immanenter operantis. Deindè qui confingit ſibi ſignum de ſe non non ſignificatiuum hęreſis, & illo intendat eam prodere, ſecundum probabilem aliquorum opinionem, fit hęreticus externus, ſi eo ſigno vtatur, & tamen non eſt ſignum ſufficiens pro iudice ad ſuſpicandum hæreſim contra vtentem eo ſigno, ſufficit verò ad excommunicationem in illorum ſententiam. Quare licet dictum, factum; aut quoduis aliud ſignum non ſit ſufficiens ad manifeſtādam hæreſim in ordine ad iudicem, ſufficit tamen in ordine ad excommunicationem. Vide Layman *lib. 2. tract. 1. cap. 13. §. Limitat*, vbi pro nobis facit.

Quæ

Quæres 3. An credentes, receptores, fautores, & defenſores hæriticorum ſint excommunicati?

27 *Reſp.* Sunt excommunicati, modò ſciant illum, cui fauent eſſe hæreticum, quamuis nondum ſit denuntiatus, immò neque excommunicatus, modò intendant illi fauere quatenus eſt hæreticus; & ſunt excommunicati, licet non ſequatur effectus fauoris.

Prima pars, de excommunicatione habetur in *cap. Excommunicamus* 14. §. *Credentes, de hæreſi,* vbi non eſt reſeruata, & in prima excommunitione Bullæ Cœnæ Domini reſeruata exprimitur. Et in hoc nulla difficultas, ſed in modo explicandi illam iuxta mox dicenda.

Secunda pars, quod eam incurrant licet hæreticus non ſit denuntiatus, cõſtat ex eo, quod denuntiãtio non conſtituit hæreticum, ſed illum ſupponit, ergo ante eſt verè, & propriè hæreticus iuxta quod exprimitur in Bulla. Ita Sanch. *lib.2. cap.*10.*num.* 6. Bonac. *q.*5. *de excom. p.*3. *& in Bulla p.*2.

Tertia pars, quod ſint excommunicati licet ipſe hæreticus non ſit excommunicatus ex eo, quod probabiliter poſſet eam pœnã ignorare, probatur, quia præcisè excommunicantur fautores hęreticorum, qui tales ſunt, licet aliàs ipſi non eſſent excommunicati. Ita præcitati.

Quarta pars, ad incurrendam excommunicationem neceſſe eſt, quod ſciant illum, cui fauent eſſe hæreticum, probatur, quia, vt patebit ſequenti parte, excommunicatio non incurritur, niſi beneficium pręſtetur hæretico vt hæreticus eſt, quod fieri non poteſt, niſi à fautoribus cognoſcatur eſſe hæreticus ille, cui fauetur. Carena *part.*2. *tit.*4. *num.*46.

Quinta pars, quod neceſſaria ſit in-
28 tentio fauendi hęretico vti tali, quod eſt fauere hæreſi, non hæretico, probatur, Tum ex cit. *cap. Accuſatus de hęret. in* 6. §. *fin. illis verbis. Cum non ſit dubium, eos ipſos fauere in fauorem hæreticæ prauitatis.* Tum quia in omni materia termini accipiendi ſunt formaliter ex Nau. 29
*conſil.*23. *de ſent. excommun. num.* 9. *per l. In delictis* §. 1. *ff. de noxa*. Caiet. *ver. Excommunicatio cap.*1. *in fine,* Tum quia, ſicut hęretici excommunicantur ratione hæreſis, ita ſimili ratione formali excommunicantur eorum fautores in cauſa hæreſis. Itaque qui ex cauſa hæreſis mouetur ad occultandum hæreticum, vt euadat pœnas, & ne incidat in manus iudicis, dicitur propriè fauere hæreſi,
ſeu hæretico in cauſa hęreſis, ſi vero mo- 30
ueatur ex conſaguinitate, affinitate, amicitia, aut etiam ex metu ad occultandum hæreticum, ne incidat in manus iuſtitiæ, non dicitur fauere hęreſi, ſed hæretico materiali, ac proinde excuſatur ab excommunicatione, nam licet ex defenſione hæretici ſequatur fauor, ex quo non capitur hæreticus, ac proinde euadit pœnas, conſequenter fauor redundet in hæreſim, non ideo per ſe fautor intendit fauorem pręſtare in cauſa hęreſis, ſed per accidens ſequitur ex motiuo honeſto conſanguinitatis, & præter intentionem, cum quandoque quis multum doleat de hęreſi, dum parenti auxilium pręſtat. Eſt communior opinio Sanchez *lib.*2. *cap* 10. *nu.*5. *&* 8. Bonac. *q.*5. *de excom. p.*3. *& in Bulla ex tom.* 1. *p.*3. Diana *part.* 4. *tract.*7. *reſolut.*22. §. *Verum, contra* Sair. *lib.* 3. *de cenſ. cap.*5. *num.*3. Suar. Layman & alios quos ſequitur Carena *part.*2. *tit* 4. *nu.*40. Neque obſtat, quod conſanguinei receptatores, & fautores puniantur à iudicibus, ex allegatis à Farinac. *q.*182. *n.*141' ac proinde videantur incurrere excommunicationem, licet non haberent intentionem fauendi hęreſi. Quia aliud eſt iudicium fori externi, aliud fori interni, quando illud fundatur in pręſumptione, quod fauor tendat in fomentũ hęreſis, non in beneficium perſonę, cui annexa eſt hæreſis, conſequenter cum Inquiſitor pręſumat fauorem reſpicere hæreſim, non hæreticum, ideo contra illum vti formalem fautorem hęreſis, ac proinde excommunicatum procedit, verum quia circumſtantia conſaguini-
tatis multum minuit præſumptionem,' 31

ideo

ideo mitius punitur, quam alter ſautor, qui conſanguineus non eſt, ex iuribus & doctoribus citatis ab eodẽ Farin. *q.*182. *num.*144. Carena *part.*2. *tit.*4. *à num.*42

32 Sexta pars, quod iſti non dicantur excommunicati ſecundario, & acceſſorie, neque proinde ſequuto effectu, ſed principaliter, probatur, quia ille dicitur acceſſorio excommunicari, qui ſuo influxu, auxilij, conſilij, & fauoris concurrit ad dandum eſſe principali effectui, propter quem inducta eſt excommunicatio contra principalem, & eius ſequaces in illo crimine; vt patet in dantibus conſilium, auxilium, ſeu fauorem, aut mandatum ad occidendum clericum, niſi enim ſequatur mors illius, nullus illorum eſt reus excommunicationis; ſed in caſu noſtro receptator, defenſor, aut fautor hęretici iam exiſtentis non concurrit ſuo influxu ad dãdum eſſe hęreſi, cum iam extet in homine hęretico, & ſupponenda ſit, vt dici poſſit fautor hominis hæretici, ergo non poteſt dici excommunicati ſecundario, & acceſſorie, ſed omnes principaliter excommunicãtur. Quare qui recepit in domo ſua hæreticum, vt illum ſaluaret è manibus iuſtitiæ, vel dedit illi pecuniam, aut cõmoditatem ad fugiendum, & nihilominus captus fuit, incurrit excommunicationem; quia illæ actiones ſunt principaliter prohibitę, ſiue deinde capiatur, ſiue manus iudicis effugiat, aut hęreſim foueat ſunt effectus ſubſequẽtes, qui excommunicationem nec inducũt, nec tollunt. Ita Sair. *lib.* 3. *de cenſur. cap.*5. *num.*4. Diana bene probat *par.*4. *tract.*7 *reſolut.*21. §. *At his, contra* Sanch. Bonac. Suar. Layman, & alios.

Quæres 4. Quibus actionibus dicantur hæreticis fauere credentes, receptatores, fautores, & defenſores? Singulis reſpondendum eſt.

33 Credens hęreticis ille dicitur, qui diſtinctè, vel confusè errorem hęreticorum ſequitur, diſtinctè quidem tenendo illas propoſitiones, quas hæreticus tenet contra fidem. Confusè verò aſſerendo ſe velle ſequi, ſeu mori in tali ſecta. Per has actiones ſic credẽs fere nihil differt ab hæretico formali, ſaltem quo ad peccatũ, & pœnas, vt dixi *cap.*9. *q.*33. Toletus apud Carenam *part.*2. *tit.*4. *nu.*77. diſtinguit credentem ab hæretico in eo, quod credens hæretico, dicitur *ille*, qui errorem implicite habet in intellectu, quem expreſsè hæreticus tenet.

Receptor hæretici dicitur ille, qui recipit occultè in domo ſua eum, quem ſcit eſſe hæreticum, illum occultando, ne incidat in manus iuſtitię *arg. l. fin. C. de eo, qui lat. l.* 1. *ff. de recept.* vnica autem receptio hæretici in cauſa hæreſis facit reum huius criminis, & pœnarum, de communi Megal. *lib.* 3. *de cenſ. cap.*1. *num.*29. Souſa *lib.* 1. *cap.*23. *nu.*3. Sanch. *lib.*2. *cap.*10. *n.*10. Carena *part.* 2. *tit.*4. *num.*38. & 39. Quando ignorat ſe recipere hæreticum excuſatur in foro animæ ab excommunicatione, & alijs pœnis; in foro externo non creditur, quando hæreticus iam eſt denuntiatus, aut fama in loco, quod talis ſit, & ideo tenetur hanc ignorantiam probare quia iudex habet præſumptionem contra receptorem, quod ſciat per ſe receptum, eſſe hęreticum ex denuntiatione, aut fama volante. Si verò hæreticus eſt occultus, pręſumitur ignorantia in receptore, quam iuſtificare poteſt iuramento, niſi fiſcus paratus ſit probare ſcientiam. Ita Simanch. *tit.* 15. *nu.*18. Farin. *q.*182. *num.*164. Sanct. Duard. quos citat Carena *part.* 2. *tit.* 4. *num.* 47. Si per vim, & metum recepit excuſatur à pœnis; Sanch. *lib.*2. *cap.* 10. *num.*8. Farin. *q.*182. *num.*162. de pœnis ſub *nu.* 133.

Fautor dicitur ille, qui hæretici cogniti cõmodum, vt vtilitatem ex animo tuetur in cauſa hæreſis *arg. l.*1. §.1. *ff. de iuſtit.* ille igitur dicitur fauere, qui ſua actione, vel omiſſione eſt in cauſa, ne capiatur, aut ne captus puniatur, aut dat illi modum reſpondendi ne confiteatur hæreſim ex toto, vel ex parte aut ab ea excuſetur, inſtructione accepta. Actione ſua fauere dicuntur hęreticis, qui eis victum, pecuniam, indumenta tribuent; qui eoſdem laudant, viſitant, admonent, adiuuant ad fugã è carcere, &c. Vide Farinac. *q.* 182. Carena

rena *part. 2. tit.4. num.* 15, *ad* 20. Omiſſione verò præſertim perſonæ publicæ quibus ex officio incumbit tueri iura ſanctę fidei, dicuntur fauere Inquiſitores, & Epiſcopi non procedentes contra hæreticos, nec illos punientes, ad quod vide *cap. Excommunicamus* §. *Volumus, de hæret.* & *Clem.* 1. de pœnis, permittentes lectionem librorum prohibitorum, & prædicationem, ſeu diſputationem defenſiuam falſorum dogmatũ &c. Item poteſtates ſeculares requiſiti negligentes capere hæreticos, & *cap. cit.* §. *Moneatur*. Vnde dicit Carena *cit. num.* 5, nolentes afficere vltimo ſupplicio traditum curiæ dici formaliter fautores, & non excuſari prætextu innocentiæ condemnati, cum tunc præſumatur pro iuſtitia, neque ad laicum tribunal ſpectet agere de cauſis ſancti Officij. Itẽ priuati requiſiti ab officialibus recuſantes adiuuare in gratiam hæretici, ſunt fautores. Item teſtes nolentes teſtificari, vel tuentes hæreticum ſunt fautores. In his & ſimilibus omiſſionibus præſtatur fauor hęretico, quia vt habet *cap. Quantæ* 47. *de ſent. excom.* fauere dicitur ille, qui cum poſſit, manifeſto facinori deſinit obuiare. Demum facere etiam omiſſione dicitur, qui ex edicto non denuntiat hæreticum, niſi ex quãdam incommodita e deſiſtat, Ita Sanchez *lib.* 2. *cap.* 10. per totum, Souſa *lib.* 1 *cap.* 25. Carena *part.* 2. *tit.* 4. §. 1.

37 Defenſor hæreticorum dicitur ille, qui perſonam hæretici, cuius error ſibi notus eſt, tuetur in cauſa hæreſis verbis, factis, armis, fraude, vel quouis alio modo ne incidat in manus iuſtitiæ, aut caſus ne puniatur, ſiue id fiat priuatim, ſiue publicè, aut ex officio, ſeu in iudicio, ſeu extra; huc reducuntur aduocati, procuratores, notarij, & alij contra iura, & rationem defendentes hęreticos. Ita Farinac. *q.* 182. *num.* 64. Sanch. *lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 18. Souſa *lib.* 1. *cap.* 24. Carena *part.* 2. *tit.* 4. §. 8.

38 Nota autem, credentes, & receptatores, & defenſores dici communi vocabulo omnes Fautores, is enim terminus quaſi genus eſt reliquos ſub ſe vti ſpecies continens, quare qui credit, receptat, & defendit dicit fauere, non è contra, nam defenſio præſtatur actione, fauor vero etiam omiſſione, recipere autem eſt in domo præcisè occultare; credere demum eſt fidem præſtare erroribus hæretici, vnde iſte magis fauet hæreſi, quam hæretico, reliqui vero magis perſonam, quam hęreſim tuentur, licet fauor præſtetur ex motiuo hæreſis.

Quæres 5. An ſuſpecti de hæreſi ſint excommunicati?

Reſp. Negatiuè, exceptis credentibus receptatoribus, fautoribus, & defenſoribus hęreticorum, quia huiuſmodi excommunicatio nullo iure reperitur expreſſa contra ſuſpectos de hæreſi, niſi contra prædictos, ideo ad alios non eſt extendenda cum ſit odioſa. Confirmatur, quia pœnę latæ contra hęreticos nõ extenduntur ad ſimpliciter ſuſpectos ſecundum doctrinam Abbat. in *cap. Inter ſolicitudines, de purgat. canon. num.* 6. *cum Ricciul. lib.* 5. *cap.* 19. *num.* 27. 39

Quæres 6. An fautores, receptores, & defenſores non hæreticorum, ſed tantũ ſuſpectorum tantum etiam violẽter ſint excommunicati? Affirmat Nauar. *conſil.* 14. *de hęret.*

Reſp. Non, quia in Bulla non fit mẽtio de ſuſpectis, ſed tantum de hæreticis, quibus fauor pręſtatur, & cum hæc ſint diuerſa, non eſt facienda illatio, neque extentio ab vno ad aliud. Ex Suar. Sanch *lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 14. ex illis Carena *part.* 2. *tit.* 4. *num.* 9. 40

Quæres 7. An filijs hęreticorum, & eorum fautorum ſint excommunicati?

Reſp. Negatiuè, quando carent errore, & fauore, ratio eſt, quia ex hoc capite non peccant, ergo neque ſunt excommunicati, ſiquidem excommunicatio ſemper ſupponit peccatum mortale proprium eius, qui incidit in eam, eſt certa omnium ſcientia ex *cap. Nemo* 39. *cap. Nullus* 40. 11. *q.* 3. 41

Quæres 8. An prẹter Papam, & extra articulum mortis, aliquis de iure, vel priuilegio poſſit abſoluere à prędictis excommunicationibus contractis per per hęreticos, aut fautores hæreticorũ?

Ii Et

Et *primò*, an Epiſcopi valeant abſoluere virtute *cap.6. ſeſſ.24.* Concilij Tridentini? *Secundò*, an Inquiſitores? *Tertiò*, an prælati regulares ſuos ſubditos? *Quartò*, an Confeſſarij, Regulares, Pœnitentes, Seculares ad ſe accedentes? *Quintò*, an vbi non eſt recepta Bulla Cœnæ hæreticus, & eius fautores abſolui poſſint, & etiam à quouis confeſſario ſimplici? *Sextò*, demum, quando Papa concedit in Iubilæo, vel extra omnes caſus etiam Bullæ Cœnæ, nullo excepto, an ſub conceſſione veniat caſus hæreſis?

42 Primò, Epiſcopis per Bullam Cœnæ ſublata eſt poteſtas abſoluendi ab hæreſi illis alias conceſſa à Tridentino, nam Bulla continet clauſulam derogatoriam dicti priuilegij illis verbis. *Etiam Epiſcopali, vel alia maiori dignitate præditis*, & paulò inferius ſubditur. *Per nos, & dictam Sedem, ac cuiuſuis Concilij decreta*. Neque eſt neceſſaria mentio indiuidua Concilij Tridentini, ex probatis *Reſolut.* 149. *q.* 11. pro hac opinione probabiliori Barboſa ad hoc *cap.6. ſeſſ.24. num.66.* refert pluſquam quadraginta doctores, quos ipſe ſequitur, & Diana *reſolut.2. de abſolut.* ab hæreſi prope finem, quibus adde Mancinũ *de Sacram. pœnit. dub* 15. Tambur. *tom.* 2. *diſp.* 14. *q.* 15. *num.* 3. Carena *par.2. tit.4. num.98.* Oppoſitum ſentiunt multi alij, qui tamen audiendi ſunt, cum conſtet apertè de derogatione.

43 Secundo, Inquiſitores nõ poſſunt abſoluere, niſi pro foro externo, & iudicialiter, *ex cap. Vt officium de hæret. in* 6. ratio, quia in hoc ſolo foro ſunt iudices, & ſi aliàs habuerunt aliquod priuilegium, modo ſublatum eſt per Bullam. Hoc probaui *reſolut.* 128. *num.* 25. Authores vtriuſque partis enumerat Diana *reſolut.* 3. *de abſolut. ab hæreſi*, Ricciull. *lib.* 5. *cap.* 15. Carena *par.* 2. *tit.* 1. *num.*136, vocat veriſſimam.

44 Tertiò, Prælatis regularibus priuilegia abſoluendi ſuos ſubditos ab hæreſi, & alijs caſibus Bullæ ſublata ſunt per eamdem Bullam; id multis probaui *reſolut.3. num.* 4. & *Deciſ.* 5. vbi reſpondi obiectionibus P. Sanctori Melfienſis, Diana *reſolut.* 6. *de abſolut. ab hæreſi*, Tambur. *tom.* 2. *diſp.* 14. *q.* 15. & *q.* 17. Carena *par.* 2. *tit.* 4. *num.*99. Megal. *conſil.*21.

Quartò, à fortiori confeſſarios regulares carere facultate, & priuilegijs abſoluendi à caſibus Bullæ docēt omnes apud præcitatos, ad quod adeſt expreſſum decretum S. C. de mandato Papæ, quo declaratur per Bullam quotannis promulgatam derogari omnibus priuilegijs regularium obſtantibus eidem Bullæ, neque illa reuiuiſcere per nouam confirmationem. Decretum extenditur à Tambur. *tom.*2. *diſput.*14. *quæſt.*15. *ſub num.* 6. 45

Quintò, vbi non eſt recepta Bulla, vti in Gallia, & in multis Germaniæ Prouincijs Epiſcopi, Parochi, & regulares confeſſarij abſoluere poſſunt quoſcumque hæreticos pœnitentes, quia cum in illis locis non vigeat Bulla, neque proindè hæreſis adnexam habet excommunicationis reſeruationem, quæ impedit abſolutionem dandam per inferiores, quibus limitatur facultas per Bullam, in nullo prohibentur abſoluere. Ita Becan. *cap.* 15. *de fide q.*2. *num.* 6. ex noſtris Cœleſtinus Sueſſion. in ſuo Compend. Moralis Theolog. loquẽs de Epiſcopo *tract.* 3. *cap.*7. *concl.* 7. *de confeſſarijs tract.* 8. *cap.*8. *concl.* 6. Sed hæc nõ receptio Bullæ ſaltem quoad caſum hæreſis valde irrationabilis, & in cauſa, cur tot hæreſes in illis locis, pullulant, videant, qui talia impediunt, quid reſponſuri ſint ſupremo iudici. 46

Ponamus caſum, quod aliquis Gallus, aut Germanus, qui in illis partibus concepit hæreſim, de qua hic in Italia, quo peruenit, dolorem habet, & intendit confiteri, an abſolui poſſit etiam à ſimplici confeſſario? Si iſte hic in Italia hæreſim conceptam nullatenus approbauit, poteſt abſolui, ratio eſt, quia confeſſario Italo prohibetur abſoluere excommunicatum hæreticum ex vi Bullæ Cœnæ Domini; ſed iſte pœnitens non eſt excõmunicatus ex vi Bullæ, eo quod hæc non afficiat illum, cum in ſua patria non fuerit recepta, ergò poteſt abſolui. Confirmatur, quia peccatum hæreſis in 47

illis

illis locis non habet adiunctam excom-
municationem Bullæ quia ibi non eſt
recepta ; hæreſis autem peccatum præ-
ciſè à quouis confeſſario tolli poteſt ,
ſublata excommunicatione , ſi adeſt , in
terminis Sanch. *lib.2. cap.8. num. 5. cap.
11. num.1.* neque obſtant iuris communis
cenſuræ , quia illæ non ſunt reſeruatæ,
vt tradunt Silu. *excomm. 7. num. 7.* Sair.
lib. 3. de cenſur. cap. 4. num. 8. Prædicta
48 intellige de Catholicis, qui caſu incide-
ruut, non de Caluiniſtis & alijs Sectarijs,
quia iſti nullatenus abſolui poſſunt ob
rationes adductas in probarione partis
quintæ *quæſt. 1. num. 11.* Dixi , ſi iſte hic
apud nos hæreſim non approbauit, quia
in eo caſu incidit in excommunicarionē
Bullæ, nam hic in Italia quiſq. etiā adue-
na ſubditur Bullis Pōtificijs hic receptis.
49 Dices , quilibet confeſſarius debet iu-
dicare ſecundum leges receptas in ſua
patria , & non ſecundum leges aliorum
locorum , quas cum nec ſcire teneatur ,
neque ideo ſeruare tenetur, conſequen-
ter ſui loci legibus, & ſtatutis tantum te-
netur ; vnde confeſſarius Parmenſis po-
teſt abſoluere Mediolanenſem , qui vir-
ginem deflorauit , quamuis Mediolani
caſus ſit reſeruatus ſextus in ordine, quia
iudicare habet ſecundum legem reſer-
uationis Parmenſis, vbi virginis deflora-
tionem reſeruatur . Ad hoc faciunt ad-
ducta à Mazuchello *de caſib. reſeruat.*
Mediol. *diſp. 1. q. 3. diff. 8.* Sed inter le-
ges in Italia receptas ea vna eſt , vt nul-
lus cōfeſſarius abſoluat ab hereſi quem-
quam hereticum , ergò nullus Gallus,
nullus Germanus hereticus hic in Italia
abſolui poteſt . Reſponſio eſt ad mino-
rem, legem prohibentem ab hereſis ab-
ſolutione intelligi de illis hereticis, qui
excommunicati ſunt in Bulla Cœnæ, illi
autem aduenæ non ſunt excommuni-
cati in Bulla, ſed iure communi tantum,
ideo cum ea excommunicatio qualifi-
cata reſeruatione non extet, neque præ-
ſtare poteſt impedimentum abſolutio-
nis, ſiquidem non entis nulli ſunt effe-
ctus ex vulgatis iuribus.
50 Sexto, conceſſio caſus hæreſis num-
quam venit in Iubilæis, aut alijs priuile-
gijs, niſi de illa fiat expreſſa, & indiuidua
mentio in ſuis terminis, quia in generali
conceſſione non veniunt ea, quæ ſupe-
rior veriſimiliter non eſſet conceſſurus ,
ſi peterentur in ſpecie , quod maximè
verificatur in caſu hæreſis propter ſuam
ſpecialiſſimam rationem, ea enim eſt
potiſſimum medium, & formale inſtru-
mentum totius noſtræ fidei deſtructiuū,
fide autem deſtructa, quid alterius quæ-
rendum? cum nihil ſuperſit, ideo in re
tanti momenti neceſſarium eſt, quod
ſolus Papa procedat . Diana *reſolut. 1. de
abſolut.* ab hæreſi refert doctores pro v-
traque parte, adheret autem noſtræ, quā
Mazuchellus *diſput. 1. q.3. diff. 5.* vocat
certiſſimam , *& q.4. diff. 5. num. 11.* Ad-
uerſarij probanr duobus , primo , quia
hæc controuerſia aliquando nota fuit
Summis Pontificibus , ideo eam expreſ-
ſè interdum exceperunt , immo noſtris
temporibus ſemper excipiunt , quando
concedunt caſus Bullæ, ergò illam omit-
tentes , videntur illius abſolutionem cō-
cedere . Sed hæc ratio non vrget, quia
eam aliquando expreſſerunt ad maio-
rem intelligentiam, & non ad indicandā
prohibitionem abeſſe, ſi taceatur, ſiqui-
dem ex exceptio quaſi intrinſeca eſt, ac
proindè ſiuè exprimatur, ſiuè non, parū
refert , quia, quæ intrinſece inſunt , præ- 51
ſumuntur ineſſe, licet non exprimantur,
*l. fideicommiſs. §. ſi filij. ff. de legat. 3. l. Li-
cet imperator , ff. de legat. 1.* Secundò,
probant, quia ſi ſub illa generali conceſ-
ſione non venit etiam hæreſis multi im-
pediuntur à lucro Iubilæi , ad quod re-
mouendum Papa concedit omnes ca-
ſus, ac proinde etiam hæreſim, ſi illam
expreſſè non excipiat . Nihil probat, nā
ſibi imputenr, qui ex propria culpa obie-
cerunt impedimentum , quod tollere
poſſunt procurando abſolurionem à Se-
de Apoſtolica . Tertiò, probant , quia
ſaltem intelligitur conceſſa abſolutio ab
hæreſi , quando concedit omnes caſus
Bullæ, aliud enim eſt cōcedere caſus Bul-
læ , aliud omnes caſus Bullæ , expreſ-
ſio enim alicuius rei per ſignum vniuer-
ſale eſt tantæ virtutis, & tantum opera- 52
tur, quanrum ſi ſingula forent enume-

 rata,

rata, Gloſ. *in l. Omnes, C. de præſcript.* 30. *annor.* Burſat. *vol.* 4. *conſil.* 364. *num.* 14. faciunt, quæ habet Barboſa *diſt.* 241. Sed hoc argumentum non obſtat, quia ſi-
53 gnum vniuerſale quandoque reſtringitur ratione ſubiectæ, Boer. *deciſ.* 158. *n.* 14. ex illo Cenedus *ſing.* 25. *num.* 5. grauitas autem hæreſis nō patitur, vt indifferenter veniat ſub vniuerſali conceſſione, conſequenter benè reſtringitur ſignum vniuerſale, excludendo hæreſim. Ad quod facit illud Apoſtoli: Omnes in Adam peccauerunt, ideſt omnes prærer Chriſtum, & Beatam Virginem, D. Chryſoſtomus *in Homil.* 23. *ad Hebr.* Theophilac. *in Matth.* 10. & alij omnes.

Quæres 9. An adſint aliæ excommunicationes fulminatæ conrra aliquos in cauſa hæreſis in genere acceptæ?

54 *Reſp.* Affirmatiuè. *Primò*, namque excōmunicantur Epiſcopi, qui ſuos hęredes inſtituunt hæreticos, vel paganos etiam conſanguineos, *cap. Si quis* 5. *de hæret.* Sed in eo capite propriè non excommunicantur, ſed tantum poſt mortem debent denuntiari excommunicati in eo præciſè, quod Eccleſia nō oret pro ipſis. Ex alio autem capite ſunt excommunicati, nimirum quia ſunt Fautores hęreticorū ex dictis ſub *q.* 3. ideo ſi ante mortem non fuerūt declarati tales, poſt mortem denuntiandi ſunt. *Secundò*, dominus tēporalis ab Eccleſia requiſitus, & monitus neglexerit purgare ab hęreticis ſuam terram excommunicetur à Metropolitano cum ſuis comprouincialibus, & ſi infra annum non ſatisfacerit, Papa ex tunc denuntiat vaſſalos ab eius fidelitate eſſe abſolutos, & terra exponitur occupanda à Catholicis, *cap. Excommunicamus* 14. *de hęret.* §. *Moneantur.* Sed hoc decretum in terris, vt aiunt, libertatis non ſeruatur, ne malora incommoda, & bella excitentur, ſed tolerantur. *Tertiò*, præſumentes ſepelire ſcienter hęreticos, vel eorum receptores, fautores, vel defenſores ſunt excommunicati, neq, abſoluuntur, niſi exhument eorum corpora, *cap. Quicumq.* 2. *eod. in* 6. Ad intelligentiam huius faciunt, quæ dixi *Reſolut.* 51. *q.* 4. 6. *Quartò*, decernitur excommunicatio nō reſeruata contra poteſtates, & Dominos, ſeu quoſcūque alios habentes iuriſdictionem temporalem, qui non obediunt Epiſcopis, & Inquiſitoribus in requirendis hæreticis, & alijs præſtandis fauore fidei, aut eis ſe opponunt fauore hæreticorum, aut eorū credentium, receptatorum, fautorū, aut defenſorum, quæ pœna eſt etiam contra auxilium, conſilium, aut fauorem dantes, in qua excōmunicatione ſi per annum manſerint velut hęretici ſunt condemnandi. *cap. Vt inquiſitionis* 18. *de hæret. in* 6. eam exponunt Tolet. *lib.* 1. *cap.* 38. *num.* 19. Nauar. *cap.* 27. *num.* 134. Sair. *lib.* 3. *cap.* 34. *num.* 18. *Quintò*, excommunicantur reſeruatione Inquiſitores, & alij deputati, qui odio, amore, lucri gratia, aut commodi temporalis omittunt procedere contra aliquem in cauſa hęreſis, aut ob eaſdem cauſas imponunt alteri hęreſim, aut quod Sanctū Officium impedierit, *Clem.* 1. §. *Verum*, *de hęret.* Eam explicant Caiet. *cap.* 3. Nauar. *cap.* 27. *num.* 10. Sair. *lib.* 3. *cap.* 29. *num.* 25. Tolet. *lib.* 1. *cap.* 36. *Sextò*, contra eoſdem Inquiſitores, & Commiſſarios eorum, vel Epiſcoporum, aut Capituli Sede Vacante, ſuper hęreſim deputatos, qui pretextu officij Inquiſitionis illicitè extorquent pecuniam, vel Eccleſię bona ob Clerici delictum etiam Eccleſię applicant. *Clem.* 2. *de hęret.* De ea Silu. *excom.* 9. *num.* 81. Nauar. *cap.* 27. *num.* 142. de eadem, & præcedenti Carena *par.* 1. *tit.* 5. §. 12. vbi alios citat doctores. Vtramque excommunicationem latius explicaui *cap.* 40. *q.* 15.

Sed nūquid in iſtis omnibus caſibus, excepto ſexto, perſonæ expreſsè dicantur formaliter fautores hæreticorum, ac proindè præter ſupradictas excommunicationes, incurrant etiam excommunicationem Bullæ Cœnæ Domini? Ratio dubitandi eſt, quia quis eadem pœna ſimul, & ſemel pro eodem delicto non eſt puniendus, *c.* 4. *in fine de iud.* Nahum *cap.* 1. *num.* 9. *Non conſurget duplex tribulatio.* Neque Deus bis id ipſum iudicat, *cap. Sunt* 42. *diſt.* 3. *de pœnit. l. Pœna* 9. §. *fin. ff. ad legem Pompeda paricid.* Reſpon-

ſpondendum videtur affirmatiuè ex dictis ſupra de fautoribus *ſub q.4.* ad rationem dubitandi dicitur, ea axiomata locum habere reſpectu iudicis, non legis, quæ ſolet multiplicare pœnas contra transgreſſores; nec videtur id fruſtra, quia vna alia ſtrictior eſt, nimirum Bulla Cœnæ, quæ omnino eſt reſeruata, non autem omnes ſupradictæ.

55

56 Sepeliẽtes nihilominus hæreticos iuxta tertiam excommunicationem non incurrunt excommunicationem Bullæ, quia Bulla comprehendit tantum fautorum hæreticorum viuorum.

Quæres 10. An hæretici ſint irregulares? Quod idem quæritur de fautoribus hæreticorum, & de eorum filijs? Itẽ de ſuſpectis de hæreſi ex alio capite, quã fautoriæ.

Reſp. Hæreticus internus non eſt irregularis, ſed tantum externus habens errorem in intellectu, licet ſit occultus, externus verò fictus non eſt irregularis irregularitate proueniẽte ex delicto hæreſis ſicut ille, qui habet errorem in intellectu, ſed tantum illa, quæ prouenit ex infamia. Eamdem irregularitatem ex delicto hæreſis prouenientem incurrunt credentes, receptatores, fautores, & defenſores, etiam occulti, modo ſint formaliter fautores iuxta dicta *ſub.q.3.* Item illorum filij, etiam illegitimi, & nepotes ex patre hæretico, ſeu fautore, ex matre verò hæretica, ſeu fautrice ſolum filij. Suſpecti demum non ex fautoria, ſed ex alijs delictis notorijs tantum ſunt irregulares, ex infamia, non ex delicto hæreſis. Singulæ partes explicandæ, & probandæ.

57

Prima pars, quod hæreticus purè internus non ſit irregularis, probatur, quia Eccleſia non punit occulta delicta in mente tantum perpetrata. Ita omnes cum Nauar. *cap.27. num.* 249. Sanchez *lib.2. cap. 25. num.4.* Bonac. *q.3. de irregular. par.7. num. 1.* alios citat Souſa *lib. 3. cap.5. num. 2.*

58 Secunda pars, quod verus hæreticus externus ſit irregularis, habetur, *cap. Nos conſuetudine* 8. *diſt.* 12. *cap.* 1. *& 3. cap. Maximum* 18. *& ſeq.* 1. *q.* 7. *& cap.* 2. *de hæret. in* 6. *§. Hæretici*, vbi prohibentur admitti ad beneficia, & officia, quod proprium eſt irregularitatis impedire promotionem ad prædicta. Ita omnes cum Ricciull. *lib. 5. cap.* 17. Bonac. *q.3. de irregul. par.7. num.1.* Sanch. *lib.2. cap. 25. num.* 2. Souſa *lib. 3. cap.5. n.1.* alios citans. Nonnulli malè volunt, occultum hæreticum, non eſſe irregularem niſi eo falſo fundamento, quod hæc irregularitas nõ proueniat ex proprio hæreſis delicto, ſed ex infamia notorietatis delicti, hos reijcit Sanch. *lib.2. cap.25.* initio, & Diana *reſolut.* 46. *de irregul.*

59 Tertia pars, quod fictus hæreticus nõ ſit irregularis ex hoc ſpeciali delicto, probatur, quia reuera in eo non extat delictum hæreſis, quod eſt cauſa irregularitatis, ergò neque irregularitas eius effectus. Confirmatur, quia ſicut is non notatur excommunicatione, ita neque irregularitate. Et colligitur ex *cap. Presbiteros.29.diſt.50.* vbi thurificantes idolis ex fide, & non ex compacto, ideſt, figmento, vt ait Gloſa, prohibentur fungi Sacerdotalibus officis, ergo fingentes non prohibentur, ac proindè non ſunt irregulares ex hoc capite. Ita tenent Azor. & Filliucc. quos refert Diana *reſolut.49. de irregul.* addenres, ſi caſus eſt notorius, eſſe irregularem ex infamia, Sanch. *lib.2. cap.25. num.6.* Suar. *diſp.43. ſect.2. num.* 2. Farin. *q.* 192. *num.* 73. ex illis Souſa *lib.3. cap. 5. n.3.* tenent hunc fictum apoſtatam eſſe irregularem ex propria ratione huius criminis.

Quarta pars, quod fautores hæreticorum ſint irregulares colligitur *ex c. 2. de hæret. in 6. §. Hæretici*, vbi prohibentur à beneficiorum, & officiorum promotione, quod eſt proprius effectus irregularitatis. Ratio eſt, quia in pœnis fautores comparantur in iure cum hæreticis, vt patet ex præcedentibus, & ſequentibus quæſtionibus. Ita Nauar. *cap.27. num.205. §. Tertiò*, Bonac. *q.3. de irregul. p.7. num.1.* Sanch. *lib.2. cap.25. num.7.* Farin. *q.192. num.74.* Souſa *lib.3. cap.5. num.4.* Carena *part.2. tit.1. n.139.* 60

Quinta pars, quod filij hæreticorum, & fautorum ſint irregulares, deducitur 61

ex cit.

ex cit. cap.2. de heret. §.*Hæretici*, vbi eo-
rum filij prohibentur admitti ad benefi-
cia, & officia publica, quo nomine ve-
niunt etiã officia ſacrorum ordinũ. Ita
docent Nauar. *cap.27. num.*205. §.*Ter-
tio*, Sanch. *lib. 2. cap. 28, num.* 7. Vt filij
eam incurrant, neceſſe quod eorum pa-
rentum delicta hæreſis, aut ſautoriæ ſint
nota notorietate facti, aut confeſſionis,
aut ſententiæ, vnum horum ſufficit. Ita
alijs citatis Sanch. *lib.2. cap.27. num.*28.
Sigiſmund. *dub.82. de elect. num.*4.
62 Sexta pars, quod ſuſpecti ex alio, quã
ex ſautoria non ſint irregulares ex hoc
crimine, probatur iſti in pœnis nõ cõpa-
tãtur hęreticis ſicut fautores; Deindè im-
mediatè nõ cooperãtur hęreſi, ſicut cre-
dentes, receptatores, ſautores, & de-
fenſores, ergo pari pœna non ſunt pu-
niendi, & ideo ea in iure non repetitur
expreſſa. Ex ſuſpicione igitur hæreſis,
cui non fuit immediatè cooperatum nõ
deducitur irregularitas, in omnium ſen-
tentia. Verum quidem eſt, quod tali-
ter ſuſpectus, ſi eius delictum eſt noto-
rium, fit irregularis ex infamia ratione
indecentiæ. Ita Sanch. *lib. 2. cap.* 25.
*num.*10. Bonac. *q.3. de irregul. p.7. num.*4
63 Suar. cit. à Souſa *lib.* 3. *cap.5. num.*5,
Quare dæmones inuocantes, incenſan-
tes idola, &c. non ſunt irregulares ex
hoc ſpeciali delicto, ſed ex infamia,
Sanch, & Bonac. cit. Diana *reſolut.* 48.
de irregular. ex Sanctar. Filliuc. Villal. &
alijs.

Quæres 11. An Epiſcopus, & prælati
regulares ſuos ſubditos diſpenſare poſ-
ſint in dictis irregularitatibus.
64 *Reſp.* Sic, quando caſus hæreſis eſt
occultus, quia facultas conceſſa in Tri-
dentino *ſeſſ.24. cap.*6. diſpenſandi ſuper
irregularitatibus prouenientis ex delictis
occultis, vbi in ſpecie fit mentio de hæ-
reſi adhuc viget non ſolum pro Epiſco-
pis, ſed etiam pro Prælatis regularibus
maioribus, quibus iure Tridentini illud
priuilegium competit, ex doctoribus,
quos citaui *Reſolut.2. q.*10. & illud ex-
tenſum fuit etiam ad prælatos locales
per Pium V. Bulla incip. *Romani Ponti-
ficis*: extenſa apud Confect. de qua
Rodr. *tom.1. q.61. art.*9. cum ſuo Com-
pend. *reſolut.*52. *num.*23. Ita docent. Fa-
rin. *q.192. num.* 79. Sanct. *cap. 25. de
hæreſi num.7. & 8.* Sanch. *lib.2. cap.* 25.
*num.*16. ex illis Carena *par.2. tit.1. n.*141
ego alios cit. *Reſol.*11. *q.*10.
Duo obijciunt aduerſarij Suar. & Ric-
ciull. apud prædictos, vnum eſt, illud pri-
uilegium ſublatum fuiſſe per Bullam
Cœnæ, iuxta quod dictum fuit ſupra 65
ſub q. 8. §. *Primo*. Sed huic occurritur
reſpondendo, illud priuilegium fuiſſe
ſublatum tantum quo ad abſolutionem,
nõn quo ad diſpenſationem, cum enim
ſint diuerſa ab vno ad aliud nõ eſt infe-
rendum maximè cum ſint odioſa; &
Bulla ne verbum quidem facit de diſpẽ-
ſatione Alterum eſt, quod cui negatur
abſolutio, à fortiori diſpenſatio, *ex cap.
Cum illorum* 32. *de ſent. excom.* vbi dici-
tur, quod maiora intelliguntur prohibi- 66
ta illis quibus ſunt vetita minora; minus
autem eſt abſoluere, quam diſpenſare,
vt vbidem dicitur, ergo non valens ab-
ſoluere, neque diſpenſare, & ſic tollitur
præcedens reſponſio. Reſpondetur ta-
men quandoque eſſe maius abſoluere,
quam diſpenſare, quod in caſu pręſenti
maximè apparet, quia hæreticus in or-
dine ad abſolutionem, nondum eſt Ec-
cleſię reconciliatus, ideo Prælatus cum
maiori prudentia, & circumſpectione
procedere debet, ne illudatur ab hære-
tico, ideo Papa eius abſolutionem ſibi
reſeruat; loquendo vero quo ad diſpen-
ſationem tanta diligentia, & circumſpe-
ctio non eſt neceſſaria, cum iam Eccle-
ſiæ ſit reconciliatus, & quaſi ex hoc vi-
deatur dignus diſpenſatione, ideo diſ-
penſare in hoc ſenſu eſt quid minus, quã 67
abſoluere, ac proinde non valet argu-
mentum à prohibitione minoris inferre
prohibitionem maioris. Demum Garz.
& Sanct. apud Carenam *part. 2. tit.* 1.
num. 141. dicunt, illud argumentum
non habere locum vbi diſpenſatio eſt
expreſsè conceſſa, vt in Tridentino eſt
expreſſa diſpenſatio ſuper hæreſi. Et id
eſt valde conſonum rationi, & iuribus,
quæ nolunt, ius iuri deregare, niſi expri-
matur in derogatione, quia quod non
muta-

mutatur ſtare non prohibetur, *l. Sancimus C. de teſtam.* & expedit iura iuribus concordare *l. Pręcipimus C. de appellat.* quia iurium correctio vitanda eſt, ex vulgatis iuribus neque veriſimile ex illatione derogari iuri communi, cuius profeſſio conſiſtit in ſtabilitate.

68 Intellige prædicta, quod ſuos ſubditos diſpenſare poſſunt, quando hæreſis eſt occulta, vnde in ſancto officio condemnati nullatenus diſpenſari poſſunt neq; quo ad exercitum ordinum ſuſceptorũ, neque quo ad promotionem eorum, quibus carent, cum delictumnon amplius ſit occultum, ſed publicum. Ita tenet Bonac. *q.3. de irregul. p.7. num.6.* Diana *reſolut.48. de irregular.* contra Auilam, Farin. Sair. & alios. Intellige ſecundo in prædictis caſibus ex hæreticis, credentibus, fautoribus, & defenſoribus. In alijs vero cum irregularitas nõ proueniat ex crimine hæreſis, neq; ex illius ſuſpicione, ſed ex infamia, & indecẽtia, purgata ſuſpicione & ſublata infamia tollitur etiã irregularitas ſine alia diſpenſatione docent Sanch. *lib.2.c.25. num. 10.* Filliuc. Villalobos, quos citat Diana *reſol. 48. de irregul.* Vide Nauar. *conſil.16. 17. & 18. de hæret.*

Quæres 12. An hæretici, eorum fautores, filij, & de hęreſi ex alio delicto quam fautoriæ ſuſpecti ſint infames?

69 *Reſp.* Hęretici, & eorum fautores ſunt infames facti infamia, atque etiam iuris; eorum vero filij nequaquam; ſuſpecti demum ſunt infames ex notorietate delicti, ſi hoc infamiam infert, aliàs non.

Primum, quod hæretici, & fautores incurrant infamiam facti, docent multi cum Farinac. *q. 189. à num. 40.* iuncto *num.54.* Sanch. *lib.2.cap.26.num.2.& 3* Souſa *lib.3. cap.7.num.3.* Requiritur autem notorietas delicti, & fautoria formalis.

70 Secundum, quod hæretici, & fautores ſint infames etiam infamia iuris, probatur ex Auth. Gazaros *C. de hæreticis*, vbi damnantur infamia; notati autem infamia iure ciuili ſunt etiam iure Canico infames, *cap. Omnes 2. 6.q.1.* Ita alijs citatis Farin. *q.189. num. 54.* Souſa *lib.3. cap.7. num.3.* Sanchez *lib.2.cap. 26.n.1.* vbi probat hanc non incurri niſi poſt ſententiam iudicis delicti declaratoriam.

Tertium, quod illorum filij infamiã non contrahant, multis probat Sanch. *lib.2. cap.28. num.5.* cum Menochio, & & Suar. 71

Quartum, de ſuſpectis conſtat ex eo, quod nullibi reperitur expreſſa huiuſmodi pœna infamiæ, ideo neque aſſerenda, & ratio eſt, quia ſuſpecti ſine fautoria, cum nulli hæretico beneficium præſtent, æquum eſt, illos in pœnis non æquiparari fautoribus hęreticorum. 72

Quæres 13. An hæretici, eorum fautores, & filij perdant nobilitatem?

Reſp. Hæretici omnes, eorum fautores, & filij ac nepotes, non perdunt nobilitatem ſanguinis, ſed tantum priuilegij. Filij nobilitatem priuilegij, quam ab alio, quam à parte hæretico habuerunt nõ perdunt, ſicut nec quam à patre habuerunt concepti ante crimen hæreſis, effectus autem huius perditionis in filijs incipit à condemnatione hęreſis paternæ. 73

Prima pars, quod nobilitas ſanguinis à quoquã non perdatur, conſtat ex eo, quod naturalia ſemper remanẽt, & ſunt immutabilia, §. *Sed naturalia, Inſtit. de iure natur.* Ita Tiraq. *de nobilit. cap. 35. num.24.* Simanch. *de Cathol.inſtit.tit.29 num.18.* Sanch. *lib.2.cap.29.num.2.*

Secunda pars, quod heretici, & fautores ſint priuati nobilitate priuilegij, 74 probatur ex allegatis à Farinac. *q.189.* §. 4. per totum Sanchez *lib. 2. cap.29. num. 3.*

Tertia pars, quod filij non perdant nobilitatem, quam à patre non habuerunt, probatur, quia eam non habuerũt à patre, ſed ab eius aſcendẽtibus, ſed nõ inficitur reſpectu aſcendẽtium ergo neque reſpectu filiorum. Infecta verò nobilitas paterna inficit filios, & nepotes, ex eiſdem Tiraque Sanch. & Farinac. cum quibus eſt Souſa *lib. 3. cap. 24. n.3.* Duo requiruntur, vnum, quod filij concepti ſint poſt peccatum hæreſis, vt probat 75

bat Sanch. *lib.2.cap.29. num.8.* Alterum
eſt hanc priuationem filiorum incurri
poſt condemnationem.

Quæres 14. An hæretici, fautores, &
eorum filij, & nepotes ſint ipſo iure pri-
uati omnibus beneficijs Eccleſiaſticis cũ
inhabilitate?

Reſp. Hæretici ipſo iure à die com-
76 miſſæ hæreſis ſunt priuati omnibus be-
neficijs, intellige quo ad titulum, non
verò quo ad poſſeſſionẽ, priuandi ſunt,
ſeu intelliguntur priuati quo ad poſſeſ-
ſionem, per ſententiam criminis decla-
ratoriam, vltra quod non amplius fru-
ctus ſuos faciunt. Interim à die perpe-
tratæ hæreſis non poſſunt beneficia ſua
renuntiare, aut reſignare in fauorem
tertij. Illa autem impetrari poſſunt tam-
quam vacantia etiam ante ſententiam,
& de vacatione propter hęreſim mentio
facienda eſt. Inhabiles quoque ſunt ad
quæcumque beneficia. Fautores verò
ipſo iure non ſunt priuati, ſed priuandi,
licet ſint inhabiles ad illa ipſo iure. Filij
pariter hæreticorum, & fautorum cum
ſuis nepotibus non ſunt priuati, neque
priuandi beneficijs obtentis, licet ſint in-
habiles ad illa.

Prima pars, quod hęretici ipſo iure ſint
priuati beneficijs ſuis, colligitur *ex cap.
Vt commiſſi 12. de hęret. in 6.* ibi: *Priuan-
di præterea, vel priuatos nuntiandi.* Do-
ctores ibi dictionem, *vel*, ſumunt expo-
ſitiuè pro, *ideſt*, ſeu declaratiuè, quod
eſt familiare interpretibus Barboſa *diſt.
415. num. 5.* Ita Doctores fere omnes,
quos pro ſe citat Farin. *q.* 189 *num.* 69.
melius *num.* 77. eſſe ipſo iure priuatos,
& num. 78. refert Alphonſum de Caſtro
Simanch. & alios, & reuera id vi-
detur multum conforme iuribus *cap. Ad
abolendum, cap. Excommunicamus, §. cre-
dentes*, & præcitato capiti. Vt commiſ-
ſionis. Quare ad tollendas huiuſmodi
controuerſias S. Congreg. coram San-
ctiſſimo die 18. Iulij 1556. Declarauit
77 hæreticorum beneficia vacare à die
commiſſi criminis, ac proindè ſanctitas
ſua ſpecialiter ſibi reſeruauit huiuſmodi
beneficia, nullatenus conferenda niſi
ſpecialis mentio de huiuſmodi crimine
hæreſis, propter quod vacant, habeatur,
etiam per ſanctitatem ſuam, aliter nulla
ſit collatio, quod poſtmodum Confir-
mauit Pius V. in alio decreto edito die
29. Septembris 1558. Vtrumque decre-
tum ad verbum refert Diana *par.4.* cum
alijs decretis ſpectantibus ad tribunal
Inquiſitionis.

Beneficia igitur hæreticorum ipſo iu-
re vacant, attentis præcipuè illis duobus
decretis, & ita docet communis docto-
rum, præciſis etiam illis decretis, cum
Ricciull. *lib. 5. cap. 19. num. 9.* Sanchez
lib. 2. cap. 26. num. 6. Farin. ſupra, Pariſ.
lib. 3. q. 1. de reſignat. num. 32. Gonzal.
Gloſ. 15. *num.* 65.

Nomine beneficiorum veniunt etiã 78
penſiones in caſu hæreſis, quibus ſunt
priuati ipſo iure, ex ijs quæ refert Farin.
q. 191. *num.* 60.

Secunda pars, quod ſint priuati quod 79
ad titulum, non quo ad poſſeſſionem,
probatur, quia pęnam priuationis bene-
ficiorum, & aliorum etiam ipſo iure in-
flictam nemo tenetur pati, & contra ſe
exequi ante ſententiã, & multis probaui
reſolut. 130. Quare dicetur priuatus ipſo
iure titulo, non autem poſſeſſione bene-
ficij, nam titulus, & poſſeſſio diuerſa
ſunt, vnde quis poteſt eſſe priuatus vno,
& non altero, ac proindè apud aliquem
poteſt ſtare poteſt poſſeſſio ſine pro-
prietate, aut titulo, *l. 1. ff. Vti poſſidetis.*
Ita multis citatis Sanchez *lib. 2. cap. 26.
num. 7.* ſequitur Farin. *q. 189. num. 77.*
in fine, & Ricciull. alijs citatis, qui *lib. 5.
cap. 19. n. 12.* dicit, poſſe minime remo-
ueri hæreticum ante ſententiam. Ergò
legitimus poſſeſſor eſt hæreticus, ac
proindè fructus facit ſuos, donec per ſen-
tentiam criminis declaratoriam remo-
ueatur, & intelligatur abſque alia decla-
ratione remotus. Quod fructus faciat
ſuos vſq. ad diẽ ſententiæ tradit Sanch.
lib. 2. cap. 26. n. 10.

Tertia pars, quod hęreticus etiam à 80
die cõmiſſi criminis nõ poſſit renũtiare
beneficio, probatur, quia illius caret ti-
tulo, Pariſ. *lib. 3. q. 1. num. 31. & lib. 13. de
reſignat. q. 5. num. 132.* Diaz *cap. 114. n. 2.*
Sanch. *lib. 2. cap. 26. num. 12.* & expreſsè
id

id prohibetur in duo decretis citatis ſupra ſub prima parte, *ſub num.* 77.

81 Quarta pars, quod beneficia hæreticorum impetrari poſſint etiã ante ſententiam, probatur, quia beneficia vacantia impetrari poſſunt, beneficia autem hæreticorum vacant ex dictis ſub prima parte, ergo impetrari poſſunt. Ita Pariſ. *lib.* 3. *q.* 1. *num.* 32. & 33. Diaz *cap.* 114. *num.* 2. Sanch. *lib.* 2. *cap.* 26. *num.* 12. In impetratione autem exprimendum eſt, quod vacatio prouenit ex crimine hæreſis, aliter irritum eſt, quidquid actum fuit, ex dictis ſub prima parte, *num.* 77.

82 Quinta pars, de inhabilitate ad beneficia habetur expreſsè *ex cap. Quicumq.* §. *Hæretici, de hæret. in* 6. Ita omnes cũ Sanch. *lib.* 2. *cap.* 26. *num.* 4. Ricciull. *lib.* 5. *cap.* 19. *num.* 3. qui *num.* 4. ait procedere in omni genere beneficij etiam iuriſpatronatus, Farin. *q.* 189. *num.* 70. qui *num.* 71. ait de communi, collationem illi factam eſſe nullam ipſo iure dicti capitis, &, fructus non facere ſuos, ſed teneri ad reſtitutionem; dicens *num.* 72. procedere etiam in hæretico occulto.

83 Sexta pars, quod fautores ipſo iure non ſint priuati, tenetur à Couar. *lib.* 2. *Var. cap.* 8. *num.* 4. vbi eam clauſulam: *Priuandi, vel priuatos nuntiandi*: *cap. Vt commiſſi* 12. *de hæret. in* 6 quam explicauimus declaratiuè ſub prima parte, ita exponit, vt terminus, *Priuandi*, referatur ad fautores, alter vero, *Priuatos*, reſpiciat hæreticos, ac proindè dictio, *vel*, ſumatur diſiunctiuè ſecundum natiuum eius ſenſum; Dic tu verbum, *priuandi*, referri ad poſſeſſionem, aliud verò, *priuatos* reſpicere titulum, ſi loquantur de hæretici, eum ſequitur Sanchez *lib.* 2. *cap.* 26. *num.* 15. Farin. *q.* 189. *n.* 73. Nec obſtat, quod ipſo iure ſint inhabiles ad obtinenda, & non priuati ipſo iure obtentis, vt probat citatus Couar. per Gloſ. *Clem.* 1. *de pœnis* §. *ipſius*.

84 Septima pars, quod alij ſuſpecti præter fautoriam non ſint priuati, neque inhabiles, habetur apud Sanct. *cap.* 33. *de hæreſi num.* 6. Ricciull. *lib.* 5. *cap.* 19. *num.* 26. Sanch. *lib.* 2. *cap.* 26. *num.* 14. Carena *par.* 2. *tit.* 1. *de hæret. num.* 148. Farin. *q.* 189. *num.* 86.

Octaua pars, quod filij hæreticorum, quamuis ipſo iure inhabiles ſint *ex cap.* 2. §. *Hæretici, de hæreſi in* 6. non ideo tamen ſint priuati, neque priuandi ſuis beneficijs docetur per Couar. *lib.* 2. *cap.* 8. *num.* 4. alijs allegatis, quia nullibi hęc pœna reperitur in iure expreſſa, Sanch. *lib.* 2. *cap.* 28. *num.* 28. *ad* 32. 85

Quær. 15. An hæretici, eorum fautores, & filij, atque ſuſpecti de hæreſi perdant poteſtatem ordinis, & iuriſdictionis tam fori externi, quam interni, ita quod non amplius poſſint conficere Sacramenta, & illa adminiſtrare, aut pro foro externo excommunicare, leges cõdere, caſus reſeruare, &c.

Reſp. Hæretici, & illorum fautores numquam perdunt poteſtatem ordinis, licet etiam eſſent degradati, neque poteſtatem iuriſditionis quamdiu tolerati ſunt ab Eccleſia, ideſt, antequam nominatim denuntientur tales, poſtea verò attentantes ea, quæ pendent à poteſtate iuriſdictionis, nihil agunt. Idem verò quantum ex parte ſua illicitè miniſtrant Sacramenta, ac pariter illa indignè conficiunt, hoc ipſo, quod ſunt hæretici, aut fautores hæreticorum licet occultiſſimi. Filij eorum licitè, & validè prędicta pręſtant. Suſpecti demum ex alijs criminibus, quam ex fautoria nihil prædictorum incurrunt ex ipſa ratione ſuſpicionis. 86

Prima pars, quod hæretici, & alij etiã degradati non perdant poteſtatem ordinis, probatur, quia ea conſiſtit in caractere, qui perpetuò indelebiliter manet in anima, de fide definitum in Tridentino *ſeſſ.* 7. *can.* 9. reperiri in anima indelebiliter ex tribus Sacramentis Baptiſmi, Confirmationis, & Ordinis. Ita omnes cum D. Thoma *par.* 3. *q.* 82. *ar.* 7. Becan. *de fide cap.* 15. *q.* 3. Quare validè adminiſtrant ea Sacramenta, quæ non requirunt iuriſditionem, cuiuſmodi ſunt Baptiſmum, Confirmatio, Euchariſtia, Oleum Sanctum, Ordo, & Matrimoniũ, quia ſiuè denuntiatis, ſiuè non, immò & degradati non perdunt poteſtatem ordinis 87

dinis neceſſariam in adminiſtratione Sacramentorum. Pariter Sacerdos hæreticus validè conſecrat ex hoc capite.

88 Ita omnes, quos citat Sair. *lib.2. cap.1. de conſecr. à num.4*. Becan. *cap.15. de fide q.3. num.3*. prodeſt autem eius ſacrificium ex parte operis operati, quatenus offert in perſona Chriſti, ex parte verò operis operantis nihil prodeſt eius ſacrificium, quia eius operatio abominabilis eſt, neque ab Eccleſia, extra quam eſt, acceptatur, ex D. Thoma loco citato *par.3. q.82. art.7.*

89 Secunda pars, quod iidem hæretici antequam cõdemnentur retineant poteſtatem in iuriſdictionis, ac proindè geſta ab eis valeant, probatur, quia in hoc nihil differunt ab excommunicatis toleratis, qui nondum amiſerunt poteſtatem actualem validè agenti, & communi doctorum, dum dicunt, valere geſta ab excommunicatis toleratis, cum Sair. *lib.2. cap.6. de cenſur. num.1*. Bonac. *q.2. de excommun. par.5. §.2. num.3.* & alij communiter.

90 Tertia pars, quod poſt condemnationem, & ſententiam ſint priuati iuriſdictione, probatur ex diuerſis iuribus, *cap. Audiuimus 4. 24. q.1.* vbi hæreticos, dicitur non poſſe excommunicare, quia nihil poteſtatis aut iuris haberet, *cap. Didicimus 31.* quod non poſſint excommunicare repetitur *cap. Ait Cœleſtinus 35. cap. Apertè 36. 24. q.1.* neque iudicare, *cap. Miramus 37. ead.* Confirmatur, quia hęretici ſententiati deponuntur ab omni officio, *cap. Ad abolendam 9. de haret. cap. Vt commiſſi 12. eod. in 6.* quod non poſſint abſoluere neque à peccatis, neque à cenſuris, Sair. *lib. 2. de cenſur. cap. 2. num. 10.* & de alijs actibus *cap.6. per totum*. Excipitur articulus mortis, in quo caſu hæreticus etiam denuntiatus, immò degradatus, & Schiſmaticus poteſt abſoluere à quibuſcumque poſitum in articulo mortis, Bonac. *q.3 de excommun. par.3. num. 3.* plures citat Barboſa *ad cap. 7. ſeſſ. 14. num.15.*

91 Quarta pars, quod hæretici etiam occulti illicitè, & cum peccato mortali conficiant, miniſtrent Sacramenta, aliosue vero actus iuriſditionis exerceant, probatur *ex cap. Audiuit 23. & ſeq. 24. q.1.* vbi eorum ſacrificia, & Sacramenta dicuntur eſſe abominabilia, & ſine fructu, non dicuntur conſecrare, ſed execrare, intellige in ordine ad illicitam actionem, quia non ſolum ipſi, ſed eos, quibus conferunt, faciunt peccare, quando ſcienter extra caſum neceſſitatis cum illis communicant in diuinis.

Quinta pars, quod eorum filij clerici, & alijs ſuſpecti nihil prædictorum patiantur, ſuadetur, quia nulli reperitur expreſſum, quod ſint priuati ſuis officijs, ergò neque nos priuare debemus. Quod ſi dicas dictum fuit *q. 10.* & probatum ibidem *ſub par. 5.* filios, & nepotes hæreticorum, & fautorum eſſe irregulares, ergo ex hoc capite non poſſunt miniſtrare Sacramenta, &c. Reſpondeo, eam irregularitatem eſſe ſecundum quid, quatenus ſcilicet filij non poſſunt promoueri ad beneficia, & officia, vt ex citato ibidem *cap. 2. §. Hæretici*, expreſsè habetur, non autem ea impedit exercitium officij, quod ante habent, ex quo neque debent priuari officijs, & beneficijs antea obtentis, ex probatis ſub *q.14. par. 8.* 92

Quæres 16. An hæretici, eorum fautores, filij, & alij ſuſpecti ſint ipſo iure priuati omnibus officijs publicis, actibus legitimis tam in foro Eccleſiaſtico, quã laico? Loquendo de beneficijs Eccleſiaſticis, & officijs, iam dictum eſt in præcedentibus, de laicis remanet dicendum.

Reſp. Hæretici, & eorum fautores ipſo iure ſunt priuati omnibus officijs publicis, & actibus legitimis, cum inhabilitate. Filij verò eorum non ſunt priuati, ſed priuari poſſunt, licet ſint inhabiles ad alia, & ſimilia in poſterum habenda. 93

Primum de hæreticis, & fautoribus deducitur *ex cap.2. §. Hæretici, de hęret. in 6.* iuncto *cap. Vt commiſſi 12. eod.* quod intellige iuxta dicta de priuatione beneficiorum *ſub q.14.* quod ſint priuati quo ad titulum, quo ad poſſeſſionem verò, omnino, ſequuta ſententia condemnatoria

toria, ſecundum probabiliorem opinionem Burſati *lib.1. conſil.14.num.18.& 23.* ex illo Ricciull. *lib. 5. cap. 20. num. 3.* Iſta autem officia, & eorum actus legitimi enumerantur *cap. Excommunicamus §. Credentes, de hæret.* qui ſunt, quod hæretici, & fautores non ſint conſultores, nec electores, nec teſtes, nec teſtabiles tam actiuè, quam paſsiuè, nec cõuenire, ſed tantum cõueniri, nec iudex, eius attentati actus ſint nulli, nec arbiter, nec aduocatus, nec tabellio. Vide dictum caput, quod ad eas pœnas incurrendas requirit in hæreticis, & fautoribus eorum duo, vnum quod ſint no-
94 tati excommunicati; ſecundum, quod ſi intra annum ſatisfacere contempſerint, extunc ipſo iure prædicta incurrãt. Nihilominus ex alijs iuribus poſterioribus ſuperius adductis *ex c.2.& 12.eod. in 6.* patet dictas pœnas incurri à die perpetrati criminis, licet, vt diximus, quo ad actualem ſpoliationem officij, requiratur ſententia ſaltem criminis declaratoria.

Inter actus legitimos, quibus prædi-
95 cti priuantur adde priuationem vtriuſq; vocis, ſeu actum electionis tam actiuæ, quam paſsiuæ, ſi enim ijs actibus priuantur excommunicati, à fortiori hæretici, qui præter excommunicationem, tam deteſtabili errore ſunt infecti, & deducitur ex citatis iuribus.

96 Secundum, de filijs, & nepotibus illorum deducitur *ex cap. Vt commiſſi 12. eod.in 6.* vbi Papa Inquiſitoribus plenam concedit facultatem non ſolum illos declarandi priuatos, ſed etiam eorũ filios, & nepotes priuandi officijs publicis, & honoribus quibuſcumque. Vide Farin. *q.191. §.2.* Sigiſm. *dub.82.* vbi alias difficultates referunt.

Quæres 17. An hæretici eorum fautores, & filij cum nepotibus careant ſepultura Eccleaſiſtica?

Reſp. Hæretici tantum, & eorum
97 fautores ſine pęnitentia decedentes Eccleſiaſtica ſepultura, *cap. Sicut ait 8. cap. Excommunicamus 14. de hæret. §. Credentes, cap. 2. eodem in 6.* Farinac. *q. 192. num. 38. loquens de hæreticis, & q. 182. num.49. & 50. de fautoribus.* Eadem carent etiam inſtiutentes hæreticos hæredes, ex iuribus citatis Farin. *queſt.190 num.107. & q.192. num.40.*

Quæres 18. An pater hæreticus perdat patriam poteſtatem ſuper ſuos filios?

Reſp. Filius à die perpetratæ hæreſis 98
eximitur à patria poteſtate, & fit ſeu iuris etiam ante ſententiam, *cap. 2. de hæret. in 6. §. fin.* vincta Gloſa vltima. Ita omnes cum Sair. *lib.3.* Clauis *cap.9.n.30.* Farin. *q.197.n.29.* Leſſius *lib.2.c.3.n.33.* Sanch. *lib. 2. cap.24. num. 6.* vbi *num.7.* dicit filium non teneri alere patrem hęreticum, niſi extremè indigentem.

Quæres 19. An hæretici, eorum fautores, & filij ſint incapaces iure teſtandi?

Reſp. Hæretici, eorumue fautores ip- 99
ſo iure non ſunt priuati iure teſtandi, ſed tantum per ſententiam criminis declaratoriam. Filij non comprehenduntur.

Prima pars de hæreticis & fautoribus probatur per *l. Manicheos §. Præterea C de hæreticis*, ibi: *Ergo, & ſuprema illius ſcriptura irrita ſit, ſiue teſtamento, ſiue Codicillo.* Verbum *ſit* importat ſententiam ferendam, Gloſ. *fin. cap.2. de foro compet.* & alijs à Sanch. citatis ad hoc propoſitũ *cap.24 num.3.* Et confirmatur per *cap. Excommunicamus 14. §. Credentes*, vbi ferè eiſdem verbis extenditur pars legis ſupracitatæ, & fit mentio de iure teſtandi ſub his terminis. *ſit etiam inteſtabilis, vt nec teſtandi liberam habeat facultatem.* hæc autem pœna cum alijs, vt ibidem expreſsè dicitur, non incurritur niſi poſt ſententiam, ergò præfati retinent ius teſtandi vſque ad ſententiam, qua poſita nihilominus illorum conditum teſtamentum euaneſcit, & pœnitus vires admittit. Ita ex Molina, Vaſq. & alijs docet Sanch. *lib. 2. diſp.24. nu. 3.* Hæc opinio eſt contra communem doctorum aſſerentium priuari iure teſtandi a die commiſſi criminis, quos pro ſe citat Farinac. *q.190. nu.89* Ricciull. *lib.5 cap.28.* Sed reuera prior, quam ſequimur, eſt conformior iuri citato *cap. Excommunicamus*: quod expreſsè vult, pœnas ibi expreſſas, inter quas eſt inteſta-

bilitas, non incurri niſi poſt ſententiam, iuxta quod intelligendum eſt ius ciuile, eo quod ibi includitur, & limitatur.

100 Secunda pars de filis ſuadetur, quia de ipſis nullibi agitur in ordine ad hanc pœnam, ergo contra ipſos aſſerenda non eſt.

Quæres 20. An hæretici, eorum fautores, & filij capaces ſint ſucceſſionis, aut donationis tam ex teſtamento, quã ab inteſtato, ſeu ex contractu?

101 *Reſp.* Hæretici, & fautores ſunt capaces ante ſententiam, ita quod hæreditatem, aut aliud aquiſitum roſtituere non tenentur ante illam. Filij vero illorum pariter ſunt incapaces ſolius hæreditatis paternæ, non autem aliorum, qui nõ ſunt hæretici, aut fautores illorum.

Primum, quod hæretici, & eorum fautores ante ſententiam ſint capaces, colligitur *ex cap. Condemnamus* §. *Credentes, de hæret.* vbi dicuntur incapeces ſucceſsionis, vt autem diximus præcedenti quæſtione, *& q.* 16. illæ pænæ non incurruntur niſi poſtquam fuerint excommunicatione notati, & contempſerint infra annum ſatisfacere. Et id clare deducitur *ex l. Manichæos* §. 1. *in fine C. de hæret. Ipſos quoq; volumus amoueri ab omni liberalitate, & ſucceſſione*. Vides, quod requiritur amotio per ſententiam, id enim importat verbum *Amoueo* ex Tiraque *in l. Si vmquam ver. Reuerſatur C. de reuoc. num.* 172. *&* 173. Ita

102 Imola *cap.* 2. *de teſtam. num.* 44. Leſsius *lib.* 2. *cap.* 19. *num.* 52. Molina *tom.* 3. *de iuſt. diſp.* 658. *num.* 19. Royas *ſingul.* 79. *de fide* Decian. *lib.* 5. *Crimin. c.* 44. *n.* 17. ex illis Sanch. *lib.* 2. *cap.* 14. *num.* 31. *&* 34 Vide Farin. *q.* 190. §. 7. *à num.* 94.

103 Secundum, quod filij, non ſuccedãt in bonis patris condemnati, habetur *ex cap. Vergentis* 10. *de hæret.* & Auth. Gazaros *C. de hæret.* Sanch. *lib.* 2. *cap.* 29. *num.* 9. Farinac. *q.* 191. initio.

104 Tertium, quod filij ſuccedant ſuis conſanguineis aſcendẽtibus, & alijs extraneis, probatur huiuſmodi pœna ex citatis iuribus non deducitur, ergo neq; aſſerenda eſt, aut deducenda ex alijs delictis iuris ciuilis, quia in odioſis non eſt extendenda pœna iuris ciuilis ad ius canonicum ex paritate delictorum, cum pœnæ magis pendeant à voluntate legiſlatoris, quam à ratione, & ius canonicum ſit remiſſius in pœnis, quam ius ciuile. Ita quãpluribus citatis Sanch. *lib.* 2. *cap* 29. *num.* 13.

Quartum, quod filij fautorum non excludanrur, ſuadetur, quia nullo iure id probatur, neque illorum bona addicta ſunt fiſco de iure canonico, quo de ſolis hæreticis loquitur, quia tamen Farinac. *q.* 191. *num.* 12. ex allegatis citat Bullam Pontificiam reddentem filios fautorum incapaces, illius fidei videtur ſtandum? 105

Quæres 21. An obligati hæreticis eximantur ab eorum ſubiectione?

Reſp. Affirmatiuè, ſecuta ſententia, *cap. fin. eod.* illis verbis. *Abſolutos ſe nouerint a debito fidelitatis domini, & totius obſequij quicumque lapſis manifeſtè in hæreſim, aliquo pacto quacumque firmitate vallato tenebantur adſtricti*. Duo notanda ſunt, vnum, quoſcumque ſiue vaſſalos, ſiue captiuos, ſeruos, famulos, aut alio nomine, & titulo, ſeu contractu obligatos, exi à ſubiectione hæretici, & conſtitui in libertate, nam illa particula *Quicumque* comprehendit omne genus perſonarum, Menoch. *conſil.* 224. *num.* 7. cum alijs per Barboſam *diſt.* 317. *num.* 7. Debitor autem liberatur ſoluendo fiſco intellige poſt condẽnationem, quia ante ſoluere poteſt eidẽ hæretico. Ita Sanch. *lib.* 2. *cap.* 24. *n.* 8. *& ſeq.* Alterum eſt, prædictos non liberariã die commiſſi criminis, ſed tantũ à condemnatione, vt colligitur ex illis verbis, *Lapſis manifeſtè in hæreſim*, quæ important ſententiam, ex dictis *cap.* 9. *q.* 26. *num.* 90. vt habet Gloſ ibidem. 106 107 108

Defautoribus nihil dicitur, cum ſermo ſit præcisè de hæreticis, ideo priuilegium hoc locum non habet reſpectu ſubiectorum illis.

Quæres 22. An hæreticorum, & fautorum bona de iure ſint confiſcanda? 109

Reſp. Hæreticorum bona fiſco ſubiecta ſunt, non autem fautorum, & ſuſpectorum de hæreſi.

Pri-

Primum, de confiſcatione hæreticorum bonorum habetur in diuerſis locis vtriuſque iuris, ciuilis quidem *l. Manichęos* §. 1. *C. de hæret.* Authen. Gazaros *C. eod.* Iuris vero Canonici, *cap. Vergentis* 10. *de hęret.* vbi bona hæreticorum etiam filios habentium confiſcantur. Item *cap. Ad abolendam* 9. *eod.* vbi non reſtituuntur applicata fiſco Eccleſiaſtico, ſi ſint clericorum, vel laico, ſi laicorum, non reſtituuntur niſi conuertatur hæreticus. Item *cap. Excõmunicamus* 14. §. *Damnati, eod.* fit mentio de applicatione vt ſupra. Item confiſcatur etiam dos vxoris, quæ ſcienter nupſit hæreticos aliàs non *cap. Decreuit* 14. *eod. in* 6. Et qua nonnulli dubitabãt, an pœna cõfiſcationis eſſet lata, an ferenda, Bonif. VIII. *in Cap. Secundum* 19. *in eod. in* 6. declarauit eſſe latæ ſententiæ, appræhentionem tamen bonorum non eſſe faciendam per dominum ſecularem, niſi prius pronuntiatum fuerit per iudicem Eccleſiaſticum ſuper crimine, executio igitur bonorum condemnati fit tantum poſt ſententiam.

110 Secundum, quod bona fautorum, & aliorum de hæreſi ſuſpectorum non ſint ſubiecta fiſco, conſtat ex eo, quod nullo iure reperitur expreſſa huiuſmodi pœna contra prædictos; ergò illa non ſunt afficiendi maximè cum locum non habeat niſi in caſibus iure expreſſi Clar. *q.* 78. *num.* 5. Farin. *q.* 193. *num.* 120. Ita alijs citatis Farin. *q.* 190. *num.* 26. Souſa *lib.* 3. *cap.* 9. *num.* 10.

Quæres 23. An bona hæreticorum ipſo iure à die commiſſi criminis ſint ſubiecta fiſco?

111 *Reſp.* Bona hereticorum ipſo iure dicuntur ſubiecta fiſco à die commiſſi criminis, requiritur tamen ſententia declaratoria criminis, ex quo plerique doctores citandi dicũt hęreticum ipſo iure priuati proprietate ſuorum bonorum, retinere verò eorum poſſeſſionem vſque ad ſententiam criminis, per quam tunc omne ius perdit ſuper ſua bona.

Vtrumque bene colligitur *ex cap. Cũ ſecundum* 19. *de hæret. in* 6, primum de confiſcatione proprietatis ipſo iure, ibi: *Bona hæreticorum ipſo iure decernimus cõfiſcata.* quod intelligitur de proprietate deducitur ex præcedentibus verbis. *Et rerum proprietate hoc ipſo priuatur, & fiſco rerum, & ſpecierum dictarum proprietas acquiritur.* Secundum de retentione proprietatis vſque ad ſententiam habetur, ibi: *Confiſcationis tamen huiuſmodi exequutio, vel bonorum ipſorum occupatio fieri non debet, niſi prius ſententia ſuper eodem crimine fuerit promulgata.* Relinquitur igitur in poſſeſſione ſuorum bonorum vſque ad condemnationem in hæreſim, quia tunc conſtat manifeſte in pœnam incidiſſe, ante enim cum potuiſſet accidere, quod falſo calumniaretur, & poſtea reperiretur innocens, ideo relinquitur legitimè in poſſeſſione ſuorũ bonorum, donec iuridice conſtet, illorũ priuationem incuriſſe. De confiſcatione ipſo iure omnes docent, & præterea, quod ſententia debeat procedere de communi Farinac. *q.* 190. *num.* 5. nam quãdo iura imponunt pœnam ipſo iure incurrendam intelliguntur ſemper ſecuta iudicis ſententia declaratoria delicti, Alex. *in l. Si quis maior, ff. de tranſact. num.* 13. vbi citat Archid. & Ioan. Andr. Ruinus *lib.* 4. *conſil.* 85. *num.* 6. Roman. *conſil.* 212. in fine, Burſatus *conſil.* 14. *n.* 18. & 20. *conſil.* 43. *num.* 1. 22. & 25. Diſtinctionem proprietatis, & poſſeſſionis referunt Caiet. 2. 2. *q.* 62. *art.* 3. Conrad. *lib.* 1. *de contract. q.* 7. *concl.* 2. & 3. Medina *C. de reſtitut. q.* 1. quos citat, & ſequitur Becan. de lege pœnali *q.* 4. *num.* 6. & *cap.* 15. *de fide quæſt.* 5. Sanch. *lib.* 2. *cap.* 22. *num.* 3. iuncto *num.* 18. Ricciull. *lib.* 5. *cap.* 31. qui *num.* 10. dicit hęreticum ante ſententiam habere veram rerum ſuarum poſſeſsionem, ſequuta tamen ſententia, bona tranſeunt in fiſcum ſine alia apprehenſione, iuribus, & doctoribus citatis.

Quæres 24. An fructus perceptos intermedio tempore à die commiſsi criminis vſque ad ſententiam hæreticus faciat ſuos?

Reſp. Affirmatiuè, quia illo tempore iuſte poſsidet, fructus enim ſunt poſſeſſoris, *l. Fructus*, §. *ex diuerſorum, ff. de* 112
rei

rei vendicat. & fructibus vtitur poſſeſſor lite pendente, Gloſ. ver. debeant, cap. Hæc.9. 3. q. 6. Gloſ. Et cum fructibus, cap. Non liceat 20. 12. q. 2. Ita alijs citatis docet Becan. q. 4. de lege pœnali, ſecuta tamen ſententia, quos non conſumpſit, ſunt fiſci, de communi Farinac. quæſt. 190. num. 19, Sanchez lib. 2. cap. 23. num. 194.

Quæres 25. An hæreticus ante ſententiam poſſit alienare, & alios contractus facere?

113 *Reſp.* Poteſt ex neceſſitate vitæ propriæ, & ſuorum, & pro collocandis filiabus, immò ex alijs cauſis factæ tenent, ratio eſt, quia *ex l. Poſt contractum 15. ff. de donat.* habetur, poſt contractum capitale crimē valere donationes factas ante condemnationem, niſi id contingat fieri in fraudem fiſci, quod non apparet, quando fiunt ex cauſis prædictis. Ita Angel Fulgoſ. & alij, quos citat Sanchez *lib. 2. cap. 21. num. 22. & cap. 22. num. 50.* Becan. *q. 5.* cum alijs, qui aiunt valere quidem, ſed non eſſe firmas, quia per fiſcum reſcinduntur. Ita Farin. *q. 190. num. 71.* & Sanch. *cap. 22. num. 31.* & alij communiter. Sed his omnibus ſagax nimis fiſcus ſtatim, ac cognitionem delicti habet occurrendo alienationibus annotat ſeu deſcribit bona delinquentis cum obligatione, ſeu ſequeſtratione eorumdem.

Quæres 26. Quænam bona deliquentis hæretici ſint obnoxia fiſco?

114 *Reſp.* Illa tantum ſunt obnoxia fiſco, quæ hæreticus habet tempore delicti commiſsi, vnde poſtmodum acquiſita non ſunt fiſco ſubiecta, nam eſt illud cōmune axioma, quod in confiſcatione facta ipſo iure veniunt tantum bona præſentia, non autem futura, deductum *ex l. Si mandauero, §. is cuius, ff. de mandati*, illis verbis. *In publicandis bonis, quidquid poſtea acquiritur non ſequitur fiſcū*. Igitur bona, quæ hæreticus acquirit poſt commiſſum delictum vſque ad ſententiam non dicuntur præſentia, neque proindè ſubiecta fiſco, ſed futura. Ita Burſatus *lib. 1. conſil. 14. num 28. conſil. 43. num. 4.* Baiard. *ad Clarum q. 78. num. 212.* Ricciull. *lib. 5. cap. 32. num. 22.* quæ opinio ſibi videtur æquior, & verior, Sanch. *lib. 2. cap. 14. num. 10.* Farin. *q. 190. num. 25.* Oppoſitum etiam ad futura vſque ad condemnationem extendi fiſcum, docent Boſsius *tit. de bonorum publicat. num. 80.* & alij citati à Ricciull. & Sanch. probant *ex l. Eius qui 8. §. 1. ff. de teſtam.* ibi: *Bona quoque quæ tunc habuit, cum damnaretur, publicabuntur.* Sed ibi ſermo eſt de damnatione legali, non iudiciali.

Quæres 27. An hæreditas delata hæretico, ſed nondum adita ante delicti commiſsionem, ſit ſubiecta fiſco?

Reſp. Negatiuè, quia non computatur inter bona præſentia hæretici, nam hæreditas ſine aditione non tranſit ad hæredes, *l. Vn. C. de ijs, qui ante aper. tabul. l. Vn. §. In nouiſſimis, C. de caduc. toll.* Ita ex Boſsio, Caſtr. Cephalo, Ricciull. *lib. 5. cap. 32. num. 26.* Gratian. *diſcept. cap. 309. num. 13.* Sanch. *lib. 2. cap. 14. num. 48.* 115

Quæres 28. An legitima proueniens filio hæretico viuentibus eius parentibus debeatur fiſco.

Reſp. Non, quia non eſt illi perfectè acquiſita, cum ſimpliciter ſit patris, *l. 1. §. ſi impuberi, ff. de collat. bonor. l. Si quæ pœnæ, ff. de ijs*, qui ſunt ſui. Filius enim ius remotum ad illam habet quod non ſufficit pro fiſco, quod verum eſt licet pater filio legitimam aſsignaſſet. Ita omnes, quos vocat Sanch. *lib. 2. cap. 15. num. 19.* Ricciull. *lib. 5. cap. 31. n. 27.* 116

Quæres 29. An fideicommiſſum ſit ſubiectum fiſco?

Reſp. Non, ſed illud tranſit ad eos, qui ſunt vocati, quia delictum patris, aut alterius non debet nocere filijs, aut alijs reſpectu illorum bonorum, quæ competunt ſubſtitutis heretico, cum non dicatur ſuccedere ex perſona ipſius hæretici, ſed ex propria. Huiuſmodi igitur bona ſunt ſubſtitutorum quo ad omnia, nimirum quo ad proprietatem, vſumfructum, & commoditatem. Ita de communi cum Gabriele *vol. 1. conſil. 284. num. 2.* Sanch. *lib. 2. cap. 18. num. 15.* Carena *part. 2. tit. 1. de hæreſi n. 155. §. E con-* 117.

§. *E contra verò.*

Quæres 30. An maioritas ſit ſubiectus fiſco?

118 *Reſp.* Non, ſiuè ſit inſtitutus cum iu-
riſdictione, ſiuè non, ſed tranſit in filios
patris hæretici, ea ratione, quia filij non
vocantur ad maioratum iure paterno,
ſed ex propria perſona illis prouenit,
quaſi ab inſtitutore immediatè tran-
ſeat in illos, nulla habita conſideratione
patris hæretici intermedij, qui omnes
inſtitutos in ipſa inſtitutione immediatè
cenſetur vocare prout ex tunc, hoc
eſt, à principio fundationis, quo illis
acquiritur ius quoddam cum certa ſpe
ſuccedendi loco, & tempore, vnde filius
patri ſuccedens, non dicitur acquirere
feudum, ſed acquiſitum capere. Ita do-
cet vterque Molina cum Sanchez *lib.2.*
cap. 30. *num.* 4. aſſerendo *num.*7. filios
hæreticorum natos ſiuè ante, ſiuè poſt
hæreſim eſſe capaces maioratus e-
tiam cum iuriſdictione, quia qui eſt ca-
pax principalis, etiam acceſſoris; eſto fi-
lij hęreticorum eſſent infantes, cuius op-
poſitum probatum fuit *ſub q.*12. quia
119 infamia non reſpuit quemlibet à iuriſdi-
tione, ſed illum tantum, cui iuriſditio
confertur immediatè, & independenter
ab aliquo fundamento, cui illa inhæret.
Ex quibus tollitur inconueniens allatũ
à Carena *par.* 2 *tit.* 1. *num.* 171. dicente
abſurdum eſſe, fillum hęretici non poſſe
eſſe aduocatum, vel notarium, vtique
verò comitem, ducem, &c. ſpectata
nimirum differentia ſuperius allata,
quæ non competit aduocatis, & nota-
rijs, quibus hæc officia conferuntur ra-
tione perſonæ immediatè.

Quæres 31. An peculium caſtrenſe,
120 vel quaſi caſtrenſe filiorum ſit obnoxiũ
fiſco propter paternam hæreſim? Ca-
ſtrenſe dicitur, quod filius familias ac-
quiſiuit in bello, vel occaſione belli, *l. Ca-
ſtrenſe, ff. de Caſtr. pecul.* & *lib.* *C. eod.*
*lib.*12. Quaſi caſtrenſe dicitur quidquid
filius familias in palatina, vel forenſi mi-
litia ex patrocinijs cauſarum, & nota-
riatu ex magiſterio ſtudiorum liberaliũ
artium acquiſiuit, & quidquid habetur
ex publicis ſalarijs, *l. fin. C. de inoff. teſtam.*
l. fori sui, C. de aduocat. diuerſ. iudic. Qua-
ſi caſtrentia vocantur etiam obuenien-
tia clericis ſub poteſtate patris viuenti-
bus, ex Authent. Presbyteros, *C. de
Epiſc. & Cler.* Eadem quæſtio fieri po-
teſt reſpectu patris, propter hæreſim fi-
liorum.

Reſp. Propter hæreſim paternam pe- 121
culium caſtrenſe, vel quaſi caſtrenſe
non eſt ſubiectum fiſco, quia illud eſt fi-
liorum quo eſt proprietatem, vſumfru-
ctum, & adminiſtrationẽ, cum Sanch.
lib. 2. *cap.* 16. *num.* 41. Farinac. *q.* 190.
*num.*17.

Neque propter hæreſim filij in dam-
num patris prędictum peculium eſt ſub-
iectum fiſco, *ex l. Si filius* 3. *C. de bonis
profect.* Hanc ſententiam vocat probabi-
liorem, & communiorem Souſa *lib.* 3.
*cap.*10. *num.*1. Sanch. *lib.*2. *cap.* 15. *nu.*4.
Farin. *q.*190. *num.*17. §. *Sed quod.*

Quæres 32. An bonà aduentitia, &
profecritia ſint ſubiecta fiſco in damnũ 122
vnius propter delictum alterius? Ad-
uentitium bonum dicitur illud, quod fi-
lio contingit non ex ſubſtantia patris,
aut officio publico, ſed aliũde, aut à ma-
tre, aut ab eius maternis, ex nuptijs, ex
cognatis, & amicis, vel ex propria in-
duſtria, & labore, *l. Cum oportet, C. de bo-
nis, quę liber.* Huius peculij proprietas eſt
filij, pater verò, ſeu auus, aut pro auus
habet vſumfructum. Inſtit. Per quas
perſonas nob. acquirat. & dicta *l. Cum
oportet.* Megal. *l.2. lib.2. cap.*3. *q.*2. plura
de peculio aduentitio. Peculium verò
proſectiuum eſt illud, quod ex pecunia,
& rebus paternis acquiritur per filium-
familias, ex Bartolo Silu. *ver. Peculium*,
num. 12.

Reſp. Propter hæreſim paternam pe- 123
culium aduentitium, & profectitium
non confiſcatur, ſed totum filio reſerua-
tur, ratio eſt, quia cum per hæreſim fi-
lius fiat ſui iuris, æquum eſt ipſum eſſe
exemplum quo ad omnia ſua bona, ad-
uentiorum quidem, quia vſusfructus ſe-
quitur proprietatem, profectiorum, quia
filius liberam habet adminiſtrationem.
Ita alijs citatis de peculio aduentitio
Sanch. *lib.*2. *cap.*16. *num.*18. Farin. *q.*190.
*num.*27.

num. 27. Souſa *lib.* 3. *cap.* 10. *num.* 10. Si pater ante delictum remiſerat filio vſumfructum. De peculio profectitio Sanch. *cit. num.*21. Souſa *num.*14.

Propter hæreſim filiorum non confiſcatur proprietas peculij aduentij, ſed cum vſufructu conſolidatur, & reſeruatur patri, ſicut & peculium profectitiū. De aduentitio Sanch. *lib.*2.*cap.*15. *nu.*9. eſtq. ſententia communior, Souſa *lib.*3 *cap.*10.*n.*2. De profectitio idem Sanch. *num.* 17. vocat communem omnium ſententiam, Souſa eod. *num.*4.

Quæres 33. An bona contumeliæ ſint obnoxia fiſco.

124 *Reſp.* Prædia ſubiecta cenſibus etiam Eccleſiaſticis ſunt obnoxia fiſco, de communi Farinac. *q.*190. *nu.*18. Sanch. *lib.*2. *cap.*19. *num.*18. Fiſcus autem tenetur ſoluere cenſum eo modo, quo damnatus ſoluebat, quia ſuccedit in eius onera realia.

Quæres 34. An iuspatronatus ſit ſubiectum fiſco in præiudicium filiorum, & aliorum vocatorum.

125 *Reſp.* Quando iuspatronatus ex inſtitutione non poteſt tranſire ad extraneos, neque ad fiſcum, quia quæ non tranſeunt ad extraneos, neque ad fiſcū pertinere poſſunt ex communi apud Peregr. *lib.* 5. *de iure fiſci tit.*1. *num.*68. vbi *num.*72. & 121. id dicit de Iurepatronatus. Vnde fiſcus Eccleſiaſticus huius generis iuspatronatus confiſcare non poteſt, ſed tantum illum, quod ad extraneos poteſt tranſire, & illud directè confiſcare poteſt, quia ius habet directè in bona Eccleſiaſtica, & ita dicūt omnes Lambert. *lib.* 3. *de iurepatr. q.* 8 *art.*8. *num.*10. Diaz *cap.*132. *num.*5. In hoc caſu autem iuriſpatronatus tranſitorij non poteſt laicus iudex illum confiſcare directè per illius expreſſionem, quia ſuper bona Eccleſiaſtica, inter quæ illud computatur, ius dicere non poteſt, vt omnes concedunt; immo neque indirectè, quod accideret, quando iudex laicus publicaret omnia bona hæretici, ſi inter illa reperiretur iuspatronatus, ſub illis non comprehenditur, ob eandem rationem, & quia dicitur bonū clerici, cuius confiſcatio ad Eccleſiam tantum pertinet ex iuribus citatis *ſub q.* 22. Ita Gloſa *ver. Subiectæ Paſtoralis, de ſent. & re iud.* Ibi doct. Lambert. cit. *num.* 13. & 14. *caſu* 4. Farinac. *q.* 25. *de delictis num.* 151. alios citat Sanchez, qui *lib.*2. *cap.*19. *num.*10. tenet oppoſitum, ſubpublicatione omnium bonorū publicari etiam iuspatronatus, acceſſorie, ſiue fiat de ipſo mentio in recto, ſiue in obliquo. Sed ſiue in recto, ſiue in obliquo exprimatur iuspatronatus in generali confiſcatione bonorum, id fieri non poteſt iuridice à laico, quia id eſt, ſe ingerere in rebus ſpiritualibus, & Eccleſiaſticis, quod laicis ſimpliciter eſt prohibitum non ſolum directè, ſed etiā indirectè, & acceſſorie, præſertim in Bulla Cœnæ, & alijs iuribus, quia quod alicui prohibetur vna via, ad id non debet admitti per aliam; & quod directè prohibetur, non poteſt fieri indirectè, *l. Seius ff. ad legem* Falcid. Menoch. *lib.*4. *de præſumpt.q.* 189. *num.* 82. Surd. *deciſ.*21. *num.*4.

Quæres 35. An emphiteuſis Eccleſiaſtica eius, qui in hæreſim incidit ſit ſubiecta fiſco? Vulgus vocat liuellum, quem quiſque ſuper ſuis bonis conſtituere poteſt, non ſolum Eccleſia, quæ ſua prædia dat ad meliorandum, ſed etiam perſona priuata. Non eſt difficultas de emphiteuſi nō tranſeunte ad extraneos, quia hęc nulla ratione confiſcatur, ex ratione adducta in pręcedenti quęſtione. Remanet difficultas ſuper emphiteuſi tranſeunte ad extraneos.

Reſp. Quamuis emphiteuſis intranſitiua non ſit ſubiecta fiſco quo ad dominium, confiſcatur tamen quo ad cōmoditatem, dum viuit emphiteuta, & fiſcus tenetur ſoluere penſionem domino directo. Molina *tom.*2. *diſp.*481. Farinac. *q.*25. *num.*58. ex illis Sanch. *lib.*2. *cap.* 19. *n.*21. Verum id eſt de liuello priuati, non autem Eccleſiæ, ſed eius fructus cum emphyteuti redeunt ad Eccleſiam habentem eius directum dominiū, neque enim, vt dictum fuit, iudex laicus ſe ingerit in bonis Eccleſiaſticis. In cōtrarium tamen ſunt alij apud dictum 126

Sanch.

Sanch. Emphiteuſis tranſitoria ad extra-
neos priuati tranſit in bona fiſci, qui in-
cipit eſſe dominij directi emphiteuta,
quia omnium bonorum, quę tranſeunt,
fiſcus eſt capax. Ita Molina *tom. 2. diſp.*
481. *concl.* 1. Vaſq. 1. 2. *q.* 96. *art.* 5. *diſp.*
169. *cap.* 3. *num.* 25. cum illis & alijs
Sanch. *lib.* 2. *cap.* 19. *num.* 25. Eccleſiaſti-
ca verò non tranſit, quia conditio Ec-
cleſię deterioraretur, & hoc eſt priuile-
gium Eccleſiæ Authent. de alenat. es
emphiteus. §. 1. *Verſu. Si verò contigerit.*
Diaz *cap* 132. *num.* 4. Molina cit. *diſp.* 481
contra Sanchez *lib.* 2. *cap.* 19. *num.* 29. &
alios, quos ipſe citat.

127 *Quæres* 36. An bona clericorum ſint
ſubiecta fiſco? illorum bona ſunt primo,
patrimonialia, & aquiſita ex induſtria
perſonæ: ſecundo, aquiſita titulo officij
ſacerdotalis, pro miſſis, officijs, concio-
nibus, funeralibus, adminiſtratione Sa-
cramentorum. Tertiò, beneficia Ec-
cleſiaſtica. Quartò, fructus beneficio-
rum, aut quę intuitu Eccleſię illis do-
nantur, ſic diſtinguit Sanch. *lib.* 2. *c.* 20.
initio.

128 *Reſp.* Bona primi, & ſecundi generis
confiſcantur, quia ſunt tranſitoria etiã
ad extraneos, quibus clericus illa relin-
quere poteſt, *ex cap. Quia nos* 5. *de te-*
ſtam. neque prohibentur confiſcari. Ita
Couar. *lib.* 2. *Var. c* 9. *n.* 12. Sanch. *lib.* 2.
c. 20. *n.* 22. & 23. Farin. *q.* 190. *n.* 160. Sou.
lib. 3. *c.* 13. *n.* 5. & 6. Spectat autẽ confiſ-
catio ad iudicẽ Eccleſiaſticum, & bona
ad eius fiſcũ, Farin. *q.* 190. *n.* 158. Benefi-
129 cia, quę tertij generis bona ſunt, prohi-
bentur confiſcari, expreſsè *Clem.* 2. *de*
hæret. præſumentes id facere incurrunt
excommunicationem reſeruatam, do-
nec ſatisfecerint. Eam incurrunt Inqui-
ſitores, & eorum Commiſſarij, ſeu Vi-
carij eorum, & Vicarij Epiſcopi, ſeu Ca-
pituli, non autem ipſe Epiſcopus. Sanch.
lib. 2. *cap.* 20. *num.* 5. & 6. Farin. *q.* 190.
num. 162. Souſa *lib.* 3. *cap.* 13. *num.* 1. Be-
neficia igitur non confiſcantur, ſed ipſo
iure vacant, ex dictis *q.* 14. Confiſcan-
tes beneficia per ignorantiam modò
non ſit affectata, & craſſa excuſantur ab
excommunicatione, ex Tabien. Suar.
Sanch. & Farin. cit. Souſa *lib.* 3. *cap.* 13
num. 2.

Quarti generis bona de iure commu-
ni *cap. Excommunicamus* 14. §. *Damna-* 130
ti, de hæret. prohibentur confiſcari, ſed
applicanda ſunt Eccleſijs, à quibus cle-
rici ſtipendia acceperunt. Sed quoniã
de omnibus aquiſitis ex fructibus, & pe-
cunijs ſuorum beneficiorum clerici diſ-
ponere modò poſſunt, ideo cum non
dicantur bona Eccleſiæ, ſed clerici, con-
ſequenter ſubiecta ſunt fiſco Eccleſiaſti-
co. Ita doctoribus allegatis Farinac.
q. 190. *num.* 160.

Quæres 37. An hæreticus reconcilia-
tus recuperet bona ſibi confiſcata?

Reſp. Dominus fiſci non tenetur, ſed 131
ſolum ex gratia id facere poteſt, *cap. Ver-*
gentis 10. *de hæret.* ibi: *Nec ad eos bona eorũ*
reuertantur, niſi eis ad cor reuertentibus,
& abnegantibus hæreticorum conſortium
miſereri aliquis voluerit. Ita Gloſa *ver.*
miſereri, & ibi Anchar. Felin. Abbas, &
alij, Farin. *q.* 190. *num.* 144. Spontè cõ-
parenti nõ confiſcantur alijs citatis Ric-
ciull. *lib.* 5. *cap.* 42. *num.* 11. Relapſis nũ-
quam fit reſtitutio, Gloſ. *ver. Ad audien-*
tiam cap. Ad abolendam 9. *de hæret.* De-
cian. *lib.* 5. *crimin. cap.* 14. *num.* 2. Reſti-
tutio autem nunquam intelligitur fa-
cta niſi de illa fiat expreſſa mentio, ex
eodem Decian. *num.* 9. Ricciull. *lib.* 5.
cap. 4. in fine. Demum fiſcus habita
apprehenſione bonorum, & eis in con-
tractum deductis cum tertio, non ſolet
ea condonare hæretico pœnitenti, ideo
ſpem durat vſque ad ſententiam, poſt-
quam nullus auditur iuxta præcitatum
caput: *Ad abolendum.*

Quæres 38. An bona religioſi ſi hæ-
retici ſint ſubiecta fiſco?

Reſp. Nequaquam, quia ipſe nihil
proprij habet, ſed ſimplicem vſum facti, 132
ex c. 3. *de verb. ſignif. extrau. Ioan. XXII.*
Quare illorum proprietas, & vſus fru-
ctus ſpectat ad religionem. Ita Sanch.
lib. 2. *cap.* 20. *num.* 13. & 14. Souſa *lib.* 3.
cap. 13. *num.* 3. & 4. vbi dicit, confiſcã-
tes incurrere excommunicationem *Clem.*
2. *de hæret.* quæ excommunicat confiſ-
cantes bona Eccleſiarum indiſtinctè, ac

proinde ſiue in Eccleſiarum regula-
rium ſiue ſecularium.

Quæres 39. Quinam hæretici tradē-
di ſint curiæ ſeculari pro vltimo ſuppli-
cio?

133 *Reſp. Primò*, hæreticus relapſus ſine
vlla audientia *ex cap. Ad abolendum* 9.
de hæret. Secundò, hæreticus impœni-
tens ex eod. capite & dixi *cap.* 9. *q.* 30.
Tertiò, Dogmatiſta, & hæreſiarcha *ex
cap.* 9. *q.* 27. *Quartò*, non ſacerdos cele-
brans. *Quintò*, non ſacerdos audiens cō-
feſſiones. *Sextò*, abutens Sacramento
altaris. *Septimò*, negans vnitatem, &
Trinitatem Dei. *Octauò*, negans con-
ceptionem Ieſu Chriſti de Spiritu ſan-
cto. *Nonò*, negans eiuſdem Virginita-
tem perpetuam. *Decimò*, negans mor-
tem Chriſti propter noſtram redemptio-
nem. Hęc ex doctoribus refert Farinac.
q. 193. *num.* 39. Ad hoc autem, vt quis
tradatur vltimo ſupplicio periniendus,
in eo verificandæ ſunt quinque condi-
tiones, quas recenſui *cap.* 9. *q.* 30. *n.* 110.
Si clericus tradēdus eſt, denudetur prius
omnibus beneficijs, officijs, & dignita-
tibus, & degradetur iuxta *cap. Abolendā*
9. *de hæret. & cap.* 1. *eod in* 6.

Quæres 40. Quibuſnam pœnis affi-
ciantur non tradendi curię ſeculari?

Reſp. Sequentibus, exilij, carceris, fu-
134 ſtigationis, pecuniæ, triremium, & alijs
corporalibus. De pœnis iuris ſufficien-
ter dictum ſupra, de quibus Farinac. *q.*
182. §. 3.

Quæres 41. An hęretici mortui, & eo-
rum fautores puniendi ſint, qui dum
viuerent, erant incogniti?

135 *Reſp. Primò*, carent Eccleſiaſtica ſe-
pultura ſupra *ſub q.* 17. *num*, 97. *Secundò*,
nullam cum Eccleſia communionem
habent, neque pro illis orandum eſt,
cap. Firmiſſimè 3. *cap. Sicut* 8. *de hęret.*
Tertiò, Epiſcopus inſtituens hæredem
hæreticum, aut paganum, etiam con-
ſanguineum, poſt mortem quoque de-
nunciandus eſt excommunicatus, *cap.
Si quis* 5. *eod. cap. ſeq.* extenditur ad om-
nes clericos dictū de Epiſcopo. *Quartò*.
Inquiſitores poſſunt compellere hære-
des fautorum hæreticorum, qui tamen
hæretici non erant, ad implendam pœ-
nitentiam iniunctam in bonis tempora-
libus, ſecus ſi mortui ſint, antequam
fuerit pœnitentia iniuncta, *cap. Accuſa-
tus* 8. *de hæret. in* 6. §. *Si verò, & ſeq.* §. *In
eo vero*, mortuus hęreticus talis declara-
ri poteſt, ad finem confiſcandi eius bo-
na. *Quintò*, *cap. Sanè profertur* §. 24. *q.* 2 136
dicitur, quod hæretici etiam poſt mor-
tem ſunt excommunicandi, ideſt, de-
clarandi incidiſſe in excommunicatio-
nem, vt nullus audeat pro ipſis orare,
vnde eorum corpora exhumanda ſunt,
ſi ſecerni poſſunt ab alijs cadaueribus,
& comburenda, aliter eius comburitur
ſtatua, id tamen faciendum non eſt, niſi
plenè probato delicto, ſicut probaretur,
ſi viuus eſſet condemnandus. *Sextò*, li-
cet morte crimina extinguantur *l. De-
functo ff. de iud. publ.* excipitur tamen
hęreſis crimen, de communi Sanctar.
cap. 27. *de hæreſi dub.* 1. *num.* 12. quod nū-
quàm pręſcribitur quoad duo, nimirum
quo ad damnandum eius nomē, & quo 137
ad comburēdam eius ſtatuā, Simanch.
de Catholic. inſtitut. tit. 18. *num.* 14. Graff.
part. 1. *lib.* 2. *cap.* 11. *num.* 12. Sanch. *lib.* 2
cap. 22. *n.* 42. Souſa *lib.* 2. *cap.* 50. *n.* 1. quid-
quid dicant nonnulli apud Dianā *par.* 4
tract. 7. *reſolut.* 28. §. *Sed reſtat.* Eorum 138
bona ſubiecta ſunt fiſco, contra quem
fit præſcriptio quadriginta annorum
per poſſeſſores bonorum hæretici dam-
nati, *cap. fin. de præſcript. in* 6. etiam
reſpectu fiſci laici, & hęc opinio magis
iuridica eſt, quam ſequuntur multi,
quos pro ſe citat Diana circa fidem di-
ctæ Reſolut.

Quæres 42. An Principes laici, vti Im-
perator, Reges, & alij hæretici ſubſint
prædictis pœnis, vel ſaltem eiſdem pu-
niri poſſint, & priuari ſuis dominijs, &
principatibus?

Reſp. Ligantur omnes excommuni- 139
catione Bullæ Cœnæ Domini, & alijs
ſpiritualibus pœnis, illa enim Bulla eſt
ampliſsima, & rigoroſiſsima nullum
genus perſonarum excipiens, hoc ipſo,
quod ſubijcit Reges, & Imperatores, ne-
que enim verus eſt Imperator, qui fidē
Catholicam, ad quam tuendam iura-

men-

mento ſe conſtringit, non defendit, Cōfiſcationi dominij, imperij, & honorum ipſo iure non ſubijcitur, quamquam id cenſeant nonnulli probabiliter, ob eminentiam ſuæ dignitatis, nihilominus à Papa omnibus priuari poteſt Imperator, & Reges, Sicut deponi poſſunt pro alijs delictis, iuxta probata *cap 5. n. 35, et 62.* Cæteri inferiores Principes indiſtincrè ſubdi pœnis colliguntur ex *cap. Ad abolendam, S. Statuimus, et cap. Excommunicamus, S. Moneantur, de hæret.* Cum his tamen cautè agendum, & cum magna circumſpectione, maximè potentibus, quia vis quandoque excæcat delinquētes, qui per alijs innocentiores eſſe contendunt, & putant magnum inferre crimen gloriæ ſuæ, ſi ſuos fateantur errores.

Quæres 43. An ſimpliciter ſuſpecti de hęreſi ſint excommunicati, irregulares, infames, priuati omnibus officijs, & gradibus, atque inhabiles ad quęcumque officia? Sermo eſt de ſuſpectis, non ex fautoria, de quibus ſuperius dictum fuit, ſed ex alijs delictis blaſphemiæ, ſolicitationis, poligamiæ, &c. de quibus initio.

Reſp. Suſpectus de hæreſi ſimpliciter,

140 & tertio modò pœnitentiatus in Sancto officio non religioſus, nullas incurrit de iure pœnas, præter infamiam facti, & iuris, ratio eſt, quia contra huiuſmodi in iuribus nulla pœna reperitur, vt probitum fuit *ſub num.62. 84. & 92.* Confirmatur id ex Decreto S.Congr. contra Religioſos allato infra *cap.27. q.14.* vbi pœnitentiati regulares in S. Officio cenſentur inhabiles ad omnes ſuæ religionis gradus, & officia, nulla autē fit mentio de habitis gradibus, & officijs, ergò eorum priuationem de iure non incurrunt, quamquam alioquin priuandi ſint, quia indecens eſt infamem remanere in officio. Quare Rector Eccleſiæ, ſuperior monaſterij, Definitor, & huiuſmodi officiales honoris remouēdi ſunt, Item Doctores, & alij collegiati excludēdi ſunt à collegio indigni enim ſunt ciuili, & collegiali conuerſatione aliorum.

Quæres 44. An huiuſmodi in S. Officio pœnitentiati poſſint Sacerdotes, & alij in ordinibus conſtituti miniſtrare, & promoueri ad ordines?

Reſp. Nequaquam, quia ſunt irregulares ex infamia facti, & iuris ex ſuperius adductis. Verum quidem eſt, quod diſpenſari poſſunt ſi ſunt religioſi, à ſuis ſuperioribus maioribus in ſuſpectis, & ſuſcipiendis, abſolutis pœnitentijs; vel poſt aliquale tempus, ſi vitæ eorum emendatio id ſuadeat, & neceſſitas miniſtrandi in Eccleſia. Immo peracta pœnitentia videtur ſublata infamia facti ex dictis *ſub num.68.*

CAP. DECIMVM III.

DE NEGANTIBVS VNITATEM, TRINITATEM, INCARNATIONEM DEI, ET VIRGINITATEM B. MARIÆ.

SVMMARIVM.

1 *Refertur Bulla Pontificia.*
2 *Quinque articuli principales.*
3 *Alij ſub illis contenti.*
4 *Negantes articulos acceſſorios non ſubduntur pœnis.*
5 *Subditur aſſerens B.M. cognitam fuiſſe à Ioſeph.*
6 *Virginitatis miraculum cognoſcitur ex partu.*
7 *Aſſerens B. M. habuiſſe alium maritum hæreticus eſt.*
8 *Ignorantia horum articulorum, vel Bullæ non excuſat.*
9 *Cardinales, Imperator, & Reges non ſubduntur huic Bullæ.*
10 *Bulla vbique obligat, licet impediatur eius publicatio.*
11 *In graue præiudicium fidei.*
12 *Priuilegia huius generis Papa non concedit.*
13 *Subuerſus, & relapſus idem.*

CAPVT

CAP. DECIMVM III.

DE NEGANTIBVS VNITATEM, TRINITATEM, INCARNATIONEM DEI, ET VIRGINITATEM B. MARIÆ.

PAVLVS Papa IV. edidit Bullam incip. *Cum quorumdam*, in ſubſtãtia incluſã in alia Clem. VIII. incip. *Dominici gregii* illius innouatiua, & extenſa apud Quaranta *ver. Heretici*, Bariolam in calce Flores Director. Inquiſit. Dianam ad finem *par.4.* cum alijs Bullis ſpectãtibus ad Tribunal S. Inquiſitionis; de ea agentes refert Doctores Farinac. *q.* 193. *num.* 39. Referam ex parte prout facit ad præſens negotium.

1 *Dominici gregis diuina prouidentia, &c. Qui nimirum aſſeruiſſent, dogmatizaſſent, vel credidiſſent, Deum Omnipotentem non eſſe Trinum in Perſonis, & incompoſita omnino, indiuiſaque vnitate ſubſtantiæ, & vnum vnamet ſimplici diuinitatis eſſentia: aut Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum non eſſe verum Deum eiuſdem ſubſtantiæ per omnia cum Patre, & Spiritu Sancto: aut eumdem ſecundum carnem non eſſe conceptum in vtero beatiſſimæ, ſemperque Virginis Mariæ de Spiritu Sancto, ſicut cæteros homines ex ſemine Ioſeph: aut eumdem Dominum, & Deum noſtrum Ieſum Chriſtum non ſubijſſe acerbiſſimam Crucis mortem, vt nos à peccatis, & ab æterna morte redimeret, & Patri ad vitam æternam reconciliaret: aut eamdem Beatam Virginem Mariam non eſſe veram Dei Matrem; nec perſtitiſſe ſemper in Virginitatis integritate, ante partum ſcilicet, in partu, & perpetuo poſt partum; pro ſubuerſis,*

uerſis. & relapſi in hæreſim haberi, & vt relapſi Curię ſeculari tradi, & per ipſam Curiam debitis pœnis in relapſos ſtatutis puniri poſſent, in omnibus, & per omnia perinde, ac ſi verè, & realiter relapſi eſſent, & eos relapſos eſſe conſtaret. Et infra Clemēs poſt illius approbationē ex motuproprio, certa Sciētia, & ex plenitudine poteſtatis ſubiungit ſequentia verba. *Supradictos omnes, & ſingulos, qui hactenus in ſimiles errores, aut eorum aliquem lapſi ſunt; aut in poſterum prolabentur, attenta dictorum errorum grauitate, & enormitate, cuiuſcumque dignitatis, gradus, ordinis, vel conditionis exiſtant, nulla illis etiam ignorantię ſupradictę conſtitutionis excuſatione ſuffragante; pro ſubuerſis, & relapſis in hæreſim haberi, et tamquam relapſos curiæ ſeculari tradi, et per eandem curiam debitis pœnis in relapſos ſtatutis puniri poſſe, auctoritate Apoſtolica tenore præſentium perpetuo ſtatuimus.*

Pro intelligentia huius Bullę nonnullæ quæſtiones de more proponendæ; & reſoluendæ ſunt.

Quæres Igitur primò, quinam, & quot ſint illi articuli, quos negantes tradendi ſunt curiæ ſeculari?

2 *Reſp.* Doctores ſupracitati initio enumerant quinque. Primus, eſt de Trinitate perſonarum in diuinis. Secundus, de Diuinitate Ieſu Chriſti. Tertius, de eiuſdem Cōceptione de Spiritu Sancto. Quartus, de eius morte pro noſtra redemptione. Quintus, de Maternitate, & perpetua Virginitate Beatæ Mariæ. Negātes igitur hos omnes articulos, aut vnum ex illis tradendi ſunt curiæ ſeculari.

Quæres 2. An negantes ſolum principales articulos tradendi ſint curiæ? An etiam negantes alios ſub illis contentos acceſſoriæ? Pro cuius difficultatis reſolutione.

3 Notandum eſt in ſupradicta Bulla non ſolum enumerari illos quinque principales articulos iam expreſſos, ſed etiam alios, qui prædictis, cum quibus habent connexionem, accedunt. Nam ſub primo de Vnitate, & Trinitate exprimuntur ſequentes. Deus eſt incompoſitus. Deus eſt ſubſtantia vna, & indiuiſa. Deus eſt ſubſtantia ſimplex, iſti igitur articuli comprehendunt ſub primo principali, quod ſcilicet: Deus eſt vnus, & trinus. Sub ſecundo de Diuinitate Ieſu Chriſti, qui eſt verus Deus, continetur quod eſt eiuſdem ſubſtantiæ cum Patre, & Spiritu Sancto. Sub tertio de Conceptione Ieſu Chriſti in Vtero Virginis de Spiritu Sancto, cōtinetur, quod non eſt ex ſemine Ioſeph conceptus. Sub quarto de morte Chriſti cōtinetur, quod fuit mors Crucis, quod mortuus eſt, vt nos redimeret à peccatis, & à morte æterna; atque vt nos reconciliaret Patri ad vitam æternam. Reliqui duo de Maternitate, & perpetuitate Virginitatis ambo ſunt principales articuli, cum illis nihil addatur. Quæſtio igitur eſt, an negans vnum ex illis articulis acceſſorium ſubijciatur pœnis huius bullæ; vt, ſi neget ſimplicitatem in Deo; ſi affirmet Ieſum conceptum fuiſſe ex ſemine Ioſeph?

Reſp. Negans vnum ex illis articulis acceſſorium non ſubiacet pœnis huius Bullæ, ratio eſt, quia per hoc non negat Vnitatem, Trinitatem, Incarnationem, Maternitatem, aut Virginitatem, qui articuli principaliter intenduntur à legiſlatore, vt illibati, & intacti remaneant, & ab omnibus credantur, propoſitis pœnis in dicta Bulla contra illos negantes. Confirmatur, quia pœna locum non habet, vbi non eſt violatio principalis, Gloſ. *fin. cap. Significantibus, de off. deleg.* per iura illi allegata. 4

Quæres 3. An credens B. M. fuiſſe quidem Virginem ante partum; & in partu, ſed poſt non, aſſerendo cognitam fuiſſe à Ioſeph viro ſuo ſubijciatur his pœnis.

Reſp. Affirmatiuè, quia articulus iſte principaliter conſiſtit in perpetuitate Virginitatis maximè ex partu, & poſt partum, non enim mirabile eſt puellam eſſe Virginem ante matrimonium, nam omes præſumuntur tales, cum opus ſit naturæ producere hominem Virginem; 5

neque

neque poſt contractum matrimonium non conſumatum, quia adhuc manet carnis integritas, ſed miraculorum in eo conſiſtit, quod puella virgo manens
6 concipiat, & parturiat, intacto manente clauſtro virginali, hoc fuit ſingulare priuilegium B.M. quæ etiam in partu, & poſt partum perpetuò virgo manſit, de fide tenendum. Vide Suar. *tom.2. de Incarnat. diſp. 5.* vbi late de Virginitate Beatæ Mariæ.

Quæres 4. An aſſerens Beatam Mariam præter Ioſeph habuiſſe alium maritum, cum quo tamen perpetuo ſeruauit virginitatem, ſicut cum Ioſeph, ſubijciatur pœnis huius Bullæ?

7 *Reſp.* Negatiuè, quia per hoc non negat Virginitatem perpetuam Beatæ Mariæ, ex ſuppoſitione, quod neutrum virum cognouit. Eſt verò hæreticus, quia nullum Sponſum; nullum virum habuit Beata Virgo præter Ioſeph, Matthæi *cap.1. num.18. 19. & 20.* Lucæ *c.1. num.27.* Vide D.Thomam *par. 3. q. 29. art.2.* ex quo iſte grauiſſimè, & ſine remiſſione vltimo ſupplicio venit puniendus, quia malitioſè, & artificioſè nimis detrahit integritati intactæ ſemper Virginis.

Quæres 5. An ignorantia horum articulorum fidei, & huius Bullæ excuſet negantem huiuſmodi articulos?

8 *Reſp.* Ignorantia illorum articulorũ, aut huius Bullæ, ſeu pœnarum in ea cõtentarum neminem excuſat. De ignorantia Bullæ, & Pœnarum eius, expreſsè dicitur in eadem Bulla, ibi: *Nulla illis etiam ignorantia ſupradictæ conſtitutionis excuſatione ſuffragante.* De ignorantia prædictorum articulorum conſtat, quia illi articuli ſunt ex primis, qui ab omnibus ſciri debent, cum ſolemnizentur publicè in omnibus Eccleſijs, & ſint principia noſtræ ſalutis, de quorum neceſſaria cognitione egi *c.1. q.24. & 25.* ita quod prædictorum ignorãtia ſit improbabilis, & culpabilis. Quare allegantes ignorãtiam ſiuè articulorum, ſiuè Bullæ, aut pœnarum in ea contentarum, merito audiendi non ſunt, ſed puniendi, quia illiorum ignorantia vitioſa eſt, & digna ſeuera correctine.

Quæres 6. An huic Bullæ ſubijciantur Cardinales, Imperatores, & Reges, qui in omnibus cenſentur excepti niſi exprimantur?

Reſp. Videntur excepti, quia non comprehenduntur ſub illis clauſulis. 9
Cuiuſcumque dignitatis, gradus, ordinis, vel conditionis exiſtant. Non ſufficientibus afficere tam eminentes perſonas. Quamquam alioquin, ſi iſti inciderent in tã graue ſcelus ſeuerius alijs caſtigandi eſſent, eo enim grauius aliorum peccarent, quo eorum gradus ſublimior, & excellentior eſt.

Quæres 7. An habeat hæc Bulla ſuum effectum in illis locis, vbi eius publicatio impeditur.

Reſp. Affirmatiuè, quia facta de more publicatione Romæ afficit omnes per 10
totum orbem, ac ſi ſingulis intimata fuiſſet, vt dicitur in Bulla iuxta ſequentia verba. *Factaque publicatione huiuſmodi, omnes, qui in Vrbe poſt menſem, qui verò extra eam, & citra montes, poſt quatuor menſes, & qui demum vltra montes fuerint, poſt decem menſes à die publicationis huiuſmodi computandos, perinde afficere, et arctare, ac ſi eorum cuilibet perſonaliter intimatæ fuiſſent.* Fuerunt autem datæ die 3. & publicatæ die 14. Februarij 1603. & ideo præfixum tempus reſpectu omnium nunc hoc anno 1645 iamdiu præterijt.

11 Quare in quibuſdam Monarchijs, & Rebus publicis, quæ plus alijs ſapere volunt, reus penarum huius Bullæ non poteſt allegare illius non receptionem ex omiſſa publicatione eius, quia Papa ſe declarat, poſt præfixum tempus, ita omnes afficere, & arctare, ac ſi ſingulis ipſamet Bulla fuiſſet publicata, & intimata. Neque allegatio priuilegij Pontificij, vt nullæ Bullæ, aut aliæ ordina- 12
tiones publicentur, Republica reſiſtente quidquid prodeſt, quia nullus Pontifex concedit, neque concedere poteſt priuilegium, quo ſanctæ fidei præiudicetur, & hæreſibus foueatur, vt accideret, ſi priui-

CAP. DECIMVM IV. DE LIBRIS PROHIBITIS.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia ius habet prohibendi libros prauos.*
2 *Papa prohibet libros.*
3 *Inquiſitor in ſuo territorio, 17. 19.*
4 *Laicus princeps primo non prohibet.*
5 *Comburendi ſunt libri prohibiti, 40.*
6 *Negantes poteſtatem prohibendi illos ſunt hæretici.*
7 *Comburendi non ſunt ante prohibitionẽ.*
8 *Cõbuſtio enim eſt executio ſententię. 9.*
9 *Combuſtio priuata non admittitur.*
10 *Eſt peccaminoſa.*
11 *Sine excommunicatione iuris.*
12 *Cum ea tamen Edictorum Inquiſitorũ.*
13 *Libri prohibiti, & ſuſpecti quomodo differunt.*
14 *Corrigere libros iam interdictos ſpectat ad ſuperiores.*
15 *Priuatus ſuum opus iam damnatum non corrigit.*
16 *Nomen auctoris à ſolo tribunali ſupremo damnatur.*
17 *Inquiſitoris munus eſt prohibere libros, 3. 19.*
18 *Prohibitio modo exercetur per ſupremũ tribunal.*
19 *Prohibitio Inquiſitoris afficit ſubditos tantum.*
20 *Regulares non prohibent libros.*
21 *Teſtamentum de libris prohibitis nullum eſt.*
22 *Inquiſitori arbitrarium eſt tradere fidem de receptis libris.*
23 *Licentia legendi illos raro eſſet concedenda, & niſi doctis.*
24 *Licentia hęc ſpectat ſolum ad ſupremũ tribunal.*
25 *Bulla Vrbani VIII. reuocantis omnes licentias.*
26 *Epiſcoporum.*
27 Quomodolibet *includit quãuis modo.*
28 *Clauſ.* Speciali nota, & mentione dignis. 38.
29 *Ex officio non habet Epiſcopus legere prohibita.*
30 *Gregorij Bulla non reuocabat licentias Epiſcoporum, & Inquiſitorum.*
31 *Inquiſitorum licentiæ generales reuocatæ.*
32 *Modo requiritur ſpecialis, aliàs non licentiant.*
33 *Bulla Cœnæ reuocat licentias legendi libros hæreticorum.*
34 *Regularibus ſublata priuilegia legendi.*
35 *Licentia, & priuilegium idem ſunt.*
36 Omnes, & ſinguli *etiam priuilegiata includit.*
37 Quibuſcumque perſonis *eaſdem includit.*
38 Speciali nota, & mentione dignis. *etiam Reges.* 28.
39 Pro expreſſis, & inſertis habentes.
40 *Comburendi libri tantum prohibiti.*
41 *Nullus caſus neceſſitatis videtur dari.*

42 Debeat *importat neceſſitatem.*

43 *Licentia quis vtitur extra locum concedentis.*

44 *Priuilegium perſonale ſequitur perſonā.*

45 *Priuilegium tantum valet quantum ſonat.*

46 *Prohibentur libri ex tribus cauſis.*

47 *Inquiſitor punit legentes libros prohibitos.*

48 *Suſpectus qualiter ſit legens, aut retinens.*

49 *Torquendus ne ſit?*

50 *Abiurat legens libros prohibitos.*

51 *Quibus pœnis afficiendi?*

52 *Religioſus non eſt ſemper iudicandus de vehementi ſuſpectus.*

53 *Denuntiandus legens, & retinens.*

54 *Legens illos peccat mortaliter.*

55 *Excommunicatio Bullæ Cœnæ contra legentes, &c.*

56 *Excommunicatio indicis, & Bullæ Pij IV.*

57 *Excommunicatio Bullæ tria requirit.*

58 Idem *repetit qualitates præcedentium.*

59 *Author libri non eſt neceſſè quod ſit damnatus.*

60 *Liber impreſſus, neque.*

61 *Scriptus legi poteſt.*

62 *Folium venit nomine libri licet non ſit de libro.*

63 *Folium item ſeparatum à libro.*

64 *Pars quælibet libri, licet in ea non ſit hæreſis.*

65 *Liber nondum damnatus.*

66 *Libri hæreticorum non continentes hæreſim legi poſſunt.*

67 *Scholia illorum parua ad Catholicum legi poſſunt.*

68 *Gentilium libri leguntur.*

69 *Origines, & Tertulliani.*

70 *Liber hæretici ex profeſſo debet agere de hæreſi.*

71 *Paruitas materiæ excuſat.*

72 *Retinens alienum librum incurrit.*

73 *Superior, & cuſtos librariæ incurrit.*

74 *Audiens lectionem excuſatur.*

75 *Legens non intelligens excuſatur.*

76 *Oculis percurrens incurrit.*

77 *Ignorantia craſſa excuſat.*

78 *Defendere librum hæreticum quis dicatur?*

CAPVT

CAP. DECIMVM IV.
DE LIBRIS PROHIBITIS.

1 CERTISSIMVM eſt in Eccleſia Dei eſſe poteſtatē prohibendi, & damandi libros cum ſuis auctoribus, qui tractant contra Catholicam religionem, & bonos mores; id quod antiquiſſimum eſt obſeruatum etiam tempore Apoſtolorum *cap.*19. Act. *num.*19. vnde & Conſtantinus Imperator ex Decreto Concilij Nicæni libros Arij iam in Cōcilio prohibitos comburi mandauit. Sed accedamus ad quæſtiones.

Quæres 1. Ad quos nam ſuperiores ſpectat prohibere libros, qui ſunt contra religionem Chriſtianam, & bonos mores?

2 *Reſp*. Spectat primò ad Summum Pontificem, deinde ab eo dependenter ad Sacram Inquiſitionem Romanā Vniuerſalem, deinde ad Epiſcopos, & Inquiſitores, demum etiam ad ſuperiores laicos ſpectat eiſdem prohibitis.iam per Eccleſiaſticam poteſtatem adijcere pœnas contra ſuos ſubditos retinentes, aut legentes libros prohibitos.

Totum id patet ex Concilio Tridentino *ſeſſ.* 18. *et ſeſſ.*25. de indice librorum, & in ipſo Indice, in quo fit mentio de poteſtate ſupradictorum Eccleſiaſticorum in corrigendis, & prohibendis libris. De Epiſcopis, & Inquiſitoribus ſæpius in dicto Indice, in Præfatione, §. *At verò*; Item in Regula 1.4.5.6.7.8. *et* 10.
vbi dicitur. *Liberum ſit Epiſcopis, aut In-* 3
quiſitoribus generalibus, ſecundum facultatem, quam habent, eos etiam libros, qui his regulis permitti videntur, prohibere, ſi hoc in ſuis Regnis, aut Prouincijs, vel Diœceſibus expedire iudicauerint. De
Principibus Catholicis habetur, *l. Damnato*, §. *Nec verò impios libros*, *C. de hæret.* 4
et l. Quicumque, §. *Nulli etiam*, *C. eod. ordinatur*, vt publicè comburantur. Vide Bellarm. *lib.*3. *de laicis*, *cap.*20. Ricciull.

lib. 5. *cap.* 21. *&* 22. Laica igitur pote-
ſtas directè, & immediatè libros hæreti-
corum, aut aliter ſuſpectorum de hæreſi
condemnare non poteſt, quia cauſas
hæreſis tractare ſpectat ſolum ad pote-
ſtatem Eccleſiaſticam, & nullatenus ad
laicam *ex cap. Vt Inquiſitionis* 18. *de*
hæret. in 6.

Quæres 2. An libri prohibiti combu-
rendi ſint ab Inquiſitoribus?

5 *Reſp.* Affirmatiuè, Tum quia, hære-
ticorum libri comparantur zizaniç cũ
ipſis hçreticis ex D. Auguſt. in quæſtion.
Euangel. ſuper *cap.* 13. Matthçi, ſed zi-
zania alligatur in faſciculos, & traditur
comburendum igni ex eodem *cap.* 13.
ergò & hæreticorum libri. Tum quia,
condemnare libros hæreticorum eſt il-
lorum vſum hominibus auferrè, ac pro-
inde tamquam inutiles abolendi ſunt
per ignem, qui comparari poſſunt vitis
ligno, quod ad nihil deſeruit, niſi ad eſ-
cam ignis, Ezechiel. *cap.* 15. *num.* 4.
Ioan. *cap.* 15. *num.* 6. eiuſdem palmiti,
qui à vite ſeparatus mittitur in ignem, ſ.
ſicut igitur lignum & palmes vitis, extra
ipſam vitem, & ab ea ſeparata nulli pro-
ſunt, ac proinde tamquam inutilia mer-
cedem ignis recipiunt, ita libri hæreti-
corum ſeiuncti à veritate fidei, quç vitis,
& vita hominis eſt, in eſcam ignis tra-
dendi ſunt, cum alium vſum non ha-
beant. Tum quia, libelli famoſi lacerã-
di ſunt, & comburendi, *l. Vn. C. de libell.*
famoſ. relata cap. fin. 5. *q.* 1. qui tantum
lædunt famam proximi, ergo à fortiori
libri hæreticorum, quibus hæretici co-
nantur deſtruere fidem Catholicam in
conuitium, & contumeliam diuinç ma-
ieſtatis. Tum quia, ita expreſsè habetur
in quadam Bulla Iulij III. regiſtrata à Pe-
gna, de qua Azor. *part.* 1. *lib.* 8. *cap.* 16.
q. 11. Ita præcitati cum alijs, quos citat
Farinac. *q.* 180. *num.* 40. Ricciull. *lib.* 5.
6 *c.* 21. *&* 22. Layman. *lib.* 2. *tr.* 1. *c.* 13. *fi-*
ne Suar. de fide *diſp.* 20. *ſect.* 2. vbi ait,
eſſe hçreticos negantes hanc poteſtatẽ
prohibendi, & comburendi libros per
Eccleſiam Catholicam. Hçc autem
poteſtas reſidet primum apud ſedem
Apoſtolicam, & eius Congregationem
ſuper hæreticam prauitatem, apud Cõ-
cilia tum generalia, tum prouincialia,
apud Epiſcopos, & Inquiſitores, quibus
omnibus ex officio incumbit cuſtodire,
& conſeruare ſanctam fidem intactam,
& illibatam à calumnijs hæreticorum,
hos corrigendo, & puniendo, illorumq.
errores, & hæreſes ſolidis rationibus cõ-
futando, & extirpando, atque illorum
libros tradendo igni. Verum quidem
eſt, quod libri hçreticorum de hçreſi tra- 7
ctantes ex profeſſo contra Catholicam
fidem ab Epiſcopis, & Inquiſitoribus
ſtatim non ſunt comburendi, ſed tranſ-
mittendi ad ſupremum tribunal, quod
de illis iudicium ferat de confutatione
errorum, vt hçreſibus reiectis per argu-
menta Catholica, vt poſſint deinde cõ-
buri. Combuſtio igitur facienda eſt,
poſt factum iudicium condemnationis,
ea enim eſt quaſi exequutio ſententiæ 8
cõdemnationis, ita quod inter vtrumq;
ue aliquod tẽporis ſpatium interueniat.

Quæres 3. An quis propria auctori-
tate poſſit comburere libros prohibi-
tos? Videtur, quod ſic. Tum quia, de
libellis famoſis ita dicitur *cap. fin.* 5. *q.* 1.
ibi: *Si verò eaſdem cartulas vel non ſta-*
tim corruperit, vel igne combuſerit, &c.
Tum quia *cap. Dura* 4. *de crim. falſi*
S. Adijciẽtes, ibi: *Quod ſi quis literas falſas*
ſe habere cognoſcit, itra viginti dies literas
illas aut deſtruat, aut reſignet. Ratio eſt,
quia æquæ ſatisfit fini prohibitionis &
abolitionis, nimirum, vt à nullo legan-
tur, ſed cedant in obliuionem, ſiue pro-
pria auctoritate, ſiue publica comburã-
tur, in vtroque enim caſu ſufficienter ad
nihilum rediguntur. Quibus non ob-
ſtantibus.

Reſp. Nullus poteſt propria auctori-
tate comburere libros prohibitos aliter
peccat, non tamen aliquam incurrit
iuris pœnam, ſed tantum excommu-
nicationem ab Inquiſitoribus poſitam.

Primum, quod nullus priuatim com- 9
burat illos, ſuadetur, Tum quia, adeſt
obligatio tradendi illos Inquiſitoribus
ex Bulla Iulij III. cit. in præcedenti quç-
ſtione; & ex illorum edictis, Tum quia,
huiuſmodi combuſtio eſt actus iudicia-

lis,

lis, & publicus, cũ, ſuperius dixi, ſit executio illatę ſẽtẽtię prohibitionis librorũ, cũ prohibeãtur in ordine ad abolitionẽ & concremationem, ergo id præſtandum eſt ex ordine ſuperioris, non propria auctoritate. Tum quia per priuatam auctoritatem comburens impedit ius Inquiſitoris inueſtigandi, cuiuſnam ſit liber, & apud quos antea fuerit. In-
9 quiſitor enim ex officio inuigilare debet ſuper huiuſmodi libros eorum auctores, & retentores, ne foueatur hęreſis, & hęretici. Tum quia, ſicut hęreticus deferendus eſt ad ſanctum tribunali, & non ſufficit correctio fraterna, vt dicam ſuo loco; ita pari ratione, non ſufficit priuata combuſtio quaſi quędã ſpecies correctionis, ſed liber deferendus eſt ad ſuperiorem. Confirmatur, quia liber acceſſorie ſe habet ad auctorem hæreticũ, ergo vterque deferendus eſt, acceſſoriũ enim ſequitur naturam ſui principalis. Tum quia, quandoque ſequeretur aliquem librum comburi ante prohibitionem. Ita docent Deltius *lib. 5. ſect.* 17 §. *Sunt autem tales libri*. Sanch. *lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 56. ex illis Farin. *q.* 180. *num.* 40. *fine*. Lazana *tom.* 4. *ver. libri num.* 16. Ricciull. *lib.* 5. *cap.* 24. Suar. de fide *diſp.* 20. *ſect.* 2. *num.* 23. Portel. *ver. libri n.* 13. In oppoſitum ſunt Zãchinus, Repertorium Inquiſit. Filliuc. cum alijs citatis à Diana *par.* 1. *tract.* 11. *Reſol.* 37.

10 Secundum, quod peccet, tradunt ſupradicti, quia agitur de inobedientia in re magni momenti, ideo abſtinendum ab huiuſmodi combuſtione. Confirmatur ex edictis Inquiſitorum, qui præcipiunt, conſignandos eſſe huiuſmodi libros officio Inquiſitionis.

11 Tertium, quod non incurrat excommunicationem iuris, probatur, quia in eam excommunicationem incurrunt ſolum retinentes, aut legentes libros prohibitos, vt dicemus infra *q.* 25. ſed comburens ex hoc actu non legit, neq; retinet, immo ponit obſtaculum lectioni, & retentioni, hoc ipſo, quod librum comburit. Ita Sanch. *lib.* 2. *c.* 10. *n.* 56. Portel *ver. libri prohibiti num.* 13. Suar. de fide *diſp.* 20. *ſect.* 2. *num.* 22. Lazana *tom.* 4. *ver. Libri num.* 24. Carena *part.* 2. *tit.* 10. *num.* 58.

Quartum, quod comburens librum prohibitum incurrat excommunicationem latam ab Inquiſitore in ſuo edicto, 12
probatur, quia in edictis Inquiſitorum, quæ hodie vnius ſunt formæ, imponitur obligatio quibuſcumque deferendi hos libros Inquiſitoribus intra præfixum tempus ſub pœna excommunicationis, de qua dictum alibi in hoc opere; ſed illos ſponte comburens intendit non deferre illos ad ſanctum officium; ergo vti inobediens hanc cenſuram incurrit. Confirmatur, quia ante combuſtionem habet obligationem conſignandi libros, quos vult comburere, ergo poſitum huiuſmodi impedimentum tradendi per combuſtionem non tollit prœcedentem inobedientiam contractam antecedentem ad combuſtionem, eo quod libros non conſignauit cum poterat.

Allata in contrarium nõ vrgent, quia in illis locis id exprimitur, vt propria voluntate illæ ſcripturæ poſſint lacerari, non ſic libri hæreſum, obſtante in contrarium prædicta Bulla Iulij III, & edictis Inquiſitorum, in quibus mandatur illorum conſignatio; quod ſuadetur ex allatis rationibus in probatione partis primæ; præterquamquod libelli famoſi ſunt contra perſonas priuatas, aut ſaltẽ reſpiciunt priuatum, libri vero prohibiti ſemper ſunt in præiudicium vniuerſalis Eccleſiæ Catholicæ, ideo in iſtis cautius procedendum eſt, quare eorum combuſtio ſpectat ad ſuperiores, non ad priuatos.

Quæres 4. An, & quæ differentia ſit inter libros prohibitos, & ſuſpenſos? In iure, neque in indice librorum prohibitorum, aut eius regulis, ne verbum quidem inuenio huius vocis, *Suſpenſio*, ſed tantum vſus eſt verborum *Prohibere*, & *Damnare*. Nihilominus apud ſacram Congregationem Indicis librorum prohibitorum modo eſt in vſu ea differentia, vt videre eſt in poſtremo Indice Romæ, & alibi excuſſo.

Reſp. Differunt in eo, quod libri, qui 13
prohibentur, nullatenus permittuntur,

ſed

ſed omnino abolentur, & quod illi vel ſint compoſiti ab hæreticis formalibus Chriſtianæ religionis inimicis capitalibus; ac proinde eorum damnato Auctore ſimpliciter damnantur, & intelliguntur omnino prohibita, & damnata eorum opera, ſcripta, & libri, *cap. 1. diſt. 16 cap. Fraternitas 2. de hæret.* vel quia fere ex omni parte continent errores contra fidem, & bonos mores, ita quod in eis nihil boni inueniatur, quod correctione ſit dignum, ideo ſimpliciter, & omninò abolentur, immo & ſi aliquid etiam notabile continerent, damnantur ob periculum fidelium, & in deteſtationem auctoris hęretici, qui nulla memoria dignus eſt. Libri vero ſuſpenſi ſunt illorum auctorum, qui formaliter non ſunt hęretici, nihilominus ſunt ſuſpecti propter aliquas propoſitiones falſas, aut cōtra fidem, aut bonos mores, ſed quia ex maiori parte continent ſanam doctrinam, & ſint in hoc vtiles, non prohibentur, ſed ſuſpenduntur, nec permittuntur, donec corrigantur. Exemplum ſit in Hiſtoria Bernardini Corij Mediol. quę fuit ſuſpenſa die 16. Martij 1621. eo quod in ea nonnulli errores lapſi erant, ſed quia valde vtilis eſt fidelibus ideò non fuit abolita, ſed permiſſa ex correctione. Quandoque liber ſuſpenditur, donec corrigatur ab Auctore, quod ſi non præſtiterit infra præfixum tempus, ſuſpenſio tranſit in prohibitionem. Habes exemplum in quodam Diſputatione de Cœlo Cæſaris Cremonini Genuēſis in ſcola Patauina Philoſophi primæ ſedis, quæ Diſputatio ſuſpenſa fuit, quouſque ab Auctore corrigeretur infra annum à die 18. Ianuar. 1622. quod ſi non faceret, ex nunc pro tunc prohibuit, & declarauit prohibitam abſque alia declaratione; & anno ſequēti 1623. die 5. Iulij S. Cong. declarauit illam eſſe prohibitam omnino, abſque vlla limitatione, & reſtitatione, quia Auctor illam non expurgauerat. Ita ergo noſtris temporibus procedunt Eminentiſſimi Patres in libris interdicendis. Quo ad pœnas incurrendas puto nullum eſſe diſcrimen, cum per vtrumque modū interdicendi ſiue prohibitionis, ſiue ſuſpenſionis auferatur ius legendi, aut retinendi librum cuique illud habenti.

Quæres 6. An quilibet proprium librum tam quo ad compoſitionem, quam quo ad poſſeſſionem corrigere poſſit? an vero pro correctione adeundus ſit Inquiſitor?

14 *Reſp.* Quamuis quilibet proprium errorem non ſolum poſſit ſed etiam teneatur corrigere, & emendare, *cap. Quod quis commiſſit 3. 35. q. 9. cap. 19. de off. in fine*, vbi Gloſa *ver. Per ſeipſum, refert illam Imperatoris ſententiam. Non erubeſcimus corrigere, qua prius diximus*. Et laudabilius eſt emendare factum, quam illud adinuenire; nihilominus proprios libros, aut alienos iam prohibitos, aut ſuſpenſos corrigere, & emendare non poteſt propria auctoritate, ſed libros omnino deferre debet ad ſuperiorem, & Inquiſitores, quibus ex officio incūbit correctio iuxta ordinationem factā in ſancto Tribunali Romano, aut quā ipſi iudicauerint, ſi nondum aliquid in ſupremo tribunali diſpoſitum fuerit.

Quod libros corrigere ſpecret ad Epiſcopos, aut Inquiſitores ſæpius dicitur in Regulis Indicis, & id ratio ſuadet, quia ad ipſos ſpectat defendere Catholicam fidem, & conſeruare illam inuiolatatam ab omni errore, & hęretica prauitate; cum autem per libros errores contra fidem continentes maximè violetur fide Catholica, ideo Inquitorum, & Epiſcoporum partes erunt per ſe, vel ſuos Theologos libros ſuſpectos de huiuſmodi erroribus expurgare, & emendare.

15 Priuatus vero librum à ſe compoſitum ante condemnationem corrigere debet ſine dubio, quia, vt ſupra dixi, quilibet ſuum errorem emendare tenetur, maxime quando tendit in perniciem reipublicæ; poſt vero non poteſt ex eo, quod omnes libros huiuſmodi, quos apud ſe habet, conſignare incontinenti debet Inquiſitori, niſi eidem ſpeſpecialiter demandetur correctio. Quod à fortiori dicitur de alijs ſuſpenſos libros

ha-

habentibus, licet formam emendationis
legitimæ habeant ab amico. Probatur
autem id. Tum quia, emendatio libri
ſuſpenſi eſt actus publicus, & executio
ſententiæ ſuſpenſionis, ac proinde actus
iudicialis, conſequenter à perſonis pu-
blicis tantum præſtandus. Tum quia,
illi omnino conſignandi ſunt Inquitori
ſiue damnati, ſiue ſuſpenſi, & correctio-
ne indigentes, ex Bulla Iulij III. Et ita
alijs allegatis docet Lezana *tom. 4. ver.
Libri num. 16.*

Queres 6. Ad quos ſpectet damnare
Auctorem? Et eo damnato, an omnia
eius opera intelligantur damnata?

16 *Reſp.* Ad ſupremum Tribunal Ro-
manum ſpectat damnare nomen Au-
ctoris hæretici formalis conuicti, vel cõ-
feſſi, & non aliorum de hæreſi ſuſpecto-
rum. *cap. 2. de ſumma Trinit. cap. Fra-
ternitatis 4. de hæret. cap. Maiores 2. 24.
q. 1.* ex quibus locis deducitur clare,
aliquo Auctore vti hæretico formali cõ-
demnato, conſeri etiam condemnata
eius opera; non verò è contra ſi damna-
tur, & prohibentur alicuius doctoris o-
pera, cenſetur condemnatus operis pro-
hibiti Auctor; ita colligitur ex citatis
iuribus. Ratio autem id ſuadet. Tum
quia, ſicut non poſſumus communicare
perſonæ hæreticæ ita neque eius mali-
gnis operibus *epiſt. 2. Ioan. num.* 11. Tũ
quia, Auctor ſpectatur, & eſt principale,
opus vero ab eo elaboratum eſt minus
principale, & illi acceſſorium; ſed acceſ-
ſorium ſequitur principale, nõ hoc illud
ex vulgatis iuribus, ergo deſtructo prin-
cipali deſtruitur etiam acceſſorium, cõ-
ſequenter damnato auctore, qui eſt
principalis, cenſentur damnata eius
opera, quæ ſunt quid minus principale,
& acceſſorium.

Quæres 7. An ſicut ex præcedẽti que-
ſtione condemnare Auctorem ſpectat
tantum ad ſupræmum Tribunal, quo
nomine venit Papa Concilium Gene-
rale, & Sacra Congreg. EE. Card. ſuper
hæreticam prauitatem, aut ſuper Re-
gulas Indicis ita etiam condemnare,
prohibere, & ſuſpendere libros ad illud
tantum pertineat, & non alios?

Reſp. Id munus damnandi, ſeu pro- 17
hibendi, aut ſuſpendendi libros extra
vrbem ſpectat etiam ad Epiſcopum, ſeu
ad Inquiſitorem. Prælati regularium
hoc ius non habent. Illud patet ex Re-
gula X. Indicis illis verbis. *Liberum ſit
Epiſcopis, aut Inquiſitoribus Generalibus
ſecundum facultatem, quam habent, eos
etiam libros, qui his Regulis permitti vi-
dentur, prohibere, ſi hoc in ſuis Regnis,
aut Prouincijs, vel Diœceſibus expedi-
re iudicauerint.* Hoc decretum in eis
ſupponit hanc facultatem, & loquitur
tantum de Inquiſitoribus Generalibus,
ergo alij vti Commiſſarij, & Vicarij id
præſtare non poterunt. Si illis eſt libe-
rum prohibere libros ex Regulis Indicis
permiſſos, eiſdem etiam conceſſum erit
prohibere, & ad ſe reuocare illos libros
qui vbicumque excuſſi ſunt cum ap-
probatione, ſi continent errores, & falſas
propoſitiones contra fidem, & mores.
Verum quidem eſt, quod modò ſolem- 18
nis, & formalis prohibitio librorũ exerci-
tur tantum à ſupremo Tribunali Sancti
officij, aut Sac. Reg. Indicis, vt ex praxi
conſtat. Vnde probatio Inquiſitorum
erit potius quædam præparatio, & diſ-
poſitio in ordine ad dicta tribunalia,
edocta de neceſſitate prohibendi li-
bros Catholicæ fidei, & bonis moribus
contrarios. Huiuſmodi diœceſana pro-
hibitio, & localis afficit tantum ſubdi-
tos Epiſcopi, aut Inquiſitoris prohiben-
tis; ſed quoniam libri merito, & de iure
prohibendi continent errores toti rei-
publicę Chriſtianę pernicioſos, ideo for-
malis, & ſolemnis prohibitio pro tota
Eccleſia tandem reſoluitur, & pertinet
ad Romanum tribunal, per quod libri
prohibiti ſimpliciter, & vbique, atque
reſpectu omnium abolentur. Ex dictis 19
deducitur Placentinum legentem librũ
prohibtum per Inquiſitorem Parmen-
ſem, non incurrere pœnas inflictas cõ-
tra legentes libros prohibitos, quia, reſ-
pectu Placentini liber non dicitur pro-
hibitus.

Regularibus hæc poteſtas libros pro-
hibendi conceſſa non reperitur, ideò nõ 20
cenſendi ſunt illam habere, cum id mu-
nus

nus illis ex officio non incumbat,ſed ipſi cum ſuis ſubditis in cauſis ſancti officij ſubiecti ſunt Inquiſitoribus, vt dicam ſuo loco.

Quæres 8. An habens licentiam legendi libros prohibitos, vel aliter illos apud ſe habens, de illis teſtari poſſit?

21 *Reſp.* Quouis modo habens libros prohibitos ſiuè ex licentia, ſiuè ſine illa de illis nullatenus teſtari poteſt; neque hæres adire poteſt hæreditatem faciendo ſuos libros prohibitos, ſed omnino illos conſignare debet Inquiſitoribus, ita quod illos transferre non poteſt ad locum, vbi eorum vſus permittitur. Ratio eſt,quia licet quiſque habeat ius faciendi teſtamentum, niſi prohibeatur, quia edictum de teſtamentis eſt prohibitorium, ita quod quilibet admittitur ad teſtamenti factionem niſi prohibeatur, Panor. *in Rubr. de teſtam.* ac proindè cū habens libros prohibitos ex hoc non prohibeatur teſtari ſimpliciter, interdicitur tamen ex parte rei relinquendæ; quia non eſt dominus librorum prohibitorum, quos apud ſe habeat etiam cū licentia, per quam illi dicitur conceſſus ſimplex vſus lectionis librorum, & hoc non abſolutè, ſed ad determinatum tēpus triennij, ex ſtilo Curiæ Romanæ; prohibitio ſiquidem hunc habet effectum, vt dominium tam directum, quā vtile transferat apud Officium Sanctæ Inquiſitionis, quæ illius incipit eſſe domina, & patrona, ceſſante in habente quouis dominio, & iure vtendi, ergo de illis nullatenus diſponere poteſt, conſequenter hæres inaniter inſtitutus nullatenus adire poteſt hæreditatem libros faciendo ſuos. Confirmatur, quia habens huiuſmodi libros comparatur religioſo profeſſo, in eo, quod ſicut religioſus teſtari, & diſponere non poteſt de rebus, quæ ex licentia ſuperioris ſui haber, *cap. Quia ingredientibus* 19. *quæſt.* 3. Auth. Ingreſſi, C. *de Sacroſ. Eccleſ.* vbi reddirur ratio, quia profeſſus nihil proprij habet; ita neque de libris prohibitis de licentia habitis quis teſtari poteſt, eo quod nihil proprij ſuper illos haber.

Quæres 9. An Inquiſitor, cui conſignati fuerūt libri prohibiti, teneatur exhibere Chirographum de libris conſignatis petenti?

22 *Reſp.* Id eſt liberum Inquiſitori, quia cum librarius nullum ius ſuper illos habeat, nullo iure cogitur Inquiſitor dare Chirographum. Confirmatur, quia Inquiſitor nullam rationem reddere tenetur in futurum de libris receptis, cum per prohibitionem dicantur aboliti. Nec obſtat, quod librarius poteſt petere licētiam legendi, & retinendi illos libros, ac proindè in eo caſu Inquiſitor receptos libros reſtituere debet. Quia id tantum arguit librorum reſtitutionem, non obligationem Chirographi. Quod ſi interim ab Inquiſitore fieret ſolemnis combuſtio librorum, nulla eſſet facienda reſtitutio ſimilium librorum loco combuſtorum, quia erat dominus, & ius habebat illos comburendi. Benè tamen faceret ex vrbanitate tradendi fidem de libris receptis.

23 *Quæres* 10. Ad quoſnam ſpectat cōcedere licentiam legendi libros prohibitos, ſeu ſuſpenſos? Certè huiuſmodi licentia non videtur expedire niſi viris doctis eo fine, vt confutent errores hæreticorum, fruſtra ergo conceduntur ſine hoc fine. Libri obſceni nullatenus eſſent concedendi, ſi enim prohibentur, ne boni mores corrumpantur, adiecta licentia vim corruptionis auferre non poteſt, ergò licentia in conſequentiam eſt occaſio eius mali, cuius poterat eſſe cauſa liber ante prohibitionem.

24 *Reſp.* Nunc ſpectat tantum ad Congregationem S. Officij, aut ad alios per Papam ſpecialiter deputatos. Vt dicitur in duabus Bullis Gregor. XV. & Vrbani VIII. eiuſdem tenoris ſequentis.

25 *Apoſtolatus Officium....... Quapropter cum librorum prohibitorum lectio magno ſinceræ fidei cultoribus detrimento eſſe noſcatur; & ſicut accepimus; nimis exceſſiua ſit, huiuſmodi libros legendi licentiarum copia: Nos, vt huic malo mature occurratur, & in poſterum quam cautiſſimè licentiæ huiuſmodi concedantur, quantum cum Domino poſſumus, prouidere volentes, motuproprio, & ex certa ſcientia, & matu-*

& matura deliberatione noſtris, deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, omnes, & ſingulas licentias legendi, & habendi libros quoſcumque ob hæreſim, vel falſi dogmatis ſuſpicionem, ſeu per conſtitutiones Apoſtolicas, etiam ratione Aſtrologiæ iudiciariæ, vel alias quomodolibet prohibitos, quibuſcumque perſonis, laicis, & Eccleſiaſticis, tã ſecularibus, quam regularibus, cuiuſcumque ordinis, Societatis, & inſtituti exiſtentibus, ac quacumque dignitate etiam Eccleſiaſtica fulgentibus, cuiuſcumque ſtatus, gradus, conditionis qualitatis, & præeminentię, etiam ſpeciali nota, et mentione dignis; ac per literas Apoſtolicas ad tempus, ſeu ad vitam, et aliter quomodocumque ex quacumque cauſa, tam in forma, quam aliter quomodocumque à prędeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus, ſeu à quibuſcumque alijs à nobis, vel ab eis facultatem, et auctoritatem habentibus, nõn tamen à nobis metipſis per literas Apoſtolicas, etiam in forma Breuis, ſeu Chirographum manu noſtra ſignatum, conceſſas, earum tenores præſentibus pro expreſſis, et inſertis habentes, hac noſtra perpetuo valitura conſtitutione, reuocamus, caſſamus, et annullamus, ac pro reuocatis, caſſis, et annullatis haberi, nullique ſuffragari. Quinimmò libros per licentias huiuſmodi permiſſos legentes, aut habentes, pœnas in Sacris Canonibus, Conſtitutionibus Apoſtolicis, et Indicibus librorum prohibitorum contentas incurrere volumus, et declaramus.

Decernentes, vt præſentes literæ poſtquã in valuis, etc. affixæ fuerint, infra duos citra montes, vltra verò montes infra quatuor menſes ex tunc proximos, omnes, et ſingulos, ad quos ſpectat, arctent, et afficiant, perindè ac ſi vnicuique perſonaliter intimatæ fuiſſent; quodque dictis duobus, et reſpectiuè quatuor menſibus durantibus, ij, qui libros prohibitos habuerint, eos ad Epiſcopum, ſeu Inquiſitorem, qui illos quãtocius comburere debeat, deferre; quique aliquos ſimiles libros prohibitos habere ſciuerint, eos denuntiare teneantur; neque de catero ſimiles licentiæ, niſi à Congregatione Sancti officij, dum ſingulis hebdomadis coram nobis habetur, vel ab alijs per nos etiam in eadem Congregatione ſpecialiter deputandis concedantur, etc. Datum ſub die 2. Aprilis 1631.

Hæc eſt Bulla Vrbani VIII. quæ in aliquo diſcrepat ab alia fere ſimili Gregorij XV. in qua deeſt illa clauſula. *Seu per conſtitutiones Apoſtolicas etiam ratione Aſtrologię iudiciariæ*. Item hæc alia deeſt. *Laicis, vel Eccleſiaſticis tam ſecularibus, quam regularibus cuiuſcumque ordinis, Societatis, et Inſtituti exiſtentibus, ac quacumque dignitate, etiam Eccleſiaſtica fulgentibus cuiuſcumque ſtatus, gradus, conditionis, qualitatis, et pręeminentiæ, etiam ſpeciali nota, et mentione dignis, ac per literas Apoſtolicas*. In reliquis fere conueniunt. Vide illam Gregorij apud Bariolam in Floribus Inquiſit. poſt illius nonnulla conſilia.

Nonnullę difficultates emergunt ex hac Bulla explicandæ, & reſoluendæ 26 per ordinem in ſequentibus quæſtionibus.

Quæres 1. An per hanc Bullam Epiſcopis ſublata fuerit licentia habendi, & legendi libros prohibitos, ſeu ſuſpenſos, & facultas licentiandi alios ad habendũ, & legendum libros huiuſmodi, ſi quam antea habebant? Epiſcopum poſſe legere libros prohibitos, & alijs licentiam dare videtur colligi ex Regulis Indicis, in quibus ad inuicem comparãtur Epiſcopi, & Inquiſitores, Arnaldus Albert. *de hæret. q.28. à num. 6.* docet Epiſcopũ habere, & legere poſſe huiuſmodi libros, quem citat Farin. *q.180. num. 43.* Quibus non obſtantibus. Vide Dianam, *par.4. tract. 8. reſol.46.*

Reſp. Nunc Epiſcopi nullos libros prohibitos, aut ſuſpenſos quomodolibet, apud ſe retinere, vel legere, aut alijs facultatem habendi, aut legendi dare poſſunt, vt apertè colligitur ex recitata Bulla Vrbani, ibi: *Quomodolibet prohibitos*: Loquendo de libris, verbum, *Quomodolibet*, includit quemuis modum 27 prohibitionis, & quemlibet librum prohibitum, arg. Gloſ. *ver. eod. Clem.2. de ſent. excom.* Flamin. *de Reſign. lib.9. q.25. num.4.*

num.4. De Epiſcopis, ibidem. *Quibuſcumque perſonis laicis, et Eccleſiaſticis, quacumque dignitate, etiam Eccleſiaſtica fulgentibus, etiam ſpeciali nota, & mentione dignis.* Sub iſtis enim clauſulis ſufficienter ſubintelliguntur Epiſcopi, nam ſub hac clauſula: *Cuiuſcumque dignitatis, et preeminentia, conditionis, aut ſtatus, etc.* expreſſa in *cap. Quamuis de officio ordin. in* 6. comprehenduntur. Quęuis perſonæ, quæ aliàs minime comprehenderentur, vt ſuper dictum *cap. docent* Archid. Ioan. Andr. Gemin. Franc. & alij, à fortiori Epiſcopus comprehenditur in noſtra, quæ eſt amplior, & efficacior. Quod ſi quis dicat præcitatam Bullam Vrbani reuocare præcisè licentias legendi libros prohibitos; Epiſcopus verò non indiget licentia huiuſmodi, quia ex officio illos legit ad confutandos errores, & alijs facultatem facere poteſt ex officio, nam licentia non eſt neceſſaria in ijs, quæ aliàs de ſe, & de iure ſunt conceſſa Graff. *tom.* 1. *conſil.* 8.

28

29 *de voto num.*6. Reſpondeo nullo iure probari Epiſcopum ex officio poſſe legere libros prohibitos, tenetur quidem ex officio expurgare libros nondum prohibitos, nam prohibiti ſufficienter purgãtur per ignem, is enim debet eſſe executor prohibitionis, atque etiam procurare, ne quis apud ſe illos retineat, aut legat; quæ præſtare poteſt ſine illorum lectione, aut retentione, cum in Bulla dicatur, vt ſtatim comburantur. Dixi ex Bulla Vrbani felicis recordationis, quia ſi inſpiciamus aliam Gregorij felicis pariter memoriæ, non ita hęc arctat, quia abeſt ea efficax clauſula, ideo antea

30 probabiliter ſuſtineri poterat Epiſcopum non cõprehendi ſub Bulla Gregorij, ſicut modò cõprehenditur ſub Bulla Vrbani.

Queres 12. An Inquiſitores modò poſſint legere libros prohibitos, & alios ad legendum licentiare?

Reſp. Qui habent ſpecialem licentiã

31 à Sacra Cõgregatione illos legendi, poſſunt illos legere, quia ſublata illis non fuit per dictam Bullam, prout reſpon. sũ Inquiſitori Genuenſi 13. Martij 1633. Carena *par.* 2. *tit.* 10. *num.* 15. ad verbum refert. Non tamen poſſunt per eam alios licentiare, niſi id exprimatur in gratia facta, quia aliud eſt habere licentiam legendi libros prohibitos, aliud eſt licentiare alios ad legendum illos, ex diuerſis autem non infertur maximè in odioſis.

Qui verò hanc ſpecialem licentiam non habent, ſe tueri non poſſunt antiquis licentijs, aut priuilegijs aliorum Inquiſitorum, cum hæc omnino reuocata ſint per præſentem Bullam, quæ eſt multum efficax; & id confirmatur ex probaris contra Epiſcopos, quibus ſi facultas per Bullam prædictam ſublata fuit, à fortiori ipſis Inquiſitoribus, cum pari paſſu in hoc officio Sanctę Inquiſitionis concurrant, immò potior ratio habeatur Epiſcoporum, qui in officio ſunt antiquiores, & videntur de iure communi procedere, ſi ergò Epiſcopis facultas hæc fuit ſublata, à fortiori Inquiſitoribus. Deinde ex præſcripto Bullæ libri Inquiſitores delati comburendi ſunt per ipſos inquiſitores, ergo fruſtrarur illorum licentia. Ita Sanch. *lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 46. Azor. Barboſa, quos pro ſe allegat Lezana *tom.* 4. *ver. libri num.* 28. aſſerentes non poſſe legere, neque licentiare alios ad legendum, hoc ſecundum concedit Nald. *ver. libri num.* 10. primum verò negat ex Bulla Cœnæ *num.* 11. aſſerens poſſe legere, non obſtante Bulla Cœnę, & Vrbani in præcitato loco, alios refert Farin. *q.* 180. *num.* 43. ſed omnes iſti cum Farin. ſcripſerunt ante Bullam Vrbani, & parui illorũ aduertęrũt ad Bullã Cœnę Domini. Patet igitur ex Bulla Vrbani Inquiſitores modò habentes perſonalẽ licentiam licet datam ante Bullam poſſe legere libros prohibitos, nullatenus autem ſi illa careant. 32

Difficultas eſt non leuis ſuper libros prohibitos in Bulla Cœnæ Domini illis verbis. *Ac eorumdem libros hæreſim continentes, vel de religione tractantes, ſine auctoritate noſtra, et Sedis Apoſtolicæ ſcienter legentes, aut retinentes, etc.* An ſub hac prohibitione comprehendantur Cardinales, Epiſcopi, Regulares, & Inquiſi-

quiſitores? Difficultas hæc tractari poteſt dupliciter, primo ſimpliciter in ordine ad Bullam Cœnæ, an per hanc ſit derogatum omnibus licentijs iam conceſſis? ſecundò, an licentiæ, quæ de recenti conceduntur includant facultatem legendi quoſcumque libros prohibitos, etiam illos, qui tractant de religione, vel hæreſim continent, ſecundum Bullam?

33 Primò, reſpondetur, licentias conceſſas antiquitus non ſolum fuiſſe ſublatas per Iuliũ III. Paulũ IV. Piũ IV. ex Sanch. *lib.2. cap.10. num.45.* ex illo Carena, alios citans *tit.10. par.2. num.11.* ſed ſingulis annis auferri, & reuocari per ipſamet Bullam Cœnę Domini, hoc ipſo, quod excommunicat omnes legentes illos libros ſine licentia Papæ, aut Sedis Apoſtolicæ, & includuntur ſupradicti omnes.

Secundò, puto ſub licentijs, quæ à Sede Apoſtolica conceduntur, legendi libros prohibitos, nõ comprehendi illos, de quibus in Bulla, nimirum continentes hæreſim, vel de religione tractantes, niſi derogetur in hoc Bullæ, aut exprimantur in indiuiduo libri, ratio eſt, quia in nullo Papa præſumitur velle derogare dictæ Bullæ, niſi de illa expreſſam mentionem faciat, ſaltem per ęquiualentiam nominationis libri. Quare cum S. Congregatio, quæ illas ſolet concedere, non ſit Papa, neque Sedes Apoſtolica, non cenſetur licentias à ſe in genere datas extendere ad libros continentes hæreſim, aut de religione tractantes, præſertim cum id facere non poſſit, niſi Papa annuente. Faciunt quæ habet Sanch. *lib.2. cap.10. num.44.* dum dicit Collegium Cardinalium non poſſe concedere hanc facultatem. Nec obſtat quod in Bulla Vrbani dicatur: *Neque de cętero ſimiles licentiæ, niſi à Congregatione S. Officij dum ſingulis hebdomadis coram nobis habetur, &c.* quia intelligitur de libris extra Bullam, nimirum, de non continentibus hæreſim, aut tractantibus de religionibus.

Quæres 13. An prælati Regularium modò poſſint legere libros prohibitos, & ſuis ſubditis concedere ad legendum? Olim habeant priuilegia Regulares omnes ſaltem per communicationem cum Ieſuitis, vt videre eſt, apud Portellum, *ver. Libri prohibiti, ſub certis limitationibus.*

Reſp. Regularibus omnibus, etiam Ieſuitis, quibus directè fuerant illa priuilegia conceſſa reuocata fuerunt per Bullam Vrbani, vt colligitur ex illis verbis: *Quam regularibus cuiuſcumque Ordinis, Societatis, & inſtituti exiſtentibus.....etiã ſpeciali nota, & expreſſione dignis.* Hæc clauſula non exprimitur in Bulla Gregorij XV. ergo ſignum eſt, Vrbanum voluiſſe omnino comprehendere Regulares, contra quos facit ea regula. Expreſſa nocent, non autem ſi taceantur, *l. Expreſſa 156. de reg. iur.* Nec obſtat, quod nulla mentio fiat de priuilegijs, ſed tantum de licentijs, quia ſub nomine licentiæ venit etiam priuilegiũ, licentia enim 34 nihil aliud eſt, quam facultas faciendi aliquid, quod antea non licebat, huius virtutis eſt etiam priuilegium, vt per ipſum liceat agere illud habenti, quod antea non erat conceſſum, arg. *cap. In ijs 30. de priuileg.* vbi priuilegium celebrãdi cum altari viatico vocatur licentia. Deindè idem Vrbanus in Bulla incip. *Cum ſicut accepimus*, quæ vltimo loco citatur in Decretis in Menſa legendis, vt ſuo loco dicemus, declarat conſtitutiones editas, & edendas in concernentibus Catholicam fidem, & officium Inquiſitionis ſanctæ comprehendere omnes religioſos, derogando in his quibuscumque eorum priuilegijs, quæ poſſent obſtare huiuſmodi, ac proindè huic de licentijs reuocatis legendi libros prohibitos. Præterea illæ conceſſiones Ieſuitis factæ videntur viuæ vocis oracula ex ijs, quæ de illis refert Rodr. *tom.2. q.82. art.3.* quæ ſublata fuerunt, maximè in concernentibus res fidei, & Sancti Officij, ex hoc enim duæ Bullæ reuocantes viuæ vocis tracula referuntur in ſupradictis Decretis in menſa legendis, vt dicam ſuo loco. Demum reuocatæ fuerunt

runt licentię,& priuilegia Epiſcoporum,
& Inquiſitorum, & ſupradictis, ergò à
fortiori ipſius regularibus. Regularibus
eſſe ſublata priuilegia legendi libros pro-
hibitos, per Bullam Cœnæ, & per alia
indulta Inquiſitorum docet Rodr. cit.
*tom,2. q.82. art.3. fine, cum eo Compend,
reſolut.92. num.1*, Portell. *ver. libri nu.3*
in terminis Bullæ Vrbani Lezana *tom.1.
cap.18. num.96.* Carena *part, 2. tit. 10.
num.11. §. Ex quibus* Contra Peirinum
ad conſtit.9. Pauli V. vbi *num. 10.* ex
Bulla Greg. XV, eiuſdem fere tenoris, ſu-
ſtinet non derogari priuilegijs regulariũ
legendi libros prohibitos, quia vult in
Bulla Gregorij reuocari ſolum licentias
particularibus conceſſas; ſed id gratis
ab ipſo aſſeritur, quia ex clauſula eiuſ-
dem Gregorij: *omnes, & ſingulas licen-*
36 *tias ... quibuſcumque perſonis, cuiuſcumq;
gradus, & conditionis exiſtentibus etiam
per literas Apoſtolicas ad tempus, ſeu ad
vitam, & aliter quomodocumque & ex
quacumque cauſa, &c.* Apertè colligitur
Summum Pontificem reuocaſſe quaſ-
cumque licentias, etiam priuilegiatas,
quę aliàs non comprehenderentur, ex
illis verbis: *omnes, & ſingulas licentias,*
37 quę prorſus includit omnes licentias
abſque vlla limitatione, Gloſ. *ver. omnia
& ſingula cap. Vt circa, de elect. in 6.
Card. Tuſchus lit. C. concl.* 296. *num.* 19.
atque reſpectu quarumcumque perſo-
narum etiam religioſarum ſiue priuata-
rum, ſiue ſuperiorum, ex illis verbis;
*Quibuſcumque perſonis cuiuſcumque gra-
dus, &c.* quæ comprehendunt etiam
perſonas priuilegiatas, quæ aliàs non
comprehenderentur, ex Vulpello *de
prepoſit. & aduerb. de hac dict. quicumq.*
Farinac. *in praxi crimin. q.* 108, *num.* 6,
& alij cum Barboſa *dict.* 317. Demum
eſto inſpecta Gregorij Bulla adeſſet ali-
qua ſuſpicio, tamen in totum ſub-
lata eſt per alteram Vrbani amplio-
rem.

Quæres 14. An hæc facultas ſublata
ſit Regibus, & Imperatori?

38 *Reſp.* Affirmatiuè, quia clauſula
Bullæ Vrbani eſt nimis efficax, ibi: *Qui-
buſcumque perſonis laicis, & Eccleſiaſti-
cis ... cuiuſcumque ſtatus, conditionis, qua-
litatis, & præeminentia, etiam ſpeciali no-
ta, & mentione dignis.* Ad quod faciunt
quæ habet Gonzolez Gloſ. 38. de dicta
clauſula, quæ includit Reges, & tamen
non adijcitur vltima particula: *Speciali
nota, & mentione dignis*, quæ hoc maio-
ri energia ſuadet.

Quæres 15. An intelligantur reuoca-
tæ quædam licentiæ continentes clau-
ſulam efficaciſſimam, vt illis non intel-
ligatur derogatum, niſi in decreto reuo-
catorio fiat ſpecialis, & indiuidua men-
tio de verbo ad verbum de licentijs hu-
iuſmodi? 39

Reſp. Etiam iſtæ ſunt reuocatæ, vt
colligitur ex illis verbis: *Earum tenores
præſentibus pro expreſſis, & incertis ha-
bentes.* Quæ clauſula habet cum
ſpecialis, & indiuiduæ expreſſionis cum
omnibus ſuis qualitatibus, ſecundum
doctores allegatos à Barboſa *clauſ.* 102.
atque habet vim ſpecialis derogationis
ex doctoribus citatis à Menoch. *conſil.*
190. *num.24. lib.6. de præſumpt.* 39. *n.* 6.
conſequenter tollit derogatorias dero-
gatoriarum, ex Greg. *deciſ.* 109. *num.* 11.
ex illis Tambur. *tom. 1. diſp.18. quęſt.6.
num.41.*

Quæres 16. An virtute huius Bullæ
comburendi ſint libri tantum ſuſpenſi
ſimul cum prohibitis?

Reſp. Comburendi ſunt tantum pro- 40
hibiti, non ſuſpenſi, quia correctione
diuulgata quandoque reſtituendi ſunt
proprijs patronis; ſicut & prohibiti cõ-
ſegnati cum ſpe obtinendi licentiam il-
los legendi aliter ſunt omnino combu-
rendi ab Inquiſitoribus maximè, qui cõ-
tinent hæreſim, aut de religione tractãt,
ex præſcripto Bullæ Cœnæ, ſicut enim
illos legere non poſſunt, ita neque reti-
nere ſine ſpeciali licentia, legentes au-
tem, aut retinentes incurrunt cenſuram
Bullæ Cœnæ.

Quæres 17. An in aliquo caſu neceſ-
ſitatis occurentis poſſint libros prohibi-
tos legere, aut retinere? Affirmat Sanch.
lib.2. cap. 10. num. 43. ex illo Lezana

tom.4.

tom.4. ver. Libri num.28. Nald. *ver. eod.* ad finem, dum dicit, poſſe ſuperiores illos retinere ad effectum iudicandi, an poſſint aliqui recipere correctionem, aliàs autem eſſent ignibus tradendi.

41 *Reſp.* Omnino ſunt comburendi, ibi: *Qui illos quantocius comburere debeat*, & quia retineri non poſſunt, niſi iuxta dicta præcedenti quæſtione; & quia

42 verbum, *Debeat*, importat neceſſitatē exequendi Gloſ. *ver. Debeant Clem. 2. de ſtatu monach.* per alia iura allegata. Nec video caſum neceſſitatis, quia libri prohibiti vti aboliti per ſententiam ad nihil deſeruiunt, ac proinde nullam neceſſitatem inferre poſſunt. Vnde neque ſubſiſtit, quod dicit Naldus, illos nimirum retineri poſſe ad effectum iudicandi, an poſſint recipere correctionem, quia cum iam ſint damnati, nullam poſſunt recipere correctionem, aliter ſupremum tribunal, cuius & libros damnare, defeciſſet, prohibendo libros, qui potuiſſent corrigi, & permitti, exequutio igitur ſententiæ librorum prohibitorum ab eo tribunali eſt, vt omnino comburantur.

Quæres 18. An habens licentiam legendi libros prohibitos poſſit illa vti extra territorium concedentis, ac proinde vbique terrarum?

43 *Reſp.* Affirmatiuè ex Nauar. *conſil.* 15 *de priuileg.* ex Naldo *ver. libri num.* 6. *Compend. reſol.* 92. *num.* 2. Carena *part.* 2 *tit.* 10. *num.* 51. contra Suar. & Portell. *ver. libri num.* 4. à ſimili de licentiato ad non ieiunandum, vel ad ſtudēdum ex-

44 tra diœceſim Epiſcopi concedentis. Ratio eſt, quia eſt priuilegium perſonale, quodſequitur perſonam quocumque pergit *ex Reg. 7. in 6.* vbi Gloſa prope finem, non extenditur autem vltra propriam ſignificarionem verborum, Nau. *conſil.* 3. *de obſeru. ieiun. nu.* 1. ideo ſi limitatur locus, in quo legendus ſit li-

45 ber prohibitus, extra legi non poterit, quia priuilegium tantum valet, quantum ſonat, ex Megal. *conſil.* 72. *num.* 6. cum habeat effectum ſuum ex voluntate concedentis, non eius, cui fuit cōceſſum, Lapus *in allegat. antepen. circa finem*.

Quæres 19. A quonam iudice puniendus ſit legens, aut retinens libros prohibitos? Pro reſolutione, ex triplici 46
fine libri prohibentur. Primò, quia continent hæreſim; ſecundo, propter ſuſpicionem hęreſis; tertio, propter obſcenitates, quas continent contra bonos mores. De ſingulis procedit quæſtio.

Reſp. In prædictis omnibus caſibus 47
ſpectat ad Inquiſitorem, vt colligitur ex Bulla incip. *Dominici gregis* Pij IV. regiſtrata in Indice, illis verbis: *Si quis autem aduerſus eas regulas, prohibitionemque fecerit, is quidem, qui hæreticorum libros, vel cuiuſuis auctoris ſcripta propter hæreſim, vel falſi dogmatis ſuſpicionē damnata, atque prohibita legerit, habueritue ipſo iure in excommunicationis pœnam incidat, eamque ob cauſam in eum, tamquam de hæreſi ſuſpectum inquiri, & procedi liceat.* Et licet Bulla loquatur tantū de primis duobus caſibus, nihilominus extendirur iuriſdictio Inquiſitorum etiam ad tertium ex vſu, eo quod Inquiſitores in ſuis edictis mandant denunciari retinentes quoſcumque libros prohibitos, etiam continentes obſcenitates contra bonos mores, vnde contrafaciētes puniri poſſunt, vt docet Souſa *lib.* 1. *cap.* 21. *num.* 46. & ita reſponſum fuit Inquiſitori Cremonæ ſub die 21. Ianuarij 1627. teſte Carena *part.* 2. *tit.* 10. *num.* 19. De iure tamen dictę Bullæ ibi: *Qui autem libros alia de cauſa prohibitos legerit, habueritue, præter peccati mortalis reatum Epiſcoporum arbitrio ſeuerè ſe nouerit puniendum.* Itaque Inquiſitores hoc ius aquiſierunt, in quantum in ſuis edictis mandant denuntiari legentes, aut retinentes huiuſmodi libros. Vide infra *q.* 39.

Quęres 20. An legens, vel retinens libros prohibitos ſit ſuſpectus de hæreſi, & qua ſuſpicione?

Reſp. Legens, aut retinens libros pro- 48
hibitos propter hæreſim, vel ſuſpicionē falſi dogmatis eſt quidem de hæreſi ſuſpectus modo vehementer, modo leuiter

ter arbitrio iudicis attentis circunſtantijs perſonæ, librorum, & diuturnitatis lectionis, aut retentionis. Legens vero, aut habens libros prohibitos tantum propter obſcenitates, vel alia motiua, vti ob falſas citationes, vt ſunt nonnullis libri continentes Reſponſiones Sacræ Congregationis, in his caſibus non eſt ſuſpectus de hæreſi. Vide Dianam *part.4 tract.7. reſol.6.*

Primum, de ſuſpicione, certum eſt ex citata Bulla præcedenti quęſtione, ibi! *Eamque ob cauſam in eum, tamquam de hæreſi ſuſpectum inquiri*. Ità omnes cum Farin. *q.*180. *num.* 33. Sanctar. de hæreſi *cap.*41. *dub.*3. *num.*5. Duard. *lib.*2. *Bullę can.* 1. *q.* 51. *num.* 21. alios citat Carena *part.*2. *tit.* 10. *num.*23.

Secundum, quod qualitas ſuſpicionis relinquatur arbitrio iudicis, ex doctrina Carenæ *part.* 2. *tit.* 10. *num.* 26. Leuis autem cenſetur ſuſpicio, ſi incōſideratè, ſi ſemel, aut iterum legit, ſi reprehenſus ſtatim obediuit. In Hiſpania iudicatur regulariter ſuſpectus leuiter ex Carena, Suar. *de fide diſp.*24. *ſect.*2 *num.*4. Vehementer ſuſpectus cenſetur, qui pluries legit, & multo tempore retinuit; item ſi datus ſibi fuit ab aliquo hęretico; item ſi contendit non eſſe librum hæreticum. Immunis vero eſt à ſuſpicione idiota libros prohibitos habens apud ſe; ſi neſcit legere, aut non percipit linguam latinam, item heres, qui nondum confecit inuentarium librorum, item qui habet licentiam, quę iam expirauit, dum illius renouationem procurat; itē hæres procurans licentiā illorum item; qui eos illico combuſſit; Item confutans ex profeſſo librum hęreticum apud ſe inuentum, ſecundum Romanum *ſingul.*326. quem cum alijs citat Carena *part.*2. *tit.*10. *num.*29.

Tertium, quod legentes, aut retinentes libros ob alias cauſas prohibitos, nō ſint ſuſpecti, probatur ex eo, quia huiuſmodi libri non continent hæreſim, neq; falſa dogmata inducentia ſuſpicionem hęreſis, ergo illos legentes, vel retinentes non ſunt ſuſpecti de hæreſi.

Quæres 21. An legentes, ſeu retenti cum libris prohibitis torquendi ſint, inquirendo ab eis ſuper credulitate cōtentorum in libris, à quibus illos habuerint, & an alios docuerint errores in illis libris contentos?

Reſp. Homo bonæ famæ non vide- 49
tur torquendus, quia lectio, ſeu retentio libri prohibiti eſt leue indicium non ſufficiens ad torturam; vtique vero ſi ſit malæ famæ, vitæ, & conditionis, atque aliàs de hæreſi ſuſpectus torquendus eſt. Ita Farinac. alijs citatis *q.*180. *num.* 48. Burſat. *vol.*4. *conſil.*344. Carena *part.* 2 *tit.* 10. *num.*40. & 41.

Quæres 22. An confeſſus, vel conuictus de libris prohibitis debeat abiurare?

Reſp. Debet abiurare de leui, vel de 50
vehementi iuxta qualitatem ſuſpicionis ſecundum dicta *præced. q.* 19. neceſſe enim eſt, quod purget illam ſuſpicionē per abiurationem. Carena *part.*2. *tit.*10 §.8. Qui verò non eſt ſuſpectus iuxta exempla allata *ſub q.* 19. ſicut & qui legit, vel habet libros prohibitos alio fine, quam propter hæreſim, aut ſuſpicionem falſi dogmatis, non debet abiurare, quia caret ſuſpicione hæreſis, ſine quo non imponitur abiuratio. Ita ex Carena Burſatus *conſil.*344. *num.*18.

Quæres 23. Quibus pœnis puniendi ſint legentes, aut retinentes libros prohibitos?

Reſp. Relinquitur id arbitrio Iudicis, 51
qui pœnam modò maiorem, modò minorem imponere debet iuxta qualitatem delicti, & ſuſpicionis, præter ſalutares, pœnitentias, quibus tantum affici debent ſuſpecti leuiter. Ita ex Pegna Carena *part.*2. *tit.*10. *num.*49. Qui ſubdit, regulares, ex retentione librorum, cum ſint vehementer ſuſpecti, puniendos eſſe priuatione vocis, ſuſpenſione à diuinis, à muneribus legendi, &c. Sed qua ratione Religioſus iudicandus eſt
vehementer ſuſpectus, cum pro ſe ha- 52
beat conditionem bonæ famę? nec ſtatus religionis quamuis graue reddat peccatum, non tamen delictum ſuſpicionis,

cionis; quare contra ipſum procedendum eſt, ſicut contra alios delinquentes in hoc genere criminis.

Quæres 24. An legens, ſeu retinens libros prohibitos denuntiandus ſit Inquiſitionis?

Reſp. Affirmatiuè ex edictis Inqui-
53 ſitorum his verbis. *Che habbiano hauuto, ò che habbino libri, ò ſcritti, che contenghino hereſie, ò libri d'Heretici, che trattino de Religione ſenza autorità della ſanta Sede Apoſtolica, ò che habbiano letto, ò tenuto, ò ſtampato, ò fatto ſtampare, ò li leggano, tengano, ſtampano, ſanno ſtampare, ò difendano ſotto qualſiuoglia pretesto, ò colore, ouero libri de Negromantia, Magia, ò continenti incantationi, Sortilegij, & ſimili ſuperſtitioni, maximè con abuſo di coſe ſacre.* Parmæ ſpatio duodecim dierũ à die ſcientiæ, aliter qui nõ denuntiauerint ſunt ipſo iure excommunicati, & excommunicatio reſeruatur Inquiſitori, denuntiatione vero facta excommunicatio tolli poteſt à quouis confeſſario. Mediolani denuntiatio ſub eadem pœna præcipitur fieri quamprimum certo termino non præfixo. Excluduntur ab ea obligatione ſcientes, quem retinere libros prohibitos, quando is procurat licentiam aut antiquæ renouationem. Sub eo edicto non cõprehenduntur libri de quibus dicam *quæſt.* 38.

Quæres 25. An legens, aut retinens libros prohibitos peccet mortaliter?

54 *Reſp.* Id expreſſe aſſeritur in Bulla Pij IV. incip. *Dominici gregis.* regiſtrata in principio Indicis, ibi: *Qui autem libros alia de cauſa prohibitos legerit, habueritue, præter peccati mortalis reatum, Epiſcoporum arbitrio ſeuere ſe nouerit puniendum.* Quouis igitur modo illos prohibitos, ſiue propter hæreſim, ſiue propter illius ſuſpicionem, ſiue propter obſcenitates legerit, ſiue retinuerit quiſpiã non excuſatur à mortali. Carena *part.* 2 *tit.* 10. *num.* 55. ad 60.

Quæres 26. An lata ſit excommunicatio contra legentes, retinentes, aut defendentes libros prohibitos?

Reſp. Adſunt duæ excommunicatio- 55
nes latæ præſertim contra legentes, & retinentes libros prohibitos iuxta dicenda.

Prima, refertur in Bulla Cœnæ Domini his verbis. *Ac eorumdem libros hæreſim continentes, vel de religione tractantes ſine auctoritate noſtra, & ſedis Apoſtolicæ ſcienter legentes, aut retinentes, & imprimentes, ſeu quomodolibet defendentes ex quauis cauſa publicè, vel occultè, quouis ingenio vel colore.*

Secunda, habetur in citata Bulla 56
Pij IV. initio Indicis, ibi: *Si quis autem aduerſus eas regulas prohibitionemque fecerit; is quidem qui hæreticorum libros, vel cuiuſuis authoris ſcripta propter hæreſim, vel falſi dogmatis ſuſpicionem damnata, atque prohibita legerit, habueritue ipſo iure in excommunicationis pœnam incidat.* Huic ſimilis, ſeu omnino eadem habetur in fine Regulæ X. Indicis, his verbis. *Quod ſi quis libros hæreticorum, vel cuiuſuis auctoris ſcripta hæreſim, vel ob falſi dogmatis ſuſpicionem damnata, atque prohibita legerit, ſiue habuerit, ſtatim in excommunicationis ſententiam incurrat. Qui vero libros alio nomine interdictos legerit, aut habuerit, præter peccati mortalis reatum, quo afficitur, iudicio Epiſcoporum ſeuerè puniatur.*

Prima excommunicatio, quæ eſt Bul- 57
læ, ad ſui incurſionem requirit tres cõditiones. Prima eſt, vt legentes, vel retinentes ſciant librum eſſe prohibitum, & hoc patet, quia legens librum, quem ignorat eſſe prohibitum, non peccat, ac proinde neque incurrit excommunicationem, quæ ſupponit peccatum mortale. Secunda conditio eſt, vt liber fuerit compoſitus ab hæretico, vt inſinuat ea particula, *Eorumdem*, refertur enim ad hæreticos. Tertia eſt, vt liber hæretici prohibitus tractet de hæreſi, ſeu de religione ex profeſſo. De his tribus cõditionibus fere omnes in Bulla Cœnæ, Sàir. *lib.* 3. *cap.* 5. *num.* 12. ex illo Portellus *ver. Libri in Addit.* Layman *lib.* 2. *tract.* 1. *cap.* 14. Bonac. *diſp.* 1. *Bullæ q.* 2. *p.* 4. *propoſ.* 2. Megal. *lib.* 3. *de cenſ. cap.* 1.

q. 3. à

q.3. à num.34. addentes quartam conditionem, vt illos legant ſine licentia, ſed hæc eſt negatiua conditio, quam etiam ponit Carena *part. 2. tit. 10. S. 1.* Sanch. *lib.2. cap. 10. à num. 20.* Sed ſuper ipſam nonnullę difficultates reſoluendæ ſunt in ſequentibus per ordinem quæſtionibus.

Quæres 27. An legens librum hæretici nondum damnati incurrat cenſurā hanc? Negat Graff. *part.1. lib. 4. cap. 18. num.40.* Suaderi poteſt per illam particulam, *Eorumdem*, ſupple hæreticorum de quibus ſupra, qui omnes cum ſuis
58 ſectis damnati ſunt, nam dictio, *idem*, repetit qualitates præcedentium ex iuribus, & doctoribus allegatis per Barboſam *dict.143.* præterea habitus Catholicus ex profeſſione talis præſumitur, vel ad plus tantum ſuſpectus de hæreſi habetur ſi in libro à ſe compoſito inueniūtur nonnullæ hæreſes, quæ potius ex ignorantia prouenire cenſeri poſſunt, quam ex ſcientia, & malitia.

59 *Reſp.* Non eſt quidem neceſſarium, vt auctor libri ſit damnatus, quia condemnatio non conſtituit hæreticum, ſed iam exiſtentē talem declarat, ac proindè ante condemnationem eſt verè hæreticus, de quo in Bulla, in qua non ſolum mentio fit de hæreticis ſectarijs ibidem expreſsè nominatis, ſed de alijs quibuſcumque, vt colligitur verbis illis: *Ac omnes, & ſingulos alios hæreticos, quocumq. nomine cenſeantur.* Quæ clauſula comprehendit omnes hæreticos abſque vlla limitatione, ex allatis *ſub q.12.* in fine. Conſequenter particula, *eorumdem*, refertur ad hæreticos, tam damnatos, quā non damnatos, ex quo tollitur ratio dubitandi. Neceſſe verò eſt, vt legens, ſeu retinens librum ſciat illius auctorem eſſe hæreticum, vt quia conſtat illum alioquin doctum in ſuis libris plures exprimere hæreſes, vel quia pro tali habetur. Ita Sanch. *lib.2. cap.10. num.24.* in fine, Carena *par.2. tit. 10. num.4.* oppoſitum ſentit Layman *lib.2. tract. 1. capit. 14. num.2.*

Quæres 28. Quid veniat ſub nomine librorum in vtroq. cenſura excommunicationis?

Reſp. Veniunt primò libri impreſſi, vt omnes docent. *Secundò*, etiam libri ſcripti, tam enim illi, quam iſti vocantur ſimpliciter libri, antequam enim inueniretur mirabilis, & vtiliſſima ars impreſſionis volumina, & opera intellectus in vnum congeſta vocabantur libri, igitur extra controuerſiam eſt, ſub dictis cenſuris comprehendi libros vtriuſque generis; & in excommunicatione indicis id clarum eſt, cum exprimantur, ibi: *vel cuiuſcumque auctoris ſcripta*. Ita omnes cum Sanch. ex Vgolino *lib.2. cap. 10. num. 28.* Portell. *ver. Libri num. 7.* Bonac. *diſp.1.* Bullæ *q.2. par. 4. num.21. S. Quarto*, Layman *lib.2. tract.1. cap.14. num.1.* Farin. *q.180. num.30.* *Tertiò*, nomine libri venit etiam folium continens ſcripturam hæretici, vti concionem, Epiſtolam, vel aliud dogma religione, &c. & quia hoc habet aliquam difficultatem, cum ab aliquibus negetur; Probatur, Tum quia, legiſlator vſus eſt nomine libri ex frequentiori vſu hæreſum in libris, in quibus magis conſeruantur, quam in folijs; quando autem legiſlator mentionem facit vnius ex pluribus ratione frequentioris illius vſus, non cenſetur excludere alia minus frequentia arg. *l. Vn. C. de raptu virg.* Tum quia, vna lex aliam interpretatur, *l. Non dubium, ff. de legib.* & vna pars aliam declarat. *l. Qui filiabus, ff. de legat, 1.* Sed in excommunicatione indicis exprimūtur ſcriptum quodcumque, ibi: *Vel cuiuſuis auctoris ſcripta*; ergò à fortiori id dicendum eſt de Bulla Cœnæ Domini, quæ magis rigoroſa eſt. Tum quia, hæc non eſt legis extenſio, ſed comprehenſio ſimilium caſuum, qui non excludūtur; nec diuerſitas allata à Sanch. *lib.2. cap.10. num.29.* dicente, libros multos amplius extendi, atque diutius permanere, quia etiam folia facilius peruolant, & conſeruantur non ſecus, ac libri. Ita docet Vgolin. quem citat, & ſequitur Megal. *par.3. de cenſ. lib.3. cap.1. num.51.* Layman *lib. 2. tract. 1. cap. 14. num. 3.* Mul-

Margin numbers in right column: 60 (beside "Reſp. Veniunt primò libri impreſſi"), 61 (beside "ueniretur mirabilis"), 62 (beside "mine libri venit etiam folium").

Multum inclino hanc pœnam eſſe tan-
tum indicis. *Quartò* nomine libri venit
63 etiam folium ab eo ſeparatum, quod
ſuadent prædicta à fortiori, quia æquale
periculum peruerſionis poteſt eſſe etiã
in folio, niſi paruitas materiæ excuſet,
iuxta dicenda, *q.29.* præterquamquod,
64 & ipſum eſt pars libri; Ita omnes. *Quin-
tò*, venit quælibet pars libri, etiam ſi in
ea non exprimatur hæreſis, ſiuè ſit Epi-
ſtola dedicatoria ſiuè index, aut quid
aliud, dicitur enim legere librum hære-
tici; immò licet hæreſis ſit expuncta, &
obliterata; Ita alijs citatis Bonac. *diſp.1.*
65 Bulla *q.2. par. 4. à num. 22. Sextò*, venit
liber etiam nõdum nominatim damna-
tus, quia ante ſpecialem condemnatio-
nem eſt liber hæretici, immò de iure
prohibitus ſi iam auctor ſit damnatus,
ex dictis *q.6.*

66 Excluduntur autem *Primò*, libri hæ-
reticorum non continentes hęreſim, ne-
que de religione tractantes, vt de ſe pa-
tet, cum Bulla excommunicet expreſsè
legentes libros hæreticorum de hæreſi,
67 vel religione tantum. *Secundò*, ſub no-
mine libri non veniunt ſcholia, & anno-
tationes, ſeu commentaria hæreticorũ
adiecta libris Catholicorum, quia huiuſ-
modi libri denominationem deſumunt
à Catholico auctore, non ab hæretico
commentatore, intellige modò com-
mentarium librum hęretici non ſuperet,
vel quaſi æquale ſit operi auctoris Ca-
tholici. Ita Nauar. *cap.27. num.56.* San-
chez *lib.2. cap. 10. n.25.* Layman *lib.2.
tract.1. cap.14. num.2.* Bonac. *diſp.1.* Bullæ
68 *q.2. par.4. num.21.* & alij. *Tertiò*, exclu-
duntur libri Gẽtilium, Infidelium, & Ca-
thecumenorum, licet ſint contra religio-
nem, quia reuera non ſunt libri hæreti-
corum, Bonac. cit. *num.21. S. Tertiò.* Lay-
man. *lib.2. tract.1. cap.14. num.3. Quar-
69 tò*, excluduntur libri Origenis, & Tertul-
liani, licet habeant errores contra fidẽ,
quia ab Eccleſia ob communem vtilita-
tem permittuntur; immò nunc expur-
gati. Ita ex Azor. Layman *lib.2. tract.1.
cap.14. num.1.*

Quæres 29. Quid ſit continere hære-
ſim, & tractare de religione?

Reſp. Eſt de vtroque tractare ex pro-
feſſo, inſerendo hæreſes (dico inſerendo 70
hæreſes) quia ſi hæreticus componit li
brum de religione tractans, & in opere
nullus ſit error, ſed benè tractet, non vi-
deo rationem ſufficientem prohibitio-
nis, quia in eolegendo nullum eſt peri-
culum peruerſionis, cum totus liber ſit
bonus, licet ſit peruerſus auctor, accipe
igitur florem de ſpina, ea relicta, quia
pungit. Ille autem liber tractat de reli-
gione, qui agit de myſterijs fidei, & mo-
ribus Catholicorum, de Theologia, tum
ſpeculatiua, tum morali de caſibus con-
ſcientiæ, de expoſitione Sacrę Scripturæ,
de lege canonica, de viris Sanctorum, de
ordinibus religioſorum, de hiſtoria Ec-
cleſiaſtica, & huius generis, ſi in eis re-
periantur hæreſes prohibentur legi in
hac bulla. De religione verò non dicun-
tur tractare libri de Philoſophia, de me-
dicina, de hiſtorijs prophanis, de lege ci-
uili; nihilominus ſi in iſtis inſerantur plu-
res hæreſes prohibentur legi, & retineri
per indicem librorum, Portell. *ver. Libri
num.2.* Igitur teneo cum Filliuc. *tom.2.
tract.22. cap.7. num.204.* & Souſa *diſp.3.*
Bullæ *cap.2. concl.2.* quos pro ſe citat Ca-
rena *par.2. tit.10. num.7.* legentem librũ
hæretici, qui ex profeſſo hæreſim non
contineret, nec de religione tractaret, li-
cet aliquam hęreſim contineret, non ob
hoc incidere in excommunicationem
Bullæ; quod ante hos tenuit Graff. *par.1.
lib.4. cap.18. num.40. & 42.* Sair. *lib.3.
cap.5. num.12.* putat probabilem Diana
par.1. tract.11. reſol.31. contra Suar. San-
chez *lib.2. cap.10. num.34.* Layman *lib.2.
tract.1. cap.14. num.4.* ea ratione, quia
Bulla diſtinguit his verbis *Hæreſim
continentes, vel de religione tractantes.* Di-
uerſa enim ſunt tractare, quod arguit ex
profeſſo agere, & continere, quod in vni-
ca hæreſi verificatur, ideò, & loquitur
textus in ſingulari, præterquamquod
dictio *vel* disiungit, & in disiunctis ſuffi-
cit alterum verificari. Verum non eſt fa-
cienda vis in verbis, ſed in ſenſu illorum
attenta mente legiſlatoris, qui intendit

deſtruere hæreſes, & occurrere periculis incidendi in illas, ne fideles ſubuertantur lectione huiuſmodi librorum. Ad hęc autē legislator non mouetur propter vnicam hereſim, Tum, quia ad ea, quæ raro accidunt, lex non adaptatur, *l. Nam ad ea, ff. de legib.* Tum quia, vnica hæreſis non ſpectatur, quia parum pro nihilo reputatur, & prætor non curat de minimis, neque vna hirundo facit ver, conſequenter neque legislator intendit prohibere lectionem ob vnicam hereſim incidentem in libro non agente de religione. Tum quia, non poſſet dari paruitas materiæ in lectione, & durum eſt, quod quis legēdo vnam lineam, vbi inſerta eſt illa vnica hæreſis, peccet mortaliter. Tum quia illa particula, *vel* ſumitur etiam copulatiuè in iure ex allatis per Barboſam *dict.* 415. Tum quia, locutio ſingularis de hæreſi vſitatior eſt, quā in plurali, Auctores enim ſuos libros, ſeu tractatus ex profeſſo de hac materia intitulant. *De hęreſi.*

Quęres 30. An paruitas materię tam lectionis, quam retentionis libri hæretici excuſet à peccato mortali, ac proindè ab excommunicatione?

71 *Reſp.* Legens vnam paginam, vt aiūt; item librum retinens per vnum, vel alterū diē excuſatur à peccato mortali, ac proindè ab excommunicatione.

Primum de pagina ſuadetur. Tum quia, in omnibus lege Eccleſiaſtica prohibitis modicum excuſat. Tum quia, ex tam modica lectione non eſt inferendū tam grauia peccatum, & pœna. Ita de vna pagina docent Sà *hic num.* 2. Portell. *ver. Libri num.* 7. Duard. *lib.* 2. Bullæ can, 1. q. 46. Filliuc. quos citat Diana *par.* 1. *tract.* 11. *reſol.* 30. Sanch. *lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 31. dicens non ſufficere vnam paginam in maioribus voluminibus, quem impugnat Megal. *lib.* 3, *cap.* 1. *num.* 48.

Secundum, de retentione ſuadetur ex dictis rationibus, & quia ſicut in alijs rebus prohibitis retineri excuſat parua tēporis mora, ita etiam in caſu præſenti. Ita alijs adductis docet Diana *part.* 5, *tract.* 5 *reſolut.* 43. Layman *lib.* 2. *tract.* 1. *cap.* 14. *num.* 7. Poteſt autem accidere, quod quis peccet mortaliter, habendo nimirum intentionem, & propoſitum diu retinendi, nihilominus ſi poſtea mutata voluntate librum conſignet, aut procuret licētiam, excuſatur ab excommunicatione, quia diuturnitas illa ex propoſito voluntatis nō habet effectum externum formalem, conſequenter non poteſt inducere hanc pœnam.

Queres 31. An retinens alienum librū apud ſe depoſitū incurrat; vel alter eius nomine retineat?

Reſp. Affirmatiuè, quia verba Bullæ 72
ſufficienter verificantur, cum retineat librum hæretici, neque enim Bulla requirit, vt liber ſit proprius retinentis. Ita omnes cum Layman *lib.* 2. *tract.* 1. *cap.* 14. *num.* 7. Portell. *num.* 12.

Queres 32. Quis incurrit hanc cenſuram apud Regulares, ſi retineantur huiuſmodi libri in ſuis Bibliothecis?

Reſp. Superior monaſterij, & cuſtos li- 73
brariæ, iſti enim propriè dicuntur retinere, quia habent curam librorum ex officio. Incurrit etiam ille religioſus, qui extractum de loco retinet librum in ſua camera; ſiuè id faciat de licentia ſuperioris, ſiuè non.

Queres 33. An mandans, vel rogans, aut audiens amicum legentem incurrat?

Placet ſententia Sanchez *lib.* 2 *cap.* 74
10. *num* 48. quia iſti non dicuntur propriè legere, vt requirit Bulla, quæ in pœnalibus nō eſt extendenda de caſu proprio ad improprium, quē ſequitur Portell. *ver. Libri num.* 11. Bonac. *diſp.* 1. Bullę *q.* 2. *par.* 4. *num.* 11. Contra Azorium, Graff. & Sair. quos pro ſe citat Layman. *lib.* 2. *tract.* 1. *cap.* 14. *num.* 5. S. *Sed controuerſia.* Audientem præciſè, qui non induxit ad lectionem omnes excuſant. Nec puto illos comprehendi ſub fautoria, aut defenſione hæreticorum, quando auſcultatio prouenit ex curioſitate, & non laudatur opus hæretici.

Queres 34. An legens librum, quem nullatenus intelligit incurrat?

Reſp. Negat Sanch. *lib.* 1. *cap.* 10. *n.* 51. 75
Lay-

Layman *lib.* 2 *tract.* 1. *cap.* 14. *num.* 5. §. *Sed controuerſia*, ibi: *modò intelligat quæ legit*. Vgolin. Duard. Souſa, quos contra ſe citat Bonac. *diſp.* 1. Bullæ *q.* 4. *par.* 4. *n.* 13. affirmans, incurrere, quem ſequitur Portell. *num.* 12. Nald. *num.* 10. quia dicitur legere ſicut ille, qui intelligit, ſed id vetum non eſt, iuxta illud Catonis. *Legere, & non intelligere eſt negligere*, ideſt, non legere, eſt enim compoſitum ex *non*, & *legere*. Gloſ. *ver. Ac intelligere extr.* 2. *Ioan.* 22. *de verb. ſignif.* dicit, quod legere ſine intellgere parum eſt.

Quæres 35. An oculis percurrere ſit legere, ac proindè ſic legens incurrat cenſuram?

76 *Reſp.* Sic, quia legere non conſiſtit in ptolatione verborum, ſed in eorum inſpectione arg. *l. in ciuile* 23. *de legib.* ibi: *Niſi tota lege inſpecta, l.* 1. *de his, quæ in teſtam.* Ita omnes cum Graff. *par.* 1. *lib.* 4. *cap.* 18. *num.* 45. Sanch. *lib.* 2. *cap.* 10. *n.* 41. Bonac. *diſput.* 1. Bullæ *quæſt.* 2. *part.* 4. *num.* 12.

Quæres 36. An, & quæuis ignorantia excuſet? Dicitur enim in Bulla *Scienter* legentes? In indice verò nihil habetur.

77 *Reſp.* Ignorantia craſſa ſecundum omnes excuſat, quia excludit ſcientiam hic requiſitam. Ita Sanch. *lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 38. Bonac. *diſp.* 1. Bullæ *q.* 2. *par* 4. *num.* 8. vnde qui dubitat, excuſatur legendo, quia dubitare non eſt ſcire; debet ergo ſcire, aut librum eſſe hæretici, aut continere hæreſim, ſeu agere de religione ex dictis, cum quibus Megal. *lib.* 3. *de cenſ. cap.* 1. *num.* 45. & 46. Affectata ignorantia excuſat ſecundum Sanchez. Sed ea æquiparatur ſcientiæ, vnde verius non excuſat.

Quæres 37. Quomodo quis dicatur defendere librum hæretici ad effectum incurrendi excommunicationem?

78 *Reſp.* Ille dicitur defendere librum hæretici, qui aliquid dicit, vel agit in fauorem libri prout hæretici, laudando, approbando, ſcribendo, protegendo librum; aut impediendo ne inueniatur, combutetur, ne tradetur Inquiſitoribus. Laudans ſtylum, aut ingenium Auctoris non defendit librum vti hæreticum. Ita omnes cum Bonac. *diſput.* 1. Bullæ *q.* 2. *par.* 4. *num.* 20. Sanch. *lib.* 2. *cap.* 10. *n.* 58. Sair. *lib.* 3. *cap.* 5. *num.* 18. Sed numquid defendens vnicam hæreſim incurrat? Vtique, quia dicitur defendere librum, licet vnicam eius probet, & laudet hæreſim. Qui tamen defendit librum, in quo vnica eſt hæreſis, non incurrit, quia liber nō eſt de hæreſi ex profeſſo, vt ſuppono iuxta dicta *ſub q.* 28.

Quæres 38. Quomodo intelligenda ſit excommunicatio lata à Pio IV. & cōtenta in indice contra legentes *Hæreticorum libros, vel euiuſuis auctoris ſcripta propter hæreſim, vel falſi dogmatis ſuſpicionem damnata, atque prohibita, habuerit?*

Reſp. Ille incurrit hanc excommunicationem non reſeruatam, qui legit, vel habet librum, in quo non tractatur ex profeſſo de religione, & hæreſi, in eo tamen continentur aliqua hæreſes; quod ſi in eo nulla hæreſis apparet clarè, tamē ſuſpectus eſt de hęreſi, etiam in hoc caſu legi non poteſt, modo ſit prohibitus. Duo igitur requiruntur, vnum quod opus, ſeu ſcriptura aliquam contineat hęreſim, & de illis non tractet ex profeſſo, quia tunc eſſet caſus Bullæ, aut ſuſpectū ſit de hæreſi; alterum quod ſit prohibitum. Ex quibus patet differentia inter hanc excommunicationem, & illam Bullæ Cœnę. Hæreſis autem, & falſi dogmatis nomina pro eodem accipiuntur, nam dogma conſiſtit in doctrina Chriſtianæ fidei, Gloſ. *in diſt.* 3. *ex cap. Qui Epiſcopi* 2. *diſt.* 23. Gloſ. ſeu potius, *cap. Satis* 7. *diſt.* 96. ergo falſum dogma contrarium Catholicæ fidei idem erit, quod hæreſis, & deducitur ex *cap. Inter hæreſim* 26. 24. *q.* 1. vbi hæreſis falſum, & peruerſum dogma vocatur. Vide Bonac. *diſp.* 1. Bullæ *q.* 2. *par.* 4. explicantem hanc indicis excommunicationem. Quæ ſuperius dicta ſunt circa explicationem Excommunicationis Bullæ proportionaliter applicari poſſunt huic indicis.

Quæres 39. An legens alios libros

 prohi-

prohibitos, ſeu ſuſpenſos alia ex cauſa, quam hæreſis, aut eiuſdem ſuſpicionis, incurrat excommunicationem, vel aliã pœnam? Exempligratia, an ſit excommunicatus legens librum prohibitum, propter obſcenitates, vt Ioannis Baptiſtę Marini *l. Adone*. eiuſdem *Gli amori notturni* 4. Februarij 1627. Item propter aliquas citationes falſas adductas nomine Sacræ Gongregationis, vel propter alios fines, vt Auguſtini Barboſæ Remiſſiones ſuper Tridentinum, & eiuſdem Bullarium. Item ad euitandas diſcordias inter aliquos de iuriſditione, ſic prohibentur aliqui libri cum nouis iuribus adinuentis, ex quibus compacta pax facile diſſolueretur, &c.

Reſp. In his caſibus nulla eſt impoſita cenſura contra legentes huiuſmodi libros, aut ſcripta prohibita, vt colligitur ex verbis ſubſequẽtibus in dicto indice, ibi: *Qui vero libros alio nomine interdictos legerit, aut habuerit, præter peccati mortalis reatum quo afficitur iudicio Epiſcoporũ ſeuerè puniatur*. In edictis autem Inquiſitorum non comprehenduntur huiuſmodi libri, quia, vt patet ex verbis relatis *ſub q. 23.* comprehenduntur libri tractantes de hæreſi, aut de illa ſuſpecti, & non alij.

CAPVT

CAP. DECIMVM V.

DE IMPRESSIONE LIBRORVM.

SVMMARIVM.

1 *Decretum Lateranenſis Concilij.*
2 *Decretum Tridentini Concilij.*
3 *Prohibitio incœpit à Decreto Lateranenſi.*
4 De cœtero *importat legem nouam.*
5 *Innouatur Lateranen. per Tridentinum.*
6 *Tridentini, & Lateranen. differentia.*
7 *Excommunicatio contra impreſſores non eſt reſeruata.*
8 *Quoſnam illa afficiat?*
9 *Liber quando dicatur agere de rebus ſacris.*
10 *Hos libros communicantes incurrunt pœnas.*
11 *Regulares facientes imprimi ſine licētia regulari non ſunt excommunicati.*
12 *Nomen auctoris exprimendum in libris.*
13 *Reuiſor librorum Theologus debet eſſe.*
14 *Libri de vitis nondum ſanctorum quomodo imprimendi.*
15 *Decretum de hominibus decedentibus cum fama ſanctitatis.*
16 *Continet ſex partes.*
17 *Imagines horum hominum quomodo pingi poſſunt.*
18 *Imagines iliorum exponi poſſunt ſine ſignis ſanctitatis.*
19 *Venerari poſſunt priuatim, & occultè.*
20 *Vota illis quomodo offerenda. Decretum ſuper hoc refertur.*
21 *Atteſtationes miraculorum probantur coram Epiſcopo.*
22 *Communis conſenſus etiam vnius Eccleſiæ Epiſcopalis ſufficit.*
23 *Tempus immemorabile.*
24 *Quomodo imprimantur libri de ſanctis antiquis?*
25 *Non ſunt tranſmittenti Libri Romam.*
26 *Imagines Sanctorum quomodo depingendæ.*
27 *Bulla ſuper Imaginibus.*
28 *Imagines prophanę non exponuntur in Eccleſijs.*

29 Li-

29 *Libri de Auxilijs quomodo imprimantur.*

30 *Bulla ſuper hoc refertur.*

31 *Libri imprimendi ex Statu Eccleſiaſtico alio non deferuntur.*

32 *Decretum ſuper hoc refertur.*

33 *Reſponſa Sacræ Congregationis non imprimũtur niſi cum eius licentia.*

34 *Decretum ſuper hoc refertur.*

35 *Fides illis non adhibenda, niſi autenticè appareant.*

36 *Imprimentes ſine licentijs non ſunt ſuſpecti de hereſi.*

37 *Imprimi poſſunt libri per modum Hiſtoriæ prophanæ hominum, &c.*

CAPVT

CAP. DECIMVM V.

DE IMPRESSIONE LIBRORVM.

DE Librorum impreſſione nonnulla dixi *Reſolut.56. num.98.* quod liber imprimendus iam approbatus per cenſores debet ſtare apud impreſſorem ſub pœnis in hac materia dixi *Reſolut.58. à num.17. ad 28.* De officio Reuiſorum, ſeu cenſorum librorum *Reſolut.77.num.38.* Quæ locis citatis dicta limito iuxta dicenda in ſequentibus quæſtionibus.

Quæres 1. An libri, & alia ſcripta prohibeantur imprimi ſine examinatione, & approbatione ſuperiorum?

Reſp. Affirmatiuè ex duobus Concilijs
1 Lateranenſi vltimo, & Tridentino; nam in priori *ſub ſeſſ.10.* ita ſcribitur.

Sacro approbante Concilio ſtatuimus, & ordinamus, quod de cætero nullus librum aliquem, ſiuè aliam quamcumque ſcripturam, tam in Vrbe noſtra, quam in alijs ciuitatibus, & diæceſibus imprimere, ſeu imprimi facere præſumat niſi prius in Vrbe, per Vicarium noſtrum, & Sacri Palatij Magiſtrum, in alijs verò diæceſibus per Epiſcopum, vel alium ab Epiſcopo ad id deputandum, & Inquiſitionem hæreticæ prauitatis illius diæceſis, in quibus librorum impreſſio eiuſmodi fieret diligenter examinetur; & per horum manu propria ſubſcriptianem gratis, & ſine dilatione imponendam approbetur. Qui autem ſecus præſumpſerit, vltra librorum amiſſionem, & illorum publicam combuſtionem, ac centum ducatorum fabricæ S. Petri de Vrbe ſolutionem, ac anni continui exercitij impreſſionis ſuſpenſionem, excommunicationis ſententia innodatus exiſtat.

Hoc Decretum in Concilio Tridentino inuocatum fuit, & ampliatum, vt legitur *ſub ſeſſione 4.* ſequentibus verbis.

Sed, & impreſſoribus modum in hac parte, vt par eſt, imponere volens, qui iam ſine modo, hoc eſt, putantes ſibi licere quidquid libet,

libet, ſine licentia Superiorum Eccleſiaſti
corum, ipſos Sacræ Scripturę libros, & ſu-
per illis Annotationes, & expoſitiones quo-
tumlibet idifferenter, ſæpe tacito, ſæpe etiã
ementito prælo, & quod grauius eſt, ſine
nomine auctoris imprimunt, alibi etiam
impreſſos huiuſmodi libros temere venales
habent, decernit, & ſtatuit, vt poſthac
Sacra Scriptura, potiſſimam verò hæc ipſa
Vetus, & Vulgata Editio quam emenda-
tiſſimè imprimatur. Nullique liceat im-
primere, vel imprimi facere quoſuis libros
de rebus ſaeris ſine nomine Auctoris; neque
illos in futurum vendere, autē etiã apud ſe
retinere, niſi primum examinati, proba-
tique fuerint ab Ordinario ſub pœna ana-
thematis, & pecunię in canone Coneilÿ
nouiſſimi Lateranenſis appoſita. Et ſi Re-
gulares fuerint, vltra examinationem, &
probationem huiuſmodi, licentiam quoque
à ſuis ſuperioribus impetrare teneantur,
recognitis per eos libris, iuxta formam
ſuarum ordinationum. Qui autem ſcripto
eos communicant, vel euulgant, niſi antea
examinati, probatique fuerint, eiſdem
pœnis ſubiaceant, quibus impreſſores. Et
qui eos habuerint, vel legerint, niſi prodi-
derint auctores, pro auctoribus habeantur.
Ipſa verò bniuſmodi librorum probatio in
ſcriptis detur, atque adeo in fronte libri, vel
ſcripti, vel impreſſi autenticè appareat, id-
que totum, hoc eſt, & probatio, & examen
gratis fiat, vt probanda probentur, & re-
probentur improbanda.

Hæc ſunt duo decreta vtriuſque Cõ-
cilij, circa quæ emergentes difficultates
explicandę ſunt in ſequentibus quęſtio-
nibus per ordinem.

Quæres 2. An ante dicta Decreta ex-
titerint prohibitiones nes quis libros im-
primeret, an verò cuique eſſet liberum
imprimere quoſcumque libros ſine li-
centia?

Reſp. Negatiuè, nam nullibi huiuſ-
3 modi prohibitionem inueni, & libri an-
tiquitus impreſſi antè annum 1500. im-
mò, & paulò poſt, antequam ederetur
Decretum Lateranenſe, quod fuit 4. Maij
1515. carent huiuſmodi atteſtationibus,
& ſubſcriptionibus etiam in actu ſigna-
to ſub ſimilibus verbis. *De licentia ſupe-*
riorum. Et mirum non eſt, quia ars im-
preſſoria tunc recenter inuenta fuerat
de anno 1400. Confirmatur per dictio-
nem, *De cætero*, in eo Decreto expreſ- 4
ſam, quæ futurum tempus importat, &
nouam legem cui apponitur, Gloſ. *in*
cap. Vn. Ne ſede Vacante, Ioann. XXII.

Quæres 3. An Decretum Lateranen-
ſe innouetur in Decreto Tridentini? &
quomodo inter ſe differant?

Reſp. Huiuſmodi innouatio, ſeu con- 5
firmatio expreſſa non apparet in De-
creto Synodi Tridentinæ, ſed tantum
deducitur ex illis verbis: *Sub pœna ana-*
thematis, & pecuniæ in canone Concilij
nouiſſimi Lateranenſis appoſita. Dicit,
Nouiſſimi, quia inter vtrumque fuit ſpa-
tium triginta vnius anni, nam Latera-
nenſe ſtatutum fuit die 4. Maij 1515.
hoc verò Tridentini editum 8. Aprilis
1546.

Differunt autem quod ad libros, quia 6
in Lateranenſi mentio eſt de quouis li-
bro, de quauis materia tractante, & de
quauis ſcriptura cuiuſcumque ſit mate-
riæ. In Tridentino autem ſermo eſt tã-
tum de libris Sacræ Scripturæ, ſeu de
rebus ſacris tractantibus. Amplior igi-
tur eſt prohibitio Lateranenſis reſpectu
librorum, quam Tridentina. Quo verò
ad ſuperiores, à quibus libri ſunt exa-
minandi latior eſt prohibitio Tridenti-
ni, quod præter examen, & approbatio-
nem Epiſcopi, & Inquiſitoris requirit
etiam licentiã ſuperioris Regularis Au-
ctoris libri imprimendi.

Quæres 4. An ea excommunicatio
ſit comminatoria, an latæ ſententiæ, &
reſeruata?

Reſp. Certum eſt eſſe latæ ſententiæ, 7
nulli tamen reſeruatam, cum reſeruatio
non exprimatur, eſſe ipſo iure deduci-
tur ex illis verbis: *Innodatus exiſtat.* ex
doctrina Sairi *lib. 1. de cenſur. cap. 11.*
num. 9.

Quęres 5. Quinam, & quibus actio-
nibus incurratur ea excommunicatio?

Reſp. Actiones, quibus incurritur ea 8
excommunicatio, ſunt imprimere, aut
facere imprimi ſine licentia Epiſcopi, &
Inquiſitoris non ſolum libros, ſed etiam

ſcripta quęcumque de quacumque agant materia. Auctor autem, qui librum conſignat impreſſori committendo illi hanc curã, vt licentiam obtineat à ſuperioribus, ab hac pœna excuſatur, ſi impreſſor illum ſine licẽtia imprimat. Item imprimentes, vel facientes imprimere ſine nomine Auctoris libros tractantes de rebus ſacris. Item vendentes illos, aut apud ſe retinentes, ſi carent nomine auctoris, aut debita licentia, prout dicitur in Tridentino incurrunt prædictas pœnas. Imprimentes verò, aut imprimi facientes alios libros, qui non tractant de rebus ſacris, ſine nomine Auctoris, aut illos vendentes, ſeu retinentes dictas pœnas non incurrunt, modò adſit licentia Epiſcopi, & Inquiſitoris, quia Tridentinum loquitur tantum de libris ſacris, non de alijs, neque de ſcriptis ex Suarez Compend. Rodr. *Reſol.* 79. *num.* 1. Satis ſit Tridentino, ſi apponatur nomen certi conuentus, aut vniuerſitatis ſecũdum Azor. *par.* 1. *lib.* 8. *cap.* 17. *q.* 3. ex Barboſa ad hanc *Seſſ.* 4. *Trident. num.* 4.

Quæres 6. Qualis liber dicatur agere de rebus ſacris?

9 *Reſp.* Ille liber dicitur agere de rebus ſacris, qui non agit de prophanis, opponuntur enim ſacra, & profana, vt colligitur ex *cap. Quę ſemel* 19. *q.* 3. *cap. Ad hęc, de relig. domib.* Vnde Graff. in praxi *lib.* 2. *cap.* 18. *n.* 5. definit ſacrum quidquid à prophanis ſeparatur, & cultui Dei dicatur. Quare ille liber dicitur de rebus ſacris agere, in quo de Catholica religione tractatur, de myſterijs fidei, de moribus Catholicorum, de interpretatione Sacræ Scripturæ, de Theologia tam ſpeculatiua, quam practica, & caſibus conſcientiæ, iure canonico, Concionibus, & alijs in ordine ad Deum, & religionem, iuxta dicta *cap.* 14. *q.* 29. Quare prophani libri excluduntur, vti de Philoſophia, Medicina, de Hiſtorijs prophanis, Grammatica, &c.

Quæres 7. Quomodo libri de rebus ſacris tractantes dicantur ſcripto communicari, & euulgari?

10 *Reſp.* Tridentinum ſubjicit ſupradictis pœnis illos, *qui ſcripto eos communicant, vel euulgant, niſi antea examinati, probatiuè fuerint.* Communicantur autem, quando plures copiæ ſparguntur per vulgus, vel eadem copia ſucceſſiuè tranſit ad manus, vt indicant ea duo verba, *Communicant, vel euulgant*; quaſi libri publicationem inter homines. Sub his non veniunt Lectiones de Theologia, aut Sacra Scriptura, ſeu de moralibus, quas Magiſtri, & Lectores tradunt in Scholis, quia non ordinantur ad publicationem, neque euulgationem, ſed ad eruditionem Scholarium. Eſt autem ſermo de libris tantum imprimendis, ex particula, *eos*, ad libros imprimendos referente.

Quæres 8. An religioſi facientes imprimi, vel diuulgantes ſuos libros ſine licentia ſuorum ſuperiorum ſint excõmunicati?

Reſp. Excommunicatio fertur ſolum contra facientes imprimi ſine licentia Epiſcopi, & Inquiſitoris ex Decreto Lateranen. in Tridentino autem licet pręcipiatur Regularibus ne faciant imprimi ſuos libros ſine licentia etiam ſuorum ſuperiorum, non ideo tamen imponitur contrafacientibus aliqua pœna in Tridentino. Nam bis replicatur pœna Lateranenſis decreti in Tridentino primo, contra imprimentes, vel facientes imprimere libros de rebus ſacris ſine nomine auctoris, &c. ſecundò, contra eos diuulgantes ſcripto ſine licentia. Loco autem intermedio loquendo de Regularibus, qui debent impetrare licentiam ſuorum ſuperiorum, nulla exprimitur pœna, ergo ſignum eſt, illos contrafacientes nulla affici pœna ex Tridentino. Neque expreſſio pœnarum in dictis duobus caſibus extendenda eſt ad Regulares imprimentes ſine licentia ſuorum ſuperiorum, quia pœnæ non extenduntur de caſu ad caſum, cum potius reſtringendæ ſint, ex vulgatis caſibus; præterquamquod ſi Tridentinũ voluiſſet eiſdem pœnis affici, Regulares non impetrantes licentiam à ſuis ſuperioribus, id expreſſiſſet, ſicut de pœnis mentionẽ fecit in alijs duobus caſibus. 11

Quæres 9. An imprimi poſſit liber ſine nomine Auctoris?

12 *Reſp.* Negat id Tridentinum illis verbis. *Nullique liceat imprimere, vel imprimi facere quouis libros ſine nomine Auctoris*. Intellige niſi iuſtàm habeat Auctor cauſam faciendi ſuum nomen, vt habet Regula de impreſſione librorũ §. 1. *in quo caſu*, nomen illius, qui librum examinauit, atque approbauit, deſcribendum eſt. Vide *ſub num.* 8. ſupra.

Quæres 10. An reuiſor deputatus ab Inquiſitore, ſeu Epiſcopo debeat eſſe Doctor in Sacra Theologia?

13 *Reſp.* Affirmatiuè ex adductis *Reſolut.* 77. *num.* 38.

Quæres 11. An, & quomodo imprimendi ſint libri, qui tractant de vitis eorum hominum, qui hominum, qui cum fama ſanctitatis ex hac vita migrarunt?

Reſp. Iuxta formam à S. C. traditam
14 in Decreto, in quo definitur quomodo Imagines nondum à Sede Apoſtolica canonizatorum, vel beatificatorum cum radijs, ſplendoribus, & laureolis proponendæ ſint; aut tabellæ, & luminaria ad eorum ſepulcra apponenda ſint; aut eorum res geſtæ: & vitæ imprimendæ. Illud autem editum fuit die 13. Martij 1625. tenoris ſequentis.

15 *Sanctiſſimus D. N. ſolicitè animaduertens abuſus, qui irrepſerunt, & quotidie irrepere non ceſſant in colendis quibuſdam cum ſanctitates, aut martirij fama, vel opinione defunctis; qui & ſi neque canonizationis, neque beatificationis honore inſigniti ſint à Sede Apoſtolica, eorum tamen Imagines in Oratorijs, atque Eccleſijs, alijſque locis publicis, ac etiam in priuatis cum laureijs, aut radijs, ſeu ſplendoribus proponuntur, miracula, & reuelationes, aliaque beneficia à Deo per eorũ interceſſiones accepta in libris rerum ab ipſis geſtarum enarrantur; & ad illorum ſepulcra tabellæ, imagines, & res aliæ ad beneficia accepta teſtificanda, & lampades, & alia lumina apponuntur; Volenſque proindè his abuſibus pro debito officij paſtoralis occurrere; ac etiam cum Illuſtriſſimis, & Reuerendiſſimis Dominis Cardinalibus contra hæreticam prauitatem in Vniuerſa Republica Chriſtiana Generalibus Inquiſitoribus communicata, & mature conſiderata, ac diſcuſſa, declarauit, ſtatuit, & decreuit.*

I. Ne quorumuis hominum cum Sanctitatis, ſeu martyrij fama, quantumcumque illa ſit, defunctorum Imagines, aliaq; prædicta, & quodcumque aliud venerationem, & cultum præſeferens, & indicans in Oratorijs, aut locis publicis, ſeu priuatis, vel Eccleſijs tam ſecularibus, quam regularibus, cuiuſcumque religionis, Ordinis, Inſtituti, Congregationis, aut Societatis apponantur, antequam ab Apoſtolica Sede canonizentur, aut beati declarentur, & ſi quę appoſitę ſunt amoueantur, prout ſtatim amoueri mandauit.

II. Ac pariter imprimi de cætero inhibuit libros eorumdem hominum, qui Sanctitatis, ſeu martyrij fama, vel opinione, vt preſertur, celebres è vita migrauerint, geſta miracula, vel reuelationes, ſeu quęcumque beneficia tamquam eorum interceſſionibus à Deo accepta continentes, ſine recognitione, atque approbatione Ordinarij, qui in his recognoſcendis Thologos, alioſque pios, ac doctos viros in conſilium adhibeat. Et ne deinceps fraus, aut error, aut aliquid nouum, ac inordinatum in re tam graui committatur, negotium inſtructum ad Sedem Apoſtolicam tranſmittat, eiuſque reſponſum expectet. Reuelationes verò, & miracula, aliaque beneficia ſupradicta, quæ in libris horum hominum vitam, & geſta continentibus hactenus ſine recognitione, atque approbatione huiuſmodi impreſſę ſunt, nullo modo approbata cenſeri vult, mandatque ſua ſanctitas.

III. Ad horum hominum ſepulcra vetuit etiam, ac inhibuit tabellas, atque imagines ex cera, aut argento, ſeu ex alia quacumque, materia, tam pictas, quam fictas, atque exculptas, appendi, ſeu affigi; & lampades, ſeu alia quacumque lumina accendi ſine recognitione ab ordinario omnino, prout ſupra, facienda, Sedique Apoſtolica refcrenda, ac probanda.

IV. Declarans, quod per ſupraſcripta præiudicare in aliquo non vult, neque intendit ijs, qui aut per communem Eccleſię conſenſum, vel immemorabilem temporis curſum, aut per Patrum, virorumque Sanctorum,

ctorum ſcripta, vel longiſſimi temporis ſcietia, ac tolerantia Sedis Apoſtolicę, vel ordinarij coluntur.

V. Vt autem prædicta diligentius obſeruentur, Vniuerſis, & ſingulis tam ordinarijs, quam hæreticæ prauitatis Inquiſitoribus diſtrictè præcipit, vt quiſque in ſua diœceſi, vel prouincia ſedulo perųigilet, ne ſine approbationibus prædictis Imagines cũ memoratus ſignis exponantur, aut miracula, reuelationes, ac beneficia prędicta publicentur, aliaue contra ſuperius diſpoſita fiant.

VI. Trangreſſores verò, ſi Regulares fuerint, priuationis ſuorum officiorum, ac vocis actiuæ, & paſſiuę, necnon, & ſuſpenſionis à diuinis: ſi verò Clerici ſeculares, priuationis pariter ſuorũ officiorũ ſuſpenſionis à diuinis, & ab adminiſtratione Sacramentorum, exequutioneq. ſuorum ordinũ reſpectiuè, alijſque arbitrio prædictorum ordinariorum, ſeu Inquiſitorum pro modò culpæ inſligendis pœnis plectendo.

VII. Qui autem libros impreſſerint, aut imagines pinxerint, ſculpſerint, ſeu quoquo modò affixerint, vel formauerint, cæterique artifices circa præmiſſa qualitercumq. delinquentes prędicta omnia amittant, & inſuper pecuniarijs, alijſque etiam corporalibus pœnis, iuxta criminis grauitatem eorumdem ordinariorum, ſeu Inquiſitorum arbitrio afficiantur. Contrarijs quibuſcumque non obſtantibus.

Et ne præmiſſorum ignorantia poſſit ab aliquo prætendi, &c.

Hoc Decretum extenditur à Diana *par.* 4. cum alijs Bullis ad Sanctum Officium Inquiſitionis Spectantibus, à Bariola in calce: Flores Inquiſit. à Tambur. *tom.* 5. *diſp.* 15. *q.* 7. Peirino *ad conſtit.* 3. Leonis X.

16 Continet autem ſex. *Primò*, nullibi imagines hominum, qui deceſſerunt cũ fama ſanctitatis, apponantur, & appoſitæ ammoueantur. *Secundò*, non imprimantur libri de ipſis tractantes, niſi ab ordinario approbati confirmati fuerint à Sac. Congr. *Tertiò*, vota, nec lumina apponantur illis. *Quartò*, antiqui pro ſanctis ab Eccleſia, ſeu à Patribus habiti relinquuntur in ſua opinione. *Quintò*, pœnæ tranſgreſſorum Eccleſiaſticorum. *Sextò*, demum laicorum tranſgreſſorum pœnæ. Emergunt nonnullæ difficultates in ſequentibus reſoluendæ.

Quæres 12. An depingi poſſint imagines horum hominum, qui obierunt cum opinione ſanctitatis, ſine ſignis ſanctitatis?

Reſp. Affirmatiuè, vt colligitur ex *num.* 1. ibi: *Defunctorum imagines, aliaque prædicta, & quodcumque aliud venerationem, & cultum pręſeferens.* Clarius *ſub num.* 5. *Ne ſine approbationibus prædictis Imagines cum memoratis ſignis exponantur.* Ergò exponi poſſunt ſine dictis ſignis, quorum defectu venerationem, & cultum non præſeferunt; valet enim argumentum à contrario ſenſu, & in iure validum eſt, ex *cap. Cum Apoſtolica* 7. *de ijs, quę fiunt à pręlat.* vbi Gloſa vocat fortiſſimum, & vtiliſſimum, alia iura, & doctores vocat Barboſa Vnz. lit. A. *num.* 30. Confirmatur, quia aliorũ hominum etiam non eximiorum imagines depinguntur non vt venerentur, ſed vt eorum memoria apud alios præſertim parentes, & amicos conſeruetur. Ita Peirin. ad citatam Bullã 3. Leonis X. *num.* 3. ex illo Lezana *tom.* 4. *ver. Sanctorum cultus num.* 6. & 7. 17

Quæres 13. An huiuſmodi imagines ſine laureis, radijs, & ſplendoribus depictæ exponi poſſint in Eccleſijs ad ornatum?

Reſp. Affirmatiuè, modò non apponantur altaribus, ratio id ſuadet, quia non ſunt in hoc deterioris conditionis imaginum aliorum virorum vti Imperatoris, Regum, & aliarum perſonarum memoria dignarum, quarum Imagines appenduntur in Eccleſijs parietibus ad ornatum, non autem ſuper altaria, licet prope poni poſſint, ſed omnino extra; & ſi adſunt aliæ Imagines, quæ ſint Sanctorum, iſtorum prope, illorum verò remote aptentur. Vide Lezanam *tom.* 4. *ver. Sanctorum cultus num.* 7. Peirinum ad Bullam 3. Leonis X. *num.* 3. & 4. Mihi non placet, horum Imagines collocari poſſe ſuper altare, in quo aliæ ſunt, quia 18

in tali ſitu collocatio arguit potius cultum, quam ornatum; ideo ſimilium Imagines, ſicut & virorum illius trium collocentur in partibus Eccleſiæ minus dignis, vt ex tali diſpoſitione quiſque ſciat, Dei ſeruos Canonizatos, aut beatificatos in omnibus excedere quemuis hominum quamtumuis nobilem, & illuſtrem etiam imperiali dignitate decorarum.

Quæres 14. An venerari poſſint ſaltem occoltè, & priuatis honoribus.

19 *Reſp.* Priuatim, & occultè in proprijs neceſſitatibus inuocari, & venerari poſſunt, quia in Decreto prohibetur ſolum cultus publicus coueniens tantum ſanctis, ſeu beatis ab Eccleſia declaratis, vel pro talibus habitis ab antiquo tempore. Quare venerari non poſſunt per inuocationem in Lytanijs, in Orationibus Miſſalis, aut Breuiarijs neque in conſpectu aliorum vocare illos beatos tales aſſerendo, licet piè credi poſſit illos eſſe in Paradiſo. Laudari igitur poſſunt eo modo, quo alij viri, & homines probi, qui in hac vita benè ſe geſſerunt, relinquentes poſt ſe bonum odorem. Vide præcitatos.

Quæres 15. An illorum ſepulcris appari poſſint vota, vt communiter fit beatis, & ſanctis ab Eccleſia recognitis in gratiarum actionem beneficiorum receptorum?

Reſp. Sanctiſſimus in hæc verba.

20 *Poſtmodũ verò idem Sanctiſſimus D.N. à quibuſdam reuocari in dubium accepit, an tabellas, & imagines, quas in poſterum offerri contigerit recipere, & antea oblatas conſeruare liceret. Sanctitas ſua, quæ tantum voluit, occurrendo abuſibus, qui irripere videbantur, certiorem parare viã ad eorum in terris gloriam, quorum ſanctimoniam diuinæ clementię placuerit admirandis operibus illuſtrare; ne prius cũ Illuſtr. & Reuerend. DD. Cardinalibus contra hæreticam prauitatem Generalibus Inquiſitoribus communicata, præſenti Decreto declarauit.*

Quod ſicut numquam prohibuit, nec ſuæ intentionis fuit prohibere oblationem, receptionemque tabellarum, & imaginum huiuſmodi, itaut nulli deinceps baſitationi locus relinquatur, ſtatuit in præſentiarum, & decernit, vt quoties ad aliquam Eccleſiam, aut oratorium locumue alium publicum ſecularem, ſeu regularem, tabellas, vel imagines aliudue ſimile quidpiam detulerit, ac interceſſione hominum inter ſanctos, & beatos non adſcriptorum, quãuis cum martirij, vel ſanctitatis fama demortuorum optata ſe impetraſſe dixit; liceat Eccleſiaſticis perſonis Eccleſiarum, locorumque prædictorum veræ præpoſitis, tabellas, & imagines, ſiuè pictas, ſiuè ex quauis materia fictas, atque alia quæcumque collata gratia fidem ſacientia, ſimul cum deferentis, aliorumque, qui cõſcij fuerint, atteſtationibus recipere, atque approbantibus ordinarijs, ad quos referre ſtatim omnia teneantur; in ſecreto aliquo ſeorſim ab Eccleſia loco cuſtodire; ibidemque iam amota collocare, & aſſeruare, vt ſi quando Dominus talium virorum merita beatificationis, ſeu canonizationis honore in terris decorare voluerit extent huiuſmodi ſanctitatis qualeſcumque probationes, Apoſtolicæ Sedis iudicio tunc examinandæ, cõtrarijs quibuſcumque non obſtantibus.

Hoc Decretum referunt Diana ad finem *par.* 4. cum alijs, Peirin. ad Bullam 3. Leonis X. ſub datum die 2. Octobris 1625. affixum verò; & publicatum die 30. eiuſdem menſis, & anni, apud Synodum Cremonenſem ſub Eminentiſſimo Cardinali Camporeo ibi Epiſcopo habiram annõ 1635. pag. mihi 159.

Quæres 16. An vota in Eccleſijs regularium oblata pro gratijs receptis ab huiuſmodi hominibus tum religioſis, tum laicis apud ipſos ſepultis, ſufficiat recipere cum atteſtationibus eorum, qui gratiæ factæ conſcij ſunt, factis tantum coram ſuperiore conuentus, ſine relatione ad ordinarium.

Reſp. Atteſtationes quidem recipiẽdæ ſunt à ſuperiore conuentus, ſed ſtatim referendæ ſunt ad ordinarium, hoc eſt, ad Epiſcopum loci, qui illas approbare debet, prout apertè colligitur ex ſupradicto Decreto, ibi: *Atque approbantibus ordinarijs, ad quos referre ſtatim omnia teneantur.* Et ſi quandoque nomine 21

mine *Ordinarij* veniant etiam ſuperiores regulares, nihilominus hic locum habere non poſſunt, quia hæc materia tangit Officium S.Inquiſitionis, in quo caſu regulares etiam ſuperiores pro ſubditis habentur, & non pro ſuperioribus neque ordinarij, quo nomine venit Epiſcopus, vel ordinarius nullius, & Sedis Apoſtolicæ immediatè ſubiectus. Nec hoc loco venit ſub nomine Ordinarij Inquiſitor, cum in primo Decreto ſuperius extenſo, ad cuius declarationẽ emanauit hoc ſecundum, condiſtinguantur Inquiſitores ab ordinarijs.

Quæres 17. Quomodo intelligenda ſit illa declaratio *ſub num.*4. vbi dicitur, quod Papa per ſupradicta non vult præiudicare in aliquo ijs Dei ſeruis, qui autẽ per cõmunem Eccleſiæ conſenſum; vel immemorabilem temporis curſum; aut per Patrum, virorumque ſanctorum ſcriptas vel longiſſimi temporis ſcientia, aut tolerantia Sedis Apoſtolicæ, vel ordinarij coluntur? Nonnulli ſerui Dei publicum cultum acquiſiuerunt ſine formali beatificatione, aut canonizatione, ex ſupradictis cauſis. Quæres inquam. *Primò*, an per communem Eccleſiæ conſenſum veniat etiam conſenſus vnius ciuitatis e.g. Parmæ, Regis, &c. *Secundo*, Qualis curſus temporis immemorabilis ſufficiat?

22 Primò, dico ſufficere conſenſum vnius Eccleſię diœceſanę, & Epiſcopalis, quælibet enim Eccleſia particularis dicitur Eccleſia, ergò à fortiori Eccleſia Epiſcopalis, & hanc ſufficere colligitur ex poſtremis verbis, dum in Decreto dicitur, non præiudicari ijs, qui ex ſcientia, ſeu tolerantia ordinarij coluntur, ſufficit ergo conſenſus Eccleſiæ Epiſcopalis, & tolerantia Epiſcopi. In ſingulis ferè ciuitatibus habentur peculiares ſancti, & beati, qui ab incolis coluntur, quamuis in Martirologio Romano non inueniãtur, vti Parmæ Sancti Ioannes primus Abbas S.Ioannis Euangeliſtæ, Moderãnus in Caſtro Berceti, &c. Beati Domini Presbyteri, Ioannis Buralli Generalis ordinis Minorum, Vrſolina Virgo, &c. Foriliuij in Conuentus Noſtra Eccleſia S. Mariæ Vallis Viridis requieſcit, & colitur Beatus Ieremias Sacerdos noſtri ordinis, patria Comẽſis, cuius corpus integrũ, & intactũ ab omnibus videri poteſt.

Secundò, temporis curſus immemorabilis dicitur ſpatium annorum centũ, ex Baldo, Cœpola, Zabar. Felin. apud Gabriel. *de præſcript. concl.* 1. *num.* 71. Rota Rom. *vol.*4. *deciſ.* 583. alijs citatis docet Flamin. Pariſ. *q.* 28. *de confid. beneſ. num.* 236. immo minus tempus dicitur immemorabile doctoribus citatus habet Puteus *lib.* 1. *deciſ.* 212. tempus 50. 70. aut 80. dici immemorabile. 23

Quæres 18. An in impreſſione librorum, qui tractant de uita, & geſtis beatorum, ſeu ſanctorum antiquorum ex communi Eccleſiæ conſenſu iuxta *n.* 4. Decreti explicati *ſub præced. q.* 17. ſeruanda ſit forma præſcripta *ſub num.* 11. ne ſcilicet imprimãtur ſine ſpeciali examinatione, & approbatione Epiſcopi, & habita reſponſione Sacræ Congregationis?

Reſp. In impreſſione librorum huiuſmodi, qui tractant de eorum geſtis, miraculis, reuelationibus, & alijs beneficijs hominibus collatis à Deo per ipſorum merita, & interceſſiones, ſupradicta ſpecialis forma obſeruanda non eſt, quia hoc Decretũ emanauit præcisè reſpectu eorum hominum, qui non per communem Eccleſiæ conſenſum, aut non per ſcientiam, & tolerantiam Epiſcopi coluntur, vt expreſsè dicitur *ſub n.*4. iuxta dicta *ſub q.*17. ſed tantum reſpectu illorum, qui paucis ab hinc annis deceſſerunt, & in dies decedunt cum fama ſanctitatis, aut martyrij, pro quibus ſupradicta forma omnino ſeruanda. Monumenta igitur veterum Dei ſeruorum maximè alias impreſſa, vel manuſcripta antiquiſſima cũ licentijs ordinarij iuxta Concilia Lateran. & Tridenr. de quibus ſupra initio, imprimi poſſunt, quia ſuper his antiquitus in venerationem habitis præſens Decretum nihil diſponit, nec intendit illis in aliquo præiudicare, vt patet *ſub num.*4. 24

Quæres 19. An prædicta forma ſpecialis licentię ordinarij approbant's miracu-

raculum, vel beneficium receptum cum reſponſione S. Congr. obſeruanda ſit, quando aliquis Sanctus, vel beatus ab Eccleſia recognitus, vel pro tali habitus iuxta *num.4.* Edit nouum miraculum, vel gratiam?

25 *Reſp.* Ea forma ſeruanda non eſt, quia illa reſtringitur ad miracula, reuelationes, & alia beneficia, quæ fiunt ab his hominibus, qui decedunt cum fama ſanctitatis, aut martirij; quare extendenda non eſt ad ſanctos, nec beatos ab Eccleſia beatificatos, vel ſanctificatos, neque ad antiquos curſu longiſſimi tēporis cultos ex ſcientia, & tolerantia Epiſcoporum. Nihilominus horum etiā miracula, & beneficia à fidelibus in dies recepta approbanda ſunt ab Epiſcopo, vocatis in Conſilium Theologis, & alijs pijs iuris, iuxta Trident. initio *Seſſ. 25.* in titulo de Inuocatione, & Veneratione ſanctorum, prope finem. Itaque examen, & approbatio facta de iſtis ab Epiſcopo pro impreſſione tranſmittenda non ſunt ad Sacram Congregationem recognoſcenda, quod ſuperadditur in Decreto, reſpectu huiuſmodi hominum, quos nulla Eccleſia pro ſeruis Dei Beatis cultu publico dignis hactenus habet.

Quæres 20. Hac occaſione circa Imagines ſanctorum depingendas, & exponendas, quid ſit ordinatum?

26 *Reſp.* Vrbanus Papa VIII. felicis memoriæ in ſua Bulla incip. *Sacroſancta.* Dat. 25. Martij 1642. ex parte extenſa apud Lezanam *tom.4. ver. Sanctorum cultus num. 14.* Eſt autem ſequens.

27 *Imagines Domini Noſtri Ieſu Chriſti, & Deiparæ Virginis Mariæ, ac Angelorū, Apoſtolorum, Euangeliſtarum, aliorumq. Sanctorum, & Sanctarumq. quorumcumque ſculpere, aut pingere, vel ſculpi, aut pingi facere aut ante hac ſculptas, aut pictas, & alias quomodolibet efficta tenere, ſeu publico aſpectui exponere, aut veſtire cum alio habitu, & forma, quam in Catholica, & Apoſtolica Eccleſia ab antiquo tempore conſueuit; nec etiam cum habitu peculiari alicuius Ordinis Regularis tenore præſentium prohibemus. Ac vt Imagines aliter pictæ, vel ſculptæ ab Eccleſijs, & alijs locis quibuslibet amoueantur, & deleantur, vel reducantur, & reformentur ad habitum, & formam in Eccleſia Catholica, & Apoſtolica ab antiquo tempore conſuetam, vt veneratio, & cultus ſic dictis Imaginibus augeatur, & quæ oculis fidelium ſubijciuntur non inordinata, nec inſolita appareant, ſed deuotionem pariant, & pietatem.*

Interdictum igitur eſt pingere, & ſculpere Sanctorum Imagines prophanis, vanis, & indecentibus ornamentis, ſeu veſtibus, quæ potius ſenſualitatem, quā deuotionem excitant. Quare depingendi non ſunt cum coma, crinibus, aut nudati certis partibus corporis, quæ verecundiam præſeferunt, neque mamillis apertis, ſed prorſus decenti veſte velatis, niſi ex neceſſitate, vt in S. Agata, quę martyrium ſubijt in mamillis.

Tranſgreſſores, quicumque ſunt, etiā ſpeciali nota, & mentione digni, puniendi ſunt ab Epiſcopo, & ordinarijs locorū, atque etiam à legatis à latere, vbi ab Apoſtolica Sede delegatis, etiam regulares quicumque etiam reſpectu Eccleſiarum monialium ſibi ſubiectarum, vnica monitione præmiſſa etiam per cenſuras contra eos procedere poſſunt, priuando præſertim ſuperiores locales illorum Officijs, & vocibus, ſi noluerint obedire, amouēdo Imagines pictas, aut ſculptas contra formam huius Bullæ.

Quæres 21. An in Eccleſijs in feſtis ſolemnibus exponi poſſint imagines prophanæ indecentiam præſeferentes?

Reſp. Non poſſunt, neque etiam eo- 28
rum atrijs, aut frontiſpicijs, ſub iiſdem pœnis de quibus in præcedenti quæſtione, vt colligitur ex eadem Bulla his verbis.

Et ne exponantur in Eccleſijs quibuslibet, ac quomodolibet qualificatis, ac earum frontiſpicijs, & atrijs imagines prophanæ, vel aliàs indecentiam, & inhoneſtatem præſeferentes, cum Domum Dei deceat ſanctitudo, præcipimus.

Contra tranſgreſſores huius Bullæ non procedit Inquiſitor, ſed tantum ordinarius, cum in ea nulla fiat mentio Inqui-

Inquiſitoris, neque enim agitur in ea, de materia hæreſis, aut eiuſdem ſuſpicione.

Quæres 22. An imprimi prohibeantur libri tractantes de Auxilijs?

29 *Resp.* Affirmatiuè, & primo à Paulo Papa V. deinde ab Vrbano Papa VIII. fel. record. de quibus decretis Peirin. ad Bullam 11. Iulij 11. *num.* 20. Lezana *tom.*1. *cap.* 10. *num.*24. *&* *tom.*4. ver. libri *num.*13. Hic refero verbum illud Vrbani includens aliud Pauli, datum in Generali Inquiſitione die 1. Aug. 1641. tenoris ſequentis.

30 Aliàs fel. record. Paulus Papa V. ad tollenda ſcandala, & offenſiones, quæ in Eccleſia Catholica oriebantur occaſione editionis librorum, & operum de Auxilijs tractantium in Generali Congregatione Sanctæ Romanæ, & Vniuerſalis Inquiſitionis Decretum infraſcriptũ edidit.

Sanctiſſimus D.N. decreuit, vt ſcribatur Nuntijs Apoſtolicis, quod notificēt, & ordinent ſuperioribus Religionum, Vniuerſitatibus Studiorum, & Ordinis ſuæ Nuntiaturæ, ne ſinant imprimi in materia de Auxilijs, etiam ſub prætextu commentandi Sanctum Thomam, aut alio modò, & qui volunt de hac materia ſcribere, & imprimere prius mittant tractatus, & compoſitiones ad hanc ſãctam Inquiſitionem.

Cuius quidem Decreti tenor in executionem mentis Sanctitatis ſuæ omnibus prædictis per Nuntios reſpectiuè legitimè fuit intimatus. Nec tamen contra prædictum Decretum aliquid attentari contingeret, ſed ſcandala, & diſſenſiones omnino ceſſarent. Sãctiſſimus D.N. in eadem Congregatione Generali Sanctæ Romanæ, & Vniuerſalis Inquiſitionis feria v. die 22. Maij anno à Natiuitate Domini 1625. aliud ſuum Decretum edidit tenoris infraſcripti.

Sanctiſſimus D. N. ſupradictum Decretum, hoc ſub præſenti Decreto confirmauit, & innouauit, diſtrictè præcipiens, & mandans omnibus, & ſingulis cuiuſuis Religionis, Ordinis, Congregationis, Inſtituti, & Societatis etiam de neceſſitate exprimendæ Regularibus, & alijs quibuſcumque tam Eccleſiaſticis, quàm Secularibus perſonis cuiuſque ſtatus, conditionis, gradus, Ordinis, & Dignitatis tam Eccleſiaſticæ, quàm Secularis, vt in poſterum non audent imprimere, vel quoquomodo in lucem edere libros, tractatus, vel compoſitiones ex profeſſo, vel incidenter, aut prætextu commentandi Diuum Thomam, vel quemlibet alium Doctorem, aut alia quauis occaſione, prætextu, vel modò de materia auxiliorum Diuinorum tractantes ſine expreſſa, & ſpeciali licentia à Sanctitate Sua in Cõgregatione Sancti Officij obtinenda, donec aliud in hac materia à Sede Apoſtolica fuerit ordinatum.

Vt autem huiuſmodi Decretum inuiolabiliter obſeruetur eadem Santitas Sua voluit, & declarauit contrauenientes pœnas priuationis, Dignitatum, & Officiorum ſuorum, vocis actiuæ, & paſſiuæ, facultatis concionandi, publicè legendi, docendi, & interpretandi ipſo facto abſque alia declaratione incurrere, & nihilominus alijs etiam pœnis Sanctitatis Suæ, & ſucceſſorum ſuorum Romanorum Pontificum arbitrio infligendis, ſubiacere.

Libros porrò, quos in futurum contra præſentis Decreti tenorem edi contigerit abſque alia declaratione tamquàm expreſſè prohibitos habere voluit. Et impreſſores præter amiſſionem librorũ, pecuniarijs, alijſque corporalibus pœnis iuxta criminis grauitatem teneri mandauit. Contrarijs quibuſcumque non obſtantibus.

Cum verò Sanctitati ſuæ nuper innotuerit in Ciuitate Louanien. quoſdam aſſertos Cornelij Ianſenij olim Epiſcopi Iprenſis Executores ex teſtamento in lucem, edi curaſſe librũ cui titulus, Auguſtinus, ex profeſſo cõtinentem, & tractantem materiam de Auxilijs, nulla penitus petita, vel obtẽta ab hac ſacra Cõgregatione licentia illum imprimendi, cuius operis occaſione Patres Societatis Ieſu nonnullas in Ciuitate Antuerpien. de eadem materia tractantes, Theſes,

pariter

paritèr abſque licentia eiuſdem Sacræ Congregationis imprimi curaſſe: opinioneſq. Ianſenij in prędicto libro oppugnaſſe. Rurſuſque nonnullos alios libellos, orationes, ſcripturas, epiſtolas, Theſes inferiùs regiſtrandas, tàm pro dicti libri Ianſenij, quàm Theſium à Patribus Ieſuitis editarum defenſione impreſſas fuiſſe, non ſolùm contra præſentium Decretorũ prohibitionem, ſed in graue ſcandalum, & offenſionem Eccleſiæ Catholicæ. Vt malis huiuſmodi imminentibus quanto citiùs occurratur, & impoſterum nullus audeat dictis Decretis cõtrarie. Pro nunc eadem Sanctitas Sua inheтendo Decretis à Paulo V. & à Sanctitate Sua emanatis dictum librũ Ianſenij; cui titulus Auguſtinus Louanij impreſſum, necnon Theſes à Patribus Societatis Ieſu Antuerpiæ in lucem editas, aliaſque ſcripturas in calce præſentis Decreti regiſtrandas, iam vigore ſupradictorum Decretorum prohibitas, hoc præſenti in ſuo Decreto, de nouo prohibet, ac pro prohibitis omninò haberi voluit. Mandauitque ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrendæ ne quiscuiuſque Status, gradus, conditionis, & qualitatis etiam ſpeciali, & ſpecialiter nota dignæ librum, & Theſes prædictas, aliaſque ſcripturas, vt ſupra abſque Sedis Apoſtolicæ licentia in Cõgregatione Sancti Officij obtinẽda, retinere, ac legere poſſit. Inſuper mandauit omnibus, & ſingulis cuiuſuis Religionis, Ordinis Congregationis, Inſtituti, Societatis etiam de neceſſitate exprimendæ Regularibus, & alijs quibuſcumque tam Eccleſiaſticis, quàm ſecularibus perſonis, cuiuſque Status, conditionis, gradus, Ordinis, & dignitatis Abbatiali, Epiſcopali, Archiepiſcopali, & Patriarchali dignitate ſuffultis. Collegijs Vniuerſitatibus ſub prædictis pœnis, vt ſupra excommunicationis ipſo facto incurrendæ, Interdicti Eccleſiaſtici reſpectiuè, alijſque arbitrio Sanctitatis Suæ pœnis infligen. etiam corporalibus, ne impoſterum audeant imprimere, nec quoquo modo in lucem edere libros, Tractatus, Compoſitiones ex profeſſo, vel incidenter etiam ſub prætextu commentandi Diuum Thomam, ſeù in Phyloſophicis agendi de concurſu cauſę primæ, cum ſecunda, & præſertim defendendi, aut impugnandi librum d. Cornelij Ianſenij, cui titulus Auguſtinus, vel Theſes Patrum Societatis Ieſu, aliaſque ſcripturas, vt infra prohibitas, aut alia quauis occaſione, vel modo de materia Auxiliorum Diuinorum, ſeù de gratia, & libero arbitrio tractantes, ſine expreſſa, & ſpeciali licentia à Sanctitate Sua in Congregatione Sancti Officij obtinenda, donec aliud in hac materia Sede Apoſtolica fuerit ordinatum. Abſolutionem verò à prædicta excommunicatione, nec non interdicti ſuſpenſionem, relaxationem Sanctitati Suæ, & Sacræ Congregationi reſeruauit. Non obſtantibus quibuſcumque Priuilegijs etiam S. Cruciatæ, Iubilæi etiam Generalis, & facultatibus Miſſionariorum, ac alijs à Sancta Sede emanatis, ſeù emanandis, quibus omnibus in hac parte Sanctitas Sua derogat. Voluitque Sanctitas ſua hæc omnia ſuum plenarium ſortiri effectum, omneſque contrafacientes, vt ſupra ligare, nec quemquam excuſari poſſe etiam ſub prætextu, quod Decreta Pauli V. & Sanctitatis ſuę aliàs emanata non fuerint in Prouincijs intimata, vel vſu recepta Irritum quoquè, & inane quidquid ſecus ſuper ijs à quoquam quauis auctoritate ſcientèr, vel ignoranter contigerit attentari decernit. Contrarijs quibuſcumque non obſtantibus. Et ne præmiſſorum ignorantia poſſit ab aliquo prætendi, voluit vt Decretum huiuſmodi, ſeu illius exemplum ad Valuas Baſilicarum Sancti Ioannis Lateranenſis, ac Principis Apoſtolum de Vrbe, & in Camp: Floræ affixa, omnes ita arctent, & afficiant, ac ſi vnicuique perſonaliter intimatæ fuiſſent.

Notat Lezana *tom. 1. cap. 10. num. 24.* prohiberi libros ex profeſſo, ſeu incidenter tractantes imprimi, nõ autem libros agentes de aliquo puncto, ſeu difficultate de auxilijs connexa cum materia alia principali, de qua eſt liber. Sed non placet, id cum videantur expreſsè obſtare

ſtate illa verba. *Incidenter, aut prætextu commentandi* D.Thomam, *aut quemlibet alium doctorem, aut alia quauis occaſione, prætextu, vel modo, &c.* Nam verbum *incidenter*, *occaſione* refertur ad quamcumque cauſam, & caſum, ac proindè indicat etiam connexionem cum alia materia, quæ aliàs non poſſet explicari niſi mediante puncto aliquo particulari de auxilijs, tunc igitur prætermittatur indiſcuſſa quæſtio. In ſcholis de illis tractatio, & diſputatio non prohibetur, ſed tãtum impreſſio librorum de huiuſmodi materia tractantium.

Deindè nota excommunicationem latam cum alijs pœnis ſubiunctis afficere ſolum retinentes, legentes, aut imprimentes libros de auxilijs reſpectiuè ad dictum librum Ianſenij, & Theſes, prout ibi dicitur.

Quæres 23. An libri in vno loco compoſiti alio tranſmitti poſſint pro impreſſione?

31 *Reſp.* Libri compoſiti in ſtatu Eccleſiaſtico alio imprimendi tranſmitti non poſſunt ſine ſpeciali licentia prout continetur in Decreto hic ſubiecto ſub die 18. Septembris 1625. tenoris ſequentis.

32 *Sanctiſſimus D.N. pro debito ſui paſtoralis officij corrigere volens aduerſus nonnullorum in ſtatu Sedi Apoſtolicæ mediatè, vel immediatè ſubiecto exiſtentium, qui libros à ſe compoſitos extra præſatum ſtatum abſque vlla ordinariorum, & Inquiſitorum loci, vbi degunt approbatione imprimendos tranſmittunt, ſtatuit, & decreuit, vt in poſterum nemo in ſtatu prædicto degens, cuiuſuis conditionis, gradus, ordinis, & dignitatis exiſtat, libros de quauis materia tractantes, & vbicumque compoſitos, audeat alio deferre, vel mittere imprimendos, ſine expreſſa in ſcriptis approbatione Illuſtriſſimi, & Reuerendiſſimi D. Cardinalis S.D.N. Vicarij, & Magiſtri Sacri Palatij, ſi in Vrbe, ſi verò extra Vrbem exiſtat, ſine Ordinarij, & Inquiſitoris loci illius, ſiue ab ijſdem deputatorum facultate, & licentia operi præfigenda; libros autem, quos contra præſentis Decreti tenorem imprimi contigerit, præter alias pœnas arbitrio Sanctitatis ſuæ infligendas abſque alia declaratione ex nunc prohibet, et pro expreſſè prohibitis haberi vult, et mandat. Contrarijs quibuſcumque non obſtantibus, etc.*

Hoc Decretum refert Diana cum alijs ad finem *par.*4. Tambur. *tom.*1. *diſp.*15. *q.*7. Peirin. & Addit. *cap.* 10. *ad conſtit.* Pauli V. *num.*64. Lezana *tom.*4. *ver. Libri num.* 12.

Nota circa illam *primo* afficere illos, qui actu habitant per verbum *degere*, nõ qui caſu reperiuntur, vt dixit Theſaurus apud prædictum Lezanam; religioſi igitur de familia habitare debent, vt huic decreto ſubdantur. *Secundò*, procedit ſiue opus compoſitum ſit in ſtatu Eccleſiaſtico, ſiue extra, dum illud tradendũ eſt impreſſori, ibi: *Vbicumquè compoſitos audeat alio deferre*. *Tertiò*, ille ſtatus dicitur ſubiectus immediatè Apoſtolicè Sedi, qui immediatè gubernatur à miniſtro Sedis Apoſtolicæ, cuiuſmodi ſunt Bononia, Ferraria, Imola, Vrbinum, modo &c. Status verò mediatè ſubiectus, qui gubernatur ab aliquo feudetario Eccleſiæ, vt Parma, Placentia, &c. Rota Rom. *vol.*3. *lib.*3. *deciſ.*18. *num.*4. Vnde Placentiæ ex ordine Epiſcopi, & Inquiſitoris impreſſum fuit ſub die 10. Nouembris 1625. ac proindè ibi receptum.

Quæres 24. An imprimi poſſint Declarationis S. Congregationes ſine illius expreſſa licentia?

Reſp. Sunt prohibitæ imprimi ſine ſpeciali licentia eiuſdem Congregationis, vt teſtatur quodam Decretum eiuſdem relatum in Synodo Ceremonenſi edita anno 1635. tenoris ſequentis. 33

Cum Sacra Congregatio Cardinalium Concilij Tridentini interpretum ſæpius, & nouiſſime ſub die 29. Aprilis 1621. inhærendo conſtitutioni fel. record. Pij IV. quæ incipit Benedictus Deus, decreuerit indici librorum prohibitorum addendas eſſe omnes, et quaſcumque declarationes, interpretationes, ſeu deciſiones ſub nomine eiuſdem Congr. Concilij abſque illius auctoritate impreſſas, et imprimendas: cumque ad illius notitiam peruenerit, quamplures ex declarationibus, interpretationibus, ſeu deciſionibus iuxta contingentiam 34

caſuum,

caſuum, illorumque qualitates, et circumſtantias à ſe diuerſis temporibus factis, ſecundum ea, quæ propanebantur, fuiſſe alteratas, immutatas, diminutas, ac forſan alias mentito Sacræ Congr. nomine confictas nulloque præterea authentico ſigillo munitas; iſtaſque per tribunalia tam in Vrbe, quam per orbem circumferri, et imprimi; conſiderantque quantum detrimenti recipi poſsit ſi aliqua fides illis adhiberetur.
35 *Ex ſpeciati* S. D. N. *Vrbani diuina prouidentia Papæ* V I I I. *iuſſu mandat, et præcipit, huiuſmodi declarationibus, tam impreſſis, quam imprimendis, quam manuſcriptis nullam fidem eſſe in iudicio, vel extra à quoquam adhibendam, ſed tantum illis, quę in autentica forma, ſolito ſigillo, et ſubcriptione Emin. Cardinalis Pręfecti, ac Secretarij eiuſdem Congreg. pro tempore exiſtentium munitæ fuerint. In quorum fidem, &c. Datum Romę die 2. Auguſti* 1631.

Quæres 25. An libros huiuſmodi, do quibus ſupra, imprimentes, vel imprimere facientes ſine debitis licentijs ex hoc ſint ſuſpecti de hæreſi, & vt tales puniri poſſint ab Inquiſitoribus, quãuis hæreſim non contineant?

36 *Reſp.* Non ſunt ſuſpecti de hæreſi, ſed tantum vti tranſgreſſores puniri poſſunt ab illis, à quibus licentiam botinere debebant, iuxta ſuperius dicta in ſingulis quæſtionibus. Quod idem dic de pingentibus, ſculpentibus, aut exponentibus Imagines cõtra ſupradicta Decreta.

Quæres 26. An imprimi poſſint libri tractantes de hominibus, qui cum fama Sanctitatis, ſeu martyrij decedunt, ſine ſpeciali licentia S. Congreg. quando eorum vita, & geſta exarantur ad modum aliorum hominum illuſtrium ſub prætextu prophanæ Hiſtoriæ, omiſsis miraculis, reuelationibus, & beneficijs factis, ſine titulis Beati, ſed ſolum cum alijs titulis communibus Pij, Venerabilis, ſerui, viri Dei, &c.

Reſp. Affirmatiuè, quia intentum 37
Decreti ſuperius allati in eo conſiſtit, ne his hominibus cultus ſolum Beatis, & Sanctis ab Eccleſia recognitis, vel pro talibus habitis ab antiquo tempore debitus, tribuatur propria auctoritate; narrando autem eorum vitam ſine dictis ſignis, & qualitatibus, vt contingit fieri in Hiſtorijs aliorum virorum *illuſtrium*, qui non deceſſerunt cum opinione ſanctitatis, neque martyrij, nulla laus, veneratio, aut cultus ſpecialis ſanctis debitus illis tribuitur, ergo non eſt neceſſaria illa particularis licentia S. Congr.

CAPVT

CAP. DECIMVM VI.

DE POTESTATE DAEMONVM.

SVMMARIVM.

1 *Poteſtas Dæmonum magna.*
2 *Nomina malorum Angelorum.*
3 *Nomina bonorum Angelorum.*
4 *Septem ſunt.*
5 *Nomina eorum quid ſignificent?*
6 *Aſtrologi aliter vocant Angelos ductores Planetarum.*
7 *Homines inuocant Dæmones mirabilia facientes.*
8 *Id autem de ſe eſt peccatum mortale.*
9 *Mouentur localiter.*
10 *Quod eſt de fide.*
11 *Motus eorum parificatur circulari Leonis.*
12 *Angelus eſt in loco per ſubſtantiam non per operationem.*
13 *Motus eſt forma intrinſeca mobili.*
14 *Moueri poteſt continuè ſucceſſiuè.*
15 *Motu diſcreto.*
16 *In inſtanti ad lotum proximum.*
17 *Eſſe poteſt in loco ante operationem.*
18 *Ab extremo ad extremum tranſit per medium.*
19 *In inſtanti non poteſt eſſe in Cœlo, et in Terra.*
20 *Plures eſſe poſſunt in eodem loco.*
21 *Idem non poteſt de ſe in pluribus eſſe locis.*
22 *Eſſe incorporeos de fide eſt.*
23 *Aſſumunt corpora verè, et realiter.*
24 *Probatur ex ſacra Scriptura.*
25 *De fide hoc eſt.*
26 *Quandoque imaginariè tantum.*
27 *Boni aſſumunt corpora ad bonum finem.*
28 *mali ad malum.*
29 *Corpora ab ipſis compacta ex pluribus elementis.*
30 *Dæmones aſſumere poſſunt corpora mortuorum.*
31 *Corpora propria virtute formant.*
32 *Vnio cum illis tantum accidentalis.*
33 *Operationes eorum in corporibus non ſunt vitales.*
34 *Super elementa, et alia habent poteſtatem.*
35 *Transferunt de loco ad locum.*
36 *Hoc eſt de fide.*

37 *Energumenos facit, eſt de fide.*
38 *Transformare poteſt vnum corpus in aliud.*
39 *Theſauros ſciunt eruere.*
40 *Infirmitates, et mortem cauſare poſſunt.*
41 *Sanare poſſunt infirmos.*
42 *Generare nequeunt, ſed tantum ſemen transferre.*
43 *Maleficat coniugatos.*
44 *Mirabilia facit, non miracula.*
45 *Super animam ius non habet.*
46 *Secreta cordium Dæmon non cognoſcit.*

CAP. DECIMVM VI.
DE POTESTATE DAEMONVM.

1 MAGNA quidem eſt poteſtas Diaboli, non tamen infinitá, ſed limitata, & tanta, quanta illi à Deo permittitur, vt exemplũ habes in Libro Iob, vbi Deus Diabolo poteſtatem dedit ſuper vniuerſa illius, *cap.1. num.12.* his verbis: *Ecce, vniuerſa, quæ habet, in manu tua ſunt; tantum in eum non extendas manum tuam. Et cap.2. num.6.* eidem Dominus dedit poteſtatem ſuper corpus Iob, his verbis: *Ecce in manu tua eſt verumtamen animam illius ſerua.* Ex quibus apparet Diabolum non habere poteſtatem ſuper creaturas, maximè ſuper homines, niſi deſuper illi permiſſum ſit, præſertim ſuper animam hominis viuentis, quam vti rem pretioſiſſimam ſibi reſeruet; cum ſit imago ipſius Dei, Geneſ. *cap. 1. num. 26. Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram &c.*

Dœmon autem vocatur Angelus, ſed malus, quia eiuſdem eſt naturæ cum Angelo bono, ſiquidem poſt peccatum naturalia remanſerunt integra in Angelis. Nomina malorum Angelorum, ſeu Dœmonum ſunt Admodæus, *Tob. 3.* 2
num. 8. Gob, Giber, Gabir, Gadebtu, apud Laurentium Ananiam *lib.2. de natura Dæmonum, cap.6.* vbi, nomina incognita præſumuntur eſſe potius malorum Angelorum, quam bonorum, cuiuſmodi ſunt ſequentia, Raguel, Tubuel, Adimis, Tubas, Simihel, vt dixerunt Patres in Concilio Romano ſub Zacharia Papa de anno 742. aut 745. qui Angelorum bonorum nomina ſtatuerunt eſſe tria ex Sacra Scriptura, Michael, Gabriel, &
Raphael; quibus alij Sancti Patres addiderunt alia quatuor, quæ Vriel, de 3
quo fit mentio in *lib.3. & 4.* Aeſdræ, qui licet inter canonicos non recenſeantur, illis tamen ſunt conſiti in Sacra Biblia;

reliqua

reliqua tria ſunt Scalthiel, Iehudiel, & Barachiel, de quibus Cornelius à lapide *in cap.* 1. *Apocal.* ex illo Carena *part.* 2. *tit.* 12. *de Sortilegis*, §. 9. Septem ergo ſunt
4 nomina bonorum Angelorum, in quorum honorem extat Eccleſia Panormi dicata, ex eodem Cornelio, & Romæ eoſdem Angelos ſeptẽ reperiri depictas cum ſuis nominibus in Eccleſia S. Mariæ Angelorum, Granadus in *par.* 1. *tom.* 3. *de Angel. tract.* 16. *diſp.* 2. Confirmatur id, quia de his dicitur Tobiæ 12. 15. *Ego ſum Raphael Angelus vnus ex ſeptem, qui aſtamus ante Deum*. In Apocal. ſæpius fit mentio de ſeptem Angelis; & in huius corroboratione in officijs proprijs Sanctorum Ordinis Minorum pro feſto S. Gabrielis Archangeli die 24. Martij in Hymno ad Veſperas, ita habetur: *Vnus ex ſeptem, qui Domino qui aſtant*, & in vltimo Reſponſorio hæc habentur. *Et ſuam medelam Raphael affert, quam con-*
5 *flat Vriel pro grege rationali*. Eſt autem officium ab Eccleſia Catholica approbatum. Prædicta autem nomina habet hanc interpretationem: *Michael, quis vt Deus: Gabriel, fortitudo Dei: Raphael verò medicina Dei interpretatur*, inquit, D. Gregorius allegatus in dicto officio pro Lect. V. Vriel in dicto Reſponſorio interpretatur præparatio medicinæ, ab alijs ignis Dei; Scalthiel, oratio Dei; Iehudiel, laus Dei; Barachiel, benedictio Dei, excitatis apud prædictum Carenã. Aſtronomi alijs nominibus vocant hos
6 Angelos iuxta ſeptẽ planetas, quos volunt ducere planetas, Gabriel ducit lunam; Michael Mercurium; Anael Venerem; Raphael Solem; Samael Martem; Satquiel Iouem; & Caphthiel Saturnum. Ita Lucas Gauricus in ſuo Calendario *pag. mihi* 17. & 18.
7 Homines videntes Dœmonia facere mirabilia, tam beneficia, quam maleficia, interdum illos inuocant, vt opem ferant, ſed quia eſt peruerſæ naturæ, & ſemper in malum tendit illi inſidiando, auxilium homini ſiuè in bonum, ſiuè in malum præſtare non vult niſi illi promittat aliquid, quod illum apoſtatare facit, & abnegare Ieſum Chriſtum, & fidem Catholicam, ideo illius inuocatio, & auxiliũ ex natura rei ſemper eſt peccatum grauiſſimum, conſequenter omnino fugiendum, & abhorrendum, quod S. Patres ſemper docuerunt, & Summi Pontifices præceperunt, pœnis adiunctis contra huiuſmodi inuocatores Dœmonum, de quibus in ſequentibus. Sed accedamus ad quæſtiones. 8

Quæres 1. An Dœmones ſicut Angeli boni moueant ſeipſos localiter?

Reſp. Affirmatiuè, omnes Angeli, 9
tam boni, quam mali, qui vocantur dœmonia verè, & propriè ſeipſos mouent localiter, & hoc eſt de fide pluribus in 10
locis Sacræ Scripturæ, dum in ea dicitur, quod Angeli ambulant, deſcendunt, aſcendunt, ingrediuntur, & egrediuntur, &c. Sed hi motus competunt verè, & propriè motui locali, ergò Angeli localiter mouentur. Et Dœmon de ſeipſo loquitur Iob *cap.* 1. *num.* 7. *Circuiui ter-* 11
ram, & perambulaui eam. In Epiſtola 1. Petri *cap.* 5. comparatur quo ad motũ localem motui circulari, quẽ facit Leo, ibi: *Tamquam Leo rugiens circuit quem deuoret*. Motus autem Leonis eſt verus, & proprius à loco ad locũ, ergò & Dœ- 12
monis. Ratione probatur, quia omnes aliæ res creatæ vbique eſſe non poſſunt, ſed in aliquo determinato loco collocatur, vnde neceſſe eſt, quod habeant à natura virtutem, per quam poſſint localiter moueri ad diuerſa loca, vt id patet in omnibus animalibus, ergò idem dicendum eſt de Angelis, & Dœmonibus, cum & ipſi certum, & limitatum locum habeant, ergò talem in ſe virtutem debent habere, per quam poſſint ſe mouere ab vno ad alium locum, non enim ſunt deterioris conditionis animalibus, immò longè perfectioris, ac proindè eorum natura non debet eſſe vni loco alligata, ſed libera ad diuerſa loca. Quod autem moueat ſeipſum ab intrinſeco patet etiam ex Sacra Scriptura, Exodi *cap.* 14. *num.* 19. *Tollenſque ſe Angelus Dei, qui præcedebat caſtra Iſrael, abijt poſt eos*. Confirmatur ad ex ſupracitatis motibus, qui competunt tantum mouentibus ſe ab intrinſeco, ergò Angeli

geli ſeipſos mouent. Id eſt communis ſententia Theologorum cum Magiſtro *in 1. diſt. 37. & 2. diſt. 2.* & eſt de fide expreſſa in pluribus locis Sacræ Scripturæ. Vnde S. Bernard. *in lib. 5. de conſider.* dicit. *Quamuis dubium ſit, an aliqua ratione Angeli corporei ſint, tamen indubitatum eſt, illos moueri localiter.*

12 Nonnulli Theologi aliter ſentiunt, nã Heruæus de motu Angeli *q. 1. art. 1. & 2.* putat Angelum eſſe in loco, ſicut cauſa in ſuo effectu, conſequenter negat conuenire illi verum motum, qui exigit, vt res, quæ mouetur, fiat ſecundum ſubſtantiam præſens vni loco, & abſens ab altero, ac proinde aſſerit Angelum ideo dici localiter moueri, quia deſinit operari in vno corpore, & incipit operari in alio, ad id enim ſatis eſt eſſe in loco eo modo, quo agens eſt in paſſo. Durandus verò *in 1. diſt. 37. par. 2. q. 1.* & alibi, negat Angelos moueri localiter, quia vult illos initio ſuæ creationis naturaliter habuiſſe quandam Vbiquitatem ad omnia loca, in quibus poteſt eſſe, & operari, ex quo negat in illis motum localẽ, & ſolum concedit in eiſdem motum quo ad manifeſtationem, quia nimirum illorum operatio modò apparet in vno loco, modò in alio. Videntur in eo conuenire ambo, quod Angelus ſit in loco potius per ſuam operationem, quam per ſubſtantiam, ita quod ratio formalis eſſendi in loco Angelo conſiſtat in operatione; quod tamen Faber *in 2. diſp. 15.* cum Scoto reijcit, probando Angelum eſſe in loco Per ſuam ſubſtantiam. Quare ſupradictorum opinio tenenda non eſt, vtque videtur apertè aduerſari Sacræ Scripturæ, quæ ſimpliciter dicit Angelos modò in vno loco, modò in alio reperiri, ergò id accipiendum eſt in propria ſignificatione, immo ſi attente legatur Sacra Scriptura, inuenientur Angeli fuiſſe in aliquo loco, & ibi aliquando non exercuiſſe operationem in aliqua temporis differentia.

Scholaſtici nonnulla quærunt circa motum localem Angelorum. *Primò*, an per illum aliquid intrinſecè acquiratur mobili? ſeu, an motus ſit ad formam intrinſecam? *Secundò*, an ſit continuus, an indiuiſibilis? *Tertiò*, an poſſit eſſe diſcretus? *Quartò*, an poſſit eſſe inſtantaneus? *Quintò*, an ſit ſemper coniunctus cum operatione? *Sextò*, an ſit tranſitus ab extremo ad extremum non tranſeundo per medium? *Septimò*, an in inſtanti poſſit moueri ad locum remotiſſimum? *Octauò*, an plures in eodem loco peſſe poſſint? *Nonò*, an idem numero poſſit eſſe in pluribus locis.

13 Primò reſpondetur ſic, quia motus localis eſt acquiſitio præſentiæ ſucceſſiuè afficientis mobile, ratione cuius præſentiæ habentis partes ſucceſsiuas in ordine ad partes extenſas ſpatij ipſum mobile eſt ſucceſsiuè in ſpatio maiori ſe, hoc enim eſt localiter moueri; ſed quoties aliqua forma eſt intrinſeca alicui, neceſſario motus, via, & tendentia, perquam producitur talis forma, intrinſecè ei inhæret, quod mouetur, & tranſit ab vna forma intrinſeca ad aliam, ergo motus, & præſentia per illum acquiſita ſunt intrinſeca mobili. Eſt communis doctrina Theologorum, quos refert Faber *in 2. diſt. 2. diſp. 20. num. 11.* contra plures Thomiſtas aſſerentes, motum dicere formam extrinſecam eo falſo fundamento, quod Angelus eſt in loco per operationem tranſeuntem. Nec prædictis obſtant duo obiecta ex Ariſtotele, primum, quod nullum indiuiſibile poteſt moueri localiter, cum careat partibus, ſecundum quas deberet eſſe partim in termino quo, partim in termino ad quem; quia id procedit de mobili corporeo, præterquamquod ſufficit, quod motus habeat partes reſpectu ſpatij, ſuper quod mouetur, & temporis, vt exẽplo Spheræ motæ in puncto indiuiſibili ſuper planum perfectum probat Scotus *in 2. diſt. 2. q. 9. in ſolut. 3. argum.* principalis. Secundum, *ex 8. Phyſic. tex. 57.* & 59. vbi Ariſt. negat per motum localem produci aliquid, quo mobile varietur, non obſtat, quia Ariſt. ſolum vult per lationem nihil acquiri ſentile, ex quo appareat diuerſitas in mobili reſpectiuè ad alios motus argumentationis, & alterationis, in quibus ſenſibiliter apparet

remitti,

remitti, aut intendi qualitatem, creſcere, aut minui quantitatem, igitur per motus iſtos forma acquiſita apparet ſenſibiliter, non vero ea, quæ per lationem acquiritur, vnde ſimpliciter non negat acquiri aliquid.

14 Secundò, Angelus poteſt ſe mouere continuè ab vno loco ad alium accedēdo ſucceſsiuè, continuè quidem, quia à nullo impediri poteſt obiecto corporeo; ſucceſsiuè verò, quia tranſit ab vna parte ſpatij ad ſequentem aliam, relicta priori accedere poteſt ad poſteriorem, mouetur igitur continuè ſucceſsiuè ſine vlla interruptione. Confirmatur, quia continuatio, & ſucceſsio in motu neceſſario non oritur ex eo præcisè, quod mobile ſit diuiſibile, ſed quia ſpatium, & tempus ſunt diuiſibilia in partes, reſpectu quarum Angelus, & quoduis indiuiſibile dicitur moueri continuè ſucceſſiuè, igitur ſucceſsio non deſumitur hic à mobili, cum partibus careat, ſed à ſpatio & tempore. Motus igitur ex parte Angeli poteſt dici indiuiſibilis, ex parte verò ſpatij, & temporis diuiſibilis. Vide D.Thomam *par.1. q.53. art. 2.* Scotum *in 2. diſt.2. q.9.* Fabrum *diſp.20. ſuper 2. ſent. cap. 3.*

15 Tertiò, Angelus ſe mouere poteſt motu diſcreto, & quaſi per ſaltum, motus enim diſcretus eſt ſucceſsio diuerſarum præſentiarum permanētium actione inſtantanea ab Angelo productarū, per quas ſe conſtituit modò in vno loco, modò in alio, qui motus diſcreti licet ſibi ad inuicem ſuccedant, non ideò tamen continuantur ad inuicem, quia quiſque illorum ponit mobile in loco permanenter, ita quod vnus motus cum alio non copulatur aliquo communi termino, ſed ad inuicem ſe habent ſicut plures vnitates, quæ conſtituunt numerum, & non ſunt ſingulæ earum numerus, ita motus quiſque diſcretus facit ſucceſsionem motus diſcreti, non tamen vniuntur ad inuicem, ad cōſtituendam continuationem, quia vnaqueque permanentia in ſe eſt perfecta. Neque ſequitur inde dari duo inſtantia immediata, quia deſitio, & inceptio eſſendi in ſecundo loco eodem modo non ſe habent, nam mobile deſinit extrinſecè eſſe in primo loco, & incipit intrinſecè eſſe in ſecundo loco, ex qua ratione tollitur immediatio inſtantium.

Quartò, Angelus in inſtanti poteſt ſe mouere à loco ad locum proximum, quia ſecundum ſe totum cum ſit indiuiſibile poteſt in inſtanti relinquere totum priorem locum, & ſe ponere in ſecundo; hæc autem motio eſt inſtantanea, cum tota ſit ſimul, ergò Angelus moueri poteſt in inſtanti ad locum proximum; dico (proximum, & immediatum) quia à loco ad locum, aliquo intermediante ſpatio, non poteſt ſe transferre in inſtanti, vt tradunt Scholaſtici cum D.Thoma *par.1. q.53. art.3.* Scoto *in 2. diſt.3. q.11.* cum Fabro *diſp.21.* 16

Quintò, Angelus poteſt eſſe in loco abſque operatione tranſeunte, quia ex ſupradictis, præſentia, non operatio conſtituit Angelum in loco. Confirmatur, quia in Angelo duo ſpectantur, eſſe exiſtentiæ, & eſſe operationis, illud præcedit hoc, quia prius eſt eſſe quam operari, ergò Angelus prius eſt in aliquo, quam ibi operetur. Hoc tenent Scotiſtę contra Thomiſtas, qui Angelum in loco volunt eſſe tantum per operationem, illi per præſentiam ſuæ ſubſtantiæ. 17

Sextò, Angelus nō poteſt ab vno extremo ſe ponere in aliud extremum, niſi tranſeat per medium, quia de ratione motus localis eſt, vt mobile percurrat ſpatium ſemper maius ſe, & inadæquatum, vt poſsit acquirere præſentiam, quam non habet, ergò neceſſario attingit quodcumque intermedium. Id eſt contra Thomiſtas aſſerentes, poſſe moueri à loco ad locum remotum non trāſeundo per medium, ea ratione falſa, quod ſicut eſt in loco per operationem, ita operari poteſt in extremis remotis ab inuicem nullum exercendo operationē in locis intermedijs. Vide Fabr. *in 2. diſp. 22.* vbi doctrinam Scoti egregiè dilucidat. 18

Septimò, Angelus in inſtanti non poteſt ab vno loco ad alium diſtantem ſe 19

trans-

transferre,quia implicat mobile in eodē inſtanti eſſe in ſpatio maiori ſuo loco adæquato, eſſet autem Angelus hoc modo in ſpatio maiori ſuo loco adæquato, ſi in inſtanti ſe ponere poſſet in locum remotum. Confirmatur, tum quia,Sancti Patres docent Angelum nō poſſe eſſe ſolum in Cœlo,& in terra;tum quia, naturaliter poſſet eſſe in duobus locis. Vt igitur Angelus moueatur à loco ad locum remotum requiritur tempus, & quidem breuiſſimo tempore id facere poteſt, & vt dicam, in ictu oculi, quia eſt maximæ agilitatis, & velocitatis, ita quod nō habet mediū ſibi reſiſtēs.

20 Octauò,plures Angeli poſſunt eſſe ſimul in eodem loco etiam naturaliter, quia id ipſis non repugnat, nec ex parte ſui,quia cum ſint expertes quantitate, nihil habent,per quod vnus poſſit occupare locum alterius; neque ex parte loci,quia nihil aſſignari poteſt. Confirmatur, Tum quia, in Energumenis ſimul ſunt Dœmones cum Anima rationali. Tum quia, ex Lucæ *cap.*8. habetur in vno homine fuiſſe vnam legionē Dœmonum. Non ſolum autem in eodem loco poſſunt eſſe ſecundum præſentiam intrinſecam, & ſubſtantialem, ſed etiā extrinſecam, hoc eſt, per operationē,quia in eodē loco, & corpore operari poſſunt, vt id patet in Energumenis, qui moueri poſſunt, & vexari à pluribus ſpiritibus immundis. Fabr. *in 2. diſp.*19.

21 Nonò, idem Angelus numero naturaliter non poteſt eſſe in pluribus locis adæquatis, quia habet proprium ſpatiū limitatum, ergò exiſtens in illo, non poteſt ſimul alteri coexiſtere, aliter prius non eſſet ſibi adæquatum. Poteſt verò ſimul eſſe in pluribus inadæquatis, quia ſi adæquatum e. g. decem palmorum occupat, & illi coexiſtit, à fortiori coexiſtere poterit tribus tripalmaribus. Becan. *cap.*1. *de natura Angel. q.*5. *num.*6. Fabrum *in 2. diſp.* 18,

Quæres 2. An Angeli tam boni, quam
22 mali aſſumant corpora? Angelos eſſe incorporeos, atque materia expertos iure diuino certiſſimum eſt, cum vocentur Spiritus, qui omnino immateriales, & incorporei ſunt, de bonis *Pſal.* 103. *num.* 4. *Qui facis Angelos tuos Spiritus*, De malis *Matth.*8. *num.* 16. *Obtulerunt ei multos Dæmonia habentes, & eijciebat Spiritus verbo*. Ab eo, & alijs Euangeliſtis Angeli mali ſæpius vocantur Spiritus immundi. Expreſsè *cap.*1. *de Summa Trinit.* ibi: *Vtramque de nihilo condidit creaturam ſpiritualem, & corporalem, Angelicam videlicet, & mundanam*. Et hoc eſt de fide tenendum contra Conymbr. *lib.*1. *de Generat. cap.*4. *q.*10. *art.*3. *S. Præſens.* ex locis citatis Sacræ Scripturæ, non obſtante quod ex antiquis Patribus nōnulli eos aſſeruerint corporeos, decepti ex eo, quod pinguntur ea cauſa quod putabant eos corporeos, ſed reuera hæc non eſt cauſa, ſed ideo pinguntur, quia per viſibilia venimus in cognitionem inuiſibilium, præterquamquod ideo pinguntur, quia hominibus apparent ſub ſpecie corporea. His præmiſſis.

Reſp. Angeli tam boni, quam mali 23
aſſumunt corpora verè, & realiter,& nō tantum ſecundum imaginationem, & apperentiam; boni quidem ad manifeſtandum, repræſentandum, ſeu faciendum aliquod præſertim extra corpus aſſumptum, mali verò ad vexandum corpus arreptum, vel aliquid aliud malum faciendum circa hominem, aut animalia, ſeu res creatas, Deo permittente; corpus autem, quod boni aſſumunt eſt regulariter ex pluribus elementis confictum,ſicut & Dœmoniorum qui vt plurimum arripiunt corpus humanum ad illius vexationem,ex quo homo oppreſſus dicitur Energumenus, & Maleficiatus. Huiuſmodi corpora aerea propria virtute confingunt,& illis inſunt vnione accidentali, non informatiua, neque hipoſtatica. Singulæ partes probandæ ſunt in ſequentibus.

Prima pars, quod Angeli verè corpora aſſumant, probatur de bonis ex ſacra 24
Scriptura, nam Genes. *cap.* 16. *num.* 7. Angelus occurrit Agar ancillæ Saræ fugienti, & cum ea locutus fuit *cap.*32. Iacob cum Angelo luctam habuit. Angelus manſit cum Tobia, & eius filio multa eiſdem conferens beneficia. De his

apparitionibus plenæ ſunt Sacræ Scripturæ; apparebant autem in forma viri, & hominis, vt colligitur ex ſacra Hiſtoria, ergo in corporibus aſſumptis. Confirmatur, quia videbantur ab ijs, quibus apparebant ſenſibiliter realiter, & non per imaginationem, aut apparentiam, quia ſerui Dei cum illis tractabant, ſicut cum hominibus, qui tales ſunt reuera, & non per imaginationem; neque veriſimile eſt, quod termini videri, apparere, comitari, lauare pedes illorum accipiantur impropriè, quia ſacra Hiſtoria impropriè non loquitur in his, ſed ſecundum quod res ſunt à parte rei. Sed obiectum viſionis eſt ſolum corpus ſenſibile, ergo Angeli videntur in corporibus à ſe aſſumptis. Vide D. Thomam *part.* 1. *q.* 51. *art.* 2. Scotum *in* 2. *diſt.* 10. *&* 11. Fabrum *diſp.* 42. *cap.* 2. De malis Angelis corpora aſſumentibus, ſeu arripientibus, probatur, nam Dæmon in corpore aſſumpto tentauit Chriſtum, vt legitur apud Euangeliſtas. Item Satanas intrauit in corpus Iudæ traditoris, Lucæ 22. *num.* 3. Ioan. 13. *num.* 27. Spiritus immundus in hominem, à quo exierat, de nouo intrat cũ alijs ſeptem ſpiritibus ſe nequioribus, Matth. *cap.* 12. *à num.* 43. Chriſtus Dæmonia eiecit à corporibus hominum, Matth. *cap.* 8. *ad* 17. & apud alios Euangeliſtas. Concludendum eſt ergo tam Angelos bonos
25 quam malos aſſumere corpora, quod de fide tenendũ eſt ex locis Sacræ Scripturæ, quæ clara ſunt.

Secunda pars, quod aliquando appa-
26 reant ſecundum imaginationem, & non in corporibus verè aſſumptis, probatur ex Sacra Scriptura Matth. 2. vbi dicitur, Angelum in ſomnis apparuiſſe Ioſeph, cui dixit, vt fugeret in Aegiptum cum Filio, & eius matre. Et in Concilio Arauſicano relato *cap. Epiſcopi* 12. 26. *q.* 5. dicitur, hoc modo multa contigiſſe Ezechieli, & alijs prophetis. Ex quo loco nonnulli obijciunt, Patres in eo Cõcilij definiſſe Dæmones reuera non aſſumere corpora, ſed tantum videntes deludere, & phantaſmatibus ſeducere incautas mulierculas putantes ſe equitare ſuper quaſdam beſtias, & multarũ terrarum ſpatia intempeſtæ noctis ſilentio pertranſire. Sed ita non eſt, & ſenſus Patrum in eo loco eſt, ſortilegia, & magicas artes eliminare à fidelibus, docendo illos, qui talia credunt, fidem perdere, putantes Dæmones huiuſmodi facere mirabilia tantum propria virtute, & ſine vlla Dei permiſſione. Vel dic ibi definiri Dæmonum non poſſe mutare naturam vnius dominis, ſeu animalis in ſpeciem alterius rei, non verò negatur aſſumptio corporum. Boni igitur Angeli ſolent quandoque in Spiritu apparere, & in ſomnis inſtruendo ſeruos Dei, vt fecerunt S. Ioſepho, & Ezechieli. Mali verò quandoque immutant ſenſus facientes videre rem aliter, quam eſt à parte rei, non tamen rei natura intrinſecè mutatur, ſed exterius alia apparet videnti, Dæmonis ſeductione.

Tertia pars, quod Angeli boni cor- 27
pora aſſumant ad finem bonum, probatur, quia cum in gratia confirmati peccare non poſſint, aſſumptio corporum per ipſos ordinatur ad bonum finẽ; ſic Angelus Gabriel aſſumpſit corpus, vt Mariæ ſemper Virgini annuntiaret myſterium Incarnationis. Sic Raphael corporaliter viſus fuit, vt Tobiam curaret, & eidem cum filio multa conferret beneficia. Item Angelus in figura corporea ſe oppoſuit aſinæ Balaam. Multa alia habes exempla in Sacra Scriptura, in qua Angeli dicuntur ſe manifeſtaſſe in beneficium hominum, & ad malorum punitionem, 1. Paralipom. *c.* 21. & alibi.

Quarta pars, quod Angeli mali aſſu- 28
mant ad vexandum homines, & ad alia mala, probatur, quia Dæmonis propriũ eſt male agere, & ſemper ſatagit eſſe moleſtus hominibus; nam Chriſtum Dominum ſæpius tentauit Matth. *cap.* 4. Multa mala intulit patienti Iob, vt in eius vita legitur. Energumenos varijs modis Dæmones vexant Marci *cap.* 1. *à num.* 24. *& cap.* 9. *à num.* 16. Lucæ *c.* 9. *num.* 39. Matthei *cap.* 8. *num.* 28. vbi *n.* 31 Dæmones etiam vexant corpora animalium brutorum, nam ex præcepto

Chri-

Chriſti abierũt in porcos, quos in aquis ſuffocauerunt. Alia mala hominibus inferunt mediantibus lamijs, & ſtrigis, de quibus infra ſuo loco.

29 Quinta pars, quod corpora ab illis aſſũpta ſint cõpacta ex pluribus elemẽtis nimirũ ex aere, impuro, & condenſato cũ admixtione vaporis aquei, & exhalationis terreſtris, ac proinde ſunt mixta imperfecta, probatur, quia huiuſmodi corpora ſunt verè colorata, & habent duritiem; ſed hæ qualitates fieri non poſſunt per vnicum elementum in corpore aſſumpto, nam color albus fit ex condenſatione corporis perſpicui, niger vero ex condenſatione opaci, medij vero ex admixtione perſpicui, & opaci; aer autem ſe ſolo non condenſatur, ſed talis fit per admixtionem vaporum, & exhalationum, ex quibus aer dicitur impurus, & materia apta ad recipiendam quamcumque figuram iuxta voluntatem Angeli, qui applicando actiua paſſiuis ad ſuum placitum corpus format, intra quod exiſtens illud ſibi vnit. Vide Fabrum in 2. *diſp.* 43. *num.* 8. reijcientem Vaſq. aſſerentem, duritiem, colorem, & ſimilia in corporibus formatis ab Angelis non eſſe vera, ſed tantum apparentia.

30 Sexta pars, quod Angeli mali interdum aſſumant corpora mortuorum animalium, probatur, quia ſi arripiunt corpora viuorum ex probatis ſub *n.* 28. à fortiori corpora mortua, reſpectu quorum facilior videtur aſſumptio, quam reſpectu viuorum, cum in his anima agere poſſit in Spiritum. Viue D. Aug. relatum. *cap. Nec mirum* 14. 26. *quæſt.* 5 Becan. *cap.* 1. *de Angel. q.* 16. *num.* 3.

31 Septima pars, quod corpora ab ipſis aſsũpta formentur propria virtute, probatur, quia nihil eorum, quæ pertinent ad eorum formationem, & aſſumptionem excedit illorum vires, vt docent omnes cum D. Bonauent. Scoto, & alijs in 2. *diſt.* 8.

32 Octaua pars, quod vnio cum corporibus aſſumptis ab Angelis ſit tantum accidentalis, probatur, quia vniuntur ſicut motor, & nauta in naui, cui vnitur tam in eſſendo illi in exiſtendo; quã in cauſando, operando ad eum finem, ad quem corpus aſſumitur. Quare hipoſtaticè non vnitur Angelus corpori à ſe aſſumpto, quia hæc vnio mirabilis eſt requirens infinitam virtutem, ac proinde ſolius Dei propria eſt. Neque dici poteſt vnio informationis, quæ conſiſtit in coniunctione vnius partis cum alia comparte, ex quibus reſultat vnum per ſe; Angelus autem pars non eſt, ergo hac ratione vniri non poteſt.

Quæres 3. An Angeli in aſſumptis corporibus exerceant operationes vitales, ſicut facit homo, ſub cuius ſpecie apparent?

Reſp. Operationes, quas Angeli exerant in corporibus aſſumptis, propriè non ſunt vitales, quia illis corporibus Angeli vitaliter nõ ſunt coniuncti, neq; proinde reſpectu earum operationum, ad quas concurrit corpus aſſumptum, dicitur, principium vitale, conſequenter vitales eſſe non poſſunt, neque dici, niſi apparenter; vnde Angelus Raphael de ſe ipſo dicit Tobię 12. *n.* 19. *Videbar quidem vobiſcum manducare, & bibere, ſed ego cibo inuiſibili, & potu, qui ab hominibus videri non poteſt, vtor.* In his autem operationibus mandacandi, bibendi, ambulandi, ridendi, &c. quas Angeli leguntur exercuiſſe in corporibus aſſumptis duo ſpectantur, vnum ſecundum earum entitatem ratione cuius dicuntur vitales, alterum ſecundum earumdem motum, ratione cuius aliquid commune, nimirum motum, habent operationes huiuſmodi in Angelis, & hominibus; nam ambulatio præter motum requirit, vt fiat à tali virtute motiua medijs talibus inſtrumentis, neruis, muſculis, &c. Comeſtio præter motum conterendi cibum, dicit traiectionem in ſtomachum cum eiuſdem concoctione vi naturalis caloris, vt inde ſequatur nutritio. Riſus dicit præter motum ſcepti tranſuerſi, & dilationem genarum cum exhilaratione animi, & ſpiritum commotionem ex imaginatione prouenientem, & delectatione ex re noua, ludicra, &c. Locutio dicit motum 33

labiorum, linguæ ex alliſione aeris ad palatum, & dentes efficientem ſonum cum imaginatione aliquid ſignificandi. Ex his apparet operationes Angelorum in corporibus aſſumptis nihil habere commune cum operationibus vitalibus hominis, niſi ſimplicem motum localem, conſequenter impropriè, & metaphoricè vocantur illis nominibus. Nec dicas, ergo comeſtio Chriſti poſt reſurrectionem non fuit verum argumentū ad probandam eius Reſurrectionem. Nam reſpondent D. Thomas *part. 1. q. 51. art. 3. ad 5.* Scotus *in 2. diſt. 10. & 11.* apud Fabrum *diſp 43. num. 13.* fuiſſe veram comeſtionem ex ſua natura ordinatam ad nutritionem, licet impedita fuerit à gloria corporis, cui nō repugnat, quando nutritio, non eſt ad ſupplendā indigentiā, vt in corporibus corruptibilibus, quæ nutriuntur ne deficiat.

Quæres 4. An Dęmones ſuper elemēta habeant aliquam poteſtatem ad excitandas impreſſiones metheorologicas producendo tempeſtates, grandines, niues, ventos &c. illisque valeant nocere, & damnificando euertere domos, ſegetes comburere, &c?

34 *Reſp.* Affirmatiuè, quia hæc non excedunt eorum vires, & clarum teſtimonium de Iob habemus, cuius bona, & ſubſtantiam Deo permittente, Satan diripuit. Ita docent S. Auguſt. relatus *cap. Sciendum 2. 26. q. 3.* Leſsius *lib. 2. cap. 44. num. 14.* Deltius *lib. 2.* Magicar. *q. 11.* Binsfeld. *de confeſſ. malefic.* ex illis Carena *part. 2. de Sortileg. tit. 12. num. 4.*

Quæres 5. An Dęmones poſſint trāſferre vnam rem ab vno ad alium locum remotiſsimum, eg. Arborem, animal brutum, & hominem?

35 *Reſp.* Affirmatiuè, quia ex *q. 1.* mouentur localiter, & pondus rei, quam deferunt, non excedit illorum vires, quare teſte Plinio *lib. 17. cap. 25.* apud Leſſius *lib. 2. cap. 44. num. 14.* dæmon tranſtulit oliuetum de loco ad locum, Chriſtus Dominus ſe transferri à deſerto in pinnaculum templi, & in montem excelſum permiſſit, Matth. *cap. 4.* Id confirmatur experientia tot Magarum, & Sagarum, quæ perducuntur à dæmonibus ad loca remotiſſima, vbi diabolicum exercent conuentum in ludis comeſtationibus, laſciuijs, & alijs maleficijs. Ita fere omnes ſentiunt cum Bernardino Comenſi in tract. de Strigijs, Alphonſus de Caſtro *lib. 1. de iuſta hæret. punit. cap. 16.* Leſſius *lib. 2. cap. 44. num. 15.* Debrius *lib. 2.* Magic. *queſt. 26.* alios citat Carena *part. 2. tit. 12. num. 5.* 36
Sair in Claui *lib. 4. cap. 6. num. 13.* Et hoc puto de fide credendum eſſe, id enim ex Sacra Scriptura habetur exemplum Chriſti à Diabolo transportari in montem, & ſupra pinnaculū montis Matth. *cap. 4.* Lucæ *cap. 4.* nam verbum, *aſſumpſit*, quo D. Matthęus vſus fuit, ſignificat portationem, & tranſlationem aſſumpti à loco ad locum, Deuter. *cap. 32. num. 11.* *Sicut Aquila prouocans ad volandum pullos ſuos, & ſuper eos volitans expandit allas ſuas, & aſſumpſit eum, atque portauit in humeris ſuis.* De Chriſti portatione D. Gregor. *in homil. ſuper dictum Euangelium* ibi: *Nec mirum eſt, ſi ſe ab illo permiſit duci in montem*, Anton. de Ghislandis ſuper Euangeliū hoc *dub. 31* Demū Angelus bonus traſtulit per capillos Habuc in Babylonem, vt prandiū daret Danieli in lacu leonum incluſo, Daniel. *cap. 14. num. 33.* Ergo & hoc idē præſtare poteſt diabolus, Deus permittente, cum non ſit minus potens quo ad naturaralia Angelis bonis.

Quæres 6. An Dæmon poſſit ingredi corpus humanum, & illud vexare, & moleſtare?

Reſp. Poteſt, & de facto aliquando 37
ingreditur, & vexat, atque de fide hoc tenendum eſt, Vtrumque Colligitur ex Sacra Scriptura, Matth. *cap. 8. num. 16.* *Obtulerunt ei multo demonia habentes*, Item *num. 28.* *Occurrunt ei duo habentes dæmonia.* Marci *cap. 1. à num. 23.* *Et erat in ſinagoga eorum homo in ſpiritu immundo. Et comminatus eſt ei Ieſus, dicens: obmuteſce, & exi de homine, & diſcerpēs eum ſpiritus immundus, & exclamans voce magna exijt ab eo.* Lucæ *cap 4. n. 41.* *Exibant autem Dæmonia à multis c. 8. n. 2 Maria, quę vocatur Magdalena, de qua*

ſep-

ſeptem dæmonia exiſterant. De his pleni ſunt libri Euangeliorum, vnde de hac re dubitare nefas eſt, & hæreſis crimen. Confirmatur prædicta, quia aliàs fruſtratorium eſt officium exorciſtæ, ad quem ſpectat eijcere dæmonia à corporibus obſeſſis, eius enim hæc eſt poteſtas ab Epiſcopo illi collata in ordinatione, *cap. Exorciſta 16. diſt.23.* & in Concilio Cartagin. 4. ſtatuitur, quod omni die Exorciſtæ energumenis manus imponant, relato *cap. Omni 10. diſt. 5. de conſecrat.*

Quæres 7. An Dœmon poſſit transformare corpora hominum, & aliorum animalium, de homine, v. g. in Leonẽ, vel Equum conuertedo in Canem, &c.

38 *Reſp.* Poteſt ſecundum formam extrinſecam apponendo formæ reali, & connaturali aliam à ſe compacta m commixtione qualitatum, efficiendo, vt homo eg. appareat alıud animal, quod reuera non eſt, nempe lupus, aut bos, &c. neque enim huiuſmodi compoſitio, per quam connaturalis figura apparet alia, excedit vires, & poteſtatem Dœmonis, qui bene ſcit, quænam ſint neceſſaria ad hæc, quę mira ſunt oculis intuentium, pręſtanda. Ita Binsfeld. *de conſeſſ. Mag ar. concl. 3.* vbi explicatur conuerſio admirabilis, Habucdonoſor Regis in beſtiam, qui ſibi videbatur eſſe beſtia, quia per multos annos cum beſtijs, & more beſtiarum viuebat, & tractabatur, fœnumq; vt, bos comedebat, *cap. 4.* Daniel. Eius autem conuerſio ſubſtantialis non fuit, ſed tantum accidentalis ſecundũ quam apparebat omnibus illum intuentibus beſtia, immò & ſibi, donec ſenſus illius, & eiuſdem figura reuerteretur in ſeipſum. Itaque transformatio accidentaria fuit, & non ſubſtantialis. Vide Leſſium *lib. 2. cap. 44. num. 18.* Delrium *lib. 2 q. 18.* Carenam *part. 2. tit. 12. num. 16.*

Quæres 8. An Dœmon ſuper theſauros habeat dominiũ, & poſſit illos manifeſtare hominibus tradendo?

Reſp. Bene ſcit, vbi latent Theſauri,
36 & illos hominibus tradere poteſt, quamuis ſæpe eos fallat fictos tradendo, illud probatur, quia omnium rerum occultarum cognitionem habet, neque enim per peccatum, cognitionem naturalem rerum, quam habebat, perdidit, quia ſecundum D. Dioniſium à S. Thoma relatum *part. 1. q. 64. art. 1.* naturalia in Angelis integra, & perfecta remanſerunt, ſicut erant ante peccatum, ergo, poſſunt cognoſcere vbi ſunt Theſauri, & à locis reconditis extrahere, & hominibus tradere. Id autem ſupponitur à doctoribus, dum aſſerunt non licere per artem magicam comparare Theſauros, cum Sairo in Claui *lib. 4. cap. 6. à num. 14. & ſeq.* Sanch. *lib. 2. c. 38. n. 36. & 37.* Leſſ. *lib. 2. cap. 44. num. 20.* Cõparans autem Theſaurum per artem magicam peccat mortaliter, & ſuper illum fiſcus habet ius, non inueniens, *l. Vn. C. de Theſaur.* ante ſententiam inuentor non tenetur reſtituere fiſco, vt ex Nauar, docet Leſſ. *lib. 2. cap. 5. nu. 65*

Quæres 9. An Dœmones poſſint cauſare infirmitates in animalibus, & hominibus, immò, & illos occidere.

Reſp. Vtrumque poſſunt morbum, & mortem inducere, probatur, quia 40
bene cognoſcunt diſpoſitionem quatuor qualitatum, & temperamentum animalis, quod, Deo permittente, poſſunt peruertere, & ad diſcordiam reuocare, immittendo malos humores, venena inſerendo, motus Spirituum, & humorum impediendo, ex quibus, & alijs, modis exquiſitis poſſunt in hominibus producere morbos, & infirmitates, vt experientia conſtat, & diſpendio m ultorum hominum, qui ita in graues, & diuturnas infirmitates inducuntur, vt nullum remedium medici inuenire poſſint ad ſanandos huiuſmodi ægrotos, ignorantes qualitatem morbi, ac proinde applicationem remedij neceſſarij, ad recuperandam ſanitatem. De infirmitate habemus exemplum in Iob vlceribus pleno. De morte in libro Tobiæ *cap. 6.* vbi *num. 14.* legitur Dœmonium occidiſſe ſeptem viros, quibus tradita in vxorem fuarat Sara filia Raguelis.

Quæ-

Quæres 10. An Dœmones ſanare poſſint infirmos à morbis?

41 *Reſp.* Poſſunt, ſiuè immiſſos per eoſdem, ſiuè alia ratione contractos ex intemperie humorum, ſeu ab extrinſeco ex vulnere, aut percuſſione, ratio eſt, quia optimè noſcunt cauſas morborū, ergò eis propria ramedia applicare valent, vt inde ſequatur ſanitas. Confirmatur ex facto Angeli, qui Tobiæ ſeniori lumen oculorum recuperauit, & iuniorem præſeruauit ab occiſione ſpirituum immundorum, vt legitur in eius libro. Nec obſtat, quod ille Angelus fuerit ex bonis, quia in hoc boni, & mali æquiparantur, quod reſpectu potentiæ intellectiuæ, & motiuæ pares ſunt, & tales remanſerunt poſt peccatum, quo ad naturalia ex D. Thoma, *par.1. quæſt.57. art.1. & 2. & q.64.* Sair. *lib.4.* Clauis *cap. 6. num.14.*

Quæres 11. An Dœmones eum mulieribus ſe coniungentes poſſint generare, & cum alijs animalibus?

42 *Reſp.* Dœmones proprio ſemine nullatenus generare poſſunt, ſed alieno immiſſo in vas generatiuum cauſare poſſunt huiuſmodi immiſſione generationem tum hominis, quam alterius animalis, non hinc tamen dicitur generans propriè, ſed illud animal, cuius ſemē eſt.

Primum, quod Dœmones non poſſint generare propriè, probatur, Tum, quia, ad generationem requiritur ſubſtantia corporea, hæc enim ſola eſt capax generationis, & corruptionis; ſed Angelus ſiuè bonus, ſiuè malus non eſt ſubſtantia corporea, vt hoc de fide dixi eſſe ſuperius *q.2.* ergo generare non poſsunt; Tum quia, carent proprio ſemine, cum id à ſolo corpore trahatur per corruptionem ex Ariſt. *lib.1. de Generat. cap. 3. tex. 26. & lib. 1.* Cœli *cap.3. tex.21.* Angeli autem carent corpore, & incorruptibilitate, quia contrarijs nō ſubiacent, ergo nullatenus ex ſe generare poſſunt. Et in hoc conueniūt omnes Catholici cum Magiſtro in *2. diſt. 8.* vbi Scotus prope finem, D.Th. & alij.

Secundum, quod ſemen receptum ab illis, vt ſuccubis viris per eoſdem, vt incubos immittatur in matricem mulieris ſuccubæ, conſtat ex hiſtorijs virorum probatorum D. Auguſt. *lib. 5. de ciuit. cap.23.* D.Thom. *in 2. diſt. 8. q. 1.* Scotus ibidem, Gregorius Sanctus *lib.7. Moral. cap. 12.* Sair. *lib. 4.* Clauis *cap.6. num.17.* Conymbr. *lib.1. Generat. cap.4. quæſt.10. art.3.* Carena alios citat *par.2. tit. 12. num.12.* Ratio prædictorum eſt, quia diabolus celerrime acceptum ſomen immittere poteſt in matricem fœminæ, antequam amittat ſuam qualitatem, & virtutem naturalem, ſicut ſi immediatè, inquit Scotus, transfunderetur à primo decidente in eamdem matriçem. Confirmatur, quia Angelus tanta velocitate, & celeritate moueri poteſt, vt breuiſsimo tempore quaſi imperceptibili poſsit eſse ab oriente in occidentem, & à quouis loco ad alium remotiſsimum docet Clauis *lib. 4. cap. 6. num.15.* ex D.Th.

Quæres 12. An Dœmon poſsit maleficare coniugatos quo ad copulam matrimonialem, impediendo ne ſeminent ad generationem?

Reſp. Affirmatiuè, quia id facere, non 43 excedit eius virtutem, cum homo quibuſdam remedijs, & herbis inducere poſſit ſterilitatem in fœminis, immo & in hominibus, ne generent, à fortiori Dæmon, qui homine maiorem habet poteſtatem, Iob *cap.41. num.24. Non eſt ſuper terram poteſtas, quæ comparetur ei.* prædicta efficere poteſt, qui perfectiſſimam cognitionē habet mediorum, quæ faciunt ad impediendam generationē, per illa operando, ne vir erigat virgam, ne ſemen excidatur, ne pertranſeat ad locum generationis, præueniendo ne matrix aperiatur. Ita omnes cum D.Th. *par.3. in Supplem. q. 58. art. 2.* Sair. *in* Claui *lib.4. cap.6. num.21.* Bernard. Comenſis *in Tract. de Strigis n.14. S. Quod autem,* vbi citat Palud. *in 4. diſt.38.* & id ſupponitur per Archiepiſcopum Remēſem relatum *cap.4. 33. q.1.* & in Decretalibus habetur titulus de frigidis, & maleficiatis, quod fruſtratoriū eſſet, ſi Dœmon

mon hanc poteſtatem maleficandi non haberet. Maleficium durans per triennium, quo impeditur generatio, cenſetur perpetuum, *cap. Laudabilem, cap. Litteræ, de frigid. & malef.*

Quæres 13. An Dœmon poſſit facere miracula?

44 *Reſp.* Poteſt quidem mirabilia facere, vt quod beſtiæ, & ſerpentes loquantur articulate, nam Dœmon ſub figura ſerpentis Euam decepit. Non tamen edere miracula, vt mortuos reſuſcitare, cæcis natis viſum reddere, dico, *natis*, quia caſu factis poteſt, vt exemplum habemus in Angelo Tobiæ, cui viſum reſtituit. Vera miracula igitur facere non poteſt, quia hæc requirunt virtutem infinitam in agente. Vide Delrium *q.* 21. Binsfeld. *de confeſſ. Magar. par.* 1. ex illis Carena *par.* 2. *tit.* 12. *num.* 12. & 13. D. Thom. *par.* 1. *q.* 114. *art.* 4. Nec dicas, arte Dœmonis Phitoniſſam ad inſtantiam Saul reduxiſſe ad vitam Samuelem 1. *Reg. cap.* 28. Quia non ex arte, ſed ex mandato Dei reſurrexit, vt ibi probant commentatores, ex eo, quod Saul ante tempus præfixum à Phitoniſſa vidit Samuelem, quod ſignum eſt, reuixiſſe diuina virtute, non arte Dœmonis; neque enim Deus permittit Dœmonem ſuper ſuos ſeruos ius aliquid habere.

Quæres 14. An Dœmones habeant aliquam poteſtatem ſuper animam rationalem, & eius potentias voluntatis, & intellectus.

45 *Reſp.* Dœmones nihil poſſunt in animam rationalem, & eius potentias in ordine ad peccatum, niſi hominem tentando, alliciendo, & incitando ad amorem, odium, libidinem, & alia, non tamē illius voluntatem cogere ad conſentiendum, & perpetrandum peccatum, quia homo quo ad hæc liber omnino eſt, & intrinſecè à nulla creatura moueri poteſt, vt docent omnes cum D. Thoma, *par.* 1. *q.* 111. *art.* 2. 3. & 4. *et q.* 114. *ar.* 2. Leſs, *lib.* 2. *cap.* 44. *num.* 23. aſſerens, Dœmonem circa animam rationalem poſſe facere ea omnia, quæ pendent ex diſpoſitione, & imaginatione corporis, vt inſerre amentiam, excitare ad amorem, odium, &c. Cogere igitur ad peccatum nequaquam poteſt, dicendo S. Auguſt. ſerm. poſt Dominicam Trinit. *Alligatus eſt enim tamquam innexus canis catenis, & neminem poteſt mordere, niſi eum, qui ſe illi mortifera ſecuritate coniunxerit.* Nec obſtat, quod de Iob legitur *cap.* 2. *num.* 6. *Ecce in manu tua eſt, veruntamen animam illius ſerua*, quaſi ſi hanc clauſulam præſeruatiuam Deus non appoſuiſſet, Satan malè egiſſet in animam Iob cogendo illum ad peccatum: Quia ea verba faciunt hunc ſenſum. *Animam illius ſerua*, ideſt, ne occidas illum, nam ex occiſione hominis animam non ſeruatur in corpore, ſed ab eo ſeparatur.

Quæres 15. An Dœmon cognoſcat ſecreta cordium?

Reſp. Negatiuè, quia Sancti Patres, 46 & Theologi vnanimiter docent ſolum Deum eſſe cordium Scrutatorem, vnde Ieremia *cap.* 17. *num.* 9. *Prauum eſt cor hominum, et inſcrutabile, quis cognoſcet illud: Ego Dominus ſcrutans cor, et probans renes.* Pronomen ſiquidem *Ego* eam vim habet, vt includat ſingularitatem, & excludat aliorum commercium, & actionem in operatione, vt colligitur ex Cantico Moyſi Deuter. *cap.* 32. *num.* 39. *Videte, quod ego ſim ſolus, & non ſit alius Deus præter me: ego occidam, & ego viuere faciam, percutiam, & ego ſanabo.* Particula igitur, *Ego*, ſignificat propriam ſolius Dei operationem Clarius 2. *Paralip. cap.* 6. *num.* 30. *Tu ſolus noſti corda filiorum hominum.* Conueniunt ergo omnes in eo, quod homo, nec Angelus, nec Dœmon cognoſcunt ſecreta, & cogitationes cordium ſiuè hominum, ſiuè Angelorum. Rationem reddunt aliqui, quia non comprehenduntur intra latitudinem obiecti naturalis cognoſcibilis ab intellectu creato. Alij, quia intellectus creatus caret ſpeciebus ſiuè acquiſitis, ſiuè concreatis ad cognoſcendum, illæ enim ſunt principium cognitionis. Alij, quia licet Angelus habeat ſpecies concreatas, illi tamen deeſt conſenſus alterius Angeli, quo intelligat ſecreta, Alij ponentes ſpecies dicunt, nō cognoſcere, quia Deus non vult concurrere ad opera-

operationem. Scotus *in 2. diſt. 9. q. 2. §. Ad argumenta ſecundę quæſtionis, & in 4. diſt. 10. q. 8.* cum Fabro *in 2. diſp. 36. cap. 3.* dicit in Angelis non implicare cognitionem cogitationum cordis, quia ſecreta cordis ex ſua natura ſunt cognoſcibilia, impediri tamen per voluntatem Dei nolentis ea actu cognoſci propria Angelorum virtute. Sed vide Scholaſticos locis citatis in 2. ſentent. & ſectatores D. Thomæ *par. 1. q. 57. art. 4.* Coniecturam autem facere poſſe de cognitionibus cordium, nemo dubitat, quia ex ſignis externis, & inclinatione perſonæ intellectus creatus deduci poteſt in aliqualem cognitionem eius, quod actus externi indicant, & id omnes concedũt cum D. Thoma, & Scoto locis citatis, & de Dœmonibus tradit D. Auguſt. *lib. de diuinat. Dæmonum cap. 5.* quem citat Becanus *cap. 1. de Angelis q. 10. num. 2.*

CAPVT

CAP. DECIMVM VII.
DE SVPERSTITIOSA INVOCATIONE DAEMONIS.

SVMMARIVM.

1 *Superſtitio definitur, & diuiditur.*
2 *Idololatria definitur.*
3 *Idololatrię peccatum nec mortis metus excuſat.*
4 *Diuinatio pranuntiatio futurorum occultorum.*
5 *Vana obſeruantia ex medijs diabolicis.*
6 *Malitia ſuperſtitionis in quo conſiſtat.*
7 *Superſtitio, & amicitia Dæmonis prohibetur.*
8 *Inuocatur Dæmon tribus modis.*
9 *Ex impetu irę, & impatientia.*
10 *Maledicere illi veniale.*
11 *Inuocatur ſecundò per modum adiurationis.*
13 *Tertio per modum adiutorij.*
13 *Inuocatio ex ira non arguit hereſim.*
14 *Adiuratio bene facta excludit ſuperſtitionem.*
15 *Inuocatio dæmonis per auxilium arguit hereſim.*
16 *Inuocatio tam imperatiua, quam deprecatiua eſt actus hareticalis.*
17 *Pactum expreſſum, & tacitum quid ſit?*
18 *Homo quid promittat Dæmoni, & hic illi.*
19 *Tacitum pactum proteſtatione excludi non poteſt.*
20 *Antecedens intendit volens conſequens.*
21 *Proteſtatio contra facto non prodeſt.*
22 *Proteſtatio in contractibus debet eſſe accepta à parte; aliter non prodeſt.*
23 *Pactum tacitum ſubeſt non obſtante ignorantia.*
24 *Non tamen imputatur ſi probabilis fuit ignorantia.*
25 *Pactum tacitum præfuiſſe expreſſum non eſt neceſſarium.*
26 *Inuocatio ad aliquid non excedens vires dæmonis eſt hereticalis.*
27 *Quæ poſſit Dæmonis iuribus ſuis operari.*
28 *Indebitus cultus Deo raro coniungitur cum hereſi.*
29 *Ritus Sacramentorum contemnere ſacrilegium cum anathemate.*
30 *Perniciofus cultus coniungitur cum hereſi.*
31 *In ſpeciebus ſuperſtitionis reperitur ſuſpicio hereſis.*
32 *Pactum expreſſum, & tacitum non faciunt diuerſas ſpecies.*
33 *Inuocatio expreſſa vehementem, ta-*

cita leuem arguit ſuſpicionem hæreſis.

34 *Alligatur ficte dæmon in annulo.*

35 *Chirographum reddere cogitur exorciſmis.*

36 *Exorciſta multis modis peccare poteſt.*

37 *Suſpectus quandoque leuiter hæreſi.*

38 *Adiurare irrationalia non licet directè.*

39 *Vtiq. dirigendo orationem ad Deum.*

40 *Præceptum per curſorem factum locuſtis non eſt ſuperſtitioſum.*

41 *Adiurari non poteſt dæmon vnus, vt alterum expellat.*

42 *Exorciſta à dæmone non quærat authorem maleficij.*

CAPVT

CAP. DECIMVM VII.

DE SVPERSTITIOSA INVOCATIONE DAEMONIS.

HOMO ſciens mirabilia, quæ Dæmon, permittẽte Deo, facere poteſt, & quod in terris parem non habet in poteſtate, horũ vana curioſitate, & inutili vtilitate ductus, & illectus, Sacræ Sponſionis Deo creatori ſuo in Baptiſmo contractæ oblitus, & propriæ ſalutis immemor, quandoque ſe totum anima, & corpore Diabolo per impiam eius inuocationem miſerabiliter tradit, quod quomodo fieri contingat, in ſequentibus quæſtionibus reſpondendum eſt, præmiſſa definitione, & diuiſione Superſtitionis, quibus apetitur via intelligendi, ea quæ dicienda ſunt.

Quæres 1. Quid, & quotuplex ſit Superſtitio?

Reſp. Superſtitio eſt vana religio, & 1
cultus alicui illicitè tributus. Dicitur religio; ſed vana, quia cultus non exercetur licitè, vel ex parte modi, & medij, vt quando quis in Sacrificium offert Deo vitulum, vel quid aliud more Iudæorũ, vel ex Parte obiecti, quod colitur, vt cum adoratur creatura, ac ſi eſſet creator, ex quo patet vitium ſuperſtitionis opponi Religionis virtuti, qua verus Deus colẽdus eſt. Ita omnes cũ D.Th. *2.2.q.92.ar. 1. & 2.* vbi diuidit Superſtitionẽ immediatè ex obiecto, cui defertur cultus, & honor, in cultum indebitum verò Deo, qui ſubdiuiditur in Pernicioſũ, quo Deus inhonoratur per Sacrificia, & Cœremonia, Iudæorum, & Infideliũ, vt in exemplo allato. Et ſuperfluum, quo Deus in-

honoratur detractione, aut additione ſacrorum verborum, aut cæremoniarũ contra inſtitutionem Eccleſię; vt ſi quis in miſſis defunctorum Spontè det benedictionem populo, &c. Et in cultum indebitum falſo Deo, ſeu creaturæ, idolis, & Dœmonijs, & hæc ſuperſtitio ex D. Auguſtino de doctrina Chriſtiana *cap.* 20. quem pro ſe citat D. Thomas 2.2.*q.* 92. *ar.* 2. diuiditur in tres Species, Idololatriã *ſcrib. Idolatriam*, Diuinationem, & Obſeruantiam vanam. Sumitur hęc diuiſio ex tribus modis, quibus cultus diuinus ordinatur vel ad venerationem Dei, cui opponitur Idololatria, qua cultus vero Deo debitus tribuitur creaturæ; vel ad inſtruendum hominem qui Deum colere debet, cui opponitur Diuinatio, per quam inſtruitur à Diabolo; vel ad quamdã directionem humanorũ actuum, cui opponitur vana obſeruantia, per quam homo directionem, & auxilium à Diabolo in ſuis operationibus petit.

2 Idololatria eſt cultus creaturæ tributus ac ſi eſſet creator, & Deus; eſt grauiſſimũ mortale peccatum, quia honor Deo debitus ſubtrahitur, & datur creaturæ, idolis, & Dœmonibus, qui cultu, & honore omnino indigni ſunt. Cum autem hoc vitium ſit intrinſecè malum, & nulla circumſtantia cohoneſtari poſſit, & fieri bonum, à peccato non excuſatur

3 ille, qui metu etiam mortis adorat, vel fingit adorare creaturam loco creatoris. Neque hic ignorantia excuſat, quia omnes ſciunt vnicum eſſe Deum, cui ſoli honor, & gloria, Et in his omnes conueniunt.

4 Diuinatio eſt inordinata cognitio rerum occultarũ virtute Dœmonis manifeſtatarum, quæ homo viribus ſui intellectus ſcire non poteſt. Huc ſpectat Aſtrologia, de qua dicam infra in proprio capite.

Vana obſeruantia eſt illa, in qua aſ-
5 ſumuntur aliqua media inutilia ad producendum aliquem effectum, reſpectu cuius illa media, nec ex ſe, neque à Deo virtutem habent operandi, ſed Diabolus per illa, & in illis occultè operatur per homines ſuperſtitioſos, qui illius ſunt miniſtri.

Peccatum, & malitia harum trium 6
ſpecierum in eo conſiſtit, quod Dœmoni honor, & reuerentia Deo debita, tribuitur, per idololatriam, res eſt nota; in Diuinatione, & Obſeruatione oſtenditur, quia homo cum viribus naturæ nõ poſsit aſſequi, quod optat ſcire, aut ſacere, petendo auxilium à Dœmone expreſsè illum inuocando, aut tacitè per vſum quorumdam mediorum, aut circumſtantiarum inutilium ad effectum, qui deſideratur, in quibus Dœmon occultè operatur, id ſine dubio eſt illi reuerentiam, & honorem exhibere, cum non ab eo, ſed à Domino omnium largitore huiuſmodi petenda ſint, quando ſunt bona; aut ab illorum petitione abſtinendum, quando ſunt mala.

Quæres 2. An inuocatio Dœmonis ſiue ad malum, ſiue ad bonum finem prohibita ſit?

Reſp. Affirmatiuè ex diuerſis locis Sacræ Scripturæ, Leuit. *cap.* 19. *n.* 31. *Non declinetis ad Magos, nec ab Ariolis aliquid ſciſcitemini*. Ibidem *cap.* 20. *n.* 6. dicitur *Anima, quæ declinauerit ad Magos, & Ariolos, & fornicata fuerit cum illis, ponam faciem contra eam, & interficiam illam de medio populi*. Et ſi in locis citatis prohibeatur declinatio, & acceſſus ad miniſtros Diaboli, & nulla fiat mentio de Diabolo, nihilominus huiuſmodi interdictum, continet etiam prohibitionem reſpectu Dœmonis, qui loquitur per os illorum; vnde apud S. Paulũ I. ad Corinth. *cap.* 10. *num.* 20. id expreſsè prohibetur illis verbis. *Nolo autem vos ſocios fieri Dœmoniorum*. Fugienda igitur amicitia Dœmonis, impoſsibile enim habere ſimul amicitiam duorum, ad inuicem aduerſariorum; neque aliquis duobus dominis, quia vt dicitur Matth. 6. *num.* 24. *Aut vnum odio habebit, & alterum diliget; aut vnum ſuſtinebit, & alterum contemnet; non poteſtis Deo ſeruire, & Mammonæ*. Inuocatio igitur Dœmonis, quod non contingit ſine ſeruitute, & ſubiectione immediatè opponitur religioni, & ſeruituti honoris, & reue-

& reuerentiæ Deo debitæ, ita quod qui
Dæmoni ſeruit per illius inuocationem,
manifeſtus eſt hoſtis, & inimicus Dei;
ad quod facit etiam illud axioma. Ami-
cus mei inimici eſt meus inimicus, ex
cap. Cum oporteat, de accuſat. Dec. in
cap. Ex inſinuatione, de appellat. num.5.
Menoch. *conſil. 102. num. 12.* Conſtat
igitur ex his amicitiam Diaboli eſſe ma-
ximè pernicioſam homini, qui cum eo
nullatenus ſocietatē habere poteſt ſine
grauiſſimo ſacrilegio Catholicæ religio-
nis, honoris, & cultus vero Deo debitus.
Colligitur ex his, de fide credendum
eſſe Dęmonis inuocationem eſſe pecca-
tum ex genere ſuo grauiſſimũ, & quan-
doque Diabolum ab hominibus inuo-
cari iuxta modos infra exponendos, nã
aliter ſequeretur, quod illius prohibitio
non eſſet neceſſaria, ſi non eſſet pecca-
tum, neque homo huius capax eſſet in-
uocationis, quæ duo abſurda ſunt, ergo
& inferens illa.
Quæres 3. Quot modis Dæmon in-
uocetur?
8 *Reſp.* Tribus modis. Primò per mo-
dum indignationis. Secundò, per mo-
dum adiurationis. Tertiò, per modum
auxilij. Explicantur.
Primò modo ex indignatione, ira,
9 impatientia, aut diſperatione inuocatur
Dæmon vt, cum quis illum maledicit;
vel vocat in adiutorium ſuę, vel alterius
damnationis; vel dicit alteri, ſi hoc nõ
vis facere amore Dei, vel alterius fac
amore Diaboli, his ergo & ſimilibus mo-
dis contingit inuocatio Dœmonis ex
impulſu iræ, & indignationis. In hoc
ſenſu intelligitur illud Eccl. *cap. 21. n. 30*
Dum maledicit impius Diabolum, maledi-
cit ipſe animam ſuam. Ex quo patet, hu-
iuſmodi inuocationem eſſe peccatum
mortale, quãdo in damnum proprium,
aut proximi, cui malum ex parte Dæ-
monis imprecatur, Maledicere Diabo-
10 lo ex ira peccatũ veniale eſt ex ea cauſa
Eccl. 21. 30. *Maledicit impius Diabolũ*, ali-
ter non, cũ in ſe nullã cauſam boni mo-
ralis habeat, ſed ſemper ſit maledictus.
11 Secundò modo inuocatur Dœmon
per modum adiurationis, cum ſcilicet
per res ſacras Dœmoni imperatur, vt
exeat de corpore animalium, vel vt nõ
damnificet eorũ bona per actum exor-
ciſtãdi præſtitũ à ſacerdore ſuper ener-
gomenos, & alia à Dœmone poſſeſſa.
De qua poteſtate eijciendi Dœmones
dicitur Lucæ *cap. 10. num. 17. Domine*
etiam Dæmonia ſubijciuntur nobis in no-
mine tuo. Et Paulo infra ſubditur. *Ecce*
dedi vobis poteſtatem calcandi ſupra ſer-
pentes, & ſcorpiones, & ſupra omnem vir-
tutem inimici, & nihil vobis nocebit. Ita
omnes cum D. Thoma 2. 2. *q. 90. art. 2.*
Scio latius ſumi Adiurationem pro con-
teſtatione rei ſacrę, cuius reuerentia
intendimus alterum promouere ad ali-
quid faciendum. Quare non tantum
adiuratur Dœmon per modum imperij
vt exeat à corpore oppreſſo, vel ne no-
ceat alicui in perſona, & rebus; ſed etiã
ſubditi, vt obediant, vel aliquid faciant
in nomine Domini, e. g. adiuratur reli-
gioſus à ſuo ſuperiore ad obediendum.
Item Deus, ſancti, & maiores adiuran-
tur non imperatiuè, ſed deprecatiuè ob-
ſecrantur pro aliqua re licita, quãab illis
optamus. Adiuratio igitur ſpecificatur
conteſtatione alicuius rei ſacræ, quæ eſt
medium, per quod vel imperamus Dœ-
monibus, aut alijs ſubiectis, vel depre-
camur maiores ad aliquid honeſtum
obtinendum. De hac abiuratione impe-
ratiua dicam infra *ſub q. 21.*
Tertiò modo Dœmon inuocatur per 12
modum adiutorij, & auxilij ad finem
aliquid conſequendi ab eo ſiue bonum,
ſiue malum; vt, ſi quis à Dœmone pe-
tat ſcientiam, ſanitatem, Theſaurum,
&c. vel amorem carnalem, mortem
proximi, &c. Huiuſmodi autem inuo-
catio hoc tertio modo, de qua potiſſi-
mum agimus contingere poteſt primò
Imperatiuè quod exprimitur ſimilibus
verbis, Impero, Iubeo, præcipio, Facias,
Volo, &c. Secundò deprecatiuè rogan-
do, obſecrando, præcibus poſtulando
quod deſideratur. Tertiò, in conſe-
quutione eius quod petitur aliquando
Dœmon præſens eſt ad productionem
effectus; aliquando ignoratur eius præ-
ſentia, ſeu effectum ab illo produci.
Quar-

Quartò, interdum ſuperſtitioſus in procuranda re, quam deſiderat habere adhibet res ſacras, interdum ſine illis habet ſuum intentum. Ex his ſequentes quæſtiones proponuntur, & reſoluuntur. Quare.

13 *Quæres* 4. An inuocatio dœmonis ſecundum vnumquemque illorum trium modorum ſit actus ſuperſtitioſus, & hæreticalis, ac proindè caſus Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis ſubiectus.

Reſp. Singulis. Inuocatio dœmonis primo modò ex ira, & indignatione non eſt actus ſuperſtitioſus, neque hæreticalis, neque caſus Inquiſitionis, quia in illa nulla hæreſis, aut eiuſdem ſuſpicio apperet, cum huiuſmodi inuocatio nullum cultum, nullum honorem importet erga dœmonem inuocatum, ſed potius redundet in illius contemptum, vel denotet, illum eſſe patrem iracundorum, & impariendum, atque tenrarorem hominis, illius deſperationem fouentem. Viderur facere difficultarem illa inuocatio ſuperius exemplificata in eo, qui contra nolentem obedire prorupit in hæc verba: Si non vis facere amore Dei facias amore Diaboli. Sed ex hoc modo loquendi indignarionis nullus cultus, nulla reuerentia diaboli exhibetur, ſed ſic loquens per exagerationem demonſtrar ſe non amplius curare de illius facto.

14 Inuocatio ſecundo modò per adiurationem ſuperſtitioſa non eſt, quando fit imperatiuè contra dœmonē, vt exeat à corpore oppreſſo, vel ne alicui in perſona, neque in rebus noceat; hæc enim inuocatio licita, honeſta, & ſancta eſt à Deo inſtituta, ex ſupra dictis. Quod ſi inuocatio fiat deprecatiuè, tunc ſuperſtitioſa eſt, & hæreticalis, quia ex natura tei includit culrum, & honorem ſacrilegè tributum dœmoni per propriam ſubiectionem depræcatis, dœmon enim ſubdirus eſt homini, non homo Diabolo, ideo homo debet imperare, & non rogare dœmonem. Igitur erit peccatum mortale ſuperſtitionis ſecūdum omnes. Sanch. *lib.*2. *cap.*42. *n.*19. Bonac. *diſp.*4. *de legib. q.*1. *par. fin. num.* 2. Souſa *lib.* 1. *cap.*55. *num.*5. Vide infra *q.* 21.

15 Inuocatio per modum adiutorij propriè eſt actus ſuperſtitioſus, ſacrilegus, & hæreticalis, de quo Inquiſitores cognoſcunt, nam importat amicitiam, & ſocietatem cum dœmone, quod contingere non poteſt niſi cum cultu, & reuerentia, quæ ſoli Deo debita, ſacrilegè tribuitur Diabolo. Ita communiter docent citati à Diana *par.*4. *tract.*4. *reſolut.* 10. Carena *par.*2. *tit.* 12. §. 15. Souſa *lib.* 1. *cap.* 58. *vſque ad num.* 6.

Quæres 5. An vtraque dœmonis inuocatio tam imperatiua, quam depræcatiua ſit ſuperſtitio hæreſim ſapiens? Depræcatiuam tantum eſſe hæreticalē, non autem imperatiuam docent plerique, quos contra ſe citat Farinac. *q.*181. *num.* 87. contra quos facit *num.* 88. & eoſdem impugnat Diana *par.*4. *tract.* 7. *reſolut.* 10. §. *His tamen*, Carena alios citat pro hac ſententia *par.* 2. *tit.* 12. *n.* 61. ea ratione, quia imperium dicit iuſſionem, & dominium ſupra creaturam, cui imperatur, ergò nulla poteſt præſumi ſubmiſſio, & ſubiectio, neque proindè cultus, & honor erga dœmonem.

16 *Reſp.* Vtraque inuocatio continet factum hærericale, & quia in omnium ſenrētia inuocatio depræcatiua eſt actus hæreticalis, probatur de imperariua, Tū quia, inuocatio ſimpliciter eſt actus latriæ, & culrus Pſal. 49. *Inuoca me in die tribulationis*. Geneſ. *cap.*4. *Cœpit inuocare nomen Domini*. maximè verificarur hic, cum dœmon vocetur in auxilium, quod contingir ſemper per contractum amicitiæ, ſiquidem petens aliquod ab inimico, & honeſtè, neceſſario fit illi amicus, & obſequium honoris præſtat, vt obtineat quod petit. Tum, quia hæc non contingit ſine pacto includēte cultum, & honorem dœmoni tributum ſub ſpecie imperij palliatum; clarum enim eſt; & de fide dœmonem maiorem habere poteſtatem quolibet homine, dicente Iob *cap.*41. *num.*24. per os Spiritus Sancti: *Non eſt ſuper terram poteſtas, quę comparetur ei*. Conſequenter cum hoc imperium hominis in Diabolum nihil in re ſit, inferendum eſt, coincidere cum inuocatione depræcatiua palliata, & ſimulata

mulata ſub nomine imperij, ac proindè includere cultum, & honorem. Et ſic patet ad rationem dubitandi, cum enim non ſit verum imperium, ſed in ſe nihil, & fictum dominium, potius includit ſubmiſsionem, & ſubiectionem, hoc dictante conditione auxilij, quo indiget homo à Diabolo: Tum quia, imperare, & præcipere æquali, ſeu maiori ſe, ſeu illi, qui non tenetur iuſtis obtemperare arguit intrinſecam amicitiam, & ſtrictam neceſsitudinem inter imperãtem, & imperatum, ergò qui imperat Dœmoni præſumitur cum eo magnam habere familiaritatem, & maiorem, quam ille, qui tantum depræcatur, hęc enim ſubmiſsio depræcationis etſi erguat magnã reuerentiam depræcantis erga exoratũ, nihilominus non videtur indicare tantam familiaritatem, ex qua colligatur maior amicitia, ſocietas. & neceſsitudo, quæ ſocios, & amicos, demonſtrant eſse vnius voluntatis. Tum quia, Dœmon ad huiuſmodi imperium nullatenus ab homine cogi poteſt., ſed ex pacto adminus tacito ſe accommodat volũtati hominis, vt hunc tamquam incautum, vel iam ſubuerſum ſibi magis lucretur, ergò ſignum eſt huius generis inuocationi ſubeſse cultum, & reuerentiam erga Diabolum. Ita Farinac. *q.* 181. *num.* 88. Simanch. *tit.* 30. *num.* 17. Homob. in Examine Eccleſ. *par.* 1. *tract.* 7. *c.* 3. *q.* 16 Bartholomæus Spina *Apolog.* 4. contra Ponzinibium, Zanardus in ſuo Direct. *part. cap.* 64. quos pro ſe citat Diana *par.* 4. *tract.* 7. *reſolut.* 10. §. *Clare igitur.*

Queres 6. In quo conſiſtat inuocatio tã expreſsa, ſeu explicita, quam tacita, ſeu implicita Dœmonis? Quod eſt etiam quærere, Quid ſit pactum expræſsum, ſeu tacitum, quod cum Dœmone habetur?

17 *Reſp.* Inuocatio dœmonis explicita, ſeu pactum expræſsũ eſt primo mutuus conſenſus colloquutione inter hominẽ, & dœmonem expræſsus; & hæc eſt adęquata, & formalis inuocatio dœmonis. Contingit ſecundo pactum expræſsum, quando dœmon ab homine requiſitus ad operandum aliquid verbo non reſpondet, ſed tentum facto occultè operando, quod ab homine petitur. Itaque dœmõ expræſsè inuocatur duobus modis, primò, per pactum expręſsum mutuis verbis. Secundò, productione rei petitæ ab inuocatore facta occultè à dęmone; vt ſi ante conſpectum tuum concupita mulier compareat, vel theſaurus à dœmone requiſitus inuiſibilia agente ante ſe ponatur.

Pactum tacitum tunc contingit, quãdo ſuperſtitioſus immediatè ſine vlla dœmonis inuocatione, quibuſdam medijs vanis, & inutilibus poſitis ſequitur effectus intentus, ſiuè homo ſciat, ſiuè ignoret dœmonem occultè operari talẽ effectum. E.g. Si quis certis verbis Sacrę Scripturæ coniugatos reddat impotẽtes ad copulam carnalem, is ſine dubio dicitur habere pactum tacitum cum diabolo occultè impediente ne ſibi debitũ coniugale reddant. Idem dic de eo, qui mingit infra annulum matrimonialem benedictum, vt maleficium prædictum diſſoluat, nam iſte dicitur tacitè dœmonem inuocare. Vbi igitur expræſsis verbis inuocatur dœmon, ſiuè reſpondeat verbis, ſiuè facto, & immediata productione effectus petiti, ibi dicitur locum habere pactum expræſsum; in alijs verò caſibus tacitum. Ita ex Deltio colligit Carena *part.* 2. *tit.* 12. *num.* 18. & 19. Caiet. 2. 2. *q.* 95. ad articulum tertium initio dicit, quod inuocatio expræſsa dœmonis diſtinguitur à tacita penes intentionem hominis, quam intelligit haberi dupliciter pro expręſsa, primò, cum inuocat dœmonem; ſecundò, cum aliquid facit, quod ſit ex diaboli virtute operari, vt faciunt incantatores, vtrique nam dœmonem expręſsè inuocant ex intentione verbo, vel facto, & tunc interuenir pactum factum ſi non cum illo homine, ſaltem cum aliquo alio, Tacita autem inuocatio dœmonis tunc eſt, quando aliquis talibus ſe implicat, vt dignum ſit, dœmonem ſe illis immiſcere, quamuis hoc ſit præter intentionem talis hominis. Hæc Caiet. cui ferè omnes adhærent cum Nauar. *cap.* 11. *n.* 25. Sair. Clauis *cap.* 5. *num.* 5. *lib.* 4. Sanch.

lib. 2.

lib.2. cap.38. num.3. Videtur autam diſtinguere pactum expræſſum à tacito per hoc, quod expræſſum dicitur illlud, quod vt tale cognoſcitur, tacitum quod ignoratur. Sed eius dictum non placet, confundit enim vnum pactum cum alio, nam omne pactum includit eſſentialiter conſenſum vtriuſque partis, *l.1. ff. de pactis*, ſi eſt verbale à pactum per mutuum colloquutione perficitur; ſi ex facto, cognoſcitur ex immediata productione rei facta occultè à Diabolo requiſito cauſaliter conſenſum præſtanto. In teliquis conſenſus eſt virtualis, ac proindè tacitum, & implicitum pactum producit virtute medij adhibiri, & poſiti ſequente productione effectus intenti, qui cum excedat poteſtatem talis medij, neceſſario non ab eo dicitur prouenire, ſed à Diabolo, qui cum aliquo alio pactum inijt producendi effectum ad poſitionem talis ſigni. Neque ſcientia medij, quod ſit diabolicum efficere poteſt pactum expræſſum, aut tacitum, quia hæ duæ qualitates expreſſionis, & taciturnitatis non oriantur ex ſcientia, ſed ſupponũtur, in obiecto cognito, cognito enim tendit in obiectum ſicuti eſt, & illi non tribuit eſſe ſpecificum. Neque ignorantia, quod dæmon occultè immiſceatur in facto ſuperſtitioſo, habet diſtinguere expreſſionem pacti ab eius taciturnitate, cum ad illam ſupponatur vtrumque pactum in ſuo eſſe, & probabilis ignorantia ſimpliciter excludat pactum quodcumq. diabolicum ex parte hominis, cui tunc actus ſuperſtitioſus non imputatur, licet interſuerit in facto.

Sed numquid ex pacto tacito dicitur operari ille, qui aliàs formali collocutione pactum iniuit cum Diabolo, ſi alio tempore facit actum ſuperſtitioſum ſine noua inuocatione, aut requiſitione dœmonis? Dico in rigore loquendo actum huiuſmodi ſuperſtitioſum non importare pactum expræſſum, ſed tantum tacitum, quia in ſecundo actu virtualiter tantum inuocatur per vſum illius medij, cuius poſitione Dœmon occultè operatur.

Dœmonis inuocatio benè dicitur pactum non tantum ex ratione rei, quia eſt conſenſus inter ipſum, & hominem, ſed etiam ex ratione, nominis, atque etiam effectus, nam pactum dicitur quaſi ex pace actum, *ex cap. Pactum 11. de verb. ſignif.* per illud enim homo cum dœmone, cui antea erat inimicus, pacẽ agit, & inimicus ſit Dei, à quo auertitur per diabolicam ſponſionem, & conuertitur ad Dœmonem, quem loco creatoris, & ſui benefactoris habet.

Quæres 7. Quid concludatur inter Dœmonem, & Hominem in huiuſmodi pacto formali per collocutionem mutuam?

Reſp. Homo, qui dœmonis ſocietatẽ inire intendit, eidem promittit corpus, & animam, ac proindè obedientiam, abnegando fidem, Sacramenta, & præcepta ſpernendo, atque ab ipſo Deo, & Ieſu Chriſto apoſtando multa alia, quæ redũdant in grauiſsimum dedecus Dei, Eccleſiæ, & ſanctorum, ſpondet, & quãdoque hæc omnia ſacrilega ſanguinis ſui ſcriptione firmat. Dœmone contra illum connumerando inter ſuos familiares, & amicos multa promittit facere iuxta illius petitionem, vt ſic illectum, ſuis promiſsionibus vanis ad ſuum trahat rete damnationis ſempiternæ. Hæc autem omnia non ab omnibus ſimul exigit, ſed in his ſagax eſt, & iuxta diſpoſitionem eius, qui illius amicitiam quærit, paulatim ſe accommodat, vt tandem in interitum deducat. Solet autem hoc pactum inter ipſos fieri, vel ſolemniter dœmone ſedente in ſuo tribunali præcipitij ſuis ſibi aſsiſtentibus ſequacibus; interdum ſiue ſolemnitate priuato congreſſu ſactilegum fœdus perficiunt. 18

Quæres 8. An expræſſa excluſione pacti taciti per proteſtationem quis excuſari poſsit ab actu ſuperſtitioſo?

Reſp. Adhuc dicitur operari ex pacto tacito dœmonis, quod probatur. Tum quia, antecedens dicitur velle, qui procurans conſequens ab illo neceſſario pendens, *l. Illud 76. ff. de acquir. hæred.* Tum quia expræſſa intentio excludens dia- 19 20

diabolicum pactum inutilis eſt, & vana, quia non eſt in poteſtate hominis excludere illam connexionem diabolici auxilij ab illo medio, ſiquidem homo ſuper dæmonem ius non habet in hoc.
21 Tum quia, huiuſmodi proteſtatio eſt contraria facto, & proinde non releuat proteſtantem, Gloſ. *ver. ſine præiudicio, cap. Cum M. 9. de conſtit.* explicat, quando factum directè cõtrariatur proteſtationi, & proteſtatio eſt contra ſubſtantiam facti; conſtat autem factum non poſſe prouenire niſi ex illo medio qualificato, ergò proteſtatio hæc nullatenus prodeſt.
22 Tum quia, proteſtatio alterius in contractibus ex duorum voluntate pendentibus, abſque conſenſu alterius non iuuat, nec prodeſt, *l. fin. §, Item ſi prædixit, ff. naut. caup.* Nauar. *tom. 2. comment. 3. de Regular. num.* 14. Ita Simanch. *tit.* 63. *num.* 13. Sanchez *lib. 2. cap* 38. *num.* 4. Carena *par. 2. tit.* 12, *num.* 20. & alij omnes.

Quæres 9. An pactum tacitum reperiatur in actu, cui ſubeſſe ignoratur?

23 *Reſp.* Siuè pactum ſciatur, ſiuè ignoretur dæmon ſecundum illud operari dicitur ad poſitionem medij, rario eſt, quia illud medium, quo quis etiam ignorans ſub eo includi pactum dæmonis, vtitur, ex ſe vim non habet producendi illum effectum, in ordine ad quẽ inutile, & vanum dicitur, ergò eo poſito dæmon, etiam homine ignorante, occultè operatur, cum nulli alij ille effectus tribui poſſit. Ita omnes cũ D. Th. 2. 2. *q* 95. *art.* 5. *ad* 2. apud Sanch. *lib.* 2. *cap.* 38. *num.* 4. Nihilominus ignorans
24 probabiliter dæmonem poſitione illorum mediorum occultè operari, excuſatur à peccato, quia bona fide agit; quod ſi præmonitus, ſeu inſtructus proſequatur vti talibus medijs peccat mortaliter, & hæreticalem actum facit. Ita Leſſius *lib. 2. cap. 43. num. 64.* Sair. *lib. 4. cap. 5. num. 22.* Graff. prax. *lib. 3. cap. 1. num.* 10. Actus igitur probabili ignorantia exiſtente ſolum matetialiter eſt ſuperſtitioſus, & ſapiens hæreſim,

Quæres 10. An pactum tacitum exigat aliquando fuiſſe formale, & expreſſum? Atque id conſtare debeat?

Reſp. Neutrum eſt neceſſarium, non primum, quia dæmon in his ſolet ſe immiſcere, quamuis cum nullo pactum expreſſerit, vt docet D. Aug. relatus à Sanch. *lib. 2. cap. 38. num.* 5. Nec obſtat, quod ex Deltio dicit Carena *par. 2. tit* 12. *num.* 19. Pactum tacitum dici illud, cũ quis ſuperſtitioſis vtitur ſignis, ad quorum vſum dæmon vigore pacti expreſſi habiti cum primo inſtituente, aliquid facit, & operatur; quia iſti doctores non aſſerunt pactum tacitum ſemper ſupponere expreſſum, & formale habitum aliquo cum primo, ſed intelligendi ſunt, id vt plurimum accidere. Non ſecundum, quia hoc pactum tacitum præſumitur interuenire, quoties medium ex ſua natura eſt vanum, & inutile ad producendum effectum intentum, nam ſi medium cognoſcitur non eſſe cauſa effectus producti, vtique alia cauſa aſsignanda eſt, ſed ignoratur, ergò dæmon occultè operatur. Quare medium, quod ſua virtute naturali, neque ex diuina, aut Eccleſiaſtica diſpoſitione poteſt operari effectum certè cenſendum eſt eſſe coniunctum cum pacto dæmonis tacito, ad poſitionem illius occultè operantis. 25

Quæres 11. An inuocatio Dæmonis ad faciendum aliquid, quod non excedit eius vires ſit ſuperſtitioſa, & hæreticalis, quãdo ſimpliciter inuocatur ſine abuſu rerum ſacrarum, & ſine cultu, & reuerentia illi exhibita? Negant nonnulli apud Farinac. *q.* 181 *num.* 75. & Carena *par. 2. tit. 12. num.* 61. pro ſe quamplures citat aſſerentes non eſſe actum, ſeu ſortilegium hæreticale, quando imperatiuè inuocatur. Sed iſti fundantur in ea falſa ratione, quod ſub imperio non pallietur cultus, & honor erga dæmonem inuocatum, quod eſſe falſum probaui ſupra *ſub q.* 5.

Reſp. Huiuſmodi inuocatio arguit ſortilegium, vt aiunt, hæreticale, ſeu actus ſuperſtitioſus eſt, & hæreticalis. Probatur rationibus, & auctoritatibus adductis ſub dicta quæſtione. 26

Quæres 12. Quænam ſcire , aut homini præſtare poteſt Dœmon quæ eius vires non excedunt?

27 *Reſp.* Poteſt docere vbi reconditus eſt theſaurus , tẽtare pudiciriã mulieris; ſcit, an futurus partus ſit maſculus, & fœmina , quando fœtus eſt iam animatus; cognitionem habet præteritorum factorum; impedire poteſt , ne ignis aliquid comburat, transferre corpus quodcumque etiam hominis à loco ad locum; impedire copulam coniugum; corpus mortuum viuum apparere facit ; cœco non à natiuitate reddit lumen , remoto impedimento, vt fecit bonus Angelus Tobiæ, inducere poteſt infirmitates , tẽpeſtates, pluuiã, & huiuſmodi arcere; poteſt purgare phãtaſmata ad aquirendã ſciẽtiã. Ita ex Torrebl. *lib.3. de Magia cap.8.* Diana *p.4. reſol.* 10. de pœnis delictorũ. Miracula verò facere non poteſt , licet mirabilia in eius ſint poteſtate ex dictis *præced. cap. q.13.* cœcum, ſurdum, mutum à natiuitate reſtituere non poreſt, licet aliquid artificioſè in his duobus ſupplere poſsit.

Quæres 13. An in omnibus ſuperſtitionis ſpeciebus reperiatur inuocatio Dœmonis, ac proinde actus hæreticus præſumatur? Quatuor ſunt ſpecies ſuperſtitionis, cultus indebirè Deo tributus, Idolatria, Vana obſeruantia , & Diuinatio, ſub quibus Magia, & Maleficiũ?

28 *Reſp.* Cum prima ſpecie idebiti cultus erga Deum verum aliquando poteſt contingere actus hæreticalis, in alijs ſpeciebus, quæ ſemper includunt Dœmonis inuocationem ſi non expreſſam, ſaltem tacitam, actus ſuperſtitioſus ſemper hæreticalis eſt.

Primum, circa primiam ſuperſtitionis ſpeciem, quæ ſubdiuiditur , in cultum ſuperfluum , & perniciosum , quod ad cultum ſuperfluum , hunc ſcilicet non importare actum hæreticalem regulariter, ſuadetur ex eo, quod id fit bono animo, & intentione , vt quando quis habet peculiarem affectum orandi ante ortum ſolis, vel audiendi miſſam illorũ ſacerdotum, qui vocantur tali nomine; item qui in Miſſa recitat Credo, aut aliquid aliud ſuperaddit, contra Rubricas, & ritus ab Eccleſia inſtitutos in his enim, & ſimilibus caſibus peccatum eſt tantum veniale , ac proinde nullum actum hæreticalem videtur inſinuare, qui mortale peccatum ſupponit. Si quis tamen in officio, aut Miſſa profana , & turpia miſceret valdè redderetur ſuſpectus de hæreſi , præſumitur enim iſte credere licitum eſſe Deum colore his inanibus , & turpibus, & Deum de ijſdẽ delectari , & acceptare tamquam orationes ſibi gratas, quod eſt de rebus fidei malè ſentire. Ft facit, quod dicit. D. Hyeron. *Ex verbis inordinatè prolatis oritur hæreſis*. Circa huiuſmodi Ritus ab Eccleſia inſtitutos, & approbatos in ſolemni adminiſtratione Sacramentorum poteſt committi peccatam hæreſis ab illis, qui illos contẽnunt, ve pro libito omittunt, aut mutant , nã ſic facientes anathemarè feriuntur *ſeſs. 7. can.* 13. illis 29
verbis. *Si quis dixerit, receptos & approbatos Eccleſię catholicæ ritus in ſolemni Sacramentorum adminiſtratione adhiberi conſuetos; aut contemni, aut ſine peccato à miniſtris pro libito omitti, aut in nouos alios per quemcumque Eccleſiarum Paſtorem mutari poſſe: Anathema ſit.*

Quod ad culrum falſum , & perniciosum honorandi Deum per ſacrificia & ritus Iudæorum , & aliorum infidelium probatur in his auctum ſuperſtitioſum eſſe hæreticalem, ex *cap. Quidã, de Apoſt.* vbi ad fidem conuerſus ſequẽs priores ritus ſectæ derelictæ per baptiſmum cogitur deſerere illos , & tãquam hæreticus , & apoſtata punitur. *Et cap. Cõtra Chriſtianos, de hæret. in* 6. ſtatuitur, quod Inquiſitores contra iſtos procedãt tamquam contra hereticos. Ratio eſt , quia vtentes illorum ſacrificijs præſumuntur credere Deum per illa adorari poſſe quod impium, & hæreticũ eſt, nã reſpectu Paganorum nullam videntur facere differentiam inter Deum, & idola, ſi in cultu ſunt comparandi; reſpectu Iudęorum pręſumuntur credere ſacrificia, & cæremonialia veteris legis non fuiſſe per Chriſtũ abrogata, ſed adhuc vigere, quod tamen credere eſt cõ-

tra

tra fidem, quæ prædicat Moſaica in morte Chriſti abrogata fuiſſe, & eorum vſum deinceps fuiſſe mortiferum, vt teſtantur omnes ſancti Patres, vnde ad Galat. *cap.* 3. dicitur. *Lex pedagogus noſter fuit in Chriſto, at vbi venit fides, iam non ſumus ſub pedagogo*. Et Chriſtus in Cruce demõſtrauit huiuſmodi abrogationem, cum dixit. *Conſumatum eſt.*

31 Secundum, quod in alijs ſpeciebus ſuperſtitio ſemper coniuncta ſit cum aliquo actu hæreticali, probatur, quia vbi eſt inuocatio Dœmonis ſuperſtitioſa ibi eſt actus hæreticalis ex probatis *q.* 5. ſed reliquæ tres ſpecies ſuperſtitionis ſemper contingunt cum inuocatione Dœmonis ſaltem tacita ex D. Thoma 2. 2. *q* 92. *art.* 2. quem omnes ſequuntur. Farinac. *q.* 181. *num.* 37. vbi dicit, quod ſuperſtitio eſt ſententia contra ſidem ratione adinuentionis quaſi ſuperflua inſtitutio, vnde & inducit præſumptionem hęreſis. De idolatria ſuperſtitionis ſpecie prima res clara eſt, adorans enim cultu latriæ, ſeu duliæ, aut aliter Dœmonem, ſeu quamlibet aliam creaturam illis indignam, ſi non hæreticus formaliter, quod plurimum contingit in voluntario cultu, ſaltem de hęreſi vehementiſſimè ſuſpectus eſt, cum tales actus de ſe maſeſtam ſapiant hæreſim, & apoſtaſiam à vero Deo omnium creatore; coactus verò timore mortis adhuc valde ſuſpectus eſt, cum nullo metu etiã mortis licitum ſit adorare idola, & Dœmonia, cum id ſit intrinſecè malum nullam circumſtantia cohoneſtabile. Ita omnes cum Graff. *part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 5. *num.* 13. Farinac. *q.* 181. *num.* 68. Carena *part.* 2. *tit.* 12. *num.* 56. Vide quæ dixi *cap.* 1. *num.* 106. Sic igitur agentes ſubdunrur Inquiſitoribus, vt docent præcitati Graff. *nu.* 15. Farinac. *num.* 77. *& ſeq.* De Vana obſeruantia, Magia, Maleficio, & Diuinatione res etiam certa eſt, cum includant Dœmonis inuocationem, de quibus infra dicam ſub proprijs capitibus.

Quęres 14. An pactum expreſſum & tacitum diuerſificent ſpecie actum ſuperſtitionis?

Reſp. Sunt eiuſdem ſpeciei ex malitia diabolicę inuocationis prouenięres. 32 Tum quia, taciti, & expreſſi eadem eſt virtus, & ratio. Tum quia, ſe habent ſicut perfectum, & imperfectum, atque ſecundum magis, & minus, quæ ſpeciẽ non variant. Tum adinſtar profeſſionis tacitę, & quę ſunt eiuſdem ſpeciei. Ita alijs citatis Bonac. *diſp.* 3. *de legib. q.* 5 *part.* 3. *num.* 19. Mazuchell. de caſib. Mediol, *diſp.* 2. *cap.* 10, *q.* 4. *diff* 6. Maior nihilominus pars doctorum tenet in cõfeſſione explicandum eſſe fuerit ne tacita, an expreſſa Dœmonis inuocatio, nõ tantum ea ratione quia inuocatio Dœmonis expreſſa eſt circumſtantia nimis aggrauans delictum, quam quod fere ſemper admixta habet alia crimina; contra Dianã *reſol. fin. de circumſt.*

Quæres 15. An ſit aliqua differentia quo ad ſuſpicionem hæreſis in inuocatione tacita, & expreſſa Dœmonis?

Reſp. Inuocatio expreſſa Dœmonis 33 arguit vehementem hęreſis ſuſpicionẽ tacita verò tantum leuem, quãdo aliud non apparet niſi inuocatio; ratio vtriuſque eſt, quia maior præſumptio oritur ex illa, quam ex iſta, nã expreſſũ maiorẽ habet vim taciro, *l. Nonnumquã ff. de cond. & Dœmon.* non obſtante quod eadem ſit virtus taciti, & expreſſi, in eo nimirum, quod habent producere eumdem effectum, cum ea tamen differentia, quod expreſſio maiorem habet efficaciam taciturnitate, vnde Gloſa *ver. Partib. Clem.* Sępe, ad finem, *de verb. ſignif.* aſſerit plus operari expreſſum, quam tacitum, Tiraq. *de lege connub.* Gloſ. 7. *num.* 49. *ad* 81. Alex. *lib.* 3 *conſil.* 59. *num.* 15. Dixi (quando aliud non apparet) niſi ſimplex inuocatio, quia tacita mixta cum rebus ſacris vt plurimum arguit vehementem ſuſpicionem hęreſis, vt dicetur ſequenti capite. Igitur hic ſermo eſt de ſimplici inuocatione, medijs non ſpectatis, quæ expreſſa arguit vehementem ſuſpicionem hæreſis, tacita vero ſolum leuem.

Quæres 16. An homo alligare poſſit 34 Dœmonem in annulo, vaſe, aut alia re illum coarctando?

Reſp. Non poteſt illum cogere, vt conſtringatur ſub aliqua re, quia homo lõge minoris eſt poteſtatis ipſo diabolo, cui in terris nulla poteſtas comparari poteſt; qnod ſi legatur Dœmonem aliquando alligari, & conſtringi, id non accidit per coactionem, ſed per voluntariam conuentionem, & pactum inter vtrumque, contentatur enim Dœmon in annulo reſponſa dare, in quo fingit ſe alligatum. Ita omnes cum Simmanch. *de Catholicis inſtitut. tit. de ſuperſtit. num.*30. Graff. *part.*1. *lib.*2 *cap.* 5. *n.* 17. vbi dicit incluſionem Dœmonis in annullo, ſeu vaſe eſſe quoddam pactum inter hominem, & diabolum. Et iſte caſus ſubditur Inquiſitoribus propter Dœmonis inuocationem expreſſam ſine qua non contingitur, quod arguit alligantem eſſe vehementem ſuſpectũ de hæreſi. Ità Graff. *p.art.* 1. *lib.*2. *cap.* 5. *num.*17. Farinac. *q.*181. *num.* 28. *&* 29. Carena *part.*2. *tit.*12. *num.*64.

Quæres 17. An per exorciſmum Dœmon cogendus ſit ad reſtituendum Chirographum, quo infelix homo ſe totum Diabolo tradit, ſcriptione ſanguinis ſui, vel aliter?

35 *Reſp.* Affirmatiuè, quia iudicis partes ſunt procurare, vt huiuſmodi Cartula abnegationis fidei extrahatur per exorciſmu m Catholicum de manibus Dœmonis, vt abiuratio, & deteſtatio amicitiæ cum Diabolo ſuum ſortiatur effectum laceratione, ſeu combuſtione huiuſmodi Chirographi. Quod ſi haberi non poteſt, quod Deus permittere non videtur, hoc non impedit conuerſionem peccatoris, & abiurationem diabolicæ ſocietatis, quæ per veram pœnitentiam ex corde factam diſtrahitur, & in nihilum redigitur. Bonac. *diſp.*3. *de leg. q.*5. *p.* 5. *num.*11.

Quæres 18. An exorciſta inuocatione Dœmonis per Adiurationem factam obſteſtatione diuina, & rerum ſacrarũ pro expellendis Dœmonibus ab obſeſſis corporibus, quandoque peccet peccato ſuperſtitionis, & reddatur ſuſpectus de hæreſi? Recole dicta ſub *q.* 3. §. *Secundò, num.* 11. *&* 14.

Reſp. Peccare poteſt multis modis. 36 Primò, ſi Dœmonem deprecatiuè exorcizet, quod eſt contra ritũ Eccleſię ſtatuentis, vt ſacerdos, Dœmonem expellat ab homine per orationes imperatiuas obteſtando per Deum, Beatam Virginem, & ſanctos, vt Diabolus exeat ab energumeno; & hunc ordinem imperatiuè adiurandi Dœmones, peruertere in deprecatiuum eſt peccatum mortale hereſim ſapiens, præſumitur enim rogando Dœmonem vt exeat erga illum aliquem honorem, & cultum deferre, & contemnere ritus Eccleſiaſticos contra definitionem Tridentini poſitam ſuperiùs *ſub q.* 13. Secundò, ex curioſitate inquirere aliquid ab illo deprecatiuè, quod non ſpectat ad exorciſmum, eſt peccatum mortale arguens ſuſpicionem hæreſis, quia per deprecationem deferr illi honorem ſi inquirat imperatiuè ea, quæ ſpectant ad exorciſmum, vel ſint vtilia, non eſt peccatum; ſi tantùm ex curioſitate, & leuitate poſtulet ſcire aliquid veniale tantum eſt, niſi ex longo ſermone contrahatur amicitia, quia tunc eſſet mortale. Tertiò Adiurator conſentiendo Dœmonis exituri pacto, ex quo nullum ſequitur malum, peccatum non eſt, quia finis exitus bonus, à quo ſpecificatur pactum. Quartò, Exorciſta licitè petit à Dœmone exituro ſignum, quo demonſtret exiſſe. De prædictis vide D. Thomam 2. 2. *q.* 90. Sanch. *lib.* 2. *cap.* 42. Bonae. *diſp.*4. *de legib. q.*1. *p. fin.* Souſa *lib.*1. *cap.*55 Puto 37 ſuſpicionem hæreſis, quæ colligi poteſt ex modo indebito exorcizandi, regulariter eſſe leuem, multum illam releuante titulo exorciſmorum, qui eſt ad expellẽdum dœmonẽ de corporibus Energumenorum, & ad inhonorandum illos ex inſtitutione exorciſmorum.

Quæres 19. An licitum ſit adiurare creaturas irrationales? E.g. locuſtas, & alia animalia hærbis, & oberibus infeſta, & nociua.

Reſp. Negatiuè, quando immediatè 38 exorciſmus dirigitur ad ipſas, quia res Sacræ, & orationes exorciſmorum inutiliter, & vanæ diriguntur ad irrationalia

lia, vti inſenſibilia, & incapacia expulſionis, aut deſiſtentiæ à malo, ac proindè id eſt peccatum, & abuſus rerum ſacrarum quatenus adhibentur ad vſum, ad quem non ſunt inſtitutæ, nec quicquam operantur. Illorum igitur vſus ad inſenſata fuganda irreuerentiam rerum ſacrarum arguit, Nauar. *conſil. 2. de ſent. excom. Angel.* Tabiena *ver. Adiuratio*, cenſent peccatum mortale, Sanchez vero *lib. 2. cap. 42. num. 37.* Bonac. *diſp. 4. q. 1. par. fin. num. 4.* putant veniale; quia ſic agere ſimplex eſt vanitas.

39 Dixi (eſſe illicitum) quando adiuratio directè ordinatur ad ipſa inſenſibilia, nam ſi dirigatur ad Deum, vel ad Sanctos deprecatiuè, vt tollat ea, ne noceant, vel imperatiuè ad dœmonem, ſi credatur malum immittere, vt illud remoueat, nullum eſt peccatum, vt docent omnes. Huiuſmodi vana adiuratio brutorum, & inſenſibilium ne noceant nullam inducit hæreſis ſuſpicionē.

40 Sed, quid dicendum de illo Hortulano, qui curſorem ad ſe vocatum miſit ad locuſtas, & alia animalia ſuum viridarium infeſtantia, cum præcepto, vt exirent de illo, & ne amplius hortum ſuum moleſtarent? Dico ſi præceptum hoc contineat adiurationem eſſe ſuperſtitioſam ab irreuerentiam illatam rebus ſacris, aliter non, ſed præceptum dicitur ridiculum, & vanum. Idem dic, ſi illis præcipiatur ſine adiuratione, hoc eſt, obteſtatione ſacra, vt compareant corā iudice. Non video in his ſuperſtitionē, ſed humanam vanitatam, & inutile imperium. Quidquid dicant Sotus, & Sanchez, apud Souſam *lib. 1. cap. 55. n. 14.* niſi intelligantur cum formali adiuratione prædicta præſtare ſic agentes.

Quæres 20. An liceat adiurare dœmonem ſuperiorem, qui iubeat inferiorem, vt exeat à corpore abſeſſo, vel aliū inde expellat? Item an liceat imperare dœmoni ſuperiori, vt expellet inferierē à corpore abſeſſo.

Reſp. Neutrum licer, quia id eſt recipere beneficium à Diabolo, quod nullo modo fieri poteſt, ſiquidem id eſt cum eo amicitiam, & ſocietatem inire, quod eſt intrinſecè malum, vt omnes docent cum D. Thoma 2. 2. *q. 90. art. 2.* Ita Sotus *lib. 8. de Iuſt. q. 3. art. 2.* Leſsius *lib. 2. cap. 44. num. 46.* contra Silu. *ver. adiuratio, q. 5.* 41

Quæres 21. An exorciſtæ liceat interrogare dœmonem de authore maleficij in perſonam Energumeni?

Reſp. Negatiuè, quia hoc eſt diſcere aliquid à dœmone, ac proindè recipere ab eo ſeruitium, quod omnino illicitum eſt, & arguit cum eo ſocietatem, & amicitiam; & aliqua ratione ſic edoctus fatetur illi ſe obligatum; demū cū ſit pater mendacij, & ſemper paratus ſit ad decipiendum hominem, nullatenus illi credendum eſt, conſequenter impium eſt ab eo quærere veritatem, in cuius ore numquam fuit. Vide Carenam *par. 2. tit. 12. num. 199.* vbi hoc eſſe indicium ab omnibus reprobatum ad probandū quem maleficum, Fabrum in ſuo C. Fabriano *l. 9. tit. de Malefic. Homob. par. 2. de caſib. reſeru. cap. 2. pag. 272. §. Maleficium veneficum.* 42

CAPVT

CAP. DECIMVM VIII.

DE SORTILEGIIS EX VANA OBSERVANTIA.

SVMMARIVM.

1 *Sortilegium comprehendit omnes ſuperſtitiones.*
2 *Obſeruantia vana definitur, & diuiditur.*
3 *Peccatum mortale ex genere ſuo.*
4 *Illius ſpecies enumerantur.*
5 *Ars notoria ad acquirendum ſcientias ſine labore.*
6 *Acquiſita licitè vtitur.*
7 *Sanitatis obſeruatio.*
8 *Euentuum obſeruatio.*
9 *Reliquiarum, & Breuium.*
10 *Magia ſuperſtitioſa.*
11 *Non eſt inueniendi aquam virga ſalicea. 20.*
12 *Magia naturalis.*
13 *Inuocatio dæmonis mortale.*
14 *Quatuor ſpectantur in ſortilegijs.*
15 *Media alia profana,*
16 *Alia ſacra.*
17 *Virtutem nullam habent in his.*
18 *Cur dæmon media hæc adhibet?*
19 *Cauſa verè exiſtente ſortilegium non eſt.*
20 *Aqua inuentio per virgam non eſt ſortilegium. 11.*
21 *In dubio an medium ſit cauſa, an ſignum.*
22 *Sortilegium eſt licet ſit cauſa, ſed coniuncta cum alio ſigno.*
23 *Sortilegia quomodo cognoſcantur.*
24 *Sortilegium omne hæreticale.*
25 *Sortilegium ſapiens manifeſtam hæreſim.*
26 *Quod non ſapiat.*
27 *Sortilegium qualem ſuſpicionem hæreſis inducat.*
28 *Hoſtia, Vinum, & Aqua pro ſacrificio quot modis ſpectentur.*
29 *Hoſtiæ conſecratæ, & Sanguinis Chriſti abuſus.*
30 *Hoſtiæ non conſecratæ abuſus ſortilegium.*
31 *Abuſus ſacrorum ad maleficium reddat vehementer ſuſpectum.*
32 *Non ſic relatus ad bonum effectum.*
33 *Breuia collo an liceant?*
34 *Herbas colligere, venam ſcindere certis feſtis.*
35 *Sanãtes morbos mixtione rerũ ſacrarũ.*

36 Ho-

36 *Hoſtia ſacra, & ſanguis non optantur morbis.*

37 *Sanatio per remedium diſtans ab vulnere ſortilegium eſt.*

38 *Sanatio mortuę cani rabidi, & ſtrumarum per Regem Franciæ.*

39 *Sortilegium hæreticale innocatio ſancti ſub dubio.*

40 *Poculum amatorium ſortilegium hæreticale.*

41 *Dies fauſti, & infauſti apud antiquos.*

42 *Eorum obſeruatio ſuperſtitioſa.*

43 *Circuire nouies Eccleſiam non eſt ſuperſtitio.*

44 *Saltatio ſignificat honorem cũ gaudio.*

45 *Malum caducum quomodo fiat.*

46 *Abuſus oſſorum mortuorum ſortilegiũ.*

47 *Inquiſitor iudex omnium ſortilegiorũ.*

48 *Etiam ſimplicium, & non qualificatorum.*

49 *Laicus iudex omninò excluditur.*

50 *Sortilegium non eſt amplius mixti fori.*

51 *Laicus remittit ſortilegum ad Inquiſitorem.*

52 *In dubio an caſus hęreticalis ſit iudidicium eſt Inquiſitoris.*

53 *Inquiſitor cauſa terminata remittit reum ad laicum iudicem.*

54 *Non ideo incurrit irregularitatem ſi cauſa ſit ſanguinis.*

55 *Sortilegus in tormentis repertus per laicum ſubditur Inquiſitoribus.*

56 *Cingaræ regulariter non ſubduntur Inquiſitoribus.*

57 *Sortilegium non perfectum quandoque punitur, vt completum.*

58 *Abraſio capillorum rei non eſt ſuperſtitioſa.*

59 *Miſſas de mortuis pro viuis celebrare non licet.*

CAPVT

CAP. DECIMVM VIII.

DE SORTILEGIIS EX VANA OBSERVANTIA.

1 SORTILEGII nomen genericum eſt ad omnes ſpecies ſuperſtitionis in ordine ad cultū creaturarum, ac proindè ad Idololatriam, Diuinationem, Obſeruantiam vanam, Incantationem, Magiam, Maleficium, & alia huius generis. Sub hoc capite agam tantum de Sortilegijs ex vana obſeruantia. Pro qua re.

Quæres 1. Quid, & quotuplex ſit Obſeruantia vana?

2 *Reſp.* Vana obſeruantia eſt procuratio alicuius effectus adhibitis quibuſdā medijs inutilibus nec à natura, nec à Deo conſtitutis ad producendum effectum ex illorum poſitione ſequentem. Vt ſi quis certis verbis, aut petijs ſine medicamine velit ſanare vlnus, vel conferre ſanitatem. Ita D.Thom. 2.2. *q.*96. Sair. *lib.*4. *cap.* 6. Leſs. *lib.*2. *cap.* 43. *dub.* 10. Floron. *de caſib. reſeru. par.* 2. *caſu.* 1. §. 2. Bonac. ſuper primum præceptum Decalogi *diſp.* 3. *de legib. quæſt.* 5. *par.* 4. Mazuchell. de caſib. Mediol. *diſput.* 2. *cap.* 10. *q.* 5.

Peccatū mortale ex genere ſuo, quia eius malitia conſiſtit in dœmonis inuocatione ſaltem tacita, ratione cuius dœmoni cultus, & reuerentia exhibetur in impetratione effectuum ab ipſo obtentorum, qui à Deo petendi ſunt, ſi boni ſunt, aut ab illis abſtinendum ſi mali sūt. Ita ſupracitati. 3

Diuiditur autem vana obſeruantia in has ſpecies, quarum prima vocatur

Ars

Ars notoria; Secunda, obſeruatio ſanita-
tis. Tertia, obſeruatio futurorum euen-
tuum. Quarta obſeruatio reliquiarum,
& breuium. Quinta; Magia. Sexta;
Maleficium. Singulæ explicantur, præ-
mittendo, quod in illis dœmon partem
ſuam habet; cum in illis inuocetur ex-
preſsè; vel tacitè à quo effectus proue-
niunt, poſitis quibuſdam medijs.

Ars notoria eſt illa, qua medijs vanis
5 ſine labore procuratur acquiſitio ſcien-
tiæ. Media ſunt, oratio, ieiunium, potio
certi liquoris, inſpectio caracterũ igno-
torum, &c. quæ nullam proportionem,
& virtutem habent ad acquirendam
ſcientiam. Quamuis orationes, & ieiu-
nia conferant ad ſcientiæ acquiſitionẽ,
ſi cum illis à Deo, ad quem debent diri-
gi, petantur, poſito labore eius, qui deſi-
derat ſcire, nihilominus ea in dæmonem
relatæ nullius ſunt efficaciæ, ideo habẽt
6 rationem medij ſuperſtitioſi. Si quis au-
tem edoceatur à Diabolo ſcientiam,
illa poſtmodum vti poteſt, ſi bona ſit, &
eius vſus non pendeat à diabolo; quia
vſus ſcientiæ de ſe bonus eſt, Sanchez
lib. 2. cap. 42. num. 20. Mazuchell. de
caſib. Mediol. *diſput. 2. cap. 10. quæſt. 5.
diff. 1.*

Sanitatis obſeruatio eſt illa, qua ho-
7 mo ad recuperandum ſanitatem adhi-
bet certa media inefficacia ad producẽ-
dam ſanitatem, ad medendum vlneri-
bus, ad expellendam febrim. In his dia-
bolus operatur, quando medium adhi-
bitum non habet naturalem virtutem
ſanandi, vnde, & effectus excedit eius
actiuitatem, quod maximè apparet,
quando medium applicatur in loco tã
diſtanti, vt illi remedio effectus tribui nõ
poſſit; vel cum remediũ potius eſt cau-
ſatiuum mali, quam productiuum ſani-
tatis; vt ſi quis cœpa, vel alio medeatur
vlneri, &c.

8 Obſeruatio euentuum eſt illa, qua ex
conſideratione rei occurrentis, vel acci-
dentis ex inopinato conijcitur quid fu-
turum ſit, boni, an mali? Vt ſi quis do-
mo exiens pedem offendat in lapidem,
concipit quid aduerſum ſibi futurum.
Si occurrat virgo, putat illum diem ſibi
futurum inutilem; ſi obuiam habeat me-
retricem, diem fertilem, & iucundum
ſperat. Concipere huiuſmodi futura
non ſunt diuinationes, ſed obſeruatio-
nes, quia in diuinatione quæruntur me-
dia ad præſciendum, in obſeruatione
caſu occurrunt abſque eo, quod quæ-
rantur; in diuinatione quæritur cognitio
rei, in obſeruatione directio operationũ
ad aliquid agendum, vel fugiendum.
In his veniale committitur peccatum,
niſi quis firmiter illis adhæreat, Sanch.
lib. 2. cap. 46. à num. 14. ad 21. Leſſius
lib. 2. cap. 43. num. 65. Mazuchell. *de
caſib. Mediol. diſp. 2. cap. 10. q. 5. diff. 3.*

Reliquiarum, & rerum ſacrarum ob- 9
ſeruatio eſt illa, qua quidem vtuntur
prædictis ad eum effectum, ad quem nõ
ſunt ordinatæ, vt, ſi quis geſtat collo
breuia, quia putat ſe non poſſe interfici
ab aliquo, vel non eſſe moriturum in
aqua, in bello, &c. Huc ſpectant con-
ſuetudines quarumdam mulierum, quę
non nent diebus ſublatis, licet ſe occu-
pent in alijs ſeruilibus. Item colligere
herbas in nocte S. Ioannis Baptiſtę, quia
ſunt maioris virtutis, & ſimilia facere,
actus ſunt ſuperſtitioſi. Ita omnes cum
Graff. *par. 1. lib. 2. cap. 5. num. 6.* Leſſius
lib. 2. cap. 43. num. 63. Bonac. *diſp. 3. de
legib. q. 5. par 4.* In his bona fides, deuo-
tio, & bonus affectus erga ſanctum, &
ignorantia excuſant à peccato mortali,
niſi cum his miſceantur alia imperti-
nentia.

Magia eſt poteſtas faciendi mirabilia,
quæ videntur ſuperare ordinem naturę. 10
Dico, *videntur*, quia nonnulli effectus
quamuis mirabiles ex occulta vi poſſunt
procedere à natura, & talis reputatur
inuentio latitantis aquæ per virgam 11
ſaliceum, amigdalinam, vel ſanguinu-
leam; is enim effectus inueniendi aquã
prouenire poteſt à qualitatibus per aquã
tranſmiſſis in virgam, & per virgam in
aquam, vt docet Bonac. *diſp. 3. de legib.
q. 5. par 4. num. 14.* Hæc magis natura- 12
lis dicitur, & nihil ſuperſtitionis habet
adiunctum. Magia vero ſpecies vanæ
obſeruantia eſt inordinata poteſtas fa-
ciendi aliquid mirabile arte dœmonis

inuocati expreſsè, vel tacitè in ſigno, & medio, ad cuius poſitionem ſequitur mirabilis effectus. Id autem eſt peccatum mortale ex genere ſuo, ob inuocationem, & ſocietatem cum dœmone,

13 ita quod nec paruitas materiæ excuſet, quia Inuocatio dœmonis ex ſe talem malitiam inducit, ſiuè coniungatur cum re parua, ſiuè cum magna, & ex qualitate mirabilitatis ſatis magna dicitur. Ignorantia verò pacti, & bona fides excuſat. Ita omnes cum Leſſio *lib. 2. cap.* 44. *dub.* 4. Sanchez *lib.* 2. *cap.* 40. *num.* 13. Farinac. *q.* 181. *num.* 36. Bonac. *diſp.* 3. *q.* 5. *par.* 5. *num.* 4. Mazuchell. *de caſib. Mediol. diſp.* 2. *cap.* 10. *n.* 98. & *ſeq* De Maleficio dicã in ſequẽtibus capitibus.

14 Notandum pro intelligentia dicendorum in ſortilegij ex vana obſeruantia quatuor ſpectari. Primò, perſonam exercentem actum ſuperſtitioſum, contra quam inquiritur, an ſit hæretica, vel ſaltem ſuſpecta de hæreſi. Secundò, inuocationem dœmonis tam expræſſam, quam tacitam, vtraque enim arguit, etiã ſimpliciter ſpectata præſcindendo à medijs vanis, hæreſis ſuſpicionem, ſi non hæreſim expræſſa vehementem, tacita leuem ex dictis præcedenti cap. *q.* 15. *num.* 33. Tertiò, medium, quo ſuperſtitioſus homo vtitur ad conſequendum finem intentum, quem dœmon producit ad poſitionem medij, & hoc tertium, maximè inſpicitur à doctoribus ad ſciẽdum an ſortilegium ſit hæreticale, nec ne, vt infra patebit. Quartò, dœmum ſpectatur finis, & effectus intentus per ſortilegum, qui regulariter eſt in ſe bonus in hac ſpecie malus in maleficio, vt acquiſitio theſauri, ſcientiæ, ſanitatis, præſeruatio à malo, &c. Inquiſitor igitur hoc quartum nõ conſiderat, ſed reliqua duo, Media nimirum, & dœmonis inuocationem, adhibita, & factam à perſona ſuperſtitioſa, vt inde colligat, an homo ſuperſtitioſus ſit hæreticus, aut ad minus ſuſpectus de hæreſi vehementer, an leuiter. Quod eſt etiam quærere, an ſortilegium ſit hæreticale, an ſapiat manifeſtam hæreſim, an non?

Quæres 2. De virtute, qualitate, & conditione mediorum, quæ à ſuperſtitioſis adhibentur ad ſortilegia?

Reſp. Media, que adhibentur ad actus ſuperſtitioſos, ſunt in duplici differentia. 15
Alia profana, alia ſacra. Media profana ſunt quælibet res, verba, caracteres, & ſigna carentia conſecratione, ſanctificatione, aut benedictione; vt, annulus, phiala, circulus, medicina, cribrum, &c. nomina ignota nõ ſanctorum, nec beatorum. De quibus Graff. *par.* 1 *lib.* 2. *cap.* 5. *num.* 17. 22. & 24. Farinac. *q.* 20. *n.* 79.
& *q.* 181. *num.* 15. Media ſacra ſunt in 16
quadruplici differentia. Sub prima continentur Sacramenta ſeptem, & ad ea ſpectantia, vt eorum partes materia, & forma, Hoſtia conſecrata, Sanguis Chriſti, Aqua, Criſma, Oleum Sanctum. Sub ſecunda, continentur Sacramentalia hoc verſu expreſſa. *Orans tinctus, edens, confeſſio, dans, benedicens. Orans* ſignificat omnes orationes ab Eccleſia inſtitutas, vel à pijs hominibus. *Tinctus*, aquam benedictam. *Edens*, comeſtibilia, & potabilia benedicta. *Confeſſio* ex Confiteor. *Dans* operã miſericordiæ tam ſpiritualia, quam corporalia. *Benedicens* benedictionem quæ datur in miſſa, vel extra ab Epiſcopo, aut Abbate, & prætérea ſignificat etiam res benedictas. Sub tertia, ſunt reliquiæ ſanctorum, eorum imagines, crux quælibet Chriſti, Agnus Dei, Magdalec, vaſa ſacra, calix, pixis, Paterna, corporale, paramenta ſacerdotalia, & aliorum miniſtrorum, & aliæ veſtes ad ornatum Eccleſiæ, Calicis, & Altaris, Candelæ benedictæ, cæreus Paſchalis, cæreum ſingulare, hoſtia non conſecrata, vinum, & aqua proximè pro ſacrificio in vrceolis, oleum lampadis, & cætera huiuſmodi, quorum abuſus eſt ſacrilegium, adde locum Eccleſiæ, tempus ſpeciale dedicatum diuino cultui, vt ſi ad effectum obtinendum neceſſarium ſit facere aliquid intra Eccleſiam, vel in cæmeterio, vel in die Paſchalis, vel dũ Sacerdos celebrat, vel dum campana pulſatur, &c. Sub quarta demum ſunt ſacra verba, cuiuſmodi ſunt nomina Dei, Chriſti, Mariæ, & Sanctorum, ac Beatorum; item verba

Sacræ

Sacræ Scripturę tam noui, quam veteris teſtamenti; item Miſſalis, aut Breuiarij. Prædicta omnia vocantur res ſacræ, quarum abuſus ſacrilegium eſt. De qua re vide Graff. *part. 1. lib. 2. cap. 5. num. 12. 13. 16. 22. 24. 31.* Farinac. *q.* 181 *à num.* 15. Sorum *in 4. diſt. 15. q. 2. art. 3.* Floron. *de caſib. reſ. ru. caſu primo, verſu: Maleficium num. 8.* Belloch. *de caſib. reſeru. part. 2. q. 1. num.* 50. Mazuchell. *de caſib. Mediol. diſp. 2. cap. 10. num.* 117. Ex his patet eorum conditio, & qualitas, cum quędam eorum ſint profana, alia vero ſacra, de quibus exactè dictum fuit.

17 Virtutem nullam habent huiuſmodi media in ordine ad effectum ad cuius productionem aſſumuntur, vt conſtat conſideranti quoslibet actus ſuperſtitioſos, nam loquendo de medijs profanis, vt plurimum ridicula ſunt, & omnino vana ſine vlla proportione & inclinatione ad effectus, ad quos aſſumuntur, exemplum ſit in petia tincta ſanguine eiuſdem vulneris applicata malo per cuſpidem gladij, per oram pilei, &c. Si de ſacris ſermo ſit, ridiculum prorſus eſt, & ſacrilegum mingere intra annulum ſponſalirium benedictum ad reddendos impotentes coniuges ad copulam. Demum nullibi conſtat, Deum, neque Eccleſiam rebus, ſeu verbis ſacris dediſſe huiuſmodi virtutem, & poteſtatem ergo dicendum eſt, Diabolum immediatè ad poſitionem talium mediorum occultè operari, quod homo intendit, ſiue bonum, ſiue malum. Quare à Doctoribus huiuſmodi media ſigna bene vocantur, quia ſignant, non cauſant effectum productum ad illorum poſitionem. Sed dicet quis, cur Dœmon ipſe non operatur ſine poſitione horum ſi-
18 gnorum? Dico, quod Dœmon, qui inuidus eſt, & impius Dei, & Ieſu Christi æmulator, quærit illum peruersè imitari, dum per vſum, & adhibitionem ſignorum ſenſibilium ab homine ſuperſtitioſo, operatur effectus in perditionē animæ ſuæ, ſicut Chriſtus per Sacramentorum vſum confert gratiam ſuis fidelibus in ſalutem animarum.

Quæres 3. Dictum fuit huiuſmodi media eſſe vana, inutilia, & inefficacia reſpectu effectum, ad quos aſſumuntur, ſed quia aliquando conſtat, huiuſmodi media virtutem habere illos producendi, aut ſaltem non ita eſſe clarum illa eſſe vana, vnde dubitari poteſt de illorum efficacia. Quæres, inquam, quid tunc agendum, & concludendum à cōſultoribus, & Inquiſitoribus? Quod etiā quærere, quomodo cognoſcatur effectū productum excedere, vel non excedere virtutem naturalem cauſæ adhibitę in eius productione.

Reſp. Quando conſtat de ſufficientia 19
cauſæ, cuius virtutem effectus non excedit, ſortilegium, neque ſuperſtitio locum habet ex hoc capite, cum cauſa adhibita ſimpliciter non iudicetur vana, nec inutilis, vt alias obſeruatum eſt per hiſtorias, per Philoſophos virtutum cauſarum ſcrutatores, & experientia virorū timoratæ conſcientiæ, ſatis enim tritum eſt illud commune axioma: *In herbis, & lapidibus conſiſtit virtus;* experimur enim per contactum lapis pręcioſi impediri profuſionem ſanguinis, per alios mulieres facilè parare filios; per herbas medicinales, & alia curari infirmos, & vlnera; per virgam ſaliceam, amigdalinam, & ſanguinaleam inueniri aquas quadam in eis virtute occulta, 20
per quam qualitates indicatiuę aquæ à virga in aquam, & ab aqua in virgam transmittuntur, ſine vlla ſuperſtitione, vt docet Bonac. *diſp. 3. de legib. q. 5. p. 4. num. 14.* quem pro ſe citat Mazuchell. *de caſib. Mediol. diſp. 2. cap. 10. num.* 99. Natura enim in ſuis cauſis mirabiles producit effectus, vt experientia patet in magnete ferrum trahente; in remora animali naues ſiſtente, vide Conymbr. *lib. 7. Phyſicor. cap. 2. q. 1.*

In dubio autem, quando ignoratur 21
an effectus ſit à cauſa naturali, an potius à Dœmone? Fauendum illius actorij ac proinde medium illud aſſumptum eſſe propriè cauſam illius effectus productiuam, niſi aliud obſtet, vt dicam ſequēti quæſtione, quia in dubijs delicta non præſumuntur, *cap. 2. de reg. iur. cap. 1. de*

iureiur. l. Merito ff. pro ſoc. Ita Sanch. *lib. 2. cap. 40. num. 44.* Souſa *lib. 1. cap. 54. num. 2.* Bonac. *diſp. 3. de legibus q. 5. p. 4. n. 9. §. Verum.*

Quares 4. An quando medium eſt verè cauſa productiua illius effectus, ſed ex alia parte conſtat interfuiſſe circumſtantiam impertinentem ad productionem effectus, an tunc ſortilegium iudicandum ſit?

22 *Reſp.* Affirmatiuè cum D. Thoma 2.2. *q.* 96. *art.* 2. ad primum, quem omnes ſequuntur cum Deltio *lib. 3. Magic. part. 2. q. 4. ſect. 1.* vbi actum vocat ſuperſtitioſum ex parte circumſtantię, non ex parte operis, Sanch. *lib. 2. cap.* 40, *num. 8.* contra Valentiam aſſerentem non eſſe propriè ſuperſtitionem, ſed tacitū cum Dœmone pactum, patet autem ex dictis ſuperſtitionem omnem adiunctam ſemper habere Dœmonis inuocationem, ſeu pactum tacitum.

Quares 5. Vnde cognoſcatur actum humanum eſſe ſuperſtitioſum, & ſortilegium?

23 *Reſp.* Sortilegium eſt *Primò*, quando conſtat cum actu miſceri expreſſam inuocationem Dœmonis, ſiue ſit imperatiua, ſiue deprecatiua, nam in vtroque præſumitur cultus; ſiue effectus excedat virtutem medij adhibiti ſiue non, quia per hoc non excluditur auxilium Dœmonis expreſsè inuocati, & id totum patet ex dictis præcedenti capite *ſub q. 5. 11. 13. & 15.* *Secundò*, quando aliquid ſperatur à Dœmone ſiue eius vires excedat, ſiue non, ſiue medium vanum ſit, ſiue ſufficiens, Souſa *lib. 1. cap. 54. num. 4.* *Tertiò*, quando effectus prouenit ex medio euidenter inefficaci, præſumitur enim, immo clare colligitur, aliunde effectum occultè prouenire nimirum à Dœmone ex pacto tacito, vt ſi quis cœpa medeatur vlneribus, conſtat enim non eſſe medicamentum, ſed potius operari oppoſitum, ex D. Thoma 2.2. *q.* 96. ex eo Sanch. *lib. 2. cap. 40. n. 9 & 44.* Souſa *lib. 1. cap. 54. nu. 5.* Bonac. *diſp.* 3. de legibus *q. 5. p. 4. nu. 9.* *Quartò*, ſortilegium eſt, quando effectus non excedit quidem virtutem medij, & cauſæ, à qua prouenit, tamen ratione inutilis, & vanæ circumſtantiæ adiunctæ cenſetur tale, D. Thom. 2.2. *q. 96. art. 2.* ad primum, Sanch. *lib. 2. cap. 40. num. 8.* & ſupracitati. *Quintò*, ſortilegium eſt, quando effectus ſtatim apparet ſine motu locali, vt menſa parata, flumen, pluuia ſereno cœlo ſtatim turbato, Bonac. *diſp. 3. de legib. q. 5. p. 4. n. 9. §. Secunda*, Sanatio infirmi ſubitanea ex applicatione medicaminis, quod naturaliter paulatim, & non ſtatim operatur. *Sextò*, ſortilegium eſt, quando modus operandi eſt inuſitatus, vt medicatio cum cuſpide gladij, cum fimbria pilei, applicatione remedij parti non offenſæ, aut intermediante re alia, quæ rationem medicaminis non habet. *Septimò*, quando effectus productus ſtatim, & illico euenerit, ex Deltio Sanch. *lib. 2. cap. 40. num. 43.* Bonac. ex illis cit. *§. Tertia.*

Quares 6. An omne ſortilegium ſit hæreticale, & ſapiens hæreſim? & quæ ſapiant manifeſtam hæreſim, & quę nō manifeſtam ſapiant hęreſim? Farinac. *q. 20. num.* 79. diſtinxit Sortilegia in hæreticalia, & non hæreticalia, & in ea, quę ſapiunt manifeſtam hęreſim, & quę illam non ſapiunt, pro qua re ſe citat *q. 181. num. 2.*

Reſp. Omne ſortilegium habet ad minus adiunctam ſuſpicionem hæreſis, ac proinde omne ſortilegium dici poteſt hæreticale, quia in omni ſubeſt Dœmonis inuocatio ſi non expreſſa, ſaltem tacita, ex probatis *quæſt. 5. 11. & 15.* Sed amicitia, ſocietas, vel commercium cum Dœmone contractum ex inuocatione arguit ſemper hæreſim, ſicut pręſumitur hæreticus conuerſans cum hæreticis, à fortiori cum Dœmone, ergo omne ſortilegium hæreſim ſapit. Verū quidem eſt, quod diuiduntur in duas ſpecies, alia enim manifeſtam hæreſim ſapiunt, & dicuntur qualificata, ſeu ſimpliciter hæreticalia, alia non, ſed minus illā præſeferunt, & dicuntur ſapere hæreſim occultam, ſeu vocantur ſortilegia ſimplicia, vide Barboſam ad *cap. Accuſatus, de hæret. in 6.* Illa dicuntur, quæ fiunt cum aliquo dicto, vel facto ſignifican- 24

ficante hæreſim; vel quę fieri non poſſunt ſine hęreſi; vel quæ primo aſpectu ſpeciem, & odorem habent hæreſis, vt incenſatio Dæmonis. Hæc verò dicũtur illa, cuius dictum, vel factũ nõ habet ſpeciẽ, aut odorẽ hæreſis; vt, curatio vulneris cũ petia ſanguine vulnerati tincta. Manifeſtam hæreſim ſapientia ſunt *ſ*.

25 *Primò*, Sortilegium factũ expreſſo pacto cum Dœmone, ex Delrio Souſa *lib.* 1 *cap.* 57. *num.* 6. 17. *Secundò*, quando Dœmon inuocatur ad ea facienda, quæ ſoli Deo cõpetunt facere, vt reſuſcitare mortuos, cæcos illuminare, ſcire ſecreta cordiũ, & futura cõtingẽtia à libero arbitrio pẽdentia. Ità Carena *part.* 2. *tit.* 12. *n.* 24 Farinac. *q.* 181. *num.* 5. Souſa *lib.* 1. *c.* 57. *num.* 7. *Tertiò*, quando rebaptizatur homo validè baptizatus vel baptizatur res incapax huius Sacramenti; vt, magnes, cadauer, oſſa mortuorum, herba, lapis &c. Farin. *q.* 181. *num.* 23. ex illo Carena *num.* 25. *Quartò*, quando in ſortilegio abnegatur Deus, vel interuenit abuſus Sacramentorum, aut Sacramentalium Farinac. *q.* 181. Souſa *lib.* 1. *cap.* 57 *num.* 9. Genuens. *cap.* 18. *num.* 11. *Quintò*, quando Dœmoni tribuitur cultus latriæ, aut dulię, vel quouis alio modo honoratur, dicendo illum eſſe Deum, ſanctum, innocentem, omnipotentẽ, &c. Eimer, *part.* 2. *direct.* *q.* 43. Carena *part.* 2. *tit.* 12. *nu.* 26. Farinac. *q.* 181. *n.* 67. Souſa *lib.* 1. *cap.* 57. *num.* 5. *Sextò*, Sortilegium ſapit manifeſtam hæreſim cum phiala plena aquæ, antequam ſtet puer cum candela accenſa, inuocato Angelo ſancto, ad inueniendum furtum, vel aliud ſciendum, Farin. *q.* 181. *num.* 15. Barbatia *conſil.* 55. *lib.* 1. Decian. *lib.* 20. Criminal. *cap.* 17. ex illis Carena, Souſa *lib.* 1. *num.* 13. hoc enim factum arguit neſcio quid diuinitatis, & cultus latriæ ex accenſione candelæ. Clarus §. *Hæreſis num.* 23. & Riminal. *iunior conſil.* 414. *num.* 16. negant id eſſe ſortilegium hæreticale, ſed immeritò, nam hæreſim præſefert non ſolum ex tacita inuocatione dœmonis, ſed etiam ex accenſa candela, & etiã ex inuocatione ſancti Angeli, qui in rè eſt dœmon inucoatus, & honoratus nomine ſancti. *Septimò*, factum hæreticale manifeſtam ſapiẽs hęreſim eſt tenere dœmonem alligatum, quod nequit fieri ſine expreſſa Inuocatione & intrinſeca familiaritate, & cultu erga Dœmonem. Farinac. *q.* 181. *n.* 28. Souſa *lib.* 1. *cap.* 57. *num.* 15. *Octauò*, manifeſtam hæreſim ſapiens dicitur Sortilegium, per quod tribuitur in calice cõſecrato poculum amatorium mulieri, vel quid ſimile fit in ordine ad prauũ finẽ cum abuſu Saetamentalium, & rerũ ſacrarum, quaſi ſint ordinatæ ad malũ.

Sortilegia hæreticalia hæreſim manifeſtam non ſapientia ſunt ea, in quibus factum, vel dictum primò aſpectu non habet ſpeciem hæreſis, & poteſt fieri ſine hæreſi. *Primò*, Aſtrologia iudiciaria certò affirmans aliquid futurum homini ex inſpectione ſyderum. *Secundò*, quædam media ad inueniendum furtũ adhibita ſine expreſſa dœmonis inuocatione, Souſa *lib.* 1. *cap.* 57. *num.* 13. alijs citatis. *Tertiò*, quædam ſacra, vt ſpiritualia, vt oratio, abſtinentia, ieiunium adhibita ad effectum bonum cum alijs circumſtantijs vanis non ſapiunt manifeſtam hæreſim. 26

Quæres 7. An ſortilegium tam hæreticale, manifeſtum quam non reddat hominem ſuſpectum de hæreſi vehementer, vel leuiter?

1. *Reſp.* Sortilegium hæreticale manifeſtam ſapiens hæreſim facit regulariter hominem ſortilegum vehemẽter ſuſpectum de hæreſi; illam vero non ſapiens facit ſuſpectum ſolummõdo leuiter. Ratio vtruiſque deſumitur ex adductis in reſpõſione pręcedentis quęſtionis, ſiquidem ſortilegium continens dictum, ſeu factum manifeſtè hæreticum vehementer arguit illo vtentem malè ſentire de fide, ſicut ſortilegium, in quo ex dicto, vel facto non apparet hæreſis, parum arguit illo vtentem malè ſentire de fide, ex quo iudex arbitratur ſine leuis, aut grauis ſuſpio hęreſis. Ità Alphonſus de caſtro *lib.* 1. *cap.* 15. Pegna *part.* 2. *direct.* *comment.* 67. Genuenſ. *cap.* 18. Zanard *de præceptis part.* 1. *cap.* 5. *de fide*, *part.* 2. *cap.* 64. & *cap.* 134. quos citat Carena, 27

part. 2.

par.2. tit.12. num. 242. *&* 246. Diana, *par.4. tract.7. reſolut.*11. §. *Huic difficultati*, dicit ſortilegos non hæreticantes, intellge ru, quorum ſortilegium non ſapit manifeſtam hæreſim, tortos de leui abiurare ex ſtilo curiæ Romanæ, ſine tortura de leui abiurare in Hiſpania cum ſalutari pœnitentia. Vide Carenam circa huiuſmodi abiurationem *à num.* 247.

Nota, quod iudex ex facto, vel dicto ſortilegij quamuis hæreticalis, non debet ſtatim inferre hominem illius reum eſſe vehementer de hæreſi ſuſpectum, ſed præterea conſiderare debet qualitatem perſonæ, & circumſtantiam cauſæ, ex quibus creſcit, vel decreſcit maior, vel minor ſuſpicio, accidere enim poteſt, quod in vno, & eodem ſortilegio à duobus facto ſeparatim præſumptio reſpectu vnius ſit vehemens, leuis verò reſpectu alterius, vt docui *cap.*10. *q.*14. *num.*50.

28 *Quæres* 8. An, & quale ſortilegium fiat ex abuſu Hoſtiæ, Vini, Aquæ, & Sanguinis Ieſu Chriſti? Hoſtia quodrupliciter ſpectatur. Primò, prout repoſita manet pro ſacrificio. Secundò, prout prope altare reconditur, vel ſciente Sacerdote ponitur, vt ſuper ipſam miſſa celebretur ſine illius conſecratione, quibus modis nondum dicitur conſecrata, neque benedicta. Tertiò, prout ponitur ſimul cum alia conſecranda ſuper corporali, ſolum benedicitur, ſed à Sacerdote non conſecratur, Quartò, demum prout eſt conſecrata. Eodem fere modo ſpectari poteſt Vinum, & Aqua in ampullis iam poſita, & deſtinata ad ſacrificium, quæ dum ponuntur in calice benedicuntur, & demum conſecrantur, reſiduum quod in ampullis remanet benedictum non eſt, quia benedictio prima cadit ſuper vtrumque in calice, non in ampullis. Demum Sanguis Chriſti vnico ſpectatur modo.

Reſp. Abuſus Hoſtiæ conſecratæ, &
29 Sanguinis Domini ſapir manifeſtam hæreſim in omnium ſententiam, & huius ſortilegi confeſſi, vel conuicti traduntur curiæ ſeculari, vt decreuit Paulus IV. decreto edito die 17. Februarij 1559. apud Bariolam in fine Bullatum.

Abutens verò Hoſtia nondum con- 30
ſecrata, ſuper quam celebratum fuit committit ſacrilegium hæreticale manifeſtam ſapiens hæreſim, non ratione hoſtiæ, ſed miſſæ celebratę reſpectu cuius potiſsimum ſpectatur abuſus, ex hoc enim facto ſortilegus vehementer præſumitur malè ſentire de ſacrificio miſſę; pręterquamquod Hoſtia licet non conſecrata nullum alium vſum habet, niſi quod eſt materia Sacramenti Euchariſtię, & pręterea conficitur cum cruce, & imaginibus ſacris. Ita docent Zanardus de Pręcept. *par.2. cap.*64. ex illo Carena *par.2. tit.12. num.*53. Scaccia, Souſa, & alij, quos pro ſe citat Diana *par.4. reſol.*10. *tract.7.* §. *Sed ego puto*. Contra Ghirlandum, Locatum, Torreblan. & alios apud dictos, quos ſequitur Farinac. *q.* 181. *num.*20. cum quibus eſt Deltius, ſed nulla probabili ratione ſuum dictū firmant, cui ſatisfactum fuit.

Adhibens Hoſtiam, ſuper quam celebratum non fuit, ſimiliter Aquam, & Vinum vrceolorum ad effectum in ſe bonum, adiunctis circumſtantijs vanis, vt ſcribendo ſuper Hoſtiam verba ſacra, vel nomina, vel alium liquorem miſcēdo Vino, aut Aquę non videtur grauiter ſuſpectus de hęreſi, quia leuis abuſus cēſetur. Si verò illis abutatur ad maleficium videtur ſuſpectus grauiter, quia pręſumitur credere huiuſmodi media producere maleficium, quod quodammodo videtur pendere à ſacrificio miſſę, cuius illa ſunt materia, & res ſacrę ex *q.*2.

Quęres 9. An mixtura rerum ſacrarū de quibus *ſub q.* 2. in ſortilegijs arguat ſortilegium hęreticale manifeſtam ſapiēs hęreſim?

Reſp. Abuſus verborum, & rerum ſa- 31
crarum in ſortilegijs ad maleficium, & prauum effectum ſapit manifeſtam hæreſim, ac proindè vehementer de hęreſi ſpſpectum facit abuſorem, quia præſumitur credere res ſacras à Deo, ſeu ab Eccleſia ordinatas fuiſſe ad malum. Ita Deltius *lib.5. ſect.*15. cum Farinac. *q.*181 *num.*22.

num. 22. cum quibus Souſa *lib.* 1. *cap.* 57. *num.* 9. Carena *part.* 2. *titul.* 12. S. 4. *num.* 23.

32 Quando verò abuſus non Sacramentorum, ſed Sacramentalium, & ſacrorũ verborum refertur ad bonum effectum, vt ad ſcientiam, ad ſanitatem, &c. non arguit niſi leuem ſuſpicionem attentis circumſtantijs vanis, & alijs, & quandoque nulla eſt ſuſpicio, neque proindẽ ſortilegium caſtigatione dignum, vt ſi mulier ſimplici ſigno crucis deuotè benedicat ſuper malum nihil praue dicendo, nam ſignum crucis, & orationes proſunt non ſolum animæ, ſed etiam corpori humano. Aliquando malus modus vtendi re benedicta etiam ab bonum effectum arguit manifeſtam hæreſim, vt mingere intra annulum ſponſalitium ad diſſoluendum maleficium, quo coniuges matrimonium conſumare non poſſunt.

Quæres 10. Quomodo cognoſcatur, Breuia, & Orationes, quas homines, & mulieres ex deuotione collo appenſas, vel aliter apud ſe geſtare non ſapere, vel ſapere ſortilegium, & hæreſim?

33 *Reſp.* Vt liceat tenere apud ſe Breuia, Reliquias, & Orationes requiritur ſequentia. *Primò*, quod nihil falſitatis cõtineant. *Secundò*, nullum verbum ignotum. *Tertiò*, nullum ſignum, aut caracterem præter Crucem. *Quartò*, nullus modus, figura, aut circumſtantia inuſitata in illis reperiatur. *Quintò*, quod firmam ſpem in illis non habeant, vt à nullo poſſint vulnerari, moleſtari, aut occidi, neque huiuſmodi virtutes, quibus certò carent, in illis exprimantur. Ita omnes cum Sairo *lib.* 4. *cap.* 6. *num.* 6. Sanchez *lib.* 2. *cap.* 40. *num.* 20. Bonac. *diſp.* 3. *de legib. q.* 5. *par.* 4. *num.* 11. Si in illis deſit aliqua ex allatis requiſitis poſſunt interrogari ab Inquiſitoribus, quem credulitatem ſuper illis habeant, & quid de fide ſentiant iuxta tenorem prædictorum. Regulariter tamen dimitti ſolent cum monitione paterna, quia bona fide, & ex deuotione illa geſtant, non conſiderando bene circumſtantias vanas illis coniunctas.

Quæres 11. An obſeruatio colligendi herbas, ſcindendi venam animalibus, & ſimilia faciendi certis diebus; vt in nocte S. Ioannis Babtiſtæ ſit ſortilegium, & caſus Inquiſitionis?

34 *Reſp.* Si id fiat ex quodam pio effectu erga ſanctum nihil ſuperſtitionis continet. Si verò quis credat eas herbas habere maiorem virtutẽ collectas tali hora, die, & tempore, ſuperſtitioſus eſt; idem dic de ſimilibus, non eſt tamen ſortilegium, quod regulariter puniatur ab Inquiſitoribus, quia fere nihil ſuſpicionis hæreſis continet. Vide Farin. *q.* 181. *n.* 64. Sanch. *lib.* 2. *cap.* 40. *n.* 31. Mazuch. *de caſib. Mediol. diſp.* 2. *cap.* 10. *num.* 89. Bonac. *diſp.* 3. *de legib. q.* 5. *p.* 4. *num.* 12.

Quæres 12. An quidam modi ſanandi vulnera, & infirmos ſint ſuperſtitioſi, & ſortilegia ſapientia hæreſim? Vt ſi quis verbis conſecrationis ſanet vulnera, pellat febrim. Item potione medicinæ in calice. Vel admixtione cuiuſcumque alterius rei Sacræ. Item nonnulli remedium applicant certis lignis, aut petijs puluere, & ſanguine vulnerati tinctis, & illud non aptant ſuper vulnus, ſed ponunt in certo loco diſtanti ab vulnerato. Alij cuſpide gladij, vel alterius inſtrumenti remedium applicant parti offenſæ, vel alteri parti non offenſæ, & breuiſſimè vulneribus medentur.

35 *Reſp.* Sanantes infirmitates admixtione rerum ſacrarum, vel ſolis rebus ſacris, aut verbis ſortilegi ſunt, & de hæreſi ſuſpecti, ſicut & illi, qui medicaminibus modo inſolito, inuſitato, & diſtanter vtuntur ad ſananda vulnera, & morbos.

36 Primum, de abutentibus rebus ſacris probatur ex dictis *q.* 9. nam ex illo modo operãdi, & ſubitanea ſanatione applicatione verborum, aut rerum ſacrarum clarum indicium habetur, ad illorum poſitionem, dæmonem occultè operari. Confirmatur, quia nullibi conſtat in Sacra Scriptura, aut per inſtructionem Eccleſiæ, quod medicina potata in calice cauſet ſanitatem, nec quod ex verbis conſecrationis curetur infirmus magis,

quam

quam ex alijs verbis, aut rebus ſacris, & quo res ſacra ſanctior eſt, & magis appropinquatur auctori ſanctitatis, eo maiorem hæreſis ſuſpicionem arguit, quare potio in calice, prolatio verborum conſecrationis arguunt illis abutentem eſſe vehementer ſuſpectum de hæreſi.

37 Secundum, de ſanante in loco diſtanti probatur, quia medicamēta debent canonicè applicari ſuper vulnera, & malum, nempè per formalem contactum remedij, & mali, vt ex ratione naturali conſtat, quia omne agens naturale agit in paſſum ſibi debitè approximatum, & ex praxi omnium medicorum; quare cum iſte modus diſtanter medendi, & celeritas ſanationis ſint ſatis inuſitata, & contra modum naturalem operandi, clare colligitur ita medentes operari virtute dœmonis, qui ad poſitionem medicamenti in tali loco, & tali diſpoſitione curat infirmum, ſic decipiendo homines credentes medicamentum immediatè operari. Confirmatur hoc, quia ſi iſtis dicatur, applica remedium ſuper vulnus, reſpondent, non poſſe operari, niſi ſecundum illam diſtantiam, quod videtur contra naturam medicamentorum, quæ per contactum phyſicum operantur. Deindè remedia applicata canonicè per medicum ſunt alterius generis à medicamine huiuſmodi, ergò ſignum eſt, hoc non eſſe verum medicamentum, ſed diabolicum. Ita omnes docent cum Bonac. *diſp. 3. de legib. q. 5. par. 4. num.* 18. vbi multis probat, Mazuchell. *diſp. 2. de caſib. Mediol, cap.* 10. *n.* 81. Quare puto hunc ita medentem eſſe ſaltem de leui ſuſpectum de hæreſi ex pacto tacito cum dœmone, cum probatum ſit effectum ſanitatis non prouenire ex illo remedio, neque à Deo mirabiliter, ſed ſolum à dœmone; conſequenter denunciandum eſſe Tribunali Inquiſitoris, nam in eius Edictis præcipitur denuntiatio omnium ſuperſtitionum, qui ſine dubio procedere poteſt contra huiuſmodi. Ita prædicti cum alijs ab illis citatis, diſtinguentes, tunc eſſe denuntiandos, quādo dubitatur de eorum caſtigatione, quia in dubijs fauendum eſt ſuperiori, vel ſcitur, Inquiſitores eſſe illos punituros; non verò quando certo conſtat non eſſe puniendos ab illis, quia nemo obligatur ad opus inutile. Hæc autem diſtinctio non placet, ſed probabiliter, & ſimpliciter puto illos eſſe denuntiandos quando conſtat, ſuperiores nō eſſe remedium adhibituros, eſt diuinare, quis enim certo ſcit, quid facturus ſit Iudex circa futurum contingens pendens ab eius arbitrio, remanet igitur dubium, alioquin pro iudice præſumendū eſt, quod caſtiget repertos noxios. Neque mirum eſt, ſi quandoque dimittuntūr ſine caſtigatione, quia tunc concludendum eſt fauore iudicis, quod ſcilicet delictum non fuit probatum, & ideo denuntiatum impune dimiſſum fuiſſe.

Sed quid dicendum de ſanantibus 38
quaſdam infirmitates, vt morſum canis rabidi cum ſigno crucis, & Inuocatione S. Domnini; itē ſtrumam per Regem Francorum his verbis. *Rex te ſignat, & Chriſtus ſanat*. Item alia mala cū ſigno crucis, & aliquot Pater noſter, & Aue Mariæ, &c. Non videntur ſuperſtitioſi, quia Eccleſia eos tolerat; quia nihil inuſitatum, aut vana circumſtantia apparet; quia hæc vocatur gratia gratis data, quæ etiam malis confertur à Deo in beneficium aliorum. Ita Nauar. *cap.* 11. *num.* 36. §. *Quibus*, Bonac. *diſp.* 3. *de legib. q.* 5. *par.* 4. *num*, 20. Mazuchell. *de caſibus Mediol. diſp.* 2. *cap.* 10. *num.* 84. In his tamen cauti debent eſſe Confeſſarij, & iudices, quia in his etiam dœmon occultè, quādoque operari poteſt, vnde obſeruanda ſunt quæ docui ſuperius *ſub q.* 5. Attendenda in primis eſt conditio perſonæ ſanantis ſit ne bonæ, an malæ famæ, nam ſi timoratæ conſcientiæ prędicatur, veriſimile eſt, dœmonem cum iſto neque tacitum pactum habere, vnde S. Didacus oleo lampadis mirabiliter infirmos curabat ex eius actis; ſi verò ſit malæ famæ, & auarus redditur ſuſpectus aliqualiter. Deindè ſubita, & quaſi in inſtanti morbi depulſio reddit actionem ſuſpectam de ſuperſtitione.

Queres 13. An ſortilegium manifeſtam ſapiens hæreſim ſit, dicere: *Si N.*

Sanctus

Sanctus eſt, vel Beatus liberet te Deus per illius interceſſionem? Item quando inuocatur ſub nomine ſancti qui verè ſanctificatus non eſt? Pendet reſolutio quæſtionis ab alia, an nimirum ſit de fide credendum Papam non poſſe errare in Beatificatione, & Canonizatione ſanctorum. Dixi autem *reſolut.* 113. *q.* 3. Eſſe de fide credendum Papam in ea actione errare non poſſe, & id negare eſſe formaliter hæreticum.

39 *Reſp.* Sortilegium hoc manifeſtam ſapere hæreſim, ac proindè abutens huiuſmodi inuocatione eſſe vehementer ſuſpectum de hæreſi, Ratio eſt, quia Canonizatione ſanctorum, & ſanctum ita inuocatum, de cuius ſanctitate conſtat; reddit dubium, & quod eſt clarum reuocat in quæſtionem; nam conditio *Si* rem dubiam facit, ſecundũ Menoch. *lib.* 6. *de præſumpt.* 18, *num.* 4. Vide Carenam *par.* 2. *tit.* 12. §. 6. rem hanc tractantem, contra Gaiet. *de Indulg. cap.* 8. Canum *lib.* 5. *de locis cap.* 5. qui dixerunt, ſolum piè credendum eſſe Papam non poſſe errare. & Suar. *diſp.* 5. *de fide ſect.* 8. *num.* 8. aſſerentem, eſſe ſolum temerarium, & impium, non autem hæreticum aſſerere, Papam in his errare poſſe.

Circa ſecundum exemplum; dico illum actum venerationis eſſe publicum continentem mendacium, ac proindè peccaminoſum, & prohibitum per Decretum de Imaginibus nondum Canonizatorum non exponendis, neque venerandis, à me extenſum, & explanatum *ſub cap.* 15. *q.* 11. & ad rem noſtram *q.* 14. *num.* 19.

Quæres 14. An datio poculi amatorij ad tentandum mulierem ſit ſortilegiũ ſapiens manifeſtè hæreſim.

40 *Reſp.* Sortilegium hoc eſſe quidem hæreticale, non tamen manifeſtam ſapere hæreſim, quando potio eſt ſimplex ſine abuſu Sacramentorum, Sacramentalium, & rerum, atque verborum ſacrorum, nam tunc manifeſtam ſaperet hæreſim ex probatis ſupra *ſub q.* 9. Probatur, quia quodcumq. poculum amatorium eſt medium ſufficiens, vanum, & inutile ad trahendum mulierem ad libidinem, ſiquidem nullius voluntas trahi poteſt ab homine, neque à dæmone, quamuis tentator ſit, ad malum faciendum, licet quiſque ab alio, & à dæmone inclinari, & allici poſſit, non tamen induci ad conſentiendum peccato, ergò multo minus à poculo amatorio, quod nullam vim in ſe habet, neque ad alliciendum, ergò multo minus ad trahendum, conſequenter ſi quandoque mulier diſponitur, & allicitur, atque demũ nullo cogente, ſed propria voluntate conſentit in peccatum libidinis, dicendum eſt illam ſuggeſtionem, & delectationẽ cauſari à dæmone occultè agente ad ſumptionem poculi amatorij; ſed vbi interuenit tacita dæmonis inuocatio, ibi adeſt ſortilegiũ hæreticale, ac proindè hæreſis ſuſpicio contra præbentem poculum, quod credat mentem humanam cogi poſſe à dæmone ad peccatũ, quod dicere hæreticum eſt. Hanc tenet Diana *par.* 4. *reſol.* 10. *tract.* 7. ſiuè dæmon inuocetur deprecatiuè, ſiuè imperatiuè, & rationem huius vide ſupra præced. *cap. q.* 5. Inducit vehementem ſuſpicionem hæreſis, Farin. *q.* 181. *n.* 85. Graff. *par.* 1. *lib.* 2. *cap.* 5. *num.* 8. & 22. dicit id non ſapere hæreſim, quia dæmon inuocatur ad id, quod illius proprium eſt, nempè tentare hominem, quod fere omnes antiqui debent, quos pro ſe citat Farinac. *q.* 181. & ſequitur Carena *par.* 2. *tit.* 12. §. 7. à *num.* 48. aſſerens præbere poculum amatorium non eſſe ſortilegium hæreticale, ſecluſo abuſu rerum, & verborum ſacrorum, atque pacto expreſſo, & inuocatione deprecatiua, non aliam rationem adducunt, quam quod illius proprium eſt tentare hominem, quod nullam dicit, neque arguit hæreſim. Sed id nihil probat, quia & ſi dæmonis proprium ſit tentare hominem, tamen ex hoc non tollitur, quin in hoc caſu præſumatur hęreſis, vel quod dæmonem expræſsè inuocauerit, vel quod credat dæmonem poſſe cogere voluntatem mulieris, vel quod ipſum adorauerit, nam ardentiſsimus amor erga aliquam mulierem hominem conducit

ducit ad quæcumque turpia, & ſacrilegia, vt tandem optatum libidinis effectum obtineat.

Quæres 15. An obſeruatio dierum, fauſtorum, & infauſtorum ſit ſortilegiũ ſuperſtitioſum hæreticale ſubiectum In-
41 quiſitoribus. Dies fauſti ſunt illi, qui homines faciunt felices, & fortunatos. Infauſti verò è contra, qui illos reddunt infelices, infortunatos, & obnoxios varijs calamitatibus; & vocantur critici, quia iudicium præſeferunt de actionibus hominum, ſiuè proſperis, ſeu aduerſis, vnde apud Rabinos dies Lunę infauſtus reputabatur, quia eo die putabant natum Caim; apud Athenienſes dies Martis; apud Medos dies Mercurij, apud Phrigios dies Iouis; apud Troianos dies Veneris; apud Perſas dies Sabbati, ſeu Saturni ex Alexandro de Alexandris *lib.* 4. *dierum genial. cap.* 20.

42 *Reſp.* Obſeruatio horum dierum eſt propriè ſuperſtitioſa vanitas peccatum mortale, ſi in illis homo firmiter credat, ſi verò illos obſeruat ex quodam timore ſolum veniale. Non videtur autem pertinere propriè ad Sanctum Officium Inquiſitionis, quia nullam hæreſis videtur ſuſpicionem continere. Quod autem huiuſmodi obſeruatio dierum ſit prohibita colligitur *ex cap.* 4. *ad Galat.* illis verbis *Dies obſeruatis, & tempora, & menſes, & annos, timeo vos, ne fortè ſine cauſa laborauerim in vobis.* Prohibetur etiam *cap. Illud* 26. *q.* 2. *cap. Non obſeruetis* 26. *q.* 7. D. Thomas 2.2. *q.* 96. *ar.* 3. Sanchez *lib.* 2. *cap.* 40. *num.* 15. *&* 16. Ratio prædictorum eſt, quia homo dominatur tempori, & non tempus homini, vnde in noſtra poteſtate eſt facere nobis bonos, vel malos dies mediantibus noſtris actionibus.

Quæres 16. Quid dicendũ ſit de ſequẽtibus obſeruãtibus, propè quędã ciuitatẽ adeſt Eccleſia S. Michaelis, quam nemo ingreditur, niſi prius illam nouies circumdauerit ad extra ſereno Cœlo, pluuioſo autem aere interius totidem vicibus circuitur antequam fiat oratio. In alia Eccleſia in nocte vigiliæ Natiuitatis B. Mariæ Virginis; & in alia S. Geneſij malo caduco laborantes per totam noctem ſaltant, hoc modo ſperantes liberari ab illo malo.

Reſp. In his nihil ſuperſtitioſi apparere, quod ſit ſortilegium, nam ille circuitus nouies refertur ad honorem Nouem Chororum Angelorum, eſt enim ille motus laborioſus, & quaſi peregrinatio aſſumpta in cultum Angelorum. 43
Saltatio illa referri poteſt in honorem Virginis, & S. Geneſij, nã in Sacris Scripturis accipitur pro cultu cum lætitia, Vnde dicitur 2. *Reg. cap.* 6. *num.* 14. quod Dauid ſaltabat coram Domino dum ducebatur Arca teſtamenti Domini in iubilo, & clangore buccinæ. Præterea huiuſmodi ſaltatio impedit morbum caducum, cui opponitur, cum ceſſatio ſaltationis ſit effectus huius morbi, qui enim cadit ſaltare non poteſt, infirmi igitur huius morbi ſtantes ſaltant ne cadant, morbus iſte totius corporis conuulſione tollit principales operationes cerebri, infectis duobus eius ventriculis, ex quo homo ſtatim cadit, & ore ſpumat quaſi ſemimortuus relictus. 44
Dicitur Comitialis, qua ſi quis in Senatu cõgregato cadebat, ſtatim comitia diſſoluebãtur, nec quidquã amplius eo die agebatur ab antiquis in Cõgregatione, quaſi ille dies eſſet infauſtus ad illa negotia, quæ tractãda erant in comitijs. 45

Quæres 17. An ſortilegiũ ſuper oſſibus mortuorum manifeſtã ſapiat hæreſim?

Reſp. Negatiuè, quia illorum contrectatio nullam manifeſtat hæreſim; neque obſtat, quod in funere à Sacerdote aſpergatur cadauer aqua benedicta, quia etiam dum quis baptizatur eius capilli lauantur aqua baptiſmali, & tamen nullus aſſerit capillos maſculi, aut fœminæ arguere manifeſtam hæreſim, ſi adhibeantur ad ſortilegium. Igitur cum in his caſibus non ſit abuſus alicuius rei ſacræ, ſortilegium non ſapiet manifeſtam hæreſim, ſed occultam tantum, ac proindè erit Sortilegiũ ſimplex non qualificatum. Ita Carena *part.* 2. *tit.* 12. *num.* 29. Itaque aſperſione aquæ benedictæ cadauer non fit res ſacra, aut benedicta, ſed anima ex illis ſuffragijs 46

gijs

gij redimitur à pœnis.

Quaeres 18. An Sortilegiorum omnium cognitio ſpectet ad Inquiſitores & Epiſcopos excluſis laicis iudicibus? Patet ex dictis inter Sortilegia alia ſapere manifeſtam, hæreſim ex verbo, vel facto illorum hæreſim præſeferentibus, & hæc vocantur ſortilegia qualificata, & ſimpliciter hæreticalia; alia ſunt, quæ ex dicto, aut facto hæreſim non demonſtrant; vt vſus petiæ, oſſorum mortuorum, poculi amatorij, &c. in his enim nulla apparet ratio hæreſis manifeſtæ, ideo vocantur ſortilegia hæreſim non ſapientia, intellige, manifeſtè, occultè tamen hæreſim continent. Id totum patet ex hactenus dictis.

47 *Reſp*. Sortilegiorum non ſolum manifeſtam hæreſim ſapientium, verum etiam non ſapientium, & quæ vocant ſimplicia, cognitio, & cauſa ſpectat ad Inquiſitores, & Epiſcopos, ita quod omnino excluditur laicus iudex, qui reum in ſuis carceribus detentum, & cognitum ſortilegium in quacumque parte proceſſus remittere debet ad iudicem Eccleſiaſticum Inquiſitorem vel Epiſcopum, à quibus laicus iudex renuens ſub cenſuris cogendus eſt ad conſignandũ ſortilegum cum proceſſu, omnibus ſcripturis, & alijs etiam teſtibus, vel complicibus ſpectantibus ad ſortilegium, hæreſim, aut eiuſdem ſuſpicionem; nec laicus iudex contendere poteſt ſuper qualitate delicti, ſed tenetur Inquiſitori credere; & cauſa per Inquiſitorem, vel Epiſcopum finita reus reconſignandus eſt iudici laico, vt ſuum iudicium proſequi poſſit quo ad alia delicta, ſi habet in eo iudicio, aliter libere dimittendus ſine reconſignatione.

Primum, quod Inquiſitor iudicet ſortilegia hæreticalia, & qualificata, apud omnes eſt in confeſſo, ideo probatione, nec auctoritate indiget doctorum, quos refert Farinac. *q.* 181. *num.*93. Diana *part.*4. *tract.*7. *reſolut.* 10. initio Carena *part.*2. *tit.*11. *num.*140.

48 Secundum, quod Inquiſitor iudicet etiam de ſimplicibus ſortilegijs, probatur iure nouo multarum Bullarum, Innoc. VIII. incip. *Summis deſiderantes.* Alexandri VI. incip. *Cum acceperimus.* Sixti V. incip. *Cœli, & terræ.* Ita Farinac, *q.* 181. *num. fin.* Souſa *lib.*1. *cap.*58. *nu.*3. Diana *part.*4. *tract.*7. *reſol.* 10. initio. Ratio eſt, quia in ſortilegijs ſimplicibus licet ex verbo, vel facto non appareat veſtigium hæreſis, adeſt tamen ſuſpicio hæreſis, & in illis ſubeſt tacita dœmonis inuocatio. Dixi, *iure nouo*, quia iure antiquo *cap. Accuſatus*, §. *ſane, de hæret. in* 6. Inquiſitores non procedebant contra ſortilegos, niſi in eorum dictis, vel factis appareret manifeſta hæreſis.

Tertium, quod à cognitione ſortilegiorum etiam ſimplicium excludatur 49
iudex laicus, probatur, quia in cauſis fidei, ſeu eiuſdem ſuſpicionis laicus non ſe ingerit, in quibuſcumque autem ſortilegijs ad minus ſuſpicio hæreſis locum habet, ex ſupra probatis, quia de iure præſumitur in eis pactum tacitum ad minus cum dœmone. Confirmatur, quia in ijs, quæ ſpecialiter delegantur Inquiſitoribus, non poſſunt ſe intromittere laici iudices, ſiquidem delegatio cenſetur illis facta priuatiuè ad alios, quibus non communicatur in delegatione. Ita Scaccia *lib.*1. *de Iudic. cap.*12 *num.* 53. ex eo Carena *part.* 2. *tit.* 12. *num.* 140. alios plures citat Diana *par.*4. *tract.*7. *reſol.* 10. initio contra Bouadill. & Freitas ad Acugnam *q.*5. *num.* 35. aſ-
ſerentes per Bullam Sixti non excludi 50
laicos. Igitur amplius locum nõ habet opinio illorum, qui dicunt ſortilegij crimen eſſe mixti fori, quæ improbabilis modo facta eſt, tum ex dictis Bullis; tum ex conſuetudine, qua huiuſmodi cauſæ à ſolis iudicibus Eccleſiaſticis tractantur; tum ex allata ratione de ſuſpicione hæreſis.

Quartum, quod laicus carceratum 51
remittere debeat, & renuens cogi, probatur, quia iuriſdictionem alienam ſibi vſurpare nullus poteſt ſine peccato mortali, ex D. Thoma 2. 2. *q.*60. *art.*6. Nauar. *conſil.*2. *de hæret. num.*4. §. *Secundo*, ne ergo peccatum incurrat tenetur remittere ſortilegum Inquiſitori, vel Epiſcopo, quia ad eos ſpectat hæc iuriſ-

ditio, & non ad laicũ; & cum Eccleſiaſticus iudex ſuper laicum poteſtatem habeat, *cap. In ſancta* 4. 2. *q*. 7. & maior ſit quolibet laico, *cap. Adminiſtratores* 23. *q*. 5. Felin. *in cap. Cum ſit, de foro compet. num*. 8. illum inobedientem ſub cenſuris cogere poterit. Ita Pegna ad Lucernam Inquiſitorum ſuper Tractatu de Strigijs poſt Bullam Alexandri Papæ ex Bulla Pij V. ex illo Catena *part*. 2. *tit*. 12. *num*. 140. §. *Taliter*, vbi cum Ioſepho Seſſa dicit, huiuſmodi remiſſionem illico faciendam eſſe in qualibet parte iudicij, conſignando proceſſum, & quæcumque alia, quæ pertinēt ad cognitionem & conſumationē cauſe, iudicij faciendi à iudice Eccleſiaſtico, quia omnium dominus eſt, vt ad rectum, & bonum finem deducere poſſit cauſam in conſeruationem fidei, & hæreſis deſtructionem.

52 Quintum, quod etiam in dubio ſit ne caſus Inquiſitoris, debeat laicus cedere, probatur, quia cauſæ huius deciſio ſpectat ad Eccleſiaſticum tantum, cum ſit de obiecto Eccleſiaſtico, dubitatur enim an caſus ſit hæreticalis, an hæreſis ſuſpicionem ſapiat, ac proindè habet pro formali obiecto hæreſim, ſuper qua ſolus iudex Eccleſiaſticus fert ſententiam. Confirmatur, quia eſt cauſa de obiecto ſacrilego, ſuper quod laicus nullum ius habet. Vnde ex Turriano in ſelectis diſput. *part*. 1. *diſp*. 30. *cenſur*. 2. *dub*. 5. Catena *part*. 2. *tit*. 12. *n*. 140 §. *Et licet*, opinionem aſſerentem laicũ iudicem poſſe iudicare, an aliquod delictum ſpectet ad Inquiſitorem, vocat temerariam, & rectè quidem, quia ſi id probabile eſſet, pauci eſſent ſortilegi Inquiſitionis ſactæ officio ſubiecti, ſiquidem laici, qui clericis ſemper infeſti fuerunt, *cap. Laicos* 5. 2. *q*. 7. negotiũ vtile reſoluerent in proprium fauorem, conſequenter fides Catholica magis pateretur, quam quod propagaretur.

53 Sextum, quod cauſa ab Inquiſitore terminata, reus remittendus ſit iudici laico, quando in hoc foro reus eſt de alijs delictis, ſuadet recta ratio, quia Inquiſitor permittere non debet libero exitu è carceribus, & reum eſſe remanſurum impunitum, immò in Bulla Pij V. illis verbis. *Suſpenſa aliorum criminum inferiorum cognitione, ad eoſdem Cardinales, & Inquiſitionis carceres, ibidemque ad criminis hæreſis totaliter cognitionem, & expeditionem retinendos, & poſtea ad eoſdem officiales pro aliorum criminum expeditione remittēdos, ſine mora traſmittāt*. exprimitur huiuſmodi remiſſio. Sed difficultas eſt, quomodo poſſit remitti reus ille, qui condemnatus fuit ad carcerem, vel triremes, cum per huiuſmodi remiſſionem impediatur executio ſententię Inquiſitoris? Benè remittitur quo ad pœnā carceris, quia in carcere laico exequitur ſententiam; quo ad pœnam triremium habet etiā locum, quia finito iudicio conducitur ad triremes; ſi à iudice laico condemnatur ad mortem, exequitur morte pœnam triremium, quia mors omnia ſoluit, aliam pœnam impedientem exequutionem iudicis Eccleſiaſtici, iudex laicus imponere non poteſt. Inquiſitor remittendo ſortilegum ad tribunal laicum, in quo ſit condemnandus ad mortem, nō ideo euadit irregularis, quia cenſetur diſpenſatus, à ſummo Pontifice vigore prædictę Bullę, quæ indicit huiuſmodi remiſſionem ſortilegi ad iudicem laicũ 54

Queres 19. An laicus ſit iudex competens contra reum ſuum repertum ſortilegum in tortura? Quandoque enim rei reperiuntur cum quibuſdam ſecretis diabolicis, quibus mediantibus tormenta ita ſuſtinent, vt pro nihilo ea reputēt; vel immobiles, & taciturni ſuper tortura remanent, itaut appareant muti, & hoc ſortilegium vocant taciturnitatis. In hoc caſu ſortilegium eſſe puniēdũ ab eodē iudice laico docent Simon de Pretis *conſil*. 105. Clarus §. *Hæreſis in fine*, Caball. *reſolut. crimin. cent*. 3. *reſolut*. 223 *num*. 71. quos citat Carena *part*. 2. *tit*. 12 *num*. 143. & 145. vbi *à num*. 147. dicit Clarum, & Caballinum loqui de Sortilegijs ſimplicibus, in quibus vt mixti fori criminibus datur locus preuentioni, ſecundum ius antiquum, iure autem nouo, huiuſmodi ſortilegia ſpectare ad Inqui-

qui-

quiſitorem tantum excludendo laicos iudices,quidquidã dicat Freitas,& Bouadilla; Simonem verò de Pretis ſcripſiſſe ante Bullam Sixti Quinti.

55 *Reſp.* Iudex laicus in eo caſu præcisè non poteſt procedere contra reum,ratio eſt, quia omne ſortilegium tam hæreticale, quam non ſapiens manifeſtè hęreſim ſimplex dictum, in ſe ſpectat ad Inquiſitorem, quia huius cauſa expediri non poteſt ſine hęreſis mixtione, aut illius ſuſpicionis, ſiquidem omne ſortilegium coniunctum eſt, aut cum hæreſi, aut cum illius ſuſpicione ex hactenus probatis:ergò excluditur iudex laicus,& hoc probatum fuit precedenti quęſtione. Nec obſtat, quod ſortilegium prœiudicet iudici laico, & fiſco, quatenus ex ore rei veritatem eruere nõ poteſt, nam remoto ſortilegij ſigno, reus amittit vires, ac proindè non impeditur iuſtitia; deindè mediante Inquiſitoris officio frãgitur ſortilegium, conſequenter ex hoc non læditur officiũ laici iudicis, ſed proficitur. Neque ea diſtinctio, per quam nonnulli diſtinguunt in eodem delicto pręſumptionem hęreſis ab ipſomet delicto purgata pręſumptione ſuper intentione ſortilegij, quaſi tunc delictum qualitate hęreſis, aut eiuſdem ſuſpicione per Officiũ Inquiſitoris ſublata, remaneat merè laicale, ſpoliatum omni qualitate hæreſis, quidquam prodeſſe poteſt, tum quia per huiuſmodi diſtinctionẽ omnia delicta clarè ſpectantia ad forum Eccleſiaſticum, detracto ſacrilegio, facili negotio traherentur ad tribunal laicum. Tum quia, multa delicta talia, ſunt præcisè reſpectu ſortilegij, & ſacrilegij. Tum quia, id ipſum bis puniretur, nam Inquiſitor non tam punit poligamum ratione prauæ intentionis præſumptæ, quam ipſum crimen poligamiæ reſpectu ſui,ergò conueniens non eſt, quod poligamus punitus ab Eccleſiaſtico caſtigetur à laico iudice.

Quæres 20. An iudex laicus punire poſſit perſonas dantes Bonã venturã?

56 *Reſp.* Cingarę ſic dictæ à nullo iudice ſolent puniri, quia cum riſu, & ioco magis recipiuntur eorum annuntiationes bonæ, vel malæ venturæ, quam ſerio cum nullus illis credat, & ab omnibus habeantur vti latrunculæ potius, quam prænuntiatrices futurorum euentuum. Quod ſi in huiuſmodi arte miſceant ſortilegia, vel aſſertiue prænuntient ſecreta cordium, & alia pendentia à libero arbitrio, puniendæ ſunt ab Inquiſitoribus, quia ſuſpectæ ſunt de arte Chiromantię, & habere pactum cum dœmone diuinandi. Vide Carenã *part. 2. tit. 12.* §. 17.

Quæres 21. An ſortilegus repertus in fragranti crimine, quia cœpit facere ſortilegium, ſed non perfecit, puniendus ſit, ac ſi feciſſet totum? E.g. præparauit amphoram aquæ cum puero tenente in manu candelam accenſam, an is puniendus ſit ſicut ille, qui ſortilegium perfecit re perdita inuenta?

57 *Reſp.* Vtique puniendus, quia maiori ex parte videtur completũ ex parte ſacrilegij nimirum candelæ benedictæ, & ſi enim deſunt verba, & apparitio rei, ſeu imaginis latroni in amphora, adhuc videtur perfectum ſecundum vnam partem integralem, quo quandoque perfici poteſt ſortilegium, ſiquidem ſine verbis ſacris confici poterat ex pacto dœmonis. Confirmatur, quia eadem ſuſpicio hæreſis concipitur tam in imperfecto, & inchoato, quam in perfecto, & conſumato, id enim præcipuè attenditur ab Inquiſitoribus.

Quæres 22. An ſit actus ſuperſtitioſus, quem iudex mandat contra Maleficium, cuius corpus totum abluit, & abradi facit, quãdo, aduertit ſuſtinere tormẽta ſine dolore ex diabolico maleficio?

58 *Reſp.* Negatiuè, quando iudex id facit ad effectum deſtruendi maleficium, quod rei ſolent habere in capillis, aut pilis, vel per vnctionem, quæ ablatione aufertur. Si verò per hoc putet reum perdere vires, & ſic facilius confiteri, id ſuperſtitioſum eſt nullatenus faciendũ. Leſſius *lib. 2. cap. 44. num. 44.*

Quæres 23. An actus ſuperſtitioſus ſit facere ſibi viuo celebrare miſſas, & officia de mortuis, pro ſalute animæ ſuæ? Lucas Pinellus, Fauſtus, Peirin. Zerola, Hom ob. & Barboſa relati à Diana *par. 5. tract. 13.*

*tract.*13.*reſolut* 2. dicunt licere,& id eſſe laudabile: contra quos ipſe Diana inſurgit armis Laymani *lib.* 5.*tract.* 5. *cap.*2. *num.*25. cum quo.

39 *Reſp.* Id eſſe abſurdum,& ſuperſtitioſum,probatur. Tum quia, Eccleſia inſtituit ſuffragia pro vtriſque diuerſa, ergò confundenda non ſunt applicando viuis deſtinata pro mortuis. Tum quia, meliora ſunt ſuffragia deſtinata pro viuis etiam ipſis defunctis, quam deputata mortuis, ſiquidem in Miſſis, & Officijs Sanctorum inuocantur ipſi ſancti ſpecialiter, & eorum interceſsio publica in illis valdè proficua eſt tam viuis, quā defunctis, pro quibus inuocantur, vnde Nald. *ver.Miſſa n.*21. dicit, quod miſſa nulla defuncto,vel cupiam alteri ſalubrior,quā diei currentis,& licet Miſſa de requiem magis directè,& expreſsè dirigatur,ad id, quod defunctus optat, & petit alterius nomine, ac proindè videatur illi magis prodeſſe,ex ijs, quæ tradit Nauar. *conſil.* 37. *de pœnit. num.*2. tamen alio reſpectu quandoque minus valet ex parte operantis, quia breuior,& minus deuotè, & minus attente ſolent celebrari, quam miſſæ viuorum; adde quod peculiari vtilitati,quam animabus confert Miſſa defunctorum,æquiualet, immo pręponderat vtilitas ex inuocatione ſanctorum, quorum miſſæ celebrātur; quare ſi miſſa de viuis videtur ex dictis ſalubrior, & magis proficua,abſurdum eſt, & ſuperſtitioſum celebrare miſſas de requiem pro viuis, cum pro his inſtitutæ ſint ab Eccleſia propriæ miſſę Sanctorum. Tum quia ſic celebrantes, & celebrari potentes videntur facere contra canon. 13. *ſeſſ.*7. vbi anatematizantur omittentes, vel in nouos conuertentes ritus, qui adhibentur in adminiſtratione, & confectione Sacramentorum. Clarius *ſeſſ.*22 dicitur. *Poſtremo ne ſuperſtitioni locus aliquis detur edicta, & pœnis propoſitis caueant, ne Sacerdotes alijs, quam debitis horis celebrent,neue ritus alios,aut alias ceremonias,& preces in miſſarum celebratione adhibeant.* Nulli dubium eſt celebrantes miſſas mortuorum pro viuis facere contra ritus Eccleſiæ, quę miſſas de Requiem ordinauit pro defunctis, & non pro viuis, cum pro iſtis dicantur Miſſę Sanctorum. Et cum hęc ſit non ſolum mutatio, ſed peruerſio notabilis in ſacris ritibus, inferendum eſt id eſſe peccatum mortale vanę ſuperſtitionis. Per hęc tamē non intendo pręiudiciū afferre alijs doctoribus, quibus volo eſſe diſcipulus, quas enim ſcripſi rationes id ſuadent.

CAPVT

CAP. DECIMVM IX.

DE SORTILEGIIS EX MALEFICIO.

SVMMARIVM.

1 *Maleficium definitur.*
2 *Amatorium, & veneficum differunt.*
3 Peccatum mortale.
4 *Signum Maleficij deſtrui debet.*
5 *Maleficium deſtrui non poteſt alio maleficio.*
6 *Maleficij diſſolutio petitur à parato.*
7 *Non ignorante ſolutionem licitam.*
8 *Vtique verò ſciente modo licito, vel illicito ſoluere.*
9 *Acceptatio deſtructionis maleficij alio maleficio non licet.*
10 *Permiſſio actus illegalis eſt,*
11 *Maleficatus non poteſt conſentire in medicinam vanam.*
12 *Licet imperare Dæmoni, vt non noceat.*
13 *Corpus delicti probandum.*
14 *Siuè quo nec confeſſus condemnatur.*
15 *Sortilegium eſt illorum quæ difficilis ſunt probationis.*
16 *Indicia 13. indicantia ſortilegum.*
17 *Fama publica non probat ſagam vetulam.*
18 *Mors ſeu morbus ex maleficio formaliter probanda.*
19 *Saga contra ſagam non probat de viſis in conuentu.*
20 *Tortura non adhibetur contra teſtem inhabilem ſocium.*
21 *Maleficus quando torqueatur.*
22 *De quibus interrogetur à iudice.*

CAP. DECIMVM IX.

DE SORTILEGIIS EX MALEFICIO.

PRAECEDENTI capite actũ eſt de ſortilegijs ex Męna Obſeruãtia, vbi multa tetigimus, quę conducunt ad cognitionẽ maleficij, quod inter ſpecies ſuperſtitionis connumeratur; ne autem idem bis repetamus, ſolum in hoc referemus, quę in ſpecie ſpectant ad maleficium, addentes ſi quid deeſt, ad perfectam cognitionem ſortilegiorum in ordine ad Officium Sanctæ Inquiſitionis.

Quæres 1. Quid ſit maleficium? Non ſumo maleficium pro quolibet genere delicti, & iniuria proximo facta, ſecundum *l. Verbum eſt* 40. *ff. de furtis*, *cap. Cum voluntate*, ac propoſito maleficia diſtinguantur 54. *de ſent. excommun.* ſed pro maleficio ſuperſtitioſo, in quo ſuam partem ſpecialiter habet dœmon.

Reſp. Maleficium ſuperſtitioſum, & 1
ſortilegum eſt actus ſuperſtitioſus, quo proximus in perſona, vel in rebus lęditur auxilio, & poteſtate dœmonis. Vel, eſt ars nocendi alijs auxilio dœmonis. Ita omnes *ver. Superſtitio*, *ver. maleficium*, Sanch. *lib.* 2. *cap.* 41. Floron. *par.* 2. *de caſib. reſeru. caſu* 1. §. 4. Sair. *lib.* 4. *cap.* 6. *num.* 23. Bonac. *diſp.* 3. *de legib. q.* 5. *par.* 5. Mazuchel. *de caſib. Mediol. diſp.* 2. *cap.* 10. *q.* 6. *à num.* 103. Lupus *de caſib. Bergomi par.* 2. *caſu* 12. *pag.* 561. Per maleficium igitur nocetur homini in perſona, quando febri, aut alio morbo laborat quaſi incurabili naturali medicamine, vnde perſona dicitur maleficiata; in rebus honoris & fortunę, vt ex prędictis habetur. Si per hoc perſona alliciatur ad amorem impudicũ vocatur Amatorium, de quo præcedenti *cap. q.* 14. Si illi fiat nocumẽ-

tum

tum in perſona, vel rebus dicitur Veneficium, ſeu Maleficium ſimpliciter, & in hoc nulla difficultas, de quo intelligitur
2 illud Dauidis *Pſal.57. num.6. Et venefici incantantis ſapienter.* Differunt in eo, quod amatorium fit contra perſonam dilectam,& amatam amore libidinis,ſed ſuum effectum non ſortitur amoris libidinoſi,quando perſona, cui poculum amatorium, vel quid aliud tributū fuit, non præſtat conſenſum in amorem, neque enim Dæmon cogere poteſt hominis voluntatem ad male agendum, cum liber ſit, & dominus abſolutus ſuarum actionum,ſuper quas nullus præter Deū poteſtatem habet; Veneficum verò Maleficium fit in inuitum,quia Dæmon in paſſum maleficiatum poteſtatem habet tamquam in rem naturalem, cum agat naturaliter, & paſſum naturaliter recipiat quidquid dæmon in illud imprimit. Paſſū igitur reſpectu amatorij, & liberū, ideo cogi nō poteſt, vtique reſpectu veneficij, qnia paſſū natureliter ſe habet.

Queres 2. An Maleficium ex genere ſuo ſit peccatum mortale?

3 *Reſp.* Sic,colligitur *Apoc.cap. 21.n.8. Timidis autem,& incredulis,& execratis,& homicidis,& fornicatoribus,& veneficis,& idolatris,& omnibus mēdacibus, pars illorū erit in ſtagno ardēti igne,& ſulphure: quod eſt mors ſecūda.* Et ſequēti *c.n.*15. præcluditur porta Paradiſi illis: *Foris canes, & venefici,& impudici,& homicidæ,& idolis ſeruientes.* Ratio eſt, Tum quia, in his communicat maleficus cum dæmone. Tum quia,Maleficium quodcumque importat graue nocumentum in perſona maleficata, vel ratione perſonæ, vel ratione honoris, aut ratione bonorum fortunæ. Et in hoc nulla eſt difficultas.

Queris 3. An liceat tollere medium, ſeu ſignum, ad cuius poſitionem dæmō nocet; ad effectum ne amplius noceat? Ratio dubitandi eſt, quia deſtruens ſignum,non expectat diſſolutionem maleficij à Deo, ſed à diabolo, qui illud ſignum appoſuit eo pacto,vt maleficiatus vexetur,donec manet ſignum, quo ſublato patiens non amplius vexatur, quia dæmon ceſſat à vexatione;ergò diſſolutio maleficij fit à diabolo per remotionē ſigni factam ab homine, conſequenter cum homo hic operetur dependenter à diabolo mortaliter peccat, cooperando diabolo;ergò non licet tollere ſignum,vt ſoluatur maleficium. Sed his non obſtantibus.

Reſp. Licitum eſt, immo debet tolli 4
ſignum, vt ſortilegium euaneſcat, quod tolli ſine peccato poteſt tam à malefico, quam à quolibet alio, qui illud non poſuit.

Primum, quod tollendum ſit, ſignum illud probatur,quia Ioan. *Epiſt. 1.cap.3. num.8. In hoc apparuit Filius Dei, vt diſſoluat opera diaboli;* Maleficium aut ex illo ſigno eſt opus diaboli, ergò homo imitando Chriſtum tollere debet illud ſignum, vt ceſſet maleficium. Confirmatur id, quia in hac diſſolutione nihil mali apparet, nam finis,qui eſt ſanitatis recuperatio bonus eſt, & deſtructio ſigni, quæ nullum cum dæmone pactum arguit,ſed redarguit,quia malum remouetur, quod dæmoni diſplicet. Vnde bene Scotus *in 4.diſt.34.* dixit,id facere eſſe actum bonum, & meritorium, & de illo dubitare eſſe ridiculum. Ita omnes cum Silu. *ver. Maleficium num. 2.* Leſs. *lib. 2. cap.44.num.*36. Sanch. *lib.2. cap.41.n.*19. Mazuchell. *de caſib: Mediol. diſput. 2, num.*115.

Secundum, quod poſſit tolli etiam à Malefico, probatur, quia eſto Maleficus inijſſet cum dæmone pactum,vt quamdiu ſignum manet, duret etiam maleficium,& eo ſublato illud ceſſet,nihilominus in diſſolutione maleficij, maleficus ſignum tollere poteſt,excludendo intentionem cooperandi cum diabolo, quod facere debet proteſtando, ſe non remouere ſignum illud ex præcedenti pacto, ſed id facere independenter ab auxilio Dæmonis,vt tollatur maleficium,& infirmus euadat ſanus; nec dubium eſt, quin excludi poſſit ea intentio operandi dependenter à dæmone,quia huiuſmodi actus eſt ſub arbitrio voluntatis,ſuper quam dæmon nihil poteſt; nec diſſolutionis effectus neceſſariam habet connexionem cum illo dæmonis pacto, cū

non ſit illi connaturale. Quare ex his
concluditur; non ſolum, qui non poſuit
medium, immò & qui poſuit, ſecluſa
formaliter illa intentione, poſſe, & de-
bere maleficium tollere. Sanch. *lib.* 2.
*cap.*41. *num.*19.

Quæres 4. An liceat Maleficium ma-
leficio ſoluere?

Reſp. Non, quia id intrinſecè eſt ma-
5 lum, cum tunc homo vtatur opera dia-
boli; neque diſſolutio cohoneſtari poteſt
à bono fine recuperandi ſanitatem alte-
ri, quia ſecundum Apoſtolum ad Ro-
man. *cap.*13. mala non ſunt facienda,
vt inde eueniant bona; neque enim ma-
lum approbatur propter bonum cohę-
rens, *cap.Neq;* 7. *cap.Denique* 8. *cap.Scri-
ptum* 9. 14. *q.*5. Ideo prohibetur *cap.Ex-
tuarum, de ſortileg. cap. Ad moneantur* 15.
26. *q.*7. Et in hoc omnes conueniunt.
Neque ex eo, quod lex ciuilis incip. *Eo-
rum* §. *fin. C. de Maleſic.* non punit hæc
perpetrantes, infertur, licere, quia per-
miſſio, & impunitas non arguunt actum
licitum, ſed potius ſupponunt illum ma-
lum, & peccaminoſum.

Quæres 5. An liceat petere deſtru-
ctionem maleficij à parato volente illud
per aliud maleficium?

Reſp. Negatiuè, quia id ſolum peti
6 poteſt à parato, quod ipſe præſtare po-
teſt licitè, & ſine peccato; ſed maleficus
non poteſt licitè diſſoluere maleficium
per aliud maleficium, vt patet ex pręce-
denti quæſtione, ergo neque id ab illo
per alium peti poteſt. Et in hoc nulla
difficultas, cum omnes conſentiant ex-
ceptis Aureolo, & Angelo apud Sanch.
lib. 2. *cap.*41. *num.*5. dictis argumento à
ſimili, quia poteſt peti mutuum & iura-
mentum à parato mutuare ſub vſuris, &
iurare per falſos deos. Non facit ad rē,
quia mutuum & iuramentum de ſe bo-
na ſunt, & licent, ac proinde ſic petun-
tur, quod ſi rogatus deinde male mu-
tuet, aut iuret, cum bene facere poſſit,
ſibi computet.

Quæres 6. An liceat petere diſſolu-
tionem maleficij, quando petenti con-
ſtat, illud deſtrui poſſe etiā modo licito?

Reſp. Non licet quando maleficus
ignorat illum modum licitum, aut pe- 7
tens dubitat, an ſciat illum modum lici-
tum. Primum, probatur, quia non po-
teſt dici maleficum operari per medium
licitum, quod ignorat, ergo per medium
illicitum, quod nullatenus licet. Secun-
dum, quia nulli licet operari cum con-
ſciētia dubia peccati; prætetquamquod
pręſumitur ſcire tantum actum ſuperſti-
tioſum pro deſtructione maleficij. Ità
Sanch. *lib.*2. *cap.*41. *num.* 6. & 7. Bonac.
*diſp.*3. *de leg. q.*5. *p.*5. *num.*8.

Quæres 7. An quando ſcio paratum
cognoſcere modum licitum, & illicitum
ſoluendi maleficium, poſsim abſolutè
rogare illum, vt deſtruat maleficium?

Reſp. Poſſum, quod verum eſt licet 8
putem illum maleficio maleficium eſſe
deſtructurum, ratio eſt, quia peto rem,
quem licitè mihi præſtare poteſt, quod
ſi modo illicito maleficium diſſoluat, id
illi ſoli imputendum eſt, cum ex propria
malitia elegent medium illicitum, relicto
licito, quo bene vti poterat, vnde petēs
diſſolutionem maleficij non cooperatur
illius peccato, quia petit rem licitam
quam licitè præſtare poteſt, & illius ma-
litia petenti nocere non debet. Ita Sanch.
lib. 7. *de matrim. diſp.*95. *num.* 12. & in
opere morali *lib.*2. *cap.*41. *num.* 13. Ma-
zuchell. *diſp.* 2. *de caſib. Mediol. cap.* 10.
*num.*111. contra Caietanum apud dictū
Sanch. qui eius argumentis reſpondet.

Quęres 8. Quando Maleficus ſcit
ſoluere maleficium benè, & malè, & nō
vule illud deſtruere niſi alio maleficio,
an tunc petens poſſit acceptare huiuſ-
modi deſtructionē per aliud maleficiū?

Reſp. Negatiuè, probatur. Tū quia
huiuſmodi acceptatio magis cadit ſu- 9
pra medium deſtruendi maleficium,
quam ſupra diſſolutionem maleficij, ſi-
quidem ſpecificatur à cauſa deſtructiua
maleficij, quæ cōſiſtit in conſtructione
noui maleficij corrumpentis actus ma-
leficium, acceptat enim cauſam in or-
dine ad effectum; ſed nullatenus poteſt
acceptari maleficium neque reſpectu
alicuius boni, quia non ſunt facienda
mala, neque malo conſentiendum eſt,
vt inde eueniat bonū, ergo huiuſmodi

ac-

acceptatio peccaminoſa eſt. Tum quia, maleficus quamuis paratus,tamen maleficium nouum facere non vult, niſi per acceptationem petentis diſſolutionem maleficij, ergo poſita acceptatione petens per ſuum conſenſum directè influit in nouum maleficium. Conſtat ergo acceptantem cooperari maleficio alterius.

Sanch. *lib.7.diſp. 95. num.12. & lib.2. cap.41. num.14.* putat, quem poſſe acceptare diſſolutionem maleficij per aliud maleficium à ſimili de illo, qui petens mutuum ab vſurario nolenti dare niſi ſub vſuris poteſt mutuum acceptare ſub vſuris, hoc enim non eſt cooperari peccato alterius, ſed illud permittere, ſiue illo vti, vt ſibi conſulat in neceſſitate. Illum ſequitur Mazuchell. *diſp.2. de caſib. Mediol. num.112.* & probat; quia licitum eſt petere à tali malefico, vt malefico, vt maleficium diſſoluat, & illo reſpondente, ſe nolle illud diſſoluere niſi nouo maleficio, licitum eſt petenti acceptare conditionem, & maleficium permittere. Tum quia, huius petitionis obiectum non eſt nouum maleficium, ſed eſt tantum, ipſa diſſolutio, quæ licitè fieri poteſt; quod vero petens ſubdat, diſſolue nouo maleficio, hic ſenſus eſt, diſſolue maleficium, ſed quoniam certo ſcio, te illud velle tantum ſoluere nouo maleficio, ideo illud permitto. Ambo igitur dicunt, licere acceptare diſſolutionem maleficij ſub conditione, vt alio maleficio nouo diſſoluatur, quia id tantum eſt nouum maleficium permittere; & vſo peccato alterius in propriam vtilitatem ex neceſſitate.

Contra eſt, nam in reſponſione Malefici duo ſpectantur, deſtructio veteris maleficij & cōſtructio noui maleficij pro deſtructione prioris, primū à Malefico promittitur non ſimpliciter, ſed ſub cōditione illud deſtruendi per nouum maleficium, ita quod non perficitur, neque ſolidatur promiſsio diſſolutionis, niſi in ordine ad acceptationem factam à petente; ſecundū verò nempè conſtructio noui maleficij ſiue in ſe, ſpectetur, ſiue in ordine ad ſolutionē prioris ſēper in ſe & intrinſecè eſt malum, vt de ſe patet; ſed acceptatio huiuſmodi magis reſpicit conſtructionem nouum maleficij, quam veteris deſtructionem, ſiquidem veteris deſtructio ita pendet à noui fabricatione, vt ſine hac non ſequatur deſtructio veteris, ergo illicita eſt. Ex quo ſequitur contra Sanchez huiuſmodi acceptationem non arguere permiſſionem maleficij, ſed directè approbare illud. Nec video, quomodo hic locum habeat permiſſio, nam permittere propriè eſt non obuiare minori malo, ad euitandum maius, ſic enim leges permittunt fornicationem ad euitandos inceſtus, adulteria, & ſodomiam, quæ ſunt maiora mala; vnde *cap. Hac ratione 8. 31. q. 1.* ſcribitur: *Quod permittimus nolentes precipimus, quia malas hominum voluntates ad plenum prohibere non poſſumus.* Et Tuſcus *lit. T. concl.324.* dicit, quod permiſſio non inducit conceſſionem, neque diſpenſationem, quod factum ſit licitū; 10 ergo parum refert ſpeculatiuè reſpondere, in caſu præſenti petentem diſſolutionem maleficij ſub dicta conditione non cooperari nouo maleficio, ſed illud tantūm permittere, quia hæc permiſſio ſicut maleficantem non eximit à peccato, ita neque petentem ſub ea conditione, quia huius permiſsio legalis non eſt, ſed tantum priuata, ergo hic permiſſio locum non habet. Deinde in omni maleficio alterius deſtructiuo poſſet ſpectari huiuſmodi permiſſio, ſiquidem quilibet maleficiatus cauſam habet rationabilem procurandi ſibi ſanitatem, ac proinde per hoc ſibi conſulendo diceretur petere directè ſolutionem maleficij veteris permittendo nouum, ſiue maleficus ſciat illud ſoluere modo licito, vel illicito, hoc autem eſt abſurdum, ergo id ex quo deducitur. Neque valet inferre ergo ſimpliciter & abſolutè non valet petere ſolutionem maleficij ab eo, qui vtroque modo ſcit deſtruere, quando ſcitur, maleficium eſſe diſſoluturū maleficium nouo maleficio, cum id ſit illi cooperari, ac proinde hic non habere locum permiſſionem contra dicta ſuperius. Reſpondeo, licitum eſſe, vt probaui q. præced. non quia maleficium

dicatur permitti, ſed quia mihi licet petere, quod ab alio licitè præſtari poteſt, quod ſi male præſtet ſine vlla mea acceptatione, culpa maleficij imputatur illi, non mihi, qui nulla ratione conſenſi neque directè, neque indirectè. Nec demũ placet, quod dicit Mazuchell. obiectum huius petitionis eſſe tantum diſſolutionem veteris maleficij, ſiquidem cum vana ſit petitio, ſine reſponſione, neceſſario obiectum vnius eſt etiam obiectum alterius, quia petitio, & intentum petentis perficitur, & ſolidatur per illam conditionem ſoluēdi maleficium vetus nouo maleficio, conſequenter obiectum ex vtroque perficitur, & inficitur ex acceptatione vtriuſque. Demũ ad ſimilitudinem de petente mutuum ſub vſuris ad mētem vſurarij in caſu neceſſitatis dico, id fieri non poſſe ſecundum Vaſq. de Scandalo *art.* 9. *num.* 19. Pontium *lib.* 3. *de matrim. cap.* 18. §. 7. *num.* 47. Vel dic, acceptionem pecuniæ ſub vſuris non eſſe malum, quia in ſe mutuum bonum eſt, & pariter conditio ſub vſuris, quia hoc nihil aliud importat, quam obligationem ſoluendi vſuras, peccatum non eſt, Gloſ. *fin. cap. Debitores, de iureiur.*

Quæres 9. An maleficiatus conſentire poſſit in medicinam vanam, & ſuperſtitioſam ad recuperandam ſanitatē deſtrnctione prioris maleficij?

11 *Reſp.* Non poteſt, quia id conſentire in maleficium, ſeu actum ſuperſtitioſum de ſe malum, cuiuſmodi eſt medicina vana, quę de ſe operari non poteſt, ſed tantum ex pacto dæmonis tacito, cui aquieſcere peccatum eſt graue. Confirmatur, quia pari culpa, & pœna punitur agens, & conſentiens, ac proinde punitur conſentiens recipere medicinam, ſicut & maleficus illam tradens. Ita Suar. *tom.* 1. *de relig. lib.* 2. *de ſuperſtit. cap.* 18. Sanch. *lib.* 7. *diſput.* 95. *num.* 12. & *lib.* 2. *cap.* 41. *num.* 15.

Quæres 10. An licitum ſit dicere dæmoni vt exeat à corpore oppreſſo, aut ceſſet illud vexare, & non amplius nocere?

12 *Reſp.* Licet per modum imperij & obiurgationis dicere Dæmoni, quod diſcedat, quod ceſſet à vexatione increpando illum, quia hoc modo exorciſtæ dæmones adiurant, & non inconuenit etiam hominem laicum, vel alium non exorciſtam ſic dæmoni præcipere, quia in hac actione nihil ſuperſtitionis apparet, nec dæmon inuocatur in honorem, & cultum, ſed in vituperium, & increpationem illius ad fauorem vexati. Huiuſmodi autem inuocatio, quæ per adiurationem dicitur licita eſt, & in Eccleſia neceſſaria, de qua dictum fuit ſub *cap.* 17. *num.* 11. 14. & 36. Dixi, *per modum imperij*, quia deprecatiuè non licet excellere dæmonem, aut rogare ne noceat, iſti enim ſunt actus ſubiectis reſpectu inuocantis, ac proinde cultus, & honoris erga dæmonem inuocatum; ex probatis loco citato.

Quæres 11. Quomodo probetur maleficium infirmitatis, mutilationis, mortis, ſegetum damnificationis, &c.

Reſp. Quando maleficium relinquit poſt ſe corpus delicti, ſeu illius aliquod veſtigiũ, tunc de eo conſtare debet, alioquin ſola delinquentis confeſsio denuntiati habet locũ corporis delicti ſic probati, neque enim conſtare poteſt oculis noſtris, quod ſenſibiliter non manet; & in hoc omnes conueniunt doctores in *l.* 1. §. *Item illud, ff. ad Syll.* Clarus *q.* 4. Aretinus *de Obſeru. cap.* 11. *de Confeſs.* Ita quod condemnari nō poteſt reus etiam confeſſus, quando non conſtat de corpore delicti, cũ ſit de ſubſtantia iudicij, in materia ſortilegiorum docent omnes cum Albertino *de catol. aſſert. q.* 25. *n.* 24. Farinac. *de Inquiſit. q.* 2. *num.* 26. Carena *par.* 3. *tit.* 12. *num.* 173. 13

Cum ſortilegium, & maleficium connumeretur inter delicta, quæ ſunt difficilis probationis, quia fieri ſolet occultè, clam, & ſecreto, pro eius cognitione non eſt neceſſarium, quod delictum conſtet plenè, & concludenter per teſtes, aut per euidentiam facti, ſecũdum Farinac. *q.* 2. *num.* 6. ſed ſufficit in dictæ probationis defectum, quod de corpore delicti cōſtet per indicia, quia in huiuſmodi delictis hæc habetur pro plena ex doctoribus allega-

legatis per dictum Farinac. Binsfeld. citatum à Carena *par. 2. tit. 12. num. 174.*

Quæres 12. Quibus nam indicijs probetur maleficium? Indicia communia omnibus delictis, cuiuſmodi ſunt mala fama, fuga, mandatum, ſocius criminis, &c. huc non referam, cum de iſtis alibi agendum ſit.

16 *Reſp.* Indicia probantia, & indicantia ſortilegum, & maleficum plura numerantur de quibus aliquid dicendum.

Primũ, eſt liber, ſeu ſcriptura, aut aliud ſignum continens ſortilegium, aut maleficium vrgens eſt indicium ad torturã ſufficiens, quia illi, apud quos libri, & inſtrumenta maleficandi inuenta ſunt, vehemẽter cenſentur ſuſpecti de hac arte, non enim ſine cauſa illa retinent. Ita Genuenſ. *cap. 18. num. 13.* ex eo Carena *par. 2. tit. 12. num 177.* Et ſi libri continẽt hæreſim pariter vehementer de illa ſuſpecti ſunt, & ſuper intentione torquendi ſunt, & ſi nihil reſultat, de leui tantum abiurant ob illam retentionem, ſecundũ Zanard. *tom. 2. de præcept. cap. 94. num. 13.* Vide dicta à me *cap. 14. q. 20. num. 48.* Inuentus liber, vel ſcriptura docens maleficium amatorium, non verò veneficum, non eſt ſufficiens per ſe indicium contra veneficum, quia ex hoc non conſtat ipſum ſcire nocere in corpus perſonæ ex odio, vel in bona fortunę, ita quod ſcriptura, vel ſignum, ſeu inſtrumentum debet eſſe ordinatum ad maleficium, de quo quæritur.

Secundum, indicium eſt ſignum cicatricis in corpore denuntiati malefici, quod in pœnam huiuſmodi delicti Inquiſitores ſolent inurere, probat quatenus talis eſt notę, qua inferatur aliàs fuiſſe reum in hoc officio, & ſi Inquiſitus dicat ſignum aliunde prouenire, hoc probare tenetur, aliter præſumptio eſt pro iudice, quod aliàs de ſimili delicto fuerit punitus. Hoc indicium vti graue approbatur à pluribus cũ Carena *par. 2. tit. 12. num. 182.* contra Bisfeld. quod vocat leue.

Tertium, vas plenũ membris humanis, rebus ſacris, imaginibus, Hoſtijs, &c. ex Torrebl. *lib. 5. de Magia cap. 17. n. 36* hoc eſt graue indicium, cum de ſe ſortilegium manifeſtet, quod continet.

Quartum, colloquutio dæmonis, & maleficæ, circumſtantibus audientibus, & non videntibus, Ghilaùſen apud Carenam *par. 2. tit. 12. num. 196.* ſed parum refert, quod videatur, vel non videatur dæmõ, modò locutio proueniat ab alio, quam ab homine.

Quintum, ſe offerre ad docendum alios huiuſmodi artem.

Sextum, ſi ſaga tangat ſuum inimicũ, & ſubito moriatur, vel alio malo ſtatim notabiliter afficiatur, aut illi aliquid tradat ad comedendum, ex quo ſtatim inficiatur, nam natura paulatim morbum inducit, non ſubitaneæ. Ita Faber. *in tit. de Maleſ.* ex Carena *par. 2. tit. 12. num. 198.*

Septimum, inuocatio, ſeu pactum expræſſum cum dæmone, Ioan. Zanger *de quæſtion. & tortur. cap. 2. num. 100.* & alij omnes.

Octauum, expoliatio cadauerorum patibulo ſuſpenſorum, ſolent enim malefici vti ex illorum veſtibus, & tunc ſuſpenſionis ad maleficia. Torreblanc. de Magia *lib. 2. cap. 36.* Carena *par. 2. tit. 12. num. 196.*

Nonum, crebra dæmonis inuocatio in damnũ proximi. Delrius *lib. 5. Magic. ſect. 4. num. 24.* Bisfeld. ex illis Carena *par. 2. tit. 12. num. 180.* illa enim inuocatio indicat dæmonis amicitiam, & ſocietatem in damnum proximi.

Decimum, mala phiſionomia terribilitatis, aut deformitatis vultus hominis indicat illum habere dęmonis amicitiã. Eimer. *in direct. par. 3. tit. de ſignis exterior.* Delrius *lib. 5. ſect. 4. num. 21.*

Vndecimum, generatio magi ex maga, vel malefico eſt indicium ex Deltio, Binsfeld. quod Carenam *par. 2. tit. 12. num. 183.* nam ſicut præſumitur de incontinentia contra filios adulterorum, *cap. ſi gens 9. diſt. 56.* quia adulterorum filij ſunt abominatio Domini ſapient. *cap. 3.* ita & de maleficio nati ex ſortilegis.

Duodecimum, minæ, quibus quis alicui comminatur malum, qui paulo poſt repe-

reperitur maleficio infectus, quia licet dicantur multa quæ non fiant poſtea, *l.Sciendum,ff. de ædif. edic.* tamen verba ſunt ſigna mentis noſtræ ex *Ariſt. 1. Perhierm l.labeo,§.Idem Tubero,ff.de ſupplect. leg.* demonſtrant enim voluntatem eius, quod facere volumus, & cum nimis adiunctæ augent præſumptionem effectus correſpondentis ſibi, maximè concurrēte inimicitia antecedens, tunc enim videtur vrgens indicium ſufficiens ad torturam.

Decimum tertium, indicium eſt aſſertio eius, qui vidit aliquem ſe cōgentem, aut venena præbentem animalibus, quę poſtea interierunt ex illa potione. Sufficit ad torturam. Hæc duo cum alijs refert Bonac. *diſp. 3. de legib. q. 5. puncto fin.* extremis verbis.

Nota, quod ſingula indicia prædictorum non ſufficiunt ad torturam præſertim 8. ad 11. ſed debent coniugi cum alijs, vt inducant ius ad quæſtionem tormentorum, vt colligitur ex citatis doctoribus, & debent eſſe certa, nō dubia, neque æquiuoca.

Quæres 13. An publica vulgi fama, quod aliqua perſona ſit ſaga, ſeu ſtriga, ſeu malefica ſufficiat ad inferēdam torturam?

17 *Reſp.* Sola fama legitimè probata nimirum duobus teſtibus legitimis, de quibus dixi *reſolut.* 104. *num.* 34. *& reſolut.* 106. *num.* 17. nō videtur ſufficere ad torturam, niſi alia adminicula coniungantur: Tum quia, fama vt plurimum oritur ex incerto auctore, & plerumque fallaci *cap. Veſtra, de cohabitat. cler.* Tum quia, facilè ſuſcitatur rumor, & fama contra quaſdam vetulas præſertim deformes propter odium, quo communiter populi proſequuntur perſonas huius conditionis. Demum fama exorta poſt carcerationem nihil omnino probat, quia præſumitur habere originem ex captura cuius cauſa initio fere ſemper ignoratur. Ita docent Torreblanca, Gilhauſen, & Palaus, quos pro ſe citat Carena *par.* 2. *tit.* 12. *num.* 202.

Quæres 14. An probanda ſit qualitas ſortilegij in maleficijs, & infirmitate, mutilatione, & morte, an ſufficiat probare ſimpliciter prædicta?

Reſp. Non ſufficit probare mortem, mutilationem, aut infirmitetem, quia 18
Inquiſitor non punit delinquentes præciſe ex dictis malis, ſed quatenus illa proueniunt à delinquente per qualitatem maleficij ſortilegi, id enim potiſſimum intendit iudex Eccleſiaſticus, nimirum ſortilegium cauſatis maleficium in damnū proximi, attēditur ergo qualitas delicti, non ipſum delictum materialiter acceptum, & illa omnino probāda eſt. Tum quia, qualitas requiſita ad aliquid probāda eſt, *l.Fulcinius, §.1. ff. ex quibus cauſis in poſſeſſ. Mar. Socinus, de teſtib. num.* 4. apud Ziletum. Tum quia, qualitatem non dicitur fateri nec probare, qui factum ſimpliciter confeſſus fuit, vel probauit, Rota Rom. *vol.1. deciſ.* 56. fine. Carena *par.* 2. *tit.* 12. *num.* 173. & alij omnes. Probatio autē fit mediante atteſtatiōne Medicorum, vel Exorciſtarum in hac arte peritorum, quod tamen difficile eſt, nam inefficacitas medicinarum nihil probant aliquid pulſus, & vrina ſana, licet vexetur perſona. Ita Bernard. in ſua Lucerna *in Tract. de Strigis*, *§. Ita dicimus*, Fachin. *conſil.* 12. *lib.1. num.* 17. Torrebl. *lib.* 3. *de Magia*, *cap.*16. *num.* 16.

Quæres 15. An dictum ſtrigarum aſſerentium ſe in conuentu aliarum vidiſſe talem ſagam probet ad inquirendum, & torturandum ſagam denuntiatam? Affirmant Binsfeld. *memb.* 2. *de confeſſ. ſagarum concl.* 6. *dub.* 2. Deltius *lib.* 2. *Append.* 2. *q.* 8. Valentia 2. 2. *diſp.* 6. *q.* 13. *par.* 4. §. 3.

Reſp. Dictum etiam duarum ſagarū 19
non ſufficit neque ad inquirendum, neque ad torturam, vt docent Farinac. *q.* 185. *num.* 153. Simanch. *tit.* 37. *de Lamijs num.* 14. Scaccia *de iud. ciuil. crim. & hæret. lib.1. cap.* 82. *num.* 10. alios citat Diana *par.* 4. *tract.* 6. *reſolut.* 30. vbi dicit ex dicto plurium ſagarum complicium ſine indicijs non eſſe procedendum contra perſonam bonæ famæ ad torturam, Carena *par.* 2. *tit.* 12. *num.* 226. *&* 227. indicia ſunt, quando vna ſaga aliam videt ſe vngen-

vugentem, inuocantem dœmonem, vel quid aliud ſuperſtitioſum facientem extra conuentum, & conciliabulum diaboli, ex Scaccia, & Simanch. locis citatis.

Quæres 16. An atteſtatio ſagarum cōtra ſagam ſociam denuntiatam valeat ſine tortura.

20 *Reſp.* Praxis in pleriſque locis, & fere in omnibus Tribunalibus S. Inquiſitionis, quod ſocij criminis non torturantur ad purgandum infamiam, vt eius dicta valeant, ratio eſt, quia ſi afficerētur tortura, retraherentur à teſtificatione fauore fidei. Deinde quod criminaliſtę aiunt, ſociū criminis habilitari ad teſtificandū purgata infamia per torturā, in qua teſtis debet deponere, & perſeuerare in ſuo dicto, de communi cum Claro *q.* 21. §. *Scias*, non videtur ſuffragari, quia huiuſmodi tortura leuis eſt, & tranſeunter experitur; atque contra res negantes veritatem à iudice cognitam inuenta, vt illam fateantur. Ita Simanch. *de catol. inſtit. tit.* 53. *num.* 38. Pegna *par.* 3. *Directi Comment.* 113. Diana *par.* 4. *reſol.* 50. *tract.* 6. Carena *par.* 2. *tit.* 12. *num.* 233.

Quæres 17. Quandonam malefici torquendi ſint, & de quibus interrogandi in tortura?

Reſp. Quando maleficus non eſt cō- 21
uictus, nec confeſſus, torturandis eſt, ſi
contra ipſum adſunt probata indicia
certa, non dubia, nec æquiuoca. De tri- 22
bus autem examinandus eſt indiciatus;
Primo, ſuper vſu ſcripturæ, libri, aut alterius rei, quæ ipſum indicat ſortilegum, Genuenſ. *cap.* 18. *num.* 13. *cap.* 68. *num.* 12. Secundo, interrogandus eſt de complicibus, quod eſt ſpeciale in caſu ſortilegij, quod eſt crimen exceptum, & difficilioris probationis, Ita Deltius *lib.* 5. *ſect.* 3. §. *Secundum indicium*, Farinac. *q.* 43. *n.* 63. *limitat.* 9. apud Carenam *par.* 2. *titul.* 12. *num.* 222. Nulla autem perſona in ſpecie nominanda eſt, ſed in genere interrogādus eſt, an habet ſocios in crimine ſortilegij, quia iudicis examinatio non eſſet interrogatio, ſed ſuggeſtio ex dictis. Vide Genuenſ. *cap.* 68. *cit.* Tertio demum, interrogandus eſt ſuper credulitate ſua circa ſortilegia, & maleficia, an dœmon poſsit cogere voluntatem hominis ad amorem, an abuſus rerum Sacrarum aliquid valeat ad turpia; an poſsit ſuſcitare mortuos; an dignus honore, &c. nā ſi affirmet vti hæreticus formalis puniēdus eſt.

CAPVT

CAP. VIGESIMVM
DE DIVINATIONE, ET ASTROLOGIA.

SVMMARIVM.

1 *Duobus modis habetur cognitio occultorum.*
2 *Diuinatio illicita prænuntiatio futurorum.*
3 *Alia dicitur Subaſtrologia, alia Aſtrologia.*
4 *Diuinatio fit nouem modis expraſſo pacto.*
5 *Somnia proueniunt à Deo, & Angelis*
6 *Quomodo id cognoſcatur?*
7 *Cauſata à Dæmone illicita.*
8 *A cauſis naturalibus licita ſunt.*
9 *Diuinatio per ſortes.*
10 *Augurium.*
11 *Auſpicium.*
12 *Omen.*
13 *Chyromantia.*
14 *Aſtrologia naturalis licita.*
15 *Iudiciaria verò illicita.*
16 *Peccatum mortale ex genere ſuo.*
17 *Aſtrologia circa temperamentum corporis licita eſt.*
18 *Aſtrologia circa inclinationes virtutum, & vitiorum licita eſt.*
19 *Aſtra nullam habent virtutem in animam rationalem.*

CAP. VIGESIMVM DE DIVINATIONE ET ASTROLOGIA.

1 COGNITIO rerũ occultarũ duplicitér haberi poteſt; primò modo licitò per inueſtigationẽ cauſarum, & principiorum eius labore, & induſtria inueſtigãdo illarũ virtutẽ, hac ratione homines quisbuſdam virgis ligneis inuenerunt aquam latentem ſub terra pro puteis,& fontibus,in quarum vſu nullum eſſe actum ſuperſtitioſum ex Bonac. docul *cap. 18. num. 11. & 20.* ſic naturali cognitione quæ dicitur Aſtronomia, inueſtigantur motus cœleſtium orbium, Ecclipſis Lunæ, & Solis, atque ex illorum motu, & influxu varij, & diuerſi effectus naturales futuri, & occulti à nobis cognoſcuntur, tam in animalibus, quam plantis,& alijs rebus ſublunaribus,in quas mirabiliter influunt corpora cœleſtia per ſuos motus, & virtutes. De hoc genere cognitionis, quæ vocatur Aſtrologia naturalis, per quam cognoſcuntur effectus, & euentus, qui naturaliter accidere ſolent, nobis agendum nõ eſt,ſed de ſuperſtitioſa tantum; vnde ſecundo rerum occultarum cognitio haberi poteſt modo illicitò, opera, & auxilio dœmonis, qui ex pacto expræſſo, vel tacito homini ſuperſtitioſo ſubminiſtrat cognitionem vanam, & faliacem rerum occultarum.

Quæres igitur primo, quid, & quotuplex ſit huiuſmodi cognitio ſuperſtitioſa opera dœmonis comparata dicta Diuinatio?

Reſp. Diuinatio eſt illicita cognitio rerum occultarum auxilio dœmonis acquiſita medijs vanis, & inutilibus. Ex quo patet differẽtia eius à Reuelatione, & Prophetia, quæ eſt cognitio ex diuina 2

reuelatione infuſa homini ad vtilitatem
ipſius, & aliorum. Ex diuerſitate me-
3 diorum duplex oritur ſpecies diuinatio-
nis. Diuinatio in ſpecie, quæ & Suba-
ſtrologia vocari poteſt, quæ eſt inordi-
nata prænuntiatio futurorū aquiſita per
quædam media ſublunaria, vt mox di-
cetur. Et Aſtrologia, quę eſt diuinatio
per conſtellationem ſtellarum, & voca-
tur judiciaria, quia judicat de actioni-
bus humanis prouenientibus, & depen-
dentibus à libero hominis arbitrio. Am-
bæ autem conueniunt in hoc, quod ſunt
illicitæ præcognitiones ope dœmonis
per quædam ſigna inutilia habitæ circa
humanas actiones dependentes à libero
hominis arbitrio. Differunt verò, quod
Subaſtrologia habetur ex pacto dœmo-
nis præcipuè expreſſo in ſigno ſublunari
poſito; Aſtrologia verò habetur ex pa-
cto dœmonis tacito in ſigno aſtrorum
poſito. De ſingulis dicendum cum
D. Thoma 2. 2. *q.* 95. per totam, Sair.
lib.4. cap.5. Clauis, Bonac. *diſp.3. de le-
gib. q.5. p.3.* Leſsius *lib.2. dub.5. & 6.* Ma-
zuchell. *diſp.2. de caſib. Mediol. quaeſt.4.
à num.23.* Carena *part.2. tit. 12. à n. 65.*

Queres 2. Quot modis fiat diuinatio
per expreſſam dœmonis inuocationē?
4 *Reſp.* Nouē modos aſſignat D. Tho-
mas. 2. 2. *q.95. art.3.* fit ergo primò, per
fictas, & apparentes imagines, & dici-
tur Præſtigium. Secundò per apparitio-
nem, & locutionem mortuorum Ne-
cromantia. Tertiò, per homines arrep-
titios, & viuos Pytonia. Quartò, per fi-
guras terreas Geomantia. Quintò, per
aqueas Idromantia, Sextò, per aereas
Aeromantia. Septimò, per ignem Pi-
romantia. Per viſcera animalium,
Octauò, Aruſpicium. Nonò demum
diuinatio fit per ſomnia. Ex diuerſita-
te ergo mediorum & ſignorum diuina-
tio ſortitur diuerſa nomina, vt dictum
eſt, & cum ea media ſint ſublunaria di-
uinatio dici poteſt Subaſtrologia. De pro-
hibitione horum habetur Leuit. 20. *n.*27
Deuter. 18. *num.* 10. Ierem. *cap.* 27. *nu.* 9.

Queres 3. Quandonam peccatum
ſit diuinatio per ſomnia, ſeu illis cre-
dere?

Reſp. Somnia triplici cauſa proueni- 5
re poſſunt. Primò, à Deo, & Angelis
bonis, & his ſomnijs credere nullum eſt
peccatum, immò credendum, & obe-
diendum, vt fecit Ioſeph, qui accepto
puero ab Angelo in ſomnis admonitus
fugit in Aegiptum, de his ſomnijs à Deo,
& ab Angelis bonis immiſſit hominibus
tamquā quibuſdam reuelationibus ſer-
mo eſt pluribus in locis Sacræ Scripturę,
Geneſ. *cap.*37. de ſomnijs Ioſeph, *cap.*40
de ſomnijs Eunuchorū Pharaonis *cap.*41
de ſomnio ipſius Pharaonis, &c. De his
hic ſermo non eſt, ſed tantum de im-
miſſis à Dœmonæ. Somnium autem
eſſe ab Angelo bono, & non à malo co-
gnoſcitur ex duabus regulis, nam à Deo 6
primò, quando eſt circa aliquod bonū,
ſed cautè procedendum eſt, quia ali-
quando dœmon ſpecie boni decipit ho-
mines nimis credulos, cum timore igi-
tur, & tremore ſomnium bene, & pru-
denter conſiderandum eſt; ſecundò,
quando ſomniatorem relinquit conſo-
latum in ordine ad opus bonum, his
duobus concurrentibus ſomnijs credi
poteſt tamquam à Deo immiſſis. E cō-
tra ſi turpe eſt, aut hominem relinquit
perturbatum diabolicum eſt non Ange-
licum, ideo abhorrendum, & contem-
nendum. Ita omnes cum Sairo. *lib.4.
cap.5. num.7.* Leſſio *lib.2. cap.43. dubit.8.*
Sanchez *lib.2. cap.38. num.* 52. Bonac.
diſp.3. de legib. q.5. p.3. num.7.

Secundò igitur, ſomnia cauſantur à 7
dœmone vt homines decipiat, & id per-
tinet ad diuinationem, peccatum gra-
uiſsimum à Deo prohibitum pluribus in
locis Sacræ Scripturæ, Leuit. *cap.19. n.26*
Nec obſeruabitis ſomnia. Deuter. *cap.18.
num.10. Diuinatio erroris, et auguria mē-
dacia, & ſomnia maleſacientium vanitas
eſt* Eccli *cap.34. num.5. Ne attendatis ad
ſomnia veſtra*, Ierem. *cap.29. num.8.* cla-
rū igitur eſt, vanum eſſe, & ſuperſtitio-
ſum ex ſomnijs à Dœmone immiſſis ex-
pectare diuinationem futurorum.

Tertiò, ſomnia quandoque cauſan- 8
tur ab internis humoribus cauſantibus
aliquem motum in phantaſia, ex quo
ſomnia humoribus conformia reſultant;

vt

vt plurimum autem procedunt à nego-
tijs tractatis, & penſatis die præcedente,
multi enim ex vehementi imaginatione
noctu ſomniant quidquid fecerunt, aut
dixerunt præcedenti luce; & ſi timent
aliquid ſibi euenturum ſomniant in no-
cte; ego ſcio quemdam ſæpiſsimè ſom-
niaſſe, ſe eijciendum eſſe è ſuo domici-
lio cum graui incommodo, & hoc illi
tribus vicibus accidit diuerſis tempori-
bus, & ſemper ſomnium ſortitum fuit
ſuum effectum, nam ille talis reuera re-
iectus fuit, ſeu amotus ab illo loco, in
quo bene manebat. Numquid deinceps
iſte ſomniator fidem ſuis ſomnijs huius
generis habere licite poterit? Aliqua co-
niectura conceditur, cum ex cauſis na-
turalibus ſoleant prouenire, ſed quiſque
in his prudens ſit, neque enim de ſom-
nijs curandum eſt. Vide Sanch. *lib.* 2.
cap. 38. *à num.* 49.

Quæres 4. An diuinatio per ſortes li-
cita ſit, & annumi vſus? In his dœmon
ſe occultè immiſcet, ac proinde conti-
netur hæc diuinatio ſub illis in quibus
locum habet pactum dœmonis taci-
tum & cum medium ſit quod materia-
le dici poteſt hæc diuinatio Subaſtrolo-
gia.

Reſp. Diuinatio per ſortes, quod &
9 ex vi vocis vocatur Sortilegium triplex
eſt, Diuiſoria, qua cognoſcitur quidcui-
que ſit tribuendum ſiue bonum, ſiue
malum; vt, in electionibus, premis, pœ-
nis &c. Conſultoria, qua quæritur in ali-
qua re voluntas Dei. Diuinatoria de-
mum, qua per ſortes quæritur cognitio
futurorum ex tacito dœmonis pacto. Ita
omnes cum D. Thoma 2. 2. *q.* 95. *art.* 8.
Sanch. *lib.* 2. *cap.* 38. *à num.* 36. Bonac.
diſp. 3. *de legib. q.* 5. *p.* 3. *num.* 13.

Sors diuiſoria non eſt illicita, quoties
euentus non expectatur à Dœmone; vt
notum eſt, vel non fiat ſuper electioni-
bus Eccleſiaſticis, quia hoc prohibetur
cap. Eccleſia de Sortileg. Quare in diuiſio-
ne hæreditatis, in contractibus, in pœ-
nis & ſimilibus licita eſt, vt docent om-
nes cum præcitatis.

Conſultoria de ſe illicita eſt, quia per
ipſam tentatur Deus, cuius voluntas nõ
per ſortes, ſed per doctrinam ſanctorum
Patrum, & virorum doctorum reſponſa
inueſtiganda eſt, *ex cap. Sortes* 26. *q.* 5.
ita præcitati doctores.

Diuinatoria, quando per Dœmonẽ,
qui tacitè & occultè ſe immiſcet in his,
mediantibus ſortibus quæritur, cognitio
futurorum, hæc ſemper eſt peccatum
mortale ex genere ſuo, & toto *tit. de*
ſortileg.

Quæres 5. Quid ſit Augurium, Auſpi-
cium, Omen, & Chyromantia? Iſti mo-
di diuinandi continentur ſub diuinatio-
ne ex pacto tacito dœmonis, & vocari
poteſt Subaſtrologia, quia diuinatio fit
per res ſublunares; ad ſingula reſpon-
detur. Vide doctores citatos à Souſa,
lib. 1. *cap.* 49.

Augurium eſt prænuntiatio futuri ex
garritu auium, vocibus animalium, & 10
ſternutatione hominum, vt crocitatio
corui malum eſt ſignum.

Auſpicium ex auium volatu, aut alio-
rum animalium motu alicui bonum, vel 11
malum: Romani bonum auſpicium fu-
turi belli, ſi pulli cibum ſumpſiſſent, ma-
lum verò, ſi non ſumebant.

Omen bonum, vel malum cognoſci-
tur ex prolatis per aliquem verbis caſu 12
ſeu de repente.

Chyromantia eſt cognitio futurorum 13
per lineamenta manuum, & faciei ho-
minis. Vide quæ dixi *cap.* 18. *num.* 56.

Nota hæc quaſi abijſſe in diſſuetudi-
nem apud homines, & meritò, quia
cum hæc caſu accidant, & nullam ha-
beant connexionem cum futuris euen-
tibus, ab omnibus iuris prudentibus pro
nihilo habetur. Eorum igitur obſerua-
tio vana eſt, & nullius momenti. Quod
ſi quis ea obſeruaret, & eis fidem, præ-
ſtarat, peccaret aut mortaliter, aut ve-
nialiter iuxta conditionem obſeruatio-
nis, & credulitatis.

Quæres 6. An Aſtrologia tam natu-
ralis, quam iudiciaria ſit licita?

Reſp. Naturalis licita eſt, iudiciaria
verò illicita, & peccatum mortale ex 14
genere ſuo.

Primum, quod naturalis, ſit licita, probatur, quia eius cognitio habetur induſtria, & labore hominum conſiderantium virtutes, & proprietates aſtrorum, per quas naturalitar influunt in hæc inferiora, producentes in eis diuerſos effectus, & hæc nullibi reprobatur, immo potius admittitur, vnde Sixtus V. in ſua Conſtitut. incip. *Cœli, & terræ Creator* de qua agendum ſequenti capite illam non damnat, ſicut iudiciariam, ſed permittit, & concedit illis verbis. *Præterquam circa agriculturam, nauigationem, & rem medicam*. Et ita omnes docent.

15 Secundum, quod iudiciaria ſit illicita, & damnata, apertè habetur in eadem Bulla illis verbis. *Damnantes, & reprobantes omne genus diuinationum, quæ diabolo auctore, ad fidelium deceptionem à prædictis curioſis, vel perditis hominibus, fieri ſolent*. Rationes huiuſmodi damnationis tum ex Sacra Scriptura, tum ex Sanctis Patribus multæ referuntur in eadem Bulla probantes Aſtrologiam hanc vanam eſse, & inutilem, plenam mendacijs, & deceptionibus ex diabolica fraude. Iure canonico damnatur pluribus in locis, *cap. Illud* 6. *cap. Illos* 7. *cap. Sed & illud* 8. 26. *quæſt.* 2. *cap. Sciendum* 26. *quæſt.* 3. *Iure ciuil. l. Item*, apud Labeonem, §. *Si quis Aſtrologos. ff. de iniur. l.* 2. *C. de Maleſ. & Matem. l. Nemo, C. eod. l. Mathematicos, C. de Epiſcop. audientia*. Vana igitur eſt Aſtrologia de humanis actionibus, quæ ita dependent ab humano arbitrio, vt præter Deũ, qui hominem reliquit in manu conſilij ſui, nullus influere poſsit in eaſdem directè, homo enim cum liber ſit, ita Dominus eſt ſuarum actionum, vt poſsit facere quod vult, & ab opere etiam præconcepto deſiſtere, nec ab vllo cogi poteſt.

16 Tertium, quod ſit peccatum mortale ex genere ſuo, in confeſſo eſt apud omnes, quia diuinatio non contingit ſine dæmonis inuocatione, & pacto ad minus tacito. Ita Sanch. *lib.* 2. *cap.* 38. *n.* 17. & 18. Bonac. *diſp.* 3. *de legib. q.* 5. *par.* 3. *num.* 16. Mazuchell. *de caſib. Medioh. diſp.* 2. *cap.* 10. *num.* 46. & 49.

Quæres 7. An prohibita ſit Aſtrologia iudicans de temperamento bono, ſeu malo hominis ex obſeruatione influxus conſtellationum tempore natiuitatis?

Reſp. Non, quia certum eſt Cœlum 17
directè influere in corpus humanum, & aliorum animalium, nã talem habet virtutem, per quã materiam diſponit ad formationem fœtus cum tali vel tali tẽperamento humorum, & quatuor qualitatum iuxta concurſum cõſtellationũ, ex quo ſequuntur diuerſi partus, qui diuerſa habent temperamenta, & humores, vnde bene dixit Ariſtoteles 2. *Phyſic. T.* 26. Sol, & homo generant hominem, hoc eſt, corpus diſponunt ſecũdum humores, & temperamentum, ex quo vltimo diſpoſito, & anima rationali fit homo. Ita docent Scotus *in* 2. *diſt.* 14. *q.* 3. D. Thomas ibidem *diſt.* 15. *q.* 1. & 3. cõtra Gentes *cap.* 84. & *ſeq.* Conymbr. *lib.* 2 Cœli *cap.* 3. *q.* 9. *ar.* 2. Hoc autem temperamentum quale ſit in hominibus certo ſciri non poteſt, cum ad illud non tantũ aſtra cęli, ſed etiam alia concurrant, vnde, vt plurimum incertum eſt, nam dependet ex qualitate ſeminis progenitorum, ex diuerſitate regionis, ex educatione ipſius pueri, & ex alijs, præterquã quod influxus cœlorum quo ad peculiares effectus magis nobis ignotus eſt, quam cognitus, cum ex eodem partu gemellos videamus vnum robuſtiorem, alterum debiliorem, vnum lunaticum, alterum ſanæ mentis, ſit exemplum in Eſau, & Iacob, ille guloſus, iſte temperatus, ille inuidus, iſte manſuetus, ille odioſus, iſte dilectus, & tamen ſub eadẽ conſtellatione vti gemelli nati ſunt ex eiſdem parentibus. Ex quo infertur, nulla certitudine ſciri poſſe breuitatem, aut longitudinem vitæ hominis ex temperamento, cum ſubiaceat varijs accidentibus, & cauſis extrinſecis præter incertitudinem temperamenti. Huiuſmodi præcognitiones ex aſtris non prohibentur in Bulla Sixti V. ex allatis in præcedenti quæſtione, nam pertinent ad medi-

medicinam, quæ conſiderat diſpoſitiones corporis animati.

Quæres 8. An Aſtrologus iudicare poſſit de inclinationibus hominum?

18 *Reſp.* Poteſt aliquid coniecturare in genere dicendo talem hominem inclinatum eſſe ad iram, manſuetudinem, auaritiam, luxuriã, &c. quia huiuſmodi paſſiones, quæ ſunt motus ſenſitiui appetitus, cognoſcuntur ex temperamento quatuor qualitatum, inducente huiuſmodi paſſiones; ſed Aſtrologus per aſtra cognoſcere poteſt temperamentũ hominis ex dictis præcedenti quæſtione, ergò & eaſdem inclinationes, quæ pendent ab huiuſmodi temperamento. Vide D.Thomam *par. 1. q. 115. ar. 4. lib. 3. contra gent. cap. 92.* item *q. 5. de verit. art. fin.* Scorum *in 2. diſt. 14. quæſt. 3. §. Quarto*, Suar. *de relig. tom. 1. lib. 2. cap. 11.* Eſt autem differentia inter iudicium de temperamento, & coniecturam de inclinatione, quia cognitio temperamẽti magis appropinquatur veritati, cum aſtra in illud directè influant diſponendo fætus ſecundum combinationem quatuor qualitatum, & humorum, non ſic in animam, in quam influere non poſsũt niſi remotè, & per accidens, quatenus corpus diſponunt, cui ipſa vnitur, conſequenter cũ fortior ſit cauſa agens directè, quam quæ indirectè, & per accidens operatur, minor certitudo habetur de inclinationibus, quam de temperamentis per cognitionem aſtrorum.

Quæres 9. An aſtra influant in animam rationalem, & eius intellectum, & voluntatem cogant ad bonum, vel malum?

19 *Reſp.* Corpora cœleſtia nullam habent actionem directam in animam rationalem, neque proindè in intellectũ, aut voluntatem, vndè voluntatem cogere non poſſunt, quamuis vtramque potentiam inclinare poſsint ad actiones tam bonas, quam malas, propter actionem indirectam, quam habent erga intellectum, & voluntatem.

Primum, quod nullam actionem directam habent in animam, probatur. Tum quia, anima eſt omnino ſpiritualis, ergò nulla cauſa corporalis in eam agere poteſt, quia corpus non agit in ſpiritum. Tum quia, anima præter intellectiones, volitiones, ſpecies intelligibiles, habitus, & paſsiones lætitiæ, triſtitiæ, & ſimilia quæ cauſantur ab obiectis cognitis, nullius alterius qualitatis eſt capax, ſed aſtra nullam virtutem habent producendi in anima prædictas qualitates, nam ſpecies intelligibiles ab obiectis producuntur, quorum ſunt ſpecies, actus autem non ſunt nati produci niſi à potentijs ſpeciebus mediantibus; habitus autem ſi ſunt naturales producuntur ab actibus, ſi ſupernaturales à Deo tantum immediatè infunduntur animæ, paſsiones demum recipiunt eſſe ab obiectis hoc vel illo modo propoſitis ab intellectu. Quare, concludendum eſt, nullum corpus aliquam habere actionem ſuper animam, neque proindè in eius potentias, quæ eamdem cum ipſa ſortiuntur conditionem.

Secundum, quod humana voluntas non cogatur per influxum aſtrorum, ita certum eſt, vt probatione non egeat, & patet ex allatis, quia aſtra nullam virtutem, & poteſtatem habent ſuper voluntatem, ergò illam cogere non poſſunt, alias ſequeretur abſurdum, quod libera non eſſet, ſi cogeretur. Eſt autem hæreticum dicere, quod voluntas cogi poſsit per cauſam creatam; ſimiliter hominem carere libero arbitrio, aut prohiberi poſſe, ſeu priuari per aliquam actionem cauſæ creatæ.

Tertium, quod aſtra remotè influant in intellectum, probatur, quia cœlum alterare poteſt organa ſenſitiua, ac proindè benè, vel malè diſponere ad exercendas ſuas operationes, conſequenter cũ nihil ſit in intellectu, quin prius fuerit in ſenſu, intellectus operari poterit benè, vel malè iuxta ſenſuum diſpoſitionem pendentem ab influxu aſtrorum, ſecundum quæ agendo in organa impedit, vel iuuat intellectum in ſuis operationibus.

Quartum, quod mediatè influant in volun-

voluntatem, probatur, quia conſtat ex ſupradictis *ſub q.8.* iuxta variam corporum diſpoſitionem quæ ab aſtris habetur, aliquos eſse magis propẽſos ad hęc, vel illa vitia, ad has, vel alias virtutes, & iuxta illas voluntas poteſt magis moueri, ſi vult, ad vnum actum, quam ad aliũ, conſequenter indirectè cœleſtia corpora influunt in voluntatem, quatenus cõſtituunt, & diſponunt temperamentum, & humores inclinantes magis ad vnũ, quam ad aliud.

CAPVT

CAP. VIGESIMVM I.
DE POENIS
CONTRA SORTILEGOS, MALEFICOS, ET ASTROLOGOS.

SVMMARIVM.

1 *Sortilegus excommunicatus non eſt.*
2 *Conſuetudo interpretatur leges.*
3 Anathema ſit, *eſt latæ ſententiæ.*
4 *Pœna iuris communis contra ſortilegos.*
5 *Pœna arbitraria contra eoſdem.*
6 *Bulla Sixti V. contra Aſtrologos.*
7 *Prohibentur omnes ſpecies ſuperſtitionis.*
8 *Reſpectu etiam eius qui ſemel fuit ſuperſtitioſus.*
9 *Actiones prohibitæ recenſentur.*
10 *Coniecturatio etiam prohibetur.*
11 *Regulares olim puniebant ſortilegos.*
12 *Excommunicati ſunt legentes, & retinentes libros.*
13 *Aſtrologus ſuſpectus de hæreſi vehementer, vel leuiter.*
14 *Bulla Vrbani VIII. contra Aſtrologos.*
15 *Excommunicatio contra quærentes diuinationem, & Aſtrologos.*
16 *Excommunicatio contra impedientes iudices.*
17 *Mors, & bonorum confiſcatio.*
18 *Iudices ſortilegiorum.*
19 *Non ſunt prælati Nullius.*
20 *Nec ſuperiores Regulares.*
21 *Quid obiectum prænuntiationis prohibitæ.*
22 *Pœnæ incurruntur pro qualibet actione prohibita.*
23 *Bulla Gregorij XV. contra Maleficos.*
24 *Quæ pœnæ incurrantur.*
25 *In dubio an mors ex maleficio, vel febri.*
26 *Cauſa proximior attenditur.*

CAPVT

CAP. VIGESIMVM I.

DE POENIS CONTRA SORTILEGOS, MALEFICOS, ET ASTROLOGOS.

IN hoc capite explicādæ ſunt tres Bullæ Pontificiæ, vna Sixti V. contra Aſtrologos iudiciarios; ſecūda, contra eoſdem, qui de ſtatu Eccleſiaſtico, Sedis Apoſtolicæ, ſeu vita Romani Pontificis, aut eius conſanguineorum iudicia faciunt, Vrbani VIII. Tertia, aduerſus maleficos Gregorij XV. Præmittendæ autem ſunt pœnæ, quas iura ſtatuunt contra Sortilegos, Maleficos, & Aſtrologos.

Quæres 1. An ſortilegi ſint excommunicati? Nomine ſortilegorū voco quoslibet ſuperſtitioſos, ſiuè ex vana obſeruantia, ſiuè ex maleficijs, ſiuè ex diuinatione, & Aſtrologia.

Reſ. Communior ſententia doctorum negat huiuſmodi excommunicationem latæ ſententiæ contra ſortilegos extare, & hi ſunt Alenſis, Silu. Azor. Suar. & Leſſius, quos pro ſe citat Sanch. *lib.* 2. *cap.* 38. *num.* 90. *&* 91. Bonac. *diſp.* 3. *de legib.* *q.* 5. *par.* 3. *num.* 22. Souſa *lib.* 1. *cap.* 58. *num.* 5. Farinac, *q.* 192. *num.* 12. Mazuchell. *diſp.* 2. *de caſib. Mediol. cap.* 10. *n.* 133. in fine illius diffic. Carena *par.* 2. *tit.* 12. *n.* 304. contra Reginaldum, Deltium, & alios. Et reuera vrgent, & pro his faciunt tres textus, quorum primus habetur *cap.* 1. 26. *q.* 5. *Si quis ariolos, aruſpices, vel incantatores obſeruauerit, aut philacterijs eorum vſus fuerit, anathema ſit*. Eadem *cap. Aliquanti* 6. augurantes, & diuinantes, atq. conſulentes, & docentes hanc artem *ab Eccleſia habeantur extranei.* Sequenti capite incip. Sortes, quæ nihil aliud ſunt, quam

quam diuinatio, & maleficium, dam-
nantur illis verbis. *Vltra nolumus nomi-
nari, & ne exerceantur, anathematis in-
terdicto prohibemus*. Reſpondeo cum
Bonac. loco citato, eã excomunicatio-
nem, ſi fuit latæ ſententiæ, vt videtur
colligi ex primo textu nullatenus ex
alijs, noſtris temporibus abijſſe in diſue-
tudinem, aut certè doctores interpreta-
2 tos fuiſſe proferenda, ſiquidem com-
munis ſenſus doctorum in interpretan-
dis legibus attendendus eſt, ex D. Anto-
ni *par. 2. tit. 4. cap. 4.* §. 3. Salas *diſp.* 19.
de legib. ſect. 9. num. 4. §. *Quarta regula*,
& deducitur ex *l. Minimè*, *l. Interpręta-
tione ff. de legib.* proprium enim conſue-
tudinis eſt legem interprætari, vnde illa
3 particula, *Anathema ſit*, quę ex ſe ſigni-
ficat excommunicationem latæ ſenten-
tię, vt ex omnibus concilijs maniſeſtè
colligitur, eſt enim verbum *ſit* modi im-
peratiui, ex allegatis à Suir. *lib. 1. cap. 11
num.* 10. conſuetudine, & communi do-
ctorum conſenſus interprætatur pro sẽ-
tentia ferenda, ad quod facit etiam
cap. Non oportet 4. 26. *q.* 5. vbi exprimi-
tur ferenda, de qua conſtat, & in priori
cap. eſt ſub dubio, ergò bene interpræta-
tur primum caput per hoc poſterius, be-
ne enim leges clarę declarant obſcuras
etiã poſteriores, Panorm. *in c. Cũ dilectus
de conſuetud.* Perettus *in comment. ſuper
Extrau Ambitioſæ* §. *Locationem & con-
ductionem num. 3. doctor. ſuper l. Non eſt
25. l. Sed & 27. ff. de legib.* conſtat au-
tem excommunicationem dicti. *cap. Nõ
oportet, & cap. Si quis 9. cap. Augurij* 11.
eſſe comminatoriam, ſicut & aliorum
duorum textuum, & illam, quæ expri-
mitur ſub primo capite, eſſe dubiam, cũ
non deſint graues doctores aſſerẽtes eſ-
ſe comminatoriam, & plures Gloſæ ver-
bum *ſit* velint indicare ſententiam ferẽ-
dam, & non latã, *in cap. Generali* 11. 25.
q. 1. Gloſ. *fin. cap. 2. de foro compet.* ergo
rectè doctores, & conſuetudo interprę-
tatur eam comminitoriam. Confirma-
tur id totum, quia nullus ex Summis
Pontificibus in Bullis editis contra ſorti-
legos mentionem faciunt de hac pœna
excommunicationis latæ ſententiæ, ſed
in genere loquuntur, vt iudices huiuſ-
modi ſortilegos pœnis canonicis pu-
niant, ergo nullam de iure incurrunt,
niſi à iudice feratur.

Quæres 2. An aliæ pœnæ contra ſu-
perſtitioſos iure antiquo exprimantur?

Reſp. Sequentes colliguntur ex cauſa
26. *q.* 5. *cap. Qui* 2. *& cap. Non liceat* 3. 4
Quinquennio debent pœnitere; *cap. Si
quis* 5. Epiſcopus, & quilibet clericus
ariolos, & magos conſulentes, hanc ar-
tem exercentes, vel docentes priuandi
ſunt ſuis honoribus; item, *cap. Quicum-
que* 13. *ead.* Sacerdotes, & alij clerici
ſortilegi priuantur ſuis gradibus, & ho-
noribus, atque exillo mulctantur, ſeu
carceribus conſtringuntur. De dictis
pœnis vide Menoch. *lib. 1. de Arbitr. cen-
ſur. 4. caſu* 388. Farinac. *q.* 181. *nu.* 51.

Quæres 3. Quibuſnam pœnis caſti-
gandi ſunt ſortilegi?

Reſp. Qui maleficijs inferũt mortem, 5
traduntur curiæ ſeculari; qui vero infir-
mitatem, impotentiam generandi, aut
damnum notabile in animalibus, vel
fructibus ſuis maleficijs cauſant perpe-
tuis carceribus tradendi ſunt. Vtrum-
que exprimitur in Bulla Gregoriana, de
qua *ſub q.* 22. Alij verò ſortilegi hæreti-
cales damnantur ad remum per trien-
nium, quinquennium, aut ſeptennium
iuxta grauitatem delicti, aut ad carcerẽ
ad tempus; Sortilegi non hæreticales,
ideſt, qui Sacramentis, aut Sacramen-
talibus vſi non fuerunt pœnitentijs, ſa-
lutaribus caſtigantur, immò quandoq;
carceribus ad vnum, vel alterum men-
ſem, interdum mulctantur in pecunia.
Mulieres demum fuſtigantur, & aliquã-
do exilio puniuntur cum ea cautela, vt
ſe prǽſentent illis Inquiſitoribus, in cu-
ius diœceſi mittuntur in exilium, vt illa
præſentatione mortificatæ non audeãt
inficere homines, vnde melius eſt, eas
mancipare carceribus. De his vide Za-
nard *part. 1. de diuinis præcept. cap. 5. de
fide, cap. 64. Genuenſ. cap. 68. num. 8.* ex
illis Carena *part. 2. tit. 12. num.* 257.

Quæres 4. Quid ſtatuerit Sixtus V. in
in ſua conſtit. 17. *B. N.* incipien. *Cœli,
& terrę*, contra Aſtrologos?

6 *Reſp.* Quoslibet ſuperſtitioſos, ſortilegos, & Aſtrologos iudiciarios ſubijcit tribunali Epiſcoporum, & Inquiſitorum ſeuere puniendos, & eorum libros prohibet, & damnat cum incurſione pœnarum in Indice librorum cõtentarum. Vt colligitur ex dicta Bulla ex parte ſubiecta.

Nos igitur, qui pro noſtro paſtoralis officij munere fidei integritatem inviolatam conſeruare debemus, eſt animarum ſaluti proſpicere, quantum diuina gratia adiutrice poſſumus ex paternæ caritatis viſcerib. optamus, damnantes, & reprobantes omne genus diuinationum, quę diabolo auctore ad fidelium deceptionem à prædictis curioſis vel perditis hominibus fieri ſolent. Cupientes prætera illam ſanctam Chriſtianæ religionis ſimplicitatem, præſertim vbi agitur de ſumma creatoris Dei poteſtate, ſapientia, & prouidentia ab omni erroris labe, integram, atque incorruptam, vt par eſt, retineri. Volentes quoque prædictę falſæ credulitati, ac huiuſmodi illicitarum diuinationum, & ſuperſtitionum deteſtabili ſtudio, & execrandis flagitijs, atque impuritatibus occurrere, vt de Chriſtiano populo merito dici poſſit, quod de antiquo Dei popolo ſcriptum eſt, non eſt Augurium in Iacob, neque diuinatio in Iſrael. Hac perpetuo valitura conſtitutione, Apoſtolica auctoritate ſtatuimus, & mandamus vt tam contra Aſtrologos, Mathematicos, & alios quoſcũque dictę iudiciariæ Aſtrologiæ artem, prętcrquam circa agriculturã, nauigationem, & rem medicam impoſterũ exercentes, aut facientes iudicia, & natiuitates hominum, quibus de futuris contingentibus, ſucceſſibus, fortuitiſque caſibus, aut actionibus ex humana voluntate pendentibus aliquid euenturum affirmare audent, etiamſi id ſe non certò affirmare aſſerant, vt proteſtentur, quam contra alios vtriuſque ſexus, qui ſupradictas damnatas, vanas, fallaces, & pernicioſas diuinandi artes, ſiue ſcientia exercent profitentur, & docent, aut diſcunt, quiue huiuſmodi illicitas diuinationes, ſortilegia, ſuperſtitiones, beneficia, incantationes, ac præmiſſa deteſtanda ſcelera, & delicta, vt præfertur, faciunt, aut in eis ſe quomodolibet intromittunt, cuiuſcumque dignitatis, gradus & conditionis exiſtant, tam Epiſcopi, & prælati, ſuperiores ac alij ordinarij locorum, quam Inquiſitores hæreticæ prauitatis vbique gentium deputati, etiamſi in pleriſque ex his caſibus antea non procedebant, aut procedere non valebant, diligentius inquirant, & procedant, atque in eos ſeuerius canonicis pœnis & alijs eorum arbitrio animaduertant.

Probibentes omnes, & ſingulos libros, opera, & tractatus huiuſmodi iudiciarię Aſtrologiæ, & Geomantiæ, Hydromantiæ, Pyromantiæ, Onomantię, Chyromantiæ, Negromantiæ. Artis magicę, aut in quibus ſortilegia, veneficia, auguria, auſpicia, execrabiles incantationes, & ſuperſtitiones cõtinentur, ac vt ſupra in memorato indice interdictos ſub cenſuris, & pœnis in eo contentis à quibuſcumque Chriſtifidelibus legi, aut quomodolibet retineri; ſed illos Epiſcopis, & ordinarijs locorum, vel Inquiſitoribus prædictis præſentari, & conſignari debere. Et nihilominus eadem auctoritate ſtatuimus, & mandamus, vt contra ſcienter legentes, aut retinentes libros, & ſcripta huiuſmodi, ſeu in quibus talia continentur; ſimiliter ijdem Inquiſitores libere, & licitè procedant, ac procedere, & pœnis condignis punire, & coercere poſſint.

Super hanc Bullam nonnullæ difficultates apparẽt reſoluendę in ſequentibus.

Quæres 5. An omnis ſpecies ſuperſtitionis, & ſortilegijs ſit caſus Inquiſitionis ſecundum hanc Bullam Sixti V. Ratio dubitandi eſt, quia hæc Bulla intitulatur contra exercentes artem Aſtrologiæ, quæ eſt ſpecies ſuperſtitionis, conſequenter non comprehendit omnes ſuperſtitionis ſpecies.

7 *Reſp.* Per hanc Bullam omnis ſuperſtitionis ſpecies eſt caſus Inquiſitionis, vt apertè habetur ex ſupradictis, ibi: *Quiue huiuſmodi illicitas diuinationes, ſortilegia, ſuperſtitiones, veneficia, incantationes.* Nec obſtat tituli inſcriptio limitata ad diuinationes, quando in textu materia ampliatur, & exprimitur quo ad omnes ſpecies.

Quæres 6. An comprehendatur tantum

tum

tum exercentes hanc artem, an etiam qui ſemel diuinauerunt, vel alicui amico Natiuitatem, vt aiunt, fecerunt? Ratio dubitandi deſumitur ex illis verbis: *Iudiciariæ Aſtrologię artem exercentes*. nam ſignificant iterationem actus, ex ijs, quæ inſimili refert Nauar. *cap. 27. num. 250.* de exercente ſodomiam, qui pœnas in Bulla Pij V. non incurrit per vnum vel alterum ſodomiæ actũ, ergò neque caſum Inquiſitionis incurrit ille, qui amico Natiuitatem facit.

8 *Reſp.* Etiam vnicus ſuperſtitionis actus ſubditur Inquiſitioni, vt colligitur ex illis verbis. *Præmiſſa deteſtanda ſcelera, & delicta (vt præfertur) faciunt, aut in eis ſe quomodolibet intromittunt.* Ex quibus verbis prædictæ, clauſulæ rationis dubitandi explicatio colligitur, nimirũ exercentes, ideſt, facientes, ſeu ſe ingerentes in actibus ſuperſtitioſis.

Quæres 7. Quot actiones ſubdantur officio S. Inquiſitionis?

9 *Reſp.* Sequentes. Exercitium, & profeſſio; Aſtrologiæ, Inſtructio, qua Aſtrologi alios imbuunt. Diſciplina, hoc eſt, illam addiſcere. Facere actum ſuperſtitioſum. Demum ſe in prædictis intromittere auxiliando, conſulendo mandando, conſentiendo, &c. In his, omnibus caſibus Bulla Aſtrologos, & ſuperſtitioſos ſubijcit ſanctę Inquiſitioni.

Quæres 8. An in hac Bulla prohibeãtur non ſolum iudicia aſſertiua de futuris contingentibus, verum etiam coniecturæ de eiſdem cum proteſtatione nihil certò aſſerendi? Ratio dubitandi eſt, quia hic prohibetur Aſtrologia non quęcumque, ſed tantum iudiciaria, quæ conſiſtit in iudicio affirmatiuo rei euenturæ, qualis non eſt cognitio coniecturalis, quæ potius dubitatio eſt, quam iudicium de futuris.

10 *Reſp.* Non ſolum prohibetur iudiciũ, ſed etiam coniecturatio etiam ſub proteſtatione nihil certò affirmandi, & id expreſsè colligitur ex illis verbis: *Facientes iudicia, & natiuitates hominum, quibus de futuris contingentibus, ſucceſſibus, fortuitiſque caſibus, aut actionibus ex humana voluntate pendentibus aliquid euenturum affirmare audent, etiamſi id ſe non certò affirmare aſſerant, aut proteſtentur*. Et id procedit in vtroque foro, vt bene, Salas, & Sanchez docent *lib. 2. cap. 38. num. 34.* tum quia, Papa permiſit iudicium de agricultura, nauigatione, & medicatione in vtroque foro, ergo damnauit in alijs aſtrologiam in vtroque foro ad omnem cognitionem. Tum quia, iſte modus diuinandi eſt reipublicę Catholicæ pernicioſus. Tum quia, per hunc modum occultatur malitia ſuperſtitionis, conſequenter quilibet Aſtrologus ſub his modis coniecturandi futura contingentia ab humana voluntate pẽdentia excuſaretur à violatione huius Bullæ, ex quo nullus puniri poſſet, & ſic fruſtraretur mens legis, cuius finis eſt extirpare hoc vitium ſuperſtitioſum diuinationis caſtigando delinquentes. Alijs hanc probat Bonac. in ſuo Bullario *diſp. 2. q. 2. p. fin.* cum Filliuc. & Homobon. contra Molfeſium, Naldum, Valent. Deltium, & alios.

Colligitur hinc non eſſe permittendos, vt aiunt, Lunarios quoſdam, qui prędicunt reuolutionem regnorum, mortem alicuius principis, deſolationẽ alicuius prouinciæ, victoriam in bello, pacem, &c.

Quæres 9. An virtute huius Bullæ Sixti V. olim ſuperiores regulares potuiſſent punire ſuos religioſos diuinantes contra huius Bullæ prohibitionem? Dico olim, quia nunc nullatenus poſſunt, cum id prohibitum ſit ex Bullis Pauli V. incip. *Romanus Pontifex*, & Vrbani VIII. incip. *Cum ſicut accepimus*, de quibus dante Deo, ſuo loco agam.

Reſp. Affirmatiuè, vt colligitur ex illis verbis. 11 *Tam Epiſcopi, & Prælati, ſuperiores, ac alij ordinarij locorum, quàm Inquiſitores hereticæ prauitatis*. Nam veniunt ſub illis verbis, *Prelati ſuperiores*, ſiue accipiantur diuiſim, ſiue coniunctim, nam ea clauſula propriè exprimit regulares ſuperiores.

Quæres 12. Quænam ſunt illæ pœnæ Canonicæ, præter arbitrarias, quibus mulctandi ſunt ſortilegi, & Aſtrologi?

Reſp. De illis ſufficienter dictum fuit ſuperius *ſub q.2. & 3.*

Quares 11. Quam pœnam incurrãt legentes, aut retinentes libros, opera, & tractatus de Aſtrologia iudiciaria, aut de alijs ſuperſtitionibus?

12 *Reſp.* Incurrunt excommunicationẽ nulli reſeruatam in Indice latam, de qua actum fuit *cap. 14. q. 26. num. 56.* Vide ibi. An incurrat habens cædulam, in qua deſcripta eſt propria, vel alterius natiuitas? *Reſp.* Non, quia illa non eſt liber, nec opus, nec tractatus; verum quidem eſt, quod illam habens lacerare debet, fidem nullam illi habendo.

Quares 12. An Aſtrologus probatus ſit ſuſpectus vehementer, an ſolum leuiter de hæreſi?

13 *Reſp.* Aſtrologus immiſcens res ſacras cenſetur ſuſpectus vehementer de hæreſi regulariter loquendo iuxta dicta *cap. 18. q. 7.* Si per meram aſtrorum cognitionem eſt ſolum leuiter ſuſpectus, vt iudicatum fuit in Hiſpania in duobus caſibus relatis à Diana *part. 4. tract. 6. reſol. 17. S. Quibus verò.* Zanardus ab eo relatus dicit non teneri abiurare Aſtrologum aſſerentem, ſe tantum credere, aſtra inclinare, non verò cogere hominis voluntatem. Sed hoc non placet, quia cum pro tribunali contra hos ad ſit præſumptio ſocietatis cum dœmone relinquendi non ſunt inabiurati.

Quares 13. Quid contineat Bulla incip. *Inſcrutabilis iudiciorũ.* Vrbani VIII. contra Aſtrologos?

14 *Reſp.* Fertur contra Aſtrologos iudiciarios, qui de ſtatu reipublicę Chriſtianę, vel Sedis Apoſtolicæ, ſeu vita Romani Pontificis, aut eius conſanguineorum iudicia facere, nec non eos, qui illos deſuper conſulere præſumpſerint, cum innouatione conſtitutionis ſupradictæ Sixti V. Vt apparet in ea ſub extenſa his verbis poſt innouationem dictæ Bullæ Sixti V.

I. Et inſuper omnibus, & quibuſcumq. laicis, cuiuſcumque ſexus, conditionis ſtatum, gradus, qualitatis, & dignitatis, etiã Marchionalis, vel Ducalis exiſtentibus, qui de ſtatu reipublicæ Chriſtianæ, vel Sedis Apoſtolicæ, ſiue de vita, aut morte Romani Põtificis pro tempore exiſtentis, eiuſque vſq; ad tertiũ gradũ incluſiuè conſanguineorum Mathematicos, ariolos, aruſpices, vaticinatoreſque nuncupatos, vel alios Aſtrologiam iudiciariam exercentes, ſeu alias quomodolibet profitentes, de cetero conſuluerint, ſiue deſuper eorum iudicia, prognoſtica, prædictiones, ſeu pręcognitiones etiam ſibi oblatas receperint, illiſque quomodolibet vſi fuerint, vel illas penes ſe ſcienter retinuerint, aut alicui oſtenderint, nec non ijſdem Mathematicis, ariolis aruſpicibus, vaticinatoribus, ſiue aliam Aſtrologiam iudiciariam, ſeu quamlibet artem diuinatoriam quomodolibet profitentibus, qui iudicia prognoſtica, ſeu præcognitiones, & prædictiones ſuper prȩmiſſis, etiamſi id nõ certò ſe affirmare proteſtentur fecerint, ſiue à ſe, ſiue ab alijs iam facta, ſeu facta in poſterum penes ſe ſimiliter retinuerint, vel alicui dederint, ſeu oſtenderint, aut de eis quouis modo etiam improbando ſcripto, vel verbis tractauerint, ne dum excommunicationis maioris latę ſententiæ, ſed etiam vti læſæ maieſtatis reis vltimi ſupplicij, ac confiſcationis omnium bonorum etiam Romanæ Curiæ officiorum, & deuolutionis, quarumcumque ciuitatum caſtrorum, & locorum iuriſdictionalium, & feudalium.

II. Clericis quoque & Presbiteris, alijſque perſonis Eccleſiaſticis tam ſecularibus quam cuiuſuis ordinis Congregationis, Societatis, ſeu inſtituti, vel militiarum quarumcumque etiam Hoſpitalis S. Ioannis Hyeroſolimitani alijſque quomodolibet exemptis, ac Nobis, & Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubiectis Regularibus vtriuſque ſexus, vltra prædictas, etiam priuationis beneficiorum, & dignitatum, ac officiorum Eccleſiaſticorum, etiam Monaſteriorum, Prioratum, Præceptoriarum, ac aliorum quorumcumque & inhabilitatis perpetuæ ad illa impoſterum obtinenda. Ita quod perſonæ Eccleſiaſticæ prauia illarum degradatione curię ſeculari tradantur puniendæ; in Epiſcopali verò, Archiepiſcopali, Metropolitana, Primatiali, Patriarchali, aut quacumque alia etiam ſuperiori Eccleſiaſtica, aut mundana quantumuis ſu-

blimi

blimi, excellente, & ſpeciali nota digna, etiam ſuprema conſtitutis dignitate, eaſdem excommunicationis, ac priuationis etiam regiminis, & adminiſtrationis Eccleſiarum, & aliorum quorumcumque beneficiorum, & dignitatum quantumuis ampliſſimarum, & Patriarchali maiorum, ac officiorum ſuorum, & inhabilitatis pœnas ipſo facto incurrendas Apoſtolica auctoritate tenore præſentium infligimus, & imponimus.

III. Cognitionem autem cauſarum huiuſmodi quo ad perſonas Eccleſiaſticas tam ſeculares, quam regulares in Vrbe noſtra, & illius diſtrictu ad dilectos filios noſtrum eius Vicarium in ſpiritualibus generalem, nec non eiuſdem Vrbis Gubernatorem, ac cauſarum Curiæ Cameræ Apoſtolicæ Auditorem Generalem, & eorum quēlibet in ſolidum. Extra verò Vrbem, & diſtrictum prędictum in Prouincijs Nobis, & Apoſtolicę Sedi ſubiectis ad S. R. E. Cardinales in eiſdem Prouincijs de Latere Legatos, & Prolegatos, ac Pręſides in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutos, pro tempore exiſtentes. In alijs vero omnibus, & ſingulis Prouincijs, Regnis, Ciuitatibus, opidis, caſtris, & locis, tam ſub noſtra, & dictæ ſedis, quam cuiuſuis alterius Principis ditione comprehenſis, priuatiuè quo ad omnes etiam ſuperiores religioſorum, ipſiſque ſuperioribus penitus excluſis ad ordinarios locorum, vbilibet verò locorum etiam ad hęreticę prauitatis Inquiſitores ſpectare volumus.

IV. Mandantes dilectis filijs noſtris, & dictę Sedis de Latere Legatis, & eorum Vicelegatis, & Pręſidibus nunc, & pro tempore exiſtentibus; nec non venerabilibus Fratribus Patriarchis, Archiepiſcopis, & Epiſcopis ſingulis videlicet in ſuis Ciuitatibus, & diœceſibus, & qui ad loca intra fines alicuius diœceſis, non tamen de diœceſi exiſtentia ipſarũ diœceſum, intra quarum fines eadem loca extiterint: Quo vero ad ea, quæ extra fines alicuius diœceſis conſiſtunt, viciniorıbus eorumdem locorum ordinarijs, ac etiam Inquiſitoribus prędictis, quatenus ad inſtantiam cuiuslibet fiſci, vel denuntiatoris, ac etiam ex eorum officio cauſarum huiuſmodi cognitiones ſuſcipientes, pręuia etiam auocatione à quibuſuis alijs ſupra non expręſsis, nec à nobis ſpecialiter delegatis in cauſis ipſis modo pręmiſſo procedant, omnibus iuris, et facti remedijs oportunis, inuocato etiam auxilio brachij ſecularis.

V. Inhibentes inſuper Decanis, & Capitulis Eccleſiarum Cathedralium, Metropolitanarũ, & Patriarchalium, nec nõ quorumuis Ordinum, & locorum Regularium, Societatum, & Inſtitutorum, ac etiam Hoſpitali prædictorum ſuperioribus, conuentibus, & fratribus quantumuis exemptis, ne ſub priuationis beneficiorum, & officiorum quorumcumque per eos reſpectiuè obtentorum, ac ſimiliter inhabilitatis ad alia in futurum obtinenda, vociſque actiua, & paſſiua, nec non excommunicationis latæ ſententiæ eo ipſo incurrendis pœnis, Ordinarios locorum, nec non Legatos, ſeu Vicelegatos, alioſque prędictos in cauſis huiuſmodi procedentes, quomodolibet impedire, moleſtare, ſeu perturbare audeant, vel præſumant, ac etiam mandantes, vt quoties ad id fuerint requiſiti, Religioſos ipſos, etiamſi alicuius loci regularis, Superiores actu fuerint, ordinarijs, Legatis, ſeu Vicelegatis, ac alijs prędictis, ſeu quibus ijſdem mandauerint conſignent cum ſcripturis, & actis, ſi quæ facta fuiſſe reperiantur.

Nonnullæ difficultates proponendæ, & reoſoluendæ ſunt in ſequẽtibus quæſtionibus per ordinem. Quare.

Quæres 14. Quot excommunicationes, & propter quas actiones, & contra quas perſonas ferantur in hac Bulla?

Reſp. In hac Bulla fit mentio de dua- 15
bus excommunicationibus latæ ſententiæ nulli tamen reſeruatis. Prima, exprimitur *ſub num.* 1. ſecunda, verò *ſub num.* 5. De prima hic agendum, de ſecũda in ſequenti quæſtione. De prima duo quæruntur. Vnum eſt quot, & quænam ſunt actiones prohibitæ, per quas incurritur excommunicatio? Alterum, quænam perſonæ illam incurrant.

Primo, Actiones hic prohibitæ ſunt nouem, quatuor ex parte quærentium diuinationem, quinque verò ex parte

Aſtro-

Aſtrologorum,& diuinantium. Et parte quærentium ſunt primo conſilium petere,ſecundo recipere, tertiò retinere, quartò oſtendere diuinationem factam de ſtatu reipublicæ Chriſtianæ, vel Sedis Apoſtolicæ,vel de vita,aut morte Papę, aut eius conſanguineorum vſq. ad tertiam generationem incluſiuè. Ex parte verò Aſtrologorum, ſeu diuinatorum, actiones ſunt quinque prima factio, & conſtructio prognoſtici de prædictis; ſecũda retentio prognoſtici, etiam alieni; tertia datio eius alteri; quarta eiuſdem oſtenſio; quinta demum eiuſdem tractatio, ſiuè verbo, ſiuè ſcripto etiam per modum imptobationis. Procedunt, quãuis diuinatio non contineat iudicium, immo Aſtrologus,ſiuè diuinator, ſe non certo affirmare, quod prædicit; proteſtetur.

Secundò, eam excommunicationem incurrunt omnes laici cuiuſcumque ſexus,& cõditionis etiam ſi ſint Duces, ſiuè parui, ſiuè magni, neque enim ius Pontificium ſolet diſtinguere inter Duces,cum omnes indiſtinctè ſibi ſubijciat, prædicti ergo incurrunt eam pœnam, ſi fecerint vnam ex dictis actionibus ſuperius expræſſis. Aſtrologi verò,ſiuè diuinatores quicumque rei aliqua ex dictis quinque actionibus eamdem incurrunt pœnam. De illis autem non Aſtrologi, nec diuinationem profitentes tractãtes non incurunt, quia excommunicatio per hanc actionem tractationis afficit ſolos Aſtrologos,& dininatores.

Eccleſiaſtici quoque cuiuslibet Ordinis tam ſeculares, quã regulares præter excommunicationem, & priuationẽ officiotum, beneficiorum, & dignitatũ cum perpetua inhabilitate, tradũtut curiæ ſeculari puniendi præuia degradatione, ſi rei fuerint etiam vnius illarum actionum.

Epiſcopi pariter,& alij maioris excellentiæ,& conſtituti in ſublimi, & ſpeciali nota dignitate etiam mundana, aut ſuprema eamdem incurrunt excommunicationem, & priuationem regiminis, & adminiſtrationis, Eccleſiarum,& aliorũ quorumcumque beneficiorum, & dignitatum quamtumuis ampliximarum, & patriarchali maiorum, ac officiorum ſuorum ipſo facto cum perpetua inhabilitate. Sub his clauſulis efficaciſsimis comprehenduntur etiam Cardinales, Electores impetij, & quicumque alij habentes mixtam dignitatem ex laicali, & Eccleſiaſtica. Non verò Imperator, neo Reges, quia ſermo eſt de Eccleſiaſticis tantum, vt patet legenti pattem Bullæ *ſub num.* 11.

Prædicta autem de Eccleſiaſticis, & Epiſcopis intelligenda ſunt de quibuſcumque actionibus tam reſpectu quærentium diuinationem, quam Aſtrologorum, & diuinatorum, cum impoſitio pęnarum reſpiciat perſonas ſuperius expreſſas ſub primo numero, quo ad actiones omnes, & quaslibet.

Quæres 15. Proptet quas actiones,& quænam perſonæ incurrant ſecundam excommunicationem latam *ſub num.* 5. expræſſam?

Reſp. Incurritur primo propter quatuor actiones, quæ ſunt impedire, moleſtare, perturbare, aut non conſignare reum huius criminis cum ſcripturis iudicibus ſupradictis in huiuſmodi cauſa. Quælibet igitur actio,qua reus huius criminis effugit iudicium, aut nou cadit in manus iudicis, aut ex illius manibus, & poteſtate ſubtrahitur, inducit excõmunicationem. Conſignatio autem religioſi fit ſi petatur, aliter non incurritur. 16
Secundò, perſonæ, quibus prohibentur prædictę actiones ſunt Decani maiorum Eccleſiarum, & omnes regulares ſiuè ſuperiores, ſiuè ſubditi in ordine ad excõmunicationem. Reſpectu verò priuationis beneficiorum, & officiorum cum inhabilitare, ac vtriuſque voeis, præter dictas perſonas, ſubduntut etiam capitula Eccleſiarum maiorum, & quilibet conuentus Regularium. Hæc autem excommunicatio non comprehendit ſeculares perpetrantes actiones ſuperius prohibitas, quia de illis nulla fit mentio, ſed ſolum de perſonis Eccleſiaſticis.

Quæres 16. An prætet excommunicatio-

cationem,& priuationem officiorum,de quibus in præcedētibus,imponātur aliæ pœnæ contra requirentes diuinationē, aut pronoſticantes de ſtatu reipublicæ Chriſtianæ,&c.

17 *Reſp.* Vti rei læſæ maieſtatis vltimo ſupplicio,& bonorum confiſcatione puniendi ſunt cum deuolutione etiam quatumcumque ciuitatum, & locorum etiam iuriſditionalium,& feudalium, vt habetur *ex num.* 1. Hæ pœnæ afficiant tantummodo laicos, cum de illis tantū ſermo ſit: vnde in ſequenti *num.* 11. Eccleſiaſtici omnes infra dignitatem Epiſcopalem degradati traduntur curiæ ſeculari pro vltimo ſupplicio. Epiſcopi verò,& alij maiores prælati etiam dignitate mundana præditi etiam ſuprema ipſo iure præter excommunicationem ſunt ipſo iure priuati ſuis beneficijs, officijs, regiminibus,& adminiſtrationibus. Ex quo in his confiſcatio bonorum locum non habet, ſed tantum reſpectu laicorum.

Sed ad quem ſpectent bona confiſcata,& deuolutio ciuitatum,& iuriſdictionalium? Ad eum ſupremum Principē, cuius erant:vnde feudum conceſſum ab Eccleſia redit ad Eccleſiam, ſiuè delinquēs ſit Comes, ſiuè Marchio ſiuè Dux cuiuſcumque conditionis, & notæ;ſi verò conceſſum fuit à laico reuertitur ad ipſum, quia æquum eſt, vt vnaquæque res redeat ad ſuum directum dominū, qui illam conceſsit, & non ad extraneum?

Quæres 17. Ad quos iudices ſpectat cognitio huiuſmodi cauſarum?

18 *Reſp.* In Vrbe,& diſtrictu ad tres officiales in ſolitum, ad Vicarium Generalē, Gubernatorem,& ad Auditorem Generalem Cameræ. Extra ad Legatos de latere, & Prolegatos, ac Præſides in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutos ſingulos in ſuis Prouincijs, vbi ſunt deſtinati, intellige pariter in ſolidum. In alijs locis ad ordinarios locorum, & Inquiſitores, qui Inquiſitores vbilibet locorū hoc ius habent amplius ſuper omnes delinquentes in hoc crimine, etiam ſine Epiſcopis,quia pro ipſis facit dicta particula, *in ſolidum*; tum quia,cum ſit fauorabilis amplianda eſt, tum quia, ampliorem habent quo ad hoc poteſtatem ipſis Epiſcopis, qui in prouincijs Legatorum de latere non poſſunt procedere in hac cauſa, vtique verò Inquiſitores, ergo in hac cauſa procedere valent irrequiſitis Epiſcopis, in quouis loco ſuæ iuriſdictionis. Hæc omnia colliguntur *ex num.* 3.

Quæres 18. An huiuſmodi cauſa tractari poſsit à Prælatis nullius diœceſis, quorum ſcilicet territorium exiſtit extra fines diœceſis?

Reſp. Non, ſed ſpectat ad viciniores 19
Epiſcopum, & Inquiſitorem, vt colligitur *ex num.* 4.

Quæres 19. An ſuperiores regulares in hac cauſa procedere poſsint contra ſuos religioſos delinquentes?

Reſp. Non, ſed id munus ſpectat ad 20
iudices expreſsos *ſub quæſt.* 17. & patet *ex num.* 3.

Quæres 20. Ad quid ſe extēdat hæc diuinatio prohibita in hac Bulla Vrbani VIII.

Reſp. Ad quatuor. Primo, ad diuina- 21
tionem ſuper ſtatu Reipublicæ Chriſtianæ. Secundò ſuper ſtatū Sedis Apoſtolicæ. Tertiò, ſuper vita,aut morte Papæ exiſtentis. Quartò,ſuper vita,& morte, eius cōſanguineorum vſque ad tertium gradum incluſiuè. Prænuntiatio reipublicæ Chriſtianæ eſt e.g.ſi quis prædicat eius reuolutionem, deſtructionem, deceptionem, &c. Sedis verò Apoſtolicæ, ſi quis prænuntiet mutationem loci, incurſionem inimicorum cōtra illam, bellum,depræſsionem,futurum concilium, &c. Prænuntiatio de vita, & morte Romani pontificis erit etiamſi de ipſo,prædicentur ſpectantia ad ipſius perſonam præſcindendo à ratione Pontificatus, aliter quilibet excuſari poſset dicendo ſe diuinaſse de perſona in ratione perſonæ priuatæ,non vt eſt Papa. Sed numquid huiuſmodi prohibitio reſtringitur ad Papam actu exiſtentē, an etiam extendatur ad futurum præſertim Sede Vacante?

Reſp.

Reſp. Limitatur ad præſentem actu
viuentem, ita quod prænuatiatio de
mortuo, aut de futuro pro tempore non
prohibetur per præſentem Bullam. Pari
ratione, idem dicendum eſt de eius cõ-
ſanguineis, nimirum, Papæ pro tempore
viuentis, cũ id apertè colligatur ex vet-
bis Bullæ *ſub num.* 1.

Quæres 21. An pro qualibet actione in
dicta Bulla prohibita incurrantur pœnæ
tam graues, quales ſunt confiſcatio bo-
norum priuatio officiorum, & mors, præ-
ter excommunicationem? Ac proinde,
qui ſimpliciter amico oſtendit natiuita-
tem Papæ, aut aliquam prænuntiationẽ
de ſede Apoſtolica reus ſit dictarum pœ-
narum?

22 *Reſp.* Affirmatiuè, ita enim exprimi-
tur in Bulla, neque enim hoc eſt leue
delictum, ſed grauiſsimum, cum huiuſ-
modi prænuntiationes afferre poſsint
damnũ notabiliſsimũ reipublicæ Chri-
ſtianæ, etiam ex ſola oſtenſione, ideo mi-
rum non eſt, ſi tam grauiſsimæ pœnæ
imponantur contra tranſgreſsores.

Quæres 22. Quid contineatur in ter-
tia Bulla à Gregorio XV. lata contra Ma-
leficos?

23 *Reſp.* Malefici ex maleficio, vel ſorti-
legio mortem inducentes traduntur cu-
riæ ſeculari, infirmitatem verò, diuortia,
impotentiam generandi, ſeu damnum
notabile inferentes animalibus, frugibus,
& alijs fructibus, muro, ſeu perpetuis car-
ceribus clauduntur. Verba Bullæ incip.
Omnipotentis Dei, ſunt ſequentia.

*Decernimus, præcipimus, & mandamus,
vt conſtito, quod aliquis pactum cum dia-
bolo fecerit, & à fide apoſtatando, malefi-
cijs, ſeu ſortilegijs, vnam, vel plures per ſo-
nas ita læſerit, vt ex maleficio, vel ſortile-
gio mors ſecuta ſit, etiam pro primo lapſu,
curiæ ſeculari tradatur, debitis pœnis pu-
niendus; qui verò ſimiliter apoſtatando,
pactum cum diabolo, vt præfertur, fecerit,
& maleficium, ſeu ſortilegium commiſerit,
ex quo licet mors ſecuta non ſit, infirmitas
tamen, diuortia, impotentia generandi, ſiuè
animalibus frugibus, vel alijs fructibus dã-
num notabile prouenerit; muro claudi, ſiuè
perpetuis carceribus in Sancto Inquiſitionis
Officio, vbi illud exiſtit, fabricandis, manci-
pari debeat. Qui verò ſimilium delinquen-
tium notitiam habuerint, eos Epiſcopo, ſiuè
Inquiſitori denuntiare teneantur.*

Difficultates ſuper dicta Bulla infra
propoſitæ de more reſoluuntur in ſubie-
ctis reſponſionibus quæſtionum per or-
dinem.

Quæres 23. Quot requirantur, vt ma-
leficus tradatur curiæ ſeculari vltimo
ſupplicio puniendus?

Reſp. Tria copulatiuè requiruntur. 24
Primò, quod pactum expræſsum cum
dœmone fecerit, ſiuè ſcripto, ſiuè verbis.
Secundò, quod à fide apoſtatauerit, ni-
mirum negando fidem, ſiuè coram ipſo
dœmone, vel ad eius requiſitionem, aut
ad effectum maleficij. Tertiò, neceſse
eſt, quod mors ſequatur ex maleficio, &
non ex alia cauſa naturali, aut violenta.
Hæc clara ſunt in textu.

Quæres 24. Si conſtat de maleficio,
ſed dubitatur an mors ſequuta fuerit ex
febri ſubſequente concludendum ſit,
mortem proueniſse ex febri tantum, &
non ex maleficio? 25

Reſp. Carena *par.* 2, *tit.* 12. *num.* 257.
Quando euidenter non conſtat febrim
ex maleficio ortum non habere, mors fe-
bri vti cauſæ proximiori tribuenda eſt,
non maleficio, quod eſt cauſa remotior, 26
& probat primo *ex l. Huic ſcripturæ, ff. ſi
ſeruus, ff. ad leg. Aquil.* vbi conſtabat ſer-
uum lætaliter vulneratum, & poſt vul-
nus ſuperueniſse naufragium, Iuriſconſ.
ibi reſpondet, non poſse agi de occiſo
contra vulnerantem, quia ſeruus dicitur
mortuus ex naufragio vti cauſa proxi- 27
miori. Secundò ex duab. deciſionibus
220. & 239. Caualler. Cõtracta fuerat ſo-
cietas ſuper periculo vitæ cuiuſdam fœ-
minæ, excepto caſu partus, mulier hæc
poſtea prægnans in quinto menſe cor-
repta fuit febre maligna, & die decima
quarta, quæ critica eſt, fecit abhortum
cum effuſione magna ſanguinis, & poſt
ſeptem horas mortua eſt; deciditur ibi
mulierem, mortuam fuiſse ex abhortu
vti ex cauſa proximiori; & quamuis Ro-

ta dicat

ta dicat *num 4.* quod febris potuerit eſse cauſa abhortus, cum vt dicit Zachias in ſuis quæſtionibus Medicolegal. *tit. 4. q. 4. num. 85.* febris acuta ſoleat partum interimere, attamen, ait Rota, de hoc non eſse curandum, quia febris eſt cauſa æquiuoca abhortus. Igitur idem concludendum erit in caſu noſtro, nimirum mortem cauſatam fuiſse ex febre maligna, cum ex ea, vt plurimũ ſoleat mors ſequi, non ex maleficio, quod non probatur cauſam fuiſse, & illius cauſa non poteſt eſse niſi æquiuoca.

Quæres 25. Quodnam cenſendum ſit damnum rotabile ad effectum incurrendi pœnam perpetuæ carceris?

27 *Reſp.* Id relinquitur arbitrio iudicis, & puto damnum notabile in caſu præſenti debere eſse quid maius, quam illud furti, de quo opiniones ſuccincte refert Diana *par. 1. tract. 17. reſolut. 57.* ea eſt ratio, quia agitur de pęna ſeueriori, quæ eſt perpetui carceris, ideo eidem præſupponi debet culpa illi proportionata, attenta notabilitate damni.

CAP. VIGESIMVM II.

DE ABVSV SACRAMENTORVM.

SVMMARIVM.

1 Sacramenta tria imprimunt caracterem.
2 Bis conferens Sacramentum non iterabile ſuſpectus eſt de hæreſi.
3 Differeus baptiſmum non eſt ſuſpectus.
4 Communis Eccleſiæ vſus baptizãdi infantes quamprimum.
5 Nolens ſuum filium baptizari ſuſpectus eſt.
6 Quæ nomina imponuntur baptizatis.
7 Celebrans bis eodem die non ſubditur Inquiſitoribus.
8 Sed clericus ſuo Epiſcopo, & religioſus ſuo ſuperiori.
9 Celebrare fingens grauiſsimè peccat.
10 Tenetur ſtipem reſtituere.
11 Suſpectus eſt vehementer de hæreſi.
12 Bulla contra non Sacerdotes celebrantes, & abſoluentes.
13 Subduntur Inquiſitori vehementer ſuſpecti de hæreſi.
14 Bulla plectens vſurpantes Sacerdotiũ in Miſſa, & Abſolutione.
15 Incipiens celebrare, & audire ſine abſolutione puniſur extra Bullam.
16 Alijs pœnis mitioribus.
17 Conatus punitur pœna extraordinaria.
18 Conatus eſt adiectio volũtatis ad actũ inchoatorium delicti.
19 Sacerdos ſuſpenſus celebrans, aut abſoluens non ſubditur Bullis.
20 Abuſus Sacramenti, & illicitus vſus illius diuerſa ſunt.
21 Quomodo probetur celebratio, & data abſolutio, per nondum Sacerdotem.
22 De teſtibus ſingularibus, & conteſtibus aliquid.
23 Inquiſitioni non expedit articulare vnitatem delictorum.
24 Quomodo probetur adminiſtratio Pœnitentiæ.
25 Sacerdos verus querelatus pro laico dimittitur liber.
22 Sacerdotij qualitas probatur per aſſerentem ſe Sacerdotem.
27 Sacerdos fictus cum falſis literis punitur.
28 Confeſſus qualificatè non punitur pœna ordinaria.
29 Neque tantum indiciatus.
30 Tortura non probatur Sacerdotium.
31 Sacerdotes ficti ſunt denuntiandi.
32 Conuictus de celebratione torturatur ſuper intentione.
33 Excuſatur in quatuor caſibus à pœna ordinaria.
34 Laica poteſtas tenetur vxequi mandatum Inquiſitoris.
35 Laicus celebrans, vel abſoluens eſt irregularis.

36 Ru-

36 *Rubrica eſt in gratiam nigri, ab ea valet argumentum.*
37 Si quis *quemlibet comprehendit.*
38 *Abſens non poteſt abſolui à peccatis.*
39 *Oppoſitum docens, vel faciens eſt excommunicatus.*
40 *Ab ea abſoluit prælatus regularis ſuos.*
41 *Nondum Sacerdos ſeipſum communicans non eſt ſuſpectus.*
42 *Hoc tamen non licet laico, & clerico nō Diacono.*
43 *Laici arcendi ſunt ab exercitijs ſpiritualibus.*
44 *Laicus abſoluens ab excommunicatione non eſt ſuſpectus.*
45 *Nullatenus autem poteſt abſoluere.*
46 *Celebrans quotidie malus Sacerdos ſine confeſſione ſuſpectus eſt.*
47 *Sigillum confeſſionis frangens non ſubditur Inquiſitoribus:*
48 *Religioſus fractor punitur à ſuo ſuperiore.*
49 *Nolens abſoluere pœnitentem niſi reuelet complicem non eſt ſuſpectus.*
50 *Non confitens, nec communicans in Paſchate ſuſpectus.*
51 *De fide tunc communionem obligare.*
52 *Et confeſſionem.*
53 *Religioſus contrahens matrimonium ſuſpectus eſt.*
54 *Nullum eſt Religioſorum, & Clericorum matrimonium.*
55 *Ieſuitę biennij ſuſpecti ſunt contrahentes.*
56 *Sponſalia pariter contrahentes ſuſpecti ſunt.*
57 *Vxoratus recipiens ordines non eſt ſuſpectus.*
58 *Pologamia ſucceſſiua licita.*
59 *Poligamia ſimultanea illicita.*
60 *Naturę aliquid duobus modis repugnat*
61 *Deus in veteri lege diſpenſauit in* Poli*gamia.*
62 *Numquam quod vna haberet plures viros.*
63 *Poligamię delictum ſpectat ad Inquiſitores tantum.*
64 *Poligamus vehementer ſuſpectus.*
65 *Licet copulam non habuerit cum ſecunda vxore.*
66 *Palam, ſiuè clam ducens ſecundam eſt ſuſpectus.*
67 *Nullitas prioris matrimonij ignota iudici ſubdit Poligamum Inquiſitori.*
68 *Idem dic de nullitate ſecundi.*
69 *Ducens ſecundam propria auctoritate ſubditur.*
70 *Ducens vxorem ſecundam in facie Eccleſiæ ſubditur.*
71 *Parochus contra Tridentinum coniungens Poligamum ſubditur.*
72 *Dicta contra Poligamum habent locū contra Poligamam.*
73 *Alter coniugum ignorans Poligamiam excuſatur.*
74 *Contrahens ſponſalia viuente vxore ſubditur Inquiſitoribus.*
75 *Poligamia quomodo probetur.*
76 *Per librum matrimoniorum;*
77 *Per fidem, ſeu librum Baptiſmi.*
78 *Vnicus teſtis de Poligamia reijcitur à reo per torturam.*
79 *Pœnę contra* Poligamos.
80 *Teſtes falſi in Poligamia ſubduntur Inquiſitioni.*
81 *Quid agendum quando teſtis negat ſuā depoſitionem.*

CAP. VIGESIMVM II.

DE ABVSV SACRAMENTORVM.

ABVSVS Sacramentorum nō ſolum cōtingit, quando quis vtitur illis ad aliū finem, ad quē non ſunt inſtituta, in quo ſēſu peruerſi homines ſortilegi, & ſuperſtitioſi illa adhibent in ſuis ſuperſtitionibus, de quare actum eſt in pręcedentibus capitibus, verum etiam, cum quis in conficiendis, & illis adminiſtrandis peccat, quod fit multis modis, vel ex parte miniſtri, vel ex parte ſubiecti, vel ex parte ipſius Sacramenti. Hic in vniuerſum non eſt agendum de omnibus defectibus contingentibus in illorum confectione, & adminiſtratione, ſed de illis tātum, qui aliqua ratione ſpectant ad ſanctum Inquiſitionis officium iuxta inſtitutum noſtrum.

Quæres 1. An iteratio Sacramenti 1
non imprimentis caracterem reddat ſuſpectum de hæreſi tam conferentem, quam recipientem illud? Pro reſolutione duo notantur, primum eſt in Tridentino *Seſſ.6. can.9.* de Sacramentis, definiri de fide credendum tria tantum eſſe Sacramenta imprimentia caracterem, Baptiſmum, Cōfirmationem, & Ordinē, & illud eſſe ſignum quoddam ſpirituale, & indelebile de anima, in qua imprimitur, vnde ea iterari non poſſunt ex hoc igitur, quod caracterem imprimunt, reiterari non poſſunt, aliter multiplicaretur ſine neceſſitate caracter, quod abſurdum eſt, cū primus efficere valeat quidquid per ipſum pręſtandum eſt, reddit enim hæminem illum recipientem aptum, & dignum ad ſpiritualia. Secundum eſt, quando dubitatur an prædicta Sacramenta, ſint ne collata, in eo caſu adminiſtranda ſūt ſub cōditione, vt ſuſcep-

ror illorum remaneat ſecurus de illorũ valore, & fructu, non ideo tamen dicũturreiterari, ſed primo conferri, ſi aliàs legitimè collata non fuerunt, adminiſtrata cum illa cautela conditionis, quę importat hunc ſenſum, e. g. Si non es baptizatus; ego te baptizo, &c. Si verò es baptizatus, ego te non baptizo, ac proindè hic cadere non poteſt vera reiteratio Sacramenti, ratio deducitur ex illo communi axiomate: Conditio nihil ponit in eſſe. *Ariſt.* 1. *Perhier. cap.* 1. *l. Si quis ſub conditione ff. ſi quis omiſſa cauſa. teſtam.* Quare reiteratio illorum Sacramentorum tunc prohibetur, quando conſtat, illa primò collata valida fuiſſe, aliter reiterari poſſunt, vt exeant in actum validum, prout opus eſt, neque propriè hęc eſt Sacramentorum reiteratio, ſed tantum reiteratio illius actionis, quæ verum effectum ſibi correſpondentem non habuit, ex qua demum ſequitur verus, & realis effectus, hoc eſt, Sacramentum relinquens in anima caracterem impreſſum.

2 *Reſp.* Qui bis eamdem perſonam baptizat ſcienter, quam ſcilicet ſcit eſſe baptizatam eſt ſuſpectus vehementer de hæreſi, ſicut ille, qui conſentit ſibi iterum Sacramentum nõ iterabile conferri. Idem dic de alijs duobus Sacramentis Confirmatione, & ordine. Probatur quia, per huiuſmodi iterationem tam conferens, quam ſuſcipiens præſumitur renere, & credere huiuſmodi Sacramenra pluries conferri, & recipi poſſe, ſicut alia, quæ caracterem non imprimunt. Confirmatur, quia huiuſmodi factum expreſſè proteſtatur & indicat hæreſim. Ita de rebaptizante docuit Gloſa *ver. Saperent cap. Accuſatus* S. *Sanè, de hæret. in* 6. Lucerna *ver. Sacram. abuſi.* Vide quæ dixi *cap.* 8. *q.* 7. *num.* 9. Intellige quouis fine contingat dictorum Sacramentorum reiteratio, ſiuè ad recuperandum ſanitatem ex *cap.* 2 *de Apoſt.* ſiuè ad delenda peccata, ſiuè ad quemuis actum ſuperſtitioſum, aut ſimpliciter, nullo enim modo reiterandaſunt.

Quæres 2. An diu differens baptizate ſuos filios ſit ſuſpectus de hæreſi?

Reſp. Non eſt ſuſpectus, probatur, quia nullum extat diuinum præceptum baptizandi paruulos ante vſum rationis vnde *Gregor. Nazian. in ſerm. de Bapt.* exhortatur, baptiſmum infantium differri in triennium, vt per ſe ipſos aliqua ratione correſpondere poſſint tam magno Sacramento, & Turtull. *in lib. de Baptiſmo*, cenſet, melius eſſe illud differre ad annos directionis, quia tunc puer ſe diſponere poteſt ad illud dignè recipiendum. Communis tamen Eccleſiæ conſuetudo eſt, vt filij infantes quamprimum baptizantur, vnde Scotus in 4. *diſt.* 5. *q. Vn. art.* 3. *in princ.* S. *Vnde*, diu differre hoc e. g. vltra duodecimum diẽ aſſerit eſſe peccatum mortale. In multis ſynodis præcipitur, vt Baptiſmum conferatur infantibus infra octo dies, neque diutius differatur, & itá ſtatuitur in Synodo Parmenſi Pompeiana *cap.* 26. Huius cauſa eſt, ne dilatione huius Sacramenti puer incurrat periculum æternæ damnationis ob mortem, in quam facilè infantes incurrere poſſunt; hinc eſt, quod peccant mortaliter parentes negligentes baptiſmum horum filiorũ, quibus illud quamprimum procurare debent, tum ex præcepto caritatis, quo tenentur ſubuenire ſuis filijs; tum ex præcepto pietatis, quo parẽtes filiorũ ſalutẽ procurare debẽt; ad quod facit illud Ecli *cap.* 5. *n.* 8. *Non tardes conuerti ad Dominum.* Conuerſio autem maximè attenditur in Baptiſmo, per quod regeneramur in Chriſto, eadem enim lege, qua parentes ſeipſos ad Deum conuertere debent, tenentur filiorum procurare conuerſionem per Eccleſiaſtica Sacramenta. Nec dicas, diu differentes baptiſm ũ filijs ſuis, approbare errorem nonnullorum hæreticorum, cum Anabatiſtis aſſerentiũ infantes nõ eſſe capaces Baptiſmi, cõtra quos D. Bernar. *ſerm.* 66. *in Cautica*, & *epiſt.* 240. pariter confirmare aliorum hæreſim cum Pelagianis aſſerentium Baptiſmum infantibus non eſſe neceſſarium ad ſalutẽ, contra quos eſt D. Auguſt. *lib. de hæreſi, cap.* 88. Quia gratis id aſſeritur, ſiquidẽ aliud

aliud eſt differre baptiſmum, quod indicat negligentiam magnam circa curã ſpiritualem filiorum, aliud aſſerere baptiſmi non eſſe capaces infantes, aut ad illorum ſalutem non eſſe neceſſarium, vtrumque enim aſſerere hæreticum eſt, vt colligitur ex *ſeſſ.5. can.4. ſeſſ.7. can.5. 12.13. & 14.* de Baptiſmo; neque ideo ex eius dilatione infertur incapacitas, aut non neceſſitas, cum differens baptiſmum illud ſimpliciter non neget, nec intendat negare filijs ſuis vti illius incapacibus, aut illis neceſſarium eſſe, ſed expectare quamdam commoditatem, aut opportunam occaſionem ſolemnizandi. Confirmantur prædicta, quia in Paſchate non confitens, nec communicans, quod eſt maior dilatio vltra terminum præfixum, ſeu ſimpliciter omiſſio nullatenus de hæreſi eſt ſuſpectus, nec contra hos Inquiſitor procedit vt notum eſt, ergo neque in caſu præſenti, in quo Sacramentum non omittitur, ſed tantum differtur.

Quæres 3. An abſolutè nolens filium baptizari ſit de hęreſi ſuſpectus?

5 *Reſp.* Eſt vehementer, quia per hanc negatiuam voluntatem proteſtatur, & indicat, baptiſmum non eſſe neceſſariũ ad ſalutem hominis cuiuslibet etiam infantis, contra definitionem Eccleſiæ in Trident, *ſeſſ.5. can.4.* anathematizãtis negantes paruulos eſſe baptizandos, & *ſeſſ.7. can.5.* vbi definitur Baptiſmũ eſſe neceſſarium ad ſalutem. Idem dic de receptione aliorum Sacramentorum, præter ordinem, & matrimonium.

Quæres 4. An imponens filijs ſuis nomina Iudæorum, Gentilium, aut Hæreticorum ſit ſuſpectus de hæreſi?

6 *Reſp.* Imponens ſuis filijs nomina Iudæorum, Gentilium, aut Hæreticorum, quę etiam apud fideles ſunt in vſu, & communia, non eſt ſuſpectus, nam ſimilia nomina habent plures ſancti in martyrologio, vt patet de nominibus Hębreorũ, Zacharias, Eliſabeth, Salomõ, Dauid, &c. Gentiliũ. Valerianus, Otho, Ariſtarchus, Ariſtobolus, &c. Hæreticorum, Acatius, Iouinianus, &c. Huiuſmodi nomina communia ſunt viris ſanctis, & hæreticis, ideo in honorem ſanctorum imponi poſſunt filijs ſine vllo errore. Si quis verò vocaret ſuos filios cognominibus hæreticorum, Caluini, Luteri, &c. ſine dubio ſe redderet vehementer ſuſpectum de hęreſi, quia per hoc præſumeretur approbare ſectam illorum, & velle ſuos filios imitari & ſequi illorum peruerſa dogmata. Confirmatur id, quia, vt inquit Catechiſmus de Baptiſ. *ſect.75.* nomen baptizato imponendum deſumendum eſt ab aliquo, qui propter excellentem animi pietatem, & religionem in numerum Sanctorum relatus eſt, ita enim facilè fiet, vt quiuis nominis ſimilitudine ad ſanctitatis, & virtutis imitationẽ excitetur, ac præterea quem imitari ſtudeat, eum quoque precetur, & ſperet ſibi aduocatum tum ad ſalutem animæ, tum corporis defendendam venturum eſſe, ita qui illud deſumunt ab hæreticis prę-ſumuntur velle, vt eorum filij, quibus talia nomina impoſuerunt, imitentur facta hæreticorum, quaſi illorum dogmata, & errores contineant veritatem ad ſalutem. Quare iſti diligenter interrogandi ſunt, quo ſine ſuis filijs ſimilia hæreticorum cognomina imponant, & ſeuerè puniendi iuxta grauitatem præſumptionis.

Quæres 5. An qui bis eodem die celebrauit præter diem Natalis Domini ſit ſuſpectus de hæreſi? 7

Reſp. Negatiuè, & ſi enim Sũmi Põtifices prohibuerunt pluralitatem miſſarum celebrandarũ eodem die ab vno Sacerdote, *cap. Sufficiat. 52. d.1. de conſecr. cap. Conſuluiſti 3. cap. Te referente 12. de celebrat. miſſ.* nihilominus hinc nullum deſumi poteſt argumentum ſuſpicionis hęreſis contra illum, qui pluries celebraret etiam ſine cauſa, ſed tãtum voluntariè, aut ex inopia, ſeu etiã ex auaritia, vel ſimonia, quia iſti fines quamuis illiciti non arguunt ſuſpicionẽ hęreſis, ſiquidem ſimoniaci, neque auari ſubduntur Inquiſitoribus. Demum ſi pluralitas celebrationis argueret ſuſpicionem hæreſis, non liceret aliquando celebrare, ne incurretur hæc ſuſpicio, nihi-

nihilominus Summiſtæ omnes referunt plures caſus, in quibus licitum eſt plures celebrare, vide illos apud Angelum *verb. Miſſa, Palud. in 4. diſt. 12. quæſt.* 1 Anton. *part. 3. tit.* 13. *c. 6.* §. 5. Durand. *in ration. diuin. offic. lib. 4. cap.* 1. referentem Papam Leonem eodem die aliquando ſepties, interdum nouies celebraſſe Miſſam. Noſtris temporibus in vſu non eſt, quod idem Sacerdos bis eodem die celebret, poſito quouis caſu, aliter punitur tamquam transgreſſor iuris Eccleſiaſtici. Ita Sotus in 4. *diſt.* 13. *q. 2. art. 2.* Bizozerus *de Euchar. cap.* 10. *q.* 13. Bonac. *diſp. 4. de Sacram. q. fin. p. 7. fine*, vnde Barb. *ſeſſ. 22. c.* 8. *n.* 31. dicit, fuiſſe deciſum, quod miſſas duas feſtis diebus poteſt parochus ob defectũ Sacerdotũ ex conceſſione Epiſcopi celebrare.

Quæres 6. A quo ſit puniendus ille Sacerdos, qui eodem die bis celebrauit?

8 *Reſp.* Secularis ab Epiſcopo, regularis à ſuo prælato, quia vnuſquiſque delinquens punitur à ſuo ſuperiore, & iudice; in caſu autem præſenti iudex religioſi bis eodem die celebrantis eſt proprius ſuperior regularis. Confirmatur, quia nullo iure exprimitur religioſum quo ad hoc delictum ſubijci Epiſcopo, quod ſuadetur ex duobus locis Tridentini, primus accipitur ex *ſeſſ. 22. in Decreto de Obſeruand. & euitand. in celebr. miſſ.* vbi Epiſcopus pro data ſibi poteſtate à S. Synodo, ac etiam vt delegatus Sedis Apoſtolicæ prohibere, mandare, corrigere, ſtatuere, atque ad ea inuiolabiliter obſeruanda cenſuris Eccleſiaſticis, & alijs pœnis, quę enumeratæ ſunt in dicto decreto, transgreſſores cōpellere poteſt; ſed in dicto decreto nulla fit mentio de hoc exceſſu, ergo Religioſi transgreſſores huius non ſubduntur Epiſcopis. Secundus accipiatur ex *cap.* 14. *ſeſſ.* 25. vbi delinquentes Religioſi extra clauſtra cum ſcandalo populi, adhuc puniuntur à ſuis ſuperioribus, & non ab Epiſcopo, niſi in caſu negligentiæ, & omiſſę punitionis, ergo idem dicendum eſt in præſenti caſu.

Solent autem puniri in duobus, nam mittuntur ad triremes per triennium, & à celebratione miſſarum ſuſpenduntur. Ita praxis Neapolit. 64. vbi in Annotatione excuſantur à tam rigoroſa pœna triremium, quando vltra caſus expreſſos per doctores, celebrarent adducta aliqua cauſa honeſta, & paupertate Sacerdotis peregrinantis &c. Cauſę huiuſmodi apud Religioſum nō poſſunt habere locum, quia vbique domum habet, viuere debet ex mendicitate.

Quæres 7. An Sacerdos, qui pluries
finxit ſe celebrare, ſed reuera non con- 9
ſecrauit defectu aliquando intentionis, aliquando omiſsione formæ conſecrationis, ſit de hæreſi ſuſpectus? Certum eſt, hunc Sacerdotē peccare mortaliter, quia miſſæ ſacrificio, quod ritè celebrãdum eſt, & non ſimulatè, maximam inferr iniuriam, & in cauſa eſt, qua populus circumſtans idolatriam materialiter committit adorando Hoſtiam & Calicem, ſub quarum ſpeciebus reuera Chriſtus non eſt Sacramentaliter. Prӕterea talis Sacerdos immemor ſuæ
ſalutis tenetur ad reſtitutionē illius ele- 10
emoſinæ, quæ reſpondet miſſis reuera non dictis niſi ſimulatè, ſimiles enim miſſę ſine conſecratione dictæ nullius ſunt momenti, nullius valoris, ſed abominationes apud Deum, cum ſint ſacrilegia, non ſacrificia. Accidere autem poteſt huiuſmodi ſimulata celebratio per Sacerdotem duobus mudis, primò, nullatenus conſecrando defectu formæ vel intentionis, vt proponitur in quæſtione, & ſi id fiat à Sacerdote exiſtente in mortali peccato, putando ſe minus peccare omittendo conſecrationem, quam conſecrando indignè, cum tamē magis peccet omiſſione conſecrationis, cum in nullo caſu liceat ſimulare celebrationem, & Sacerdos voluntariè detineatur à peccato mortali, cum poſſit ſuum peccatum contritione, aut Sacramentali abſolutione delere; neque enim facienda ſunt mala, vt inde eueniant bona, immò in caſu hoc ex ſimulata celebratione nullum prouenit bonum, ſed maius malum, cum appareant hic duæ ſimulationes, vna ratione conſecrationis, altera ratione ſumptionis ſimula-

mulatarum, & fictatum; poſita autem vera conſecratione, & conſequenter ſũptione vnicum eſt peccatum mortale, & minus, quam illud, immo illa, cum ſint duo inter ſe diſtincta. Secundò modò, quando ſupponit hoſtiæ, quam non intendit conſecrare, hoſtiam conſecratam, & ſuper hanc conſecratam profert verba, eam oſtendit populo, & ſumit de more. Vide *cap. De homine 7. de celeb. miſſ.*

11 *Reſp.* Siuè ſimulet conſecrare, & reuera non conſecret de facto formæ, aut intentionis; ſiuè ſuppoſitam iam conſecratam de nouo Sacerdos conſecret; ſiuè ſub vna tantum ſpecie conſecret; ſiue ſub vna tantum ſpecie conſecret vehementer de hæreſi ſuſpectus eſſe videtur. Probatur, Tum quia, ſic fictè celebrãdo præſumitur malè ſentire de Santiſſimo Euchariſtiæ ſacrificio, & Sacramento, nam hoc Sacramento abutitur, quod regulariter atguit vehementem ſuſpicionẽ hæreſis. Tum quia, non operatur iuxta definitione Catholicæ Eccleſię, quę in confectione Sacramentorum requirit intentionem miniſtri, *ex can. 10. ſeſſ. 7.* & illa non confici, niſi accedat verbum ad elementum iuxta illud D. Auguſtini, Accedit verbum ad elementum, & fit Sactamentum, Concil. Florent. *de Sacram.* Trjdent. *ſeſſ. 13. cap. 3.* vbi ſine conſecrationis verbis non fit ſacrificiũ, neque Sacramentum, & hæc de fide ſunt credenda, ac proinde ſecundum fidem exercenda, ideo enim fides nuncupatur, quia fit, quod dicitur, & creditur, etgo non faciens ſecundum præſcriptum fidei, præſumitur contratiare fidei, & conniuere hæreticis, qui intentionem miniſtri dicunt non eſſe neceſſariam ad confectionem Sacramentorum; & Euchariſtiæ nullam eſſe verborum formam, quos reijcit Becan. *c. 21. de Sacram. q. 1.* Tum quia, de hæreſi eſt ſuſpectus nondum Sacerdos celebrans, vt patebit ſequẽti quæſtione, ergo & ſimulatè celebrãs Sacerdos, ſiquidem in hoc caſu Sacerdos in hac operatione non differt à non Sacerdote, cum vterque non conficiat venetabile Sacramẽtum, ſed tantum fingat illud celebrare; nec obſtat, quod Sacerdos poſſit, non Sacerdos verò nequaquam valeat conſecrare, quia comparatio fit reſpectu actus ſimulati, & non poteſtatis. Tum quia, ratio ſimulandi celebrationem propter peccatum mortale, quo Sacerdos ſe indignum reddit ad conſecrandum, non prodeſt quidquam fictè celebrandi, cum hæc ſit excuſatio in peccatis, & grauius peccatum ſit fictè celebrare exiſtenti in peccato mortali, quam reuera celebrare, non enim proſunt falſa remedia, quæ veris periculis ſunt grauiora, vt dicit Innoc. III. *in cap. De homine 7. de celebr. miſſ.* Tum quia, ſic celebrans idolatra, ipſe eſt quo ad actum externum, & alios idolatrare facit extrinſecè. Quare qui fictè celebrat ſiue voluntariè, ſiuè quia habet conſcientiã peccati mortalis grauiſſimè peccat, & ſe vehementer de hæreſi ſuſpectum reddit. Demũ, videtur grauiſsimè peccare, qui Hoſtiam iam conſecratã de nouo conſecrat abutendo illa cum graue ſit Sacrilegium formam conſecrationis applicare materiæ ineptæ ad conſecrationem, cuiuſmodi eſt hoſtia iam conſecrata, quæ non eſt apta materia ad conſecrationem, cum ſub illis ſpeciebus Sactamentalibus non amplius ſit ſubſtantia panis, in quam tranſubſtantiatum fuit corpus Chriſti. De primo caſu agit, Oldrad. *conſil. 208.* ex eo in terminis Lucerna Inquiſ. *verb. Sacerdos celebrans.* De ſecundo Bariola, *verb. Sacerdos*, vtrumque citat Diana *part. 4. tract. 7. reſolut. 12.* in fine Carena *part. 2. tit. 17. §. 4.* Ita ſimulatè celebrans perpetuo ſuſpendendus eſt à celebratione, & ſi pluries celebrauit condemnandus eſt ad triremes biẽnio, aut plus iuxta grauitatem delicti.

Quæres 8. An non Sacerdos, qui celebrare attentauit, vel abſoluere ſubijciatur Inquiſitioni, & de hæreſi ſit vehementer ſuſpectus?

Reſp. Subditur huic ſancto tribunali vti de hæreſi vehementer ſuſpectus ille non Sacerdos, qui etiam ſemel celebrauit vel abſoluit Sacramentaliter. Colligitur id ex Bulla Gtægorij XIII. incip. 12

Officij

Officij noſtri. ſequentibus verbis.

Ad aures noſtras ſiquidem nuper peruenit, multos eſſe, qui dubitent, an contra eos, qui in ſacro Præsbiteratus ordine non conſtituti, Miſſas celebrare, Confeſſiones audire, ac abſolutionem impertiri, ac ſi fuerint, per officium Sanctiſſimæ Inquiſitionis hæreticę prauitatis in Hiſpaniarum Regnis inſtitutum, & illius Inquiſitores procedendum, vel etiam animaduertendum ſit, ac hi, qui talia patrauerint, per Inquiſitores prædictos puniri debeant. Nam & ſi multorum ſententia affirmetur, prædictum delictum ab Inquiſitoribus plectendum eſſe, hiſce præſertim temporibus, quibus hæretici temere audent proferre, etiam ſeculares eorum Sacramentorũ, miniſtros eſſe poſſe, non deſunt tamen hi, qui contrariæ adhærent opinioni. Vnde plerumque per eorumdem Regnorum Inquiſitores diuerſa feruntur in huiuſmodi cauſis ſuffragia.

Nos itaque vt omnibus difficultas, dubitatioque tollatur, animaduertentes, eos, qui Presbiteratus non ſunt inſigniti, & ſe in adminiſtrandis dictis Sacramentis ingerunt facto Catholicam veritatem impugnare, quo ſolos Præsbiteros miniſtros eorumdem Sacramentorum conſtituendo, illis dũtaxat, quibus eadem munera congruere exiſtimauit, committi voluit, eorum, qui in Præsbiteratus ordine non conſtituti miſſas celebrant, ac confeſſiones audiunt, vt præfertur, cognitionem, & punitionem etiã ad Inquiſitoris officium, & Inquiſitores antedictos pertinere, & quod huiuſmodi delicti ratione aduerſus eos inquirere, procedere, & culpabiles repertos punire officium, & Inquiſitores prędicti valeant Apoſtolica auctoritate præſentium tenore perpetuo declaramus, & definimus. Et ita ab omnibus, & ſingulis ordinarijs, & delegatis iudicibus, ſublata eis, & eorum cuilibet quauis alia iudicandi, & interpretandi facultate, iudicari, & definiri debere, irritum quoque, & inane, ſi ſecus ſuper his à quoquam quauis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari, decernimus. Non obſtantibus &c.

13 Patet ex his non Sacerdotem, qui celebrauit, ſubdi officio ſanctæ Inquiſitionis; & hunc eſſe vehementer ſuſpectum de hæreſi probatur, Tum ex dictis *ſub q.7.* nam non Sacerdos, & Sacerdos fictè celebrans in hoc æqui parantur, cum vterque actum idolatriæ committat & faciat committere dijs ſaltem materialiter. Tum ex dicta Bulla ibi: *Nam & ſi multorum ſententia affirmetur, prædictum delictum ab Inquiſitoribus plectendum eſſe, hiſce prę ſertim temporibus, quibus hæretici temere audent proferre, etiam ſeculares eorum Sacramentorum miniſtros eſſe poſſe.* Ex hoc motiuo, quo nonnulli Inquiſitores procēdebant contra huiuſmodi laicos celebrantes, Papa concludit hunc eſſe caſum Inquiſitionis, cũ autem ita celebrantes, & non ſint Sacerdotes, videantur approbare errorem hæreticorum impie, & falſo aſſerentiũ, laicos poſſe eſſe Sacramentorum prædictorum miniſtros, cenſendi ſunt vtique vehementer ſuſpecti de hæreſi, nam facto ſuo videntur cõfirmare, quod hęretici ore proferunt. Tum quia, abutentes Sacramentis regulariter ſunt vehementer ſuſpecti de hæreſi, ratione illius abuſus, vnde ſortilegium ex abuſu Sacramentorum dicitur hæreticale, & hæreſim manifeſtam continens ex citatis à Farinac. *q.181. nu.19. & dixi c.18. q.9.* ſed non Sacerdos attentando celebrare vtique abutitur Sacramento, vt notum eſt, ergo vehementer eſt ſuſpectus de hæreſi. Tum quia, Sotus *in Relect. de hæreſi,* dicit illum eſſe de hæreſi ſuſpectum, qui facit opera mala ab hæreticis laudata, & approbata; ſed non Sacerdos celebrans facit opus malum approbatum ab Hęreticis, qui tenent etiam non Sacerdotes, & laicos eſſe miniſtros Sacramentorum omnium, quod omnino falſum eſt, & hæreticum contra definitionem Eccleſiæ, quæ definiuit illum eſſe hæreticum excommunicatum, qui dixerit Chriſtianos omnes in verbo, & omnibus Sacramẽtis adminiſtrãdis habere poteſtatẽ *ſeſſ.7. can.10.* Soli ergo Sacerdotes horum duorũ Sacramentorum, & Pœnitentiæ ſunt miniſtri, De Euchariſtia *ſeſſ 22. can.2.* de Pœnitentia *ſeſſ.14. cap.8. & can.10.* Ita docet Catena *part.2. tit.11. num.3.* In

Regnis Hiſpaniarum iſti ſunt tantum leuiter ſuſpecti, ſecundum Souſam *lib.1 cap.32. num. 14.* Palaus *part. 1. tract.4. diſp 8.puncto 16. §.9. num.2.*

Quæres 9. Qua pœna puniendi ſint celebrantes, aut Pœnitentiam adminiſtrantes, cum non ſint Sacerdotes?

Reſp. Degradantur ſuis ordinibus, ſi
14 quos habent, & traduntur curiæ ſeculari condignis pœnis plectendi, vt exprimitur in Bulla Clem. VIII. incip. *Et ſi alias*. Quod antea decreuerat Paulus IV. & innouauerat Sixtus IV. ſuper quod nõnulli prætendentes ignorantiã, & illis non eſſe obnoxij prouedit præfatus Clemens VIII. prout ſcribitur hic.

Nos igitur animaduertentes, huiuſmodi perditos, & nefarios homines ad ſacrum Presbiteratus ordinem non promotos miſſarum celebrationem vſurpare præſumentes, non ſolum actus idololatriæ, ſaltem extrinſecè, ſeu per externa, & viſibilia religionis, & pietatis ſigna exercere, ſed etiam quantum in ipſis eſt, efficere, vt Chriſti fideles, qui credunt, eos ordinatos eſſe, & rite conficere Sacramẽtũ Eucbariſtiæ, idololatriæ crimen ignoranter incurrunt, purum videlicet panem, & vinum tamquam verum Chriſti Domini noſtri Corpus, & ſanguinem eiſdem adorandum proponentes. Confeſſiones autem audientes, non ſolum Sacramenti Pœnitentiæ dignitatem contẽnere, verum etiam Chriſti fideles decipere, dum ſcilicet inique ſibi aſſumunt gradum Sacerdotalem, & auctoritatem abſoluendi à peccatis, magno cum periculo, & ſcandalo plurimorum.

Propterea, vt grauiſſima hæc ſcelera committentes poſthac debito ſupplicio puniantur. Motu proprio, & ex certa noſtra ſciẽtia, ac matura deliberatione, deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine S. Inquiſitionis iudicium conſcientiæ conſulere, & ne in futurum de pœna biſce delinquentibus imponenda dubitari poſſit, prouidere volentes, ſupradictorum prædeceſſorum noſtrorũ veſtigijs inhærentes, hac perpetuo valitura conſtitutione decernimus, atque ſtatuimus, vt quicumque non promotus ad ſacrum Presbiteratus ordinem, repertus fuerit Miſſarum celebrationem vſurpaſſe, vel Sacramentalem confeſſionem audiuiſſe, à iudicibus S. Inquiſitionis, vel locorum Ordinarijs tamquam Eccleſiæ miſericordia indignus à foro Eccleſiaſtico abijciatur, & ab ordinibus Eccleſiaſticis, ſi quos habueris, rite degradatus, ſtatim curiæ ſeculari tradatur, per iudices ſeculares debitis pœnis plectendus. Non obſtantibus, &c.

Quæres 10. An ille, qui audiuit confeſſionem, ſed non abſoluit, & qui incepit Miſſam, ſed non conſecrauit, tradendus ſit curiæ ſeculari iuxta prædictã Bullam?

Reſp. Non perficiens illa duo Sacramenta incœpta licet ſubdatur Inquiſitioni, non tamen videtur tradendus curiæ ſeculari. 15

Primum ſuadetur. Tum quia, audiens confeſſionem ſine abſolutione, & celebrans partem Miſſę ante conſecrationem abutitur his duobus Sacramentis, ſiquidem initium Miſſę, vti confeſſio, introitus, oratio, Epiſtola &c. ſunt partes integrales Miſſæ licet non eſſentiales & tales ſpectantur, licet fictus Sacerdos ceſſet à proſequutione Miſſæ, neque enim pars alicuius futuri totius deſinit eſſe pars illius ſi agens illud in eſſe perfectum non deducat. Sacramentum pariter Pœnitentiæ conſtat ex actibus pœnitentis, & verbis abſolutionis, ex quibus tamquam ex materia, & forma eſſentialibus totum perficitur Sacramentum, de fide definitum in Concilijs Florent. & Trident. *ſeſſ. 14. cap.3. & can.4. & 9.* inter actus autem pœnitentis numeratur confeſsio Sacramentalis, quæ talis etiam ſecundum ſe ſpectata, cum adhuc ſit pars materialis Sacramenti, adeo quod ſacerdos pœnitentem non abſoluens defectu poteſtatis, aut diſpoſitionis pœnitentis, tenetur ſub ſigillo Sacramentali occultare peccata audita in confeſsione, ita omnes cum Bonac. *p.2. de ſigillo num.6.* immò & fictus Sacerdos vt in caſu noſtro, de communi idem Bonac. *num.2. §.Verum*; huiuſmodi autem obligatio oritur præcisè ex parte confeſsionis, ergo dicendum eſt confeſſionem ſine abſolutione eſſe partem Sacramentalem pœnitentiæ, ac proinde

non

non Sacerdotem audientē alterius peccata more confeſſarij abuti Sacramento Pœnitentiæ ex parte materię peccatorū per pœnitentem in confeſsione expreſſorum, intendit enim pœnitens confiteri Sacramentaliter ſua peccata, ergo cum fictus Sacerdos abutatur Sacramēto ſubditur officio ſanctę Inquiſitionis. Tum quia, delictum ſpectatum ſecundum magis, & minus, ſeu ſecundum perfectum & imperfectū ſicut non dicitur variare ſpeciē, ita neq; iudicē, quarę ſub eodem iudice erit vtrumq; delictū.

Prædictis obſtant *Rodr. to.2.q.28.ar.2.* Rodericus à Cugna *de confeſſ. ſolicit. q.* 13. apud Sanctar. quem pro ſe citat *cap.42. dub.vn. num.* 5. quos pro ſe citat Carena *part.2. tit.* 11. S. 3. Diana *par.4. tract.7. reſolut.* 11. S. *Sed difficultas*, dum enim præſunt, an Bullæ Pontificiæ Gregorij XIII. & Clem. VIII. habeant locū in audientibus & nō abſoluentibus, reſpōdent præſertim Rodriq. & Carena, quos vidi, dictis Bullis nō ſubijci fictos ſacerdotes tantum confeſsionem audientes, & non abſoluētes; *& probant primo*, quia in Bulla Gregorij ita ſcribitur. *Confeſsiones audire, ac abſolutionem impartiri.* particula *ac* copulatiuā eſt, & ponitur pro *&*, Barboſa *dict.*3. Dico primò, illa clauſula non eſt in parte diſpoſitiua tantum, ideo non attenditur in rigore, licet enim narratiua influat in diſpoſitiuam, quia legislator mouetur ad diſponendum, ſiquidem putat verum eſſe quod narratur, conſequenter legem condit, ad occurrendum malis in poſterum futuris. Secundò, narratur ibi, quod ſolet accidere, iſti enim ficti Sacerdotes ne ſeipſos manifeſtent, cœptum ſacrificium, & Sacramentum perficiunt. Tertiò, ſi ſpectetur ea clauſula comparatiue ad aliam, quæ ponitur in diſpoſitiua, apparet vtrumque caſum tam audiendi confeſſiones, & abſoluendi, quam audiendi tantum confeſſiones comprehendi ſub dictis Bullis, dum enim in diſpoſitiua dicitur: *Confeſſiones audiunt*; non excluditur abſolutio, neque per incluſionem vtriuſque in priori clauſula excluditur alterum tantum, cum poſſit contingere vnum ſine altero. *Probant ſecundò*, quia ſi audit confeſſiones nō conferendo abſolutionem, nullum efficit Sacramentū ſic facto non impugnat Catholicam veritatem, illc enim facto eā impugnat, qui cum non ſit Sacerdos ſe ingerit in adminiſtrandis Sacramentis. Nego per ſolam confeſſionem nihil Sacramenti efficis, ſiquidem illa confeſsio dicitur Sacramentalis cum ſit pars conſtitutiua Sacramenti ex ſupra probatis, & non minus pars eſt, quam abſolutio data ſuper nullam materiam peccatorum, & ſic facto impugnat Catholicam veritatē ille laicus, qui audit confeſsionem alicuius pœnitentis, quia communicat cū hæreticis, qui volunt laicum eſſe miniſtrum huius Sacramenti non tantum ratione abſolutionis, quam confeſsionis. *Probant tertiò*, quia audiens ſolā confeſſionē & nō abſoluens, caret intenſione cōficiendi Sacramētū, nā ſine intēſione nullū cōficitur Sacramentū ex ſupradictis, ergo defectu abſolutionis laicus nō redditur ſuſpectus de hæreſi Luterana. Reſpōdetur, ex ſola cōfeſsione nō ſequitur confeſſarium ſiue fictum, ſiue verum carere intentione conficiendi Sacramētum, quia loquendo de verò confeſſario patet hunc ſemper habere intentionem abſoluendi, quod ſi poſtea non abſoluat aliunde procedit, vel defectu iuriſditionis reſpectu reſeruatorum, vel defectu diſpoſitionis in pœnitente. Si ſermo ſit de ficto præſumitur facere, quod faciunt veri confeſſarij, ac proinde habere intētionem conficiendi Sacramentum, quāuis poſtea nō abſoluant. *Probant quartò* quia ad abuſum Sacramenti neceſſe eſt, quod concurrant omnia, quæ præſtaret verus confeſſarius, ac proindè requiritur abſolutio, aliter non eſt abuſus huius Sacramenti. Dico ſufficere alteram partem Sacramenti, quæ ratione ſui pars Sacramentalis eſt, conſequenter abuſus Sacramenti locum habet.

Idem dicendum eſt de incipiente Miſſam, quamuis non perueniat ad cōſecrationem, nam iſte ſe exibet miniſtrum ſacrificij ac ſi eſſet Sacerdos, cum more Sacerdotum veſtibus Sacerdotalibus

libus accedat ad altare, & Miſſam inci-
piat; ſubditur ergo officio ſanctæ In-
quiſitionis, licet Miſſam non perficiat.
Ita omnes ſupracitati, quibus adde Sou-
ſam *lib.1. cap.32. qui num.5.* dicit, indu-
tum veſtibus Sacerdotalibus, qui miſsã
non incœpit non ſubdi, ſicut ille, qui in-
cipit *num.6.* Ego dico paratum veſtibus
ſacris poſſe corrigi ab Inquiſitoribus,
quia qui habet poteſtatem ſuper deli-
ctum conſumatum, etiam ſuper atten-
tatum, ſicut habet ſuper incœptum.
16 Secundum, quod fictus Sacerdos non
abſoluens, & Miſſam non perficiens, ſeu
non conſecrans in Miſſa cœpta non ſit
rigoroſè puniendus traditione curiæ ſe-
culari probatur. Tũ quia, tradere variæ
ſeculari eſt pœna grauiſſima, cum id ſit
tradere morti in conſequentiam, cui de-
bet correſpondere delictum grauiſſimũ
quia debet eſſe proportio inter pœnam,
& delictum, iuxta illud Deuter. *cap. 25.*
Pro menſura delicti erit & plagarum
modus; & pœna debet commenſurari
delicto, *l. Paulus reſpondit ff. ad Trebell.*
l. Reſcriptum ff. de his, quibus vt in deb.
neque enim pœna protrahenda eſt, quã
fuerit delictum in delinquente repertũ,
cap. Quæſiuit 2. de ijs, quæ fiunt à maior.
parte; ſed Sacerdos fictus non probatur
perfeciſſe delictum, cum tantum illum
inchoauerit, ergo puniendus non eſt ea-
dem pœna, qua plectitur, ille, qui deli-
17 ctum inchoatum compleuit, & perfecit.
Tum quia, conatus etiã quo ad actum
proximum, effectu non ſequuto, nõ pu-
nitur pœna ordinaria, ſed minori, & ex-
traordinaria, etiam virtute eiuſdem legis,
vt teſtantur omnes cum Afflictolin con-
ſtit. Regni *part. 1. Rubr. 11. num. 2. S. Aſpe-*
ritatem, Criminal. diſſ. 2. num. 8. Clarus
in practica q. 92. num. 2. Farinac. *in pract.*
crimin. q. 17. num. 49. quos pro ſe in caſu
Sodomiæ nõ conſumatæ citat Quarant.
18 Addition. *ver. Sodomia*, Nauar. *tom. 3.*
in cap. Si quis non dicam, conatus autem
propriè acceptus non eſt ſola voluntas
maleficiendi, ſed eadem voluntas ali-
quo actu exteriori comitata; vt in caſu
noſtro auditio confeſsionis, inchoatio
Miſſę pro quibus delictis imperfectis im-
ponenda ſolum eſt ſuſpenſio, ſeu depo-
ſitio ab exercitio horum Sacramentorũ
in perpetuum cum pœna triremium ad
quinquennium, plus, aut minus, iuxta
qualitatem delicti probati.

Quæres 11. An Sacerdos carens iu-
riſdictione audiendi ſacras confeſsiones,
ſeu ſuſpenſus, depoſitus, aut degradatus
miniſtrando Sacramentum pœnitẽtiæ;
aut celebrando Miſſam ſit de hæreſi ſu-
ſpectus, & ſubdatur prædictis Bullis?

Reſp. Negatiuè, quia quo ad ſuſpi- 19
cionem nullum eſt motiuum præſu-
mendi hæreſim, quia non obſtante ca-
rentia iuriſdictionis, aut alia ex dictis
pœnis, mulctatus adhuc manet Sa-
cerdos cum poteſtate celebrandi, & cõ-
feſsiones audiendi quo ad poteſtatem
ordinis licet impeditã, ex quo celebrans
illicitè, ſed validè conficit Sacramentum
Euchariſtiæ, non verò pœnitentiæ de-
fectu iuriſdictionis, Nec obſtat, quod
celebrans, aut abſoluens, cum non poſ-
ſit abutatur Sacramentis, quia non om-
nis arguit ſuſpicionem hæreſis, ſed ille
tantum, qui habet fundamentum in
hæreſi, & non in ſolo vſu illicito, vnde
potius illicitus vſus, quam abuſus in hac 20
materia, dicendus eſt. Demum clarum
eſt in dictis Bullis ſermonem non eſſe
de veris Sacerdotibus quomodocumq;
illicitò Sacramenta tractantibus. ſed de
fictis & non inſignitis Sacerdotali ordi-
ne. Ita Rodr. *tom. 2. q. 28. art. 2.* in fine,
quem ſequuntur à Cugna, Sanctar. &
alij citati à Carena *part. 2. tit. 11. num. 15.*

Quæres 12. Quomodo probetur ce-
lebratio Miſſæ, aut adminiſtratio Pœni-
tentiæ laici fingentis ſe Sacerdotem?
Notum autem eſt apud omnes, debere
conſtare de corpore delicti, aliter contra
reum iudex venire non poteſt, vt docet
Farin. *de Inquiſit. q. 2.* Qui Miſſam laici
Sacerdotem ſe fingentis audierunt ſpe-
ctari poſsũt tripliciter, primò, in eo, quod
plures ſimul totam Miſſam audierunt,
Secundò, quod illi totam Miſſam non
audierunt, ſed vnus interfuit in princi-
pio Miſſæ, alius venit cum diceret Epi-
ſtolam, alius audiuit Credo, alius à con-
ſecratione &c. omnes in eo conueniunt,
quod

quod eamdem numero Miſſam audierunt partialiter. Tertio, vnus audiuit hodie Miſſam, alter ſequenti die aliam Miſſam. Iuxta primum modum nulla eſt difficultas, quia delictũ eſt plene probatũ per tres teſtes qui ſunt cõteſtes ſimpliciter, & vndequaque, quia concordãt in delicto eodem ſecundum numerum, tempus, & locum, vt ſuppono. Remanet difficultas reſpectu aliorum duorum modorum, an per illos ſufficienter delictum celebrationis probatum ſit in ordine ad pœnã tã ordinariã, quã extraordinariam. Eſſe delictum plene probatum ſecundo modo quo ad vtramq. pœnã, & tertio modo ad extraordinariam tantum docet Carena *par.2.tit.*11.§.4.*n.*19. ex doctrina ibi ab illo allata ex Abbate.

21 *Reſp.* Secundò, & tertiò modo, delictum hoc plenè cenſetur probatum quo ad vtramque pœnam. Probatur, quia, ſecundò modo, teſtes non ſunt ſingulares, ſed conteſtes vſquæquaque nimirũ in ſubſtantia facti, tempore, & loco, quia vt ſuppono deponunt circa eandem ſubſtantiam facti, quod latitudinem habet, & componitur ex pluribus partibus, quæ regulariter diuiſionem non patiũtur, ſed cum toto coniunguntur ſucceſſiuè ad illius productionẽ, vnde qui audiuit principium Miſſæ, qui Euangeliũ, qui vidit eleuationem Hoſtiæ, & Calicis, qui audiuit Poſtcõmunionem, & non alias partes reſpectiuè, probat prædicta aſſerendo totam Miſſam recitatam fuiſſe à Sacerdote ficto, quamuis de vnica parte tantum deponat, & quia partes Miſſæ indiuiduæ ſunt, itaut vna non detur ſine alia ſecundum naturam ipſius Miſſæ; ergo exiſtentia vnius probat eſſe alterius; & quia validum eſt argumentũ à communiter accidentibus, Barboſa loco 20. quamplures citat doctores, & iura. Demum, vt ſuppono, concordes, ſunt in tempore, & loco altaris, ergò teſtes hoc modò deponentes ſunt ſimpliciter conteſtes, ac proinde plene probãt. Tertiò modo, quod teſtes deponentes de duabus, vel pluribus celebrationibus, ſufficienter probent ad pœnam ordinariam, ſuadetur. Tum quia, omnes conueniunt in ratione ſubſtantiæ delicti, & reddunt etiã rationem eamdẽ ſui dicti, dum aſſerũt audiui eum recitantẽ Epiſtolã, Euangeliũ, &c. ergo non ſunt teſtes ſingulares, ſed conteſtes, & concordes in probando delicto, & reddenda eiuſdẽ ratione, ergò plenè probant. Tum quia, iudex quærit veritatem facti, & ſufficit; ſi conſtet ſibi legitimè querelatum laicũ celebraſſe aut totam, aut partem Miſſæ, neque neceſſarium eſt, vt certificetur de numero Miſſarũ, quia Bulla habet locũ contra celebrantem, tam vnicã Miſſam, quã plures in ordine ad pœnã ordinariã Souſa *de ſolicit. cap.*9. *num.*11. ex in illo Diana *par.*4. *tract.*7. *reſol.* 12. §. *Nota*, ergo diuerſitas loci, & temporis in hoc caſu ſunt per accidens, non pertinens ad manifeſtationem veritatis, ac proinde nihil obſunt concordiæ teſtium.

22 Carena *par.*2. *tit.*11. *num.* 18. ex Abbate *lib.*1. *conſil.*42. *num.*3. quem ſequitur Tuſcus ab eo citatus, dicit, teſtes ſingulares deponentes de pluribus Miſſis non probare ad pœnã ordinariam, quia omnes teſtes in ſenſu ſunt ſingulares, nã ſinguli vident per proprium viſum; vnde cum doctores, dicunt, quod teſtes debent eſſe conteſtes, hoc intelligitur reſpectu obiecti, ſuper quo deponunt, itaut obiectum eodem tempore ſe repræſentans ſenſibus teſtium operetur, quod ſint conteſtes, & propterea impoſſibile eſt, vt deponentes ſuper diuerſis Miſsis probent, quoniam idem obiectũ non poteſt eodem tempore ſe repræſentare ſenſibus teſtium, ex quo deponunt ſuper obiectum diuerſis tẽporibus. Hoc argumentum valet, quando idem numero delictum eſt probandum, non vero, quando delictum ſimpliciter probatur ſine ordine ad vnitatem, vel pluralitatem, vt in caſu noſtro de celebratione Miſſarum. Valet igitur argumentum in ijs, quæ non multiplicantur, vnde ſi probandum ſit homicidium Petri, quoniam quis ſemel tantum occiditur, ideo teſtes deponentes, vnus quidem, quod Petrus ſit occiſus tali die in tali loco, alter verò teſtetur, Petrum interfectum fuiſſe in alio loco, aut alio die,

vti-

vtiq; teſtes ſingulares ſunt, & nihil probant, cum ſint obſtatiui, quia dictum vnius deſtruit aſſertum alterius, impoſſibile enim eſt, quod idem homo diuerſis temporibus, aut locis occidatur, cũ primo ita intereat, & deſinat eſſe, vt nõ ſit locus ſecundæ occiſioni. Sed de hac re alibi dixi, & dicam hic ſuo loco.

Nota, quod doctrina Abbatis, & aliorum locum habet generaliter, quando formaliter, & in terminis de neceſſitate probanda eſt prçcisè vnitas delicti, tunc enim teſtes ſingulares quo ad locum, & tempus, licet concordes quo ad ſpeciẽ delicti, inſufficientes ſunt, cum vnitas delicti pendeat à tribus ab vnitate indiuidui delicti, ab eiſdem tempore, & loco ſecundum numerum, in quibus teſtes diſcordantes nullatenus, dici poſſunt conteſtes, cum in omnibus requiſitis diſcordent. In delictis autem huius

23 fori non expedit officio S. Inquiſitionis articulare vnitatem delicti, quia ſic probatio redditur difficilior, & intentio huius Tribunalis magis eſt occurrere, & impedire delicta, vt hæreſes extirpentur, quam punire delinquentes, quorum errores, & delicta corrigit in ordine ad cõſeruationem fidei Catholicæ.

24 Hactenus dicta locum habent etiam reſpectu laicis adminiſtrantis Sacramẽtum Pœnitentiæ, in quo tamen probatio huius delicti redditur difficilior, ex eo, quod res ex ſua natura ſecreto tractanda eſt, Miſſa vero clara voce, & coram populo ſolet celebrari, nihilominus in hoc caſu nõ deſunt probationes, quæ deſumuntur potiſſimum ab ipſis Pœnitentibus, & etiam ab ipſis circumſtantibus, qui vident alios genuflexos antè fictum Sacerdotem, prout de more ſolet hoc Sacramentum miniſtrari per veros Sacerdotes confeſſarios. Hoc autẽ Sacramentum ſueceſſiuè conficitur, ſicut & Miſſa celebratur, habetque ſuas partes eſſentiales dictas, per quas probatur illius adminiſtratio, & ſunt præſertim confeſſio peccatorum, & ab illis abſolutio data. Quoniam autem confeſſio ſecreto fit, & ſubſequenter eodem modo impenditur abſolutio, ideo non eſt neceſſe, quod circumſtantes deponant, ſed audiuiſſe pœnitentem ſua peccata manifeſtantem confeſſario, aut hunc protuliſſe verba abſolutionis, ſed concludenter probant, ſi teſtentur vidiſſe denuntiatum genuflexum coram cõfeſſario ficto in confeſſionali, vel in alio loco decenti Eccleſiæ, aut Sacriſtiæ, nam huiuſmodi genuflexio ad aliud non dirigitur niſi ad miniſtrationem huius Sacramenti; neque neceſſe eſt, quod viderint teſtes fictum Sacerdotem alloquentem pœnitentem, aut extendentẽ manum ſuper illius caput, vel illum benedicentem de more, dum impenditur abſolutio, quia hæc omnia connexionẽ habẽt cum illo actu genuflexionis, quia hæc omnia connexionem habent cum illo actu genuflexionis, qui à principio vſque ad finem perfectionis Sacramenti durat, in quo omnes partes, & actus exteriores ſucceſsiuè coniunguntur. Si ſermo ſit de ipſo Pœnitente, efficaciter probat, deponendo, ſe ſua peccata narraſſe Sacerdoti ficto habito pro vero, & ab eo abſolutum fuiſſe, & tractatum ab illo fuiſſe, ſicut à veris Sacerdotibus ſolet hoc Sacramentum miniſtrari. Vnde ſi vnus circumſtans de viſu, & alter pœnitens de viſu, & auditu deponant de Sacramẽto hoc adminiſtrato plenè probant ad pœnam ordinariam, quia ſunt conteſtes in ordine ad ſubſtantiam delicti, quia ambo probant idem numero delictum eadem ratione de viſu genuflexionis, nec tollit concordiam, quod circumſtans nihil audierit ſed tantum viderit, pœnitens vero non ſolum viderit, ſed audierit, & fuerit particeps facti. Duo verò pœnitentes factum euidentiſſimè probant, quia ambo facti in ſpecie, licet non in numero teſtes certiſſimi ſũt ex quo habes, duos pœnitentes nũquã poſſe conteſtes eſſe reſpectu eiuſdem numero facti, & attentati Sacramenti, quia plures pœnitentes ſimul confiteri non ſolent, nec debent coram eodem confeſſario. Habes ergo plenam probationem huius delicti nõn ſolum per duos Pœnitentes, concludenter probat ex eorum experimento, cum ſint facti

eiuſdem

eiuſdem in ſpecie participes ſine propria culpa; verum etiam per duos teſtes tantum circumſtantes, qui viderunt alios genuflexos coram confeſſario, licet peccata, abſolutionemue à confeſſario datam non audierint. Reſtat dubium, quomodo Pœnitens ſit idoneus teſtis, cum ſit particeps facti, nam ipſe in ſui beneficium intendit recipere Sacramẽtum, Socius autem criminis non eſt teſtis omni exceptione maior vnde neq; ei creditur. Vide quæ dixi *Reſolut.* 102. *de ſocio criminis*. Facilis eſt reſponſio, quia Pœnitens reuera non dicitur particeps delicti, nec ſocius criminis, cum probabiliter putet laicum expoſitum eſſe verum Sacerdotem, pro quo ab omnibus habetur. Quod ſi Pœnitens ipſe ſciret eſſe laicum ſe Sacerdotem ſimulantem, & illi cõfiteretur, probationem faceret leuiorem ac alij ſocij criminum; & puniendus eſſet tamquam criminis particeps pœna extraordinaria, vti fuſtigationis, &c.

Sed quid dicendum, quando Sacerdos ſimulatus probaret ſe Miſſam non abſoluiſſe, ſed perueniſſe vſque ad conſecrationem excluſiuè, aut audiuiſſe quidem confeſsiones, ſed non abſoluiſſe? In hoc autem caſu in Miſſa omnes circumſtantes, & inſeruiens ſunt teſtes idonei putantes Sacerdotem, vel ſcientes illum eſſe non Sacerdotem, quia nõ concurrunt ad factum, cum ipſe ſolus celebret. In Pœnitentia autem circumſtantes nihil probare poſſunt, quia confeſsio & abſolutio fiunt ſecreto, vnde deponere non poſſunt ſolam confeſsionem, ſine abſolutione. Pœnitentes vero bene probant, quia præſentes ſunt in facto ſecreto, & audiunt abſolutionem, vel ſciunt ſe non eſſe abſolutos, quia confeſſarius negat illis abſolutionem. Qui non conſecrauit, aut non abſoluit pœnitentia ductus tam grauiſsimi criminis, vel ex alia cauſa puniendus eſt pœnis extraordinarijs, ſicut ſupradictũ fuit.

Quæres 13. Quid agendum cum eo, qui confitetur ſe celebraſſe, aut audiuiſſe confeſsiones, quia eſt Sacerdos exhibendo literas teſtimoniales Sacerdotij?

Reſp. In hoc caſu probata per teuera veritate literarum teſtimonialium abſoluendus eſt Sacerdos non obſtante, quod teſtes aliàs legitimi putati contra illum depoſuerint illum non eſſe Sacerdotem. Ratio eſt quia nulla efficacior probatio, quam per iſtrumentum, Bald. *in cap. Cum cauſam, de probat. num.* 3. *Socin. ſen. lib.* 2. *conſil.* 187. Crauata *conſil.* 54. *num.* 15. alij apud Rotam Roman. *vol.* 4. *deciſ.* 146. *num.* 6. Peniæ, et ergo *Reſolut.* 101. *q.* 2. vbi probaui præualere inſtrumentum teſtibus; inſtrumenta autem, ſeu autenticæ ſcripturę Epiſcoporum probant *cap.* 1. *&* 2. *de fide inſtr.* eorum. n. literæ dicuntur ſcripturæ authenticæ Gloſ. *ver. Authenticas cap. Cum in Eccleſijs* 19. *de maior.* & alijs ibi allegatis, vnde Rota apud Tambur. *deciſi* 37. *dicit per l. Celſus, de probat.* credendum magis ſcripturis, quam teſti. Cõfirmatur, quia maior fides adhiben, da eſt affirmantibus, quam negantibus ex ijs, quæ adduxi *Reſolut.* 101. *quæſt.* 19. *num.* 146. Demum qualitas ſacerdotij à ſolo Sacerdote reo probanda eſt, ergo teſtes, ſi qui depoſuerunt non eſſe Sacerdotem, nihil probant, cum negatiua directe ſit improbabilis, *cap. Accuſator* 26 *q.* 5. *cap. Quoniam* 11. *de probationibus*. 25

Quæres 14. Ad quem ſpectat probare qualitatem Sacerdotij? Videtur ſpectare ad quærelantem, quia temerarium eſt denuntiare aliquem celebraſſe Miſſam tamquam non Sacerdotem, niſi prius conſtet ſibi illum eſſe laicum, qui celebrauit.

Reſp. Qualitatem Sacerdotij probandum eſſe per quærelatum, quia nullus præſumitur Sacerdos, niſi oſtendat ſe eſſe talem, cum hæc qualitas non inſit ex natura rei, ſed extrinſecus adueniat, vnde per allegantem probanda eſt dignitas ſacerdotij. Ita docent Calder. *conſil.* 12. *de iud.* Carolus de Graſsis *de effectib. cleric. in præm. num.* 193. Ratio dubitandi ſolum probat, non licere denuntiationem, niſi ſit aliqua præſumptio celebrantem eſſe laicum, vt quia 26

vxo-

vxorem habet, vt quia hactenus fuit miles, vel cum habitu laico.

Quæres 15. An reus, pœnes quem repertæ ſunt literæ teſtimoniales falſæ, puniendus ſit pœna ordinaria nimirum traditionis curiæ ſeculari, qui confeſſus fuit, ſe celebraſſe, quia eſt Sacerdos, id probando per falſas literas?

27 *Reſp.* Affirmatiuè, quia eo ipſo, quod illæ literæ ſunt falſæ, nihil probant. Confirmatur, quia illæ literæ falſæ non magis probant, quam ipſius aſſertio, quæ nihil probat, immò ex illarum literarum exibitione auget contra ſe opinionem iudicis. Demum nullus fictus Sacerdos condemnari poſſet in pœnam ordinariam, quia quilibet reſpondere poſſet, ſe celebraſſe, quia eſt Sacerdos, quę reſpõſio nihil pœnitus probat, ergo remanet intacta prior iudicis opinio, quod ſit laicus ille, qui celebrauit. Debet autem conſtare in proceſſu de qualitate laici, iuxta quod dixi præced. quæſt. aliter delictum non dicitur probatum.

Carena *part. 2. ti, 11. §. V.* dicit hunc eſſe vehementer ſuſpectum, quod celebrauerit nondum Sacerdos, ac proindè iſtius quærelam per fiſcum eſſe recipiendam, reiecta qualitate ſacerdotij, & puniendum eſſe tantum pœna extraor-
28 dinaria. Primò, quia confeſſus qualificatè numquam punitur pœna ordinaria, Abbas *in cap. Auditis, de præſcript.* Farinac. *q. 81. num. 157.* refert exemplum teiudaizantis ſimulatè, vt hac fictione recuperaret quotam à ſuis conſanguineis. Secundò, quia ex indicijs etiam violentis nullus condemnatur pœna
29 ordinaria, ex Innoc. *in cap. Quia veriſimile de præſumpt.* Farinac. *q. 86. num. 110* Reſpondetur, prædictas rationes non ab omnibus concedi, præterquamquod locum non habent, quando vnus ex articulis principalibus, à quo eſſentialiter pendet ratio delicti probãdus eſt per ipſum reũ, ſi enim non probat ad eludendum delictum, pro reo habendus eſt ad pœnam ordinariam, cum probario potiſsimum eſt in eius poteſtate. Confirmatur, quia aliter nullus incurreret hãc pœnam, cum quilibet ad eam euitandã confiteri poſſet celebrationem aſſerendo ſe id licitè feciſſe, quia eſt Sacerdos, & hoc modo omnes eluderent tribunal ſanctæ Inquiſitionis.

Sed in hoc caſu numquid per torturã poteſt probare ſe Sacerdotem quando 30
teſtimoniales literas habere non poteſt? Non, quia hoc eſt factum poſitiuum, cui non deeſt propria probatio, in omnibus enim Epiſcopalibus ordinati regiſtrantur in ſpeciali libro ordinandorum ideo Sacerdotium per fidem extractam ex huiuſmodi libro probandum eſt, & non per torturam, quæ in hoc caſu eſt probatio improportionata huic facto.

Quæres 16. An laici Sacerdotium ſimulantes denuntiandi ſint in S. Officio? Ratio dubitandi eſt, quia in ſupradictis Bullis id non pręcipitur, ergo nulla obligatio.

Reſp. Denuntiandi ſunt, vt colligitur 31
ex Edictis Inquiſitorum, quæ noſtris tẽpurlbus vniformia ſunt, & ita habetur in Edictis Mediolan. & Parmen. illis verbis. *Che con ſacrilego ardire non eſſendo Sacerdoti s'habbiamo vſurpato, ò ſi vſurpino di celebrare la Meſſa, ò habino preſũto, ò preſumano di miniſtrare il Sacramẽto della penitenza, à i fideli di Chriſto.* De hac re iterum dicetur *in cap. Edictis, & Denunt.*

Quæres 17. An negans torturandus ſit non ſolum ſuper illicita celebratione, verum etiam ſuper intentione, an crediderit laicos eſſe miniſtros legitimos horũ Sacramentorum ſicut Sacerdos verus? 32

Reſp. Conuictus de celebrationibus non eſt torturandus, quia tortura eſt in ſubſidium plęnæ probationis deficientis, vtique vero torturandus ſuper intentione, & ſi fateatur licere laicis miniſtrare illa duo Sacramenta, eſt hæreticus formalis, puniendus vt talis; ſi verò neget reſpondendo vt Catholicus, nihilominus cogendus eſt abiurare de vehementi, quia non euacuauit ſuſpicionem hæreſis in hoc foro, qui duriſsimè non ſolet torquęre, neque finis Iudicis eſt, vt per torturam purgat ſuſpicionem, ſed vt inueſtiget, an verè ſit hæreticus ille, contra quem adeſt præſumptio ex maleficio probato.

Quæres 18

Quæres 18. An aliquo caſu excuſari
poſſit laicus, qui celebrauit, vel abſoluit,
vt non tradatur curiæ ſeculari morte
plectendus?

33 *Reſp.* Excuſatur primò, ſi actum non
perfecit iuxta dicta *ſub q.* 10. Secundò,
ſi laicus probatur leuis, & mente læſus
mitiori pœna eſt puniendus, quia non
ex temeritate, vt exigit Bulla ibi: *Vſurpa-
re præſumentes*. Sed ex quadam fatuita-
te, & vana gloria celebrant, vnde extra-
ordinaria pœna carceris puniuntur, vt
ſtultus in culpa, fiat ſapiens in pœna,
cap. Quia eo 10. *diſt.* 38. *iuxta illud Hie-
rem.* 31. *Caſtigaſti me, & eruditus ſum.*
Adde illud Ouidij *Aeacus in pœnas inge-
nioſus erit*. Tertiò, ſi conſtet ioco cele-
braſſe, aut abſoluiſſe, quia ioco facta pœ-
nam non merentur ordinariam, *cap.* 1. *de
præſumpt. cap.* 1. *de ſent. excom.* probatur
ex ioco factum à puero, nā leuitas præ-
ſumitur in re facta in puerili ætate, cum
deſit plena rationis diſcretio. Quartò,
minor ętas infra annum vigeſimūprimū
excuſat ab hac pœna, vt dicitur expreſ-
ſe in Bulla Vrbani VIII. incip. *Apoſto-
latus officium*. Vnde qui inchoato etiam,
& non perfecto anno vigeſimo primo
ſuæ ætatis, etiam Religioſus cuiuſcumq.
ordinis, nondum Sacerdos illa duo Sa-
cramenta miniſtrās tradendus eſt curiæ
ſeculari vltimo ſupplicio perimendus.

Quæres 19. An laica poteſtas, cui tra-
ditus fuit fictus Sacerdos, debeat hunc
morte punire, & ſi nolit cogi poſſit per
Inquiſitorem, ſeu Epiſcopum, aut Iudi-
cem huius delicti?

34 *Reſp.* Vtrumque affirmatiuè, & colli-
gitur ex citata Bulla Vrbani illis verbis:
*Quo circa omnibus, & ſingulis, ad quos ſpe-
ctat, & pro tempore quomodolibet ſpectabit,
in virtute S. Obedientiæ diſtrictè pręcipien-
do, mandamus, quatenus ſtatutum, decretū,
& conſtitutionem hanc noſtram inuiolabi-
liter obſeruent, & obſeruari faciant*. Ob-
ſeruatio autem huius Bullæ in eo conſi-
ſtit, vt iudices Eccleſiaſtici Inquiſitionis
tradant fictum Sacerdotem curiæ ſecu-
lari, & hæc exequatur mandatum, quod
ſi nolit cogatur per illos, vt inſinuatur il-
lis verbis. *Obſeruari faciant*. Ita ex Dia-
na, & Pegna Carena *part.* 2. *tit.* 11.
num. 31.

Quæres 20. An non Sacerdos cele-
brans, aut abſoluens incurrat aliquam
cenſuram, ſeu irregularitatem?

Reſp. Nulla extat cenſura, ſed tantum 35
fit irregularis etiam metus laicus fingēs
ſe Sacerdotem, & celebrans, ſeu obſol-
uens, vt apertè colligitur ex *cap.* 1. *de cle-
rico non ordin. min*, etſi enim rubica, &
titulus ſit de clerico, ac proindè deberet
ipſa attendi, nam Rubrica debet eſſe ge- 36
neralis ad nigrum, ſecundum Bartol. in
l. 1. *ff. ſi certum petat.* ab ea enim lex in-
terpretationem, capit, *l. Imperator, ff. de
in diem adiect.* Oldrad. *conſil.* 122. dicens
ab ea ſumi efficax argumentum conſe-
quenter hæc irregularitas ſolum clericū
deberet afficere; nihilominus rubrica nō
attenditur, quando conſtat de generali-
tate nigri, in cuius gratiam eſt rubrum,
vnde Rubrica nō reſtringit textum ge-
neraliorem, Gloſ. *ver. Illicitus*, *Authent.
de inceſtis, & nephariјs nupt.* vbi licet ru-
brica ſit ſolū de inceſtis, & nefarijs nup-
tijs, quia tamen textus generaliter loqui-
tur de nuptijs illicitis, cōprehendit qua-
cumque nuptias illicitas, quamuis non
ſint inceſtæ, vel nefariæ Euerard. in loco
à Rubro *n.* 11. Quare cum textus noſter
expræſſe dicat: *Si quis baptizauerit, &c.*
nulla facta reſtrictione clerici loquendo
generaliter, reſtringendus non eſt ad
hęc: *Si quis clericus baptizauerit*. Eſt enim 37
hæc dictio *Si quis* admodum generalis
comprehendens quaſcumque perſonas
cuiuſcumque conditionis, & ſtatus, Bar-
tol. *in l.* 1. *ff. de verb. ſign. num.* 2. Zaba-
rella *in Clem.* 1. *de elect. q.* 3. *num.* 9. Dec.
conſil. 453. *num.* 7. Pariſ. *de conſid. q.* 27.
num. 23. Ita ſentiunt Megal. *lib.* 7. *de
cenſ. cap.* 2. *num.* 22. Nauar. Scotus, Silu.
quos contra ſe citat Diana *reſolut.* 77. *de
irregular.* Carena *par.* 2. *tit.* 11. extremis
verbis.

Quæres 21. An abſoluens per literas
pœnitentem abſentem ſit ſuſpectus de
hæreſi, & incurrat aliquam cenſuram?

Reſp. Abſoluens pœnitentem abſen- 38
tem, qui per literas, aut internuntium
confeſſus fuit ſua peccata Sacerdoti ab-

ſenti, peccat mortaliter, & incurrit ex-
communicationem Papæ reſeruatam,
non ideo tamen ſuſpectus eſt de hæreſi,
quia licet facto ſuo contraueniat prohi-
bitioni, non tamen id de fide fuit defini-
tum; vt colligitur apertè ex Decreto
Clem. VIII, emanato die 20. Iunij 1602.
apud Quar. *ver. confeſſio Sacramentalis*;
ſequentis tenoris. *Hanc propoſitionem*
ſcilicet: Licere per literas, ſeu internuntium
confeſſario abſenti peccata Sacramentaliter
confiteri, & ab eodem abſente abſolutionem
obtinere; ad minus falſam, temerariam, &
ſcandaloſam damnauit, ac probibuit; præ-
cepitquè nè deinceps iſta propoſitio publicis,
priuatiſque lectionibus, concionibus, & con-
greſſibus doceatur, neue vmquam tamquã
aliquo caſu probabilis defendatur, imprima-
tur, aut ad praxim quouis modo deducatur:
Quod ſi quis illam docuerit, defenderit, im-
primi fecerit, aut de ea etiam diſputatiuè
tractauerit (niſi forſan impugnando) vel ad
praxim directè, ſeu indirectè deduxerit,
præter excommunicationem latæ ſententiæ,
39 *quam ipſo facto incurrat, & à qua non*
poſſit, præterquam in articulo mortis, ab
alio quacumque etiam dignitate fulgente;
Etiam S. Romanæ Eccleſiæ maiori Pœniten-
tiario, niſi à pro tempore exiſtente Roma-
no Pontifice abſolui, alijs etiam pœnis arbi-
trio infligendis ſubiaceat. Hæc prohibi-
tio æque extenditur ad vtrumque tam
ad confeſſionem, quam ad abſolutionẽ,
quia cum ſint connexa non diuiduntur,
neque ad imparia iudicanda ſunt, cum
ſint partes eſſentiales eiuſdem Sacramẽ-
ti, ex quo tollitur vana quorumdam
ſpeculatio aſſerentium Summum Pon-
tificem hic tantum prohibere abſolutio-
40 nem. Vide doctores citatos à Bonac. *de*
Pœnit. q. 4. par. 5. An regulares prælati
ſuos ſubditos abſoluant ab ea excom-
municatione per ſua priuilegia? Vide-
tur ſic, quia nulla derogatio priuilegio-
rum.

Quæres 22. An laicus, vel nondum
Sacerdos ſeipſum communicans ſit ſu-
ſpectus de hæreſi? ſſ

41 *Reſp.* Non eſt ſuſpectus, tum quia hic
non agitur de miniſtro conficiente, qui
ſolus Sacerdos eſt ex dictis, ſed de mini-
ſtrante Sacramentum iam confectum.
Tum quia, multi graues doctores cum
Suar. Filliuc. Laym. & Coninch, quos
pro ſe citat Diana *reſol. 47. de Sacram.*
tenent in caſu extremæ neceſſitatis, ſi
miniſter idoneus deſit, poſſe laicum
ſeipſum communicare, immo & alios
ex Valent. & Layman, quod ipſe Diana
putat probabile; ratio eſt, quia id nullo
iure prohibetur, niſi in *cap. Peruenit diſt.*
2. de conſecr. extra caſum neceſſitatis, vt
loquitur ibi Gloſa; facere autem ea, quæ
licent, nullam hæreſis ſuſpicionem in-
ducunt, ergo abeſt ſuſpicio.

Diſplicet hæc opinio quatenus facit 42
licitum hoc, quod laicus poſſit ſeipſum,
& alios communicare in articulo mor-
tis defectu legitimi miniſtri, vnde quo ad
communionem aliorum Sotus eam vo-
cat, & bene intolerabilem. Probatur. Tũ
quia, ſolis Sacerdotibus, & in caſu neceſ-
ſitatis per Diaconum licet diſpenſatio
corporis Chriſti, vt illud clare habetur in
Tridentino *Seſſ. 13. cap. 8.* ibi: *In Sacra-*
mentali autem ſumptione ſemper in Ec-
cleſia Dei mos fuit, vt laici à Sacerdotibus
communionem acciperent, Sacerdotes au-
tem celebrantes ſeipſos communicarent, qui
mos tamquam ex traditione Apoſtolica
deſcendens iure, & merito retineri debet.
Patet igitur probabile non eſſe oppoſi-
tum, cum ex traditione Apoſtolica id
hebeatur. Tum quia, ita docent etiam
S. Patres, cum quibus S. Thomas in ſuo
Hymno dicit: *Sic ſacrificium iſtud inſti-*
tuit, cuius officium committi voluit ſolis
Presbyteris, quibus congruit, vt ſumant, &
dent cæteris. Tum quia, hoc Sacramen-
tum in articulo mortis non eſt ſimpli-
citer neceſſarium, ergo moribundus nõ
dicitur conſtitutus in caſu extremæ ne-
ceſſitatis, per quam propria auctoritate
poſſit ſumere ſacram communionem.
Antecedens eſt D. Thomæ *par. 3. q. 65.*
art. 4. quẽ omnes ſequuntur, ſolum enim
duo Sacramenta Baptiſmum, & Pœni-
tentia ſimpliciter ſunt neceſſaria ad ſa-
lutem neceſſitate medij, ergo moribun-
dus per hoc non dicitur conſtitutus in
neceſſitate, cum illi non ſit neceſſarium
hoc Sacramentum non ſolum neceſſi-

tate

tate medij, ſed neque præcepti, quia præceptum locum non habet, vbi eſt impoſsibilitas, & carentia miniſtri, & ex his ſoluuntur rationes aduerſariorum. In his autem non ſunt laxandæ habere fauore laicorum, quia facilè introducerentur errores, inuident enim Eccleſiaſticis in poteſtatibus ſpiritualibus, vndè ſi laieis permitteretur miniſtratio Sacramenti in caſu neceſsitatis, proceſſu temporis miniſtrationem ampliarent, & paulatim ſibi ius Sacerdotij vſurparent, nam experientia conſtat, illos in multis ſe ingærere, quæ alias propria erant clericorum; vide, quod primos accubitus volunt in Eccleſijs in competentiam. Sacerdotij etiam exerciti à prælatis. Remoueatur ergo hæc opinio valde præiudicialis iuri Sacerdotali.

Quæres 23. An laicus abſoluens ab excommunicatione exiſtentem in articulo mortis fiat ſuſpectus de hæreſi?

44 *Reſp.* Non eſt ſuſpectus, Tum quia, ſuper hoc nihil de fide definitum eſt, ita quod facto abſolutionis datæ per laicū dicatur impugnari. Tum quia, hic nullus eſt abuſus Sacramenti. Tum quia, multi graues doctores docent, laicum poſſe moribundum abſolui ab excommunicatione. vt valeat ſepeliri in loco ſacro, & pro illo orari, quia eo caſu Eccleſia illi confert iurisdictionem, vt alijs allegatis docet Sāchez ſecularis *diſp.* 44. *num.* 7. Multos citat Diana *reſol.* 7. *de excommun.* Sed quo ad hoc ſpeciale puto hanc opinionem non eſſe multum probabilem, Tum quia, nullum ius tribuit hanc iurisdictionem laicis in articulo mortis fauore excommunicati. Tū
45 quia hæc abſolutio quo ad ſalutem non eſt neceſſaria, cum defectu confeſſarij ſufficiat contritio pro peccatis, & quis nondum abſolutus poſſit eſſe gratus Deo exiſtens in excommunicatione, cuius abſolutionem paratus erat recipere. Tum quia, in foro externo non admitteretur huiuſmodi abſolutio quo ad ſepulturam, & ſuffragia publica, cum excommunicatus Eccleſiæ nondum ſatisfecerit, à qua tenetur ligatus. Tum quia, verum non eſt Eccleſiam ſupplere iurisdictionem in eo caſu, quaſi illam cōmunicando laico, quia Eccleſia ſupplet iurisdictionem ſpiritualem in Eccleſiaſticis, quia illius ſunt capaces, non autem laicis, qui incapaces ſunt, *cap.* 2. *de iud. cap. Tua* 25. *de decim.* vnde eſto Papa id laico concedere poſſit ſecundum probabiliorem opinionem, id autem facere non præſumitur, ſed ſpecialis delegatio neceſſaria eſt, propter inhabilitatem laici, quare cum nihil proſit abſolutio data à laico defectu iurisdictionis, hæc opinio vti de re inutili reijcienda eſt, præterquamquod magis obeſt iurisditioni Eccleſiaſticæ quatenus eam extendit ad laicos, quam proſit laico, cui non eſt proficua, ſed fruſtratoria, cum per Eccleſiam abſoluendus ſit ab excōmunicatione, vt fiat capax ſepulturæ, & Eccleſiæ ſuffragiorum, vt ex Rituali Pauli V. colligitur *in tit. de ſepulturis.*

Quæres 24. An quotidie celebrans numquam viſus confiteri, & habitus pro malo Sacerdote ſit ſuſpectus de hæreſi?

Reſp. Affirmatiuè, quia cum ſit in 46
peccato, & celebret ſine præmiſſa confeſſione videtur tenere non eſſe neceſſarium præmittere confeſsionem Sacramentalem, oppoſitum tamen definitur in Tridentino *ſeſſ.* 13. *can.* 11. his verbis. *Statuit, atque declarat ſancta ſynodus, illis quos conſcientia peccati mortalis grauat, quamtumcūq; etiam ſe contritos exiſtiment, habita copia confeſſoris, neceſſario præmittendam eſſe confeſſionem Sacramentalem. Si quis autem contrarium docere, prædicare, vel pertinaciter aſſerere, ſeu etiam publicè diſputando defendere præſumpſerit, eo ipſo excommunicatus exiſtat.* Requiritur autem, quod conſtet Sacerdotem quærelatum eſſe malæ vitę, ſi enim bonus eſt, & nihil cōtra ipſum opponatur, quo probetur ipſū celebraſſe in mortali peccato, nulla oritur ſuſpicio hereſis, quia hæc fundatur in mala conſcientia Sacerdotis. Hæc autem ſuſpicio eliditur, ſi quærelatus probet ſe pluries confeſsionē ſuorum peccatorum præmiſiſſe antè celebrationem.

Quæres 25. An frangens ſigillum cōfeſſio-

feſsionis ſit ſuſpectus de hæreſi?

47 *Reſp.* Negaui *reſolut. 9. q. 12. num. 31.* quia Sacerdos reuelans quod in confeſſione audiuit nullum fidei articulum nec verbo, nec facto impugnat, ex quo reddatur ſuſpectus de hæreſi. Confirmatur, quia ex hoc præcisè non dicit licitam eſſe reuelationem cōfeſsionis, nec malè ſentit de Sacramentis, licet huic Sacramento iniuriam inferat. Ita ex Molfeſio Diana *part. 4. tract. 8. reſolut. 95* vbi de pœnis contra reuelantem confeſſionem, & *reſolut. 51.* de ſigillo confeſſionis, latè hoc probat Carena *part. 2.*
48 *tit. 17. §. 23. num. 91.* Pœnis autem iuris plectitur regularis à ſuo ſuperiori, clericus à ſuo Epiſcopo, niſi ille frangat ſigillum in damnum ſecularis, cuius confeſſionem audiuit, quia tunc ab Epiſcopo ſuſpendi poteſt à confeſsionibus.

Quæres 26. An confeſſarius, qui non vult abſoluere pœnitentem, niſi ſibi reuelet complicem, ſubijciatur Inquiſitoribus.

Reſp. Negatiuè, quia cogere pœni-
49 tentem ſub ea conditione non eſt actus hæreticus, aut inducens ſuſpicionem hereſis, quaſi ex hoc intendat licitum eſſe infamare proximum, quod dicere hereticum eſt, ſiquidem manifeſtare complicem in confeſsione non eſt præcisè proximum infamare, ſed neceſſariã circumſtantiam aperire in confeſsione, vt integra ſit, vt multis probaui *reſolut. 302. q. 23.* Vide Dianam *reſol. 49. de circumſtant.* referentem doctores, ergo non ſubditur Inquiſitoribus, Ita ex Villal. Diana *part. 4. tract. 8. reſol. 97.* Carena *part. 2. tit. 17. num. 93.*

Quæres 27. An non ſumentes Sacramenta Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ ſemel in anno ſint ſuſpecti de hæreſi? Negant Pegna, & Farinac. *quæſt. 178. num. 79.* Affirmant Royas *ſing. 98. num. 6.* Zanch. *cap. 35. de hæret. num. 1. & 2.* quos citat Sanctar. de hæreſi *cap. 41. dub. 3. num. 5.* Vide Dianam *part. 4. tract. 8. reſolut. 38.*

50 *Reſp.* Iuxta *cap. Omnis 12. de pœnit.* qui in Paſchate non confitetur, nec ſacram recipit communionem ſi arceatur ab ingreſſu Eccleſiæ, & nihilominus nolit percipere ex Sacramenta, iudicarem ſuſpectum de hęreſi, ac proinde Inquiſitorem contra eum procedere, non autem ante; illud probatur ex praxi Eccleſiæ, nam Parochi ſecundum edicta ſuorum Epiſcoporũ ſingulis annis deferunt nomina eorum, qui in Paſchate ſacram communionem non receperunt, ergo hęc cauſa ad illos ſpectat vti Paſtores animarum, & non ad Inquiſitores. Si non obediunt, tunc Inquiſitor ſuper illos incipit habere ius. Tum quia, pręſumptionem pro ſe habet quod iſti ſint ſuſpecti de hæreſi, quia à communi fidelium vita deuiant. Tum quia, videntur ſpernere hæc Sacramenta tamquam ſibi non neceſſaria, ſed inutilia. Tum quia, illorum omiſsione præſumuntur negare nullam eſſe obligationem illa recipiendi, contra definitum in Tridentino *ſeſſ. 13. can. 9.* illis 51
verbis: *Si quis negauerit, omnes, & ſingulos Chriſti fideles vtriuſque ſexus cum ad annos diſcretionis peruenerint teneri ſingulis annis ſaltem in Paſchate ad communicandum iuxta præceptum ſanctæ matris Eccleſiæ: Anathema ſit.* Quod idem definitur de Sacramento Pœnitentiæ *ſeſſ. 14.* 52
can. 8. Si quis dixerit confeſſionem omniũ peccatorum, qualem Eccleſia ſeruat, eſſe impoſſibilem, & traditionem humanam à pijs abolendam; aut ad eam non teneri omnes, & ſingulos vtriuſque ſexus Chriſti vtriuſque ſexus Chriſti fideles, iuxta magni Concilij Lateran. conſtitutionem ſemel in anno; & ob id ſuadendus eſſe Chriſti fidelibus, vt non confiteantur tempore Quadrageſimæ, Anathema ſit. Qui igitur admonitus non vult hæc Sacramenta recipere ſubditur Inquiſitoribus & ab illis interrogandus eſt ſuper credulitate Sacramentorum, & neceſsitate, atque illorum obligatione quid ſentiat, & iuxta reſponſionem expediendus. Neque excuſatur allegãs ſe eſſe indignum, & magnum peccatorem, quia ad Deum conuerti poteſt, ſe illi per Sacramenta reconciliando; neque illi prodeſt quo ad hoc inimicitia alterius, quia pacem, & amicitiam proximi quærere debet: illi par-

parcendo, ſi Chriſti fidelem, & ſeruum ſe tenet,

Quæres 28. An religioſi profeſsi, & clerici in ſacris conſtituti matrimonium contrahentes ſint ſuſpecti de hæreſi?

53 *Reſp*. Sunt vehementer ſuſpecti de hæreſi matrimonium contrahentes, etiã Societatis Ieſu, qui vota biennij emiſerunt. Idem dic de contrahentibus ſpõſalia; qui leuiter ſunt ſuſpecti de hæreſi.

Prima pars, de ſuſpicione probatur. Tum faciens opus malum ab hæreticis probatum, vt bonum, & licitum eſt vehementer de hæreſi ſuſpectus, quia præſumitur errare ſicut errant ipſi hæretici; ſed Religioſi, & clerici vxorem ducentes faciunt opus malum, & prohibitum ſub excommunicatione latæ ſententiæ in *Clem. de conſang.* de qua vide *reſolut.* 94. ergo de hæreſi ſunt ſuſpecti vehemẽter, & præſumuntur ſequi errores hæreticorum, qui reprobantes vota religioſorum aſſerunt impiè licitum illis eſſe ducere vxores. Tum quia, per attentatum matrimonium facto impugnant id, quod definitur *ſeſſ.* 24. *can.* 9. illis verbis: *Si quis*
54 *dixerit, clericos in ſacris ordinibus conſtitutos, vel Regulares caſtitatem ſolemniter profeſſos poſſe matrimonium contrahere, contractumque validum eſſe, non obſtante lege Eccleſiaſtica, vel voto; & oppoſitum nihil aliud eſſe, quam damnare matrimonium, poſſeque omnes matrimonium contrahere, qui non ſentiunt, ſe caſtitatis, etiam ſi eam vouerint, habere donum; anathema ſit, cum Deus id rectè petentibus non deneget, nec patiatur nos ſupra id, quod poſſumus, tentari*. Igitur contra hunc canonem ducentes vxorem præſumuntur licere eis matrimonium, quod credere hæreticum eſt. Ita docent omnes cum Simanch. *tit.* 40. *de catholic. inſtit. à n.* 9. Pegna *par.* 2. *Direct. com.* 74. Decian. *lib.* 5. *cap.* 22. *num.* 40. Farinac. *q.* 183. *à n.* 72. cum illis Carena *par.* 2. *tit.* 17. §. 3. *n.* 10. ſiuè ſecreto, ſiuè palam matrimonium contractum fuerit, Diana *par.* 4. *tract.* 7. *Reſolut.* 2. §. *Notandum*, hanc ſuſpicionẽ vocat leuem, ſecundum morem S. Officij Hiſpaniæ.

55 Secunda pars, de religioſis Societatis Ieſu ex voto biennij conſtat ex eo, quod hoc illorum votum producit fere omnes illos effectus, quos votum ſolemne reſpectu aliorum Regularium, ſecundum Bullam incip. *Aſcendente Domino*, Gregorij XIII. iuxta quod docet Sanchez *lib.* 7. *diſp.* 25. *num.* 15. probantem illos eſſe verè religioſos, & *diſp.* 48. *num.* 17. incidere in excommunicationem ſupradictam contra religioſos contrahentes matrimonium; & ſubſequens matrimonium per illos contractum eſſe irritum, *diſp.* 26. *num.* 2. non tamen dirimi præcedens per vita biennij ex eodem *lib.* 5. *cap.* 1. *num.* 29. Vide Vaſq. 1. 2. *diſp.* 165. de his votis *cap.* 9. & 10. Nota tamen, quod profeſſores votorum biennij non comprehendantur ſub citato canone quo ad nullitatem matrimonij attentati, quia expreſſe loquitur de religioſis vouentibus ſolemniter caſtitatem, ſed ex conſtitutione ſupradicta irritum nunciatur. De ſuſpicione hæreſi quo ad hos religioſos Societatis in terminis Carena *part.* 2. *tit.* 17. *num.* 10. § *Ex quib.*

Tertia pars, de contrahentibus ſpon- 56
ſalia probatur, quia ſuſpicio hæreſis ex matrimonio religioſis prohibito fundatur in abuſu huius Sacramenti, ſed per ſponſalia contracta religioſus præparatur, & diſponitur ad huiuſmodi abuſum, ergo fit ſuſpectus de hæreſi, ſunt enim futuri matrimonij promiſsio *cap. Noſtrates* 3. 30. *q.* 5. & volens antecedens intendit velle eius conſequens ab eo neceſſario dependens, ex vulgatis iuribus; Verum quidem eſt, quod hæc ſuſpicio non eſt vehemens, quia ſponſalia non ſunt Sacramenta, ſed tantum leuis, in quantum ſponſalia diſponunt ad huiuſmodi abuſum.

Quæres 29. An vxoratus recipiens ordines fiat ſuſpectus de hæreſi? Carena *par.* 2. *tit.* 17. *num.* 12. cum Simanch. *de catholic. inſtit. tit.* 40. *num.* 14. Farin. *q.* 183. *num.* 74. affirmat eſſe ſuſpectum de hæreſi, & eſſe puniendum ab Inquiſitore ille, qui cum licentia, ſeu ſine licentia vxoris promouetur ad ordines, modo non ingrediatur religionem, licet enim per extrauag. Ioann. 22. antiquam de voto,

de voto, alia pœna illi non imponatur, niſi quod non poteſt miniſtrare in ordinibus ſuſceptis, neque ad alios aſcendere, aut beneficium obtinere, tamen non prohibetur, quin puniri poſsit alia pœna maiori, ſicut punitur, qui poſt ſacros ordines ducit vxorem, ergo pari ratione puniendus eſt vxoratus, qui ordines recipit, parum enim refert, vtrum matrimonium antecedat, an ſequatur, quandoquidem in vtroque caſu par iniuria fit vtrique Sacramēto, & cœlibatui clericorum. Quibus non obſtantibus,

57 *Reſp.* Vxoratus viuente vxore promotus etiam ſine illius licentia ad ordines quoque ſacros licet peccet mortaliter, non tamen eſt ſuſpectus de hæreſi. Probatur, quia quando recipit ordines de licētia vxoris bene facit, tranſit enim de ſtatu coniugali ſine eius deſtructione ad ſtatum clericalem meliorem, & perfectiorem, quod iura *cap. Coniugatus, de conuerſ. coniugat.* non prohibent, ergo ex hoc capite nulla poteſt oriri ſuſpicio hæreſis, quæ tantum ex facto illicito deducitur, quale non eſt hoc, quod iura, & doctores concedunt, cum quibus eſt Sanch. *lib. 7. diſp.* 38. Quando pariter recipit ordines ſine licentia, & beneplacito vxoris, quod prohibitum eſt ex citato capite, & extrauag. licet mortalis peccati reus ſit ob iniuriam factam vxori ſuæ, cui de iure præiudicium afferre non poteſt, nec debet quo ad conſortium coniugale, cum ſine illa vouere continentiam non valeat, quia non ipſe, ſed vxor corporis illius poteſtatem habet ſecundum Apoſtolum, non ideo tamen infert iniuriam Sacramentis matrimonij, aut ordinis, quia non eſt contra fidē, quod in eodem reperiri poſsint hæc duo Sacramēta debito ordine, nimirū, quod ordo ſubſequatur matrimoniū, nō matrimoniū ordinē, iuxta dicta præc. *q.* 28, §. *Prima pars*, ex definitione Tridēt. prohibentis gradum ab ordine ſacro ad matrimonium, non à matrimonio ad ordinem; neque continentia ordini ſacro adnexa obeſt ipſi ordini, de cuius ratione eſt, neque eidem matrimonio, quod illi nō repugnat, vt conſtat in matrimonio tantum rato, & conſtante ſine copula, iniuria igitur ſe tantum tenet ex parte vxoris, cuius ius læditur per maritum recipientem ordines ſine illius licētia, quod nullatenus arguit ſuſpicionem hæreſis. Ex his igitur patet reſponſio ad rationem aduerſariorum: dictis Sacramentis non fieri iniuriam, ſed tantum vxori, cui affertur præiudicium quoad copulam. Nec obſtat, quod ſi cogatur vxoratus ordinatus etiam in ſacris redire ad conſortium coniugale, et reddere debitum teneatur vxori potenti, ex quo videtur facere iniuriam ordini ſacro habenti adnexam continentiam: Quia ex hoc non facit iniuriam ordini, non enim petit, ſed tantum reddit, quod alteri debet. Adde, quod ex hoc ſequeretur clericos luxuriātes eſſe de hæreſi ſuſpectos, quod tamen nullus aſſerit; neque hoc idem de vxorato dicendum eſt, qui alteri inſeruit ex debito, & non ex voluntate luxuriandi.

Quæres 30. An delictum Poligamiæ, quo abuſus Sacramenti matrimonij contingit, ſit caſus Inquiſitionis?

Notandum eſt Poligamiam eſſe pluralitatem vxorum, quæ contingere poteſt duobus modis. Primò, cum quis ſucceſsiuè plures ducit vxores, vnam nimirum poſt mortem alterius, & hoc eſſe licitum de fide credendum eſt, cum expreſsè reperiatur in Sacra Scriptura, 1. *Corinth. cap. 6. num.* 39. *Si dormierit vir eius, cui vult, nubat, tantum in Domino. Epiſt. 1. ad Timoth. cap. 5. num.* 14. *Volo iuniores viduas nubere.* Contra hæreſim Montaniſtarum, & Nouatianorum, qui damnarunt impiè ſecundas nuptias, prout referunt D. Auguſt. *lib. de hæreſib. cap.* 26. Theodoret. *lib. 3. de fabulis hæretic.* contra quos eſt Concil. Nicœnum *can.* 8. & in Iure Canonico *tit. de ſecundis nuptijs*, vbi abrogantur leges ciuiles, quę notabant infamia mulieres nubentes infra annum viduitatis. Ratio prædictorum eſt, quia matrimonium inſtitutum fuit in remedium concupiſcentiæ, cuius ſtimulis maximè agitantur vidui, & viduæ, alias experti illius ardorem. Vide in 4. ſentent. *diſt.* 42. D. Thom. *par.* 3. *q.* 63. 58

*q.*63. Poteſt igitur viduus, & vidua ſucceſſiuè ducere plures coniuges ſine vlla definitione. Secundæ autem nuptiæ, & ſubſequentes sũt verè, & propriè Sacramentum ſicut & primum matrimoniũ, quia in his adſunt omnia requiſita ad Sacramentum; primæ benedicuntur, nõ ſecundæ, quia ad has prima extenditur, *cap. Vir autem, de ſecund. nupt.* De hac Poligamia licita hic agendum non eſt, cum ex ea nullus ſequatur abuſus Sacramenti, ſed tantum ex alia, de qua agendum eſt.

59 Secundò, igitur modo contingit Poligamia, quando idem vir ſimul habet plures vxores viuentes, quod illicitum eſt, & prohibitum iure naturali, vt colligitur ex *cap. Gaudemus* 8. *de diuort.* ibi: *Nec vlli vnquam licuit ſimul plures vxores habere, niſi cui fuit diuina reuelatione conceſſum*, ibi omnes Canoniſtæ, Theologi in 4. *diſt.*33. D.Thom. *par.*3. *q.*65. Becan. *cap.*45. *de Sacram. q.*2. Carena *par.*2. *tit.*5. §. *Primus*, aliquid autem tripliciter eſt contra ius naturæ, primò, ſi
60 includat intrinſecè, & in ſe malitiam, vt odium Dei, peccatum contra naturam; hæc, & ſimilia, ita in ſe ſunt mala, vt nec Deus diſpenſare valeat, cum ſimpliciter repugnent diuinæ omnipotentię, & eius infinitæ bonitati; ſecundò, aliquid dicitur malum ratione adiuncti, vt copula habita cum fœmina ante matrimoniũ, poſt vero ſit licita, quia vtitur re ſua; itẽ aliquid dicitur malum ratione periculi peccandi contra naturam, ſic Sacerdoti prohibitum eſt iure naturæ cohabitare cum mulieribus iuuenibus extraneis; Poligamia non eſt prohibita iure naturę primo modo, cum copula ſimpliciter, & omnibus modis ſpectata non ſit de ſe, & intrinſecè mala, ſed tantum ſecundo modo ratione adiuncti, nam homo, qui per primum matrimoniũ vſum ſui corporis tradidit vni fœminæ, non poteſt eiuſdem ſui corporis dominium tradere alteri, cum non amplius ſit Dominus, ideo pluralitas vxorum iure naturæ ſecundario prohibita eſt; Deus autem cũ
61 ſit omnium dominus abſolutus, ac proinde corporis cuiuslibet iuri, poterit per diſpenſationem corpus vni proprium communicare pluribus, vt exemplo huius habemus ex ſacris literis, nam Abraham duas habuit ſimul vxores Saram, & Agar, Iacob, quatuor Liam, & Rachelem, & earum ancillas Zelpham Liæ, & Balam Rachelis, *Geneſ. cap.* 30. & hoc contigit ex diuina diſpenſatione propter primarium finem matrimonij, qui eſt procreatio filiorum; vnde ex hoc principale fine deducitur eſſe prohibitum iure naturali ſimpliciter pluralitatem virorũ reſpectu vnius vxoris, id enim directè eſt 62
oppoſitum productioni prolis, commixtio enim plurium ſeminum diuerſorũ virorum cum eadem fœmina conuerſantium inficit prolem, & fœminam reddit infœcundam, vt patet experientia in meretricibus quæ, vt plurimum carent prole. His notatis.

63 *Reſp.* Delictum Poligamiæ ſpectat ad Inquiſitionis officium priuatiuè ad forũ laicum. Vtrumque docent doctores citati à Farinac. *q.*178. *num.*71. Scaccia *lib.*1. *de iudicijs cap.*12. *n.* 55. Campan. *in diuerſ. iuris canon. Rubr.*1. *num.*46. ex illis Carena *par.*2. *tit.*5. *num.*20. contra Simancham *de Catholic. inſtit. tit.*40. *de Matrim.* vbi ait hoc delictum relinqui puniendum iudicibus ordinarijs, quando delinquens excuſatur à ſuſpicione, vt ſi putauit primam vxorem mortuam fuiſſe, vel prius matrimonium non tenere; & Genuenſem, qui *cap.*68. *num.*12. dixit Poligamiã eſſe mixti fori; ſed ſtãdũ eſt cum primis, & probatur. Tũ quia, Poligamia ex genere ſuo includit ſuſpicionẽ hęreſim, qui enim vnã habet vxorẽ, & ſecundã ducit, hoc facto impugnat, quod Tridentinum definiuit de fide credendum, nimirum non licere habere duas vxores, dicit enim *ſeſſ.* 24. *can.*2. *Si quis dixerit licere Chriſtianis plures ſimul habere vxores, & hoc nulla lege diuina eſſe prohibitum; anathema ſit.* ergo qui de facto plures habet vxores ſuſpectus eſt, quod credat licere plures habere vxores; ſed delictum adnexam habens ſuſpicionem hereſis ſpectat tantum ad officium S. Inquiſitionis, ergo & Poligamia, quæ huiuſmodi ſuſpicionem adiunctam habet.

Tum

Tum quia cauſa Poligamię expediri nō poreſt, niſi iudici conſtet de validirate aut inualiditate matrimonijs;ſed id ſpectat ad ſanctum officium, ergo, & cauſa Poligamiæ.

Quæres 31. An Poligamus ſuſpectus ſit de hæreſi vehementer, an leuiter ?

64 *Reſp.* Vehementer, quod probatur, Tum quia, regulariter abuſus Sacramētorum inferrur vehementem ſuſpicionē hæreſis. Tum quia, faciens aliquid malum. quod pro bono habetur apud hæreticos, & infideles, habetur pro ſuſpecto vehementer de hæreſi; ſed hæretici tenent licitum eſſe ducere plures vxores viuentes, cuiuſmodi ſunt Maumetus, Anabatiſtæ, Luterus, & alij, ergo qui illas ducit facit ſe ſuſpectum vehementer de hæreſi. Tum quia, faciens opera, per quæ recedit à communi vita, & conuerſatione fidelium eſt vehementer ſuſpectus de hæreſi, vt colligitur *ex cap. Excommunicamus* §. *Adijcimus de haret.* ſed ducens duas vxores recedit à communi hominum fidelium conſuetudine & vita, ergo reddit ſe vehementer ſuſpectum de hæreſi. Ita Piaſec. in praxi *par.2.cap.4.art.6.n.9.* Genuenſ.*cap.18.n.* ex Pegna Bariola *v. vxor.* Farinac.*q.178 num.* 68. teſtatur ita obſeruari in ſupremo Tribunali, cum alijs Carena *part.2. tit.5.num.* 58. contra Simancham Gutier. & alios, qui ſequuntur praxim Tribunalis Hiſpanici, quod iudicat iſtos ſolum leuiter ſuſpectos de hæreſi, vt notat Diana *part.4. tract.7. reſolut.4.* §. *Igitur.* Deducitur ex his Poligamum debere de vehementi abiurare, quia taliter ſuſpectus eſt in Tribunalibus Italiæ.

Quæres 32. An qui ſecundam matrimonium contraxit, ſed ſecundum vxorem non cognouit ſit de hæreſi ſuſpectus, ac proinde ſubiectus Inquiſitoribus ?

65 *Reſp.* Affirmatiuè, quia matrimoniū ad ſui eſſentiam non requirit copulam, ergo tam Poligamus eſt nō conſumans ſecundum matrimonium, quam ille, qui copulam habuit cum ſecunda vxore viuente prima; ſed iſte ſubditur Inquiſitoribus, ergo & ille. Ita Souſa *lib.1.c.35 num.5.* Farinac. *q.* 140. *num.* 24. & 30. alij cum Diana *part.4. tract.7. reſol.4.* §. *Notandum.*

Quæres 33. An ſi contrahat palam ſit æque ſuſpectus ac ille, qui clam ducit ſecundam vxorem ? Ratio dubitandi eſt, quia palam, & publicæ facta cenſentur bona, & licita ſicut è contra dicta; & facta occultè inducunt ſuſpicionem, ſecundum D. Bernard. ad Eugen. Papā illis verbis. *Tibi conſtituas regulam, vt omnem, qui palam veretur dicere, quod in auribus locutus eſt, ſuſpectum habeas.* Occultè igitur facta inducunt ſuſpicionem *cap. Vt noſtrum, vt Eccleſ. beneſ.* conſequenter ducens vxorem ſecundam publicè non videtur culpandi ſicut ille, qui clam contrahit ſecundas nuptias.

Reſp. Siuè occultè, ſiue publicè quis 66
ſecundam ducat vxorem, prima viuente ſemper dè hæreſi ſuſpectus eſt, & quia in vtroque caſu contingit abuſus Sacramenti; & quia hæreſis committitur tam publicè, quam occultè ex Gloſ. in Clem.1. *de hæret.* Ita Farinac. *q.178.n.70* cum alijs Carena *part.2. tit. 5. num.* 16. & ex his patet ad rationem dubitandi, nam etiam in publicè factis præſumitur dolus, & malitia, immò à fortiori, quādo ſunt maleficia, quia male agens coram alijs videtur hac publicitate tegere delictum, maxime, quando factum poteſt eſſe bonum, vt ducere vxorem. Sed prædicta diſtinctio contrahendi matrimonium clam, aut palam poſt Tridentinum non habet locum, cum matrimonium publicè ſemper celebrari debeat.

Quæres 34. An ille, qui ſecūdo contrahit matrimonium ex eo, quod credit primum eſſe nullum, ſit reus Poligamiæ, & officij ſanctæ Inquiſitionis ? Farinac. *q.* 178. *num.* 71. negat, quando nullitas eſt notoria, vtique vero quando non eſt notoria, quam ſequitur Carena *part.2. tit.5. num.31.*

Reſp. Subditur Inquiſitori ſiue nulli-
tas ſit patens, ſiue non, modo nondum 67
ſit declarata legitimè ab Eccleſia, quia legitimè conſtat de duplici matrimonio in facie Eccleſiæ celebrato, & de nullitate

tate primi nondum viridicè conſtat, ergo iſte caſus ſubditur ſimpliciter Inquiſitoribus, quibus conſtare debet in ſuo foro de nullitate primi matrimonij, ſicut eidem conſtat de duplici matrimonio celebrato in facie Eccleſiæ. Inquiſitor autem impune dimittit quærelatum, quando probauit nullitatem prioris matrimonij, quia verè ſibi conſtat, hunc non eſſe Poligamum. Diſtinctio allata à Farinac. ſolum prodeſt reſpectu denũtiatoris, qui ſi ſibi certo conſtet nullitas prioris matrimonij, non tenetur hunc quærelare; quia verè non eſt Poligamus.

68 Sed quid dicendum, quando ſecundum matrimonium contractum prætextu nullitatis prioris eſt nullum? Adhuc ſubditur, ſicut & in præcedenti caſu, quia conſtat de duplici matrimonio publicè, non autem de nullitate ea ratione, & modo, quibus notũ eſt duplex matrimonium, ergo iuridicè probanda eſt nullitas alterius, vt conſtet an vir ille ſit Poligamus nec ne; hæc autem cauſa eſt S. Officij, ergo eſt caſus Inquiſitoris. Ita Carena *part.2. tit.5. nu.31. § In quare*, quòd verum dicit, licet ſecundo contrahens etiam nulliter proteſtaretur, quod per quæcumque non intendit illud contrahere, ſi primum tenet.

Quæres 35. Habens legitimam vxorem, & poſtea propria authoritate ſine præſentia Parochi, & duorum teſtium contra decretum Concilij ducens ſecũdam, quam intendit eſſe ſuam vxorem ſicut primam, ſit Poligamus, ac ſi in facie Eccleſię ſecundam duxiſſet, ſicut contraxit cum prima?

69 *Reſp.* Affirmatiuè, quia habet duas vxores, nec obſtat, quod ſecundum matrimonium non ſit factum iuxta Tridentini Decretum, quia cum in Poligamia ſecundum ſemper ſit nullum, conſtante primo ex impedimento Ligaminis, parum refert, quod ſit celebratum coram Parocho, & teſtibus, cum ex hoc non fiat validum, obſtante ſemper Ligamine, quare ex duplici capite hoc poſterius erit nullum, ex impedimento abſentiæ nimirum Parochi, & teſtium, atque Ligaminis.

Quæres 36. An qui in facie Eccleſiæ per teſtes probauit mortem prioris vxoris, puniendus ſit vt Poligamus, ſi poſtea reperiatur viuere priorem vxorem? Simanch. *Cathol. inſtitut. tit.40. de Matrim. num.3.* cum eo Gutier. *lib.2. q.8. num.3.* tenent, coniugem ob longam alterius abſentiam probabiliter putantem alterum eſſe mortuum, poſſe cum alio contrahere; quod ſi poſtea inueniatur viuere, non eſſe puniendum per Inquiſitorem, quia bona fide contraxit, vndè de hæreſi non eſt infamandus.

Reſp. Subditur Inquiſitoribus, Tum quia, probata prioris vxoris exiſtentia, 70 præſumitur ſubornaſſe teſtes falſos in ſui fauorem, ac proinde non ignorare priorem vxorem viuere. Tum quia, videtur cum dolo contra xiſſe ſecundũ matrimonium inducendo falſos teſtes. Tum quia, ex conſtantia prioris matrimonij euacuatur bona fides.

Quod dicunt Simanch. & Gutier. non videtur habere locum, quia ſine teſtibus nullis viduis, aut incognitis conceditur matrimonium, niſi prius concludenter probata libertate cupientium contrahere matrimonium. Et ad hoc manauit quædam formula examinandi teſtes producta à Sacra Congregatione, quam repoſui *tom.3. Reſolut.106. q.35.* vbi late dixi quomodo probãda ſit mors coniugis abſentis, iuxta *cap. In præſentia 19. de ſponſal. cap. Dominus 2. de ſecundis nupt.* Quare ſi non fuit probata mors alterius coniugis abſentis, certum eſt, ſuperſtitem non dici bona fide contraxiſſe ſecundum matrimonium, non obſtante longa alterius abſentia, quia dolus, & malitia excludunt bonã fidem, qui præſumitur adeſſe in hoc caſu, nam doloſus præſumitur non faciens quod de iure facere tenetur, *ex cap. Innotuit, de elect.* vbi Abbas *num.9. 21. & 22.* & in dolo dicitur eſſe, qui non vult facere id, ad quod ſcit ſe teneri, *l. Dolus 44. Mand.* Demum iſte dicitur male effe-

ctus ad Sacramentum matrimonij, ad quod accedit non bene præuidendo,an prior coniux ſit mortuus.

71 An autem Parochus, qui ſine teſtibus aut cum teſtibus probantibus mortem abſentis coniugis, ſed non ſecundum Inſtructionem Eminentiſſ. Cardinalium, de qua ſupra, coniunxit in matrimoniũ iam vxoratum, puniri poſsit ab Inquiſitore? Dic quod ſic,quia & ipſe particeps fuit delicti Poligamiæ, agentes enim & conſentientes pari pœna puniuntur,vnde parentes filiæ conſulentes ſecundas nuptias puniuntur ſecundum Mouram citatum à Diana *part.4. tract.7. reſolut.4 §. Notandum*,& Carena *part.2.tit 5.n.29 §. Quinimmo*, refert quemdam Parochũ negligentem punitum fuiſſe ex ordine S.Congregationis.

Quæres 37. An dicta de Poligamo plurium vxorum locum habeant in Paligama plurimum virorum?

72 *Reſp.* Affirmatiuè, quia militant omnes illę rationes, quæ adductæ fuerunt contra Poligamum, & in hoc nulla difficultas, cum abuſus Sacramenti contingere poſſit tam ex parte mulieris, quam viri.

Quæres 38. An alter coniugum ignorans Poligamiam alterius ſubdatur Inquiſitoribus, ſicut ille, ſeu illa, qui ſcit ſe habere vxorem vel quæ ſcit, ſe habere maritum?

73 *Reſp.* Negatiuè,quia ita ignorans nõ fuit abuſus Sacramento matrimonij,ſed tantum alter. Ita Souſa *lib.1. cap.35.n.9* Arſenale *part.9. aſſert.*46.Carena *part.2. tit. 5. num.*48.

Quæres 39. An habens vxorem viuentem ſubdatur Inquiſitoribus vti ſuſpectus de hæreſi ſi contrahat ſponſalia cum alia fœmina? Negat Aloyſius Ricciusin praxi *reſolut.*373. quia aliud eſt matrimonium, aliud ſponſalia, & ex diuerſis non fit illatio in odioſis, Souſa *lib.1. cap.35. nu.6.* eiuſdem eſt opionis, & pro ſe citat Farinac. *q.*140. *nu.*27. & Albertin. *q.*23. *num.*10. Quibus non obſtantibus.

74 *Reſp.* Iſte eſt de hæreſi leuiter ſuſpectus, & ideo ſubditur Inquiſitoribus. Illud ſuadetur, quia habens ſimul duas vxores eſt vehementer ſuſpectus de hæreſi, ex probaris hic *q.* 31. ergo habens vnam, & ſediſponens per ſponſalia ad ſecundam erit leuiter tantum ſuſpectus, ex eo, quod actu non abutitur Sacramento, ſed tantum ſe diſponit ad illius abuſum, vt docet Carena *par.2. tit.5 num.*60. Hinc deducitur, quod ita ſponſalia contrahens ſubditur Inquiſitioni, quod amplius ſuadetur. Tum quia, ex eodem motiuo ne ſequarur abuſus Sacramenti prohibetur celebratio ſponſalium ab vxorato, quo pluralitas matrimonij, ergo vterque caſus ſubditur Inquiſitioni. Tum quia, ab eodem iudice punitur actus attentatus, & conſummatus ex probatis *cap.*18. *quæſt.*21. & hic *q.*10. in fine §. *Idem.* Ita alijs citatis ſuadet multis Carena *part.2. tit. 5. num.*33. *ad*47. Ad rationem aduerſariorum dicitur, & ſi ſponſalia, & matrimonium in multis differant, ſunt tamen idem in ratione effectus,quatenus ex vtroque oritur ſuſpicio hæreſis. Nihilominus ſi probet ſponſalia ſe contraxiſſe cum pacto expreſſo non contrahendi niſi poſt mortem alterius coniugis,tunc nõ ſubditur Inquiſitioni.

Quæres 40. Quomodo probetur Poligamia ex duplici matrimonio? Inquiſitor antequam deueniat ad capturam quærelati Poligami,duo per fiſcum probanda ſunt, duplex matrimonium, & ſuperuiuentia prioris vxoris tempore celebrati ſecundi matrimonij, vt notat Diana *par.4. tract.7. reſolut.4. §. Notandum* Carena *part.2. tit.5. num.*52.

Reſp. Poligamia duobus modis probari poteſt, primo, per fidem authenticã deſumptam ex libris Parochorum, in quibus deſcribuntur matrimonia celebrata, illorum enim libri legitimè probant, vnde illis ſtandum eſt, Maſcard. 75 76
*de probat. vol.2. conſil,*672. Caputaque *part.1. deciſ.*314. M. Anton. *lib.1. reſolut. fin. caſu* 33. Rota Rom. *vol. 2. deciſ.* 340. Carena *parte 2. tit. 5. numer.* 52. vbi citat Nicolaum à Ianua *lib. 5. de*

ſcrip-

ſcriptura priuata tit. de lib. pleban. quæſt. 6 Aloyſium Riccium in praxi fori Epiſc. *de matrim. reſolut.* 218. Secundò, ſi libri deſunt, aut in remotis, probari poſſunt per teſtes, qui debent eſſe duo omni exceptione maiores, probant autem non ſolum deponentes ſe vidiſſe illos contrahere in facie Eccleſiæ coram Parocho, & teſtibus, verum etiam aſſerentes ab illo quætelato talem mulierem pro vxore habitam eſſe, & cum ea cohabitaſſe, ſicut facit quilibet maritatus cum ſua vxore, &c. Probatur
77 ſimiliter per inſtrumentum dotale; item per fidem baptiſmalem, in qua exprimitur baptizatus eſſe filius vtriuſque vti iugalium, &c. Sponſalia verò probantur, vel per perſonas, quæ interfuerunt, vel per inſtrumentum promiſſæ dotis, vel per denuntiationes in Eccleſia factas, &c. Probatis duobus matrimonijs ſupereſt probandum, quod tempore celebrationis, ſecundi matrimonij ſuperuiuens erat prima vxor, in hoc enim potiſſimum attenditur Poligamia, nimirum, quod duxerit ſecundam vxorem viuente adhuc prima, probatio autem hæc facienda eſt per teſtes legitimos, qui deponant ſe talem mulierem coniugatam vidiſſe viuere poſt celebrationem ſecundi matrimonij. Ita Carena *par.* 2. *tit.* 5. *num.* 5. Souſa *lib.* 1. *cap.* 35. *num.* 22. Duo igitur probanda ſunt, duplex matrimonium, & ſuperuiuentia primæ vxoris, dum reus ſecundum celebrauit matrimonium, aliter carcerandus non eſt, & ſi reperitur in carceribus ex hac cauſa dimittitur liber.

78 Sed quid agēdum, quando per libros Parochorum, vel per inſtrumenta dotalia non probatur duplex matrimonium, & vnicus eſt tantum teſtis probans primum matrimonium, & ſuperuiuentiam vxoris tempore ſecundi matrimonij? In eo caſu ſi reus neget primum matrimonium, aut ſuperuiuentiam vxoris torturæ ſubijciendus eſt, & ſi adhuc permanent in negatiua matrimonij, dimittendus eſt, ſi nihil aliud contra ipſum obſtat, quia per torturam rigoroſam euacuauit probationem illius, vnici teſtis; quod ſi fateatur primum matrimoniū, ſed neget ſuperuiuentiam vxoris primæ, tunc tenetur illius mortem probare, contigiſſe ante celebrationem ſecundi matrimonij, nec vnicus ſufficit teſtis, ſed duo neceſſarij ſunt omni exceptione maiores ad elidendum dictum prioris teſtis fauore fiſci contra prætenſum reū producti.

Quæres 41. Quibus pœnis plectendi ſunt Poligami?

Reſp. Qui ſecundam duxit vxorem, ſolet damnari ad remum per quinquennium, qui plures duobus ad ſeptenniū, vel etiam decennium, Si vſus fuit teſtibus falſis ab eo inductis ea pœna prorogatur ad biennium, vel vltra. Pœna hæc nobilibus commutatur in carcerem, & pecuniam, & alijs ſalutaribus pœnis de more plectuntur. Mulieres huius delicti culpabiles fuſtigantur, & carceribus mancipantur, alijſque pœnis affliguntur, de quibus doctores allegati per Dianam *par.* 4. *tract.* 7. *reſolut.* 4. Carena *par.* 2. *tit.* 5. *num.* 61. Souſa *lib.* 1. *cap.* 35. *num.* 19. & 20. 79

Quæres 42. An teſtes falſi in depoſiſione, quod prima vxor ſit mortua, vel quod homo ſit liber ab vxore, facta coram Epiſcopo, puniri poſſint ab Inquiſitore, quando ſibi conſtat, illos falſum dixiſſe?

Reſp. Affirmatiuè, quia teſtes errauerunt in caſu Poligamiæ, immò fuerunt cauſa neceſſaria Poligamiæ, ſine quibus vir non contraxiſſet ſecundum matrimonium, ergo tamquam cauſa huius delicti, puniri poſſunt ab Inquiſitore, ad quem ſpectat punitio Poligamiæ in omnium ſententia. Ita deciſum refert Catena *par.* 2. *tit.* 5. *num* 67. Vbi proponit difficultatem circa teſtem negantem ſe ita depoſuiſſe coram Notario, vt in eius proceſſu manet ſcriptum, & reſpondet id nihil prodeſſe teſti, quando ſuum dictum ſubſcripſit; quod ſi non ſubſcripſit, & res acta fuit coram ſolo Notario, & nō præſente Vicario Generali, prout requirit 80 81

rit Inſtructio Eminent. quam retuli *reſolut.* 106. *q.* 35. cum res dubia ſit, an Notarius falſum ſcripſerit, an teſtis illud depoſuerit, cum non magis vni, quam alteri credendum ſit, adhuc locus pœnæ non erit contra teſtem, ſed vlterius procedendum eſt, & inueſtigandum, quis auctor fuerit falſitatis per Inquiſitorem, iuxta ibidem dicta.

CAP. VIGESIM. III.

DE SOLICITATIONE IN CONFESSIONE.

SVMMARIVM.

1 *Solicitatio eſt citatio ſolius à ſolo.*
2 *Paulus IV. primus ſubiecit Inquiſitoribus Hiſpanis.*
3 *Decretum Clementis Bullarum declaratiuum.*
4 *Regulares non cognoſcunt delictum ſolicitationis.*
5 *Paulus V. comprehendit colloquia facta in confeſſionali extra confeſſionem.*
6 *Bulla Pij IV. & Gregorij XV.*
7 *Epiſcopis non fuit ſublata facultas per Bullam Pij IV.*
8 *In quo differant Bullæ inter ſe.*
9 *Bullæ ſunt odioſæ.*
10 *Definitio eſt ſermo diciſiuum plurium quæſtionum.*
11 *Referūtur caſus ſolicitationis ex Bulla.*
12 *Solicitatio definitur.*
13 *Verba quæ exprimant ſolicitationem.*
14 *Signa ſolicitationis.*
15 *Pænitens horum ſignorum cognitionem habere debet.*
16 *Quodlibet ſignum ſufficit ad prouocationem.*
17 *Sola prouocatio ſufficit ſine effectu.*
18 Perſonæ quæcumque *hæc particula explicatur.*
19 *Perſona comprehendit vtrumque ſexū.*
20 *Maſculi comprehenduntur tantum ſub* Gregoriana.
21 *Lex pænalis non extenditur de caſu ad caſum.*
22 *In ea ſtat pro ratione voluntas.*
23 Ad inhoneſta.
24 *Venerei actus cur inhoneſti vocantur.*
25 *Solicitatio ad alia non habet locum.*
26 *Edictorum verba nonnulla exponūtur.*
27 Siuè inter ſe, ſiuè cū alijs *exponitur.*
28 Quomodolibet *quid importet.*
29 *Mandans ſolicitationem non ſubditur.*
30 *Leges pænales de faciente non includunt mandantem.*
31 *Mandare non eſt propriè facere.*
32 *Mandans acceſſorie punitur cum faciente.*
33 In actu Sacramentalis confeſſionis. *Excluduntur alia Sacramenta.*
34 *Quare excludantur.*
35 Solicitatio *contingit ante, vel poſt immediatè.*
36 *Immediatè, & incontinenti ſunt idem.*
37 *An locum habeat ſolicitatio immediata in Bullis antiquis.*

38 Siuè

38 Siuè occaſione, vel prætextu confeſſionis.
39 *Prætextus quid ſit?*
40 *Solicitatio non eſt ſequens ex ſola cognitione leuis mulieris.*
41 *Neque quando conſentit, ſi illam abſoluet,*
42 Etiam ipſa confeſſione non ſecuta, *exponitur.*
43 *Simulata confeſſio quomodo contingat.*
44 *Ex parte vtriuſque & ex condicto.*
45 *Sancij opinio reijcitur.*
46 Quicumque *quid importet.*
47 *Lex penalis non extenditur.*
48 *Lex ſi voluiſſet id expreſſiſſet.*
49 *Lex quod non dicit, neque nos.*
50 *Actus verus in pœnis non includit fictum.*
51 *Lex pœnalis non extenditur ex omnimoda ratione.*
52 Aut cum eis illicitos ſermones,
53 *Lenocinium eſt ſolicitatio,*
54 *Caſus nonnulli ambigui.*
55 *Alter caſus dubius.*
56 *Literæ amatoriæ inducunt ſolicitationem.*
57 *In traditione Schedulæ confeſſionis.*
58 *Fingens velle audire, vt liberius exeat non eſt reus.*
59 *Laudare mulierem quando ſit ſolicitatio.*
60 *Homicidium non eſt tacita ſolicitatio.*
61 *Neque donum inſolitum.*
62 *Petens domum, in qua vult loqui cum muliere non dicitur ſolicitare.*
63 *Non Sacerdos ſolicitans non eſt reus Bullarum.*
64 *Neque Sacerdos, ſed non confeſſarius.*
65 *Pœna afficit attentantem actum nullum.*
66 *Trimarchi rationes repelluntur.*
67 *Sancius rejicitur.*
68 *Narratiua non facit ius explicatur.*
69 *Interpres ſolicitans non eſt reus Bullarum.*
70 *Trimarchus reijcitur.*
71 *Mulier ſolicitans non eſt rea Bullarum.*
72 *Neque confeſſarius conſentiens.*
73 *Agentes, & conſentientes pari pœna puniuntur.*
74 *Trimarchus reijcitur.*
75 *Conſentiens poſt interuallum dicitur ſolicitare.*
76 *Item ſi diuertat ad alia.*
77 *Item perſuadens fœminam ad alia.*
78 *Suſpectus eſt de hæreſi ſolicitator.*
79 *Talis ſemper fuit etiam ante Bullas.*
80 *Simulans confeſſionem non eſt ſuſpectus.*
81 *Vehementer ſuſpectus eſt:*
82 *Abiurare debet de vehementi.*
83 *Mulier ſolicitans non eſt ſuſpecta de hæreſi.*
84 *Denuntiatio facienda eſt de ſolicitante.*
85 *Confeſſarius debet monere ſolicitatum de hac obligatione.*
86 *Non ipſe ſolicitator, quando redit pœnitens ad ipſum.*
87 *Solicitata ore proprio debet denuntiare.*
88 *Schedulis incertis non ſatisfit.*
89 *Internuntio ſatis fit denuntiationi.*
90 *Denuntiare debet ſemel ſolicitata.*
91 *Licet conſenſum dederit, qui ſiletur.*
92 *Decretum de conſenſu tacendo.*
93 *Sciens ſolicitationem certo denuntiare tenetur.*
94 *Scire dicuntur audita ab auctoribus facti.*
95 *Scitum per modum conſilijs ignoratur.*
96 *Scitum ſecreto naturali denuntiatur.*
97 *Licet probari non poſſit.*
98 *Subitanea emendatio non excuſat à denuntia.*
99 *Emendatio in aliquo difficulter cognoſcitur.*
100 *Denuntiatio fit licet infamatio non præceſſerit.*
101 *Dubitans an debeat denuntiare non tenetur.*
102 *Punitus adhuc denuntiatur.*
103 *Carcerandus non eſt confeſſarius dicto vnus fœminæ.*
104 *Reſponſum Sac. Congregationis ſuper hoc.*
105 *Siue fœmina, ſit bona fama, ſiuè malæ.*
106 *Mulieres duæ ſufficiunt ad carcerãdũ.*

107 *Singulares teſtes ſufficiunt reſpectu ſupremi tribunalis.*

108 *Torturandus quandonam ſit ſolicitator.*

109 *Pœna ordinaria non punitur inconfeſſus licet conuictus.*

110 *Non conuictus perſiſtens in tortura rigoroſa abſoluitur.*

111 *Pœna, quibus afficiuntur recenſentur.*

112 *Solicitans eſt infamis, non irregularis niſi ex infamia.*

113 *Solicitanr, & ſolicitata à quolibet abſolui poſſunt.*

114 *Religioſi ſolicitantes quibus pœnis afficiantur.*

115 *Pari pœna puniuntur exequutor, & ſolum pronocator.*

116 *Solicitans filiam ſpiritualem longè à confeſſione non ſubditur.*

117 *Confeſſarij non remittuntur.*

CAP. VIGESIM. III.

DE SOLICITATIONE IN CONFESSIONE.

1 SOLICITATIO ex vi vocis idē eſt, quod citatio ſolius à ſolo facta ad aliquid agendum, ſi illud eſt bonum, ſolicitatio pertinet ad prudētiam, ſi malum, ſpectat ad vitium eius ſpeciei, ad quod ſolicitatus inſtigatur, ex D.Thoma 2.2. *q*.47. *art*.9. Dixi (citatio ſolius à ſolo facta) adde, ad venena, ad rē præſentem, quia huiuſmodi actus venerei attentari, & fieri ſolent à ſolo cum ſola, ſic dictante verecundia, quæ cum huiuſmodi actibus inhoneſtis coniuncta eſt, vti ſpecialis imperfectio huius peccati. Solicitare igitur, ad propoſitū, eſt procurare, inquietare, perturbare, allicere, inducere, impellere, rogare, inſtigare, & inuitare verbis, precibus, muneribus, promiſſionibus, vel quouis alio modo pœnitentem ad actus venereos. Sed accedamus ad quæſtiones more ſolito.

Quæres 1. An, & quandonam hoc vitium Solicitationis inceperit eſſe ſub iudicio Inquiſitorum?

Reſp. Primus omnium, qui ſuppoſuit 2
Inquiſitoribus ſolicitantes in confeſſione fuit Paulus IV. qui obijt anno 1559, 18. Auguſti; deinde Pius IV. in ſua Bulla incip. *Cū ſicut nuper*. directa ad Archiep. Hiſpal. in Regnis Hiſpaniarum, quæ inſeritur in ſequenti Gregorij XV. Poſtea
Clemens VIII. prædictas Bullas vtriuſ- 3
que Papæ confirmauit ſuo Decreto incip. *Per hoc præſens*, & infra. *In negotijs S. Inquiſitionis Hiſpaniarum ſuper literis fœlicis record. Pij Papæ IV. & Pauli IV. facultatis procedendi contra Presbyteros ſeculares, & regulares in Sacramento Pœnitentiæ, ſeu in actu confeſſionis Sacramentalis ſolicitantes mulieres pœnitentes ad impudicitiam, ſeu peccata carnis Inquiſi-*

tori

tori generali Hiſpaniarum alias conceſſę, an priuatiue, vel cumulatiue quo ad ſuperiores Regularium dicta inquiſitio contra huiuſmodi delinquentes procedere poſſit? Sãtiſsimus D. N. re diligenter, & mature conſiderata auctoritate ſua Apoſtolica declarauit, & decreuit. declarat, & decernit circa huiuſmodi facultatem procedendi, nihil eſſe attendandum, aut innouandum, ſed inquiſitionem prędicta in omnibus Regnis, & Prouincijs ſibi ſubiectis ea iudicialiter vti poſſe, & debere, ſicut in alijs cauſis ad Sanctiſsimum Inquiſitionis officium perti-
4 *nentibus, vt hactenus fecit etiam priuatiue ad Superiores Regularium cuiuſuis ordinis, & Congregationis, etiamſi Mendicantium exiſtant. Ipſoque Regulares non eximi ab onere, deferendi. ſeu denuntiandi huiuſmodi delinquentes eidem ſancto officio quemadmodum in alijs caſibus, & cauſis ſanctæ Inquiſitionis, in quibus alij Chriſtifideles de iure tenentur, ſed ad ipſum, ſicut alios teneri, & obligatos eſſe. Et ita Sanctitas ſua declarauit, & decreuit, perpetuo ſeruandum eſſe ſtatuit, omni meliori modo, & forma, quibus poterit q. & debet.* Paulus V. pro Regnis Portugalliæ, & Algarbiorum dictam conſtitutionẽ Pij IV quamuis de ea nullam faciat mentionẽ, eiſdem pœnitus verbis, & ſenſu direxit ad Inquiſitorem Generalem prædicatorum locorum; vnde quidquid dicitur de Bulla Pij IV. intelligendum erit de hac Pauli V. cum ambæ ſint eadem, & ipſiſſima. Sub dicto Pontifice emanauit ſub
5 die 10. Iulij 1614. hoc Decretum. *Facta relatione quod multi confeſſarij tractant cũ mulieribus in confeſſionali extra occaſionẽ confeſſionis de rebus inhoneſtis, ſanctiſſimè decreuit, vt contra huiuſmodi confeſſarios procedatur in ſãcto officio, de qua infra ſub nu. 51.* Demũ Gregorius XV. innouando Bullam Pij IV. edidit ſequentẽ Bullam ampliando, & extendendo illam Pij IV. quod ad materiam, perſonas, & loca vt in ea videre eſt ſequentis tenoris.

6 *I. Vniuerſi Dominici gregis curam, quamquam immeriti, cœleſti diſpoſitione gerentes, ſedulò inuigilare tenemur, vt ab omnibus prauis contagijs conſeruetur immunis, multoque maiori ſtudio prouidere, vt omnis peſtis ab ijs auertatur, quibus alios ſanandi officium eſt commiſſum, ne quod Euangelica ſcripta nos admonent, ſale infatuato non ſit in quo ſaliatur, & ad nihilum proſit vltra, niſi vt mittatur foras, & conculcetur ab hominibus.*

II. Quoniam autem à Romanis Pontificibus prædeceſſoribus noſtris quibuſdam in locis prouiſum fuit, vt impium, ac nefandum ſcelus, quod non ſolùm inter Chriſtifideles non eſſe, ſed nec etiam nominari debet procul ab ijs arceatur, videlicet vt aliquis Sacerdos ad ſacras audiendas confeſſiones deputatus, Sacroſancto Pœnitentiæ Sacramento, ſollicitando pœnitentes ad turpia abutatur, ac pro medicina venenum, pro pane aſpidem porrigat, & ex cœleſti medico infernalis veneficus, ex parte ſpirituali proditor execrabilis animarum reddatur: idcirco Nos ea, quæ his perniciosiſſimis Diaboli inſidijs arcendis certis locis ſalubriter conſtituta ſunt, vt nullibi deſiderentur, quantum ex alto conceditur, prouiden. duximus. Aliàs ſiquidem à ſel. rec. Pio Papa IV. prædeceſſore noſtro emanarunt literę tenoris ſubſequentis, videlicet.

III. Pius Papa IV. Venerabili Fratri Archiepiſcopo Hiſpalen. in Regnis Hiſpaniarum hæreticæ prauitatis Inquiſitori Generali. Cum ſicut nuper, non ſine animi noſtri moleſtia, accepimus diuerſi Sacerdotes in Regnis Hiſpaniarum, atque etiam in eorum Ciuitatibus, & Diœceſibus, curã animarum habentes, ſiue eam pro alijs exercentes, aut aliàs audiendis confeſſionibus pœnitentium deputati in tantam proruperint iniquitatem, vt Sacramento Pœnitentiæ in actu audiendi confeſſiones abutantur, nec illi, & qui id inſtituit Domino Deo, & Saluatori noſtro IESV CHRISTO iniuriam facere vereantur, mulieres videlicet, pœnitentes ad actus inhoneſtos, dum earum audiunt confeſſiones, alliciendo, & prouocãdo ſeu allicere & prouocare tentando, & procurando, ac loco earum per Sacramentũ huiuſmodi Creatori noſtro recõciliationis grauiori peccatorũ mole eas onerando, & in manibus Diaboli tradendo, in Diuinę Maieſtatis offenſam, & animarũ perniciẽ, Chriſtifidelium ſcandalum non modicum.

IV. Nos in animum inducere nequeun-

tes, quòd qui de Fide Catholica rectè ſentiunt, Sacramentis in Eccleſia Dei inſtitutis abutantur, aut illis iniuriam faciant, Fraternitati tuę, de cuius eximia pietate, virtute, atque doctrina plurimum in Domino confidimus, per præſentes committimus, & mandamus, quatenus per te, vel per alium, ſeu alios à te deputandum, ſeu deputandos contra omnes, & ſingulos Sacerdotes dictorum Regnorum, ac illarum Ciuitatum, & Diœceſum de præmiſſis quomodolibet diffamatos, tam ſeculares, quàm quorumuis etiam exemptorum, ac Sedi Apoſtolicæ immediate ſubiectorum Ordinum Regulares cuiuſcumque dignitatis, ſtatus, gradus, ordinis conditionis, & præeminentiæ exiſtãt, tam ſuper præmiſſis, quàm ſuper Fide Catholica, & quid de ea ſentiant, diligenter inquiras, & iuxta facultatum tibi contra hæreticos, aut de hæreſi quouis modo ſuſpectos à Sede Apoſtolica conceſſarum continentiam, & tenorem procedas, ac culpabiles repertos iuxta exceſſum ſuorum qualitates, prout iuris fuerit, punias, eos etiam ſi, & prout de iure fuerit faciendum, debita præcedente degradatione ſecularis Iudicis arbitrio puniendos tradendo.

V. Non obſtantibus Conſtitutionibus, & ordinacionibus Apoſtolicis, ac Eccleſiarum, & Monaſteriorum, nec non Ordinum quorumlibet, quorum ipſi Sacerdotes fuerint, etiam iuramento, confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis ſtatutis, & conſuetudinibus, priuilegijs quoq; indultis, & literis Apoſtolicis ſub quibuſcunque tenoribus, & formis, ac cum quibuſuis clauſulis, & decretis, etiam Motu proprio, aut aliàs quomodolibet conceſſis, etiam iteratis vicibus approbatis, & innouatis. Quibus omnibus eorum tenores præſentibus pro expreſſis habentes, hac vice dumtaxat ſpecialiter, & expreſsè derogamus, cęteriſque contrarijs quibuſcumq. Dat. Romæ apud Sanctum Petrum ſub Annulo Piſcatoris die xvj. Aprilis 1651. Pontificatus Noſtri Anno Secundo.

VI. Igitur vt literæ prædictę perpetuis futuris temporibus, & vbique locorum inuiolabiliter obſeruentur, Motu proprio, & ex certa ſcientia, ac matura deliberatione noſtra, ac de conſilio venerabilium fratrũ noſtrorum S. R. E. Cardinalium contra hæreticam prauitatem generalium Inquiſitorum præinſertas literas huiuſmodi, ac omnia, & ſingula in eis contenta Apoſtolica auctoritate tenore præſentium approbamus & confirmamus, illiſque omnibus, & ſingulis inuiolabilis Apoſtolicæ firmitatis robur adijcimus.

VII. Illaſque non ſolùm in prædictis Regnis Hiſpaniarum, ſed in quibuſuis Chriſtiani Orbis partibus firmiter, & inuiolabiliter obſeruari præcipimus, & mandamus.

VIII. Ac præterea, ne in futurum de pœna bis delinquentibus imponenda & de modo contra eoſdem procedendi ab aliquo dubitari poſſit, ſtatuimus, decernimus, & declaramus, quòd omnes, & ſinguli Sacerdotes tam ſæculares, quàm quorumuis, etiã quomodolibet exemptorum, ac Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubiectorum ordinum, inſtitutorum, ſocietatum, & Congregationũ Regulares cuiuſcumque dignitatis, & præeminentiæ, aut quouis priuilegio muniti exiſtant.

IX. Qui perſonas quæcumque illæ ſint, ad inhoneſta, ſiue inter ſe, ſiue cum alijs quomodolibet perpetranda in actu Sacramentalis confeſſionis, ſiue ante vel poſt immediatè ſeu occaſione, vel prætextu confeſſionis huiuſmodi, etiam ipſa confeſſione non ſecuta, ſiue extra occaſionem confeſſionis in Confeſſionario, aut in loco quocumq; vbi confeſſiones Sacramentales audiantur, ſeu ad confeſſionem audiendam electo, ſimulantes ibidem confeſſiones audire, ſollicitare, vel prouocare tentauerint, aut cum eis illicitos, & inhoneſtos ſermones, ſiue tractatus habuerint, in Officio Sanctę Inquiſitionis ſeueriſſimè, vt infra, puniantur.

X. Et præterea omnes hæreticę prauitatis Inquiſitores, & locorum Ordinarios omnium Regnorum, Prouinciarum, Ciuitatum, Dominiorum, & locorum vniuerſi Orbis Chriſtiani in ſuis quemque Diœceſibus, & Territorijs per has noſtras literas etiam priuatiuè quo ad omnes alios ſpecialiter ac perpetuò Iudices deligamus, vt ſuper his contra prædictos ſimul, vel ſeparatim in omnibus, prout in cauſis fidei iuxta Sacrorum Canonum formam, necnon Officij Inquiſi-

quiſitionis huiuſmodi conſtitutiones, priuilegia conſuetudines, & decreta diligenter inquirant, & procedant, & quos in aliquo ex huiuſmodi nefarijs exceſsibus culpabilis reperierint.

XI. In eos pro criminum qualitate, & circumſtantijs, ſuſpen. ab executione ordinis, priuationis beneficiorum, dignitatum, & officiorum quorumcumque, ac perpetuę inhabilitatis ad illa, necnon vocis actiuę, & paſsiuę, ſi Regulares fuerint, exilij, damnationis ad triremes, & carceres etiam in perpetuum abſque vlla ſpe gratię, aliaſque pœnas decernant, eos quoque ſi pro delicti enormitate grauiores pœnas meruerit, debita pręcedente degradatione Curię ſęculari puniendos tradant.

XII. Dantes etiam facultatem Venerabilibus Fratribus noſtris S. R. E. Cardinalibus Generalibus Inquiſitoribus, ne delictum tam enorme, & Eccleſia Dei tam perniciosum remaneat, ob probationum defectum impunitum, cum difficilis ſit probationis, teſtibus, etiam ſingularibus, concurrentibus præſumptionibus, indicijs, & alijs adminiculis, delictum probatum eſſe arbitrio ſuo iudicandi, & Curiæ ſeculari, vt pręfertur, reum tradendum eſſe pronunciandi. Non obſtan. omnibus, quæ dictus prędeceſſor in ſuis literis prędictis voluit non obſtare, cæteriſque contrarijs quibuſcumque.

XIII. Mandantes omnibus Confeſſarijs, vt ſuos pœnitentes, & quos nouerint fuiſſe ab alijs, vt ſupra, ſollicitatos, moneant de obligatione denunciandi ſollicitantes, ſeu vt pręfertur, tractantes, Inquiſitoribus, ſeu locorum Ordinarijs prędictis: quod ſi hoc officium prætermiſerint, vel pœnitentes docuerint non teneri ad denunciandum Confeſſarios ſollicitantes, ſeu tractantes, vt ſupra, iidem locorum Ordinarij, & Inquiſitores illos pro modo culpæ punire non negligant.

XIV. Volumus autem, vt præſentium tranſumptis, etiã impreſſis, manu alicuius Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo alicuius perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica *conſtitutę munitis eadem prorſus fides in iudicio, & extra vbique habeatur, quę præſentibus haberetur ſi forent exhibitæ, vel oſtenſa, quodque eędem præſentes literæ, ſeu illarum exempla ad valuas Baſilicarum Sancti Ioannis Lateranenſis, ac Principis Apoſtolorum de Vrbe, & in acie Campi Floræ affixa omnes ita arctent, & afficiant, ac ſi vnicuique perſonaliter intimata fuiſſent.*

Notandum eſt, quod ſupradictæ Bullæ Pij IV. Pauli V. & Gregorij XV. Conueniunt in eo, quod ſolicitantes confeſſarios ſubijciunt iudicio Inquiſitorum, ea ratione, quam primo attulit pius IV. illis verbis, *Nos in animum inducere nequeuntes, quod qui de fide Catholica rectè ſentiunt, Sacramentis in Eccleſia Dei inſtitutis abutantur*, nimirum, quia iſti ſunt ſuſpecti de hæreſi, contra quos ius eſt Inquiſitoribus procedere, vt etiam dicitur in iure communi *cap. Accuſatus, de hæret. in 6.* An autem antea potuiſſent Inquiſitores procedere, videtur quod non, quia ſuſpicio hæreſis nondum animaduerſa fuerat, forſan quia raro acciderat ſolicitatio, vnde doctores communiter docent, Inquiſitores non potuiſſe ante Paulum IV. procedere in hoc caſu ſolicitationis, quia nondum determinatum erat, inde oriri ſuſpicionẽ hæreſis. Nec dicas, contra huiuſmodi ſolicitatores procedebant Epiſcopi, quia id faciebant non tamquam contra ſuſpectos de hæreſi, ſed contra ſacrilegos, & abuſores huius Sacramenti, quamquam alioquin ex natura rei ineſt ſuſpicio hæreſis in hoc ſolicitationis vitio, ſed nondum animaduerſa, vt ſpecialis prouiſio fieri poſſet contra delinquentes, ſubdendo illos tribunali S. Inquiſitionis.

Epiſcopis non licuiſſe ante Bullam Gregorij XV. Obſtantibus ſupradictis Bullis, procedere in hac cauſa docent Sanct. Acugna, Peirinus, quos pro ſe citat Diana *reſolut. 29. de denunt.* cum Bonac. & multis alijs, cum Carena *par. 2. tit. 6. num. 7.* quos citat Trimarchus *diſp. 10. de ſolicit. ſect. 2. num. 12* qui tamen *n. 13.* tenet oppoſitum, quem ego ſequor, quia 7
ex Bullis præcedentibus nullatenus colligitur, ſublatam fuiſſe Epiſcopis poteſtatem, contra huiuſmodi ſolicitatores, prohibitio autem, ſeu ſublatio facultatis aſſerenda non eſt, niſi expreſsè reperiatur

Fff 2 facta

facta *arg. cap. Conſuluiſti 2. q. 4.* immo Epiſcopis id ſublatum non fuiſſe arguitur ex allato Decreto Clementis VIII. vbi dubium, an hæc facultas conceſſa eſſet Inquiſitoribus per Pium, & Paulum IV. priuatiuè, an cumulatiuè, quo ad ſuperiores Regulares, reſoluitur, poteſtatem Inquiſitoribus traditam fuiſſe priuatiuè ad ſuperiores regulares, nihil dicendo de Epiſcopis, ergo cumulatiuè quo ad hos facta fuit. Epiſcopis igitur antea, & nunc clarius per Bullam Gregorij XV. competit hæc facultas.

8 Differunt verò in multis *primò*, ratione loci quia Bulla Pij IV. comprehendit confeſſarios ſolicitantes in Regnis Hiſpaniarum tantum, ſicut & altera Pauli V. ſolum exiſtentes in Regnis, Portugalliæ, & Algarbiorum. Decretum pariter Clementis, de quo ſupra non excedit Bullam Pij IV. cum illud emanauerit in eius interpretationem, & declarationē, in eo enim reſoluuntur duæ difficultates, quarum prima eſt, an facultas conceſſa Inquiſitoribus in dictis Regnis ſit priuatiuè ad ſuperiores regulares? ad quam reſpondet Papa, decernēdo affirmatiuè; altera, an Regulares exempti ſint ab onere denuntiandi ſolicitatores Sancto Officio? ad eamdem ſtatuendo affirmatiuè; lex ſiquidem, ſeu decretum interpretans aliam intelligenda eſt iuxta terminos interpretatæ Auth. *de filijs ante inſtrum. dotale natis*; ſed Bulla Pij IV. loquitur tantum reſpectu Regnorum Hiſpaniæ, ergo non eſt extendenda per vniuerſum orbem, nam inquit Gloſ. *ver. Conſuetudine, cap. Statutum clem. 7. de elect.* quod lex noua interpretans veterē, intelligenda eſt, amplianda, & reſtringenda ſecundum antiquam: quod etiā confirmatur per Bullam Gregorij XV. quæ expreſsè ligat ſolicitantes vbique terrarum, quod exprimere erat neceſſarium, nam odioſa ſemper reſtringuntur in dubiis. *Secundò*, ratione perſonarum, nam Bulla Pij IV. afficiebat ſolicitantes ſolum mulieres pœnitentes, ex probabili opinione doctorum apud Caronam citandum; Bulla vero Gregorij quaſcūque perſonas, ac proinde etiam maſculos. *Tertiò*, ratione Sacramenti, nam Bulla Pij comprehendit Sacerdotes ſolicitantes in actu audiendi confeſſiones, Bulla vero Gregorij etiam ante, vel poſt, & in actu quoque ſimulationis confeſſionis, de qua re iterum infra, vbi aliæ differentiæ patebunt.

Carena *par. 2. tit. 6. §. Secundus à n. 19.* 9
Quærit an Bulla Gregorij XV. ſit fauorabilis, an odioſa, quod idem quæritur de alia Pij IV. Reſpondet eſſe odioſam, quia fauor, & odium attenduntur reſpectu materiæ, quę in caſu noſtro eſt odioſa, cum ſubijciat confeſſarios ſolicitantes in confeſſione Inquiſitoribus grauiſſimis pœnis plectendos, & ait ita tenere Riccium, & Sanctarum. Hinc infert, eam ſtrictè eſſe intelligendam, ex communi axiomate, quod odia ſunt reſtringenda.

Quæres 2. Quid ſit ſolicitare in confeſſione ad formam conſtitutionis Gregorij XV. Primo loco quæritur illius definitio, quia eius reſponſione, quæ eſt ſer- 10
mo deciſiuus plurium quæſtionum, patebit reſolutio quamplurium difficultatū, de quibus infra agēdū eſt per ordinē.

Reſp. Ex verbis Bullæ Gregorij, quæ id expreſsè ponit. *Qui*, nimirum Sacer- 11
dotes, *perſonas, quæcumque illę ſint, ad inhoneſta, ſiuè inter ſe ſiuè cum alijs quomodolibet perpetranda in actu Sacramentalis confeſſionis, ſiuè ante, ſiuè poſt immediatè; ſeu occaſione, vel prætextu confeſſionis huiuſmodi etiam ipſa confeſſione non ſecuta; ſiuè extra occaſionem confeſſionis in confeſſionario, aut in loco quocumque, vbi confeſſiones Sacramentales audiuntur, ſeu ad confeſſionem audiendam electo; ſimulantes ibidem confeſſiones audire, ſolicitare, aut prouocare tentauerint, aut cum eis illicitos, aut inhoneſtos ſermones, ſiuè tractatus habuerint, in officio Sanctæ Inquiſitionis ſeueriſſimè puniantur.* Bulla verò Pij IV. habet hæc verba. *Mulieres pœnitentes ad actus inhoneſtos, dum earum audiunt confeſſiones, allicienèo, & prouocando, ſeu allicere, & prouocare tentando, & procurando.* Ex his deducitur, 13
quod ſollicitatio eſt excitatio facta à confeſſario aduerſus pęnitentem ab eo prouocatum ad venerea, verbis, aut factis

intuitu

intuitu confeſsionis veræ, & ſimulatæ.
13 Verba, vel tacta, quibus confeſſarius tentat debent de ſe ordinata eſſe ad venerea, alíter ad hæc non prouocant, ſed ad aliud, ad quod de ſe referuntur; huiuſmodi autem verba ſunt amatoria, quibus amantes vti ſolent ad trahendum, & alliciendum perſonam aliquam ad
14 ſui amorem. Signa autem potiſsimum ſunt oſcula, amplexus, tactus impudici, etiam manuum pœnitentis ſine cauſa, oſtenſio pudendorum, tactus ſui ipſius confeſſarij, eiuſdem mollities, miſsio oſculorũ manibus, ictus oculi amatorias, ab oculis enim oritur concupiſcentia
15 1. *Ioan. cap.* 2. *num.* 16. horum autem omnium cognitio habere debet pœnitens, vt dicatur ſolicitatus, non enim perſona dicitur ſolicitata, quando ad hæc non aduertit, cum actus ſolicitationis ſuam non habuerit influentiam, ac proindè neque effectum in perſona, ad quam dirigebantur actus venerei; non eſt autem neceſſe, quod ex ſolicitatione
16 ſequatur effectus principalis; qui eſt copula, vel pollutio in perſona ſolicitata, ſed ſufficit quilibet actu, inhoneſtus ex prædictis, quia in Bullis prohibetur, ſolicitatio ſimpliciter ad venerea, quæ contingit in quolibet primo actu tentationis, ſeu inſtigationis ad malum, nulla facta mentione de effectu principali, quia hoc effectu etiam non ſecuto, fit iniuria, & completa in ratione ſacrilegij Sacramento pœnitentiæ. Quare hic
17 ſimpliciter prohibetur conatus ad turpia, qui formaliter conſiſtit in illa ſolicitatione, tentatione, & inſtigatione ad luxuriam. Et ita tenent omnes tractantes de hac materia. Prædicta ſuper definitione Solicitationis infra clarius patebunt in reſponſione quæſtionum. Interim ſingulæ particulę Bullarum explicandæ ſunt, ex quibus quem plures difficultates reſoluentur.
18 Primò, dicitur in Bulla. *Perſonas, quemcumque illę ſint.* Nomine perſonæ
19 veniunt tam maſculi, quam fœminæ, æqualiter enim illud nomen includit vtrumque ſexum, *cap. Mulieres, vel alię perſonę* 6. *de ſent, excom. cap. Cum perſonę* 2. *de preuileg. in* 6. Gratian. *diſceptat. cap.* 58. *a num.* 19. & particula *Quæcumque* rem magis confirmat, quia & ipſa importat vtrumque ſexum, Buſat. *lib.* 1. *conſil.* 32. *num.* 14. & 16. Socinus *iun. vol.* 3. *conſil.* 89. *num.* 13. Præterea ea particula reſpicit perſonas cuiuſcumque conditionis, & ſtatus, ſiuè ſint puellæ, aut pueri etiam incapaces peccati, ſolent enim parentes ſuos filios quinque aut ſex annorum præſentare confeſſarijs, vt illos alliciant paulatim ad hoc Sacramentum, ſiuè ſint nubiles, ſiue nuptæ, ſiuè vetulæ, moniales, aut laicæ.

Ex his manet ſoluta illa difficultas, an 20
tentantes pueros includantur? nam clarum eſt ex dictis includit in Bulla Gregorij: non autem in alijs Bullis Hiſpaniarum, quæ expreſſè loquuntur de Mulieribus, in odioſis autem non fit extenſio de caſu ad caſum, *cap. Pœna* 18. 21
de Pœnit. diſt. 1. ibi: *Atque adeo proprium caſum non excedunt* neque ſub fœminino comprehenditur maſculinum; quia hoc eſt abſurdum ex *l. Si ita ſcriptum, ff. de legat.* 3. Ita Portellus *ver. Solicitatio num.* 5. cum Paramo, Facundez, & alijs, quos citat Catena *par.* 2. *tit.* 6. *num.* 15. Trimarchus *diſp.* 5. *ſect.* 2. oppoſitum nobis tenet cum multis doctoribus. Et quia Sodomia eſt grauior: Et quia non minorem inducit ſuſpicionem hæreſis; Et quia vbi eſt eadem ratio, & omnimodà ſimilitudo, debet eſſe eadem iuris diſpoſitio. Et quia ita declarauit Paulus V. die 19. Nouembris 1612. Eſto dictæ rationes in ſe veræ ſint, & ſuadeant; quod præcitati doctores docent, nihilominus
non vrgent, quia in pœnalibus ſtat pro 22
ratione voluntas legiſlatoris, in cuius arbitrio eſt comprehendere hunc caſũ, & non illum in ſua lege pœnali, vt bene docet Rodr. *tom.* 1. *q.* 13. *art.* 6. *Regul.* 14. Neque video illam Pauli V. Declarationem, immo ex alio ſuo decreto, quod refert ipſe Trimarchus *d. ſect. in fine ſect.* 3 colligitur, ſermonem eſſe de ſolis mulieribus ibi: *Facta relatione, quod multi confeſſarij tractant cum mulieribus in confeſſionali, &c.* quod datum fuit anno 1614. vnde ſi anno præcedenti 1612. caſum

hunc

hunc declaraſſet; in hoc poſteriori vſus
fuiſſet amplioribus verbis includentibus
etiam maſculos, vt fecit Gregorius.

Secundò, dicitur. *Ad inboneſta*, eo
23 nomine veniunt actus tantum venerei,
quibus propriè conuenit nomen inho-
neſtatis, & verecundiæ originem enim
24 habent à partibus pudendis,& verecun-
dis, vndè & in occulto ſolent fieri actus
venerei propter pudorem, & verecun-
diam, quæ ex illis contingit arg. *cap. In
eo fornicator* 12.32. *q*.4. in quo differunt
ab alijs peccatis, homicidij, blaſphemiæ,
detractionis, &c. quæ non ſine pudore
perpetrentur, ideo palam, & coram alijs
committuntur; fornicatio autem, & cę-
tera luxuriæ delicta quam occultè fieri
poteſt, incurruntur, vnde meretricium
hoc nomine nūcupatur fornicatio, quia
meretrices ſolebant habitare in locis ar-
cuatis, & ſubobſcuris, ne videretur lu-
xuriari cum hominibus. Et hoc clare
patet ex Bullis præſertim Pij IV. & Pau-
li V. loquentibus de mulieribus, quæ or-
dinarie tentati, & prouocari non ſolent
niſi ad venerea, & in hoc nihil plus cō-
tinet Bulla Gregorij, leges enim adaptā-
tur ad ea, quæ vt plurimum accidunt,
l. Nam ad ea, ff. de legib. Gloſa *penult.
cap*.6. *diſt*.19. Ita fere omnes Sancius in
ſelect. diſp.11. *num*.23. Diana *part*.1. *tr*.4.
reſolut.20. alios refert Trimarchus *diſp*,
14. *ſect*.3. *num*.9. Quare confeſſarij pro-
25 uocantes ad alia peccata homicidij, fur-
ti, &c. non ſunt denuntiandi virtute
huius conſtitutionis, vt ſupracitati do-
centi Neque puto adeſſe obligationem
denuntiandi confeſſarios abutentes Sa-
cramento Pœnitentiæ, dum pœniten-
tes ſolicitant ad alia delicta, quia nulla
Bulla, nullum Decretum Pontificium,
aut Edictum Inquiſitorum hoc præci-
26 piunt, nam illa verba. *Che habbino abu-
ſato, ò abuſino il Sacramento della Pœni-
tenza contro à i Decreti, & Conſtitutioni
Apoſtoliche*. Quę habentur in Edictis In-
quiſitorum hic in Italia referuntur ad
prædicta Bullas de ſolicitatione ad ve-
nerea, neque enim aliquod decretum,
aut conſtitio extat circa huiuſmodi pro-
uocationem ad alia peccata. Id docet
Boſsius Barnabita in Append. *dub*.2. *n*.5.
allegans pro ſe Portellum, Aldrete, &
Dianam; Trimarchus eſt contrariæ opi-
nionis cit *diſp*.14. *ſect*.3. *num*.6. vbi an-
tecedenti *num*.15. dicit Dianam citatū
à Boſſio nihil tale dicere; conatur tamē
dictus Boſſius in opuſculo inſcripto: *Di-
ſceptationes Morales, diſcept*.5. defenſio-
ne quinta ab hac grandi iniuria ſe libe-
rare, dicendo quidem Dianam, & Por-
tellum renera expreſsè id nō dicere, ſed
tantum tacitè, & deduci ex rationibus
ab illis allatis. Sed videant ipſi, ſufficit
mihi hoc, quod opinio non fulcitur au-
ctoritate doctorum tacitè loquentium,
ſed in terminis tantum.

Tertiò, dicitur *Siue inter ſe, ſiue cum* 27
alijs quomodolibet perpetranda. Duo hic
exprimuntur modi ſolicitandi, vnus eſt,
cum confeſſarius pro ſe pœnitentem
allicit ad venerea, ex illis verbis: *Siue
inter ſe*. Alter eſt, cum prouocat pœ-
nitentem, vt alteri copiam ſui faciat, ex
illis verbis: *Siue cum alijs*; & tunc con-
feſſarius fungitur infami officio lenonis.
Vnuſquiſque illorum caſuum ſufficit ad
incurrendam eam Bullam quia particu-
læ, *ſiue*, ſunt diſiunctiuæ, & alternatiuę
in alternatiuis autem ſufficit, quod al-
tera earum verificetur *ex Reg*.70. *in*.6.
Dicta procedunt ſiue pœnitens conſen-
ſerit, ſiue recuſauerit, ſiue ſolis verbis,
ſiue factis prouocauerit, vt colligitur ex
dictione, *Quomodolibet*, quæ vniuer-
ſaliſima eſt comprehendens ea, quæ a- 28
liàs non comprehenderentur, Socin. *ſen.
in l. Quidam ff. de reb. dub. num*.5. Gozad.
conſil.1. *num* 9. Nata *conſil*. 435. *nu*.19.
M. Anton. *lib*.1. *reſolut. fin. caſu* 42. &
quemcumque modum ſolicitandi arg.
eorum, quæ habet Paris *vol*.1. *conſil*. 58.
num.10. Alex. *vol*.2. *conſil*. 155. *num*. 3.
Roland. *vol*.4. *conſil*.2. *num*.23. Pariſ. *de
Reſignat. lib*.9. *q*.25. *num*.4. etiam mini-
mum compræhendit, Seraphin. *deciſ*.
1082. *num*.2. Itā docent Boſsius in Ap-
pend. ad Iubileum *num*.14. & 15. San-
chius *diſput*.11. *nu*.43. Carena *par*.2. *tit*.6
num.25. Dicta procedunt nō ſolum in
vim Bullæ Gregorij, ſed etiam Pij, &
Pauli, ibi: *Alliciendo, & prouocando*, nam

qui

qui ſolicitat tam pro ſe, quam pro amico pœnitentem verè, & propriè dicitur illum allicere, & prouocare ad inhoneſta. Ita alijs citatis Trimarchus *diſp.2.*
29 *ſect.9. num.67.* Quoniam autem confeſſarius non ſolet ſolicitare pœnitentem pro alijs, niſi rogetur ab amico ſibi mãdante lenocinium, ideo dubitatur meritò, an mandans, vel rogans confeſſariũ, vt leonem faciat cum pœnitente ſubdatur prædictis Bullis? Reſpõdetur negatiuè, Tum quia, in illis mentio fit tantum de confeſſarijs ſolicitãtibus ſed mãdans licet per alium ſolicitans, non dicitur tamen confeſſarius per hoc quod rogat confeſſarium, vt ſcilicet, cum præ-
30 cisè ſpectetur vt mandans. Tum quia, leges loquentes de faciente non extenduntur ad mandantem, maximè quando ſunt odioſæ, vt habes apud Decianũ *lib.9.* Crimin. *cap.32.* qui enim mandat
31 non dicitur propriè facere, Bart. *in l. Si is, qui pro emptione ff. de vſucapt. num.56.* vnde qui mandat ſolicitationem propriè non dicitur ſolicitare, ergo neque comprehenditur ſub dictis Bullis, quę ne verbum quidem habent de mandante, vnde hoc ex capite denuntiandus non eſt. Ita docent Diana *reſol.22. d. denunt.* Peirinis *tom.3. priuil. cap.11. num.3.* Boſſius in Appendice *dub.6. num.17.* cum quibus eſt Trimarchus *diſp.14. ſect.4. num.26.* Contra Riccium, & Homobonum apud prædictos. Sed numquid mandans puniri poteſt ab Inquiſitore, ſi in ſuo proceſſu, vel aliunde conſtet de mandato, ſeu cooperatione ad ſolicita-
32 tionem? Reſpondet Carena *part.2. tit.6 nu.40.* Mandantem fieri de foro Inquiſitoris, & quia mandans ſortitur forum mandatarij ratione contractus *l. Hæreſes S. Apud Labeonem ff. de iudic.* Et quia vtriuſque idem eſt delictum, Maſtrill. ad indultum Regis Hiſp *cap.29. num.14.* Et quia aliter conſcientia cauſæ diuideretur, quod ne eueniat extenditur iuriſditio. Et quia teſtis falſus in Poligamia punitur ab Inquiſitore, vt probaui præced. *cap. num.8.*

33 Quartò, dicitur. *In actu Sacramentalis confeſſionis.* Per hanc particulam excluduntur alia Sacramenta, in quorum adminiſtratione ſi contigat ſolicitatio, non violantur Bullæ Gregorij, Pauli, & Pij, quæ loquuntur tantum de ſolicitantibus in hoc Sacramento, vt omnes docent cum Sanctar. *de hæreſi cap.46. nu.5.* Carena *part.2. tit.6. num.26.* Sanciusin ſelect. *diſp.11. num.42.* Bonacina, Palaus, Lezana, Boſsius, Peirinus, quos pro ſe citat Trimarchus *diſp.3. ſect.7. num.65.* Nec his obſtat, quod initio Bullæ fiat mentio de Sacramentis indiſtinctè, quibus fit iniuria, ac proinde ſuſpicio hæreſis non magis oritur ex abuſu huius Pœnitentiæ, quam aliorum. Quia illa verba non ſunt diſpoſitiua, ſed tantum narratiua, quæ licet moueant legislatorem ad diſponendũ, non tamen cogunt illum ad ferendam legem, iuxta rationem expreſſam in narratiua, vnde quãdo verba diſpoſitionis ſunt clara, vt in caſu noſtro, illis ſtandum eſt, & pro ratione ſtat voluntas, quod ſub lege ſua voluerit comprehendere particularem caſum, & non alios; præter quamquod ideo præfati Summi Pontifices legem ſuã de ſolicitatione reſtrinxerint ad Sacramentum Pœnitentię, quia reſpectu aliorum aut non acciderant caſus, aut 34
illis narrati non fuerunt, niſi ſuper Sacramentum Pœnitentiæ, quod ſicut frequentius miniſtratur, & modo ſecretiori ex ſua cõditione, quã alia, ita circa ipſum ſæpius contingere poteſt abuſus ſolicitationis, vnde iure merito Summi Pontifices circa illud diſpoſuerunt, & nõ ſuper alijs, in quibus non ſolet contingere abuſus ſolicitationis, nam legislatores non diſponunt circa illa, quæ raro accidunt, *l. Nam ad ea ff. de legib.* Ex quibus etiam patet maiorẽ ſuſpicionem oriri ex abuſu huius Sacramenti, quam ex alijs, quæ raro adminiſtrantur, & ſemper alijs præſentibus, vnde cum rariſſime abuſus accidere poſſit, merito Pontifices maximè ſuper hoc tantum diſpoſuerunt.

Quintò, dicitur *Siue ante, ſiue poſt immediatè,* Prohibetur ſolicitatio non ſolum in actu, & progreſſu confeſſionis, ſed etiam ante, & poſt confeſſionem, 35

ſed

ſed immediatè. Modò aſsignandum eſt illud ſpatium intra quod per Bullam Gregorianam prohibetur ſolicitatio tã ante confeſsionem,quam poſt illam immediatè , ex cuius cognitione patebit, quinam caſus ſolicitationis comprehendantur ſub hac Bulla, & quinam non includantur, ex vi doctorum verborũ. A parte ante illud ſpatium incipit, cum pœnitẽs primo petit pro tunc confeſſarium, vel ad eum iam expoſitum in cõfeſſionali accedit,& inchoat genuflexus confeſſionem, in cuius narratione deſinit illud ſpatium ante confeſſionem. Confeſſarius igitur, qui intra id tempus ſolicitat pœnitentem violat Bullã Gregorianam , quia ſolicitat pœnitem immediatè ante confeſſionem. Quare confeſſarius non dicitur ſolicitaſſe ad mentem Bullæ qui videns mulierem in ſtalo genuflexam , ad eam accedit, & prouocat ad libidinem, quia huiuſmodi tentatio nõ dicitur facta immediatè ante confeſſionem, cum non acciderit intra illud ſpatium. Quod verum putant Aegidius,Boſſius, Peirinus, quos pro ſe citat Trimarchus *diſput.* 3. *num.*7. etiãſi fœmina petat ſubſequenter confeſſionẽ, ſiue ſequatur, ſiue non, quia ſolicitatio antecedit petitionem confeſſionis ,facit quod habet Sancius *diſp.*11.*num.*49.*fine* ex eo Trimar. *diſp.*3. *num.*39. A parte poſt illud ſpatium incipit à data abſolutione, & deſinit poſtquam pœnitens receſſit à conſpectu confeſſarij , genuflectendo, vt fieri ſolet, extra locum confeſſionalis, in ſtalo, vel alibi in Eccleſia. Quare confeſſarius poſtea recedendo à ſuo loco,& accedendo ad ſtalum mulieris, & eam prouocando , non incurrit hanc Bullam, quia ſolicitatio non dicitur facta immediatè poſt confeſſionem cum illud ſpatium à confeſſione dependens iam deſierit per ipſum receſſum mulieris à conſpectu , & præſentia confeſſarij ; à fortiori hoc verum eſt, ſi ſtatim proſequatur mulierem ad domum ſuam. Ita Souſa , Scortia, & Trimarchus *diſp.* 3. *num.*59. Carena *part.*2.*tit.*6 *num.*29. Primum caſum de confeſſario data abſolutione accedente ſtatim ad prouocandum mulierem genuflexam in ſtalo admittit Trimarchus; dummodo intermediet longa confabulatio , ad quam mulier antequam recederet à cõſpectu confeſſarij inuitauit ipſum confeſſarium; quod verum puto licet nulla intermediet confabulatio extranea à ſolicitatione, quando in confeſſione propoſita non fuit futura confabulatio à cõfeſſario,nam in hoc caſu ſolicitatio poſtmodum facta reuera dependet à confeſſione, quia præſumitur confeſſarius admonuiſſe mulierem de confabulatione, vt haberet citius commoditatẽ ſolicitandi eam, quæ forſan abijſſet domũ ſuam non admonita de confabulatione in Eccleſia. Quod confeſſarius poſt datam abſolutionem , ſolicitando ſtatim mulierem genuflexam in ſtalo,ſed extra locum, vbi antea confeſſa fuerat, nullo pręcedente condicto , vel inuitationem confeſſarij ad confabulandum , nõ violauerit Bullam Gregorianam probatur,
Tum quia, aliquid fieri immediatè , & 36
incontinenti coincidunt, ex Gloſ. *verb. Incontinenti cap.*1. *de mutuis petit.* ideſt, nullo actu medio interpoſito; ſed hic intermediat ille receſſus à conſpectu confeſſarij , ergo non dicitur immediatè ſolicitare poſt confeſſionem. Tumquia, teſtis dicitur legitimè ſuum dictum emendare, quando incontinenti, & immediatè ſe corrigit, hoc eſt, antequam recedat à cõſpectu iudicis Gloſ. *verb. Incontinenti cap. Præterea* 7. *de teſtib.cog.* ergo confeſſarius ſolicitans mulierem,quæ iam receſsit à ſuo conſpectu & tribunali, non dicitur incontinenti, & immediatè poſt confeſsionem ſolicitare, ac proinde neque Bullam hanc violare. Quod maximè erit verum , quando audiuit in confeſsione alium pœnitentem, nam tunc ſine dubio ad alium actum diuertit diuerſum. Vide Sancium *diſp.*11. *num.* 49. initio vbi reijcit Hurtadum aſſerentem, confeſſarium contra Bullã ſolicitare, qui prouat mulierem intra ſpatium viginti quatuor horarum poſt confeſsionem.

Difficultas remanet,in ſupra dicta ad pręſcriptũ Bullę Gregorianę locũ habeãt

in

in Bullis antiquis? Pro Hiſpanis quibuſdam placet opinio Portelli *ver. Solicitare num.6.* contra fere reliquos omnes apud Compend. *reſolut.* 131. *num.*5. Trimarchus *diſp.* 3. *num.*5. Portellus igitur dicit quod non eſt obligatio denuntiandi confeſſarium, qui ante, vel poſt Sacramentum adminiſtratum fœminā ſolicitat, ex illis verbis. *In actu audiendi confeſſiones*. Item, ex alijs. *Dum earū audiunt confeſſiones*; & rationes adiungit ſatis vrgentes, id quod facit Compendiator pro parte oppoſita. Ego mediam teneo viam dicendo, violari Bullas etiam antiquas, quando Confeſſarius ſolicitat pœnitentem ante ſe genuflexum, qui nondum incœpit narrare ſua peccata, & pariter ſi tentat illum iam abſolutum, qui nondum diſcexit à conſpectu confeſſarij, nam in iſtis duobus caſibus ſolicitatio eſt extra actum confeſſionis, ſed tamen ita illi coniuncta, & connexa, vt iudicio prudentis nō videatur diuerſa ſolicitatio ab ea, quæ fieret in progreſſu ſucceſſiuo accuſationis peccatorum, & nihil plus probant rationes adductæ à Compend. quibus neque aduerſantus rationes Portelli, qui rem ita in indiuiduo nō ſpecificat, ſicut facit Trimarchus in probatione ſuæ concluſionis ſub *num.*6. vbi loquitur de muliere genuflexa ante confeſſarium, iterū infra multis probat dictus Trimarch. *ſect.*4. *num.* 52. teneo igitur violari Bullas antiquas quando conſeſſarius ſolicitat pœnitentem ante ſe conſtitutum, & genuflexum, non autem ante, licet petierit confeſſionem, neque poſtquam immediatè receſſit à pedibus confeſſarij, quia illorum rationes nihil vlterius probant. Nec dicas, mediam hanc viam non dari, quia eam aſſigno, vt à parte ante cum ſolicitatur pœnitens confeſſionem petens nondum genuflexus; à parte poſt cum dicit data abſolutione, Volo tecum loqui, expecta me in ſtalo, vel domi hoc manæ.

Sexto, dicitur. *Siuè occaſione, vel præ-*
38 *textu confeſſionis huiuſmodi*. Ex vi huius clauſulæ aſsigno duos caſus ſolicitationis ad mentem Bullæ Gregorianæ. Vnus eſt talis, quando nimirum confeſſarius vocatus à pœnitente, vt audiat eius cōfeſſionem, vel poſt veſperas, ſi petijt mane, vel ſequenti die, vel ſi petijt ſtatim audiri, confeſſarius differat in aliud tempus, & hac occaſione, confeſsione poſtpoſita, prouocet mulierem, vel puerum ad inhoneſta, dicitur violare hanc Bullam in vim illorum verborum. *Siue occaſione confeſſionis*. Occaſionem enim ſolicitandi accepit à confeſsione petita à perſona volente confiteri, data opportunitate illius temporis ad quod facit illud Ciceronis dicentis, quod occaſio eſt pars temporis in ſe habens alicuius rei idoneam faciendi oportunitatem, quæ verba refert Bertazol. *de clauſ. inſtrum. clauſ.* 27. Gloſ. 11. *num.* 1. Vide Sancium *diſp.* 11. prope finem §. *Solicitantem*. Dixi ſi differatur confeſsio in aliud tempus, nam ſi facta petitione ſolicitetur, & ſequatur confeſsio caſus ſolicitationis continetur ſub verbis præcedenti clauſulæ, vt obſeruat bene Sancius.

Alter caſus eſt, quando confeſſarius non eſt inuitatus, ſed è contra ipſe inuitat ad confeſsionem perſonam, cuius amore captus eſt, vt ſub prætextu confeſsionis, eam prouocet ad libidinem potius, quam vt audiat eius confeſsionem. Qui ergo hoc modo ſolicitat perſonam transgreditur Bullam ex vi illorū
verborum. *Vel prætextu confeſsionis*. 39
nam facere aliquid ex prætextu importat facere aliquid ſub velamine rei, quæ non eſt, nec principaliter intenditur, ex *l. Sub prætextu C. de tranſlact.* Gonzal. *in Reg.* 8. Cancell. Gloſ. 57. *num.*2. Prætexere inquit Sancius. eſt vnum agere, & aliud omnino diuerſū exterius oſtendere; ſeu eſt vnum inquirere mediante alio, quod non intenditur niſi in ordine ad lucrum alterius. Per hos caſus duos ſola Gregorij Bulla violatur, quia in his violatio remota eſt à Sacramentali cōfeſsione, licet ad eam aliquem habeat reſpectum.

An ex confeſsione agnoſcens pœni-
tentem leuem, vel facilè flexibilem ad 40
luxuriam, ſi eam poſt acceptam abſolutionem, ſtatim inſequeretur ad domū, vel per viam, & inſtigaret ad libidinem,

vel etiam id præſtaret per lenonem, diceretur transgreſſor Bullæ Gregorianæ? Affirmat Peirinus ad hanc Bullam *n.2.* & ex ille Trimarchus *diſp.2. num.70.* quia ſolicitatio contingit tam per ſeipſum, quam per lenonem. Sed contra eſt, quia ſi iſte caſus prohibetur in Bulla, maximè vel ex illis verbis. *Siue poſt cõfeſsionem immediatè*, explicatis ſupra ſub *num.35*, vel ex illis: *occaſione, vel prætextu confeſsionis huiuſmodi*, ſupra hic explicatis; Sed ex neutris prohibetur, non reſpectu primæ clauſulæ, quia comitans ad domum mulierem poſtquam abſoluit, & illam tentans non dicitur prouocare in vim Bullæ, quia ſolicitatio non contingit immediatè poſt confeſſionẽ, cum mulier iam receſſerit à conſpectu confeſſarij, & hoc tenet ipſemet Trimarchus *diſp.3.num.59.* à me ſupra citatus cum multis alijs. Neque caſus cõprehenditur ſub ſecunda clauſula, quod patet reſpectu particulæ, *Prætextu confeſsionis*, quia præcedens confeſsio non fuit velata, ſed vera, & realis in ſe, cui nihil adiunctum fuit fictionis, aut velaminis. Neque locum habet alia particula, *occaſione confeſsionis*, quia hæc reſpicit tãtum inuitationẽ ad confeſſionẽ & prouocatio antecedit actũ confeſsionis, in eo autem caſu præcisè confeſsio antecedit mediatè ſolicitationẽ. Vide Dianam *part.4.reſol.7. de confeſſ. ſolicit.*

41 Sed numquid ſolicitatio eſt occaſione confeſsionis, quando mulier præter omnem confeſſionem, de qua non fuit cogitatum, ſolicitata non vult complacere, niſi poſtea illam audiat in confeſſione, & Sacerdos promittit audire, & ex hoc in illum conſentit faciendo copiam ſui corporis? Solent enim quædam mulieres multum affici verecundia in confeſsione horum peccatorum, & pueri quoque vnde non conſentiunt, niſi ex hoc condicto, vt ab eodem abſoluantur confeſſario criminis ſocio. Hæc non dicitur ſolicitatio dependenter à confeſſione, quia de confeſsione ne verbum quidem factum fuit; nec obſtat, quod conſenſus dependeat poſtmodum à cõfeſsione, qua non promiſſa, copula non obtineretur, quia Bulla prohibet, & diſponit circa ſolicitationem, & prouocationem ad venerea, circa conſenſum verò perſonæ ſolicitatæ nihil dicit, immo neque ſcire vult, vnde neque ſuper conſenſu præſtito nec ne perſonæ ſolicitatæ interrogãdæ non ſunt, infra patebit.

Septimò, dicitur *Etiam ipſa confeſsione non ſecuta*. Hæc clauſula facit differre præcedentem à quinta, nam caſus ſub præcedenti ordinem quidem habẽt ad confeſsionem, ſed non ad illius executionem, ſicut caſus ſub quinta clauſula, vt patet ex ibi dictis. Præterea huiuſmodi clauſula habet hunc ſenſum, 42 quod ſolicitatio habet locum ad mentẽ Bullæ, quando ea contingit dependenter ad confeſsionem, ſiue ea ſequatur, ſiue non, poſito quocumque caſu.

Octauò dicitur. *Siue extra occaſionẽ confeſsionis in confeſſionario, vel alio confeſſionario, vel alio quocumque loco, vbi confeſſiones Sacramentales audiuntur, ſeu ad confeſsiones audiendas electo ſimulãtes ibidem confeſſiones audire*. Caſus iſte eſt de ſimulatione confeſsionis, de quo nihil diſponunt Bullæ antiquæ. Compend. *reſolut.131. num. 10.* Portellus *n. 12.* alios citat contra ſe Trimarch. *diſp.3. nu.12.* tamen ante Bullam Gregorianam Paulus V. mandauit puniri confeſſarios ab Inquiſitoribus, qui in confeſsionali extra occaſionem confeſsionis tractãt cũ mulieribus de rebus inhoneſtis, vt ſupra retuli initio huius capitis. Tria aſsignãtur loca per Bullam, in quibus ſimulari poteſt confeſsio. Primus eſt, confeſsionale ordinarium, quod ex ligneo confici ſolet, & collocatur in Eccleſia. Secũdus, erit locus alius quicumque vbi audiuntur confeſsiones, vt apud Religioſos quædam cellulæ in primo clauſtro, in ſacriſtia, apud moniales Specialis locus, aut commune parlatorium, quod inſeruit etiam pro tribunali confeſsionis maximè in Hiſpania vt aſſerit Sancius *diſp.11. num. fin. §. Hinc*. Tertius, locus pro confeſsionali eſt ille, qui eligitur pro eo tempore, quo audiuntur confeſsiones, vt in ſtalo Eccleſiæ, in choro, in ſacriſtia, vel in camera, &c. In his omnibus ſimulari poteſt confeſſio, vt tegatur ſolicitatio intuitu illius. Confeſſionis autem

autem ſimulatio contingit, quando tã confeſſarius, quam mulier ex condicto fine intenſione confeſsionis eam fingũt ſignis externis; ex parte quidem confeſſarij, qui ſedet in loco conuenienti: vti faciunt veri confeſſarij benedicit mulierem, & demum ſuper caput eius manũ extendit fingendo illam abſoluere; ex parte vero mulieris ſigna ſunt genuflexio, ſignum crucis, percuſsio pectoris, manuum coniunctio, colloquutio cum confeſſario, quæ exterius apparet accuſatio peccatorum, ſed reuera eſt illorum perpetratio palliata ſub nomine confeſſionis. Dixi *ſub condicto*, quia ſi vnus illorum intendit confeſsionem, & alter
44 non, & contingat ſolicitatio, caſus iſte non comprehendatur ſub hac clauſula, ſed ſub præcedentibus, in quibus locum habet verus titulus confeſsionis non ſimulatus. Et ita fatendum eſt, ne vna clauſula confundatur cum alia, aut ſuperflua ſit, contra iura, quæ non patiũtur, vnam quamuis minimam ſillabam in legibus ſuperfluere, Gloſ. *in l. Quod metu*, apud Moditium §. *Principum placita dub.* 65. *num.* 9. Simulare ergo confeſsionem, eſt ſub illam non intenta palliare, & velare ſolicitationem intentam.

Sancius *diſp.* 11. prope finem §. *Hinc fit*, dicit, Confeſſarium monialium non
45 comprehendi ſub hac Bulla, quando paciſcitur confabulari turpiter in cõfeſsionario, qui eſt locus communis, & indifferens ad confeſsiones, & confabulationes, quos vocant noſtri Parlatoria. Nam, inquit, cum Papa axerat ſolicitãtem in confeſsionario, denuntiandum eſſe, dum diſsimulet quoque confeſsionem ibidem pro tunc effigi, ſit loquentem in confeſsionario indifferenti ad vrbane loquendum, vel Sacramentum perficiendum denuntiandum non eſſe, ſi deſit in confeſſario animus ſimulãdi. Vnde & ſi ſciat, monialis animũ eſſe vel ſimulare confeſsionem; ne notam aliquam apud alios moniales incurrat, dũ tamen ipſe confeſſarius diſtet à ſimulatione, paratus nõ occultare, tunc temporis Sacramentum non miniſtrari, denuntiandus non erit, quia, vt iam dictũ eſt, ſimulatio deſideratur ex parte confeſſarij. Sancius duobus nititur probare hunc confeſſarium non comprehendi ſub Bulla, primum eſt, quia locus indifferens eſt, qui tamen definitur pro eo die, quo deputatur pro confeſsionario, vt ſubiungit, in quo caſu vult & bene ſolicitationem habere locum; ſed reuera locum etiam habet quouis die, quia ille locus parlatorij comprehenditur ſub illis verbis. *Vel alio quocumque loco, vbi Sacramentales confeſſiones audiuntur*. Illa enim dictio, *Quocumque* 46
loco, generaliſsima, & ampliſsima eſt omnia comprehendens etiam caſus improprios, Riminald. *iun. vol.* 4. *conſil.* 450 *num.* 35. Roland: *vol.* 1. *conſil.* 5. *num.* 44. quod magis confirmatur reiectione ſecundæ rationis. Nititur ſecundo in eo, quod in confeſſario requirit animum ſimulandi confeſsionem, ſi enim deſit, denuntiandus non eſt, quia tunc non ſimulatur confeſsio. Sed id non placet, quia confeſsio non tantum animo, & verbis ſimulatur, ſed etiã facto ipſo per illa ſigna exteriora genuflexionis, de quibus ſupra. Confirmatur, Tum quia, fictio, & ſimulatio non tantum in intẽtione, & animo conſiſtit, ſed etiam in opere, vt bene Gloſ. *in cap. Quod* 6. *diſtin.* 27. diſtinxit fictionem intentionis, & operis, vbi ſcilicet factum fingitur eſſe, quod non ſit, monialis enim fingit confiteri ſua peccata, & non confitetur, ſed confabulatur turpiter cũ confeſſario. Tum quia, monialis in eo loco genuflexa manet ergo ſimulatur vtrinq; cõfeſsio non obſtante contraria volũtate confeſſarij, cuius ſimulatio ſuſpendi non poteſt, cum pendeat ex permiſsione genuflexionis. Tum quia, ſi non ex condicto ſimulatur cõfeſsio, ſed tantum ex parte monialis, ne reddat alias ſuſpectas, ſolicitatio contingit ex alio capite nimirum ex prætextu confeſſionis, ſi dicat alijs monialibus ſe velle tunc confiteri. Tum quia, confeſſarius non poteſt ſolo animo abdicare à ſe ſimulationem ex facto, & opere per prædicta ſigna contingentem, quia de ſe inducunt confeſsionem ſiue veram, ſiue ſimu-

ſimulatam. Demum ſi confeſſarius in
eo caſu poſſet non ſimulare confeſsio-
nem ex illis ſignis, ſemper eluderet mē-
tem legislatoris, in quocumque loco,
confabularetur turpiter abſque vllo or-
dine ad confeſsionem. Quare illius opi-
nio relinquenda eſt, ne foueatur pecca-
tum ſollcitationis, vnde non bene illum
laudat Carena *part.2.tit.6.n.32.§.Bene*
Quid ſit monialis ſtaret ſedente con-
feſſario? certè in confeſsionario ordina-
rio ſimularetur; quia ad aliud non eſt
deputatum, & expreſsè dicitur in De-
creto Pauli V. initio relatum, Diana
reſol.38.de confeſſ. ſolicit. extremis ver-
bis, contra opinionem nonnullorum ab
eo citatorum, quos ſequitur Boſsius in
Diſcept.5.*num.*3. non autem ſi ſtaret,
vel ſederet in alio loco extraneo, vel in
Parlatorio loco communi, quia nullum
adeſt ſignum ſimulationis confeſsionis
ex hoc capite.

Trimarchus *diſp.3. ſect. 2. à nu.13.*
concludit confeſſarium ſimulantem cō-
feſsionem, & ſub ea ſolicitantem mulie-
rem comprehendi ſub Bullis Pij IV. &
Pauli V. cum Coriolano & Peirino, Pro-
bat, Tum quia, lege comprehenditur id
quod conditor legis decreuiſſet, vel præ-
cepiſſet, ſi de illo interrogatus fuiſſet, ex
Gloſa, & doctoribus ibi citatis habenti-
bus eam propoſitionem pro certo axio-
mate. Tum quia, diſpoſitio legis extē-
ditur ad caſus habentes ſimiles rationes:
quod procedit etiam in pœnalibus, ex
Gloſa, & doctoribus ab eo citatis. Tum
quia, ita declarauit Paulus V. anno 1614.
cuius verba retuli initio huius capitis.

47 Contra eſt, quia in legibus pœnali-
bus nō fit extenſio de caſu ad caſū, *cap.
Pœna 18. diſt.1. de Pœnit.* Calderin. *conſil.*
147. Tuſcus *lit.R. concl.31.num.43.* ma-
ximè in caſu noſtro, in quo confeſsio ſi-
mulata eſt impropriè confeſsio, & in
illis Bullis expreſſa eſt mentio de confeſ-
ſione Sacramentali, ac proinde vera,
& propria, non ſimulata, & ficta, vnde
vltra proprietatem verborum illæ Bullæ
non ſunt extendendæ, quæ ſolum com-
prehendunt omnes illos caſus, quos in-
cludere poteſt propria verborum ſigni-
ficatio, ſub qua non venit confeſsio
ſimulata cū improprijſsime ſit confeſsio.
Quare ad primam rationem dico, quo-
niam legislator à nemine interrogatus
fuit, ideo nihil reſpondit, conſequenter
cum propoſitum in mente retentum
nihil operetur, *l. Si repetendi ff. de condit.*
ob turpem cauſam, prædictus caſus non
comprehenditur legaliter in dictis Bullis 48
quod confirmatur, quia ſi lex voluiſſet
hunc caſum comprehendere illum ex-
preſsiſſet; *arg l.Vn. §. ſin autem C. de
caduc. toll.* Tiraquel. *in l. Si vmquam
ver. Libertis C. de reuoc. donat. num.3.* 49
Surd. *deciſ.88.num.4. & deciſ.322. n.22.*
quia quod lex non dicit, non eſt ab ho-
mine præſumendum, *cap. Ne illa, Sede* 50
vac. Surd. *conſil.219.num.21.* Deinde
actus verus in materia pœnali non cō-
prehendit fictum, cum dicatur impro-
priè talis *l.3.§.Hæc verba ff. de negot.geſt.*
ibi *Bart. & Caſtro*, Rota Rom. *vol.1.
deciſ.794. num.3.* Ad ſecundam rationē
dico legem non extendi ad caſus ſimi-
les, quando eſt pœnalis, etiamſi adſit 51
omnimoda ratio, habes exemplum *in
cap.2. de Regular. in 6.* in quo prohibe-
tur ſuperioribus Prædicatorum, & Mi-
norum receptio profeſsionis Nouitiorū
infra annum probationis, quæ lex ex
identitate rationis non comprehende-
bat, neque extendebatur ad ſuperiores
aliorum Mendicantium, ideo Papa, vt
videre eſt ſequenti capitulo, eam conſti-
tutionem extendit etiam ad alios Men-
dicantes, qui antea ſub illa non com-
prehendebātur, ergo idem dicendū eſt
in caſu noſtro. Et quod lex pœnalis nō
extendatur ex identitate rationis mul-
tis citatis docet Rodr. *tom.1. q.11. art.6.
Regula* 14. quem ſupra adduxi, ſub *n.22*
Ad tertiam de declaratione facta à Pau-
lo V. reſpondeo non eſſe declarationem
dictarum Bullarum, cum de ipſis nulla
fiat mentio, ſed eſſe nouum decretum,
quo confeſſerij tractantes occaſione
confeſsionis cum mulieribus de reb. in-
honeſtis ſubduntur Inquiſitoribus. Vel
dic *occaſione confeſsionis*, id intelligi de
vera confeſsione, non ſimulata. Dictus
Trimarchus ibidem alia ſubiungit, &

in-

inuehitur in Boſsiũ,qui conatur ſe defen
dere in diſceptatione quinta Deſẽſion. r.
Nono dicitur. *Aut cum eis illicitos aut*
52 *inhoneſtos ſermones, ſiuè tractatus habue-
rint*. In ſupradictis omnibus,& ſingulis
caſibus confeſſarij reſpectu confeſſionis
veræ,vel ſimulatæ,ſiuè ſequatur,ſiuè nõ,
ſolicitantes pœnitentes ad venerea, vt
ſecum,vel cum alijs luxorientur, ſupra-
dictam Bullam tranſgrediuntur iuxta
tradita, prætere a reſpectu eorumdem
caſuum aſſignatur alius modus ſolicita-
tionis,qui conſiſtit in colloquijs inhone-
ſtis,& venereis. Contingit autem id du-
pliciter,vno modo, cum miſcentur col-
loquia turpia ſine prouocatione, nam
cum prouocatione, caſus continetur ſub
53 clauſula tertia. Altero modo,cum con-
feſſarius rogat pœnitentem, vt ſibi, vel
alteri proſtituat tertiam perſonam, ac
proinde faciat lenonem,non vt ipſa im-
mediatè turpia agat. Iſti duo caſus be-
ne comprehenduntur illis verbis, cum
accidant per inhoneſtos ſermones, alij
verò caſus per prouocationem imme-
diatam ad libidinem. Ita Sancius *diſp.* 11
*num.*44. alios citat Diana *par.*1. *reſol.*19.
de denunt.

Quæres 3. An in ſequentibus caſibus
habeat locum Bulla Gregorij,& aliorũ?

*I. Ricordateui di mè, perche vi amo; vi
voglio bene di cuore.*

*II. Se io foſſi ſecolare vi vorrei pigliare
per moglie.*

*III. Aſpettatemi hoggi in caſa, perche
hò à parlarui d'vna coſa importante.*

*IV. Queſti voſtri peccati carnali m'hã-
no fatto cadere in pollutione contro mia vo-
lontà?*

Primò, reſpondetur negatiuè. Tum
54 quia,& ſi videntur verba amantium, ni-
hilominus cum trahi poſſint in bonum
ſenſum de amore ſpirituali paterno erga
filiam ſpiritualem,ita intelligenda ſunt,
ſi aliud non obſtet, ſiquidem dubia in
meliorem partem ſunt interprætanda,
*cap.*2.*de Reg.iur.* Eſt autem Amor duplex
dilectionis,& honeſtatis,alter laſciuiæ,&
inhoneſtatis, cum autem confeſſarius
non ſe explicet alijs verbis, de quo lo-
quatur,præſumendum eſt loqui de amo-
re honeſto. Tum quia, illa verba ſi pec-
catum ſunt in caſu hoc non excedunt
culpam venialem; ſolicitatio autem, de
qua hic,eſt peccatum mortale, ergo ſo-
licitatio ſecundum Bullam non eſt.

Secundò, nec illa verba præſeferunt
ſolicitationem, & quia nullum dicunt
peccatum ad minus mortale;& quia ſo-
lum explicant pudicum affectum erga
mulierem; demum nulla fit iniuria Sa-
cramento.

Tertiò, illa verba de ſe non ſignificãt
ſolicitationem, ſed eorum ſenſus colli-
gendus eſt ex tractatu, quem confeſſa-
rius habet in domo pœnitentis, nam ſi
mulierem honeſtè alloquatur, nulla eſt
ſolicitatio;ſi verò mulierem prouocet ad
inhoneſta, ſolicitatio locum habet iuxta
Bullam Gregorij ad præſcriptum illorũ
verborum *Siuè poſt confeſſionem immedia-
tè*, *ſub num.*35. nam quamuis in domo
prouocet, & non videatur tentatio im-
mediatè ſubſequi confeſsionem, nihilo-
minus ſolicitatio reuera eſt immediata,
cum dependeat formaliter ex illo con-
dicto,vel ſi non placet ea ratio, adijce
aliam, ſiquidem huiuſmodi ſolicitatio
dicitur facta occaſione confeſsionis, cũ
in confeſsione protulerit ſupradicta ver-
ba,quibus mediantibus prouocatio mo-
raliter coniungitur cum Sacramento.

Quartò, ea verba dicunt ſolicitationẽ,
vt colligitur ex illis verbis: *Illicitos, aut
inhoneſtos ſermones*,& valde conturbant
mentem pœnitentis,& non leuis iniuria
fit Sacramento, quod ſanctè, & imma-
culato con detractandum eſt. Ita Tri-
marchus *diſp.*3.*num.*60. Nec oppoſitum
ſentit Bonac. *par.*3. *de denunt.num.*3. dũ
dicit, non ſolicitare ſi id aperiat extra
confeſsionem.

Quæres 4. An locum habeat ſolicita-
tio in eo caſu, in quo confeſſarius dicit
mulieri genuflexæ in confeſsionali: *Nolo
audire te,quia amore tui captus ſum, ne
tibi,& mibi aliquid mali contingat, vade
in pace?*

Reſp. In hoc caſu non eſt locus ſolici- 55
tationi,cum ex his verbis potius colliga-
tur deteſtatio ſolicitationis, & confeſſa-
rius ea recuſatione ſe præſeruet à peri-

culo

culo ſolicitandi mulierem. Trimarchus *diſp.3.ſect.3. num.33.* dicit. Certum eſt præterea, quod ſi animus declaratur ſignis, vel factis, v.g. ſi dicat mulieri pœnitenti, ſe illius amore eſſe captum, & ideo nolit illius confeſsionem audire, tunc denuntiaudus eſt, quia illa diſſuaſio eſt vera inductio, & prouocatio ad inhoneſta. Non placet eius dictum, nec verum eſt, quando confeſſarius vlterius non procedit formalirer illam prouocando, quia illorum verborum prolatio indicat tantum amorem erga fœminam, non autem ſolicitationem ad venerea, præterea reddit cauſam cur nolit eam audire, ne ſcilicet labatur in crimen ſolicitationis. Igitur per illa verba diſſuadetur confeſsio ex cauſa, & rantum abeſt, vt per ea ſequatur prouocatio, quod potius deteſtatur illam confeſſarius. Neque prædictis contrariatur Sancius *diſp. 11. num. 49.* ibi: *Vnde in praxi tunc immediatè ante confeſſionem ſolicitabit confeſſarius, ſi fœminæ dicenti ſe velle confiteri, confeſſionem diſſuadeat, & de venereis tractet.* Non ſufficit ergo diſſuaſio conſiſtens in illis verbis, ſed prætorea requiritur tractatio venereorum, ergo illa diuerſa ſunt. Vnde non benè illum citat Trimarchus pro ſe.

Quæres 5. An confeſſarius, qui in cōfeſsione pœnitenti dedit literas amatorias ſigillatas, vt eaſdem poſtmodum exrra legaret, nihil dicendo, dicatur ſolicitator contra Bullam hanc? Negat Palaus relatus à Diana *reſol 2. de confeſſ. ſolicit.* quia traditio literarum non eſt ſolicitario, ſed cauſa ſoliciratìonis, ſiquidem in traditione non mouetur pœnitens ad malum. Quibus non obſtantibus.

Reſp. Eſt ſollcitatio dependenter im-
6 mediarè à confeſsione, quod probatur, quia à traditione carræ ex parte confeſſarij incipit inſtigatio ad venerea, & perficitur, dum legitur à pœnitente, ergo violatur Bulla. Confirmarur, quia iſte caſus colligitur, vel ex illis verbis, *Immediatè poſt confeſſione.* immediatio enim fundarur in traditione ſcripturæ inhoneſtæ, cum inter vtrumq. nihil mediet. Vel ex illis alijs. *Occaſione confeſſionis.* Nemo enim negabit traditionem ſcripturæ ex parte confeſſarij pendere à confeſsione, & ex parte pœnitentis legi occaſione confeſsionis antea factæ, & intuitu illius, vt obediat in ea legenda cōfeſſario. Ita Sancius *diſp.11. num.32.* ex eo Diana *reſolut.2. de Confeſſ. ſolicit.* Trimarchus *diſp.2. ſect.8. num.54.* Peirinus, & Facundez ab eo citati. Ad rationem Palai patet, in illa traditione incipere ſolicitationem, & perfici in lectione, qua mouerur ad venerea pœnitens, dū legit Epiſtolam. Quid ſi Epiſtolam non legeret, ſed combureret? Confeſſarius nō eſſet denuntiandus, quia ignorat, quid contineatur in ſcriptura, niſi aliàs apertè mulier fuiſſet ſolicitata. Quid ſi confeſſarius dixiſſet, accipe Epiſtolam, quā ad te mittit tuus conſanguineus? Solicitat, poſita lectione, quia hoc idem ſuadet ſupradicta ratio, nam per tradirionem incipit ſolicitatio, quæ per lectionē perficitur. Ibidem Trimarchus.

Quæres 6. An confeſſarius, qui in traditione Chirographi adminiſtrationis Sacramenti, ſolicitat pœnitentem, violet Bullam Gregorij XV.

Reſp. Affirmatiuè, quando confeſſa- 7
rius finita confeſsione dicit puero, hodie venies ad meam domum, & tradam tibi Chirographum confeſsionis, ſi puerū ſoliciret, ſine dubio violar Bullam, quia huiuſmodi ſoliciratio dependet immediatè à confeſsione, & cuius occaſione ſolicitatur. Idem dic reſpectu mulieris, cui dicit, expecta hic, quia poſtea tradā tibi Chirographum. Ita ex Souſa *lib. 1. cap.34. num. 39.* Aphoris. Diana *par.4. tract.3. reſolut.11.* Quid ſi nihil dicat cōfeſſarius, & poſtea ipſe Chirographum ferat domum pœnitentis, & ibi illum ſoliciret? Num incurrit, ſi nihil dixit de hac delatione confeſſarius, quia ſolicitatio in hoc caſu non eſt immediata, neque proindè dependet à confeſsione proximè, ſed tantum remotè, quod non ſufficit ad violationem Bullæ.

Quæres 7. An dicatur ſolicitator ille confeſſarius regularis, qui vt liberius à ſuperiore dimittatur, fingit illi, ſibi neceſ-

ſarium

ſarium eſſe exire, vt audiat ſuum pœnitentem ægrotantem, quem tamen non vult audire, ſed tantum ſolicitare ad turpia?

58 *Reſp.* Negatiuè, quia ſimulatio confeſsionis immediatè pendet à loco, in quo exercetur confeſsio, vt patet ſuperius *ſub q.2. num.* 43. hic autem nulla exercetur, nec ſimulatur confeſſio, licet futura fingatur ſuperiori, vt facilius moueatur ad concedendum licentiam exeundi, reſpectu cuius non ſpectatur, ſed tantum reſpectu loci, in quo ſimulatur, in caſu autem noſtro nullus datur locus, ergo neque violatio Bullæ. Ita ex Freitas Diana *reſolut.* 37. *de ſolicitat.* qui in contrarium citat Sancium *diſp.* 11. *n.*68. reuera in fine illius columnæ fol. 73. non loquitur de hoc ſpeciali caſu, ſed de alio, cum nimirum ex condicto ambæ partes intendunt vacare venereis ſub ſimulata confeſſione in eodem loco electo pro confeſſione, vbi incumbunt ad turpia.

Quæres 8. An laudans mulierem à pulchritudine, venuſtate, &c. violet Bullam Gregorianam? Negatiuam docet Freitas *q.*7. *num.*44. & 45. quia laus nullum eſt peccatum, & locutio eſt honeſta, atque inde mulier non legitimè ſuſpicarur ſolicitationem.

59 Communiter tamen Doctores cum Cuna, Sanctar. Perino, Bonac. Homob. Boſſio, Barboſa, Diana *reſolut.* 18. *de confeſs. ſolicit.* Trimarchus *diſp.* 1. *ſect.* 5. tenent hanc laudationem eſſe ſolicitationem in vim Bullæ Gregorianæ. Ratio eſt. Tum quia, huiuſmodi laudatio cum ſit impertinens in confeſſione peccaminoſa eſt grauiter, cum ſit incitatiua ad libidinem. Tum quia, huiuſmodi verbis ſolent amantes trahere ad ſe mulieres, quarum amore tenentur, ſunt enim verba amatoria, ac proindè parum honeſta, conſequenter mulier laudata prudenter ſuſpicionem habet de ſolicitatione. Aduertè, quod ſi confeſſarius occaſſionem laudandi pœnitentem ſumat ex fine honeſto, vt quia mulier conqueſta eſt de mala conuerſatione ſui mariti, qui eſt adultet, & confeſſarius ſubiungat, tibi facit iniuriam, quia inuenis es mulierem pulchra, rubiounda, &c. per huiuſmodi verba nulla apparet ſolicitatio, cum ſpecificentur ab alio fine, quam turpi. Sed mulieres cautę ſint in denuntiandis cōfeſſarijs, quando eorum verba poſſunt trahi in bonum ſenſum, conſulent viros doctos, & timoratæ conſcientiæ, ne ſine cauſa infament confeſſarios, & in dubio abſtineant.

Quæres 9. An homicidium de conſilio confeſſarij in confeſſione dato perpetratum à muliere coniugata atguat tacitam ſolicitationem?

Reſp. Negatiuè, ratio eſt, quia homicidium non eſt formaliter ſolicitatio, vt clarum eſt, neque virtualiter, quia homicidium in cōfeſſione perſuaſum nullum habet reſpectum, nec cōnexionem cum ſolicitatione, ergò neque ſolicitatio eſt, neque illius cauſa. Quod procedit, licet poſtea mulier ſui corporis copiam faciat confeſſario, quia huiuſmodi turpis actus non pendet à confeſſione ex eo, quod ab ea initium ſolicitationis non habuerit, Nec obſtat, quod ſolicitatio ſubſequens aliqualiter depēdeat ab homicidio in eo, quod ſi maritus viueret, confeſſario non complacuiſſet. Quia ex hoc non ſequitur ſolicitationem dependere immediatè à confeſſione, cum ipſum homicidium intermediet. Trimarchus *diſp.* 14. *num.* 12. putat hoc caſu eſſe ſolicitationem, quando ad homicidiū mariti cōfeſſarius aliud addidit adminiculū, quo ſe declarauit intēdere maiorē libertatem mortuo marito ad tractandū de inhoneſtis cum illa. Nulli eſt dubium tunc adeſſe ſolicitationem cauſatam nō ab homicidio, ſed contentam in illo adminiculo, & variatur caſus, vnde homicidium, vt ſic impertinens eſt ad ſolicitationem in vim Bullæ. 60

Quæres 10. An confeſſarius, qui pœnitenti donum dedit inſolitum non ſpirituale, vti annulum mulieri, puero pugionem, vel quid ſimile nullam explicando cauſam propter quam donauit, vel aliquam, ſed non relatam ad ſolicitationem, an dicatur tacitus ſolicitator? Affirmat Trimarchus *diſp.* 2. *ſect.* 4. Primo, quia ex Lederma, & Paramo. Solicitatio

citatio fit per donorum largitionem. Secundò, quia dona magis, quam verba alliciunt, Tertiò, mulier non eſt pauper, neque an nullum perdidit, ergo nihil aliud cogitare poteſt, niſi confeſſariũ habere affectum libidinoſum erga ſe, ergo tunc tentatur ad libidinem.

61 *Reſp.* Non dicitur ſolicitator propriè, & in vim Bullæ, ſuadetur. Tum quia, donum ex ſua natura non ordinatur ad venerea, ergo de ſe non eſt ſignum, aut factum ſufficiens ad arguendum ſolicitationem, ex quo tollitur primum argumentum Trimarchi, eſto enim dono fieri poſsit ſolicitatio, ea tamen non praeſumitur, neque aſſerenda eſt, niſi dono adiungantur verba præſeferentia ſolicitationem, in quo caſu ſolicitatio conſiſteret in illis verbis, non in dono. Tum quia, donum mouere poteſt etiã ad beneuolentiam honeſtam, ad gratitudinem, ad aliud donũ pinguius, quare cum ſit indifferens, inde colligi non poteſt aſſertiuè, donum traditum fuiſſe ex affectu turpitudinis, immò id ſuſpicari temerarium eſt, cum donum in bonam partẽ accipiẽdum ſit, & ſit ſoluitur ſecundum argumentum, & tertium, nã mulier malũ cogitãs de cõfeſſario, peccat, & imprudens eſt illius cogitatio, cũ in bonum ſenſum trahere poſsit finem, quem habuit confeſſarius in donatione annuli, putando donationem ſibi factã fuiſse vel in ſignum gratitudinis, ſi pœnitens illi fuit aliàs liberalis largitione eleemoſinarum, vel ex affectu paternitatis ſpiritualis, &c. Tum quia, non eſt ſolicitatio ex eodem Trimarcho *nu.* 19. quando pecunia tribuitur pœnitẽti pauperi, quia præſumptio ſtat pro confeſſario ex titulo paupertatis, ergo neque donare diuiti quia præſumptio boni finis, qui ineſſe poteſt huic donationi, facere poteſt fauore confeſsarij, pro quo in dubio præſumendum eſt. Demum huiuſmodi ſolicitatio, ſi qua adeſt, ſolũ dubia, & præſumpta eſt, ac proinde nõ eſt conformis Bullæ Grægorianæ, quæ punit certã ſolicitationem, non præſũptam, conſequenter nulla eſt obligatio denuntiandi confeſsarium dotatorem;

Quæres 11. An confeſſarius, qui ſuæ pœnitẽti dat pecuniam, vt eam tribuat ſuæ meretrici, vel illi dicit, accomoda mihi domum tuam, in quo volo loqui cum tali muliere de quodam meo intereſſe, dicatur ſolicitator? Affirmat Diana *reſolut.* 45. propter illa verba. *Ad inhoneſta inter ſe, ſiue cum alijs quomodolibet perpetranda.* Negat Souſa ab eo citatus, quia talis actus per ſe primo non continet inhoneſtatem, ſed tantum in conſequentiam.

62 *Reſp.* Negatiuè, quia illa traditio pecuniæ, & petitio domus nullam de ſe dicunt tentationem, aut inductionem pœnitentis ad peccãdum luxurioſè neque cum confeſſario, neque cum alio, vnde adducta verba Bullę in caſu noſtro locum non habent, quia inter ſe luxurioſè non peccant ſecundum prouocationem, neque pœnitens ſolicitatur ad peccandum cum alijs, vt patet ex dictis ſub *num.* 27. vbi ea verba explicantur. Præterea traditio pecuniæ etiã pro meretrice non arguit futuram ſolicitationẽ, ſed potius effectum ſolicitationis iam completum, cum pecunia præſumatur tradi in ſtipendium ſeruitutis factæ ſui corporis. Demum petitio domus eſt actus indifferens, ergo accipiendus eſt in bonam partem, conſequenter ad malũ finem ex ſe non ordinatur, Eſto pœnitens imaginaretur commoditatem luxuriandi, aut nota eſſet meretrix pœnitenti, adhuc petitio domus ſolicitario non eſt, nec actus luxurioſus, quamuis ſit conditio ſine qua non perpetraretur delictum carnis, quod nõ ſufficit ad ſolicitationem, quæ debet eſſe immediatè dependens à confeſſione, & non ab aliquo tertio intermediante.

Quæres 12. An non Sacerdos talem ſe fingens, qui dum audit confeſſiones prouocat pœnitentem ad laxuriam, incurrat pœnas Bullarum? Affirmat Gipſius de caſib. reſeru. *cap.* 14. *num.* 6. quia fit iniuria Sacramento pœnitentiæ, cum confeſsio facta à pœnitente bona fide Sacramentalis ſit, quamuis abſolutio non teneat.

63 *Reſp.* Non incurrit pœnas illarum

Bulla-

Bullarum, Tum quia, in illis ſermo eſt de vero Sacerdote, & non ficto, & leges pœnales de Sacerdotibus loquentes nō comprehendunt laicos, ſeu non Sacerdotes, vt pater non ſolum ex generalibus regulis de odioſis legibus reſtringēdis, verum etiam ex proprietate vocabuli, *Sacerdos* quod Præsbiterum ſignificat, non laicum, aut alijs ordinibus inſignitum. Tumquia, leges non puniūt caſum fictum, ſed verum. Tum quia, hic nulla fit iniuria Sacramento, cum nullum adſit, neque confeſsio illa Sacramentalis eſt, cum non pendeat à iuriſditione & poteſtate Sacerdotali, eſto aliàs dictus Sacerdos fictus peccet ſacrilegè vſurpando ſpiritualem poteſtatem, qua caret. Ita Sanctar. *cap*.46. de hæreſi *num*.9. Portel. Solicit. *num*. 14. Sancius *diſp*.11. *num*.36. & alij communiter cum Trimarcho *diſp*.7. *num*.3.

An non Sacerdos miniſtrans hoc Sacramentum ſubdatur Inquiſitoribus? Dixi *cap. præced* 22. *à q*.7.

Quæres 13. An Sacerdos non confeſſarius, ſi attenrando adminiſtrationē huius Sacrameoti, ſolicitet pœnitentē, fiat obnoxius Bullis?

64 *Reſp.* Negatiuè, quod apertè colligitur ex Bullis, nam in Bulla Pij, & Pauli ita, ſcribitur. *Diuerſi Sacerdotes in Regnis Hiſpaniarū, curā animarū habētes, ſiuè eā pro alijs exercētes, aut alias audiēdis cōfeſſionibus pænitētiū deputati*. Greg. XV. illis verbis. *Vt aliquis Sacerdos ad ſacras audiēdas cōfeſſiones deputatus ſacroſanctæ pænitētiæ Sacramēto ſolicitādo Pænitentes ad turpia abutatur*. Sed Sacerdotes ſimplices carenres iuriſdictione nō dicūtur deputati ad cōfeſſiones audiendas, nec curam habent animarum, ergo non ſubduntur his Bullis, quæ loquuntur ſolum de Sacerdotibus confeſſarijs. Confirmatur, Tum quia, lex non diſponit circa ea, quæ raro accident, *l. Nam ad ea, ff. de leg.* ſed rarò immo rariſsime ſimplices Sacerdotes ſe exponunt audiendis confeſsionibus quia ſeuerè puniuntur. Tum quia, in Bullis ſermo eſt de audientibus confeſsiones, quales ſūt ſoli Sacerdotes deputati. Tum quia, hic nullus eſt abuſus Sacramenti, cum nullum ſit Sacramentum, ſed ſola iuriſdictionis, alienæ vſurpatio peccatum mortale, cum ſit in re graui, & in præiudicium animarum pœnitentium. Tū quia, ſimplex Sacerdos in hoc æquiparatur non Sacerdoti, vterque enim caret iuriſditione, & nullum facit Sacramentum, conſequenter ſi non Sacerdos minimè comprehenditur ſub dictis Bullis, nec Sacerdos ſimplex. Ita docent Souſa *lib*.1. Amphor. *cap*.34. *num*. 16. *&* 17. Fagund. Præcepto 2. *lib*.4. *cap*.3. *num*.79. Portellus *num*.13. & fundamēto à Suar. accepto, quod pœna à lege impoſita alicui actui non incurritur, quando ille actus nulliter fit. Non placet, quia illud falſum eſt, ſiquidem ex actibus attentatis, & nuliter productis ſequitur obligatio ad pœnam, nam Mēdicantes infra annum probitionis admittentes nouirium ad profeſsionem pu. 65
niuntur, & tamen profeſsio eſt nulla *cap*.2. *&* 3. *de regul. in* 6. pariter excommunicatio lata in participantes excommunicatis nulla eſt, non præmiſſa canonica monitione, nihilominus iudex incurrit pœnam. Quod magis patet ad rem noſtram, nam Secerdos confeſſarius hanc pœnam eludere poſſet non obſtante ſolicitatione ſi nullam faceret abſolutionem defectu intenrionis, aut omiſsionis alicuius verbis eſſentialis abſolutions, quod ſalſum eſſe omnes docent. Deinde ſiue ſequatur confeſsio, & Sacramentum validum, ſiue non, ſolicitans reus eſt harum Bullarum ergo illa ratio Portelli nullius eſt momenti.

Prædictis obſtat Peirinus *tom*. 3. *priuileg. cap*.11. *num*.3. prope finem, quem 66
proſe cirat Trimarchus *diſp*.7. *ſect*.4. *nu*. 24. aſſerenres ſololicitantem, qui caret iuriſdictione, reum eſſe harum Bullarū, probat primò Trimarchus *num*. 25. ex Peirino, quia vt Sacerdos ſit reus Bullæ Gregorij non eſt neceſſe, quod confeſſiones audiat, ſed ſufficit, quod in loco ſolito ſimulet confeſsionem, & prouocet ad inhoneſta. Hoc argumentum ſupponit quemlibet Sacerdotem confeſsiones ſimulantem cum prouocatio-

ne ad turpia eſſe reum huius Bullæ, id
tamen probare debebat, quia eſt in
quæſtione, vt nos probauimus ex texru
Bullarum, non enim ſufficit ſimulario
confeſsionis in loco ſolito, facta à quali-
bet perſona, ſed debet eſſe qualificata
iuxta expræſsionem Bullarum, quæ re-
quirunt ſacerdotem deputatum ad con-
feſsiones audiendas, aliter etiam laicus
ſimulando confeſsiones audire in ſolito
loco, ſi prouocaret pœnitentem ad in-
honeſta, eſſet reus harum conſtirutio-
num, quod tamen Peirin. nec Trimar-
chus admittunt. Nec argumentũ hoc
Peirini directè probat, quod dicit Tri-
marchus, ſed tantum reprobat rationẽ
Portelli, vt colligitur ex illis verbis. *Sed
iſta doctrina*, ſcilicet Portelli, *huic caſui
applicari nõ poteſt, nã nõ eſt neceſſe ad in-
currendas has pœnas, quod confeſſarius cõ
feſſionem audiat*. Neque obijcias, ergo
neque neceſſe eſt, quod habeat poteſta-
tem iurisdictionis ad abſoluendum, ſi
non neceſſario audire debet pœnitentẽ,
quem intendit ſolicitare, quia non da-
tur abſolutio vbi non eſt confeſsio pec-
catorum. Dico, enim ſufficere quod
validè poſsit abſoluere, ſi audiat, carens
autem iuriſdictione nequaquam abſol-
uere poteſt, ergo neceſſe eſt, quod ſit
Sacerdos deputatus, aliter non dicitur
poſſe audire in vim Bullarũ, quæ ſuppo-
nũt poteſtatẽ iurisditionis in Sacerdote.

Probat ſecundò, quia Bulla Gregorij
intendit caſtigare illum Sacerdorem qui
cum poſsit, & valeat præbere remediũ,
& excitare pœnitentem mulierem ad
dolendum de peccatis porrigit venenũ,
& excitat ad peccatum enorme, & po-
tens dare panem, dat ſcorpionem, &c.
Hoc argumẽtum loquitur de Sacerdo-
te potente abſoluere, qui nimirum de-
putatus eſt, & habet iuriſditionem, ac
proinde impertinens eſt ad probandam
concluſionem, quæ eſt de Sacerdote
carente iurisdictione. Quod ſubdit, ni-
mirum Sacerdotẽ confeſſarium excom-
municarum, ſeu ſuſpenſum vitandum,
& non toleratum, vel nondum appro-
batum eſſe confeſſarium, patet inquiunt
ambo, quia eſt Sacerdos habens pote-
ſtatem ordinis, & poteſt à venialibus, &
mortalibus aliàs remiſsis & etiã nõ re-
miſſis in articulo mortis abſoluere, vt
docẽt omnes in tractatu de Pœnitentia.
Euertitur, quia in omniũ ſentẽtia Sacer-
dos carens iuriſditione, & habẽs ſolã or-
dinis poteſtatem, nõ dicitur deputatus,
nec vere, & formaliter confeſſarius, qua-
lis eſt ille ſolum, qui vtramq; ex dictis
poteſtatibus habet in actu, vt tradunt
omnes ſcribentes ſuper *cap.* 15. *ſeſſ.* 23.
Tridentini, de qua duplici poteſtate
ordinis, & iuriſdictionis idem Tridenri-
num *ſeſſ.* 14. *cap.* 6. *can.* 3. 9. & 10. de
poteſtate ordinis, *cap.* 7. de poteſtate iu-
riſditionis, de quibus Faber. *diſp.* 25. *de
pœnit.* Ego *tom.* 1. *reſolut.* 34. *num.* 10. &
reſolut. 36. *num.* 27. Qui abſoluit in arti-
culo, ſeu periculo mortis ſine dubio v-
tramque habet poteſtatem pro illo tunc
nam eſt Sacerdos, cui ab Eccleſia eſt
delegata s poteſtas iuriſdictionis ex do-
ctoribus allegatis à Barboſa ad *c.* 7. *ſeſ.* 14
num. 16. A venialibus verò, & à morta-
libus remiſsis ſimplex Sacerdos abſolue-
re non poteſt, vt cũ multis probaui cit.
Reſolut. 36. *q.* 10. *num.* 57.

Tertiò, quia ſequeretur, quod qui
ſolicitaret pœnitenrem, quæ inter con-
firendum accuſaret aliquod reſeruarũ,
à quo nequit confeſſarius, abſoluere,
non debere ſubiacere dictis pœnis. Ni-
hil probat ad propoſitum, quia iſte eſt
verus confeſſarius, & deputatus. Deinde
ſalſum eſt, in Bulla Gregorij nullum re-
periri verbum reſtringens pœnas ſtatu-
tas ad Sacerdotes deputaros ad audien-
das confeſſiones; nam in vtriſque Bullis
initio allatas clauſulas artulimus reſtrin-
genres ad Sacerdotes deputatos, & reue-
ra cõfeſſarios formaliter ex deputatione.

Sancius *diſput.* 11. *num.* 38. dicit com-
prehendi Sacerdotem certo iuriſditione
carentem, aliàs enim fraus magna, & 67
dolus oritetur in defraudanda Bulla,
cum confeſſarius poſset negare, ſe fa-
culratem præhabere ad audiendas con-
feſsiones. Sed hæc ratio nõ obſtat, quia
ſufficit quod non fiat fraus ab illis Sa-
cerdoribus, qui deputati ſunt, & iuriſdi-
tionem habent, præterquamquod hoc
argu-

argumentum ſupponit quemcumque
Sacerdotem ſimplicem huic Bullæ eſſe
ſubiectum, quod eſt in quæſtione; & ſu-
prà probatum eſt ex claris verbis Bulla-
rum ſolos Sacerdotes deputatos ſubdi il-
lis, vnde & reſpectu iſtorum fraus, & do-
lus locum dicitur habere. Confirmatur
per id, quod dicit ſequenti *num.* 39. nimi-
rum non ſubdi, quando mala fides cō-
feſſarij, & pœnitentis interuenit; quia
vterque confeſsionem inualidam iri, &
ob id intendere nequeant conficere Sa-
cramentum. Nam ſi verus confeſſarius
tentet mulierem illi conſentientem, &
poſtmodum illam abſoluat impœnitē-
tem, certum eſt, confeſſarium non in-
tendere confeſſionem Sacramenti ex
parte rei, cum nō poſſit reuera intende-
re, quod facere nequit, & in hoc com-
paratur Sacerdos verus confeſſarius, &
non confeſſarius, qui inutiliter abſoluūt,
& nihilominus in eo caſu verius confeſ-
ſarius Bullæ reus eſt.

Quod ſi dicas, noſtram reſponſionē
fundari in illis clauſulis ſuperius addu-
ctis pro probatione, quæ cum facti nar-
rationem contineant, nihil probār, quia
68 facti narratio non facit ius, neque ſpe-
ctat ad partem diſpoſitiuam legis, ex
cap. Ex literis 3. de fide inſtr. iuncta Gloſ.
verb. Abratæ ſunt, quia hoc ad ius non
pertinet, ſed ad quæſtionē, *l. Si vnus C. de
teſtam.* Tiraq. *in l. Si vnquam verb. Li-
bertis C. de reuocand. donat. num.* 37 pro-
cedit; licet narratio facta ſit à Papa,
cap. Si Papa 10. *de priuileg.* Grilēz *conſil.*
107. *num.* 16. Reſpondetur non facere
ius, quādo in parte diſpoſitiua alio mo-
do proceditur, tunc enim attenditur tā-
tum diſpoſitio, & non pars narratiua,
quod ſi pars diſpoſitiua relatiue ſe habet
ad partem narratiuam, tunc ab ea ſu-
mit interpretationem, quia relatio re-
ſtringitur, & limitatur ad illud, quod in
relato continetur, Dec. *conſil.* 63. *num.* 6.
alijs citatis à Barboſa *axiom.* 201. Sed in
diſpoſitiua parte mentio fit de Sacer-
dotibus illis, de quibus in parte narrati-
ua, in qua fit ſolum mentio de deputatis
ad confeſſiones, ergo, ad illos tantum
Bulla reſtringitur.

Quæres 14. An interpres confeſſionis
ſi ſolicitet, reus ſit harum Bullarum?

Reſp. Non eſt reus, probatur, Tum,
quia Bullæ inuehuntur contra Sacerdo- 69
tes audientes confeſſiones pœnitentiū,
qualis non eſt interpres, qui licet audiat
peccata pœnitentis; non ideo fungitur
officio Sacerdotis, vt Clarum eſt, cum
laicus poſſit eſſe interpres, ſed tantum
explicat illi peccata pœnitētis accuſan-
tis ſe per interpretem, medium igitur
eſt inter vtrumque & ſolum dicitur in-
terpretari, & explicare peccata pœ-
nitentis confeſſario, qui actus inter-
pretatio neque eſt accuſatio, neque
propriè auditio auctoritatiua peccato-
rum, ideo non comprehenditur ſub Bul-
lis. Tum quia, ſolicitatio fieri ſolet ab-
ſcondite, & coram alijs ferè numquam
ob verecundiā, quæ ineſt venereis ma-
ximè ex parte patientis, vt ſuperius di-
ctum fuit; ſed lex non diſponit ſuper ea,
quæ raro eueniunt, ex vulgatis iuribus,
ergo neque circa hunc caſum illæ Bullæ
diſpoſuerunt. Tū quia, laicus, & Sacer-
dos ſimplex attentantes audire confeſ-
ſiones, ſi ſolicitent, non ſunt rei huiuſ-
modi Bullarū ex ſupra dictis, ergo mul-
to minus interpres, qui nullatenus fin-
git, neque fungitur officio Sacerdotis.
Ita docent Souſa Aphor. *lib.* 1. *cap.* 34.
num. 14. Sancius *diſp.* 11. *num.* 16. & 37.
Palaus, & Fagundez quos citat a ſe
citat Trimarchus, *qui diſp.* 7. *ſect.* 3. te-
net oppoſitum, nimirum Interpretem
eſſe reum dictarum Bullarum.

Trimarchus igitur probat primò, quia
in hoc caſu intercedit eademmet ratio, 70
quæ reſpectu confeſſarij, hoc eſt, abuſus
Sacramenti, & ſumitur Sacramentum
vt medium ad peccandum; vnde etiam
interpres confeſſionis erit ſuſpectus de
hæreſi. Contra eſt, falſum enim eam-
dem eſſe rationem, quia cum non coo-
peretur proximè ad Sacramentum, ab-
eſt eiuſdem abuſus, & ſuſpicio hæreſis;
nam interpres non eſt ſubiectum, neque
miniſter Sacramenti. Secundò probat,
quia interpres licet ſit laicus participat
aliquid de actu clauis, & ex S. Thoma
in 4. *diſt.* 21. *q.* 3. *art.* 1. *quæſt.* 3. & in

ſupplem. ad par. 3. *q.* 11. *art.* 3. ex Suarez *de Pœnit. diſp.* 33. *ſect.* 4. *num.* 4. vnde tenetur ad ſigillum æque, ac confeſſarius, Scotus *in* 4. *diſt.* 7. §. *Sed primum non videtur*, Ricard. *in* 4. *diſt.* 21. *art.* 4. *q.* 3. cum alijs. Quidquid ſit de iſta obligatione ex vi ſigilli, non inde infertur interpretem ſubijci dictis Bullis, quia reum dictarum Bullarum non facit quę præcisè participatio ſigilli ex ſolicitatione, ſed ex eo, quod miniſter ſolicitans eſt potens conficere verum Sacramentum. Deindè cautè procedendum cum interpræte confeſſionis, quantum enim fieri poteſt, remouendum eſt à participatione actiua huius Sacramenti, ne communicemus cum hæreticis, qui etiam laicos faciunt miniſtros huius Sacramenti. Probat tertiò, quia acceſſorium ſequitur naturam ſui principalis; Sacerdos autem audiens eſt principalis, interpres autem eſt acceſſorius, ergo ſequitur naturam principalis; fatendum igitur eſt, quod intentio Pontificum eſt obligare acceſſorium, quo medio fit Sacramentum, ſeu confeſſarius adminiſtrat Sacramentum Pœnitentiæ. Hoc argumentum plus probat, quam velit; nam ſi acceſſorium hic ſequitur naturā ſui principalis, ergo interpreti competit, quidquid conuenit confeſſario, ac proindè interpres laicus conficit Sacramentum ſicut Sacerdos, & confert gratiam, quod falſum eſt. Deindè interpres nullam habet rationem acceſſorij, ſed medij tantum. Quod ſi dicas, axioma intelligi, quod acceſſorium ſequitur naturam ſui principalis quod ad obligationem, & ſubiectionem dictarum Bullarum. Reſpondeo, axioma non habere locum, vbi eſt ſpecialis præuiſio in vno non in altero, *ex tex. in l. Si is, C. de præd. js min.* Brunor. à ſole in locis comm. *ver. Acceſſoriū*, Barboſa Vaz. lit. A. *num.* 7. conſtat autē dictas Bullas prouidiſſe contra confeſſarios ſolicitantes, nō vero interpretes, qui raro adhibentur in confeſſione. Neque verum eſt, immo falſiſſimum, quod medio interprete fiat Sacramentum, ſeu à Sacerdote illo mediante conficiatur, quia interpres ſe habet, vt merus explicator peccatorum pœnitentis, ſicut ſi pœnitens ipſe præſenti confeſſario traderet ſcripturam ſuorum peccatorum legendam per ipſummet confeſſarium, quæ nullo modo concurrit ad confectionem Sacramenti, quod conſtat tantum ex actibus pœnitentis, & abſolutione confeſſarij.

Quæres 15. An mulier in actu confeſſionis ſolicitans confeſſarium rea ſit huiuſmodi Bullarum, ac proindè à confeſſario, vel ab alio ſit denuntianda Officio S. Inquiſitionis? Affirmant Paramus *lib.* 3. *de orig. q.* 10. & Bolloch. *par.* 2. *de caſib. reſeru. q.* 9. *num.* 51.

Reſp. Negat uè. Tum quia, in Bullis ſit ſolum mentio de confeſſarii ſolicitantibus, & non de alijs perſonis, ex ſupra probatis. Tum quia, obligatio denuntiandi præcipitur ſolis pœnitentibus ſolicitatis in confeſſione, ex Bulla Gregoriana; confeſſarius autem licet ſolicitatus adhuc retinet qualitatem confeſſarij, ergo nullam habet obligationem denuntiandi. Tum quia, hic ſuſpicio hæreſis locum non habet, *infra num.* 83. Tum quia, lex non comprehendit ea, quæ raro accidunt, *l. Nam ad ea, ff. de legib.* Ita Bonac. *de denunt. par.* 3. *num.* 20. Sancius *diſp.* 11. *num.* 24. Portel. *in ſumma ver. ſolicitare num.* 9. Diana *reſolut.* 23. *de denunt.* & alij omnes. 71

Quæres 16. Quid dicendum, quando confeſſarius ſolicitatus non reiecit impudicam mulierem, ſed illi conſenrit, an tunc confeſſarius dicatur Reus Bullarū, ac proindè denuntiandus ſit à muliere non obſtante eiuſdem mulieris ſolicitatione?

Reſp. Confeſſarius, qui conſentit in fœminam ſolicitantem denuntiandus non eſt à fœmina ſolicitante, neque ab aliquo alio id ſciente, reſpectu nullius Bullæ, quod probatur argumentis ſuperius adductis, ſiquidem, præſtitus conſenſus non facit confeſſarium ſolicitatorem, vt Bullæ poſtulant, ſed ſolum indicat illum conſentientem; nec obſtat, quod agentes & conſentientes pari pœna ſunt puniēdi, quia preterquamquod propriè intelligitur de peccato, Thomaſet. 72

73 ſet. Reg. 41. Nauar. *conſil. 1. de iudæis*, bene pari pœna puniuntur, ſed excluſiuè ab hac Bullarum, Confirmatur, quia de conſenſu in ſolicitationem nihil diſponitur in Bullis, ergo conſenſus attendendus non eſt. Ita maior pars doctorum cum Sanctar. *cap. 46. de hæreſi, num. 2.* Sancio *diſp. 11. num. 25.* Lezana *par. 1. cap. 19. num.* 34. Peirin. *ad conſtit. 4. Gregorij XV. num.* 9. cum multis alijs citatis à Trimarcho *diſp. 9. ſect. 1. & 13.* qui tamen ſentit oppoſitum præcipuè reſpectu Bullæ Gregorianæ, vbi dicta *ſect.* 3. citat pro ſe Souſam, & Dianam.

74 Probat autem Trimarchus primo ex illis verbis. *Aut cum eis illicitos, & inhoneſtos ſermones, ſiuè tractatus habuerint.* Bullæ Gregorianæ, quæ verba comprehendunt hunc caſum, qui omiſſus erat in Bullis antiquis. Sed ad hæc ſupra reſpondi *ſub num. 52.* dictam clauſulam comprehendere colloquia de rebus turpibus ſine ordine ad prouocationem, aut de lenocinio peragendo à pœnitente. Præterea illa verba referuntur ad cõfeſſarios auctores inhoneſtorum ſermonum, vt colligitur ex verbo, *habuerint*, quod ſine dubio refertur tantum ad cõfeſſarios, vt bene legenti patet, & docet Boſsius *in Append. dub. 3. num. 12.* quem impugnat Trimarchus cit. *num. 15.* ſed indirectè, vnde idem Boſsius bene ſe defendit *in Diſceptat. 5. Defenſ. 4.* ſed iſtæ altercationes vanæ ſunt, & quandoque effugia, vt eludantur obiecta.

Probat ſecundò, quia ſecus numquã confeſſarij ſolicitantes mulieres poſſent ab Inquiſitoribus puniri, nam ſemper confeſſarij dicerent ſe prius fuiſſe ſolicitatos à muliere, vnde cum potius credẽdum ſit viro, quam mulieri, conſequenter eſſent liberandi. Nullius momenti hoc eſt argumentum, neque enim credendum eſt confeſſario aſſerenti pro ſe, niſi id probat.

Probat tertiò, quia confeſſarius etiam in hoc euentu dicitur ſacrilegus, & ſuſpectus de hæreſi, tamquam agens contra puritatem, & reuerentiam debitam Sacramento, ergo cum propter ſacrilegium illa Bulla puniantur confeſſarij ſolicitantes mulieres pęnitentes, ſequitur, vt etiam in hoc euentu puniri debeant. Sed contra, quia falſum eſt, mulierem ſolicitantem eſſe ſuſpectam de hæreſi; ergo neque confeſſarius cum ab eo initium non habeat ſolicitatio cauſa ſuſpicionis. *Infra q. 19. §. Quinta pars.* Ad illam probationẽ reſpondet ipſemet Trimarchus eadem *diſp. 9. ſub num. 48.* quã ſibi obiecerat, primo eſto, quod mulier ſit ſuſpecta de hæreſi, non inde ſequitur denuntiationis obligatio, nam edicta nõ obligant cum tanto rigore, it. ut præcipiant, & velint, non ſeruari ſecretum, & ſigillum eorum, quæ audiuntur in confeſſione, ergo ſubinfero ego non omnis ſacrilegus, & de hæreſi ſuſpectus, vt eſt confeſſarius in hoc caſu, ſi tamen talis eſt, denuntiandus eſt. Addit, quod ex ſolicitatione facta à muliere nullum ſequitur incommodum publicum, neque corruptio fidelium, ſicut ex confeſſarij ſolicitantibus, qui tamen non dicuntur ſolicitare in hoc caſu, ſed tantum conſentire, & approbare ſolicitationem. Reſpondet ſecundò, mulierem non eſſe ita de hæreſi ſuſpectam ſicut confeſſarius ſolicitans. Vide ipſum. Igitur ſola ſolicitatio, non autem conſenſus in ipſam propriè reddit ſuſpectum de hæreſi, ſecundum tenorem Bullarum, quæ conſenſum in ſolicitationem non conſiderant, ſed præciſ.m ſolicitationem factã à confeſſario, à quo abeſt in hoc caſu.

Quæres 17. An ex mutua ſolicitatione inter confeſſarium, & pœnitentem ſequatur violatio Bullarum? Quæſtio ſupponit ſolicitationem primo inchoari à muliere, deindè à confeſſario, nam ſi primo confeſſarius ſolicitet, certum eſt dictis Bullis affici. Neque difficultas eſt, quando confeſſor ſolicitatus ſtatim cõſentit, tũc enim euadit has pœnas, quia nullatenus dicitur ſolicitare, ſed tantum conſentire in ſolicitationem ex ſupradictis. Remanet ergo difficultas, quãdo ſolicitatio facta à muliere interrumpitur, & poſtmodum confeſſarius mulierem nihil amplius dicentem ſolicitat ex parte ſua. Hæc autem interruptio contingere

gere

gere poteſt primo per actum directè cõtrarium, quando nimirum confeſſarius diſsentit ſolicitationi obiurgando mulierem; ſecundo habendo ſe negatiuè diuertendo ad alia, tertio occaſione ſolicitationis ſibi factæ perſuadendo fœminam ad alium actum, ad quem non fuit prouocatus à muliere neque directè, neque in conſequentiam, ſeu concomitanter.

75 *Reſp.* In primo caſu confeſſarius ſubiacet Bullis, quia propriè ſolicitare dicitur, ſiquidem per illos actus retractationis prioris ſolicitationis factæ à muliere erga confeſſarium, ceſsat prior ſolicitatio, ex quo ſecunda per confeſſariũ facta dici non poteſt conſenſus, ſed pura prouocatio licet occaſionata materialiter à priori. Ita Sanch. *diſp.*11.*n.*29. Boſsius *in Append. dub.*3.*num.*9. Acuna *q.*11. *num.*1. quos pro ſe citat Trimarchus *diſp.*9. *num.* 28: quod maximè procedit, quod fœmina confeſſa fuit ſuum peccatum ſperans emendationem.

76 In ſecundo caſu ſubijci confeſſarium docet Trimarchus *diſput.*9. *num.* 22. ex Boſsio, & Acuncha, quia confeſſarius tunc eſt ſolicitator, & impellit mulierem ad turpia. Putarem tamen, confeſſarium excuſari poſſe, quia reuera non ſolicitat propriè, neque impellit fęminam, ſed ſolum conſentit, & in vſum deducit prouocationem ſibi oblatam, illam acceptando; neque ſufficienter dicitur prior ſolicitatio interrupta moraliter, licet phyſicè, quod in moralibus non vſquequaque locum habet; experientia inſuper conſtat, non ſemper reſponſionem immediatè ſuccedere intarrogationi; ſed quandoque aliquid extraneum, & diuerſum interponitur, vt reſponſurus tẽpus habeat ad deliberandum, quid ſit reſpondendum.

77 In tertiò caſu, ſi mulier ſolicitet ad copulam, & confeſſarius ad ſodomiam, vel è contra, reus eſt confeſſarius huius Bullæ, quia propriâ ipſe auctor eſt ſolicitationis, ad quam in ſpecie non fuit inſtigatus à muliere. Ita Sancius *diſp.*11. *num.*27. Palaus, quem citat Trimarchus *diſp.* 9. *num.* 30. & 31. Quod ſi mulier ſolicitet ad copulam etiam innaturalẽ, vel ad pollutionem, & confeſſarius ſit contentus ſolis oſculis, & tactibus Bullarum reus non eſt, quia non dicitur auctor ſolicitationis, ſed tantum conſentire in præuios actus, ad quos cenſetur prouocatus à muliere, quæ dum inſtigauit illum ad prædicta, conſequenter prouocauit etiam eumdem ad illos præuios actus, qui ſunt diſpoſitiones copulæ. Ita Peirinus *tom.* 3. *præuileg. cap.*11. *num.*8. quem ſequitur Trimarchus *diſp.*9. *n.*38, contra Sancium *diſp.*11. *num.* 28. extremis verbis, ex ratione, quia confeſſarius poterat fœminam auertere non ſolum à copula, ſed etiam à tactibus; ſed hæc ratio non ſuffragatur; nec ſufficit, niſi ſupponat confeſſarium proprium auctorem oſculorum, quod tamen verum non eſt ex dictis. Præterea ſecundum eumdem Sancium *num.* 26. mutua ſolicitatio initiata à muliere non comprehenditur ſub Bullis, & tamen confeſſarius poterat auertere mulierem ſe ſolicitantem ab inhoneſtate, & non auertit, ergo cum non incurrerit in hoc caſu ſecundum Sancium, neque in illo, cum eadem ratio in vtroque militet.

Quæres 18. An confeſſarius à fœmina ſolicitatus, & conſentiens immediatè ſit denuntiandus ab illis, qui hoc delictũ ſciunt? Affirmat Trimarchus *diſput.*14. *ſect.*2.

Reſp. Non eſt denuntiandus, quia 78
neuter violauit Bullas Põtificias ex probatis *ſub q.*15. & 16. ratione quarum ſolummodo eſt obligatio denuntiandi. Immo hæc denuntiatio in Bulla Gregorij refertur præciſè ad pœnitentes ſolicitatos; ibi: *Mandantes omnibus confeſſarijs, vt ſuos pœnitentes, quos nouerint fuiſſe ab alijs, vt ſupra, ſolicitatos, moneant de obligatione denuntiandi ſolicitantes*. Neq. Edicta Inquiſitorũ aliquid amplius continent, dicunt iubent denuntiari. *Che habbiano abuſato, ò abuſino il Sacramento della Penitenza contro li Decreti, ò Conſtitutioni Apoſtoliche.* Reſtringuantur enim ex vltimis verbis. Confirmatur, quia principalis, quæ eſt perſona ſolicitata, non tenetur, ergo neque acceſſoria, quæ

eſt

eſt tantum ſciens ſolicitationem. Et ita intelligendum eſt Decretum Clementis VIII. relatum initio huius capitis *ſub num.* 3. nimirum habentem cognitionē ſolicitationis non teneri denuntiare, quando principalis, ſeu prætenſus ſolicitator non fuit reus dictarum Bullarum. Ita Sanchius *diſp.* 11. *num.* 25. Belletus *diſquiſit. cleric. par.* 2. §. 8. *num.* 9. quos contra ſe citat præfatus Trimarchus aſſerens, adeſſe obligationem denuntiandi ea delicta, quæ tendunt contra perniciē reipublicæ, vt ſunt ſolicitantes, hæretici, &c. Sed contra ipſum eſt, quia hæc in ſpecie ſolicitatio facta à muliere, & acceptata à confeſſario non eſt pernicioſa reipublicæ, cum nullum ſequatur publicum incommodum, neque mulier dicatur ſuſpecta de hæreſi, vt dicit ipſe Trimarchus *diſp.* 9. *num.* 48.

Quæres 19. An ſolicitator ſiuè confeſſarios, ſiuè fœmina, ſit ſuſpecta de hæreſi, & quali ſuſpicione, atque debeat abiurare?

78 *Reſp.* Solicitator confeſſarius eſt de hæreſi ſuſpectus ſolicitando in confeſſione etiam ante, ſeu poſt immediatè; non verò quando fingit in confeſſionali audire confeſſiones, & ſolicitat; hæc autem ſuſpicio eſt vehemens; ac proindè de vehementi abiurare debet; mulier verò pœnitens ſolicitans confeſſarium ſuſpecta non dicitur de hæreſi.

Prima pars, de ſuſpicione hæreſis certa eſt apud omnes, & conſtat ex Bullis. *Nos in animum inducere nequeuntes, quod quid de fide Catholica rectè ſentiunt Sacramentis in Eccleſia Dei inſtitutis abutātur, aut illis iniuriam faciant.* Si ergo benè ſentientes de Sacramentis, illis abuti non præſumuntur; ergo qui illis abutuntur præſumuntur male de illis ſentire, ac proindè cenſentur ſuſpecti de hæreſi. Confirmatur, quia cōfeſſarius ita agens præſumitur credere, aut licitum eſſe vti hoc Sacramento ad inhoneſta, aut hoc Sacramentum non remittere peccata, hoc ipſo quod inducit in ipſo actu pœnitentem ad oppoſitum, nimirum ad peccandum, aut ſimul ſtare poſſe remiſſionem peccatorum, & eorumdem perpetrationem, quod eſt deſtruere hoc Sacramentum, quod ita debet peccatū, vt ſimul excludat illorum perpetrationem.

Sed numquid ante Bullas confeſſarius ſolicitator erat ſuſpectus de hæreſi, vt modò talis notatur? Sic, quia ex conditione facti emanat huiuſmodi ſuſpicio, vt ex adductis conſtat, ſed quia in controuerſia erat, an caſus iſte ſubderetur iudicio Inquiſitorum, ideo Summi Pontifices litibus, & dubijs occurrere, & extinguere illa volens ediderunt Bullas ſuper hac re ſubijcientes ſolicitatores huiuſmodi Inquiſitoribus. Vide Pegnam *par.* 2. *Directorij comment.* 81. Boſſium *dub.* 7. *num.* 6. Sanctar. *cap.* 44. *num.* 2. quos pro ſe citat Trimarchus *diſput.* 14. *num.* 28. 79

Secunda pars, quod non ſit ſuſpectus, quando ſimulatur confeſſio, probatur, quia ibi nullum eſt Sacramentum, in quo fundetur abuſus, & ſuſpicio hæreſis. Ita Souſa in Aphor. *lib.* 1. *cap.* 34 *num.* 64. & ex eo Carena *par.* 2. *tit.* 6. *num.* 76. 80

Tertià pars, quod ſit vehementer ſuſpectus, probatur, quia apud nos Italos datur certa regula, quod abuſus Sacramentorum inducit vehementem ſuſpicionem, contra Hiſpanos, qui volunt, confeſſarium ſolicitantem eſſe tantum de leui ſuſpectum, quia iſti conſiderant potius prauam inclinationem ad libidinem, quam voluntatem abutendi Sacramentum, nam ex voluntate, & propoſito maleficia diſtinguuntur, *cap. Cū voluntates* 54. *de ſent. excom. l. Verum eſt* 40. *ff. de furtis.* Ita omnes Itali cum Genuenſi *cap.* 66. *num.* 2. Pegna *par.* 2. *com.* 81. Modio *cap.* 27. *de Sacris Ordinib. n.* 6. Trimarch. *diſp.* 4. *num.* 34. Carena *par.* 2. *tit.* 6. *n.* 75. Diana contrarium ſentientes citat *reſolut.* 51. *de confeſſ. ſolicit.* & *reſolut.* 7. *de pœnis delict.* 81

Quarta pars, quod debeat in Italia abiurare de vehemēti, cōſtat ex eo, quod abiuratio de vehementi ſequitur ad ſuſpicionem vehementer. Ita Carena *par.* 2. *tit.* 6. *num.* 76. §. *Hiſce ſuppoſitis*, vbi dicit, ſolicitantem in confeſſionario, ſed ſine confeſſione, puniendum eſſe 82

eſſe ſine abiuratione, quia ex hoc ſuſpectus non dicitur.

83 Quinta pars, quod mulier ſolicitans confeſſarium nõn ſit ſuſpecta de hæreſi, probatur, Tum quia, mulier non accedit ad confeſſarium animo confitendi, ſed ſolicitandi illum ad inhoneſta, ergo cum nullum adſit initium Sacramenti, neque proinde illius abuſus, ſuſpicio hęreſis locum habere non poteſt, licet etiã ipſe confeſſarius conſentiat, quamuis intentionem habuerit audiendi illius peccata, quia reuera nullum adeſt Sacramentum, neque eius abuſus, conſequẽter neque ſuſpicio. Tum quia, ſecundum Carena ſupracitatũ confeſſarius ſimulans confeſſionem non eſt ſuſpectus ergo neque mulier ſub ſimulata confeſſione ſolicitans confeſſarium.

Quæres 20. An pœnitens ſolicitatus ſub mortali teneatur denuntiare confeſſarium ſui ſolicitatorem?

84 *Reſp.* Tenetur vt apertè exprimitur in Bulla Gregorij illis verbis. *Mandantes omnibus confeſſarijs, vt ſuos pœnitentes, quos nouerint fuiſſe ab alijs, vt ſupra, ſolicitatos moneant de obligatione denũtiãdi ſolicitantes, ſeu, vt præfertur, tractãtes, Inquiſitoribus ſeu locorum Ordinarijs prædictis. Quod ſi hoc officium prætermiſerint, vel pœnitentes docuerint, non teneri ad denuntiandum confeſſarios ſolicitantes, ſeu tractantes vt ſupra, ijdem locorum ordinarij, & Inquiſitores pro modo culpæ punire non negligant.* Huiuſmodi autem obligatio ſine dubio eſt ſub mortali reſpectu vtriuſque cum agatur de ſe graui vti de abuſu Sacramenti, ac proinde eius omiſſio mortale peccatum erit; præterquamquod id præcipitur in omnibus Edictis Inquiſitorum ſub excommunicatione, quæ non incurritur niſi propter peccatum mortale; & hoc neceſſario aſſerendũ eſt, aliter fruſtratoriæ eſſent Bullæ Pontificiæ, & pauci denuntiarent, ſi ſolum tenerentur ſub veniali. Ita docent omnes, quos refert Trimarchus *diſp* 4. *ſect.* 1. Quo iure inducta ſit hæc obligatio, edictorum ne, an Bullarum? Vide prædictum *ſect.* 3. & Carenam *part.* 2. *tit.* 6. §. 21. In recipienda huiuſmodi denũtiatione cautè procedendum eſt cum mulieribus, & iuuenibus inquirendo, de loco confeſſarij, de die ſolicitationis, an ſola fuerit tunc in Eccleſia, an alij audierint, vel viderint, an ipſa reclamauerit, vel quod ſimile fecerit, vt depoſitio huius criminis multum difficilis probationis clara ſit tam pro actore, quam pro reo, vt veritas facti bene expiſcari poſſit.

Quæres 21. An confeſſarius audiens pœnitentem ſolicitatum, teneatur ſub 85 mortali monere illum de denuntiatiõe facienda confeſſarij ſolicitati?

Reſp. Sic, ex allatis verbis Gregorij in præcedenti quæſtione, & hoc ſub mortali cum agatur de re graui, & verbum *Mandantes* importat præceptum ſub mortali, quampluribus doctoribus citatis tenet Sanch. *lib.* 6. *cap.* 4. *num.* 35. Quod ſi pœnitens nolit obedire, nullatenus abſolui poteſt, cum exiſtens in peccato mortali inobediẽtiæ indignum ſe reddat abſolutione; ſi promittat denuntiare, abſoluendus eſt, quia ſufficiẽter eſt diſpoſitus ad Sacramentum recipiendum; nec Bulla, neque Edicta præcipiunt præmittendam eſſe denuntiationem abſolutioni. Confeſſarius omittens hanc monitionem, vel diſcens, id nõ eſſe neceſſarium punitur ab Epiſcopo, vel Inquiſitore, vt ibidem dicitur, prętęr peccatum mortale quod incurrit, nõ tamẽ dicitur ſuſpectus de hæreſi. 86

Sed quid agendum, quando pœnitens redit ad confeſſarium ſolicitatorẽ, vt illi confiteatur? Reſpondet Trimarchus *diſp.* 14. *num.* 59. quod confeſſarius non tenetur admonere pœnitentem de denuntiatione facienda contra ſe, quia veriſimile eſt Papam illi non imponere tam graue præceptum contra ſeipſum. Confirma hoc ex verbis ipſius Bullæ. *Vt ſuos pœnitentes, quos nouerint fuiſſe ab alijs ſolicitatos &c.* nam particula *ab alijs* diſtinguit confeſſarios ſolicitantes à non ſolicitantibus; ad quo ſi ſpectat monere. Subiungit, quod aliqui dicunt, in hoc caſu, mulierem non teneri denuntiare confeſſarium, quando demonſtrauit ſibi magna ſigna emendatio-

dationis ; aut denique confeſſarium
ſponte ſe præſentare Inquiſitori, monẽ-
do interim mulierem de denuntiatione
facienda, hoc vltimum nimis durũ eſt,
neque colligitur ex Bulla, optimum
vero conſilium eſt præuenire propria ex-
culpatione.

Quæres 22. An perſona ſolicitata
teneatur perſonaliter, & per ſeipſam
ore proprio denuntiare confeſſarium
ſollicitatorem?

87 *Reſp.* Affirmatiuè, eſt enim actus per-
ſonalis, qui perſonam non excedit, ita
quod per alium præſtari non poteſt, ali-
ter denuntiatio eſſet ex auditu alterius.
88 Quare tranſmittentes ſchedulas ad ſan-
ctum Officium incertas obligationi ſuæ
non ſatisfaciunt, vt id exprimitur in Edi-
ctis ſimilibus verbis. *Auuertendo, che à
queſti noſtri precetti non ſodiſfaranno, ne
s'intendono ſodiſfare quelli, che con bollet-
tini, ò lettere ſenza nome, & cognõme
delli autori, ò in altra maniera incerti, del-
li quali niuno conto ſi tiene nel ſant'Offitio,
pretendeſſero riuelare i delinquenti.* Mit-
tentes ergo Epiſtolas ſuo nomine, & co-
gnomine ſubſcriptas ſatisfaciunt, in illis
enim proprio ore denuntiant; nihilo-
minus iſti poſtea ab Inquiſitore vocan-
di ſunt, vt iterum iuridicè, & legitimè
deponant. Fœminæ nobiles, & ſimiles
perſonæ, quæ dedignantur ſed immeri-
to, adire tribunal hoc Sanctum, tenen-
tur monere Inquiſitorem per internun-
tium, vt mittat ad domum Inquiſitor
Notarium ad recipiendum querelam;
& id à fortiori debent facere moniales,
quæ exire nequeunt. Internuntius au-
89 tem magis ad propoſitum eſt confeſſa-
rius admonens de hac obligatione, qui
de ordine Inquiſitoris poteſt recipere
quærelam à certis puellis, monialibus,
& fœminis illuſtribus, immo, & ab alijs,
qui confeſſerunt, & non audent compa-
rere coram iudice, in quo caſu confeſſa-
rius ex licentia Inquiſitoris recipiet de-
nuntiationem vt reſpondit ſacrum Tri-
bunal his verbis. *E quando il penitente
tuttauia perſiſteſſe nella medeſima renitẽ-
za N. S. ſi contenta, che dal Veſcouo, ò
Inquiſitore ſi dia autorità al confeſſore
di ricercare, per ſcrittura, e con giuramen-
to la dinoncia, per portarla ſubbito à chi gli
haurà data autorità di pigliarla*. De hoc
reſponſo iterum infra *ſub q. 24.* Vide
doctores allegatos à Trimarcho *diſp. 11
ſect. 1. & 2.*

Quæres 23. An perſona ſemel ſolici-
tata teneatur denuntiare?

Reſp. Sic, quia Bullę ſimpliciter lo- 90
quuntur de denuntiandis ſolicitatori-
bus, tam autem eſt ſolicitator, qui ſe-
mel prouocat, quam qui pluries. Et in
hoc nulla difficultas Sanct. *cap. 44.* de
hęreſi *num. 12.* Boſſius *dub. 24. num. 85.*
Trimarch. *diſp. 4. ſect. 7.*

Quæres 24. An mulier ſolicitata, quę
conſenſit, teneatur denuntiare cum
expreſſione conſenſus?

Reſp. Perſona ſolicitata, quæ conſen- 91
ſum præſtitit, tenetur adhuc denuntia-
re confeſſarium ſolicitatorem, de con-
ſenſu autem præſtito nulla mentio ha-
benda eſt à perſona ſolicitata, neque
ſuper hoc à iudice interroganda eſt,
immo neque in actis redigendũ id eſt,
quamuis à pœnitente ſponte denuntia-
retur. Ratio prędictorum eſt, quia
Bullæ Pontificiæ conſiderant præciſè a-
ctum ſolicitationis ex parte confeſſarij,
de quo ſolo mentionem faciunt, de cõ-
ſenſu verò, & copula ſequuta non cu-
rant, quia id ad illorum officium non
ſpectat, Satis enim confeſſarius iniuria
afficit Sacramento, & redditur ſuſpectus
de hæreſi per ſolam prouocationem, cũ
totus abuſus pendeat ex parte confeſſa-
rij. Et ita reſponſum fuit per ſupremũ
Tribunal 27. Septembris 1624. illis ver- 92
bis. *Hanno riſoluto, che qualſiuoglia pe-
nitente è tenuto à denuntiare il confeſſore,
dal quale ſarà ſtato ſolecitato nel loco,
ò atto di confeſſione, ancorche li habbia
conſentito, & non è tenuto à propalare il
proprio conſenſo; ne ſopra ciò l'interroghi
dal Veſcouo, ò dall'Inquiſitore, ò loro Vi-
carij, auanti quali deporrà ne meno il cõ-
feſſore denuntiato, procedendoſi poi contro
di lui ne i conſtituti, che ſe li faranno, s'in-
teroghi ſopra detto conſenſo; & in caſo, che*

voleſſe dirlo da ſe, non ſi ſcriua il ſuo detto come coſa in ordine alla perſona ſolicitata nõ aſpettãte all'officio della ſanta Inquiſitione. De hoc reſpõſo per extenſum vide Bariolã, & Trimarchũ *diſp.4.ſect.6.n.67.* Vnde ex his falſa cenſenda eſt opinio Portelli *num.* 15. aſſerentis in hoc caſu non teneri fœminam, quæ fuit ſolicitata, denunciare confeſſarium ſolicitantẽ, ne ſuo honori detrimentum patiatur, hęc enim ratio locum non habet hic, eo ipſo, quod de conſenſu nihil pœnitus agendum eſt, ex quo penderet honoris diſcrimen.

Quæres 25. An ſciens aliquem pœnitentem fuiſſe ſolicitatum in confeſſione, teneatur denuntiare confeſſarium ſolicitantem?

93 *Reſp.* Qui id ſcit ex ore vel ipſius cõfeſſarij ſolicitatoris, vel ipſius pœnitentis ſolicitati, modo iſte ſit iuuenis, vel fœmina bonæ famæ, & non loquaces tenetur denuntiare, modo ab illis narratum non ſit per modum conſilij, in quo caſu audiens non tenetur denunciare; neque naturalæ ſecretum hic excuſat; quæ procedunt, licet denuntians non poſſit probare.

Prima pars ex ore confeſſarij, vel pœnitentis probatur, quia in Edictis Inquiſitorum denuntiatio huius criminis nõ ſolum præcipitur perſonis ſolicitatis, vt etiam ſtatuitur in Gregoriana, ſed etiam alijs ſcientibus ex auditu prædictorum. ibi: *Denuntiare à queſto ſant'officio, tutti, & ciaſcheduno di quelli, de quali ſappiano, ò habbiano hauuto, ò hauranno notitia, che habbiano abuſato, ò abuſino il Sacramento della Penitenza*. Ita Portellus *num.22* alios vide quid Trimarchum *diſput. 6. num.3.* Eſt autem certa regula, quod ſciens tenetur denuntiare quandocumque non excuſatur principalis nimirum perſona ſolicitata, quia ſciens vti acceſſorium obligatur eadem lege, qua tenetur principalis. Verum quidẽ eſt, quod ſi principalis denuntiat, ad nihil tenetur ſciens, quia iam ſatisfactum eſt ſancto officio.

94 Dixi, *ex ore confeſſarij ſolicitantis vel perſonæ ſolicitatæ*, quia qui ab alijs audiuit, non tenetur denuntiare, eo quod non dicitur in hoc caſu ſcire, & habere notitiam de crimine, *l.2.§. Idem Labeo ff. de aqua pluu. arc.* vbi dicitur: *Quod audis, neſcire diceris*. ſupple, ſi proueniat ex auditu mediato, eo quod ille, qui tibi crimen narrat, id ab alio audiuit; nam bene ſcire dicitur ille, qui crimen immediatè audiuit ab eo, qui illud perpetrauit, vel ab illo, contra quem factum fuit delictum, nam tunc audiens habet pro auctore ſui dicti ipſum perpetratorẽ vel perſonam, contra quã factum fuit, ac proinde ſui auditus certum habet auctorem, cui prudenter creditur.

Dixi præterea, *quando narrans ſolicitationem eſt bonæ famæ, & fide dignus* in hoc ſenſu enim dicimus ſcire, quę ab alijs audiuimus, Gloſ. *in l. A.* Titio, *ff. de condit. & demonſtr. cap. Non videtur 8.22. q.5. cap. Præterea 27. de teſtib.* nam maleuolis, & maledicis credendum non eſt, ſed tantum prouidis, & honeſtis perſonis, *cap. Qualiter 24. de accuſat.*

Secunda pars, quod ſcitur per modũ 95
conſilij non ſit denuntiandum ſuadetur, quia bono publico multum importat celare ſcita occaſione conſilij, quod neceſſarium eſt ad conſeruandum hoc opus miſericordiæ inſtruendi inexpertos, & ignorantes. Præterea inductum in fauorem non eſt retorquendum in detrimentum. Ita Sancius *diſput. 11. num.57.* alij cum Trimarcho *diſput. 6. num.7.*

Tertia pars, quod naturale ſecretum 96
non excuſat, probatur, quia ſeruare ſecretum huius, vel illius eſt ſolum bonum priuatum, commune verò bonum eſt illiud propalare, quando illud celare præiudicat bono publico, ergo, id illi præualet. Ita Bonac *part. 2. de denunt. num.4.* Diana *reſolut.24. de denunt.* Procedit hoc licet ſecretum adiunctum habeat iuramentum de non propalando, quia hoc iuramentum non tenet cum ſit contra Bonos mores.

Quarta pars, quod ſit denuntiandũ, 97
licet probari non poſſit, ſuadetur, quia

-de ratione denuntiationis eſt, vt denuntians non teneatur probare delictum depoſitum coram iudice, ergo parum refert, quod poſſit, vel non poſſit denũtians probare delictum; præterquam quod denuntiator habetur loco teſtis, vt alibi oſtendi. Deinde poteſt accidere, quod confeſſarius querelatus aliàs fuerit de tali crimine, aut quod in poſterũ denutiabitur ab alia muliere, ex quo iudex habebit ius inquirendi contra illum, & vocandi ad iudicium. Ita maior pars doctorum, & fere omnes in hac materia, Portellus *num.*19. multos alios citat Trimarchus *diſp.* 6. *ſect.*3.

Quæres 26. An ſubitanea pœnitentia confeſſarij ſolicitantis, qui in ipſo cõtextu confeſſionis ſigna dat emendationis, & dolet de commiſſo errore coram perſona ſolicitata excuſet à denuntiatione?

98 *Reſp.* Negatiuè, quia Bulla, & Edicta ſimpliciter obligant ad denuntiandum, & non excipiunt hunc caſum, aliter denuntiatio numquam locum haberet, quia omnes confeſſarij, ſiue obtinerent intentum, ſiue non, ſtatim poſt factum darent ſignum emendationis ad euitandum pœnas:

Quod verum eſt licet poſtea dicatur, aut ſit emendatus, quia edicta, & Bulla ſimpliciter loquuntur, & confeſſarij tũ ratione celebrationis, tum officijs confeſſiones audiendi debent eſſe in gratia ſaltem pro eo tempore, & tales præſumi debent, niſi euidenter conſtet de contrario, ergo etiam dicendi ſunt emẽdati, cuius manifeſtum ſignum eſt præmiſſa confeſſio per huiuſmodi Sacerdotes. Ex quo, cum quilibet Sacerdos hoc modo credatur emendatus, ſequitur ſupradictum abſurdum, nullum eſſe denuntiandum. Ita Bonac *p.*3. *de denunt. num.*9. Trimarchus *diſp.* 12. *num.*28. diſtinguens cum Palao, eſſe denuntiandũ confeſſarium emendatum, quando eius delictum eſt publicum, & laborat infamia. Sed ego puto, in quouis caſu eſſe denuntiandum, quia edicta, & Bulla loquuntur ſimpliciter. Non eſſe denũtiandum tenent Acunha, Treitas, Portel. Peirin. Fagundez, Lezana, Sancius, & Boſſius citati à Trimarcho, numerus, & qualitas doctorum reddit opinionem probabilem. Quoniam autem maior 99
pars horum ſupponit conſtare de emẽdatione, & hic, & nunc in praxi ſit multum difficile notitiam habere de huiuſmodi emendatione, cum ſub ementitis verbis lateat cor peruerſum, ideo emendatio potius ambigua remanet, ac proinde non releuat ab obligatione denuntiationis; & ſi enim non amplius tentat primam mulierem, quæ illi reſtitit in faciem, illi tamen non conſtat de emendatione huius vitij reſpectu aliarũ, valdè enim ad libidinem inclinatus non eſt contentus ſolicitatione vnius, maximè cum repellitur, ſed alias quoque prouocare ſolicitus eſt, & ego præſens fui vti conſultos, dum quidam Sacerdos abiuraret ſolicitationem plus quindecim mulierum.

Quæres 27. An ſolicitatus, & ſciens ſolicitationem teneantur denũtiare antequam crimen confeſſarij diffametur? Negant Fagundez *præcepto* 2. *lib.*4. *cap.*3 *num.*31. Magalius *lib.*1. *cap.* 5. *num.* 14.

Reſp. Affirmatiuè, quia denuntiatio 100
in Bulla, & in Edictis ſimpliciter præcipitur, vnde vbi lex non excipit, neque nos excipere debemus, ex vulgatis iuribus. Neque hæc verba. *De prædictis, quomodolibet diffamatos*, in antiquis Bullis expreſſa quidquam proſunt aduerſarijs, cum referatur ad Inquiſitionem iudicis, nõ ad eũ, qui tenetur denuntiare. Ita Portellus *num.*11. & 20. §. *Iam vero*, Peirin. *ad conſtit.* hanc *num.*3. Sanctar. de hæreſi *cap.*44. & alij omnes.

Quæres 28. An in dubio ſolicitationis confeſſarius ſit denuntiandus? quandoque enim per verba dubia, & ambigua aliqui putant induci ſolicitationem, interdũ videtur confeſſarius tangere manum, aut faciem mulieris, vel pueri ſine alio actu, & talis tactus interpretari poteſt caſu, vel alio fine eueniſſe? De oſculis autẽ, & tactibus impudicis nulla poteſt eſſe difficultas, quin ſit denuntiandus.

Reſp. In dubio non eſt denuntiandus

dus,quod probatur, tam ex parte pœnitentis,quia in dubio nemo tenetur,cum in tali caſu quiſque ſuā poſſideat libertatem; quam ex parte confeſſarij, quia in dubijs fauendum eſt reo, ex vulgatis iuribus. Demum dubbia in meliorem partem ſunt interprætanda, *cap.2. de reg. iur.*

Quares 29. An confeſſarius ſolicitans denuntiandus ſit,quando cōuictus fuit, & punitus pro ſolicitatione reſpectu aliarum perſonarum?

102 *Reſp.* Fœmina tenetur denuntiare hunc confeſſarium non ſolum ante punitionem, vt iuridicè formari poſſit proceſſus,verum etiam poſt punitionē intimatam,quia aliter non dicitur ſufficienter punitus, cum plus puniantur duæ ſolicitationes,quam vna,& quatuor,quā duæ. Ita Souſa *tract.2. de ſolicit. cap.20. num.11.* Bonac.*par.3. de denunt. num.5.* quos contra ſe citat Sanc. *diſp.11.n.52.* Trimarchus *diſp.11.ſect.5.*

Quares 30. Quandonam Inquiſitor poſſit procedere ad capturam confeſſarij ſolicitetoris?

103 *Reſp.* Sacrum Tribunal ſupremum in hæc verba. *Acciò più fondatamente*
104 *ſi proceda contro li ſolicitanti in confeſſione queſta ſuprema Congregatione ordina, che per il detto d'vna ſola donna V.S. non faccia conſtituire, ò carcerare il preteſo reo ſenza darne prima quà auuiſo con la relatione della qualità della donna, del denuntiante, & del denuntiato, & all'hora V.S. sarà ſignificato ſi debba, ò non, procedere à conſtituirlo è carcerarlo.* Reſpondit Vicario Generali Genuenſi, pro vt refert Peirinus *tom.3. Priuileg. cap.11. num 4.* ex eo Trimarchus *diſp.fin. num.11.* Marcellus Vulpe in ſua praxi *iudic.fori Eccleſ. cap.de Solicitat. num.14.* ex illis Carena *par.2. tit.6.num.62.* datum autem fuit dictum reſponſum 17.Iulij 1627.

105 Ex qua reſponſione colligitur non eſſe capiendum confeſſarium ſiuè bonæ, ſiuè malæ famæ à quauis muliere denūtiatus, ſiuè inhoneſta, ſiuè honeſta, & bonæ famæ. Tum quia, S.C. reſponſum eſt abſolutè datum ſine diſtinctione qualitatis confeſſarij,aut fœminæ denuntiantis, ergo neque non diſtinguere debemus ex vulgatis iuribus. Tum quia, carceratio legitima in Sancto Officio ex cauſa hæreſis, aut eiuſdem ſuſpicione irrogat infamiam ſecundum Rotam Romanam apud Cæſarem Graſſum *deciſ.184. num.4.* Coſtam de facti ſcientia *inſpect.19. num.9.* Tum quia, praxis eſt huius tribunalis incarcerare, quando habentur ſufficientes probationes pro tortura, ita Freitas ad Acunham *q.4. num.27.* in tantum enim hoc Tribunal carcerat, inquantum poſſit eruere veritatem per tormenta,ſi negetur à reo,ergo carcerari non poteſt, quando non habentur ſufficientes probationes; ſed dictum vnius mulieris etiam honeſtæ non ſufficit ad torturam,cum mulier ex conditione ſexus non ſit omni exceptione maior, ergo neque ſufficit ad capturam, Ita Freitas citatus, ex illo Carena *par.2. tit.6. num.61.* Vide dicta *conſil. ſeu Reſolut.102. q.9. tom.3.* mearum Reſolutionum.

Quares 31. Quot igitur teſtes requiruntur, vt carcerari poſſit, & ſubijci torturæ, ſi neget delictum?

Reſp. Sufficiunt duæ mulieres, quarũ 106
dictum in vnum coniunctum ſicut facit ſemiplenam probationem ad torturam, ita & ad capturam. Dictum verò vnius fœminæ honeſtæ nec ſufficit niſi ſit adminiculatum indicijs cōtra confeſſariũ, ſi nimirum probetur deditus peccatis carnalibus, ſit malæ famæ,&c. Vide Carenam *par.2. tit.6. à §.8.ad 14.* qui *n.59.* dicit hoc delictum ad pœnam ordinariã ſufficienter,& concludenter non probari per duas fœminas, quia ad minus patiuntur exceptionem ſexus,ad condemnandum autem requirantur ad minus duo teſtes omni exceptione maiores in omnium ſententia.

Quæres 32. An ſufficiant teſtes ſingulares ad cōdemnationem in pœnam ordinariam?

Reſp. Affirmatiuè,& hoc clarè expri- 107
mitur in Bulla Gregorij illis verbis: *Dantes etiam facultatem venerabilibus Fratribus noſtris S.R.E. Cardinalibus Generalibus Inquiſitoribus, ne delictum tam enorme,*

me, & Eccleſia Dei tam perniciosum remaneat ob probationum defectum impunitum, cum difficilis ſit probationis, teſtibus etiam ſingularibus, concurrentibus præſumptionibus, indicijs, & alijs adminiculis, delictum probatum eſſe, arbitrio ſuo iudicandi, & curiæ ſæculari, vt præfertur, reum tradendum eſſe, pronuntiandi. Vt vides hoc ſpeciale eſt reſpectu ſupremi Tribunalis iudicum, vnde ſuper hoc articulo ius nō habent Epiſcopi, nec Inquiſitores. De teſtibus cõteſtibus, & ſingularibus multa dixi *tom. 3. reſolut.* 101.

Quæres 33. Quando, & quomodo torturandus ſit reus in S. Officio in cauſa ſolicitationis?

108 *Reſp.* Reus conuictus, & confeſſus, vel ſaltem conuictus non torquetur pro eruenda veritate, cum iudex ſufficienter de ea ſit informatus per teſtes, qui debēt eſſe omni exceptione maiores, tamen quia aliquando expedit reum condemnare ad pœnam ordinariam, ideo ſi neget debet per torturam induci ad illius confeſſionem, aliter pœna ordinaria pu-
109 niri non poteſt, ſic practicatur apud omnes iudices. Poſitis conuictione, & cõfeſſione adhuc torquendus eſt ſuper intentionē, an ſcilicet crediderit licitum eſſe abuti Sacramento ad inhoneſta, vel non eſſe peccatum ſolicitare in confeſſione ad venerea, in quo caſu ſi reſpondeat licere, eſt hæreticus formalis, & pro tali puniendus; quod ſi reſpondeat Catholicæ, nimirum eſſe illicitum, ſed in hoc graue crimen incidiſſe ex tentatione carnis, indicitur illi abiuratio de vehementi, ſicut in primo caſu de formali, & punitur. Ita Carena *part. 2. titul. 6. num. 72.*

Quæres 34. Quid agendum, quando reus perſiſtit in tortura negando ſe delictum ſolicitationis perpetraſſe, an ſit abſoluendus, vel aliqualiter puniendus?

110 *Reſp.* Si in tortura permanſit rigoroſa abſoluendus eſt, quia per eam ſufficienter euacuauit indicia, ſi verò fuit leuis, ex quo illa non deſtruxit, poterit puniri leuioribus pœnis, dictus Carena *par. 2. tit. 6. num. 72.* Quid ſi confeſſarius, vt liber omnino maneat cum ſua fama, & honore, petat rigoroſam torturam? illi danda eſt, vt ſe eximat ab infamia illa, & mala opinione apud homines.

Quæres 35. Quibuſnam pœnis afficiantur ſolicitantes in confeſſione?

Reſp. Ex Bulla Gregoriana. *In ex* 111
pro criminum qualitate, & circumſtantijs ſuſpendentes ab executione ordinis, priuationis beneficiorum, dignitatum, & officiorū quorumcumque, & perpetuæ inhabilitatis ad illas nec non vocis actiua, & paſſiua, ſi regulares fuerint, exilij, damnationis ad triremes, & carceres etiam in perpetuum, abſque vlla ſpe gratiæ, aliaſque pœnas decernant, quoque, ſi pro delicti enormitate grauiores pœnas meruerint, debita præcedente degradatione curiæ ſeculari puniendos tradant. Hanc poſtremam traditionis Curiæ ſeculari pœnam infligere nequeunt inferiores iudices, niſi delictum ſit plene probatum per teſtes conteſtes, nam dictum de teſtibus ſingularibus locum habet ſolum reſpectu Iudicum ſupremi Tribunalis ex dictis *q.* 32. & præterea Reus debet eſſe etiam confeſſus proprio ore, ex praxi omnium Tribunalium, quę non tradunt ad mortem inconfeſſum. Supradictas pœnas ſolicitantes confeſſarij ipſo iure non infliguntur, ſed illis puniendi ſunt per ſententiā Iudicis, omnibus, vel in parte iuxta grauitatem delicti. Solent autem Iudices huiuſmodi conuictos, vel confeſſos condemnare ad triremes per quinquenniū, ſeptennium, aut decennium, & aliquando in perpetuum. Semper autem ſuſpenduntur ab audiendis confeſſionibus, & quidem perpetuo, quando ſunt confeſſi, aut ad minus conuicti; quando verò non ſunt confeſſi, neque conuicti, ſed contra ipſos adſunt indicia, & præſumptiones ſuſpenduntur ad arbitrium Inquiſitorum.

Quæres 36. An huiuſmodi ſolicitatores condemnati ſint infames, & irregulares?

Reſp. Sunt infames, quia etiam ſola 112
carceratio, ſi ſit legitima, hoc eſt, ſi ſupponat ſemiplenam probationem delicti, infamat, ex allegatis ſupra *ſub quæſt.* 30. §. *Ex qua*; non ſunt autem irregulares

præciſè

præciſè ex hoc delicto, cum non inueniatur in iure, ſed ſolum propter infamiam, vt docent Sanchez. *cap.25. dub.1. num.9.* alijs citatis Trimarchus *diſp. penult. ſect.9.*

Quæres 37. An confeſſarius ſolicitās, & perſona ſolicitata abſolui poſſint à quouis confeſſario in caſu quo ſolicitatio nulli ſit reſeruata Epiſcopo, aut prælato? De iure communi, neque Bullarū reſeruata eſt.

113 *Reſp.* Vterque à quouis confeſſario abſolui poteſt, quia nihil præter reſeruationem, vt ſuppono, impedit huius criminis abſolutionem, & in hoc omnes conueniunt, quos citat Trimarchus *diſput.13. ſect.6.* Perſona pariter ſolicitata abſolui poteſt propter eamdem rationem, quia ſi non conſenſit, nullum eſt peccatum, ideo non impeditur ab aliorum abſolutione, ſi conſenſit, adhuc abſoluitur, quia non eſt peccatum reſeruatum, vt ſuppono; quod verum eſt, licet nondum denuntiauerit, modo habeat propoſitum denuntiandi, & nōn ſit præteritus terminus denuntiationis culpabiliter, ex quo inciderit in excommunicationem latam contra non denūtiantes, hæc enim reſeruata eſt, ac proindè impeditur confeſſarius ab abſolutione. Poteſt etiam perſona ſolicitata abſolui ab ipſomet confeſſario ſolicitante, vt dixi ſupra *ſub q.* 21. Sed hoc non laudo propter reuerentiam Sacramenti, & ne foueatur huiuſmodi vitium prætextu Sacramenti.

Quæres 38. Quid agendum in ſpecie cum confeſſarijs regularibus ſolicitantibus?

114 *Reſp.* Iſti ſine dubio denuntiandi ſunt, de illis enim Bullæ quoque loquuntur, his verbis. *Quam quorumcumque ordinum etiam exemptorum, & Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubiectorum Regulares, cuiuſcumque dignitatis, ſtatus, gradus, ordinis, conditionis, & præeminentiæ exiſtant.* Ex Bullis Pij IV. & Pauli V. item Gregorij, qui videtur ampliare, itaut nullus cuiuſcumque ſit ordinis exemptus ſit ab hoc Tribunali, his verbis. *Omnes, & ſinguli Sacerdotes, tam ſeculares, quam quorumuis etiam quomodolibet exemptorum, ac Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubiectorum, ordinum, Inſtitutorum, Societatum, & Congregationum Regulares, cuiuſcumque dignitatis, & præeminentiæ, aut quouis priuilegio muniti exiſtant.* Primo loco ſit tantum mentio de Sacerdotibus Ordinum, quo ſolent venire nomine Mendicantes Fratres, non Monachi, qui nomine Congregationis appellantur; per illa verba. *Inſtitutorum, & Societatum* veniunt religiones nouæ Clericales Theatinorum, Ieſuitarum, &c. Particula, *Quomodolibet*, includit quemlibet religioſum cuiuſuis ordinis, quamuis aliàs non comprehenderetur. Sub illis verbis: *Cuiuſcumque dignitatis, gradus, & præeminentiæ*, veniunt omnes ſuperiores, & alij officiales, etiam Generalis, Præpoſitus, aut Præſidens Generales, dicuntur enim præeminere alijs in gradu. Omnes igitur iſti denuntiandi ſunt Inquiſitoribus. An autem procedere poſſint contra Generales dicam infra in proprio capite. Pœnæ autem cōtra hos enumerauimus cum alijs in præcedenti *q.35.* quæ ſunt priuatio vtriuſque vocis, officiorum omnium, ſuſpenſio à confeſſionibus, damnatio ad triremes, perpetuus etiam carcer cum inhabilitate, & abſque ſpe veniæ; debent autem infligi per iudicem, quia ipſo iure non incurruntur.

Catena *par.2. tit.6. num.89.* dicit, Inquiſitorem mandare poſſe lectionem ſententię regularis condemnati in capitulo Generali ad terrorem, & exemplū aliorum. Quod non probo, quia id eſt aliquale ius in capitulo, quod nullibi inuenio conceſſum Inquiſitoribus. Sufficienter autem publicantur priuatis literis huiuſmodi delicta apud regulares. Diſplicet etiam quod adiungit, Inquiſitorem, poſſe infligere pœnam vltimi loci inter ſuos comprofeſſos, quia in Bulla Gregoriana ſufficiēter exprimuntur pœnæ huiuſmodi ſolicitatoribus imponendæ.

Quæres 39. An pari pœna puniatur ille, qui ſolicitauit mulierem ſine cōſenſu, ac ille, cui fœmina conſenſit?

Reſp.

115 *Reſp.* Non magis punitur confeſſarius, cui ſolicitanti mulier conſenſit, quam alter, cui conſenſum non præſtitit, ſuadetur ex reſponſione S. C. relata *q.24.* vbi mandatur iudicibus, ne recipiant à mulieribus ſolicitatis depoſitionem circa conſenſum, neque de hoc interrogent ipſas mulieres, neque in ſcriptis id redigant, quando mulieres ſponte confiterentur huiuſmodi conſenſum in copulam, vel in quemuis aliũ actum inhoneſtum, cum ſufficiat deponere verbalem ſolicitationem, triti ea conſiſteret tantum in oſculis furtiuis, quæ aperiuntur iudici, ea enim ſunt præter conſenſum mulieris. Iudex autem ſecundum allegata, & probata iudicat, & fert ſententiam condemnationis ex vulgatis iuribus cum ergo in ſuo proceſſu nihil habeat circa conſenſum ſolicitationis, neque habere poſsit ex prædicto decreto, nõ poteſt punire exequutorem ſolicitationis magis, quam ſolum prouocatorem, aliter pœnam iniuſtè auget non vt iudex, cum illius notitiam dicatur non habere, ſed vt priuatus homo.

Queres 40. An ſolicitans filiam, vel filium ſpiritualem extra Sacramentum Pœnitentiæ ſine illo reſpectu ad illud ſubdatur Inquiſitoribus?

Reſp. Negatiuè. Tum quia, caſus hæreſim, neque illius ſuſpicionem ſapit. Tum quia, nullibi iſte caſus ſupponitur iudicio tribunalis huius. Ita Nauar. *conſil. 1. de heret. num.* 8. Peirin. *ad conſtit.4. Gregorij num*-18. Graff. *par.1. lib.2. cap.48. n.16.* Trimarchus *diſp. 3. ſect.6.* & omnes alij. 116

Queres 41. An Inquiſitor, ſeu Epiſcopus poſsit remittere Sacerdotem reum ſolicitationis ad confeſsiones audiendas ſaltem virorum?

Reſp. Quamuis de iure nullam ipſo facto pœnam incurrant, ex dictis hic *ſub q.35.* nihilominus in praxi nullus admittitur ab inferioribus iudicibus, ad audiendas confeſsiones, vt ex Genuenſi, & alijs teſtatur Diana *par. 4. tract. 8. reſolut.64.* Decretum autem contra religioſos pœnitentiatos non comprehendit hunc caſum, ſed ſolum gradus, & officia, prout dixi *cap.27. num.42.* 117

CAPVT

CAP. VIGESIM. IV.

DE CONVERSATIONE CVM HAERETICIS.

SVMMARIVM.

1 *Conuerſatio cum hæreticis omni iure interdicta.*
2 *Bulla Clementis VIII. contra proficiſcentes ad hæreticos.*
3 *Bulla Gregorij XV. contra recipientes hæreticos.*
4 *Conferuntur ad inuicē prædictæ Bullæ.*
5 Inſuper *quid ſignificet?*
6 *Quid requiratur, vt catholicus poſſit habitare in terris hæreticorum.*
7 *Matrimonium probibentur contrahere, tenet tamen.*
8 *A ſepulturis hæreticorum abſtinere debent.*
9 *Ab illorum Baptiſmate.*
10 *Ab illorum medicis.*
11 *Quomodo ſint ſuſpecti de fide tranſgreſſores prædictorum.*
12 *An tranſeuntes ad terras hæreticorum non moraturi ſubdantur Bullæ?*
12 *An ſub Bulla Gregorij comprehendantur milites?*
14 *Non comprehenduntur hoſpitantes.*
15 *Concedentes domum hæreticis quas pœnas incurrunt?*
16 *In rebus diuinis communicare probibentur.*
17 *Sic conuerſantes ſunt vehementer ſuſpecti de hæreſi.*
18 *Actiones temporales probibitę catholicis cum hæreticis.*
19 *Sunt vehementer ſuſpecti de hæreſi.*
20 *Communio cum hęreticis in diuinis prohibita iure diuino.*
21 *Negotiari cum hęreticis licet.*
22 *Fides data hęreticis ſeruanda eſt.*
23 *Pactum cum peccato initum adhuc ſeruandum eſt.*
24 *Matrimonij pacta cum hęreticis ſeruanda.*
25 *Pacta in bello ſeruanda cum hoſte.*
26 *Pacta ſalui conductus ſeruanda.*
27 *Saluus conductus quid.*
28 *Duplex eſt.*
29 *Saluus conductus Principis laici non prodeſt reſpectu Eccleſiaſtici.*
30 *Saluus conductus Concilij Tridentini ampliſſimus.*
31 *Libertas religionis illicita.*
32 *Pacta ſuper illa iam inducta ſunt ſeruanda.*

CAPVT

CAP. VIGESIM. IV.

DE CONVERSATIONE CVM HAERETICIS.

1 CONVERSATIO cum hæreticis iure diuino, & naturaii prohibita eſt, de quo cõſtat apud D. Paulum ſcribẽtem ad Titum *cap. 3. num. 10. Hæreticum hominem poſt vnam, & ſecundam correptionem deuita, ſciens; quia ſubuerſus eſt, qui eiuſmodi eſt, & delinquit, cũ ſit proprio iudicio condemnatus.* Quod ante ex parte Dei præceperat Romanis, *cap. 16. num. 17. Rogo autem vos Fratres, vt obſeruetis eos, qui diſſenſiones, & offendicula præter doctrinam, quam vos didiciſtis, faciunt, & declinate ab illis.* Non ſolùm autem iure diuino, & naturali eſt prohibita conuerſatiò cum hæreticis; verum etiam iure Eccleſiaſtico, vt videre eſt *tit. de hereticis cap. 5. 8. 12. 14. & in 6. eod. c. 2. & 3.* atq. demũ Clemens VIII. in ſua incip. *Cum ſicut.* innouata, confirmata, & ampliata à Gregorio XV. incip. *Romani Pontificis.* ſuper quibus aliquid dicendum eſt, extenſis illorum Bullis.

Quæres 1. Quid ſtatuerit Clemens VIII. in ſua Bulla contra Italos proficiſcentes ad infideles?

Reſp. Extendendo Bullam huiuſmodi 2
ſequentis tenoris.

Cum ſicut non ſine magno animi noſtri dolore accepimus, quamplures Chriſti fideles ex diuerſis Italię partibus, eorũ Patrijs, vbi vera, & Sancta Catholica, & Apoſtolica Religio viget, & publicè prędicatur, diſcedentes abeant in longinqua loca, vbi non ſolum hęreſis impune graſſatur, ſed quod peius eſt, Catholicę Religionis vſus publicè interdicitur & prohibetur, quo fit, vt perſonę ibi permanentes, etiamſi Catholicę ſint, cogantur tamen contra eorum pia deſideria Sacroſanctæ Miſſę Sacrificio, alijſque diuinis officijs, ac Sanctorum Sacramentorum perceptione in ſuarum animarũ diſcrimen diutius carere.

Quare nos his, & alijs malis, & pericu-

bus inde prouenientibus, quantum cum Domino poſſumus, obuiare cupientes, hac noſtra in perpetuum valitura Conſtitutione ſtatuimus, & ordinamus, vt de cætero.

Nullus Italus, ſiue Mercator, ſiue cuiuſuis alterius conditionis, vel ſtatus exiſtat, quouis quæſito colore, prætextu, vel ingenio audeat habitare, vel domiciliũ tenere in Ciuitate, oppido, ſeu loco, vbi aliqua Eccleſia cum parocho, vel paſtore, ſeu Sacerdote Catholico non exiſtat, in qua libere, & ſine omni periculo palam, & publice celebrari, & audiri poſſint ſacroſancta Miſſæ, & alia diuina officia, & conciones, ac Sacramenta Eccleſiaſtica miniſtrari, mortuorum corpora ſepeliri, & cætera fieri iuxta ritum S.R.E.

Vtque ijdem Itali abſtineant à matrimonijs cum hæreticis mulieribus; & ab hæreticorum ſepulturis; filios ſuos de ſacro fonte leuari per hæreticos non permittant; nec ipſi viciſſim hæreticorum filios, niſi per Catholicum Sacerdotem Catholico more 2 *baptizentur leuare præſumant. Medicorum quoque hæreticorum opera, neceſſitate ceſſante, & vbi adſit copia Catholici medici idonei, non vtantur.*

Cum vero Itali prædicti ex Italia recedunt ad morandum, ſeu inhabitandum in partibus prædictis, id ſignificent ſuis ordinarijs, vel Inquiſitoribus locorum à quibus ſerio admoneantur, vt in eis perpetuo Catholicam, & Orthodoxam fidem conſtanter retinentes, & profitentes, piam, & Catholicam vitam ducant, Dominicos, & Feſtos dies, abſtinentias, & ſacra ieiunia ab Eccleſia præcepta religioſe colant, atque omnem hæreſim, & errorem, hæreticos, Schiſmaticos, & ab orthodoxa fide aberrantes fugiant, & euitent, ac vt ſaltem ſingulis annis de eorum Sacramentali confeſſione peccatorum, & ſanctiſſimæ Euchariſtiæ perceptione per eos facta, fidem, ſeu teſtimonium ipſis ordinarijs, vel Inquiſitoribus in Italiam tranſmittãt, ad quod & Nos dictos Italos tenore præſentium teneri, & obligatos eſſe decernimus, & mandamus.

Quod ſi quis propriæ ſalutis immemor contra præmiſſa facere præſumpſerit, poſſit aduerſus eum per locorum ordinarios, & Inquiſitores hæreticæ prauitatis vti de hæreſi ſuſpectum procedi. Non obſtantibus &c. Die 26. Iuly 1596.

Quæres 2. Quid ſtatuerit Gregorius XV. in Sua Bulla incipiente *Romani Pontificis*?

Reſp. Bullam Clementis ſupradictã approbat, confirmat, & innouat, atque 3 inuiolabiliter obſeruari mandat, addendo ſequentia.

Inſuper ne vllus hæreticus in locis Italiæ, & Inſularum adiacentium, neque etiam ſub nomine commercij, mercimonij, aut alio quouis prætextu domicilium contrahere, ſeu domum apertam habere propriam, vel conductam, aut gratis conceſſam, ſeu habitare, aut morari poſſit, earumdem tenore præſentium prohibemus, ac reſpectiuè ſtatuimus, & ordinamus.

Contra probitioni autem, & ſtatuto, ac ordinationi noſtris huiuſmodi non parentes, ſeu contrauenientes cuiuſuis ſtatus, gradus, ordinis, dignitatis tam Eccleſiaſticæ, quam ſecularis exiſtentes, iuxta formam iuris procedatur, & puniantur.

Et ſimili modo, eos, qui hæreticos prædictos receptauerint, eiſque quoquomodo cõtra præſentium literarum tenorem, fauorem, opem, ſeu auxilium præbuerint, vti fautores, & receptatores hæreticorum puniri. Sicque per quoſcumque iudices, &c. Die 2. Iulij 1622.

Quæres 3. An aliquid amplius contineat Bulla Gregorij præter confirmationem Bullæ Clementis?

Reſp. Affirmatiuè, ſicut enim Catholici non poſſunt habitare in terris hære- 4 ticorum, vbi non adeſt Sacerdos, & liber vſus ſacrorum; ita neque hæretici apud Italos morari poſſunt, & Catholici eos receptantes, aut fauorem, & auxilium præſtãtes puniendi ſunt vti fautores, & receptatores hæreticorum, ſiue ſint Eccleſiaſtici, ſiue laici. Bulla igitur hæc Gregorij præter confirmationem addit ad Bullam Clementis, vt patet & mox dictis, & denotat illa dictio 5 *Inſuper* quæ de ſui natura cõtinuat materiam eiuſdem rationis, & addit ad ſuperiora, *ex cap. Statutum* §. *Inſuper, de reſcr. in 6.* Berous *conſil. 80. num. 5. lib. 2.*

Marc-

Mareſcotus *lib.* 1. Variar. *capit.* 251. *num.*8.

Quæres 4. Quid requiratur, vt Catholicus poſſit habitare in terris hæreticorũ iuxta Bullam Clementis?

6 *Reſp.* Tria requiruntur. *Primò*, licẽtia Ordinarij, vel Inquiſitoris loci, à quo diſceditur, quia in Bulla exprimitur, quod diſcedere volentes debent id ſignificare vni ex prædictis, à quo admonendi ſunt de vita religioſè dicenda in terris hæreticorum. *Secundò*, in illis locis, ad quæ tranſit Catholicus, debet publicè, & palam vigore cultus diuinus quo ad miſſam, Sacramenta, & huiuſmodi. *Tertiò*, ſingulis annis ſchedula de Confeſſione, & ſacra communione tranſmittenda eſt ad ordinarium, ſeu Inquiſitorem, à quibus receſſit.

Quæres 5. Quibus prohibeantur, dũ in terris hæreticorum habitant?

7 *Reſp.* A quatuor prohibentur. *Primò*, non poſſunt contrahere matrimonium cum hæreticis propter periculum ſubuerſionis, eſt etiam iure communi prohibitum *cap. Caue* 15. *cap. Non oportet* 28. *q.*1. Idem dic de ſponſalibus, licet de illis non fiat mentio, quia quandocumque prohibetur vnum, cenſentur etiam vetita reliqua omnia, per quæ peruenitur ad illud, *l. oratio ff. de ſponſal. cap.* 4. *de conſtit.* iuncta Gloſa *ver. Vnde omnia mala*, per ſponſalia autem peruenitur ad matrimonium, vt patet, ergo prohibito matrimonio, intelliguntur interdicta ſponſalia contractum matrimonium tenet ex communiſſima doctorum ſentẽtia apud Sanch. *lib.*7. *diſp.*82. *num.*2. non vero ſponſalia quia ſunt de re illicita ex Nau. *num.*3. Vide Simanch. *de Cathol. inſtit. tit. de Matrim.* Pegna *part.*2. *comment.* 81. *Se-*

8 *cundò*, debent abſtinere à ſepulturis hæreticorum, quod intelligitur non ſolum paſſiuè, vt non ſepeliantur in eorum Eccleſijs, ſeu ſepulcris, verum etiam actiuè, ne cõcurrant ad ſepeliendos hæreticos; quod poſtremum ſub excommunicatione latæ ſententiæ erat iam prohibitum *cap.* 2. *de hæret. in* 6. Vide quæ dixi *cap.*12. *num.* 56. *&* 97. *Tertiò*, in baptizandis ſuis filijs non poſſunt aſſumere in compatres, aut commatres hæreticos; neque Catholici id munus præſtare poſſunt reſpectu hæreticorum, niſi in caſu, quo filij hæreticorum baptizarentur à Sacerdote Catholico more item Catholico. Id autem prohibetur, non quia irritum ſit baptiſmum ab hæretico collatum in forma Eccleſiæ, tenet enim, de fide hoc credendum, ex allatis *cap.*1. *num.*73. Sed ne Catholici videantur approbare errores hæreticorũ, & ſic ſubuertantur, nam Luterani, & Caluiniſtæ admittunt quidem baptiſmum Sacramentum neceſſarium, non tamen delere peccatum origiaale, ſed tantum tegi, & non imputari extinctione reatus, quod eſt error in fide, vt con- 10
ſtat ex Trident. *ſeſſ.*5. *Quartò*, demum Medicis hæreticis vti non poſſunt, quãdo habent copiam medici Catholici idonei; ſi igitur Medicus Catholicus inſufficiens eſt, vel nullus eſt, vti poſſunt hæretico, vt infirmitatibus ſuis cõſulere poſſint. Si vnicus eſt Medicus Catholicorum, & grauis vrget infirmitas non prohibetur vſus Medici hæretici periti, vt refert ex Riccio *vol.* 4. *deciſ.* 208. Carena *part.*2. *tit.*17. *n.*19. §. *Tertio*. Id etiam ante prohibitum fuit à Gregorio XIII. Bulla incip. *Alias piæ memoriæ*. vt neque in terris fideliũ vocarentur medici Iudæorum, aut aliorum infidelium ad medendos fideles, & cõtra facientes mandat puniri ab ordinarijs locorum. Vide Naldum *verb. Medicus Bullam hanc extendentem*, vbi ait tempore peſtis admitti ob carentiam fidelium medicorum.

Quæres 6. An fideles cum hæreticis communicantes in eorum terris in vno caſu ex ſupradictis prohibitis ſint ſuſpecti de hæreſi? Item, ſi recedant, ſignificatione non facta Inquiſitori vel ordinario? Item, ſi ſingulis annis non tranſmittant ſchedulam de receptis Sacramentis?

Reſp. Sunt ſuſpecti vehementer ſine 11
ſignificatione, & licentia, quia videntur

recedere, vt libere viuant in terris infidelium; non vero ſi omittant transmittere Schedulam de Sacramẽtis receptis, hoc enim tribuitur cuidam pigritiæ, & negligentiæ circa obedientiam in hoc caſu debitam, nihilominus aliqualem non effugiunt ſuſpicionem leuem, quæ purgatur oſtenſione ſchedularum de Sacramentis ſingulis annis receptis. In Iu vſu Medici hæretici extra caſum neceſsitatis non videntur ſuſpecti, ſed tantum inobedientes Bullæ præferẽtes proprium ſanitatis intereſſe ordinationi Apoſtolicæ. Demum valde ſunt ſoſpecti, ſi communicent in alijs tribus caſibus Matrimonij, Baptiſmi, & Sepulturæ, quia præſumuntur approbare eorũ ſacrilegos ritus, qui opponuntur Catholicis, & ſequi eorum errores.

Quæres 7. An accedentes ad terras hæreticorum pro aliquo negotio, ſed ibi non commorantes infra paucos dies ad domum propriam redeuntes, teneantur petere licentiam, & obſeruare ſupradicta in Bulla Clementis?

12 *Reſp.* Negatiuè, quia in Bulla fit mentio de habitatione, vel domicilio, ibi: *Audeat habitare, vel domicilium tenere in ciuitate.* Nam habitatores, vel domicilium habentes non dicuntur aduenæ, peregrini, neque viatores, de quibus hic non fit mentio. Confirmatur ex actibus ibidem prohibitis, & de schedulis pro Sacramentis receptis ſingulis annis traſmittenda ad vnum expredictis ſuperioribus ſuis, quæ omnia indicunt diuturnam habitationem.

Quæres 8. An Bulla Gregorij XV. quod hæretici non habitent in Italia, & Inſulis adiacentibus, comprehendat hæreticos milites, quorum multi his noſtris temporibus militant in diuerſis exercitibus hic in Italia?

13 *Reſp.* Non comprehendit, quia Bulla loquitur tantum de hæreticis domicilium, ſeu habitationem in Italia habentibus, milites autẽ de exercitu propriè domicilium, neque habitationem dicuntur habere, cum ſequantur exercitum vagando huc vel illuc iuxta exigentiam belli, & imperium Ducis exercitus; domicilium autem tunc acquiritur ab aliquo, quando animum habet perpetuo manendi in loco electo, Gloſ. *ver. Larem C. ne incolis*, Ioan. Andr. *in cap. Is qui, de ſepult.* Sic habitatio acquiritur per coſiſtentiam in loco ſalrem maiori parte ani, Tiraq. *de Rubr. lignag.* §. 9. Gloſa 2. *num.* 26. patet autem Milites conductos animum non habere perpetuo manendi ſub tali Principe, à quo fuerunt conducti, neque intentionem conſiſtendi in tali loco, cum parati ſint ſequi Ducem quocumque ierit, quare Militum habitatio cum de ſe mutabilis ſit, & potius caſualis, quæ nõ inſpicitur, ſed deſtinata, & determinata, *l. Quæſita §. fin. & l. Si ita* 84. *ff. de legat.* 3. bene infertur non comprehendi ſub hac Bulla. Confirmatur, Tũ quia, conductio militum arguit neceſſitatem belligerantis, ergo ſi non habet copiam militum fidelium poteſt recipere hæreticos ſponte venientes. Tum quia, noſtris temporibus multi milites profeſsione Caluiniſtæ, & Luterani militant cum Catholicis contra etiam Catholicos. Tũ quia, iſta permiſſio quandoque vtilis eſt ad profectum animarum, nam multi illorum ad fidem conuertuntur, de quibus ego teſtis ſum, dum interſui abiurationi, ſolemni per illos factæ in ſua conuerſione. Verum quidem eſt, quod non eſſent admittendi in conſortium militum fidelium, niſi ex grauiſſima neceſſitate, & cum intentione hac via reducendi illos ad Catholicã fidem.

Quæres 9. An hoſpitio receptans hæreticum tranſeũtem ſubdatur huic Bullæ Gregorij, & puniendus ſit tamquam ſautor, & receptator hæretici?

Reſp. Negatiuè, quia illi domum 14
non dicitur locare, aut quouis modo gratis domicilium, aut habitationem propriè dictam concedere, ſed tantum hoſpitio tranſeunter recipere, vnde propriè neque dicitur fautor, aut receptator formaliter, & in cauſa hæreſis, iuxta dicta *cap.* 12. *q.* 3. & 4.

Quæres 10. Quaſnam pœnas incurrant

rant concedentes domum in Italia, & Inſulis adiacentibus hæreticis?

15 *Reſp.* Primo, ſunt excommunicati iure communi, *capit. Sicut* 8. *capit. Excommunicamus* 14. §. *Credentes*, & in Bulla Cœnæ Domini. Secundò, incurrunt alias pœnas, de quibus in præcitato cap. §. *Credentes*, de quibus dixi toto *capit.* 12. Vide ibi, ne bis idem repetatur.

Quæres 11. In quibus actionibus Catholici prohibeantur communicare cũ hæreticis?

16 *Reſp.* In multis, quæ reduci poſſunt ad duo capita, nimirum in rebus diuinis, & ſpiritualibus, atq. in tẽporalibus. Ratione primi prohibetur participatio cũ illis in Sacramentis, orationibus, ſuffragijs, ſepultura, & ſacris ritibus. Catholici prohibentur non ſolum iure diuino, & naturali, ſed etiam Eccleſiaſtico iure communi *cap. 3. de hęret. cap. 2. eod. in 6.* atque in Bulla Cœnæ ſub prima excom-
17 municatione. Ita autem conuerſantes in ſpiritualibus cũ hæreticis ſunt vehementer ſuſpecti de hæreſi, quia communicant eorum operibus malignis, & illorum errores cenſentur approbare. Ratione ſecundi prohibentur conuerſari cũ illis ciuiliter, & familiariter iuxta actiones, quæ continentur hoc verſu. *Os, orare, vale, communio, menſa negatur*.

Quare prohibetur locutio cum hære-
18 ticis, Farin. *q.* 182. *de hęreſi n.* 68. Decian. *lib. 5. crimin. cap. 41. num.* 12. Item negotiatio, idem Farin. cit. *q.* 182. *num.* 171. Royas *ſingul.* 212. Item viſitatio, *ex cap. Accuſatus*, §. *Ille quoque*, *de hęret. in* 6. quæ inducit vehementem hæreſis ſuſpicionem ſecundum Eimer. *par.* 2. *Direct. q.* 56. *num.* 8. Locatus *ver. ſuſpicio num.* 3. ex eodem Farin. cit. *n.* 172. Item miſſio munerum inducens vehementem hæreſis ſuſpicionem Eimer. loco citato, Farinac. *q.* 182. *num.* 175. Item cum eiſdẽ parentela prohibita eſt, vt tradunt Doctores de impedimento Cultus diſparitatis agentes, de quibus Sanch. *lib.* 7. *diſp.* 71. Vide Sanctar. *cap.* 78. *de hęreſi*. Item teſtantes fauore hæreticorum ſunt excommunicati *cap.* 5. *&* 6. *& de hęret.* & nullum eſt teſtamentum. Item eorum aduocati, notarij, fautores, & defenſores ſunt infames, ſuſpenſi ab officio, *cap. ſi aduerſus* 12. *de hęret.*

Ex quibus colligitur prędictos omnes 19
cum hæreticis conuerſantes ſiuè in ſpiritualibus, ſiuè in temporalibus eſſe vehementer de hæreſi ſuſpectos, regulariter loquẽdo, quod dico propter eos, qui confines ſunt terris hæreticorum, cum quibus permittuntur negotiationes ſine pœnis, & ſuſpicionibus huiuſmodi. Vnde Beia *par.* 2. *caſu* 7. excuſat Mercatores Catholicos contrahentes cum hæreticis, ad quorum loca tranſeunt mercimonij cauſa, quamuis inire poſſint con- 20
tractus cum alijs Catholicis exiſtentibus in terris hæreticorum, aſſerendo hos nõ incurrere in Bullam Cęnæ Domini, quia Catholici cum ipſis non tractant tamquam cum hæreticis formalibus, cum nihil agant cum illis ſpectans ad religionem, ſed cum eiſdem negotiantur tamquam mercatoribus, & ſibi paribus in materia mercaturæ. Cõfirmatur id, quia ſicut poſſunt habitare in eorum terris iuxta Bullam Glementis ſuperius adductam, & cum eiſdem tractare, exceptis illis quatuor caſibus *ſub q.* 5. expenſis, à fortiori cõtrahere, & negotiari tranſeunter cuaſa mercaturæ.

Quod ſi dicas, huiuſmodi conuerſationem titulo mercaturæ, aut belli non eſſe admittendam, quia conuerſatio cum hæreticis eſt prohibita non ſolum iure Eccleſiaſtico, ſed etiam naturali, & diuino, cui nullus poteſt derogare, neque in eo diſpenſare.

Reſpondeo, in conuerſatione cum hę- 21
reticis duo ſpectantur, participatio in rebus diuinis, & in rebus temporalibus, ratione primi prohibitio eſt naturalis, & diuina, in qua derogatio, & diſpenſatio locum habere non poteſt; ratione ſecundi prohibitio eſt ſolum poſitiua, & Eccleſiaſtica, quæ habet locum, quando adeſt periculum ſubuerſionis, & timetur ſcandalum, & cum negotia temporalia de ſe non ordinentur ad ſcandalum, ne-

que

que ſubuerſionem,ſed ſint indifferentia, propter bonum commune permittuntur cum hæreticis, nam aliquando hac occaſione conuertuntur ad Catholicam fidem conuerſando cum Catholicis.

Quæres 12. An Catholicus teneatur ſeruare fidem datam hæreticis? Sumo fidem pro fidelitate in ſeruandis promiſſis. Ratio dubitandi eſt,quia ex ſupradictis Catholicis interdicta eſt conuerſatio cum hæreticis, ergo fides illis ſeruanda non eſt,quia illis nec dari, nec ſeruari poteſt ſine conuerſatione cum illis. Deindè omnis hæreticus eſt excommunicatus: ſed cum excommunicatis Catholicus non poteſt ciuiliter tractare, ergo neque tenetur illi ſeruare fidem. Quibus non obſtātibus, ſuppoſito,quod raro fides illis danda, neceſſitate tantū vrgente, & cum magna circumſpectione: propter ſubuerſionem,ſcandalum,& eorum malignitatem.

22 *Reſp.* Fides data hæreticis, ſeruanda eſt illis,& primo reſpectu cōtractus matrimonij; ſecundò reſpectu belli; tertiò reſpectu ſalui conductus; quartò in cauſa libertatis religionis. De quibus omnibus bene Becan. *cap.*16. de fide hæreticis ſeruanda.

Primum in genere de fide ſeruanda hæreticis, intellige, quando pacta, contractus, & conuentiones ſunt licitæ, & honeſtæ, nam in turpibus promiſſis fides non ſeruatur, ſed data reſcinditur, *cap. In malis promiſſis reſcinde fidem*, quia impia eſt promiſsio, quæ ſcelere adimpletur 22. *q.*4. probatur. Tum de iure capitibus multis allatis *cauſ.*22.*cap.*4. ex Sanctis Patribus, *& tit. de pactis*, in quibus locis ſimpliciter dicitur, quod pacta,& conuentiones ſeruentur, ergo reſpectu omnium, cum quibus inita ſunt. Tum quia, de his exempla habemus in veteri Teſtamento, nam Ioſue pactum cum Gabaonitis initum illis ſeruauit, & tamen erant infideles Ioſue *capit.* 9. apud Becan. cit. *num.*10. ad 14. vbi addit alia exempla. Ratio eſt, quia ex pactis,& conuentionibus validis, & honeſtis oritur naturalis obligatio ad illa implenda; ſed naturalis obligatio reſpicit omnes in eſſe naturæ, & moris ciuilis, quod ius obligationis non extinguitur in infidelibus, neque hæreticis. Confirmatur,quia pacta quo ad obligationem oriuntur ex virtute fidelitatis, veritatis, & iuſtitiæ, quæ omnes homines indiſtinctè obligant, ergo Catholicos erga hæreticos, & vice verſa, hæreticos erga Catholicos. Et ex his patet ad rationem dubitandi, aliud eſſe illicitam conuerſationem cum hæreticis nimirum in rebus diuinis, non autem in rebus ciuilibus, & pactis; neque ex eo, quod non liceret aliquando paciſci cum hæreticis, ſequitur Catholicum non teneri ſeruare promiſſum, aliud enim eſt cum peccato inire pactum, aliud initum pactum 23
non tenere, nam tenet, & obſeruandū eſt, ſiquidem pactum meretricium iniquum eſt, poſt copulam tamen ſeruandum eſt exhibitione mercedis, Bonac. *diſp.*1. *de contr. q.*2. *par.* 3. *num.*2. vſurarum ſolutio inique iuratur, ſed benè iuratum exequitur, *cap. Debitores, de iureiur.* ibi doct. Neque prohibetur cum excommunicatis tractare in ſimilibus caſibus pro adimpletione promiſſi, ſiuè ſint nominatim excommunicati, quia adeſt neceſſitas,aut vtilitas, ſiuè ſint tolerati, cum quibus conuerſatio non dicitur prohibita non excommunicatis, vt docent omnes in materia excommunicationis.

Dices, Catholicus non tenetur ſeruare fidem hæreticis in contractibus, & alijs pactis, quia ipſo iure nihil proprij habent confiſcatis eorum bonis *cap. Secundum leges,de hæret. in* 6.

Reſp. Sunt tantum Priuati iure dominij,non poſſeſſionis,& vſus vtendi, & fruendi, iuxta dicta *cap.* 12. *à quæſt.*22. *& ſeq.*

24 Primò, de Matrimonio, quod inter Catholicum, & hæreticum tenet contractum ex communi dictorum, quos citat Sanchez *lib.* 7. *diſp.* 82. fides ſeruanda eſt in omnibus, quæ ad illud ſpectant, nimirum perpetuò cohabitare debent

debent pro adminiſtratione ſuæ domus, ita tamen, vt vxor ſit ſubiecta viro; mutuum ſibi debitum coniugale reddere debent; vnus altero viuente ſecundum matrimonium inire non poteſt, neque adulterare in educatione filiorum leges proprias obſeruare debent, vnde audio apud quoſdam hæreticos, inter quos morantur etiam Catholici, fœminas ſequi religionem matris, maſculos patris.

25 Secundò, circa bellum data fides ſeruanda eſt, ſiuè ſpectetur, vt hæreticus, vel vt excommunicatus, vt patet ex dictis, ſiuè vt hoſtis, & inimicus, vt docet D. Auguſt. relatus *cap. Noli 3.23. queſt.1. Fides quando promittitur etiam hoſti ſeruanda eſt, contra quem bellum geritur*. D. Thom. 2.2. *q.40. art.3.* Ambroſ. *1. Offic. cap.29.*

26 Tertio fides data in ſaluo conductu hæreticis ſeruanda, eſt autem ſaluus co-
27 ductus ſecuritas publica alicui data eundi ad certũ locum, & inde redeundi impune iuxta tenorem gratiæ factæ, ex Bartolo Becan. *cap. 16. de fide quæſt. 6.*

28 Concedi autem poteſt dupliciter, primo iure communi, quando conceditur contra vim iniuſtam ſalua ſemper iuſtitia.

Secundò, iure ſpeciali derogante iuri communi, cum nimirum alicui ſimpliciter, & abſolutè conceditur contra omnẽ vim ſiuè iuſtam, ſiuè iniuſtam. Saluum conductum priori modo non expedit reis, & reuera culpabilibus poſtulare, quia illis repertis reis nihil prodeſt, ſed potius eſt medium incidendi in laqueũ. Poſteriori verò modò ampliſſimum eſt, & tutiſſimum excludens omnem pœnam, ſiuè illud habens ſit innocens, ſiuè reus repertus. Similem conceſſit Tridentinum hæreticis volentibus inteteſſe Concilio, & in eo diſputare cum Catholicis, & in eo data fides illis ſeruata fuit. Quando Imperator, ſeu alius Princeps ſecularis dat ſaluum conductum, promittit ei ſeruare fidem circa ea omnia, quæ exprimuntur in conceſſione quatenus pertinent ad eius poteſtatem laicalem: non ideo tamen habenti talem ſaluum conductum prodeſt reſpectu poteſtatis Eccleſiaſticæ, quæ illum non acceptauit, nec cogitur acceptare, ſed reũ repertum punire, & caſtigare poteſt, nõ obſtante ſaluo conductu, quia princeps illum eximit à pœna quo ad ſuum tribunal, non verò reſpectu tribunalis Eccleſiaſtici, quod laicali non ſubditur, neque ſubordinatur, cum Eccleſiaſticum Tribunal ſuperiorem habeat poteſtatem excedentem poteſtatem laici Tribunalis, quod ideo ſubditur Eccleſiaſtico. Et hæc eſt ratio cur Concilium Conſtantienſe damnauit Ioannem Haſſium, & Hieronymum Pragenſem, nam iſte non habebat ſaluum conductum, & ideo per Concilium fides illi facta non fuit, quia nihil promiſit; neque fuit fracta Ioanni ob eamdem rationem, quia ſaluum cõductum à ſolo Imperatore habuit, & in forma communi, & priori modò, cum clauſula, *ſalua ſemper iuſtitia*, & ideo ſaluus fuit reſpectu miniſtrorum Imperatoris, non Concilij, quod nihil illi promiſerat, & cum Concilium ſit ſupra Imperatorem, bene potuit condemnare dictos hæreticos, non obſtante Saluatorio Imperatoris, quo non eximebantur illi hæretici à Tribunali illius Concilij. 29 30

31 Quo ad quartum de libertate religionis, qua conceditur omnibus ſequendi quam velint religionem, ſeu ſectam, locum non poteſt habere pactum, neque fides promiſſionis, quia hæc libertas eſt omnino illicita, & repugnat Catholicæ fidei à Deo traditæ, qui docet in ſacris ſcripturis vnam eſſe tantum fidem, vnicam Eccleſiam, vnicum paſtorem illius. Deinde eſt damnoſa, & pernicioſa Reipublicæ, quæcumque ea ſit, nam ex ea cauſantur diſſenſiones, & diuiſiones dominantium, omne enim regnum in ſeipſum diuiſum deſolabitur, Lucæ *cap.11. num.17.* hinc experiuntur continua bella, & damna in Germania, & alijs locis, vbi hæc libertas viget, Igitur à nullo Principe approbari, nec introduci debet ex adductis malis, quæ inde oriuntur,

neque

neque proinde fides in ea locum habet quo ad eius conceſſionem, aut appro-
32 bationem. Quoniam autem aliquando non poteſt impediri, neque extirpati, quãdo probabiliter timetur grauius malum in republica, ideo toleratur iam inducta, quia ex duobus malis minus permittitur, & reſpectu huius tolerantiæ fides in pactis initis licitis, & honeſtis, atque validis ſeruanda eſt hæreticis, nequid deterius contingat. Vide Becanũ *capit. 16. quaſt. 4.* vbi exactè rem hanc tractat.

CAP. VIGESIM. V.
DE IVDAEIS ET PAGANIS.

SVMMARIVM.

1 *Iudæi, Hebræi, & Iſraelitæ idem genus hominum.*
2 *Cur à Catholicis vocantur vſitatius Iudæi.*
3 *Fide vera carent tria genera hominum.*
4 *Iudæi non ſunt in Eccleſia.*
5 *Nec ſaluari poſſunt in fide veteris Teſtamenti.*
6 *Iudæi propriè non ſunt Hæretici.* 14. 22.
7 *Iudæi ſubduntur Principi laico.*
8 *Papæ, & Epiſcopis.*
9 Quid mihi de his, qui foris ſunt *exponitur.*
10 *Papa mandat laicis punitionem Iudæorum.*
11 *Fornicans cum Catholica punitur ab Inquiſitore.*
12 *Inquiſitor procedit contra Iudæos delinquentes contra fidem.*
13 *Domicilium, & habitatio faciunt ſubditum:*
14 *Iudæi Hæretici ſunt quo ad errorẽ.* 22.
15 *Decem caſus contra Iudæos ſubiectos Inquiſitoribus.*
16 *Pignorans Crucẽ, ſeu Calicem Hebræis ſuſpectus de hæreſi.*
17 *Frequentior vſus in lege expreſſus eã non reſtringit.*
18 *Nutrix ſeruire non poteſt Iudæis, neq. in hoc diſpenſari.*
19 *Laicus ſuper illis decem caſibus nullũ ius habet.*
20 *Laicus ſemper eſt excluſus, quando Papa committit Inquiſitori.*
21 *Laicus non poteſt agere caſus fidei.*
22 *Iudæus hæreticus ex parte delicti.* 6. 14.
23 Libere procedere, *ideſt ſine conſenſu, aut contradictione alterius.*
24 *Contenta in Bulla Clem. VIII. damnantis in librum Thalmudis.*
25 *Imagines Sanctorum deturpantes puniuntur ab Inquiſitoribus.*
26 *Bibliam falſificantes puniuntur.*
27 *Inſeruientes Iudæis puniuntur.*
28 *Medicis item extra neceſſitatem.*
29 *Baptizari non coguntur.*
30 *Cogi poſſunt baptizare ſuos infantes:*

31 *Ius naturale paternum regulatur per diuinum.*

32 *Ius Euangelicum non aduerſatur naturali.*

33 *Conuerſo coniuge vno proles baptizatur altero inuito.*

34 *Puer poſt ſeptennium baptizatur inuito patre, ſi petijt.*

35 *Sinagogas inuiſentes puniuntur ab Inquiſitore.*

36 *Delegantes eis officia publica puniuntur à ſolo Epiſcopo.*

37 *Quomodo torturandi, & abiurandi ſint Iudæi.*

38 *Tria peccatorum genera committere poſſunt.*

39 *Pœna, quibus affici poſſunt referuntur.*

40 *Inquiſitor Iudæos non punit ſine Ordinario.*

CAPVT

CAP. VIGESIM. VI. DE IVDAEIS, ET PAGANIS.

1 IVDAEI, Hebræi, & Iſraelitæ eiuſdem sũt religionis Veteris Teſtamẽti. Iudæi dicuntur à Iuda quarto filio Iacob ex Lia, qui eſt caput generationis Geneſ. *cap.*29. *in fine, & cap.*35. *ad finem,* ſceptrum durauit in eo vſque ad aduentum Meſſias, *cap.*49. *num.*10. Hebræi vocantur à tranſitu Iſrael de Ægypto: in terram Promiſſionis. Iſraelitæ dicuntur ad Iſrael, ideſt, Iacob patre prędicti Iudę, qui Iacob à natiuitate vocatus, à Deo poſt luctam nomen Iſraelis accepit Geneſ. *cap.*32. *n.*28. quod ſignificat *Præualens Deo*, inquit, enim Deus. *Si contra Deum fortis fuiſti, quanto magis contra homines præualebis*.
2 Catholici vſitatius illos vocant Iudæos à traditione, & perfidia Iudæ Iſcariotis, quia poſt Chriſti aduentum omnes Hebræi tot ſunt Iudæi, qui Chriſtum negant inſtar Iſcariotis.

Notandum autem eſt, quod tria ſunt perſonarum genera, quæ fide vera carẽt 3
Hæretici, de quibus præcedenti capite, & plura, *cap.*9. Iudæi, qui poſt Chriſtum miſſum fidem amiſerunt nolentes credere, illum eſſe verum Meſſiam promiſſum Sanctis Patribus antiquis. Demum Pagani, ſub quo nomine veniunt Gentiles, Saraceni, Maumetani, & ſimiles, qui numquam militarunt ſub fide Chriſti venturi ante Incarnationem, neque poſt aduentum Chriſti, & ſolent vocari etiam Idolatræ, quia vnum Deum, vt reliqui faciunt non colunt, ſed plures inſipienter adorant. Sed accedamus ad quæſtiones.

Quæres 1. An Iudæi ſint in Eccleſia Dei, & ſaluari poſſint viuentes ſub lege veteris teſtamenti in Fide Chriſti quatenus venturi.

Reſp. Iudæi non ſunt in Eccleſia Deis nec ſaluari poſſunt modò in fide Chriſti venturi obſeruando legem veterem.

Primum, quod Iudæi non ſint in Eccleſia Dei, probatur per Apoſtolum ad Corint.*cap.5.epiſt.1.num.12. Quid enim mihi de his, qui foris ſunt, iudicare* quod dictum aſſumitur *cap. Multi 18. 2.q.1. cap. Gaudemus 8. de diuort.* & applicatur Hebræis, & alijs infidelibus, qui dicuntur eſſe extra Eccleſiam. Ratio eſt, quia homo omnis naſcitur extra Eccleſiam, ſiue ſit ex Catholico, ſiue Iudęo, ſiue Pagano, & in eam non poteſt ingredi niſi per Baptiſmum, quod dicitur Ianua ſanctæ Eccleſiæ, quam eius regeneratione omnes ingrediuntur. Eſt doctrina Catholica ab omnibus ſub iure fidei recepta, vt doctoribus citatis refert Ricciull. *lib.2. cap.1.* Vide *cap.4.num.62.*

5 Secundum, quod Iudæi ſaluari non poſſint in fide veteris teſtamenti, probatur. Tum quia, fides veteris teſtamenti abrogata eſt, mortua; & mortifera eam abſeruātibus ex D. Thom. *1.2. q.103. art.3.& 4.* ea enim abrogata fuit in morte Chriſti, in qua ſicut translatum fuit Sacerdotium, ita, & lex vetus in nouam, adueniente enim luce Euangelij ceſſauit vmbra veteris legis, ergo non amplius poteſt ſaluare in fide Chriſti venturi. Tum quia, nullus ſaluari poteſt niſi in nomine Ieſu Chriſti, qui iam venit, *Act.4. num.12. Nec enim aliud nomen eſt ſub cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos ſaluos fieri.* Sed Hebræi fidem de Chriſto incarnato non habent, ergo ſaluari nullatenus poſſunt. Et hoc de fide certum eſt apud Catholicos.

Quæres 2. An Iudæi ſint hæretici?

6 *Reſp.* Negatiuè, quāuis cōtra Catholicā fidē ſentiāt, ratio eſt, quia ſicut hæreſis eſt error hominis baptizati ex probatis *cap.9.q.3.* ita hæreticus propriè vocatur ſolum ille, qui baptizatus habet errorem in intellectu. Conſtat autem Iudæos non eſſe baptizatos, ergo dicendi non ſunt hæretici. Vide infra *num.14. & 22.* Ita Farin. *q.188. num.128.* Carena *part.2. tit.4. num. 2.* & alij omnes. Ex quo colligitur Iudicem Sanctæ Inquiſitionis nullum ius habere cōtra Iudæos, quatenus ſunt increduli miſteriorum fidei noſtræ Ita Bald. *conſil.315. & 316. vol.1.* Decian. *lib.5. cap.14. nu. 2.* Farin. *in fragm. ver. Iudeus num.655.*

Quæres 3. An Iudæi ſubdantur iuriſditioni laicæ.

Reſp. Affirmatiuè in cauſis, & delictis mere ſecularibus, & etiam mixti fori tantum, probatur *ex cap. Poſt miſerabilem 12. de vſur. l. Iudęos, C. de Iudæis,* 7
Marta *de iuriſd. part.2. cap.13. num.14.* Beccius *conſil.84. nu.* Ricciull. *lib.2. c.52.* Ratio eſt, quia ſunt ſubditi principis ratione domicilij, vel habitationis, ſeu ratione delicti, vt cæteri. Et in hoc omnes conueniunt.

Quæres 4. An Papa Epiſcopus, & iudex Eccleſiaſticus iuriſdictionem habeat ſuper Iudæos, ſicut & ſuper fideles?

Reſp. Iudæi quoad delicta omnia ſubduntur Papæ, habet enim vtrumque gladium etiam contra infideles, ex probatis *cap.5. q.13.* & mox confirmatur, quo ad alia delicta tantum Eccleſiaſtica, & etiā mixti fori ſubdūtur Epiſcopo, & iudici Eccleſiaſtico, itaut quod ad mixta dicatur locus præuentioni. Probatur 8
diuerſis iuribus, *cap. Poſtulaſti 14. de Iudæis* ibi: *Quod ſi dictus Iudeus tuæ iuriſdictionis exiſtat, ipſum pœna pecuniaria punias, vel alia temporali. cap. Poſt miſerabilem 12. de vſuris* ibi: *Iudęos ad remittendas Chriſtianis vſuras per Principes, & poteſtates compelli præcipimus ſeculares.* Vides Papam præcipere iudicibus laicis, vt cogant Iudæos ad reſtitutionem vſurarum, ergo Papa iuriſditionem habet ſuper Iudæos, quia verbum *Præcipimus* arguit iuriſditionem, & poteſtatem in præcipiente, *cap.1. de off. deleg. extrau. 1. de verb. ſignif.* ibi: Præcipiendo *mandamus.* Simile præceptum facit Summus Pontifex contra Iudæos; & Saracenos publicè inuocantes Macometum in graue ſcandalum religionis Catholicæ, Clem. Vn. de Iudæis. Prælati igitur Eccleſiaſtici tātam habēt iuriſditionem, & poteſtatem ſuper hos Infideles, quantam habēt ſuper fideles quo

ad

adpunitionem. Ità docent Calder. *conſil. 2. de Iud.* Bald. *lib. 1. conſ.* 315. alios in hanc ſententiam citat Riccioll. *lib. 2. cap. 52. num. 6.* Carena *part. 2. tit. 14. num. 7.*

Oppoſitum nimirum in his cauſis iudicium ſpectare etiam ad iudicem laicũ docent plures ex antiquis, & nonnulli moderni apud præcitatos, quod probãt ex allegatis iuribus, & ſimilibus, quæ magis pro nobis faciunt, quam pro illis ſi enim Papa præcipere poteſt Principibus laicis, vt delinquentes infideles in Eccleſiam puniant, quare & ipſe, & cum eo Epiſcopi propria auctoritate punire nequeunt? cum poteſtas Eccleſiaſtica præcipiat laicę poteſtati, à fortiori ſubditis eidem laicæ poteſtati, cum vtrique ſubijciantur iuriſditioni Eccleſiaſticæ, ſubditus enim Gubernatori ſimul cum Gubernatore ſubditur Duci; ſed Hebræus ſubditur laico iudici, & iſte Eccleſiaſtico, ergo vterque eidem. Nec quidquam facit illud D. Pauli. *Quid mihi de*
9 *his, qui foris ſunt iudicare?* quia intelligitur quo ad pœnas ſpirituales cenſurarũ, quibus non ſunt capaces, illæ enim ab Eccleſia imponuntur transgreſſoribus tamquam medicinæ ægrotantibus in peccatis, vt ſanentur, vt reſcipiſcant, cenſuræ enim dicuntur pœnæ medicinales *cap. 1. de ſent. excom. in 6.* non verò quo ad pœnas temporales corporis, & pœcuniæ, reſpectu enim harum iudex Eccleſiaſticus iudicat infideles, qui in hoc ſenſu non dicuntur eſſe foris, ideſt extra tribunal iuſtitiæ vindicatiuæ. Ita comment. illius loci. Sed cur Papa in
10 præcitatis textibus & alijs immediatè non punit infideles delinquentes, mandando id Principibus? Si nolebat per ſe, cur id non præcepit Epiſcopis? Reſpondeo, in primo textu patet Papam præcipiſſe Eccleſiaſtico illi, vt Iudæum puniret, in alijs, ipſe non aderat præſens, ideo executionem iuſtitię mandauit alijs, & quidem Principibus temporalibus, qui ſolent magis timeri à delinquentibus maximè propter mortem, quam illis inferre poſſunt, quam Eccleſiaſtici, qui tam rigoroſis pœnis transgreſſores non afficiunt, magis enim tribunal Eccleſiaſticum tendit ad miſericordiam, quam laicum, qui rigorem reſpicit in maleficijs; & præterea tribunal laicum potẽtius eſt in exequutione iuſtitiæ, quam Eccleſiaſticum, quod, vt experimur, aliquando inique opprimitur à laicis.

Hinc colligitur Iudęum fornicantem 11
cum Catholica puniri poſſe à iudice Eccleſiaſtico nimirum ab Epiſcopo, quod pluribus probant Marius Mota Siculus in Comment. *ad cap. Regn. Sicil. vol. 2. c. 68.* Ciarlinius *Controu. forenſ. cap. 42. n. 50.* quos citat Carena *par. 2. tit. 14. nu. 11* contra Surdum *conſil. 497.* Idem dic de Catholico fornicante cũ Iudea, in vtroq; enim periculum valde proximum cenſetur eſſe ſubuerſionis.

Quæres 5. An Inquiſitor habeat iuriſditionem, & poteſtatem puniendi Iudæos, & cœteros infideles delinquentes contra fidem, vel ſanctum officium, aut illius officiales?

Reſp. Habet. probatur. Tum ex eius 12
officio, cui incumbit conſeruare ſanctã fidẽ illibatã, & inuiolatã ab omnibus hęreſibus, hęreticis, & peruerſis hominibus, qui contra Catholicã fidem delinquunt aut abloquuntur; ergo non ſolum Catholicos, & hæreticos delinquentes punire poſſunt, ſed etiam quoſcumque alios extraneos à baptiſmo, cuiuſmodi ſunt Iudæi, & Pagani; cum non minus poſſint delinquere non baptizati, quam baptizati, conuitia iaciendo contra ſanctam fidem. Tum quia, in terris Catholicorum non minus habent domicilium, & habitationem Iudæi, & Pagani, quam Chriſtiani; ſed iſti dicuntur ſubiecti Inquiſitoribus, ſi delinquãt in ſanctam fidem, vt notum eſt, ergo & illi. Confirmatur, quia par domicilium, & habitatio dant quoque parem iuriſditionem, *cap. Licet 20. de foro compet.* Nec obſtat, quod Iudæi diſcredentes non ſint hęretici, quia licet tales non ſint quo ad ſpecialem malitiam hereſis, quatenus à ſolo baptizato contrahitur, tamen in re tales ſunt, quatenus fidem Catholicam verbis, aut factis inhonorare poſſunt, & fideles ab illa retrahere,

Præter-

14 Præterquāquod Inquiſitor ius habet nō ſolū contra hæreticos formales, aut ſuſpectos de hæreſi, verum etiam contra alios, qui ſi eſſent baptizati, talium delictorum formaliter eſſent rei, tales ſunt omnes extranei à Baptiſmo, ergo ſubduntur Inquiſitoribus. Ita docent Eimer. *par.2. Direct. q.46.* Locatus in Repertorio, Lucerna Inquiſit. *ver. Iudæus*, alios citat Carena *par.2. tit.14. num.14.*

Quæres 6. Quinam ſint caſus, in quibus Inquiſitor poteſt procedere contra Iudæos ſecundū Bullam Gregorij XIII.

15 *Reſp.* Decem ſunt caſus relati in eius Bulla incip. *Antiqua Iudæorum improbitas*, de quibus bene Carena *par.2. tit. 14. §.6. vſque ad 16.* quos in ſequentibus expendemus.

Primus, ita ſe habet. *Si quis Iudæus, aut infidelis ex ijs, quæ circa fidem eum illis nobis ſunt communia, velut Deum vnum, & æternum, Omnipotentem, creatorem omnium viſibilium, & inuiſibilium, & ſimilia non eſſe aſſeruerit prædicauerit, vel priuatim alicui inſinuauerit.* Iudæus igitur cōtra prædicta tenens puniendus eſt, quia ea æque communia ſunt Catholicis, & Iudæis, nam ſpectant ad diuinam eſſentiā, & ad eius attributa, vt vocant Theologi. Quæ verò ſpectant ad Trinitatem, Incarnationem, Sacramenta, & cætera noui Teſtamenti non ſubduntur huic caſui.

Secundus caſus. *Si dæmones inuocauerit, conſuluerit ue, aut eorum reſponſa acceperit, ad illoſue ſacrificia, aut preces ob diuinationem, aliumue cauſam direxerit, aut quid eis immolauerit, vel thuris, alteriuſue rei fumigationes obtulerit, aut alia quæuis impietatis obſequia præſtiterit.* Caſus iſte de idolatria, & indebito cultu erga Dæmonem punitur meritò per Inquiſitores, quia Hebræi cum Chriſtianis in hoc conueniunt ex ſacris literis, quod vnus Deus adorandus eſt, cui ſoli diuinatio reſeruata eſt; ne ergo ſenſus Sacræ Scripturæ, & primum Dei mandatum de vno Deo colendo peruertatur in confuſionē veræ fidei Inquiſitores ſuper hoc inuigilare debent.

Tertius eſt. *Si Chriſtianos verbo, vel facto, vel exemplo, vel quouis alio modo nefaria huiuſmodi docuerit, vel ad ea perpetranda perduxerit, vel perducere attentauerit.* Iudæus docens Chriſtianum, Deū non eſſe, nō eſſe Æternum, Omnipotentem, &c. Item adorari, inuocari poſſe Dæmones, &c. vel attentauerit, vt aliquid prædictorum faciant, reus eſt huius Bullæ. Tertius ergo iſte caſus refertur, & ſpecificatur per præcedentes duos.

Quartus eſt. *Si Saluatorem, & Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum purum hominem, vel etiam peccatorem fuiſſe; Matremue Dei non eſſe Virginem, & alias huiuſmodi blaſphemias, quæ per ſe hæreticæ dici ſolent, in Chriſtianæ fidei ignominiam, contemptum, aut corruptionem impiè protulerit.* In hoc caſu ſermo eſt de Blaſphæmijs hæreticalibus, ratione quarū Iudæi ſunt rei huius Bullæ. Aliæ blaſphæmiæ non hæreticales puniri poſſunt etiam ab Ordinario, & laico, quibus datur locus præuentionis.

Quintus eſt. *Si cuiuſque eorum opera, aut conſilio, vel fauore aliquis Chriſtianus à fide deſciuerit, quamque ſemel ſuſceperat abnegauerit, vel ad Iudæorum, ſeu aliorum infidelium ritus, cæremonias, ſuperſtitiones, vel impias ſectas tranſierit, vel redierit, ſeu in hæreſim aliquam inciderit; aut qui, vt fidem Chriſti abneget, ſeu in hæreſim incidat, opem, conſilium, fauoremue quomodocumque præſtiterit.* Iudæus exiſtens cauſa, quod aliquis Chriſtianus, etiā ſi aliàs fuiſſet Hebræus, vel infidelis, diſcredat aliquem articulum, vel à fide recedat falſam aliquam ſectam amplectendo, vel redeundo ad eam, quā antea tenuit, punitur per Inquiſitorem, cui ex officio incumbit tueri, & defendere fidem.

Sextus caſus eſt. *Si quis Cathecumenū, vel quemcumque ex Iudæis, aut infidelibus Deo inſpirante ad Fidem Chriſti venire volentem, poſt declaratam nutu, verbo, facto, aut quocumque alio modo à fide, vel fidei inſtructione, aut Sacri Baptiſmatis ſuſceptione retrahere auertere, vel deberſari, aut ne ad fidem veniat, neue regenerationis lauacro abluatur quouis modo impediuerit.* Impediens quomodocumque ne quis veniat ad noſtrā fidem reus eſt huius

huius Bullæ. Conprehendit etiam illũ
Iudæum patrem, aut matrem impediẽ-
tes bonam voluntatem ſuorum filiorum
cupientium venire ad fidem, quia in
hoc filij ſunt ſui iuris nequaquam ſubie-
cti parentibus.

Septimus eſt. *Si apoſtatas, aut hęreti-
cos ſcienter domi acceptauerit, aluerit, oc-
cultauerit, &c. aut eis opem, conſilium, au-
xilium, vel fauorem praſtiterit.* Idẽ pror-
ſus dicendum eſt in hoc caſu, quidquid
aſſeritur contra Catholicos prædictorũ
receptatores, de quibus dictum fuit
cap. 12.

Octauus eſt. *Si libros hęreticos, vel Thal-
mudicos, aut alios Iudaicos quomodolibet
damnatos, vel aliàs probibitos tenuerit, cu-
ſtodierit, vel diuulgauerit, vel in quæcum-
que loca detulerit, aut ad eam rem operam
ſuam accommodauerit.* De libris prohi-
bitis, vide *cap.* 14. Extat Bulla Clem.
VIII. de qua infra *ſub q.* 8.

Nonus caſus eſt. *Si Chriſtianos deri-
ſerit, redemptioniſque noſtræ hoſtiam ſa-
lutarem in ara Crucis immolatam, Chri-
ſtum Dominum in ludibrio, & deſpectui
habens, quomodocumque, maximè verò in
Sacro Paraſceues die agnum, ſiuè ouem,
aut quid aliud Cruci affixerit, aut appen-
derit, in eamue conſpuerit, ſeu quomodocũ-
que contra ipſam fecerit.* Iudæi irriden-
tes, vel obloquentes de Paſſione Chriſti,
& eius Cruce rei ſunt huius Bullæ. Quid
16 de Chriſtiano ſub pignore Crucis, aut
Calicis mutuo pecuniam recipiente ab
Hebræo? Puto, hunc tamquem de hæ-
reſi vehementer ſuſpectum puniendum
eſſe, tam quia huic caſui cooperatur Iu-
dæo. Tum quia, eſt cauſa, cur Iudæus
abutatur Cruce, & Calicæ, maximè, ſi
aliqua læſio appareat in illis.

Decimus, & vltimus caſus, in quo In-
quiſitor procedit contra Hebræos eſt.
*Si nutrices Chriſtianas contra Sacrorum
Canonum ſtatuta, & diuerſorum Pontificũ
Sanctiones adhuc retinuerit, aut eas reti-
nens hæ, quæ Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sa-
cramentum ſumpſerint, lac vno, vel pluri-
bus diebus in latrinas, vel cloacas, vel alia
loca effundere coegerit.* Iure communi,
cap. Ad hæc, de Iudæis prohibitum erat
mulieribus Chriſtianis nutrices agere
filijs Hebræorum, hìc confirmatum; &
licet in eo capite videatur prohibitio re-
ſtringi, vt illas Iudæi non retineant in
domibus ſuis, tamen textus ille abſolutè
accipiendus eſt, quod mulieres Catholi-
cæ non poſſunt ſeruire Hebræis pro nu-
tricibus neque in domo Hebræorum,
neque in propria, quia ob familiaritatẽ,
quæ in vtroque caſu contrahitur, adeſt
periculum ſubuerſionis. Et illa verba,
In eorumdem domibus, cap. ad hęc 8. *eod.* 17
appoſita fuerunt gratia frequentioris
vſus, quæ diſpoſitionem nõ reſtringunt,
arg. l. Vn. C. de raptu virg. Gloſ. *ver. Præſi-
dentes*, fine, *Clem.* 1. *de reſer. Rebuff. de
Nominat. q.* 5. *num.* 3. Prædictus caſus ex-
preſsè habetur, *cap. Et ſi Iudęos* 13. *eod.*
Epiſcopus autem, & multo minus Prin-
ceps, non poteſt diſpenſare, vt mulier
Chriſtiana pro nutrice ſeruiat infideli- 18
bus, non ſolum obſtante periculo ſub-
uerſionis propter familiaritatem, ſed etiã
quia id eſt contra decorem Chriſtianæ
religionis, quæ ſuos filios vult eſſe libe-
ros, & non ſeruos infideliũ. Ita Ricciull.
lib. 2. *cap.* 28. *num.* 18. Sanch. *lib.* 2. *cap.* 31.
num. 27. Quid ſi mulierem etiam non
Nutricem Hebræus coegerit lac effun-
dere, vel euomere, ſequenti die poſt sũp-
tionem Sacræ cõmunionis? Puniendus
eſt ab Inquiſitore virtute huius Bullæ,
quia præſumitur id feciſſe in contemptũ
Sacramenti. Numquid mulier nutrix
cõtradicta iura faciẽs, ſit puniẽda ab In-
quiſitore? Sic quia, complex eſt in deli-
cto complices enim ſunt rei eiuſdem tri-
bunalis.

Quæres 7. An iſti caſus ita ſint dele-
gati Inquiſitoribus, vt ſuper illis iudex
laicus nullum ius habeat, ſed omnino
excludatur? Dico, *Iudex laicus*, quia po-
teſtas de iure Epiſcopi competens viget
in illis.

Reſp. Iudex laicus nulla ratione po- 19
teſt ſe intromittere in prædictis caſibus
probatur. Tum quia, hæc poteſtas à Se-
de Apoſtolica delegatur Inquiſitoribus,
ibi: *Iudices in ſuis quique locis perpetuo de-* 20
legamus. Sed quandocumque Princeps
aliquid delagat id facit priuatiuè ad lai-

cos

cos,vt docet Scaccia *de iudic.lib.*1.*cap.*12 *num.*53. Tum quia, caſus ſupradicti habent pro obiecto defenſionem fidei Catholicæ, quæ eſt cauſa mere ſpiritualis, in qua laici nullatenus ſe ingerere poſ-
21 ſint, *cap.Vt Inquiſitionis* 18.§. *Prohibemus, de hæretic. in* 6. vbi & ſi ſermo ſit de delicto hæreſis, nihilominus idem dicendũ eſt etiam de ſuſpicione, cum dependeat formaliter ab hæreſi, & quamuis Iudæi non ſint formaliter hæretici, ex eo, quod carent baptiſmo, ſunt tamen tales ex
22 parte delicti, quod in ſe hæreticum eſt, vel includit hæreſis ſuſpicionem. Tum quia, hæc poteſtas, de qua in Bulla libere conceditur Inquiſitoribus, ibi: *libere procedere poſſe*, ideſt, nullo impedimen-
23 to, grauamine, obſtaculo, aut contradictione alicuius, Gl. *ver. libere cap.*1. *de regul. iur.* Gonzal. *ad Reg.* 8. Gloſa 33. *num.* 18. Tuſchus *concl.* 306. *lit. D. nu.*9. Gratian. *cap.*919. *num.*13. & 20. importat quamdam prærogatiuam abſolutã, & dominium *ex cap. cum olim, de elect.* Gloſ. *in Addit. ad finem extrau. com.*2. *de ſepult.* ergo excludit ab hoc iudicio laicum iudicem. Ita docet Carena *tom.*2 *tit.*14. *num.*38.

Quæres 8. Quid contineat Bulla Clem. VIII. citata *ſub caſu* 8.

Reſp. Clemens VIII. Bulla incip. *Cum*
24 *hebræorum*, extenſa apud Dianam ad calcem *part.*4. damnat hebræos tenentes, & legentes libros Talmundi, & alios hactenus damnatos continentes blaſphemias, & contumelias in Deum, & ſanctos, innocando Bullas Gregor. IX. Innoc. IV. Clem. IV. Honorij IV. Ioannis XXII. Iulij III. & Gregorij XIII. qui omnes ſepius damnarunt talem librum, & commentaria ſuper illum ita quod enixa voluntas ſummorum Pontificum eſt, vt omnino extirpetur ſiue corrigendum, ſiue correctum ſit, & aliàs de nouo dictum opus excuſſum fuerit, reuocãdo quaſcumq; licẽtias ad cuiuſcumq; inſtantiã legendi huiuſmodi librũ, à quibusliber cõceſſas Adeſt pœna excõmunicationis latæ ſẽtẽ & publicationis bonorũ. Hęc cõtra Iudeos, & etiã Catholicos legentes, tenẽtes, imprimẽtes, vẽdentes, donãtes, ſcribẽtes aut cõmutãtes, & contra quoslibet auxilium, opẽ, fauorẽ, & conſilium præſtantes in hoc caſu.

Quæres 9. An Iudæi frangentes, aut deturpantes ſanctorum imagines puniendi ſint ab Inquiſitoribus? 25

Reſp. Affirmatiuè, tum quia iniuria afficiunt Catholicam fidem, & religionem Chriſtianam, quæ imagines ſanctorum veneratur, id dictante fide Catholica, & id deducitur ex *caſu* 4. *ſub q.*6 Tũ quia, ab Inquiſitore puniuntur verbo blaſphemantes hæreticaliter, vt probatur *ſeq. capite*, ergo, & facto blaſphemantes per lacerationem, ſeu expurcationem, & deducitur ex 9. caſu de conſpuente in Crucem. Ita alijs citatis Carena *part.*2. *tit.*14. *num.*35.

Quæres 10. An Inquiſitor punire poſſit Hæbræos falſificãtes, vel abradentes aliquid è Sacra Scriptura, quod Chriſto conuenire poteſt, vel tripudiantes in die Veneris sãcti in dedecus mortis Chriſti?

Reſp. Affirmatiuè, quia huiuſmodi actiones ſunt in vilipendium Incarnationis, & paſſionis Chriſti contra Catholicam fidem, quam defendere tenentur Inquiſitores. Ita Carena *part.*2. *tit.*14. *nu.*36. cum Alexandro *vol* 6. *conſil.*233. *num.*6. Lazar. *q.*2. *de Blaſphem. num.*33. 26

Quæres 11. An Inquiſitor punire poſſit tam Iudæos, quam Chriſtianos illis inſeruientes diebus eorum feſtorum præcipuè die ſabbati?

Reſp. Affirmatiuè, quia hæc ſeruitus redundat in dedecus, & ignominiam religionis Chriſtianæ, cum fiat in ordine ad cultum Hebraicum, quo Iudæi poſſint ad vnguem obſeruare ſua feſta, & ſolemnitates. Ita Ricciull. *lib.*2. *cap.*39. *num.* 18. allegans Bullam incip. *Super Gregem*. Nicol. V. Et id colligitur *ex cap. Etſi Iudæos* 13. *de Iudæis*, vbi prohibetur officium nutricis, & ſeruitutis, & quodcumque commercium inter Iudæos, & Fideles ſub pœna excommunicationis *cap. Iudæi* 5. *cap. Ad hæc* 8. *eod.* & multo magis cohabitatio in eadem domo, & conuerſatio familiaris. Et taliter conuerſantes præter peccatũ mortale ob periculum proximum peruerſionis, 27

ſionis, & vilipendium religionis Chriſtianæ ab Inquiſitoribus bene & deligēter interrogādi ſunt quid cum ipſis egerint, tractauerint ſpectans ad fidem, & religionem, & quid ipſi ſentiant, quia nimia conuerſatio, & familiaritas vehemens eſt argumentum Chriſtianum Iudæis inſeruientem, & cum illis familiariter conuerſantem, ſicut facit cum alijs fidelibus, adhærere illorum erroribus. Vide Ricciull. *lib.*2. *cap.*39. per totum.

Quæres 12. An Chriſtiani poſſint vti opera medicorum Hebræorum?

28 *Reſp.* Negatiuè, niſi in caſu neceſſitatis, vt dixi præced. *cap. num.*10.

Quæres 13. An Iudæi cogendi ſint ad Baptiſmum, & eorum filij baptizari poſ-
29 ſint illis inuitis? De filijs hæreticorum nulla eſt difficultas, quia eorum parentes in ſpiritualibus ſunt ſubiecti Eccleſiæ, ergo cogi poſſunt offerre baptiſmo proprios filios. Certum etiam eſt, neminē infidelem adultum cogi poſſe ad baptiſmum, quia vt inquit Clemens III. relatus *in cap. Sicut* 9. *de Iud.* vbi caſus deciditur, Chriſti fidem habere non creditur, qui ad Chriſtianorum baptiſmum non ſpontaneus, ſed inuitus cogitur peruenire. Grauis controuerſia eſt de paruulis inter Thomiſtas, & Scotiſtas, iſtis affirmantibus, illis negantibus de qua fuſè Faber in 4. *diſp.*15.

30 Placet opinio Scotiſtarum aſſerentiū, Principem cogere poſſe Iudæos, & alios infideles ſibi ſubiectos ad baptizandum ſuos filios, dummodo poſtea filij baptizati ſeparentur à parentibus. Probatur Tum quia, ſi aliquid obſtat, maximè ius naturæ, quam habent parentes in filios;
31 ſed id nō obſtat, quod ſuadetur, quia poteſtas patris nihil aliud importat, quam educationem filiorum quo ad corpus, & animam; ſed ſicut anima corpore eſt nobilior, & prætioſior, *cap. Cum infirmitas* 13. *de pœnit.* & animus præponitur corpori. *cap. Sedulo* 12. *diſt.*28. vnde dixit Ariſt. *lib.*1. *An cap. fin.* corpus animi cauſa conſtitutum fuiſſe, ita & in educatione anima præponenda eſt corpori, ergo de iure naturæ parentes tenentur educare filios in lege diuina, & Euangelica, quæ omnibus præcipit receptionē Baptiſmi, ergo Princeps tam Eccleſiaſticus, quam laici Iudæos, & alios infideles id negligentes cogere poſſunt, & tantum abeſt, quod agant contra patriam poteſtatem, vt potius ſe illi conforment in procurando, & præcipiendo Infidelibus, vt ſinant, ſuos filios baptizari. Tum quia, Eccleſia à Chriſto cōmunicata fuit poteſtas baptizandi omnes gentes Matth. *cap. fin. nu.*19. *Docete omnes gentes baptizantes eos*, ergo & filios infidelium, conſequenter cogere poſſunt eorum parentes, non enim datur poteſtas ſine coactione, *cap. Paſtoralis* 28. *de off. deleg.* vbi Gloſa *ver. Si ergo coerctione*, dicit, quod nulla eſt iuriſditio ſine coercitione ex iuribus ibi allegatis. Nec dicas, ibi Sacrā ſcripruram loqui de volentibus baptizari, quia hæc interpretatio cum præceptum baptiſmi reſtringat ad adultos, qui habent actum voluntatis, falſa eſt, & fauet hæreticis impiè aſſerentibus baptiſmum non eſſe neceſſarium paruulis contra ſupradictā ſententiam confirmatam, & explicatā in Tridentino *ſeſſ.* 5. *can.*4. Tum quia, filij infidelium ſunt innocentes, & maximam iniuriam recipiunt à parentibus volentibus illos baptizari, vnde ſicut paruulus eripi poſſet è manibus patris ſui, volentis illum occidere, ita & auferri ab eo poterit negante illi baptiſmū, id enim eſt quędam ſpiritualis animæ interfectio. Nec obſtat dicere, quod ius naturæ concedit defenſionem in rebus, quæ ſunt iuris naturæ, non autem ſi alicui fiat iniuria repugnans ſoli iuri ſupernaturali. Contra enim eſt, quia ius naturale non aduerſatur iuri ſupernaturali, ſiquidem præcepta decalogi, quę ſunt
naturalia permanent cum ſupernatura- 32
libus Euangelij, ergo ius naturæ coadiuuare habet ius ſupernaturale, conſequenter ius naturale dicta ſubueniendū eſſe cuilibet poſito in extrema neceſſitate tam boni naturalis, quam ſupernaturalis. Tum quia, licitè baptizatur infans infidelis in extremo mortis articulo, ergo, etiam extra hunc caſum. Nec

dicas, in tali caſu non licere ex eo, quia pater ius non amittit, licet filius ſit proximus morti. Contra enim eſt, quia ex ſupra dictis, ius patrium quo ad animæ educationem illicitum eſt negans baptiſmum, ideo per Eccleſiam corrigitur. Nec dicas inſuper, concedi poſſe illum caſum, ſi occultè baptizetur inſcijs parentibus negata conſequentia, quia ſi certo conſtet filium moriturum non eſt vllum periculum futuri Sacrilegij, inquit Becan. de Sacram. *cap.* 10. *q.* 7. *num.* 7. & ſi moriatur non eſt opus eripere illum de manibus parentum, quia morte auſertur ſine iniuria, & ſcandalo. Contra eſt, quia ſicut non conſtat de morte, incertus eſt enim ille punctus, licet coniecturari poſſit, ita viget illud periculum ſacrilegij, quamquam alioquin ex baptiſmo infantibus collato inuitis parentibus propriè non ſequitur ſacrilegium, quia vt ſuperius dictum eſt reſponſio noſtra intelligitur cum ſeparatione baptizati à parentibus tunc enim abſolutè perdit patriam poteſtatem quo ad corpus etiã, in multis enim ſoluitur patria poteſtas, cum ſit ſubordinata diuinæ; neque inde datur ſcandalum, ſed tantum accipitur ab infidelibus, aliter malè facerent Principes cogendo Iudæos ad cõciones Catholicas. Ex his igitur conſtat Scoti opinionem eſſe valde probabilem intellectam cum dicta cautela, quod baptizatus religioſè educatur, vnde *cap. Ex literis* 2. *de conuerſ. infidel.* bene dicitur, quod ſi alter infidelium coniugum venit ad fidem, altero remanente in infidelitate, communis proles aſſignatur conuerſo, & baptizatur, repugnante illo, qui remãſit in ſuo errore, in eo enim caſu eripitur è manibus infidelis, & religioſè educatur ſine ſcandalo, & ſacrilegio. Quod ſi Papa, & Principes id nõ faciunt, hoc non arguit, fieri non poſſe licitè, deſiſtentia enim ab aliquo opere non arguit impotentiam, & carentiam poteſtatis, neque enim impotens dicitur, qui aliquid facere non vult, prudẽter deſiſtendo, *cap. Sciſcitatus* 13. *de reſcript* Eccleſia autem hoc in vſu non habet, dicit Faber, in 4. *diſp.* 15. *ad* 4. quia illæ cautelę non poſſunt ita commodè haberi, & ideo, quia cognouit, vt plurimũ rem cedere in ſcandalum, ideo neminẽ cogit, neque idcirco decernit id non licere. Confirmantur prædicta, quia ex probatis *cap.* 5. *q.* 8. Papa habet vtrumq; gladium, etiam ſuper infideles *q.* 13. & cum ab eo Principes laici dependeant ius habent, & poteſtatem ſuper omnes ſibi ſubditos, quo ad ſpiritualia ſaltem indirectam procurandi mediantibus Eccleſiaſticis ſalutem omnium gentium.

33

Deducitur ex his à fortiori puerum poſt ſeptennium petentem Baptiſma eſſe baptizandum inuitis parentibus. Ita Ricciull. *lib.* 2. *cap.* 33. ex illo Carena *part.* 2. *tit.* 14. *num.* 45. Ciarlinius in ſuis contract. *cap.* 42. *num.* 46. 34

Quæres 14. An Inquiſitor punire poſſit Chriſtianos inuiſentes Sinagogas Hębręorum, & ipſos Hebræos oſtendentes?

Reſp. Sic, quia iure communi *cap. Ad hęc* 8. *de Iud.* prohibetur conuerſatio familiaris cum Hebræis propter periculum ſubuerſionis, quod maximè reperiri poteſt in inuiſendo eorum ſinagogas in quibus offeruntur ſacrificia proteſtatiua futuri Meſſiæ, ex quo ſequitur præiudicium Incarnationis Dominicæ, quod nondum facta ſit, quod tamquã omnino falſum ab omnibus abhorrendum eſt, conſequenter nulla ratione tolerari debet, quod Fideles, qui Chriſti Incarnationem fideliter credunt, inuiſant ſinagogas cum huiuſmodi periculo. Vnde Inquiſitores in ſuis locis, vbi degunt Hebræi, prohibent Catholicis, ne pergant ad eorum ſinagogas etiam curioſitatis gratia, id enim eſt graue peccatum. 35

Quæres 15. An poteſtates ſeculares, vel alijs officia publica in Chriſtianos committentes Iudæis, ſeu Paganis puniri poſſint ab Inquiſitoribus?

Reſp. Non videtur caſus Inquiſitionis, quia agitur de re mere temporali, ideo ius puniendi eſt ſolius ordinarij iuxta *cap. Cum ſit* 16. *cap. Ex ſpeciali* 18, *de Iudęis.* 36

Quæ-

Quæres 16. Quomodo procedendum eſt contra Iudæos in Sancto Officio?

37 Pro reſolutione, nota, quod tria ſunt genera delictorum, quæ committere poſſunt, Primi generis ſunt delicta contra propriam illorum fidem, & hæc non ſpectant ad hoc tribunal, ſicut neque alia, quæ nullatenus fidem Catholicam offendunt, neque religionem Chriſtianam. Secundi generis delicta ſunt contra fidem in ijs, quæ ſunt communia tam Iudæis, quam Chriſtianis, vt Deum eſſe vnum, Omnipotentem, &c. cuiuſmodi ſunt contenta ſub primò, ſecūdò, tertiò, & quartò caſu, quo ad librum Thalmud, in eo enim nonnulla tractantur contra vetus teſtamentum. Tertij generis, ſunt delicta contra noſtram fidem, & religionem, quæ comprehendūtur in alijs caſibus eiuſdem Bullæ Gregorij, & alijs ſupradictis.

38 *Reſp.* Iudæi quod ad delicta ſecundi, & tertij generis torturantur pro eruenda veritate, ſi illam negent; præterea reſpectu ſecūdi generis torquentur etiam ſuper intentione, & ſi rectè reſpondeant, nimirum ſe credere veritatem fidei, puniuntur tantum ratione delicti, & ſuſpicionis contractæ. Si verò perſiſtant in errore cogendi ſunt abiurare de formali, quia reuera hæretici ſunt in ſua fide, & noſtra. Negantes verò noſtram fidem in cœteris caſibus illis non communem, non ſunt cogendi ad abiurationem, quia noſtram fidem profeſſi non fuerunt, ſicut fidem antiquorum Patrum. Hæc habui ex Carena *par. 2. tit.* 14. *n.* 40. *ad* 43.

Quæres 17. Quibus pœnis Iudæi plectendi ſint?

Reſp. Ex Bulla Gregoriana puniuntur flagris, verberibus, triremibus etiam perpetuo publicatione bonorum, exilio. Adde pœnis pecuniarijs, carceribus, cōuerſatione cum Chriſtianis, & alijs. De quibus Zanchinus *de hæret. cap.* 36. Zanardus de diuinis præceptis *tom.* 1. *cap.* 4. 39

Quæres 18. An inquiſitor ſine Epiſcopo poſſit punire Iudæos? Ratio dubitandi eſt, quia in Bulla dicitur: *Inquiſitore libere procedere poſſe in omnibus cauſis, & caſibus, qui ſequuntur.* Libere autem procedere, eſt agere ſine licentia, aut requiſitione alterius, Gloſ. *in cap.* 2. *de temp. ordin. in* 6. Gloſ. *in cap. Cum plures* 4. *de offic. deleg. in* 6. & illud libere poteſt fieri, quod fit non obſtante reclamatione, aut contradictione alterius Nauar. *tom.* 4. *de reſtitut. ſpoliat. oppoſ.* 7. *num.* 44. & liber conſenſus non eſt, qui pendet à voluntate alterius, *cap. Super eo, de ſponſal.* Nauar. *conſil.* 1. *de condit. appoſ. num.* 2. ergo ſi Inquiſitor in prædictis caſibus liberè procedere poteſt, non tenetur requirere ordinarium.

Reſp. Tenetur requirere ordinarium, 40 & colligitur *ex cap. Per hoc* 17. *de hæret. in* 6. vbi ex eo, quod aliqua cauſa fidei delegatur inquiſitoribus, nō excluduntur Ordinarij. Vnde ad rationem dubitandi reſpondetur, verbum illud, *libere procedere*, referri ad iudicem laicum, cuius contradictione non obſtante in dictis caſibus procedit, non autem ad Ordinarium, cum quo de iure procedere debet. Ita ex Squillac. Pegna *part.* 2. *Direct. comment.* 69. & ex illis Farinac. *q.* 178. *num.* 147.

CAP. VIGESIM. VI.

DE BLASPHAEMIS HAERETICANTIBVS.

SVMMARIVM.

1 *Blaſphæmia definitur, & explicatur.*
2 *Opponitur religioni, & fidei ſi eſt hæreticalis.*
3 *Peccatum mortale ex genere ſuo.*
4 *Committitur quatuor modis.*
5 *Blaſphæmia hæreticalis, & ſimplex.*
6 *Hæreticalis eſt hęreſis exterius prolata.*
7 Maledictus ſit Deus. *Hęreticalis ſaltem ſuſpitione.*
8 *Hæreticalium exempla.*
9 *Simplicium exempla.*
10 *Hæreticales prolatæ ſub conditione.*
11 *Conditio nihil ponit in eſſe, ponit tamen actum potentiæ.*
12 *Comparatio veritatis humanę cum diuina non eſt blaſphęmia.*
13 *Deũ vocans amaſiã blaſphęmus nõ eſt.*
14 *Conſuetus plaſphęmare quis dicatur?*
15 *Immunitate Eccleſię non gaudet blaſphemus hæreticalis.*
16 *Blaſphęmat quis ex cauſa illicita, vel licita.*
17 *Ebrietas triplex.*
18 *Blaſphęmia iocoſa peccatum.*
19 *Conſuetudinarius vehemẽter ſuſpectus de hæreſi.*
20 *Quomodo torquendus.*
21 *Abiurat blaſphæmus conſuetudinarius de vehementi.*
22 *Deturpantes imagines ſunt blaſphæmi.*
23 *Puniuntur ſolum ab Eccleſiaſticis.*
24 *Pœnæ contra blaſphæmos.*
25 *Clerici fuſtigatione, nec publicè puniuntur.*
26 *Confeſſio Sacramentalis non excuſat à pœnis iuris.*
27 *Minor ætas pœnam mitigat.*
28 *Confeſſarius an abſoluat Blaſphęmum?*
29 *Atrox blaſphæmia quæ ſit?*
30 *Conſuetudinarius Parmæ, qui ſepties blaſphæmauit.*
31 *Conſuetudinarius poteſt abſolui.*
32 *Circumſtantia hæc aperienda ſit petatur.*
33 *Blaſphæmię hęreticales ſunt ſolius Inquiſitoris.*
34 *Alię ſunt mixti fori.*

CAP. VIGESIM. VI.

DE BLASPHAEMIS HAERETICANTIBVS.

1 QVAESTIO prima initium ſumit à definitione Blaſphęmię, quæ eſt locutio falſa contra res ſacras per modum conuitij. Dixi, 1. *Locutio*, quia illius propriè cauſa eſt lingua, quia autem lingua eſt nuntius, & preco cordis, & mentis, ideo blaſphæmia mente, & corde concepta ore conſumatur. Non ſolum verbis, ſed etiam factis committitur blaſphæmia conculcatione Sacrarum imaginum, vt dicam infra *ſub q.14.* Sed non ita propriè. Dixi 2. *Falſa*, quod intelligendum eſt dupliciter, primò, ex parte rei ſignificatæ, & verbi prolati, vt ſi dicas, *Deus iniuſtus*, falſum enim eſt in Deo reperiri iniuſtitiam; ſecundò, ex parte modi ſignificandi, & loquendi, vt ſi dicas, *Dio ſagradone. Al conſpetazzo d'o Dio.* Et ſi enim Deus ſit ſacer, & cõſpectum dicatur habere in ſacris literis, ac proindè locutio ſit vera, non falſa, ſic tamen loquens nõ excuſatur à blaſphæmia, quia in modo loquendi inhonorat, & contumelia afficit nomen Dei contemnendo. Pari ratione nominando partes pudendas Chriſti, Virginis, & Sãctorum ex indignatione falſo loquitur ex contemptu, & irriſione. Dixi 3. *contra res ſacras*. Doctores communiter definiunt blaſphęmiam, quod ſit conuitium in Deum, quia formalem rationem blaſphæmiæ deſumunt ex contumelia, & inhonoratione contra Deum, non tamẽ per hoc maledicentia contra eius ſanctos, & res ſacras extranea eſt à blaſphæmia, ſed formaliter eſt blaſphæmia, quia ſicut Deus laudatur, & honoratur in ſanctis ſuis, ita & in illis contemni, vituperari, & inhonoratur, cum illi maledicuntur. Dixi nihilominus, *contra res ſacras*, ad maiorem expreſſionem, & vt pateat,

pateat, eſſe blaſphæmiam turpe nominare res quoque ſacras inanimatas, vnde qui conuitia dicit in Sacram Scripturam, in Calicem, Eccleſiam, &c. Blaſphæmus eſt, quia maledicentia in hæc omnia redundat in dedecus, & contẽptum Dei. Idem dic, ſi quis malediceret Angelis, Paradiſo, &c. hæc enim, & ſimilia ſacra ſunt. Dixi 4. *per modum conuitij*, quia huiuſmodi locutio quantum eſt ex ſua ſignificatione, vel ex modo ſignificandi conuitiatur Deo, & redundat in contemptum diuinæ excellentiæ, gloriæ, & honoris Dei.

Non eſt autem neceſſe, habere hanc formalem intentionẽ inhonorandi Deũ, ſeu diminuendi de eius honore, & gloria, ſed ſufficit ita malè loqui, ſimilia enim verba ſufficienter ſignificant talẽ irriſionem, & diminutionem honoris Dei.

2 Ex his duo deducuntur. Primum, hoc vitium nullius vtilitatis homini, opponi virtuti religionis, quia derogat gloriæ, & honori Dei, cui ille debetur ex virtute religionis, quæ inclinat hominem ad Deum honorandum, & glorificandum; & quando blaſphęmia eſt hęreticalis opponitur etiam virtuti fidei, quę inclinat hominem non ſolum ad aſſentiendum myſterijs fidei, ſed etiam ad illa confitenda, & benedicenda, non autem maledicenda, vt faciunt blaſphęmi. Secundum eſt, blaſphęmiam ex genere

3 ſuo ſemper eſſe peccatum mortale, neq. paruitatẽ materię excuſare, quia grauẽ iniuriã irrogat Deo. Ita alijs citatis Diana *par. 5. tract. 5. reſol. 3. de paruit mater.* Diſputant doctores, an omnes blaſphæmię ſint eiuſdem ſpeciei. Vide Dianam *par. 5. tract. 13. reſolut. 21.* Bonac. *de Blaſphem. par. 4.*

4 Committitur autem blaſphęmia quatuor modis. Primò, affirmando aliquid de Deo, quod illi non conuenit; vt, Deus partialis. Secundò, negando quod ei conuenit; vt, Deus impotens. Tertiò, nominando irriſorie, & turpiter ſine reuerentia ea, quę illi conueniunt; vt ſi nominet pudenda. Quartò, tribuendo creaturę, quod ſoli Deo, aut eius ſanctis conuenit; vt Diabolus ſanctus, ſic iurare per falſos Deos, iurarę enim eſt actus latrię ſoli Deo in ſe, vel in eius ſanctis, & rebus ſacris, debitus.

Quæres 2. Quotuplex ſit blaſphęmia?

Reſp. Ad propoſitum noſtrum duplex eſt Hęreticalis ſeu qualificata, & 5
ſimplex ſeu non hęreticalis. Hęreticalis eſt illa, cuius verba ſignificant hęreſim. Quod contingere poteſt duobus modis. Primò, per ſignificationem expreſſam, & modum indicatiuum; hoc modo, Deus eſt iniuſtus, Renego Deum. Sacramenta, &c. Secundò, per explicitam, & virtualem, quando nimirum abeſt verbum indicatiuum, quod ſubintelligitur; vt, *Puttana, al diſpetto, &c.* Blaſphæmia verò ſimplex eſt illa, quæ errorem non continet, huius generis ſunt verba exprimentia membra, & partes Chriſti, & ſanctorum; vt, *Al corpo di Dio.* & pudenda eorum. Addunt illam eſſe ſimplicem blaſphæmiam, cuius verba proferuntur per modum optatiuum, aut imperatiuũ; vt Pareat Deus, Maledictus ſit. Vtinam non eſſet Deus, in quibus cum non adſit falſitas, quæ conſtituit hæreticalem, dicendæ ſunt ſimplices, falſitas, enim exprimitur ſolum per modum indicatiuum. Ita omnes cũ Sanch. *lib. 2. cap. 32. num. 36.* Diaz *cap. 101. in Annot. S. Et quia*, Lazar. *q. 7. de Blaſph. num. 5.* Bonac. *par. 1. de Blaſph. num. 3.* Toton. *part. 2. caſu 3. num. 7.* Layman *lib. 4. tract. 10. cap. 6. num. 7.* Souſa Aphor. *lib. 1. cap. 19. num. 14.* Lupus *de caſib. Bergomi part. 2. caſu 11. num. 13.* & alij apud illos, Cafena *par. 2. tit. 7. num. 7.* Diana *par. 4. tract. 7. reſolut. 8. S. Sed quia.*

Colligitur ex dictis, omnem hæreſim 6
exteriùs verbo prolatam eſſe blaſphæmiam, cum hæreſim formaliter ſignificet, differunt verò in eo, quod hæreſis conſiſtit in actu credendi ſe tenente ex parte intellectus voluntate praua ſuadente illã ad falſum aſſenſum; blaſphæmia vero in actu loquendi ſe tenente ex parte linguæ, cuius vitium eſt.

Difficultas non leuis apud me remanet circa quaſdam blaſphęmias per mo- 7
dum optatiuum, aut imperatiuum expreſſas,

preſſas, quare non ſint hæreticales, aut ad minus cur non ſint ſuſpectæ de hæreſi, & ſubdantur inquiſitoribus; nam iſtæ blaſphæmiæ, *Maledictus ſit Deus, Pereat Deus, Cadat ex Paradiſo, Vtinam non eſſet Deus, &c.* meo iudicio hæreſim ſapiunt, & illas proferentem reddūt vehementer ſuſpectum de hæreſi, quia in illis, ſi non includitur actu prædicatū repugnans articulis fidei, ad minus potentia continetur, quatenus ſignificant Deum eſſe capacem maledictionis, perditionis, &c. Nec obſtat, quod ſolius ſenſus eſt iſtius propoſitionis. Deus eſt maledictus, & huius alterius. Sit maledictus, in eo quod in prima aſſeritur actualis maledictio, in ſecunda optatur, & non aſſeritur illi ineſſe. Quia ſiuè aſſeratur, ſiuè optetur, maledictio aliqua ratione tribuitur Deo, cui nullatenus cōuenire poſſe, de fide eſt.

Quæres 3. Quænam ſunt blaſphæmię, quæ fere apud omnes cenſentur hæreticales, quas cognoſcunt inquiſitores?

8 *Reſp.* Sequentia referuntur exempla. *Primò, Al diſpetto di Dio.* quia hæc verba derogant Omnipotētiæ Dei. Ita Couar. *de pactis par.* 1. §. 7. *num.* 9. Menoch. *de arbitr. caſu* 375. *num.* 4. Gramat. *deciſ.* 50. Mazuchell. *diſp.* 2. *de caſib. Mediol. cap.* 16. *num.* 27. Carena *par.* 2. *tit.* 7. *num.* 8. Nald. *num.* 1. Diana *par.* 4. *tract.* 7. *reſol.* 8. Nec valet illa interprætatio, quod referatur ad malum, quod dicitur fieri, *al diſpetto*, ideſt contra voluntatem Dei nolentis malum culpæ, quia excuſatoria eſt, & adhuc derogans eius Omnipotentiæ. Si quis eadē verba proferret, tacēdo vocalem O, hoc modo, *Al diſpetto di Dio*, adhuc hæreticæ blaſphæmaret, quia hęc verba cum illa detractione idem ſignificatum important, ex Lazar. *q.* 3. *num.* 36. Bonac. *par.* 2. *num.* 11. & alij contra Dianam *par.* 6. *tract.* 8. *reſol.* 38. In foro conſcientiæ ſtatur interprætationi pœnitentis, in foro externo non ſtatur, quia ſenſus manifeſtus eſt, & taciturnitas vocalis O, euidentem arguit dolum. *Secundò*, Renego Deum, Chriſtum, Sacramenta, puritatem Virginis, &c. ſunt hæreticæ in omnium ſententia. *Tertiò, Putana di Dio*, Carena *par.* 2. *tit.* 7. *num.* 9. Naldus *num.* 1. Homobon. *par.* 2. *de caſib. caſu* 1. Mazuchell. *diſp.* 2. *cap.* 16. *n.* 32. contra Cotilenz. *conſil.* 85. qui tamen ſuum errorem non probat. *Quartò, Pota di Dio*, neque enim Deus eſt mulier, Viuius *deciſ. Neapol.* 388. *Quintò, Dio ingiuſto, traditore, becco, partiale, parteſano*, Zanard. *de pręcept. par.* 1. *cap.* 10. Suar. *de Relig. tom.* 1. *de Irreligioſ. cap.* 5. *num.* 7. Carena *par.* 2. *tit.* 7. *num.* 9. §. *Quinto*, Plorus *de Blaſphęm. num.* 27. Lazar. *q.* 7. *num.* 29. & *q.* 3. *num.* 19. vbi de hac, *Dio becco*. *Sextò, Ne Dio lo ſarebbe, ſe diſcendeſſe dal Cielo*, Lazar. *q.* 3. *num.* 23. Viuius *deciſ.* 275. *num.* 18. *Septimò, Putana della Vergine*, intelligitur enim de Maria, ob eius excellentiam, Plotus *num.* 13. Lazar. *q.* 3. *num.* 38. Mazuchell. *diſp.* 2. *cap.* 16. *num.* 32. Idem dic *Putana di noſtra Donna, Putana della Madonna*, ſic enim vocatur per antonomaſiam. *Octauò, Al corpo, al ſangue di Dio*, eſt hæreticalis intellecta de Deo, vt non incarnatus, ſed quoniam nemo ad hæc attendit, ideo blaſphæmia non eſt neque ſimplex, niſi quando indignatio dirigitur ad Deum, ſed dicitur iuramentum execratorium, aut promiſſorium. Vide Mazuchell. *diſp.* 2. *cap.* 16. *num.* 40. *Nonò*, Volo facere hoc, velit, nolit Deus negat etiā Omnipotentiam, *Decimò, Dio non ſi ricorda di me*, eſt contra diuinam ſcientiā, & memoriam. Mazuchell. cit. *num.* 30.

Quæres 4. Quænam ſint blaſphæmię ſimplices, & non hæreticales?

Reſp. Sunt illæ, quæ proferuntur per 9
modum optatiui, aut imperatiui, vel per quas exprimuntur pudenda, aut etiam vera de Deo, ſed ex contemptu, & irriſione. *Primo*, Dicendo maledictus Deus, pereat Deus, & iſtæ reddunt proferentē vehementer ſuſpectū de hæreſi, & puto potius hæreticales, quam ſimplices ex ſupradictis. *Secundò, Pota della Vergine, Pota di S. Paolo, &c.* Floron. *par.* 2. *caſu* 3. *num.* 9. §. *Non etiam* vbi Sanchez *lib.* 2. *cap.* 32. *num.* 28. *Tertiò, Rinego* S. *Pietro*, Sanchez *lib.* 2. *cap.* 32. *n.* 36. Mazuchell. *diſp.* 2. *cap.* 16. *num.* 8. Niſi ſimul neget Eccleſiam, vel illius fuiſſe caput, tunc

hære-

hæreticalis eſt, vnde ſuper intentione interrogandus eſt, quid ſentiat de primatu Petri; præterea qui ita blaſphæmãt contra aliquem ſanctum interrogandi ſunt ſuper articulo canonizationis, quid ſentiant. *Quartò, disgratio Iddio, di quel che mi ſà*, ſignum ingratitudinis, Graff. apud Mazuchell. *diſp.2.cap.16. num.25.* *Quintò*, Si Deus non vult mihi ſuccurrere occurrat diabolus. Deus non vult mihi benefacere, Graff. *pr. lib. 1. cap.* 10. *num.44.* Mazuchell. *diſp.2. cap.16.n.26.* *Sextò*, Diſplicoat hoc Deo, ſi bonum eſt, blaſphæmia, ſi malum, non, Menoch. *de Arbitr. caſu* 375. Floron. *par. 2. caſu* 3. §.2. *num.7. Septimò, Dio ſagradone, al conſpettazzo di Dio, al conſpettone, Mariazza, Chriſtazzo, &c.* Lupus *de caſib.* Bergomi *par.2.caſu* 11. *num.17. Octauò, al diſpetto di Maria, di S.Pietro*, quia in his attributum omnipotentiæ locum non habet, vnde ſimplex blaſphæmia eſt. *Nonò, diſpiaccia à Dio queſto*, ſi eſt bonum blaſphæmia eſt, alijs citatis Floron. *par.2. caſu* 3. ad finem. *Decimò, al ſangue di Dio bacco*, non eſt blaſphæmia, quia nulla prolatio rei ſacræ vide prædictum ibidem, vbi in eodem, §. *ha locutiones. Può far Dio, al coſpetto, al diſpetto di quel becco, che mi tiene al mondo*, non ſunt blaſphæmiæ, cum non ſint contra res ſacras.

Quæres 5. An blaſphæmiæ ſub conditione de futuro, aut de præretito ſint hæreticales, quæ aliàs tales ſunt? vt, *renego Deum*, niſi te percutiam, Deus non eſt Deus, ſi non facit hoc miraculum, Deus eſt iniuſtus, ſi hunc non caſtigat. De præterito Deus non eſt Deus, ſi non feci hoc. Renego, Deũ ſi feſtum S.Matthiæ non tranſijt.

10 *Reſp.* Sunt, quia appoſita conditio nõ tollit eius ſignificationem, quæ hæreſim
11 ſonat. Nec obſtat, quod conditio nihil ponit in eſſe, ex vulgatis iuribus, quia intelligitur quo ad valorem actuũ practicorum, non quo ad actus potentiæ nullum actum poſt ſe relinquentis; præterquamquod in actu cõditionali adeſt voluntas de præſenti Deum negandi. Ita Carena *in quæſt. crimin. de blaſphæm. num.3.* Sanch. *lib.2.cap.32. num.24.* Mazuchell. *diſp.2. cap.16. num.* 29. Carena *par.2. tit.7. num.* 43. & 46. vbi 49. dicit non eſſe hæreticalem blaſphæmiam ſub conditione præterita, ponit exemplum. Si dies externa non præterijt nego Chriſtum. Cum autem hic dies neceſſario præterierit, reuera Chriſtus nõ negatur.

Quæres 6. An ſimiles locutiones. Id eſt verum ſicut Euangelium. Id eſt tam verũ, quã quod Chriſtatus natus eſt de Maria Virgine Sint blaſphemiæ.

Reſp. Non ſunt blaſphæmiæ, ſed teme- 12
raria iuramẽta, quia ſic loquens nõ intẽdit ſuã veritatem facere æqualẽ veritati fidei, ſed tantum ex certitudine fidei propriam veritatem aliquo modo comprobare. Ita Bonac. *par.2. de Blaſph. n.13.* Sanch. *lib.2. cap.32. num.* 31. Parlador. quem citat Carena *par.2. tit.7. num.* 54.

Quæres 7. An vocans ſuam amaſiam Deam ſit blaſphæmus hæreticalis?

Reſp. Non eſt blaſphemia dicta lo- 13
quutio ſecundum Lorcum, & Mendozam, quos pro ſe citat Diana *part. 5. tract. 13. reſolut.* 20. quia eſt locutio hiperbolica, & in ſignificatione impropriã, & refertur ad Deam Venerem.

Quæres 8. Quis dicatur conſuetus blaſphemare?

Reſp. Blaſphemus conſuetudinarius
non dicitur, qui quater blaſphemauit, 14
ſed qui pluries vltra quatuor vioes, definitio autem huius relinquitur arbitrio iudicis, quia à lege indefinita relicta, iudicis arbitrio definienda relinquentur, *l.1.ff. de iure deliber. cap. De cauſis 4. de off. deleg.* Ita Menoch. *caſu* 375. Hic Parmę blaſphemus conſuetudinarius, dicitur ille, qui ab vltima confeſſione ſepties, ſed non eodem die blaſphemias protulit. Nota autem, quod qui vnico impetu protulit plures blaſphemias, ſemel blaſphemaſſe dicitur, propter vnitatem temporis continuati, quod cenſetur dare vnitatem moralem numeralem illis pluribus actibus phyſicis *arg. l. cum plures, ff. de euict. l. cum. eiuſdem. §. Ædiles aiunt, ff. de ædil. edict.* An autem conſuetudo hęc probetur per teſtes ſingulares? Voluit Riminald. *conſ.7. num.21.* vbi allegat Crotum, & *num.83.* Negat Alex.

vol. 1.

vol. 1. *conſil.* 72. Boer. *deciſ.* 301. Gram-*ad conſtit. Blaſphemantes num.* 18. Decianus *tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 4. *num.* 8 & *cap.* 5. *num.* 5. Maſcard. *concl.* 194. *lib.* 1 *de probat.*

Quæres 9. An Blaſphemus gaudeat immunitate Eccleſiæ?

15 *Reſp.* Blaſphemia vt ſic quem non repellit ab immunitate, quia in Bulla Gregorij non exprimitur hoc delictum, quod ſi Blaſphemia ſit hæreticalis non gaudet priuilegio, à quo excluduntur rei hæreſis. Ita omnes Recent. quos citat Diana *part.* 4. *tract.* 1. *reſolut.* 51. & *part.* 6. *tract.* 1. *reſolut.* 26. *q.* 8. De ſuſpectis vehementer de hæreſi alios citat idē Diana *part.* 1. *tract.* 1. *reſol.* 38.

Quæres 10. An omnes Blaſphæmiæ ſpectent ad Tribunal Inquiſitoris?

Reſp. Hæreticales, docent omnes, & hoc priuatiuè ad iudicem laicum, Barboſa *de Epiſcopo Allegat.* 51. *num.* 89. Scaccia *de iudic. lib.* 1. *cap.* 12. *num.* 56. Maita *de iuriſd. part.* 2. *cap.* 23. ex illis Catena *part.* 2. *tit.* 7. *num.* 13. Vnde Inquiſitores id exprimunt in ſuis edictis ſimilibus verbis. *Che contro Dio, e de ſuoi Santi, e' particolarmente contro la beatiſſima ſemper Vergine Maria Madre di Dio ſiano ſoliti proferire beſtemie hereticali.* Duo poſtulantur, conſuetudo, de qua ſupra ſub *q.* 8. & quod blaſphemiæ ſint hæreticales, Sed numquid Inquiſitoribus ſubduntur blaſphemiæ atroces, quas dixi ſub *q.* 2. S. *Difficultas*, ſi non ſunt hæreticales, faciunt tamen vehementer ſuſpectum de hæreſi proferentē illas, dicendo Pereat Deus, Maledictus, &c. Meo iudicio ſubditur, quia non minus ſuſpectus, quam ſi proferat verba expreſsè hæreticalia, cum per illa cenſeatur male ſentire de Deo.

Blaſphemia ſimplex eſt mixti fori, & datur locus præuentioni iudici laico, & ordinario, vt præcitati docent.

Quæres 10. An Blaſphemus ſit ſuſpectus de hæreſi vehementer, an leuiter
16 tantum? Notandum pro reſponſione, quod quis prorumpere poteſt in blaſphemias vel in ludo, vel extra ludum, vel ex ira, vel ioco, vel in ebrietate. In ludo prohibito blaſphemia grauior, quā in ludo licito, ſeu honeſto, nam illa oritur ex duplici cauſa illicita, ira nimirum, & ludo prohibito. Farinac. *de delict. q.* 20 *num.* 48. alijs citatis. Si vero ludus eſt licitus, hoc eſt non prohibitus minor eſt blaſphemia, quia prouenit ex vnica cauſa iræ. Extra ludum, quando prouenit ira ex iuſta cauſa, vt accidit, quando duo altercantur adinuicem, & iuſta eſt alteratio ex parte blaſphemantis ex impetu iræ blaſphemia iudicatur grauior, vel leuior attentis circumſtantijs maioris, vel minoris iracundiæ, & inſtigatio alterius pronocantis ad indignationem, & furorem alterius cum quo altercatur, vel quem afficit iniuria, aut moleſtia, poteſt enim accidere, quod nimis grauatus non conſideret quid dicat prorumpendo in blaſphemias, in quo caſu ſecundum omnes excuſatur à
peccato mortali, Lazar. *q.* 1. *num.* 2. Catena *part.* 2. *tit.* 7. *num.* 30. Contingit blaſphemia in ebrietate, quę triplex eſt, magna, quæ mentis alienationem cauſat, & tunc non imputatur; leuis, quæ mentē turbat, imputatur; demum leuiſſimaq; hominem exilarat, & loquacem reddit, magis imputatur blaſphemia ex ea cauſata, quam ex leui, atque leuiſſima pœnam non minuit, vt facit leuis. Ladcrchius *conſil.* 207. Hos gradus ebrietatis cognoſcere difficile eſt, ideo prudentis erit iudicis ex circumſtantijs, & alijs adiectis arbitrari. 17
Ex ioco quis dicitur 18
blaſphemare, qui ſcurilia, & contumelioſa verba profert in Deum, ſanctos, & res ſacras, hæc circumſtantia ſicut auget malitiam ita & pœnam, nec obſtat, quod ioco facta, aut dicta pœnam non merentur *ex cap.* 1. *de ſent. excom.* quia intelligitur, quando iocus non eſt noxius, qualis eſt hic, qui derogat honori Dei, qui honorandus eſt, non in iocum, & fabulam aſſumendus. Ita Farin. *q.* 176 *de hereſi* Sanctar. de Blaſpem. *cap.* 8. *dub.* 2 *num.* 3. Lazar. *q.* 6. *num.* 11.

Reſp. Blaſphemus conſuetudinarius 19
proferens blaſphemias hæreticales ſiue in ludo, ſiue extra, ex ira, ſiue ſinē ira eſt vehementer ſuſpectus de hæreſi. Qui

vero hæreticaliter blaſphemat raro ex quouis caſu eſt tatum leuiter ſuſpectus de hæreſi. Qui demum blaſphemat ſimpliciter, hoc eſt, verbis nullo modo cõtinentibus hæreſim non eſt ſuſpectus de hæreſi, ideo neque punitur ab Inquiſitore, ſed ab ordinario, vel laico iudice iuxta præuentionem, vt dixi præcedenti quæſtione,

Prima pars de blaſphemo conſuetudinario, probatur, Tum ex verbis ipſis quæ hæreſis ſuſpicionem inducunt, & augent ex parte praui habitus blaſphemantis. Tum quia, praua conſuetudo ſicut auget malitiam blaſphemiæ, ita etiam auget ſuſpicionem, & conſtituit illam in gradu altiori vehementis ſuſpicionis, Ita Genuenſ. *cap.* 18. *num.* 11, Zanatd. *part.*2. *de precept.cap.*64. Carena *part.*2. *tit.*7. *num.*19. Souſa *lib.*1.*c.*19 *num.* 18. Diana *part.*4. *tract.*7. *reſol.* 8. §. *Igitur.*

Secunda pars de Blaſphemo non cõſuetudinario leuiter ſuſpecto colligitur ex dictis, quia ille gradus vehemẽtis ſuſpicionis deducitur ex illo prauo habitu, ergo ſi abſit, blaſphemia inducit tantum leuem ſuſpicionem, Ita ex ſupracitatis.

Tertia pars, de blaſphemãte nõ hæreticaliter conſtat ex eo, quod ſuſpicio hęreſis fundatur in verbis hæreſim ſignificantibus, ſed verba ſimplicis blaſphemię nullam ſignificant hæreſim, ergo neque illius ſuſpicionem inducunt. In hoc cõueniunt omnes.

Notandum eſt, quod non eſt credendum affirmãti & aſſerẽti ſe blaſphemaſſe ſolum ex ira, & furore, non autem ex mala credulitate, quam habeat aduerſus miſteria fidei Catholicæ, ſiquidem iudices habent pro ſe hanc præſumptionem, contra quam reus opponere non poteſt, ſe bonam intenſionam, & credulitatem habuiſſe; neque iracundia huiuſmodi blaſphemantes excuſat, aliter nullus poſſet caſtigari, quiſque enim hanc excuſationem in ſuo peccato adduceret.

Quæres 11. An, & quomodo reus ſit torquendus.

Reſp. Blaſphemus reus, ſi neget ſe 20
blaſphemaſſe, torturandus eſt pro veritate extorquenda, quando conſtat ſufficienter blaſphemaſſe. Super intentione quoque & credulitate torquẽdus eſt, quando eſt vehementer ſuſpectus de hæreſi, non vero, ſi leuis eſt ſuſpicio, illud conſtat ex praxi ſancti officij, hoc vero ex differentia vtriuſque gradus, nã vehemens hæreſis ſuſpicio purganda eſt per torturam, & abiurationem, ergo leuis minori remedio, ac proinde ſola abiuratione ſine tortura. Ita ex Genuenſ. *cap.*68. *nu.*8. Carena *part.*2. *tit.*7. *num.*66.

Quæres 12. An blaſphemus cogẽdus ſit ad abiurandum?

Reſp. Qui ſemel, aut iterum blaſphe-
mauit, dimitti ſolet cum pœnitentijs ſa- 21
lutaribus, ſi perſona eſt bonæ famæ, ex Genuenſ. *cap.*68. in fine, Lazar, *q.* 6. *de blaphem. num.* 21. Carena *part.* 2. *tit.*7. *num.*69. Qui vero eſt conſuetudinarius abiurat de vehementi, quia taliter eſt ſuſpectus. Ita Lazar. *cit. num.* 17. ex Genuens *cit. num* 8. Zanardus *de pręcept. part.* 1. *cap.* 11. Qui demum ſunt ſuſpecti tantum leuiter, quales ſunt qui raro blaſphemant, cogendi ſunt ad abiurationem leuem, ſecundum prædictos.

Quæres 13. An deturpantes, ſeu ex ira lacerantes imagines ſanctorum ſint blaſphemi, & ſuſpecti de hæreſi.

Reſp. Quamuis in rigore loquendo
blaſphemia in ſola loquutione cõſiſtat, 22
nihilominus doctores factum maledicũ huiuſmodi merito vocant blaſphemiã, cum grauius reputetur delictum, facta enim potiora ſunt verbis, *l. De pupillo* §. *Meminiſſe ff. de noui oper. nunt.* & facere facto plus eſt, quam verbo *cap. Dilecti* 52. *de appell. iuncta gl.* facto prouocare, & maior iniuria eſt & contemptus conſpurcatio imaginis ſacræ, quam in eamdem conuitium, nam verbum tranſit, conſpurcatio remanet. Iſti autem in omnium, ſententia ſunt vehementer ſuſpecti de hæreſi, præſumuntur enim male ſentire de cultu ſacrarum imaginum, & de canonizatione ſanctorum,

ita

ita Alphonſus de caſtro *lib. 1. de vita hęret. pun. cap. 12. & 15.* Genuenſ. *cap. 18. num. 11.* fine Carena *part. 2. tit. 7. num. 38.*

Quæres 14. Ad quem iudicem ſpectet punitio huius delicti verberationis, lacerationis, & conſputcationis ſacrarũ imaginum?

23 *Reſp.* Ad ſolos iudices Eccleſiaſticos Epiſcopum, & Inquiſitorem, vt probaui *præced. cap. q. 9.* Confirmatur Tum quia, hoc delictum reddit vehementer de hęreſi ſuſpectum ſic delinquentem, punire autem ſuſpectum huiuſmodi ſpectat ad ſolum iudicem Eccleſiaſticum. Tum quia, eſt ſub genere blaſphemiæ hæreticalis. Tum quia, ſic imagines ſacras malè tractans declarat prauum intellectum, quod habet de cultu ſacratum imaginum, ergo reus eſt hæreſis. Ita Lazar. *q. 6. num. 14.* Genuenſ. *cap. 18. num. 17.* Carena *part. 2. tit. 7. num. 41.* vbi id multis probat. Nec obſtat, quod aliquando iudex laicus proceſſerit contra huiuſmodi reos, quia tale iudicium fuit de facto, non de iure, niſi vſurpato. Eorum pœna eſt, quod traduntur brachio ſeculari vltimo ſupplicio perimendi, nam hæc pœna eſt de iure ciuili, de iure vero Canonico dicitur arbitraria iuxta qualitatem delicti & conditionẽ perſonæ, Souſa *lib. 2. cap. 42. num. 15.* Clarus *q. 66. num. 19.* Menoch *caſu 376* Farinac. *q. 181. num. 43.*

Quæres 15. Quibus pœnis afficiendi ſint blaſphemi?

24 *Reſp.* Quando blaſphemus ſimul etiã eſt hæreticus formalis, quia habet errorem in intellectu exterius verbaliter proditum per blaſphemiã mulctatur pœnis contra hæreticos formales impoſitas, iuxta ea, quæ dixi *ſub cap. 12.* Qui ſolum eſt blaſphemus hæreticalis conſuetudinarius, & vehementer de hæreſi ſuſpectus punitur vel pecuniaria pœna vel condemnatur ad triremes, viles perſonæ fuſtigantur, nobiles loco verberũ carcerantur. Ex *cap. 2. de Maledicis* in diebus dominicis genibus flexis ſiſtũtur ante fores Eccleſiæ cum candela accenſa diſcalceati cum corigia circa collum. Hæc pena publica, ſicut & fuſtigatio non imponitur clericis, ne ordo Eccleſiaſticus vileſcat, vt docent Caniſtæ ſuper dictum caput. Neque perſonis nobilibus, propter ignominiam illorum, vt teſtatur Carena *part. 2. tit. 7. num. 89.* blaſphemus demum leuiter ſuſpectus dimittitur pœna pecuniaria, & pœnitentijs ſalutaribus, Lazar. *q. 6. n. 22* ex eo Carena *cit. n. 72.* Vide Sairum in Claui de pœnis blaſphem. *l. 6. c. 12. n. 12* 25

Quęres 16. An Inquiſitor punire poſſit eum blaſphemum, qui pœnitentia ductus, à confeſſario, à quo abſolutus fuit, condignam accepit pœnitentiam?

Reſp. Affirmatiuè, non obſtante Sacerdotali abſolutione, Tum quia, confeſſarius habet ſolum iuriſditionem fori ſecreti, & coram Deo, ergo non impedit forum externum à ſua iuriſditione. Tũ quia, per pœnitentiã ſacramentalẽ ſatisfit ſoli Deo, per pœnã vero à iudice impoſitã ſatisfit Eccleſię. Tũ quia, pœnitentia à cõfeſſario impoſita non tollit pœnas iuris. Tũ quia, in magnis Iubileis data abſolutio prodeſt tãtũ pro foro cõſcientiæ. Ita omnes cũ Souſa *lib. 1. c. 19. num. 23.* Carena *part. 2. tit. 7. num. 77.* contra Thomam Ferrarium, & Bartolũ quorum opinio vana, & falſa eſt, cum nulla ſufficienti ratione ſuſtineri, poſſit, & hoc medio omnes fugerent iudicium fori externi. 26

Quęres 17. An minor ętas minuat pœnam imponendam Blaſphemanti?

Reſp. Affirmatiuè ex communi doctorum cum Farinac. *q. 194. num. 32.* Souſa *lib. 3. cap. 32. num. 18.* ex illis Carena *par. 2. tit. 7. num. 84.* dicens, id procedere in omnibus delictis ſancti officij, reſpectu minorum viginti quinque annis, niſi hæreticus eſſet formalis pertinax, & impœnitens excipitur caſus illius, qui Sacerdos non exiſtens celebrauit, aut abſoluit Sacramentaliter, vt dixi *ſub cap. 22. quæſt. 18.* Quo vero ad abiurationem nulla eſt differentia inter maiorem, & minorem, ſed æqualiter v- 27

triſque imponitur, non enim agitur de
pœna corporali, ſed de expurgatione
delicti quo ad ſuſpicionem hæreſis, cu-
ius purgatio omnibus communis eſt.

Quæres 18. An confeſſarius poſſit ab-
ſoluere blaſphemum? Ratio dubitandi,
quia is caſus ſpectat ad officium ſanctæ
Inquiſitionis, circa quod nihil confeſſa-
rius diſponere poteſt. Prӕterquamquod
Epiſcopi regulariter hunc caſum ſibi re-
ſeruant.

28 *Reſp.* Confeſſarius non poteſt abſol-
uere blaſphemum primò, quando ha-
bet errorem in intellectu de blaſpemia
hæreticali, quam pertulit, eſt enim re-
ſeruata in Bulla Cœnæ Domini. Secun-
dò, ſi errorem non habet in intellectu,
ſed caſus eſt Epiſcopo reſeruatus non
poteſt ſimplex confeſſarius abſoluere,
niſi habeat ſpecialem facultatem ſuper
caſus reſeruatos. Hic Parma confeſſa-
rij ſimplices abſoluunt eum, qui ab vlti-
ma confeſſione non blaſphemauit ſep-
ties, caſus enim ſic exprimitur. *Blaſphe-
mia atrox, vel Hęreticalis conſuetudina-
ria*, vbi Monita ad confeſſarios ita ha-
bent, *Blaſphemia atrox eſt, quæ alijs
ordinarijs grauior eſt ſoletque grauius*
29 *auditorum aures offendere, quamuis hę-
reticalis non ſit; vt, ſi quis dicat. Præci-
pitet Deus è cœlo. Hæreticalis, quæ ex-
preſſè, vel virtualiter errorem in intellectu
vel dubium contra fidei veritates ſignifi-
cat; vt, Deus eſt iniuſtus. O Deus iniu-*
30 *ſte Dæmon omnipotens. Conſuetudinariam
declaramus eam, quæ ab vltima confeſſio-
ne ſepties, non eodem die prolata eſt, ſiue
atrox ſit, ſiue hæreticalis.* Quamuis exē-
plum adductum de blaſphemia atroci
non numeretur inter hæreticas, nihilo-
minus cum valdè ſuſpectũ reddat illam
proferentem puto eſſe caſum Inquiſitio-
nis ob dicta ſuperius *ſub q. 2. S. Difficul-
tas*.

Quæres 19. An blaſphemus conſue-
tudinarius abſoluendus ſit?

31 *Reſp.* Confeſſarius poteſt negare ab-
ſolutionem blaſphemo in eo quod dif-
ferre eam illi poteſt per vnum, vel alte-
rum menſem, vt habeat occaſionem
eradicandi conſuetudinem. Ita Graff.
part. 1. deciſ. lib. 1. cap. 20. num. 24. Sair.
lib. 5. cap. 5. num. 8. in terminis Sanch.
lib. 2. cap. 32. num. 45. & multi alij apud
præcitatos. Quod ſi videat pœniten-
tem bonum habere propoſitum cauen-
di in futurum, poterit illum abſoluere,
quia ex requiſitis reputatur dignus,
quamuis non vſquequaq; quatenus ex
dilatione pœnitens poterit melius extir-
pare conſuetudinem ex illo rubore, cō-
tracto ex prorogatione abſolutionis. Sā-
cius *diſp. 9. num. 6.* aſſerit, confeſſarium
debere illum abſoluere, *& quia* non ha-
bet ius interrogandi pœnitentem de
conſuetudine aliter cogeretur idem bis
confiteri aliàs rite confeſſum. Sed con-
tra, quia conſuetudo eſt pars peccati,
cum ex frequentatis actibus peccami-
noſis fuerit introducta, vnde & magis
punitur conſuetudinarius, quam non
habituatus in peccato, conſequēter nō
cogitur quis confiteri ſecundo peccatũ
iam ſemel rite remiſſum. *Et quia* pœ-
nitens afficeretur pudore & dedecore,
ſi teneretur reſpondere, ſe habituatum
in delicto illo, de cuius conſuetudine
interrogatur. Contra eſt, quia bona eſt
confeſſio cum pudore, & verecundia,
quæ illius eſt nona conditio, dicitur au-
tem confeſſio cum pudore, & verecun-
dia, quando pœnitens erubeſcit de fœ-
ditate, & turpitudine peccati tam apud
ſe, quam apud confeſſariũ, pudor enim
magna pars eſt pœnitentiæ Longus de
*caſib. reſeru. part. 1. ſect. 3. de nona condit.
confeſſ.* Ex quo patet conſuetudinis pro-
palationem nullum dedecus afferre pœ-
nitenti, ſed eſſe valde vtilem, neque e-
nim pœnitens ſe proſternit ad pedes
confeſſarij, vt ſe iurum probum, crimi-
num, & decore dignũ oſtendat ſed vt ſe
peccatorem improbum, humilem, &
abiectum, atque vitijs plenum confi-
teatur. *Et quia* confeſſarius poteſt lici-
te conſuetudinarium abſoluere, ergo te-
netur, quia pœnitens ius habet, vt ſibi
abſolutio non negetur. Contra eſt, quia
quando confeſſarius arbitrium habet ad
abſolutionem, nullum ius eſt in pœni-
ten-

tente cui neceſſario danda ſit abſolutio, quia arbitriū nō neceſſitat arbitratorē, ſed relinquit illū indifferentem ad opus.

32 Ex his patet contra eumdem Sanciū, Pœnitentem interrogatum de conſuetudine blaſphæmandi,iurandi,fornicandi, &c. debere reſpondere, & non poſſe æquiuocare, quia ęquiuocatio permittitur ſolum, quado interrogans caret iure inquirendi. Confirmatur prędicta, quia ſicut ęgrotus tacens aliquod medico, quod,& ſi non ſit omnino neceſſarium, multum tamen conducit ad ſanitatem corporis,reputatur imprudens,& parum conſulere ſibi;ita pari ratione tacens hāc circumſtantiam conſuetudinis requiſitam à confeſſario, dicendus eſt culpabilis, & parū memor propriè conſcientię.

Quęres 20. An iudicare de omnibus Blaſphęmijs ſpectet ad inquiſitorem? 33
Non eſt dubium de hæreticalibus in omnium ſententia, quę ad ſolum inquiſitorem ſpectant priuatiuè ad alios iudices, qui non ſunt huius tribunalis iudices. Ita Simanch. *de Cathol. Inſtit, tit.* 8. Salcedo ad Diaz, *cap.*113. Barboſa *de Epiſc. par.*3. *allegat.*51. *num.* 89. Scaccia *lib.*1. *de Iudic. cap.* 12. *num.* 56. Sanctar. *de Blaſph. cap.* 8, initio. Remanet difficultas ſuper non hereticalibus.

Reſp. Blaſphęmię ſimplices, & non hęreticales non ſpectant ad inquiſitores, ſed ſunt mixti fori, & datur locus prœuentioni, ſecundum citatos auctores, vt docet Carena *par.*2. *tit.*7. *num.*14. 34

CAP. VIGESIM. VII. DE RELIGIOSIS INQVISITORIBVS SVBIECTIS.

SVMMARIVM.

1 Superiores regulares olim cognoſcebant cauſas fidei.
2 *Bulla Pauli V. reuocatoria.*
3 *Dubia ſuper Bullam.*
4 Prædicti *vis huius dictionis.*
5 Priuilegia *etiam Ieſuitarum ſublata.*
6 Quorum tenores *quid importet?*
7 *Religioſi tenentur denuntiare ſuſpectos de hæreſi.*
8 *Superiores maiores tantum incurrunt pœnas Bullæ Pauli V.*
9 *Bulla Vrbani VIII.*
10 *Priuilegia oneroſa non comprehenduntur.*
11 *Viuæ vocis oracula non, ſed in alia.*
12 *Bullæ, quando non comprehenduntur religioſos.*
13 *Bullæ quatuor modis ſpectantur.*
14 *Bullæ odioſæ de Clericis non comprehendunt religioſos niſi in fauoribus.*
15 *Bullæ loquentes de religioſis omnes omnino deinceps comprehendunt.*
16 *Bullæ Pauli, & Vrbani comprehendunt Generales.*
17 *Bulla Pauli quatuor continet.*
18 Pœnæ *non denuntiantium Bullæ Pauli excludit ſuperiores, non verò ſi impediant.*
19 *Banacina opinio reijcitur.*
20 *Denuntiationis obligatio in Bulla Pauli omnes paſſiue comprehendit.*
21 Etiam, *quid importet.*
22 *Denuntiationem huius Bullæ omittens nullas pœnas incurrit.*
23 *Generales comprehenduntur ſub Bulla Vrbani.*
24 *Generales non comprehenduntur ſub Edictis Inquiſitorum.*
25 *Denuntiandi tamen ſunt.*
26 *Inquiſitoribus ſubduntur omnes Regulares.*
27 *Generales non.*
28 *Regulares habentes populum ſubſe ſunt iudices Inquiſitionis.*
29 *Inquiſitores puniunt regulares impedientes denuntiationem.*
30 *Decretum Pij V. ſuper hac re.*
31 *Denuntiare tenentur omnes ſuſpectos.*
32 *Eadem obligatio denuntiandi par in Eccleſiaſticis, & laicis.*
33 *Edicta Inquiſitorum tenentur denuntiare.*
34 *Negligentium querelam recipit, non tamen vlterius procedit Inquiſitor.*
35 *Pœnitentiati ſunt inhabiles ad officia religionis.*

36 De-

36 *Decretum ſuper dicta inhabilitate.*

37 *Dubia ſuper hoc decretum.*

38 *Pœnitentiatus eſt inhabilis.*

39 *Abſque alia ſententia.*

40 *Ille etiam qui de leui abiurauit.*

41 *Non vero, qui non abiurauit.*

42 *Granadũ, & officiorum nomine quid?*

43 *Pœnitentiæ ſalutares quænam ſint?*

44 *Inhabilis promotus peccat acceptans, & tenetur credere.*

45 *Pœna contra promotores requirunt ſententiam.*

46 *Inhabilitas hæc à ſolo Papa diſpenſatur.*

47 *Abſoluere ab hæreſi nequeunt.*

48 *Proficiſcentes vltra mare quando ſuſpecti.*

49 *Matrimonium contrahentes ſunt ſuſpecti de hæreſi.*

50 *Pœnitentiatus in quibus diſpenſetur à ſuo prælato.*

51 *Pœnitentiatus non caret voce actiua.*

CAP. VIGESIM. VII.
DE RELIGIOSIS INQVISITORIBVS SVBIECTIS.

SANCTISSIMVS Dominus noſter Vrbanus V i i i. fel. recordationis in quodam ſuo Decreto reſtrinxit Bullas viginti, & vnam ſpectantes ad materiam Sancti Officij Inquiſitionis, & mandauit ſuperioribus Regularibus, vt procurarẽt ſingulis annis earum lectionem in ſuis conuentibus non tam pro inſtructione, & obſeruatione illarum inter ipſos religioſos, quam pro alijs Chriſtifidelibus quos docerent confeſſarij, & concionatores informando circa illarum obſeruationem. De his autem Bullis dictum fuit in pręcedentibus capitibus, & infra ſuis locis pro oportunitate materię. De ipſo Decreto dicam infra in proprio capite ſequenti 28. Interim hic tractandę ſunt quęſtiones de hac materia ſpectantes ad Regulares cum explicatione nonnullarum Bullarum, quę eoſdem tangunt in ſpectantibus ad Sanctum Inquiſitionis Officium.

Quęres 1. An ſuperiores regulares in cauſis Sanctę Inquiſitionis nunc procedere poſſint, vel ſaltem olim potuerint contra ſuos ſubditos?

Reſp. Olim ſuperiores regulares erant 1
iudices ſuorum ſubditorum in cauſis fidei, & delictis hęreſis ex Bullis diuerſorum Pontificum de quibus Caſarubios, Sorbus, *ver. Inquiſitor hæreticę prauitatis*, Rodr. *tom.* 2. *q.* 81. antiquiora priuilegia erãt ampliſſima excludẽdo Inquiſitores à cognitione harũ cauſarũ reſpectu religioſorum, poſtea Clem. V i i. & Pius i v. ea reſtrinxerunt, decernendo, quod Inquiſitores poſſent procedere contra Religioſos, modo à ſuis ſuperioribus non eſſent preuenti. Demum Paulus V. & Vrba-

Vrbanus VIII. edocti, quod negotia contra hæreticam prauitatem non tractabantur ex diligentia, quæ in re tanti momenti neceſſaria erat, ob diuerſitatẽ iudicum; reuocauerũt quæcumque priuilegia, & facultates alias à Summis Pontificibus prædeceſſoribus ſuis cõceſſas quibuſcumque ſuperioribus regularibus cognoſcendi cauſas ſuorum ſubditorum quomodolibet ſpectantes ad Sãctum Officium.

Quæres 2. Quid contineat Bulla Pauli V. incip. *Romanus Pontifex?*

2 *Reſp.* Continet ſequentia relatis formalibus verbis dictæ Bullæ.

Motu proprio, & ex certa ſcientia noſtra, ac matura deliberatione, hac noſtra etiam perpetuo valitura conſtitutione, omnia, & quæcumque priuilegia indulta, facultates, & conceſſiones, Generalibus, Superioribus, & Prælatis quorumcumque Ordinum ſiuè Mendicantium ſiuè Clericorum Regularium, cuiusuis Ordinis, & Inſtituti, etiam in dicta Conſtitutione Pij IV. *non expreſſorum, & quantumuis exemptorum, & quocumque nomine nuncupentur, per dictum Pium, ac quoſcumque Romanos Pontifices prædeceſſores noſtros, & Sedem Apoſtolicam conceſſa, approbata, & innouata, & quantumuis etiam longiſſimo tempore obſeruata, cauſas ad dictum officium quouis modo ſpectantes, cognoſcendi, & terminãdi, ſeu in illis quoquo modo ſe intromittendi. Quorum omnium, & ſingulorum tenores, etiamſi de illis ſpecialis & expreſſa mentio habenda eſſet, præſentibus pro plene, & ſufficienter expreſſis, & inſertis habẽtes, Apoſtolica auctoritate tenore præſentium perpetuo caſſamus, reuocamus, & abdimus; ipſiſque Generalibus, Superioribus, & Prælatis, vt de cætero quouis quæſito colore, vel prætextu prætenſionis, vel conſuetudinis, & præſcriptionis immemorabilis, ſeu cognoſcendi, an delationes huiuſmodi calumnioſæ ſint, nec ne in eiſdem cauſis, tam motis, quam mouendis quoquo modo ſe intromittere, denuntiationes recipere, teſtes examinare, proceſſus conficere, cauſas ipſas cognoſcere, definire, vel terminare minime audeant, ſeu præſumant, ſimili auctoritate diſtrictius inhibemus. Volentes, & expreſſe mandantes, vt ipſi Religioſi poſſint, & debeant omnes etiam Ordinum huiuſmodi profeſſores de hæreſi ſuſpectos, Inquiſitoribus, vel Ordinarijs locorum viciniorìbus libere denuntiare, abſque eo, quod ſuperiores prædicti perſonas denuntiandas, & cauſas perquirere, vel quoquo modo id impedire, vel retardare audeant, ſeu præſumant.*

Summus igitur Pontifex duo decreuit, vnum eſt, quod reuocauit omnes facultates quibuſcumq. ſuperioribus cognoſcendi cauſas ſubditorum ſuorum ſpectantes ad Sanctum Officium; alterum eſt, quod præcipit omnibus religioſis, quod ſuos correligioſos hæreticos, vel de hæreſi ſuſpectos denuntiare teneantur Inquiſitoribus, aut Epiſcopis, in quorum locis degunt. Præterea Papa ad ſe auocat omnes cauſas motas, & pendentes, eaſque committi Inquiſitoribus, vel Epiſcopis; & mandat quoſcumque proceſſus, & ſcripturas eiſdem conſignati ſpectantes ad dictum officium. Illiſque verò non parentibus nimirum ſuperioribus infligit ipſo iure pœnas priuationis prælaturarum dignitatum, & officiorum cum inhabilitate, & priuationis vocis vtriuſque atque inflictas contra fautores hæreticorum, & impeditores officij, demum excommunicationem reſeruatam.

Nonnulla dubiola ſuper hanc Bullam emergentia ſunt reſoluenda. *Primum*, An monachorum priuilegia ſublata ſint, & Ieſuitarum? Ratio dubitandi eſt, quia de iſtis nihil dicitur. *Secundum*, An religioſus etiam ſuperior teneatur denuntiare Inquiſitori ſuum correligioſum hæreticum, vel ſuſpectum de hereſi? Ratio dubitandi eſt, quia non habet velle independenter à ſuo prælato, ac proindè videtur requiri licentia ad denuntiandum. *Tertium*, An ſoli ſuperiores, vel etiam ſubditi huic Bullæ non parentes incurrant eam excommunicationẽ, & aliàs pœnas ibi expreſſas? ratio dubitandi eſt, quia illa verba: *Quod ſi Generales, alijque prædicti præſentibus literis non paruerint*. vtroſque comprehendere videntur, nam verbum, *Prædicti*, impor- 3

tat repetitionem ſuperius nominatorũ,
4 Pariſ. *conſil. 1. num. 134. lib. 3.* Tuſchus *lit. D. conſil. 337. num. 2.* Craueta *conſil. 929. num. 2.*

5 Primò reſpondetur, priuilegia, ſeu facultatem, ſi quæ conceſſæ fuerunt Monachis, & Ieſuitis, atque quibuſcumque alijs, cognoſcendi cauſas Sancti Officij ſuorum ſubditorum, reuocatæ omnino fuerunt quo ad vtrumque bonum, quia Bulla vniuerſaliter, & abſolutè loquitur cum clauſulis efficacibus de quibuſcũq. ſuperioribus regularibus etiam Abbatibus reſpectu monachorum, & Præpoſitis reſpectu Ieſuitorũ, & aliorum, vt id clarè ſuadet illa clauſula. *Cuiuſcũq. ordinis, & inſtituti etiam in dicta Cõſtitutione* Pij IV. *non expreſſorum, & quantumuis exemptorum, & quocumque nomine nuncupentur, &c. Quorum tenores, etiam ſi de illis ſpecialis, & expreſſa mentio ſatenda eſſet, præſentibus pro plene, & ſufficienter expreſſis,*
6 *& inſertis habentes.* Hæc enim clauſula: *Quorum tenores,* tantum operatur, quãtum ſi tenor priuilegij de verbo ad verbum inſertus fuiſſet, & derogat quibuſcũq. priuilegijs, & cõſtitutionibus habẽtibus derogatorias derogatoriarũ, Gonz. *ad Reg. 8. Cancell. gloſ. 36. num. 29.* Puteus *lib. 1. deciſ. 104.* & alij communiter. Quod aliqui fauore monachorum, & Ieſuitarum obijciunt, nimirum, illam clauſulam: *Quorum tenores.* Non habere locum, neque ſuum operari effectum, quando non fuit facta aliqua mentio de re, de qua tractatur, ſecundum Verallum *par. 1. deciſ. 121.* Barboſa *clauſ. 127. n. 9.* reijcitur aſſumptum, conceſſa reſtrictione clauſulæ, quia de iſtis nimirum Monachis, & Ieſuitis fit mentio in derogatis per illa verba. *Quocumque nomine nuncupentur,* paulò ante relata. Quod magis infra conſtabit *q. 3.*

7 Secundò, reſpondetur, nõ ſolum ſimplicem religioſum, ſed etiam aliàs graduatum, etiam ſuperiorem non habentem aliàs ius cognoſcendi teneri ex vi dictæ Bullæ denuntiare ſuum fratrem in Chriſto hæreticum, ſeu de hæreſi ſuſpectũ, neque à quoquam impediri poſſe; neque in hoc licentiam poſtulare tenetur à ſuo ſuperiore, quia ex vi huius Bullæ, quo ad hoc habat velle liberum independens à ſuo ſuperiore, vt colligitur ex verbis Bullæ. Nec facit difficultatem dicere, quod Bulla vititur ſimplici verbo. *Ipſi religioſi, &c.* quaſi ad denuntiandum teneantur ſoli ſubditi, & non ſuperiores, qui in odioſis non veniunt ſub ſimplici verbo religioſi. Quia in hoc caſu religioſi omnes tam ſuperiores minores quam ſubditi in ordine ad iudices Sanctæ Inquiſitionis veniũt ſub illo ſimplici vocabulo religioſi, cum illis omnibus incumbat obedire, & nulli præcipere. Iterum infra *ſub q. 7.*

Tertiò dubio reſpondetur, ſupradi- 8
ctas pœnas incurrere ſolum ſuperiores, Generales, & Prælati, vt colligitur ex illis verbis? *Quo ſi Generales alijque prædicti præſentibus literis non paruerint.* nam illa verba: *Alijque prædicti* referuntur ad ſuperiores, & prælatos, prout in diſcurſu antecedenti Bullę ſemper exprimuntur. Nec obſtat quod verbum, *Prædicti* importet repetitionem ſupra nominatorũ, quia repetit tantum perſonas ſuperius expreſſas, quæ ſunt ſimiles, & eiuſdem conditionis, nimirum ſuperioritatẽ habentes, æquum enim eſt odioſa reſtringere. Vide Bonac. de hac cenſura *d. ſp. 2. quæſt. 9. par. 7.* contra quem infra *ſub quæſt. 7.*

Quæres 3. Quid ſtatuerit Vrbanus VIII. in ſua Bulla incip. *Cum ſicut accepimus?*

Reſp. Declarat, quod Bullæ, & Con- 9
ſtitutiones Pontificiæ in concernentibus fidem Catholicam, & Officium Sanctæ Inquiſitionis hactenus editæ, & in poſterum, comprehendant omnes religioſos quomodolibet priuilegiatos, niſi ſpecialiter excipiantur. Ex quibus magis probatur, quod præcedenti quęſtione *ſub num. 6.* diximus, Monachos, & Ieſuitas eſſe ſubiectos huic Tribunali, etiam per pręcedentem Bullam, ſed partem Bullę ad noſtrũ propoſitũ extendamus.

Nos, qui inter grauiſſimas, multiplicesq. Apoſtolatus noſtri curas, in eam præcipuè, ac peculiari ſtudio iugiter incumbimus, vt extirpatis hæreticarum prauitatum erroribus,

bus, Catholica Fides vbique gentium conſeruetur, & propagetur, ambiguitates, & dubia de medio tollere, & opportuna diſpoſitionis miniſterio prouidere volētes, vt tot, tanteq; conſtitutiones Generales à nobis, & hac ſācta ſede, & præſertim ad fauorē fidei Catholicæ, illiuſque propagationem & officij Sanctæ Inquiſitionis contra hæreticam prauitatem editę, & de cætero edendę, ſublatis quibuſcumque exceptionibus ſubterfugijs, & impedimentis ad maiorem Dei gloriam, ſanctæque Matris Eccleſiæ exaltationem, debitum, vt par eſt, ſortiantur effectum; nec non quorumcumque priuilegiorum, gratiarum, & indultorum dictis ordinibus, Congregationibus, Societatibus, Inſtitutis, cum quibuſcumque clauſulis; & decretis, etiam quantumlibet extraordinarijs, & cautelis quomodolibet, & ex quacumque cauſa conceſſorum, etiamſi in corpore iuris clauſa ſint, tenores pręſētibus, ac ſi de verbo ad verbū, nihil pœnitus omiſſo, & forma in eis tradita obſeruata inſerti forent, eiſdem præſentibus pro expreſſis habentes Motu proprio, & ex certa ſcientia, ac matura deliberatione noſtris, deque Apoſtolicæ ſedis plenitudine.

Quod quęuis generales conſtitutiones, diſpoſitiones, & ordinationes Apoſtolicæ per Nos, & quoſcumque Romanos Pontifices prædeceſſores noſtros in concernentibus Fidem Catholicam, illiuſque propagationem ſanctæ Inquiſitionis officium præfatum, præſertim quo ad ea, quæ in congregationibus ſancti officij, & propaganda fide coram nobis tractari ſolent haſtenus editæ, omnes & ſingulos, tam S. Benedicti, Ciſterſienſis, Præmonſtratenſis, S. Antonij de S. Antonio, Viennenſis, & Societatis Ieſu pręſatorum, quam quorumcumque aliorum ordinum, Congregationum, Societatū, & Inſtitutorum profeſſores omnino comprehendant, perinde ac ſi pręſati, & alij quamtulibet priuilegiati in eis nominatim expreſſi fuiſſent. Edenda vero in poſterū per Nos, & Romanos, Pontifices ſucceſſores, noſtros, tam in fauorem præfatæ fidei Catholicæ, illiuſque propagationis, & ſancti Officij Inquiſitionis præfatisquam ſuper quacumque alia re, negotio, ſeu materia, conſtitutiones, diſpoſitiones, & ordinationes huiuſmodi ſimiliter omnino comprehendant præfatos eorumdem ordinum, congregationum, ſocietatum, & Inſtitutorum profeſſores, in ſi in edendis conſtitutionibus huiuſmodi ſpecialiter, & expreſsè excipiantur, etiamſi ipſi priuilegiati forent magis ſpeciali nota, & expreſſione digni, eiſque priuilegia, gratiæ, & indulta à ſede Apoſtolica præfata, etiam ſub quibuſcumq; tenoribus, & formis, ac cum quibuſuis derogatoriarum derogatorijs, alijſque efficacioribus, & inſolitis clauſulis, ac irritantibus, & alijs decretis, etiā Motu ſcientia, & de poteſtatis plenitudine ſimilibus, & conſiſtorialiter, etiam contemplatione, vel ad inſtantiam Imperatoris, Regum, & aliorum Principum, tam per viam meræ cōceſsionis, quam communicationis, & alia quomodolibet cōceſſa reſpectiuè ſint, quorū, ſeu quarū vigore, vel prętextu ſint excepti, ſeu ſe minime comprehendi prætendunt, in conſtitutionibus generalibus, vel alijs non facientibus plenam, & expreſſam eorum mentionem.

Hæc Bulla ita ampliſſima, & efficaciſſima eſt, vt in hac materia ſanctæ Inquiſitionis nullus omnino religioſus ſuperior cuiuſcūq; religionis ad cuiuſcūq. inſtantiam, & quomodolibet exemptus excipiatur à iuriſditione huius tribunalis & ad illud ſpectātium. Nihilominus ſub oriri poſſunt aliquæ dubitationes in ſequentibus per ordinem tollendæ.

Quares 4. An in hac Bulla ſermo ſit de fauoribus, & priuilegijs conceſſis per viam contractus, ſi in his cadere poteſt, ita quod amplius illis regulares vti non poſſint in caſibus ſancti Officij? Ratio dubitandi quia iſtis non derogatur ſine indiuidua eorum mentione, de quibus hic nihil exprimitur.

10 *Reſp.* Religioſi, non obſtantibus huiuſmodi priuilegijs, ſi quæ habent per viam contractus, adhuc ſubduntur officio S. Inquiſitionis per hanc Bullam vt expreſsè colligitur ex ſupra allatis clauſulis, ibi: *Ex quacumque cauſa conceſſorum*, comprehendit enim maiora expreſsis, Gloſ. *in clem. 1. de iud.* Roland. *vol. 1. conſil. 5. n. 44.* Ruin. *vol. 3. cōſil.* 103. *num.* 9. Gratian. *cap.* 82. *num.* 32. ita

quod comprehendit, quæ aliàs non cōprehenderentur, Honded. *lib.2.conſil.76 num.16.* Gregor. *deciſ. 267.num.5.* Quod confirmatur per clauſulas expreſſas in obſtatiua initio illis verbis. *Non obſtantibus Regula noſtra de iure quæſito non tollendo.* Et infra, *Quomodolibet conceſſis* eſt enim dictio efficaciſſima includens quodcumq. priuilegium qualitercumque conceſſum, vnde ſecundum Franciſcum Molinum de brachio ſeculari, *cap 4.num.48.* omnia continet, & nullū caſum reſpicit, ergo Papa per dictas obſtantias comprehendit omnia priuilegia etiam oneroſa, & nullum reſpuit à derogatione. Nec obſtat quorumdam opinio non derogare poſſe Papam contractibus oneroſis, quia probaui *reſolut.* 128, *num.17. & 18.* Papam ea reuocare poſſe. Quod ſi addas ex hac Bulla non colligi huiuſmodi reuocationem, quia de illis nulla fit expreſſa mentio. Dico fieri per clauſulas virtuales, vt patet legenti ſupra eius textum & in clauſula; Non obſtantibus. Vel dic Regularibus non concedi huiuſmodi priuilegia oneroſa, & ex contractu, & ideo neceſſariam non fuiſſe illorum mentionē, conſequenter impropoſitione quæſtionis addidi: Si *in his cadere poteſt.*

Quæres 5. An viuæ vocis oracula Regularibus fauentia in caſibus Inquiſitionis, vt non ſubſint Bullis Pontificijs, Decretis, Inquiſitoribus & alijs in hac materia ceſſent per huiuſmodi Bullam? Ratio dubitandi eſt, quia de illis nulla fit mentio, ſed tantum de Bullis, & conſtitutionibus, quæ non comprehendunt viuæ vocis oracula.

11 *Reſp.* In hac Bulla, neque in præce-
denti Pauli V. nihil diſponitur contra
viuæ vocis oracula, vt legenti conſtat.
Nihilominus non ſunt alicuius valoris,
quia poſtmodum. ideſt, immediatè po-
teſt eam Bullam reuocata fuerunt per
eumdem Pontificem ſummum Vrba-
num VIII. Bulla incip. *Alias felicis re-
cord.* ſub datum 20. Decembris 1631.
Bulla vero ſuperius extenſa data fuit 5.
Nouembris eiuſdem anni. De iſtis ora-
culis infra ſuo loco.

Quæres 6. An Bullæ Pontificiæ in
poſterum edendæ non ſolum ſpectantes
Catholicam fidem, & officium S. Inqui-
ſitionis, ſed etiam concernentes alias
materias extraneas comprehendāt Re-
gulares, ſi de illis nulla fiat mentio in
Bullis edendis? Ratio dubitandi vrget
per ſequentia verba: *Edendæ vero in po-
ſterum per Nos, et Romanos, Pontifices ſuc-
ceſſores noſtros tam in fauorem præfatæ fi-
dei Catholicæ, illiuſque propagationis, &
ſanctæ officij Inquiſitionis præfati, quam
ſuper quacumque alia re negotio, ſeu ma-
teria conſtitutiones, diſpoſitiones, & ordi-
nationes huiuſmodi ſimiliter omnino com-
prehendant regulares, niſi expreſſè exci-
piantur, &c.* 12

Reſp. In Bullis edendis non compre-
henduntur Regulares, quando de ipſis
nulla fit mentio, eſt enim certum id ex
communi doctorum, nam Bullæ Ponti- 13
ficiæ ſpectari poſſunt quadrupliciter. Pri-
mò, quatenus loquuntur per terminos
generaliſſimos diſponentes de materia,
cuius oēs homines ſunt capaces, & ſub
hac ratione cōprehendūtur laici, clerici,
& Religioſi maſculi, & fœminæ, exem-
plum ſit in canone: *ſi quis ſuadente Dia-
bolo,* cuius terminis, *Si quis,* vniuerſaliſ-
ſimus, & generaliſſimus comprehendit
ſupradictos omnes, vt patet. Secundò, 14
prout loquuntur de ſolis laicis, & in his
diſpoſitionibus non includuntur clerici,
neq; religioſi, quia iſti nullo modo ſunt
laicis ſiquidem clerus, & populus ſunt
diuerſa, *cap. ſi ſententia 16. de ſent. ex-
com. in 6.* Gloſ. *verb. Populo Clem. 5. de
elect.* Nau. *cap.27. num.167.* Tertiò, ſub
conſtitutionibus loquentibus de clericis
non veniunt regulares, vt notum eſt,
maximè in odioſis, Abbas *in cap.1. Ne
cler. num.7. in cap.1. de Inſtitut. num.3.*
Roman. *conſil. 259.* vtiq & 418. in fauo-
ralibus, Felin. *in cap. Non dubiū de ſent.
excom.* Silu. *verb. Clericus.* M. Anton. *lib.1.
reſol. fin. caſu 63. §. Primò.* Quartò, qua-
tenus conſtitutiones Pontificiæ loquun- 15
tur de religioſis, & in hoc ſenſu compre-
hendunt quoſcumque religioſos cuiuſ-
cumque ſint religionis quomodolibet
priuilegiatos, quæ deinceps edentur à

Sum-

Summis Pontificibus de quacumque materia tractent etiam ſi non ſpectent ad Sanctam Fidem, neque de officio Inquiſitionis, vt expreſsè dicitur in hac Bulla per illa verba in ratione dubitandi allata. Quare Religioſi omnes præſertim S. Benedicti, Ciſterſtienſes, Præmonſtratẽſes, S. Antonij Viennenſis, & Ieſuitę contra quos omnes præcipuè nominatim emanauit huiuſmodi Bulla, deinceps nullo priuilegio ſe tueri poſſunt, quod non comprehendantur ſub Bullis edendis, niſi ſpecialiter excipiantur. Quid ſi excipiãtur Pręmonſtratenſes, an percõmunicationem intelligantur excepti Ieſuitæ e. g. Non, vt colligitur ex illa clauſula. *Tam per viam merę conceſſionis, quã communicationis, & alias quomodolibet conceſſa reſpectiuè ſint.*

Quær. 17. An Generales religionum comprehendantur ſub dictis Bullis Pauli V. & Vrbani VIII. atque in Edictis Inquiſitorum?

16 *Reſp.* Quo ad Bullam Pauli V. certum eſt eos cõprehendi in eo, quod amplius non poſſunt cognoſcere cauſas ſpectantes ad Sanctum Officium ſuorum ſubditorum. Punctus difficultatis eſt, an comprehendantur ſub obligatione denuntiandi ſuos ſubditos hęreticos, vel de hęreſis ſuſpectos Inquiſitoribus? cum ex hoc capite non exprimantur ſuperiores, ſed tantum religioſi. immo ibi condiſtinguuntur ſubditi à ſuperioribus in eo quod dicitur, religioſos nõ poſſe prohiberi per ſuos ſuperiores, quin denuntient. *Volentes, vt ipſi religioſi poſſint, & debeant omnes etiam ordinum huiuſmodi profeſſores de hæreſi ſuſpectos Inquiſitoribus, vel ordinarijs locorum vicinioribus libere denuntiare abſque eo, quod ſuperiores prædicti perſonas denuntiandas, & cauſas perquirere, vel quoquo modo id impedire.*

17 Nam in hac Bulla quatuor tantum pręcipiuntur ſuperioribus. Primò, quod amplius non cognoſcant cauſas huiuſmodi. Secundò, quod deſiſtant à cauſis coram ipſis pendentibus. Tertiò, conſignent proceſſus iudicibus Inquiſitionis. Quartò, quod ſuos ſubditos non impediant à denuntiatione. In his actionibus delinquentes excommunicationẽ incurrũt cũ alijs pœnis de quibus ſupra

Quando verò ipſi ſuperiores, ad quos antea ſpectabat cognoſcere cauſas Sancti Officij, non denuntiantes ſuos ſubditos hæreticos, aut de hæreſi ſuſpectos; certe eas pœnas non incurrunt, quia huiuſmodi denuntiatio illis non præcipitur, ſed religioſis ſubditis, vt patet ex allatis verbis, & legenti totam Bullam, quæ in alijs capitibus quatuor ſupradictis ſemper repetit ea verba? *Generalibus, Superioribus, & Prælatis*, in hoc verò de denuntiatione facienda verba facit de ſolis religioſis, loquendo verò de illa nõ impedienda verba dirigit ad ſuperiores prædictos, ergo in hac tantum actione non impediendi denuntiationem comprehenduntur ſuperiores. Quare Generales, & alij ſuperiores, ad quos ſpectabat cognitio huiuſmodi, non denuntiãtes ex hoc capite non incurrunt pœnas Bullæ Pauli. 18

Bonacina *diſp.* 2. *de cenſuris in particulari q.* 9. *par.* 7 aſſerit *num.* 5. ſubiectum huius excommunicationis eſſe ſolum ſuperiores non denuntiantes ex diametro oppoſitũ ei, quod negamus. Rationẽ affert, quia Papa pœnas, & cenſuras huius Bullæ dirigit ſolum ad Generales, ſuperiores, & prælatos. Verum quidem eſt, quod pœnas, & cenſuras dirigit ſolũ ad ſuperiores, non tamen quouis modo, ſed prout contra ipſos in ſuperioribus egit, conſtat autem ex Bulla contra ſuperiores egiſſe tantũ in ſupradictis quatuor caſibus, ergo incurrunt eas pœnas, quando illorum quatuor tantum ſunt tranſgreſſores. Confirmatur, quia non poſſunt dici tranſgreſſores, ac proindè neque rei dictarum pœnarum, illarum actionum, quæ illis præceptæ non fuerunt, conſtat autem ex Bulla actionem denuntiationis non fuiſſe illis præceptã, ſed ſolum non impeditionem denuntiationis præceptæ ſubditis, ergo ſola impeditio inducit pœnas. 19

Quærit ibidem, an hæc obligatio denuntiandi comprehendat quaſcumque 20

perſo-

perſonas denuntiandas, laicos, clericos, nouitios, an ſolum religioſos profeſſos? Reſpondet, reſtringi ad denuntiationem tantum religioſorum profeſſorum, & nō eſſe denuntiandos laicos, neq. nouitios, ex vi huius Bullæ, cum loquatur ſolum de profeſſis. Nonnulli putant hanc obligationem omnes comprehendere laicos, clericos, nouitios, & profeſſos, vt colligitur apertè ex illis verbis. *Vt ipſi religioſi poſſint, & debeant omnes, etiam ordinū huiuſmodi profeſſores de hæreſi ſuſpectos, &c.* Qui enim dicit omnes neminem excludit, & qui totum dicit, nihil excludit, inquit ipſe Bonacina ibidem pro alio
21 caſu. Præterea dictio *Etiam* exprimit caſum magis dubitabilem, & includit minus dubitabilem ex iuribus, & doctoribus allegatis à Barboſa *diſt.* 112. *num.* 1. Deindè per hanc Bullam magis confirmatur obligatio, quam quilibet habet denuntiandi quemlibet reum hæreſis aut eiuſdem ſuſpicionis. Hæc non probant efficaciter, nam illa dictio *Etiam* in qua tota vis ſita eſſe videtur, licet ſit extenſiua, intelligitur tamen reſpectu antea non expreſſorum, quatenus dicitur implicare maiora expreſſis, ex eodem Barboſa *num.* 2. & Seraphin. *deciſ.* 1384. *num.* 5. dicit non ſtare cumulatiua.

22 Colligitur ex ſupradictis negligentem denuntiationem. ex vi huius Bullæ non incurrere eas pœnas, ſiuè ſit ſuperior, ad quem alias huiuſmodi cognitio ſpectare poterat, vt patet ex ſupradictis, ſiuè ſit ſubditus, quia illi id quidem præcipitur, ſed ſine dictis pœnis, quę infliguntur cōtra ſuperiores delinquētes in alijs actionibus.

Quod verò ſpectat ad Bullam Vrbani
23 VIII. dico illam afficere etiam Generales quorumcumque ordinum, ac proindè comprehendi in Bullis hactenus editis ſpectantibus ad fidem, & Inquiſitionem, & in poſterum edendis de quacumque materia loquētibus de religioſis, ſub quibus cōprehenduntur Generales, quamuis, hoc nomine, vel alio ſibi magis proprio ex inſtituto religionis nō exprimerentur, vt colligitur ex illis verbis. *Etiam ſi ipſi priuilegiati forent magis ſpeciali nota, & expreſſione digni, eiſque priuilegia, gratiæ &c.*

Dices, hinc ſequitur, Generales comprehendi ſub Bulla Pauli V. etiam in ea parte, qua omnibus religioſis præcipitur denuntiatio aliorum religioſorum de hæreſi ſuſpectorum. Et ſi enim non nominentur in ea nomine proprio, ſed ſolū nomine communi religioſorum, quo aliàs non veniebant ſuperiores præſertim maiores, nunc tamen virtute Bullæ Vrbani VIII. vt mox dixi, Generales comprehenduntur ſub ſimplici nomine religioſi in Bullis editis, & edendis. Ex quibus ſequitur falsū eſſe, quod ſupra dixi, Generales nō cōprehendi ſub obligatione denuntiādi ex dicta Bulla Pauli V. Reſpondetur, quod Generalis non poteſt comprehendi ſub illis verbis. *Vt ipſi religioſi poſſint, & debeant*, quia ibi apertè accipiuntur prout contra diſtinguuntur à Generali, & alijs ſuperioribus, qui aliàs cognoſcere poterant hoc delictum, ibi. *Et quod ſuperiores prædicti perſonas denuntiandas, & cauſas perquirere.* Conſequenter cum ſint ex natura huius actionis, & facti excepti non comprehenduntur ſub diſpoſitione conſtitutionis Vrbanæ, quo ad hunc peculiarem caſum denuntiationis præceptæ in Bulla Pauli V. Confirmatur id, quia diſpoſitio Bullæ Vrbani habet locum in quantum Generalis poteſt comprehendi ſub nomine aliorum religioſorum, de quibus aliquid diſponitur; in caſu autem noſtro non poteſt comprehendi, hoc ipſo, quod ibidem ſubditi, & ſuperiores expreſsè nominantur ſub diuerſis actionibus, ergo Bulla Vrbani locum non habet in hoc caſu.

Quod ad tertium de Edictis Inquiſitorum, quæ prout facit ad rem noſtram conſiſtunt in obligatione denuntiandi hæreticos, vel de hæreſi ſuſpectos, difficultas poteſt eſſe tam de actiua denuntiatione, qua teneantur Generalis denuntiare quoſlibet tam ſubditos, quam non ſubditos, quam de paſſiua, qua alij quicumque ſiuè eius ſubditi, ſiuè extranei

nei debeant illum, ſiuè hæreticum, ſiuè ſuſpectum denuntiare?

24 *Reſp.* Generales non eſſe quoad actiuam denuntiationem ſubiectos Inquiſitoribus ex vi Edictorum eorum, cum in ipſis non exprimantur proprio nomine, quod neceſſarium eſſet, ex vulgatis namq. iuribus, perſonæ, quæ nomen elegans habent, & ſpeciali nota, & expreſſione dignæ ſunt, non veniunt ſub generali locutione, ſed exprimendæ ſunt per nomen ſuæ dignitatis, *ex cap. Sedes, de reſcr. l. Item* apud Labonem, §. *ait prætor, ff. de iniur. cap. De multa, de præbend.* Gutier. *lib. 3. pract. q. 16. num. 51.* Confirmatur, quia hi ſuperiores non habent certum domicilium, & habitationem, diſcurrunt enim ex officio viſitantes totam religionem, quam pro domicilio habent, ergo non ſubduntur Edictis Inquiſitorum, quæ reſtringuuntur ad perſonas habitantes ſub eorum iuriſdictione.

25 Quo ad paſſiuam puto eſſe ſubiectos, probatur. Tum quia, abſurdum eſt dicere in his caſibus à nullo poſſe denuntiari ex vi Edictorum, quæ præcipiunt eſſe denuntiandos quoslibet hæreticos, vel de hæreſi ſuſpectos. Tum quia, in multis Bullis mādantur denūtiari quoſque religioſos, ergo etiam Generales, qui quo ad hanc materiam in Bullis veniunt ſub nomine religioſorum, vt dixi ſupra.

Quæres 8. An, & quomodo Inquiſi-
26 tores, ſeu Epiſcopi poſſint procedere cōtra Generales Ordinum? Quoad religioſos ſubditos, & alios ſuperiores minores nulla eſt difficultas tam de iure cōmuni, *cap. Ad abolendum 9. de hæret. cap. Vt officium 11. eod. in 6.* quam ex Bullis modernis, vt ſupra vidimus *ſub q. 2.* remanet difficultas quo ad Generales, qui videntur poſſe puniri ab Inquiſitoribus. Tum quia, denuntiandi ſunt, vt mox ſuperius probaui. Tum quia, in hac materia pares ſunt cum cœteris religioſis, ex probatis per Bullam Vrbani VIII.

27 *Reſp.* Inquiſitores poſſunt, & debent recipere denūtiam, vlterius tamen procedere contra Generales non poſſunt, ſed admonere ſupremum Tribunal, vt decernat quid agendum. Ita colligitur *ex cap. Inquiſitores 16. eod. in 6. ibi: Si tamen Inquiſitores ipſi, Epiſcopos, vel alios ſuperiores prælatos ſciuerint, vel inuenerint circa crimen hæreſeos commiſiſſe aut eos de hoc diffamatos, exiſtere vel ſuſpectos, id tenebuntur Sedi Apoſtolicæ denuntiare.* Ratio eſt, quia Sedes Apoſtolica non vult ſibi præiudicare reſpectu harum perſonarum, quæ ex vi ſuæ dignitatis immediatè ſunt ſubiectæ ſuæ Sedi, & auctoritati ſupremæ. Ita ex Pegna Rodr. *tom. 2. q. 81. art. 1. cum ſuo compend. reſolut. 73. num. 1.* Trimarchus *diſp. 8. ſect. 4. & 5.* & alij apud ipſos. Ad rationem dubitandi primam, conceſſo antecedēte negatur conſequentia, quia aliud eſt denuntiatio, aliud ſuper illam iudicium ferre, nā Generales ideo à quolibet denuntiari poſſunt vbi reperiuntur, ne eorum delicta remaneant impunita, quod facile accideret, ſi ſcientes eorum delicta deberent accedere Romam ad denuntiandum illos Summo Pontifici, nam cum tam graui incōmodo videtur obligatio nimis oneroſa, ideo vnuſquiſque denūtiat Inquiſitori, vbi delictum committitur, ſiuè delinquens ſit de loco, ſiuè aduena, ad Inquiſitorem poſtea ſpectat videre an denuntiatus ſit de ſuo foro, an de foro alterius. Ad ſecundam dico eſſe pares cum cœteris religioſis, quando nō eccipiuntur, vt in caſu noſtro, in quo Generales excipiuntur à iure ſuperius allegato, cui non contrariantur diſpoſita in Bulla Vrbani, quia ex vulgatis iuribus, iura iuribus concordare expedit.

Quæres 9. An ſuperiores regulares in aliquibus locis habentes iura quaſi Epiſcopalia in Eccleſiaſticos, & laicos poſſint cognoſcere cauſas ſpectantes ad Sanctum Inquiſitionis Officium?

Reſp. Affirmatiuè, quia de iure tam veteri, quam nouo huiuſmodi cauſæ 28
ſpectant ad Inquiſitores, & Epiſcopos, ſeu ordinarios locorūm, vt videre eſt *tit. de hæreticis*, & in ſupracitata Bulla Pauli V. Sed nomine Epiſcoporum, & ordinariorum

riorum locorum veniunt huiuſmodi ſuperiores regulares, qui habent populum ſub ſe, & in quo comparantur Epiſcopis, ita quod habeat cognitionem quarumcumque cauſarum tam ciuilium, quam criminalium, ſicuti habent Epiſcopi erga ſuos ſubditos, cap. *Inſingulis*, *de ſtatu monach. cap. Abbates de priuileg. in 6.* Butrius *in cap. Cum & plantare, §. In Eccleſijs, de priuileg.* Aretin. *conſil.* 63. *n.* 4. ex illis Rota in vna iuriſd. veneris 16. Decembris 1594. coram Orano relata per Tambur. *tom.* 3. *deciſ.* 41. Ita in terminis Carena *par.* 2. *tit.* 17. *num.* 35. *§. Vbi tamen*, loquendo de Bulla Pauli V. ſupra *ſub q.* 2. extenſa, quæ his non obſtat, cum loquatur de Generalibus, & prælatis non habentibus ſub ſe populum pleno iure ſubiectum; itaque Prælatus Regularis habens ſub ſe non ſolum religioſos, ſed etiam clericos, & laicos, in ſuo territorio, vt Epiſcopi, hos omnes iudicare poſſunt ciuiliter, & criminaliter etiam in cauſis Sanctæ Fidei contra hæreticam prauitatem.

Quæres 10. An Inquiſitores procedere poſſint cōtra ſuperiores regulares impedientes, ne ſui ſubditi denuntient alios religioſos de hæreſi ſuſpectos?

29 *Reſp.* Affirmatiuè, quia delinquunt contra Officium Sanctæ Inquiſitionis denuntiationem impedientes contra id, quod diſponitur in dicta Bulla Pauli V. ne ſcilicet ſuperiores regulares audāt, & præſumant impedire illos religioſos, qui volunt denuntiare alios religioſos, vbi cōtra ipſos impedientes, vel cauſam denuntiationis perquirentes ſtatuuntur diuerſæ pœnę, præſertim excommunicationis latæ ſententiæ reſeruatæ, de qua ſuperius dictum fuit. Ita Carena *par.* 2. *tit.* 17. *num.* 35. *§. Parimodo*.

Nota autem, quod Pius V. in quodam ſuo decreto prohibuit, ne ſuperiores grauarent ſuos ſubditos recurrere volentes ad Sanctum Officium, vt in eo teſtimonium perhibeant, ſub die 17. Augusti 1567. tenoris ſequentis.

30 *Sanctiſsimus D. N. Pius Papa V. in Generali Congregatione S. Officij conſulens libertati ipſius Sancti Officij, & indemnitati recurrentium ad illud, vel in eo teſtimonium perhibentium, ſtatuit, & decreuit, vt regulares quorumuis, etiam Mendicantium Ordinum perſonę, quæ pro tempore ad Officium Sanctę Inquiſitionis pro quocumque negotio recurrerint, ſeu confugerint, vel in eo teſtimonium perhibuerint veritatis, aut aliàs quomodolibet depoſuerint, nequaquam à ſuis ſuperioribus per quinquennium continuum à die recurſus, ſeu depoſitionis huiuſmodi moleſtari, vel ex quacumque cauſa, vel exceſſibus prætenſis perſonarum illarum, & debitis propterea pœnis, ſeu pœnitentijs eiſdem imponendis, niſi ipſi Illuſtriſſimi Cardinales Inquiſitores Generales certiores facti fuerint, vel eis aliter clarè notificatum, & ab ipſis Cardinalibus deſuper reſponſum fuerit.*

Sed qua ratione in ſupradicto Decreto prohibentur ſuperiores regulares à punitione recurrentium ad Sanctum Officium, quaſi delinquerint denuntiatores, cum omnibus etiam religioſis pręcipiatur denuntiatio hæreticorum, & de hæreſi ſuſpectorum; & ex alio capite eiſdem ſuperioribus permittatur huiuſmodi punitio? Illud decretum emanauit contra ſuperiores regulares, qui prætendebant punire ſuos religioſos denuntiatores aliorum religioſorum, non zelo iuſtitiæ, & Sanctæ Fidei, ſed ex odio, vel alio malo fine quandoque calumniabantur ſuum correligioſum, ne autem propter horum punitionem læderetur libertas Sancti Officij, & illi præiudicaretur, Sanctiſſimus mandauit, ne quis recurrens ad Sanctum Officium puniretur niſi poſt quinquennium, & tunc nō niſi conſulta Sacra Congregatione. Sed hoc decretum nunc ceſſare videtur, quia cum prælati regulares amplius non cognoſcant, neque procedant in his cauſis, vt antea facere poterant, ex quo aliquod ius habebant puniendi delinquētes in cauſis S. Officij etiam extra, conſequens eſt, vt neque animaduertant in ſuos religioſos, ſi fortè delinquunt in Sanctum Officium perperam denuntiando,

tiando, id enim ſpectat ad Inquiſitores.

Quæres 11. An religioſi teneantur denuntiare clericos, laicos, & quoſcumq; ſuos correligioſos, vel alterius ordinis, quos ſciuerint eſſe hæreticos, vel ſuſpectos de hæreſi?

31 *Reſp.* Religioſi omnes cuiuſcumque ſint ordinis, & conditionis tenentur nō ſolum iure Pontificio, vt conſtat ex ſupradicta Pauli V. Bulla ſub *nu.*2. denuntiare quoſcumque hæreticos, ſeu de hęreſi ſuſpectos, verum etiam ex vi Edictorum Inquiſitorum id facere tenentur, qui ſunt de familia illius conuentus, qui ſitus eſt ſub diſtrictu Inquiſitoris, nam Edicta habent *ſimilia verba*. *Comandiamo à tutte, & à ciaſcheduna perſona di noſtra giuriſditione di qualunque conditione, ſtato, grado, ò dignità, coſi Eccleſiaſtica, come mondana ſia quanto ſi voglia grande, che fra dodici giorni.* Et quamuis in dictis verbis nominatim non exprimantur regulares ſub nomine Religioſorum, tamen intelliguntur expreſſi, & comprehenſi ſub illis verbis. *Stato, grado, ò dignità Eccleſiaſtica*. Confirmatur id, quia in fine Edicti ſuperiores præcipiuntur admonere ſuos ſubditos de obligatione denuntiandi vt mox dicam.

32 Notandum autem eſt, religioſos obligari, vel excuſari in denuntiandis hęreticis, ſeu de hæreſi ſuſpectis eodem modo, quo tenentur, vel excuſantur cœteri fideles, ideo quidquid dicetur infra in proprio capite de laicis, & clericis, locum habet pro, vel contra religioſos in materia denuntiationis.

Quæres 12. An ſuperiores regulares teneantur publicare Edicta Inquiſitorū ſuis ſubditis, quando ad eos tranſmittuntur?

33 *Reſp.* Affirmatiuè, vt apparet ex ſequentibus verbis in calce Edicti. *Le quali coſe cõmandiamo ancora alli Reuer. Abbati, Priori, e Preſidenti de conuenti, & caſe de religioſi, che reſpettiuamente l'eſſequiſcano con i ſudditi loro.* Verum quidem eſt, quod nullibi vidi huiuſmodi Edicta publicari, ſed tantum cum reuerentia recipi, & affigi in ſacriſtia; vnde neque tranſmittitur fides publica de huiuſmodi lectione. Si tamen expreſsè id peteretur obediendum eſſet. Quamuis alioquin ſemel in anno publicatur in menſa Regularium quidquid continetur in huiuſmodi edictis, quando leguntur Bullę reſtrictę in Decreto ſanctiſſimi Vrbani, de quo infra ſuo loco, ita quod ſi in hoc grauantur, in alio releuantur.

Quæres 13. An Inquiſitores procedere poſſint contra ſuperiores regulares negligentes publicationem ſuorū Edictorum, & Decreti de lectione vigintiunarum Bullarum, priuando, vel eos ſuſpendendo à ſuis officijs?

Reſp. Inquiſitor recipere poteſt quærelam 34
ſibi delatam contra ſuperiorem negligentem prædictorum Edictorum, & Decreti lectionem, ſed non tamen poteſt vlterius procedere, ſed in hoc debet cōſulere ſupræmum tribunal. Et ita reſponſum fuiſſe refert Carena *par.*2.*tit.*17. in fine *num.*99. Itaque ſuſpenſio, de qua fit mentio in calce Edictorum refertur ad clericos, non ad religioſos.

Quæres 14. An religioſi pœnitentiati in S. Officio ſint habiles ad gradus, & officia ſuæ religionis?

Reſp. Negatiuè, vt hoc expreſsè decreuit Vrbanus VIII. in Generali Congregatione vniuerſalis Inquiſitionis die prima Octobris 1626. his verbis relatis à Diana *part.*4.*in calce Bullarum*, Peirino *ad conſtit.*9. Pauli V. *nu.*29. Trimarch. *diſp. fin. de ſolicit. num.*49. 35

Sanctiſſimus D.N. iuſtis de cauſis animum ſuum mouentibus decreuit, & ſtatuit 36
vt impoſterum regulares omnes cuiuſuis ordinis, ſocietatis, & inſtituti quib. pro delictis ad Sanctum Inquiſitionis Officium ſpectantibus, pœnitentia genus aliquod impoſitum fuerit, (ſalutaribus pœnitentijs exceptis) eo ipſo ad omnes ſuæ religionis gradus, & officia inhabiles cenſeantur; & deinceps, etiamſi pœnitentię tempus compleuerint, vel gratiam receperint, ad illa tamen promoueri nullatenus poſſint, niſi prius obtenta à S.D.N. vel ab hac S.C. coram

Sanctiſſimo habenda, ſpeciali, & expreſſa rehabilitationis gratia. Aliàs promotio quælibet nulla ſit, & promouentes ipſi priuationem ſuorum officiorum, ac præterea vocis actiuæ, & paſſiuæ, ipſo facto incurrant, ad quæ reſtitui, niſi ab eodem S. D. N. vel ab eadem S. C. coram Sanctiſſimo habenda, non poſſint. Præſens autem Decretum omnibus religioſorum ſuperioribus intimari mandauit Sanctiſſimus Dominus noſter.

37 Dubitatur primò, an ante hoc Decretum pœnitentiati vt ſupra eſſent inhabiles? *Secundò*, an ad hanc inhabilitatem requiratur aliqua ſententia iudicis? *Tertiò*, an locum habeat in eo, qui abiurauit ſolum de leui? *Quartò*, an in eo, qui quidem pœnitentiatus fuit ſed ex delicto, quod non inducebat abiurationem? *Quintò*, quid veniat ſub nomine graduum, & officiorum, ad quę promoueri nō poſſunt pœnitentiati? *Sextò*, quid intelligendum per pœnitentias ſalutares? *Septimò*, an de facto promotus poſſit continuare in officio? *Octauò*, an pœnę priuationis officiorum, & vocum contra promouentes illos inhabiles requirant iudicis ſententiam? *Nonò*, an Generalis rehabilitare poſſit pœnitentiatos, & reſtituere promouentes illos?

58 Primò, reſpondetur affirmatiuè, nam de iure communi hæretici ſunt irregulares ex probatis *cap. 12. quæſt. 10.* infames *quæſt. 12.* priuati omnib. beneficijs *q. 14.* omnibus officijs, & actibus legitimis *quæſt. 16.* Ex his tamen nō euacuatur dubitatio; nam inter pœnitentiatos alij ſunt verè, & formaliter hæretici, de quibus dixi eſſe irregulares, & infames ac proinde inhabiles ad officia, & priuati habitis; alij vero ſunt tantum ſuſpecti leuiter, vel vehementer de hæreſi, & iſti de iure non ſunt irregulares, neq; infames, neque proinde inhabiles, quia non abiurarunt de formali, prædictæ enim pęnę ab hæreticis extendendæ non ſunt ad ſuſpectos, qui reuera non ſunt hæretici, & ita ſentit Nauar. Paris. Henriq. quos pro ſe citat Sanch. *lib. 2. cap. 25 num. 12.* Genuenſ. *cap. 45. in Annot.* His nihilominus non obſtantibus Decretū hoc cenſet Regulares pœnitentiatos eſſe inhabiles, & cum loquatur abſolutè, & indiſtinctè comprehendit pœnitentiatos non ſolum ex delicto hæreſis, ſed etiam ſuſpicionis eiuſdem.

Secundò, abſque alia iudicis ſententia, ſeu declaratione ſequitur ad ſententiam per Inquiſitionis Iudicem latam, quamuis in ea nulla fiat mentio eiuſmodi inhabilitatis, & in hoc nulla difficultas. 39

Tertiò, Decretum hoc locum habet etiam in eo, qui ſolum abiurauit de leui, nam & iſte dicitur pœnitentiatus in Sancto Officio, nam leuis ſuſpicio, quæ in ſe grauis eſt, talis dicitur in ordine ad vehementē, ergo nulla ratio videtur ſuadere, quin leuiter iudicatus de hæreſi ſuſpectus, pari inhabilitate ſit infectus, ſicut ille, qui vehementer eſt ſuſpectus. Nec obſtat purgatio per abiurationem, quia mala opinio ab hominibus legitimè concepta adhuc perſeuerat, ac proinde ſequens inhabilitas. 40

Quartò, non comprehenditur ſub Decreto ille, qui ex alio capite, quam ob hæreſim, vel eius ſuſpicionem pœnitentiatus fuit in S. Officio, quia cū nō abiurauerit, non fuit multum grauata illius opinio, ex quo debeat cenſeri inhabilis. Quare punitus ob blaſphemiam non hæreticalem, vel quia omiſit denuntiare, &c. non afficitur hoc Decreto. 41

Quintò, nomine *Graduum, & Officiorum* reſpectu ſubiectæ materiæ non ſolum veniunt gradus ſuperioritatis, vt Generalatus, Prouincialatus, Prioratus, Commiſſariatus, Viſitatoratus, Vicariatus, & quæcumque huiuſmodi officia ſuperioritatis, vt de illis vocabulis loquuntur Sanch. *lib. 6. cap. 15. num. 66.* Rodriq. & Souſa ab eo citati, Bonac. *de clauſura part. 4. num. 6.* de *Largit. mun. p. 5. num. 2.* cum Diana *part. 4. tract. 4. reſolut. 224.* Sigiſm. *de elect. dub. 72. n. 3.* Verum etiam quicumque alij, qui verè prę- 42

præſeferunt dignitatem, ſeu perſonatum, vt Gradus Doctoratus, Definitoratus, Diſcretatus, & Cuſtodiatus. Officia verò Lectorum, Concionatorum, Confeſſariorum, Sacriſtæ, & huius generis, quæ ſunt oneris non comprehenduntur quoad exercitium.

43 Sextò, nomine pœnitentiarum ſalutarium veniunt illæ, quæ ab Inquiſitoribus imponuntur in foro animæ ſine ſtrepitu iudiciali, & proceſſu, vt quando quis ſponte comparet; item quando proceſſatus non abiurauit de vehementi, vel leui, &c.

44 Septimò, promotus peccauit recipiendo officium, & cum nulla ſit electio tenetur renuntiare, & cedere officio, quia dicitur intruſus, & illud vſurpaſſe contra hoc Decretum.

45 Octauò, pœnæ priuationis, & vocum inflictæ contra promouentes pœnitentiatos requirunt ſententiam iudicis more aliarum, de quibus alibi dixi, & tradit in ſimili Sanch. *lib. 6. cap. 15. num. 65.*

46 Nonò demum, patet Generalis ſuper dictam inhabilitatem diſpenſare non poſſe pœnitentiatos, neque reſtituere promotores eorum, cum id ſpectet ad Summum Pontificem tantum, vel ad S. C. Coram ipſo congregatam. Dixi nihilominus *cap. 22. quæſt. 11.* ſuperiorem regularem poſſe diſpenſare in irregularitate ex hæreſi occulta, quia non obſtat Decretum hoc, quod loquitur de Pœnitentiatis.

Quæres 15. An Regulares poſſint ſuos ſubditos abſoluere ab hæreſi ſaltem occulta?

47 *Reſp.* Negatiuè *cap. 12. q. 8.*

Quæres 16. An religioſi proficiſcentes vltra mare ſine licentia ſuorum ſuperiorum ſint vehementer ſuſpecti de hæreſi puniendi ab Inquiſitoribus?

48 *Reſp.* Religioſi vltra mare proficiſcentes ad ea loca, vbi plures ſunt infideles, quam Catholici, & inibi prædicantes, ſeu ſeminantes errores dicuntur eſſe vehementer ſuſpecti de hæreſi, vnde mandantur puniri per prælatos Eccleſiarum; & proficiſcentes ſine licentia in ſcriptis ipſo iure incurrunt excõmunicationem reſeruatam, vt videre eſt in extrauag. comm. Ioannis XXII. incip. *Ad noſtrum 2. de Regular.* De hac excommun. Bonac. *quæſt. 2. de Clauſ. par. 4.* dicit ſuperiorem accedentem non ſubiji, quia extrauagans loquitur de ſolis ſubditis; & accedentes ſine intentione dogmatizandi, vult adhuc eſſe reos huius excommunicationis. Addo, quod ab ea abſoluere poſſunt eorum prælati in vim ſuorum priuilegiorum, niſi de hæreſi ſint infecti.

Quæres 17. An religioſi matrimoniũ contrahentes ſint ſuſpecti de hæreſi, & ſubijciantur Inquiſitoribus?

Reſp. Affirmatiuè *ſub capit. 22. quæſt. 28.* 49

Quæres 18. An ſuperiores regulares diſpenſare poſſint ſuos ſubditos in Sancto Officio pœnitentiatos tam in promotione ordinum, officiorum, quam miniſtratione Sacramentorum?

Reſp. Super hæreticos formales, vel eorum fautores nihil poſſunt Regulares, vt non ſemel dictum fuit hic, & *ſub cap. 12.* Neque ſuper ſuſpectos ſimpliciter quo ad promotionem officiorum, vt conſtat *ex num. 46.* Loquendo quo ad ordines recipiendos, vel receptos diſpenſari poſſunt à ſuis ſuperioribus virtute priuilegiorum ex dictis *capit. 12. quæſt. 44.* Nec obſtat ſupradictum Decretum *ſub num. 36.* extenſum, quod loquitur de promotione officiorum, non ordinum. 50

Quæres 19. An religioſus in S. Officio pœnitentiatus ſit ipſo iure priuatus voce actiua, & paſſiua?

Reſp. Eſt ipſo iure priuatus voce paſſiua ad gradus, & officia ſuæ religionis, vt colligitur ex Decreto Sacræ Congregationis ſuperius extenſo *ſub num. 36.* vbi decernitur, pœnitentiatos in Sancto Officio eo ipſo eſſe inhabiles ad gradus, & officia ſui ordinis, quod coincidit cum eo, quod eſt eſſe priuatum voce paſſiua, nam quilibet ad officium promouetur per vocem paſſiuam, quatenus 51

tenus eligitur. Quo verò ad vocem actiuam non eſt priuatus, quia in eo Decreto nulla fit mentio de promouentibus, & eligentibus, qui per vocem actiuam dicuntur ſuum munus exercere; neque huiuſmodi pœna reperitur inflicta aliquo iure. Confirmatur, quia aliud eſt vox actiua, aliud paſſiua, ergo ſublata vna, non tollitur altera. Neque conditiones requiſitæ ad vocem paſſiuam neceſſariæ ſunt ad actiuam. Deindè hæc facilius reperitur in perſona, quam paſſiua, eo quod hoc eſt fundamentum prælaturæ, & dignitatum, quibus propoſiti eliguntur diuerſis qualitatibus muniti; illa competere poteſt quibuſcumque indifferenter, ex quo regulares etiam laici, non ſolum clerici, & Sacerdotes illius capaces ſunt.

CAPVT

CAP. VIGESIM. VIII.

DE DECRETO BVLLARVM.

S. INQVISITIONIS.

SVMMARIVM.

1 *Decretum extenditur.*
2 *Quo die legendum.*
3 *Aſſigendum in loco publico.*
4 *Superiores locales illud legunt.*
5 *Non obligat eorum Vicarios.*
6 *Neque maiores ſuperiores.*
7 *Niſi in celebratione capitulorum.*
8 *Satisfit lectioni eius per tertium.*
9 *Omiſſio eſt peccatum mortale.*
10 Diſtrictè mandat, ac præcipit *quid importet?*
11 *Accuſari poſſunt omittentes lectionem.*
12 *Lectionis tempus prorogatur.*
13 *Etiam lectionis Decretum de celebratione.*
14 *Prorogatio hæc eſt omnium regulariũ.*
15 *Non pro capitulis maioribus.*
16 *Pœna priuationis in eo non incurritur ante ſententiam:*
17 *Acta capitulorũ tenent omiſſa lectione.*
28 *Omittentes metu principis excuſantur.*
19 *Prohibentes eorum lectionem ſuſpecti ſunt.*
20 *Accuſans lectorem huius Decreti ſuſpectus eſt.*
21 *Non tamen incidit in Bullam: ſi de protegendis.*
22 *Non extat obligatio denuntiandi negligentes lectionem.*
23 *Denuntiati ſubſunt Inquiſitoribus.*
24 *Schedula lecti Decreti non defertur.*
25 *Capituli nomine quodcumque venit.*
26 Quicumque, & quiuis *quid importent.*
27 *Legitur etiam apud oblatos.*
28 *Legendum eſt formaliter hoc Decretũ.*
29 *Impedientes lectionem ſunt ſuſpecti de hæreſi.*
30 *Oracula viuæ vocis.*

CAPVT

CAP. VIGESIM. VIII.
DE BVLLIS S. INQVISITIONIS.

DECRETVM primo loco extendendum eſt, Editũ feria quinta die decima quarta Aprilis 1633. in Generali Congregatione Sanctæ Romanæ, & Vniuerſalis Inquiſitionis habita in Palatio Apoſtolico Montis Quirinalis coram Sanctiſs. Domino Noſtro Domino Vrbano Diuina Prouidentia Papa VIII. ac Eminentiſſimis, & Reuerendiſſimis Dominis Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus aduerſus hæreticam prauitatem Inquiſitoribus Generalibus à Sancta Sede Apoſtolica ſpecialiter deputatis. Eſt autem ſequentis tenoris.

Sanctiſſimus Dominus noſter ſedulo in-
1 *cumbens, vt ea, quæ ſalubriter Apoſtolicis Decretis, & Conſtitutionibus ſtatuta, & ordinata ſunt, præſertim quæ ad Sanctũ Officium Inquiſitionis contra hæreticam prauitatem pertinent, inuiolabiliter obſeruentur, & omnimodam ſortiantur exequutionem, diſtrictè mandat, & præcipit, vt omnes ſuperiores cuiuſuis Ordinis Congregationis, Societatis etiam de neceſſitate exprimendæ Regularis, aut cuiuſuis alterius inſtituti, etiam quantumuis exempti, & priuilegiati, teneantur ſub pœna priuationis officij, ac vocis actiuæ, & paſſiuæ ipſo facto incurrenda, alijſque arbitrio Sanctitatis ſuæ infligendis, in perpetuum ſemel ſaltem in anno, ideſt feria ſexta poſt octauam Aſſumptionis B.M.V. in publica menſa, vel in capitulo ad hoc ſpecialiter conuocato; & inſuper in quocumque Generali, aut Prouinciali Capitulo, Conuentu, dieta, aut alio quouis nomine nuncupato capitulari congreſſu ſuos ſubditos, ac religioſos commonere de iniuncta omnibus obſeruantia, & executione earumdem Apoſtolicarum*

rum Conſtitutionum, & Decretorũ ad Sanctum Officium Inquiſitionis aduerſus hæreticam prauitatem pertinentium, ac præſertim.

Iulij III. Conſtitutionis II. incip. Licet aduerſis, contra impedientes Inquiſitores hereticę prauitatis in eorum officio, aut in cauſis Inquiſitionis ſe ingerentes, eorumque complices, & fautores; & contra ipſos Inquiſitores admittentes laicos ad criminis hereſis cognitionem. Et Pij V. conſtitut. 82. incip. Si de protegendis, contra occidentes, verberantes, deijcientes, aut perterrefacientes quemuis ex Miniſtris Sanctiſſimi Officij Inquiſitionis, vel Epiſcoporum id munus in ſua diœceſi, vel prouincia obeuntium; ſeu accuſatorem, denuntiatorem, aut teſtem in cauſa fidei quomodocumque productum, vel euocatum; nec non contra diripientes, expugnantes, inuadentes, incendentes, expilantes, alioue exportantes alicuius prędictorum bona, libros, literas, autoritates, exemplaria, regeſta, protocolla, exempla, ſcripturas, aliaue inſtrumenta, ſiuè publica, ſiuè priuata, vbicumque poſita; eorumque complices, & fautores; & contra effringentes carcerem, vel cuſtodiam publicam, vel priuatam extrahentes, vel emittentes vinctum, prohibentes capiendum, captumque eripientes, recipientes, occulentes, ſeu facultatem effugiendi dantes; ſeu id fieri iubentes, eorumque complices, & fautores, etiam effectu non ſecuto, nullatenus excuſandos, niſi claras tantummodo probationes, in contrarium adducentes; & contra intercedentes pro præfatis delinquentibus, inflictis contra quemlibet prædictorum pœnis, quæ damnatis ex primo capite legis Iuliæ maieſtatis, eorumque filijs irrogantur, & oblata reuelantibus impunitate. Hanc explicatam ſub cap. 29.

Pij IV. Conſtit. 31. incip. Cum ſicut nuper, contra Sacerdotes, qui pœnitentes mulieres in actu Sacramentalis Confeſsionis ad inhoneſtos actus prouocare, & allicere tentant, & ſolicitant. Et Gregorij XV. 34. incip. Vniuerſi Dominici gregis, ampliatiuę circa huius criminis probationes, & extenſiuæ contra confeſſarios, qui perſonas, quæcumque illę ſint, ad inhoneſta, ſiuè inter ſe, ſiuè cum alijs quomodolibet perpetranda in actu Sacramentalis Confeſſionis, ſiuè ante, ſiuè poſt, immediatè, ſeu occaſione, vel prætextu Confeſſionis, vel extra occaſionem Confeſſionis in Confeſſario, aut alio loco ad audiendam Confeſſionem electo, ſolicitare, vel prouocare tentauerint, aut cum eis illicitos, aut inhoneſtos ſermones, ſeu tractatus habuerint. Et contra Confeſſarios non monentes eos, quos ſciunt ab alijs Confeſſarijs ſolicitatos eſſe, vt Inquiſitoribus, vel Ordinarijs, ſolicitantes denuntient, vel docentes eos ad ita denuntiandum non teneri. Explicatam habes ſub cap. 23.

Gregorij XIII. Conſtit. 21. incip. Officij noſtri partes, de iuriſdititione Inquiſitorum hereticæ prauitatis in eos, qui ad ordinem Presbyteratus non promoti Miſſas celebrant, & Sacramentaliter Confeſsiones audiunt. Clementis VIII. conſtit. 81. incip. Et ſi alias; declaratorię pœnę contra eos infligendę per iudices laicos, pręuia eorum degradationes & Sanctitatis ſuę Conſtit. 79. incip. Apoſtolatus officium, extenſiuę ad minores 25. annis, dummodo vigeſimum ętatis annum compleuerint. Explicatas habes ſub cap. 22.

Sixti V. conſtit. 17. incip. Cœli, & Terræ Creator, contra exercentes artẽ Aſtrologię iudiciarię, & alia quęcumque diuinationum genera, libroſue harum artium legentes, vel tenentes. Et Sanctitatis ſuę conſtit. 113. incip. Inſcrutabilia iudiciorum Dei, extenſiuę ad alia, & congrauioribus pœnis. Explicantur ſub cap. 20. & 21.

Clementis VIII. conſtit. 42. incip. Cũ ſicut, contra Italos, ne extra Italiam proficiſcantur ad loca, in quibus liber, & publicus cultus, ſiuè vſus Catholicæ Religionis non exiſtat, minus eis in locis habitent. Et Gregorij XV. conſtitut. 28. incip. Romani Pontificis, contra hereticos, ne in locis Italię, & inſularum adiacentium quouis pretextu commorentur, & contra eorum fautores, & receptatores. Explicantur ſub cap. 24.

Pauli V. conſtitut. 26. incip. Romanus Pontifex Reuocatorię facultatum ſuperioribus quorumcumque Ordinum, & Religioſo-

gioſorum, quoquo modo conceſſarum cognoſcendi cauſas ſuorum ſubditorum ad Officium Sanctæ Inquiſitionis quomodolibet pertinentes. Explicatur ſub cap.27.

Eiuſdem conſtitut. 97. Regis pacifici, *innouatoriæ conſtitutionum à Sixto IV. & Pio V. de Conceptione Beatæ Mariæ Virginis editarum, impoſitionis maiorum pœnarum in trāſgreſſores à locorum Ordinarijs, & hæreticæ prauitatis Inquiſitoribus puniendos. Et Gregorij XV. conſtit.29. incip.* Sanctiſsimus Dominus noſter auditis, *apliatiuæ, & declaratoriæ probibitionis aſſerendi Beatam Mariam Virginem Conceptam eſſe in peccato originali*. Explicatur ſub cap.2.

Gregorij XV. conſtit. 27. incip. Romanus Pontifex in ſpecula *reuocatoriæ quarumcumque conceſſionum viuæ vocis oraculo factarum. Et ſanctitatis ſuæ conſtit. extenſiuæ ad quoſcumque quantumuis pręuilegiatos, & exemptos, incip.* Alias felicis recordat. Gregorius. Explicantur hic ſub q.13.

Eiuſdem conſtit. 40. incip. Apoſtolatus officium, *& ſanct.tatis ſuæ conſtit.* 114. *incipientis eodem modo, reuocatorię licentiarum quarumcumque legendi, & habendi libros probibitos*. Explicantur ſub cap. 14.

Sanctitatis ſuę conſtit.37. incip. Sanctiſſimus Dominus noſter, *de imaginibus nondum à Sede Apoſtolica canonizatorum, vel beatificatorum cum radijs, ſplendoribus, aut laureolis non proponendis, tabellis, aut luminaribus ad eorū ſepulcra non apponendis, eorumue geſtis, miraculis, reuelationibus, beneficiorum impetrationibus, non publicandis, aut imprimendis*. Explicatur ſub cap.15.

Pariter ſanctitatis ſuę conſtitut. 50. *incip.* Sanctiſſimus Dominus noſter pro debito. *de libris vbicumque compoſitis; de quacumque materia tractantibus ab his, qui degunt in ſtatu Eccleſiaſtico, non transmittendis alio, vt imprimantur, ſine Vicarij, & Magiſtri Sacri* Palatij *in Vrbe, vel extra eam, ſine Ordinarij, & Inquiſitoris, aut ab eis deputatorum licentia*. Explicatur cap. 15.

Et eiuſdem ſanctitatis ſuæ conſtitut. incip. Cum ſicut accepimus *quod conſtitutiones Apoſtolicæ in concernantibus Fidem Catholicam, & Sanctę Inquiſitionis Officium hactenus editę, & in poſterum etiam ſuper quacumque alia re edendæ, omnes Regulares quomodolibet præuilegiatos comprehendunt, niſi in edendis illi ſpecialiter excipiantur*. Explicatur cap. 27.

Et inſuper ijdem Superiores teneantur curare, & efficere, vt huius decreti exempla aliquo in loco apud eos publico affigantur, & affixa conſeruentur, itaut ab eiſdem ſubditis religioſis omnibus videri, ac legi commodè queant. Deque huiuſmodi commonitione publico documento ſtatim certiorem facere Congregationem Sanctiſſimæ Inquiſitionis in Vrbe, Et ita mandat, & præcipit ſanctitas ſua.

Ioannes Antonius Thomaſius S. Romanæ, & Vniuerſalis Inquiſitionis Notar.

Affixum fuit die ſeptima Iunij 1633.

DVBITATIONES

Ad hoc Decretum.

NONNVLLÆ proponendę ſunt quæſtiones, & reſoluendæ ad perfectionem, intelligentiam ſupradicti Decreti, quod continet breuiter ſubſtantiam ſupradictarum Bullarum, de quibus infra agendum eſt.

Quæres igitur primò, ad quoſnam ſuperiores ſpectet commonere ſuos ſubditos de obſeruatione dictarum conſtitutionum?

4 *Reſp.* In menſa publica, vel in capitulo ſpecialiter ad hoc conuocato, ſpectat ad ſuperiores locales, cuiuſmodi ſunt Abbates, Priores, Guardiani, Miniſtri, Correctores, & alij quouis nomine appellati, qui habēt ſuperioritatem iure ordinario, & immediatam adminiſtrationem monaſterij, hi enim propriè dicuntur Superiores; & hoc clarius exprimitur in Decretis de celebratione Miſſarum, dum in illis dicitur, quod ſuperiores locales procurare debent, vt ea in publi-
5 ca menſa perlegantur. Quare id munus non ſpectat ad eorum Subpriores, aut Vicarios, quia non dicuntur ſuperiores, neque immediatam habent gubernatio-
6 nem, neque ordinariam adminiſtrationem Monaſterij; neque ad ſuperiores maiores Generalem, aut Prouinciales, quia non ſunt ſuperiores locales; neque eodem die præſcripto id præſtare poſſunt in omnibus conuentibus, & Monaſterijs ſuæ religionis, aut prouinciæ, quia ſimul, & ſemel eodem die non poſſunt reperiri perſonaliter, in omnibus ſuis conuentibus ad commonendum ſuos ſubditos de iniuncta obſeruantia huiuſmodi conſtitutionum contra hæreticam prauitatem. Dixi (in publica menſa) quia
7 in Capitulis Generalibus, aut Prouincialibus ſpectat ad ſuperiores conſtitutos in huiuſmodi Capitulis, quouis nomine appellentur, ſiuè ſit ipſe Generalis, aut Præſidens, vel Commiſſarius, ſeu Prouincialis, Satisfit autem ab ipſis com- 8
monitioni, ſi procurent huius Decreti lectionem per Lectorem, vel alium deputatum, idem enim eſt commonere, & legere quo ad hoc. Vide quæ dixi *tom.2. reſolut.58. num.63. & 64.*

Quæres 2. An non legentes hoc Decretum prefixo die, quæ eſt feria ſexta poſt Octauam Aſſumptionem B.M.V. peccent mortaliter, & ſint accuſandi de hac omiſſione ſuperiores à ſuis ſubditis?

Reſp. Qui illud non facit legere præ- 9
fixo die ex mera negligentia obligatione præuiſa antecedenter peccat mortaliter, & accuſari poteſt, ſi loquamur ex vi Decreti præcisè, attenta verò gratia à Summo Pontifice facta, hæc obligatio extenditur per totum menſem Augusti, ac proindè qui illud non procurauit legi primo die Septembris, peccauit mortaliter.

Prima pars, de obligatione illud legendi de ſe patet, & ſub mortali probatur. Tum quia, eſt omiſſio in re grauiſſima, cum in Bullis illius Decreti directè, & immediatè diſponatur de materia in ordine ad conſeruationem, & manutētionem Sanctæ fidei, & deſtructionem prauitatis hæreticæ. Tum quia, hanc obligationem ſub mortali indicant illa verba. *Diſtrictè mandat, ac præcipit,* quę 10
de ſe inſinuant grauem obligationem, maximè quando ſimul iunguntur, vt in caſu præſenti D.Anton. *par.2.tit.4.cap.4.* §. 3. *et par. 3. tit.16. cap.1.* §. 9. Sanchez *lib. 6. cap. 4. num.35.* præſertim adiecto aduerbio, *diſtrictè,* quod indicat, voluntatem eſſe legiſlatoris velle obligare ad mortale, ad quod facit quę habet Nauar. *cap.23. num. 53.*

Secūda pars, de accuſatione patet ex 11

cap. Ex parte 11. *de accuſat.* vbi permittitur accuſatio ſuperioris facta per eius ſubditos; ſed non ita facile procedendū eſt contra ſuos ſuperiores, *cap. Qualiter* 24. *eod.* maximè in caſu præſenti, quia huiuſmodi omiſſio potius prouenit ex ignorantia, & inaduertentia, quam ex malitia, & negligentia, vt veriſimiliter præſumi poteſt, vnde ex caritate prius admonendi ſunt de iniuncta obligatione, poſtea ſi munus ſuum negligant exequi, tamquam temerarij, & contemptores denuntiari poſſunt Prælatis ſuis, vt potius corrigantur, quam vt priuentur ſuis officijs. Videant autem iſti Zelatores Bullarum, ne internum odium, aut intereſſe ſub zelo iuſtitiæ foueant, quia grauiter peccarent.

12 Tertia pars, de tempore prorogato vſque ad finem menſis Auguſti oſtenditur reſponſione S. Congreg. quam refert Peirinus ad Calcem *tom.* 3. *de priuil.* Decreto XIII. his verbis.

In Generali Congregatione Sanctæ Romanæ, et Vniuerſalis Inquiſitionis habita in Palatio Apoſtolico coram Sanctiſſimo D. N. D. Vrbano diuina prouidentia Papa VIII. ac Eminen. et Reuerendiſs. Dominis S. R. E. Cardinalibus in tota Republica Chriſtiana contra hæreticam prauitatem Inquiſitoribus Generalibus à Sancta Sede Apoſtolica ſpecialiter deputatis. Lecto memoriali Procuratoris Generalis Canonicorū Regularium Lateran. petentis extenſionem diei præfixi in conſtitutione Sanctiſsimi emanata anno 1633. *circa publicationem faciendam Conſtitutionum Apoſtolicarum, et Decretorum ad Sanctum Officium ſpectantium. Sanctiſsimus tempus in dicta conſtitutione determinatum pro feria ſexta poſt feſtum Aſſumptionis Sanctiſsimæ Virginis extendit per totum reſiduum menſis Auguſti, quam gratiam omnibus Regularibus ſuffragari voluit.* Conceſſum fuit die 11. Febr. 1638.

Vtrum autem conceſſa fuerit extenſio pro Decretis de celebratione Miſſarum?

13 Idem Peirinus Decret. 14. refert Procuratorem Generalem Ordinis Eremitarum S. Auguſtini ſupplicaſſe à Sacra Congregatione benignè condonari pœnas ijs ſuperioribus qui die præfixo lectioni Conſtitutionis de Celebratione Miſſarum per obliuionem, vel inaduertentiam legi non feciſſent, & ſimul prorogari terminum præfixum dictę lectionis. Verba autem Sac. Congregat. ſunt hæc.

Sacra Congregatio Cardinalium negotijs Regularium Præpoſita præfati precibus benignè annuendo, gratioſè condonauit ſupradictis ſuperioribus localibus Ordinis Eremitarum S. Auguſtini omnes, et quaſcumque pœnas de præterito incurſas ob inobſeruantiam Decreti de publicandis Ordinationibus S. C. Cardinalium Concil. Trident. interpretum de celebratione Miſſarum. Et iiſdem ſuperioribus permiſit, vt in poſterum facere poſsint dictas ordinationes perlegi, vel die in ipſis ordinationibus præſcripta, vel infra terminum dierum decē immediatè ſubſequentium. Romæ 21. *Martij* 1638.

Refert idem Peirinus ibidem S. Congreg. ad inſtantiam Procuratoris Generalis Congregationis Lateran. tempus lectionis Decretorum de celebratione Miſſarum prorogaſſe per menſem immediatè ſubſequentem à die pręfixo, ſub datum diei 16. Aprilis 1638.

Sed quæri poteſt an dicta gratia gaudeant ſuperiores locales aliorum ordinum? Ratio dubitandi eſt, quia in gratia Decreti Bullarum S. Inquiſitionis fit mentio de omnibus regularibus aliorū ordinum. In his autem duabus reſponſionibus gratia non extenditur, ergo alij regulares non gaudent, neque communicant in ea. Nihilominus dico hanc gratiam communicari etiam alijs quibuſcumque ſuperioribus localibus quorumcumque ordinum, & hoc ex illo communi fundamento, quod omnes religiones communicant in priuilegijs, & gratijs ad inuicem, quamuis ſint conceſſa vni tantum. Confirmatur, quia hic nulla reperitur ſpecialis ratio ſuadēs gratiam huiuſmodi reſtringendam eſſe tantum ad illos ſuperiores, pro quibus fuit petita. Gratia igitur omnibus communicatur; nec obſtat ratio in contrarium 14

riũ adducta, quia expreſſio cõmunicationis in Decreto S.Inquiſitionis, & ſuppreſſio, ſeu omiſſio eiuſdẽ in alijs reſpõſionibus non arguit negationẽ cõmunicationis, ſed tantum virtualiter in his comprehendi, quod in primo expreſsè, & clarè dictum fuit.

15 An autem huiuſmodi gratia ſuffragetur ſuperioribus maioribus in Capitulis ſuis, ita ut poſſint differre lectionem dictorum Decretorum? Reſpondetur negatiuè, quia in dictis reſponſionibus fit tantum mentio de ſuperioribus localibus, ad quos nõ pertinent Capitula Generalia, neque Prouincialia, præterquãquod capitula ſunt tranſitoria, & non poſſunt ſingulis diebus, aut hebdomadibus conuocari, vt localia, & commenſalia. Quod ſi primis diebus capituli omiſſa fuit lectio Decreti S.Inquiſitionis; poterit legi etiam vltimo die capituli abſque periculo incurſionis pœnarum, quia in Decreto non præcipitur lectio initio, medio, aut fine capituli, ſed ſimpliciter dicitur, quod ſuperiores in capitulis commonefaciant ſuos ſubditos de obſeruantia Bullarum Apoſtolicarum pertinentium ad Sanctum Officium Inquiſitionis.

Quæres 3. An pœna priuationis officij, & vtriuſque vocis ipſo facto incurrẽda afficiantur ſtatim ſuperiores negligentes illud Decretum legere, ante ſententiam iudicis?

16 *Reſp.* Nequaquam, ſed requiritur factum iudicis declarantis ſuperiorem omiſiſſe dictam commonitionem, ac proindè incidiſſe in eam pœnam, quia huiuſmodi pœnæ etiam priuatiuæ requirunt ſententiam iudicis ad ſui incurſionẽ, vt multis probaui *reſolut.* 130. *q.*2. de vtraque voce, & *q.* 5. de priuatione officiorum. Confirmatur, quia vbi lex pœnalis non apponit illam clauſulam, *Abſque alia declaratione*, ad incurrendã pœnam requiritur ſententia declaratoria incurſi criminis, ſecundum quod docet Silu. *ver. Emphiteuſis q.*2.

Quæres 4. An acta capitulorũ Generalis, aut Prouincialis, in quibus huius Decreti lectio neglecta fuit, ſint nulla?

Reſp. Valida ſunt, quia in eo non an- 17
nullantur, neque vocales per illius omiſſionem ſunt priuati facultate, & iure peragendi acta ſui capituli, cum pœna priuationis afficiat tantum ſuperiorem capituli negligentem commonere vocales de obſeruantia illatum Bullarum; & cum ipſe eam pœnam non incurrat niſi poſt ſententiam iudicis, nullus remanet dubitandi locus de nullitate actuum capituli.

Quæres 5. An puniendi ſint ſuperiores ſub dominijs quorumdam Principũ, non audentes illud legere, ex prohibitione ſibi facta à Miniſtris illorum?

Reſp. Excuſandi ſunt, quia ſicut me- 18
tus grauis, qui ſolet timeri ex imperio horum magnatum, excuſat à culpa, ita & fortiori à pœna, quæ neceſſario ſupponit culpam ex vulgatis iuribus. Confirmatur, quia ſine culpa nemo priuandus eſt iure ſuo, *cap. Diſcretionem 6. de eo, qui cogn. Reg.*23. *in* 6. *cap. Satis peruerſum 6. diſt.* 56. vbi Gloſ. explicat, niſi ſubſit cauſa, hic autem nulla eſt cauſa ſpoliandi ſuperiorem ſuo officio, quia quantum eſt ex ſe paratus erat commonere, ſed impeditus fuit inhibitione iniqua, qualem in hoc caſu vocarem, cũ per lectio-
nem huiuſmodi Decreti intendatur tan- 19
tum conſeruatio Sanctæ fidei, & profligatio hæreticorum, aut de hæreſi ſuſpectorum. Scrupuloſa eſt ſimilis prohibitio, & valde periculoſa, videant ipſi, qui talia agunt. Superiores, ergo ita impediti poſſunt proſequi ſua capitula, & ſua tractare, & expedire negotia ſine peccato, & periculo inualiditatis actorum in illis.

Quæres 7. Quidam Commiſſarius delegatus à ſuo Generali ad faciendum Capitulum Prouinciale in dominio, in quo Bullarum Pontificiarum lectio prohibetur, timens incurſionem pœnarum huiuſmodi, ſecreto vocatis nonnullis vocalibus ex magis amicis, coram ipſis legit decretum, An; qui illum accuſauit corã Miniſtris laicis, quia eumdem ſtatim extra ſtatum eiecerunt, puniendus ſit per ſuum ſuperiorem regularem, an denuntiandus Inquiſitori, & ab hoc pu-

niendus tamquam de hæreſi ſuſpectus? Videtur autem tranſgreſſor Bullæ, *Si de protegendis*, ac proindè puniendus ab Inquiſitore.

20 *Reſp.* Puniri poteſt ab vtroque, tam ſuperiore regulari, de quo non eſt dubitandum, propter iniuriam illatam ſuperiori, quam ab Inquiſitore, quod probatur. Tum quia, ab Inquiſitore puniri poſſunt negligentes huius decreti lectionem ex probandis ſequenti quæſtione, ergo & accuſatus ſuperiores, qui eius lectionē procurauerunt; error enim vtriuſque redundat in violationem huiuſmodi Decreti. Tum quia, accuſare lectorem huius Decreti idē eſt, ac quaſi impedire in futurum eius lectionem, illata enim iniuria facilè auertere poteſt alios ſuperiores ab eius lectione. Tum quia, actus ſequens indicat præcedentē voluntatem impediendi eius lectionem, ſi præuiſa fuiſſet à maligno accuſatore, cum actus ſequens preſumatur factus ex cauſa præcedente, *l. Quædam, C. de rei vendic.* Craueta *conſil. 234. ex eo M. Anton. lib. 3. reſolut. 19. num.* 8. Tum quia, maius delictum eſt impedire eius lectionem, & poſt lectionem quærelare ſuperiorem, quam ſimpliciter omittere eius lectionem, quia id imputari poteſt obliuioni, inaduertentiæ, & negligentiæ ſuperioris, qui defectus ſunt excuſabiles, illa verò duo priora aſcribi debent malignitati, & odio accuſantis, atque ſuſpicioni contra fidem impedientis, ac proindè vterque tamquam de fide ſuſpectus, & violator eorum quæ ſpectant ad fidem puniri poteſt ab Inquiſitore.

An autem inciderit in pœnas Bullæ,
21 *Si de protegendis?* dico, quod non offendit Miniſtrum deſignatum pro Officio S. Inquiſitionis, vt exigit ea Bulla. Quod ſi eſſet officialis, procul dubio puniendus eſſet iuxta illius præſcriptum, quia offendiſſet officialem huius tribunalis in cauſa fidei.

Quæres 7. An ſuperiores regulares negligentes lectionem huius Decreti denuntiati puniri poſſint ab Inquiſitoribus?

22 *Reſp.* Huiuſmodi obligatio non extat, tamen denuntiati ſubſunt iudicio Inquiſitoris. Primum conſtat, quia nullibi huiuſmodi obligatio imponitur religioſis, nec vlla ratio id ſuadet, quia eius omiſsio potius videtur attribuenda obliuioni, & inaduertentiæ, labitur enim hominum memoria, *l. Peregre, ff. de acquir. poſſeſs.* vnde faciendum ſemel in anno ſtatuto die non ita facilè præuideri poteſt, cum ergo hic locum habeat ignorātia probabilis ſicut hæc excuſat à peccato, ex communi doctorum, ita & ab incurrendis pœnis, quæ non niſi propter præcedentem culpam infliguntur. Quare à nullo vire timoratæ conſcientiæ vnquam audiui laudare denūtiatores huius omiſſionis, niſi antecedenter conſtet de mera, & culpabili negligentia ſuperiorum nolentium legere ſimilia decreta; & quia S. Congr. conſiderauit, huiuſmodi omiſsionem potius accidere ex obliuione, & inaduertentia excuſabili, quam procedere ex negligentia culpabili, ideo tempus vnius diei præfixum extendit in plures, vt diuturnitate temporis poſſent præuidere huiuſmodi obligationem, & ſic ſatisfacere muneri ſuo. 23
Secundum, quod in hoc defectu ſubſint inquiſitoribus, ſi illis accuſentur, docet Carena de modo procedendi in S. Officio *Inquiſit. par. 2. tit. 17.* extremis verbis. Vide, quæ dixi *reſolut. 58. num. 62.*

Quæres 8. An Inquiſitoribus deferenda ſit Schedula fidem faciens lectionis habitæ de huiuſmodi decreto in publica menſa, vel in Capitulis?

Reſp. Nequaquam, quia hoc ſpeciale 24
munus non exprimitur in eo Decreto, in cuius extremis verbis dicitur. *De quo huiuſmodi commonitione publico documento ſtatim certiorem facere Congregationem Sanctiſſimæ Inquiſitionis in Vrbe.* Ergo non in alijs ciuitatibus. Confirmatur, quia non eſt obligatio denūtiandi omittentes eius lectionem ex ſupra probatis, ergo neque deferendi ſchedulam lectionis, quod minus eſt.

Quæres 9. An dictum Decretum legendum ſit in capitulis extraordinarijs congregatis pro aliquo negotio incidēti expediendo, vt pro recipiendis nouitijs,

pro

pro examinandis lectoribus, pro eligẽdo aliquo ſuperiore in locum mortui, & ſimilibus?

25 *Reſp.* Affirmatiuè ex illis verbis. *In quocumque Generali, ac Prouinciali capitulo, conuentu, dicta, vel alio quouis nomine nũcupato capitulari congreſſu.* Par-
26 ticulæ enim illæ *Quocumque*, & *Quouis*, ſunt vniuerſaliſſimæ comprehendentes quamlibet Congregationem, arg. eorũ quæ habet Barboſa de hac dictione *Quicunq. dictin.317.* & de hac alia *Quiuis dict.325.* Intellige, quando in eis interueniunt Generalis, ſeu Prouincialis, vnuſquiſque in ſuo, ea enim dicuntur capitula Generalia, & Prouincialia reſpectiuè.

Quæres 10. An hoc decretũ legendũ ſit in menſa quorumdam clericorum viuentium in communi Refectorio, vt
27 oblati Mediolanenſes, clerici S. Filippi Nerij? Videtur ſic, ex illis verbis. *Vt omnes ſuperiores cuiuſuis ordinis, Congregationis Societatis etiam de neceſſitate exprimendæ Regularis, aut cuiuſuis alterius Inſtituti etiam quamtumuis exempti, & priuilegiati.* Nam hæc poſtrema verba indicant aliud inſtitutum, præter Regulare propriè acceptũ, ne dicamus contra iura, verba ſuperfluere in hoc decreto.

Quæres 11. An ſuperiores ſuo muneri ſatisfaciant per commonitionem ſine formali lectione Decreti huiuſmodi? Nam in Decreto id videtur clare dici illis verbis. *Suos ſubditos, ac religioſos cõmouere de iniuncta omnibus obſeruantia, & executione earumdem* &c. nulla facta mentione lectionis. Et hoc idem videtur colligi in fine eiuſdem Decreti illis verbis. *Et affixe a conſtruentur; itaut ab eiſdem ſubditis religioſis omnibus videri, ac legi commode queant.* Ergo lectio ſpectat ad ſubditos, commonitio ad ſuperiores. Deinde ſi Papa voluiſſet lectionem per ſuperiores, id expreſſiſſet, vt ſe declarauit in alijs decretis in menſa legendis per regulares. Quare ſufficiet ſuperiori publicè dicere ſuis ſubditis. Mementote, vos teneri obſeruare conſtitutiones, quæ ſpectant ad ſanctum officiũ Inquiſitionis. Hæc habet probabiliter quidam P. Ieſuita meus Amicus, ... ſiſtendo in verbis materialibus ... concludit, ſed quoniam non legis verba, ſed mens legislatoris attendenda eſt, quæ & ex praxi, atque obſeruantia colligitur.

Reſp. Superior non ſatisfacit per illã 28
commonitionem, vt ita dicam in actu ſignato, ſed cum effectu debet commonere, itaut ſubditi per illam inſtruantur, & edoceantur, ergo per lectionem formalem. Confirmatur id, Tum quia praxis, & conſuetudo, quæ eſt optima legum interpres, ſatis dat intelligere, per introductam lectionem, hoc idem importare verbum illud *Commonere.* Tũ quia, in decreto ſuperius allato *ſub n.22*, fit mentio de publicatione harum Bullarum, quæ non niſi fieri contingit per publicam lectionem. Tum quia, finis Summi Pontificis per hanc commonitionem eſt, vt religioſi deueniant in cognitionem huiuſmodi conſtitutionem miniſterio ſui ſuperioris, per illam ſimplicẽ commonitionẽ venire nõ poſſunt, ergo per illã cõmonitionẽ Papa intelligit formalem lectionem. Demum in hoc Decreto compedioſe regiſtratur ſubſtãtia ſingularum conſtitutionem huius materiæ ad effectum, vt ſcientificè, & doctrinaliter ſubditi commoneantur, quod fieri non poteſt ſine formali lectione huius Decreti, ergo commonitio conſiſtit in lectione.

Quæres 12. An impedientes ne legantur huiuſmodi decreta ſint ſuſpecti de hæreſi, & pro fautoribus hæreticorũ ſint habendi?

Reſp. Sic, quia impedientes illorum 29
lectionem duo efficiunt fauore hæreſis, vnum eſt, quia fideles remanent immemores eorum, quæ ſpectant ad tuendã fidem, alterum facit pro hæreticis, vt liberius ſuos errores ſeminare valeant, dum ſciant pœnis Bullarum huiuſmodi puniri non poſſe, cum illæ publicatæ, neque receptę fuerint in illorum ſententia. Confirmatur, quia quis non ſolum dicitur fautor hæreticorum committendo aliquid fauore hæretici, ſed etiam omittendo aliquid, quo fidei præiudicatur,

catur, & hæretico fauor præſtatur, vt in caſu præſcripti omittendo publicationẽ Bullarum Sanctæ Inquiſitionis. Vide Carenam *par. 2. tit. 4.* §. 1. per totum, & quæ dico *cap. 12. num.* 35. & 36.

30 *Quæres* 13. Quid contineant Bullæ Gregorij, & Vrbani felicis recordat. circa viue vocis oracula? Quid illud ſit docui *reſolut.* 31. vbi has duas Bullas cum ſuis dubitationibus reſolui. Vide ibi, ne idem bis repetam. Summus autem Pontifex dictas Bullas Oraculorum reuocatorias repoſuit inter Bullas ſpectãtes ad Sanctum Officiũ, vt omnes Chriſti fideles, præſertim Regulares, quibus olim familiaria erant, ſcirent, ſe illis amplius vti non poſſe, maximè, quæ concernunt tribunal Sanctæ Inquiſitionis.

Quare audiendi non ſunt, qui poſtea ſcripſerunt de huiuſmodi Oraculis, tanquam adhuc vigerẽt, cuiuſmodi ſunt *Camp. tud. Rodr. reſol.* 117. Portellus *ver. Viuæ vocis oracula*, nihil dicentes de huiuſmodi reuocationibus. Idem Portellus *tom. 1. Reſponſ. par. 3. caſu vltimo* aſſerit, Vrbanum VIII. die 19. Aprilis 1624. ea confirmaſſe Societati Ieſu ſine vlla limita, ac proindè prodeſſe cœteris religioſis; qui in calce *tom. 2.* melius, & attentius rem inſpiciẽs, antea enim cito crediderat, concludit, nouam reualidationem illorum non probari, ac proindè nullatenus aliquam vim habere. Et ita tenendum eſt, maximè in cauſis fidei.

CAPVT

CAP. VIGESIM. IX.

DE OFFENDENTIBVS S. OFFICIVM.

SVMMARIVM.

1 *Bulla* Si de protegendis.
2 *Strictè interpretanda.*
3 *Omnes laicos compr hendit.*
4 Quicumque *latius verbo* Qui,
5 *Imperator, & Reges non comprehenduntur.*
6 *Eccleſiaſtici omnes.*
7 Regularis *communis etiã monialibus.*
8 *Cardinales non comprehenduntur.*
9 *Quæ perſona, & res protegantur per Bullam.*
10 *quas conditiones requirat in offendentibus.*
11. *In dubio an quis præſumatur offendiſſe intuitu officij.*
12 *Actiones prob bitæ numerantur.*
13 *Verberare.*
14 *Metus leuis non conſideratur à iure.*
15 *Metus grauis qualis.*
16 *Metus verbis, & factis incutitur.*
17 *Deijcere.*
18 *Expugnare.*
19 *Inuadere, & occupare.*
20 *Expilare.*
21 *Diripere.*
22 *Interuertere.*
23 Quilibet *omnes comprehendit, & diſtribuit.*
24 *Auxilium, fauor, & conſilium principaliter prohibetur.*
25 *Conatus item in actu.*
26 *Mandans reus eſt mandato etiam reuocato.*
27 *Non obuians actu poſitiuo.*
28 *Ratificans non eſt reus.*
29 *Probationes claræ dicuntur.*
36 *Euidentia facti, teſt.bus, & coniecturis.*
31 Teſtem in cauſis fidei.
32 *Pœna contra reos huius Bullæ.*
33 *Excommunicatio reſeruata.*
34 *Suſpecti ſunt vehementer.*
35 *Torquentur ſuper negatiua, & intentione.*
36 *Pœna extraordinaria.*

CAPVT

CAP. VIGESIM. IX.
DE OFFENDENTIBVS S. OFFICIVM.

SANCTISSIMVS Dominus noſter Pius Papa V. maximè affectus in propagatione, & conſeruatione Sanctæ Fidei contra hæreticā prauitatem; & eas perſonas, quæ audent offendere ſtatum, res, & perſonas Sancti Officij Inquiſitionis hæreticæ prauitatis, edidit conſtitutionem ſequentis tenoris.

1 *Si de protegendis cæteris omnibus Eccleſiæ Miniſtris, quos in fidem, & clientelam noſtram à Domino recepimus, cura nobis quotidiana inſidet, quanto maiore ſtudio eam nos ſolitudinem capeſſere neceſſe eſt, vt qui in Sacro Inquiſitionis hæreticæ prauitatis officio verſantur, ſub tutela inuiolatæ auctoritatis huius Sedis periculorum omnium expertes, quæque munera ad exaltationem fidei Catholicæ exequantur? Cū igitur eius generis impiorum ius quotidie magis inualeſcat, qui omnibus malis artibus prædictum officium ſubuertere, miniſtroſque functionibus diſturbare moliuntur, eo iam nos detruſit neceſſitas, vt neſariam, & ſceleſtam illorum audaciam acerbiore caſtigationis verbere reprimamus.* 2

Hac igitur generali conſtitutione de Fratrum noſtrorum conſilio ſancimus, vt quicumque ſiuè cuncta ciuitas ſiuè populus, ſiuè Dominus, Comes, Marchio, Dux, vel potiore titulo illuſtris, quemquam ex Inquiſitoribus, Aduocatis, Procuratoribus Notarijs, alijſque Miniſtris prædicti officij, vel Epiſcoporum id munus in ſua diœceſi, aut prouincia obeuntium; ſeu accuſatorem, denuntiatorem, aut teſtem in cauſa fidei quomodocumque productum, vel euocatum.

Occiderit, Verberauerit, Deiecerit, ſeu Perterrefecerit; quiue Eccleſias, Aedes, aliaſue res, ſiuè publicas, ſiuè priuatas officij, ſeu miniſtrorum Expugnauerit, Inuaſerit, Intende-

tenderit, Expilauerit, aut libros, literas, auctoritates, exemplaria, regeſta, protocolla, exempla, ſcripturas, aliaue inſtrumenta, ſiuè publica, ſiuè priuata vbicumque poſita Combuſſerit, Diripuerit, ſeu Interuerterit, ſeu ex incendio, aut direptione, aut alio quocumque modo illa exportauerit, ſeu qui in conflagratione, expugnatione, aut direptione, etiam inermis, ſiuè capiendi, ſiuè comburendi, ſiuè ſupprimendi cauſa fuerit, ſiuè res, aut perſonas ſeruari, defendiue, prohibuerit.

Quique carcerem, aut aliam cuſtodiam, ſeu publicam, ſeu priuatam effregerit, vinctum extraxerit, ſeu emiſerit; capiendum prohibuerit; captumue eripuerit, receperit, occultauerit, ſeu facultatem effugiendi dederit; ſeu iuſſerit id fieri; qui cœtum, concurſumue fecerit; ſiuè vt aliquid prædictorum fieret homines accommodauerit; ſiuè aliàs auxilium, conſilium, aut fauorem publicè, vel occultè in quolibet prædictorum ſcienter præſtiterit.

Licet nemo occiſus; nemo verberatus, nemo extractus, emiſſus, vel ereptus; nihil expugnatum, nihil effractum, ſuccenſum, direptumue: nullum denique damnum re ipſa ſit ſecutum.

Nihilominus ſi ſit anathematis præſentis canonis auctoritate ligatus. Idem quoque læſæ maieſtatis reus, dominio, dignitate, honore, feudo, aut quocumque alio beneficio temporali, & perpetuo eo ipſo priuatus, ſecularis iudicis arbitrio relinquatur, qui de eo illas ipſas pœnas exigit, quę damnatis primo capite dictę legis per conſtitutiones legitimas irrogantur. Bonis rebus omnibus Fiſci iuribus applicatis, vti etiam eſt de damnatis hęreticis per ſanctiones canonicas conſtitutum. Eius filij paterna infamia, ſubiecti ſint omnis, & cuiuſcumque hæreditatis, ſucceſſionis, donationis, & legati, ſiuè propinquorum, ſiuè extraneorum omnino ſint expertes. Eiſdem præterea porta pateant dignitatum numquam.

Nemo autem expurgationem habere, aut cauſam vllam proponere, vel prętendere poſſit, qui tantum nefas in contemptũ, & odium huius officij admiſerit, niſi contrarium per claras probationes docuerit ſe feciſſe.

Quod porrò de prędictis, eorumque filijs ſtatuimus, illudidem de omnibus clericis, & presbyteris ſecularibus, & quorumuis ordinum etiam exemptorum regularibus, & quacumque etiam Epiſcopali, & maiori dignitate prędictis, ac etiam priuilegio quomodocumq. ſuffultis, decernimus exequendum, ita ut ipſi beneficijs, & officijs omnibus Eccleſiaſticis, pręſentium auctoritate priuati, per iudicem Eccleſiaſticum hęreticorũ more degradentur, demum poteſtati ſeculari traditi, pœnis prędictis laicorum inſtar ſubijciantur.

Pontificum tamen cauſis nobis, & ſucceſſoribus noſtris reſeruatis, vt re quęſita, & nobis renuntiata, contra eos ad depoſitionem, & alias pœnas prędictas procedamus, vti criminis atrocitas videbitur poſtulare.

Quicumque autem pro talibus veniam petere, aut aliàs intercedere tentauerint, in eaſdem illas pœnas, quæ in hęreticorum fautores à ſacris conſtitutionibus inferũtur, ipſo facto ſe nouerint incidiſſe.

Verum ſi quis etiam huiuſmodi criminũ conſcius, vel affinis, ſiuè religionis ſtudio, ſiuè pœnitentia ductus rem adhuc incognitam retexit, ſupplicio liberetur:

Cæterum eam omnium, & quarumcumque abſolutionum rationem à prædictis criminibus, nec non habilitationum, & reſtitutionem etiam ad famam, & honores ita deinceps habendam optamus, vt ſucceſſores noſtri nullas, niſi ſaltem ſemeſtri poſt cuiuſque aſſumptionẽ ad huius dignitatis faſtigium excurſo, ac precibus apud ſupremũ Officium Inquiſitionis hic inſtitutum verificatis concedant. Decernentes omnes, & quaſcumque huiuſmodi abſolutiones, habilitationes, & reſtitutiones, quæ precibus ſic non verificatis, de cætero fient, nemini prorſus prodeſſe, ſed nec præſentibus niſi toto ipſarum tenore ad verbum inſerto, & gratia ex certa Romani Pontificis ſcientia facta, & propria manu ſubſignata, vlla in parte derogari, nec derogatum cenſeri debere, & ſi illis ex quacumque cauſa aliter derogari contigerit, derogationes huiuſmodi nullius prorſus fore roboris, & momenti.

Iubemus igitur vniuerſos, &c. Datum 1569. Calendis Aprilis, publicatum

2. Maij eiuſdem anni,

Pro intelligentia huius Bullæ, & reſo-
lutione quæſtionum, quæ circa illam
proponi poſſunt duo ſunt præmittenda;
vnum eſt, illam ſemper fuiſſe, & modo
eſſe in viridi obſeruantia quo ad cenſu-
ram, & pœnas læſæ maieſtatis, quando
exceſſus ſunt graues, & magni momēti,
in alijs pœnæ mitigantur attentis circū-
ſtantijs delicti, & perſonarum tam offen-
2 ſarum, quam offendentium, Alterum
eſt, hanc Bullam, licet ſit in fauorem
Catholicæ fidei, & religionis Chriſtianæ,
quibus aliquid maius excogitari non
poteſt, nihilominus eſſe odioſam, & in
materia ſtricta, conſequēter ex vulgatis
iuribus, & eſſe preſſe, proprie, & ſtricte in-
ntelligendam, & non eſſe faciendam in
ea extenſionem de perſona ad perſonā,
de delicto ad delictum, quæ in illa non
exprimantur, Eſt enim hoc commune
apud omnes, quod non fit extenſio in
pœnalibus à delicto ad delictum, neque
à perſona ad perſonam ex allegatis ſu-
pra *cap.*23. *num.* 21.30.47. *&* 51. & in
terminis docet Carena *part.*2.*tit.*13.*n.*5.

Quæres 1. Quænam perſonæ ſecula-
res offendentes comprehendantur ſub
hac Bulla contra illas infligēte excom-
municationem, & pœnas contra reos
3 criminis læſę maieſtatis?

Reſp. Comprehenduntur omnes tā
maſculini, quam feminini ſexus ex illa
dictione *Quicumque* quæ vtrique ſexui
communis eſt, *Rebuff. de pacif. poſſeſſ.*
4 *num.*3. & ſi relatiuum *Qui* vti maſculi-
num concipit femininū ex vulgatis iu-
ribus, Barboſa *dict.*322. *num.*3. à fortio-
ri dictio *Quicumque* quæ eſt amplior, &
vniuerſalior. Non ſolum autem ſub hac
Bulla comprehenduntur perſonæ pri-
uatæ, ſed etiam qualificatę vt ſunt co-
mes, Marchio, Dux ſiue habeat tutelam
ſolius excellentiæ, ſiue ſerenitatis, immo
& ſi potiore titulo ſit illuſtris. Non ſo-
lum perſonæ ſingulares, ſed etiam ciui-
tas, opidum, aut populus, ſeu collegiū.
Item Gubernator, Prætor, Iudex, &
quamuis alia perſona publica, ex Bo-
nac. *diſp.* 2. *q.* 2. *p.* 13. *num.* 5. Carena
*part.*2. *tit.*13. *num.*84.

Quæres 2. An comprehendantur Im-
perator, Reges, Proreges, Archiduces?

Reſp. Imperator, nec Reges compre- 5
henduntur, tum quia non exprimun-
tur, habent enim priuilegia, vt non
ſubijciantur legibus, niſi de illis fiat ex-
preſſa mentio. Tum quia ſub illis ter-
minis non veniunt, nam ea clauſula.
Vel potiore titulo illuſtris, refertur ad ibi
expreſſos. Comprehenduntur verò per
dictam clauſulam Archiduces, Magni-
duces, & Proreges.

Quæres 3. Quęnam Perſonæ Eccle-
ſiaſticæ offendentes comprehendantur
ſub hac Bulla?

Reſp. Omnes clerici ſeculares, Abba- 6
tes, Epiſcopi. Archiepiſcopi, Patriarchæ,
& Primates, licet enim fiat mentio ſolū
de Epiſcopis, tamen prædicti compre-
henduntur ſub illa clauſula. *Et maiori
dignitate præditis*, ſub qua etiam veniunt
electores imperatoris Eccleſiaſtici, ſicut
laici electores ſub clauſula *Vel potiori ti-
tulo illuſtris*. Religioſi omnes etiam
officiales, & Generales ordinum quo-
rumcumque priuilegiatorum, quamuis
aliàs non continerentur, ſic dictante
Bulla Vrbani VIII. iuxta quod dictum
per nos fuit *cap.*27.*q.*3. 6. *&* 7. Etiam
religioſi militares S. Ioannis Hyeroſoli-
mitani. Moniales quoque ſub hac Bul-
la comprehenduntur probabilius, quā-
uis æque etiam probabile ſit non com-
prehendi, cum ſermo in ea ſit de cleri-
cis, religioſis, & Epiſcopis, quibus no-
minibus non veniunt moniales; dicas
nihilominus comprehendi ſub dictione, 7
Regularibus communis omnibus religio-
ſis vtriuſque ſexus.

Quæres 4. An comprehendantur ſub
offendentibus etiam Cardinales?

8 *Reſp.* Negatiuè, quia non nominan-
tur neque formaliter; neque virtualiter
continentur ſub illis verbis. *Et maiori
dignitate præditis* quæ referuntur ad Ar-
chiepiſcopos, &c. de quibus præceden-
ti quæſtione. Habent enim priuilegia,
quibus non comprehenduntur, niſi de
illis fiat indiuidua mentio propriæ eorū
dignitatis. Confirmatur, quia non eſt
congruum, vt Cardinales, quæ ſunt par-
tes

tes corporis politici Papæ, & quaſi collegiſlatores comprehendantur ſub lege, cui conſiliarij fuerunt.

Quæres 5. Quænam perſonæ, ſeu res offenſæ protegantur ſub hac Bulla?

Reſp. Perſonæ, quæ nominantur in hac Bulla ſunt ſequentes. 1. Inquiſitores, 2. Aduocati, 3. Procuratores, 4. Notarij, 5. Miniſtri alij S. Officij, ſub qua clauſula veniunt Conſultores, Familiaris Vicarij, Cuſtodes carcerum. 6. Epiſcopi in ſua diœceſi. 7. Accuſatores. 8. Denuntiatores. 9. Teſtes in cauſis fidei. Qui offendunt vnam, vel plures ex dictis perſonis, quæ pro S. Officio laborant incurrunt excommunicationẽ, & pœnas criminis læſę maieſtatis.

Reſp. verò, quæ poſſunt offendi ſunt Eccleſiæ, ædes, & aliæ res ſiue priuatæ, ſiue publicæ S. Officij, aut miniſtrorum eius, vti ſunt libri, literæ, auctoritates exemplaria, regeſta, protocolla, exempla, ſcripturæ, & alia inſtrumenta publica, ſeu priuata.

Quæres 6. Quæ conditiones requirantur ex parte offendentium, & offenſorum, vt pœnæ huius Bullæ incurrantur.

10 *Reſp*. Ex parte offendentis neceſſarium eſt, vt offendat in odium, & contemptum ſancti Officij, hoc eſt, intuitu ſancti officij, non ex odio priuato alia ex cauſa concepto. Ex parte offenſi requiritur, quod actu ſit miniſter ſancti Officij, aut ſaltem ſi amplius non eſt officialis, quod offenſus fuerit ex aliqua cauſa eiuſdem officij.

Prima pars, quod offenſa oriatur ex cauſa ſancti Officij, probatur. Tum quia id expreſsè dicitur in Bulla illis verbis. *Qui tantum nefas in contemptum, & odium huius officij admiſerit*. Tum quia, hoc idem ſpecificatur de Epiſcopis ibi: *Id munus in ſua diœceſi*. & de teſtibus ibidem. *Aut teſtem in cauſa fidei*. Tum quia, Papa per ſuam Bullam intẽdit protegere officium ſanctæ fidei, & reſpectu illius perſonam eius miniſtrum: ſed perſona offenſa non ſpectatur vt miniſter ſancti Officij, quando offenſio aliunde cauſata fuit, quam intuitu ſeruitij præſtiti ſancto officio. Quare offendẽs miniſtrum ſancti Officij ex priuato odio, & ex alia cauſa huius Bullæ reus non eſt. Ita Carena *part. 2. tit.* 13. *num.* 23.

Secunda pars, quod offenſus debeat eſſe miniſter actu, probatur. Tum quia, verba formaliter accipienda ſunt, & non per accidens, vt dixit Caiet. *excom. cap.* 1. ad finem Nau. *conſil.* 23. *de ſent. excom. num.* 9, Megal. *part.* 3. *lib.* 3. *cap.* 1. *n.* 26. Tum quia, qualitas adiecta verbo intelligitur iuxta tempus verbi, *l. in delictis*, §. *Si detracta, ff. de noxal.* Barb. *axiom.* 196. *num.* 6. Tum ex dictis mox de Epiſcopo, & teſte, qui in Bulla ſpectantur vt actu tales, & in officio. Ita Carena *part.* 2. *tit.* 13. *num.* 26. concludens, eum, qui iam fuit miniſtrum, & non amplius eſt, non gaudere priuilegio huius Bullæ.

Tertia pars, quod Miniſter gaudeat hac protectione, quando functo officio, offenditur intuitu officij, probatur. Tum quia, hæc offenſa eſt in odium ſancti officij, cum ex beneficio prẽſtito illi offendens moueatur ad offenſam, ergo offenditur illa perſona ſub ratione miniſterij: Tum quia, protectio ſẽper reſpicit perſonã, quãuis aliquando dirigatur ad rẽ ipſius perſonæ: offenſa autẽ hæc iniurioſa fuit officio, ergo corrigenda eſt fauore vtriuſque per huiuſmodi Bullam.

Quæres 7. Pro quo præſumendum eſt, quando dubitatur, an offenſa illata fuerit contemplatione, & intuitu ſancti Officij, an ex odio priuato, & alio intereſſe?

Reſp. Quando offendens, vel ei con- 11
ſãguineus, ſeu affinis fuit in ſancto officio querelatus, vel punitus ex cauſa offenſi, tunc offenſa præſumitur facta intuitu ſancti Officij. Non verò quando nihil horum præceſſit, quia in hoc caſu nulla ratio ſuadet huiuſmodi præſumptionem, ſicut in primo caſu, & taliter præſumptus deliquiſſe in odium ſancti officij non poteſt ſe tueri niſi per claras probationes. Vide Carenã *par.* 2. *tit.* 13. *num.* 25. qui *num.* 28. ſubdit Inquiſitorem prætẽdentem punire offendentem Miniſtrum ſancti Officij in eius odium, teneri probare in ſecundo caſu

hanc qualitatem ſecundum doctrinam Abbatis, Butt. Felin. & aliorum *in cap. Si clericus. de foro compet.* ſufficeret autẽ probare per coniecturas ex Farin. *de crim. laſa maieſt. q.112. num.154.*

Quæres 8. Per quaſnam actiones offendantur S. Officium, & eius miniſtri, & officiales?

12 *Reſp.* Numerantur viginti quinque actiones, quarũ, 1. Eſt occidere, 2. Verberare, 3. Perterrefacere, 4. Deijcere Inquiſitores, Aduocatos, Procuratores, Notarios, & alios miniſtros tam Inquiſitoris, quam Epiſcopi obeuntis id munus, item accuſatorem, denuntiatorem, aut teſtem. 5. Expugnare, 6. Inuadere, 7. Incendere, 8. Expoliare, 9. Diripere, 10. Interterrere Eccleſias, ædes, aliaſue res ſiue publicas, ſiue priuatas officij, ſeu miniſtrorum, 11. Exportare illa, 12. Prohibere ne perſonæ, aut res ſeruari, aut defendi poſſint, 13. Eſſe cauſa comburendi, & capiendi prædicta, 14. Effringere carcerem etiam priuatum 15. Extrahere carceratum, 16. emittere carceratum, 17. prohibere capiendum, 18. Captum eripere, 19. Recipere, 20. Occulere, 21. Dare facultatem effugiẽdi, 22. Iubere fugam, 23. facere cœtum, & concurſum, 24. Accommodare homines ad quoduis prædictorum, 25. Demum ſcienter præſtare auxilium conſilium, & fauorem publicè, vel occultè in quolibet prædictorum. De ſingulis pro eorum intelligentia aliquid dicendum eſt.

Primò, actio occiſionis de ſe nota eſt, adeo quod alia declaratione non indiget, & eſt principalis, reſpectu cuius pœnæ locum habent, & non parcitur vlli, cum pœnæ inflictæ in hac Bulla commenſurentur tam graui delicto.

13 Secundò, verberare quamuis ex primæua ſignificatione importet fuſte, ſeu baculo aliquem percutere ſecundum Grammaticos, tamen legaliter loquendo verberare dicitur ille, qui non ſolum inſtrumẽto ſciuncto percutit, vulnerat, & mutilat, ſed etiam pugnis, manu, pedibus, aut genibus conculcat, vel dentibus lacerat, mordet, is enim omnibus actionibus verberator aliquis modò grauis ſit læſio.

Tertiò, perterrefacere ſignificat metum incutere, & quidem grauem, atque cadentem in conſtantem virum, quia in iure nulla habetur ratio leuis metus, *l. Nec timorem ff. de. eo quod metus*, Boniſ. Clem. 1. *de foro compet. nu.3.* Sanch. *lib.4. diſp.17. §.2. & lib.10. diſp. 18. num.10.* Lupus *part.2. de caſib. Bergomi caſu 7. part.2. §.1. num.2.* Vt autem metus dicatur cadere in conſtantem virum quinq. requirit Sanch. *lib.4. diſp.7. num.10.* Primo, quod ſit grauis. Secundò, quod probabiliter immineat. Tertiò, quod perterrefaciens ſit potens executioni mandare malum, quod cõminatus fuit. Quartò, quod perterrefaciens ſit ſolitus exequi minus, & non iactator, Quintò, demum perterrefactus nõ poſſit facilè occurrere malo. Procedit hoc, ſiue metus verbis, ſiue factis incutiatur, nam à verbis, vt plurimum ortũ habet. Contrarium tenet Carena *part. 2. tit.13. num.65.* aſſerens Bullam hanc loqui ſolum de perterrefactione facta factis, non autem ſolis verbis, probando per ea, quæ tradit Alterius ad *can.13.* Bullę Cœnæ, dum diſtinguit, quod perterrefacere eſt metum factis inferre, cõminari verò eſt tantum verbis metum incutere; hæc differentia ibi bene quadrat ad euitandam ſuperfluitatem in verbis legis, quę ratio cum hic non ſit neceſſaria, ideo verbum perterrefacere vtrumque ſignificat, immò primo timor incipit à verbis, & quandoque illa ſufficiunt ad metum grauem. Idem Carena *num. 66.* dicit perterrefacientem teſtem effectu non ſecuto non incurrere pœnas, quia particula *per* importat conſumationem facti, & quia hæc actio non exprimitur in ea clauſula. *Licet nemo occiſus, &c.*

14

15

16

Quartò, deijcere ſignificat miniſtrũ, ſeu officialem è ſuo loco, & officio expellere, & deturbare procurando, quod priuatus, ſit ſuo munere, *cap. Clerici 4. de exceſſib. prælat.* ibi: *Et ſi clerici fuerint deijciantur à clero* facit Cicer dictum in orat. *Nos ſępè aduerſarios noſtros de ſtatu* 17

omni

omni deiecimus. Ita docet Bonac. *diſp.2. de cenſur; in pratic. quaſt.2. p.13. num.3.* Procedit nonſolum ſi deijciatur ab officio, quod habet à S. Inquiſitione, ſed etiam à quolibet alio etiam non dependente à S.Officio, deiectio enim non ſpecificat officium, à quo expellirur.

Notandum eſt, ſupradictas quatuor actiones locum habẽt, ſiue perperrentur antequàm ſupradicti officiales operentur fauorę S. Officij, ſiue poſt, quia ſub vtroque caſu ſemper ſunt officiales formales. Quare occidens, verberans, deijciens, ſeu perterrefaciens eum, qui vult denuntiare, teſtificari, inquirere, &c. reus eſt huius Bullæ, ſicut ille, qui poſt factum dictas actiones perperrat.

18 Quintò, expugnare Eccleſias, ædes, & res alias tam S. Officij, quam proprias illius miniſtrorum, & officialium, quod ſignificat per vim capere aliquid ex ſupradictis rebus.

19 Sextò, inuadere prædicta ſignificat illa occupare, & apprehendere, & licet inuadere referatur ad immobilia, & occupare ad mobilia, tamen vt plurimũ confunduntur Gl. *verb. occupare cap. Generali* 13. *de elect. in* 6. poteſt igitur inuaſio referri ad Eccleſias, ædes, & agros, expugnare ad mobilia.

Septimò, incendere hoc eſt, igne res inſumere, & comburere, ſatis notum eſt vocabulum.

20 Octauò, expilare eſt ſpoliare, & depredari aliena diripiendo, vt contingit in exercitu, iuxta illud Cicer. 2. *Offic. Expilatio, direptioque ſociorum*.

21 Nonò, Diripere ſignificat per vim rapere, ſeu in diuerſas partes rapere. Legunt aliquid dirumpere, hoc eſt, effringere, & lacerare libros, ſcripturas, &c.

22 Decimò, interuertere ſignificat auferre cum aſtutia, & callide ſurripere, quod plerumque fit, inquit Calepinus hic, cum rem commodatam aut creditam nobis indicamus, doloque ne domino reſtituatur efficimus.

Vndecimò, exportare illas res ex incendio, aut direptione, vel quouis alio modo, vbicumque ſint poſita, tollere, & aliò portare.

Duodecimò omnes illi, qui cauſa ſunt, vt res in conflagratione, expugnatione, aut direptione, capiantur, ſiue comburantur, vel ſupprimantur, ideſt, abſcondantur ab alij. *Inermis*. ideſt etiã ille, qui facto non poteſt defendere, modò poſſit verbis.

Decimotertiò, omnes illi, qui prohibuerint ſeruari, aut defendi res, & perſonas S. Officij.

Decimoquartò, frangens carcerem, ſeu alium locum datũ pro carcere reo, ſubintelligitur etiam apetiens clauibus adulterinis, aut ſupreptis cuſtodi, vel alteri.

Decimoquintò, extrahere carceratũ, ſiue extractio ſignificet violentiam ex parte officialis, & cuſtodis carceris, ſeu alterius, aut etiam ex parte vincti, ſi nollet exire.

Decimoſextò, emittere carceratum refertur propriè ad eos, in cuius poteſtate ſunt claues carceris, ſeu ipſe vinctus.

Decimoſeptimò, prohibens, quicumque ille ſit, capi reum huius tribunalis.

Decimooctauo, eripiens de manibus captoris captum, aut illum recipiens, occultans, ſeu dans facultatem fugiendi reus eſt huius Bullæ.

Decimononò, recipiẽs in domo captum ereptum de manibus birruariorum.

Vigeſimò, occulere captum ereptum de manibus ſatellitum ſignificat illum abſcondere, ne iterum capiatur.

Vigeſimo primò, dare facultatem effugiendi è manibus illorum.

Vigeſimo ſecundò, præcipere fugam iubendo ſatellitibus, vt captum dimittant.

Vigeſimo tertiò, congregare plures homines ad effectum eripiendi captum de manibus birruariorum, idem enim ſignificat vox illa *cætum cap.* 1. *diſt.* 15. *gl. in cap. Dominus* 86. 1. *q.* 1. Concurſus autem eſt plurium hominum curſus in vnum conuenientes, vt eripiant captum.

Vige-

Vigeſimo quartò, accommodare homines alicui volenti eripere captum.

Vigeſimo quintò, demum rei ſūt huius Bullæ præſtātes publicè, vel occultè auxilium, conſilium, aut fauorem in quolibet prædictorum. Præſtantia autē duo requirit, præſumptionem, & ſcientiam, quod agatur contra Sanctum Officium, ſeu illius miniſtros, & quod captus ſit reus Sancti Officij. Præſumptio autem, & ſcientia cenſerur eſſe, quando carceratus eſt in carceribus peculiaribus Sancti Officij, aut captus tenetur per ſpeciales ſatellites eiuſdem Officij. Quod ſi carceratus ſit in vinculis curiæ Epiſcopalis, aut laicalis, vel captus ſit in manibus perſonarum alterius fori, quam Inquiſitoris, non cenſetur prædicta præſtare ſcienter, & temerariè. Præſtantia autem hæc locum habet reſpectu ſupradictarum viginti quatuor actionum prohibitarum, vt colligitur ex clauſula: *In quolibet prædictorū* terminus enim, *quilibet*, vniuerſalis eſt cōprehendens omnes actiones ſupranominatas, *ex l. cū quid, ff. ſi certum pet.* Menoch. *conſil.* 33. *num.* 21. Decius *conſil.* 619. *num.* 2. & hoc efficit diſtributiuè, Natta *conſil.* 675. *num.* 27. Pariſ. *lib.* 2. *conſil.* 49. *num.* 3. Surd. *conſil.* 549. *num.* 5.

Quæres 9. An hæc præſtantia auxilij, conſilij, & fauoris hic principaliter prohibeatur, ita quod ſtatim inducat pœnas, licet nulla ſacra ſit verberatio, incendium, ereptio, &c.

24 *Reſp.* Affirmatiuè, vt expreſsè colligitur ex ſequentibus verbis. *Licet nemo occiſus, nemo verberatus, nemo extractus, &c.* ex auxilio, conſilio, aut fauore datis. Ita docet Bonac. *diſp.* 2. *q.* 2. *puncto* 13. *num.* 4.

Quæres 10. Qualis debeat eſſe effectus, ſeu conatus ex quibus tamquam actibus imperfectis non ſequuntur ſupradictæ actiones prohibitæ?

Reſp. Conatus huiuſmodi debet eſſe
25 aliquis actus exterior, & proximus delicto, neque enim leges puniunt voluntatem male agendi, ſed actum exteriorem prauæ voluntatis effectum, quo immediatè attingitur delictum prohibitum.

Confirmatur id, quia agitur de re odioſa, ac proindè reſtringenda.

Quæres 11. An mandans vnam ex dictis actionibus prohibitis, ſit reus huius Bullæ?

Reſp. Affirmatiuè, ex illis verbis. *Siuè* 26
ſupprimendi cauſa fuerit. Item ibi: *Seu iuſſerit id fieri.* Et procedit, licet mandatum reuocauerit, quia hic principaliter prohibetur mandatum ad ſupradicta, vt dicrum fuit *ſub q.* 9. Nec allata à Carena *par.* 2. *tit.* 13. *num.* 59. aſſerente mandantem non affici excommunicatione, quando reuocauit mandatum aliqua ratione notum mandatario, eaducto ratione, quod hæc Bulla eſt tantū acceſſoriè contra mandantes. Nam id falſum eſt ex citatis clauſulis, & alia *ſub q.* 9. allatā. Nec obſtat, quod diximus præcedente quæſtione, & objicit Carena, nimirum hic puniri non quemlibet affectum, & conatum, ſed proximum delicto tantum, quia mandatum non eſt affectus, nec conatus, ſed factum ratione ſui prohibitum in ea Bulla.

Quæres 12. An non obuians ſupradictis actionibus prohibitis, cum poſſit, fiat reus Bullæ noſtræ? 27

Reſp. Non obuians ſe habendo mere negatiuè, ideſt, non influendo phyſicè neque moraliter huius Bullæ reus non eſt, quia in ea prohibentur actus merè poſitiui, vt occidere, verberare, præſtare auxilium; &c. Non obuians verò per actum poſitiuum, e.g. abſcondendo arma miniſtro Eccleſiæ, qui non poſſit ſe defendere, incurrit pœnas, quia actione poſitiua hic prohibita offendit miniſtrū. Ita Carena *par.* 2. *tit.* 13. *num.* 35.

Quæres 13. An ratum habens aliquā ex prædictis actionibus prohibitis ſit reus? Ratificatio eſt approbatio alicuius geſti per tertium facti meo nōmine. De Ratificatione multa dixi *reſolut.* 132.

Reſp. Non eſt reus, quia ne verbum 28
quidem de hac actione in Bulla. Et licet in iure Ratiabitio comparetur mandato, non tamen eſt mandatum, niſi quo ad fictionem iuris, ſecundum Duardum *lib.* 2. *Bullæ Can.* 9. *q.* 7. *num.* 8. & 9. Confirmatur quia in odioſis loquentibus de man-

mandantibus locum non habet ratificatio, Ita Carena *par.* 2. *tit.* 13. *num.* 42.

Quæres 14: Quid ſint claræ probationes requiſitæ in Bulla in eo, qui vult ſe expurgare non peccaſſe in Bullam?

29 *Reſp.* Ille cenſetur ſe expurgare per claras probationes, qui ſe innocentem probat non ſolum per euidentiam facti, aut per idoneos teſtes, quæ ſunt duo genera probationum potiſſima, & cla-

30 riſſima ſecundum Maſcard. *de probat. q.* 4. Prælud. *num.* 5. verum etiam per præſumptiones, & coniecturas non ſolū iuris, ſed etiam hominis, modò non ſint leues. Iſtæ enim probationes per coniecturas iuris, aut hominis tantum ſunt verè, & propriè probationes, vt docuerũt de probatione per coniecturas iuris Menoch. *lib.* 1. *Præſumpt. q.* 36. *num.* 10. & alij omnes; atque hominis, Bald. *in Addit. ad Specul. tit. de præſumpt.* S. *Species* Berous *in Rubr. de probat. num.* 42. Merenda *lib.* 5. *de controu. iuris cap.* 39. *n.* 11. Ita interminis Carena *part.* 2. *titul.* 13. *num.* 29.

Quæres 15. An offendens aliquem teſtem Sancti Officij, ſed non in cauſa hæreſis ſit reus huius Bullæ? Ratio dubitandi eſt, quia in textu Bullæ habentur hæc verba: *Aut teſtem in cauſa fidei quomodolibet productum, vel euocatum.* Aliquando enim teſtes deponunt de caſibus, quæ non ſunt fidei, ſed tantum circa ſuſpicionem fidei. Interdum examinantur teſtes fauore rei, qui probatur nõ eſſe hæreticum.

31 *Reſp.* Hæc clauſula, *in cauſa fidei*, reſpicit teſtificationem non ſolum circa delictum hæreſis formalis, ſed etiam circa delictum inducens ſuſpicionem hæreſis, vel quodcumque aliud ſpectans ad vnum illorum, ex quo bene dicitur teſtificari in cauſa fidei, quia non ſolum hæreſis, ſed eiuſdem ſuſpicio, & quodcumq; aliud contrarium opponitur Sanctæ fidei, ex quo dicitur tractari cauſa fidei. Ex Zanardo tradit Carena *par.* 2. *tit.* 13. *num.* 67.

Quæres 16. Quibus pœnis hęc Bulla afficiat offendentes Sanctum Officium?

32 *Reſp.* Prima eſt excommunicatio latę ſententiæ. Secunda eſt incurſio pœnarū criminis læſæ maieſtatis. Tertia eſt confiſcatio omnium bonorum. Quarta, filij horum ſunt infames ſicut eorum patres. Quinta iiſdem filij ſunt incapaces cuiuſcumque hæreditatis, ſucceſſionis, donationis, aut legati à quocumque ſibi factorum. Sexta perpetuo inhabiles ad dignitatem tam patres, quam filij. Huiuſmodi autem grauioribus pœnis non puniuntur pro qualibet ex dictis actionibus prohibitis delinquentes, ſed tantum, quando læditur Inquiſitor, vel quiuis alius miniſter occiditur. Et in his caſibus ſolent Inquiſitores cõſulere ſupremum tribunal. Vide Dianā *par.* 4. *tract.* 7. *reſolut.* 13. S. *Non deſinam.* Supradictæ pœnæ incurruntur etiam per Eccleſiaſticos tam Seculares, quam Regulares, qui degradati, ſi id grauitas, ſeu enormitas delicti exigerit, traduntur curiæ ſeculari.

Quæres 17. An excommunicatio ſit reſeruata? Negant Na. Viuald. Filliuc. & Bonac. *diſp.* 2. *q.* 2. *de cenſ. par.* 13. quia in Bulla ne verbum quidem de reſeruatione. Affirmant Sairus, & Scortia, quos ſequitur Carena *par.* 2. *tit.* 13. *num.* 103. cum quibus.

Reſp. Eſt reſeruata, quod expreſsè pro- 33
batur per ea verba. *Cæterum eam omniũ, & quarumcumque abſolutionum rationem à prædictis criminibus nec non habilitationum, & reſtitutionem etiã adſamam, &c.* Quæ & ſi magis referantur ad cœteras pœnas propter illam dilationem, nihilominus intelligenda ſunt quoque reſpectu excommunicationis, licet non patiatur dilationem abſolutionis in excommunicato pœnitente.

Quæres 18. An huius Bullæ violatores ſint ſuſpecti de hæreſi, & qualiter? Diſcrepant doctores, alijs negantibus, nonnullis affirmantibus, de quibus Diana *par.* 4. *tract.* 7. *reſolut.* 13. *ad finem.*

Reſp. Sunt ſuſpecti vehementer, quia 34
iſti *ex cap. Vt inquiſitionis* 18. *de hæret. in* 6. extremis verbis, excommunicati perſiſtentes in ea per annum velut hæretici condemnantur non tam ob pertinaciam in excommunicatione, quam

propter

propter offenſam Sancti Officij , ergò cenſentur vehementer ſuſpecti de hæreſi, non enim præſumptio violenta immediatè oritur ex leui, licet ab ea incipere poſſit, ſed ad vehementi. Ita Eimer. *par.2. Direct. q.56.* Notat Pegna ibidem, & ex eo Farin. *q.182. num. 70.* pro qualitate huius ſuſpicionis conſiderandas eſſe circumſtantias perſonæ offendentis, quo fine, in odium ne Sancti Officij, an amore conſanguineorum, & odio ſpeciali in perſonam offenſam ex alio motiuo, quam quod eſt miniſter, vel officialis Sanctæ Inquiſitionis. Iuxta ergo qualitatem ſuſpicionis cogatur abiurare.

Quæres 19. Quomodo violatores huius Bullæ torqueantur?

35 *Reſp.* Si negent, ſe quemquam offendiſſe contra Bullam, delicto ſemiplene probato, torquenti ſunt pro veritate eruenda, vt fit in alijs criminibus. Tormentis quoque ſubiiciendi ſunt ſuper intentione quando ſuſpecti ſunt, interrogando eos, quid ſentiant de Sancto Officio, & eius miniſtris, atque rebus, liceat ne perturbare illud, & offendere, &c.

Quæres 20. Quibus pœnis extraordinarijs puniri poſſint offendentes in cauſis Sancti Officij?

36 *Reſp.* Sequentibus pœnis, nimirum pecuniarijs, carceris, triremium, exilio, & alijs ſimilibus iuxta grauitatem delicti, & conditionem perſonæ.

Quæres 21. An lacerare, remouere, aut deturpare, ſeu comburere Edictum S. Inquiſitionis affixum in locis ſolitis ſit caſus comprehenſus ſub hac Bulla?

Reſp. Negatiuè, quia in Bulla fit mentio de interuertentibus, diripientibus, ſeu comburentibus res, quæ actu ſunt ſub poteſtate Inquiſitoris; folia autem Edicti affixa non amplius ſunt ſub manibus Inquiſitoris. Quare neque illa lacerantes ſunt rei huius Bullæ, ideo contra iſtos Inquiſitor comminatur excommunicationem. 37

Quæres 22. An iniurians officialem dicendo illi, v.g. Spione, vel quid ſimile ſit reus Bullæ?

Reſp. Negatiuè, quia actiones in ea prohibitæ de quibus *ſub n.52.* habēt pro obiecto res corporales, & materiales, nō opus linguæ. Confirmatur, quia in Bulla nulla fit mētio, de iniurijs, ergo Bulla cū ſit odioſa, extendenda non eſt ad nō expreſſa, Nihilominus Inquiſitor procedere poteſt, immo, & debet contra huiuſmodi iniuriantes illos ſeuere puniendo, vt exemplo ſimilium punitorum cæteri animentur ad propalandos hæreticos, vel alios de hæreſi ſuſpectos. 38

CAPVT

CAP. TRIGESIMVM. DE EDICTIS INQVISITORVM.

SVMMARIVM.

1 *Edictum quid ſit?*
2 *Edictum ſupremi tribunalis non eſt perpetuum.*
3 *Edictum Inquiſitoris Parmæ.*
4 *Edicta ſunt perpetua.*
5 *Edictum idem eſt quod ſtatutum.*
6 *Spatium duodecim dierum quomodo cõputandum.*
7 *Apponitur adſolicitandum, non terminandum.*
8 *Hæreſis numquam præſcribitur.*
9 *Vtique alia delicta.*
10 *Emendatus poſt quinquennium quis præſumitur.*
11 Maximè *ideſt, tantum.*
12 *Quinam denuntiare teneantur.*
13 *Imperator, Reges, & Cardinales non tenentur.*
14 *Aduenæ non ſubduntur.*
15 *Superſtitiones ſine abuſum ſacrorum nõ denuntiantur.*
16 *Denũtians Vicario Generali ſatisfacit.*
17 *Excommunicatio afficit tantum non denuntiantes.*
18 *Regulares tenentur publicare Edicta.*
19 *Abſoluit nemo ab ea excommunicatione.*
20 *Neque ſuperios ſuos religioſos.*
21 *Quid ſit tempus gratiæ.*
22 Intra *quid importet?*
23 *Sponte comparare quid ſit?*
24 *Capaces huius gratiæ.*
25 *Quomodo recipiatur confeſſio comparentis.*
26 *Sponte comparens extra tempus quomodo tractandus.*
27 *Confeſſio redigitur in ſcriptis,*
28 *Præſertim ſolicitatio.*
29 *Hæretici comparentes abiurant, non ſuſpecti.*
30 *Comparens, poſtea nolens confiteri cogitur.*
31 *Lacerare Edictum, & illud remouere idem.*

CAP. TRIGESIMVM. DE EDICTIS INQVISITORVM.

1

EDICTI nomẽ ſignificat id, quo aliquid Imperator, vt dixit Cicer. pro Quint. *Quod prætor non fieri, ſed ex Edicto ſuo fieri iubet* & potiſſimum pro præmonitione eorum, quæ facienda ſunt, ſecundum Plautum in Truc. *Edico prius, ne duplices habeatis linguas.* Vtrũque facit ad rem ſiuè ſumatur pro præcepto, ſiuè imperio, aut pro præmonitione, qua Inquiſitores admonent fideles de obligatione quam habent denuntiandi hæreticos, vel de hæreſi ſuſpectos.

Emanauit à Sacra Congregatione Supremi Tribunalis Sanctæ Inquiſitionis præceptum de hæreticis, ſeu de hæreſi ſuſpectis Sancto Officio propalandis ſub die 3. Ianuarij 1623. tenoris ſequẽtis.

Vniuerſis, & ſingulis Chriſtifidelibus, tã
Eccleſiaſticis, quam ſecularibus vtriuſque 2
ſexus, cuiuſuis, gradus, ordinis, conditionis, & præminentiæ exiſtentibus, & quacumq. dignitate, & auctoritate etiam maxima fulgentibus, harum ſerie, & tenore auctoritate noſtra, & huiuſmodi noſtri Officij, quæ fungimur in hac parte, præcipimus, & mandamus, quatenus infra duodecim dies, proximè computandos, quorum primos quatuor pro primo, & reliquos quatuor immediatos pro ſecundo, & vltimos quatuor pro tertio termino, & peremptorio, ac trina monitione canonica aſſignamus, omnes, & ſingulos hæreticos, ſeu de hæreſi quomodolibet ſuſpectos, de quibus notitiam habuerint; debeant nobis, vel Reuerendo Commiſſario noſtro, quo ad habitantes in Vrbe, quo verò ad alios extra Vrbem, & vbiuis locorum degentes, Inquiſitoribus, vel locorum Ordinarijs, vel eorum Vicarijs Generalibus ſub excom-

excommunicationis maioris latæ ſententiæ pœna, quã in contrarium facientes ipſo facto incurrant, iudicialiter propalare, cuius excommunicationis maioris abſolutionem S.D.N. Papæ, & nobis reſeruamus, certificantes huiuſmodi conſcientiæ ſuæ immemores, ac dictam excommunicationis pœnam contemnentes, quod contra ipſos tamquam contra hæreticorum fautores, aliàs prout melius viſum, & iudicatum fuerit procedetur, ideo &c. Datum in noſtra, & Officij Sanctæ Romanæ Vniuerſalis Inquiſitionis Congregatione die 3. Ianuarij 1623.

Peirinus *tom. 2. ad conſtit. 9. Pauli V. num. 27.* vbi hoc præceptum extendit, & ex ipſo Trimar. *d. ſp. 4. de ſolicitat. n. 23.* docent hanc diſpoſitionem licet expreſſam ſub nomine præcepti eſſe perpetuã. Tum quia, præceptum, & ſtatutum, ſeu Decretum in iure pro eodem accipiuntur, ſed Decretum perpetuo durat, ergo & præceptum. Tum quia, nullum apparet ſignum cur nõ debeat dici perpetuum. Tum quia, vbique locorum omnes obligat. Sed hæc non obſtant. Puto eſſe præceptum tranſitorium vrgenti occaſione tunc illis Patribus nota promulgatum tamquam quoddam monitorium, cui cenſetur ſatisfactum pro eo tempore. Nec vrget in contrarium adducta, & quo ad primum argumentum reſpondeo eſſe præceptum monitoriale, quod ceſſauit pro eo tẽpore inſtar aliorum præceptorum pro negotio occurrente. Ad ſecundum nullum video ſignum perpetuitatis neque in modo præcipiendi, nam illa verba. *Auctoritate noſtra, & noſtri Officij* non arguunt perpetuitatem, ſed indifferentia ſunt, cum quilibet diſponens in agendo ſua vtatur auctoritate, & poteſtate, ſiuè præcipiat ad tempus, & tranſitorie, ſiuè vti legiſlator perpetuum Decretum, ſeu legem decernat; neque in pœna ferenda, quæ licet ſit reſeruata, non ideo habet perpetuitatem, ſed deſignat à quo ſit tollenda; neque ex eo quod omnes ligat, id enim indicat amplitudinem iuriſdictionis præcipientis; ex quibus patet ad tertium, ſuperiorem ſub ſua ſphæra imperij comprehendere omnes ſubditos; ſed omnes Chriſtifideles vbique terrarũ ſunt ſubditi tribunali ſupremo Sanctæ Inquiſitionis, ſiuè ergo præcipiatur pluribus, ſiuè omnibus non inde colligitur perpetuitas præcepti, ſed quouſque ſe extendat poteſtas imperantis. Demũ ſi hoc præceptum non eſſet tranſitoriũ, ſed perpetuum ſequeretur abſurdum, Inquiſitores perperam ſibi reſeruare excommunicationem in ſuis edictis contra non denuntiantes hæreticos, & de hæreſi ſuſpectos. Tum quia, ſoli Papæ, aut ſupremo tribunali reſeruata eſt. Tũ quia, non videtur congruum, quòd pro eadem re inferior imponat eamdem pœnam, quam appoſuit ſuperiór pro eodem delicto, vt accideret in caſu noſtro. Demum in alijs Decretis, & ordinationibus perpetuis concurrit ſemper Summus Pontifex approbans determinata in Congregationi ſupremi Tribunalis, vt videre eſt, in Decretis de Conceptione B. M. V. ſine peccato originali ſub Paulo V. & Gregorio XV. de cultu, & veneratione eorum hominum, qui cum martyrij fama, aut opinione Sanctitatis, non adhibendis, &c. In hoc autem precepto ne verbum quidem de Sanctiſſimo Gregorio Papa X V. cuius vltimo anno editum fuit. Sed quidquid ſit de hoc vnuſquiſque ſecum ſequatur ſenſum. Accedamus ad Edicta Inquiſitorum, referendo ad verbum Edictum Parmenſe ſequentis tenoris.

EDITTO GENERALE.

3 PER il S. Officio della Inquiſitione di Parma, Borgo S. Donino, cō ſue Dioceſi, Diſtretto, Luoghi ſoggetti, e conſueti.

Noi Fra Stefano Boido da Gaſtellaccio dell'Ordine de' Predicatori, Maeſtro di Sacra Theologia, Inquiſitore Generale delle Città di Parma, Borgo S. Donino con ſue Dioceſi, e luoghi dalla Santa Sede Apoſtolica contro l'Heretica prauità ſpecialmente delegato,

Deſiderando, come ricerca il carico, di queſto Santo Officio à Noi impoſto, che la Sacroſanta Fede Catolica, ſenza la quale è impoſſibile piacere à Dio, in queſta noſtra giuriſditione da ogni heretical contaggio immacolata, e pura ſi conſerui; con Autorità Apoſtolica à Noi conceſſa, in virtù di S. Obedienza, e ſotto pena di Scommunica, oltre l'altre pene da Sacri Canoni, Decreti, Conſtitutioni, e Bolle de Sommi Pontefici imposte; commandiamo à tutte, ò ciaſcheduna perſona di noſtra Giuriſditione di qualunque conditione, ſtato, grado, ò dignità così Eccleſiaſtica, come mondana, ſia quanto ſi voglia grande, che fra dodeci giorni proſſimi, de' quali i primi quattro aſſegniamo per il primo, li altri quattro immediati per il ſecondo, e li vltimi quattro per terzo, & vltimo peremptorio termine, debano al S. Officio di queſte Città, ò all'ordinario riuelare, e notificare giuridicamente tutti, e ciaſcheduno di quelli, de' quali ſappiano, ò habino hauuto, ò haueranno notitia.

I. Che ſiano Heretici, ò ſoſpetti, ò diffamati di hereſia, ò credenti, ò fautori, ò recettatori, ò defenſori loro, ò habbiano aderito, ò aderiſcono à riti de' Giudei, ò Maometani, ò de' Saraceni, ò de' Gentili, ò habbiano Apoſtatato dalla Santa Fede Chriſtiana; ò in qualunque modo eſpreſſamente habbiano inuocato, ò inuochino il demonio, ò habbiano preſtato, ò preſtino honore, ò habbiano hauuto parte, ò ſi ſiano ingeriti, ò s'ingeriſcano in qual ſi ſia eſperimento di Magia, ò Negromantia, Incanteſimi, ò altre ſimili ſuperſtitioſe attioni, & maſſime con abuſo di coſe ſacre. *Vide cap. 8. 9. 16. 17. 18. 19. 20.*

II. Che con ſacrilego ardire non eſſendo Sacerdoti ſi habbiano vſurpato, ò ſi vſurpino di celebrare Meſſa, ò habbino preſunto, ò preſumino di miniſtrare il Segramento della Penitenza à i fedeli di Chriſto. *Vide cap. 22.*

III. Che habbino abuſato, ò abuſino il Sagramento della Penitenza contro i Decreti, e Conſtitutioni Apoſtoliche. *Vide cap. 23. num. 23. & 26.*

IV. Che habbino celebrato, ò celebrino occulti conuenticoli in materia di religione. *Vide cap. 24. & 25.*

V. Che contro Dio, e de' ſuoi Santi, particolarmente contro la B. V. M. proferiſcono Biaſteme hereticali. *Vide cap. 26. q. 10. & per totam.*

VI. Che habbiano impedito, ò impediſcono l'Officio della Santa Inquiſitione; ò habbiano offeſo alcun teſtimonio, denontiatore, ò Miniſtro di quello. *Vide cap. 29.*

VII. Che habbiano hauuto, ò habbino libri, ò ſcritti, che contenghino hereſie, ò libri d'heretici, che trattino di Religione, ſenz'autorità della Santa Sede Apoſtolica; ò che habbiano letto, ò tenuti; ò ſtampati, ò fatti ſtampare, ò difeſi, ò li leggano, ò tengano, ſtampano, fanno ſtāpare; ò diffendano ſotto qualſiuoglia preteſto, ò colore: ouero libri di Negromantia, Magia, ò continenti Incantationi, Sortilegij, e ſimili ſuperſtitioni, maſſime con abuſo di coſe ſacre. *Vide cap. 24. 25.*

VIII. Dichiarādo per la detta eſpreſſione di caſi da Noi ſpecificati, da riuelarſi come ſopra, di non eſcludere li altri caſi

caſi ſpettanti al Santo Officio, che per altro ne' Sacri Canoni, Decreti, Conſtitutioni Apoſtoliche, e Bolle de' Sommi Pontefici ſono compreſi.

IX. Auertēdo, che à queſti noſtri precetti non ſodisfaranno, ne s'intenderanno ſodisfare quelli, che con Bollettini, ò lettere ſenza nome, e cognome delli Autori, ò in altra maniera incerti, delli quali niun conto ſi tiene nel Sant'Officio, pretēdeſſero riuelare li delinquenti. *Vide cap. 23. num. 88.*

X. E dalla detta Scommunica, e pene nelle quali i diſſobedienti incorreranno, non poſſa alcuno eſſer'aſſoluto, ſe nō da Noi, ò dal Supremo Tribunale del Sant' Officio di Roma, ne ſarà aſſoluto ſe prima giuridicamente riuelādoi detti heretici, come di ſopra, ò ſoſpetti d'hereſia, non haurà ſodisfatto.

XI. E quelli, i quali sāno, ò hāno hauuto, ò hanno notitia di qualſiuoglia caſo ſpettante al S. Officio, e maſſime d'hereſia, ſono tenuti come di ſopra ſotto l'iſteſſe pene, e cenſure à denuntiarli, ne ſono ſcuſati de qualſiuoglia conditione, ò longhezza di tempo; onde s'ingannano quelli, che penſano, per eſſer traſcorſi dieci, quindeci, ò vent'anni, nō eſſer più obligati à denuntiare i caſi al S. Officio, il che però s'intende di quelli, che non hanno mai ſodisfatto, e denontiato.

XII. E però auuiſiamo, e nel Signore ammoniamo tutti i fedeli à Noi ſoggetti, che hauendo cognitione di qualſiuoglia caſo ſpettante al S. Officio per zelo dell'honor diuino, per diffeſa della Santa Fede, e per l'eſtirparlone dell'hereſie, delle quali nō vi è coſa peggiore, per l'obligo delle cenſure, & ſcommuniche, come di ſopra, voglino caritatiuamente denōciarli, ſprezzando i falſi abuſi, che in ciò il Demonio per ſdegno, & ira hà poſti nel mondo, volendo in queſta maniera diſturbare così pio, e S. Officio, i quali ſono il temere eſſer chiamati accuſatori, ſpie, e ſimili, il non voler eſſere per queſti atti ſtimati infami, indegni della conuerſatione honorata del mondo; imperciò che chi bene conſidera, ritrouarà, che officio tale, nel quale ſi diffende l'honor diuino, la Santa Fede, merita non titoli, e nomi ſodetti, ma piu toſto epitetti di Caualiero di Chriſto, diffenſore della Santa Fede, e zelante dell'honor di Dio, oltre che ſaranno tenuti ſecretiſſimi.

XIII. Raccordando à tutti li Reuerendi Confeſſori, che con diligenza cerchino, & inueſtighino da' ſuoi penitenti, ſe ſanno alcune delle ſudette coſe, auuiſandoli, che non denuntiandole à Noi, ò à noſtri Vicarij, come impenitenti non li poſſono aſſoluere.

COMMANDAMENTI.

XIV. Commandiamo, che niſſuno ſotto le pene douute à fautori reſpettiuamente ardiſca trattare, ragionare, ſcriuere, ò mandar lettere, polize, bolettini, auuiſi, ambaſciate, inſtruzioni, ne far cenni, ne cō voci, ne con cifoli, ò in qualunque altro modo alli carcerati del S. Officio; ne procurare di ſaper da eſſi qualſiuoglia coſa in pregiuditio delle cauſe del S. Officio.

XV. Commandiamo alli Guardiani delle Porte, Datiari, Doganieri, Corrieri, Librari, Stāpatori, ad oſſeruare ciaſcheduno di loro reſpettiuamente quanto ſi contiene nel ſudetto noſtro Editto circa l'introdurre, e mandar fuori à ſtampare, & vender libri, e parimente alli heredi, & eſſecutori dell'vltima volontà circa li ſtudij, libri, e librarie laſciate da defonti, conforme alla Regola X. de' libri prohibiti nell'indice.

XVI. Cōmandiamo, che niuno poſſa vendere, ne far vendere ſotto Portici cō Banchetti, ò ceſti à modo di Riuendarolo ò in qualunque altro modo, ne dentro, ne fuori della Città Libri, Hiſtorie,

rie, Figure, Carte, ò qualſiuoglia altra coſa ſtampata, benche minima, ſenza noſtra licenza, ſotto pena della perdita de libri, & altre pene à Noi arbitrarie.

XVII. Alli ciarlatani, & altre perſone vagabonde commandiamo ſotto pena della perdita delle robbe, & altre à Noi arbitrarie, che non ardiſcano vendere, donare, ò preſtar libri, ſcritture, ò carte ſtampate, ò ſcritte à mano, ouero figure ſenza noſtra licenza, ò de' noſtri Vicarij.

XVIII. Che tutti i libri, che s'introducono dentro le Città, o in altri luoghi della noſtra giuriſditione, particolarmēte quelli, che vengono fuori d'Italia, ſiano portati al Sant'Officio, prima che ſi sballino.

XIX. Che tutti quelli, che hanno licenza di vendere, ò riuendere libri ſopra banchetti in piazza, ſotto li portici, ò in altro modo per la Città, debbano frà vinti giorni doppo la publicatione dl queſto noſtro Editto, preſentarſi auanti di Noi à rinouare licenza; E contrafacendo incorreranno nella perdita de libri, & altre pene.

XX. Et acciòche queſti ordini noſtri venghino à notitia di tutti, e neſſuno poſſa pretendere ignoranza, commandiamo in virtù dello Spirito Santo, e di S. Obedienza, e ſotto pena della ſoſpenſione de' ſuoi Officij a tutti i Reuerendi Rettori delle Chieſe delle Città, Terre, Caſtelli, e luoghi di detta noſtra giuriſditione, anco per particolar ordine delli Eminentiſs. & Reuerendiſs. Signori Cardinali Generali Inquiſitori, che li debbano publicare trè volte l'anno, cioè in vna Domenica dell'Auuento, ò in vn'altra della Quareſima, e nella feſta del Corpus Domini in tempo, che ſia in Chieſa maggior concorſo, è numero de popoli, & ogn'anno mandarci fede autentica di tal publicatione. Le quali coſe commandiamo ancora alli Reuerendi Abbati, Priori, Preſidenti de' Conuenti, e caſe de Religioſi, che reſpettiuamēte l'eſſequiſcano con i ſudditi loro, e che delle due copie, che li mandaremo di queſto noſtro Editto, vna debbano far attaccare alla Porta principale delle loro Chieſe, in tal modo, che non ſi poſſi leuare, ſe non con violenza, e l'altra habbiano à conſeruare nelle ſagriſtie loro per memoria di douerſi oſſeruare i predetti ordini.

Et in fede di quanto habbiamo detto, ordinato, auuiſato, e commandtao con queſto noſtro Editto, l'habbiamo ſottoſcritto di noſtra propria mano.

TEMPO DI GRATIA.

XXI. E Perche tutti conoſchino, che non deſideriamo la confuſione d'alcuno, ma ben ſi l'emendatione di qualſiuoglia, per tanto inuitiamo per gratia ſpeciale ogni heretico, ò ſoſpetro di hereſia, apoſtaſia, e ſimili, frà il termine di trenta giorni doppo la notitia di queſto noſtro Editto ad vna ſpontanea comparatione, & volontaria manifeſtatione de' ſuoi errori, che confeſſandoli cō candidezza d'animo, e li cōplici, ſuoi li prometriamo, che riportaranno ſi copioſa, & abbondante miſericordia, che goderanno, & reſtaranno appagati; d'hauer preſtato orecchie à ſi gratioſo, e pretioſo inuito; come all'incontro laſciando di godere tal dono, & indulto, ſi procederà contro di loro conforme alla giuſtitia. Dato nel S. Officio di Parma li 23. Luglio 1641.

Ita eſt F. Stephanus Boidus de Caſtellatio Magiſter Inquiſitor Parmę, &c.

Non ſia rimoſſo ſotto pena di Scōmunica.

Nonnullæ difficultates occurrunt ſupra huiuſmodi Edicta, quæ in ſequentibus quæſtionibus reſoluentur.

Quæres igitur 1. An hoc Edictum vim habeat perpetuæ legis, an verò extinguatur morte edicentis? Videtur ſimplex præceptum tranſiens cum ipſo Inquiſi-

quiſitore moriente, aut tranſlato, aut amoto ab officio, cum ſit factum hominis cum quo extinguitur. Præterea delegatus vti eſt Inquiſitor non poteſt cõdere ſtatuta habentia vim legis perpetuæ, quia caret iuriſditione ordinaria requiſita ad legem, & ſtatuta condenda perpetuo duratura ex cap. 2. de conſtitut. in 6. cap. fin. de off. deleg. c. 2. de maior. vbi de Epiſcopo ſtatuente. Quibus tamen non obſtantibus.

4 *Reſp.* Edicta huiuſmodi Inquiſitorum denunciandi hæreticos, ſeu de hæreſi ſuſpectos ſunt perpetua, ac ſi eſſent conſtitutiones, & leges à Summo Pontifice latæ. Probatur. Tum quia, cauſa edicendi nimirum, vt Sancta Fides conſeruetur intacta ab hæreſibus, eſt perpetua, ergo & remedium Edicti. Tum quia, huiuſmodi Edictum formaliter eſt collectio Eccleſiaſticarum conſtitutionum, in quibus demandatur huiuſmodi denuntiatio contra hæreticos, & ſuſpectos de hæreſi: ſed iſtæ ſunt perpetuæ, ergo & Edicta Inquiſitorum. Tum quia, Edicta, & Conſtitutiones in re, & perpetuitate non differunt, ſed ſolum in materia, & perſonis, nam cõſtitutio vniuerſalis eſt & ſupremi legiſlatoris, Edictum verò eſt inferioris, & materiæ particularis, vt habent ſcribentes *in l. de conſtitut. princ. & C. de edicto diui Andr. tollend.* Nec

5 vis facienda eſt in verbo Edictum, quod confunditur cum Conſtitutionibus, & ſtatutis, *arg. cap. Ne aliqui, de hæret. in 6.* Ita Suar. *de fide diſp. 20. ſect. 4. num. 11.* Portel. *ver. Solicitare num. 17.* Boſſius *dub. 22. n. 77.* ex illis Carena *par. 2. tit. 9. num. 34.*

Quæres 2. A quo numerandum ſit ſpatium duodecim dierum, à die ne publicati Edicti, an à die ſcientiæ delicti, ita quod tunc incipiat currere obligatio denuntiandi?

6 *Reſp.* Incipit à die ſcientiæ criminis denuntiandi, id enim clarè colligitur inde, quia denuntiandi ſunt à nobis non ſolum illi quorum delictorum cognitionem habemus tempore publicationis, ſed etiam illos, quorum notitiam ante, & in futurum contingit haberi: non igitur tempus hoc præcisè incipit à die publicationis niſi reſpectu illorum, qui cognitionem habent de huiuſmodi delictis ante publicationem, ſed numerandum præterea eſt in futurum à die ſcientiæ. Cõfirmatur hęc ampla numeratio, quia aliter Edictum duraret tantum per duodecim dies, quod quam abſurdum ſit, omnibus patet. Denuntianda ergo ſunt delicta præterita, præſentia, & futura. Neque obſtat, quod lex, ad cuius inſtar ſpectantur Edicta, futuris det formam negotijs, & non ad præterita trahatur, *cap. 2. & fin. de conſtit.* quia id locum habet in ijs conſtitutionibus, & ſtatutis, in quibus expreſſa mentio non fit de præteritis, vt petet in noſtris Edictis, in quibus expreſsè præcipitur denuntiatio delictorum commiſſorum ante publicationem, quia potius, quod ad hoc, eſt quædam rememoratio perpetuæ obligationis denuntiandi ſimiles delinquentes. Primus autem dies ſcientiæ non computatur, vt docuit Trimarch. *diſp. 4. num. 5.*

Quæres 3. An terminus duodecim dierum appoſitus fuerit ad terminandã obligationem denuntiandi, an potius ad illam ſolicitandam, itaut ea remaneat quouſque in effectu fiat denuntiatio.

Reſp. Appoſitus ad ſolicitandum exequutionem obligationis, non verò 7
ad extinguendam obligationem. Tum quia obligatio denuntiandi non pendet à tempore præfixo, ſed à virtute fidei, quæ omnes obligat ad ſui defenſionem, & propagationem. Tum quia, in denuntiatione hac duo ſpectantur, vnum, quo adreni, nimirum delationem hæretici, alterum tempus, vltra quod ſi nõ denuntiauit obligatus cum poſſet, incurrit excommunicationem, ratione primi ſemper manet obligatio denuntiandi, & ſic illud ſpatium non reſpicit hanc obligationem, ratione ſecundi ſpatium illud extinguitur, in quantum amplius non poteſt prodeſſe denuntiatori, quin incurrat cenſuram, itaque tempus quo ad obligationem ſemper durat, quo ad incurrendam excommunica-

tionem

tionem finitur duodecimo die.

Quæres 4. An hæc obligatio denunciandi ita perpetua ſit, vt temporis præſcriptione tolli non poſſit? Clarus *q.* 51. Farin. in ſua praxi *q.* 10. & multi alij docent ſpatio viginti annorum delicta præſcribi, itaut iudex contra huiuſmodi delinquentes vlterius procedere non poſſit, in crimine tamē hæreſis hæc opinio locum non habet, ideo.

8 *Reſp.* Delictum hæreſis numquam præſcribitur fauore delinquentis contra iudicem, quod colligitur *ex cap. Sanè* 6. 24. *q.* 2. vbi dicitur, quod hæreticus etiā poſt mortem excommunicatur, vnde & illius bona confiſcantur non obſtante morte, vt colligitur *ex cap. fin. de præſcript. in* 6. vbi filij hæreticorum, qui Catholici putabantur, præſcribunt bona paterna ſpatio quadraginta annorum. Vide Sanch. *lib.* 2. *cap.* 22. *num.* 40. Ratio eſt, quia delictum hæreſis ſemper ſerpit, & propagatur contra Catholicam fidē; idem ius ſemper viget procedendi contra hæreticum etiam defunctum; conſequenter ſemper debitum remanet illū denuntiandi, & hic Parmæ res eſt clara in noſtro Edicto expreſſa *ſub num.* 1. vide.

Difficultas remanet ſuper alijs delictis ſuſpicionem hæreſis inferentibus, an præſcribi poſsint fauore denuntiantium, qui non tenentur, ita quod aliquando ceſſet obligatio?

9 Communis eſt opinio in cœteris habere locum præſcriptionem quinquennij *ex l.* 2. *C. de apoſt.* vbi prohibetur, ne vultra quinquennium quæratur de ſtatu vitæ alicuius, ratio poteſt eſſe, quia

10 poſt quīnquēniū quis præſumitur emēdatus, ex allatis per Maſcard. *concl.* 600. *Alciat. reg.* 2. *præſum.* 7. Farin. *in prax. q.* 23. *n.* 26. Sed hæc doctrina nō videtur procedere in noſtro Edicto ex illis verbis *ſub n.* 1. *E quelli, i quali hanno notitia di qualſiuoglia caſo ſpettante al S. Officio, e maſſime d'hereſia, ſono tenuti come di ſopra ſotto l'iſteſſe pene à denontiarli, ne ſono ſcuſati da qualſiuoglia conditione, ò longhezza di tempo, &c.*

Ex quibus apertè habetur in nullo caſu ſiuè hæreſis, ſiuè ſuſpicionis eiuſdem ex allatis *ſub I. ad VII.* habere poſſe longitudinem temporis, & præſcriptionem. Reſponderi tamen poteſt ſupradicta verba non obſtare, quia illa dictio, *Maximè*, bene interpretari poteſt taxatiuè, & importare, *tantum*, vt pluries in iure, ad cuius formam explicantur etiā ſtatuta, & edicta, *cap. Cum dilectus* 8. *de conſuet.* iuncta Gloſ. *Nec iuri communi*, gloſatur particula, *maximè*, *cap. Cum contingat, de foro compet.* Aduertè tamen, quod ſi ſcio hodie, Petrum blaſphæmaſſe hæreticaliter anno præterito, nullam habeo excuſationem non denuntiandi prætextū vnius anni; Si verò hodie venio in cognitionem Petrum non Sacerdotē celebraſſe quinq. ab hinc annis trāſactis, poſſum me tueri ea præſcriptione. 11

Quæres 5. Quænam perſonæ denuntiare teneantur ex vi huius Edicti.

Reſp. Omnes ſubiectæ iuriſditioni huius Inquiſitoris, ſiuè maſculi, ſiuè fœminæ poſt decimum quartum annum, quo tunc plenum rationis vſum habere poſſunt in hac re magni momenti. Siuè Religioſi, de quibus in præcedenti capite, etiam moniales, ſiuè clerici, ſiuè laici cuiuſcumque gradus, & conditionis, vt cōſtat ex illis verbis. *Di qualunque conditione, ſtato, grado, ò dignità coſì Eccleſiaſtica, come mondana, ſia quanto ſi voglia grande.* Ergo comites, Marchiones, Abbates, Duces, Principes denuntiare tenentur, Deo enim obſequium præſtare dicuntur, & quo perſonæ ſunt in altiori gradu dignitatis, & maieſtatis, quibus ſecundum excellentiam videntur quodammodo appropinquari Deo, eo in illis maior eſt obligatio tuendi honorem Dei, procurando per denuntiationem ſimiles malefactores puniantur. 12

Quæres 6. An Imperator, & Reges ſubdantur Edicto Inquiſitionis? Idem quærere de Cardinalibus.

Reſp. Negatiuè, quia habent priuilegia, vt nō ſubijciantur Bullis Pontificijs, niſi nominatim exprimantur, ergo multo minus ſubiecti ſunt Edictis Inquiſitorum, quę ſunt ſtatuta inferiora, & vt ita dicam, minus fortia; contra Suar. quem pro ſe citat Carena *par.* 2. *tit.* 9. *num.* 28. 13

Neque

Neque enim illis adaptatur illla clauſula: *Sia quanto ſi voglia grande*, cum verificari poſſint in inferioribus illis Principibus magnis.

Quæres 7. An aduenæ, & Viatores teneantur denuntiare vigore huius Edicti? e. g. Regienſis caſu hic audit blaſphæmum, vel videt laicum celebrantem, an teneatur hunc delinquentem Parmæ denuntiare, an Regij?

14 *Reſp.* Viatores, & Aduenæ parum manentes non obligantur huic edicto, quia denuntiare tenentur tantum illi, qui ſunt ſub iuriſditione Inquiſitoris, vt patet ex illis verbis. *Commandiamo à tutte, e ciaſcheduna perſona di noſtra giuriſditione;* Aduenæ autem, & Viatores nō dicuntur eſſe ſub iuriſditione ſuperioris illius loci, vbi caſu, vel pro aliquo breui tempore reperiuntur, neque eius legibus, ſeu ſtatutis adſtringuuntur, *l. Hæres abſens* 19. *§. Proinde ff. de iud.* & qui tranſit ad aliquem locum, inde breui reuerſurus, non dicitur ibi fuiſſe, *l. Quæſitum* 76. *§. fin. ff. de legat.* 3. bene Sanchez. *lib.* 3. *diſp.* 18. *num.* 6. *& lib.* 1. *cap.* 12. *num.* 38. ergo non ligantur Edicto Inquiſitoris. Dixi, *parum manentes*, quia ſi maiore anni parte manet, vt faciunt Scholares, teneretur, quia in eo caſu ſit de iuriſdictione huius fori. Neque tenetur illum denuntiare proprio Inquiſitori, & quia non deliquit Regij, & quia nō eſt ſubditus eius Inquiſitoris.

Quæres 8. An ex vi Edicti denuntiandæ ſint ſuperſtitiones factæ ſine abuſu Sacramentorum, quæ nimirum qualificatæ non ſunt? Ratio dubitandi deſumitur ex relatis *ſub num. I.* ibi. *O altre ſimili ſuperſtitioſe attioni, e maſſime con abuſo di coſe ſacre*. Idem repetitur *ſub num. VII.*

15 *Reſp.* Non eſt obligatio, quia non ſunt ſuperſtitiones qualificatæ per abuſum rerum ſacrarum ex quo inducatur

16 ſuſpicio hæreſis. Vnde ea dictio *Maximè* explicanda eſt iuxta dicta *ſub q.* 4.

Quæres 9. An denuntians Epiſcopo, ſeu eius Vicario ſatisfaciat huic Edicto?

Reſp. Affirmatiuè, quia id expreſsè dicitur ibi: *Debbano al S. Officio, ò all'Ordinario riuelare, &c.* Diana *par.* 1. *tract.* 4. *reſolut.* 28. Boſſius *de confeſſ. ſolicit. dub.* 30. *numer.* 37. Carena *part.* 2. *tit.* 9. *num.* 36.

Quæres 10. An tranſgreſſor exiſtens illorum capitum, quæ continentur *ſub num. XIV. ad XX.* incurrat excommunicationem Edicti?

Reſp. Negatiuè, quia ea fulminatur tantum contra non reuelantes, vnde & neque de illa fit mentio in dictis præceptis, quæ non ſunt de notificando. 17

Quæres 11. An regulares teneantur publicare ſupradicta Edita, & fidem mittere Inquiſitori? & an negligentes incurrant aliquas pœnas?

Reſp. Affirmatiuè, iuxta dicta *cap.* 27. *q.* 12. *&* 13. Pœnas autem nullas incurrunt, ea autem pœna ſuſpenſionis comminatoria eſt tantum contra Rectores Eccleſiarum, nam clauſula initio poſita licet referatur ad ſequentia, *cap. Secundo requiris, de appellat.* tamen in odioſis reſtringitur ad proximè poſitum, *arg. cap. Cum dilecti* 6. *de donat.* Capicia *in deciſ. Neapolit.* 108. *num.* 10. *ad* 14. ſed pœna ſuſpenſionis proximè ponitur ad Rectores, ergo illos tantum comprehendit, & non Regulares. 18

Quæres 12. An confeſſarij Regulariū abſoluere poſſint laicos ſupradicta excommunicatione affectos?

Reſp. Nullus regularium confeſſarius ſiuè Mendicantium, ſiuè non Mendicantium, ſiuè Clericus Theatinus, aut Ieſuita ab hac excommunicatione abſoluere poteſt, quia nuſquam reperitur hoc priuilegium confeſſarijs Regularibus conceſſum, aliud enim eſt, quod Papa aliquando concesſerit Regularibus Confeſſarijs priuilegium abſoluendi à ſuis, & Epiſcoporum caſibus, & cenſuris perſonas extraneas, de quo vide, quæ alias dixi *tom.* 1. *Reſolut.* 6. aliud, quod in ſpecie indulſerit eiſdem, quod abſoluant à cenſuris, quam ſibi Inquiſitores reſeruant, qui peccata ſibi reſeruare non ſolent, nam hoc poſterius Summi Pontifices numquam fecerunt, ergo oppoſitū ſentientes audiendi non ſunt, qui ſunt Portellus *ver. Solicitare, n.* 24. *Compend.* 19

reſolut. 131. *n.* 16. Trimarchus *diſp.* 14. *num.* 50. quorũ rationes reieci *reſolut.* 6. *q.* 14. vbi id probaui, fieri non poſſe loquendo in caſu præſenti. Sed numquid ſaltem abſolui poteſt, qui poſt longum tempus, ex quo incurrit excommunicationem, denuntiauit? Nec in hoc caſu quia per denuntiationem non fuit ſublata reſeruatio. Nota demum, quod huiuſmodi reſeruatio intelligitur, ſiuè excommunicatio ſit occulta, ſiuè denũtiata per Inquiſitores, quidquid dicant nonnulli Recentiores falſa aſſerentes, non eſſe reſeruatam niſi poſt denuntiationem.

Quæres 13. An ſuperiores Regulares poſſint abſoluere ab ea excommunicatione ſuos Religioſos, qui non denuntiarunt.

20 *Reſp.* Negatiuè, quia in ijs, quæ ſpectant ad Sanctum Officium Regulares omnes ſubſunt Inquiſitoribus, vt ex Bullis Pauli V. & Vrbani VIII. probaui *ſub cap.* 27. *de Regular. ſubiectis Inquiſit.* Neque valet dicere, Bullas illas intelligi pro foro fori, non pro foro conſcientiæ, quia loquuntur abſolute, ne ſuperiores Regulares ſe ingerant in cauſis hæreſis, vel eiuſdem ſuſpitionis reſpectu ſuorum ſubditorum; & aliter dicendo datur pœnitentibus occaſio ſubterfugiendi obligationem denuntiandi, quod omnes etiam religioſos cuiuſcumque ordinis, & Societatis comprehendit. De his dixi *reſolut.* 3. *q.* 3.

Quæres 14. Quid ſit hoc tempus gratiæ?

21 *Reſp.* Eſt ſpatium aliquot dierum præfixum, infra quod hæretici, vel de hæreſi ſuſpecti ad Tribunal Inquiſitoris ſponte comparentes, confitendo omnia ſua delicta, & complicum ſpectantia ad S. Officium, conſequuntur impunitatem pœnarum ordinariarum, auctoritate Apoſtolica introductam in fauorem animarum.

Primo dixi: *ſpatium aliquot dierum præfixum*, quod hic Parmæ eſt triginta dierum computandorum à die ſcientiæ huius Edicti excluſiuè, vt dicitur ibi: *Fra il termine di trenta giorni doppo la notitia di queſto noſtro Editto*. Itaque primus dies notitiæ excluditur à numero, nam facit illud axioma. Dies termini non computatur in termino, *l. Vbi lex, ff. de reg. iur.* alia iura, & doctores plene cumulat Barboſa Var. lit. D. *num.* 26.

Secundò, dixi: *Infra quod*, quia quilibet dies contentus infra illud ſpatium, licet eſſet vltimus ſufficit ad gratiam conſequendam, cum vnus alio non dicatur magis gratioſus, ſed pares ſint in fauore, cuius continuationem importat verbum infra, ita quod currit de momẽto ad momentum, *Angel. conſil.* 404. Bald. *conſil.* 246. *lib.* 5. Tuſcus *littera D. concl.* 294. *num.* 1. & facit quod habet Gemin. *in conſil.* 121. *num.* 3. dicendo, quod ſi aſſignatur terminus ad aliquid faciendum infra decem dies, qualibet die illorum decem dierum Poterit ille actus fieri, & poſtea non. Quare hæreticus quolibet ex triginta diebus prædictis comparere poteſt coram Inquiſitore, ad confitendum ſuum delictum, & complicum, vt gratiam conſequatur. 22

Tertiò, dixi. *Ad tribunal Inquiſitoris* ob differentiam quæ reperitur inter tẽpus veniæ, & tempus gratiæ, nam veniæ conceſſio fit per ſolam confeſſionem Sacramentalem, gratiæ verò immunitas extra hoc forum tractatur per confeſſionem iudicialem coram Inquiſitore. Souſa *lib.* 4. *cap.* 1. *num.* 5.

Quartò, dixi: *Sponte comparentes*, ille autẽ dicitur ſponte comparere, qui nec præuẽtus, nec vocatus, nec citatus cõparet, ſpõte enim aliquid dicitur fieri, quãdo illud fit propria auctoritate, ſine alterius requiſitione Gloſ. *ver. ſponte, c.* 1. 16. *q.* 6. Ita ex Fulcodio, *q.* 2. Carena *par.* 2. *tit.* 18. *num.* 19. *S. Gaudere* Souſa *lib.* 4. *cap.* 8. *à num.* 5. vſque ad finem. 23

Quintò, dixi: *Confitendo omnia ſua delicta, & complicum*, & in hoc confeſsio hæc comparatur Sacramentali, in qua ſi vnicum omittatur peccatum mortale, quamuis minimum, committitur Sacrilegium, & peccatorum remiſsio non obtinetur, quia impium eſt dimidiam ſperare veniam, *cap. ſunt plures* 42. *de pœnit. diſt.* 1. Sicut ergo in Sacramentali con-

confeſſus non lucratur veniam, ita neq. in iudiciali coram Inquiſitore non conſequitur gratiam. Ita *Concil. Biterrenſe*, *cap.* 2. Pegna *part.* 2. *Direct. q.* 34. *com.* 59.

Sextò, dixi. *Conſequuntur impunitatem.* Eſt effectus huius gratiæ condonare pœnas, quas de iure hæreticus meretur, vnde Inquiſitores huiuſmodi comparentes dimittunt cum pœnis ſalutaribus, facta in ſecreto abiuratione hæreſis.

Septimò, demum dixi: *Apoſtolica auctoritate introductam*, quia nullus præter Summum Pontificem pœnas iuris contra delinquentes remittere poteſt, cum inferior in legem ſuperioris diſpenſare non poſſit, *cap. Cum inferior* 46. *de maior.* Tempus ergo gratiæ originem habet à Sede Apoſtolica, Carena *par.* 2. *tit.* 19. *num.* 17. Souſa *lib.* 4. *cap.* 4. vbi *n.* 2. dicit, hoc fundari in iure *cap. Ad abolendam*, §. *Præſenti de hæret. l. Manichæos*, §. *Præterea*, *C. de hæret.* vbi ſponte venientes, & proprios errores deteſtantes humaniter recipiuntur cum venia.

Quæres 15. Quinam ſint capaces huius priuilegij temporis gratiæ?

24 *Reſp.* Omnes ſubditi Inquiſitori concedenti gratiam ſunt capaces huius temporis, modò ſponte infra tempus determinatum compareant, & perfectè confiteantur ſua delicta, & complices reuelent, modo non ſint relapſi.

Primum de ſpontanea compartentia explicatur, ille enim dicitur ſpontè comparere, qui non eſt quærelatus in Sancto Officio, iuxta dicta *ſub* §. *Quarto*, qui enim coactus comparet, nō dicitur ſpōtè venire ad Sanctū Officium, ac proinde cum non dicatur verè conuerſus, nō meretur gratiam, quæ ſolis ex corde accedentibus conceditur. Eimeric. *par.* 3. *Direct. num.* 56. ibi Pegna *Comment.* 12. Farinac. *q.* 193. *num.* 27.

Secundum de tempore præfixo conſtat *ex* §. *Primo*, *& Secundo*; quo tranſacto, non amplius vti poteſt hoc beneficio, ſed more aliorum ſponte comparentium tractatur ab Inquiſitoribus.

Tertium, de perfecta, & completa confeſſione ſuorum delictorum contra Sanctam fidem, & reuelatione complicum conſtat ex dictis *ſub* §. *Quinto*.

Quartum, de Relapſis non gaudentibus priuilegio probatur, quia relapſus eſt indignus venia, *cap. Super eo*, 4. *de hæret. in* 6. & facit illud, *cap. Priuilegium* 11. *q.* 3. nimirum ille meretur perdere priuilegium, qui illo abutitur. Pegna *de temp. grat. cap.* 10. Carena alijs citatis *par.* 2. *tit.* 18. *n.* 13. dicit Relapſos ſponte comparentes eſſe admittendos mitius cum illis agendo.

Quæres 16. Quomodo agat Inquiſitor in recipienda confeſſione comparētis ſpontè tempore gratiæ?

Reſp. Inquiſitor attenta qualitate 25
perſonæ per ſe ſolum oretenus poteſt recipere iudicialem cōfeſſionem ſpontè comparentis, & aperientis illi propria crimina contra Sanctam Fidem. Aduertat tamen quod ſi delictum factum ſit coram alijs, aut, ſit de genere eorum, quę fiunt cum complice, neceſſarium eſt, quod ſaltem ipſe ſolus regiſtret huiuſmodi comparitionem ſpontaneam, vt ſi quando ab aliquibus denuntiatus fuerit, ſciat quid agendum ſit cum huiuſmodi. Si enim ex denunciatore, ſeu teſtibus appareat defeciſſe in ſpontanea confeſſione, puniendus eſt, ac ſi non comparuiſſet, iuxta dicta *ſub. q.* 14. §. *Quinto*. Si verò nihil de nouo emergit, ſed denuntiatio concurrit cum ſpontanea confeſſione non eſt vlterius procedendum. Quæ procedunt non tam reſpectu ſui, quam alterius Inquiſitoris ſuccedentis, qui impunitatem à ſuo prædeceſſore cōceſſam conſeruare poſſit.

Quæres 17. Quid agendum cum cōparentibus ſpontè extra tempus gratiæ?

Reſp. Sponte comparens, qualis dici- 26
tur ille, quinō quærelatus comparet coram Inquiſitore plenam dicendo veritatem tam de ſe, quam dē alijs humiliter veniam petendo, impunitatem meretur tam de iure, quam de ſtilo Prætorij inquit Bariola *in ſuis Aphor.* cū Simanch. Enchir. *tit.* 51. *de abſolut. Locato ver. Abſolutio*, Farin. *q.* 193. *num.* 103. Impunitas autem in eo conſiſtit, vt non plectatur pœnis ordinatijs, licet eſſent hæretici,

ſed pœnitentijs ſalutaribus afficiuntur, aliquando etiam pecuniaria, ex Pegna Carena *par.* 2. *tit.* 18. *num.* 8. abiurant autem de formali, ſi ſunt hæretici, in ſecreto tamen.

27 Debet autem Inquiſitor iudicialiter coram ſe Notario vocato recipere confeſsionem ſponte comparentis, Eimer. Pegna,& cũ illis Bariola ad *pa.* 3. *Cõment.* 12. *fine*, idẽ Bariola alijs citatis *in aphor. ver. Inquiſitores*. Excipitur caſus, in quo delictum comparentis eſt omnino occultum, ita ut ab aliquo deduci non poſſit coram hoc tribunali, quod contingit in delictis, quæ perpetrantur ſine ſocio, & nullis videntibus, vel audientibus, qui ſcire poſsint tale delictum. Inquiſitor in huiuſmodi caſu non debet, nec poteſt adhibere Notarium, ſed per ſeipſum oretenus debet ſine ſcriptis recipere confeſsionem delinquentis, & cum ſalutaribus pœnitentis illum dimittere, quia in hoc caſu nullę militant rationes, de quibus hic, & præcedenti quæſtione, quibuſque moueri poſsit Inquiſitor ad recipiendum in ſcriptis delictum omnino occultum. Hinc fit, quod confeſſarij ſolicitantis ſponte comparentis confeſsio

28 iudicialiter coram Notario recipienda eſt, quia inter alia crimina hoc maximè probabile, cum pœnitens ſolicitata abſolui nequeat, niſi denuntiet confeſſariũ ſolicitantem, ex quo etiam conſtat, cum præſumatur per Inquiſitorem, & ſecundum veritatem, confeſſarium ſolicitantem non ſponte præcisè, ſed potius ex metu denuntiationis faciendæ per perſonam ſolicitatam cõparuiſſe, illius confeſsionem non eſſe pure ſpontaneam, ideo Inquiſitorem cum aliquo rigore poſſe cõtra illum procedere, ſed minus, cum huiuſmodi comparitio debeat potius prodeſſe, quã obeſſe. Vide Farinac. *q.* 193. *num.* 37. & Carena *par.* 2. *tit.* 18. §. *Primus*, vbi multa ad propoſitum noſtrum.

Quæres 18. An ſponte comparentes debeant abiurare de formali ſi ſunt tales hæretici, vel de vehementi, aut leui, ſi ſunt tantum ſuſpecti?

Reſp. Hæretici formales ſine dubio debent abiurare de formali, quia tales ſunt, vnde egent formali expurgatione, & deteſtatione hæreſis. Suſpecti verò nõ videntur cogendi ad abiurationem, quia illis ſponte comparentibus interrogatis ſuper intentione creditur aſſerentibus ſe numquam male ſentiſſe de myſterijs fidei, & de Sacramentis, nec torturantur, ergo neque debent abiurare. 29

Quæres 19. An comparens, ſed nolẽs confiteri delictum in ſcriptis coram Notario ad id cogendus ſit?

Reſp. Affirmatiuè, quandò delictum probari poteſt, iuxta ſuperius dicta, nam Inquiſitor per illam comparitionem acquiſiuit ius interrogandi illum iuridice pro foro externo, conſequenter redigendi in ſcriptis illius confeſsionem. 30

Quæres 20. An laceratio, ſeu deturpatio Edictis ſit idem, quod remouere illud, ac proindè lacerans illud ſit reus excommunicationis Comminatoriæ, immo, & pœnarum Bullæ, *Si de protegendis*?

Reſp. Non ſolum ſimpliciter remouens, ſed etiam lacerans, ſeu deturpans à fortiori ea pœna digni ſunt, quia peior actio eſt lacerare, & deturpare, quam ſimpliciter auferre, præterquam quod lacerans, deturpans, & comburens dicuntur etiam remouere, cum reddatur foliũ inutile, tamquam ſi non eſſet affixum. Non incurrit pœnas Bullæ. *Si de protegendis*, ex probatis *cap.* 29. *q.* 21. 31

CAPVT.

CAP. TRIGESIM. I.
DE DENVNTIATIONE HAERETICORVM.

SVMMARIVM.

1 *Correctionis Euangelicæ tres gradus.*
2 *Inquiſitores per ſua Edicta intendunt punire.*
3 *Denuntiatio fieri poteſt omiſſa correctione fraterna.*
4 *Emendatus adhuc denuntiandus.*
5 *Emendatus quis præſumitur poſt triennium.*
6 *Quinam denuntiandi ſint?*
7 *Probare non valens adhuc denuntiat.*
8 *Licet ſolus ſciat ſub ſecreto.*
9 *Pœnitens ſtatim facti adhuc denuntiandus.*
10 *Denuntiatus ab vno debet denuntiari ab alijs.*
11 *Denuntiatio hæretici facienda cum proprio damno.*
12 *Excuſatur quis reſpectu ſuſpectorum.*
13 *Filius denuntiat parentes hæreticos, nō ſuſpectos, & è contra.*
14 *Vxor maritum hæreticum.*
15 *Seipſum nemo tenetur denuntiare.*
16 *Complex in hæreſi magiſtrum denuntiat.*
17 *Turpitudinem ſuam quis reuelat quādo eſt contagioſa.*
18 *Maximè cum reuelatio ſit in conſequentiam.*
19 *Complex verò in ſuſpicione nō tenetur.*
20 *Confeſſarius an abſoluat ante denuntiationem.*
21 *Scita, & audita etiam denuntiare tenemur.*
22 *Iudex non præſumitur deficere in ſuo officio.*
23 *Omittens denuntiare hæreticum eſt leuiter ſuſpectus de hæreſi.*
24 *Omittere verò ſuſpectum, nequaquā.*
25 *Denuntiator ibidem fit teſtis.*
26 *Teſtis falſus non excuſatur à denuntiatione.*

CAPVT

CAP. TRIGESIM. I. DE DENVNTIANDIS HAERETICIS.

CORrectio nis Fraternæ tres gradus ſunt, primo correctio fit ſoli peccanti;ſecundò, ſi non prodeſt adhibentur vnus,vel duo teſtes;tertiò, ſi nõ prodeſt denũtiatur Eccleſiæ, ideſt, ſuperiori. Id totum docuit Chriſtus Matth. cap. 18. *num.* 15. illis verbis. *Si peccauerit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te, & ipſum ſolum, ſi te audierit, lucratus eris fratrem tuum; ſi autem te non audierit, adhibe adhuc vnũ, vel duos, vt in ore duorum, vel trium teſtium ſtet omne verbum: quodſi non audierit eos, dic Eccleſiæ.* Tres igitur ſunt gradus correctionis; circa tertium obſeruandum eſt, quod aliquis peccator dupliciter denuntiari poteſt Eccleſię, ſeu ſuperiori, vno modo extraiudicialiter, vt cum denuntiatur ſuperiori eo fine, vt tãtum corrigatur paterna obiugatione, & ſalutari pœnitentia, ſine iudiciali ſtrepitu, qua ratione ſuperiores regulares ſuos ſubditos, vt plurimum ſolent corrigere in ſuis capitulis culparum; & hęc vocatur denuntiatio freterna. altero modo quis denuntiari poteſt iudicialiter coram ſuperiore iudice, qui vocatò Notario in ſcriptis recipit denuntiationem, per quam non tam emendationem, quam punitionem ex officio intendit ſuperior, vt cœteri timore correpti abſtineant à peccatis, iuxta illud 1. *ad Timoth. cap.* 5. *num.* 20. *Peccantem coram omnibus argue, vt & cæteri timorem habeant.* nam pœna vnius eſt metus multorum, Deuter. *cap.* 17. *num.* 13. *cap. Vt clericorum* 13. *de vita, & honeſt. cler. cap. fin. de calumn.* & tranſgreſſionis vltio fit cęteris interdictio delinquendi, *cap. Quapropter* 46. 2. *q.* 7. Sed accedamus ad quæſtiones de denũtiatione iudiciali in foro Sanctæ Inquiſitionis, alijs omiſſis.

Quęres 1. An ſacrum Inquiſitionis Tribunal per ſua Edicta de hæreticis, & ſuſpectis de hæreſi intendat non ſolum emen-

emendationem peccatoris, verum etiam directè illius punitionem? De emendatione nulli eſt dubium, Inquiſitores intendero hæreticorum, & aliorum delinquentium correctionem, & vitæ emendationem, Potiſſimum quæritur de intentione puniendi.

Reſp. Inquiſitores per ſua Edicta de hæreticis denuntiandis directè, & potiſſimum intendunt punire, & caſtigare delinquentes. Probatur. Tum quia, finis principalis Inquiſitorum eſt hæreſum extirpatio, conſeruatio, & propagatio Catholicæ fidei, vt colligitur ex præmio huiuſmodi Edictorum, ex quo cauſa finalis accipitur, *l. fin. ff. de hæret. inſtit.* & ex prœmiali cauſa colligitur mens, & intentio diſponentis, *l. Item quia* §. *fin. de pactis, l. Cum hi, de tranſact.* ſed talis finis obtineri non poteſt ſine caſtigatione, & punitione delinquentium contra Sanctam fidem, nam per pœnam hæretici reſcipiſcunt, & redeunt ad fidē, ad quod facit illum Ierem. *Caſtigaſti, me & eruditus ſum cap.* 31. Illud Ouidij *Aeacus in pœnas ingenioſus erit.* ex quo alij quoque timore correpti, fidem quam habent cōſtanter retinent, pœnæ enim ſunt in exemplum aliorum, *cap. cum quidam*, *12. cap. Sicut* 13. *de iureiur. cap. Ea quæ* 8. *de ſtatu monach.* ergo intendunt directè punitionem. Tum quia, Inquiſitorum officiū eſt iudiciale, & fori externi, quod directè intendit caſtigationem, habent enim iuriſditionem contentioſam, quæ adiunctam habet coactionem, & punitionem, *cap. Paſtoralis* 28. *de off. deleg. l. fin. ff. de offic. eius, cui mand.* Tum quia, ſi in hoc iudiciali foro directè non intenderetur caſtigatio, fruſtratorium eſſet, quia paternaliter corrigi poſſunt hæretici à quolibet, immo & debet, & ſic tolleretur neceſſitas eius tribunalis. Tum quia, denuntiatio iudicialis conſiſteret in ſola emendatione fratris, ſicut fraterna, quod falſum eſt. Tum quia, peccata publica, quæ ſcilicet ſunt in damnum, & perniciem reipublicæ ab omnibus denuntianda ſunt eo fine, vt iudex decernat in delinquentem perturbatorem quietis, & pacis reipublicæ ex Gloſ. *in ſum. 2. q. 7.* Silu. *ver. crimen num.* 4. ſed hæreſis delictum, & alia crimina, quæ eam fouere poſſunt, redundant in damnum reipublicæ chriſtianæ, ergo ab Inquiſitoribus præcipiuntur ab omnibus denuntiari eo fine, vt poſſint illorum auctores mulctari.

Quæres 2. An neceſſario præmittenda ſit correctio fraterna denuntiando Sanctæ Inquiſitioni? Affirmant quamplures, qui ſunt Ledeſma, Souſa, Fagundez, Paulus, Portellus, Peirinus, Lezana, Ioannes Crux, quos citat Trimarchus *diſp. 12. de ſolicit. ſect.* 2. Sotus, Canus, Silu. Lopez, Zanardus, Toletus, Leazarius, Homobon. Roſella, Angelus, quos citat contra ſe Diana *par. 1. tract. 4. reſol.* 2. Negant alij apud prędictos, qui ſunt Siluius, Villalobus, Simanch. Sanſtar. Bonac, Suar. Sancius, Azor. Turrianus, Henriq. Paramus, à Cugna, Layman, & & alij plures. Differunt tamen inter ſe, quia nonnulli volunt præmittendam eſſe correctionem fraternam reſpectu omnium delictorum; alij verò id admittunt reſpectu delictorum ſuſpicionem hæreſis inducentium, non verò reſpectu hæreticorum, qui denuntiādi ſunt omiſſa correctione fraterna; demum aliqui ſimpliciter negant præmittendam eſſe correctionem huiuſmodi, cum quibus.

Reſp. Correctio fraterna neceſſario non eſt præmittenda, ſed omitti poteſt reſpectu cuiuslibet hæretici, aut alterius ſuſpecti de hæreſi. Probatur. Tum quia, correctio fraterna in tantum eſt neceſſaria, in quantum ex ea ſequitur emendatio, hæc enim potiſsimum intenditur, & finis eſt, vnde locum non habet in eo, in quo nullus ſperatur fructus, *cap. 4. diſt. 7. de Pœnit.* ex illis verbis. *Si ſcirem, tibi non prodeſſe, nō te admonerem, non te terrerem.* Auguſtini apud Graſſium *par. 1. lib. 1. cap. 16. num.* 20. quia nemo tenetur ad opus inutile; ſed huiuſmodi emendatio æquæ bene, immò potiori ratione, & efficaciter obtinetur per denuntiationem immediatè factam Inquiſitori, vt experientia conſtat, ergo nulla eſt neceſsitas præmittendi illam. Tum quia, quandocumque aliquis poteſt duobus modis

ſatiſfa-

ſatisfacere ſuæ obligationi, æquum eſt, & prudenter ſe gerit, ſi ſecuriorem viam eligat; ſed ſecurior eſt immediata denũtiatio pro obtinenda emendatione, quã præmiſsio correctionis fraternę, ergo hac omiſſa amplectenda eſt denuntiatio. Tum quia, correctio præcisè præmittenda eſt denuntiationi Euangelicæ, quæ ſolam emendationem intendit, & non emendati punitionem, vt colligitur ex verbis Euangelij Matth. *cap.* 18. *num.* 17. *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus, & publicanus.* vbi non punitur, ſed admonetur corrigens, vt illum incorrectum habeat pro ethnico, & peccatore, cum quo non ſit conuerſandũ, nulla facta punitionis mentione. Sed in Edictis Inquiſitoris non eſt ſermo de denuntiatione Euangelica, & paterna, ſed iudiciali, ergo illi præmittenda non eſt correctio fraterna. Tum quia, textus Euangelij loquitur de peccatis, quæ non ſunt pernicioſa reipublicæ, ibi: *Si peccauerit in te* reſpicit enim damnum priuatum. Tum quia, ille ordo Euangelicus corrigendi fratrem, ſiuè referatur demũ ad denuntiationem Euangelicam paternè factam ſuperiori, ad ſolam emendationem, ſiuè iudici ad punitionem, & vindictam; adhuc nulla eſt neceſsitas ſeruandi illam ordinem gradatim procedendo, cum finis intentus emendationis, ex ſupradictis, ſine illo ordine æque bene, immò melius, obtineri poſſit, vnde fieri poteſt immediatè tranſitus ad iudicem omiſsis intermedijs; quod cõfirmatur exemplo appellationis, quę ex regulis iuris facienda eſſet gradatim, nihilominus fieri poteſt à ſuperiori locali omiſſo Prouinciali, & Generali immediatè ad pedes ſanctiſsimi, vt probaui *reſolut.* 32. *q.* 8. Tum quia, ſi neceſſaria eſt correctio fraterna, ea facienda eſt ordine præſcipto in Euangelio, conſequẽter nõ ſolum facienda eſt ſoli deliquenti denuntiando, ſed etiam coram duobus, ſi prima non profit, quod tamen hactenus nullus dixit, ergo ſimpliciter omitti poteſt. Tum quia, ſi denuntiaturus teneretur prius facere correctionem fraternam perdifficilis redderetur denuntiatio, quia qui præmitteret fraternam correctionem prudenter putare, & timere poſſet, reum Sancti Officij ſuſpicaturum eſſe, nullum alium ipſum denuntiaſſe præter correctorem, ne igitur reddatur negotium hoc difficile, dicendum eſt non eſſe neceſſario præmittendam denuntiationem. Ita docent Pegna, *par.* 2. *comment.* 18. *de blaſphæmis* Cugna *de confeſſ. ſolicit. q.* 18. Henriq. *lib.* 6. *cap.* 17. *num.* 4. Paramus *lib.* 3. *cap.* 10. *num.* 4. Debrius *lib.* 5. *Magi. ſect.* 4. *num.* 6. Turrian. *in Select. part.* 1. *diſp.* 30. *in cenſ. propoſ. centuria* 2. *dub.* 24. quos pro ſe citat Carena *part.* 2. *tit.* 9. *§. in qua re. num.* 18. Diana *part.* 1. *tract.* 4. *reſolut.* 2. *& par.* 7. *tract.* 3. *reſol.* 63. Trimarchus *diſp.* 12. *num.* 23. Vide Mazuchellum *de caſib. reſeru. Mediol. vbi diſp.* 2. *cap.* 16. *diffi.* 6. rem hanc fusè ſed clarè pertractat, & quo ad hæreſis delictum cum communiſsima ſentẽtia aſſerit non eſſe neceſſario præmittendam correctionem denuntiando, ſiuè hęreticus ſit publicus, ſiuè occultus omnino denuntiandus omiſſa correctione, quia hæreticus nõ eſt frater Euãgelicus licet ſit frater ſecũdum naturã, eum quo non eſt ſeruandus ordo Euãgelicus *ex Archid. in c. Si peccauerit* 2 *q.* 1. In alijs delictis ſuſpicionem hæreſis inducentibus putat eſſe præmittendam, quia cœtera peccata nõ ſunt ita grauia, nec nociua ſicut hæreſis, ob cuius magnum periculum illico, & abſque vlla præuia correctione denuntiandus eſt hæreticus, & pro ſe citat plures Sanchez, Facundez, Clauem, P. Nauarrum, Reginaldum, qui *lib.* 24. *cap.* 3. *ſect.* 6 *num.* 52. ſic ſcribit: *Superior non poteſt præcipere, vt prętermiſſa correctione fraterna reus occultus denuntietur, neque ei quid tale præcipienti obediendum eſt.* Si hoc verum eſt, quomodo ſtabit ſtatutum ſui ordinis, quod quilibet ſocietatis alterius peccatum extra confeſsionem deferat ad ſuperiorem omiſsa correctionè fraterna. Nonne maius ſine vlla hæſitatione eſt Edictum Inquiſitionis, in quo agitur de extirpatione hæreſis, & conſeruatione fidei, quam hoc ſtatutum Societatis, in quo agitur de conſerua-

ſeruatione Societatis, non neceſſarium ad ſtatum regularem, in quo aliæ omnes reguntur bene ſine illo ſtatuto. An Inquiſitores, tales edictum proponere poſſint, alibi deputandum.

Quæres 3. An hæreticus, ſeu quiuis alius de hæreſi ſuſpectus correctione fraterna emendatus adhuc ſit denuntiandus? Negant Sotus *lib.* 3. *de iuſt. q.* 5. *art.* 5 Genuenſ. *cap.* 18. *num.* 6. *dub.* 4. dixit, hos non eſſe denuntiandos, quando certo ſcitur, eſſe emendatos. Royas *ſingul.* 3. *num.* 22. alios citat Trimarchus *diſp.* 12. *ſect.* 3. *num.* 26. Affirmant melius alij cum Bonac. *par.* 3. *de onere denunt. nu.* 9. Garena *part.* 2. *tit.* 9. *num.* 24. cum quibus.

4 *Reſp.* Emēdatus adhuc denuntiādus eſt, non ex vi præcepti euangelici, quod præcipit, vt dicatur Eccleſiæ hoc eſt, ſuperiori, quādo nondū eſt emendatus, ſed ex vi Edictorū Inquiſitorum, quod probatur. Tū quia, huiuſmodi edicta habēt pro fine non ſolū emendationē, ſed etiā & directè punitionem ex probatis ſub prima quæſtione, ergo denuntiandi sūt, non obſtante emendatione, vt ſuum debitum ſortiantur finem. Tum quia, euacuerentur huiuſmodi edicta, & forent inutilia, quia fingerent omnes audire correctionem, vt euitarent pœnas, proinde nullus eſſet denuntiandus. Tū quia, ex opinione contraria tunc ceſſat obligatio denuntiandi, quando quis præſumitur emendatus; ſed quomodo poſſum ego probabiliter ſcire à me correctum eſſe emendatum, non ex eo, quia audiuit me, & confeſſus eſt, ſe male egiſſe, & nolle amplius tale delictum committere, nam cum cognoſcat delictum ſpectare ad Inquiſitorem ex vna parte, & me teneri illum denuntiare ex alia reddor dubius, an ex corde dicat ſe emendatum, an fingat emendationem, vt ego ceſſem à denuntiatione; deinde ille præſumitur emendatus, qui poſt peccatum operatur bene, laudabiliter viuendo, cum poſſit peccare, ſecundum Petrum de Anania *in Reg. ſemel in* 6. duodecim autem dies non ſufficiunt ad obſeruandam illius laudabilem vitam, & tamen intra id tempus teneor denunriare, ergo locus non erit emendationem cognoſcendi, conſequēter vrget tempus ad denunriandum.
Deinde tres annos exigit cōmunis do- 5
ctorum, quos citat Sancius *diſp.* 11. *n.* 51 ad emendationem præſumendum, ergo cum edicta obligent infra ſpatium duodecim dierum, non poteſt expectari illud triennium ad præſumendam emendationem, huiuſmodi enim expectatio maxima eſſet negligentia Catholicæ fidei valde pernicioſa. Tum quia, iudicium de emendatione hærerici, vel ſuſpecti eſt magni momenti, conſequenter non eſt officium priuati. Tum quia hæretici formales à nullo poſſunt abſolui ab excommunicatione niſi à ſede Apoſtolica, aut ab Inquiſitoribus denuntiati, ergo ſi nolunt ſponte comparere videntur ex hoc denuntiandi, ne diu detineantur legati ea cenſura, immo ex hoc nondum dicuntur emendati, ergo denunriandi ſunt. Tum quia, hærericus formalis debet abiurare hæreſim, quam abiurationem indicere, & recipere ſpectat ad ſolū iudicem huius tribunalis, cum ſit actus fori externi ex alibi probatis ergo cum ex hoc non cenſeatur integre emendatus, reſtat, quod ſit denuntiandus, vt perfecte emēdetur. Tum quia, Ricardus in 4. *diſtin.* 19. *art.* 3. *quæſt.* 9. tenet, quod quamuis frater per ſecretam noſtram admonitionem ſit emendatus, eſt nihilominus prælato denuntiandus, quò ipſe remedia neceſſaria adhibeat, & ipſum à recediuo reſeruet, ſi hoc dicit de denūtiatione paterna, à fortiori de iudiciali maximè in hac materia de hæreſi, & eius ſuſpicione, quidquid immerito dicat contra illum Mirand. *q.* 11. *art.* 5. de ordine iudiciario. Hanc reſponſionem docent Sanctarellus, Sancius, Bonacina, Azor. Suarez, Salonius, Royas, Paramus, quos pro ſe citat Diana *reſolut.* 3. *de denunt.*

Quæres 4. Quinam ſint denuntiandi Inquiſitoribus?

Reſp. Hæretici tam materiales, quam 6
formales, & ſuſpecti de hæreſi, cuiuſmodi

ſunt omnes enumerati in Edicto, de quo capite præcedenti, vti Superſtitioſi, Blaſphemi hæreticantes, non Sacerdotes miniſtrantes Sacramentum Pœnitentiæ, aut celebrantes, ſolicitantes in confeſſione, &c. Denuntiandi igitur reducuntur ad duo capita, ſub primo continentur omnes hæretici tam formales, quam materiales, qui ſunt denuntiandi iuxta tenorem Edictorum Inquiſitorum & etiam ex Bullis Pontificijs, & iure communi, vt ijs citatis, & doctoribus plene tradit Farinac. *q.* 197. §. 2. à *n.* 35. Sub ſecundo continentur omnes, ſuſpecti de hæreſi, qui ſine dubio denuntiandi ſunt, ſecundum omnes, quos pro ſe citat Carena *par.* 2. *tit.* 9. *num.* 5. quod procedit, non ſolum quando deliquens eſt ſuſpectus vehementer, verum etiam ſolum leuiter talis habetur, quia Edicta Inquiſitorũ immediate ſpecificant delicta, quæ denuntianda ſunt, nihil eſprimendo circa qualitatem ſuſpicionis, ſiue deinde ſit vehemens, ſiue leuis ad ipſum enim Inquiſitorem & doctores ſpectat conſiderare qualitatem ſuſpicionis, non autem ad denuntiatores, quibus præcipitur tantum notificatio delictorum, ex quibus Inducitur ſuſpicio. Scio Caſtrenſem, Sanctarellum, Genuenſem cum alijs apud ipſos docere, non eſſe obligationem denuntiandi leuiter ſuſpectos, quorum tamen placitũ ſequendum non eſt ob dictam rationẽ, præterquamquod pauci denuntiandi eſſent, maximè in ſententia eorum, qui cum Hiſpanis tenent, poligamiam, ſolicitationem & alia delicta huiuſmodi nõ inducere vehementem ſuſpicionem, ſed tantum leuem, id autem abſurdum eſt, ergo & prædictorum ſẽntentia.

Quæres 5. An non valens probare adhuc teneatur denuntiare?

7 *Reſp.* Affirmatiuè, quia in hoc tribunali vſus probatiſſimus obtinuit, ne denuntiator teneatur probare, quamuis de iure aliàs teneretur *ex l. Diuus, l. Ab accuſatore ff. ad ſenatus conſul. Turpil.* abrogato per contrariam conſuetudinẽ legitimè introductam etiam in alijs iudicijs, ex Saliceto, & Mariano Socino probat Eimer. *part.* 2. *Rubr. de ſecundo modo proced.* Confirmatur, Tum quia, talis denuntiatio multum vtilis eſt reipublicæ Catholicæ, ex qua Inquiſitor ex officio, & ex vi ſui nominis, tenetur inquirere delicta aduerſantia ſanctæ fidei. Tum quia, cum quilibet teneatur denuntiare, facilè eueniet, vt aperiatur via alijs denuntiatoribus. Eſt communiſſima ſententia doctorum, quos pro ſe citant Farinac. *quæſt.* 197. *num.* 36. Diana *reſolut.* 1. *de denunt. & p.* 7. *tract.* 12. *reſol.* 21. contra Fagundez, Reginaldus, & alios paucos. Nec iſte denuntiator dicitur peccare contra iuſtitiam, quia per hoc reus non exponitur periculo infamiæ ex defectu aliquo denuntiatoris, cum benefaciat obediendo Inquiſitoris Edicto, peccans enim legis auctoritate non peccat, *Cap. Qui peccat ver.* 23. *q.* 4. Sed ſibi imputet, qui enim facit quod non debet recipit quod non oportet.

Quæres 6. An ſciens ſecretiſſime aliquem hæreticum teneatur denuntiare?

Reſp. Affirmatiuè, quia licet ſecre- 8
tum naturaliter obliget, nihilominus etiam ius naturale dictat conſeruationem vnius fidei, & extirpationem hæreſis, ideo cum hoc vti bonum publicũ, & commune toti Chriſtianæ religioni præferendum eſt illi alteri vti reſpicienti bonum priuatum vnius perſonæ. Excipitur ſecretum Confeſſionis, nam cõfeſſarius ſciens ex Sacramento hoc aliquem eſſe hæreticum non tenetur, immo neque poteſt illum denuntiare, cõtra illud falſum carmen. *Hæreſis eſt crimen, quod nec confeſſio celat.* Verte ſic. *Hæreſis eſt delictum, quod confeſſio celat.* Scotus in 4. *diſt.* 21. *q.* 2. vbi Faber *de Pœnit. diſp.* 34. *num.* 72. Prædicta locum habent in hæretico formali, licet ſecretum pendeat ex conſilio petito, in alijs caſib. vbi agitur de ſuſpicione ſecretum ex conſilio excuſat, prout dixi *cap.* 23. *num.* 95.

Quæres 7. An denuntiandus ſit, qui poſt perpetratum delictum ſuperſtitionis, Blaſpemiæ, ſtatim pœnitet?

Reſp.

9 *Reſp.* Affirmatiuè. Tum quia, huiuſmodi pœnitentia non tollit obligationē ex parte eius qui denuntiare tenetur, ſed oſtendit pœnitentem tædere malefacti. Tum quia, neque Sacramentalis pœnitentia tollit huiuſmodi obligationes, nā fur poſt abſolutionem adhuc tenetur reſtituere ablatum, *cap. Ventum eſt* 18.1. *q.*1. Tum quia, in delictis ſpectatur voluntas deliberata in factum tranſiens, nō perſeuerantia voluntatis in eo, aut ſubita illius retractatio per actum voluntatis, ergo parum refert pœnitentia, quo ad hoc. Dixi *cap.*23.*num.*98. Trimarchus *diſp.*12.*ſect.* 1.

Quæres 8. An denuntiatus ab vno debeat etiam denuntiari ab alijs?

10 *Reſp.* Denuntiatus ab vno, ex quo punitus fuit pœna debita delicto, de quo fuit quærelatus, non eſt amplius de eodem delicto iam perpetrato denuntiandus, quia ſicut Deus non iudicat bis idipſum, *cap. Sunt* 42. *diſt.*3. *de Pœnit.* ita neque homo iudex, neque enim debet conſurgere duplex tribulatio, Nahum *cap.* 1. *num.* 9. quia afflictio non eſt addenda afflicto, *cap. Cum percuſſio* 2.7.*q.*1. *l. Pœna* 9. *ff. ad leg. Pomp. de Parricid.*

Quod ſi quærelatus nondum fuit ſententiatus, ſciens illius delictum, tenetur denuntiare, vt iudicium ſuum poſſit ſortiri effectum.

Si verò condemnatus fuit in pœnam extraordinariam, defectu probationis, & ego id ſciam, teneor denuntiare, vt iudicium debitum ſortiatur effectum; à fortiori, ſi ab imputatione abſolutus fuit defectu probationis, non enim expedit delicta remaneret impunita. Si ſermo ſit de ſollicitatione ſingulæ perſonæ ſollicitatæ neceſſario ſemper debent denuntiare, non obſtante alterius denuntiatione, quia ſicut augentur ſolicitationes, ita & pœna ſolicitantium: Si quis fecit ſortilegium, vel blaſphæmauit coram quatuor aut quinque ſufficiunt duo in teſtes, alij non tenentur, quia reus plenè condemnari poteſt. Quidquid dicant nōnulli apud Trimarchum *diſp.*12.*n.*37 Dianâ *reſolut.*26. *de denunt.* eo falſo fundamento, quod iam emendatus non eſt denuntiandus, reiecto *ſub q.*3. Vide adducta per doctores adductos à Diana *par.*4. *tract.*7. *reſolut.* 35. quæ faciunt in confirmationem prædictorum.

Quæres 9. An ſibi timens aliquod dānum ex denūtiatione imminens teneatur denuntiare?

Reſp. Non obſtante quouis damno 11
probabiliter imminente in vita, honore, & rebus tam proprijs, quam coniunctorum, quilibet tenetur denuntiare hæreticum, licet non dogmatizet. Excuſatur verò à denuntiandis de hæreſi ſuſpectis, vti blaſphæmātibus abutentibus Sacramentis, ſortilegis, &c.

Primū, quod nullus metus etiā mortis excuſet reſpectu hæretici formalis, probatur. Tum quia, vnuſquiſque pro republica tenetur vitam ponere, ſi opus ſit, impediendo damnā illi imminentia, vt omnes docent; ſed inter damna, quæ potiſſimum obeſſe poſſunt reipublicæ Chriſtianæ, eſt hæreſis, quæ vt cancer ſerpit, ergo ea denuntianda non obſtante quouis metu. Tum quia, conſeruatio propriæ vitæ quid minus eſt conſeruatione fidei, & eiuſdem propagatione, in conſeruatione enim vitæ attenditur bonum priuatum, & vtilitas propria; in conſeruatione fidei extirpatione hæreſum inſpicitur bonum commune totius reipublicæ Catholicæ, ergo præponenda eſt conſeruatio fidei vitæ propriæ, eſt enim regulare, quod bonum proprium & priuatum poſtponitur bono communi, & publico, ex vulgatis iuribus, nam bonum maius præponitur minori, *cap:* 18. §. *Si verò*, *de regul.* & priuato præfertur publicum, *cap.*3. *de poſtulat. prælat.* Tum quia, nullum extat præceptum conſeruandi propriam vitam, ſed ponere poteſt pro actibus virtutis, ſecundum illud Domini. *Maiorem caritatem nemo habet, vt animam ſuā quis ponat pro amicis ſuis.* Quod maximè locum habet hic, vt quis profundat ſuum corpus exponendo ſe periculo mortis pro tuenda fide contra hæreticos denuntiando illos Inquiſitoribus; vtique verò præceptum eſt naturale, diuinum, & humanum defendendi, & conſeruandi fidem denun-

 tiatione

tiatione hæreticorum, ergo hoc ſimpliciter vrget contra conſeruationem propriæ vitæ. Ita docet Bonac. *par.2. de onere denunt.* §.3.*num.*6. vbi citat Farin. Maſcardum, Suar. & Azorium. Freitas, & Royas apud Dianam. *reſolut.7. de denunt.* Carena *par.2.tit.*9. *num.*34. §. *An autem* Genuenſis *cap.*18.*num.*8. conſenſit contra dogmatizātem tantum, cum Sanctarello, Homobono, Trimarch. *diſp.*13. *num.*7. Igitur ſiue dogmatizet, ſiue non, denuntiandus eſt. Confirmātur prædicta, quia hęreticus formalis aut comburitur, aut immuratur perpetuò, ex quo denuntiaturus nullam habet rationabilem cauſam timendi ſibi aliquod notable damnum ex perſona hæretici, qui fit impotens ex dictis pœnis.

Nonnulli excuſant ab excommunicatione lata in Edictis omittentes denūtiationem hæreticorum ob metum notabilis damni probabiliter imminentis, quia leges, & præcepta humana non obligant cum tanto rigore, neque Inquiſitores præſumuntur conſtringere in eo caſu ſub pœna excommunicationis lata. Dicunt igitur quemlibet obligari quidem etiam cum periculo vitæ ad denuntiandum, non ex vi Edicti, ſed virtute iuris naturæ quo vnuſquiſque tenetur reipublicæ damnis occurrere, & illa impedire. Mihi non probatur hæc ſpeculatio, Tū quia, leges humanæ etiā cum periculo vitæ obligare poſſunt Caiet. 1. 2. *q.*96. *art.* 4. & aliquando obligant, cum Soto *lib.*1. *de iuſt*, *q.*6. *art.*4. Suarez *lib.*3. *de legib. cap.*30. *nu.*4. Vaſq. *diſp.*161.*cap.*2. Tum quia, Edicta Inquiſitorum coadiuuant conſeruationē præcepti naturalis de occurrēdo, & impediendo hæreſes, adiectione pœnarum ergo ea intelligēda ſunt ſecundum obligationem ipſius legis naturæ, nimirum cum periculo vitæ; neque enim inducta in fauorem operari debent diminutionē. Tum quia, tunc lex humana cenſetur obligare cum periculo vitæ, quando eius obſeruatu magis conducit ad bonum commune totius reipublicæ, maxime religionis ſtatui, quam conſeruatio propriæ vitæ, nulli autem dubium eſt, plus vtile eſſe denuntiare hæreticum, quam propriam vitam conſeruare.

Secundum, quod in periculo mortis, aut alterius notabilis mali, ceſſet obligatio denuntiandi ſuſpectos, probatur. Tum quia in alijs delictis non apparet illa peſtifera qualitas ſerpendi, & inficiendi Catholicam religionem, vt contingit in hæreſi. Tum quia ſuſpicio hęreſis de ſe hæreſis non eſt, ſed Iudices huius fori prudenter ſuſpicantur induci poſſe ex nōnullis delictis, in quibus virtualiter fouetur, ergo in caſu periculi notabilis damni nō eſt inducenda obligatio tam rigoroſa. Tum quia, pœnæ latæ contra hæreticos, nulla mentione facta de ſuſpectis de hæreſi, ad hos extendendæ nō ſunt, ſiquidem ſtatutum, ſeu diſpoſitio loquens de hæreticis, non habet locum in ſuſpectis, ex allegatis per Ricciull. *lib.*5.*cap.* 19.*num.*27. conſequēter rigoroſa obligatio denuntiandi hæreticos cum periculo vitæ non eſt extēdenda ad ſuſpectos de hæreſi. Ita Sācius *diſp.* 11.*num.*65. Fagundez præcepta 2. *lib.*4. *cap.*3. *num.*31. alios pro ſe citat Trimarch. *diſp.*13. *num.*4. Homob. *part.* 2. *de caſib. reſeru. cap.*1. *fol.*141. & alij communiter.

Verum quidem eſt, quod neceſſe eſt, vt non ſolum huiuſmodi periculum mēte concipiatur, ſed vt rationibus, & coniecturis valde ſolidis conceptum periculum oſtendat, vnde in hoc facto opus eſt viri prudentis, & timoratæ conſcientiæ conſilio. Pono exemplum in ea muliere, quæ ſolicitata non vult denuntiare timens ſibi periculum honoris, aut vitæ, honoris, quidem, quia ex eo, quod conſenſit in ſolicitationem, putat, confeſſarium coram iudice eſſe copulam manifeſtaturum; vitæ vero, quia ſuſpicatur confeſſarium per ſe, vel per conſanguineos, aut amicos, ſumpturum eſſe vindictam de illa, eo quod certo ſcit aliam perſonam non potuiſſe illum denuntiare præter ſolicitatam. Si ſimiles, rationes admittantur, euaneſcit obligatio denuntiandi, quia quilibet confeſſarius ſolicitās certo credere poteſt, nullā aliam perſonā præter ſolicitatam denun- 82

nuntiaſſe, ne ergo euaneſcat obligatio in hoc caſu denuntiandi, dicitur eam rationem eſſe friuolam, & aliunde periculum accipiendum eſt, nam ſcientia perſonæ denuntiantis ex parte confeſſarij non ſufficit ad concipiendũ probabile periculũ ex parte denuntiantis, ſed quod aliàs ille confeſſarius inquiſitus ex hoc damnum intulit denũtiatori, ſeu teſtibus. Neque timor, quẽ habet ſolicitata ex copula ſequuta, alicuius eſt momenti, quia de illo conſenſu nulla mentio facienda eſt, præterquã quod mulier nequidquam putauit detrimenti circa ſuum honorem, quando conſenſit in ſolicitationem, & modo in re honeſtè, & neceſſaria. cuiuſmodi eſt actus denuntiationis, cogitat de honore amiſſo, vt excuſetur ab obligatione denuntiandi. Nec facit, quod maritus deuenietin cognitionem ſolicitationis, & eam maletractabit, quia ſecreto accedat ad Inquiſitorem, qui accepta denuntiatione cum omni ſecretudine illam dimittet, abſque eo, quod maritus de te hac cognitionem habeat, præterquam quod nõ eſt dedecus mariti, quãdo mulier reiecit impudentiam ſolicitantis ex quo neq; vxor rationabiliter concipere poteſt indignationem mariti contra ſe.

Quæres 10. An filius teneatur denuntiare patrem hæreticum, vel ſuſpectum de hæreſi? & è contra pater filium?

13 *Reſp.* Filius tenetur denũtiare parẽtes hæreticos, licet non dogmatizent, & è contra, quod clare colligitur Deuteron. c. 13. n. 6. *Si tibi voluerit perſuadere frater tuus filius matris tuæ aut filius tuus, vel filia, ſiue vxor, quæ eſt in ſinu tuo, aut amicus, quẽ diligis vt animã tuã, clã dicẽs. Eamus, & ſeruiamus dijs alienis, quos ignoras tu, & patres tui cunctarũ in circuitu gentium, quæ iuxta, vel procul ſunt, ab initio vſque ad finem terræ, non aquieſcas ei, nec audias, neq. pareat ei oculus tuus, vt miſerearis, & occultes eum, ſed ſtatim interficies. ſit primum manus tua ſuper eum, & poſtea omnis populus mittat manum, lapidibus obrutus necabitur, quia voluit te abſtrahere à Domino Deo tuo.* Tanta igitur eſt obligatio denuntiandi hæreticum, vt nec proprius filius excuſetur erga patrem, & matrem, ſed tenetur illos denuntiare; & è contra parentes tenentur denuntiare filios. Eſt cõmunis ſententia apud Farinac. *q. 197 num.* 40. Dianam *reſolut. 4. de denunt.* Carenam *part. 2. tit. 9. num.* 10. Contrarium tenent Abulenſis, Simanchas, Genuenſis, & Gutier, apud Carenam, alij apud Dianam aſſerentes filios non teneri denuntiare parentes hæreticos, niſi quando dogmatizant; nec eſſe cogendos in teſtes, quando abſunt alij teſtes. Quod ad ſuſpectos de hæreſi non tenentur denuntiare ſecundum humaniorem opinionem, quod probatur. Tum ex eo, quod non eſt obligatio denuntiandi extraneos, cum timetur damnum notabile, ex probatis præcedenti quæſtione, ergo neq. reſpectu parentum ob notabile damnum redundans in ipſos filios. Tum quia, ita multi docent cum Homob. *part. 2.* Examinis *tract. 7. cap. 7 quæſt. 32.* apud ſupracitatos, quidquid dicat Carena *part. 2. tit. 9. num. 13.* denuntiandum eſſe patrem de hæreſi ſuſpectum cum Zechio *caſu 2. num. 2.* Lazar *quæſt. 12. num.* 57. Comitulus *lib. 4. q. 8.* & alijs, ductus Carena ex ratione familiari, quod Edicta Inquiſitorum loquuntur generaliter, ac proinde ſunt generaliter, & indiſtinctè intelligenda, id enim procedit, quando aliqua ſpecialis ratio contrarium non ſuadet, *ex l. Heres abſens ff. de hered. inſtitu.*. neque generaliter dictum refertur ad extraordinaria, *l. Seio amico §. Medico ff. de ann. legat.*

Quæres 11. An vxor maritum, & è contra maritus vxorem? Item, frater fratrem, & vnus alterum conſanguineum.

Reſp. Nulli dubium eſt teneri denuntiare, ſi ſit hæreticus, quod à fortiori cõſtat ex dictis, ſi enim filius tenetur denuntiare patrem hæreticum, eo magis vxor virum, & conſanguineus conſanguineum, quia minor coniunctio, affectio, & naturalis obligatio eſt inter hos, quam inter filium, & parentes. Ita Pegna 14

gna & Freitas, quos pro ſe citat Diana *reſolut. 5. de denunt.* Carena *part. 2. tit. 9. nu. 10.* Loquendo vero de eiſdem ſuſpectis de hæreſi non neceſſario denuntiādi ſunt, ſecundum auctores tenentes nobiſcum de cœteris non obligatis denuntiare, vt patet ex præcedentibus.

Quæres 12. An quis hæreticus teneatur ſeipſum denuntiare?

15 *Reſp.* Nemo tenetur denuntiare ſeipſum, Tum quia, nemo tenetur ſe prodere *cap. Quis aliquando 87. de pœnit. l. Nimis graue ff. de teſtib.* Tum quia, nullus tenetur ſuam turpitudinem detegere, *l. Alias ff. de iureiur Dec. l. fin. C. de edend. n. 6.* Beia *par. 2. caſu 2. §. Ad confirmationem*, dicit eſſe de iure cōmuni tū naturali, tū diuino, tū humano ne quis ſuum delictum occultū prodat, & in crimine hæreſis docent omnes, quos citat Diana *reſolut. 8. de denunt.* Boſſius *de ſolicitat. num. 73.* *Clauis lib. 12. cap. 16. num. 1.*

Quæres 13. An quis teneatur denuntiare complicem? Negant Suar. *diſp. 20. de fide ſect. 4. num. 18.* Megal *lib. 1. de Pœnit. cap. 4. num. 30.* Porrell. *ver. Denuntiatio* 10. Probant primò, quia qui denuntiat complicem, reuelat propriam turpitudinem, ac proinde ſeipſum prodit, ad quod nemo tenetur. Secundo nemo tenetur cum amiſſione ſui honoris, & periculo vitæ alterum denuntiare ex ſupradictis, in caſu autem præſenti amittitur ſama, honor, & reputatio, & incurritur periculum, immo euidens damnum in propria perſona, ergo nulla eſt obligatio denuntiandi. Vnde ex his Portellus concludit fœminam, quæ conſenſit in confeſſarium ſolicitantem non teneri illum denuntiare.

16 *Reſp.* In caſu hæreſis complex, qualis cenſetur ille, qui eſt auditor dogmatizantis ſectando eius errores tenetur denuntiare ſuum Magiſtrum, in alijs delictis inducentibus ſuſpicionem hæreſis non niſi in caſu ſolicitationis.

Primum de complice diſcipulo probatur, quia hoc delictum ita graue eſt, vt nullam habeat exceptionem præter ſigillum confeſſionis; nec obſtat ea prior ratio, quod nullus tenetur reuelare propriam turpitudinem, quia id verum 17 eſt, quando turpitudo ex ſua natura non eſt alijs nociua, & toti reipublicæ pœniciosa, vt hæreſis, quæ vitioſum contagioſum eſt; præterea reuelare hæreticum eſt præceptum iuris naturę, diuini, & humani; vitam vero, famam, & res proprias conſeruare quis ita non obligatur, quin aliquando ex dictamine alicuius virtutis non ſolum poſſit, verū etiam debeat prędicta exponere periculo propter maius bonum, vt docent omnes; ſed hæc doctrina locum habet hic cum agatur de extirpanda hæreſi ſerpente in fideles in deſtructionem fidei, ergo complex diſcipulus magiſtrum denuntiare tenetur. Præterea diſcipulus auditor hæretici directe non dicitur reuelare ſuā turpitudinē, ſed tantū in cōſequentiā, quatenus quærelat magiſtrū à quo ſanam doctrinam non recepit, non eſt autem obligatio reuelandi propriam turpitudinem directe, vtique in conſequentiam, ex eo, quod talis reuelatio redundat in propriam vtilitatem, cum iudex mitius cum iſtis agat 18 & cenſeantur potius comparentes ſpōte, quam denuntiatores. Ex quo etiam patet ad ſecundam rationem minus periculum incurrere denunciando, quam ceſſando à denuntiatione, nam ſi complex in denuntiatione præueniatur ab alio, ſubſtat maiori periculo, cum veniat puniendus de rigore iuſtitiæ, non ſic ille, qui comparet denuntiaturus, cū quo mitius hoc Tribunal agit.

Secundum de caſibus ſuſpicionis nō teneri complicem denuntiare ſuū complicem, 19 probatur cohærenter ad dicta in præcedentibus quæſtionibus, & docent ſupracitati.

Tertium de ſolicitatione patet ex dictis *cap. 21. q. 24.* mulierem, non obſtante conſenſu in ſolicitationem, adhuc teneri denuntiare confeſſarium, quia de copula, & conſenſu ne verbum quidem faciendum, conſequenter mulier reuelando ſolicitationem, quæ ſtare poteſt, & debet in hac materia ſine conſenſu copulæ ſpectari, non prodigit ſuum honorem

notem, nec famam, neque alteri periculo ſe exponit. Confirmatur id per ea, quæ dixi hic *ſub q.9. §.Verum.*

Quæres 14. An confeſſarius poſſit abſoluere obligatos ad denuntiandum, ante quam oneri ſuo ſatisfaciant?

20 *Reſp.* Si obligatus denuntiare ex negligentia omiſit ſuum munus, ac proinde incurrit excõmunicationem latam in æditto abſolui non poteſt propter reſeruatam excommunicationẽ. Quod ſi nondum tempus elapſum eſt, aut ſi præterijt, ſed illi non currit, propter aliquod impedimentum, cum nondum dicatur excommunicatione affectus, abſolui poteſt à confeſſario, dummodi illi promittat, ſe velle ſatisfacere ſuæ obligationi. Si verò alias promiſit, & nondum ſatisfecit, dimittatur ad denuntiãdum, & nequaquam abſoluatur obſtãte excommunicatione, quam incurrit, non denuntiando cum poſſet, & teneretur. Vide doctores citatos à Diana *reſolut.* 27. Cautus ſit confeſſarius in cauſis hæreſis, prius ſi poſſibile eſt eogat pœnitentem ad denuntiandum, in grauioribus enim mora eſt periculoſa, vbi enim maius periculum timetur, ibi cautius procedẽdum eſt, *cap.Vbi periculum, de elect. in* 6.

Quæres 15. Qualis ſciens teneatur denuntiare, an ille tantum, qui ex proprijs ſenſibus immediatè ſit delictum? vt quia ipſe oculis proprijs vidit ſortilegum facientem maleficium, vel Sacerdotem oſculantem in confeſſionali mulierem, vel quia audiuit auribus proprijs aliquem blaſphemare &c. An verò qui illud ſcit ex auditu aliorum, qui ſibi delictum narrauerunt?

21 *Reſp.* Tenemur denuntiare non ſolũ, quæ ſcimus ex propria ſcientia, quod apud omnes certum eſt, verum etiam ea, quæ ſcimus ex ſcientia aliorum, quæ ſcilicet ab alijs audiuimus, dum ſint fide digni. Probatur Tum ex verbis Edictorum, quæ ita ſe habent. *Notificare giuridicamente tutti, & ciaſcheduno di quelli, de quali ſappiano, ò habbiano hauuto, ò hauer.nno notitia.* diſtinguitur enim hic ſcientia perſonalis per illud verbum, *Sappiano,* quæ habetur per proprios ſẽſus immediate, à ſcientia, ſeu notitia ab alijs per ſcripturam, vel locutionem habita per illud verbum, *Notitia*, à notificando. Tum quia, quæ nouimus ex aliorum auditu ſcire dicimur ad effectũ reuelandi, ex ijs, quæ dixi *cap.*23. *nu.*94 Tum quia, denuntiatio facta ex huiuſmodi notitia multum prodeſt Inquiſitoribus, nam denuntians in eo caſu vicem habet ſolius denuntiatoris, & perſonæ, à quibus auditum narratur, & reuelatur, adhibentur in teſtes oculares, & ſic melius probatur delictum. Adeſt autem obligatio denuntiandi, licet ab vnico fide tamen digno denuntiator audiuerit, quia per illum Inquiſitor dicitur ſufficienter inſtructus ad inquirendum contra denuntiatum. Si verò is, à quo audiuimus, non ſit fide dignus, non tenemur reuelare, quia veram notitiam ſufficientem ad denuntiandum non aquiſiuimus, cum hæc tota dependeat à perſona dicente, quæ ſicut fide digna non eſt, ita neque in nos veritatem ſui dicti, cum ea careat, transfundere nõ poteſt. Ita Corduba *lib.*1. *q.*43. *dub.* 2. §.6. Gutiet. *quaſt. Canon. lib.* 1. *cap* 11. *num.*71. Sanct. *cap.*9. *de hæreſi num.*16. quos pro ſe citat Carena *part.*2. *tit.*9. *num.* 31.

Quæres 16. An quando quis certo ſcit, ſeu probabiliter credit, Inquiſitorem non puniturum hæreticum, vel ſuſpectũ de hæreſi, teneatur nihilominus illum denuntiare? Auila cum alijs prout colligit *Bonac. par.* 1. *de onere denunt.* §. 4. *num.* 3. negat, quia nullus obligatur ad opus inutile. In dubio verò aiunt eſſe obediendum.

Reſp. Caſus iſte eſt magis ſpeculatiuus, quam practicabilis, vnde habes certam notitiam, aut cognitionem probabilem iudicem nõ eſſe puniturum delinquentem? aliter enim iudicare ſapit iudicium temerarium, vnde nemo poteſt certo, aut probabiliter ſcire, hunc defectum iudici infuturum, ſi iudicium probatur temerarium, & irrationabile, vti reuera tale eſt, nam ſemper pro iudice præſumẽdum eſt, quod bene functus ſit officio ſuo, & potiſſimum, quod obidit 22

illum

illum, niſi expreſsè contrarium conſtet, quod reſpectu effectus euenturi conſtare non poteſt, cum de futuris non habeatur certa ſcientia, de præſumptione pro iudice, *cap. Poſt ceſſionem de probat. cap. Sicut, de re iud. cap. In præſentia, de renunt. ex gloſ. fin. in cap. Ad reprimendam* 8. *de off. ordin.* Gloſ. *ver. cum ipſi, cap.* 14. *de priuileg.* Nec dicas, conſtat hunc nocentem dimiſſum fuiſſe innocentem, quia licet tibi conſtaret maleficium huius, præſumere debet pro iudice, nimirum illi non conſtitiſſe ſaltem vt iudici tale delictum commiſiſſe. Itaque difficile eſt bene male ſentire de iudice.

Quæres 17. An negligens denuntiationem tam hæretici, quam ſuſpecti de
23 hæreſi fiat ſuſpectus de hæreſi?

Reſp. Non denuntians hæreticum, cum poſſit, regulariter eſt ſuſpectus tantum leuiter de hæreſi, niſi omiſerit ob metum cadentem in virum cōſtantem. quia præſumuntur omittere denuntiationem, non vt defendant hæreſim, ſed vel negligentia, vel ex metu, aut alia cauſa conſanguinitatis, aut amicitiæ, niſi ea amicitia, & familiaritas nimis aſſidua eſſet, ex qua induceretur vehemens ſuſpicio hæreſis. Ita Duardus ad Bullam *lib.* 2. *can.* 1. *q.* 33. *num.* 17. ex illo Carena *par.* 2. *tit.* 9. *num.* 44. de ſuſpicione
24 ſimpliciter omnes fere doctores, quos citat Farinac. *q.* 197. *num.* 38.

Non denuntians ſuſpectum de hæreſi non fit ſuſpectus, quia præſumptio non oritur ex præſumptione, nec ſuſpicio ex ſuſpicione, bene inquit prædictus Carena.

25 *Quæres* 18. An denuntiator ſimul & ſemel fungatur etiam officio teſtis?

Reſp. Affirmatiuè, quod deducitur *ex cap. In omni* 4. *de teſtib.* vbi denuntiator ſuccedit in teſtem, quod confirmatur tum fauore fidei, quia ſumma eſt ratio, quæ pro religione ſtat, ex vulgatis iuribus; tum ex praxi omnium Inquiſitorū. Ita Molfeſius, & Bariola, quos pro ſe citat Trimarch. *diſp. fin. num.* 34. Et ego *reſolut.* 101. *q.* 9. Nec obſtant, quæ ab aduerſarijs adducūtur, quod idem eſſet actor, & teſtis, quia id non decet, quando quis ſuam proſequitur cauſam, tunc enim non poteſt eſſe actor, & ſubſequēter teſtis, denuntiator autem in cauſis fidei propriè non dicitur actor, quia non ſuam, ſed Chriſti cauſam tuetur. Nec facit, quod præſumatur eduerſus denūtiantem, qui inſtar vt pœna alteri infligitur, *ex cap. Si quis* 2. *q.* 7. quia hæc præſumptio hic locum non habet, denuntiator enim mouetur non ad vindictam, ſed vt obediat Edicto Inquiſitoris. His reſponderi poteſt ad alia, ſi qua obijci poſſent. Ita quod ſi denuntiator calumniatus ſit proximum vti falſus teſtis puniri poteſt, Palaus apud Carenam, *par.* 3. *tit.* 1. *num.* 20. Per ipſius denuntiationem, ſi ſit omni exceptio maior, iudex ad interrogandum reum deuenire poteſt, habet enim ex hoc ſemiplenā probationem. Quando agitur de condemnando hęreticum formalem in pœnam ordinariam nō ſuccedit loco teſtis, *cap.* 36. *num.* 80.

Quæres 19. An teſtis ſubticens veritatem, vel falſum exprimens teneatur denuntiare ſub pœna excommunicationis?

Reſp. Affirmatiuè, quia ex ſua iniquitate 26
non debet reportare commodum, & exemptionem; neque debet eſſe melioris conditionis eorum, qui contra Sāctum Officium non peccarunt, qui denuntiare tenentur, ergo à fortiori iſte.

CAP. TRIGESIM. II.

DE CAPTVRA ET CARCERATIS.

SVMMARIVM.

1 *Captura initium ſumit à mandato iudicis.*
2 *Citatio eſt vocatio rei coram iudice reſponſuri.*
3 *Tria ſunt de eius eſſentia.*
4 *In criminalibus citatio fere ſemper eſt realis.*
5 *Non neceſſario exprimenda cauſa in ſpecie.*
6 *Citationes ad condemnandum abſentē.*
7 *Præſentem vna ſufficit.*
8 *Contumax domi, vel in locis ſolitis vocatur.*
9 *Nuntio credendum referenti citationē in actis.*
10 *Citatio facta non præſumitur.*
11 *Citatio ad locum non ſecurum nulla eſt.*
12 *Citari extra exiſtens non poteſt.*
13 *Capitur reperti in fragranti crimine.*
14 *Capi non poteſt, niſi præcedentibus indicijs ad torturā, niſi fuga timeatur.*
15 *Appellatur à carcere non à citatione*
16 *Quid agendum in actu capturæ.*
17 *Inquiſitor mandat capturam ſine Epiſcopo.*
18 *Citatus eadem hora ab vtroque datur optio reo.*
19 *Delegatus Papæ, quando ſit maior ordinario.*
20 *Quæ indicia ad Capturam.*
21 *In Eccleſia capi poſſunt hæretici, & ſuſpecti.*
22 *Quomodo puniatur fugiens carceribus fractis:*
23 *Fuga indicium ad torturam.*
24 *Fuga relapſum non facit.*
25 *Fuga non facit hæreticum.*
26 *Quid de ſeipſo occidente in carcere?*
27 *Frangens carceres reus Bullæ Pij V.*
28 *Præceptum non alloquendi carceratōs comprehēdit omnes carceratos etiā ad pœnam.*
29 *Carcer infamat.*

CAP. TRIGESIM. II.

DE CAPTVRA ET CARCERATIS.

1 INITIVM Capturę ſemper deſumitur à citatione à iudice decernēda, nullus enim capi, & carcerari regulariter poteſt ſine mādato iudicis, coram quo aliquis quærelatus eſt. Ideo.

Quæres 1. Loco quid ſit citatio, quotuplex, & quæ ad eius ſubſtantiam ſpectant?

2 *Reſp.* Citatio eſt iuridica vocatio rei coram iudice reſponſuri ad interrogata; quę tribus modis fieri poteſt, voce, ſcriptura, aut apprehenſione perſonæ primis duobus modis dicitur citatio perſonalis, voce, cum nuntius verbaliter admonet reum de comparendo coram iudice, aut ſcriptura ad domum citandi tranſmiſſa per currerium, vel in locis ſolitis affixa, ſine enim affixione non conſiſtit citatio hæc ſecundum omnes, Puteus, *lib. 2. deciſ.* 168. his modis vocatur perſonalis, ſeu verbalis; tertiò modo per capturam, & apprehenſionem perſonæ ipſius rei citatio dicitur realis, de qua diuiſione citationis omnes cum Maranta *par. 6. de citat. præſertim num.* 58. vbi citatione reali, Cantera *prælud. 3. quæſt. crim. num.* 2. Eimer. *par.* 3. *D. rect. n.* 73. ibi Pēgna *comm.* 17.

Tria autem ſunt de eius ſubſtantia, & eſſentia, Mandatum, Exequutio, & Relatio; mandatum ſe tenet ex parte 3
iudicis, qui facit citare reum, reliqua duo ex parte miniſtri exequutoris, qui admonet reum de comparendo coram iudice, vel illum ligatum ducit, quod eſt ſecundum requiſitum nempè Exequutio; tertium denique eſt relatio facta per miniſtrum exequutorem cum iuramēto

redacta

redacta in actis, quod reum admonuerit, vel duxerit in carcerem. Iſta tria ſunt de eſſentia citationis, itaut ſi vnum deſit, nulla ſit citatio, vt de communi iuribus, & doctoribus citatis tradit Maranta in ſua praxi *par. 6. de cit. num. 5.*

Quæres 2. An in criminalibus ſancti Officij poſſit adhiberi citatio realis omiſſa verbali, hoc eſt, an capi poſſit reus ſine præuia admonitione, quod compareat coram Inquiſitore?

4 *Reſp.* Raro adhibetur citatio perſonalis, ſed fere ſemper rei citantur realiter apprehenſione perſonæ, eo quod veriſimiliter ſemper timeatur fuga per iſtos arripienda. Ita Eimer. & Pegna apud Souſam *lib. 2. Aphoriſ. cap. 27. num. 2.* Felin. *in cap. Cum non ab homine, de iud.* & alij omnes.

Quæres 3. An in citatione verbali exprimenda ſit cauſa, propter quam quis citatur?

Reſp. Eſt exprimenda, quando hæ-
5 reticus, vel ſuſpectus de hæreſi non poteſt capi, eo quod latitat, & ſic contumax eſt, iuxta *cap. Cum contumacia 7. de hæret. in 6.* vbi excommunicatus poſt contumaciam non reſpondendi ſuper hæreſim, de qua erat ſuſpectus, poſt annum dãnatur vt hæreticus; in hoc caſu igitur exprimitur cauſa ſub hac clauſula. *Compareas reſponſurus de fide* aliter non poſſet Iudex procedere cõtra eum per hanc pœnã. Ita Farin. *q. 185. n. 114.* ex eo Souſa *lib. 2. cap. 27. num. 5.* Alij tamen abſolute tenent citationem ſimpliciter factam per Inquiſitorem ſine expreſſione cauſę eſſe legitimam, quia hãc cauſam reſpondendi de fide virtualiter includi in citationibus huiuſmodi, certũ eſt, cum Inquiſitoris officium ſit præciſè, & ſolum ſuper cauſas fidei. Ita Simancha *de Cathol. Inſtit. tit. 43. num. 12.* Pegna *part. 3. com. 33.*

Quæres 4. Quot citationes ſint, ne-
6 ceſſariæ ad condemnandum reum contumacem, qui non vult comparere? Quo ad præſentem in fortijs retentum omnes conueniunt, vnicam citationẽ eſſe neceſſariam, & ſufficere, quos citat Farin. *quæſt. 185. nu. 158.* Decian. *lib. 5.* Crimin. *cap. 38. num. 9.* eſtque de ſubſtantia iudicij, cum ſit quædam ſpecies defenſionis, *doct. in l. fin. C. de legib.* Vantius *de Nullit. Rubr. de defectu citat.* M. Ant. *lib. 1. reſolut. 29. num. 6.* ita quod nec princeps eam omittere poteſt, Maranta *part. 6. de citat. num. 3. per cap. Paſtor §. Cæterum, clem. de re iud.* & ea neglecta, & prætermiſſa ſententia eſt nulla ex allegatis per Rotam *vol. 4. deciſ. 26.* Orani. Remanet igitur difficultas quo ad contumaces.

Reſp. Communior praxis eſt, quod
requirantur tres citationes, & monitio- 7
nes vbi agitur de condemnando hæretico formali, doctores vocat Farin. *q. 185. num. 117.* Diana *part. 4. tract. 8. reſolut. 42 fine, & 80.* Carena *part. 3. tit. 1. num. 12.* Alij vt Scaccia poſtulant vnam triginta dierum æquiualentem tribus. Alphonſus de Caſtro, & Carerius duas tantum poſtulat. Sed nos ſtemus cum primis in nomine Sanctæ Trinitatis, quia forſan in tertia conuertetur, & id eſt conforme iuri Euangelico de correctione fraterna Matth. *cap. 10.* & iure communi *cap. Omnes 16. q. 7. cap. Conſtitutionem 9. de ſent. excom. in 6.*

Quæres 5. In quo loco citandus eſt reus, qui ſe abſcondit, & non vult comparere?

Reſp. Contumax citandus eſt domi
ſuæ, ſi non comparet ad valuas Eccleſię 8
maioris, vel ad valuas Eccleſiæ Inquiſitoris, de citatione facta domi ſermo habetur *cap. Cauſam, de dolo, & contum.* Ad valuas, Scaccia *lib. 1. de iud. cap. 98. num. 32.* Barboſa *cap. fin. de dolo.*

Quæres 6. An credendum ſit Nuntio atteſtanti ſe citaſſe reum, & eum inueniſſe, vel non inueniſſe?

Reſp. Affirmatiuè. Tum quia, Nun-
tius eſt ſeruus publicus iuramento fir- 9
matus, ergo ei credendum eſt ex officio, ſicuti creditur cuilibet experto in ſua arte, *l. Septima, de ſtatu homin.* Tum quia iurat ac quilibet alius teſtis, qui depoſuit pro, vel contra aliquem, cui creditur, ergo & huic Nuntio, qui in nullo videtur differre à teſte, eius enim Relatio eſt depoſitio facti, quod accidit.

fuerit, vt ſuo loco dicam. Ita Cantera *cap. 1. de probat.* Genuenſ. *cap.* 68. Royas de hæret. *par. 2. aſſert. 1. num.* 22. Diana *part. 4. tract. 8. reſolut.* 11. Carena *part. 3 tit. 2. num.* 24. Procedunt, niſi timeatur fugat, nam in eo caſu ſufficit quęuis informatio, ſecundũ Gloſ. *in l. Sed & ſi ff. de in ius voc.* Salicet *in l. Nullus C. de exhibend.* reo, Boſſius *de capt. num.* 1. Maranta *par. 6. de citat. n.* 60. Roland. *lib. 1. conſil.* 17 Farin. de carcer, *q.* 27. *num.* 115. Clarus *q.* 27. *§. Scias* M. Anton. *lib. 1 reſolut.* 36. *n.* 2. Souſa *lib. 2. cap.* 26. *n.* 15. ex Pegna, & Farin. dicit, hæreticum eſſe ſemper ſuſpectum de fuga. Timeri autem poteſt fuga probabiliter in ijs, qui non habent firmam habitationem, vel in alijs etiam quando inquiſitio per Inquiſitorem cœpta facile deuenire poteſt ad aures quærelati ex loquacitate eorum, qui cognitionem habent informationis. Quod ſi Inquiſitor ex leuibus indicijs det mãdatum capturæ, eo, quod timet fugam quærelati, præſumitur bene facere, neq; in hoc grauatur inquiſitus, quia regulariter malefactores ſolent fugere, id enim omnibus videtur à natura inditũ propter innatam libertatem, quare diſputandum non erit de illicita, aut inualida reali citatione. Neque notabilis famæ bonæ conqueri poteſt de irrogata infamia ex carceratione, quia ſi innocens probatur, vt talis abſoluitur, & in priſtinum reſtituitur cum maiori reputatione; ſi reperitur reus, ſibi imputet malefacto.

Quæres 12. An detur appellatio à captura, & à carceratione?

15 *Reſp.* Appellatio locum non habet in captura ſecundum Guidop. *deciſ.* 235. ex Carena *part. 3. tit. 2. num.* 31. licita vero eſt appellatio à cercere vt doctoribus citatis docui *Reſolut.* 135. *q.* 8. Ratio differentiæ, quia per citationem tam verbalem, quam realem citatus non grauatur, cum vocetur ad reſpondendum, ſi non errauit, carcer vero ex natura ſua aggrauat apprehenſum, cum illum ſua priuet libertate, ideo quo ad hoc grauamen appellare potpſt, non tamen in totum liberatur; cum tunc detur domus aliqua, vel cubiculum bene viſum iudici, pro cuſtodia, vel cũ fide iuſſione dimittitur in domũ ſuam. In ſancto autẽ officio non ſolet admitti huiuſmodi appellatio, quia loca pro carceribus deputata non ſunt aſteriora, ſed lęuia & humana.

Quæres 13. Quid agendum in actu capturæ, ſeu eius occaſione?

Reſp. Si plures capiendi ſunt, non detur commune mandatum contra reos ſed ſigillatim capiantur, vt nuntio auferatur occaſio admonendi aliquam eorum ad fugam, ita Pegna apud Souſam *lib. 2. cap. 26. num.* 17. Deinde relatio capturæ referenda eſt in actis cum iuramento Nuntii, qui omnes res inuentas apud captum narrare debet, vt in actis redigantur. Præterea ſi agatur contra hæreticum formalem, ex ordine Inquiſitoris facienda eſt deſcriptio omnium bonorum rei, quæ ſequeſtrari debent apud idoneum, qui illa cuſtodiat. Demum cuſtodiæ tradendus eſt. Ita Carena *part. 3. tit. 2. à num.* 29. *ad* 34. ibi *num.* 33. dicit mandatum exequutiuum capturæ oſtendendum eſſe reo, aliàs illi non tenetur credere. Sed hoc non obſeruatur in praxi, quia huius officij miniſtri noti ſunt. Vide Dianam *part. 4. tract. 8. reſolut.* 86. de bonorum deſcriptione. 16

Quæres 14. An Inquiſitor ſine Epiſcopo mandare poſſit capturam?

Reſp. Affirmatiuè ex Clem. *1. de hæret.* illis verbis. *Sic quod quilibet de prædictis ſine alio citare poſſit, & arreſtare, ſiue capere, ac tuta cuſtodia mancipare, ponendo etiam in compedibus, vel manicis ferreis ſi ei viſum fuerit faciendum. Duro tamen tradere carceri, ſiue arcto, qui magis ad pœnam, quam ad cuſtodiam videatur, vel tormentis exponere illos aut ad ſententiam procedere contra eos, Epiſcopus ſine Inquiſitore, & Inquiſitor ſine Epiſcopo &c.* Si verò duo ſunt Inquiſitores vnus ſine alio capere nõ poteſt ex Simancha, & Inſtrut. Tolet. apud Dianam *part. 4. tract. 8. reſolut.* 90. 17

Quæres 15. Citatus eadem hora ab Epiſcopo, & Inquiſitore ad reſpondendum

dum

dum in cauſa fidei, cuinam reſpondere debet primo?

18 *Reſp.* Cui ipſe voluerit, quia ex citata Clem. præcedenti quæſtione datur locus præuentioni, cum vnuſquiſque de iure citare poſſit, ergo reus reſpondere poterit, cui voluerit, ita Molina *de iuſt. tract.* 3. *diſp.* 20. *num.* 17. Eſſe verò magis parendum Inquiſitori docent Simãca, Pegna, Paramus, Azor, & alij apud Dianam *par.* 4. *tract.* 8. *reſol.* 47. quia iuriſdictio Inquiſitoris vti delegata à Papa maior eſt poteſtate ordinaria Epiſcopi, ergo hæc cedit, ita quod Inquiſitor reuocare poteſt à carceribus Epiſcopalibus reum, inquit Zanard. *par.* 2. Directorij ſui *cap.* 6. *q.* 13. Sed ea ratio ſimpliciter nõ procedit, ſed tantum, quando aliqua cauſa ſpecialiter committitur alicui ex-
19 pedienda, tũc enim delegatus in ea cauſa maior eſt ordinario, cui illi ſubeſt in hoc, cum delegatus repræſentet perſonã Sũmi Põtificis, qui eſt ordinarius ſupræmus omnium ordinariorũ, & quod hæc maioritas intelligatur reſpectu cauſæ ſpecialis, & tranſeuntis, colligitur *ex cap. Sane* 11. *de offic. delegati, & cap. Paſtoralis* 11. *§. Præterea, de offic. ordin.* in quibus locis ſermo eſt de cauſis tranſeuntibus. Inquiſitores autem non ſunt hoc modo delegati, cum mittantur ad vniuerſas cauſas fidei non tranſeuntes, ſed perpetuo, neque vnquam in hoc ſunt maiores Epiſcopis, vnde ſi cauſis huiuſmodi velit intereſſe Epiſcopus, Inquiſitor accedit ad aulam Epiſcopi, & ibi ad illius ſiniſtram ſedet Inquiſitor, quod ſignum eſt, Inquiſitorem non intelligi delegatũ ſecundum illam maioritatem, ſed potius dici ordinarium inferiorem Epiſcopo. Vel dic, quod delegatus à Papa eſt maior, ordinario quando delegatus eſt ad illum iudicandum, & id habetur *ex illo cap. Sane.* Quoniam autem in omnibus fere locis Inquiſitores magis tractãt cauſas contra hæreticos, & ſuſpectos de hæreſi, formando proceſſus, quam Epiſcopi qui raro ſe ingerunt, ideo ſuos Vicarios Generales tranſmittant ad loca Inquiſitionis, vt aſſiſtant à ſiniſtris Inquiſitoris, quod etiam illis committitur *in dicta Clem.* 1. *de hæret.* Hic Parmæ proceſſus ſemper formantur per Inquiſitores, ideo ab illo tantum citantur, & ſi caſu pro eodem delicto reperiantur in fortijs Epiſcopalibus, tranſmittendi ſunt ad carceres Inquiſitoris petentis, vt poſſit procedere contra quærelatos.

Quæres 16. Qualia indicia ſufficiant ad carcerandum?

Reſp. Leuia indicia non ſufficiunt ad carcerandum ſecundum Pegnam 2. *par. Direct. ſuper cap. Excommunicamus, §. Cæterum, & par.* 3. *comment.* 17. ſed requiruntur indicia vrgentia, & ſuſpiciones vehementes, ex quibus delictum ſit ſemiplene probatum, ex dictis *q.* 11. Ita Farinac. *q.* 185. *num.* 7. vbi alios citat. Quæ verò ſint iſta indicia in dubio relinquitur prudenti iudicio Inquiſitoris, conſiderata qualitate delicti, & perſonę, ſit ne nobilis, diues, an vilis, delictumue publicum, an occultum, Farin. *q.* 27. *de Carcer. num.* 26. ex eo Souſa *lib.* 2. *cap.* 26. *num.* 7. Si ſuſpectus ſit de fuga, minora indicia ſufficiunt, idem Farinac. *q.* 185. *num.* 7. 20

Quæres 17. An hæretici, & ſuſpecti de hæreſi capi poſſint de ordine Inquiſitoris in Eccleſia?

Reſp. Affirmatiuè de vtriſque, quia Inquiſitor, & Epiſcopus in hoc non ſubduntur Bullæ Gregorianæ; & de hæreticis res clara eſt, quia non gaudent immunitate, vtique verò ſuſpecti reſpectu laicę poteſtatis, cõtra quã emanauit Bulla fauore Eccleſiarũ. Ita docent Farinac. *cap.* 13. *de immun. num.* 167. *&* 175. Souſa *lib.* 2. *cap.* 26. *num.* 28. *&* 29. & de Blaſphæmis dixi *cap.* 26. *q.* 9. Diana *par.* 1. *tract.* 1. *reſol.* 38. 21

Quæres 18. An carceratus aufugiens puniendus ſit, & qua pœna?

Reſp. Affirmatiuè pœna arbitraria; 22 quia carceratus iuſte amittit ius ſuæ libertatis, quod transfertur in iudicem, ergo fugiendo delinquit in iudicem, cui obedire tenetur manendo in carceribus. Ita Anton. Gomez *tom.* 3. *Var. cap.* 9. *n.* 11 Farinac. *q.* 30. *de carcer. num.* 8. *&* 25. Procedunt ſiuè extra maneat, ſiuè recedat. Contingit autem fuga cum effractione

ctione carceris, & iſti puniri ſolent durioti cuſtodia ſi ſunt nobiles, ſi viles fuſtigantur, Carena *par. 2. tit. 17. num.75.* Non incurrunt pœnas Bullæ: Si de protegendis, quia ea verba · *Quique carcerem aut aliam cuſtodiam effregerit, vinctumque extraxerit, ſeu emiſerit.* Referri non poſſunt ad carceratum, cũ referantur ad extrahentem, ſeu emittentem, ita Carena *cit. num.76. §. In contrarium.* Qui cito reuertit non præſumitur fugiſſe animo non redeundi, & cum animus reuertendi non præſumatur, ideo fugiens aliqualem cauſam allegare debet, ſecundum Maſcardum *concl.* 819. *num.24.* apud Souſam *lib.2. cap.36.n.26.* Cito dicitur redire, qui eodem, vel die ſequenti reuertitur: Qui aſſerit ſe non fregiſſe carcerẽ, aut fugiſſe aperto otio, duebare id tenetur, cum non præſumatur, de iure enim carceres ſemper clauſę manent, Gomez *tom.3. Var.cap.9. n.11.* Menoch. *tom. 2. de arbitr. caſu* 301.*n.3.* Farinac. *q.* 30. *de carcer. num.* 160.

Quær. s 19. An fuga faciat indicium ſufficiens ad torturã pro eo delicto, quo profugus fuit carceretus?

23 *Reſp.* Affirmatiuè, *ex Claro quæſt.21. §.Tertio autẽ* Menoch.*lib.2. de præſumpt. q.* 89. *num.* 42. Farinac. *q.* 30. *de carcer. num.*85. ex illis Souſa *lib.2. cap.26. n.34.* de fuga ante carcerationem, *capit.35. num.25.*

Quæres 20. An fugiens è carcere, in quo in pœnam detinebatur, habeatur pro Relapſo?

24 *Reſp.* Negatiuè, quia primo fugiens aute ſententiam non habetur pro hæretico formali, vt apparebit ſeq. quæſtione, ergo neque in hoc caſu pro Relapſo hęc enim fuga arguit tantum tædium in ſuſtinenda pœna, & inuoluntariam permanſionem in carcere, de ratione enim omnis pœnæ eſt, vt ſit contraria voluntati ex D.Thoma 1.2.*q.*87. *art.2.& 2.2. q.* 18. *art.* 3. Farinac. *q.* 30. *num.* 200. Maſcard. *concl.*820.*num.*21.

Quæres 21. An fugiens fracto carcere habeatur pro conuicto, & confeſſo, & condemnandus ſit vti hæreticus formalis?

Reſp. Fuga à carcere fracto non facit hæreticum formalem reum fugientem, neque pro confeſſo, aut conuicto habetur, ſi aliàs talis non erat, ratio eſt, quia fuga, & carceris fractio neq. formaliter, neque virtualiter continet confeſſionem hæreſis, ad quam requiritur, quod de ea quærelatus aut proprio ore, fateatur, aut idoneis teſtibus conuincatur, vt omnes docent cũ Pegna *par.3. Direct. comment.* 35. quos citat Farinac. *q.* 193. *num.* 138. Souſa *lib.2.cap.26, num.37.* Carena *par.2. tit.17. num.72.* aſſerentes contra ſic fugientem reſultare nouum iudicium, quo mediante cum alijs coniuncto citari poteſt fugitiuus ad comparandum ſub pęna excommunicationis, & non comparens infra annum inſordeſcendo in excommunicatioue poſtmodum damnatur vti hæreticus, *ex cap. Cum contumacia 7. de hæret. in* 6. ex Carena loco citato. Nonnulli tamen apud Farinac. citata *q.* 193. *num.* 137. tenent fugitiuum haberi pro conuicto, & confeſſo, quia tales habentur in alijs criminibus, & condemnantur pœna ordinaria ex doctoribus allegatis à Carena *cit.num.70.* volunt enim fugam cum fractione carceris facere plenam probationem ad condemnationem in pœnam ordinariam, quos ego citaui *reſolut.* 135. *q.* 15. Sed reuera prior opinio mitior eſt, & magis naturæ huius criminis conformior cum illis circumſtantijs, nam vocatus ad comparẽdum, aliter condemnabitur vti hæreticus, non comparendo interpretatiuè fatetur ſe hæreticum, fugiens verò præciſè non fatetur ſe hæreticum, ſed oſtendit libertatem omnibus à natura inditam, liberando ſe à moleſtijs carcerum. 25

Quæres 22. Quid dicendum de carcerato ſeipſum occidente?

Reſp. Carceratus poteſt ſeipſum occidere, vel ex conſcientia criminis pro quo fuit carceratus, vel ex tædio, & moleſtia carceris. Hoc ſecundo modo non punitur, *ex l.fin. §. Si quis autem, ff. de bonis eorum, qui ſibi mortem*. Priori modo eius bona fiſco applicantur duobus concurrentibus primum, quod delictũ, propter quod carceratus ſeipſum occidit, 26

dit, habeat de iure hanc pœnam confiſcationis ſibi adiunctam; alterum, quod delictum huiuſmodi ſit ſaltē ſemiplene probatum cum ipſa occaſione. Ita colligo ex Baltaſar. Gomez *de poteſt. homin. in ſeipſum lib. 1. cap. 23. num. 26.* Farinac. *de homicid. 128. num. 47.* Cantera *quaſt. crimin. par. 4. de homicid. num. 54.* ex illis Carena *par. 2. tit. 17. num. 83.* In dubio an ſe occiderit ex conſcientia, an ex tædio, præſumitur primum, quando delictum eſt ſemiplene probatum, ſe poſtmodum occidendo ex Cantera, ergo in huius opinione talis præſumptio eſt neceſſaria, ita quod aliter præſumi non poſſit, cum nullus ſit carcerandus, niſi delictum ſit ſemiplene probatum, niſi timeatur fuga, de quo timore debet cōſtare ad purificandam præſumptionem. Demum Inquiſitor horum iudex eſt, quouis in caſu ſe occidant, cum occiſio ſemper dependeat à crimine proximè, vel mediatè, de quo iudicium ferre debet Inquiſitor. Si quis carceratus in pœnam ſeipſum occidit, præſumitur occiſio facta ex tædio, non ex remorſu criminis, cum perſona puniatur in delicto, & ſolum tædium ſpectetur poſt condēnationem.

Quæres 23. An fractores carcerum Sancti Officij, vel cooperantes ad fugam carceratos ſint rei Bullæ: *Si de protegendis?*

Reſp. Ipſi carcerati fugientes fractis
carceribus non ſunt violatores huius 27
Bullæ ex dictis hic *q. 18.* quidquid dicat
Farinac. *q. 193. num. 38. §. Et rurſus.* Vtique verò alij cooperantes ad fugam, vt dixi ſupra *cap. 29. q. 8. §. Decimoquarto.*

Quæres 24. An præceptum de non alloquendo carceratis, de quo in Edicto *ſub cap. 30, num. 14.* includat carceratum tam ad pœnam, quam ad cuſtodiam?

Reſp. Vtique, quia in vtroque caſu 28
par periculum fugæ, aut inſtructionis reſpectu cuſtodiæ ad reſpondendum in præiudicium iuſtitiæ, aut fugæ reſpectu pœnæ, cooperando ad exitum, & fugam.

Quæres 25. An carcer Sancti Officij infamet carceratum præcisè?

Reſp. Infamat ex probatis *q. 30. cap. 23.* 29
ex ibi allegatis, quando carceratio fuit legitima, hoc, eſt, poſita ſemiplena probatione delicti.

CAP. TRIGESIM. III.

DE TESTIBVS IN CAVSIS FIDEI.

SVMMARIVM.

1 *In teſte conditio perſonę, & qualitas dicti ſpectatur.*
2 *Teſtis idoneus, cui nihil opponi poteſt.*
3 *Inhabilis cui defectus aliquis obijci poteſt.*
4 *Probatio teſtis ad plura refertur.*
5 *Quinam teſtes ſint inhabiles refer. tur.*
6 *Inhabiles admittuntur cum ſuis defectibus.*
7 *Inimicus capitalis non admittitur in teſtem.*
8 *Vtique in querelatorem tantum.*
9 *Inhabiles non ſufficiunt ad torturam.*
10 *Admittuntur ad probandum adminicula.*
11 *Abſolutè admittuntur.*
12 *Etiam fauore rei.*
13 *Pluralitas teſtium inhabilium facit ad condemnationem.*
14 *Inhabilitas ſpectatur tempore depoſitionis.*
15 *Torquendi non ſunt.*
16 *Aliquando torquentur.*
17 *Recuſans deponere dicitur fautor.*
18 *Conſanguinei admittuntur.*
19 *Minor quomodo admittatur.*
20 *Iuratur tactis Euangelijs.*
21 *Nullum teſtis dictum ſine iuramento.*
22 *Coram Inquiſitore teſtes examinandi.*
23 *Inquiſitor quærit qualitatem teſtium.*
24 *Infideles raro admittendi in teſtes.*
25 *Repetitio teſtium.*
26 *Fit etiam per depoſitionem relatiuam.*
27 *Sibi contradicens torturatur.*
28 *Repetuntur lite non conteſtata.*
29 *Confrontatio non admittitur.*
30 *Nomina teſtium non publicantur.*
31 *Atteſtationibus publicatis adhuc recipiuntur teſtes.*
32 *Interrogatoria rei ad teſtes admittuntur.*
33 *Teſtis contra ſe tenetur dicere veritatem in aliquibus.*
34 *Admittuntur oppoſitiones rei contra teſtes in cauſa appellationis.*
35 *Teſtis de auditu alieno leuem facit probationem.*
36 *Ex duobus dictis ſtatur ſecundo fauenti fide.*
57 *Teſtes varij, & contrarij non probant.*

38 *De concordia teſtium:*
39 *Falſi teſtes nihil probant; eorum pœna.*
40 *Teſtis ab alio vocatur deponens contrarium eneruat dictum eius.*
41 *Nocturnus teſtis quomodo probet.*
42 *Vnico teſte nullus condemnatur.*
43 *Teſtis dubitans, vel opinans tenetur reſpondere.*
44 *Conteſtes quinam dicantur.*
45 *Teſtes ſingulares quinam dicantur.*
46 *Teſtes obſtatiui nihil probant.*
47 *Teſtes cumulatiui probant ad pœnam ordinariam in hereſi.*
48 *Teſtes diuerſificatiuè probant vnuſquiſqus pro ſeipſo.*
49 *Concordes præſumuntur teſtes in dubio.*
50 *Teſtes ab incognito producti examinantur.*

CAPVT.

CAP. TRIGESIM. III.

DE TESTIBVS IN CAVSIS FIDEI.

1 IN teſtibus duo generaliter ſpectantur, conditio perſonæ, & qualitas dicti. ratione primi inter teſtes alij ſũt idonei, quales ſunt omnes vſũ rationis habentes; qui non prohibentur teſtificari, edictum enim de teſtibus eſt prohibitorum, ita quod quilibet admittatur, ſi non repellitur, *l. 1. ff. de teſtib.* Gloſ. *ver. Idonei cap. 1. de teſtib.* Teſtis igitur idoneus dicitur ille, qui per aliquam exceptionem non repellitur; ex quo à contrario ſenſu ille non eſt idoneus nec integer, qui aliqua exceptione repelli poteſt. Ratione ſecundi alij ſunt ſingulares, alij conteſtes, alij varij, alij contrarij. In vtroque ſenſu fuſe loquutus ſum *reſolut.* 101. 102. *&* 103. per totam. Quare ſub hoc capite tangam tantum ſpecialia in cauſis fidei.

Queres. 1. Quis dicatur teſtis idoneus, & habilis? Similiter qualis vocetur non idoneus, & inhabilis?

Reſp. Primò, teſtis idoneus eſt ille, cui nulla exceptio opponi poteſt. Seu, qui eſt omni exceptione maior, Gloſ. *verb. Idonei, cap. 1. de teſtib.* qui igitur patiuntur aliquem defectum, per quem eorum fides euacuatur, debilitatur, aut minuitur non ſunt idonei, neq. habiles vſquequaque. 2

Reſp. Secundò, ex dictis patet illum teſtem eſſe inhabilem, qui per aliquam exceptionem repellitur à teſtimonio ferendo, vel in totum, vel ex parte illi dicuntur repelli in totum, qui nihil probãt neque contra, neque pro reo; in parte verò repelluntur, qui & ſi non ſufficiunt ad condemnandum, faciunt tamen ad interrogandum, aut torturandum reum, ſi 3

4 neget veritatem. Ex quo nota, quod probatio referri poteſt ad tria; primò, ad interrogandum reum, in quo caſu dictũ cuiuslibet teſtis etiam non idonei prodeſt, ſecundò, ad torturandum reum negantem delictum, de quo interrogatur, in quo caſu non ſufficit quicumque teſtis, ſed debet eſſe idoneus, vel ex ſe, vel ex circumſtantijs, vt dicam ſuo loco; tertiò ad condemnandum in pœnam ordinariam, in quo neceſſarij ſunt duo ad minus teſtes habiles, & idonei in omniũ ſententia, probationes enim ex vulgatis iuribus, debent eſſe meridiana luce clariores, quales eſſe non poſſunt, ſi offuſcati, & infici poſſunt exceptione alicuius imperfectionis teſtium.

Quæres 2. Quinam vocentur teſtes inhabiles?

5 *Reſp.* Inimici, Mulieres, Conſanguinei, Affines, Amici ſtrictiſſimi, Excommunicati, Infideles, Meretrix, Infames, Banniti, Vſurarij, Spurij, Blaſphæmi conſuetudinarij, Luſores ludis prohibitis, Ebrij, Hiſtriones, Apoſtatæ, Periuri, Fuſtigati, Prodirores, Falliti, Prodigi, & alij infames. De quibus egi cit. *Reſolut.* 101.

Quæres 3. An ſupradicti enumerati inhabiles admitrantur in cauſis fidei?

6 *Reſp.* Omnes teſtes inhabiles, cum ſuis tamen exceptionibus admittuntur in cauſis fidei tam contra hæreticos, quã ſuſpectos de hæreſi, excepto capitali inimico, qui numquam in teſtem admittitur, licet in accuſatorem ſit admittendus cum circumſpectione tamen.

Primum de admittendis inhabilibus colligitur *ex cap. In fidei fauorem* 5. *de hæret. in* 6. vbi mentio fit de excommunicatis, & de ſocijs criminis, *& cap. Accuſatus* 8. *eod.* §. *Licet verò*, vbi admittitur ſecũdum dictum contrarium primo fauore fidei, quando ex manifeſtis indicijs apparet ſecũdum eſſe verum, & primum falſum, ac proindè periurium ratione primi comiſit deponendo falſitatem ex quo fit teſtis inhabilis, admittitur tamen in cauſis fidei. Et ſi fiat mentio tantum de illis tribus defectibus, nihilominus textus locum habet reſpectu omniũm inhabilium, qui admittuntur in his cauſis, quia poſitum exempli gratia regulam non reſtringit ad expreſſa, ſed extenſam intelligitur, ſeu potius cõprehendere ſimilia, *l. damni infecti*, *ff. de damno inf.* Surd. *conſil.* 308. *num.* 10. Tuſchus lit. E. *concluſ.* 547. Cõfirmatur, quia omnes inhabiles admittuntur in crimine læſæ maieſtatis, ex communi, *Canon. ſuper cap.* 1. *de confeſſ.* à fortiori in cauſis fidei, vbi agitur de delictis contra maieſtatem ſupremam, & infinitam. Ita Palaus *tom.* 1. *tract.* 4. *diſp.* 8. *p.* 15. *num.* 1. ex illo Carena *par.* 3. *tit.* 5. *n.* 2.

Secundum de capitali inimico docet omnes cum Farin. *q.* 188. *num.* 101. Diana *par.* 4. *tract.* 8. *reſol.* 16. ratio cur non admittatur in teſtem contra hæreticum, eſt quia lex in omni caſu ſemper præſumit malum de capitali inimico, *l. Inimicitia ff. de his, quibus, vt indig.* Farinac. *de indic. q.* 49. *num.* 88. M. Anton. *lib.* 3. *reſolut.* 6. *num.* 12. Confirmatur, quia in deponendo contra aliquem maximè locum habere poteſt exercitium inimicitiæ, & odij eius qui iam eſt inimicus, quę ratio non militat reſpectu aliorum inhabilitas, quorum inhabilitas nihil excitat præiudiciale, contra reum, ſed potius illi fauet, ex quo nihil, aut parum contra ipſum probatur. De cauſis inimicitiæ, Pegna *par.* 3. *com.* 116. 7

Tertium, de eodem inimico admiſſo accuſatore in cauſis fidei docet idem Farinac. *q.* 185. *num.* 25. Diana *par.* 4. *tract.* 8. *reſolut.* 40. contra Eimer. Carerium, & alios. Sed bene priorem opinionem, quia melior, & fauet fidei, neq. poteſt ſubeſſe falſitas, quando bene teſtes interrogantur, in quo caſu crederem duos omni exceptione maiores requiri non ſolum ad condemnandum, ſed etiã ad torturandum accuſatum, vt hac diligentia euacuetur ſuſpicio corruptionis teſtium productorum ab inimico, & diligenter inueſtigandum eſt, quam habeant amicitiam cum accuſatore. 8

Quæres 4. Quam fidem habeant teſtes inhabiles in cauſis fidei? & qua ratione Iudex procedere poſſit ad capiendum, interrogandum, torturandum, & con-

& condemnandum reum?

9 *Reſp.* Teſtes inhabiles remanent eã ea fide diminuta, quàm de iure habent, quia iura per admiſſionem illorum fidẽ non augent, neque pares faciunt teſtibus idoneis, & integris. Ita Farinac. *q.* 188. *num.* 83. Cantera, apud Carenam *par.* 3. *tit.* 5. *num.* 73. Ex quo Farinac. colligit dictum vnius teſtis inhabilis non dare ius Iudici ad torturam, neque multò minus ad condemnationem, nam ad illam requiritur teſtis ſaltem vnus omni exceptione maior, ad hanc duo omni exceptione maiores, ex communi doctorum. Quo ad capturam nec ſufficit, cum requirantur talia indicia, vel teſtis integer ad torturandum ex probatis *præced. cap. q.* 11. ſed quoniam vt plurimum timetur fuga, ideo in hoc caſu ſufficit. Quare Carena ibi, & alibi probat per dictum vnius mulieris ſolicitatę non eſſe capiendum cõfeſſarium, multo minus torturandum, cum mulier duos defectus, qui illam reddunt inhabilem, patiatur, nimirum, conditionem ſexus fragilis ſubiecti mendacijs, & inconſtantię, atque ſocietatis, quamquam alioquin, quando non conſenſit, non poſſit dici pati hunc defectu, cum reuera non ſit ſocia ſine conſenſu. Vide dicta ad hoc *cap.* 23. *q.* 30.

Quæres 5. An teſtes inhabiles admittantur ad probandum adminicula in cauſis hæreſis?

10 *Reſp.* Affirmatiuè, loquendo de adminiculis intrinſecis, & ſubſtantialibus, ex quibus infertur delictum, non autem loquẽdo de extrinſecis, quę ſcilicet pręrequiruntur, ſed delictum nõ inducunt, cum illius cauſa non ſint. Res exemplis declaratur, oſcula, amplexus, ſecreta colloquia, nudus cum nuda in lecto, &c. inferunt adulterium. Conuenticula, familiaritas cum hæreticis, probant hæreſim. Hæc & ſimilia vocantur adminicula inferentia ad ſubſtantiam delicti. Alia ſunt adminicula præuia ad delicta, non tamen illa inferunt, vt ſunt Baptiſmus ad hæreſim, Matrimonium ad adulterium, & tamen hæc delicta non inferunt. Adminicula igitur prioris generis probantur per teſtes inhabiles, non verò ſecundi generis, ſed requiruntur teſtes integri ad probandum Baptiſmum, & Matrimonium. Ita Maſcard. *lib.* 2. *concl.* 857. *num.* 35. Farin. *de teſtib. q.* 62. *n.* 87. *& q.* 188. *de hæret. num.* 80. Souſa *lib.* 2. *cap.* 13. *num.* 7. Carena *par.* 3. *tit.* 5. *num.* 75. Diana *par.* 4. *tract.* 6. *reſolut.* 11. *notab.* 3.

Quæres 6. An teſtes inhabiles admittantur ſolum, quando integri haberi nõ poſſunt?

Reſp. Abſolutè admittuntur, quia 11
cap. In fidei fauorem, cap. Accuſatus, §. Licet, de hæret. in 6. illos indiſtinctè admittunt ſine vlla limitatione. Ita Palaus apud Carenam *par.* 3. *tit.* 5. *num.* 81. Diana *par.* 4. *tract.* 6. *reſolut.* 11. *notab.* 5.

Quæres 7. An teſtes inhabiles admittantur fauore rei, ſicut recipiuntur contra illum?

Reſp. Affirmatiuè, quia religio Ca- 12
tholica, eum fauorem, quem pro ſe introducit, non negat reo contra ſe, quãdo innocens probatur. Ita Maſcard. *lib.* 2. *concl.* 905. *num.* 1. *&* 13. *concl.* 1365. *n.* 16. Gomez. 3. *Var. cap.* 12. *num.* 23. Souſa *lib.* 2. *cap.* 13. *num.* 8. Eorum tamen fides diminuta eſt propter inhabilitatem apud prædictos. Contrarium tenet Diana *par.* 4. *tract.* 6. *reſolut.* 11. §. 1. *Notab.* 1. *& tract.* 8. *reſolut.* 57. *Dicto* 3. vbi pro ſe citat Royas, & Farinac. *q.* 188. *num.* 149. qui fundatur in tex. *cap. Filij, de hæret. in* 6. ſed ibi ſermo eſt de defenſione hæretici defuncti, qui defendi non poteſt ab hæreſi per teſtes domeſticos, agitur enim de eorum intereſſe.

Quæres 8. An ex pluralitate teſtium inhabilium reſultet habilitas producens plenam probationem ſufficientem ad condemnationem in pœnam ordinariam?

Reſp. Plures teſtes licet omnes in 13
ſe ipſis inhabiles videntur ſufficere ad pœnam ordinariam, modo plures non patiantur defectus, ſed ſinguli vnum. Probatur. Tum quia, duo inhabiles ſufficienter probant ad torturam, ex quo faciunt ſemiplenam probationem, ergo plures plenè probant. Tum quia, plu-

ralitas,

ralitas, & conuenientia illorum ſuper idem delictum numero auget eorumdē crudelitatem, & transfert in fidem ſimpliciter, ita quod cenſeantur omni exceptione maiores, & Greg. XV. *deciſ.* 351 *nu.* 4. *&* 5. Ceſar de Graſſis *deciſ.* 175. *num.* 9. apud Dianam *part.* 4. *tract.* 8. *reſolut.* 123. Tū quia falſum eſt ex pluribus imperfectis non poſſe fieri vnum perfectum, nam in naturalibus ſcimus ex materia, & forma duabus compartibus confici compoſitum, quod eſt totū perfectū; cuius partes reſpectu illius dicūtur entia imperfecta, à fortiori in moralibus ex imperfectis reſultare poterit vnū pefectū, igitur duo teſtes inhabiles cōteſtes dicētur perfici in ordine ad ſemiplenam probationem, plures vero in ordine ad pœnam ordinariam. Ita docet Palaus apud Dianam cit. de tribus aut quatuor ad pœnam ordinariam, quem impugnat idē Diana *tra.* 6. *reſol.* 11. *notab.* 3. dicens nec quatuor ſufficere. Portellus *ver. Teſtis num.* 10. Farin. *q.* 188. *num.* 59. Pegna *part.* 3. *com.* 113. ex illis Souſa *lib.* 2. *cap.* 19. *num.* 2. dum dicunt, fidem vnius teſtis integri, & valde boni non ſupplere defectum alterius, niſi aliud concurrat, intelliguntur ad plenam probationem ſufficiunt vero ad torturam. Carena *part.* 3. *tit.* 5. *num.* 77. dicit numerum hunc relinqui arbitrio iudicis.

Quęres 9. An inhabilitas teſtium ſpectetur ſolum tempore iuramenti & eorum examinis?

14 *Reſp.* Affirmatiuè, quia in omnibus termini accipiendi ſunt formaliter, ex vulgatis iuribus, & facit illa regula. Qualitas adiuncta verbo intelligēda eſt iuxta tempus verbi, vnde inhabilitas debet ineſſe teſti dum iurat, & deponit ſuum dictum. Quare qui dum examinatur non eſt excommunicatus, non eſt inimicus, &c. licet antea fuerit, modo reconciliatus, non dicitur teſtis inhabilis, ſed integer ex hoc capite. Ita Farinac. *q.* 62. *de teſtib. num.* 166. Souſa *lib.* 2. *c.* 13 *num.* 11.

Quæres 10. An teſtes inhabiles ſint torquendi?

Reſp. Negatiuè, aliter facilè auerterētur à teſtificando. Regulariter non 15
ſunt torquendi, niſi in aliquo caſu id neceſſarium eſſet, quod relinquitur arbitrio Inquiſitoris. Pegna *par.* 3. *comment.* 113. alios citat Diana *par.* 4. *tract.* 6. *reſolut.* 11. §. *Verum*.

Quæres 11. Numquid teſtes tàm habiles, quam inhabiles aliquando torqueri poſſint?

Reſp. Teſtis, qui fuit præſens delicto
nolens fateri veritatem, torquendus eſt, 16
pro ea elicienda, quod verum eſt, quādo contra reum ſunt aliqua indicia, ex Boſſio *de tortura teſt. num.* 1. Scaccia *lib.* 1. *de Iudic. cap.* 86. *num.* 14. In eo autem caſu prius examinandus eſt reus, ſi non fatetur, tunc torquetur ſecundū Baiardum ad Clarum *quæſt.* 25. *num.* 1.

Quęres 12. An teſtis nolens teſtificari ſit ſuſpectus de hæreſi vti fautor hęretici?

Reſp. Recuſans deponere contra hæ 17
reticum præſumitur illius fautor de hæreſi vehementer ſuſpectus; quia illi fauet in cauſa hæreſis ſubtrahendo teſtimonium ſuum, ne puniatur. Talis autem non præſumitur, quando ſe ſubtrahit, & recuſat deponere contra conſanguineum, & affinem, præſumitur enim tunc id facere fauore perſonæ, nō contra hæreſim. In primo caſu puniēdus eſt vt fautor, in ſecundo, vt inobediens. Ita Eimer. *part.* 3. *q.* 62. Pegna *comment.* 111. Farinac. *de teſtib. q.* 75. *c.* 14. *n.* 3. ex illis Souſa *lib.* 2. *cap.* 17. *n.* 7.

Quęres 13. An conſanguinei admittantur contra conſanguineos, & affines, & recuſantes cogi poſſint?

Reſp. In cauſis fidei admittuntur, & 18
coguntur contra conſanguineos, & affines, nimirum filius contra parentes, & è contra fratrem, coniuges contra alterum. Ita omnes, quos citat Farinac *q.* 188, *num.* 149. Souſa *lib.* 2. *cap.* 11. *n.* 2 *& ſeq.* Carena *part.* 3. *tit.* 5. *num.* 15. non ſunt autem integri, ſed fidem habent diminutam, inquiunt Cantera, & Farinac. apud Carenam *num.* 22. Ego hic putarem deponentes contra conſaguineos eſſe omni exceptione maiores; quia

quia nulla ratio ſuadet, illos velle eſſe mendaces cõtra perſonas ſui ſanguinis; & ſi iure in alijs cauſis non admittuntur nec cogi poſſunt conſanguinei in recta linea in infinitum, & in tranſuerſali vſque ad quartum incluſiue, non repellãtur, quia fidem habeant diminutam, ſed propter pietatem debitam parentelæ ob coniunctionem ſanguinis, vel quia præſumuntur peieraſſe fauore rei.

Quæres 14. An minor ætate in cauſis huius officij admittatur.

19 *Reſp.* Impuberes, qui nimirum excuſſerunt decemnium cum dimidio admittuntur, immo, & coguntur, ſed ſine iuramento, eorum dictum prodeſt ad in dagandam veritatem, Clarus *q.* 24. *num.* 17. & poſitis adminiculis etiam facit ad torturam, ſecundum Farinac. *de teſtib q.* 58. *num.* 52. Carena *part.* 3. *tit.* 5. *num.* 53. Puberes verò poſt decimum quartum annum admittuntur cum iuramento, & proſunt ad torturam cum alijs adminiculis. Maiores viginti annis in omnibus delictis dicuntur idonei, & omni exceptione maiores, *l. In teſtimonium* 2. *de teſtib.* Farinac, *q.* 58. *de teſtib,* Carena *cit. num.* 47.

Quæres 15. An teſtis neceſſario iurare debeat tactis ſacroſanctis Euangelijs etiam per Sacerdotem?

20 *Reſp.* Ita practicatur in officio hoc etiam reſpectu Sacerdotis teſtatur Carena *part.* 3. *tit.* 7. *num.* 5. Iuramentum autem eſt de ſubſtantia proceſſus, itaut
21 teſtes examinati ſine iuramento nihil probant, & examen nullius eſt valoris. Ita Cantera *in quæſt. crim. cap.* 2. *de probat.* per teſtes, Barboſa *in cap. Tuis de teſtibus,* Ego latius *reſolut.* 101. *q.* 6. Quo ad valorem actus ſufficit quomodocũque præſtetur ſine tactis ſacris Euangelijs, ſiue Sacris Scripturis, ſiue pectus Sacerdotale, aut quid aliud ſacrum, ſeu benedictum, huiuſmodi enim circumſtantiæ illud non infringunt ſi deſint.

Quæres 16. Coram quibus teſtes examinandi ſint?

22 *Reſp.* Coram Inquiſitore interrogante, & Notario ſcribente, exprimendo etiam iuramenti delationem tactis Euangelijs. Præſentia duorum religioſorum præcepta *cap. Vt officium, de hæret. in* 6. non eſt amplius in vſu, ne grauetur officium, & negotium magis ſecretum ſit, & teſtes liberius loquantur coram paucioribus. Requirunt etiam aduocatum fiſcalem Palaus, & ex eo Carena *part.* 3. *tit.* 7. *num.* 14. Debent etiam autem formalia verba teſtis notari, & in dubio ab eodẽ declaratio dubiorum petatur, vt veritas pateſiat ſui dicti. Debet autem teſtis ſubſcribere, non tenetur autem, niſi ei legatur quidquid reſpondit, ignorans vero opponit ſignum crucis ſuis manibus. Dimittitur autem cum obligationem iuramenti nihil reuelandi eorum, quæ depoſuit in proceſſu ſui examinis, cum alijs pœnis arbitrarijs.

Quæres 17. An Inquiſitor teneatur inquirere ſuper qualitate, & vita teſtiũ, vt ſciat quantum valeat eorum fides contra reum?

Reſp. Affirmatiuè, quia cum in hoc
officio nomina teſtium, neque denun- 23
ciatoris non publicentur reo, vt infra dicam *ſub q.* 23. partes iudicis erunt pro reo diligenter inquirere ſuper vita, & moribus teſtium, ſupplendo partes, quæ aliàs competerent reo. Confirmatur id, Tum quia, iudex eſt medius inter actorem, & reum, ergo pro vtriſq. & cõtra vtroſq. æqua lance procedere debet. Tũ quia, à teſte exigitur iuramentũ de dicenda veritate tam contra ſe, quã contra reum, ex doctoribus allegatis à Carena *part.* 3. *tit.* 7. *num.* 1. Tum quia, debet ex officio ſuo ſcire quanta fides adhibenda ſit teſtibus contra reum, tam in ordine ad torturam, quam ad pœnã. Nec obſtat, quod idonei præſumantur teſtes, niſi contrarium probetur, quia id locum non habet, quando probatio per aduerſarium non admittitur contra teſtes, vt in ſancto officio, quare Inquiſitoris partes erunt ſe informare de qualitatibus teſtis, an ſit excommunicatus, periurus, inimicus, &c. Ita Albertinus *cap.* 1. *de hæret. in* 6. *q.* 16. *num.* 28. & 32. Campeg. ad Zanchinum *cap.* 13. *lit. B* ex illis Diana *tract.* 8. *reſol.* 124. Carena

part. 3.

part.3. tit.1.num.66.

Quæres 18. An Iudæi, & alii infideles etiam hæretici admittantur ad teſtificandum in cauſis ſancti Officij?

24 *Reſp.* Sunt teſtes inhabiles, & ſi admittantur faciunt tantum indicium ad ſumendas ſecreto informationes contra reum. Ita alijs allegatis Farinac. *q.188, num.116.* Carena *part. 3. tit. 5. num.26.* Verum quidem eſt, quod ab horum teſtimonio abſtinendum eſt, quia probabile eſt, quod potius faueant hæretico, cum ſint eiuſdem generis & conditionis.

Quæres 19. An repetendi ſint teſtes non obſtante renuntiatione facta per reum?

25 *Reſp.* Teſtes examinati in iudicio ſũmario non probant, niſi repetantur, vt docẽt omnes, cum Albertino *de Agnoſc. Aſſert. q.34. num. 16.* Simancha *de Catholic. inſtit. tit.64. num.16.* Royas *de hæret. part.2. Aſſert. 4. num. 107.* Carena *part.3. tit.7. num.33.* Si tamen reus vult illis renuntiare, & habere pro repetitis, probant, conſequenter non eſt neceſſaria repetitio. An autem reuocare poſſit renuntiationem factam, & iterum petere repetitionem teſtium? Affirmant Simanch. *de Cathol. inſtit. tit.64. n. 25.* Gabirel. *vol.1. conſil.178.*

Quæres 20. An in huiuſmodi ratificatione, ſeu repetitione teſtium iudex debeat teſti patenti dare primam atteſtationem? Quod eſt etiam quærere, an teſtis poſſit ſe referre ad primum examen? Et vocatur tunc depoſitio relatiua.

26 *Reſp.* Repetitio facti examinis per relatiuam depoſitionem de iure bona eſt, & illam concedere poteſt iudex, niſi prudenter iudicet neceſſariam eſſe formalem repetitionem, ac ſi primo teſtis examinaretur; & petenti primas depoſitiones denegare poteſt maxime cum nõ multum temporis ſpatium interceſſit inter vtramq. Teſtis autem ſe indemnem ſeruare poteſt, proteſtando, ſi in aliquo aduerſetur primis depoſitionibus, ſe velle ſtare primo dicto, in quo caſu non imminuitur eius fides quo ad primum dictum. Demum ratificatio huiuſmodi fit cum omnibus requiſitis ſolemnitatibus, quæ adhibentur ſimpliciter in examine teſtis.

Prima pars de valore depoſitionis relatiuæ tenetur ab omnibus, cum nullo iure reprobetur, & eam ſuadeat defectus memoriæ, quæ labilis eſt, *l.Peregre ff. de aquir.poſſeſſ. vnde l.2.§. Si quid autem C. de iure vet. enucl.* dicitur, quod diuinũ eſt memoriam omnium habere. Ita Scaccia *lib.1. de iudic. cap.86. num.48. & 55.* Seraph. *deciſ.270.* Royas *ſingul. 206. num.3.* Farinac. *q.66. de teſtib. num.39.*

Secunda pars, quod eam non permittat, quando teſtis ſuſpectus eſt, probatur, quia tunc periculum eſt, ne iudiciũ reddatur iniuſtum, cui iniuſtitiæ ex officio occurrere debet iudex non concedendo illam. Ita Farin. *q. 66. de teſtib. num.55.* Pegna in ſua praxi *lib.2. cap.35. num.11.* ex illis Carena *part. 3. tit. 7. num.40.*

Tertia pars, quod iudex denegare poſſit primas atteſtationes, ſi ſuſpectus eſt, aut parum tempus præterijt, probatur, nam quo ad ſuſpicionem ſuadet præcedens ratio, ne iudicium fiat iniuſtum; quod ad tempus vero breue, teſtis nõ præſumitur immemor, ideo nulla ratio cogit ad legendum illi primam depoſitionem. Ita Simancha *de Cathol. inſtit. tit. 64. num. 25.* & alij ſupracitati.

Quarta pars, quod teſti legendi ſit prima depoſitio, quando eſt antiqua, & intricata, docetur per Farinac. *q. 64. num.41. & 55.* Royas *ſingul.206.* Caſtro Palaus *diſp.8.p.15.§.3.nu.5.*

Quinta pars, de ea proteſtatione habetur apud Scacciam *lib.1 de iud.cap.86. num. 48. & 55.* Farinac. *q 64. num.41.* & in terminis *q.188. num.35.* Souſa *lib.2. cap.6. num.59.*

Sextam partem de ijdem ſolemnitatibus requiſitis docent Clarus *q. 45.* & Carena *part.3. tit.7. num.37.*

Quæres 21. Quid agendum per iudicem, quando teſtis in repetionẽ dicit contraria primis depoſitionibus?

Reſp. Subijciendus eſt torturæ, & tũc 27

ſtandum

ſtandum erit dicto per torturam confirmato. Ita Pegna in praxi *lib.2. cap.38. num.4.* Zanch. *de hæret. cap.14.* Souſa *lib.2. cap.16. num.2.*

Quæres 22. An lite non conteſtata repetantur teſtes? Hoc eſt, an Inquiſitor poſſit recipere teſtes ad inſtantiam fiſcalis, vt poſtea faciant fidem contra reum?

28 *Reſp.* Affirmatiuè, quia litis conteſtatio locum non habet in cauſis fidei, Lucerna *Inquiſit. ver. Litis conteſtatio*, ita Canreta apud Diana *parte 4. tract.8. reſolut.*115. Carena *part.3. tit.7. num.*45. Vide Farinac. *q.*185. *nu.*17. *&* *q.*188. *n.*15. referentem doctores aſſerentes non requiri litis conteſtationem, vide etiam Gloſſam. *ver. Regulariter cap. Quoniam Vt lite non conteſt.*

Quæres 23. An confrontatio teſtium cum reo locum habeat hic?

29 *Reſp.* Negatiuè, eo quod nomina teſtium numquã publicãtur in hoc officio, ex *cap. Statuta* 20. *de hæret. in* 6. ſine quorum publicatione nõ contingit cõfrontatio. Ita omnes cum Scaccia *lib.1 de iudic. c.87. n.19.* Diana *part.4. tract. 8. reſolut.63.* Carena *part.3. tit.7. nu.*50. Si per teſtem recognoſcendus ſit reus, is illi caute oſtenditur per rimulas ianuæ, & oſtij, cum multis alijs exiſtens ſimul.

Quæres 24. An reis in ſancto Officio publicandæ ſint atteſtationes, & depoſitiones teſtium ſine nominibus teſtiũ.

30 *Reſp.* Affirmatiue *ex cap. fin. de hæret. in* 6. ratio, cum non debeant publicari nomina teſtium eſt, Tum propter periculum, quod incurrere poſſent ex huiuſmodi publicatione. Tum quia, vt teſtes, & denuntiatores facilius alliciantur ad deponendum fauore fidei. Tum quia, cum cogantur ex virtute religionis, & extirpatione hæreſum denuntiare, & teſtificari in cauſis fidei, æquum eſt, vt hoc officium illos præſeruet à periculo, quod poſſent incurrere. Ita Farinac. *q.*188. *num.*7. Carena *par.*3. tit.7. *n.*63.

Quæres 25. An publicatis atteſtationibus, noui teſtes ſuperuenientes recipi poſſint?

31 *Reſp.* Noui, & veteres ſemper examinari poterunt. Ita Farinac. *q.* 188. *num.*5. & hoc fauore fidei ex officio Iudicis, ſeu ad inſtantiam fiſcalis, non vero fauore rei, Carena *part.3. tit.7. nu.*65.

Quæres 26. An admitti debeant interrogatoria rei ad teſtes fiſci?

32 *Reſp.* Affirmatiuè ex Genuens, *cap.*27 Ex eo Farinac. *quæſt.*188. *nu.* 14. §. *Vide* vbi dictum Genuenſ. citat, & Pegnam, Carena *par.7. num.*71. ea ratione, ne reo nimis arctetur defenſio, cum illi nomina teſtium non porrigantur, ad debilitandum eorum fidem propter defectus, quos illis obijcere poſſet.

Quæres 27. An teſtis ab Inquiſitoribus interrogatus de vita & moribus ſuis ad effectum, vt ſciatur quanta valeat eius fides contra eum, teneatur contra ſe dicere veritatem?

33 *Reſp.* Non tenetur manifeſtare delicta propria perſonalia, quæ redundant in dedecus proprium, vt quod ſit latro, adulter, ſodomita, &c. quia nemo tenetur propriã turpitudinẽ detegere ex vulgatis iuribus; vtique verò, eos defectus, qui illi non ſunt ignominioſi, cuiuſmodi ſunt excommunicatio, quod ſit de genere hæbreorum, infidelium, &c. Ita de his ſecundis Canreta, quem pro ſe citat Diana *part.4. tract.8. reſolut.* 114. Carena *part.3. tit.7. num.74.* inclinat dũ in confirmationem huius dicit, ſacrum Tribunal reſpondiſſe, mulierem non teneri manifeſtare Inquiſitori conſenſum in turpitudinem; ſed Patres ita reſponderunt ex alio fine, nimirum, quia perfecta ſollicitatio, quam punit ſanctũ Officium conſiſtit præciſè in prouocatione facta per confeſſarium abſque conſenſo in eam, illa enim tantum punitur. Demum ſi teſtis, & denuntiator tenerentur Inquiſitori reuelare omnia ſua vitia nimis grauarentur in hoc tribunali, à quo propterea multi deuiarent; ſicut enim releuantur ab alijs oneribus ex occultatione eorum nominum, & confrontatione cum reo, à fortiori non ſunt onerandi obligatione manifeſtandi propria vitia in dedecus, & detrimentum proprij honoris, & famæ. Vide quæ dixi *Reſol.*101. *q.*30.

Quæres 28. An Inquiſitor debeat admittere oppoſitiones factas à reo contra teſtes in cauſa appellationis?

34 *Reſp.* Affirmatiuè, quia Iudex in hoc officio debet procurare, quod iudicium ſit iuſtum, ac proindè defendere reum, Ita Cantera, & Diana *par. 4. tract. 8. reſolut.* 117.

Quæres 29. Qualem probationem faciant teſtes de auditu? Loquor de auditu relatiuo, nō perſonali, & proprio, de quibus dixi *c.* 31. *q.* 15. probare ſicut teſtis ocularis, quando teſtatur de delicto cadente ſub ſenſum viſus, Farinac. *de teſtib. q.* 69. *num.* 148. Cantera *de probat. per teſtes cap.* 2. *num.* 22.

35 *Reſp.* Teſtis de auditu auditus, vt aiunt, facit leuem præſumptionem non ſufficientem ad capturam, maximè cōtra perſonam bonæ famæ, nam hæc eli dit, & deſtruit præſumptionem, vt docēt Farinac. *cit. num.* 10. Camillus Borella *tom.* 2. *Summæ tit.* 13. *de teſtib. num.* 28. Carena *par.* 3. *tit.* 6. *num.* 11. Vide me *reſolut.* 101. *q.* 27.

Quæres 30. Cuinam ex duobus dictis contrarijs vnius teſtis ſtandum ſit?

36 *Reſp.* Standum eſt ſecundo dicto aſſerto tam contra ſe, quam contra alium vt clarè dicitur *cap. Accuſatus de hæret. in* 6. §. *Licet*, & in hoc omnes conueniunt in cauſis fidei, fauore eiuſdem fidei, vnde intelligendum eſt hoc, quādo primo depoſuit pro ſe, & pro reo, poſtea ſe retractando dixit contra ſe, & contra reū, hoc enim modo ille textus intellectus fauet fidei, ex quo ſtatur ſecundo dicto, quod hæreſim affirmat, quam negabat prius dictum, cui ſi ſtaretur, non eſt id fauorabile fidei, ſed contrarium. Ita limitant Sanctar. *cap.* 38. *de hæreſi num.* 12. Treuiſ. *deciſ.* 39. *num.* 13. Diana *par.* 4. *tract.* 7. *reſol.* 22. Carena *par.* 3. *tit.* 6. *n.* 61. Contrarium, hoc eſt, intelligi illud caput tam de dicto affirmante, quam negante hæreſim, tenent Farin. *q.* 188. *num.* 95. Souſa *lib.* 2. *cap.* 9. *num.* 4. *qui num* 6. dicit, quod licet ſtetur ſecundo dicto fauore fidei, non tamen videtur admittenda eius probatio ſine tortura; ſecundum Pegnam, & Farinac. citatum *num.* 99. Quoniam autem ex duobus dictis contrarijs teſtis fit periurus in primo dicto, reputatur teſtis idoneus ſolū in ea cauſa, in qua peierauit contra fidem, poſtea reuocando prius dictum fauore fidei, nā ſi aliàs eſt periurus nō eſt teſtis idoneus, vt docent Decian. *lib.* 5. *crimin. cap.* 35. *num.* 14. Farin. *q.* 188. *num.* 92.

In alijs criminalibus ſemper ſtatur priori dicto, ſi illi credendum ſit, regulariter tamen non facit fidem deponens contraria in eodem iudicio, quia expreſsè apparet mendacium, quod probationem, & fidem deſtruit, intellige, quando ſe incontinenti non corrigit, ideſt, antequam recedat à conſpectu Iudicis, & niſi aliàs euidētem cauſam adducat, ex qua appareat ſecundi dicti veritas. Vide quę dixi *reſolut.* 101. *q.* 21.

Quæres 31. Quid dicendum ſit de teſtibus varijs, & ſibi contrarijs?

Reſp. Teſtes ſibi inuicem contrarij in ſubſtantialibus nihil probant, quia ſibi inuicem deſtruūt, nec vlla ratio prima fronte ſuadet eſſe credendum magis, vni quam alteri, ratione aſſertionis. Ita omnes cum Maſcardo. *tom.* 3. *de probat. concl.* 1367. *num.* 4. & 6. Farinac. *q.* 65. *num.* 2. 11. & 15. apud Souſam *lib.* 2. *cap.* 6. *num.* 12. Contrarij ſunt, & diſcordant in ſubſtantialibus, quando non concurrunt circa idem tempus, & locum reſpectu eiuſdem delicti numero, vt conſtat in teſtibus contra Soſanam, *ex Daniel. cap.* 13. vel quando differunt in probanda formalitate verborum, vt in Blaſphæmia, Souſa *lib.* 2. *cap.* 6. *n.* 15. Farinac. *de teſtib. q.* 65. *num.* 28. *Ego reſolut.* 101. *q.* 16. 37

Quæres 32. An expediat teſtes concordare non ſolum, vt euitetur periuriū, ſed etiam vt probent pro, vel contra reum?

Reſp. Expedit concordare teſtes, quādo inter eorum dicta non eſt enidens contrarietas, fit autem hoc non ſolum ad euitandum periurium, ſed etiam cōtra reum; hæc autem concordia non tantum probat, quantum ſi teſtes ex ſeipſis eſſent conteſtes, aliquid tamen plus probant, quam ſine concordia. 38

Pri-

Primum, de expedientia concordiæ patet, quia ſicut expedit iura iuribus cõcordare, *cap. cũ expediat 29. de elect. in 6.* ita & dicta teſtium iiſdem modis, quibus leges concordantur ex Farinac. *q. 65. num. 55. & 59.* Tum quia, per huiuſmodi concordiam vitatur periurium. Ita Farinac. *q. 66. num. 320.* ex illo cum alijs Carena *par. 3, tit. 6. num. 49.* Ex quo cõcordia non facilè admittitur in teſtibus de falſo ſuſpectis, *Alex. conſil. 154. num. 7. lib. 5.* Natta *conſil. 315. num. 10.* Craueta *conſil. 665. num. 17.* Clarus *quæſt. 23.* initio.

Secundum, de concordia probante etiam contra reum ſuadetur. Tum quia, teſtes aliquid plus probant ex concordia, quam ſine illa, ergo augent probationem contra reum. Tum quia, teſtes producuntur à fiſco, vel denuntiatore, ſeu accuſatore ad eum effectum, vt probent contra reum, ergo concordantur etiam ad eumdem finem, aliter nulla eſſe ratio ſuadens huiuſmodi concordiã. Tum quia, concordia inducta ad euitandum periurium eſt magis cõtra reũ, quam eius fauore, euitatio enim periurij firmat dictum contra reum. Ita Abbas *in cap. Cum tu, de teſtib. num. 5.* Felin. *num. 4.* Farinac. *q. 65. num. 76.* ex illis Souſa *lib. 2. cap. 6. num 19.* Carena *par. 3. tit. 6. num. 54.* in fine. Aliter dicunt obſeruari in iure ciuili.

Tertium, de exceptione concordiæ patet ex eo, quod hæc concordia reſpectu concordantium de ſeipſis diminuit probationem defectu huius exceptionis. Verum quidem eſt, quod hæc concordia addit aliquid plus teſtibus, cum ex ea reſultet maior probatio, quam teſtes ſine illa non præberent ex Pegna, & Cãtera docet Carena *par. 3. tit. 6. num. 54.* & in hoc nulla eſt difficultas. Quantam fidem faciat hæc concordia relinquitur arbitrio iudicis, ex Boſſio *de oppoſ. contra teſtes num. 11.*

Quæres 33. De teſtibus falſis in Sancto Officio, & eorum pœna?

39 *Reſp.* Falſum teſtis dictum ſimpliciter nihil probat, cum veritate careat; ex ſententia omnium. Multi docuerunt teſtem falſum in crimine hæreſis, & alijs puniri pœna talionis, ea ſcilicet pœna, qua punitur reus, contra quem falſum dixit, quos citat Farinac. *q. 188. num. 39.* vbi in fine teſtatur praxim ſupremi tribunalis eſſe in contrarium, & puniri pœna triremium, aut fuſtigationis, quibus pœnis immo grauioribus puniendi ſunt ſubornatores falſorum teſtiũ, ſunt enim in maiori culpa, ex Simancha *de cathol. inſtit. tit. 64. num. fin.* Pœna autem hæc infligenda eſt ſimul cum Epiſcopo, quia vtriuſque iudicis dignitas dicitur offenſa, Pegna *par. 3. com. 122.* ex illo Carena *par. 2. tit. 17. num. 55.* Ad pœnam infligendam tria ſunt obſeruanda, primo, damnum illatum, vel attentatum, ſecũdo, perſona, cui infertur; tertio, ipſius teſtis qualitas, ex quibus congruenter decernitur pœna commenſuranda culpæ. Vide Carenam *par. 3. tit. 6. num. 68.* cum ſequentibus.

Quæres 34. An dictum vnius teſtis vocantis alium eneruetur, ſi teſtis vocatus deponat oppoſitum?

Reſp. Neutri credendum, quando ſũt pares, non primo vocanti alterum, quia 40
redditur ſuſpectus de veritate, allegando alterum in confirmationem ſuæ veritatis, quæ ab altero negatur: non ſecundo, quia pari ſuſpicione infirmatur. Si verò inter eos ſit diſparitas creditur digniori, in his autem obſeruandæ ſunt conditiones vtriuſque, & modus deponendi, & ex illis iudex ſuum ferat iudicium ſuper credulitate dictorum, & teſtium. Vide Giurbam *conſil. 23. & 37.* Carena *par. 3. tit. 6. num. 42.*

Quæres 35. De probatione teſtis nocturni.

Reſp. Teſtis de viſu nocturno tem- 41
pore nihil probat, niſi aſſerat, ſe vidiſſe ad lumen, vel lunæ lucentis, vel ignis, vel candelæ accenſæ, vel exploſione Sclopi ex accenſo puluere, vel ex lumine fulguris coruſcantis, ad viſionẽ enim ocularem ex parte obiecti viſi duo deſiderantur lumen, & color, quæ cum ſint accidentia per ſe non poſſunt eſſe,

ſed inhæret ſubiecto, quod eſt quoduis coloratum, & illuminatum, ex quo ſequitur ſine lumine videri non poſſe obiectum licet coloratum, niſi ex illuminatione fiat perſpicuum. Ita Borella *tom. 2. tit. 13. num. 1.* Farinac. *q. 62. num. 33.* Clarus *q. 21. §. Sed quid ſi teſtis* Giurba *conſil. 37. num. 41.* Caſſillus *deciſ. Regni Sicil. 179. num. 14.* Teſtis iſte non videtur omnino integer, cum patiatur exceptionem nocturni temporis, quia facilis eſt deceptio in viſione nocturna, cum lumen lunæ, vel alterius ex ſupradictis non ita clarè, & diſtinctè repræſentent obiectum ad potentiam, ſicut facit lumen ſolis.

Quæres 36. An vnicus teſtis conuincat reum inconfeſſum ad cōdemnationem in Sancto Officio?

42 *Reſp.* Per vnicum teſtem quamtumuis omni exceptione maiorem, & qualitercumque qualificatum non poteſt inconfeſſus conde mnari ad pœnam ordinariam, neque extraordinariam, eſt omnium ſententia *ex cap. Licet 23. de teſt b.* vbi habetur in fine. *Nulla eſt tamen cauſa, quæ vnius tanto teſtimonio, quamuis legitimo terminetur.* terminatio autem cauſæ criminalis fit per condemnationem rei in pœnam, quam meretur. Ita Farinac. *q. 63. de teſtib.* Cantera *de plena probat. num. 3.* Souſa *lib. 2. cap. 14.* per totum dum dicit, vnicum teſtem non plene probare, ideſt, ad cōdemnationem. Ita quod nec dictum Epiſcopi, Cardinalis, Papæ aut Principis plene probant ex citatis doctoribus, qui omnes tamen affirmant vnicum teſtem ſemiplene probare, ſi ſit integer, & idoneus.

Quæres 37. An teſtis dubitans vtrum legitimè interrogetur à iudice poſſit æquiuocare, an verò teneatur dicere veritatem? Item quid quando probabiliter putat illegitimè interrogari?

43 *Reſp.* In vtroque tenetur directè reſpondere. Primum probatur. Tum ex illo communi axiomate. In dubij obediendum eſt ſuperiori, qualis eſt iudex reſpectu teſtis, Gloſ. *ver. Iniquitas, cap. Quid culpatur 4. 23. q. 1.* Gloſa *ver. Obedientiam cap. Ad aures 5. de temp. ordin.* Gloſa *fin. cap. Dilecta de maior.* Theologi omnes cum D. Thoma citati pro ſe à Sairo *lib. 1.* Clauis *cap. 13. num. 37.* Tū quia, iudex ſtatim ac accipit quærelam contra aliquem propoſitis ſibi teſtibus per quærelantem ius habet actu fundatum ſuper quærelam interrogandi quēcumque teſtem in cauſa productum, ergo per ſuperueniens dubium iure ſuo priuandus non eſt. Tum quia, pro iudice facit illa regulas. In pari cauſa melior eſt conditio poſſidentis 65. *in 6.* ſed iudex in eo, quod iudex ſemper eſt in poſſeſſione iudicādi, maximè accepta quærela, ergo dubium teſtis non poteſt remouere iudicem à poſſeſſione ſua. Tum quia, ius, & poteſtas iudicandi, quod poſſidet iudex, eſt ius publicum, & legale, ius vero, qualecumq. illud ſit, acquiſitum dubitandi de non reſpondendo, eſt priuatum, debile, & obſcurū, ergo non valet deijcere iudicem à ſua poſſeſſione. Tum quia, hoc ſuum dubium non teneri reſpondere, vel oritur ex incompetentia iudicis, vel quia iniuſtè inquirit iudex contra reum, vel quia teſtis eſt priuilegiatus; non poteſt oriri ex incompetentia iudicis, quia cōſtat de iudice, & ſuppono, & ſi conſtaret ſibi, eſſe incompetentem, non eſſet iam dubius, ſed certus, conſequenter non teneretur reſpondere defectu poteſtatis interrogandi in iudice, deindè eſto eſſet dubius, cum ad ipſum non ſpectet iudicare de incompetentia, ſed ad ſuperiorē, recurrat ad illum, & ſic tollat dubium, aliter non recurrendum, dubium videtur potius vanum, & irrationabile, nec dubiūm oriri poteſt ex iniuſta inquiſitione, quia poſita quærela iudex acquirit ius inquirendi contra reum, ex omnium ſententia, examinando teſtes productos; ſi demum teſtis eſt priuilegiatus, oſtendat priuilegium, & dimittetur. Concludendum ergo eſt dubium nullatenus eneruare ius iudicis præſertim in actu iudicandi poſiti.

Paſqualigus *deciſ. 219.* tenet, an in dubio,

dubio, quod iudex legitimè interroget, non teneri teſtem reſpondere, & fateri veritatem, quia iudex ſe habet vt actor repetens quod ſuum eſt à teſte, nempè teſtimonium, vnde debet conſtare quod iuſtè repetat, & quamdiu non conſtat, teſtis non tenebitur ſoluere, nemo enim tenetur ſoluere debitum dubium, nec creditor poteſt illud exigere, niſi prius ipſum liquidet. Et ſicut iudex ad inſtantiam creditoris non poteſt condemnare debitorem allegantem incertitudinem debiti, niſi prius creditor faciat conſtare de debito, ita ſi iudex citaret teſtem nolentem deponere coram alio iudice, nō poſſet conſtringi ad deponendum, dum allegaret iudicem non interrogare legitimè, niſi iudex faceret conſtare ſe legitimè interrogare. Quod ſubdit *ſub n.3.* eſt repetitio eiuſdem.

In hoc argumento comparat iudicē cum actore, creditore, & quærelante, conſequenter videtur caſum mutare. Deindè iudex in quocūq. actu ſuę cauſę ſiuè examinet teſtes, ſiuè reum, ſiuè quidquam aliud faciat, ſemper ſe gerit, vt iudex, & numquam vt actor, cum iudex dicatur, vt tale mediare inter actorem, & reum, quibus miniſtrat iuſtitiam. Præterea demus iudicem actorem contra naturam eius, & facti, ſemper iuſtè repetit, cum quærelans teſtem productū de iure potuerit producere, ergo legitimè illum interrogat ab ipſo repetendo veritatem ſibi à quærelato propoſitam eruendam à teſte. Adhuc, factum à quęrelante narratum iudici ab hoc iudicandum eſt, vel non eſt iudicandum, ſi eſt iudicandum, iam debitum reſpondendi eſt certum, cum teſtis ſit productus, ergo euacuatur dubium, ſi non eſt iudicandum, res adhuc certa eſt, & ſic dubium non habet locum, ſi dubitetur an delictum ſit cognoſcibile à iudice, cum tale dubium ſit liquidandum per ſuperiorem iudicem, interim ſi non quærat liquidationem, & citetur à iudice ad reſpondendum, tenetur dicere veritatem, quia ex data quærela iudex eſt in poſſeſſione iudicandi. Demum, licet verum ſit, iudicem non poſſe condemnare debitorē ad ſolutionē debiti, niſi *prius illud* actor probauerit per teſtes, quando illud reus negat, non ideo tamen currit illa ſimilitudo, quia iudex citans teſtem coram alio iudice cum ſit tantum actor, & quęrelans, illi ſufficit, quod in quærela proponat teſtes, qui vocati ab eo iudice tenentur reſpondere, neq. allegare poſſunt ſe illegitimè interrogari, id enim eſt ſubterfugere iudicium, vnde ſi ſentiunt ſe grauati recurrere debent ad ſecundi iudicis ſuperiorem, interim ſi negligunt, vocati reſpondere tenentur, quia per eam quærelam eſt in poſſeſſione interrogandi.

Multa alia ſubiungit, quæ videntur reſtringi in hoc, quod dicit ex parte teſtis eſſe certam poſſeſſionem libertatis non reſpondendi, per quam aſſiſtentia iuris ad manutenēdum iudicem in poſſeſſionem redditur dubia, & incerta. Sed ex dictis patet dubium teſtis, ſi dubium, nullam dare poſſe certitudinem poſſeſſionis teſti ad non reſpondendum, ac proinde ſupponit certam poſſeſſionem, quæ potius probanda erat, cum reuera talis non ſit. E contra ſupponit aſſiſtentiam iuris eſſe dubiam, cum tamen reuera, & de iure ſit certa fundata in quærela propoſita ab actore, magis enim operatur factum à iure proueniens, cuiuſmodi eſt productio teſtium per actorem, quæ dat ius interrogandi ipſos teſtes, quam factum hominis conſiſtens in mero dubio, quod elidere nequaquā poteſt iuris aſſiſtentiam.

Ex his quoque patet ad ſecundam partem, nam eædem rationes adductæ contra teſtem dubium faciunt contra teſtem opinantem, nam opinio probabilis, qua non teneatur teſtis reſpondere, fundatur, vel in eo, quod iudex ſit incōpetens; vel in eo, quod eſt teſtis priuilegiatus; vel in eo, quod eſt inhabilis; vel in eo, quod quærela eſt falſa, primo modo præualet opinio pro iudice, quod ſit cōpetens, tum quia eſt ſimpliciter iudex, ergo in qualibet cauſa ſibi propoſita in ſuo territorio, tum quia præſumendum

eſt

eſt pro iudice,ex vulgatis iuribus,qui nō eſt priuandus iure ſuo; ſecundo modo,ſi teſtis eſt priuilegiatus, ita quod non teneatur reſpondere, non citabitur à iudice,aut ſi citabitur,& non oſtendet ſuum priuilegium, videtur conſentire, ac proinde renuntiando iuri ſuo tenetur,vt alter teſtis rectè reſpondere; tertiò modo, teſtis inhabilis tenetur reſpondere,& talem facit probationem, qualem exigit eius inhabilitas; quartò modo, ſe quærela eſt falſa,tunc potiſſimū reſpondere tenetur,vt liberet innocentem. Demum non video qua ratione mouenda ſit difficultas, præter adductas rationes, qua dubitetur,aut opinetur quis,teſtem non legitimè interrogari, ſicut moueri poteſt pro reo, qui interrogari nō poteſt à iudice, niſi ſibi conſtet in tali gradu probationis, an reus illud delictum commiſerit; loquendo verò de teſte, tunc legitimè cenſetur interrogari, quando præcisè productus fuit à quærolante, & iudex ex ſua parte acquiſiuit ius ad illum interrogandū, quod tunc cenſetur acquiſiuiſſe, quando teſtis non eſt ex priuilegiatis iuxta ſuperius dicta,

Quæres 38. Quales teſtes dicantur cōteſtes?

44 *Reſp.* Illi teſtes dicuntur conteſtes ſimpliciter,abſolutè,& perfectiſsimè, qui alias idonei in deponendo conueniunt in quatuor,primò in nomine,& ſubſtantia delicti; ſecundò, in circumſtantijs eius; tertiò,in tempore; quartò demum in loco: e.g. Duo teſtes examinati ſuper homicidio,v.g. Pauli, deponentes quod occiſus fuit à tali perſona cū gladio die tali menſis N. in loco nuncupato N. dicuntur conteſtes ſimpliciter. Teſtes ergo conteſtes dicuntur illi, qui concordant, & conueniunt in ſubſtantia, & eſſentialibus circumſtantijs delicti, atque in eodem tempore, & loco conueniunt. Si verò diſcordant in aliquo illorum dicuntur ſingulares in eo, in quo diſcordant, & conteſtes in eo, in quo conueniunt, ſed ſecundum quid ſunt tales. Simpliciter verò ſingulares dicuntur, qui in nullo conueniant. Pro perfectiori intelligentia horum.

Quæres 39. Quid, & quotupliciter teſtis dicatur ſingularis? Sumo hic teſtem ſingularem non pro eo, quod vnicum appellat teſtem, ſimpliciter, & abſolutè in ſeipſo,ſed comparatiuè, & relatiuè ad alios teſtes, à quibus in deponendo diſcordat.

Reſp. Teſtis ſingularis dicitur ille, 45 qui circa idem negotium ſeu delictū diſcordat ab alijs, vel in ſubſtātia facti, vel in inſtrumentis, quibus factum fuit, vel in verbis formalibus,quibus commiſſum fuit; vel in tempore quo perpetratum fuit; vel in loco, vbi accidit. Ex his deducitur triplex ſingularitas, prima dicitur obſtatiua, qua vnus teſtis ſuper eodē facto numero deponit contrarium dicto alterius; vt, ſi vnus deponat Petrum occidiſſe, & alter neget, vel occidiſſe quidē talem,ſed non eodem loco, vel tempore, quibus alter deponit.

Secunda, vocatur adminiculatiua, ſeu eumulatiua, qua plures teſtes ſibi inuicem adiuuant in eodem delicto numero, vel ſpecie, vt, ſi vnus deponat de viſu, alter de auditu; vnus de facto, alter de fama, vnus vidit non Sacerdotem Epiſtolam legentem in miſſa, alter eumdem conſecraſſe,vnus proferentem, quod Deus non eſt omnipotens, alter, quod non eſt iuſtus.

Tertia, dicitur diuerſificatiua, qua plures teſtes deponunt de diuerſi ſpecie delicti; vt, vnus de homicidio, alter de blaſphæmia, alter de poligamia, hæc enim in eodem reperiri poſſunt delinquente.

Notandum eſt, diuerſitatem temporis,& loci,quę teſtem reddit ſingularem inducere ſingularitatem obſtatiuam, quando ſermo eſt de eodem delicto numero, vt de vno homicidio, de vna fornicatione,&c. in his ſi vnus teſtis deponat tali die,vel tali loco fuiſſe cōmiſſum, & alter deponat alio die, vel loco, per hos teſtes nihil probatur, quia dictum vnius deſtruit dictum alterius, cū impoſsibile ſit idem delictum numero fieri diuerſis temporibus, ſeu locis. Si

verò

verò ſermo ſit de delicto aliquo non articulato ad vnitatem numericam, diuerſitas temporis, ſeu loci teſtes facit ſingulares ſingularitate adminiculatiua, quia depoſitio vnius coadiuuat dictum alterius; vt, ſi vnus deponat de tali hæreſi aſſerta in tali loco, vel die, alter verò alio in loco, & die; nam in huiuſmodi delictis repetibilibus teſtes cumulatiuè probant, eo, quod hæc delicta ſucceſſiuè repeti poſſunt in diuerſis locis, & temporibus. Vide Souſam *ad Calcem ſuorum Aphor.* de hac re quæſtionem particularem inſtitutam reſoluentem, Carenam *part.* 2. *titul.* 6. §. 5. & *part.* 3. *tit.* 6. §. *Quintus*. Dianam *part.* 4. *tract.* 8. *reſolut.* 57. Ego multa dixi *Reſolut.* 101. *quæſt.* 32. His notatis.

Quæres 40. An ſi ſingularitas obſtatiua aliquid probet contra reum?

46 *Reſp.* Nihil probat, quia dictum vnius teſtis deſtruit quod dicitur ab altero, cum ad inuicem repugnent, ex quo ambo præſumuntur falſi, cum non magis credendum ſit vni, quam alteri. Ita omnes cum Souſa *hac q. ſect.* 2. *num.* 7. Diana *par.* 4. *tract.* 8. *reſol.* 57. §. *Dico ſexto*, Carena *part.* 2. *titul.* 6. *num.* 50.

Quæres 41. An ſingularitas adminiculatiua aliquid præbet?

Reſp. Certum eſt apud omnes etiam
47 vnicum teſtem probare ad examinandum reum, & illum torquendum ſi neget, quando eſt omni exceptione maior, quia ſingularitas adminiculatiua quæ recipit pluralitatem teſtium diſcordantium in diuerſitate deponendi circa idem delictum, quo ad varios modos, &c. non inficit teſtem ratione ſui, ſed in ordine tantum ad alterum, ac proindè in ordine ad vlteriorem probationem reſpectu pœnæ iuxta diuerſitatem opinionum, de quibus vide prælatum Souſam *in dicta quæſtione Vnica* Carenam *par.* 3. *titul.* 6. §. 5. Dianam *par.* 4. *tract.* 8. *reſol.* 57. *à concl.* 7. Paſqualig. *deciſ.* 158. Trimarch. *q. fin. de ſolic. ſect.* 5.

Duplex eſt opinio, prima aſſerentium, hæreticum conuinci per teſtes ſingulares ſingularitate cumulatiua, ac proindè condemando ad pœnam ordinariam; ſecunda negantium, doctores pro vtraque parte referunt prænominato. Ne pugnantia dicam, me refero ad id quod reſolui *Reſolut.* 101. *quæſt.* 32. Ad extraordinariam omnes conueniunt.

Quæres 42. Quam probationem faciat ſingularitas diuerſificatiua?

Reſp. Tantam, quantam facit quiſque teſtis per ſe ſpectatus, & nihil vltra, quia reſpectu delicti, de quo cauſa agitatur ſimul plures coniungi non poſſunt ad concordiam, cum quiſque illorum deponat tantum de proprio delicto, quod nouit. Hanc vocat communem Souſa *cit. q. ſect.* 2. *num.* 9. 48

Quæres 43. An in dubio teſtes iudicandi ſint conteſtes potius, quam ſingulares?

Reſp. Affirmatiuè ex Farinac. *q.* 64. *de teſtibus*, ex eo Carena *part.* 3. *titul.* 6. *num.* 39. forſan fauore fidei contra hæreticum; obſtare videtur illud axioma, in pari cauſa fauendum eſt reo, ergo dicendum teſtes iudicandos eſſe ſingulares, vt minus grauent reum, in obſcuris enim ſequendum eſt, quod eſt minimum. 49

Quæres 44. An examinandi ſint teſtes producti à denuntiatore incognito? De denuntiantibus per ſchedulas ſine proprio nomine dixi *cap.* 23. *num.* 88.

Reſp. Affirmatiuè, Tum quia, iudicem non habet mouere quærelans, 50 ſed teſtificans; ergò parum refert quo ad hoc, quod denuntiator cognoſcatur, vel ſit incognitus per ſui nominis ſuppreſſionem. Tum quia, maior ſuſpicio ſpectatur reſpectu inimici denuntiantis, quam incogniti, ſed examinantur teſtes producti ab inimico capitali; ergò, & ab incognito ex minori ſuſpicio. Tum quia, *in cap. Inquiſitioni* 21. §. 3. improbantur quidem ſimiles ſchedulæ, ex quo nec puniendus eſt nominatus in illis, ſi tamen in ea producantur

tur teſtes, nihil circa hoc textus diſponit, ſint nec ne examinandi, ſed ſolum inde colligitur ex ſchedulæ incogniti non eſſe immediatè procedendum contra nominatum in ea, quando teſtes non exprimuntur, qui ſi exprimantur certè examinandi ſunt. Ita Paramus *lib. 3. de orig. inquiſit. quæſt. 6. n. 93.* contra Ferdinandum à Caſtro, Farinac. *quæſt. 185. num. 68.* quos ſequitur Diana *par. 4. tract. 8. reſolut. 41.* quo ad praxim, non quo ad rationem. Nec obſtat, quod in Edictis Inquiſitorum, vt dixi *cap. 23. num. 88.* pro nihilo reputentur huiuſmodi ſchedulæ, quia intelligitur hoc de illis, quæ ſine teſtibus inſcribuntur ab incognito auctore.

CAP. TRIGESIM. IV.
DE CONFESSIONE REORVM.

SVMMARIVM.

1 *Tria requiruntur, vt reus teneatur reſpondere.*
2 *Si non conſtat de corpore delicti non teneṭur.*
3 *Reſpondet etiam iuramento nō delato.*
4 *Dubitans an iure rogetur tenetur reſpondere.*
5 *In pari cauſa potior conditio poſſidentis explicatur.*
6 *Reſpondere tenetur etiam cum periculo vitæ.*
7 *Maximè in cauſis Sancti Officij.*
8 *Nolens fateri veritatem ante ſententiam non abſoluitur.*
9 *Confeſſarius datur reo petenti.*
10 *Abſolutus ab hæreſi iterum vocatur ex nouis probationibus.*
11 *Condemnatus in pœnam mitiorem defectu probationis iterum vocatur.*
12 *Confeſſio qualificata minuit delictum.*
13 *Quando prodeſt reo confitenti.*
14 *Confeſſio dubia non nocet.*
15 *Cogitur edere claram, & expreſſam.*
16 *Confeſſio ſurdi, & muti non dicitur expreſſa.*
17 *Confeſſio de delicto non conſtante non valet.*
18 *Confeſſio facta coram iudice incompetente ſufficit ad torturam.*
19 *Sicut, & extra iudicialis probata per teſtes.*
20 *Confeſſio incidens valet ad condemnationem.*
21 *Confeſſio in tortura extra ratificanda.*
22 *Sponte confeſſus adhuc punitur ex rigore iuris.*
23 *Confeſſio minoris ſine curatore valet.*
24 *Confeſſio ex ſuggeſtione nō condemnat.*
25 *Confeſſio in vno tribunali valet in alio.*
26 *Auocatio confeſſionis quando valet?*
27 *Confeſſio, & ſententia facta deambulante iudice teneat.*
28 Summarie, & de plano *quid.*
29 *Confitens factum hæreticum, ſed negans intentionem quomodo tractatur.*
30 *Confeſſio extorta terrore tormentorum non valet.*
31 *Confeſſio vt plena ſit requirit octo conditiones.*
32 *Impunitatem non licet promittere pro veritate eruenda.*
33 *Procurator quando admittatur.*
34 *Inquiritur etiam contra non diffamatum.*

CAP. TRIGESIM. IV.

DE CONFESSIONE REORVM.

PERFECTO, & abſoluto proceſſu informatiuo examinatione teſtium, & alijs requiſitis, ſi conſtat de delicto; & eiuſdem corpore, procedendum eſt per iudicem ad interrogationem rei, pro cuius rei intelligentia.

Queres 1. Quid requiratur, vt Inquiſitor poſſit legitimè interrogare reum, & hic teneatur reſpondere?

1 *Reſp.* Tria ſunt neceſſaria. Primum, quod iudex ſit competens in cauſa. Secundum, quod delictum ſit ſemiplene probatum. Tertium, quod probatio notificetur reo. His tribus concurrentibus iudex dicitur legitimè interrogare, ita quod reus tenetur reſpondere, & nō poteſt veritatem occultare, neque æquiuocare, vt iudicium condemnationis effugiat.

Primum, de competentia iudicis ita notum eſt, vt probatione non indigeat, ſi enim incompetens eſt; iudex nōn dicitur, & procedens nihilominus in cauſa cenſetur perſona priuata; ſecundum omnes cum Menoch. *de recuper. poſſeſſ. remed.* 8. 13. *&* 17. & tradunt doctores *ſuper tit. de foro compet.*

Secundum, de ſemiprobatione tenetur ab omnibus, contingit autem ſemiplena probatio, vel per vnicū teſtē omni exceptione maiorem, vel per infamiam, vel per indicia illis æquipolentia. Qualis teſtis dicatur omni exceptione maior patet ex dictis præcedēti capite, & dicitur illæ, cui nihil obijci poſſit, quo eius fides infringatur, vel minuatur. De probatione per famam, & per indicia dicam ſequenti capite. Quod requiratur ſemiplena

plena probatio, vt reus dicatur legitimè interrogari docent omnes cum Nauat. *cap.25.num.36.* ex D. Thoma 2.2.*q.68. art.* 1. idem Nauar. *tom.* 4. *de Iudicijs num.*53. Leſſius *lib.2.cap.*31. *dub.*3. ex illis Bonac. *diſp.* 10. *de legib. q.* 3. *part.*2. *propoſ.*1.

Tertium, de notificatione delicti probati facienda reo conſtat ex ſupradictis doctoribus, & multos alios citat Diana *part.*2. *tract.* 5. *reſolut.*91. aſſerentes iudicem debere ordinare Notario, vt copiam depoſitionum tradat reo, ſine nominibus teſtium, vt ſciat de ſuo delicto conſtare; & nonnulli dicunt, iudicem peccare ſi non notificet, quia iudicium eluditur ex eo, quod reus probabiliter credens, ſe non legitimè interrogari, occultabit veritatem æquiuocando ſe non cōmiſiſſe tale delictum vt teneatur illud fateri; habet locū etiā apud regulares, ex Diana in calce reſolutionis. Quod ſpectat ad officium Sanctæ Inquiſitionis puto ſufficere, ſi reo proteſtetur ſerio tale & tale delictum probatum fuiſſe contra illum, & ideo ex ordine iuris ſeruato procedere ad illū interrogandum, hoc enim modo Inquiſitor probationē delicti ſufficienter notificat reo, omiſſa formali copia proceſſus, in hoc enim tribunali proceditur de plano, & ſummariè. Diana *part.* 4. *tract.*8. *reſolut. finali.*

Illis tribus poſitis Reus reſpondere tenetur dicendo veritatem, quam nec occultare, neque æquiuocatione ſubterfugere poteſt, docent omnes omnino, aliter peccat grauiſſime, tum propter obedientiam iudici debitam, tum propter mendacium, tum propter iuramētum. Quod ſi vnum illorum deſit tacendo veritatem, vel illam æquiuocatione ſubterfugiēdo nō peccat, quia nemo tenetur ſuū delictū occultū patefacere ex illo vulgato iure. *Non dico, vt te prodas*. delictum autem ad hunc effectum dicitur occultum, quando iudex legitimè non interrogat.

Quæres 2. An quando in proceſſu nō conſtat de corpore delicti, vt quia de illo non fit mentio, forſan quia iudici nō occurrit, teneatur reus reſpōdere.

Reſp. Non tenetur, quia iudex non 2
dicitur legitimè procedere in examinatione rei, quando ſibi non conſtat de corpore delicti, cum id ſit de ſubſtantia iudicij, ex allegatis ſupra *cap.*19.*num.*14. Procedit hoc quando delictum eſt de genere eorum, quæ poſt ſe relinquunt aliquod veſtigiū, vt homicidiū, maleficiū ſtregarū, deturpatio imaginis ſacræ, &c. in alijs, quæ trāſeunt, vt hæreſis, blaſphemia, &c. non probatur, quia id impoſſibile eſt, cum nihil ſit digito demōſtrabile, nec oculo viſibile.

Quæres 3. An interrogatus legitimè ſed ſine iuramento teneatur reſpondere?

Reſp. Affirmatiuè, quia iudex non 3
aquirit ius interrogandi reum per delationem iuramenti, ſed tantum ex illis tribus ſupra explicatis, ergo illis poſitis reus tenetur reſpondere, iuramento etiā nondum delato. Ita Sair. in Claui *lib.*12. *cap.*16. *num.*7. §. *Quando*. Communis eſt praxis omnium iudicum deferendi iuramentum reis de veritate dicenda, de qua re ego *reſolut.*146. per totam. Pitigianus in ſua praxi *de teſt. ſubſtant. cap.* 2. §. *In contrarium*. Delatio iuramenti non placet Claro *quæſt.*45. propter periculum aut ſuſpicionē periurij, ſed reus ſibi imputet, iudex enim vtitur iure ſuo, & omnibus vijs licitis poteſt cogere reum ad veritatem dicendam. Confirmatur, quia ſicut poteſt cogere reum ad veritatem per torturā, vt omnes concedunt, ita & per iuramentum, quod eſt quædam ſpecies tormenti, nā Panor. *in cap. Per tuas, de probat.* ad finem iuramentum vocat torturam ſpiritualem.

Quæres 4. An dubitans de legitima interrogatione teneatur reſpondere ad mentem iudicis?

Reſp. Adhuc tenetur, quia eſt in poſ- 4
ſeſsione iudicandi à qua remouendus non eſt propter dubium rei. Vide quæ dixi præced. *cap. q.*37. Ita Sanc. *diſp.*43. *num.*28. alijs allegatis, cum quibus eſt Bonac. *diſp.* 10. *de legib. q.*3.*p.*2. *num.*4. contra Sanchez, Leſſium, & alios fauētes reis potius, quam iudici, quos pro

ſe citat Diana *part.2. tract.5. reſol. 106.* putans, reum, nec teſtem teneri, quando agitur de delicto non tendente in perniciem publicam, & probat primo, quoniam maius periculum eſt, ſi occidatur homo cõtra ius quã ſi nõ obediatur ſuperiori. Ad hoc dico, talẽ occiſionem non eſſe homicidium, cum innitatur iure ex parte iudicis, inobedientia vero formalis eſt, ac proinde obediendũ eſt. Secundo, vnuſquiſque præſumitur bonus, quoaduſque probetur malus. Reſpondeo ex parte iudicis probari ſufficienter malũ quærelatum, actus enim iudicialis quærelæ & atteſtationis ſiuè per teſtes, ſiue per famam, ſiue per indicia præualent cuilibet conceptui ſuſpicionis, & dubitationis hominis priuati. Tertio, iura fauent reo, ſicut & poſſeſſori, ergo quoaduſque conſtiterit ius eſſe inquirendi, reus habet ius vitæ, famæ, & bonorum ſuorum, atque adeo non licet in illum inquirere, nec teſtimonium dicere. Reſpondeo non fauere in omnibus, vnde illud axioma: *In*
5 *pari cauſa potior eſt conditio poſſidentis* 65 *in* 6. locum habet, quo ad abſolutionẽ, *ex l.2. C. de cond. ob turpem cauſam*, Gloſ. ibi, non procedit, ergo in examine, prætetquamquod reus non dicitur eſſe in poſſeſſione, vt non iudicetur, cùm prius ipſo iudex ſit in poſſeſſione iudicandi, ergo non eſt par cauſa.

Colligitur ex his etiam in ſententia horum doctorum in cauſis fidei ſemper fauendum eſſe iudici, qui tuetur cauſam fidei & religionis, vnde & pro iudice præſumendum eſt fauore fidei Catholicæ & propter bonum publicum ſemper legitimè procedere, niſi euidenter conſtet de oppoſito.

Quæres 5. An reus legitimè vt ſupra interrogatus teneatur reſpondere veri-
4 tatem, vbi agitur de pœna mortis contra ipſum confitentem inferenda?

6 *Reſp.* Adhuc tenetur dicere veritatẽ, quia legitimè interrogatur, quia illa tria præcedunt, ergo tenetur etiam legitimè reſpondere, nulla enim legitima cauſa falſandi vitam datur, per quam excuſari poſſit à peccato mendacij, & periurij, cum hæc intrinſecè mala ſint, quæ per nullam circumſtantiam cohoneſtari poſſunt, ita quod neq. æquiuocatio hic locum habere poſſit, cum reſpondendũ ſit ad mentem iudicis. Ita omnes antiqui diſcipuli ſancti Thomæ, & multi alij, quos contra ſe citat Diana *part.1. tract.15. reſolut.27.* qui more aliorum Modernorum humanæ inclinationi fauentium aſſerit non teneri cum nonnullis alijs cum Sancio *diſp.43. num.29.* inter quos hanc opinionem nonnulli extendunt à pena capitali ad pœnam mutilationis, triremium, confiſcationis bonorum omnium, aut ad aliquod graue dedecus. Vide Pitigianum in *praxi ſubſt.3. cap.3. §. Cæterum*.

Probant hanc ſuam opinionem primò, quia leges, & præcepta humana non obligant cum diſcrimine mortis, aut mutilationis membrorum ob naturalem inclinationem, quam habet homo conſeruandi proprium corpus. Cõtra quia obligatio reſpondendi non oritur ex pura lege humana, ſed ex diuina, qua præcipitur obediendum eſſe ſuperioribus, inter quos eſt iudex legitimè interrogans, & reus ſibi imputet, neq. ex illa naturali inclinatione conſeruandi propriam vitam excuſatur à reſponſione, quia ſufficit, quod ſibi propria auctoritate mortẽ non inferat, & ſicut quis pro amico ſe poteſt exponere morti ex actu aliquo honeſto, ita non ſolum poteſt reſpondere ſed à fortiori tenetur iuxta mentem iudicis reſpondere, cum ad hoc obligetur, non autem ad conſeruandam propriam vitam. *Secundo*, leges concedunt defenſionem propriæ vitæ cum damno alienæ vitæ, ſeruato moderamine inculpatæ tutelæ, ergo & in hoc caſu permittitur reo defenſio propriæ vitæ ſolo vſu æquiuocationis ſine aliqua formali læſione iuſtitiæ aut iudicis. Hoc argumentum nihil probat, quia qui ſe ab alio iuſte defendit nõ ſupponitur eſſe in culpa, cum iniquè ab inimico dicatur inuaſus. Reus vero in culpa eſt propriè vitę ex proprio delicto, neque iudex illi violentiam facit, ſicut aggreſſor vim infert innocenti.

Tertio, cònſanguineus non cogitur teſtificari, aut prodere conſanguineum, *l.4. de teſtib. l.5. C. eodem.* quia ſanguine iuncti ſunt; ſed nemo eſt magis coniunctus, quam idem ſibi ipſi. Reſpõdetur, non cogi non ſolũ propter amorem & caritatem, quæ naturaliter reperitur inter ipſos, verum etiam ne propter hoc exponantur periculo penarij, quæ locum nõ habent in Reo, qui ſicut ad ſeipſum caritatem non dicitur habere, caritas enim ad alterum eſt, iuxta illud D. Gregorij *Homil. 17. in Euang. Nemo enim proprie ad ſemetipſum habere caritatem dicitur, ſed dilectio in alterum tendit vt caritas eſſe poſsit.* Id enim eſt mera ſpeculatio metaphiſica, quod ego ſim mihi ipſi ſanguine coniunctus, ſeu vetius conceptus chimeticus entis rationis, ita neque comparari poteſt cum conſanguineis inter ſe collatis, quaſi ad ſimilitudinẽ iſtorũ nõ teneatur fateri veritatẽ. Ex quo patet ad rationem Sancij, qui dicit *diſp.43. num.32.* ideo non teneri reum reſpondere, quia iudex non habet ius inrerrogandi reum de crimine ſemi probato; ob quod eſſet grauibus pœnis corporalibus plectendus, quia præceptum vt habeat vim obligandi deber eſſe tolerabile, eſt vero intolerabile obligare reum, quod proprio ore fiat auctor ſuæ damnationis, qua ratione legis peritus *in l.4. de teſtib.* decreuit neminem teneri teſtari contra ſuum conſanguineum, niſi in cauſis fidei, & proditionis reipublicæ. Nam Sancius ſupponit pro probatione id quod eſt in quæſtione, ſiquidem quærere an reus teneatur reſpondere, & reſoluere difficultatem non teneri, quia iudex non habet ius interrogandi, eſt id quod quærimus, an nimirum iudex poſſit interrogare reum, ſi enim poteſt, etiam reus tenetur reſpondere, & ſi non tenetur reſpondere, neque iudex habet ius interrogandi, quia cum ſint correlatiua non debent iudicari ad imperia; neque iudex dicitur imponere præceptum intolerabile reo, cum de iure diuino teneatur obedire ex ſupra adductis, ex quibus etiam conſtat, tunc iudicem legitimè interrogare reum, quando concurrunt illa tria, de quibus *ſub q.1.* quæ ſupponuntur in hoc caſu ab omnibus doctoribus dicere; ergo quod reus non tenetur reſpondere veritarem, quia iudex non habet ius interrogandi, eſt petitio principij in hoc ſpeciali caſu, cum in omnibus alijs habeat ius, ergo aliunde ſumenda eſt probario. Neque abſurdum eſt, quod quis proprio ore efficiatur auctor propriæ damnarionis, quia vnuſquiſque recipit mercedem ſuæ iniquitatis, & in iure *cap.2.* de ijs quæ fiunt à maiori, ibi: *Peccata ſuos authores tenere debent.* & pœna tenet ſuos auctores, *l. Sancimus, C. de pœnis,* Gloſ. *Culpa caret, cap.2. de conſtit.* ſicut enim quilibet eſt auctor culpæ, ita vt fabricator ſuæ damnationis ad illam conſequentis.

Idem Sanclus eadem *diſp.43. num.37.* §. *Nec fundamentum*; reſpondet rationi Torres, quæ ralis eſt, iudex ex plena probatione habet ius puniendi reum, ergo ex ſemiplena ſaltem habet ius interrogandi illum, cum negari nequeat ſemiplenam probationem aliquod ius iudici tribuere. Reſpondet, inquam, hoc modo: non aduertit tamen ſemiplenam probationem ius rribuere iudici, non ad interrogandum reum, ſed ad interrogandum teſtes de reo nominatim. Nec hoc exiguum ius eſt, nam videntes teſtes de reo nominatim rogari, deducunt inde, iam reum infamia laborare, & delictum eſſe ſemiprobatum, præcedente autem infamia delinquentis, & probatione ſemiplena non poteſt teſtis veritatem celare, poſſet tamen illis deficientibus iuxta aliquorum opinionem. Non placet ea reſponſio; quia iudex in proceſſu informatiuo ſemper inſtruitur in ordine ad reum, vt illum conſtituat reũ vel per ſemiplenam probationem, quæ reſultat vel ex infamia, vel ex indicijs, vel ex depoſitione vnius teſtis integri, in omnium ſententia vel per plænam, ſecundum quam conuincitur, ergo quæcumque probatio ex dictis reſultans ordinatur ad reum, ex quo velit nolit te-

nerur

netur reſpondere ex iure aquiſito per iu-
dicem ſuper ipſum, conſequenter illam
ſemiplenam probationem facere pro iu-
dice contra reum, quod tamen negat
Sancius, ſed non probat; nec quidquam
facit pro ipſo, quod ſemiplena probatio
ſit ad interrogandum teſtes, quia id ſim-
pliciter falſum eſt, & ſolũ habere poteſt
locum, quando iudex procedit per ge-
neralem Inquiſitionem, conſtante de-
licto, ſed occulto exiſtente perpetrato-
re illius, & tunc eriam illorum probatio
vlterius ordinatur contra reum, ex quo
adductis alijs teſtibus tandẽ proximè iu-
dex aquirit ius actuale interrogãdi reũ.

Colligitur ex dictis, hanc opinionem
7 in cauſis fidei, & ſancti Officij nullate-
nus locum habere poſſe, vt etiam docẽt
multi huius opinionis, in ſpecie Sancius
cit. *diſp.* 43. *num.* 32. tum propter eius
exiguam probabilitatem, tum quia faci-
le euacuaretur iuſtitia huius tribunalis,
cum maior pars delictorum, quæ in hoc
foro ſunt multum grauia, puniãrur pœ-
nis aut mortis, aur perperui carceris, aut
triremium; tum quia dans reis huius
ſancti Officij conſilium æquiuocandi
ſine dubio eſſet ſuſpectus de hæreſi, &
hæretici fautor, quia directè faueret
hereſi.

Quæres 6. Quid agere debent con-
feſſarius cum reo nolente ſe retractare,
& fateri veritatem? In ſententia eorum,
qui tenent, vbi pœna mortis, mutilatio-
nis, &c, timetur, reum poſſe celare ve-
ritatem, reſoluitur difficultas dicendo,
in eo caſu confeſſarium poſſe abſoluere
pœnitentẽ, cũ non teneatur in eo caſu
fateri veritatem, nec ſe retractare, ha-
bendo pro ſe opinionem probabilem.

Reſp. Confeſſarius abſoluet ab illo
8 periurio, & cœteris peccatis, ſi habet
propoſitum cauendi in futurum à quo-
uis peccato, in quo includitur etiam
propoſitum fatendi veritatem, ſi iterum
interrogetur à iudice. Sed numquid
confeſſarius in ſpecie debet illum admo-
nere, vt fateatur veritatẽ, ſi iterum in-
terrogetur? Affirmat Azor. *part.* 3. *lib.* 3.
cap. 25. *dub.* 5. Negat Sanchez *lib.* 3. *c.* 7.
num. 9. & cum eo Diana *part.* 1. *tract.* 15
reſolut. 26. aſſerendo ſufficere propoſitũ
cauendi in genere à peccatis, ſubricen-
do hanc obligationem fatendi, ſi iterum
interrogabitur, nam admonendo reum
exponit illum periculo iterum peccandi
concipiendo propoſitum contrarium.
Opinio Azor. tenenda eſt, quando non-
dum cauſa eſt finita, nam confeſſarius
probabiliter dubitat, an habet propoſi-
tum cauendi in futurum ideo admoni-
tione debet ſe certificare, ne ſe exponat
periculo nulliter adminiſtrandi Sacra-
mentum Pœnitentię propter indignita-
tem pœnitentis. Confirmatur id, quia
ſicut confeſſarius debet ſe teſtificare
expreſſe interrogãdo an concubinarius
habeat hoc ſpeciale propoſitum dimit-
tendi concubinam, ita & in caſu præ-
ſenti cognitionem habere debet, an reus
paratus ſit fateri veritatem, ſi iterum
interrogabitur à iudice, par enim eſt ra-
tio dubitandi pœnes confeſſarium de
vtroque propoſito dimittendi concubi-
binam, & fatendi veritatem. Neque
huiuſmodi admonitione cõfeſſarius ex-
ponit periculo pœnitentem, in quo an-
tea non eſſet ſaltem virtualiter, præter-
quamquod nõ ipſe confeſſarius, ſed ob-
ſtinario pœnitenris eſt in cauſa. Finito
iudicio reus, qui negauit veritatem nõ
tenetur ſe rertactare, quia ea obligatio
farendi veritatem ceſſauit cum ipſo iu-
dicio, in tantum enim tenerur, in quan-
tum citatur, & interrogatur à iudice.
Ita Nauar. *cap.* 25. *num.* 38. niſi ex taci-
turnitate veritatis ſequatur notabile
damnum proximi, illum ſequũtur Re-
gin. Pitigianus, *ſubſt.* 3. *cap.* 3. §. *Cæterũ
ego exiſtimo* Rodriq. & Diana *part.* 3.
tract. 5. *reſolut.* 103. contra nonnullos,
quia infamatur iudex, & teſtes; ſed apud
omnes conſtat, reos ſolere veritatem
negare, ex quo nulla infertur infamia
contra prædictos.

Quæres 7. An ab Inquiſirore dandus
ſit confeſſarius ad petitionem rei?

Reſp. Vtique, ſi peritus ſit, & timo-
ratæ conſcientiæ, qui reum inſtruere 9
poſſit de obligatione, quam habet fa-

tendi

tendi veritatem , & de hac inſtructione facienda admonendus eſt confeſſarius , præcipuè ne ſequatur opinionem eorũ , qui tenent non obligari reum fateri veritatem, quando pœna mortis imminet. Concedi autem poteſt non ſolum infirmis, ſed etiam ſanis, non tantum poſt iudicialem confeſsionem, de quo nõ eſt difficultas, verum etiam ante, nam hoc modo facilius diſponetur ad dicendam veritatem . Si hæreticus eſt pœnitens illum non abſoluat, niſi eſſet reus in articulo mortis conſtitutus , cum debitis cautionibus . Ita docet Zanardus in Directorio Theolog. *par.3. cap.86.* Diana *par.4. tract.8. reſol.6.* refert Toletanam inſtructionem , & Piaſecium , negantes conceſsionem confeſſarij reis ante confeſsionem iudicialẽ, ſed melior eſt prior opinio, quam tenent etiam Pegna, & ipſe Diana.

Quæres 8. An reus iterum reuocari poſsit ad examen quando abſolutus fuit ab hæreſi noua ſuperueniente probatione ?

10 *Reſp.* Abſolutus ab hæreſi defectu probationum, reuocatur iterum ad quæſtionem, nouis ſuperuenientibus probationibus . Tum quia, multum expedit reipublicæ Chriſtianæ, vt ſimiles delinquẽtes puniantur. Tum quia, in caſis fidei ſententia numquam tranſit in rem iudicatam . Vnde reus iterum vocatus non poteſt ſe tueri exceptione rei iudicatæ. Ita omnes cum Farinac. *q.* 185. *num.* 197. alijs citatis Carena *par.3. tit.* 11. *num.* 14. Diana *par.4. tract.7. reſolut.* 35.

Quæres 9. An condemnatus in pœnam extraordinariam defectu probationum requiſitarum ad pœnam ordinariam , ſi ſuperueniãt poſſit iterum vocari, & examinari ad imponendã pœnam ordinariam ?

11 *Reſp.* Poteſt iterum examinari, & cõdemnari confeſſus in pœnam ordinariã; quia ſententia non ſolum abſolutoria , ſed neque condemnatoria tranſit in rem iudicatam in cauſis fidei ; duobus tamen concurrentibus ; primum , quod nondum impleuerit pœnitentiam , ſecundum , quod nouæ probationes ſufficiant ad pœnam ordinariã, ſine primis ; ratio primi eſt, ne quis pro eodem delicto puniatur bis , no enim conſurgit duplex tribulatio ; ratio ſecundi ſit , quia antique probationes ſortitæ fuerunt ſuũ effectum, & cum deſierint in ſententia definitiua non videntur coniungi poſſe, maximè cũ aliquando tortura deſtruantur, vt bene notat hoc Carena *par. 3. tit.* 11. *num.* 15. Ita tres doctores refert Farinac. *q.* 185. *num.* 199. Alios refert Diana *par.4. tit.7. reſolut.* 35. qui loquuntur cum maiori rigore.

12 *Quæres* 10. An reus non obſtante confeſsione qualificata puniendus ſit pœna ordinaria? Confeſsio qualificata eſt illa , per quam reus fatetur quidem delictum, ſed cum tali circumſtantia, & qualitate, quæ delictum minuit. In hoc caſu Fiſcus acceptat querelam ſuper delictum , & qualitatem relinquit probandam per reum ; eo quod pro ipſo faciat contra fiſcum . De hac materia Bartol. *in l. Aurelius* , §. *Idem quæſiuit ff. de liber. leg. num.* 2. Farinac. *q.* 81. de reo confeſſo, & conuicto *num.* 110. Carena *par.3. tit.8. num.1. & ſeq.*

13 *Reſp.* Tunc punitur pœna ordinaria, quando qualitas excuſatoria habet non ſolum præſumptionem iuris contra ſe , ſed etiam quando eſt multum inueriſimilis à communiter accidentibus. Quãdo verò qualitas eſt multum veriſimilis à communiter accidentibus , licet adſit Præſumptio iuris contra illam , & delinquentem punitur reus pœna extraordinaria.

Prima pars, de pœna ordinaria ex inueriſimilitudine probatur , quia aliter nullus vmquam puniretur pœna ordinaria, ſolent enim omnes rei, vt mortem effugiant , & alias pœnas grauiſsimas, fateri cum circumſtantijs diminuentibus delicti grauitatem, & pœnam . Non obſtantibus ergo his qualitatibus ex circumſtantijs, quę multum aberrant à vero, damnantur in pœnam ordinariam ; conſequenter, cum id, quod veriſimile non eſt, habeat ſpeciem falſitatis, ſecundum Bald. & Iaſon *in l. Si extraneus . ff.*

de

de condit. cauſ. data, Dec. *conſil.* 644. *num.* 6. Maſcard. *de probat. concluſ.* 140. *num.* 35. nulla ratio habenda eſt huiuſmodi qualitatis ex circumſtantijs inueriſimilibus. Ita alijs allegatis Fachin. *lib.* 1. *controuerſ. iuris cap.* 27. Carena *par.* 3. *tit.* 8. *num.* 5.

Secunda pars, quod non punitur pœna ordinaria, ſed extraordinaria quando probatur qualitas ex communiter accidentibus veriſimiliter, probatur per Abbatem *in cap. Auditis de præſcript. n.* 33. Farinac. *de reo confeſſo q.* 81. *num.* 157. Cantera *in quæſt. crimin. cap.* 1. *de vera confeſſ. num.* 18.

In tribunali Sancti Officij tunc confeſsio dicitur qualificata, quando reus ex vna parte confitetur delictum hæreticale, ſed ex alia negat qualitatem intentionis hæreticæ e.g. fatetur ſe ſortilegum, ſolicitatorem, poligamum, negat verò habuiſſe intentionem hæreticam, aſſerendo ſemper habuiſſe catholicam credulitatem, nihilominus ea delicta perpetraſſe ex libidine, auaritia, ira, aut alio motiuo, & non ex praua intentione infidelitatis, quamuis contra talẽ reum ſemper adſit præſumptio iuris. In hoc caſu reus aliquali tortura non tamẽ rigoroſa probat qualitatem bonæ intentionis, & pœna extraordinaria commẽſurata illi delicto punitur, & ſic euadit pœnarum hęreticorum, cum ex hoc capite dicatur purgata præſumptio iuris per torturam, & abiurationem. Quando autem qualitas non fundatur in veriſimilitudine ex communiter accidentibus, ſed illa caret, punitur pœna ordinaria, exemplum ex Cantera refert Carena *par.* 3. *tit.* 8. *num.* 7. in quodam reconciliato ex genere Maurorum qui ad alios eiuſdem generis tranſiuit punitus pœna ordinaria Relapſorum non obſtante, quod diceret, apud illos fuiſſe ob famã, nam hæc qualitas eſt multum inueriſimilis à communiter accidentibus.

Quæres 11. An ex confeſſione dubia, & incerta, ſeu æquiuoca reus condemnari poſſit.

Reſp. Ex huiuſmodi confeſsione nul-
14 lus cõdemnari poteſt, quia confeſsio ex qua ſequitur condemnatio, debet eſſe expreſſa, ſpecifica, & certa quo ad tale, vel tale delictum cum expreſsione circumſtantiarum, quæ illud apertè declarant, vt docent allegati per Farin. *q.* 81. *num.* 31. Quare qui ſe fatetur hæreticum nullam exprimendo in ſpecie propoſitionem hæreticam, non poteſt vt talis formaliter condemnari, niſi dicat, ſe eſſe Luteranũ, aut Caluiniſtam, vel alterius ſectæ, in hoc enim caſu confeſsio eſt ſpecifica, & certa, in priori æquiuoca, & dubia, quia delictum in genere expreſſum facit confeſsionem æquiuocam, iuxta illud Ariſtotelis; In genere latent æquiuocationes, & ſecundum iuriſperitos, generalitas parit obſcuritatem, *l. Ita fidei ff. de iure fiſci* Gloſ. *ver. Vel indeterminatè, cap. fin. de reſcr.* Ita Simanch. *de cathol. inſtit. tit.* 13. *de confeſſis num.* 2. Carena *par.* 3. *tit.* 8. *num.* 49.

Quæres 12. An reus ex confeſsione dubia torqueri poſsit, vt clarè loquatur, ſi ſpontè requiſitus negat expreſſam cõfeſsionem? Vel potius interpretanda ſit in eius fauorem?

Reſp. Si non vult ſe declarare ſponte
cogi poteſt per torturam, partes enim 15
iudicis ſunt, ne iudicium reddatur nullũ ex eius negligentia in inquirendo, *cap. iudicantem* 11. 30. *q.* 5. vbi Gloſ. *ver. Remaneat refert de quibus debeat ſupplere*, *ex cap. Cauſam. de iudic.* vnde inquit Gloſ. *ver. Nimis, cap. Accedens, vt lite non cont.* quod iudex debet interrogare, vbicumque eum monet æquitas, ita quod vſq. ad prolationem ſententiæ debet omnia diligenter rimari, *cap. Cum fides, fine, de fide inſtr.* ac proinde de tota cauſa debet eſſe inſtructus, *l. iudices, ff. de iud.* ita quod habet cognoſcere initium, medium, & finem illius, *cap. ſuper* 27. *de off. deleg.* Ita Boſsius *de confeſſ. num.* 43. Menoch. *lib.* 1. *de præſumpt. q.* 89. *num.* 24. exemplificando in eo, qui de multis interrogatus reſpondit tale, & tale non commiſi, ſubticendo reliqua, quę nihilominus dicitur virtualiter confeſſus fuiſſe, & cum hæc confeſsio non ſit ſpecifica, ſed dubia, & incerta ſpecificanda eſt per expreſsionẽ delicti in indiuiduo, & tecuſans cogitur

per

per torturam, vt docent prædicti.

Quæres 13. An ſurdus, & mutus, quorum confeſsio reuera ſpecificari per ipſos non poteſt, condemnandi ſint in pœnam ordinariam?

16 *Reſp.* Si plenè non ſunt conuicti per teſtes integros, & conteſtes non ſunt cōdemnandi, quia eorum confeſsio dubia, & incerta eſt ex dictis in præcedentibus, iudex autem incerta iudicare non poteſt, *cap. Si quis* 9. §. *Incerta* 30. *quæſt.* 5. vnde in ambiguis rebus abſolutum non debet eſſe iudicium, *cap. fin. diſt.* 33. Ita Bald. *l.* 1. *C. de confeſſis num.* 27. Anton. Gomez 3. *Var.* 1. *num.* 69. Farinac. *q.* 98. *num.* 62. alios Carena *parte.* 3. *titul.* 8. *num.* 48.

Quæres 14. An confeſsio delicti facta per reum, de quo non conſtabat legitimè noceat ipſi reo?

17 *Reſp.* Non nocet facta confeſsio in tormentis, cum nulla ſit, & dicatur potius emanata ex vi tormentorum, quam ex veritate, cum præſertim de delicto antecedenter nihil conſtet. Ita docent omnes cum Farinac. *q.* 83. Cantera *par.* 1. *de vera confeſs. num.* 10. Carena *cap.* 3. *tit.* 8. *num.* 18. ita quod neque huiuſmodi confeſsio ratificata poſtmodū quidquam operatur contra reum, niſi prius certioretur de nullitate. Neque ſufficit ad torturandum reum iterum ad reualidandam illam, quia iudex nullum acquiſiuit ius contra reum, contra quē nihil adhuc conſtat, vt ſuppono, ita contra Boſsium *de confeſs. per torturam n.* 22. docent Berfazol. *conſil.* 39. *num.* 10. Honded. *vol.* 1. *conſ.* 108. *num.* 34. Confeſsio verò facta ſine tormentis nocet reo, vt docet Clarus *q.* 55. *num.* 10. in cauſa hæreſis exemplificando, ſed loquitur per verbum, *crederem*, & in ordine ad corpus delicti, de quo non poteſt conſtare, quare cum præter ordinem iuris interrogetur confeſsio facta nihil probat.

Quæres 15. An confeſsio facta coram iudice incompetente aliquid valeat?

18 *Reſp.* Confeſsio hęc ſpontè facta, hoc eſt, ſine metu tormentorum non ſufficit ad condemnationem, vt omnes fatentur, quos recenſet Barboſa *ad cap. At ſi clerici, de iudic.* Farinac. *q.* 81. *num.* 188. Souſa *lib.* 2. *cap.* 20. *num.* 36. ſiuè fuerit ratificata; ſiuè non, ſiuè iudex ſit incompetens ratione perſonæ, vel cauſæ. Sufficit verò ad torturam pro iudicæ competente, non obſtante reuocatione facta coram ipſo, Boſs. *de confeſſ. num.* 55. Clarus *quæſt.* 21. *num.* 20. Farinac. *quæſt.* 81. *num.* 216.

Quæres 16. Quid operetur confeſſio extraiudicialis?

19 *Reſp.* Facit indiciū ſufficiens ad torturam, quia eſt multum veriſimile, quod dixerit veritatem, & facit illud axioma, quod nulla verior confeſſio, quam proprij oris. Hanc communem vocat Clarus *q.* 21. *num.* 19. Pegna *in par.* 3. *comment.* 110. Eius autem dictum probandum eſt depoſitione duorum teſtium, qui ipſum eudierint confitentem ſe tale delictum commiſiſſe, & debent eſſe integri, & conteſtes, Maſcard. *lib.* 1. *concl.* 379. Menoch. *lib.* 1. *de præſumpt. q.* 89. *num.* 21. Farinac. *q.* 82. *reg.* 2. *num.* 44. ex illis Souſa *lib.* 2. *cap.* 21, *num.* 9. In cauſa tamē hæreſis ſufficiunt teſtes ſingularitate cumulatiua, in quo caſu etiā plene probant, ſecundum Maſcard. *cit. num.* 9. & Souſam *ad calcem Aphor. q. Vn. ſect.* 2. *concl.* 11. Prædicta procedunt, licet illam reuocet coram iudice competente, quia hoc modo numquam poſſet eſſe indicium ad torturam, quiſque enim ſemper eam reuocaret, & ſic eluderet ius per iudicem acquiſitū ad torturam, Anton. Gomez 3. *Var. cap.* 13. *de tortura num.* 8. Maſcard. & Farinac. apud Souſam *lib.* 2. *cap.* 21. *num.* 6.

Quæres 17. An puniatur, qui incidenter confeſſus eſt, delictum, ſuper quod principaliter non agitatur cauſa? Exempligratia, agitatur cauſa adulterij per maritum contra vxorem, & vxor opponit viro crimen lenocinij; ſi confitetur, punitur pœna ordinaria, quia exeptio lenocinij tangit cauſam principalem adulterij, *ex cap.* 1. *de except.* Ita Farinac. *q.* 81. *num.* 251. alij cum Souſa *lib.* 2. *cap.* 20. *num.* 39. Si verò crimen obiectum non tangit cauſam principaliter, non

mulctatur pœna ordinaria, ex prędictis, quod colligunt ex illo textu, ibi? *Pœna ordinaria mulctari non debet.*

20 *Reſp.* Non obſtante ea diſtinctione confeſſus incidenter delictum ſpectans ad ſanctum Officium, licet non tangat cauſam principalem, adhuc mulctatur pœna ordinaria, non obſtantib. iuris apicibus de hac re, ibi; *Cum accuſatio in ipſos ſecundum iuris rigorem non procedat.* Verbi illius *cap. 1. de except.* Iudices autem Inquiſitores non tenentur ad apices iuris, ſed ſummariè, & de plano procedunt, ex *cap. Statuta, de hæret. in 6.* Ita Carena *part. 3. 8. tit. num. 29.*

Quæres 18. An confeſſio in tormentis ad ſui valorem exigat ratificationem extra tormenta?

21 *Reſp.* Confeſsio in tortura nocet reo, quia vt ſic ſpectata nulla eſt, ſed præterea extra tormenta ratificanda eſt, ex quo ſuas vires recipit, aliter nullus dānari poteſt. Ita Farinac. 185. *num. 150.* vbi quod non noceat non ratificata, *q. 187. num. 77.* quod non ſufficit ad cōdemnationem ſine ratificatione, alijs citatis Souſa *lib. 2. cap. 21. num. 17.* Ratificatio fit ex interuallo temporis ceſſante tormentorum dolore, ad arbitriū iudicis.

Quæres 15. An ſpontè confeſſus mitius puniatur?

22 *Reſp.* Comparentes ſpontè nondum præuenti mitiſſime tractantur. Præuēti ſed nondum vocari mitius afficiuntur. Vocari demum primo libere confitentes non ita ſeuere caſtigantur. Demum vocati fabricato proceſſu informatiuo ad examen, non obſtante ſpontanea confeſſione facta ſine vllo ordine ad torturam, non effugiunt pœnam de iure ſibi debitam, quia ſicut tunc de ordine iuris tenentur reſpondere, ita & ſecundum ordinem iuris mulctandi ſunt. Ita Clarus *q. 60. nu. 30.* Carena *part. 3. tit. 8. num. 40.*

Quæres 20. An confeſsio minoris illi noceat? De iure *l. Clarum C. de auctor. præſtand.* apud Farinac. *q. 81. num. 352.* confeſſio facta à minori intra annos 14. & 25. ſine curatore nulla eſt. Abijt tamen id in deſuetudinem apud Gallos, & Italos ſecundum prædictum Farin. *num. 370.* Quid enim prodeſſe iuſte poteſt curator minori, cum proprio ore teneatur fateri veritatem, quem illi etiā curator conſulere tenetur, fruſtra ergo adhibetur, habet enim minor ætatem ſufficientem ad reſpondendum per ſe, eſt enim confeſſio perſonalis accuſatio de delicto, quod quiſque perſonaliter commiſit.

Reſp. Confeſſio minori nocet, & valida eſt facta ſine curatore vbi viget cōſuetudo non dandi curatorem, quia ſicut valet confeſſio, iſtorum ſine curatore in alijs cauſis à fortiori in his, ita alijs citatis refert Carena *part. 3. tit. 8. num. 44.* Souſa *lib. 2. cap. 32.* 23

Quæres 21. Quid operetur confeſſio facta ex ſuggeſtione iudicis?

Reſp. Valet quidem confeſſio, ſed non ſufficit ad condemnationem, cum ex aſtutia, & verſutia contra ordinem iuris ſit extorta, vt fatetur Farinac. *q. 83. num. 84.* Souſa *lib. 2. cap. 20. num. 60.* Tunc autem Iudex dicitur interrogare ex ſuggeſtione tam teſte, quam reum, quando per verba interrogatoria ſupponentia delictum perpetratum procurat extorquere confeſſionem ex ore teſtis, vel rei. Exemplum ponit Maſſinius in ſua praxi *part. 2. fol. 31.* apud Carenam *part. 3. tit. 8. num. 33.* de teſte interrogato his verbis. *Nonne verum eſt, quod Titius blaſphemauit? ſcio ego te audiuiſſe eumdem bis blaſphemaſſe al diſpetto* De Reo ita ſcribit. *An interfecerit Titium in tali loco, tali die eum vulnerando in pectore, eum enſe.* Farinac. cit. *q. 83. n. 88.* dicit eſſe interrogandum generaliter, an à tanto tempore citra eum aliquo fuerit rixatus, cum quo, quo loco, qualiter, quo tempore, an vulnerauerit, quibus vulneribus, in qua parte corporis. Vide prædictum Carenā loco citato, *& tit. 2. à num. 35.* de modo interrogandi reum. 24

Quæres 22. An confeſſio rei facta in vno iudicio valeat in alio, ita ut puniri poſſit reus præciſè ex ea confeſſione?

Reſp. poteſt per Inquiſitorem quando confeſſio facta fuit iudicialiter in tribunali 25

bunali

bunali Epiſcopi, & è contra, quia in hoc caſu nihil aliud videtur deſiderari, docet Carena *part.3. tit.8. num.32.* Si verò ſermo ſit de confeſſione facta coram iudice incompetente, vel in cauſa ciuili, tunc talis confeſsio facit indicium tantũ ad torturam, ex doctoribus per prædictum citatis.

Quæres 23. An reuocatio propriæ cõfeſsionis poſsit quidquam reo?

26 *Reſp.* Quatuor modis poteſt reuocari confeſsio per reum. *Primo*, in continẽti, hoc eſt, antequam reus recedat à conſpectu iudicis, in quo caſu prodeſt reo, vt non poſsit condemnari, etiam ſi non doceat de errore. Ita Royas de hæret. *part.2. num. 260.* Palaus *tom.1. tract. 4. diſp.8. p.16. §.1. num.3.* Souſa *lib.2. cap.20. num. 55.* *Secundo*, reuocatur confeſsio etiam extra examen, & errore probato confeſsio non nocet in ordine ad pœnã. Ita Cantera de hæret. *c.1. n.70.* Souſa, & Palaus cit. Carena *part. 3. tit.8. nu.53.* *Tertio*, confeſsio facta in tortura reuocatur, allegata pro cauſa vi tormentorum, nullo exiſtẽte errore, Ita Souſa & Palaus *Quarto* demum, cum reuocatur confeſsio extra illos tres caſus, & tunc hæc reuocatio nihil prodeſt, nec liberat à cõdemnatione ex communi doctorum cum Farin. *q.187. num.73.* ex illo Carena citatus *num.55.*

Quæres 24. An confeſsio per reum facta coram Inquiſitore deambulante, & non ſedente pro tribunali ſit nulla?

27 *Reſp.* Valet confeſsio, & ſententia lata licet non ſedeat pro tribunali, quia licet de iure ciuili vtrumque aſſeratur nullum defectu huius requiſiti, tamen locum non habet in S. Officio, in quo ſummariè, & de plano proceditur, *ex cap. Statuta 2. de hæret. in 6.* quia pro-
28 cedens ex hac clauſula *Summarie, &c.* non tenetur ad ſolemnitates iuris, Maranta de ordine iudic. *part.4. tit. An index ſit comp. num. 8.* Hond. *conſil. 94. num.52.* & in terminis, quod non teneatur iudex ſedere in proferenda ſentẽtia, modo ſit in ſcriptis, docet Gratian. *Diſceptat. Forenſ. cap.522. num. 4.* & in caſu præſenti Carena *part.3. tit.8. n.59.*

Confirmantur prædicta, quia quando Deus interrogauit, & iudicauit Adam, perambulat ad auram, ergo ſignum eſt, quod hoc ſedere eſt voluntaria iuris ſolemnitas.

Quæres 25. Confeſſus propoſitionẽ hæreticam, vel factam hæreticum, ſed negando ſe errorem habuiſſe in intellectu an damnandus ſit vti hæreticus formalis, reijciendo illam negatiuam?

Reſp. Quando eſt conuictus non ſolum ſuper facto, ſed etiam ſuper inten- 29
tione nulli dubium eſt reijci negatiuam, & damnari ad pœnam ordinariam, obſtante huic negatiuæ legitima depoſitione teſtium. Quando non eſt conuictus, ſed confeſſus cum negatiua, diminuente in hoc caſu ſi probat cauſam ſuæ negatiuæ vt quia metu mortis coactus fuit, adorare idola, circumcidi, iudaizare, &c. non damnatur vt hæreticus formalis, ſed tantum vt ſuſpectus de hæreſi vehementer, vnde & ſuper hac intentione torquendus eſt. Si verò nullam adducit cauſam, cur ita fecerit, vti formalis hæreticus punitur, & hoc videtur ſentire Farinac. *q. 179. num. 60.* quem ſequitur Diana *part.4. tract.7. reſol.34.* ad finem vide *cap.37. q. 11.* Carena *part.2. tit.2. num.107.* vbi *S. Modo*, ſubiungit in alijs caſibus, quorum delicta aliam poſſunt habere intentionem cauſatam nimirum ex auaritia, luxuria &c. vt in ſortilegijs, ſolicitatione, poligamia, & ſimilibus, ſi reus fateatur factum, & neget intentionem hæreticam, torquetur & ſi perſiſtat in negatiua, punitur non vt hæreticus, ſed vt ſuſpectus de hæreſi in ordine ad delictum, quod ratione ſui pœnam quoque meretur, & grauiorem ratione ſuſpicionis. Vide ſupra *q.9.*

Quæres 26. An confeſsio extorta cõminatione torturæ valeat ad condemnationem?

Reſp. Negatiuè, quando extorquetur in loco tormentorum, vel reus liga- 30
tur, ſeu ſpoliatur prope torturam, vt fateri cogatur, huiuſmodi enim confeſsio æquiparatur confeſsioni factæ in tormẽtis, quæ nulla eſt niſi poſtea extra ratificetur vt dicam *cap.ſeq. q.43.* Cõmina-

tio verò verbalis ſine illis actibus proximis non infringit confeſſionem. Ita Pegna *par.* 3. *com.* 39. Maſcard. *lib.* 1. *concl.* 357. *num.* 4. Farin. *q.* 81. *num.* 83. Souſa *lib.* 2. *cap.* 20. *num.* 23.

Quæres 27. Vt confeſſio rei plenè probet, quid requiratur?

31 *Reſp.* Octo conditiones. Prima, vt confitens ſit maior viginti annis, ſupra *q.* 20. Secunda, vt confeſſio fiat ſponte, non coactè, iuxta *q.* 26. Tertia, vt non fiat per errorem, quia emendari poteſt docendo de errore, ſupra *q.* 23 Quarta, vt confitens dicat contra ſe. Quinta, vt fiat coram iudice competente *quæſt.* 18. Sexta, vt in confeſſione non detur repugnantia naturalis, facit *q.* 12. 13. & 14. Septima, vt etiam in iure non detur repugnantia, ex dictis quæſtionibus. Octaua demum reus non velit probare contrarium eius, quod confeſſus fuit. Ita colligitur ex Gloſa *in cap.* 1. 2. *q.* 1. Farin. *q.* 81. *à num.* 21.

Quæres 28. An iudex ad extorquendam rei confeſſionem licite promittat impunitatem?

32 *Reſp.* Non licet illam promittere, cũ dedeceat ſic decipere reum, quando poſtea iudex non poteſt remittere pœnas quæ ſunt iuris, licet remittere valeat arbitrarias. Pegna *par.* 3. *com.* 23. Verum quidem eſt, quod illi poteſt promittere miſericordiam minuendo rigorem pœnæ, vt docent Menoch. *caſu* 367. Farin. *q.* 81. *num.* 296. Souſa *lib.* 2. *cap.* 20. *n.* 41.

Quæres 29. An reus abſens poſſit reſpondere per ſuum procuratorem?

33 *Reſp.* Non admittitur procurator in cauſis fidei fauore abſentis, vt multi docent allegati à Farinac. *q.* 185. *num.* 98. neque pro defenſione innocentiæ, niſi reus ſe in carcerem conſtituat ex eodem *num.* 99. quia aliter iudicia redderentur illuſoria. Admittitur verò ad reddendã rationem abſentiæ rei, ex eodem Farin. *num.* 101. Souſa *lib.* 2. *cap.* 49. *num.* 11. Carena *par.* 3. *tit.* 11. *num.* 53.

Quæres 30. An Inquiſitor nulla præcedente diffamatione procedere poſſit inquirendo ſolum ex leui ſuſpicione?

Reſp. Affirmatiuè inquirendo generaliter, quis tale delictum, de quo cõſtat, 34
licet ignoretur auctor perpetrauerit, quia delictum cognitum ſuccedit loco infamiæ ſecundum Canon. *in cap. Qualiter* 24. *de accuſat.* præterquamquod, vt plurimum delicta remanent impunita, & in praxi obſeruatur apud omnes iudices, vt cõſtito de corpore delicti, ſtatim procedatur ad Inquiſitionem generalem. Ita Simanch. *de cathol. inſtit. tit.* 44. *n.* 9. Scaccia *lib.* 1. *de iudic. cap.* 59. *num.* 11. Diana *par.* 4. *tract.* 8. *reſol.* 4. Sed numquid interrogari poteſt leuiter ſuſpectus de fide? Reſp. Ita, quia ea ſuſpicio eſt ſufficiens fundamentum male ſentiendi de ipſo, ideo Inquiſitor ex officio debet ab eo inquirere quid ſentiat de fide. Ita Decianus *lib.* 5. *cap.* 20. *num.* 21. Scaccia *lib.* 1. *cap.* 59. *num.* 12. Royas *de hæret. par.* 2. *num.* 20. ſiuè ſit vir nobilis, ſiuè ignobilis, ſiuè doctus, ſiuè indoctus, omnes enim indeferenter debitores ſunt legis fidei, ac proindè eodem iure cenſendi, præterquamquod in illis facilius ingeri poteſt huiuſmodi vitium propter conuerſationem, & doctrinam. Vide Dianã *par.* 4. *tract.* 2. *reſol.* 39.

CAPVT

CAP. TRIGESIM. V.

DE INDICIIS ET TORTVRA.

SVMMARIVM.

1 *Tortura ad pœnam, & veritatem inuenta.*
2 *Indicium quid, & quotuplex.*
3 *Præſumptio quid, & quotuplex.*
4 *Indicium, & præſumptio non faciunt ſcientiam.*
5 *Indicium vnicum remotum, ſed proximum ſufficit ad torturam.*
6 *Duo indicia remota ſufficiunt.*
7 *Probata per teſtes conteſtes integros.*
8 *Teſtis vnicus integer ſufficit ad torturã.*
9 *Non verò ſi reus ſit bonæ famæ.*
10 *Minor viginti annis non eſt integer.*
11 *Socij dictum non ſufficit ſine adminiculis.*
12 *Vtique cum adminiculis.*
13 *Socius patiens alios defectus non ſufficit cum adminiculis.*
14 *Sociorum duorum ſine indicijs dictum ſufficit.*
15 *Socij debent eſſe conteſtes, niſi &c.*
16 *Socij dictum habet locum quouis modo deponatur.*
17 *Tortus ſuper dicto ſocij, adhuc torquetur alijs ſuperuenientibus.*
18 *Dicta de ſocijs non habent locum, quãdo reus eſt bonæ famæ.*
19 *Confeſſio rei extraiudicialis ſufficit ad torturam.*
20 *Teſtes eam probantes ſufficiunt ſingulares.*
21 *Confeſſio hæc ſufficit licet reus tempus, & locum non expreſſerit.*
22 *Inhabiles teſtes non torquentur.*
23 *Fama ſola non probat ad torturam.*
24 *Quibus probetur fama.*
25 *Fuga ante querelam ſufficit.*
26 *Contumacia cũ condemnatione ſufficit.*
27 *Minoris dictum non ſufficit.*
28 *Aſſertio vulnerati non ſufficit.*
29 *Inimicitia capitalis non ſufficit.*
30 *Minæ non ſufficiunt.*
31 *Res inuenta apud reum malæ famæ ſufficit.*
32 *Titubatio, & faciei mutatio nõ ſufficit.*
33 *Mendacium coram iudice ſufficit.*
34 *Indicia plura quando iungantur.*
35 *Torqueri nullus poteſt nullis præcedentibus indicijs.*
36 *Nolens reſpondere indiciatus cogitur tortura.*
37 *Stultus, & furioſus ſimulati torquẽtur.*
38 *Reus torquetur ſuper complicibus.*
39 *Nouis ſuperuenientibus indicijs torquetur.*
40 *Quis ex complicibus prior torquatur.*
41 *Copia indiciorum datur torturando.*
42 *Appellatio hic locum habet.*
43 *Tortura non decernitur, nec datur ſine coniudicibus.*

44 *Quo-*

44 *Quomodo interrogatur reus in tortura.*
45 *Confeſſio in tortura poſtea ratificatur.*
46 *Nolens illam ratificare iterum, & tertio torquetur.*
47 *Exempti à tortura quinam ſint.*
48 *Minori tortò non datur curator.*
49 *Confeſſarius ſolicitans non torquetur ex dicto vnius bonæ famæ.*
50 *Sagarum duarum dictum non ſufficit.*
51 *Inter vnam, & aliam torturam ad minus tres dies interponuntur.*
52 *Hæretici, & ſuſpecti torquentur ſuper intentione.*
53 Citra præiudicium probatorum, *clauſula exprimitur.*
54 *Conuictus, ſed non confeſſus torquetur, ſi intendatur pœna ordinaria.*
55 *Corpore delicti non conſtante nullus torquetur.*
56 *Aequaliter non omnes torquentur.*
57 *Fune tantum torquendi.*
58 *Per horam tantum, & non vltra.*
59 *Si moriatur reus in fune homicida eſt iudex.*
60 *Clericis etiam non infamatis datur tortura.*
61 *Tortura ad veritatem illata non infamat.*
62 *Tortura datur ex opinione probabiliore.*
63 *Tortura in dubio non datur.*
64 *Purgat indicia, & probationes reſpectu pœnæ ordinariæ.*

CAP. TRIGESIM. V.
DE INDICIIS ET TORTVRA.

1 TORTVRA ex duobus caufis infligitur, primò, quandoq. in pœnam alicuius delicti; ſecundò, reo nolenti veritatem fateri, ad quam per tormenta cogitur. Quia autem in iure *cap. Cum 6. de reg. iur. & l. 1. C. de quæſt.* dicitur non eſſe incipiendum à tormentis, etenim res eſt fragilis, & periculoſa, quæ ſæpe veritatem fallit, ideo legitima indicia debent illam præcedere, vt id totum ibi expreſsè ſcribitur.

Quæres igitur primo quid, & quotuplex ſit Indicium?

2 *Reſp.* Indicium eſt coniectura orta non ex neceſſarijs, ſed ex probabilibus, à quibus licet poſſit abeſſe veritas, non tamen veriſimilitudo patrati criminis, per quam aliquando iudex cogitur iudicare ſecundum illam. Eſt igitur ſignũ demonſtratiuum rei geſtæ inducens iudicem in cognitionem delicti. Ita ex Baldo, & alijs relatis Farinac. *q. 36. n. 27.* Souſa *lib. 2. cap. 25.* per totum.

Diuiditur Indicium primo in Dubitatum, & non plenum, atque in Indubitatum, & plenum. Secundò, in Remotum, & Proximum. Farinac. *cit. q. 36. num. 35. & 44.* Carena *par. 3. tit. 10. n. 5. & 6.* Souſa *lib. 2. cap. 25.*

Dubitatum, & Indubitatum per hoc differunt, quod hoc plenum, ita cogit mentem iudicis, vt omnino credat non poſſe inclinare in partem contrariam. Dubitatum verò non ita arctat mentem iudicis; quin poſſit inclinare etiam in partem oppoſitam. Exemplum primi ſit matrimonium contractum cum perſona hæretica, eſt enim hoc indicium ita plenum, & indubitatum, vt iudex cogatur credere hunc eſſe hæreticum. Talia ſunt omnia facta hæreticalia,

Pegna

Pegna *par. 2. com.* 80. Exemplũ ſecundi ſit in legente librum prohibitum alio fine, quam quod tractet de hæreſi, & religione, vt ſi tractet de rebus laſciuis, fauor, auxilium, &c. præſcripra per conſanguineos hæretico conſanguineo.

Proximum indicium eſt illud, quod rem immediatè attingit. Seu quod reſpicit veritatem delicti per proprium ſenſum viſus, ſeu auditus iuxta exigentiam delicti; & per illud dicitur deponi ſubſtantia delicti; vt, egò vidi Petrum adorantem idolum; audiui meis auribus illum blaſphæmantem.

Remotum indicium eſt illud, quod attingit circumſtantias facti delicti, in cuius cognitionem per illas deuenitur, cuiuſmodi ſunt, fama, fuga, confeſſio extraiudicialis, Socius criminis, inimicitia, minæ, aſſertio vulnerati, res inuenta, veſtigium pedis, dictum mandatarij, acclamatio, conſuetudo delinquendi, amplexus, oſcula, tactus, &c. Igitur proximum reſpicit ſubſtantiam criminis, remotum eius circumſtantias, quibus præſumitur commiſſum.

Nota quod indicium eſt triplex. Leue ex quo raro, & non ita facilè infertur crimen, quia frequenter contingit abeſſe, vix ſufficiens ad informationẽ, & à nonnullis dicitur ſuſpicio coniectura ex leuibus indicijs, vel potius leue indicium facere ſuſpicionem. Graue, & vrgens, ex quo delictum facilè, & frequenter ſolet deduci. Grauiſſimum ex quo fere ſemper multum veriſimilitudiniter deducitur delictum, quia frequentiſſimè ſolet eſſe. Quænam verò indicia ſint leuia, grauia aut grauiſſima, cum non poſſit dari certa regula relinquitur arbitrio iudicis. Vide Maſcard. *lib. 1. q. 10. num. 17.* Farinac. *q. 36. num. 110. & 118.* Souſa *lib. 2. cap. 25. à num. 11.* Qui ſub nomine Præſumptionis afferunt prædictam diſtinctionem indicij, nam doctores, vt plurimum accipiunt præſumptionem, & indicium pro eodem.

Quæres 2. Quid, & quotuplex ſit præſumptio? Quamuis, vt dixi, præſumprio, & indicium pro eodem accipiãtur apud Doctores nihilominus aliquid de illa dicendum eſt. Vide *cap. 10. à num. 13. ad 15.*

Reſp. Præſumptio eſt coniectura veriſimilis rei dubiæ orta ex natura rei, vel circumſtantijs geſtorum, vel perſonarũ. 3
Triplex eſt, prima dicitur hominis cauſata ex aliquo eius facto, vel dicto, nullo iure expreſſa. Secũda, dicitur præſumptio iuris eſt probabilis coniectura, quæ ſecundum ius habetur pro veritate, niſi contrarium probetur. Tertia, dicitur præſumptio iuris, & de iure & violenta, qua lex aliquid ita diſponit pro verò; quod directè non admittit probationẽ in contrarium. Exemplum ſit in ſæpius peierante, qui iudicio humano præſumitur non bene credere in Deum; in receptatore hæretici, qui de iure præſumitur hæreticus, admittitur tamen probatio in contrarium, vt quia id fecit titulo conſanguinitatis; in excommunicato inſordeſcente in cenſura per annum, qui præſumitur de iure hæreticus, & vt talis condemnatur. Vide Pegnam *par. 2. com.* 80. De hac triplici præſumptione Farin. *q. 36. num. 85.* Maſcard. *lib. 1. q. 10. n. 17.* Souſa *lib. 2. cap. 25. à num. 6.*

Quæres 3. An huiuſmodi indicia, ſeu præſumptiones inferant ſcientiam, vel ſolum coniecturam verò ſimilem, ſemiplenam, aut plenam probationem?

Reſp. Certum eſt, indicia, & præſumptiones nõ parare ſcientiam, cum formaliter in ſe non contineant veritatem, ſed tantum dicant talem cognitionem, quæ magis veritati appropinquatur. Ita omnes, qui etiam conueniunt in eo, quod nullus condemnari poteſt formaliter hæreticus per ſola indicia, & præſumptiones, niſi ſint violentiſſima, ſecundum Farinac. *q. 187. num. 46.* Pegna *par. 2. comm.* 80. Souſa *lib. 2. cap. 25. num. 35.* 4

Quæres 4. An vnicum indicium ſufficiat ad torturam?

Reſp. Vnicum indicium remotum nõ ſufficit ad torturam, vtique verò ſi ſit proximum. Primum ſuadetur ex æquitate, quæ non patitur, vt quis tam graui tormento vrgeatur pro indicio remoto, quod potius leuè, quã gradu reputatur; neque enim vnicũ indicium ex remotis poteſt 5

poteſt facere ſemiplenam probationem, ergo neque dare ius ad torquendum iudici. Ita doctoribus allegatis Farinac. *q.37.num.45.* Carena *par.3.tit.10.n.16.* Diana *par.4. tract.6. reſolut.4.* Pitigian. *in ſua praxi 2.ſubſt.cap.7. §. Etſi quæras.* Secundum de indicio proximo delictū multum veriſimiliter inferente docent Caren. *pract. crim. reg. obſeruare curabis*, Miranda *q. 26. art. 6. concl. 2. de ordine iudic.* Peguera *prax.cap.12.§.9. n.8.* Diana,& Carena citati. Intellige, ſi nullam patitur exceptionem.

Quæres 5. An duo indicia remota ſufficiant ad torturam, & quibus teſtibus illa probanda ſint?

6 *Reſp.* Sufficiunt,vt docent Miranda, *tom.2. de ordine iud. q.26. art. 4. concl. 4.* Guazinus *tom. 2. lib.1. defenſ. 30. cap. 4. num. 12.* Iacobus Boſſius *de Indic. n.71.* Farinac. *q. 585. num.46.* Cum autem indicia remota vt plurimum dicantur leuia,ideo hæc ſufficiunt, vt docent Bertazol. *vol.1. conſil.213. num.8.* Silu. *ver. Indicium, q.2.* Tabiena *num. 1.* Baiard. ad Clarum *q. 64. num.60.*

7 Probāda autem ſunt per duos ad minus teſtes ſingula indicia, qui ſint omni exceptione maiores, & conteſtes in ſuis indicijs. Illud probatur ex eo, quod pro iudicio proximo ſufficiēte ad torturam requiritur dictum vnius teſtis omni exceptione maioris, *ex ſeq. q. 6.* de communi ſenſu omnium doctorum, ergo à fortiori in probatione indiciorum remotorum teſtes debent eſſe integri, cum magis ſit proximus veritati teſtis prout eſt indicium proximum, cum attingat immediatè veritatem, quā teſtis prout facit indicium remotum, cum attingat circumſtantias delicti tantum, & non delictum ipſum. Mirand. *q.26.à num.73.* Carena *par. 3. art.10. num. 22.* de communiori, contra aliam communem, quam ſequitur Diana *par. 4. tract. 6. reſolut. 3.*

Qood debeant ambo teſtes eſſe conteſtes reſpectu proprij indicij docent in terminis Farin. *q. 185. de hæreſi n. 145.* Carena *par. 3. tit. 10. num. 25.* vbi citat Ciriacum,Guazinum, Suar. Paz,& alios citat Diana *par.4. tract.6. reſolut.5.* contra ſe aſſerentem ſufficere teſtes ſingulares maximè quando ſunt idonei.

Quæres 6. An vnicus teſtis indicium proximum delicti ſufficiat ad torturam?

Reſp. Affirmatiuè, quando eſt maior omni exceptione deponens de proprijs viſu,ſeu auditu delicti,ita quod inter indicia hoc tenet primum locum. Ita omnes apud Clarum *q. 22.* Pegna *par. 3. com.110.* Diana *par.4. tract. 6. reſolut. 6.* qui multos citat, Carena *par. 3. tit. 10. num.29.*& in hoc non eſt difficultas. Miranda *q.26. num.101.* infra *q.8.& 25. de Minore.* 8

Quæres 7. An quando denuntiatus eſt bonæ famæ tunc ſufficiat dictum vnius integri teſtis ad torturam?

Reſp. Negatiuè, quia bona fama apud omnes magni æſtimatur, ergo ex hac præſumptione, & exiſtimatione debilitatur dictum vnius etiam integri teſtis, Ita Sanctar. *de hæreſi cap.41. dub.1.n.1.* Decian. *lib.5. cap.36. num.6.* Zanardus *in ſuo Direct. par.3. cap.95.* Diana *par.4. tract.6. reſol.6.* Souſa *lib.2. cap.39. n.17.* Carena *par.3. tit.10. num. 32.* 9

Quæres 8. An minor viginti annis dicatur integer ſufficiens ad inducendā torturam?

Reſp. Negatiuè, quia patitur exceptionem minoritatis, probaui *Reſolut.139. quæſt.7.* 10

Quæres 9. An dictum ſocij criminis faciat indicium ad torturam?

Reſp. Dictum vnius ſocij præcisè non facit indicium ad torturam,quia non eſt omni exceptione maior, cum patiatur defectum infamiæ. Ita communiter doctores cum Angelo *ver. Indicium*, Silu. Tabien. & alij ſummiſtæ, Diana *part.4. tract.6. reſolut.7.* Farinac. *q.185. de hæreſi, num. 151.* contra nonnullos ab illis citatos, Carena *par.3. tit.10. num.36.* 11

Quæres 10. An dictum vnius ſocij, cum alio indicio, ſeu præſumptione, & adminiculo ſufficiat ad torturam?

Reſp. Affirmatiuè, quia concurſus prædictorum duorum facit ſemiplenam probationem, quæ ſufficit ad torturam. 12

Cccc Ita

Ita præcitati cũ Menochio *lib.2. de arbitr. caſu 474. num.47.* cum Souſa *lib.2. cap.25. num 24.* vbi refert adminicula, nempe quando concurrent teſtes de aud itu; fama; fuga; ſtricta amicitia cũ ſoci o; ſecreta allocutio, & conuerſatio inter ipſos.

Quæres 11. An quando Socius præter hunc defectum ſocietatis alios patitur defectus adminiculatus in ſua depoſitione faciat indicium ad torturam?

13 *Reſp.* Negatiuè, quia ex pluralitate defectuũ ita eneruatur, vt ſuſtinere nõ valeat adminicula, cum quibus non poteſt ſemiplene probare. Ita Menoch. *lib.2. caſu 474. nu.54.* Farin. *q.62. n.381.* Boerius *deciſ.1311. num 13. & 42.* Souſa *lib. 2. cap. 39. num. 53.* ex illis Diana *par.4. tract.6. reſol.8.* Carena *par.3. tit.10 num.52.* Megal. *conſil.41. num.5.*

Quæres 12. An depoſitio duorum ſociorum ſine alijs adminiculis ſufficiat ad torturam?

14 *Reſp.* Affirmatiuè, quia dictũ vnius cum adminiculis ſufficit ex probatis, ergo à fortiori depoſitio duorum, cum faciant indicium proximum. Ita Pegna *part.3. com.110. in Append.* Menoch. *lib.1. q.91. num.5.* Clarus *q.21.* Becanus de iuſtitia *q. 57. de iniuſt. iud. quæſt. 10. num. 10.* Ciarlin *contro. forenſ. cap. 10. num.119.* Carena *part.3. tit.10. num.37.* Diana *part. 4. tract. 6. reſol.7. S. Notandum.* contra Zanardum in ſuo Direct. *part.3. cap. 94.* & Megalium *conſil. 41.* requirentes præterea adminicula.

Quæres 13. An iſti duo ſocij criminis debeant eſſe conteſtes?

15 *Reſp.* Quando crimen committi poteſt ſimul per plures, tunc debent eſſe conteſtes, vt homicidium, ſortilegium, dogmatizatio, &c. aliter ſufficiunt teſtes ſingulares, vt contingit in peccatis carnis, & forſan ita intelligendus eſt Souſa *lib.2. cap.39. num. 55.* quem citat Diana *part.4. tract.6. reſolut. 7. §. Sed difficultas.*

Quæres 14. An dicta de ſocijs locum habeant ſiue ſocius depoſuerit voluntarie, ſiue interrogatus à iudice? Maſcard. *concl.1318. n.43.* cõcedit in ſecũdo caſu.

Reſp. In vtroque caſu eſt indicium 16
ad torturam, vt ex Farin. & Queuedo refert Diana *part.4. tract.6. reſol.7. S. Notandum.* Neq; illa diſtinctio conſiderabilis videtur in officio noſtro, in quo complices comparentes vt exonerent ſuas conſcientias formaliter interrogantur, ac ſi in proceſſu aliàs interrogarentur de ſuis complicibus.

Quæres 15. An tortus ex dicto vnius ſocij adminiculato perſiſtens in negatiua, adhuc torqueri poſsit, ſi ſuperueniãt alij duo ſocij eiuſdem criminis?

Reſp. Affirmatiuè, quia ſuperuenientes ſocij de nouo ſamiplenam probationem faciunt, ex quo ius denuo iudex aquirit ad torquendum, & ſi enim euacuatum fuit illud primum indicium adminiculatum, remanet tamen ſecundum fortius priori, cui non poteſt obeſſe prior tortura ad poſterius non ordinata. Ita Giurba *conſil. crim. 50. num.42.* cum Muſchatello, inquit Diana *part.4. tract.6 reſolut. 7. notab.2.* 17

Quæres 16. An prædicta de ſocio criminis locum habeant, quando reus eſt bonæ famæ.

Reſp. Negatiuè, quia ſi ex dicto vnius integri teſtis non eſt deueniendum ad torturam ex dictis *q. 7.* neque ex dicto vnius ſocij, aut plurium, quando quærelarus eſt bonæ famæ, ſiquidem bona fama elidit dictum non ſolum Vnius, ſed etiam duorum teſtium, qui non ſunt integri in ſua depoſitione. Ita Pariſ. *conſil. 151. lib.4. num. 13.* Roland. à Valle *vol.1. conſil 16. num. 24.* Bertazol. *lib. 1. conſil.61. num.19.* Peguera *deciſ. crim. 5. num.31.* Grammat. *conſil. 70. num.7.* Diana *part. 4. tract. 6. reſolut. 9.* qui relinquit arbitrio iudicis. Addo, quod Inquiſitores debent ſe informare de bona fama, & opinione perſonæ, maximè ſi ſit Eccleſiaſticus. 18

Quæres 17. An propria confeſſio delicti extraiudicialis faciat indicium ad torturam?

Reſp. Affirmatiuè, modò confeſſus ſit ſeriò delictum & in ſpecie, quia multum creditur confeſſioni oris proprij, cũ hac nulla verior, niſi iocoſè delictum fuerit 19

ſuerit prolatum, quod tunc cenſetur, quando cõfitens probatur iactator propriæ famæ; confeſsio debet eſſe in ſpecie, quia in genere nullus dicitur peccare, actiones enim humanæ ſunt circa determinata crimina. Ita Summiſtæ *v. Indicium, Angel. num.*2.Silu. *q.*2. Tabien. r. *Gomez* 3. *Var. cap*, 13. *num.* 8. Simaneh. *in Enchir. tit.*56.*num.*14.Clarus *q.* 21.*num.*31.Farin. *q.*37.*num.*47. Diana *part.*4. *tract.* 6. *reſol.*12. Carena *part.*3.*tit.*10.*num.*58.Pitig. *in ſua praxi ſubſtant.cap.*7. *S.Septimo.*Procedit, licet reuocaret, aliter numquam id verificaretur, quia omnes reuocarent ad euitandum torturam, ita Farin. *q.*82.*n.*28 Mirand. *queſt.*26. *de ordine iudic. art.*7. *concl.*.1. Diana cit.

Quæres 18. An teſtes probantes huiuſmodi confeſſionem extra iudicialem debeant eſſe conteſtes?

20 *Reſp.* Sufficit, quod ſint conteſtes, quo ad delictum ore proprio expreſſum diuerſis temporibus, & locis, ex quo reſpectu loci, & temporis ſufficiunt teſtes ſingulares. Ita Albertinus *q.*25.*num.*20 Souſa *lib.*2.*cap.*21.*num.*10.

Quæres 19. An vt confeſsio extraiudicialis ſufficiat ad torturam, confeſſus debeat exprimere in ea circumſtantias loci, & temporis?

21 *Reſp.* Non eſt hoc neceſſarium, licet enim delictum in ſuo fieri pendeat à loco, & tempore, non tamen in narrati, cum aliud ſit tempus, & vt plurimum locus in quibus narratur præterquamquod ſufficienter delictum exprimitur, ſi in ſua ſubſtãtia determinata narratur neque ſolent crimina à delinquentibus explicari cum omnibus illis modis, & circumſtantijs, quibus commiſſa fuerunt, demum ex ſola facti ſubſtantialis narratiua ſufficienter reſultat proprij oris confeſsio extraiudicialis, aliter quo ad expreſsionem differret minime à iudiciali. Ita docet Antonius de Ballis Var. *lib.* 1.*q.*13.*nu.*3. contra Menochium, Brunum, Carerium, Farin. & alios apud Dianam *par.*4.*tract.*6.*reſol.*12.

Quæres 20. An teſtes inhabiles ſint torquendi?

22 *Reſp.* Negatiuè in Tribunali S. Officij; ne teſtes nimis grauentur, ac proinde retrahantur à ſuo officio. Ita practicatur reſpectu omnium inhabilium, complicum, excommunicatorum, &c. Freitas *de confeſſ. ſolicit. q.* 4.*num.* 42. Simanch.*de Cathol. inſtit.*53.*num.*38.*&* *tit.* 65.*num.*37.Royas *de heret. part.*2. *aſſert.*7.*n.*153.*&* 155.Ant.Gomez Var. *lib.*3.*cap.*12.*num.*16.Pegna *part.*3.*q.*46. *com.*113.Diana *part.*4.*tract.*6.*reſolut.*10 & 11.

Quæres 21. An fama ſit indicium ſufficiens ad torturam?

23 *Reſp.* Fama ſola de ſe nõ probat, ſed debet eſſe adminiculata alijs indicijs, vti fuga, dicto inhabilis, inimicitia, minis &c. Dic tu quatuor requiri. Primò, quod perſona ſit vilis. Secundò, quod ſit infamata ante acuſationem. Tertio, quod fama ortum habeat à perſonis honeſtis, & fide dignis. Quarto quod probetur iuxta quod dicam ſequenti quæſtione.

Primum, de perſona vili conſtat ex eo, quod ab huiuſmodi perſonis facilius contrahitur, quæ parum ſunt bonæ exiſtimationis, ex quo facilè cadunt in crimina præcipites. Ita Simanch. *tit.* 65. *num.*37.

Secundum, de infamatione ante querelam patet ex eo quod in hoc caſu fama præſumeretur orta potius ex facto quærelæ, aut carcerationis, quam ex delicto. Ita Azeuedo *conſil.* 30. *num.* 28. Giurba *conſil.* 91. *num.* 44. Gramat. *voto* 34.

Tertium, quod fama ortum debeat habere à perſonis fide dignis, habet *cap. Qualiter* 24. *de accuſat.* ibi doctores. Ita Simanha *tit.*65. *num.*37.Miranda *q.* 26. *num.*89. Diana *part.*4. *tract.*6. *reſol.* 13. Carena *part.*3.*tit.*10. *num.* 68. quia orta à maleuolis nihil probat.

Concluditur ex his famam de ſe acceptã ſine prædictis requiſitis nihil probare, Gloſa *verb. de auditu cap. Præterea* 27. *de teſtib.* Ita ſupradicti omnes, vt plurimum enim incertũ habet auctorem, & fallacem, *cap. Veſtra de cohabitat. cler.* Quod igitur non ſufficiat

de ſe ad torturã docent omnes ſupracitatis cum Pitigiano *2. ſubſt. cap. 7. in Addit.*

Quæres 22. Quomodo probanda ſit fama in ordine ad torturam?

24 *Reſp.* Fama probanda eſt per duos ad minus teſtes omni exceptione maiores, qui debent nominare auctores,à quibus delictum audiuerunt, qui debent eſſe bonæ famæ,& debent reddere rationem bonam ſui dicti, & interrogati quid ſit fama,debent reſpondere explicando illã ſuo modo.

Primum, de duobus teſtibus ad probandam famam docet Gloſa *ver. Iudicis, cap. Deus Omnipotens* 20. *q.* 21. Gloſa *in l.3. §. Eiuſdem. ff. de teſtib.* Bartol. *cum omnibus legiſtis, in l. De minore, §. Pluriũ, ff. de queſtion. num.* 19. Clarus *queſt.6. num.* 12. Miranda *q.* 26. *de ordine iud. num.* 94. Farin. 47. *num.* 210. Carena *par.* 3. *tit.* 10. *num.*66.

Secundum, quod iſti duo teſtes ſint integri,conſtat ex eo, quod cum fama ſit indicium valdè remotum, æquitas ſuadet, quod teſtes debeant eſſe omni exceptione maiores, & tantam fidem habeant, quanta adhibenda eſt nominatis per ipſos,cum fides nominantium, & nominatorum in vnum coadunentur. Ita omnes cum Canoniſtis *in cap. Qualiter* 24. *de accuſ.* Maſcard. *de probat. lib.* 2. *concl.* 749. *num.*73. Mirand. *q.*26. *num.*95. Farinac. *q.*47. *num.*210. & 214. Ciriacus *controu. forenſ.* 150. *num.*49. Carena *par.* 3. *tit.* 10. *num.*66. Diana *par.*4. *tract.*6. *reſolut.* 13. *§. Notandum.*

Tertium, quod nominandæ ſint perſonæ,à quibus audiuerũt,probatur, quia cum fama, vt plurimum ortum habeat ab incerto auctore *cap. Veſtra, de cohabit. cler.* ac proinde nihil vt ſic probet,neceſſe eſt, quod nominentur perſonæ, à quibus fama ſparſa audita fuit. Ita Farin. *q.*47. *n.*229. & 330. Diana *par.*4. *tract.*6. *reſolut.*13. Miranda *q.*26. *num.*98. Carena *par.* 3. *tit.* 10. *num.*67. qui docent perſonas nominatas debere eſſe bonæ opinionis,& famæ; addentes,quod præterea deponere debent, ſe id audiuiſſe à maiori parte viciniæ, ſeu loci,quia famam induceit multiplex rumor populi, Gloſa *ver. de plano cap. Cum in tua* 27. *de ſponſal.*

Quartum, quod interrogati de quidditate famæ debeant reſpondere, patet ex eo,quod non poſſunt deponere de eo,quod ignorant,ſi ergo ignorant quid ſit fama,& nihilominus de ea deponũt, nihil agant, verum quidem eſt, quod ſufficit rudis cognitio iuxta capacitatem teſtium, non enim tenentur reſpondere per terminos iuris, inquit, Scaccia apud Carenam *par.* 3. *tit.* 10. *num.* 72.

Sed numquid nominati, à quibus teſtes audierunt de fama, citandi ſint, & examinandi ſuper fama? Non quia teſtes teſtibus non ſuperadduntur niſi in teſtes formaliter citentur.

Colligitur ex ſupradictis, quod aiunt, famam vehementem ſolum per ſe ipſam facere indicium ad torturam,non differre à fama probata iuxta dicta in ſupradictis duabus quæſtionibus, vt ex alijs aduertit Diana *par.* 4. *tract.*6. *reſol.*13.

Quæres 23. An fuga faciat indicium ad torturam?

Reſp. Fuga ante accuſationem, ſeu citationem facit indicium ad torturem, 25 quia ex nulla alia cauſa præſumitur fugiſſe niſi ex conſcientia delicti; poſt verò accuſationem non, quia præſumitur fugiſſe non ex conſcientia delicti, ſed ex metu vexationis,& tormẽtorum imminentium ex carcere. Si verò fuga ſit admiculata facit ad torturam. Ita omnes cum Farin. *q.*48. Giurba *conſil.*13. *n.*20. Diana *par.* 4. *tract.* 6. *reſolut.* 14. vbi ex Souſa *lib.* 2. *cap.* 26. *num.*34. Farin. *q.*30. *num.* 85. dicit, fugam è carcere ſufficere ad torturam. Excipiuntur duo caſus. Primus, quando fugitiuus ſpontè redit, ex ſpontanea ſiquidem comparitione purgatur præſumptio, Farinac. *q.*48. *num.* 48. & 55. Secundus, quando ex fuga fit recurſus ad ſuperiorem, quia non dicitur fugere, qui vadit ad ſuperiorem,ille enim dicitur fugitiuus,qui in ipſum, factum fugæ vitium mentis deduxit, *l. Fugitiuus* 225. *ff. de verb. ſignif.* recurſus autem ad ſuperiorem non eſt vitioſus, cum iura illum concedant. Ita

Ma-

Maſtrillus *deciſ.296.num.27.& 29.*

Quæres 24. An ex contumacia oriatur indicium ad torturam?

26 *Reſp.* Contumacia cum ſubſequuta condemnationis ſententia facit indiciũ ad torturam, quando non probat ſuam innocentiam. Ita Giurba *conſil.* 13. *num.* 22. *&* 24. Carena *part.* 3. *titul.* 10. *num.* 117.

Quæres 25. An dictum minoris viginti annis faciat indicium ad torturã?

27 *Reſp.* Negatiuè, quia defectu requiſitæ ætatis non poteſt dici maior omni exceptione, cũ minoritas illi obijci poſſit ex *l. In teſtimonium, ff. de teſtib.* Ita ex Contera Diana *par.* 4. *tract.* 6. *reſolut.* 25. vbi ex Delrio dicit requiri ad minus duos teſtes minores, qui tunc euacuunt exceptionem, Carena *part.* 3. *titul.* 10. *num.* 103.

Quæres 26. An aſſertio vulnerati ſit indicium ad torturam?

28 *Reſp.* Non, ſed tantum ad inquirendum, quia cum teſtificetur in propria cauſa ſuſpectum ſe facit ad veritatem. Ita Clarus *q.* 21. *num.* 14. Honded. *conſil.* 102. *lib.* 1. *num.* 6.

Quæres 27. An inimicitia faciat indiciũ ad torturam? De inimicitia plura dixi *Reſolut.* 103. & de ea torturam *Reſolut.* 139, *q.* 12. Vide Pegnam *par.* 3. *com,* 116. de cauſis inimicitiæ tam capitalis, quam non capitalis.

29 *Reſp.* Inimicitia capitalis ſola, ſed tãtum cum alio adminiculo facit indiciũ ad torturam, quia vt ſuperius dictũ fuit *q.* 4. vnicum indicium remotum, inter quæ computatur inimicitia, non ſufficit ad torturam. Ita Cantera *in quæſt. crim. cap.* 2. *de probat. per teſtes; tit. de indic. ad torturam num.* 16. Farin. *q.* 89. *num.* 102. Giurba *conſil.* 13. *num.* 7. Carena *par.* 3, *tit.* 10. *num.* 89. Pitiglianus *in ſua praxi ſubſt.* 2. *cap.* 7. §. *Sexto* Miranda *q.* 26. *num.* 125. Probanda autem eſt per duos teſtes idoneos, & conteſtes, ex dictis de alijs indicijs. Inimicitia verò non capitalis nullum facit indicium; quæ autem ſit capitalis, vel nõ capitalis relinquitur arbitrio iudicis.

Quæres 28. An minæ faciant indicium ad torturam?

Reſp. Minæ prolatæ contra aliquem 30 faciunt indicium ad torturam tribus cõcurrentibus. Primò, quod minitans ſit potens, & ſolitus exequi minas. Secundò, quod paulò poſt minas ſecutum fuerit delictum. Tertiò, quod plenè id totũ probatum ſit per teſtes idoneos, & conteſtes. Ita docent Clarus *q.* 21. *num.* 25. Giurba *conſil.* 91. *n.* 34. Farin. *conſil.* 102. *n.* 44. Miranda *q.* 26. *num.* 131. Carena *par.* 3. *tit.* 10. *n.* 96. Caſtillus *dec. Regni* 173.

Quæres 29. An res inuenta in loco delicti, vel in domo rei faciat indicium ad torturam contra dominum rei inuentæ?

Reſp. Res furto ſublata inuenta in 31 domo alicuius malæ famæ indicium facit ad torturam, niſi probet ab alio rem habuiſſe, non verò ſi ſit bonæ vocis inquit Clarus *q.* 21. *num.* 30. Sic mortuus inuentus in domo facit indicium contra habitantes in ea domo. Ita Farinac. *de indic. & tort. à num.* 98. Mirand. *q.* 26. *num.* 174. Carena *par.* 3. *tit.* 10. *num.* 18.

Quæres 30. An ſola titubatio, & faciei mutatio coram iudice faciat indicium ad torturam?

Reſp. Negatiuè, quia hæc ſolent ac- 32 cidere in perſonis puſillanimibus, & titubans, ſeu vacillans, quod idem eſt, quodammodo errat, & nihil dicit, ex Nepore de Monte Albano *de teſtib. num.* 151. ergo ex hoc iudex nihil iuris acquirit ad torturam. Ita Zanard. *in ſuo Directorio par.* 3. *cap.* 93. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 29. *n.* 164. Becan. *de iuſtitia q.* 10. *de iniuſtit. iud. num.* 13. Mirand. *q.* 26. *num.* 165. Menoch. *lib.* 1. *q.* 89. *num.* 71. Souſa *lib.* 2. *cap.* 39. *num.* 81.

Quæres 31. An mendacium faciat indicium ad torturam?

Placet opinio aſſerentium ſolum mẽ- 33 dacium etiam ſine adminiculo aliquo commiſſum coram iudice facere indiciũ ad torturam, quando eſt circa ſubſtantiam delicti. Ita Giurba *conſil.* 87. *n.* 71. quam citat Diana *par.* 4. *tract.* 6. *reſolut.* 15.

Quæres 32. An plura indicia imperfecta coniuncta ſufficiant ad torturã?

Sermo

Sermo eſt de indicijs remotis, quæ recenſui hactenus & *ſub q.* 1. quæ ſpectari poſſunt dupliciter in ſua imperfectione, primo quatenus ſunt imperfecta in ratione ſubſtantiæ, quia immediatè non attingunt delictum,& in hoc ſenſu non eſt difficultas,quia plura coniunguntur, vt probatum fuit in præcedentibus; ſecundò, in ratione probandi dicuntur imperfecta,quia non ſunt plene probata per teſtes idoneos,& cõteſtes.In hoc ſẽſu.

34 *Reſp.* Quando plura indicia remota tendunt ad eumdem finem, ad quem ſubordinantur, licet in ratione probationis ſint imperfecta, ſufficiunt ad torturã, quia habent fundamentum coniunctionis in illa ſubordinatione ad idem delictum,& facit Axioma illud: Quæ ſingula nõ proſunt, ſimul iuncta iuuant, Gloſ. *fin.cap.*13. *de probat.* exemplum ſit in diuerſis teſtibus deponentibus indicia remota ſubordinata tamen ad idem delictum, quorum vnus deponit de geſtatione armorum, alter de gladio ſanguine aſperſo, alter de fuga, alter de abſconſione in ſilua, &c. Ita omnes cum Farin. *q.* 86. *num.*100. Giurba *conſil.*87. *num.*29. Carena *par.* 3. *tit.*10. *num.*112. qui cum alijs negant poſſe coniungi indicia, quando nullam habẽt ſubordinationem ad inuicem. Cantera tamen *cap.*2. *de probat. per teſtes, q.*5. *num.*4. dicit,quando duo teſtes ſunt bonæ famæ, eorum depoſitiones de indicijs non ſubordinatis probabiliter inducere poſſe indicium ad torturam.

Quæres 33. An aliquis torqueri poſſit nullis præcedentibus indicijs?

35 *Reſp.* Negatiuè, quia eſt commune axioma, *l.* 1. *C. de quæſtion.* quod non eſt incipiendum à tormentis, ita quod nec Princeps diſpẽſare poteſt. Ita Gram. *voto* 32. *num.*9. Clarus *q.*64. *num.*9. & 13. Farin. *q.*37. *n.*79. Carena *p.*3. *tit.*10. *n.*118

Quæres 34. An reus indiciatus nolẽs reſpondere poſſit torturari?

Reſp. Affirmatiuè, quia nolens reſpõ-
36 dere æquiparatur reo negatiuo, qui torquetur pro habenda veritate. Ita Farin. *q.*37. *num.* 176. Capice. *deciſ.* 145. alios citat Diana *par.*4. *tract.* 6. *reſol.*34.

Quæres 35. An ſe fingentes ſtultos, aut furioſos torqueri poſſint?

Reſp. Affirmatiuè, quia cum aliàs cõ- 37
ſtet illos eſſe ſanæ mentis, ſimulant ſtultitiam,& furorem, vt euitent reſponſionem, ac proindè cum in hoc æquiparentur nolentibus reſpondere, & exiſtentibus negatiuis torqueri poſſunt pro habenda veritate,& contra iſtos facit axioma diuinum *Ierem.*31. *Caſtigaſti me, & eruditus ſum* ſupple in reſpondendo, atq. humanum: *Stultus in culpa ſit ſapiens in pœna, cap. Qui ea* 10. *diſt.*38. Carena *part.* 3. *tit.* 10. *num.* 119. ex Senatu Sabaudiæ *lib.*9. *ſui Codicis tit.*1. *deſenſ.*1.

Quæres 36. An reus torqueri poſſit ſuper complicibus?

Reſp. Nulli dubium eſt torqueri re- 38
ſpectu criminum, quæ ſine ſocijs committi non poſſunt, ſuper alijs præſertim delictis de hæreſi, extat dectetum relatũ in calce Bullarum per Bariolam, & Dianam ſub 28. Iulij 1569. his verbis, *Inhærendo Decretis alias per felic. record. Paulum Papam IV. Sanctiſſimus D. N. Pius Papa V. decreuit omnes, & quoſcumque reos conuictos, & confeſſos de Hæreſi, pro vlteriori veritate habenda, & ſuper complicibus fore torquendos arbitrio dominorum iudicium.* Quod verum ſiuè ſit indiciatus ſuper complicibus, ſiuè non, item ſiuè ſit tantum conuictus, & non confeſſus, ſiuè confeſſus, vt alijs allegatis docet Farin. *q.*185. *num.* 133. *ad* 135. Carena *pa.*2. *tit.*1. §.23. Diana *par.*4. *tract.*6. *reſolut.* 27. qui dicit *notab. fin.* torturam in caput alienum debere eſſe moderatã, ad quod plures citat,& Guazinus *tom.*2. *lib.*1. *deſenſ.* 30. *cap.* 9. dicit, torturam per ſemihoram eſſe moderatam.

Quæres 37. An, & quomodo nouis ſuperuenientibus indicijs reus torqueri poſſit, exiſtendo in negatiua?

Reſp. Affirmatiuè, quando noua 39
indicia ſuperuenientia ſint de ſe talia vt inferre valeant torturam dummodo ſint diuerſa ſpecie, & ſubſtantia à primis: Ita Pegna *part.* 3. *comm.*39. Farin. *quæſt.* 38. *num.* 79. Clarus *q.* 64. *n.* 45. Carena *part.*3. *tit.* 10. *num.* 148. *part.*4. *tract.*6. *reſol.*16. Primum igitur requiſitum

tum de nouis indicijs ſiue remotis, ſiue
proximis, quidquid aliqui dicant, con-
ſtat ex eo, quod non poſſunt coniungi
cũ præcedentibus iã ſublatis per tortu-
rã ſi tamẽ fuit regularis, & colliderit in-
dicia, vt docet Clarus cit. Francus *deciſ.*
577. Giurba *conſil.* 50. *nu.* 42. Guazzinus
tom. 2. *defenſ.* 30. *cap.* 23. *num.* 8. Secundũ,
quod indicia noua ſint alia à prioribus,
patet, quia coinciderent cum prioribus
& bis rorqueretur reus, quod non eſt
rationabile, quando primo fuit ſufficiẽ-
ter torrus, prærerquamquod, ſi antiqua
indicia ſufficiebanr ad priorem actum
torruræ, fruſtra coadiuuantur de nouo.
Ita ſupradicti omnes.

Quæres 38. Quis ex oomplicibus pri-
mo torquetur?

40 *Reſp.* Incipiendũ eſt ab eo, à quo ve-
riſimilius ſperatur confeſſio veritatis,
quod contingit à timidiore, debiliore,
& viliore, vt docet Simanch. *tit.* 65.
num. 66. Clarus *q.* 64. *num.* 29. Diana
part. 4. *tract.* 6. *reſolut.* 26.

Quæres 39. An danda ſit copia indi-
ciorum reo anrequam torqueatur, ſiue
perat, ſiue non?

41 *Reſp.* Abſolure danda eſt, ſed ſine
nominibus teſtium, qui nũquam pu-
blicantur, licet non petatur eriam à do-
ctis reis, quia cum agatur de damno ir-
reparabili, æquitas ſuadet, vt reus ſciat
ſit ne dignus tortura nec ne. Ita Miran-
da *q.* 26. *n.* 220. Pitig. *ſubſt.* 2. *c.* 7. §. *Ter-
tio*, Simanch. *in Enchir. tit.* 52. *num.* 8.
alios citat Diana *part.* 4. *tract.* 6. *reſol.* 28.
Farinac. *quæſt.* 39. *nu.* 90. Carena *part.* 3.
tit. 10. *num.* 159. Vide Dianam in Addit.
reſol. fin, §. *Ad quartum.*

Quæres 40. An appellatio à tortura
habeat locum in cauſis S. Officij?

42 *Reſp.* Affirmatiuè duobus concurrẽ-
tibus, grauamine nimirũ, & illius cauſa
impugnatiua, *ex cap. Vt debitus honor*
59. *de appell.* fundamentum enim appel-
lationis eſt illatum grauamen. Notant
autem Canoniſtæ *cap. Vt Inquiſitionis*,
de hæret. in 6. quod in omnibus cauſis
huius officij admittitur appellatio tam
à definitiua, excepto hæreſis articulo,
quam ab interlocutoria, quæ habet lo-
cum in tortura etiam reſpectu hæretici
formalis. Ita Farinac. *q* 185. *nu.* 227.
de excluſa appallarione à definitiua
per hæreticum formalem, de conceſſa
appellatione ab interlocutoria *nu.* 232.
Souſa *lib.* 2. *cap.* 35. per totum. Diana
part. 4, *tract.* 6, *reſol.* 20. Reus autem
appellans non dimittitur, ſed cuſtodi-
tus ne fugiat conducitur ad ſupremum
tribunal cum copia proceſſus expenſis
ipſius appellantis. Pegna *part.* 3. *com.* 31.

Quæres 41. An Inquiſitor ſine Epi-
ſcopo, & hic ſine illo rorturet?

Reſp. Ambo concurrunt ad ſenten-
tiam interlocutoriam torturæ, & ad 43
actum torruræ, Clem. 1. §. *Propter, de
hæret.* Farin. *q.* 186. *num.* 67. Diana
par. 4. *tra.* 6. *reſolut.* 17. & alij omnes.

Quæres 42. Quomodo rei in tortura
poſiti interrogandi ſunt à iudice?

Reſp. Iudex debet exhortari reum,
dum ligarur, vt veritatem dicat ſine 44
tormentis, perſiſtenrem in negatiua ſuſ-
penſum in torrura inrerroger ſuper his,
de quibus eſt indiciatus, præcipiendo
ei, vt dicar veritarem de omnibus, quæ
contra ipſum conſtar delictis ſibi noti-
ficatis ex copia proceſſus ſibi oſtenſa.
Ira Royas *part.* 2. *de hæret. num.* 295. Vi-
de Mirandam *q.* 26. *num.* 157. Carenam
part. 3. *tit.* 10. *à num.* 164.

Quæres 43. Quid agendum per iudi-
cem, vt confeſſio in tormentis facta va-
leat contra reum?

Reſp. Confeſſus veritatem in tormẽ-
tis debet ſequenti die, ſeu poſt ſpatium 45
viginti quaruor horarum, ratificare
ſuam confeſſionem factam ex vi tor-
mentorum. Ira omnes, & de rarifica-
tione extra locum, & rempus torturæ
Gloſa *in l.* 2. *verb. Aliquid C. quorum ap-
pellatio non recip.* illud ſparium nullibi
de finirur, tamen cum Anton. Gomez. 3
Var. cap. 13. *num.* 24. omnes fere obſer-
uant. De ratificatione Farinac. *q.* 185.
num. 150. Diana *part.* 4. *tract.* 6. *reſol.* 22.
Carena *part.* 4. *tit.* 10. *num.* 174. & 175.
vbi *num.* 176. idem, ait, eſſe dicendum
de confeſſione emanata prope fortunã,
quia æquiparatur factæ in tortura, cum
quo alij omnes. Si autem eſt minor

reus

reus datur curator in huiuſmodi ratificatione ex citatis à Diana, ſed dic tu iuxta *cap. preced. quæſt.* 20. & *q. ſequenti* 45. & 46.

Quæres 44. An ſecundo, & tertio ſit torquendus reus, qui primo confeſſus in tortura ſequenti die non ratificat, ſed negat confeſsionem factam?

46 *Reſp.* Confeſsionem primo in tortura factam nolens ratificare, negando illam, ſe excuſando ex dolore tormentorum confeſſum fuiſſe, ſecundo torqueri poteſt, quia illa prior confeſſio facit indicium ſufficiens ad ſecundam torturã, vt omnes citandi docent; perſiſtendo autem in negatiua in ſecunda tortura, ſi eſt rigoroſa, non amplius torquetur, quia per illam ſufficiẽter purgauit illud indicium, & diluit. Si vero in ſecunda tortura fatetur delictum, & poſtea illud in ratificatione neget, tertio torquetur, ſi leuis fuit tortura, & adiecta fuerint aliqua ſigna priori confeſſioni, quia inſurrexit nouum indicium demum quarta vice non eſt torquendus, quia non eſt dandus proceſſus in infinitum in tormentis. Ita Pegna *part.* 3. *com.* 39. prope finem, Farin. *q.* 185. *num.* 124. Diana multos citat *part.* 4. *tract.* 6. *reſol.* 23. vbi de ſecunda tortura de communi, & *reſolut.* 24. de non reiteranda tertio.

Quæres 45. Quinam exempti ſint à tortura?

Reſp. Minores annis quatuordecim,
47 prægnantes, ſenes, laborantes febri etiã quartana, morbo gallico

Primum, de minoribus docent Simanch. *de Cathol. inſtit. tit.* 65. *num.* 45. Pegna *part.* 3. *com.* 110. Mirand. *q.* 26. *num.* 215. alios pro ſe citat Diana *part.* 4. *tract.* 6. *reſol.* 29. dicentes poſſe terreri, ac etiam verberari. Sed cum iſtis cautius agendum, quia facilè mentiuntur. Carena *part.* 3. *tit.* 10. cum Cantera, Caſtro, & Seſſe, dicit *num.* 140. poſſe torqueri pro delicto hereſis, eo quod *in l. De minore ff. de quæſt.* habentur hæc verba. *Sed omnes omnino in maieſtatis crimine, quo ad perſonas Principum attinet, ſi ad teſtimonium prouocantur, cum res exigit, torquentur.* Ex quibus verbis infertur minorem torqueri, illa aduerſatiua, *Sed*, & particula, *omnes omnino*, præcedentibus aduerſantur in iure, & in facto, quare ſi torquentur pro crimine læſæ maieſtatis humanæ, à fortiori diuinę. Sed huiuſmodi regulæ vniuerſales non conuincunt cum patiantur ſuas exceptiones, vnde Decius *conſil.* 386. *num.* 7. Alex. *vol.* 2. *conſil.* 66. Cenedus *ſing.* 35. *num.* 6. dicunt non procedere, quando eſt diuerſa ratio, vt in caſu præſenti, illa enim ætas cum ſit debilis, & periculoſa mortis propter tormenta, ideo non ſunt torquendi ſunt alij, ſed terroribus cogendi ad veritatẽ, huiuſmodi enim terror aliqua ratione ſupplet defectum ætatis, nõ ſecus, inflictio torturæ.

Prægnãtes nequaquam torquentur, nec terrentur, niſi poſt dies quadraginta à partu, intra id tempus confeſſio ex torta nulla eſt. Tuſchus *lit. T. concl.* 328. *num.* 21. Cantera *q.* 10. *de reo n.* 1. alij cum Diana *part.* 4. *tract.* 6. *reſolut.* 29. Carena *part.* 3. *tit.* 10. *num.* 144. & 145.

Senes ſexagenarij debiles arbitrio Inquiſitoris non ſunt torquendi, poſſunt vero terreri, doctores refert Diana cit. Febricitãtes non torquentur, laborantes quartana leuiter, &c. ex eodem Diana.

Nobiles non ita acriter torquentur ſicut alij laboribus aſſueti, quia iſti minus timent tormenta, quam illi. Ita Simancha *de Cathol. inſtit. tit.* 65. *num.* 62. Pegna *part.* 3. *com.* 110. quos ſequitur Diana *part.* 4. *tract.* 6. *reſol.* 29. *ſine* Farinac. *q.* 185. *num.* 175. de hac re dubitat.

Energumeni non ſunt torquendi ſecundum Ruginellũ *pract. quæſt. cap.* 38. vbi refert quemdã tortum in equuleo à dœmone fuiſſe ſuffocatum, Adde, quod demon pro eo poſſet reſpondere mendacium illudendo iudici, aut illum ſuſtinere in fune ſine dolore. Cum eo ſentit Carena *part.* 4. *tit.* 10. *num* 146.

Quæres 46. An minori viginti annis detur curator?

Reſp. In S. Officio in multis locis nõ eſt in vſu, quia adeſt præſentia iudicis, 48
qui etiam partes rei ſuſcipit. Diana, alijs citatis contra multos *par.* 4. *tract.* 6. *reſol.* 31.

Quæres

Quæres 47. An Inquiſitor poſsit torquere confeſſarium ſolicitantem ex dicto vnius fœminæ bonæ famæ?

49 *Reſp.* Negatiuè, quia ad torturam requiritur teſtis omni exceptione maior, qualis non eſt fœmina, vt notum eſt. Ita dixi *cap.23. q.31.* Diana *part. 4. tract.6. reſol.21.*

Quæres 48. An ex dicto duarum ſagarum contra tertiam deueniri poſſit ad torturam ſine alijs indicijs, & adminiculis?

50 *Reſp.* Negatiuè ex communiori ſententia, quia licet ex dicto duorum ſociorum in alijs caſibus deueniatur ad torturam, adeſt tamen alias ſpecialitas in hoc caſu, quia in conuenticulis huiuſmodi vt plurimum viſiones accidant ſecundum illuſionem dæmonum, & nō ſecundum realem, & corporalem viſionem, ideo illis fides non eſt adhibenda. Ita Tannerus *tom. 3. diſp.4. q.5. dub.2.* cum alijs Diana *part.4. tract.6. reſol.30.* Contra Delrium, & Valentiam.

Quæres 49. Quando reus torquendus eſt pluries quantum temporis ſpatium intercedere debet ab vna ad aliam torturam?

51 *Reſp.* Tres ad minus dies intercedere debent inter vnam, & alteram torturam ex Penegr. *vol.2. conſil.2. dub.26.* tradit Carena *part.3. tit. 10. num. 154.* Et vltra tertiā vicem nullus eſt torquēdus ex communi Mirand. *q.26. nu.299.* Pitig.2. *ſubſt. cap.7. fine.*

Quæres 50. An quilibet hæreticus, vel de hæreſi ſuſpectus quomodolibet ſit torquendus ſuper intentione?

52 *Reſp.* Confitentes dictum, ſeu factum hæreticale, ſed negantes intentionem hæreticalem, ſeu habuiſſe errorem in intellectu contra fidem, ſeu de prædictis conuicti, torquendi ſunt ſuper hac intentione, cum alio medio iudex non poſſit ſe certificare habeant errorem in intellectu nec ne; non enim tenetur illis credere, niſi probent; ea autem quæ in animo cōſiſtunt probari nequeunt, niſi iuramento, quia iuramento veritas in animo latens inquiritur, Gloſ. *ver. Si eſt ita, cap. Significaſti 16. de homic.* Couar. 2 *Var. cap.18.* Maſcard. *concl.45. de probat. num.48.* quod tamen locum habere non poteſt hic, quia illud intelligitur nō ſolum pro foro conſcientiæ ex Gloſſa *cit. de homic.* Nauar. *conſil.42. de regul. num.7.* verum & pro externo, ſed non, quando præſumptio iuris eſt in contrarium, vt in caſu noſtro, non enim tunc iudex ſtare debet iuramento, Bart. *in l. Inter omnes §. ratio ff. de furt.* ex eo Modeſtius §, *Lex eſt, dubio 71. nu. 3.* alios citat Sanch. *lib.3. d ſp.15. num. 12.* reſtat ergo, quod iudex huius veritatem inquirat per torturam, quæ datur in ſubſidium probationis ſecundum omnes. Et quod detur tortura ſuper intētione negata docent ferè omnes cum Simancha *de Cathol. inſtit. tit.65. nu.52.* Pegna *part.3. com.100.* Cantera *in Rubr. de hæret. cap.1. num.69.* contra Albertinum, & Locatum apud Carenam *part.2. tit. 1. num.105.* vbi volunt confeſſum factum hæreticale non eſſe torquendum ſuper intenrione, ſed damnandum vti hæreticum, cum in malis factis malus præſumatur animus, id verum eſt, quando reus nullam allegat cauſam, cur ita fecerit, minis ne, an alio fine, & cauſa, quibus poſſit excludi hæretica intentio, & hos ſequitur Fatin. *quæſt.179. num.54.* dicens iſtos eſſe damnandos vt hæreticos reiecta excuſatione, & qualitate intentionis, & *n.57.* dicit torturam ſuper intentione locum habere reſpectu dicti hæretici, quod reus fuit confeſſus negata intentione. Sed cōcludēdum eſt ſupra in omnibus caſibus admitti illam excuſationem qualitatis intentionsi, & eam eſſe proaandam in tormentis iuxta conditionem delicti, non enim eſt maior in vno caſu, quam in alio, cum vtrobique accidere poſſit vt ſic delinquens careat praua intentione, ex alia cauſa, quam infidelitatis motus ad male dicendum, vel faciendum, imò praua intentio mentis videtur magis coniungibilis cum dicto hæretico, eo quod vterque eſt actus mentis, ſimbola enim facilè vniuntur, quam cum facto, quod eſt alterius potentiæ ab intentione, conſequenter minus coniun-

gibilis ex diſsimboleitate.

Quæres 51. An in torquendo reo cõuicto, ſeu etiam confeſſo, ſuper intentione, à iudice in decreto torturæ apponẽda ſit clauſula: Citra præiudicium probatorum.

53 *Reſp.* Quando fit decretum torturæ præcisè ſuper intentione, ea clauſula nõ eſt neceſſaria, quia ſi adhuc perſiſtit in negatiua prauæ intentionis, non ideo infringitur conuictio, vel confeſſio ſuper dicto, vel facto hæreticalibus, cum ſuper illis præcisè non interrogetur. Vnde ſi interrogaretur ſuper principali, prædicta clauſula non expreſſa in decreto torturæ, & perſiſteret in negatiua, elideret probationes contra ſe præmiſſas, tunc igitur addenda eſt prædicta clauſula, quam Diana *par.4. tract. 6. reſol.32.* cum multis dicit, eſſe addendam etiam, quando infertur tortura ſuper intentione.

Quæres 52. An non confeſſus delictũ, ſed tantũ conuictus in aliquo caſu torqueri poſſit?

Reſp. Affirmatiuè, nimirum quando
54 iudex iuſtis de cauſis intendit illum punire ſupplicio mortis, vt contingit in grauiſsimis delictis, in hoc enim caſu reus numquam condemnatur ad mortem, niſi ore proprio ſit confeſſus. Quare perſiſtens conſtanter, in negatiua non eſt condemnandus pœna ordinaria, quia in aliquo debet illi prodeſſe, cum ſit ſpecies probationis, ex Crauera *conſil. 35. num.* 20. non ideo tamen excuſatur à pœna extraordinaria, ad quam damnatur, quando delictum fuit plenè probatum per teſtes, ita ex Giurba *deciſ.42. num.* 30. Carena *part.3. tit.10.num* 180. vnde & in Tribunali Sancto abiurant quoque Genuenſ. *cap.* 68. *num.*8. & alij cum Diana *part.4. tract. 6. reſolut.* 32. *§. Et ideo, & ſeq. reſolut.* bene dicit tortum perſiſtentem in negatiua ex pluſquam ſemiplena probatione, acri exiſtente tortura, per quam omnia indicia cenſeantur expulſa, abſolui poſſe, aliter puniri pœna arbitraria.

Quæres 53. An ille ſit torquendus, de cuius corpore delicti non conſtat in proceſſu, non obſtantibus indicijs contra ipſum ſufficientibus ad torturam?

Reſp. Negatiuè, quia id eſt de ſubſtantia proceſſus, & ſine quo iudicium non ſubſiſtit ex dictis *cap.* 19.*num.* 14. Ita ex Claro Carena *part.* 3. *tit.*10. *num.* 156. Corpus autem delicti in permanentibus dicitur conſtare per illius formalem viſitationem, in tranſeuntibus verò, vt in hæreſi, ſolicitatione, &c. dicitur conſtare per iudicia, & ſemiplenam probationẽ. 55

Quæres 54. An omnes æqualiter torquendi ſint?

Reſp. Negatiuè, ſed magis vel minus ſecundum qualitatem perſonarum, delicti, & indiciorum, vnde attenta conditione perſonæ magis torquendi ſunt ſerui, quam liberi; fortes, quam timidi; iuuenes quam ſenes; humiles, quam honeſti; ignobiles, quam nobiles; item ratione delicti, qui maius delictum commiſerũt, quam minus; pariter durius tortura affíciuntur illi contra quos maiora extant indicia, quam illi, contra quos minora, & leuiora inducta ſunt indicia. Ita Simanch. *de cathol. inſtit. tit.* 65. *num.*62. Souſa *lib.2.cap.*39 *num.*30.& alij omnes. 56

Quæres 55. Quo genere tormenti vexandi ſint?

Reſp. Ordinarium, & commune tormentum eſt per funem iuxta, *l.Nullus, C.ad Iul. Maieſt.* & hoc practicatur in S.Officio; & ſi pluribus vrgetur indicijs etiam tribus ictibus conquaſſatur. Souſa *lib:2. cap.*39.*n.*25. Diana *par. 4. tract.6. reſol.*35. 57

Quæres 56. Per quantum ſpatium temporis ſit reus torquendus?

Reſp. Per horam ad ſummum, & rigoroſa dicitur, neque enim iudices debẽt eſſe carnifices ſæuientes in carnem ſuã. Ita Souſa *lib.2. cap.39. num.*25. ex Farin. *q.* 38. *num.* 52. & 105. Mirand. *q.* 26. *num.*265. Carena *part.3.tit.*10.*num.*171. 58

Quæres 57. An iudex peccet mortaliter, & homicida reputetur, ſi vltra horã detentus in tormentis moriatur?

Reſp. Affirmatiuè, quia inique agit, & & exequitur ſententiam ante tempus, & inhumaniter agit contra iura, & conſuetudinem legitimè approbatam à doctoribus. 59

Que-

Quæres 58. An clericis, & religioſis non infamatis dari poſsit tortura?

60 *Reſp.* Affirmatiuè, quia nullo iure, nec ſufficienti ratione probatur quod prius ſint diffamati, præterquamquod ſemiplena probatio habet locum diffamationis, & præterea delicta Eccleſiaſticorum, vt plurimum remanerent impunita, maximè religioſorum, quorum malefacta ſolent eſſe occulta ſecularibus. Ita Addit. Pitigiani *ſubſt.3.cap.*6. *in fine.* Et in delicto hæreſis ſpecialiter Simancha, Zanardus, Miranda, & alij fere omnes, quod ſequitur Diana *part.4.tract.6. reſol.*36. qui cum multis tenet in alijs delictis requiri infamationem. Noſtris autem temporibus torquentur per laicos petitos in exercitio, & non per Eccleſiaſticos, qui officium hoc legitimè ignorant, cum ſpectet ad perſonas viles, & infimæ conditionis. Neque ſequitur aliqua ex hoc infamia, quia familiare eſt laicis id munus, nec mirantur de actu torturę, cum ſit iuſtitiæ, ſed ſcandalizantur, ſeu potius mirantur de delicto, de quo ſunt inculpati torturandi.

Quæres 59. An tortura infamet?

61 *Reſp.* Non, ſi ſit data ad eruendam veritatem expreſsè *l. Nullam* 14. *C. ex quibus cauſis infam. irrog.*

Quæres 60. An iudex in torquendo poſſit vti opinione probabili relicta probabiliore?

62 *Reſp.* Affirmatiuè Delrius *diſquiſit. Magic. Append.*2. *lib.*5. *q.*1. quia prudenter ſe gerit, ideo nō eſt ſubijciendus ſindicatui, cum eo Sancius *diſp.*44. *num.*72. in ferenda ſententia, ex illis Diana *par.*4. *tract.*6. *reſol. fin.* Ego dicerem, non licere, quando non agitur de præiudicio actoris, ſed attenditur ſolum damnum rei, quia cum hoc caſu æquitas ſuadet illi fauendum eſſe.

Quæres 61. An in dubio tortura ſit danda reo?

Reſp. Negatiuè, quia in dubijs fauen- 63
dum eſt reo, Gloſ. *ver. Benignè, cap. Cum tu* 16. *de teſtib. per cap. Ex literis* 3. *de probat.* & alijs iuribus, *vnde reg.*11. *in* 6. dicitur, quod in pari cauſa abſoluitur reus, intellige à tortura, & condemnatione, *vt dixi præced. cap. num.* 5. Dixi *reſol.* 139 *q.* 33.

Quæres 62. An rigoroſa tortura deſtruat non ſolum indicia indubitata, ſemiplenam probationes, & etiā plenas?

Reſp. Quo ad ſemiplenam probatio- 64
nem deſtruendam prodeſt rigoroſa tortura, & etiam quo ad plenam, conuicto ſcilicet exiſtente reo, reſpectu pœnæ ordinariæ, quia tortura cū ſit ſpecies probationis debet aliquid prodeſſe torturato perſiſtenti in negatiua; reſpectu verò pœnæ extraordinariæ, & mitioris tortura nihil prodeſt. Ita Mirand. *q.*26. *num.*306. qui dicit communem. Vide Farinac. *q.*40. *num.*15. *ſupra q.* 52. In S. Officio, quia regulariter rigoroſè non torquentur, non cenſentur purgari indicia indubitata.

CAP. TRIGESIM' VI.

DE DEFENSIONE REORVM.

SVMMARIVM.

1 *Deſenſio omnibus competit de iura naturæ.*
2 *Deſenſio eſt propulſio iniuriæ.*
3 *Reus vere adhuc poteſt ſe defendere.*
4 *Renuntiare non poteſt iuri ſuo.*
5 *Negantur in duobus caſibus.*
6 *Religioſis conceduntur.*
7 *Omnibus in cauſis hæreſis.*
8 *Hæretico pertinaci in ſua opinione non.*
9 *Datur copia proceſſus ſine teſtibus.*
10 *Aduocatus, & Procurator eius qualis.*
11 *Exceptiones pro reo contra actorem.*
12 *Contraria allegans quando nõ auditur.*
13 *Iudex recuſari poteſt ex inimicitia.*
14 *Inimicus iudex ſemper ſuſpectus.*
15 *Recuſatur ſi ſit conſanguineus partis.*
16 *Si pariter ſit excommunicatus.*
17 *Nullitatem proceſſus opponere poteſt.*
18 *Quatuor de eſſentia proceſſus.*
19 *Proceſſus nullus eſt multis modis.*
20 *Præſcriptio in hæreſi locum non habet.*
21 *Mors denuntiantis non reuelat reum.*
22 *Mutatio ſtatus non prodeſt reo.*
23 *Delictũ ſibi imputatũ quomodo probet.*
24 *Innocentem quomodo ſe probet.*
25 *Confeſſionem propriam impugnat.*
26 *Teſtes repellit ſolum quo ad inimicitiã, & conſpirationem.*
27 *Delictum obiectum in terminis probãdum.*
28 *Reus non probans obiectum crimen peccat.*
29 *Per teſtes idoneos.*
30 *Appellatur in cauſis Sancti Officij.*
31 *Cauſæ minuentes pœnam.*
32 *Minor ætas minuit pœnam.*
33 *Ira minuit pœnam.*
34 *Lubricum linguæ & iocus.*
35 *Amor inordinatus.*
36 *Ebrietas.*
37 *Prouocatio aduerſarij.*
38 *Dormiens.*
39 *Sexus muliebris.*
40 *Ruſticitas.*
41 *Multitudo delinquentium.*
42 *Quando timetur ſcandalum, & ſtrages.*
43 *Confeſſio ſpontanea.*
44 *Furor.*
45 *Quales teſtes fauore rei.*
46 *Deſenſiones nullo iure tolli poſſunt.*
47 *Ignorantia excuſat.*
48 *Etiam iuris.*
49 *Amentia,*
50 *Furor.*
51 *Ebrietas.*
52 *Blaſphemus, & periurus.*
53 *Iocoſe loquens.*
54 *Iratus, & animo perturbatus.*

55 Dor-

55 *Dormiens.*
56 *Recitatiuè proferens.*
57 *Per modum imperatiui, & vt optatiui.*
58 *Aſſerens velle facere non eſt hæreticus.*
59 *Hæreticus formalis probatus habere errorem in intellectu.*
60 *Materialis vero qui caret errore.*
61 *Hæreſis probatur per teſtes idoneos.*
62 *Teſtes duo ſufficiunt.*
63 *Deponere debent, quod crediderit hæreſim.*
64 *Antiqui criminis querela eſt ſuſpecta.*
65 *Teſtes debent eſſe integri.*
66 *Metus etiam leuis excuſat à formali hæreſi.*
67 *Non tamen à peccato.*
68 *Neque à ſuſpicione hęreſis.*
69 *Defenſiones dandę ſunt hęreticis.*
70 *Non tamen per tortura à conſultoribus decreta.*
71 *Hęreticus ſe defendit teſtibus.*
72 *Reprobando alios contra ſe.*
73 *Negatiuus conuictus de formali errore non admittitur ad torturam.*
74 *Tortura inuenta fauore iuſtitię contra reum.*
75 *Conuictus de dicto, ſed non de intentione torturatur.*
76 *Adhuc punitur vt ſuſpectus.*
77 *Hęreticus formalis qui probatur habere errorem in intellectu.*
78 *Qui illo caret eſt tantum materialis, & ſuſpectus.*
79 *Denuntiator non poteſt eſſe teſtis in cauſa hac.*
80 *Teſtes omni exceptione maiores ad puniendum hęreticum formalem.*
81 *Procurator pro abſente non admittitur.*

CAPVT

CAP. TRIGESIM' VI.

DE DEFENSIONE REORVM.

1 COMMVNIS eſt doctorum omnium ſentẽtia, defenſiones eſſe de iure naturali, quod expreſsè dicitur *Clem. 2. de ſent. & re iud.* prope finẽ, ita quod neque Imperator, neque quiuis alius Princeps denegare poteſt illas petentibus, quod & de Papa dicendum eſt, quia nullus illorum venire poteſt cõtra ius naturale. Quod ita verum eſt, neque diabolo denegari poſſent, ſi in iudicio compareret, vt dicũt Specul. *par.* 3. *tit. de Inquiſ. cap. Vlt.* Abbas *in cap. Cum contingat, de foro compet. num.* 27. immo neque brutis animalibus, ex Marſil. *conſil.* 8. *num.* 27. Roland. *vol.* 3. *conſil.* 8. *n.* 66. Quamuis defenſiones tolli pœnitus non poſſint ex dictis, moderari tamẽ poſſunt, & limitari iuxta prudentiam iudicis, & exigentiam cauſæ, vt alijs citatis docet Farinac. *q.* 39. *num.* 112. *quęſt.* 185. *num.* 216.

Eſt autem defenſio propulſatio legitima Præſentis, vel imminentis mali facta per reum excipiendo contra iudicẽ, aut teſtes, aut proceſſum, aut contra propriam confeſſionem, & ſimilia. Sed accedamus ad quæſtionũ reſolutiones. 2

Quæres 1. An reus, qui reuera deliquit, poſſit nihilominus ſe defendere ſine peccato, an potius teneatur ſubire condemnationem?

Reſp. Non obſtante delicto reuera perpetrato, adhuc ſine peccato reus ſe defendere poteſt, vijs tamen liciti, quãdo iudex eſt eius inimicus, aut cum delictũ non fuit ſemiplene probatum, vel ex alio capite proceſſus eſt nullus, vel iudex incomperens, quia in his caſibus retinet ius ſuę libertatis, vt non puniatur, cum 3

de

de iure iudici tunc non ſit ſubiectus.

Quæres 2. An reus renuntiare poſsit defenſionibus?

4 *Reſp.* Non poteſt, quando agitur de pœna corporali, quia membrorum ſuorum nemo eſt dominus, *ex cap. Si non licet* 8.23.*q.*5. *ex leg. liber homo, ff. ad legẽ Aquil.* Barboſa *Var. in ſuis locis commun. lit. M. num.*24. adde etiam cum iuramẽto, ex Gutier. *de iuram. confirm. par.*3. *cap.*10. *num.*8. Remiſsio igitur defenſionum nulla eſt, & ad factam redire poteſt reus. Ita Anton. Gomez. 3. *Var. cap.* 13. Menoch. *de arbitr. q.*7. *num.*9. Farin. *q.*39. *à num.* 51. Souſa *lib.*2. *cap.*29. *n.*7. Carena *par.*3. *tit.*9. *num.*90. Procedit reſpectu defenſionum iure naturæ debitarum, nam iure poſitiuo introductis renuntiari poteſt, vti appellationi, quæ eſt de iure poſitiuo, quam ſicut Princeps tollere poteſt, ita, & reus illi renuntiare, ex allegatis per Marantam *par.* 6. §. *Et quandoque appellatur. num.*340, Item remittere poteſt earum dilationem, quia terminus eſt de iure poſitiuo, bene tamẽ faciet iudex expectando præfixum tempus, niſi periculum ſit in mora.

Quæres 3. An in aliquo caſu reo nullę competant defenſiones?

5 *Reſp.* In duobus caſibus. Primò, quãdo delictum eſt notorium, ita quod nulla tergiuerſatione excuſari poteſt per reum. Secundò, quando repertus fuit in fragranti crimine, in quo nullam poteſt habere excuſationem, vt in homicidio pueri, in fornicatione. In iſtis duobus caſibus non ſunt concedendæ defenſiones inquiunt Menoch. *lib.* 1. *de arbitr. q.*17. *num.* 15. Decian. *conſil.*18. *num.*6. *vol.*1. Farin. *q.*39. *num.*103. ex illis Souſa *lib.*2. *cap.*29. *num.*8. Nihilominus de negatis defenſionibus, & illarum cauſa conſtare debet in proceſſu, aliter nullus iudicaretur.

Quæres 4. An religioſis ſicut alijs offerendæ ſint defenſiones?

6 *Reſp.* Affirmatiuè, quia in iure naturæ pares ſunt cum cœteris hominibus, neque enim per profeſſionem huic renuntiant. Ita omnes cum Mirand, *q.*21. *de ordine iud. à num.*28. Foller. apud Coriolanum *par.*2, *de caſib. reſeru. caſu V. de iudicio Regul. num.*98. Fr. Franciſcus Aretinus in ſua praxi *de* 4. *ſubſt. cap.* 1. Spatharius *tract.*10. *cap.*1.

Quæres 5. An hæreticis, & alijs de hæreſi ſuſpectis concedendæ, immo offerendæ defenſiones?

Reſp. Omnibus offeruntur defenſiones, quia ex huiuſmodi delictis non ſunt 7 priuati iuribus naturalibus, ſed gaudent illis, ſicut cœteri homines. Quod verum eſt, ſiuè hæreticus ſit conuictus, ſiuè confeſſus de verbo, ſiuè facto hæreticali, quia excipere poteſt non ſolũ contra dicta teſtium, ſed etiam contra contra propriam confeſſionem. Ita Pegna *par.* 2. *comment.* 10. Farinac. *q.*185. *à num.*210. non ſolum conuicto, ſed etiã confeſſo *num.*215. etiam relapſo, quando intendit probare ſe non eſſe relapſum *num.* 217.

Quæres 6. An hæretico notorio perſiſtenti in ſua pertinacia dandæ ſint defenſiones, quibus vellet probare hereſim ab Eccleſia damnatam non eſſe hæreſim?

Reſp. Nequaquam, quia in ſuo deli- 8 cto eſt ita notorius, vt nulla tergiuerſatione excuſari poſſit, & dicitur eſſe in fragrantis crimine ob ſuam pertinaciã, in qua propriè hæreſis delictum conſiſtit, ergo defenſio hic locum habere non poteſt, cum ex nullo capite dicatur innocens. Ita Simancha *de cathol inſtit. tit.* 17. *num.*1, Farinac. *q.*185. *num.*223. *ad* 226. *q.*197. *n.*70. vbi, quod nõ cõceditur defenſio probatiua non hæreſis, quæ reuera eſt hæreſis. Souſa *lib.*2. *cap.*29. *n.*10. Carena *par.* 2. *tit.* 9. *num.* 1. Quod ſi aliqua propoſitio ſit in controuerſia datur ei locus ſe defendendi, ex prædictis doctoribus?

Quæres 7. Quomodo iudex concedat defenſionem reo?

Reſp. In conceſſione defenſionum danda eſt copia proceſſus, ſuppreſſis no- 9 minibus teſtium, ipſi reo, vt ſe poſſit defendere cum ſuo aduocato, & procuratore deſignando regulariter loquendo ab Inquiſitore, vt mox dicam.

Quæres 8. Qualis debeat eſſe Aduocatus

catus

catus reum defenſurus?

10 *Reſp.* Aduocatus debet eſſe vir probus, fidei defenſor, vtriuſq; iuris doctor iurare debet de bona, & fideli defenſione, & ſi cognoſcat ſe iniuſtam fouere cauſam, eam deſerere tenetur, exhortando reum ad veritatem dicendam; & legitimis probationibus debet reum defendere abſtinendo à calumnijs, & prolixitatibus inutilibus, demum copiã proceſſus conſignare debet Inquiſitori. Ita Carena *par.1. tit.10.* Inquiſitor Aduocatum, ſeu Procuratorem aſſignat reo, quod ſi reus ſpecialem petat, non debet negare, ſi vir probus eſt, & fidei zelator ex eodem Carena ibidem. Non poteſt autem quis patrocinari hæretico, de cuius hæreſi conſtat, fauore hęreſis, aliter efficitur fautor hæretici & omnes illius pœnas incurrit, ſecũdum Decian. *lib.5. cap.51. nu.13. & 23.* Pegna *part.3. com.88.* Farin. *q. 197. num. 55.* ex illis Souſa *lib.2. cap.30. num.4.* dico, (fauore hæreſis,) quia licet in alijs capitibus defendere, vnde admittitur, ſi objicere velit defectum iuriſdictionis in iudice ex Deciano *cap.37. nu.51.* Farin. *q.197. num.81.* Souſa *cit. nu.5.* Vide Dianam *part.4 tract.8. reſol.9.*

Quæres 9. Quibus medijs, ſeu exceptionibus, & armis reus poſſit ſe defendere?

11 *Reſp.* Multæ ſunt exceptiones, & cauſæ, quibus rei poſſunt ſe defendere, neque enim quis prohibetur vti pluribus defenſionibus *Reg.20. in 6.* etiam contrarijs, non obſtante, quod allegans cõtraria non auditur, *cap. Solicitudinem 54*
12 *de appellat.* quid id intelligitur in eadem inſtantia ſecus in diuerſis, ibidem Gloſa, intellige, modo id non ſit lege prohibitum, vnde in duabus electionibus non poteſt quis ſe defendere, *ex cap. Vt quis duas electiones 25. de elect. in 6.*

Defendit autem ſe reus primo objiciendo iudicem ſuſpectum ſeu incõſpetentem. Secundo, nullitatem proceſſus. Tertio, præſcriptionem delicti. Quarto, mortem accuſatoris. Quintò, mutationem ſtatus. Sextò, probando delictũ non commiſiſſe. Septimò, probando ſuam innocentiam. Octauo, excipiendo contra propriam confeſſionem. Nonò, contra inhabilitatem vel alium defectum teſtium. Decimò, appellando. Vndecimò, excipiendo nonnulla, quæ ſaltem pœnam minuunt. De quibus ſingillatim & Clarius in ſequentibus.

Quæres 10. An in cauſis hæreſis recuſari poſſit iudex, & propter quas cauſas?

Reſp. Inquiſitor recuſari poteſt per 13
reum propter inimicitiam capitalem, propter cognationem quam cum quærelantibus, ſeu denuntiatoribus, aut teſtibus habet; propter excommuicationem præſentem; in eo tamen caſu reus legatos transmittendus eſt ad ſupremũ tribunal proprijs expenſis.

Primum de recuſatione iudicis propter inimicitiam capitalem patet, quia inimicus in qualibet ſua actione pręſumitur ſemper machinari contra ſuum inimicum, *l. Si inimicitia ff. de his, quibus vt indign.* inimicus ergo iudex eſſe non poteſt, *cap. Quod ſuſpecti 14. 3. q.5.*
vbi dicitur: *Quodammodo naturale eſt ſuſpectorum iudicium inſidias declinare, & inimicorum iudicium ſemper velle refugere. cap. Secundo requiris 41. de appellat. extremis verbis, l. apertiſſimè C. de iudic. in terminis noſtris* Eimer. *part. 3. Direct. in Rubr. de Recuſat. iud. num.120.* Pegna ibi *com.30.* Farinac. *q.185. num.236.* De cauſis inimicitiæ Souſa *lib. 2. cap. 34. num.11.* 14

Secundum de cognatione ſecundum 15
conſanguinitatem, aut affinitatem docent Pitigianus *4. ſubſt. cap.3.* Spatharius *tract.10. cap. num.3.* ex *cap. Abſens 17. 3. q.9.* iſte ab illo accepit textum ex citatione falſa. Licet non loquantur in terminis noſtris, abſolutè tamen pronuntiant de iudice.

Tertium de excommunicato patet
ex *cap. Exceptionem 12. de except. cap. Ad probandum 24. de appell.* in quibus locis ſermo eſt de iudice publice excõmunicato, cuius acta nulla ſunt, ſi vitãdus ſit, aliàs non opponitur de nullitate. Alia iura citant Pitigianus, & Spatharius locis prædictis, ſed non in terminis. 16

Quar-

Quartum denique de reo transmittendo ad ſupremum tribunal intelligitur, quando delictum eſt plene probatum per teſtes, quia in hoc caſu præſumitur potius remedium fugæ prætextu recuſationis iudicis, quam defenſio, ideo caute procedendum eſt.

Quæres 11. Quomodo reus poſſit ſe defendere opponendo nullitatem proceſſus.

17 *Reſp.* Colligitur ex ijs, quæ ſpectant ad formationem proceſſus, nam alia ſunt de eius ſubſtantia, & eſſentia, & communiter numerantur quatuor Pri-
18 mo querela, quæ conſiſtit in accuſatione, denuntiatione, aut infamatione, ſeu inquiſitione, per quos tres modos iudices ſolent procedere, Inquiſitores, vt plurimum procedunt medio modo per denuntiationem, Edicta enim illorum cogunt ſubditos ad denuntiandum hæreticos, & de hæreſi ſuſpectos. Secundo requiruntur teſtes examinari cum iuramento ſuper querela data. Terrio, reus vocandus eſt vt reſpōdeat ad querelam probatam ſaltem ſemiplene in proceſſu offenſiuo. Quarto, demum dandæ ſunt illi defeſiones ante quam condemnetur, niſi ſit contumax, quia citatus intra præfixum terminum ſi nō comparuerit, eſt condemnandus. Hæc quatuor tradunt omnes doctores cum Panorm. *in cap. Dilecti, de iud.* Silu. *verb. Iudex* 1. *q.* 5. Coriolanus *part.* 2. *de caſib. reſer. caſu* 5. *de iudic. Regul.* §. 6. vocant ſubſtantialia iuris de iure naturali, ſeu gentium, vt eſt iuramentum, quod datur querelanti, teſtibus, & reis, cuius omiſſione nullum eſt iudicium, ex dictis *cap.* 33. *de teſtib. q.* 15. Et hæc ab omnibus iudicibus obſeruanda ſunt reſpectu quorumcumque reorum, ne vitietur proceſſus, etiam reſpectu Regularium, ex Nauar. *conſil.* 5. *de appellat.* in fine Pitigian. initio *cap.* 3. *Coriolan. cit.* initio, Peirin. *lit. P. cap.* 16. *num.* 2 *&* 3.

Alia vero ſpectat ad proceſſus formationem, quæ dicuntur ſolemnitates iudicij, inuenta à iure poſitiuo tum Canonico, tam ciuili; cuiuſmodi ſunt interualla citationum, conteſtatio litis, dilationes interlocutoriæ, &c. quæ vocantur apices iuris, hæ obſeruandæ non ſunt à Regularibus in ſuis iudicijs, ex dictis doctoribus cum Peirino *in ſuo Formul. lit. P. cap.* 16. *num.* 3. vbi alios citat; neque ab Inquiſitoribus, qui ex *cap. Statuta* 20. *de heret. in* 6. procedere debent ſimpliciter, & de plano.

Proceſſus autem redditur nullus. *Primò.* defectu cuiuslibet ex prædictis quatuor requiſitis, tunc enim deficit in ſubſtantialibus, & nulla res exiſtere poteſt ſine ſua forma ſubſtantiali, ex vulgatis iuribus. *Secundò*, nullus eſt, quando non conſtat de corpore delicti permanentis ex dictis *cap* 19. *num.* 14. *cap.* 35 *num.* 55. Marſil. *conſil.* 12. *num.* 34. *conſil.* 14. *n.* 15. *Tertiò*, proceſſus factus per iudicem recuſatum eſt ipſo iure nullus Maranta *part.* 4. *diſt.* 16. *num.* 4. *pag.* michi 190. *Quartò*, proceſſus factus contra Eccleſiaſticum coram iudice laico nullus eſt, *c. Atſi clerici*, Calder. *de iud. conſ.* 12. *de iud.* Genuenſ. *cap.* 6. *num.* 2. poteſt tamen deſeruire iudici Eccleſiaſtico ad inquirendum contra reum. *Quintò*, proceſſus formatus contra formam reſcripti nullus eſt, *cap. Cum dilecta* 22. *de reſcr. Sextò*, parte non citata nihil probat, *Angel. de Maleſi.* §. *Quod fama num.* 11. Verallus *par.* 2. *deciſ.* 207. *num.* 9. *Septimò*, proceſſus formatus ſuper teſtes ſine iuramēto nullus eſt, ex cumulatis per Barboſam *in cap. Tuis de teſtib.* Carena *par.* 3. *tit.* 7. *num.* 1. *Octauò*, fabricatus à iudice non competenti nullus eſt *ex dictis cap.* 6. *num.* 44. Vide alia apud præcitatos. 19

Quæres 12. An reus ſe tueri poſſit præſcriptione delicti?

Reſp. Contra hæreſim numquam præſcribere poteſt reus, neque denuntiator vtique verò contra alia delicta inferentia ſuſpicionem hæreſis, *ex adductis cap.* 30. *q.* 4. 20

Quæres 13. An morte accuſatoris, ſeu denuntiatoris reus ſe tueri poſſit?

Reſp. Nequaquam in hoc officio. Tū quia, Inquiſitor ex officio tenetur inquirere hæreticos, & de hæreſi ſuſpectos, ac proindè contra illos procedere, *cap. Vt* 21

Eeee officium

officium 11. *de hęret.* Tum quia, in hoc tribunali,ſicut & in alijs ſpectat ad fiſcũ producere teſtes. Tum quia denuntiatoris, & teſtium nomina numquam publicantur, ergo habentur pro mortuis. Eſt communis opinio reſpectu omnium delictorum ex Bartolo *in l. Libellorum*, *§. fin. ff. de accuſat. num.*5. Boſſio *tit. de Inquis. num.* 89. Claro *q.*51. *num.*9. vbi dicit, quod iudex ex officio ſuo poteſt procedere contra accuſatum, à fortiori hoc facere debet Inquiſitor propter publicam vtilitatem reipublicę Chriſtianę.

Quæres 14. An reus obijcere poſſit mutationem ſtatus? Exempligratia, quando de laico factus eſt clericus, vel de clerico, aut laico religioſus vel de non Epiſcopo Epiſcopus?

Reſp. Mutatio ſtatus in prædictis ca-
22 ſibus, excepto Epiſcopo, cuius cauſa tũc defertur ad Summum Pontificem nihil prodeſt quærelato, cũ Inquiſitores delegati à Sede Apoſtolica omnes ſub ſua iuriſditione habitãtes habeãt pro ſubditi, ſiuè laici, ſiuè clerici, ſiuè religioſi ſint, & in hoc nulla difficultas. Idem dic, ſi Hæbræus quærelatus in caſibus, de quibus dictum fuit *cap.*25. nam non obſtante Baptiſmi ſuſceptione poteſt puniri, quãquam in eo caſu illi potius parendum eſſet, vt ſic experiretur benignitatem eccleſiæ matris illum ſuſcipiẽtis in filium, & non in ſeruum. Et ita de alijs delictis ex Gloſa *cap. Quod autem* 7.32.*q.*1.*ver. Pœnitentis*, Clarus *q.*51.*num.* 19. *Viuius in commun. ver. Accuſari poteſt.* Ruin. *conſil.*13. *num.*2. Obſeruandum tamen eſt, an id fiat in fraudem, vt effugiat pœnam, nam poſt accuſarionem iudæus, qui ſe deliberat ſuſpicere Baptiſmum, videtur id facere potius timore pœnæ, quam amore fidei catholicæ, & cum deliquerit contra fidem, non eſt æquum, vt omnino ab omni pœna eximatur.

Quæres 15. Quomodo reus ſe defendat probando delictum ſibi imputatum nõ commiſiſſe?

23 *Reſp.* Duobus modis id probare poteſt, primo probando ſuam abſentiam à loco, ſecundo probando per teſtes abſentiam ab eodem loco teſtium, qui cõtra ſe depoſuerunt. Criminaliſtæ vocãt hanc defenſionem probationem ſecundum negatiuam coarctatam tempore, & loco, quod ad ſeipſum, vel quo ad teſtes. Exemplum ſit in confeſſario de ſolicitatione denuntiato à tali muliere deponente ſolicitationem, quam viderunt duo teſtes prope confeſſionale exiſtentes, tali tempore, & loco. Confeſſarius ſe defendit probando per teſtes legitimos ſe tali die fuiſſe continuè extra illam Eccleſiam in alio loco, ſeu non audiuiſſe confeſſiones in illo confeſſionali, ſed in alio remoto. Propulſat quoque teſtes, probando, illos illo tali die fuiſſe in alio loco extra illam Eccleſiam. Vide Canteram *q.*12. *de reo num.*2. vbi aduertit, quod probatio negatiuæ coarctatæ non iuuat perſonam maleficam ſolitam conuerſari cum dæmone, nam abſente illa dæmon operari poteſt maleficium, Carenam *par.*3. *tit.* 9. *num.*10. *&* 11.

Quæres 16. Quomodo reus probat ſe innocentem?

Reſp. Contigit mulris modis. *Primò*, 24
ex euidentia facti, vt ſi quis quærelatus, quod hominem occiderit, quod laceraverit Sacrã Imaginem talis Altaris, ſeu loci, oſtendat vtrumque illæſum, hæc eſt probatio, & defenſio certiſſima, Clarus *q.*52. Carena *par.* 3. *tit.* 9. *num.*9. *Secundò*, ex dicto perſonæ læſæ, vt ſi in articulo mortis, vel alio tempore ſe exculpet, dicendo quærelatum verè non eſſe reũ. *Tertiò*, quando iure conſtat de malefactore alio, qui etiam ſeipſum in culpat. *Quartò*, in exequutione ſententiæ accidit aliquod miraculum, vt quando inſtrumentum frangitur, vel redditur ineptum alinquin in ſe aptum. Lucas de Penna, *l.* 1. *C, de deſert. lib.*12. *colum.* 7. Paris de Puteo *de Sindic. ver. Pœna.* Decius *in l. Fauorabiliores, ff. de reg. iur.* Menoch. *de præſumpt. lib.* 5. *præſupt.* 49. Prædictæ ſunt potentes probationes fauore rei. Sequentes multum proſunt, ſed non sũt ita efficaces. *Quintò*, quando quærelatus nõ fugit, ſed verbaliter citatus comparet, Alciatus *Reſponſ.* 453. *num.*5. ex Bart. *in l. Si quis fugitiuus*, *§.*1. *ff. de edil. edic.* *Sextò*, quando accuſatus ſua ſponte

ſe

ſe offert iudici, Blanchus in ſua praxi, *par. 1. defenſ. num. 191.* Marſil. in ſua praxi, §. *Diligenter num.* 204. in Sancto Officio quo ad ſpontaneam comparitionem vide dicta *ſub cap. 30. à quæſt.* 14. *Septimò*, ſi quærelatus e.g. quod non credat eſſe purgatorium, probet, quod pro mortuis ſæpius orauit, fecit celebrare, recitauit Officium Defunctorũ, ſoluit pro illis legata à ſuis relicta. Ita ex Simancha *de cathol. inſtit. tit. 17. num. 58.* & Maſſinio Carena *par. 3. tit. 9. num. 13.*

Quæres 17. Quomodo opponat contra propriam confeſſionem?

25 *Reſp.* De confeſſione rei dictum fuit, à *cap. 34.* per totum quænam ſufficiat ad torturam, aut condemnationẽ, & quænam ab illis excuſet, & defendat. Vide Spatharium *tract. 10. cap. 8. & 9.*

Quæres 18. Quomodo reus ſe defendere poteſt contra teſtes productos?

26 *Reſp.* In cauſis Sancti Officij repulſio teſtium non ita facilè admittitur præſertim, quando teſtes de crimine illis obiecto iam ſunt emendati, quia licet inhabilitas minuat, & debilitet fidem illorũ, non ideo tamen repelluntur, ſed cum ſua inhabilitate admittuntur, ex probatis *cap.* 33. Vnde Pegna *par. 3. com.* 28. prope finem dicit, ſolum delicta inimicitiæ capitalis, & conſpirationis in totum repellunt teſtem. Fruſtra igitur obijciuntur illis per reum alia delicta, prætterquamquod huius generis defenſio raro admittitur in S. Officio, in quo nomina teſtium non traduntur reo, vt contra teſtes valeat ſe defendere, ex determinatione iuris, vt dixi præcitato *cap.* 33 *q.* 24. ex quo vt ibi probaui ſunt partes iudicis inueſtigare de idoneitate teſtiũ, ne reus contra iuſtitiam grauetur.

7 Notandum autem eſt, quod non ſufficit opponere teſtibus delictũ aliquod etiam in ſpecie, ſed illud probandum eſt indiuidualiter loco, & tempore, in quo perpetratum fuit, Clarus *q. 53. num. 2. de communi*, Boer. *deciſ.* 321. *num.* 2. Alex. *conſil.* 152. *lib.* 5. *num.* 16. ex eo Crotus *de teſtib. num.* 4. dicunt infamiam teſtis ſufficienter probari ex tali delicto inducente infamiam, quod commiſit, neque neceſſe eſt, quod communiter reputetur infamis, contra Bart. *in l. 1. C. de teſtib. n.* 4. Reus autẽ non habens in promptu probationem delicti, quod intendit obijcere teſtibus, tenetur actione iniuriarũ,
vt de communi docet Boſsius *de iniur. num.* 21. & peccat mortaliter, quia licet reus ad ſe defendendum poſsit manifeſtare occulta delicta teſtium, id tamen intelligitur, quando illa probare poteſt, & releuant aliquo modo ab imputatione, vt docent omnes, quos citat Bonac. *diſp.* 10. *de legib. q. 3. par. 2. à num.* 10. 28

29 Delicta autem huiuſmodi, quæ ſunt periurium, excommunicatio, inimicitia, conſpiratio, &c. ſi non probantur per ſcripturas autenticas, quæ multum valent, oſtendenda ſunt per teſtes idoneos, & conteſtes; caſus verò conſpirationis, cum ſit regulariter occultiſsimum, ac proindè difficilimæ probationis, manifeſtatur ſufficienter per teſtes ſingulares Maſcard. *de probat. tom. 1. concl.* 420. non obſtante etiam iuramento de non reuelando, quia non tenet, cum ſit de re turpi, Carena *par. 3. tit. 9. num.* 16.

Quæres 19. Quomodo appellandum in cauſis fidei?

30 *Reſp.* Appellatio, quæ eſt prouocatio à minori iudice ad maiorem prætextu alicuius grauaminis, contingit fieri in ſententia tam interlocutoria, quam definitiua, vtraque reſpectu cuiuslibet delicti, vt omnes concedunt in materia appellationis, vt videre eſt apud Clarum *q.* 94. Spatharius *tract.* 14. Mirand. *q.* 29. Pitigian. 4. *ſubſt. cap.* 10. Maranta *par. 6. tit de appellat.* Excipitur caſus hæreſis, à cuius ſententia definitiua non datur appellatio ex communi doctorum quos citaui *præceden. capite q.* 40. & habetur *ex cap. Vt Inquiſitionis de hæret. in* 6. Eimer. *par.* 3. Rubr. *de appell. num* 121. Farinac. *q.* 185. *num.* 227. in aliis omnibus non prohibetur de iure. In appellatione autem in ſcriptis facienda *ex cap. Cordi* 1. *de appell. in* 6. exprimendum eſt grauamen, & illius cauſam, ex Pegna *par. 3. comment.* 31. Vide quæ dixi *capit.* 35. *quæſt.* 40. Dianam *par. 4. tract. 8. reſol.* 20. & 32.

Quæres 20. Quibus ex cauſis reus poſſit ſe defendere ad diminutionem pœnæ?

31 *Reſp.* Pœnam minuunt ſequentes cauſæ. Senectus, Ira, Lubricum linguę, Minor ætas, amor, nimius, Ebrietas, Prouocatio aduerſarij, Dormitio, Sexus fœmineus, Ruſticitas, Multitudo peccantium, Spontanea confeſsio delicti, Furor. De ſingulis aliquid dicendum. Vide Clarum *q.* 60. & Carenam *par.* 3. *tit.* 9.

32 Senectus minuit pęnam incipiẽdo ab anno quinquageſimo, ex Tiraq. *de pœnis temper. cauſa* 8. *num.* 4. Anton Gomez *de delictis cap.* 1. *n.* 68. Farin. *q.* 92. *n.* 23. *ad* 26.

Minor ætas minuit pœnam in hæretico pœnitente accuſato in minori ætate, facto autem maiori non minuitur, quia delictum hæreſis habet tractum ſucceſſium, Farin. *q.* 197. *n.* 10. & qui in minori ætate fuit incredulus talis etiam remanet in maiori ætate conſtitutus, quando antea hæreſim non retractauit, vnde punitur pœna ordinaria, vt ex Simancha *de cathol. inſtit. tit.* 29. *num.* 59. docet Carena *par.* 3. *tit.* 9. *num.* 27. Nec his obſtant Tiraq. & Farin. quos pro ſe citat Souſa *lib.* 3. *cap.* 32. *num.* 18. dicentes minores vigintiquinque annorum mitius puniri etiam facti maiores, quia non ad tempus punitionis, ſed delicti attenditur; id enim intelligitur reſpectu delictorum, quæ in ipſo fieri tranſeunt, & momentanea ſunt. Nota quod non Sacerdos celebrans, aut abſoluens maior viginti annis, licet nondum exceſſerit vigeſimum quintum, punitur pœna ordinaria, non obſtante minori ætatæ, ex dictis *cap.* 22. *q.* 9. & 18.

33 Ira vehemẽs ſi prouenit ex iuſta cauſa minuit pœnam, *ex l.* 2. *C. de abolit.* Tiraq. *de pœnis temper. cauſa* 1. *num.* 1. Farinac. *q.* 91. & in terminis noſtris idem Farin. *q.* 179. *num.* 63. & 64. Carena *par.* 3. *tit.* 9. *num.* 31. Si verò prouenit ira ex illicita cauſa, vt ex ludo non excuſatur. Vide quæ dixi *q.* 10. *cap.* 26.

34 Lubricum linguæ, & iocus, atque incogitantia minuũt pœnam, quæ deficit plenus vſus, & aduertentia rationis. Ita alijs citatis Farin. *q.* 179. *num.* 63. & 64. Vide quæ dixi *cap.* 9. *num.* 80. Carena *par.* 3. *tit.* 9. *num.* 35. & 36. De miſcentibus ſacra profanis dixi *cap.* 2. *num.* 57.

Amor inordinatus, qui ſolet contingere in ſortilegijs amatorijs minuit pœnam, comparatur enim amor furori, *cap. Cum in iuuentute, de præſumpt.* Oldradus *conſil.* 210. Monald. *conſil.* 101. Farinac. *q.* 98. *num.* 88. Carena *par.* 3. *tit.* 9. *n.* 50. vbi *num.* 53. bene contra Zanardum, aſſerit, ſortilegia amatoria ex facto hæreticali inducere vehementem ſuſpicionẽ hæreſis. Vide, quæ dixi *de ſortileg. cap.* 18. *queſt.* 14. 35

Ebrietas quãdo pœnam minuat dixi *cap.* 26. *q.* 10. 36

Prouocatio aduerſarij minuit pœnã, cum prouocatio inducat iracundiam, & præſumatur potius ſe velle defendere, quam malè ſentire, aut loqui. 37

Dormitio regulariter excuſat à peccato, & pœna ex ijs, quæ habet Gloſa *in diſt.* 6. tunc enim caret aduertentia, & vſu rationis, vnde ſolet dici: Qui dormit, non peccat. Carena *par.* 3. *tit.* 9. *num.* 39. bene dicit, Inquiſitores in hoc inuigilare, quia de nocte proferentes hęreſes, & blaſphæmias præſumuntur ad eas inclinati, & de die proferre, quia nocte quis ſolet proferre ea, quæ die dixit. Vide Pegnam *com.* 17. *par.* 3. Souſam *lib.* 3. *cap.* 36. *num.* 4. & 5. 38

Muliebris ſexus excuſat ab hæreſi in ijs, quæ eius capacitatem excedunt, & difficilis ſunt cognitionis, non ſpectantia ad earum ſtatum quoad cognitionem actualem. Ita Farin. 179. *num.* 14. Simancha *de cathol. inſtit. tit.* 17. *num.* 21. Souſa *lib* 3. *cap.* 36. *num.* 1. ex ills Carena *par.* 3. *tit.* 9. *num.* 47. In alijs delictis vti poligamiæ, blaſphæmiæ, ſortilegiorum fere in nihilo excuſantur, cum hæc ſoleant eſſe omnibus nota, ex citatis. 39

Ruſtici pari ratione excuſantur, & puniuntur in alijs ex citatis doctoribus. 40

Multitudo peccantium inducit veniam 2. *Regum cap.* 18. *num.* 16. *Cecinit autem Ioab buccina, & retinuit populum, ne perſequeretur fugientem Iſrael, volens parcere multitudini. cap. Commeſſationes* 1. *diſt.* 41

1. *diſt.*44. *cap.Quoties* 13.1.*q.*7.*cap.Non poteſt* 32.23. *q.*4. Gloſ. *ver. multitudo*, *cap.*2. *de temp. ordin.* vbi refert hoc Carmen. *Ob populum multum crimen pertranſit inultum.* Valerus *ve. Pœna diff.* 8. explicat habere locum, quando timetur ſcandalum, aut multorum ſtrages populorum, tunc enim parcitur, aut mitigatur pœna, vt colligitur ex citatis capitibus, & *cap.Vt conſtitueretur* 22.*diſt.*50. *cap. Ordinationes.q.*1. *cap. Ipſa pietas* 24. 23.*q.*4. *cap.Latores,de cler. excom.* Graff. *par.*2.*lib.*3. *cap.*28. *num.* 30. Ita in terminis noſtris Decian.*lib.* 5.*cap.*50. *n.*5. Farinac. *q.*197. *num,*32. ex illis Carena *par.*3. *tit.*9. *num.*55. Souſa *lib.*3. *cap.*35. *num.*3.

42 Præciſis igitur ſcandalo, & populorũ ſtrage poteſt condemnari, comburi, & deſtrui aliqua ciuitas, aut caſtrũ in hæreſim lapſum, ex prædictis doctoribus, de mandato tamen ſpecialiſſolius Papę, ſed in his caute agendum; & non niſi præmiſſis quibuſcumque medijs ad occurrendum huic malo, præſertim autem ab indictione belli abſtinendum eſt, quia ſolent ſequi maiora ſcandala, & ſtrages ſine aliqua emendatione, & magis indurantur corda eorum, & hæreſi potenter ſerpit, vt experientia compertum eſt extra Italiam.

43 Spontanea confeſſio delicti minuit pœnam iuxta dicta de ſponte comparentibus *cap.*30. *à q.*14.

Furor minuit pœnam, immo in totũ
44 tollit, quando in actu furię quis deliquit, quia fati infelicitas eum excuſat, *l.Diuus ff. de off.* præſidis, & facta illis non imputantur, *cap.Aliquos* 5.15.*q.*1. & carent conſenſu neceſſario ad peccandũ, *cap.Neque furioſus* 26.32.*q.*7. In dubio præſumitur delictum in furore factum in eo, qui habet lucida interualla, Anton. Gomez 3. *Var. cap.* 1. *num.* 70. Pegna *par.*3. *com.* 22. *num.*96. ex illis Carena *par.*3. *tit.*9. *num.*65. Quando quis commiſit delictum tempore mentis ſanæ, & tempore ſententiæ incidit in furorem, verum non eſt puniendus corporaliter, ſed in bonis tantum Farin.*q.*94.*num.*16. Souſa *lib.* 3. *cap.* 33. *num.* 5. alijs citatis Carena *num.*68. Furioſus autem cuſtoditur à miniſtris Sancti Officij non à parentibus, ex Pegna *par.*3. *comm.*22. illis nihilominus ſub fideiuſſione de illo pręſentando conſignari poteſt, vt curetur. An furioſus per procuratorem poſſit cõparere probãdo ſuum furorem, diſputat hoc Carena loco citato *à num.*70.

Quæres 21. Quales debeant eſſe teſtes producendi furore reorum, quibus intendit ſe defendere?

Reſp. Teſtes producendi fauore rei tales eſſe debent, quales adducti contra ipſum reum ex probatis *q.*7.*cap.*33. niſi caſus ſit ita grauis, vt requitantur teſtes omni exceptione maiores, vt quando obijcit crimen teſtibus *ſupra num.*29. Et ſicut in condemnatione requiruntur omni exceptione maiores, ita & in abſolutione, pari enim paſſu currunt. Vnde ſupradicta locum habent, quando teſtes adducuntur occaſione torturę, aut vt reus excuſetur à pœna ordinaria, non autem ab omni pœna, quia tunc integri omnino, & conteſtes eſſe debent. Vide infra *num.*61. *ad* 66. *num.*79. & 80. 45

Quæres 22. An defenſiones aliquo iure, vel conſuetudine tolli poſſint?

Reſp. Non quæ ſunt iuris naturæ, vt citatio rei ad examen, & ſententiam, quia nullus inauditus condemnandus eſt, quia nulla lex poſitiua, aut conſuetudo poteſt induci contra ius naturale, & diuinum *cap. fin. de conſuetud.* Salas *de legib. tract.* 19. *ſect.*11. *n.* 80. Molfeſ. *tom.*1. *ſummæ tract.*9. *cap.* 11. *num.*41. Suar. *lib.*7. *de legib. cap.*6. *num.*4. eſto diceremus defenſionem rei eſſe de iure gentium, quia tolli non poteſt, cum ſit quaſi ius naturale, Azor. *tom.* 2. *lib.* 5. *cap.* 17. *q.* 6. Bonac. *diſp.*1. *de legib. q.*1. *par. fin. num.*8. Nec obſtat, quod appellatio quandoque non admittatur, & poſſit non admitti, vnde Principes iubent aliquid cum clauſula: Appellatione remota, de qua late Barboſa *Clauſ.*9. quia ea eſt de iure canonico, & ciuili, ſecundum doctores cum Maranta *par.* 6. *ſuæ praxis ver. Appellatio num.*340. 46

Quæ-

Quæres 23. Quomodo hæreticus poſſit ſe defendere?

Reſp. Multis modis. Primo, probando, ſe ignoraſſe verba à ſe prolata eſſe
47 formaliter hæreticalia, & contra fidem, nam ſicut ignorantia excuſat ab hæreſi incurrenda in foro conſcientiæ, ex dictis *cap.* 9. *q.* 5. *&* 6. vide ibidem, ita etiam excuſare poteſt in foro iudiciali, eſto enim ignorantia iuris *ex Reg.* 13. *in* 6. non excuſet pro foro externo, & talis ſit ea, quæ verſari poteſt cum hæreſi, cum omnis hæreſis contraria ſit alicui propoſi-
48 tioni lege diuina, aut humana de fide definitæ, illud tamen vniuerſaliter non eſt intelligendum, cum etiam ignorantia iuris in multis poſſit excuſare in foro externo, & ad rem noſtram excuſat mulieres, ruſticos, & alios, qui probantur in docti, *l. Cum de indebito*, *ff. de probat.* ibi doctores, Alex. *in l.* 15 qui putat, *ff. de acquir. hæredit. num.* 7. Natta *conſil.* 140. *num.* 11. Maſcard. *n.* 11. *de probat. vol.* 1. *concl.* 47. quod procedit etiam in materia fidei ex Fatin. *de hæreſi q.* 179. ex eo Ricciull. *lib.* 5. *cap.* 7. *num.* 7. Carena *tit.* 1. *de hæreſi num.* 42. qui omnes cum alijs aſſerunt non eſſe allegandum ignorantiam in articulis manifeſtis fidei, quos omnes ſcire tenentur, quales ſunt qui continentur in Symbolo Apoſtolorum, qui nimirum inter Chriſtifideles publicè ſolemnizantur, quamquam & inter illos, aliqui ſunt, qui etiam probabiliter præſumi poſſunt ignorari à quibuſdam rudibus, vt eſt articulus de communione fidelium, & quidam alij magnæ ſpeculationis, vt eſſentia diuina perſonis communicata abſque ſui diuiſione, hæc enim, & ſimilia ſunt intellectu difficilia non ſolum à rudibus, ſed etiam à quibuſdam alijs, qui literas didicerunt.

Secundò, quis defenditur non eſſe
49 formalis hæreticus, ſi probetur fuiſſe amens tempore, quo protulit, & credidit hæreſim, quia non poteſt dici pertinax, & cognoſcens errorem ſuum contra fidem, hoc ipſo, quod caret vſu rationis, ſolum ergo dicetur materialiter hæreticus, & non ex intentione. Et hoc procedit licet mente captus habeat quandoque lucida interualla, in quibus ratione vtatur, quia ex intrinſecis naturæ præſumitur habere intellectum læſum, ita quod non bene, nec plene aduertit ad id, quod dicit, quod ſufficit, vt quis non damnetur formaliter hæreticus, cùm amens non dicatur conſentire, *cap. Sicut tenor* 15. *de regular.*

Tertiò furioſus probatus dum protu- 50
lit hæreſim excuſatur, quod non eſt puniendus, vt hæreticus, quiá ignorauit ſe errare, neque pertinax dici poteſt, quia caret vſu rationis *cap. Neque furioſus* 26. 32. *q.* 7. comparatur mente capto, *l. Si pater ff. de Curat. fur.* vnde eius facta illi non imputantur, *cap. Aliquos* 5. 15. *q.* 1. furor de præſenti præſumitur in futurum durare, Pariſ. *conſil.* 87. *num.* 12. Couat. *de Sponſal. part.* 2. *cap.* 2. *num.* 6. Rota Rom. *vol.* 2. *decis.* 106. *num.* 26. licet quandoque videatur ſane loqui, id tamen verum eſt ſolum apparenter, ſed vere captus eſt Gloſ. *ver. Furore, cap. Dilectus, de ſponſal.* Mar. Anton. *lib. reſolut.* 43. præſumitur autem durare, ſi probatur adfuiſſe per annum, vel etiam per menſem ex Couar. & Menoch. Sanch. *lib.* 1. *diſput.* 8. *num.* 17. *§. Quando.*

Quartò, neque qui in ebrietate hæ- 51
reſim dixit iudicandus eſt formaliter hæreticus, quia non habuit talem rationis vſum, quo potuiſſet ſcire ſe errare contra fidem, ideo fuit tantum materialiter hæreticus, comparatur enim ebrius furioſo, *l. Omne delictum*, *§. Per vinum*, *ff. de re milit.* qui ſicut non eſt formaliter hæreticus, neque patitur talis cenſendus eſt ille, qui in ebrietate dixit hæreſim.

Quintò, ab hæreſi formali excuſatur 52
blaſphæmus, & periurus, quia præſumuntur ita loquentes verba proferre ex indignatione, quam habent erga alium hominem; vt ſi quis dicat, Putana, &c. occidam te, vel ex iuramento proferre, dicendo per Deum iniuſtum

id

id verum eſt, his enim modis loquens blaſphæmus eſt hæreticalis, non tamen eſt formaliter hæreticus, ſed tantum de hæreſi ſuſpectus, quando proteſtatur ſe credere quod credit Eccleſia, & talia verba continere hæreſim ſi credantur. Ita Caſtro *lib. 1. cap. 12.* Eymer. *part. 2. Directorij quæſt. 41.* Sanch. *lib. 2. cap. 32. num. 3.* ex illis Souſa *Aphoriſm. lib. 1. cap. 19. num. 17.* Catena *tit. 7. de Blaſph. §. 4. num. 18.*

Sextò, excuſatur ab hæreſi formali
53 ille qui probatur iocosè hæreſes protuliſſe, ita Albert. *q. 36. num. 11.* Pegna *par. 3. Direct. comm. 17.* Souſa *lib. 1. cap. 13. num. 1.* Farinac. *de hæreſi, quæſt. 179. num. 40.* Sanct. *de Blaſphem. cap. 8. dub. 2.* Carena *tit. 1. de hæreſi num. 48.* Probare autem debet hanc ioci qualitatem, ſufficienter autem conſtat aliquem dici nimium verboſum, & ſcurilem, quando pro tali habetur in loco, vbi moratur.

Septimò, non eſt dicendus formali
54 hæreticus ille, qui ob magnam animi perturbationem, & iram protulit hæreſim, quia ira impedit animum, ne ſciat cernere verum, ergò non poteſt ſcire verba à ſe prolata continere hæreſim, & eſſe contra aliquam veritatem de fide definitam. Ita Albert. *quæſt. 36. num. 18.* Pegna *par. 3. Director. comm. 17.* Farinac. *q. 179. de hæreſi num. 42.* Souſa *lib. 1. cap. 13. num. 2.*

55 Octauò, qui probat ſe dormiſſe, vel fuiſſe ſemi dormientem, quando protulit hæreſim, non eſt iudicandus formaliter hæreticus, quia tunc cum caruerit ratione, non potuit ſcire hæreſim a ſe prolatam eſſe contra fidem; Vide Hurtadum 2. 2. *diſp. 83. ſect. 3. §. 29.* relatũ à Diana *part. 5. tract. 13. reſolut. 17.* aſſerentẽ dormientẽ etiam ſimulate nõ eſſe indicãdum hæreticum, niſi temerariè.

Nono, neque eum eſſe damnandum
56 de hæreſi, qui probat hæreſim protuliſſe recitatiue, qui is non dicitur aſſerere, neque illi credere, ſed ab alio dictum alijs manifeſtare; neque comœdias agẽtem repræſentando factum hæreticum iudicãdum eſſe hæreticum docuit Hurtadus loco citato.

Decimo, hæreticus formalis non eſt 57
cenſendus ille, qui verba hæreticalia profert per modum imperatiui, aut optatiui; vt, maledictus ſit, cadat è Paradiſo, &c. quia non proferuntur per modum aſſertionis, & credulitatis contra fidem, ſed ex quadam indignatione; conſtituunt tamen hunc blaſphemum, & vehementer de hæreſi ſuſpectum.

Vndecimo, aſſerens ſe velle facere 58
aliquid, quod eſt directè hæreticum nõ eſt formaliter hæreticus, quia hæreſis non conſiſtit in faciendo, ſed in credendo rem à ſe prolatum eſſe veram, licet contra fidem, Azeuedo apud Carenam *tit. 1. de hæreſi num. 4.* dicit ex facto hæretico oriri ſuſpicionem hęreſis, ergo nõ poteſt dici formaliter hæreticus, & à fortiori ille, qui non fecit factum hæreticũ, ſed tantum dixit ſe illud velle facere.

Concluditur ergo ex his, illum eſſe 59
formaliter & propriè hæreticum dignũ pœnis cõtra hęreticos inflictis, qui proferendo aliquam propoſitionem à ſe creditam pro vera, ſcit eſſe contra aliã de fide clare definitam ab Eccleſia, quam nulla ſufficienti ratione excuſare poteſt, non fuiſſe hæreticam.

Hæreſis autem materialis ſic dicta in 60
ordine ad eam proferentem, eſt illa, quę in homine illam proferente, caret errore in intellectu, & probabiliter excuſati poteſt aliqua veriſimili ratione, aut teſtimonio, iuxta dicta in præcedentibus vndecim excuſationibus, quibus quis non iudicatur hæreticus formalis. Materialis hæreticus ſuas non effugit pœnas, cum ſuſpectus habeatur de hęreſi, venit puniendus iuxta qualitatem facti, aut dicti, attenta ſpecie ſuſpicionis.

Duodecimo, requiritur ad hęreticum 61
formalem puniendum à S. Officio, quod teſtes duo deponant, vnum verba, vel facta hæreſim importantia clare, & manifeſtè ſine vlla ambiguitate in ſenſu verborum; alterum, quod deponant, ſe audiuiſſe proprijs auribus reum dixiſſe ſe illa credere factum autem, ſeu dictum

ctum

ctum non debet eſſe antiquum, ſed recens, & teſtes negotium probantes debēt eſſe omni exceptione maiores. Ricciull. *lib.5.cap.6.*

62 Duo igitur teſtes requiruntur ad conuincendum hæreticum formalem negatiuum, id enim regulare eſt in omni gotio requiri duos teſtes etiam ad condemnandum pœna ordinaria, & non plures, niſi ius id exprimat, vnius enim teſtimonio nullus eſt condemnandus *cap. Veniens* 10. *cap. Licet* 23. *de teſtib. & cap. Si teſtes* 4. *q.* 2. *dicitur ex lib.* 22. *ff. tit. l. de Teſtib.* quod vbi numerus teſtium non adijcitur, etiam duo ſufficiunt, pluralis enim locutio duorum numero contenta eſt. Sic docent Farin. *q.*188. *de hæreſi nu.*96. Sanctar. *de hæreſi cap.*39. *dub.*2. *nu.*11. Borella *tom.*2. *tit.*5. *de num. teſtium num.*50. Carena *tit.*1. *de hæreſi num.* 66. nec contrarium prædictis probatur *cap. Excommunicamus, de hæret.* quia ibi plures teſtes duobus requiruntur in generali inquiſitione, non vero in ſpeciali, de qua nulla fit mentio.

63 Non ſufficit, quod hi duo teſtes deponant ſe factum hæreticum vidiſſe, aut dictum proprijs auribus audiſſe clare, ſed præterea debent probare, & teſtificari, ſe audiſſe quærelatum dicentē ſe ſuam hæreſim credere, ratio eſt, quia ad conſtituendum aliquem formaliter hæreticum requiritur, quod errorem hæreſis habeat in intellectu ſciens, & aduertens ſe errare contra fidem; ſed error iſte non habet neceſſariam connexionem cum verbis, aut factis per teſtes probatis contra quærelatum, ergò non tantum factum, aut verbum hæreticum, ſed etiam error in intellectu probandus eſt, de quo tunc conſtare dicitur, quando teſtificatum fuit, quærelatū dixiſſe, ſe credere ſuam hæreſim. Quod ſi non probetur hoc ſecundum dictum, in quo potiſſimum conſiſtit ratio formalis hæreſis nempè credere contraria fidei Chriſtianæ, ſeu non credere res, quæ ſunt fidei, iam denuntiatus non probatur hæreticus, quia non conſtat illum habere errorem in intellectu, ſed tantum præſumitur tunc de hæreſi ſuſpectus.

Hoc autem factum, vel dictum hæreticale non debet eſſe antiquum ſed recens, aliter præſumitur illatum potius ex calumnia, quam ex caritate, quia obligatio denuntiandi hæreticos, & de hæreſi ſuſpectos diu differenda non eſt, ſed infra præfixum tempus quilibet denuntiare tenetur ad exonerandum propriam conſcientiam, qui autem poſt determinatum tempus diu differt denuntiationem non videtur ad id moueri ex præcepto Eccleſiæ, cum in eo fuerit negligens, ſed alio fine, qui bonus præſumi non poteſt, niſi excuſationem tantæ dilationis afferat, quæ tamen non poteſt obeſſe quærelato, adhuc enim delictum hæreſis manet antiquum, & non recenter factum, ergò non probatur ſincerè quærelatum eſſe hæreticum formaliter, cum aliqua ſuſpicio calumniæ ſubſit ex allatis, non enim in negotijs ſuſpecta eſt *arg. cap. Cum inter* 18. *de elect.* 64

Teſtes autem contra hæreticum formalem negatiuum debent eſſe omni exceptione maiores, agitur enim in ordine ad pœnam ordinariam, & grauiſſimam de tradendo hæretico curiæ ſeculari, de confiſcatione eius bonorū, ideo hæreſis debet eſſe legitimè, clarè & manifeſtè probata per teſtes omni exceptione maiores, quibus nihil obijci poſſit. An autem in hoc caſu debeant eſſe conteſtes non ſolum reſpectu delicti, ſed etiam reſpectu loci, & temporis? probaui negatiuè *Reſol.*101. *à num.* 200. *cum ſequent.* & facit Souſa *in fine ſui Aphor.* & in quęſtione vnica de teſtibus *ſect.*2. *num.* 13. *&* 16. *&* 17. Paſqualigus *in terminis deciſ.*158. *num.* 25. *& num.* 10. quamplures vocat doctores aſſerentes in crimine hereſis ſufficere teſtes conteſtes in ſpecie hæreſis, licet diſcordent in tempore, & loco, & hoc verum eſt, vt probaui multis *Reſol.*101. *num.*200. 65

Tertiam decimam, adde cauſam excuſan- 66

cuſantem aliquem ab hæreſi formali, nimirum timorem, & metum, qui igitur hereſim profert verbo, vel facto, aut fidem negat non iudicatur formaliter hereticus hoc eſt, ſe habuiſſe in intellectu errorem fidei contrarium, quia preſumitur id feciſſe potius ad euitandum periculum mortis, aut alterius mali, quam crediderit aliquid contra fidem, in dicendo, vel faciendo aliquid hæreticale. Quod iudex debeat habere hanc præſumptionem metu probato, oſtenditur ex eo, quia metus excludit conſenſum, *l. Nibil*, *ff. de reg. iur. cap. Cum locum* 14. *Cap. Veniens* 13. *Cap. Conſultationi* 28. *de ſponſal.* & cauſat inuoluntarium ſecundum Theologos cum D. Thom. 1.2.*q.*6.*art*,5. vnde in ſe includit ignorantiam, *l. Si cum exceptione*, §. *In hac actione*, §. *quod metus*. Hæreſis autem formalis requirit, quod eam profeſerens ſcienter, & aduertenter credat cõtra fidem, hanc autem ſcientiam, & aduertentiam non præſumitur habere ille, cui metus fuit incuſſus, cum mentem perturbatam habeat, ergò profeſerens, aut faciens aliquod hæreticale timore, & metu mortis, aut alterius periculi non præſumitur habere errorem in intellectu, ſed ea præſtare tantum ad effectum euadendi periculum. Metus igitur etiam leuis excuſat, vt quis non iudicetur hæreticus formalis, vt docent Albert. *de agnoſc. quæſt.* 30. *à num.*6. Pegna *part.* 1. *Direct. comm.* 24. Farinac. *de hæreſ. quæſt.* 183. *num.* 23: 26. 29. 31. Azor. *part.* 1. *lib.* 8. *capit.* 9. *quæſt.* 9. ex illis Souſa *lib.* 1. *cap.* 17. Carena *titul.* 1. *de hæret.* §. 11. Qui omnes cum alijs aſſerunt hunc peccare mortaliter, quamuis faciat ad euitandam mortem inique illi intentam, quia

67 metus etiam grauis in ijs, quæ intrinſecè ſunt mala huiuſmodi ſunt dictum, vel factum hæreticum, nullo modo excuſat à peccato, Sanch. *lib.* 1. *cap.* 18. *num.* 6. Excuſat tamen ab excomm. & alijs pœnis iuxta qualitatem metus, & perſonæ. Huiuſmodi ergo hæretici, qui ma-

68 teriales, ſeu externi vocantur non ſunt verè formaliter heretici, ſunt tamen ſuſpecti vehementer, vel leuiter de hæreſi attenta qualitate metus, & conditione perſonæ metum patientis.

Supradictæ autem omnes cauſæ, quæ faciunt pro exonerando quærelatum à formali ratione hæreſis, probandæ ſunt per ipſummet probatum reum, dum ei offeruntur defenſiones, quæ cum ſint 69

de iure naturę nulli negantur, neque hęreticis, vt colligitur *ex cap. fin. de hæret. in* 6. Eymer. *par.* 3. *Direct.* Rubr. *de defenſ. reorum. num.* 117. Pegna *comm.* 28. Farin. *de hæreſi q.* 185. §. 14. *num.* 210. quod procedit licet reus ſit malæ famæ, & vitæ Farin. *cit. num.* 218. licet eas nõ petat; procedit etiam reſpectu torturæ, ex prædictis, quod verum nõ puto, quãdo à conſultoribus fuit concluſum, reum 70

eſſe torquendum pro vlteriori intentione, quia tunc nullo modo ſe excuſare poteſt, & officium tunc ius habet abſolutum torquendi reum.

Sed quibus medijs hæreticus formalis 71

conuictus probabit ſuam innocentiam? *Reſp.* Si intendit probare, ſe non habuiſſe errorem in intellectu per ſupradictas cauſas, ſufficiunt duo teſtes licet non ſint omni exceptione maiores; ſi verò intendit reprobare teſtes, in caſu, quo teſtium 72

nomina ſunt publicanda iuxta *cap.* 20. *de hæret. in* 6. neceſſario teſtes reprobatorij debent eſſe omni exceptione maiores, & reprobandos in aliquo excedere, probatio enim alia fortiori reprobanda eſt, iuxta quod dixi *reſolut.* 103. *n.* 134.

An hæreticus negatiuus, conuictus 73

tamen legitimis teſtibus poſſit per torturam purgare hanc partem negatiuam, probando ſe verè nõ crediſſe hæreſim à ſe prolatam, & etiam confeſſam? Hæreticus negatiuus de hæreſi conuictus, negans ſe hæreſim de qua fuit cõuictus, protuliſſe, non admittitur ad torturam, ſed puniendus eſt pœna ordinaria, quãdo de vtroque de verbis, aut factis, & intentione cum errore in intellectu fuit conuictus, quia per ſuam negatiuam nullo modo infringit dicta teſtium, neque illi aliqua ratione eſt credendum,

quilibet enim ad pœnam effugiendam præſumitur peierare,& eſſe mendacem, nulli enim credendum eſt in caſu proprij intereſſe, niſi per teſtes probet *reſol.*103. *num.*114. ergo fruſtra admittitur ad torturam,vt probet ſe eſſe innocentem.Cō-
74 firmatur,quia tortura inuēta eſt, vt reus cogatur fateri delictum, de quo conſtat ſemiplene,non autem ad illud negandū, & probandum ſe innocentem,ſiquidem ex eadem cauſa non debent oriri contrarij effectus, *l.Meminerint*, *C. Vnde vi*, *l.quod Labeo*, *ff. de compenſ.* & quod introductum fuit in fauorem iuſtitiæ contra reum, vt cogatur fateri veritatem, de qua aliquo modo, & in caſu hoc plenè conſtat, non eſt retorquendum in eius diſpendiū fauore rei *arg.reg.*61.*in* 6. Ita ex Farinac. *q.*179. *de hæreſi num.*60. docet Carena *tit.*1. *de hæret. n.*76.& 77. Conuictus ergo de hęreſi tam quoad dictum ſeu factum, quamquod ad intentionem erroris in intellectu, & credulitatis hæreſis aſſeueranter vtrumque negans, tortura abiecta pœna ordinaria puniri debet, nō obſtante eius negatiua, ſententia enim ferri poteſt in conuictum tantum, licet non confeſſum, *cap.Nos* 1.2.*q.* 1. etiam in materia hæreſis, *cap. Super quibuſdam* 26. *de verb. ſignif.*

Quando fatetur delictum de quo fuit conuictus etiam ſuper praua intentione, quam tamen negat, poteſt iudex ſubijcere torturæ pro vlteriori veritate habenda fauore S.Officij cōtra conuictū cū clauſula proteſtatiua, *citra præiudicium probatorum*. non tamen tenetur, quia ſufficienter ſibi conſtat de intentione per teſtes,quibus obuiare non poteſt negatiua rei; quod ſi velit magis ſe certificare, ſubijciat illum torturæ abſque præiudicio probatorum,ſed id ego cenſerem fruſtraneum, cum iudex non indigeat maiori certitudine, quam habet per teſtes legitimos.

Ex his ergo habes hæreticum formalem,qui nimirum fuit conuictus de vtroque hæreſi,& intentione praua per legitimos teſtes probantes ſiuè dictum, ſiuè factum cum errore in intellectu non eſſe admittendum ad torturam, neque pro ſe,quia tortura inuenta fuit fauore iuſtitiæ contra reum,vt cogatur fateri,neque fauore iuſtitiæ, quia adhuc iudex pœna ordinaria reum conuictum punire poteſt, non obſtante eius negatione, quæ nullius eſt valoris.

In caſu, quo quærelatus fuit conuictus de dicto, vel facto hæreticali, non 75
autem de intentione, & errore in intellectu, quia ab aliquo numquam auditus fuit ſe dixiſſe hæreſim credere, in rigore criminis hæreſis ſic conuictus non dicitur formaliter hæreticus, quia non conſtat de errore in intellectu, ſed ſolum à iudice præſumitur, ideo pro qualitate ſuſpicionis ſine dubio torquendus eſt,vt ſatisfiat huic Sancto Officio, qui non poteſt ſe certificare ſuper intentione quærelati niſi mediante tortura, & in hoc nullus contradicit. Quod ſi reus in 76
negatiua perſiſtat, puniendus eſt, non vt hæreticus formalis, ſed tantum, vt de hæreſi ſuſpectus, hoc enim ipſo, quod quis conuincitur ſe protuliſſe aliquid dictum,aut factum hæreticale de, ſe tale eſt vehementer de hæreſi ſuſpectus,ideo vt talis puniri poteſt. Ita docent cum Farinac. *de tortur. q.*40. *num.*16. Carena *tit.*1. *de hæreſi*, §.15.Diana *par.*4. *tract.*6. *reſolut.*32. Præmittenda autem eſt clauſula, *Abſque præiudicio probatorum*,neque in tortura examinandus eſt ſuper delicto, de quo iam conſtat, ſed tantum ſuper intentione, de qua eſt vehemens ſuſpicio.

Ad conſtituendum ergo quærelatum 77
hæreticum formalem duo ſunt neceſſario probanda, primum, quod hæreſim verbo,aut facto perpetrauerit; ſecundū, quod teſtes omni exceptione maiores delictum probantes deponant ſe audiſſe quærelatum dicentem ſe credere hæreſim contra fidem, aliter defectu vnius iſtorum, hæreticus formalis nō probatur in ordine ad pœnas iuris. Intellige modo non purget quærelam excuſationibus ſupra poſitis. Defectū ſecundæ conditionis de errore in intellectu, quęrelatus dicitur tantum ſuſpectus de hęreſi, 78
qualis

qualis eſt ille; qui licet ſit conuictus de
dicto, vel facto hęretico, nō tamen pro-
batum fuit ipſum habuiſſe errorē in in-
tellectu, ſed tantum pręſumitur talis, &
in hoc ſenſu agendum in ſequentibus.

Quæres 24. An denuntiator ſuccedat
loco teſtis ad condemnandum hæreti-
cum formalem ad pœnam ordinariam?

79 *Reſp.* Non ſuccedit, quia hoc delictū
probandum eſt per teſtes, ſicut alia om-
ni exceptione maiores, quibus obijci ni-
hil poſſit, qualis non eſt teſtis ſimul de-
nuntiator, cui obijci poteſt, quod ei nō
conuenit duplici officio fungi in eadem
cauſa. Quod teſtes debeant eſſe omni
exceptione maiores etiam in cauſa hæ- 80
reſis ad condemnandum in pœnam or-
dinariam docent omnes cum Pegna,
part. 3. com. 113. & 120. Decian. *lib. 5.*
cap. 35. num. 6. Farinac. *de hæreſi q.* 188.
ex illis Souſa *lib. 2. cap. 19. num. 1.*

Quæres 25. An pro Reo admittatur
procurator?

Reſp. Admittitur pro reo pręſenti, nō 81
pro abſenti, niſi in allegandis cauſis ab-
ſentię. Vide *cap. 34. q. 29.*

CAP. TRIGESIM. VII.

DE SENTENTIIS FERENDIS.

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitor procedit duobus modis.*
2 *Tribus modis terminat ſuos proceſſus.*
3 *Sententia quid ſit definitur.*
4 *Axiomata quindecim de ſententia.*
5 *Sententia alia abſolutoria, alia condemnatoria, &c.*
6 *Condemnãdus eſt prius citandus ſpecialiter ad hoc.*
7 *Delictum condemnandum, vel abſoluendum exprimitur in ſententia.*
8 *Subticentur aliqua rationabiliter.*
9 *In ea exprimendum tempus, quo reus fuit in hæreſi.*
10 *De die fertur, etiam feſtino.*
11 *Innocens probatus abſoluitur.*
12 *Sententia tranſit in rem iudicatam.*
13 *Non tamen in cauſis Sancti Officij.*
14 *Abſens quomodo condemnandus.*
15 *Appellatio ab interlocutoria, non à definitiua.*
16 *Non plenè conuictus quomodo punitur.*
17 *Condemnatur vt hæreticus conuictus indicijs indubitatis.*
18 *Ex præſumptionibus pluribus vnitis nõ damnatur ordinariè.*
19 *Fertur, & legitur per Notarium.*
20 *Reſeruatio pœnarum.*
21 *Iudex laicus, cui reus tradendus, non intereſt ſententiæ.*
22 *Suſpectus negans prauam intentionem adhuc condemnatur.*
23 *Abſolutus defectu probationum punitur ab alio iudice.*
24 *Nõ verò cõdemnatus per Eccleſiaſticũ.*
25 *Licet inſufficienter, per laicum puniri poteſt.*

CAP. TRIGESIM. VII.
DE SENTENTIIS FERENDIS.

1 INQVISITOR ſic dictus ex officio, quod habet inquirendi delinquētes in cauſis fidei, & illos taliter repertos puniendi duobus modis procedere poteſt. Primò generaliter, quando ex officio viſitat prouinciam ſibi commiſſam, perſcrutando an in ea adſint hæretici, & alij de hęreſi, raro autem ſolent viſitare perſonaliter incedendo, ſed ſolum noſtris temporibus Edicta ad loca omnia ſuę iuriſdictionis tranſmittunt publicanda à Rectoribus Eccleſiarum. Secundò, per Inquiſitionem ſpecialem ad inſtantiam quærelantis, & denuntiantis fabricato proceſſu informatiuo, & offenſiuo contra reum, vt tandem eum confeſſum, vel ſaltem conuictum condemnet in pœnam ſibi condignam. De hac duplici Inquiſitione *Directorium Inquiſ. part. 3. comm. 16.* ex Pegna.

De tredecim modis terminandi proceſſus agit *Diraccess. part. 3.* alijs citatis Carena *part. 3. tit. 11, à num. 33.* Quibus relictis, aſſentiorijs, qui tribus modis ſuas cauſas terminant, Primò, abſolutione, quando in proceſſu nihil probatur contra inculpatum, qui probat ſe innocentem. Secundò, condemnatione ad pœnam ordinariam eo quod eſt conuictus, & confeſſus, aut ad minus conuictus ad pœnam extraordinariam. Tertiò abiuratione, & tortura, cum pœna extraordinaria, quod accidit, quando reus eſt ita indiciatus, vt non poſſit abſolui, neque impunis dimitti, non plenè conuictus, remanendo cum ſuſpicione hęreſis, quæ purgatur abiuratione, & tortura, impoſita pœna mitiore, & extraor- 2

traordinaria iuta qualitatẽ ſuſpicionis, & delicti, illa enim non ſemper tollitur, cum leuis tortura afficiatur reus. Vide Dianam *par.4. tract.8.reſol.77.* His præmiſſis.

Quæres 1. Quid ſit ſententia?

3 *Reſp.* Sententia eſt legitima determinatio facta à iudice ſuper aliquod factũ. Dicitur determinatio, quia eſt vltimus actus, quo proceſſus terminatur, importat expeditionem cauſæ habita ratione ad præcedentia, quæ in proceſſu exprimuntur, vnde bene Gloſa, 1. *cap. Inquiſitioni* 71. *de appell.* quod determinatio reſpicit tãtum præcedentia, iudex enim ex vulgatis iuribus, ſecundum allegata, & probata iudicare debet, & nõ ex propria conſcientia, D. Thomas 2.2. *q.* 67. *art.* 2. Clarus *q.* 66. Tuſchus *lit. I. conſil.* 398. apertè *cap. Iudicet* 4. 3. *q.* 7. *cap.* 2. & 3. 6. *q.* 2. *l. Illicitas* 6. *S. Veritas*, *ff. de off. præſid.* ex quo etiam colligitur quod huiuſmodi determinatio eſt legitima, quando ſecundum allegata, & probata pronunriatur ſententia, aliter contra iura dicitur eſſe, ac proindè nulla, *cap.* 1. *de ſent. & re iud. l. Prolatam*, C. *de ſent. & interloc. om. iud.* Hinc deducuntur nonnullæ propoſitiones.

Sententia lara contra iura nulla eſt,
4 *cap.* 1. *de ſent. & re iud. l. Prolatam*, C. *de ſent. & interlocut.* intelligitur non ſolum quo ad ſubſtantialia, verum quo ad ſolemnitatem, & formam iuris reſpectu eorum, qui non habent ius procedendi de plano. *Secundò*, ſententia à non iudice lata, uulla eſt, *cap. Adaudientiam* 3. *de conſuetud. cap.* 4. *de iudic. l. fin.* C. *ſi non à compet. Tertiò*, ſententia ſine citatione partis condemnandæ ad eam audiendã nulla eſt, etiam ſi detur à Papa, Abbas *in cap.* 1. *de cauſa poſſeſſ.* Imola *in Clem. Paſtoralis de re iud.* Oldr. *conſil.* 44. Roman *conſil.* 369. Aretinus *conſil.* 163. *n.* 14. Socin. ſenior *conſil.* 120. *Quartò*, ſententia ſine ſcriptis non meretur nomen ſententiæ, Gloſ. *in cap. Statutis* 8. 2. *q.* 1. *l fin.* C. *de ſent. ex breui. recit. cap. Et ſi ſententia, de re iud. in* 6. *cap. Sepè Clem.* 2. *de verbor. ſignif.* vbi etiam in cauſis ſummariæ, & de plano tractatis, non tamen requirit ſubſcriptionem iudicis, *l.* 2. & *fine* C. *de ſent. ex breu. recit.* Verallus *par.* 3. *deciſ.* 139. vt autem in iudicio probet debet autenticari per iudicem, aut notarium actuarium, *ex cit. l. neque per teſtes probari poteſt*, qui fuerunt præſentes, Lanfranc. *in cap. Quoniam contra*, *de probat. num.* 72. Verallus *par.* 2. *deciſ.* 90. *Quintò*, ſententia ſuper re dubia nulla eſt, *cap. Nomen* 12. 2. *q.* 1. *cap. ſi quis* 9. *S. Incerta* 30. *q.* 5. *cap. fin. diſt.* 33. *l. In ſumma* 59. *de re iud. Sextò*, ſententia cõtinens errorem intolerabilem nulla eſt, *cap. Per tuas* 4. *de ſent. excom.* Gloſ. ibi *ver. Intolerabilem. Septimò*, ſententia nulla nullum parit effectum, *l.* 4. *S. condemnatum*, *ff. de re iud. cap. Non debet* 11. *q.* 3. Nau. *tom.* 4. *in cap. Cum contingat de reſcript. remed.* 3. Megal. *part.* 3. *da cenſ. lib.* 7. *cap.* 2. *num.* 67. nihilominus adhuc dicitur ſententia ex allegatis per M. Anton. *lib.* 1. *reſol.* 50. *num.* 57. *S. Allegabatur*, & tranſit in rem iudicatam, vt dicam infra *ſub q.* 7. *Octauò*, ſententia non habet vim legis, *l. fin. ff. de legib.* vbi excipitur ſententia principis, quæ pro lege eſt habenda, *l. Nemo*, C. *de interlocut. om. iud.* Thomaſet. *Regul.* 279. intellige, quando ſe explicat, vt valeat pro lege, Sanch. *lib* 2. *diſp.* 14. *num.* 4. *S. Et ad caput*, habet locum in ſententijs in corpore iuris expreſſis, ſecũdum doctores *in cap. In cauſis, de ſent. & re iud. Nonò*, ſententia non dat ius, ſed illud explicat, *l. ſicut*, *S ſed ſi quæritur*, *ff. ſi ſeru. vend.* facit tamen ſi trãnſeat in rem iudicatam, *l. ſi ſeruus*, *S. ſi hæreditatis*, ibi: *Et cum ius ff. de leg.* 1. item quando fertur in cauſa ſtatus, *ex allegata deciſ.* per Tambur. *tom.* 3. *deciſ.* 69. *num.* 5. *Decimò*, ſententia eſt ſtrictiſſimi iuris, Fulgoſ. *conſil.* 40. Alex. *vol.* 7. *conſil.* 164. vnde *ex Deciſ.* 49. apud Tambur. *num.* 7. verba ſententiæ non debent plus operari, quam de neceſſitate importent, & tantum importat, quantum verba ſonant, Socin. *iun. conſil.* 181. *num.* 6. & 97. Rota Rom. *vol.* 2. *deciſ.* 317. *num.* 4. *Vndecimò*, ſententia nulla confirmari poteſt, ſi conſtet de iuſtitia, *Innoc. in cap.* 1. *de confirmat.* alijs allegatis Rota *vol.* 4. *deciſ.* 52. Littæ, Alex. *vol.* 5. *conſil.* 3. *n.* 4.

Aymon *conſil. 270. fine*. *Duodecimò*, ſententiæ verba intelligenda ſunt, ſecūdum quod iudex de iure pronuntiare debebat, *l. Miles ff. de re iud. iuncta* Gloſ. 1. Peirinus *ad conſt.* Pirrhi *num. 9*. *Decimotertiò*, ſententia intelligitur ſecundum ius commune, à quo recipit interprætationem, *l. Hieronimus ff. de euict. l. Miles §. Decem, ff. de re iud.* Alex. *lib. 5. conſil. 36*. Craueta *conſil. 74. n. 9*. *Decimoquartò*, in sētētiādo nō recedēdū à cōmuni opinione Bart. cū alijs *in l. 2. C. de pœn. iud.* Felin. & Dec. *in cap. 1. de conſtit.* M. Ant. *lib. 2. reſol. 28. n. 15*. alios citans *Decimoquintò*, ſententia in dubio præſumitur iuſta, & legitima, Gloſ. *in Auth. Generaliter, C. de Epiſc. et cler.* Doct. *in cap. Quoniam, de probat.* Abbas *vol. 1. conſil. 71*. M. Anton. *lib. 1. reſolut. fin. caſu 41. §. Accedit*, niſi probetur oppoſitum, Gloſ. *fin. cap. Conquerente, de reſtit. ſpoliat.*

Quæres 2. Quotuplex ſit ſententia?

5 *Reſp.* Diuiditur in definitiuam, & interlocutoriam. In condemnatoriam, & abſolutoriam. Definitiua eſt illa, quæ totum negotium abſoluit, & vltimo terminat. Interlocutoria, quæ determinat articulos emergentes in progreſſu cauſæ, dum principale adhuc pendet, Iaſon *in l. Ne quidquam, §. Vbi decretum, ff. de off. proconſ.* Silu. *ver. eod.* Condemnatoria ſubijcit reum pœnæ, abſolutoria eum liberat, vide Mirand. *q. 27. art. 7*.

Quæres 3. An qui condemnandus eſt, ſpecialiter debeat citari ad audiendam ſententiā cōtra ſe ferendam, & legendā?

6 *Reſp.* Reus condemnandus ſiuè ſit præſens, ſiuè abſens, & contumax ſpecialiter citandus eſt ad audiendam ſententiam, vt alijs allegatis docet Farinac. *q. 185. num. 155*. Scaccia *lib. 1. de iud. cap. 88. & lib. 2. cap. 2. num. 397*. Pegna *part. 3. com. 40*. Carena *part. 3. tit. 11. num. 22*. De abſente idem Pegna *com. 49*. Souſa *lib. 2. cap. 49. num. 5*. idem Carena *num. 56*. aliter nulla eſt ſententia, vt in alijs, in quibus ſententia ſine hac ſpeciali citatione non afficit, ex allegatis per Rotam *vol. 4. deciſ. 26*. Orani, Tambur. *in deciſ. 87*. coram Cardin, Virile *num. 5*.

Quæres 4. An in ſententia exprimendi ſint omnes errores, ſuper quibus reus eſt confeſſus, vel conuictus?

Reſp. Tam in ſententia abſolutoria exprimendi ſunt errores, quibus culpatus fuit abſoluendus, quam in condemnatoria, recenſendo delicta, & hæreſes, excepto homicidio, tempus, quo reus permanſit in hæreſi, quandoque ſubticentur nomina certarum blaſphæmiarū ne piæ aures fidelium offendātur, quando ſententia legitur in publico. 7

Primum, de exprimendis erroribus in vtraque ſententia probatur, quia omnis ſententia definitiua componitur ex aliquo delicto, & pœna, vel exemptione ab illa, tamquam ex materia, & forma, eſt enim quoddam morale compoſitum; ſed ſententia non poteſt exiſtere, nec intelligi in ratione ſui compoſiti, neque in ſeipſa ſine ſuis partibus componentibus, ergo hæ neceſſario in illa exprimendæ, ac proindè in ea narranda ſunt delicta, quibus reus quærelatus fuit, vt per condemnationem pœnis debitis plectatur, aut per abſolutionem declaretur inculpatus ab illis exemptus. Deinde ex illo communi axiomatè, quod iudex ſententiare debet ſecundum allegata, & probata, colligitur, in vtraque ſententia exprimenda eſſe delicta, quorum probatio, vel reprobatio nota eſt, ſunt enim correlatiua ad ſententiam, ergo in illa ſunt exprimenda. Præterea ſententia debet eſſe conformis libello, in quo delicta exprimuntur, *l. Vt fundus 18. commun. diuid.* ergo eadem exprimenda ſunt in ſententia, aliter non dicitur conformis libello. Inſuper falſo inculpatus per actū publicum ſententiæ abſoluitur, vt de ſua innocentia à delicto ſibi impoſito teſtificari poſſit per ſententiam, id autem facere non poteſt, niſi in ea delictum impoſitum exprimatur, ergo illud narrandum eſt. Adde, quod ſententia declarat, an quærelatus ſit verè reus, nec ne, ergo de neceſſitate delictum eſt exprimendum. Demum exprimitur in condemnatoria, ex ſententia omnium etiàm in terminis noſtris ex Pegna *par. 3. com. 40*. Souſa *lib. 2. cap. 36. num. 25*. alios citat Carena *par. 3. tit. 11. num. 23*. ergo & in

abſo-

abſolutoria, cum vtraque ſit ſententia de crimine, & delicto. Negant hanc delictorum expreſſionem in ſententia abſolutoria Carena cit. cum Farinac. *q.*185 *num.*175. ex inſtructione Madriliana, contra quos ſufficienter actum eſt per ſupradicta.

Secundum de ſubticendo homicidio
8 intelligitur, quatenus ex illius narratiua iudex laicus poſſet agere contra reum, cui nulla ratione Inquiſitor debet dare copiam proceſſus, ne fiat irregularis, ex Albertino Souſa *lib.*2.*cap.*28. *num.*18. ex illis Carena *par.* 3. *tit.* 11. *num.*25. Hæc intelligo, quando crimen eſt incidens, nã ſi cauſa ſit principaliter ſuper delicto homicidij, aut mutilationis in terminis Bullæ: *Si de protegendis*, nulli dubium eſt, hoc eſſe exprimendum, aliter ſententia non eſſet conformis libello. Idem dic de homicidio ex maleficio, hæc enim exprimendo nullum incurrit periculum irregularitatis, niſi proceſſum communicet iudici laico. Verum quidem eſt, quod iudex prudenter ſe gerit ſubticendo perſonam occiſam, vel mutilatam, hoc enim modo iudex laicus nõ ita facile deuenire poteſt in compoſitionem facti, & ſi aliquo modo deueniret ex auditu, non ideo fit irregularis Inquiſitor, ſi pœna mortis, aut mutilationis mulctaretur reus ſub laico iudice, quia non dicitur cooperari huic pœnæ, cum propriè non influxerit in ſententiam tali influxu, quod irregularitatem inducat, cenſetur enim cauſa remotiſſima inſufficiens ad inducendam irregularitatem.

9 Tertium de exprimẽdo tempus, quo hæreticus permanſit in ſua hæreſi docet Simanch. *de cathol. inſtit. tit.* 60. *num.*3. Souſ. *lib.*2. *cap.*36. *num.* 26.

Quæres 5. An ſententiæ in cauſis fidei ferri poſſint de nocte, & diebus feſtis?

10 *Reſp.* Ferendæ ſunt de die, non tempore nocturno, niſi id ſuadeat aliqua neceſſitas, & temporis anguſtia, nam nocte agens à lege præſumitur male agere, Gloſ. *in l. ſi furem, ff. de ſicar.* Alex. *conſil* 103. Ita Pegna *par.*3. *com.*40. Farinac. *q.*185. *num.*165. Quando ſententiæ condemnatoriæ feruntur publicè, leguntur diebus feſtis in Eccleſia præſertim coram populo, vt punitione reorum timore correptus, ſe contineat in obſeruatione mandatorum Dei. Ita Diana *par.*4. *tract.*8. *reſol.*98. Carena *par.*3. *tit.*11 *num.* 11.

Quæres 6. An quando quærelatus probat ſuam innocentiam à crimine ſibi falsè impoſito ſit declarandus talis ſententia abſolutoria? 11

Reſp. Sic, quia iudex ex officio ſuo cuique iuſtitiam miniſtrare debet, quod conſiſtit in eo, vt reſtituat illi, quod per quærelam falſam fuerat illi ablatum, quod præſtatur per ſententiam abſolutoriam, per quam falſo quærelatus declaratur innocens, & inculpabilis à delicto impoſito. Ita omnes cum Eymerico *par.*3. *num.*242. Pegna *com.*37. Farin. *q.*185. *num.*172. Souſa *lib.*2. *cap.*37. *n.*1. Carena cum aliis *par.* 3. *tit.* 11. *num.* 33. Quod ſi reus apertè non probauit ſuam innocentiam, neque ſimpliciter abſoluendus eſt, ſed tantum ab ea inſtantia, ex eo, quod contra illum nihil legitimè probatum fuit, ex citatis.

Quæres 7. An ſententia in cauſis fidei transeat in rem iudicatam? Eſt com- 12 mune axioma, quod ſententia tranſit in rem iudicatam, quando ab ea non fuit appellatum infra decem dies, *cap. Cum dilectus* 32. fine, *de elect. cap. Cum ſit Romana, de appell.* Auth. Hodie, *C. eod.* hoc eſt, poſt illud tempus nõ poteſt amplius retractari, neque impugnari, quia res iudicata pro veritate habetur, *l. Res, ff. de reg. iur.* Barboſa *axiom.*200. vnde, & facit ius irretractabile inter partes, *l. Eleganter, §. Si quis poſt, ff. de condit. indeb.* Craueta *conſil.*10. *num.*7. Pariſ. *conſil.*23. *num.*218. intelligitur, quando ſententia eſt valida, nam nulla non tranſit, cum non mereatur nomen ſententiæ ex allegatis per dictum Barboſam. Hæc locum habent in alijs cauſis, non in illis Sancti Officij. Vnde.

Reſp. Sententia in cauſis fidei non 13 tranſit in rem iudicatam, ſed retractari poteſt, quandocumque opus erit, vt determinauit Pius V. Bulla incip. *Inter multiplices*. Ita Pegna *par.* 3. *comm.* 37. Farin.

Farin. *q.*197. *n.*28. Carena *par.*3. *tit.* 11. *num.* 14. quod procedit tam in ſententia condemnatoria quam abſolutoria, cum par ſit ratio vtriuſque arg. *l. Qui condemnare* 3. *de re iud. l. Nemo qui, ff. de reg. iur.* Doct. *ſuper cap. Inferior diſt.* 21. *cap. Cum inferior de maior.* in terminis Scaccia *de ſent. & re iud.* Gloſ. 14. *q.* 7. *num.* 162. Quare ſuperuenientibus nouis probationibus contra reũ eius ſententia retractatur, ex quo non fuit punitus adæquatè defectu probationum, *ex dictis cap.* 34. *q.* 8. & 9. ſicut abſoluitur ſuperuenientibus probationibus clarè eius innocentiam demonſtrantibus, vt ibidem dixi, quamuis ante fuerit condemnatus. Sicut abſolutus, ſiuè ab inſtantia, ſiuè ſimpliciter, & definitiuè, nouis ſuperuenientibus probationibus condemnatur ex communiori doctorum, quos citas Diana *part.* 4. *tract.* 8. *reſol.* 10.

Quæres 8. Quomodo condemnandus ſit abſens?

14 *Reſp.* Reus abſens conuictus citandus eſt ad reſpõdendum, illi dandæ ſunt defenſiones, & omnia facienda, ac ſi eſſet præſens, demum vocatus ad audiendã contra ſe ſententiam ferendam condemnandus eſt, tranſmiſſis citationibus ad domũ habitationis, & ad valuas Eccleſiæ affixis, vt poſſit certiorari, ſi velit, de ſua condemnatione imminentè. Ita Pegna *part.* 3. *com.* 49. Souſa *lib.* 2. *cap.* 49. *num.* 5. Carena *part.* 3. *tit.* 11. *num.* 56. Quando non eſt conuictus, ſed tantùm indiciatus, & grauatus ſeruatur forma præſcripta *in cap. Cum contumacia, de hæret. in* 6. vbi reus citatur ad reſpondendum de fide, qui non comparens iuxta terminum præfixum, contumacia per fiſcalem denuntiata, excommunicatur, & ſi in ea per annum manſerit, vt hæreticus impœnitens damnatur ex citatis.

Quæres 9. An in cauſis fidei detur appellatio à ſententia tam definitiua, quam interlocutoria?

Reſp. Datur ab interlocutoria, non à
15 definitiua, ex adductis *ſub cap.* 32. *n.* 15. *cap.* 36. 42. *cap.* 36. *q.* 19.

Quæres 10. An non plenè conuictus, ſed vehementer indiciatus poſſit puniri pœna ordinaria?

Reſp. Ex præſumptionibus, & indicijs vehementibus, & vrgentibus iudex non 16
poteſt procedere ad condemnationem etiam extraordinariam, niſi prius ſubijciat reum torturæ negatiuum exiſtentem, vt inde veritatem eruere poſſit, cũ clauſula: *citra præiudicium probatorum*, vt docent Bald. quem ſequuntur Gregor. Lopez, & Anton. Gomez 3. *Var. cap.* 12. *num.* 26. Sanch. *tom.* 1. *lib.* 3. *dub.* 17. *num.* 4. ex illis Diana *par.* 4. *tract.* 6. *reſolut.* 18. Non obſtante tortura, quæ in rigori dari non ſolet, licet non poſſit cõdemnari; vt hæreticus perſiſtens in negatiua, nihilominus condemnatur pœna extraordinaria, ex illis præſumptionibus reuera probatis ex doctoribus allegatis à Diana *part.* 4. *tractat.* 8. *reſolut.* 36.

Quæres 11. An condemnari poſſit vti hæreticus conuictus per indicia indubitata? Exempli gratia Iudæus factus Chriſtianus vtitur ceremonijs Hebræorum; effectus catholicus ex gente Maometana adorat Maumectum, vel aliud idolũ; item concionator ex profeſſo in ſuis cõcionibus prædicat errores, & hereſes, docendo populos, illas continere veritatem, &c. Vide *cap.* 34. *q.* 25.

Reſp. Similia dicens, aut faciens, & 17
nullam euidentem habens excuſationẽ legitimam, & veriſimilem, vt videtur nõ poſſe aſſignari in dictis caſibus attenta qualitate perſonarum, niſi interponatur metus mortis, condẽnandus eſt in pœnã ordinariam non obſtante negatiua, quæ expreſsè falſa deprehenditur, vt docet allatis prioribus exemplis Cantera *in queſt. crim. cap.* 2. *de probat. per teſtes q.* 3. *num.* 60. quem ſequitur Diana *part.* 4. *tract.* 8. *reſol.* 116. Farin *q.* 179. *num.* 149. de concionatore, excuſando ſe prędicaſſe hęreſes, quas tamen non credebat, propter commodum temporale, aut vanam gloriam.

Quæres 12. An iudex vnire poſſit duas ſemiplenas probationes, ita quod ex illis reus condemnari poſſit in pœnam ordinariam?

nariam ? Quod eſt etiam quærere, an reus conuictus tribus aut quatuor teſtibus minus idoneis condemnari poſſit in pœnam ordinariam ?

18 *Reſp.* Affirmatiuè, *cap.* 33.*q*: 8. *&* de tribus, aut pluribus teſtibus docent Palaus,& alij,quibus adhæret Diana *par.* 4. *tract.* 8. *reſol.* 123. accedentibus alijs adminiculis. Vnus verò teſtis integer cum alio inhabili ad id vniri non poſſunt,ſine alijs adminiculis, quam tum vis ille integer ſit magnæ dignitatis, & fidei, ex Pegna *par.*3.*com.*113. Portellus *ver. Teſtis num.*10. vnde Farin. *q.* 188. *num.* 59. dicit, quod fides vnicus teſtis valde digni non ſupplet defectum alterius, cum quibus eſt Diana *cit. reſolut.* 129.

Quæres 13. An ſententia ferri poſſit per Inquiſitorem ambulando,& per notarium ?

Reſp. Affirmatiuè, vt primum pro-
19 baui *cap.*34. *q.*24. Hoc poſterius probatur per communem praxim tribunalium Inquiſitionis, ſecundum quam Inquiſitores per ſuos Notarios ferunt, & legunt ſententias contra reos, Ita Pegna *part.*3. *com.*40. Farin. *q.* 185. *num.* 170. Souſa *lib.*2. *cap.*36. *num.*7. non obſtante *l.* 1. *C. de ſent. ex breui. recit.* quæ diſponit eſſe legendas ore proprio iudicis, nam abijt in diſuetudinem.

Quæres 14. Quo iure in ſentẽtijs exprimitur hæc clauſula ? *Riſeruandr à noi l'autorità d'accreſcere, ò ſminuire, commutare, rimettere, ò condonar in tutta, ò in parte le ſudette pene, ò penitenze.*

20 *Reſp.* Hoc habent Iudices ex priuilegio iuris Concilij Narbonenſis *can.*17. illis verbis. *Illa ſemper retentione cautè adhibita, vt liceat vobis iniunctis pœnitentijs addere, vel detrahere.* Vide Eymer. *par.*3. *in* 8. *modo termin. proceſſum num.* 196. Pegnam *com.* 108. Souſa *lib.*2. *cap.*37. *n.*12. Carenam *par.*3. *tit.* 11. *num.* 16. *ad* 21. vbi ſubiungit, hoc priuilegium ab Inquiſitore non poſſe mandari exequutioni ſine Epiſcopo, nec ab hoc ſine illo, intellige, quando ſimul ſententiam tulerunt, tunc enim ſibi vtraque reſeruauerunt coniunctim hoc Ius, aliàs non, cum Inquiſitor per ſeipſum procedendo ad ſententiam ſibi ſoli, & non alteri hoc priuilegium reſeruauerit.

Quæres 15. An ſi per ſententiam reus tradatur curiæ ſeculari, debeat intereſſe iudex laicus, cui eſt conſignandus ?

Reſp. Iudex laicus non poteſt intereſ- 21
ſe, quia huiuſmodi cauſæ per ſolos iudices Eccleſiaſticos expediendæ ſunt, *ex cap. vt Inquiſitionis*, §. *prohibemus, de hæret. in* 6. & relaxatum ſibi reum punire debet, ita quod non debet, neque poteſt cauſam reuidere, ſed omnino obedire cum ſit merus exequutor voluntatis, & ſententię ſui iudicis, cui in hoc ſubditur, & nolens cogi poteſt cenſuris Eccleſiaſticis ad executionem. Vide dicta *cap.* 9. *num.* 95. *cap.*22. *num.*34.

Quæres 16. An conuictus, & confeſſus de delicto inducẽte ſuſpicionem vehementem hæreſis, ſed negans intentionem prauam, & illam tortura ſuſtinens, abſoluendus ſit à ſuſpicione ?

Reſp. Non obſtante negatiua etiam 22
in tortura confirmata adhuc condemnandus eſt vti ſuſpectus, indicendo illi abiurationem *de vehementi cum pœnis* debitis delicto, ratio eſt, quia in hoc tribunali ſolent iudices leuem inferre torturam, & in eorum eſt arbitrio iudicare an tortura purgauerit ſufficienter ſuſpicionem, nec ne, ideo condemnant illos ad abiurationem, & pœnam, aliter ſi fieret, fere omnes euaderẽt pœnas, quod abſurdum eſt, nam delictum ex ſe punibile eſt, à fortiori adiuncta ſuſpicione hæreſis, quam pœnitus purgare non poteſt tortura. Ita doctores allegati à Farinaq. *q.* 185. *num.* 128. Carena *par.* 2. *tit.* 1. §. 21.

Quæres 17. An ſententiatus, ſeu punitus in hoc tribunali, iterum ſub alio iudicari poſſit ſuper eodem delicto? Caſus accidere poteſt in facto homicidij, ſeu percuſſionis in perſonam officialis Sanctæ Inquiſitionis iuxta Bullam *Si de protegendis*, & in alijs delictis, quæ ſunt
mixti fori. 23

Reſp. Quando in Sancto Officio homicida non fuit punitus, ſed abſolutus ab ea inſtantia defectu probationum, & in foro Eccleſiaſtico, ſi clericus eſt, aut laicali, ſi ſecularis eſt, adſunt probationes

contra

contra reum, nulli dubium eſt, poſſe puniri. Si verò in foro Inquiſitionis fuit punitus delinquens iuxta præſcriptum præfatæ Bullæ, aut vlterius de Maleficijs, certè ſub alio tribunali vocandus non eſt ad iudicium, etiam prætextu, quod non fuerit ſufficienter punitus.

Primum, de abſoluto ab inſtantia probatur. Tum quia, nulla fit iniuria priori iudici, qui defectu probationum non potuit perficere ſuum iudicium. Tum quia, abſurdum eſt, quod delicta remaneant impunita. Tum quia, in tribunali Inquiſitionis reus ſe defendere poteſt probando homicidium formaliter, & ex intentione lædendi Sanctum Officium non accidiſſe, ſed ex alia cauſa, de qua ferre iudicium non ſpectat ad Inquiſitorem, ergo tunc puniri poteſt ab alio iudice. Et in hoc puto nullam eſſe difficultatem. Neque Inquiſitor abſolutum ab inſtantia dimittens à ſuo foro defectu probationum, vel qualitatis Sancti Officij non probatę tenetur conſeruare illũ illęſum ab alijs tribunalibus, quamuis reus ab ipſo declaratus fuiſſet innocens in ſuo foro, quod tamen facere non debent, quando prævident in alijs tribunalibus fore, vt probentur rei.

24 Secundum, quod reus punitus per Inquiſitorem non ſit ab alijs puniendus, ſuadetur. Tum quia, finis iudicij eſt, vt reus puniatur iuxta menſuram ſui delicti, & tunc iudicium dicitur perfectum, cui ideo nihil ſuperaddi poteſt. Tum quia, Deus non punit bis idipſum. non enim cõſurgit duplex tribulatio pro eodem delicto, Nahum, *cap. 1. num. 9. cap. Ex parte 5. de cler. ęgrot.* Neque *aſſlictio* addenda eſt afflicto, *cap. Cum percuſſio, 2. 7. q. 1. l. Pœna 9. §. fin. ff. ad leg. Pomp. de Parricid.* Neque pœna duplici quis puniendus eſt pro eodem delicto, *cap. 4.* fine *de iudic.* non enim pœnæ repetendę ſunt, *l. Qui proprio, §. Pœnam, ff. de procur.* Quod autem condemnatus in vno foro, iterum pro eodem delicto nõ poſsit perturbari, nec condemnari iuribus, & doctoribus allegatis docet Dominus meus Illuſtriſsimus Ioannes Baptiſta Gargiareus Auditor ęque diligens, & iuſtus ad Ciuilia Parmę *tom. 2. Deciſ.* pro Magiſtratu Antianorum Bonon. *deciſ. 25.*

Dixi demum, quod reus condemnatus in noſtro officio nõ eſt vocandus ad aliud tribunal etiam prętextu inſufficiētis punitionis, quia id eſſet declarare inſufficientiam, & incondignationem pęnę, quod numquam ſpectat ad inferiorē iudicem contra ſuperiorem, vt notum eſt, eſt enim innaturale, & irrationabile, quod minor iudices actiones maioris, & ſui ſuperioris. Ita ex Salcedo notat Barboſa de Epiſcopo *par. 3. allegat. 51. n. 95.* apud Carenam *par. 2. tit. 7. num. 16.* 25

CAP. TRIGES. VIII.

DE CONSVLTORIBVS INQVISITORVM.

SVMMARIVM.

1 *Conſilium in omnibus petendum.*
2 *Conſultores ab Inquiſitoribus eligũtur.*
3 *Quibus etiam renuntiant.*
4 *Morte Inquiſitoris non ceſſat officium conſultoris.*
5 *Gratia facta nõ expirat morte faciẽtis.*
6 *Moritur quis in dignitate multis modis*
7 *Conſultores debent eſſe omnes doctores.*
8 *Pater & filius ſimul non conſulant in eadem.*
9 *Vota conſultorum libera, certa, & abſoluta.*
10 *Religioſi duo eiuſdẽ ordinis eſſe poſſunt.*
11 *Abſens conſultor non mittit ſuum votũ.*
12 *Conſilium ab illis exhibetur ſine pretio.*
13 *Conſilium in alijs vendibile.*
14 *Si conſultor illud venderet ſimoniacus non eſſet.*
15 *Eorum votum non eſt deciſiuum.*
16 *Iudex communem ſequitur ſententiam peritorum.*
17 *Inquiſitor conſilium ab illis petere tenetur.*
18 *Conſilium adiectum habenti iam facultatem non eſt de forma ſubſtantiali.*
19 *Acta ſine conſilio per iudices tenent.*
20 *In quibus caſibus datur conſilium?*
21 *Vota exprimuntur ordine antianitatis.*
22 *Conſultor paucis ſe expediat.*
23 *Qualificatores propoſitionum ſunt tantum Theologi.*
24 *Secretum ſeruatur ſub pœnis.*
25 *Præcedentia in ſedendo, & reſpondendo.*
26 *Conſuetudo in præcedentia multum attenditur.*
27 *Interſunt ſententiæ.*
28 *Arma deferre poſſunt.*
29 *Canonici lucrantur diſtributiones.*

CAP. TRIGES. VIII.
DE CONSVLTORIBVS INQVISITORVM.

1 SALOMON Prouerb. *cap.3.n.5.* omnibus agentibus præſertim iudicibus dat regulam bene gerendi ſuas cauſas illis verbis. *Ne innitaris prudentiæ tuæ.* vnde D. Hieronymus relatus *cap.5. de conſt.* dicit: *Prudentiæ ſuæ innititur, qui ea, quæ ſibi agenda, vel dicenda videntur Patrum decretis præponit.* Igitur in omni negotio peragendo peritorum conſilium eſt adhibendum, vnde *l.3. C. de repud.* dicit, quod ea firmitate nituntur, quæ conſilio geruntur; ſic Epiſcopus conſilio clericorum ſuorum diſponit de rebus Eccleſiæ, *cap. Nouit, de ijs, quæ fiunt à prælat.* & iudici non licet deuiare à reſponſis prudentum; *Inſt. de iure nat. §. Reſponſa.* Quare Inquiſitoribus ad huuc effectum bene gerendi, & diſponendi cauſas Sancti Officij dantur Conſultores ex *cap. vt commiſſi 12.* ibi: *Aduocandi quoque prout expedierit peritos quoslibet, vt vobis aſſiſtant, & in huiuſmodi deferendis ſententijs præbeant conſilium opportunum, ac eis, quod ſuper his vobis humiliter pareant in virtute obedientiæ iniungendi.* Ex quibus patet Inquiſitorem hos nolentes accedere, & conſulere poſſe cogere in virtute ſanctæ Obedientiæ; vocantur etiam Aſſeſſores, quia coram eo ſedent in dandis conſilijs, ex quo Cõſultores vocantur. Sed accedamus ad quæſtiones.

Quæres 1. A quibus eligendi ſunt huiuſmodi Conſultores.

Reſp. Regulariter eliguntur ab ipſis Inquiſitoribus in ſuis ciuitatibus quibus 2
præſunt, & rationabiliter, nouerunt enim ipſi, quinam ſint periti, prudentes, timoratæ conſcientiæ, & zelatores Catholicæ fidei;

fidei, & huiuſmodi electio arbitrio Inquiſitoris eſt iuri ſupradicto conſona, hoc modo Parmæ eliguntur à ſolo Inquiſitore. Carena *par.* 1 *tit.* 8. *num.* 3. & 4. dicicit Mediolani, & Cremonæ Conſultores ab Inquiſitore nominatos eligi per Eminentiſſimos Cardinales ſupremi tribunalis;& ſubdit ſic electos non poſſe ab Inquiſitore remoueri, quia actus tributus confirmanti, Surd. *vol.* 3. *conſ.* 385. *num.* 33.& confirmatio facit confirmantis ſuum, quod non erat ſuum, *l.* 1. *C. de vet. iur. enucl. cap. Si Apoſtolicæ* 22. ibi: *Cum ipſa prouiſio ipſius legati poſt impertitam à nobis auctoritatem noſtra cenſeatur effecta. de præbend. in* 6. ita quod etiam
3 renuntiatio facienda ſit in manibus Cardinalium confirmantium ex doctrina Bartoli *in l. fin. C. de defenſ. ciuit.* ab eodē Carena adducta *num.* 5. adde quod renuntiatio officij, & dignitatis fit in manibus eius, qui illam contulit, Gemin. *conſil.* 127. quia renuntiatio eſt actus reſtitutionis, quæ fit ei, à quo res accepta fuit. Electi verò ab Inquiſitore ab eodē eſt cauſa remoueri, alijs in locum remotorum ſubſtitutis.

Quæres 2. An morte Inquiſitoris, vel alijs amoto, ceſſet officium Conſultoris in electis, itaut nouus Inquiſitor poſſit ſibi eligere alios, antiquis ex ſuo mero arbitrio reiectis?

4 *Reſp.* Non ceſſat. Tum quia, in literis patentibus huiuſmodi deputatis, & electio fit ſimpliciter ſine vlla limitatione temporis, ergo & pro tali habenda eſt, conſequenter non expirat morte Inquiſitoris. Tum quia, electus à iure, ſeu ex ordine Iuris perpetuus eſt in officio, ita quod in eo perſeuerat etiam poſt mortem electoris, & ſuperioris, vt de Vicario de iure eligendo, docent Canon. *in cap.* 1. *de off. vicar. in* 6. de Priore Clauſtrali ſub Abbate, *Clem. in agro* 1. *de ſtatu monach.* Nauar. *conſil.* 12. *de elect.* alijs allegatis Compend. Rodr. *reſol.* 139. ſed electio, & deputatio conſultorum eſt de iure; & à iure per factum hominis, ex præcitato, *cap. Vt commiſſi, de hæret.* ergo perpetuo durat ex ſe, niſi expreſſè
5 reuocetur. Tum quia, gratia facta ſine temporis limitatione non expirat morte concedentis, *cap. Relatum* 19. *cap. Gratum* 20. *de off. deleg. cap. Si ſuper gratia* 9. *eod. in* 6. *cap. Si cui* 36. *de præbend. in* 6. officium autem conſultoris eſt gratia facta, vt notum eſt, ergo non expirat morte Inquiſitoris, aut eo amoto ab officio, ſiuè per priuationem, ſiuè per translationē, ſiuè per renūtiationem, ſub quibus mo- 6
dis dicitur ſuperior mori ciuiliter Gloſ. *ver. moriatur cit. cap.* 36. *de præbend. in* 6. & Gloſ. *ver. mortuo prælato, cap. Vn.* Ne Sede Vac. *in* 6. Igitur poſt mortem Inquiſitoris, Conſultores ab eo electi, & deputati, adhuc ſunt actu Conſultores, & ſuis gaudēt priuilegijs, donec à ſucceſſore reuocentur, & præſentantibus ſuas patentes liberas confirmare tenetur, niſi intendat omnes literas ſingulis in generali reuocare; de nouo alios conſtituendo. Procedunt dicta de Conſultoribus ab Inquiſitore electis, nam conſultores à ſupremo tribunali prouiſi reuocari non poſſunt niſi ab eodem ſacro tribunali.

Quæres 3. Cuius conditionis, qualitatis, & ſtatus eligendi ſint?

Reſp. Debent eſſe omnes Doctores 7
Theologi, Canoniſtæ, & Ciuiliſtæ, viri probatæ vitæ, prudentes, & catholicæ fidei zelatores, de quibus conditionibus Tapia *ad conſtit. Regni Neapol. lib.* 2. *in Rubr.* apud Carenam *par.* 1. *tit.* 8. *num.* 10 cōmuniter aſſumūtur duodecim, quorū ſex ſunt Theologi, alij doctores vtriuſq. iuris, ſiuè ſint clerici, ſiuè laici, omnes ſufficiunt, nam etiā laici in cauſis Eccleſiaſticis, & ſpiritualibus conſilium dare poſſunt, *Innoc. in cap.* 2. *de iud. fine*, in quibus poſſunt eſſe Aſſeſſores, Hoſt. *cap.* 2. *de iud.* ibidem omnes, & ita de ſe teſtatur Carena *par.* 1. *tit.* 8. *num.* 6. qui laicus cōiugatus eſt. Inter Eccleſiaſticos recipi poſſunt non ſolum clerici ſeculares, ſed etiam regulares, licet non ſint doctores Theologi, modò in ſua religione ſint graduati nomine Lectores Theologiæ, aut alterius nomine appellantur.

Quæres 4. An Pater, & Filius ſimul conſultores eſſe poſſint eiuſdem Sancti Officij?

Reſp. Quamuis de iure id non Prohi- 8
beatur,

beatur,cum pater,& filius in eadem Ec-
cleſia beneficiari poſſint non ſolum ſuc-
ceſſiuè,ſed etiā ſimul *ex cap. Ad hac* 12.
de filijs presbyt. ac proindè à ſimili,& for-
tiori etiam ratione eligi in conſultores;
nihilominus, quia poteſt eſſe non leuis
ſuſpicio inter vota vtriuſque in eo, quod
filius patri naturaliter ſubditur, conſe-
quenter in hoc votum filij poteſt depen-
dere à voto patris, & è contra ex affectu
paterno votum patris offerri filio, ideo
conueniens non eſt, vt ambo ſimul ſint
in eadem congregatione, vota enim
ſemper libera,certa, determinata, & in-
dependentia eſſe debent, *cap. 2. de elect.*
9 *in* 6. Quare Carena *par.* 1. *tit.* 8. *num.* 32.
refert S.C. ordinaſſe,quod pater,& filius
ob merita patris aſſumptus in Congre-
gatione Cremonę,quaſi illius coadiutor,
numquam ſimul interuenirent in Con-
gregationibus. Ex quibus infertur, In-
quiſitore non licere aſſumere in conſul-
tores patrem,& filium, patruum, & ne-
potem,aut duos fratres inconſulta Sacra
10 Congregatione. Nihil obſtat, quin duo
religioſi eiuſdem ordinis ſint ſimul con-
ſultores in eadem Congregatione, nulla
enim ratio militat in contrarium, ſicut
enim in facto ſui Monaſterij cōcurrunt,
ita & alibi.

Quæres 5. An conſultor ægrotus, vel
alia ex cauſa tranſmittere poſsit in ſcrip-
tis,vel voce ſuum conſilium ad Congre-
gationem?

11 *Reſp.* Huiuſmodi vota non recipiun-
tur, ſed conſultores capitulariter cōgre-
gati coram iudicibus verbaliter, & ore
tenus viua voce ſuum præbent conſiliū,
ſic practicatur in omnibus Congrega-
tionibus Sancti Officij, & iure merito,tū
quia vota conſultorum æquiparantur
electioni, ſicut enim electio eſt aſſump-
tio vnius perſonæ ad officium ex pluri-
bus propoſitis, ita ex conſilio dato circa
aliquid agendum,vel non agēdum hoc,
vel illo modo, aſſumitur vnum illorum,
quod melius eſt; electio autem præſtāda
eſt capitulariter vocalibus ſimul exiſtē-
tibus in loco deputato, *cap. Quia propter*
42. *de elect. cap. Cum terra* 14. *cap. In*
Geneſi 55. *eod.* & alibi ſæpius. Tum quia,
bono

electionis votum non poteſt dari in ca-
mara, Lauor. *tit.* 4. *de elect. cap.* 6. *num.* 13.
ex cap. In Geneſi 55. *cit.* vbi dicitur,quod
electio communiter facienda eſt, ergo &
conſilium capitulariter dandum eſt co-
ram Inquiſitore,& Vicario Generali. Da-
tur autem viua voce, quia hoc modo
quiſque cum ſua ratione reſpondendo
cogitur rectum dare conſilium, quod ſi-
bi verius, & melius videtur, erubeſcit
enim malum dare conſilium vocaliter,
qui fortaſsis non verecundaretur ſecretè
illud præbendo iniquum, vel fauorabile
reo,contra iuſtitiam.

Quæres 6. An aliqua mercede,vel pre-
tio,conſilium dari poſsit in Congrega-
tione Sancti Officij?

Reſp. Omnino gratis exibendum eſt 12
ex Simancha *de catholic. inſtit. cap.* 41.
num. 13. Carena *par.* 1. *tit.* 8. *num.* 2. ordi-
natur enim ad bonum ſpirituale totius
reipublicæ Chriſtianæ, & conſeruationē
fidei Catholicæ, ad quæ quilibet fidelis
gratis tenetur. Quod ſi aliquis pretium
reciperet, reus eſſet peccati mortalis,
putans ſibi licere pretio facere, quod
gratis exhibere tenetur, faciens iniuriam
fidei catholicæ,quam gratis propugnare
debet. Nec obſtat,quod conſilium ven-
di poteſt *ex cap. Non licet* 69. 11. *q.* 3 quia
aduocatus, & iuriſperitus non tenetur
gratis conſulere. Quia ſermo eſt in cau- 13
ſis forenſibus, & temporalibus. Demum
non eſſet ſimoniacus qui aliquid re-
ciperet,quia venditur mere temporale, 14
quod eſt conſilium datum,

Quæres 7. An vota Conſultorum ſint
deciſiua?

Reſp. Eſt communis ſententia, quod 15
non ſunt deciſiua,ſed tantum cōſultiua,
ex quo ſequitur, Iudices non teneri eo-
rum ſenſum ſequi,ita Pegna *par.* 3. *comm.*
127. Bariola *ver. vota Conſultorū in Appo-
ſi.* Diana *part.* 4. *tract.* 8. *reſolut.* 38.
ex illis Carena *par.* 1. *tit.* 8. *num.* 51. Nihil-
ominus, quando Cōſultores ferè omnes
conueniunt in eamdem ſententiam, cō-
gruum non eſt, neque expedit iudicibus
amplecti contrariam ſententiam, quia
in tali caſu videtur melior opinio illorū,
quam iudicum, nam illa ſententia eſt
melior,

melior, quæ pluribus auctoritatibus, & rationibus corroboratur, *cap. Qui recedit diſt. 4. de pœnit.* Deinde iudex non debet
16 recedere ab opinione peritorum, *§. Reſponſa prudentum, Inſtit. de iure natur.* Præterea in iudicando non eſt recedendũ à communi opinione, Bart. cum alijs, *in l. 2. C. de pœnis iud. qui male iud.* Felin. Dec. & alij *cap. 1. de conſtit.*

Queres 8. An non obſtante, quod vota Conſultorum ſunt tantum conſultoria, teneatur nihilominus petere illorum conſilia, an verò valeat ſentẽtiare iudex illis irrequiſitis?

17 *Reſp.* Inquiſitor conſilium petere tenetur *ex cit. cap. Vt commiſſi 12. de heret. in 6. & cap. fin. eod.* omiſſum tamen non infringit iudicis ſententiam, quia quandocumque iam habenti iuriſ-
18 ditionem præcipitur aliquid agendum cum alterius conſilio, in hoc caſu conſilium adiectum non habet rationem formæ ſubſtantialis, ſed per id tantum admonetur iudex, vt alterius conſilio vtatur, ne ſine illo male ſe gerat, & inique contra proximum, vnde ſonat in monitionem, non in conditionem, Canoniſtæ cum Gloſa *ver. Reperierint Clem. de off. deleg.* Silu. *ver. conſilium 2. & 5.* Nauar. *cap. 27. num. 37. §. Dixi, & conſil. 3. de ſtatu mon. num. 37.* & Gloſa, *ver. Nullatenus Clem. de ſequeſtr.* dicit actum non vitiari, quando omittitur forma à iure præſcripta habẽti iam poteſtatem, Rodr. *tom 2. q. 45. art. 2.* Angel. *ver. conſilium num. 3.* Conſtat autem, eam conſilij for-
19 mam ab Inquiſitoribus, & Epiſcopis exigendam à iure eiſdem præſcribi, iam poteſtatem habentibus, ex citatis iuribus, ergo prętermiſsis conſilijs, acta per ipſos geſta valẽt. Ita ducet Diana *par. 4. tract. 7. reſolut. fin. §. Verum*, ex eo Catena *par. 1. tit. 8. num. 55.* contra Palaum.

Queres 9. In quibus caſibus hi doctores conſulere debent Inquiſitoribus?

20 *Reſp.* Inquiſitores regulariter finito proceſſu ſolent Conſultoribus mittere copiam breuem, & ſummarium continentem ſubſtantiam totius proceſſus, quærentes reſolutionem dubiorum, quæ ſolent emergere, nimirum an teſtes plene probent, an torquendus ſit reus negans prauam intentionẽ, qualis ſit propoſitio prolata ab illo, an ſit vehementer, vel leuiter de hęreſi ſuſpectus, an abſoluendus, an condemnandus, & quibus pœnis, &c. Nomina vera, & propria teſtium, atque reorum non exprimuntur in copia, ſed aliorum nomina confingũtur, nihilominus narrantur eorum qualitates, ſint ne bonæ, an malæ famæ, laici, an Eccleſiaſtici, &c. Quandoque conuocantur ad concludendum, an aliqua inſignis perſona ſit carceribus mancipanda, item an reus ſit torquendus ad eruẽdam veritatem ex eius ore.

Queres 10. Quo ordine vota exprimuntur per Conſultores in Congregatione?

Reſp. Hic Parmæ proferuntur ſecundum ordinem antianitatis, à prouectioribus enim iuniores ediſcunt modum reſpondendi, & incongruum non eſt, licet impolitum, illud axioma. *A boue maiori diſcit arare minor.* Facit illud *Eccleſ. cap. 32. num. 5. Loquere maior natu, decet enim te primum verbum diligenti ſcientia, vt non impedias muſicam*; vnde Præpoſ. *in cap. Epiſcopos diſt. 17.* & ex eo Catalogus gloriæ mundi *par. 1. conſid. 19.* dicunt, digniorem dare primum votum. Ita ſeruatur in meo ordine tam in votis mortuis, quam viuis, vt initium capiatur à maioribus deſcendendo ad minores gradatim. Catena *par. 1. tit. 8. n. 45.* teſtatur ſic ſeruari etiam Cremonæ. Aliorum collegiorum placita, & vſus refert. 21

Queres 11. Qua ratione, quoue modo vnuſquiſque conſultor ſuum exprimat in Congregatione votum?

Reſp. Exponat ſuam ſententiam certò, & abſolutè cum vna ad minus ratione illam corroborando, paucis ſe expediendo, caſum non exagerando, ne alijs ſit tædioſus. Dixi, *certo*, quia à Conſultoribus quæritur determinatio rei peragendæ, ſuper qua dubitatur, quomodo ſit expedienda, ex conſultatione enim tes dubia deliberatur, & ad vnum determinatur, vnde bene dixit Ariſt. 3. Æth. allegatus à Nau. *comment. 1. de regul. n. 7.* 22

quod

quod non eſt multum in certis conſulendum, ſed in dubijs, ſuper quæ eſt deliberandum, iudex enim certa iudicare debet, *cap. Si quis 9. §. Incerta 30. q. 5.* Huiuſmodi autem ſententia abſolutè proferenda eſt, & non ex placito aliorũ, neque iudicio alterius proprium votum remittendum eſt, id totum colligitur *ex cap. 2. de elect. in 6.* vbi ſicuti vota conditionalia, alternatiua, & incerta reprobãtur in electionibus, ita & in conſultationibus, cum in vtriſque quo ad hoc par ſit ratio, nam ex pluribus propoſitis etiã in his, ſicut in electionibus, aſſumitur vnum per iudicem ex determinatis per conſultores. Allegare vnum, vel alterũ doctorem non eſt neceſſarium, eſt verò vtile ad corroborandum propriam ſententiam.

Quæres 12. An ad qualificandas propoſitiones concurrant ſoli conſultores Theologi?

23 *Reſp.* Spectat ad ſolos Theologos vna cum Inquiſitore Regulari, quia de iure tantum Theologi cenſentur periti in hac materia, de qua tantum in Theologia tractatur, Legiſtæ autem non ſunt huius profeſſionis, ideo neque id muneris ipſorum eſt. Vide allegatos à Diana *par. 4. tract. 8. reſolut. 84.* Carena *par. 1. tit. 8. num. 35.* In aliquibus locis ſimiles difficultates proponuntur in plena congregatione; & Iuriſconſulti quandoque etiam periti in Theologia ſuum ſenſum aperiunt, & approbatur, quando apertè non diſſentiant à ſententia Theologorum, quibus in hoc ſe ſubmittunt; ſicut & Theologi ſequuntur opinionem Legiſtarum, quando tangitur aliquod dubium merè legale, ita quod omnes promiſcuè reſpondent, ſiuè caſus ſit merè Theologicus, ſiuè legalis, nam electi cõſultores habent libros de vtraque materia tractantes, & facilè difficultates perceptas reſoluere poſſunt. Ita practicatur hic Parmæ in noſtris Congregationibus. Nonnihil de qualificatione propoſitionum habes *cap. 2. à quæſt. 13.* plura habes apud Cordubam *lib. 1. q. 17.* de hac re doctores agentes refert Diana *part. 4. tract. 8. reſolut. 94.*

Quæres 13. An, & quomodo conſultores teneantur ſeruare ſecretum ab Inquiſitoribus indictum?

Reſp. Inquiſitores *ex cap. fin. §. Et vt eorum, de hæret. in 6.* poſſunt indicere 24
omnibus officialibus ſuis ſecretum ſuper negotijs Sancti Officij, & hoc præſtatur, dum quis primo Congregationem ingreditur, aliquando ſub pœna excommunicationis ipſo iure, interdum hoc iuratur cum indictione periurij pœnæ, quas pœnas ſibi Inquiſitor reſeruat. Per hoc tamen conſultores nõ prohibentur inter ſe tractare de meritis cauſæ ſibi propoſitæ ad decidendũ non poſſunt tamen extraneis manifeſtare vota, ſiuè fauorabilia, ſiuè aduerſa rei, cum ex huiuſmodi reuelatione exurgere poſſint rixæ, & alia inconuenientia. Lucerna *Inquiſit. ver. Inquiſit. num. 21.* Zanard. in ſumma *cap. 6. de Inquiſit. cap. 42.* Carena *par. 1. tit. 8. num. 60. ad 65.*

Quæres 14. Quomodo Conſultores præcedere habent in ſedendo, & conſulendo?

Reſp. In noſtra Congregatione atten- 25
ditur ordo antianitatis de iure vulgati axiomatis; Qui prior eſt tempore potior eſt iure, æquum enim eſt, vt ille præponatur alijs, & magis honoretur, qui plus, & diutius pro Sancto Officio laborauit. Itaque nullus attenditur ordo dignitatis etiamſi Abbas, vel Epiſcopus ingrederetur vt conſultor, quia ex approbata conſuetudine, quæ multum ſpectatur in hac 26
materia ex doctoribus allegatis à Carena *par. 1. tit. 8. num. 15.* attenditur tantũ tempus ingreſſus, reiecta qualis qualitate, & dignitate. Theologi autem ad dexteram in ordine, Legiſtæ verò ſeu Canoniſtæ ad ſiniſtram in ſuo ordine, & quandoque laici præcedunt canonicos, quia prius ingreſſi ſunt. Carena præcitatus dicit *num. 13.* Romæ conſultores præcedere inter ſe eo modo, quo ſolent præcedere extra Congregationem Sanctæ Inquiſitionis ex Gratiano *diſcept. for. tom. 5. cap. 845.* per totum præſertim, *num. 45.* Hoc mirum non eſt, quia omnes ſunt prælati, quorum labor pro Eccleſia Dei ſicut incœpit à prælatura, ita

conſentaneum eſt, vt ab eadem initium capiat præcedentia; in alijs autem Congregationibus, vt plurimum, pauci ſunt prælati ideo eorum labor remuneratur reſpectiue ad ingreſſum, & non ante. Ridiculum autem eſt, quod quis ſedeat apud iudicem, & vltimo reſpondeatur, vel quod vltimo loco ſedeat, & primo reſpondeat, cum vnum alteri proportionandum ſit. De Præcedentia habeo duas Reſolutiones primã *tom.2. reſol.65. ſub num.70.* Alteram *tom.3. reſolut.114. ſub 46. quæſtionibus*, vbi *ſub num.58.* de hac præſenti quæſtione late.

Quæres 15. An conſultores ad publi-
27 cam ſententiam vocandi ſint?

Reſp. Sic, *ex cap. Vt commiſſi, 12. de hæret. in* 6. Pegna *par.3. comment.40.* Carena *par.3. tit.11. num.13.*

Quæres 16. An Conſultores poſſint deferre arma?

Reſp. Sic, Pegna *par.3. comm. 105.* 28
Eccleſiaſticis autem potius conuenit illis non vti, quia dedecet eorum ſtatum, quorum arma ſunt Breuiarium, & Miſſale, aliiue libri ad ſtudendum. Vide *cap.40. num. 24.*

Quæres 17. An Canonici Conſultores, dum actu ſunt in Congregatione, lucrentur diſtributiones, quæ dantur ſolis intentionibus?

Reſp. Affirmatiuè ex declaratione 29
Eminent. ſub die 2. Ianuar. 1614. & die 17. Ianuar. 1619. Id refert Carena *par.1. tit.8.* extremis verbis. Ratio eſt, quia ſi diſtributiones debentur clerico abſenti pro euidenti vtilitate Eccleſiæ, *cap. Vn. de cler. non reſid. in 6.* à fortiori abſenti pro neceſſitate catholicæ fidei tuendæ in deſtructionem hæreſum.

CAP. TRIGES. IX.

DE VICARIIS S. OFFICII.

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores creant ſibi Vicarios Generales.*
2 *Quas conditiones debeant habere.*
3 *Poteſtatem tantam habent quantam illis dat Inquiſitor.*
4 *Vicarius inſtitutus à Papa maior Vicario Epiſcopi.*
5 *Non creatus ab Inquiſitore.*
6 *Cuius morte non expirat.*
7 *In Vicarios aſſumi poſſunt clerici, & religioſi.*
8 *Qui non poſſunt remoueri à ſuis ſuperioribus.*
9 *Vicarij foranei quales eſſe poſſint.*
10 *Vicarius Epiſcopi procedit in cauſis fidei.*
11 *Item Capitularis.*
12 *Abbates magni ſunt iudices in cauſis fidei.*
13 Inſtruttione per pigliare le denontie, & eſſaminare teſtimonij nelle cauſe ſpettanti all'Offitio della Santa Inquiſitione da oſſeruarſi dalli Vicarij Foranei.

CAP. TRIGES. IX.

DE VICARIIS S. OFFICII.

1 QVATVOR ſpecies Vicariorũ ſpectare poſſumus in cauſis Sancti Officii, ſub prima continetur Vicarij Generales inſtituti ab ipſo Inquiſitore; ſub ſecunda alij Vicarij non Generales tum in ciuitate, tum extra, qui vocantur foranei. Sub tertia continentur Vicarij Generales Epiſcoporum. Sub quarta, demum comprehenduntur Vicarij Capituli Sede Vacante. De ſingulis aliquod agendum pro inſtituto noſtro.

Quæres 1. An Inquiſitoris poſſunt ſibi ſubſtituere, & eligere Vicarios Generales, communicando eis omnem ſuam facultatem?

Reſp. Affirmatiuè, ex Bullis Pij II. incip. *Cum dudum*, Clem. VII. incip. *Cum ſicut*, & apertè colligitur *ex Clem. 2. de hæret.* iuncta Gloſ. *ver. ipſorum.* Ita docent omnes apud Farinac. *q.186. num.29.* Diana *par.4. tract. 8. reſolut.* 18. Carena *par. 1. tit.7. num.* 3. Et ex his tollitur difficultas, qua videbatur, illos non poſſe delegare huiuſmodi Vicarijs vniuerſitatem cauſarum, non obſtante, quod Inquiſitores ſint delegati Principis, hoc eſt Papa, à quo inſtituuntur, qui eſt Princeps principum, cum ſuper omnibus ſit ex probatis, *cap. 5. ſupra*, ac proinde poſſint ſubdelegare *ex cap. Super quæſtionum* 27. §. *Si verò, de off. deleg. cap. Cum cauſam* 62. *ad finem, de appell.* quod intelligitur, illos poſſe delegare vnum, vel alterum articulum exponentes ita doctores iura cum Bart. *in l. More maior, ff. de iuriſd. om. iud.* ide ſupradicti Summi Pontifices ſuis Bullis difficultatem remouerunt, ita quod amplius dubitandum non ſit. Per

hoc

hoc tamen non intelligitur conceſſa facultas huiuſmodi Vicarijs ſubdelegandi, niſi exprimatur in eorum literis patentibus, & hoc in caſu aliquo occurrenti committendo tunc nudum miniſteriũ; nec contrarium videntur velle Eymer. *par.3.q.*13. & 15. Pegna ibid. *comm.*62. & 64. Molina *tract.* 5. *de iuſt. diſp.* 28. *num.*8. ex illis Souſa *lib.*1.*cap.*1.*num.*10.

Quæres 2. Cuius ætatis, & qualitatis debeat eſſe eligendus in Vicarium?

2 *Reſp.* Debet attingere annum trigeſimum, qui ſit vir literatus, fidei zelator, idoneus, & probus, in terminis Bullæ ſupracitata Clem. VII. extenſa *in Directorio Inquiſit.* Ita Farin. *q.*186. *num.*52. Carena *par.* 1. *tit.* 7. *num.* 4. Poteſt ergo Inquiſitor eligere aliquem virum Eccleſiaſticum literatum bonæ famæ, ſiuè clericum, ſiuè religioſum in Vicarium Generalem, non ſolum intra ciuitatem, vbi moratur, ſed etiam extra, immo debet, propter ſuam abſentiam, & maximè in alijs ciuitatibus ſub eius iuriſditione, & caſtris, atque cæteris locis inſignibus: Quod procedit, non obſtante, quod in ciuitate adſit Epiſcopus, Abbas, aut Vicarius Epiſcopalis, cum abſolutè Inquiſitoribus hæc facultas committitur, ac proindè tam vbi manent, quam extra ius habent inſtituendi, & creandi Commiſſarios, & Vicarios S.Officij.

Quæres 3. Quam poteſtatem habeãt iſti Vicarij Generales ab Inquiſitoribus inſtitui?

3 *Reſp.* Non datur certa regula, cum pendeat ab eorum arbitrio à ratione tamen regulato. Quare tantam habent Vicarij facultatem, quantam illis exprimunt Inquiſitores in literis patentibus. Grauiores cauſas, vbi agitur de formali hæretico, de relapſis, de homicidio ex Bulla: *Si de protegendis, &c.* prudentes Inquiſitores ſibi reſeruare ſolent.

Quæres 4. An huiuſmodi Vicarij Generales inſtituti præciſè ab Inquiſitoribus extra Vrbem ſint maiores Vicarijs Generalibus Epiſcoporum, ac proindè præcedant illis?

4 *Reſp.* Vicarius Generalis Inquiſitoris electus à ſupremo tribunali præcedit Vicarium Epiſcopi in negotijs Sancti Officij, quia electus à maiori præfertur electo à minori, & inferiori, ex Cardin. Butrio, & Anchar. *in cap. Per tuas de maior.* Menoch. *lib.* 2. *conſil.*126. *num.* 34. Natta *conſil.* 637. *num.* 14. & 41. Gratian. *cap.* 845. *num.*34. alijs allegatis Catalog. ambitionis mundi *par.* 10. *conſid.* 31. in terminis Carena *par.*1. *tit.*7. *num.*10. vbi dicit, & bene Vicarium Generalem Epiſcopi præcedere Vicarium Generalem 5
electum ab Inquiſitore, quod probo. Tũ quia habens iuriſditionem ordinariam præfertur habenti iuriſditionem delegatam, cũ enim illa ſit perfectior, amplior, & fauorabilior, debet præualere delegatæ; nec obſtat, quod Vicarius eligatur ab Inquiſitore ex facultate ſibi conceſſa à Papa, quaſi ex hoc dicatur maior Vicario Epiſcopali, ex illis verbis. *Vnde in illa cauſa ſuperior eſt, & maior. cap. Sanè* 11. *de off. deleg.* Si quidem reſpondeo, hoc procedere, quando electio eſt immediatè à Principe, non autem mediatè, nam Vicarius non gerit vices, nec repræſentat Papam, aut ſupremum tribunal, ſed tantum ſuum Inquiſitorem, cuius vices gerit. Tum quia, locum tenens maioris præfertur tenenti locum minoris *ex cap. fin. diſt.*93. ſed Vicarius tenet locum Epiſcopi, qui eſt maior Inquiſitore, vt patebit ſequenti capite, cuius locum tenet Vicarius ſuus, ergo huic ille præfertur. Tum quia, ex maiori adminiſtratione arguitur maior dignitas, & honor, Hoſt. *in ſumma de Maior. num.*1. Gemin. *in cap.*1. *de conſuet. in* 6. Decius *conſ.*91. fine maior autem eſt adminiſtratio Vicarij Epiſcopalis Vicario Inquiſitionis, cum ille procedat in quibuſcumque cauſis extra officium quoq. Inquiſitionis, ad quod tantum limitatur facultas Vicarij Inquiſitoris, ergo illi habet cedere. Tum quia, quando concurrunt duæ rationes, præualet habens duas habenti tantum vnam, *cap.*1. *de tregua, l. Re coniuncti, ff. de leg.*3. ſed Vicarius eſt in cauſis Epiſcopalibus, atque etiam Sancti Officij, ergo præualet. Ita colligitur ex allegatis per Farin. *q.*186. *num.*91. Carenam *par.*1. *tit.* 7. *num.*10.

Sed

Sed hodie hæc quæſtio de præcedentia Vicarij Epiſcopi, & Vicarij Inquiſitoris vana eſt, quia nullus Vicarius eligitur ab Inquiſitoribus, ſed ſolum à Sacra Congregatione ſupremi, & vniuerſalis Inquiſitionis.

Nota autem, quod Vicarij præfecti in locum præmortui, vel amoti ab officio Inquiſitoris, per modum prouiſionis nō eſſe præferendos Vicarijs Epiſcopalibus, ex eo, quod non ſunt permanentes ſicut Vicarij Epiſcopales. Confirmatur, quia naturaliter proueniens anteponitur ei, quod venit caſu, & per accidens, *l. Qui habet, ff. de tutel.* Et ille præfertur, qui habet aliquid per eſſentiam alteri, qui ſolum habet incidenter, & per accidens, ex allatis à Penotto *lib. 2. Hiſt. Canon. Regul. cap. 71. num. 3.*

Quæres 5. An morte Inquiſitoris expirent eius Vicarij?

6 *Reſp.* Vicarij Generales Inquiſitorū, ſiuè à ſupremò tribunali confirmentur, in quo caſu nullum eſſet debium, quia eorum poteſtas per confirmationem illorum perpetuatur *ex dictis præced. cap. q. 1.* Carena *par. 1. tit. 7. num.* 16. ſiuè nō durant poſt mortem Inquiſitoris donec reuocentur, quod probo, quia Vicarius electus à iure durat poſt mortem ſui ſuperioris ex allatis à *doct. in cap. 1. de off. Vicar. in 6. Clem. Ne in agro, de ſtatu mon.* Nauar. *conſil. 12. de elect.* quia potius à iure, quam ab homine recipit poteſtatem, & in hoc Vicarij Generales Inquiſitorum comparantur illis, de quibus Nauar. præſertim cum quotidie caſus occurrere poſſint, quibus eſt de neceſſitate remedium applicandum.

Quæres 6. Cuiuſnam ſtatus debeant eſſe huiuſmodi Vicarij, an ſui ordinis, vel alterius?

7 *Reſp.* In eius eſt arbitrio, quia in præfatis Bullis non exprimitur, quod aſſumantur ex eodem ordine, in quo ſunt Inquiſitores, ſed quod eligant *viros ſcientia probos, prouidos, aptos, & idoneos, dummodo ætatis annum trigeſimum attingerint.* Quare poterunt eligere, vel clericos ſeculares, vel regulares alterius ordinis, quamuis in loco adſint ſui ordinis periti, & idonei ad id munus.

Quæres 7. An ſic electi remoueri poſſint religioſi à ſuis ſuperioribus regularibus ex cauſa ſcandali, aut beneficij pro priorum conuentuum?

Reſp. Non poſſunt remoueri incon- 8
ſulto Inquiſitore, vel ſupremo rribunali, quia ſuperiores regulares ſuper religioſum deſtinatum officialem Sanctæ Inquiſitionis ius non habent in ijs, quæ cōcernunt hoc munus, vt illud libere, & abſque vllo impedimento exercere poſſint. Ita Carena *par. 1. tit. 7. num. 13.* qui refellit Zanardum aſſerentem, ſuperiore declarante huiuſmodi officiales, quos ſine ſcandalo nō poſſunt retinere, non amplius eſſe de ſuo conuentu, ſed remittendos eſſe ad originales conuentus, ceſſare in illis officium. Id falſum eſt, quia nullum ius ſuper ipſos habent, cum illos non inſtituerint in officio; & etiam ipſi ſuperiores regulares ſubſint Inquiſitoribus in cauſis fidei; præterquamquod quid reſponderet Zanardus de originarijs, quo eſſent tunc mittendis?

Quæres 8. Quid dicendum de alijs Vicarijs vti foraneis ab Inquiſitore conſtitutis?

Reſp. Vicarij Foranei in qualitatibus 9
non debent eſſe minoris conditionis, ſed viri docti, boni exempli, zelatores fidei, quibus Inquiſitores ſolent committere ſolum informationes ex parte proceſſus offenſiui, referendo ſemper quidquid agunt Inquiſitori. Non poſſunt carcerare, niſi in caſu hæreſis, aut alterius grauis, quando probabiliter timetur fuga. Nullam ex hoc prærogatiuam acquirūt in præcedentijs, & honoribus. Inſtituendi ſunt paucis, & in locis maioribus diœceſis, vti in caſtris, & locis frequentibus multum diſtāribus à ciuitate, & Caſtris. Vide Carenam *par. 1. tit. 11.* de his.

Quæres 9. An Vicarius Generalis Epiſcopi procedat in cauſis hæreſis contra delinquētes, licet de hoc ſpecialiter nulla fiat mentio in ſuis literis?

Reſp. Affirmatiuè, quia in *Clem. 1. de* 10
hæret. §. 1. vbi de modo procedendi in cauſis fidei ſeruando per Epiſcopum, &

Inqui-

Inquiſitorem diuiſim, ſiuè coniunctim, ſit mentio de Vicario eius Generali ſub nomine officiali, quo venit Vicarius Generalis, *ex Clem.* 2. *de reſcr.* ibi Gloſſa, Sbrozius *lib.* 1. *q.* 2. *num.* 10. Confirmatur, quia in diuerſis Bullis modernis fit mentio de Vicario Generali Epiſcopi. Et ex his tolluntur omnes difficultates, quam afferunt doctores apud Carenam *par.* 1. *tit.* 6. *per totum*. Quare in hoc caſu non eſt inſpicienda facultas illius, an in ea exprimatur hic ſpecialis caſus, ſed tãtum in eo, quod auferret illi hanc facultatem, quod eſſet in terminis exprimẽdum in literis patentibus.

Quæres 10. An ſimiliter Vicarius Capitularis Sede vacante ſit iudex in cauſis fidei? 11

Reſp. Affirmatiuè. Tum excitata *Clem.* 1. *de hæret.* Tum quia, capitulum Sede vacante ſuccedit in omnem iuriſditionem Epiſcopo competentem iure ordinario, de communi doctorum, quos allegat Barboſa *par.* 3. *de Epiſc. allegat.* 36. *num.* 10. Ita Fatin. *q.* 186. *num.* 177. Diana *par.* 4. *tract.* 8. *reſol.* 33. Carena *par.* 1. *tit.* 6. *n.* 10. vbi *n.* 13. ait procedere minime reſpectu exemptorũ, quia Capitulũ Sede vacante nõ ſuccedit Epiſcopo quo ad iuriſditionem delegatam. Sed id non placet quid dicat Diana *par.* 4. *tract.* 8. *reſolut.* 33. & quia Quar. *ver. Capitulum Sede vacante num.* 1. probat *Capitulo competere iuriſditionem delegatam Epiſcopo.* Et quia modo in cauſis fidei exempti nihil differunt non exemptis, ita quod pari iure procedatur contra vtroſque ex Bullis allatis *ſub cap.* 27.

Quæres 11. An magni Abbates exẽpti, & nullius iudicare poſſint in cauſis hæreſis?

12 *Reſp.* Poſſunt, ſi ſub ſe habent populos tam ſeculares, quam clericos, quia iſti habent iura Epiſcopalia, & poſſunt erga ſuos quo ad iuriſditionẽ quidquid poteſt Epiſcopus in ſua diœceſi. Ita ex Molina, & Caſtro Palao Carena *par.* 1. *tit.* 6. *num.* 14.

BREVE COMPENDIO

Et inſtruttione per pigliare le denontie, & eſſaminare teſtimonij nelle cauſe ſpettanti all'Officio della Santa Inquiſitione.

Da oſſeruarſi dalli M. RR. Vicarij Foranei del medemo S. Officio, eſtratto dal Sacro Arſenale del Maſini.

Et compilato dal Molto R. P. Fr. Pietro Martiro Ricciardi d'Aqua Negra dell'Ordine de' Prædicatori Maeſtro di Sacra Theologia, & Inquiſitore Generale di Cremona, & ſua Dioceſi, à beneficio, & vtilità de' detti Vicarij Foranei,

Indulgenze, e gratie, che acquiſtano gli Vicarij, & Notari del Santo Officio.

Se durante il loro Officio di Vicario, ò Notario dell' Inquiſitione auuiene, che dalla preſente faccino all'altra vita paſſaggio acquiſtano Indulgenza Plenaria, e remiſſione di tutti li lor peccati, de quali però ſiano contriti, e Confeſſati; Ogni volta, che in fauore della Sata Fede fanno qualche attione pertinẽte al S. Officio acquiſtano tre anni

di

di Indulgenza, la quale ottengono parimente tutti quelli, che denontiano alcun Heretico, ò diffamato, ò ſoſpetto di hereſia, ò rendono teſtimonianza nel Sant' Officio in cauſa di Fede, ò danno agiuto, conſeglio, e fauore per impugnare, & eſpugnare gl'heretici, e fautori, ricettatori, e diffenſori di eſſi, è tutto ciò ſi vede chiaro, & manifeſto riſpettiuamente nelle Bolle de Sommi Pontefici Vrbano IV. Gregorio IX. Clemente IV. Alleſandro IV. Clemente VII. & Pio V.

Molte, & molte altre grandi, e notabili Indulgenze anche plenarie acquiſtano gli ſopradetti Vicarij, & Notari della Santa Inquiſitione, come appare per il Breue della Santità di Papa Paulo V. ſotto li 29. di Luglio 1611.

Contra à quai perſone proceda il S. Officio.

SI come cinque generalmente ſono i caſi, & i delitti appartenenti à queſto Santo Tribunale, cioè. Primò, l'Hereſia formale, & la ſoſpitione d'eſſa. Secondò, la fautoria de gli Heretici, e ſoſpetti d'hereſia. Terzo, la Necromantia, maleficij, ſtregarie, & incāti. Quartò, la beſtemmia hereticale. Quintò, l'offeſa, & la reſiſtenza al Sant' Officio: Così contro cinque ſorti di perſone procede il Sant' Officio.

1. Contra gli heretici, & ſoſpetti d'hereſia.

2. Contro i fautori loro.

3. Contro i Maghi, & Maleſici, & Incantatori.

4. Contro i Beſtemmiatori.

5. Contro quelli, che s'oppongono ad eſſo Santo Officio, e ſuoi officiali.

Et accioche meglio ſiano diſtinte, e conoſciute tai perſone, dichiareremo con eſſempi; quali ſiano.

De gli Heretici.

HEretici ſono quelli, che dicono, inſegnano, predicano, o ſcriuano coſe contro la Sacra ſcrittura.

Contro gli articoli della Santa Fede.

Contro i Santiſſimi Sacramenti, ceremonie, e riti, ouero vſo d'eſſi.

Contro i Decreti de' Santi Concilij, e determinationi fatte da' Sommi Pontefici.

Contro la ſuprema autorità del Sommo Pontefice.

Contro le Traditioni Apoſtoliche.

Contro il Purgatorio, & Indulgenze.

Quelli, che rinegano la Santa Fede, facendoſi Turchi, ò Hebrei, ò d'altre Sette, e lodano le loro oſſeruanze, & viuono conforme ad eſſe.

De' ſoſpetti d'Hereſia.

SOſpetti d'hereſia ſono quelli, i quali dicono alle volte in materia di Fede certe propoſitioni, le quali offendono l'orecchie de gli auditori, e non le dichiarono.

Quelli, che ſe bene non dicono parole, fanno però fatti hereticali, come abuſare i Santiſſimi Sacramenti, & in particolare l'Hoſtia conſagrata, & Santo Batteſimo, battezando coſe inanimate, come calamita, carta vergine, imagini, faue, candele, & altre ſimili.

Quelli, che abuſano coſe Sacramentali, come Oglio ſanto, Creſima, parole della conſacratione del corpo, e ſangue di N. S. acqua benetta, candele benedette, &c.

Quelli,

Quelli,che dileggiano,feriſcono, spezzano,imbrattano,o percuotono la Santa Croce,& altre imagini ſacre.

Quelli,che tengono,ſcriuano,leggono, o danno ad altri à leggere libri prohibiti nell'Indice, e negli altri Editti particolari.

Quelli, che notabilmente s'allontanano dal viuer commune de' Catholici,come in nõ confeſſarſi, e cõmunicarſi vna volta l'anno, in mangiare cibi prohibiti ſenza neceſſità ne' giorni determinati dalla Santa Madre Chieſa, in non andar mai alla Meſſa,e ſimili.

Quelli, che non eſſendo Sacerdoti ardiſcono di celebrar la Meſſa,& aſcoltar le confeſſioni de' penitenti, che perciò in caſo,venga loro per gratia, dopo d'eſſere ſtati proceſsati,e legitimamente conuinti o confeſſi,perdonata la pena ordinaria,o ſpontaneamente compaiano nel S.Officio, deono in ogni modo,negãdo la mala credulità, abiurare come ſoſpetti d'hereſia.

Quelli, che eſſendo Sacerdoti celebrano ſenza conſecrare.

Quelli, che ſagrilegamente preſumono di reiterare i ſanti Sacramenti del Batteſimo,Confirmatione,& Ordine.

Quello, che hauendo moglie riceuano gli ordini ſacri, o congiunti con vna ne prendano vn'altra.

Quelli,che eſsẽdo cõſtituiti in detti ordini ſacri,o cõ legami di religione aſtretti ad oſſeruar caſtità pigliano moglie.

Quelli,che aſcoltano, etiandio vna volta ſola,le prediche,de' gli heretici.

Quelli,che citati, e chiamati à riſpõder de Fide,nõ vogliono vbbidire, o cõtumacemente ſi aſſentano, ne fra il termine competente, giuridicamente loro aſſegnato, ſi curano di comparire.

Quelli, che eſſendo in qualſiuoglia modo ſcommunicati per cauſa di Fede non ſi curano di ſodisfare al S.Tribunale anche prima che paſſi l'anno.

Quelli,che per familiarità, e conuerſatione hauuta cõ heretici notorij, e manifeſti, ſaranno ſtati diffamati per heretici.

Quelli, che viſitano,accompagnano, e cõ doni,e preſenti honorano gli heretici, & impediſcono la lor punitione.

Quelli,che in cauſa di Fede hauranno giudicialmente negato quello,che prima haueuano affermato, o per detto la bugia,& anco ſpergiurato.

De'Fautori degli Heretici.

FAutori de gli heretici ſono quelli, i quali difendano, fauoriſcono, e danno aiuto a quelli, contro de' quali procede il S. Officio.

Quelli, quali ſapendo, alcuno eſſer heretico,o fuggitiuo dalle forze del S.Officio,o citato l'alloggiano,o naſcondono,lo conſigliano,o gli danno qualſiuoglia altro aiuto, acciò non venga nelle mani del S.Officio.

Quelli,che aiutano i carcerati á fuggire,o rompere le carceri, dãdo loro qualſiuoglia inſtromento.

Quelli, che ſenza licenza parlano co' carcerati,ò li conſigliano, od inſtruiſcono à tacere la verità,o gli ſcriuono.

Quelli,che cõ fatti,o cõ parole minaccieuoli impediſcono i miniſtri del S.Officio nell'eſſecutioni cõmeſſe, come di citãre,o carcerare,o punire alcun delinquẽte.

Quelli,che ſcientemente porgono conſiglio,aiuto, o fauore a' ſopradetti impeditori del S.Officio.

Quelli,i quali trafficano con heretici, mandando loro robbe,denari,letterc, e ſimili, o riceuendone da eſſi.

Quelli, i quali ſubornano i teſtimonij à tacere il vero cõtro alcuno nel S.Officio.

Quelli, i quali naſcõdono, rubano, abbruciano proceſſi, o altre ſcritture pertinenti al S.Officio.

Quelli, i quali conoſcendo heretici, o ſoſpetti, come di ſopra, non gli depongono al S. Officio.

De' Maghi, Streghe, Incantatori, e ſimili.

Perche ſimili ſorti di perſone abbõdano in molti luoghi d'Italia, & anche fuori, tanto più conuiene eſſer diligente, e perciò ſi ha da ſapere, che a queſto capo ſi riducono tutti quelli, c'hanno fatto patto, o implicitamente, o eſplicitamẽte, o per ſe, o per altri col Demonio.

Quelli, che tengono coſtretti (com'eſſi pretendono) Demonij in anella ſpecchi, medaglie, ampolle, o altre coſe.

Quelli, che ſe gli ſono dati in anima, & in corpo, apoſtatando dalla S. Fede Catholica, che hanno giurato d'eſſer ſuoi, o che hanno fatto ſcritto, anco col proprio ſangue.

Quelli, che vanno al ballo, o (come ſi ſuol dire) in ſtriozzo.

Quelli, che maleficiano creature ragioneuoli, o irragioneuoli, ſacrificandoli al Demonio;

Quelli, che adorano, o eſplicitamente, o implicitamente, offerendoli ſale, pane, allume, o altre coſe.

Quelli, che l'inuocano, domandandogli gratie, inginocchiandoſi, accendendo candele, o altri lumi, chiamandolo Angelo Santo Angelo bianco, Angelo negro, e parole ſimili, ſeruendoſi in ciò di perſone vergini: o fanno l'incanto, cinque deti pongono al muro, & altri ſimili.

Quelli, che gli domandano quello, che non può fare, come sforzare la volontà humana, o ſapere coſe future dipendenti dal noſtro libero arbitrio.

Quelli, che in queſti atti diabolici ſi ſeruono di coſe ſacre, come Sacramenti, o forma, e materia loro, e coſe Sacramentali, e benedette, e di parole della diuina ſcrittura.

Quelli, che mettono ſopra Altari, doue s'hà a celebrare, faue, carta vergine, calamita, o altre coſe accioche ſopra d'eſſe ſi celebri empiamente la Santa Meſſa.

Quelli, che tengono, ſcriuono, o dicono orationi non approuate, anzi riprouate dalla ſanta Chieſa, le quali ſono delle maniere infraſcritte, cioè.

Quelle, che ſi recitano per farſi amare d'amore diſoneſto, come ſono l'orationi di S.Daniele, di S. Marta, e di Sant' Elena.

Quelle, che ſi dicono per ſapere coſe future, occulte, come la già detta, Angelo Santo, Angelo bianco, &c. e quella, Dolce Vergine, e ſimili.

Quelle, che contengono nomi incogniti ne ſi sà il loro ſignificato, con caratteri, circoli, triangoli, &c. quali ſi portano adoſſo, o per farſi voler bene, o per eſſere ſicuri dall'armi de' nemici, o per non cõfeſſare il vero ne' tormenti.

Sotto queſto capo ſi contengono ancora quelli, che tengono ſcritture di Negromantia, e fanno incanti, & eſſercitano aſtrologia giudiciaria nelle attioni pendenti dalla libera volontà.

Quelli, che fanno (come ſi dice) martelli, o mettono al fuoco pignattini per dar paſſione, e per impedir l'atto matrimoniale.

Quelli, che gettano le faue, ſi miſurano il braccio cõ ſpanne, fanno andare attorno i ſedazzi, leuano la pedica, guardano, o ſi

o ſi fanno guardare sù le mani per ſapere coſe future, o paſſate, & altri ſimili ſortilegij.

De' Beſtemmiatori.

QVantunque ogni beſtemmia ſia degna di gran punitione, cō tutto ciò il S. Officio non procede ſe non contro coloro, i quali proferiſcono beſtemmie hereticali, e ſono quelli, che dicono parole, le quali contradicono à quelle verità, che ſi contengono ne gli articoli della ſanta Fede, e quanto più abbondano i delinquenti in queſti tempi, tāto più deono eſſer vigilanti i Giudici. E per dare alcune regole per conoſcere, quali beſtēmie ſiano hereticali, e quali nò, dee auuertirſi, che ſi chiamano beſtemmiatori hereticali.

Quelli, che negano i titoli dati à Dio nel Simbolo, come l'onnipotenza ſua, dicendo, al diſpetto. &c. D. poltrone. Io farò tal coſa, ancor che Dio non voglia. Tu m'hai fatto tutto il male, che hai potuto, e ſimili; la giuſtitia, dicendo D. traditore D. partiale, o partegiano; la prouidenza, dicendo, che Dio non s'imppaccia di queſte coſe baſſe, o equiualenti parole; la bontà, dandoli nomi d'infamia, cō dire puttana di D. o ſimili.

Quelli, che dicono parole cōtro la perpetua verginità della Beatiſſima Madre di Dio, come puttana N. D. o contro la maternità ſua ſanta.

Quelli, che dicono parole contro la S. Chieſa, e Santiſſimi Sacramenti d'eſſa, come riniego il Batteſimo, Riniego la Fede, &c. e contro la gloria de' Santi canonizati.

Di quelli, che s'oppongono al Santo Officio, e l'offendono.

MOlti di queſti tali ſono compreſi ſotto il capo de' Fautori, e per hora ſi nominano queſti per eſſempio di tutti gli altri, contro de' quali haſſi à procedere, cioè.

Quelli, che offendono le perſone del S. Officio, cioè Inquiſitori, Vicarij, Conſultori, Fiſcali, Notari, Cuſtodi, & altri eſſecutori mandati dal Superiore, ſiaſi l'offeſa, o nella vita, o nella robba, o nella fama, o in qualſiuoglia altro modo, o pur anco li minacciano.

Quelli, che offendono, o fanno offendere i denontiatori, e teſtimonij eſſaminati nel S. Officio, o con percoſſe, o con ingiurie, o con minaccie.

Quelli, che rubano ſcritture, o libri, o qualſiuoglia altra coſa del S. Officio.

Quelli, che fanno in pezzi gli Editti del S. Officio, acciò non ſiano letti, ouero gli leuano dal luogo, doue ſono ſtati affiſſi.

Degli Hebrei, & altri Infideli.

BEnche i Giudei, gl'Idolatri, i Mahometani, e gl'Infedeli d'altre ſette, non ſoggiacciano ordinariamente al giudicio della ſanta Inquiſitione, in molti caſi nō dimeno, i quali ſono anche espreſſi nelle Bolle de' Sommi Pontefici, poſſono eſſere dal S. Officio caſtigati.

I Giudei, ſe negaſſero quelle coſe della Fede, le quali à noi Chriſtiani, & à loro ſono communi, come, Iddio eſſer vno, eterno, omnipotēte, creatore dell'vniuerſo, & altre ſimili.

Se inuocaſſero, o conſultaſſero i Demonij, o faceſſero loro ſacrificij, ſuffumigij, orationi, & oſſequio, per qual ſi voglia fine:

fine; e ſe insegnaſſero, & induceſſero altri a far tai coſe.

Se empiamente diceſſero, che il Salvator Noſtro Gieſù Chriſto foſſe ſtato huomo puro, e non Dio, e peccatore, e che la ſua Santiſſima Madre non foſſe ſtata Vergine, & altre ſimili beſtemmie.

Se induceſſero in qual ſi voglia modo alcun Chriſtiano a rinegare la Santa Fede.

Se impediſſero alcun hebreo, o altro infedele, che ſi voleſſe far Chriſtiano, o lo conſigliaſſero, o induceſſero a non farſi.

Se faceſſero fuggire Neofiti, o in ciò porgeſſero alcuno aiuto, o fauore.

Se teneſſero, occultaſſero, o diuulgaſſero libri Talmudici, & altri libri giudaici dannati, o prohibiti; e ſimilmente libri prohibiti a' Chriſtiani, o ſcritture magiche, & altri libri, o ſcritti contenenti, o tacitamente, o eſpreſſamente, hereſie, o errori contro la ſacra Scrittura del vecchio teſtamento, o contumelie, impietà, e beſtemmie contro Dio, la Santiſſima Trinità, il Saluator noſtro, la Chriſtiana Fede, la Beatiſſima Vergine Maria, gli Angeli, Patriarchi, Profeti, Apoſtoli, & altri Santi di Dio, contro la Santiſſima Croce, i Sacramenti della nuoua Legge, le Sacre Imagini, e la Santa Catholica Chieſa, la Sedia Apoſtolica, contro i fedeli, specialmente Veſcoui, Sacerdoti, & altre perſone Eccleſiaſtiche, o contro i Neofiti, che nuouamente ſono conuertiti alla Santa Fede, o che conteneſſero narrationi impudiche, & obſcene.

Se beffaſſero i Chriſtiani, e per diſprezzo della paſſione di N.S. nella Settimana Santa, e ſpecialmente nel Venerdì Santo, o in altro tempo crucifigeſſero agnelli, pecore, o altra coſa.

Se teneſſero nudrici, o balie Chriſtiane.

E ſimilmente ſono ſoggetti al Santo Officio in tutte le coſe contenute ſotto i capi de' Fautori d'heretici, de' maghi, & incantatori, e degli offenſori del Sant' Officio.

Gli altri infedeli ancora poſſono eſſer caſtigati dal S.Officio per li medeſimi delitti riſpettiuamente.

Del modo di formare i proceſſi, & eſſaminare i teſtimonij.

Due modi di formare i proceſſi.

QVando'l Vicario haurà auuiſo, eſſere ne luoghi della ſua giuriſdittione alcuno, il qual ſia incorſo in qualcheduno de' ſopranominati delitti, o altri, che però appartengano al S.Officio, ſubito ſarà obligato, per l'officio, che tiene, a farne giuridico proceſſo in iſcritto: e perche potrà ſapere, & hauere cognitione del delitto, e delinquente, o per mezo del deponente, & accuſante, o per fama publica: però nell'vno, e nell'altro modo gli ſia lecito incominciare il proceſſo: e per chiarezza quì ſi moſtrerà di fare l'vno, e l'altro.

Primo modo di fare il proceſſo per via di denontia.

IL primo modo, nel quale ſi forma il proceſſo nel S.Officio, ſi chiama per via di denontia (tralaſciando quel modo, che per via d'accuſa, sì perche rare volte accorre, sì anco perche è quaſi il medeſimo, che queſto via di denontia) & è quando viene alcuna perſona a denontiarne vn'altra, che habbia commeſſo

meſſo qualche delitto ſpettante al Sant' Officio de i ſopranominati, o altro, come d'hauer tenuta qualche hereſia, fatto qualche incanto, o proferito beſtemmie hereticali; e dice che cio sà, cioè deuontia per iſgrauio della propria coſcienza, per zelo della ſanta Fede, per non cadere in ſcommunica, o perche il ſuo R. Confeſſore gli l'ha impoſto: non isponendoſi a voler prouare il delitto, che depone, ne eſſere attore, o parte contro del denontiato. E queſto è il più commune, e più vſitato modo, che s'oſſerua nelle cauſe della Inquiſitione.

Quando adunque verrà alcuno per deponere, ſubito, ſenza differire in altro tempo la deuontia, s'aſcolterà, e ſe il caſo è pertinente al Sant' Oofficio, chiamato il Notaro specialmente inſtituito dall' Inquiſitore, e ſi darà il giuramento al comparente di dir'l vero facendolo toccare gli Euangelij con le ſue mani, da poi ſe gli farà vn' ammonitione paterna, che ſia auuertito a dire ſolamente il vero, imperoche facendo altrimenti offenderebbe Iddio, il proſſimo, e ſe ſteſſo, e peccarebbe mortalmente, ne potrebbe eſſer' aſſoluto mai fin à tanto, che non tornaſſe a riuocare tutto quello, che haueſſe detto falſamente, oltre che incorerria in molte altre pene temporali grauiſſime.

Di poi ſi ſcriuerà il nome, cognome, patria, padre, eſſercitio, età & habitatione del comparente, alla preſenza di chi compariſce, il luogo, anno, meſe, e giorno, quando comparirà, che gli e dato il giuramento, e che egli comparue spontaneamente, e ſi comincierà il proceſſo in queſto modo, o in ſimile.

Die Menſis Anni

Comparuit perſonaliter ſponte coram M.R.D.N. Vicario N. ſedente in aula N. in meique Notarij, &c. N. de filius N, nobilis, *ouero*, exercens artem, &c. *e ſi deſcriua l'arte, ch' eſſercita*, habitans in loco N. ætatis annorum, &c. pro vt dixit, & ex aſpectu apparebat, qui petijt audiri pro exoneratione propriæ conſcientiæ, & ei data facultate, ac iuramento de veritate dicenda, quod præſtitit, tactis litteris ſacris, &c. depoſuit, vt infra.

E quì ſe gli farà ſpiegare tutto il fatto, facendolo notare in iſcritto al Notaro.

Hauuta la depoſitione, principalmēte ſi cercarà di ſapere, ſe egli è teſtimonio de viſu *del delitto, o* de auditu, *e ſe ha conteſti, i quali poſſano confermare queſto ſuo detto, o ſe almeno sà, che altri poſſano dare informatione di queſto, ſpecificandoli vno per vno, ponendo iſcritto i nomi, cognomi, caſe, allogiamenti, e conditioni de' teſtimonij, che nominarà.*

Se gli farà esprimere l'occaſione, per la quale è ſtato preſente a quel delitto, il luogo, doue fu fatto le parole preciſe, che furono dette, il giorno, e l'hora, ſe è poſſibile, & il numero delle volte, che fu fatto, e tutte quelle coſe, che porta ſeco il delitto denontiato.

Se gli farà anco dire il nome, cognome, padre, patria, eſſercitio, habitatione, & età del Reo denontiato, e ſi farà deſcriuere la perſona di lui, cioè, di che ſtatura, effigie, barba, &c. egli ſia.

Auuertendo a far conſtare in proceſſo le negatiue, che dirà, come faria: Non mi ricordo, con che occaſione diceſſe le tali parole. Non sò, in che luogo foſſe preciſamente. Non mi ricordo il giorno; ma fù circa al tal tempo; sò, ch'era di Verno, e ſimil modo.

E di più farà ſempre ſcriuere tutto quello, che domanda al teſtimonio, ſi, che

che auāti alla riſpoſta preceda in iſcritto l'interrogatione, nella quale ſia poſto tutto quel che ſi ricerca: come ſe vorrà ſapere, in che giorno N. beſtemmiò non ſarà.

Interrogat. Reſpondit. *Il tale diſſe quelle heſtemmie. Ma prima ſarà.*

Interrog. Quo die præciſè dictus denuntiatus protulerit blaſphæmiā, &c. *E ciò ſi dourà parimente oſſeruare negli eſſami de' Rei.*

Quando poi ſarà finito l'eſſame, e che non reſterà altro da interrogare, ſe gli faranno gl'interrogatorij generali, come appreſſo.

Interrog. Super generalibus. An ea, quæ dixit, odio, vel amore ductus depoſuerit, aut ob exonerandā conſcientiam, & Dei honorem, & gloriam. *Reſp. &c.*

Interrog. An habeat aliquam inimicitiam, vel odium, aut litem, vel antea habuerit cum dicto N. per eū denuntiato. *Reſp. &c.*

Interrog. An confiteatur, & communicet quolibet anno, ſaltem in Paſchate. *Reſp. &c.*

Di poi, ſe vorrà il denontiante, gli ſi rileggerà l'eſſame anco alla preſenza di due teſtimonij timorati, e ſecreti (ſe così ſarà giudicato eſpediente) nella quale rilettione potrà il teſtimonio accommodare, dichiarare, o aggiungere quello, che vorrà, e tutto ciò ſi dourà notare nel fine in queſto modo.

E dum de mandato M. R. D. N. Vicarij, & ad inſtantiam ipſius Teſtis legeretur ſibi eius depoſitio, dixit. *Auuertite, &c. E ſi ſcriua tutto ciò, che dirà, o per aggiungere, o per iſminuire, o per dichiaratione. Ma non volendo aggiungere, o ſminuire coſa alcuna, ſe gli commonderà ſotto pena eſpreſſa, o arbitraria, e ſotto il medeſimo giuramento, che non parli con alcuno di queſta ſua depoſitione, o eſſame. E poi il Notaro terminerà la depoſitione in queſto modo, cioè.*

Quibus habitus, & acceptatis in parte, & partibus fauorabilibus, &c. dimiſſus fuit, impoſito ſibi ſilentio ſuper prædictis ſub iuramento, & in fidē ſe ſubſcripſit. *E ſe ſaprà ſcriuere, ſe gli farà ſcriuere il ſuo nome così.*

Io N. *de N. confermo quanto di ſopra ſi contiene.*

Ma ſe non ſaprà ſcriuere, il Notaro in vece di quelle parole, & in fidem ſe ſubſcriptis, *ſcriuerà in queſto modo.* Et cum (pro vt dixit) neſciret ſcribere, pro confirmatione ſupradictorum appoſuit ſignum Crucis. *E ſe gli farà fare effettiuamente vna Croce con la penna così* ✠

Actū per me N. de N. Notariū S. Officij, anno, die, loco, & corā, vt ſupra. *E ſe vi ſaranno ſtati preſenti teſtimonij, aggiūgerà.* preſentibus pro teſtibus vocatis, &c. N. de N. & N. de N.

E queſta è la forma, che ordinariamēte ſi potrà oſſeruare nelle denōtie, che ſaranno date da perſone conoſciute.

Ma ſe per ſorte veniſſe qualche ſtraniero, e perſona incognita a deporre ſi potrà cominciare il proceſſo in queſta, o ſimigliante maniera.

Die Menſis Anni

Comparauit perſonaliter ſponte corā M. R. D. N. Vicario, &c. in meique, &c. Homo quidam ſtaturæ, &c. habens barbā, &c. indutus toga, &c. aut veſtimēto coloris, &c. *e ſi deſcriua diligentemēte l'effigie, habito, e forma del comparente*, qui petijt audiri pro exonera-

neratione propriæ cõſcientiæ, & data ſibi facultate, & iuramento in forma conſueta ſuper veritate dicenda, & per eum ſuſcepto, tactis ſacris litteris, &c. fuit per præfatum Admod. M.R.D.N.Vicarium.

Interrog. De nomine cognomine, patre, patria, ætate, exercitio & habitatione ipſius cõparentis, & ad quid venerit ad S.Officium, *Reſp. &c.*

E ſcritta la riſposta, ſi ſeguiteranno le interrogationi come di ſopra.

Si ſuole anche tal volta ſenza dare il giuramento nel principio far notare la spontanea comparitione in quella forma, che s'è detto, e dopo che il denontiante haurà raccontato tutto il fatto, e ſarà regiſtrato nel proceſſo, ſoggiungerà il Notaro.

Quibus omnibus acceptatis in parte, & partibus fauorabilibus, &c. datum fuit iuramentum dicto cõparenti de veritate dicenda tam ſuper præmiſſis, quã ſuper his, de quibus interrogabitur infra, quod præſtitit, tactis ſacris litteris, &c.

Interrog. An ea, quæ dixit, & modo ſcripta fuerunt, vera ſint, & illa pro veritate confirmet. *Reſp. &c.*

E poi ſi ſeguiteranno l'opportune, e neceſſarie interrogationi, come di ſopra s'è accennato.

Riceuuta la rinontia, parti del Giudice ſarãno, auanti che ſi prendano l'altre informationi, diligentemente auuertire, e maturamente conſiderare la qualità, natura, coſtumi, e conditioni del denontiatore, con le circoſtanze nõ pur della perſona di lui, ma d'ogn'altro particolare ancora compreſo nella denontia, accioche ſenza cauſa non ſi generi ad alcuno odioſa moleſtia, e graue danno.

Secondo modo di formare il proceſſo per via d'Inquiſitione.

IL ſecondo modo, nel quale ſi può formare il proceſſo, è per via d'Inquiſitione; & è quando nõ v'è alcuno accuſatore, o denontiatore, che venga à far ſaper nel S.Officio il delitto, ma corre fama, e voce publica in qualche Città, o Terra, o luogo, che alcuna perſona hà fatto, o detto alcuna coſa contro la Santa Fede, e tal voce, e fama viene all'orecchie dell'Inquiſitore, e maſſime per via di perſone graui, honorate, e zelanti della Fede, & in tal caſo, non precedendo denontia, ne accuſa alcuna, ma ſolo per publica fama venendo a notitia del S.Officio, che ſia ſtato commeſſo alcun delitto, dourà eſſo Inquiſitore per debito dell'vfficio ſuo formarne inquiſitione particolare, & cominciar il proceſſo nel ſeguente, o altro ſimigliante modo, cioè.

Die Menſis Anni

Cum perueniſſet ad aures M.R.D.N. Vicarij, &c. publica quadã fama deferẽte, quòd N.de N.dixit, vel fecit talia contra Fidem Catholicã, *e ſi ſcriua quello, che s'hà per fama contro di lui, come*, quod dixerit, Non eſſe Purgatorium, vel tales, & tales blaſphæmias, cum ſcandalo, & admiratione multorum protulerit. Attendens præf. M.R.D.N. Vicario, quod iniurias Creatoris tolerare valde impium eſt, & illas maximè, quæ, vltra Dei offenſam, vergunt, vel vergere poſſunt in S.Fidei Catholicæ opprobrium, & iacturam, voluit ex debito officij iuridicè ſuper his informari, & proceſſit ad examinandum teſtes, quos à fide dignis accepit, poſſe aliquem

quem S.Officio informationẽ dare, locis,& temporibus,vt infra.

E dopo queſto principio ſarà citare i teſtimonij,e ſi regiſtreranno i citati,la citatione,il giorno, che ſarà data,e le relationi del meſſo in quella forma, che più a baſſo ſi dirà opportunamente.

Modo d'eſſaminare i teſtimonij del Fiſco.

Dopo che il proceſſo ſarà fondato, e cominciato in vna delle dette due maniere,le quali communemente s'vſano nel S.Officio, dourà l'Inquiſitore ſenza alcuno indugio procedere più auãti & eſſaminare que'teſtimonij, che o ſono nominati dal denontiatore,o per relatione particolare ſaprà poter dare informatione al S.Officio del delitto, e della perſona, contro di cui è ſtato denontiato, o è poruenuto a ſua notitia por fama, come di ſopra. E però li ſarà citare, e regiſtrare in proceſſo dal Notaro il giorno della data citatione, & il tenore d'eſſa, acciòche non comparendo nel termine ſtatuito,e prefiſſo nella citatione,ſi poſſa procedere più oltre contro quel tale, che s'è citato. E ſi auuertirà d'aſſegnare alla perſona,che ſi cita,tempo commodo per poter comparire, conſiderata la diſtanza del luogo,doue ſtà. Si poſſono anche far chiamare teſtimonij ſenza citatione in iſcritto,commettendo ſolo a qualche eſſecutore che vada a dir loro da parte dell'Inquiſitore, che compariſcano auanti di lui, e queſto ſi potrà fare, quando i teſtimonij ſono vicini nella medeſima Città, Terra, o luogo, e non v'hà dubbio, che non debbano vbbidire. Si haurà anche non mediocre conſideratione, ſe alcun teſtimonio foſſe perſona di grado, o autorità, o nobiltà ſegnalata, di mandare qualche perſona particolare, e non eſſecutore, a chiamarla,e specialmente donne nobili, le quali anche (conſiderata la qualità loro) potrà l'Inquiſitore, o andare, o mãdare ad eſſaminare alle loro caſe: auertendo di non riceuer mai per iſcrittura teſtimonianza alcuna di qualſiuoglia perſona aſſente, ma operi, che i teſtimonij di preſenza depongano veramente ciò che ſanno, & hanno veduto.

Comparſi poi che ſaranno i teſtimonij, gli eſſaminerà nel modo infraſcritto, o ſimigliante, cioè.

Die Menſis Anni

Examinatus fuit pro informatione S.Officij per M.R.D.N. Vicariũ, qui ſupra, exiſtentem, &c. *ſi porrà il luogo, doue ſarà ad eſſaminare, o nel S. Officio, o in Chieſa, o in caſa di qualche perſona, &c.* in meique Notarij, &c.

N. de N. filius N. *ouero, ſe il padre del citato ſarà morto,* quondam N. de loco N. habitans ad præſens in loco N. in domo propria, *ouero,* in domo N. de N. exercens artem, &c. *ouero,* nobilis, ætatis annorum, &c. prout dixit, cui delato iuramento de veritate dicenda, quod præſtitit, tactis ſacris litteris, & præuijs debitis admonitionibus, Iterrog. Resp. vt infra.

Et auãti che ſi cominci ad eſſaminare porrà l'Inquiſitore ammonirlo a dir il vero per ſolo honore, e gloria di Dio, per debito di coſcienza, e per lo giuramento preſo. Auuertendolo, che ſempre ſarà tenuto ſecreto del S. Officio, & acquiſterà merito appreſſo Dio.

Interrog. An ſciat, vel ſaltem imaginetur cauſam ſuæ vocationis, & præſentis examinis. *Resp. &c. E ſi ſerua quello, che dirà.*

Se

Se dirà di ſapere, o d'imaginarſi la cauſa, per la qual è ſtato chiamato, e dee al preſente eſſer eſſaminato, gli ſi faccia queſta interrogatione.

Interrog. Quomodo ſciuerit, aut quare imaginetur, ſe huiuſmodi de cauſa fuiſſe vocatum, & ad præſens fore examinandum. *Reſp. &c. Et hauuta la riſpoſta da lui, ſi ſoggiunga.*

Et ſibi dicto, quòd ſeriatim dicat, & narret quidquid ſcit de huiuſmodi facto. *Reſp. &c.*

Et racontato, ch'egli haurà quello, che sà, per maggior chiarezza ſi potranni aggiungere quelli interrogationi, che l'Inquiſitore giudicherà neceſſarie per deſcriuer minutamente il delitto, il delinquente, i complici, il luogo doue è fatto il delitto, il tempo preciſo quando fu fatto, l'occaſione, il numero delle volte, alla preſenza di chi, s'egli è teſtimonio di viſta, o d'vdito, la fama del denonciato, e ſimili circoſtanze.

Ma ſe il teſtimonio dirà di non ſapere, e di non imaginarſi la cauſa; per la quale ſia ſtato chiamato, e debba eſſer eſſaminato, gli ſi facciano queſte interrogationi.

Interrog. An cognouerit, vel cognoſcat aliquem hæreticum, ſeu aliquos hæreticos, vel hæreſi ſuſpectos, aut hæreticorum fautores, vel incantatores, aut blaſphæmos hæreticales, ſeu maleficos, ſortilegos, vel nõ viuentes ſecundum ritum S. Catholicæ Eccleſiæ. *Reſp. &c.*

E ſi dourà ſempre in queſta prima interrogatione generale deſcriuere, o almeno accennare, il genere del delitto, intorno al quale eſſo teſtimonio douerà eſſer eſſaminato.

E ſe riſonderà di sì, gli sì faccia racontar il tutto, e ſi regiſtri puntualmente quanto dirà, aggiungendo le interrogationi opportune intorno alle circoſtanze, come di ſopra s'è detto. Ma ſe riſponderà di nò, ſoggiungaſi tal'interrogatione, cioè.

Interr. An cognoſcat N. de N. *cioè quello, contro del quale è dato per teſtimonio,* à quanto tempore citra, & quę fuerit cauſa cognitionis. *Reſp. &c.*

Si riſponderà, dicendo, che lo conoſce, & ha ſua prattica, ſi potrà interrogare più oltre così.

Interrog. An audiuerit eundem N. aliquando tractantem aliquid de Fide, aut quouis modo cõcernens Religionem. *Reſp. &c.*

Se dirà di sì, aggiunganſi dal Notaro queſte parole.

Et ſibi dicto, quod narret præcisè & ſeriosè quidquid à prædicto N. dici audiuit ſpectans ad Religionẽ. *Reſp. &c.*

E ſi ſcriua il tutto minutamente, aggiungendo quelle interrogationi, che ſaranno neceſſarie, & opportune.

Ma ſe riſponderà negatiuamẽte, cioè che non conoſce quel tale, e che non ha ſua prattica, o, ſe pur lo conoſce, che non l'ha ſentita trattare di coſe ſpettanti alla Fede, e pur tuttauia ſia dato per teſtimonio, o conteſte; ſi ammoniſca a dire il vero in queſta guiſa, cioè.

Monitus per Dominũ, quod veritatem liberè dicat, & caueat à mendacio, quia datur in teſtem in actis S.Officij, quod audiuerit præfatũ N. aliquando facientẽ, *ouero,* proferentem aliqua contra Religionem Catholicam. *Reſp. &c.*

Se ſtarà nella medeſima negatiua; ſi diſcenda vn poco più al particolare con tale interrogatione.

Interr. An vnquã fuerit in tali loco, *e ſi deſeriua il luogo, oue ſi ha notitia,*

che ſia ſtato commeſſo il delitto, cum dicto N. *quando però habbia riſpoſto di ſopra, che lo conoſca*, & an ibidē dictus N. aliquid dixerit, aut fecerit contra Fidem, ipſo teſte præſente, audiente, & vidente, &c. *Reſp. &c.*

Se dirà di sì, gli ſi faccia deſcriuere il tutto.

Se negherà d'eſſere ſtato in quel luogo, ſi ammoniſca a dire il vero con ſimili parole,

Et ſibi dicto per D. quomodo audeat hoc negare, cū in S. Officio cōtrarium habeatur, videlicet, quòd in tali loco fuerit cum dicto N. & quòd in eius præſentia dictus N. fecerit, *ouero*, dixerit talia, *e ſi deſcriua il delitto. Reſp. &c.*

Se anche ſtarà nella medeſima negatiua, ſi potrà mettere queſta per vltima ammonitione.

Iterum monitus per D. quod caueat à mendacio, & liberè veritatem dicat ſuper præmiſſis; nam ſi tractu temporis apparebit, ipſum non dixiſſe veritatem, incidet in pœnā fautorum hæreticorum: immo, niſi veritatem fateatur, iam in excommunicationem incidit, & non poteſt ab aliquo Confeſſario abſolui. *Reſp. &c.*

Se non aggiungerà altro, ma reſterà nella ſua pertinace negatiua, e nō s'haurà mezzo di poterlo conuincere, come falſo, ſi laſcierà, e rimetteraſſi il tutto à Dio, il quale è ſcrutatore de' cuori, & à cui niuna coſa è occulta, o naſcoſta; e ſi porrà fine all'eſſame così.

Et cum nihil aliud ab eo haberi poſſet, dimiſſus fuit, iniuncto ſibi ſilentio ſub iuramento, & quod ſe ſubſcribat, &c.

E ſi termini l'eſſame come di ſopra, cō la ſottoſcrittione, & rogito del Notaro.

Et auuerta il Giudice di ſchifar ſopra ogni coſa in tutti gli eſſami il fare interrogatorij ſoggeſtiui, per i quali il teſtimonio s'induceſſe ad affermare, od a negare; come ſarebbe a dire. Interrog. *Nō è egli il vero, che N. beſtemmiaſſe? Sò pure, che ſapete voi, che beſtiemmiò due volte al diſpetto, &c. & altri interrogatorij in ſimil modo. E ciò dee farſi anche cō Rei.*

Quando per più teſtimonij degni di fede coſta nel S. *Officio ciò, che vn teſtimonio, il qual nega, ſia conſapeuole del fatto, è ne ſia conuinto, o grauemente indiciato; ouero ſi conoſca dalle ſue riſpoſte, o implicationi, o titubationi, ch'egli non voglia dire la verità, in tal caſo ſi dourà procedere contra eſſo teſtimonio, come deponēte il falſo nel* S. *Officio, e come fautore d'heretici, o ſoſpetti d'hereſia: e ſi potrà carcerare, ouero coſtringere a dar ſicurtà idonea di preſentarſi dauanti all'* Inquiſitore. *Et in queſto caſo ſi dourà farne decreto particolare, come ſi dirà più a baſſo.*

E per dar eſſempio quando vn teſtimonio ſia indiciato di falſità, o di nō voler manifeſtar il vero, di modo, che contro di lui ſi poſſa procedere, poniamo il caſo in queſto modo.

Se due, o più *teſtimonij confeſſaranno in giuditio, che Antonio habbia loro detto Pompeo hauere alla preſenza di lui negato il Purgatorio, & Antonio negherà aſſolutamente in giuditio di ſapere, che Pompeo habbia negato il Purgatorio: all'hora Antonio ſi chiamerà indiciato, o conuinto, per confeſſione eſtragiudiciale, e ſi dourà procedere contro ad eſſo Antonio, perche all'hora ſarà ſoſpetto d'eſſere falſo. Similmente ſe il denontiante dica hauer vdito Pompeo dire, che non v'è il Purgatorio, e nomini per teſtimonii* con-

conteſti Aleſſio, Giouanni, & Andrea, affermando, che tutti queſti lo ſentirono, perche lo ripreſero, o chè poterono, e douerono ſentirlo, perche ragionauano tutti inſieme; ſe vno de' teſtimonij nominati, come Aleſſio, conuenga col denontiante, & dica, che v'erano preſenti Giouanni, & Andrea, che ripreſero Pōpeo, o che Giouanni, & Andrea poterono, o douerono vdirlo negare il Purgatorio, perche ragionauano inſieme; ſe Giouanni, & Andrea eſſaminati negaſſero hauer vdito Pompeo dire, che non v'era il Purgatorio, eſſi Giouanni, & Andrea ſono grauemēte indiciati, o conuinti di non voler dire la verità, e ſi dee procedere contro di loro, come di ſopra. Il ſimile anche ſi dourà fare quando il teſtimonio nel ſuo eſſame eſpreſſamente ſi contradiceſſe, ne ſapeſſe riſpondere alle oppoſitioni, o ricuſaſſe di voler teſtimoniare, & eſſere eſſaminato, o in altri caſi, doue vi foſſe qualche manifeſto ſegno di falſità: o pure citato due, o tre volte, o nō voleſſe comparire.

Et auuertaſi, che all'hora ſaranno cōpiti gli eſſamini, e le depoſitioni, quando ſi ſapranno, e ſaranno regiſtrate in proceſſo le infraſcritte coſe, cioè.

Il delitto, come hereſia, beſtemmia, incanto, o altro tale.

Il delinquente, cioè quello, che ha detta l'hereſia, beſtemmiato, o fatto l'incanto, &c.

I complici, cioè le perſone, che tengono le medeſime hereſie, & hanno di compagnia commeſſo il delitto, ouero aiutato, conſigliato, &c.

Il luogo, doue fù fatto il delitto:

Il tempo preciſo, quando fù fatto.

L'occaſione, con che fù fatto.

Il numero delle volte, che fù fatto.

Il modo preciſo, come fù fatto, e gl'inſtrumenti, che ſi ſono adoperati, come ne gli incanti, e ſortilegij.

Et vltimamente i teſtimonij, alla preſenza de' quali fù fatto.

E perche i teſtimonij ſono di due ſorti, alcuni, i quali hanno veduto il delitto, o ſentitolo con le proprie orecchie, & altri, che l'hanno vdito narrare, i quali communemente ſi chiamano Teſtes de viſu, & de auditu proprio, & Teſtes de auditu alieno, *quando nelle depoſitioni ſi haueranno queſti teſtimonij* de auditu alieno, *e maſſime nelle depoſitioni* ex fama, *quei ſoli ſi eſſamineranno, i quali daranno informatione de' teſtimonij* de viſu, & de auditu proprio, *e poi ſi eſſamineranno queſti: eccetto ſe cio non ſi faceſſe per prouare vn' infamia, o voce. Quando anche ſaranno più teſtimonij, ſi comincierà ſempre prima ad interrogare quelli, da' quali ſi ſpera hauere la verità più facilmente.*

E douendoſi queſto negotio di eſſaminare i teſtimonij, come importantiſſimo, rettamente, e ſenza alcuna ruggine d'animo eſſeguire, oprarà l'Inquiſitore, che ſi ſcriua tutto quello, che diranno i teſtimonij, o ſia contra il Reo, o riſulti in ſuo fauore, ne ſoffrirà giamai, che à partito alcuno ſi diuida il detto loro, che dee per ogni maniera eſſer ſempre indiuiſibile.

Modo di verificar nel Santo Officio il corpo del delitto, di cui ſiano rimaſi veſtigij.

SE alcuno verrà denontiato nel Sāto Officio d'hauer (per eſſempio) ferita, ſpezzata, gittata à terra, imbrattata, o percoſſa qualche ſacra imagine, diciamo quella della Beatiſſima Verg. Madre di Dio, eſſendo il delitto, come dicono, facti permanentis, *di cui rimangono ad*

ad ogni modo i ſegnali, dourà il Vicario ſubitamente viſitare il corpo del delitto, andandoui egli in perſona, ſe può, o mandandoui il Notaro ſolo, quando non vi ſia il cõmodo d'andar lui: & haurà cura eſſo Notaro di pigliare in iſcritto alla preſenza di due teſtimonij à ciò ſpecialmente chiamati la detta viſita, nella quale con ſomma diligenza, & eſſattezza deſcriuerà, & noterà ciò che ſarà ſtato ritrouato. E tale ſarà la forma.

Die Menſis Anni

M.R.D.N. Vicarius præfatus, viſa denontiatione, &c. ac maturè conſideratis omnibus, & ſingulis in ea contentis, ne tam graue, immo tam atrox, & enorme facinus deliteſcat, veque delinquens, quem dubio procul hæreticum, aut hæretico non diſſimilem eſſe oportet debitis pœnis afficiatur, & iuxta menſuram delicti ſit plagarum modus mandauit, ad effectum, vt de corpore delicti conſtet in actis locum viſitari, & exinde debitas ſumi, omni mora poſtpoſita, informationes, &c.

N. de N. S. Officij Notarius.

Formato il Decreto, come di ſopra, ſi farà la viſita, e ſi regiſtrerà nel proceſſo, come ſegue:

Die dicta, hora, &c.

Acceſſum fuit per eundem, per M.R.D.N. Vicarium Sancti Officij N. meque infraſcriptum Notariũ, cum N. & N. ſeruis, vel ſocijs ad locum in denuntiatione deſignatum, ibique per me eundem Notarium, præſente dicto Mult. Reuerendo D. Vicario, viſa, & reperta fuit imago, vel ſtatuaGlorioſiſſimæ Deiparæ Virginis Dominæ Noſtræ in via, vel in vico, vel in platea, vel in pariete domus N. atramento aſperſa, ac maculata in facie, vel luto, ac cœno deturpata, vel lacerata, vel vulnerata in pectore tribus vulneribus gladio, vel enſe, vel pugione, vel archibuſio inflictis, vel fracta, vel deformata, vel effoſſis oculis, vel truncatis manibus, vel amputatis digitis, &c. Et hęc omnia vidi, & annotaui, vt ſupra, pro veritate, præſentibus Manilio Durante, & Afranio Priſco teſtibus, &c.

N. de N. S. Officij Notarius.

Ciò fatto hauranno ad eſſaminarſi alquanti de' vicini ſopra lo ſtato di detta imagine auanti il commeſſo delitto. E ſe ne formerà il Decreto in queſta maniera.

Quibus viſis, atque animaduerſis, ne dubitari poſſit de ſtatu dictæ ſacræ imaginis ante factum, ſeu delictum commiſſum, D. mandauit, examinari vicinos tanquam veriſimiliter informatos de dicta ſacra imagine, &c.

N. de N. S. Officij Notarius.

Die Menſis Anni

Examinatus fuit pro informatione S. Officij, vbi ſupra, & per antedictum M. R. D. N. Vicarium, in meique, &c.

N. de N. qui delato ſibi, &c. fuit per D.

Interrog. An ſciat vel ſaltem præſumat cauſam, &c. *Reſp. &c.*

Interrog. An habeat notitiam cuiuſdam ſacræ Imaginis Beatiſſimæ Virginis ſitæ in via, &c.

Reſp. *Signor sì, perche è vicina à caſa mia.*

Interrog. An heſterna die viderit dictam ſacram imaginem.

Reſp. *Signor sì: anzi la veggo ogni*

giorno

giorno, e bene ſpeſſo, anco per diuotione, io paſſo dinanzi à lei.

Interrog. In quo ſtatu viderit heſterna die dictam ſacram imaginem.

Reſpondit: *vidi hierſera la detta imagine della Madonna Santiſſima, ch'era bella, monda, pura, e ſenz'alcuna macchia; mà non l'hò già viſta tale queſta mattina: perche, &c.*

Quibus habitis, &c. *Si ſottoſcriuerà il Notaro.*

Et in queſto medeſimo modo eſſaminaraſſi qualche altro vicino, &c.

Prouato à queſta foggia il corpo del delitto, ſi procederà ad eſſaminare gli altri teſtimonij nominati nella denontia. Egli è però d'auuertire, che hauutaſi la denontia (come di ſopra) contra alcun particolare, c'habbia commeſſo il già detto, ò altro ſimigliante delitto, ſe vi ſarà pericolo nel differir l'eſſame degli altri teſtimonij nominati ſopra il fatto, ò qualche altra cauſa ſorgerà, onde il Giudice poſſa temere, che il Reo, mentre s'attende à verificare il corpo del delitto, ſe ne fugga, dourà eſſo Reo in virtù del detto del denontiatore, che depone di propria ſcienza, carcerarſi; maſſimamente ſe eſſo denontiatore non haurà eccettione alcuna: e poi, verificato il corpo del delitto, eſſaminarſi gli altri teſtimonij.

E ſe non ſi haurà notitia alcuna del delinquente, & à gli orecchi del Vicario ſarà ſolamente per relatione di perſone zelanti peruenuto, eſſer ſeguito il ſopradetto delitto, non per ciò mancherà di verificare il corpo d'eſſo delitto in queſta forma.

Die   Menſis   Anni

Cum ad aures M. R. D. N. Vicarij, &c. perueniſſet ex fide digna relatione, quemadmodum ſacra imago Beatiſſimæ Virginis ſita in loco, vico, via, &c. quæ heſterna die erat pulcherrima, omnique decorata nitore, hoc ſummo mane viſa fuit atramento aſperſa, &c. non ſine totius populi incomparabili ſcandalo ob Religionis contemptum, atque infidelitatis notabile veſtigium, præfatus M.R.D.N. Vicarius, his auditis, ne tantum, & tam graue ſcelus conniuentibus oculis præteriſſe videatur, & vt delinquens omnino inueniatur, &c. mandauit, &c. *E ſi faranno le medeſime diligenze di viſitare la detta ſacra imagine, con eſſaminare anco i vicini nel modo, che già è ſtato detto. E ſe da' ſopradetti eſſami riſultarà oltre à ciò qualche indicio, ò congiettura contro alcuno in particolare, come, per eſſempio, ſe Titio reſtaſſe indiciato, d'eſſere ſtato viſtò più volte paſſar dauanti la detta ſacra imagine, e con faccia irreuerente, turbata, iraconda, e minaccieuole, e con atti ſconci del corpo, e delle mani riguardarla, &c. non tralaſciarà il Vicario di procedere contro di lui ſecondo, che gli dettaranno le leggi, e la raggione; atteſa ancora la qualità, e conditione della perſona del detto Titio, come s'ei foſſe conoſciuto per publico, e notorio giocatore, e per huomo fiero, beſtiale, & iracondo, &c.*

CAP. QVADRAGES.
DE IVDICIBVS
CONTRA
HAERETICOS.

SVMMARIVM.

1 *Laicus non poteſt eſſe Inquiſitor.*
2 *Inquiſitionis Iudices ſunt triplicis generis.*
3 *Epiſcopus, & Inquiſitor ſunt paris poteſtatis.*
4 *In quibus actibus vnitim, aut diuiſim procedunt?*
5 *Sententia abſolutoria diuiſim.*
6 *Sicut, & iudicium ſponte comparentis.*
7 *In diſcordia conſulitur Papa.*
8 *Epiſcopus non procedit contra Inquiſiterem, nec contra.*
9 *Epiſcopus, vt delegatus iudicat regulares.*
10 *Aduena punitur, vbi fecit delictum.*
11 *Forum delicti ſortius foro domicilij.*
12 *Inquiſitor procedit contra omnes non exceptos.*
13 *Inquiſitor durat poſt mortem Papę.*
14 *Inconſulto Papa tradit Curiæ Seculari.*
15 *Epiſcopus non excluditur, ſicut laicus in commiſſis Inquiſitori.*
16 *Inquiſitor iudex attentatorum.*
17 *Delegat vnum, & alterum articulum.*
18 *Impunitatem premittit non relapſio.*
19 *Excommunicantur omittentes procedere.*
20 *Item extorquentes pecuniam.*
21 Extorquere *quid?*
22 *Pecunia propriè nummus eſt.*
23 Attentare *quid importet?*
24 *Arma deſerunt officiales Inquiſitoris.*
25 Remouent *officiales ſolum ex cauſa.*
26 *Legere nequeunt libros probibitos.*
27 *Abſoluunt minus baeticos occultos.*
28 *Irregulares non fiunt tradentes Curiæ reos mortis.*
29 *Connexorum iudex eſt.*
30 *Connexa ſunt eiuſdem iudicis.*
31 *Conſilium dans carcerato punitur.*
32 *Lacerans cedulones cenſuræ punitur.*
33 *Abſoluens hæreticum punitur.*
34 *Iniuriantem ſe punit.*

35 *Di-*

35 *Diſpenſat minus in irregularitate.*
36 *Diſtributiones percipit.*
37 *Annorum quadraginta ſit.*
38 *Attingit qui cœpit intrare primum diem.*
39 *Inquiſitor ſit graduatus.*
40 *Theologus magis quam iuriſconſultus.*
41 *Reuerendiſſimus eſt vocandus.*
42 *Epiſcopus maior Inquiſitore.*
43 *Vicario autem maior.*
44 *Quomodo ſubſunt prælatis regularibus.*
45 *Epiſcopus vt Vicarius cedit locum Inquiſitori.*
46 *Comedentes carnes, & lacticinia puniuntur,*
47 *Priuilegia Inquiſitorum.*

CAPVT

CAP. QVADRAGES.

DE IVDICIBVS CONTRA HAERETICOS.

1 EXTRA controuerſiã eſt nullũ laicum quãrumuis magnũ & ſuperiorem, doctum, & piũ in Inquiſirorẽ eligi poſſe in cauſis fidei cõtra hæreticos, quod definirum reperitur in iure *cap. Vt inquiſitionis, de hæret. in 6.* vbi determinatur, nullúm laicum de hoc crimine nullo modo poſſe cognoſcere. Quare ſolum perſonæ Eccleſiaſticæ ſiuè ſeculares, ſiuè regulares ad id munus aſſumendæ ſunt. Poteſt nihilominus Sũmus Pontifex, qui ſolus haber plenitudinem poreſtatis cauſam hanc delegare laicis perſonis. Sed accedamus ad quæſtiones.

Quæres igitur primo, quot ſunt genera iudicum contra hæreticos.

Reſp. Tria ſunt genera iudicum in his cauſis. Sub primo comprehenduntur Eminenriſſimi Cardinales, qui vocantur ſupremi, & vniuerſales Inquiſitores Sanctæ Eccleſiæ Romanæ ius dicentes pro, & contra quoſcumque in toto orbe terrarum diſperſos, quorum caput eſt Summus Pontifex, qui *ſolet* reſidere in Congregationibus huius ſupremi tribunalis inſtituti primo in modum Congregationis per Paulum III. Bulla incip. *Licet ab initio*, cõfirmati poſtea à Sixto V. Bulla incip. *Immenſa æterni*, adiectis Cõmiſſario, qui eſt ordinis Prædicatorum, & Aſſeſſore Generali, qui eſt Clericus ſecularis. Prædictis ſubduntur reliqui omnes officiales tam in Vrbe, quam extra per vniuerſum orbem, vnde cauſas grauiſſimas diſcutiunt, & cum hæreticis formalibus, & pertinacibus ſoli diſpenſant, ſicur & in infamia ob hæreſim cõtractam, iudicant ſolicitantes in confeſ- 2

sione

ſione quod ad traditionem curiæ ſeculari ex reſtibus ſingularibus.

Sub ſecundò, veniunt communi nomine Inquiſitores ab illis electi, & deſtinati ad prouincias, & ciuitates tes per vniuerſum orbem, qui in Italia ſunt Religioſi Dominicanæ, & Franciſcanæ Religionum. Solent vocari Inquiſitores Generales, quia ſunt deſtinati in ſuis locis ad cognoſcenda generaliter quæcumque delicta concernentia Sanctum Officiū Inquiſitionis. Et quamuis ſint deligari immediatè à Sede Apoſtolica, nihilominus eorum poteſtas ordinaria eſt ex vniuerſitate cauſarum, ideo diximus præcedente capite illos poſſe ſibi ſubſtituere Vicatios non ſolum in parricularibus articulis, ſed etiam generaliter, ex eo quod, & sūt delegati à Principe, & quia habent ampliſſimam poteſtatem ordinariè ſibi competentem.

Sub tertio, genere veniunt Epiſcopi omnes actu iuriſditionem habentes in ſuos populos, & hoc ex officio ſuo, quo illis competit in ſuis diœceſibus crimina, & delicta quæcumque inquirere, & contra reos reperros procedere, conſequenter etiam in delictis hæreſis, vel hæreſim ſapientibus, vt colligitur *ex cap. 1. de off. ordin. & cap. Ad abolendam, de hæret.*

Quæres 2. An in cauſis hæreſis maiorem habeat poteſtatem Epiſcopus, an Inquiſitor?

3 *Reſp.* Pares habent poteſtatem, ambo enim sūt iudices in omnibus cauſis ſpectantibus ad Sanctū Officium, ita quod facultas vni de iure conceſſa non negatur alteri. Quare *in Clem. 1. de hæret.* Clemens V. ponit quinque caſus, ſuper quibus alter ſine altero procedere poteſt, qui ſunt citare, capere, mancipare, ponere captum in manicis, vel compedibus ferreis, demum inquirere contra reos. Subiungit alios tres, qui ſunt tradere captum duro carceri, tormentare, & ſentētiare, in his vnus ſine altero procedere non poteſt. Et quòd hic dicitur de Epiſcopo, locum habet etiam in eius Vicario, & capitulari Sede Vacante. De hac materia procedendi ſimul, vel diuiſim latè Farinac. *q. 186. à num. 56.*

Quæres 3. In quibus caſibus Epiſcopus ſine Inquiſitore, & è contra Inquiſitor ſine Epiſcopo procedere poteſt, vel procedere non poteſt?

Reſp. Certum eſt primo in ſupradictis 4
quinque caſibus allatis in præcedenti quæſtione, qui ſunt citare, capere, carcerare, ponere in cōpedibus, & inquirere, poſſe vnum ſine altero, tradere verò duro carceri, vel ſententiare ſpectare ad vtrumque ſimul. *Secundò*, placet opinio aſſerentium vnum ſine altero procedere 5
poſſe in ſententia definitiua, & abſolutoria, quando in formatione proceſſus 6
actum eſt diuiſim omnino, ratione deducta, ex citata Clem. ibi: *Aut ad ſententiam procedere contra eos*. nam verbum, *contra eos*, indicat ſententiam condemnatoriam, quæ dicitur eſſe contra ſententiatum, non verò refertur ad ſententiam abſolutoriam, quæ non eſt contra, ſed in fauorem ſententiati. Confirmatur, quia ita tenet maior pars doctorum, quos pro ſe citat Farinac. *q. 186. n. 60.* oppoſitum alij docent torius eſſe apud præfatum, quos ſequitur Carena *par. 1. tit. 4. num. 10. Tertiò*, cum ſponte comparentibus poteſt vnus ſine altero procedere ad abiurationem, & ſententiam, quia licet ſit actus iudicialis non tamen eſt ſolemnis, & publicus, vt ſupponitur reſpectu diſpoſitorum in præcitata Clementina. Vide Dianam *par. 4. tract. 8. reſolut. 50. Quartò*, vnus ſine altero procedit, quando abſens eſt, vel requiſitus non conuenit eum altero infra octo dies, ex citata Clementina. *Quintò*, vnus ſine altero procedit, quando alter illi ſuas committit vices, vt dicitur ibidem. Vide alia apud Farinac. *q. 186. à num. 56.*

Quæres 4. Quid agendum, quando diſcordant inter ſe Epiſcopus, & Inquiſitor?

Reſp. Conſulendum eſt ſuprēmum tribunal, *cap. Super hoc 17. de hæret. in 6.* 7
quia illis non ſupereſt alius ſuperior, quā illud ſacrum tribunal. Farin. *q. 186. q. 64.*

Quæres 5. An Epiſcopus procedere poſſit contra Inquiſitorem, & Inquiſitor contra Epiſcopum?

Reſp. Negatiuè. Tum quia ambo ſunt
8 iudices in eadem cauſa; iudex autem nō agit contra iudicem in eadem cauſa. Tum quia, par non agit in parem. Et colligitur *ex cap. Inquiſitores* 16. *de hæret. in* 6. Farinac. *q.* 186. *num.* 124.

Quæres 6. Quo iure Epiſcopus procedat contra Regulares, ordinatione, an delegato?

Reſp. Delegato, ad finem, *cap. ad abo-*
9 *lendam, de hæret.* quamquam hodie iſte modus procedendi videatur tantum ſpeculatiuus, cum omnes Chriſtifideles etiam Regulares indiſtinctè ſubdantur Epiſcopis, & Inquiſitoribus in cauſis Sācti Officij, ac ſi eſſent laici, vel clerici, vt conſtat *ex dictis cap.* 27.

Quæres 7. An aduena, & viator repertus hic Parmæ domicilium habens Regij puniri poſſit ab Inquiſitore, & Epiſcopo Parmenſibus?

Reſp. Puniendus eſt Parmæ, quando
10 Regij alias non erat reus coram illis iudicibus. Probatur. Tum quia, ratione delicti Parmæ commiſſi ſit ſubditus iſtis iudicibus, *cap. Licet* 20. *de foro compet.* vbi dicitur, quod quis ſit ſubditus ratione delicti, & *dixi, cap.* 5. *num* 71. Tum quia, forum ſortitū ratione delicti fortius eſt foro domicilij, vnde & ad illud ſit remiſ-
11 ſio, quando vterque locus ſunt ſub eadē prouincia, ex adductis per Carenam, *par.* 1. *tit.* 4. *num.* 17. §. *Verum quo ad hoc.* Tum quia, iudices Regij non poſſunt formare proceſſum contra huiuſmodi delinquentem, niſi vocatis teſtibus Parmenſibus, coram quibus commiſſum fuit delictum, quod tamen efficere nequeunt, quia non poſſunt citare niſi ſuos ſubditos, aut exiſtentes in ſuo territorio, igitur cauſæ cognitio ſpectat ad Iudices Parmenſes. Quod ſi Regienſis reus Inquiſitus aufugiat Regium poſt perpetratum delictum, ad requiſitionem Iudicis Parmenſis cautæ remittendus eſt per iudicem Regienſem, ſiuè clericum, ſiuè laicum, ad quod tenetur de iure communi, vt colligitur *ex cap. Vt commiſſi* 12. *de hæret. in* 6. Quod idem dicitur ſi ſubditus habitationis, ſeu domicilij poſt delicti perpetrationem aufugiat, ad requiſitionem enim alterius, in cuius territorio reperitur, cautæ reſtituendus eſt, vt poſſit proprius iudex in cauſa procedere contra eum.

Quæres 8. An Inquiſitores procedāt contra omnes, & quoſcumque hæreticos, vel de hæreſi ſuſpectos?

Reſp. Vtique *ex cap. Vt commiſſi* 12. 12
de hæret. in 6. quia Papa illis delegat poteſtatem ſuper omnes, ſicuti ipſe eſt dominus, & iudex omnium. Excipe. *Primò,* Papam ipſum, ſuper quo nihil poteſt, vt notorium eſt, ipſe enim omnes iudicat, & à nemine iudicatur, *cap. Si Papa diſt.* 40. *cap. Duo ſunt* 10. *diſt.* 96. *Secundò* Epiſcopos ob eorum eminentem dignitatē immediatè in hoc ſubduntur Papæ, *cap. Inquiſitores* 16. *de hæret. in* 6. *Tertiò,* non poſſunt procedere contra Nuntios, & officiales Sedis Apoſtolicæ *extr. comm. Cum Mathæus de hæret. Quartò,* neque contra Generales ordinum iuxta dicta *cap.* 27. *q.* 28. *Quintò,* neque contra alium Inquiſitorem, quia par in parem non habet imperium. Verum quidem eſt, quod contra prædictos poſſunt ſumere informationem, & illam tranſmittere ad Sedem Apoſtolicam. Vide Souſam *lib.* 1. *cap.* 4. Carenam *par.* 1. *tit.* 5. *num.* 73. Dianam *par.* 4. *tract.* 8. *reſol.* 23. & 24.

Quæres 9. An poteſtas Inquiſitoris expiret per mortem Papæ? Ratio dubitandi eſt, quia delegati iuriſditio expirat morte delegantis, *cap. Licet vndique* 30. *de offic. deleg.*

Reſp. Non expirat. Tum quia, eius 13
delegatio eſt ſucceſſiua, & ad vniuerſitatem cauſarum, quæ quotidiè accidere poſſunt, ergò conſequens eſt, quod officium Inquiſitoris ſit perpetuum. Tum quia huiuſmodi delegatio eſt gratia, facta, cum redundet in magnum honorē delegati, ea autem non expirat morte concedentis, *cap. Relatum, cap. Gratum, ff. de off. deleg. cap. Si ſuper eo, eod. in* 6. Tum quia, ita habetur expreſsè *cap. Ne aliqui* 10. *de hæret. in* 6. Quod ampliatur, licet delegatio ſit facta ad beneplacitum delegantis, & hoc fauore fidei Souſa *lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 5.

Quæres 10. An Epiſcopus, & Inquiſitor incon-

inconſulto tribunali ſupremo reum dignum morte, vel perpetuò carcere condemnare poſſint?

14 *Reſp.* Affirmatiuè, quia nullibi reperitur illos debere tale conſilium petere. Confirmatur, quia in Bullis Clem. V r 1 1. de tradendis curiæ ſeculari non Sacerdotibus celebrantibus, aut àbſoluentibus; & Gregorij XV. contra Maleficos tradendos curiæ item ſeculari, aut perpetuo carceri, nulla fit mentio huiuſmodi conſilij, ſed ſimpliciter Epiſcopis, & Inquiſitoribus præſcribuntur tales pœnæ infligendæ per ipſos contra reos illorum delictorum, quod ſignum eſt, non requiri S. C. conſilium. Quidquid dicat Diana *par. 4. tract. 8. reſolut.* 121. Sed veri vſus habet quod Inquiſitores non relaxant aliquem de iure Brachio ſeculari relaxando niſi Conſulta S. C.

Quæres 11. An quando Papa cauſam aliquam delegat Inquiſitoribus nulla facta mentione Epiſcoporum, & laicorũ iudicum, cenſeantur excluſi, quamuis olim procederent in ea cauſa?

Reſp. Non excluditur Epiſcopus, vtique
15 verò iudex laicus: primum conſtat,
ex cap. Per hoc 17. *de hæret. in* 6. ratio eſt, quia iuriſditio alicui competens ex officio non aufertur, niſi per expreſſam derogationem. Secundum probatur, quia illam delegationem cauſa alias mixta fit ſimpliciter de foro delegati, ac proindè merè Eccleſiaſtica, de quibus cognoſcere non valent laici, *cap. Vt Inquiſitionis* 18. *de hæret. in* 6. Et Carena *par. 2. tit. 14. num.* 38. ex Scaccia *lib. 1. de iudic. cap. 12. num.* 53. dicit, delegata inquiſitoribus delegari priuatiuè quod ad iudices laicos.

Quæres 12. An Inquiſitor ſit iudex
16 competens reſpectu delicti: tantummodo attentati? e.g. Petrus vxoratus contraxit ſponſalia cum Paula, quærelatus de hoc ante contractum ſecundum matrimonium viuente adhuc prima, an ab Inquiſitore puniri poſſit?

Affirmaui hanc quæſtionem, *cap. 22. de abuſu Sacramentorum, q.* 39. recurre illuc.

Quæres 13. An Inquiſitor poſſit vnũ, vel alterum articulum delegare?

Reſp. De hac re non eſt dubitandum, 17
tum quia, eſt delegatus Principis, qui poteſt ſubdelegare, *cap. Super quæſtionũ, de off. deleg.* Tum quia, poteſt creare, & eligere ſibi Vicarios *ex probatis præced. cap. q.* 1. quod eſt maius, ergo & ſubdelegare vnum, vel alterum articulũ, quod eſt minus. Ita Eimer. *in Direct. par. 3. q.* 15. Pegna ibidem *comm.* 61. ex illis Diana *par. 4. tract. 18. reſolut. 8. & 29.* de examine teſtium delegabili.

Quæres 14. An Inquiſitor promittere poſſit impunitatem reo, ſi confiteatur delictum?

Reſp. Poteſt exceptis relapſis, & quia 18
impunitas in omnibus tribunalibus cõceditur; & quia in caſu noſtro nullibi prohibetur; & quia Inquiſitores in remittendis, & temperandis pœnis amplã habent facultatem *ex cap. Vt commiſſi, de hæret. in* 6. Excepi relapſos, quia *ex cap. Ad abolendam, eod.* iſti ſine vlla audientia, & remiſſione puniendi ſunt. Ita Cartarius *in ſua praxi lib. 2. cap. 1. num.* 27. Barboſa *tom. 3. Collectan. lib. 5. tit. 2. cap. 12. num.* 9. Vide Dianam *par. 4. tract. 8. reſol.* 22.

Quæres 15. Quas pœnas incurrat Inquiſitor delinquens in ſuo officio?

Reſp. Duæ referuntur excommunica-
tiones in Clementinis prima, & ſecunda 19
de hæret. Prima excommunicatio ſub capite primo eſt contra Inquiſitores, & alios officiales deputatos ad executionẽ Sancti Officij, qui odio, gratia, amore, lucro, aut aliquo temporali cõmodo omittunt procedere contra aliquem in cauſa hæreſis; aut propter eaſdem cauſas imponunt falſo alicui hæreſim, vel quod impedierint Sanctum Officium. Si ſit Epiſcopus per triẽnium incurrit ſuſpenſionem ab officio. Excommunicatio reſeruatur Papæ.

Dubitatur hic primo quinam dicantur officiales deputati? *Secundò*, quid importent illa verba: *Procedendum ſuper huiuſmodi prauitate?* an ſcilicet denotent tantum hæreſim formalem, an etiam illius ſuſpicionem? *Tertiò*, an omittens procedere ex timore, vel ad euitandum

 ſcan-

ſcandalum, vel grauè incommodum excuſetur ab excommunicatione? *Quartò*, an omittens bona fide putans non teneri exercere ſuum officium incurrat? *Quintò*, an incurrat eam cenſuram, qui omittit procedere hoc menſe, ſi poſtea ſuum exequitur munus ſequenti menſe? *Sextò*, an Birruarij non capientes hæreticum rei ſint huius cenſuræ? *Septimò*, quomodo imponentes rei ſint huius ceſuræ.

Primò, nomine Deputatorum ſub illis verbis; *Ac alijs ad dicti exequutionem officij ſubſtituendis ab eis*. veniunt Vicarij tam Inquiſitorum, quam Epiſcoporũ, & Capituli Sede vacante, Notarij, Cancellarij, Carceratores, & huiuſmodi, qui cooperari deberent ad exequutionem huiuſmodi officij ſiuè proximè, ſiuè remotè; adde Conſultores vocati nolentes accedere ad Congregationem ne cauſa expediatur, vel iniquis conſilijs eximentes reum ne puniatur, per has enim actiones ab ipſis omittitur procedere contra hanc prauitatem.

Secundò, illa clauſula comprehendit non ſolum cauſam hæreſis formalis, ſed etiam illius ſuſpicionem, vt colligi poteſt ex antecedentibus verbis; *Contra ſuſpectos, vel diffamatos de huiuſmodi prauitate* cum res ſit certa non eſt immorandum, vnde cauſa fidei non ſolum eſt ipſamet hæreſis formalis, ſed quæcumque illius ſuſpicio iuducta per certa delicta illam de iure inferentia, vt ſunt Blaſphæmia, Poligamia, Solicitatio in Cõfeſſione, &c.

Tertiò, probabilis timor, incommodum, & quælibet cauſa rationabilis, quibus omittitur proceſſio cõtra huiuſmodi prauitatem excuſat ab hac cenſura, quia eam incurrunt tantum illi, qui ex iniuſta & irrationabili cauſa omittunt, vt indicant illa verba; *Contra iuſtitiam, & conſcientiam, præſumpſerint*. Ita Gloſa ibidẽ *ver. Obtentu*, & doctores, quos pro ſe citat Diana *par.4. tract. 8. reſolut: 37.*

Quartò, bona fide omittens procedere non incurrit ob illa verba. *Contra iuſtitiam, & conſcientiam præſumpſerit*. Qui enim bona fide agit nõ dicitur præſumere, cum bona fides excludat dolũ, & temeritatẽ, quã includit præſumptio, ſecundũ Cardinalẽ *in Clem.1. de præuileg.* Sicut neq. bona fides poteſt ſtare contra conſcientiam, neque enim bonã fidem dicitur habere agens contra conſcientiam *ex cap. fin. de præſcript.*

Quintò, omittens deliberatè procedere nunc contra huiuſmodi reum, & poſtea procedens, non ideo excuſatur ab hac pœna, quia eam incurrit iam ex illo actu deliberato, neque liberatur ex eo, quod poſtea procedit, quia per ſolam abſolutionem tollitur excommunicatio. Differens verò procedere ex negligentia non incurrit, quia in Clementina non præcipitur, vt ſtatim procedatur, ſed ſimpliciter, vt non omittatur.

Sextò, Birruarij non capientes hæreticum, ſeu de hæreſi ſuſpectum iuxta mandatum ſibi factum rei ſunt huius cenſuræ, quia & ipſi ſunt ſubſtituti ad exequutionem huius officij, gerũt enim vices Inquiſitoris, quod eſt illi eſſe ſubſtitutos.

Septimò, rei huius cenſuræ impingentes elicui vitium hæreticæ prauitatis, vel falſo dicentes aliquem impediſſe officiũ Inquiſitionis, quod verum eſt, licet non fuerit punitus impinctus, ſufficit enim ipſamet vexatio cõſiſtens in formali impoſitione alicuius ex dictis delictis, ibi: *Prauitatem ipſam, vel impedimentum officij ſui alicui imponendo, eum ſuper hoc præſumpſerint quoquomodo vexare*. Referũtur autem illæ actiones ad Inquiſitores, & officiales ex dictis ſub primo dubio.

Secunda, excommunicatio eſt contra Commiſſarios deputatos per Epiſcopos, aut Inquiſitores, vel Capitulum Sede Vacante extorquentes pecunias modo illicito, illis verbis *Clem. 2. de hæret. Et tam ipſorum*, ideſt Inquiſitorum, *quam Epiſcoporum, ſeu Capitulorum Sede Vacante. ſuper hoc deputatis commiſſarijs quibuſcumque diſtrictius iniungentes ne prætextu officij inquiſitionis, quibuſuis modis illicitis ab aliquibus pecuniam extorqueãt. Nec ſcienter attentent, Eccleſiarum bona ob clericorum delictum prædicti occaſione officij fiſco etiam Eccleſiæ applicare.* 2.

Super illis nonnulla occurrunt dubia.

Pri-

Primum, An Epiſcopi, & Inquiſitores afficiantur ea excommunicatione? *Secundum*. Quinam ſint iſti Commiſſarij? *Tertium*, quid ſit extorquere? *Quartum*, an ſi extorqueant aliud, quod non ſit pecunia rei ſint huius cenſuræ? *Quintum*, quæ bona prohibeantur applicare fiſco, propria ne clericorum, an illorum beneficiorum? *Sextum*, an requiratur realis applicatio, vt rei ſint cenſuræ? *Septimũ*, an, & quomodo excommunicatio ſit reſeruata?

Primò, Epiſcopi non comprehenduntur, vt dicit Gloſa *ver. Commiſſarij*, vtiq. Inquiſitores, qui licet in ſupradictis verbis directè non exprimantur in caſu datiuo, vt commiſſarij, nihilominus indirectè continentur ſub ea diſpoſitione, vt colligitur ex ſubiectis verbis: *Qui dictos Inquiſitores, aut commiſſarios ſecretè nouerint talia commiſiſſe*. Ita omnes ſuper dicta excommanicatione cum Silu. *Excomm. 9. num 81*. Angel. *caſu 42*. Nauar. *cap. 27. num. 142*. Bonac. *Bullar. diſp. 2. q. 10, par. 8. num. 6*.

Secundò, Commiſſarij ſunt Vicarij Inquiſitoris, Epiſcopi, & Capituli, atque alij, quibus à prædictis Inquiſitore, Epiſcopo, vel Capitulo committitur cauſa aliqua Sancti Officij.

21 Tertiò, extorquere ſignificat auferre aliquid alicui per vim, & violentiam, *l. Fideicommiſſa, §. Si rem, ff. de legat. 3.* vel ex importunitate, Gloſa *in caſu cap. 2. de conceſſ. præbend. in 6.* Vt autem extorquens ſit excommunicatus tria requiruntur, pecunia extorta, modo illicito, & prætextu officij Inquiſitionis, ex quo deducitur, illũ nõ eſſe reũ huius Bullç, qui alio prætextu, v.g. laboris, mercedis, mutui, aut crediti aliquid extorquet; ſicut & ille, qui à ſpontè dante recipit pecuniam etiam prætextu officij, quia non dicitur exterquere, ſi dat non requiſitus, neque inuitus. Extorquentem mutuo pecuniam, vel ſub cenſu, cambio, & ſimili cõtractu, puto non incurrere, quia extorſio eſt in ordine ad prauam intentionem non reſtituendi. Deindè licet extorſio iniqua ſit, non tamen retenſio; præterquamquod non poſſet abſolui niſi reſtitueret acceptum, non tenetur autem reſtituere pecunias cenſus, mutui, & cambij, niſi ad præfixum tempus, ergo non poſſet abſolui ante id tempus, quamuis eſſet paratus.

Quartò, nomine pecuniæ multum probabiliter aliud non venit in opinione Bonac. *Bullar. diſp. 2. q. 10. par. 10. num. 3.* quia nomine pecuniæ in proprio ſenſu, qui attenditur in odioſis, veniunt numi tantum *ex cap. 1. 2. 3. cauſa 14. q. 3.* in quibus locis pecunia accipitur prout diſtinguitur à cœteris rebus. Communis tamen opinio doctorum ſequentium Gloſ. hic *ver. Pecuniam tenet* cũ Nauar. Caiet. Angel. Suar, Silueſtr. Sayr. Suar. cũ alijs, ſub nomine pecuniæ comprehendi quaslibet res pretio æſtimabiles, ſic horologium, librum, frumẽtum, æquũ, &c. Horum ratio deducitur ex doctrina D. Auguſtini relati, *cap. Totum 6. 1. q. 3.* illis verbis. *Totum quidquid homines habent in terra, omnia, quorum domini ſunt, pecunia vocatur, ſeruus, vas, ager, arbor, pecus, quidquid horum eſt, pecunia dicitur. Ideo autem pecunia vocata eſt, quia antiqui, quod habebant, in pecoribus habebant.* Colligitur etiam, *ex l. Pecuniæ nomine, ff. de verbor. ſignificat.* Poſſet tamen quis reſpondere, D. Auguſtinum inniti ſenſui etimologico, & originario, à quo licet teneat argumentum, ſecundum omnes apud Gammarum *lib. 1. ſuæ Dialect. iuris loco 3.* nihilominus poſtponitur ſenſui proprio rei, & vulgato modo loquendi de pecunia in ratione numini, ex communi enim vſu verba exaudiri debent, *l. habeo, ff. de ſuppell. legat.* vbi Gloſa dicit, quod plus ſtatur vſui, quam ſignificationi vocis. 22

Quintò, non prohibentur confiſcari bona propria clericorum, ſed tantum ea, quæ poſſident intuitu Eccleſiæ, cuius ſunt propria, vt clarè colligitur ex illis verbis: *Eccleſiarum bona*. Ita Gloſa ver. *Eccleſiarum*, ex Ioan. Andr. Silu. *excom. 9, num. 81*. Bonac. *Bullar. diſp. 2. q. 10. par. 10. §. Obſerua*, procedit ſiuè bona ſint immobilia, ſiuè mobilia; non ſecuta appli-

applicatione,non incurritur cenſura;nec
23 verbum *Attentent* refertur ad conatum
excludendo realem applicationem, ſed ad nullitatem confiſcationis attentatæ, ideſt,nulliter factæ, ſumitur ergo pro facere actum nullum, non pro inchoare illum, ſic religioſus profeſſus matrimonium contrahens non dicitur illud celebrare, ſed tantum attentare.

Sextò, patet ex mox dictis ad incurrendam excommunicationem requiri actualem applicationem rei fiſco.

Septimò, demum reſtituta pecunia illis,à quibus extorſerunt, à quolibet abſolui poſſunt, ante autem realem reſtitutionem,extra articulum mortis à nullo abſolui poſſunt ; clarè colligitur ex textu.

Reſpectu confiſcationis nihil diſponitur de abſolutione, ideo etiam ante reſtitutionem dari poterit à quolibet confeſſario Bonac.*Bullar.diſp.2.q.10.par.10. num.9. §.Dixi.*

Quæres 16. An Inquiſitores poſſit habere familiam armatam?

24 *Reſp.* Habent priuilegia à Summis Pontificibus ferendi arma, & illa concedendi ſuis officialibus, expreſsè *Clem.* 2. *fine de hæret. Porro Inquiſitoribus ipſis diſtrictius inhibemus, vt nec abutantur quomodolibet conceſſione portationis armorum, nec officiales, niſi ſibi neceſſarios habeant tales, qui ſe conferant ad ſua, cum Inquiſitoribus ipſis officia exequenda.* Vide Farinac. *q.* 182. §. 6. per totum dicuntur autem Inquiſitores abuti hoc priuilegio, quando arma concedunt alijs quã ſuis officialibus actu inſeruientibus. Officiales,quibus conceduntur arma ſunt Aduocati,Notarij,Cuſtodes,Cõſultores,&c. An autem officialis, in cuius literis patentibus nulla fit mentio de Armis in ſpecie, ipſo iure poſſit deferre Arma, an requiratur ſpecialis licentia?

Reſp. Ipſo iure poteſt deferre arma, quia in literis patentibus fit mentio de priuilegijs conceſſis huiuſmodi officialibus,inter quæ connumeratur geſtatio armorum, vt probatur ſequenti clauſula in eis expreſſa. *Cũ omnibus gratijs, priuilegijs, indulgentijs, indultis, immunitatibus, & exemptionibus tam à Summis Pontificibus,quam ab alijs Chriſtianis Principibus in fauorem Sanctæ fidei conceſſis, & concedi ſolitis.* Sed quid dicendum de clericis,& religioſis, quibus prohibetur delatio & retentio armorum à ſuis ſuperioribus per cẽſuras Eccleſiaſticas, numquid illa deferre poſſunt ſine incurſione pœnarum? Vtique, quia ſtatutis particularibus Epiſcoporum, & Regularium præualent priuilegia Apoſtolica, vnde neq. puniri poſſunt à ſuis ſuperioribus precisè propter delationem armorum, niſi delinquant in modo geſtandi, illa quilibet enim exceſſus vti vitioſus caſtigatione dignus eſt. Sed in religioſis nullam video neceſſitatem deferendi arma, niſi in caſu, quo iter agerent pro Sancto Officio ad inquirẽdum contra aliquẽ, &c. Demum cum ſit hoc priuilegium Papale à nullo auferri poteſt nec ab Imperatore.

Quæres 17. An Inquiſitores ad nutum proprium, & ſine cauſa poſſint remouere officiales?

Reſp. Negatiuè, niſi ex cauſa legitima, quia aliter videtur illis irrogare aliquam iniuriam. Quæ tamen non habet locum,quando reuocatio eſt generalis. Et nulli dubium eſt, nouum Inquiſitorem veteribus officialibus excluſis, nouos eligere pro ſuo libito,quia ſicut illi inſeruire debent, ita congruum eſt, vt ſint iuxta illius beneplacitum, & voluntatem. Verum quidem eſt, quod veteranos officiales benemeritos non deberet excludere, ſed confirmare propter eorum diligentem, & fidelem ſeruitutẽ. De mutatione officialium vide doctores citatos à Diana *par.4. tract.8. reſol.34.* 25

Quæres 18. An Inquiſitores,& Epiſcopi poſſint legere libros prohibitos? Item alijs concedere facultatem legendi?

Reſp. Negatiuè, ad vtrumque ex probatis *ſub cap.14.q.11.& 12.* 26

Quæres 19: An Epiſcopus, & Inquiſitor poſſint in foro conſcientiæ abſoluere hæreticum occultum? De Inquiſitore negaui, *cap. 12. num.43.* De Epiſcopo *num.42.* 27

*num.*42. Vide Dianam *par.*4. *tractat.* 8.
reſolut. 35. affirmantem pro Inquiſito-
ribus.

Queres 20. An Inquiſitores,& alij iu-
dices curiæ ſeculari tradentes reum pro-
batum in ſuo tribunali, fiant irregu-
lares?

28 *Reſp.* Non, quia hoc ipſo, quod Papa
in ſuis Bullis præſcribit pœnam traditio-
nis reorum curię ſeculari, eximit ab irre-
gularitate, quamuis in Bullis id non ex-
primat, abſurdum eſt enim dicere ſub-
ditum obediētem ſuo ſuperiori, in cuius
poteſtate eſt ablatio irregularitatis, fieri
irregularem, quaſi nō aduerterit ad hoc
abſurdum legiſlator. Quod procedit nō
ſolum in actu traditionis, verum etiam
quoque ſi iudex inſtaret, vt poteſtas lai-
ca exequeret ſententiam mortis. Ex his
tollitur cautella Ferdin. de Caſtro Palao
vti nō neceſſaria, quam lege apud Dia-
nam *par.*4. *tract.*8. *reſol.* 51.

Queres 21. An Inquiſitor ſit iudex
connexorum, & incidentium.

29 *Reſp.* Non ſolum poteſt iudicare, &
punire reos criminis hæreſis, aut illius
ſuſpicionis, verum etiam alia delicta de
ſe non hæreſes, nec hæreſim inferentia,
cum illis tamen connexa, vel incidentia,
atque illa reſpicientia. Probatur. Tum
quia, *ex l. Nulli, l. quoties, C. de iudic. l.* 1.
30 *C. de ordine cognit.* iudex cauſæ principa-
lis cognoſcit etiam de connexis, incidē-
tibus, & dependentibus à cauſa princi-
pali, Graſſus *de effect. cler. effectu primo*,
num. 400. Tuſchus *lib. C. conel.* 625.
*num.*10. Tum quia, commiſſo vno, in-
telliguntur conceſſa ea omnia, ſine qui-
bus illud commode expleri non poteſt,
cap. Præterea, cap. Prudentiam, de off. deleg.
Tum quia, connexorum idem eſt iudi-
cium, Gloſ. *ver. Ex eo, cap. Præterea cit.*
ergo ab eodem iudice tractandum, *cap.*
3. *de iudic.* ibi gloſa *ver. connexa ſpiri-
tualibus.* Ita docent Eimer. & Pegna ci-
tati à Diana *par.* 4. *tractat.*8. *reſolut.* 70.
Garena *par.*2. *tit.*5. *vbi à num.*83. probat
Inquiſitores eſſe iudices competentes in
cauſa legitimitatis prolis loquendo de
poligamis.

Queres 22. An Inquiſitor puniat
dantem conſilium licet iuſtum carce-
rato?

Reſp. Sic, quia carceratis in S. Officio 31
nullus alloqui poteſt ſine licentia Inqui-
ſitoris, & retuli, *cap.*30. *num.* 14. *& cap.*
32. *q.*24. Ex Vmberto, & Treitas docet
Diana *par.* 4. *tract.*8. *reſol.*67.

Queres 23. An Inquiſitor procedat
contra lacerantes, & frangentes cedulo-
nes, in quibus quis declaratur excom-
municatus? Item quęritur de alijs cedu-
lis ſpectantibus ad S. Officium.

Reſp. Ad vtrumque affirmatiuè, pri- 32
mum quidem patet ex eo, quod ſic la-
cerans, vel deturpans reddit ſe de hæreſi
ſuſpectum ad minus leuiter, quia non
videtur credere in Eccleſia eſſe poteſta-
tem adferendas cenſuras. Secundum
eſt certum, quia offenditur officium.
Vide Dianam *parte* 4. *tractat.* 8, *reſolut.*
103.

Queres 24. An poſſit punire confeſ-
ſarium abſoluentem hæreticum in foro
conſcientiæ?

Reſp. Hæreticorum duplex claſſis, 33
alij certam ſectam profitentur, vt Lute-
rani, Caluiniſtæ, &c. alij incidenter ha-
bent errorem in intellectu circa aliquē
articulum fidei, & tamen nulli ſectæ ad-
hærent. Confeſſarius abſoluens hæreti-
cum ſub prima claſſe, ſine dubio puniē-
dus eſt ab inquiſitore, cum vſurpet illius
cum iuriſditionem, nam huius iudicium
ſpectat ad ipſum ratione abiurationis, &
aliorum actuum, qui à ſolis iudicibus fo-
ri externi expediuntur. Vt videre eſt,
*cap.*11. *num.*22. *&* 23. *cap.* 12. *num.* 11.
& 48. Non tamen dicitur violare Bullā:
Si de protegendis, quia abſoluere nulla
eſt ex actionibus prohibitis in Bulla de
qua *cap.*29. *q.*8. Si verò abſoluat hæreti-
cum ſecundæ claſsis non afficitur pœnis
per inquiſitorem, quia abſolutio in foro
conſcientiæ non ſpectat ad inquiſitorē
ex probatis hic *q.*19. *remiſſiuè ad cap.*12.
num. 43. cum ergo confeſſarius ſic ab-
ſoluendo non ſibi vſurpauerit iuriſditio-
nem inquiſitoris, neque per talem illici-
tam, & inualidam abſolutionem factus
ſit

ſit de hæreſi ſuſpectus, non eſt cur Inquiſitor puniat Confeſſarium, qui in nullo læſit officium Sanctæ Inquiſitionis, ſicut ille, qui abſoluit Caluiniſtam, aut Luteranum, qui huius generis mittendi ſunt ad Inquiſitores. Diana *par. 4. tract. 8. reſol.* 109. refert Vaſq. & Homob. admittentes ſimpliciter hanc punitionem.

Quæres 25. An Inquiſitor punire poſſit iniuriantem ſe?

34 *Reſp.* Poteſt etiam ſine proceſſu, quādo iniuria in publico illata fuit Inquiſitori puta ſedenti pro tribunali. Probatur quia, licet nemo ſit ſui ipſius iudex in cauſa propria ex vulgatis iuribus, nihilominus quando illata iniuria redundat contra bonum publicum, & in cōtemptum propriæ iuriſditionis, tūc iudex procedere poteſt contra iniuriantem ſe, quia ſic faciendo tuetur potius iura ſuæ poteſtatis, quam honorem ſuæ perſonæ, cui etiam honor ſine dubio deferendus eſt, *cap. Vt delitus* 59. *de appellat.* Et de propria iniuria iuridice vindicanda habetur, *cap. 1. de Maled. cap. 1. de Clem. de foro compet.* Ita in terminis citat doctores Diana *par. 4. tract.* 8. *reſolut.* 91. melius Carena *par. 2. tit.* 17. *à num.* 27. Non eſt reus pœnarum Bullæ, *Si de protegendis, ex cap.* 29. *q.* 22.

Quæres 26. An Inquiſitor diſpenſare poſſit ſuper irregularitate contracta ex hæreſi?

35 *Reſp.* Non, ex Pegna *par. 3. in Direct. comm.* 375. Sanctarellus *cap.* 25. *de hæreſi dub. 1. num.* 6. ex prohibitione Pij V. alios citat Diana *par. 4. tract* 8. *reſol.* 85.

Quæres 27. An iudex Inquiſitor capax diſtributionum illas lucretur abſens propter Sanctum Officium?

36 *Reſp.* Sic, ex priuilegio Pauli 111. & Pij V. fauore fidei, doctores citat Diana *par. 4. tract. 8. reſol.* 71. Barboſa *ad cap.* 12. *ſeſſ.* 24. *num.* 76. Non tamen excuſatur à reſidentia, ſi ſit Parochus, vt docet idem Barboſa *ad cap. 1. ſeſſ. 23. n. 34. impreſſ. Venetæ.*

Quæres 28. Quam ætatem debeat habere Inquiſitor?

37 *Reſp.* Nullis, niſi qui quadrageſimum ætatis annū attigerint officium Inquiſitionis committi, &c. *Clem. Nolentes, de hæret.* Sufficit primus dies etiam cœptus initio anni quadrageſimi, verbum enim *Attingo* importat inchoationem temporis, *vt dixi Reſolut.* 21. *num.* 38. *meorum Conſil.* Diana *par. 4. tract.* 8. *reſolut.* 54. ex Sanctar. & Zanardo docet cum hodie Inquiſitores creentur à ſupremo tribunali non eſſe curandum de hoc tempore. Sed gratis id aſſeritur, nam Papa, à quo immediatè eliguntur proponentibus Eminentiſſimis Cardinalibus non præſumitur velle ſuas leges ſine cauſa negligere. 38

Quæres 29. An Inquiſitor debeat eſſe graduatus nimirum Lector, Theologus, an Iuriſconſultus?

Reſp. Nulli dubium eſſe, Inquiſitorem debere eſſe doctum, clamante Dauid Propheta: ***Erudimini, qui iudicatis terrā.*** Vnde non eliguntur niſi Magiſtri, vel Lectores Theologiæ, ſeu Canoniſtæ, vt praxis id probat, & docet Zanardus cum Carena *par. 1. tit. 5. num.* 20. 39

Quæres 30. An eligendi ſint magis Iuriſperiti, quam Theologi in Inquiſitores?

Reſp. Satius eſt eligere Theologum, quam iuriſconſultum, probatur. Tum quia obiectum, & materia circa quam Inquiſitor ex officio verſatur eſt virtus fidei, & vitium hæreſis, vel eiuſdem ſuſpicionis ſibi oppoſitum, quilibet enim caſus illi propoſitus, vel eſt de hæreſi, vel de eiuſdem ſuſpicione, hæc enim potiſſimum intendit Sanctum Officiū; ſed circa huiuſmodi magis verſatus eſt Theologus, cum illius propria ſit materia, quam Iuriſconſultus, ad quem non ſpectat, vt talem cognitio huius materiæ, ergo melius eſt eligere Theologum in Inquiſitorem, quam iuriſconſultum. Tū quia, cognitio neceſſaria ad expediendas cauſas Sancti Officij æque ſciri poteſt à Theologo, & melius ex fundamētis Theologicis, ac iuriſconſulto, vnuſquiſque enim eorum antequam ſit in officio neceſſe eſt quod addiſcat ſpectātia ad hoc munus; ea autem nōminus, immo 40

immo magis, & melius diſcere poteſt Theologus, quam Iuriſconſultus, ſunt enim libri ſpeciales illis viam aperientes ad perfectam cognitionem huius officij. Nec obſtat, quod aduerſarij obijciunt, nimirũ, Inquiſitores in cauſis fidei plura vt Iuriſperiti, quam vt Theologi efficere. Siquidem reſpõdetur, hoc ius, quod ſcire debent Inquiſitores non eſſe præcisè Iuriſconſulti, ſed commune vtrique & proprium Inquiſitoris; prærerquamquod principale ſpectarum in cauſis fidei eſt hæreſis cognitio, vel eiuſdem ſuſpicio, quæ ſimpliciter ſpectat ad Theologum, reliqua vt doctrina teſtium, torturæ, ſententiæ, appellationis, &c. tamquam acceſſoria licet originem habeant à peritia iuris, nihilominus multum familiaria ſunt etiam Theologis. Nec præterea obſtat, quod vltra montes ſunt Inquiſitores, vt plurimum Iuriſperiti ex eo inquiunt, quia compertum eſt, longe vtilius, & commodius id eſſe. Siquidem hæc non eſt ratio, ſed eliguntur in illis partibus Iuriſperiti, quia aſſumũtur clerici, quorum maior pars ſunt Doctores iuris, non Theologi, quod manifeſtè patet hic in Italia, vbi omnes Inquiſitores ſunt Theologi, quia eliguntur ex Religione Dominicana, aut Franciſcana, apud quos magis eſt in vſu doctrina Theologica, quam iuris perita. Noſtram reſponſionem docuerũt Pegnam *par.* 3. *comm.* 50. & Zanardus *par.* 2. *ſui Direct. cap.* 6. *q.* 12. contra Simanch. Azor. & Scacciam, quos profe citat Diana *par.* 4. *tract.* 8. *reſolut.* 52. apud Carenam *par.* 1. *tit.* 5. *num.* 49. qui arbitratur ſequendas eſſe conſuetudines laudibiles Italiæ, & Hiſpaniæ.

Quæres 31. An titulus Reuerendiſſimi tribuendus ſit Inquiſitoribus electis à ſupremo tribunali?

41 *Reſp.* Affirmatiuè. Tum quia, ex praxi, quæ in his multum valet. Tum quia, illo inſigniuntur omnes delegati à Papa ad vniuerſitatem cauſarum maximè, magis ponderis, cuius generis ſunt cauſę fidei. Tum quia, titulo hoc cohoneſtãtur Vicarij Generales, & Canonici Catredalium, qui inferiores ſunt Inquiſitoribus. Ità ex Paramo *lib.* 3. *de Orig. S. Inquiſit. q.* 9. *num.* 23. & 24. docet Carena *par.* 1. *tit.* 5. *num.* 51.

Quæres 32. Quomodo practicatur pręcedentia inter Inquiſitorem, & Epiſcopum?

Reſp. Quando Epiſcopus vult intereſſe Congregationi S. Officij hanc congregare ſolet in ſuo Palatio, raro accedit ad cameras Inquiſitoris, vbicumque autem fiat congregatio, Epiſcopus ſemper præcedit, quia ſimpliciter dignitate eſt maior, excellentior, & eminentior Inquiſitore, cum ex officio id munus, & prius incumbat *ex cap. Ad abolendam, de hæret.* quamquam hiſce temporibus parum inquirat, relinquendo id munus Inquiſitoribus nomine, & re. Nec obſtat, quod delegatus à Papa ſit maior ordinario, quia id verum eſt in delegationibus tranſeuntibus, & quando delegatus habet iudicare ordinarium ex dictis, *cap.* 32. *q.* 15. hic autem Epiſcopus non iudicatur ab Inquiſitore, ſed ambo collega ſunt in Officio Inquiſitionis. Inquiſitor ergo requiſitus accedit ad aulã Epiſcopi in cauſ fidei. 42

Quæres 33. An Inquiſitor præcedat Vicarium Generalem?

Reſp. Affirmatiuè non ſolum in cauſis fidei, ſed ſimpliciter, niſi vt priuatus, ſeu ſub alio titulo inferiori congregaretur. Probatur quia, habenti maiorem dignitatem debetur præcedentia ſuper alios, qui minore præditi ſunt, Gloſ. *ver. Et viliores, cap. Sedes* 15. *de reſcript.* Bartol. *in l.* 1. *ff. de alim. præſt*, dignior enim maior eſt *ex cit. cap. Sed maior, eſt dignitas Inquiſitoris*, & quia ex officio, & propria iuriſditione cognoſcit cauſas fidei, Vicarius ex ſpeciali commiſſione: & quia officium Inquiſitoris durat perpetuò etiam poſt mortem Papæ, Vicarij ceſſat morte Epiſcopi: & quia Inquiſitor eſt delegatus Papæ, Vicarius Epiſcopi: & quia Inquiſitor repræſentat Papam, Vicarius Epiſcopum: Et quia Inquiſitor procedit contra Vicarium, non è contra: Alia vide apud Carenam, *part.* 1. *tit.* 5. *à num.* 57. ampliantem id fauore Inquiſitorum. 43

Quæres 34. An Inquiſitor ſubſit ſuperioribus ſui ordinis?

Reſp. Si accedat ad Refectorium, ad
44 Capitulum, ad Proceſſiones ſubeſt, quia in his caſibus reputatur ſimplex religioſus, & ſubd tus in ordine ad ſuum ſuperiorem, reſpectu cuius tunc non ſpectatur qualitas Inquiſitoratus, cum ſit nociua. In caſu proceſſionis Carena *par.* 1. *tit.* 5. *num.* 66. Ad Refectorium autem, & Proceſſiones cogi non poteſt, ſed ſi accedat, ſe gerere debet vt ſubditus cum alijs ſub Priore. De præcedentia Inquiſitorum in religionibus multa dixi *Reſolut.* 65. *num.* 80. & *Reſolut.* 114. *quæſt.* 31. Hæc quoad præcedentiam.

Loquendo autem quoad ſubiectionem coactiuam, puto non ſubeſſe ſuperioribus ordinis niſi in eo, quod ſi delinquant in obſeruantijs regularibus, & prout ſunt religioſi, per informationes deſumptas denuntiandi ſunt ſupremo tribunali, vt prouideat, quod melius eſt, ne turbetur officium ſanctæ fidei. Ita Farinac. *q.* 186. *num.* 132. Dianæ *part.* 4. *tract.* 8. *reſol.* 52. ex illis Carena *part.* 1. *tit.* 5. *num.* 72. contra plures ab eo citatos, qui intelligendi ſunt pro eo tempore, quo Inquiſitores creabantur per ſuperiores regulares.

Quæres 35. An Inquiſitor præcedat Vicarium Generalem Epiſcopum?

Reſp. Sic, neque Inquiſitor tenetur
45 accedere ad aulam Epiſcopalem ab ipſo vocatus. Illud probatur ex rationibus adductis *ſub q.* 33 & 34. præcipuè ex eo, quod non attenditur ratio, ſeu qualitas Epiſcopatus, ſed tantum Vicariatus, vnde reputatur, ac ſi non eſſet Epiſcopus, nam quando concurrunt duæ qualitates vna per ſe, & altera per accidens, attenditur illa, non hæc *ex l. Qui habet, ff. de tutel.* Confirmatur per Gloſam *in cap. A collationibus de appell. in* 6. vbi Epiſcopus etiam canonicus in capitulo ſedet vti canonicus, non vt Epiſcopus, Capicia *deciſ.* 27. *num.* 27.

Quæres 36. An inquiſitor procedat contra comedentes carnes, & lacticinia diebus prohibitis?

46 *Reſp.* Inquiſitor procedit contra comedentes carnes, & lacticinia diebus prohibitis, probatur, quia inquiſitor procedere poteſt, & punire omnes hæreticos, vel de hæreſi ſuſpectos, vt omnes cōcedunt ſequentes Gloſam *in Clem. Nolentes de hæret.* ſed comedentes carnes, & lacticinia in diebus prohibitis ſunt ſuſpecti de hæreſi, nam videntur facto approbare hęreſim affirmantium inutilem eſſe, & nullius laudis abſtinētiam à carnibus, & lacticinijs, cōtra Sacram Scripturam, & Sanctorum Patruū auctoritatem, & definitionem omnium Conciliorum, apud quos de fide tenendum eſt, delectum ciborum, ideſt, abſtinentiā à carnibus, & lacticinijs, quibus ſenſualitas deprimitur, eſſe valde vtilem, & laudabilem omnibus, de quare plura Valentia *tom.* 3. *diſp* 9. *q.* 2. *par.* 2. quod ſic comedentes ſint ſuſpecti etiam vehementer docent Pegna *par.* 3. *comm.* 24. Genuenſ. *cap.* 18. *num.* 11. ex illis Carena *par.* 2. *tit.* 15. *num.* 7. Requiruntur tamen duo ad vehementem ſuſpicionem, vnū eſt, quod pluries quis comederit non curans de præcepto abſtinentiæ, alterū, quod comederit ſine licentia, aut neceſſitate, qui enim cum licentia ſuperioris comedit non peccat; *cap. Qui peccat* 11. 24. *q.* 4. nque qui ex neceſſitate vel infirmitatis, vel carentiæ aliorum ciborū, quod enim lex naturæ concedit, peccatum non eſt, *l. Retractare, ff. Ne fiſcus rē, quam vend.* Comedens ergo cum licentia, vel ex neceſsitate cum non peccet, neque proindè ſe reddit ſuſpectum de hæreſi, ſuſpicio enim ſupponit factum, vel dictum cum peccato accidiſſe. Quod caſus iſte ſpectet ad inquiſitorem docēt Repertorium *ver. Cognoſcere*, Zanchin. *cap.* 35. *num.* 21. Zerola *in praxi ver. Caſus*, §. *Carnes*, Riccius *in praxi reſol.* 423. ex illis Carena *par.* 2. *tit.* 15. *num.* 11.

Caue autem à falſa opinione damnata eorum, qui volunt in quadrageſima eſſe licitam comeſtionem lacticiniorū, quam fusè, & per acutè impugnat *ex* induſtria Paſqualigus *deciſ.* 71. & 72. in ſuo abſolutiſsimo tractatu de ieiunio.

Quęres 37. Quænam ſint priuilegia Inquiſitorum?

Reſp.

47 *Reſp.* Sunt plura, ſed præcipua ſunt. *Primò*, quod non poſsit excommunicari à delegatis Sedis Apoſtolicæ, neque à quocumque alio, nec Cardinali à latere, quia immediatè ſunt ſubiecti ſupremo tribunali, ex Bullis allegatis à Pegna *par.2. comm.70. Secundò*. Inquiſitores, & eorum ſocij poſſunt ſe inuicem ab excommunicatione abſolutè in illis caſibus, in quibus poſſunt abſolui à ſuis ſuperioribus, vt colligitur ex priuilegijs *in Direct. extenſis*. *Tertiò*, quando faciunt aliquem actum fidei indulgere poſſunt quadraginta dies de indulgentia, *ex par.3. Direct. q.127. Quartò*, poſſunt interpretari ſtatuta quæcumque lata contra hæreticos. *Quintò*, capere poſſuut ſuos reos intra Eccleſiam, nec ab Epiſcopo poſſunt impediri. *Sextò*, Inquiſitores cum omnibus ſuis bonis exempti ſunt à quibuſcumque datijs, & Gabellis. Vide Royas *par.2. de hæret.* Carenam *par.1. tit.5. S,13.*

F I N I S.

INDEX
RERVM NOTABILIVM.

A

ABiurationis materia, cap. 11. pag. 231. Habet pro obiecto hæreſim, cap.5.n.17 pag. 115. Abſolutio à peccatis dari non poteſt abſenti, cap.22.n.38 pag. 393. Eſt excommunicatus oppoſitum ſenſiens, vel faciens, cap.22. n.38. & 39.p.393. Religioſus abſoluitur à ſuo prælato, cap. cit. n.40. Abſoluens à peccatis non dum Sacerdos ſuſpectus eſt de hæreſi, cap.22. à num.12, ad 37. p. 384. Abſoluere nequeunt Epiſcopus, & Inquiſitor hæreticos etiam occultos in foro animæ, cap.12. num.42. & 43. p.250. Abſoluens hæreticos punitur, cap.40. n. 33. pag.639. Abſolutus à delicto iterum vocatur ex nouis probationibus. cap.34. num.10. & 11. pag.559.

Abſtinentia perficit hominem, cap.2. num. 73. p.63.

Adultis neceſſaria eſt fides explicita, cap.1. num.121. pag.41. Adam habuit fidem, cap.1.n.53.p.18. in gratia fuit creatus, cap.1.n.54. cit. pag.

Adiuratio quid ſit, cap.17. num.11.14. & 36. pag.325. & 332. Non licet adiurare directè irrationalia, cap.17. num.38. pag.332.

Aduena punitur vbi deliquit, cap.40.n.10. pag.634.

Agnum immolandum non licet vendere, cap.1.n.113.p.39.

Agro aſſimilatur Eccleſia, cap. 4. num. 59. pag.102.

Alienare poteſt hæreticus ante ſententiam, cap.12. num.113. p.262.

Amatorium poculum, cap.18. num.40, pag. 345. Amor minuit pœnam. cap. 36.n.35. pag.588.

Amentia excuſat à culpa, & pœna, cap.36. num.49.p.590.

Amoueatur, importat ſententiam ferendam, cap.12.n.102. p.260.

Anaſtaſius Papa non errauit in fide, cap.5.n.88.p.132.

Anathema ſit eſt latæ ſententiæ, cap.21. n.3.p.369.

Angeli viatores fidem habuerunt, cap.1.n. 51.p.18.

Angelo aſſerenti aliquid de fide non creditur. cap.2. num. 31. p.55. Omnes creati in gratia. cap.1.n.52.p.18.

Angelorum motus, & corporum aſſumptio, cap. 16. à num.9.p.310. eorum nomina, cap.16.

cap.16. num.3.ad 7.cit.p. *Eſſe incorporeos eſt de fide,cap.16.n.22.p.313. Moueri localiter, cap.16.n.10.p.310. Aſſumere corpora, cap.16. num. 25. pag. 314.*

Anima non ſubditur influxibus aſtrorum, cap.20. n.19.p.365.

Antecedens intendit volens conſequens, cap.17. n.20. p.328.

Antipapa deponitur à vero Papa,ſeu à Concilio,cap.6.num.46.pag.159. Quis illorum magis cenſeri poteſt Papa, cap.6. n.27.& 47.p.150.& 159.

Appellans ad futurum Concilium Generale excommunicatus,& de hæreſi ſuſpectus, cap.6.n.55. & 56.p.163. Fit appellatio à carcere,non à citatione, cap.32. n.15. pag.533. Item à decreto torturæ, & à ſentẽtia definitiua,excepta hæreſis cauſa,cap.35. num.42. p.575. Appellatio, eſt de iure poſitiuo, cap.36.nu.4. & 46. p.583.& 589.

Aquæ inuentio per virgam ſuſpicionem hæreſis non inducit, cap.18.num.11.& 20. p.337.& 339. Aqua pro ſacrificio Miſſæ, vide Vinum.

Arma deferri poſſunt Conſultores, cap.38. n.28.p.610. Item alij officiales,cap.40. n.24.p.638.

Articulus fidei quid, cap.2.p.46.per totum. Nouus induci non poteſt, cap.5.n.102. p.135. Neque ei derogari,cap.5.n.103. p. 136. Articuli fidei non dum definiti tenentur,cap.9.n.59. p.201.

Aſtra influunt directè in corpus hominis, non in animam,cap.20.n.17.18.& 19. p. 364. & 365.

Aſtrologia naturalis,& iudiciaria exponitur ex Bulla Sixti V. cap. 21. §. Quæres 4 p.369.

Aſtrologi imponũt nomina Angelis mouentibus planetas,cap.16.n.6.p.310.

Attentatorum iudex Inquiſitor, cap. 40. num.16. p.635. Attentare idem, quod facere actum nullum, cap.40. num.23. p.638.

Attingere annum eſt illum inchoare, cap. 40.num.38.p.640.

Augurium,cap.20.n.10.p.363.

Auſpicium,cap.20. n.11.p.363.

Audita à fide digno ſunt denuntianda, cap.31.n.21.p.527.

B

B*Aptiſmi receptione fides infunditur, cap.1.num.17.p.7. Etiam ante,in contritis,cap.1.n.19.cit.p. Numquam infunditur informis,cap.1. n.20.eadem pag. Collatus ab hæretico tenet, cap. 1. num.73.p.26. Baptizantis error non impedit effectum Sacramenti, cap. 1. num.74.p.26. Infantes ſunt baptizandi ex traditione,cap.3.n.39. p.86. Valere traditum per hæreticos eſt traditio, cap.3.n.40.p.86. Merſione,& infuſione miniſtratur,c.3.n.42.p.86. Rebaptizatus an apoſtata,cap.8. n.9.p.180. Inualidè baptizatus non eſt verè apoſtata, cap.8. n.10.p. 180. Baptizatus tantum poteſt fieri hæreticus,cap.9. num.12.p. 189. Nulliter baptizatus cogitur ad verum baptiſma,cap.9.num.21. pag. 192. Baptizans ſecundo ſuſpectus de hæreſi, cap.22. num.2.pag.381. Differens baptiſmum non eſt ſuſpectus,cap.22.num.3. pag.381. Nolens baptizare filium ſuum eſt ſuſpectus, cap.22. num. 5. pag.382. Quænam nomina baptizatis imponenda,cap. 22. n.6. pag.382. Baptiſmum dicitur Sacramentum fidei, cap.1.n.18. pag.7. Baptizari non coguntur adulti, vtique infantes contra parentes,cap.25 num. 30.pag.457. Maximè poſt ſeptennium,cap.25.n.24.p.458.*

Beati fide carent, cap.1. num.49. pag.17. Non ſunt in Eccleſia noſtra,cap.4.n.65. pag. 104. Non dum beatificati pingendi non ſunt,nec venerandi,cap.15.n.15. pag.298.

Benedictus XIII. priuatus in Concilio Cõſtantienſi,cap.6.num.48.p.160.

Beneficia hæreticorum vacant, cap.12. n. 76.p.256. Quoad titulum, retinent poſſeſſionem, cap.12.num.78.pag.256. Illud tertio renuntiare nõ poteſt, cap.12. n.80.p.256. ibidem multa alia.

Bibliam hæretici falſificantes ab Inquiſitoribus puniuntur,cap.25.n.26.p. 456.

Bervuarijs credendum, cap.39.

Blaſphemiæ materia, cap.26.p.461.

Breuia collo deferre quomodo licet, cap.18. num. 33. p. 343. Bulla Vrbani VIII. *reuocans licentias legendi libros, cap.14 num.25.p.280. Alia Gregorij, cap. 14. num.30.p.282. Bulla de hominibus decedentibus cum fama ſanctitatis, cap.15. num.15,p.298. Bulla ſuper imaginibus ſanctorum, cap.15.num.27.p.302. Bulla ſuper libris de auxilijs non imprimẽdis, cap.15. num.30. p.303. Bulla ſuper libris imprimendis, cap.15.n.32. p.305. Bulla Sixti V. contra Aſtrologos, cap.21 num. 6. p. 370. Vrbani* VIII. *cap. 21. num. 14. p. 372. Bulla Gregorij XV. contra maleficos. cap.21. n. 23.p.376. Bulla Clementis* VIII. *contra proficiſcentes ad terras hæreticorum, cap.24. num.2. p.441. Bulla Gregorij XV. contra Italos recipientes hæreticos, cap.24. num. 3. p 442. Bulla Gregorij* XIII. *contra Iudæos, cap.25. num.15.p.454. Altera Clementis* VIII. *cap.25. nu.24. p 456. Bulla Pauli V. reuocatoria priuilegiorum regularium, cap. 27. num. 2. p. 473. Bulla Vrbani* VIII. *de Bullis edendis, & edictis comprehendentibus omnes religioſos, cap. 27. n.9. p.474.*

C

CAlendarium nouum, non antiquum, ſeruatur, cap.10.n.40.p.226.

Calicem Iudæis pignorantes ſuſpecti de hæreſi, cap.25.n.16.p.455.

Caluiniſtæ cognitionem habent noſtræ fidei, cap. 1. num.87. p.30. abiurant de formali, cap.11. num. 22. p. 237. à nullo confeſſario abſoluuntur, cap.11. nu.23. pag. 237. à ſolis Inquiſitoribus abſoluuntur, cap.12.n.11. & 48. p. 243. & 251. quomodo expediendi, cap.9. n.117. pag. 218.

Canonici abſentes pro Sancto Officio lucrãtur diſtributiones, cap. 38. num. 29. pag.610.

Canonizatio ſanctorum infallibilis, cap.5. n.101.p.135.

Capillos radere maleficis, vt fateantur, maleficio licet. cap.18. n.58. p.349.

Captura, & quæ ſpectant ad carceratum, cap.32. p.530. quis capi non poteſt, niſi præcedentibus medijs ſufficientibus ad torturam, cap.32. num. 14. p.532. capi poteſt in Eccleſia, cap. 32. num. 21. pag.534.

Carcerari non debet, cuius delictum non eſt ſemiplene probatum ad torturam, cap. 23. num. 103. p.436. carceratio in Sancto Officio inducit infamiam, cap.23 num. 105. p. 436.

Caritas quid ſit, cap. 1. n.13. p.6.

Cardinales non ſunt rei Bullæ; ſi de protegendis, *cap.29.n.8.p.498.*

Carnium comeſtio licita diebus prohibitis ad euitandam mortem, cap.1. num.111. p.37. carnes immolatas, non licet edere, cap. 1. num. 114. p. 39. Abſtinentia carnium diebus veneris, & ſabbati eſt ex traditione Eccleſiæ, cap.3. num. 50. p.88. carnes, & lacticinia comedentes diebus prohibitis puniuntur, cap.40. nu. 46. p.642.

Cathecumenus non ſubditur pœnis hæreticorum, cap.9. num.18. p.142. neque cogendus ad fidem, cap.9. num.19. pag. 192.

Cenſus tranſit in fiſcum, cap.13. num.124. p.264. Certitudo fidei triplex, cap.1. n. 37. p. 14.

Chirographum extrahendum de manibus diaboli, cap.17. n.35. p.332.

Chiromantia quid ſit, cap. 20. num. 13. p.363.

Chriſtus fide carebat, cap.1. num.44. pag. 16. Cur baptizari voluit, cap.1. num.45 p. 16. Chriſti præſentia in Eccleſia eſt inſpirationis, & protectionis, cap.5. n.1. p.109. Dominus in temporalibus, cap.5. num.25. p.118. Filius Dei naturalis etiã vt homo. cap.5. n.26. p.118. vſus fuit dominio temporali, cap.5. num.27. p.118. quomodo data ei poteſtas poſt reſurrectionẽ, cap.5. num.3. p.110. quæ dicuntur de Chriſto, an de eius Vicario, cap.5. num. 46. pag. 124. rerum dominium habuit cum Apoſtolis, cap. 5. num.22. pag. 117. Chriſtus riſibilis, an de fide, cap.2.

cap.2. num. 24. p.53. & cap. 2. q. 23. num.27. p.208. orat pro nobis quomodo, cap.2. n. 65. p.62.

Chriſtianum ſe eſſe negans peccat mortaliter. cap.1. n.100. p.34.

Cingaræ ſubdũtur Inquiſitori, cap.18. n.56. p.349.

Citatio quid, & quotuplex, cap.32. num.2. p.530.

Ciuitati comparatur Eccleſia, cap.4. n.10 p.93.

Clauſula, ſeu dictio quomodolibet, cap. 14. n.27. p.281. Speciali nota, & mẽtione dignus, cap.14. num.28. & 38. pag. 282. & 284. omnes & ſinguli, cap.14. num. 36. p. 284. quibuſcumque perſonis, cap.14. num. 37. p.284. pro expreſſis, & inſertis habentes, cap.14. num. 39. p.284. Debeat, cap.14. n.42. p.285. Idem repetit qualitates præcedentes, cap.14. num.58. p.288. De cætero importat legem nouam, cap.15. n.4. pag.296. quorum tenores, cap.27. n.6 pag.474.

Clericum eſſe negans non peccat contra fidem, cap.1. num.102. p.84. Clericorũ bona ſunt in quadruplici differentia, an confiſcentur, cap.12. num. 127. p.265. clerici publicè non ſunt puniendi, cap.26 num.25. p.467. clericis etiam non infamatis datur tortura, cap. 35. num.60. p.579.

Comburendi ſunt libri prohibiti, cap.14. n.57. & 40. p 276. eſt executio ſententiæ, cap.14. n.8. & 9. p.276. comburens propria auctoritate non eſt excommunicatus. cap.14. n.11. p.277.

Comedere carnes immolatas quando liceat, cap.1. num.114. p.39. diebus prohibitis quando liceat. cap.1. num.111. p.37.

Comparere ſpontè quãdo quis dicatur, cap. 30. n.23. ad 30. p.514.

Conatus punitur extraordinariè, cap. 22. num.17. p.388.

Conciliorum capita non ſunt de fide, cap.2. num. 32. p. 56. Conciliorum materia ſub cap. 6. p.144. derogantur per generalem clauſulam, cap.6. n. 63. p.165.

Concluſio, & præmiſſæ diuerſi habitus, cap. 2. num. 22. p.53. ſequitur debiliorem partem, quomodo, cap.2. num.19. p.52. concluſio mixta ex fideli, & naturali eſt Theologica, cap.2. n.25. p.53.

Condemnatus ſemper eſt citãdus ad audiendam ſententiam, cap.37. n.6, p.599. condemnatur, vt hæreticus conuictus indubitatis indicijs, cap. 37. num. 17. p.601.

Conditio nihil ponit in eſſe, explicatur, cap. 26. n.11. p.664.

Confeſſio fidei quomodo obliget, cap.1. n.95. p. 32. Sacramentalis nulli incommoda, cap. 2. n.77. p.64. non excuſat à pœnis fori externi, cap.26. n.26. p. 467. Confeſſarius abſoluens Caluiniſtas punitur, cap. 40. n.33. p.639. non torquetur ex dicto vnius fœminæ bonæ, cap.35. n.49. p 577. confeſſiones factæ regularibus nõ ſunt repetendæ, cap.2. num. 105. p.70. non abſoluit ab hæreſi externa, cap.12. num.45. p.250. niſi in vno caſu, cap.12. num.47. p.250. Abſoluit iuxta leges ſui territorij, cap.12. num.49. p.251. Non confitens in Paſchate fit ſuſpectus de hæreſi. c.22. n.50 p.396. Confeſſarij ſolicitantes, cap. 23. p. 408. Confeſſarius datur reo petenti, c.34. n.8. & 9. p.558.

Confeſſio reorum, cap.34. p.554. facta in tortura, poſtea ratificatur, cap. 35. n.45. p.575. confeſſio extraiudicialis ad torturam, cap.35. n.19. p.570.

Confirmatio eſt actus ſuperioritatis, cap.5. n.56. p.125.

Confiſcatio bonorum hæreticorum, cap.12. n.109. p.260.

Congregationis ſacræ reſponſa non imprimuntur niſi de eius licentia, cap.15. nu. 33. p.305. inautentica non valent, cap. 15. n.35. p.306.

Connexorum, & principalis idem iudex, cap 40. n.30. p 639.

Conſilium dans carcerato punitur, cap.40. num.31. p.639. certum, liberum, & abſolutum eſt dandum, cap.38. num.9. pag. 607. conſulens præſens eſſe debet in Congregatione, cap.38. num.11. p.607. vendi poteſt, cap. 38. num. 13. p.607. etiam in cauſis fidei, cap.38. num. 14. cit.p. conſilium adiectum habenti in poteſtatem omiſſum non vitiat actum, cap. 38.

cap.38.n.18. p.608.
Conſtantinopolitanum Concilium illegitimum quo ad canones,cap.4. n.45.p.99.
Conſtantienſe Concilium an legitimum, cap.6.n.48.p.160.
Conſuetudo non tollit ius naturæ, nec diuinum, nec gentium,cap.36.num.46.pag. 589.conſuetus blaſphemare quis dicatur, cap.26.num.14. p.464. dicitur blaſphemans ſepties,cap.26.num.30.p.468 circumſtantia conſuetudinis petita à cõfeſſario aperitur,cap.26.num.32.p.469 cõſuetudinarius in peccato poteſt abſolui cap.26. n.31. p.468.
Conſultorum S.Officij Inquiſitionis materia cap.38. p.605.
Continuo, & confeſtim *quid importent, cap.9.n.106.p.215.*
Contraria allegans quando non auditur, cap.36. num.12. p.584.
Contumacia cum condemnatione indicium ad torturam,cap.35.n.26.p.573.
Conuerſatio cum hæreticis, cap.24. p.441.
Conuictus ſolum torquetur in pœna mortis, cap.35.n.54.p.578.
Corpus delicti probandũ eſt, cap.19. n.14. p.356. aliàs non torturatur,nec damnatur,cap.35.n.55.p.578.
Corrigere ſe ſapientis eſt, cap.9.num.82. p.209.
Creditur aliquid ab vno, quod ab alio videtur cap.1.n.34.p.14. idem credi, & ſciri poteſt diuerſis medijs,cap.1.n.35.pag.14 credendum non eſt Papæ definienti ſine conſultatione, cap.5.n.110.p.138. credens hæreticis eſt formaliter hæreticus, cap.12. nu.33.p.248. credere explicitè, & implicitè quid, cap.1. num.56.p.19. quæ explicitè credenda, cap.1.num.77. p.27. dicens ſufficere, quidquid credit Eccleſia, credere, eſt hæreticus, cap.1. num.78 p.27. quæ credenda neceſſitate præcepti, cap.1. num.79. p.28. credens omnia præter vnum, non ſaluatur, cap.1. n.83 p.29.
Crucis ſignum ignorans peccat,cap.1.n.85. p.29.Crucem pignorans iudæis ſuſpectus de hæreſi, cap.25.n.16.p.455.
Curia ſeculari quinam tradendi, cap.12. n.133. p.266.

D

D*Amnati fide carent, cap.1. num.50. p.17.Damnum notabile non excuſat à denuntiandis hæreticis, cap.31. n.11. & 12. p.523.*
Debitor hæretici ſoluit fiſco, cap.12. num. 108.p.260.
De cætero *importat nouam legem,cap.15. n.4. p.296.*
Decimæ de iure diuino,cap.2.n.78.p.64.
Decretum continens Bullas Inquiſitionis, cap.28.p.486.Decretum de Imaginibus nondum canonizatorum, cap.15. n.15. p.298.
Decretum Pij V. de Regularibus, cap.27. num.30.p. 480. Decretum de inhabilitate pœnitentiatorum, cap.27.num.36. p.481.
Defenſor hæreticorum excommunicatus, cap.12.num.27.p.247.quis dicatur,cap. 12.n.37.p.249. in quo differat à fautore, & receptatore, cap.12.n.38.p.249.
Defunctus vltra viginti annos manet in Purgatorio,cap.2. num.100.p.69.
Deijcere quid,cap.29.num.17.p.500.
Delegatus quomodo maior ordinario, cap. 32.num.19. p.534.
Delicta non præſumuntur.cap.10.num.12. p.222.
Dæmonis poteſtas in multis explicatur, cap.16.p.309.
Dæmoniorum inuocatio,cap.17.p.323.Cur adhibet media, & immediatè non operatur ad inſtantiam hominis,cap.18.n.18 p.339.
Denuntiationis materia,cap.31.p.518.Facienda à regularibus,cap.27.num.7.20. & 25.p.474. Par in illis, & omnibus, cap. citat. num.32. p.481.
Denuntiator idem, & teſtis, cap.31.n.25. p.528. Non in condemnatione hæretici formalis,cap.36.n.80. p.595.
Depoſitio non requirit conſenſum deponendi,cap.6.n.38. p.155.
Deturpare edictum, remouere, lacerare idẽ, cap.30.n.31.p.515.
Deus non deeſt in neceſſarijs, nec deſerit,

niſi

niſi deſeratur, cap. 1. num. 60.pag.20. Auctor articulorum fidei,cap.2.n.3.p.46
Dictum de omni non verificatur ſemper in Theologia,cap.1.num.30.p.12.explicatur, cap.2.n.34.p.56.
Dies fauſti,& infauſti, cap.18. num.41.p. 346.
Diripere,cap.29.num.21.p.501.Diſtinctio dat tria bona, cap.3.n.13.p.77. Diſtributiones percipiuntur, cap.40.num.46. p.642.
Diſpenſare in hæreſi vcr.Epiſcopus.Diſpenſatio quandoque minor abſolutione, cap. 12.n 67.p.254.
Diſtinctè *quid importet, cap.28. num.10. p.489.*
Diſputare de fide interdictum,cap.1.n.116 & 119.p.40.
Diuinatio,& Aſtrologia, cap.20.p.361,
Domicilium originis, & habitationis quomodo differant, cap.5.num. 72.& 73. 128.
Dormiens excuſatur à peccato, cap.36.nu. 38.& 55.p.588.
Dubius in fide hæreticus,cap.9.n.74.p.206

E

EBrietas triplex.cap.26.num.17.pag. 465. Minuit pœnam, cap.36.n.36. & 51.p.588.& 590.
Eccleſiæ materia, cap.4. Eccleſia quatuor modis ſpectatur, cap.5. num.68. p.127. an circuire totius Eccleſiam ſit ſuperſtitioſum,cap.18. num.43.p.346.
Edicta Inquiſitorum referuntur, cap. 27. nu.33.p.481. Expoſitio Edicti Inquiſitoris Parmæ,cap.30.p.506. Edictum,& ſtatutum idem, cap.30.n.5.p.511.
Emendatio ſubitanea non tollit denuntiationis obligationem,cap.23.n.98.p.435. Emendatus præſumitur poſt triennium, cap.30. n.10.& 31.p.512.
Emphyteuſis an tranſeat in fiſcum, cap.12. n.126.p.264.
Energumeni non torquentur, cap.35.n.47. p.578.
Epiſcopus non definit res fidei, c.5.n.100.p. 135.nō abſoluit ab hæreſi, c.12. n.42.p. 250. vtiq.diſpenſat, c.12.n.64.p.254.
Etiam *quid importet,cap.27.num.21.pag. 478. Error communis dat ius non habenti,cap.5.n.95.p.133.*
Euchariſtiam ſibi laicus tribuens non eſt ſuſpectus de hæreſi, cap.22.num.41.p. 394. id facere etiam in caſu mortis non licet, cap.22. num.42.p.394. non communicans in Paſchate admonitus ſuſpectus eſt de hæreſi,cap 22. nu.50.p.396. obligari nō eſt de fide,c.22.n.51.p.396.
Euidentia quid ſit, cap.1. n.27.p.11.
Excommunicati *ſunt in Eccleſia, cap.4.n. 53.p.101.*
Excommunicatio *non priuat caritate, ſed præcedens peccatum, cap.4.n.45.p.101.*
Excommunicatus *eſt, hæreticus formalis, cap.12. num.15.p.244. à ſolo Papa abſoluitur,cap.12.num.14.p.242.in Gallia à quouis,cap.12.num.46.p.250.ſuſpectus non eſt excommunicatus,cap.12 num. 23.p.245.* Excommunicatio *contra impreſſores librorum,cap.15.num.7 p. 296.* Excommunicatio *contra offendentes, cap.29. num. 33.p.503. Ecommunicationes duæ contra Inquiſitores, cap.40.num.19.p.635. Multiplicatur in eodem per legem, cap.12.nu.55.pag. 253.contra legentes libros,cap.14.n.55 p.287.* Excommunicationes *in cauſa hæreſis, cap.12. n.5.& 54.p.252.*
Expilare *quid ſit, cap.29.n.20.p.501.*
Expugnare *quid,cap.29.num.18.pag.501* Extorquere *quid ſit, cap.40.num.21. pag. 637.*
Expreſſio vnius quando ſit excluſio alterius,cap.1.n.121.p.41.
Exorciſta quomodo exerceat ſuum officiū, cap.17.n.36.& 42.p.332.

F

FActum antiquum hiſtorijs probatur, nouum teſtibus,cap.5.n.104.p.136. Factum malum laudatum ab hæreticis inducit ſuſpicionem hæreſis, cap.10. nu. 39.p.226.
Fama mala triennio euaneſcit bona conuerſatione,cap.10.n.20.p.224.
Fama quomodo probetur,cap.35.num.23. & 24.p.571.& 572.

Fautor hæretici excommunicatus, cap. 12. num.27. p.247. Principaliter, cap. 12. num.32. p.248. Quæſita dicatur, cap.12 num.35. pag. 248. Omiſſione quis fautor, cap.12. n.36. p.249.

Fictus caſus non comprehenditur ſub verò in pœnis, cap.23. n.50. p.420.

Fide carent tria genera perſonarum, cap. 25. n.3. p.451. Fides data hæreticis ſeruanda. Fides quid ſit, cap.1. num.2. per totum. Fidem violans non ſemper hæreticus, cap.9. n.70. p.205. Fidei obiectum materiale, & formale, cap.2. nu.2. p.46. Eius ..ctus Deus vt ſapiens, vt bonus, cap.2. num.3. p.46. Fides noſtra ſolum bona, cap.9. n.61. p.202.

Fideles inuincibiliter ignorant aliqua fidei myſteria, cap.1. num.86. p. 30. Fidelem in Eccleſia tria faciunt, Baptiſma, Fides, & Obedientia Papæ, cap.4. num.46.48. & 49. p.99. & 100.

Fidei commiſſum non eſt ſubiectum fiſco, cap.12. n.113. p.262.

Filij hæreticorum non ſunt infames, cap.12 n.71. p.255.

Filius denuntiat patrem hæreticum, cap.31. n.13. p.525.

Fiſcus vti extraneus non facit ſuum, quod non poteſt tranſire ad extraneus, c.12. num.125. p.264. Non tenetur reſtituere bona hæretico pœnitenti, cap.12, num.131. p. 265.

S. Frãciſci Stigmata negans eſt hæreſis ſuſpectus, cap.2. n.92. p.67.

Frequentioris vſus gratia expreſſum legem non reſtringit, cap.25. n.17. p.455.

Fructus facit ſuos hæreticus, cap.12. n.112 p. 261.

Fuga quando licita ad celandam fidem, cap.1. n.97. p.33.

Fuga indicium ad torturam, cap.32. n.23. p.535.

Fuga è carcere non facit relapſum, cap.32. num.24. p.535. Non facit hæreticum, cap.32. num.25. p. 535. Ante carcerationem indicium ad torturam, cap. 35. n.25. p.572.

Furor minuit pœnam, cap.36. num.44. & 50. p.589. & 590.

G

GEneraliter, & ſimpliciter idem ſignificant, cap.9. n.98. p.214.

Generalis quomodo ſubſit Inquiſitoribus, cap.27. n.23. ad 28. p.478. Habens ſub ſe populum laicum eſt Inquiſitor, cap. 27. n.28. p.479.

Germani abſoluuntur ab hæreſi vbi Bulla Cœnæ non eſt recepta, cap. 12. num.46. p.250.

Gladium vtrumque ſine dubio habet Papa, cap.5. n.23. p.117. Duplicis differentia gladij, cap.5. num.38. p.121. & in ſequentibus multa.

Graduum nomine quid veniat, cap.27. nu. 42. p.282.

Gratia, & fides ſemper neceſſaria ad ſalutẽ cap.1. n.70. p.25.

Gratia facta durat poſt mortem gratiantis, cap.38. n.5. p.606.

Gregorius XII. renuntiauit in Concilio Cõſtantienſi, cap.6. n.48. p.160.

H

HAbitus infuſus habilitat non facilitat, ſicut acquiſitus, cap.1. num.7. & 8. p.5.

Hebræi fidem habuerunt, cap. 1. num.41. p.15. Non ignorant fidem noſtram, cap. 1. num.87. p.30.

Herbas colligere in die Sancti quomodo licitum, cap.18. n.34. p. 343.

Hæreſis delictum numquam præſcribitur, cap.30. num.8. p.512. Conuerſatio cum hæreticis, cap.24. p.441. per totum. Hæretici non poſſunt habitare in Italia modo abundans ex bello, cap.24. n.3. p.442 negatiuus quandoque punitur vt talis, cap.37. num.16. p.601. Formalis & ſuſpectus quis dicatur, cap. 10. num.1. & 11. p.221. & 222. Torquetur ſuper intenſione, cap.35. num.52. p.577. ſuſpecti hæretici, cap.10. p. 221. Hæreticus formalis quomodo ſe defendat, cap.36. n.47. p.590. Conuictus de formali nõ admittitur ad torturã, cap.36. n.73. p.593

Hære-

Hæreticus materialis, & formalis quis ſit, cap.36.num.77.p.594. Primo actu fidem perdit, cap.1.num.23.p.10. Hæreticus vno articulo non ſaluatur licet alios credat, cap.1.num.83.p.29. Reuertens tenetur elicere actũ fidei.cap.1.num.93.p.31. Non poteſt ignorare fidē. eorum articulorum, quibus aduertatur, cap.1.num.87.p.30. Hæretici ſunt extra Eccleſiam, cap.4.num.56.p.102. Hæreſes ex prauo intellectu ſcripturæ orta.cap.3.num.14.p.77. Hæreſis iuncta ſchiſmati, cap.4.nu.57.p.102. Quomodo differant inter ſe, cap.8.num.5.p.170. Hæreſis quid, & quotuplex, cap.9.per totum, p.188. Hæreticus triplex, Mentalis, Externus, & Formalis, cap.12.num.1.p.241. Hæreſis crimen numquam præſcribitur, cap.12.num.137.p.266.

Homo generat per eductionem formarum partialium, cap.6.n.40.p.157.

Honorius I. damnatur vti hæreticus, cap.5 n.105.p.136.

Hoſtia conſecrata, & non conſecrata ſortilegium, cap.18.nu.28.29.& 30.p.342.

I

I Deo *quid importet, cap.5.num.30.p.119.*

Idolatria ſubditur Inquiſitoribus, *cap.17.n.31.p.331.*

Idolum exterius adorare eſt peccatum mortale, etiam ad euitandam mortem, cap.1.n.106.p.35.

Ieiunium perficit hominem, cap.2.num.7.p.63.

Ignorantia inuincibilis datur in Myſterijs fidei, cap.1.nu.84.p.29. Craſſa non excuſat ab hæreſi, cap.9.num.47.& 53.p.196. Ignorantia quid, & quotuplex, cap.9.nu.26.p.194. Iuris non excuſat, ſed facti, explicatur, cap.9.n.28.p.194. Excuſat in ſex caſibus, cap.9 num.31.p.194. Ibi & in ſequentibus ignorantia etiam iuris excuſat, & pœnam minuit, cap.36.n.48.p.590.

Imagines non dum beatificatorum cum radijs depingi non poſſunt, nec exponi, cap.15.num.17.p.299. Sanctorum quomodo depingendæ, cap.15.num.26.pag.302 Bulla refertur, cit, cap. num.27. à citat. pag. Profanæ in Eccleſijs non exponuntur, cap.15.num.28.p.302. Deturpantes puniuntur ab Inquiſitoribus, cap.25.num.25.p.456.& cap.26.num.23.pag.467. Eſt factum blaſphemia, cap.26.n.22.p.466.

Immediatè *quid importet, cap.23.nu.36.p.416.*

Immunitate non gaudet hæreticus, nec ſuſpectus, cap.32.n.21.p.534.

Imperator deponitur à Papa, cap.5.nu.34.& 61.p.120.& 126. Et in ſequentibus; priuari poteſt ab omnibus omnino, ſi ſit hæreticus, cap.12.n.139.p.266. Non ſubditur Bullæ: ſi de protegendis, *cap.29.n.5.p.498.*

Impunitatem promittit Inquiſitor, cap.40.n.18.p.635.

Incarnatio an cognita ab Angelis, cap.1.n.52.p.18. Quomodo credenda, cap.1.n.62.p.21.

Indiuiduum quid, & quotuplex, cap.35.per totum.

Infamia hæreticorum, & fautorum, cap.12.n.69.p.255. Cum ſequentibus. Quomodo reijciat à dignitate, cap.12.n.119. Infamis non eſt tortus ad veritatem, cap.35.n.61.p.579.

Infidelibus Deus non deeſt in neceſſarijs, cap.1.n.60.p.20. Eorum ritus ſimulare in comedijs non eſt peccatum. cap.1.nu.108.p.36. Item baptizatus ſine actu fidei ſaluabitur ſtatim moriens, cap.1.num.60.p.20. Putans ſuam ſectam probabiliorem peccat.cap.1.n.76.p.27. Infidelitas negatiua in eo eſt, qui numquã audiuit de fide, contraria, qui aduerſatur cognitis, cap.1.n.85.p.29. Papam fieri infidelem non permittit Deus, cap.5.n.108.p.137. Infidelitas triplex, cap.9.n.1.p.188.

Infra *quid, cap.30.n.22.p.514.*

Inhoneſtum *quid ſit. cap.23.num.23.p.414.*

Iniurians Inquiſitorẽ ab eo punitur, cap.40.n.34.p.640.

Inquiſitor indiget approbatione Epiſcopi ad audiendas confeſſiones ſecularium, cap. 12.n.4.p.242. Ideo peccata ſibi non reſeruat, cap. 12.n.5.p.242. ſed tantum excommunicationem, cap. 12. num. 14. p. 244. Non abſoluit ab hæreſi in foro animæ, cap. 12. num. 43. p. 250. Prohibet libros, cap. 14. num 3. 17. & 19. p. 275. Non poteſt illos legere, cap 14. num. 32. p. 282. Non expedit articulare vnitatem delictorum, quæ multiplicantur. cap. 22. n. 23. p. 390.

Inhabiles ſunt ad officia pœnitentiati, cap. 27. n. 35. p. 481.

Inimicitia non ſufficit ad torturam, cap. 35. n. 25. p. 573.

Iniurians Officialem Inquiſitionis non incurrit pœnas, ſi de protegendis, *cap. 29 n. 38 p. 504.*

Ieſuper *quid ſignificet, cap. 24. num. 5. p. 442.*

Intrinſeca præſumuntur in eſſe, cap. 10. nu. 21. p. 224. Ineſſe cenſentur. cap. 12. n. 58 p. 251.

Inuadere, & occupare diuerſa, cap. 29. n. 19. p. 501.

Inuocatio Dæmonis quotuplex, cap. 17. n. 8. p. 325.

Ioannes XXIII. priuatus in Concilio Conſtantienſi: cap. 6. n. 48. p. 160.

Ioanna Papiſſa fabola eſt, cap. 5. num. 107. p. 137.

Ioco facta excuſant ab hæreſi, peccato, & pœna, cap. 9. n. 80. p. 209. & cap. 36. nu. 34. & 35. p. 588. & 591.

Irregularitas ex hæreſi. cap. 12. n. 57. ad 64 p. 255. Tradentes curiæ non ſunt irregulares, cap. 40. n. 28. p. 639.

Ira pœnam minuit, cap. 36. num. 35. & 54. p. 588.

Iudæi ſunt extra Eccleſiam, cap. 4. num. 62. p. 103. De Iudæis, & Paganis, cap. 25. p. 451.

Iudex laicus non eſt ſortilegiorũ, cap. 18. nu. 49. p. 347. Remittit ad Inquiſitorem carceratum, cap. 18. num. 51. p. 347. Nõ præſumitur deficere in ſuo officio, cap. 31 num. 22. p. 527. Non intereſt ſententia tradendi curiæ ſuæ, cap. 37. num. 21. pag. 602. Cogitur exequi ſententiam, ibidem. Suſpectus recuſatur, cap. 36. n. 13. p. 584. Communem ſequitur ſententiam cap. 38 num. 16. p. 608. Iudicet in cauſis fidei, cap. 40. p. 632.

Iudiciales actus omnes fundantur in iuriſditione. cap. 6. n. 36. p. 154.

Iuramento probantur latentia in animo, cap. 12. n. 9. p. 243.

Ius ſcriptum, & nõ ſcriptum parem inducit obligationem, cap. 3. n. 34. p. 85.

Iuſpatronatus an tranſeat in fiſcum, cap. 12. n. 125. p. 264.

L

LActiciniorum abſtinentia in quadrageſima, cap. 3. n. 51. p. 88. Ea comedentes puniuntur, cap. 40. num. 46 pag. 642.

Lacerare edictum, & illud deturpare idem, cap. 30. n. 31. p. 516. Puniuntur, cap. 40. n. 32. p. 639.

Laicus cognoſcit purum factum cauſæ ſpiritualis per modum exceptionis, cap. 8. 9. ſubiungit. p. 183. Nõ recognoſcit cauſam hæreſis traditi ſuæ curiæ, cap. 9. nu. 95. p. 212.

Laicus tenetur exequi mandatum Inquiſitoris, cap. 22. n. 34. p. 393. Celebrans vel abſoluens eſt irregularis, cap. 22. n. 35. p. 393. Arcendus à poteſtate ſpirituali, cap. 22. n. 42. p. 394. Abſoluens ab excommunicatione non eſt ſuſpectus de hæreſi, cap. 22. num. 44. p. 395. Nullatenus abſoluere poteſt moribundum, cap. 22. num. 45. p. cit. Laicus excluditur, quando aliquid Inquiſitori delegatur, cap. 25. n. 20. p. 455.

Lectio Bullarum Inquiſitionis, cap. 28. pag. 486. Et de celebratione Miſſarum prorogatur, cap. 28. n. 13. p. 490.

Legitima filij hæretici, & contra non eſt fiſci, cap. 12. n. 116. p. 262.

Legis vtriuſque finis, cap. 5. n 39. pag. 122. Lex pœnalis non extenditur de caſu ad caſum, cap. 23. num. 21. & 47. pag. 413. & 420. Lex de faciente non includit mandantem, cap. 23. num. 30. pag. 415. Nõ extenditur, licet ſit omnimoda ratio,

cap. 23

cap.23.num.31.p.420. Lex iuſtò poſita non eſt, ideſt, quoad pœnam, cap.1.num. 67.p.24. Lex vetus abrogata quoad obſeruationem, non quoad veritatem, cap. 2.num.36.p.56. Papalis, & Conciliaris quomodo differant, cap.6.num.64.p.165 Lex Euangelij non aduerſatur iuri naturæ, cap.25.n.32.p.457.

Legens libros prohibitos excommunicatur, cap.14.n.55.p.287.

Liberè procedere quid, cap.25.num.23.& 40.p.456.& 459.

Libri Canonici numerantur, cap.3.num.1. p.73. Tria de illis ſunt credenda, cap.3. num.2.p.74. libros componenti prodeſt proteſtatio fidei, cap.9.num.85.pag. 210.

Librorum prohibitorum materia, cap.14. p.275. per totum.

Librorum impreſſio, cap.15. per totum, pag. 295. Quis dicatur liber de rebus ſacris, cap.15.num.9.p.297. libri de auxilijs quomodo imprimendi, cap.15.num.29. p.303. Non transferantur imprimendi extra ſtatum Eccleſiarum, cap.15.n.31. p.303. liber dicitur etiam nondum impreſſus, cap.14.n.60.p.288.

Libros prohibitos non poſſunt legere Epiſcopi, nec Inquiſitores, cap.14.num.27. & 31 p.281.& 282.

Licentia legendi libros prohibitos ſublata omnibus, cap.14.n.24.p.280. licentia, & Priuilegium idem, cap.14.num.33. p.283. licentia habet vim etiam extra territorium licentiantis, cap.14.nu.43. p.285.

Ligare, & ſoluere quid, cap.5.num.27. p.118.

Literis orbis nulla fides, cap.33.num.50. p.551.

Loca Theologica nouem recenſentur, cap.2. à n.42. uſque ad 46.p.57.& 58.

Lunæ aſſimilatur Eccleſia, cap.4.num.41. p.98.

M

MAgia alia naturalis, alia diabolica, cap.18.n.10.ad 14.p.337.

Maioratus non eſt ſubiectus fiſco, cap.12. n.118.p.263.

Maiora cenſentur prohibita, quibus minora, cap.12.n.66.p.254.

Maledicere Dæmoni veniale, cap.17.n.10. p.325.

Maleficium quid, & quotuplex, cap.19. p.362.

Malus ſemper præſumitur malus, cap.10. n.19.p.223.

Marcellinus Papa exterius hæreticus, cap. 5 n.105.p.136.

Maria Virgo fidem habuit, cap.1.num.46. p.17. Cur baptizata, cap.1.nu.47.pag. cit. Perfectiori modo fidem habuit, cap. cit. num.48. cit.pag. Perpetuò virgo ex traditione, cap.3.num.37.pag.85. Eius Conceptio, cap.2.n.96.p.68.

Maritus hæreticus denuntiatur ab vxore, & è contra, cap.31.num.14.pag.525.

Martyrium demonſtrat veram Eccleſiam, cap.4.num.68, p.106.

Matrimonium an ſoluatur ex alterius infidelitate, cap.5.n.92.p.132. Profeſſus contrahens, eſt ſuſpectus de hæreſi, cap. 22.num.53.pag.397. Eius nullum matrimonium de Fide, cap.22.n.54.p.397. Habet locum in Ieſuitis ex voto ſimplici cap.22.num.55.p.397. Cum hæreticis contractum tenet, cap.24.num.7.pag. 443. Et in hoc illis fides ſeruanda, cap. 24.n.24.p.446.

Maximè quid importet, cap.30.num.11. p.512.

Medico hæbreo non vtuntur catholici, cap. 25.n.28.p.457. Neque hæretico, cap.24. n.10.p.443.

Membra tantum vnita viuunt, cap.4.nu. 43.p.99. Suum corpus nõ offendunt, cap. 4.num.58.p.102.

Mendacium indicium ad torturam, cap.35 n.3.p.573. Fit verbis & factis, cap.1. n.105.p.35.

Mendicitas eſt bona, cap.2.num.80.p.64.

Mens tantum rea linguam facit ream, cap. 9.num.81.p.209.

Metaphora quid, cap.3.num.16.p.77.

Metaphoricus ſenſus, & literalis, cap.3. n.17.p.78.

Metus leuis non conſideratur, cap.29.n.14 p.500.

p.500. Grauis quinque poſtulat cap.29. num.15.p.500. Incutitur verbis, & factis, cit cap. num.16. cit.p. Metus mortis non excuſat à denuntiatione hæretici, cap. 31. num. 11. p.523. Iuris excuſat ab hæreſi formali, cap.36. num.66. pag. 592.

Milites hæretici inter catholicos tolerantur cap.24. n 13.p.444.

Minori comparatur Eccleſia, cap.4. num.9. p.93. Minor viginti annis non eſt teſtis integer cap.35. num.10. p.569. Ideo non facit indicium ad torturam, cit cap. num. 27. p.573. Ei non datur curator, idem cap. num.48. p.576. Confitetur ſine curatore, cap.34. num.23. p.562. Minoris mitigat pœnam, cap. 26. num. 27. pag. 467.

Minę non ſufficiunt ad torturam, cap. 35. n.30. p.573.

Miracula demonſtrant veram Eccleſiam, cap 4. §. Signa, p.106.

Miracula quomodo publicanda, cap.15. nu. 21. p.300. A Dæmonibus non fiant, cap. 16. num. 44. pag. 319. Virtus miraculorum an Papæ communicatur, cap.5. n. 47. p.124.

Miſſam celebrans nõ Sacerdos ſuſpectus de hæreſi punitur cap.22. à num.12. ad 37. p. 384. Sacerdos fictè celebrans ſuſpectus, cit. cap. à num.9 ad 11. pag. 383. Bis Miſſam celebrans eodem die ſubditur, cap.22. n.7. p. 382.

Monarchia perfectiſſima in Papa, cap.5. n. 31. p.119.

Monaſterium ſub nomine Eccleſiæ venit, cap.4. num.6 p 93. Regulare remanet, licet reguletur per ſecularem, cap.4. n.7. cit. pag.

Mors potius patienda, quam fidem negare, cap.1. n.99. p.84. Mortui nõ ſunt in Eccleſia, cap.4. nu.63. p.103. Non excommunicantur, nec abſoluuntur. cit. cap. num. 64. cit. pag. Pœna hæreticorum, cap. 12. num.136. p.266. Eorum bona confiſcantur, cap. cit. num.138. cit. pag. Oſſorum abuſus in ſortilegijs, cap.18. n. 46. p.346.

Moritur quis in dignitate multipliciter, cap.38. nu.6. p.606.

Morbus caducus quid, cap. 18. num. 45. p. 346.

Mulieri minuitur pœna, cap.36. num.39. p.588.

Multitudo delinquentium pœnam minuit, cap.36. n.41. p.588.

Muti confeſſio non ſufficit ad condemnationem, cap.34. n.16. p.561.

N

NArratiua, non facit ius explicatur, cap.23, n.68. p.427.

Neceſſarium duplex, medij, & præcepti, cap.1. n.65. p.23.

Negans ſe Chriſtianum peccat contra fidẽ, cap.1. num.100. p.34. Non verò ſi neget ſe clericum, aut religioſum. cap. cit. n.102 cit. pag.

Nobilitatem priuilegij, non ſanguinis perdit hæreticus, cap.12. n.73. p.255.

Nomen hæretici authoris à ſolo tribunali ſupremo damnatur, cap. 14. num. 16. p.279.

Nuntio credendum, cap.32. n.9. p. 531.

Nutrix non ſeruit hebreis, cap.25. nu.18. p.455.

O

OBedientia quid ſit, cap.1. n.15. p.6.

Obligati hæreticis abſoluuntur, cap. 12. n.106. p.260.

Obliuio quando præſumatur, cap 9. n.111. p.216.

Obſcuritas de ratione fidei, cap.1. num.26. pag.11. Duplex, cap.2. num.10. p.48.

Obſeruantia vana quid, & quotuplex, cap. 18. §. diuiditur, p.336.

Occidens ſeipſum, cap.32. num.26. p.535.

Occupare, & inuadere idem, cap.29. n.19. pag.501.

Offendens in vno factus omnium reus, cap. 1. num. 25. p.10.

Officijs omnibus hæretici ſunt priuati, cap. 12. n.93. p.258.

Officium alicuius Sancti precedenti nocte mortui, fit ſequenti die, cap. 3. n.90. p.66.

Officio-

Officiorum nomine quid veniat,cap.27.nu. 42.p.482.
Omen quid? cap.20.n.12.p.363.
Omne nihil excipit,cap.12.nu.52.p.251. Reſtringitur ad ſubiectam materiam, cit.cap.n.53.p.252.
Omnino quid importat, cap.1.num. 71. pag.25.
Opinio locum non habet in articulis fidei, cap.9.n.63.p.202. Niſi in intellectu diſputantium, cap.2.n.37.p.57.
Oſſa mortuorum ad ſortilegium, cap. 18. num.46.p.346.
Oracula viuæ vocis, cap.28.n.30.p.494.

P

PActum cum Dæmone quotuplex, cap. 17. num.17. p. 327. Cum hæreticis initum eſt ſeruandum, cap.24.num.22. p.446. Cum peccato factum ſi tenet ſeruandum eſt,cap.cit.n.24.cit.p.
Papa à Deo conſtitutus caput Eccleſiæ,cap. 4.num.44.p.99.ius tertiò acquiſitum non tollit, cap. 12. num. 58. Eſt caput Concilij,cap.6.num.10.p.146.à nemine iudicatur,cap.cit.num.14.p.147. A nullo deponi poteſt,eodem cap.nu.23.p.149. Dubius non tenetur denuntiare,cap.cit. num.25.p.cit. Quomodo maior omni catholico, idem cap. num.35.p.143. Vide multa de ipſo,cap.5.à.109.per totum.
Papatus idem quod Epiſcopatus Romæ.cap. 5.n.2.p.109. Deſtruitur depoſito Papa, cap.6.n.41.p.157.
Papiſtam ſe negans quando peccet, cap. 1. n.103.p.34.
Parochialis Eccleſia prędicatur, cap.4.nu. 20.p.94.
Paſtores,& Doctores plura ſcire debent, quam alij, cap.1.n.82.p.29.
Pater in Diuinis eſſentialiter & perſonaliter ſumitur,cap.3. num.10,p.76. Patriã poteſtatem perdit hæreticus, cap.12.nu, 98.p.259.
Paterfamilias maior in domo ſua, cap.6.n. 13.p.147. Hæreticus denuntiandus à filio,cap.31.n.13.p.525. Patrium ius corrigitur iure diuino,cap.25.n.31.p.457.
Pater,& filius in eadem congregatione, cap.38. n. 8.p.606.
Pœna non officitur niſi expreſſus in proxima clauſula,cap.30.num.18.p.513. Ordinaria non punitur conatus,cap.22.nu. 17.p. 388. Nec qualificatè conuictus, cit.cap.n.28.p.392. Neq. tantũ indiciatus eod. cap. n.29. cit.p. Attentans actũ prohibitum punitur,cap.23.n.65.p.425
Pœna minuitur ex multis cauſis, cap.36. n.31.p.588. Pœnæ contra hęreticos, cap. 12.p.241. per totum.
Pœnitentiæ Sacramentum nõ Sacerdos miniſtrans vehementer ſuſpectus de hæreſi punitur,cap.22.à num.12.ad 37.p.384. Vera pœnitentia quæ præſumatur, cap. 9. n.105.p.215.
Pœnitentiati regulares inhabiles ad officia, cap.27.n.35.p.481.
Pœcunia propriè numus eſt,cap.40. nu.22. p.637.
Peculium quotuplex, cap. 12. num. 120. p.263.
Peccatum non eſſe peccatum hæreſis, cap. 2. num.102. p.70. Peccatores ſunt in Eccleſia,cap.4.num.50.p.100. Eos non exaudit Deus, niſi in vtilitatem aliorũ, cap.5. n.96.p.134.
Permiſſio actus legalis, cap. 19. num, 10. p.355.
Perſonæ definitio corrigitur, cap.1.num.32 p. 12,
Perſonæ quæcumque,quid importat,cap. 23.n.18.p.413.
Petra cur dicitur Eccleſia, cap.4. num.24. p.94.
Petrus quando electus in Papã,cap.5.n.3.p. 110. Dicta de ipſo intelliguntur de ſucceſſoribus, cap.5.num.5.p.111. Paulo ante Aſcenſionem factus Papa, cap. 5. num.22.p.117. Caput Eccleſiæ, cap.4. num.32.p.96. Cæphas dicitur citat. cap. num.33.cit.p. Errare non potuit, eodem cap.num.39.p.98. Eius fides numquam deficit,cap.1.n.126.p.42.
Pilei iudaici geſtato licita ad euitandam mortem,cap.1.n.107.p.35.
Poculum amatorium ſortilegium, cap. 18. n.40. p.345.
Poligamia quid, & quotuplex, cap. 22. num.58.

num. 58. ad 81. pag. 398.

Poteſtate duplici procedit Iudex, capit. 5. num. 40. p. 122. Poteſt *alicui dupliciter communicari, cit. cap. num. 44. pag. 123. Spiritualis maior laicali, cit, cap. nu. 55. p. 125. Ab ea valor facti pendet, eodem cap. n. 93. p. 133. Hæreticus non perdit poteſtatem Ordinis, cap. 12. n. 86. p. 257. Vtique iuriſdictionis denuntiatus, citat. cap. num. 89. p. 258. Poteſtate patria ipſo iure eſt priuatus, cit. c. n. 98. p. 259.*

Præcedentia conſultorum, cap. 38. num. 25. p. 609.

Præcepta legis Euangelicæ ſunt triplicis generis, cap. 1. num. 65. p. 23. & cap. 3. nu. 26. p. 83. Non ſunt obſeruatu impoſſibilia, cap. 3. num. 29. p. 84. Præcepta decalogi quiſque ſcire tenetur, cap. 1. nu. 79. ad 81. p. 28.

Præcipit, & mandat diſtrictè, cap. 28. nu. 2. p. 486.

Prædicti quid? cap. 27. n. 4. p. 474.

Præſumptio, & ſuſpicio quid, & quotuplex, cap. 10. n. 14. p. 223. & c. 35. n. 3. p. 568.

Præſumptum non inducis præſumptionem. cap. 7. num. 38. p. 175. Non habet locum, vbi veritas, cap. 9. num. 102. p. 214. Alia habes citat. cap. 10. à n. 16. ad 31. p. 223.

Præſcriptio in delictis datur, excepta hæreſi, cap. 30. num. 8. p. 512. & cap. 36. n. 20 p. 585.

Prætextus quid, cap. 23. num. 39. pag. 417.

Principes impedientes publicationem Bullarum peccant mortaliter, cap. 6. nu. 61. p. 164.

Proceſſus tribus modis terminatur, cap. 37. num. 2. p. 597. Nullus in multis caſibus, cap. 36. n. 17. ad 19. p. 585. De eius eſſentia quatuor, cit. cap. num. 18. cit. p. Sine Iudice competenti nullus, cap. 6. num. 44 p. 158.

Probatio clara qualis, cap. 29. num. 29. p. 503.

Procurator quandoque admittitur pro reo, cap. 34. n. 33. p. 564.

Profana ſacris non ſunt miſcenda, cap. 2. n. 57. p. 61.

Proficiſcentes vltra mare excommunicati, cap. 27. num. 48. p. 483.

Promulgatio fidei, cap. 1. n. 75. p. 27. & cap. 2. n. 30. p. 55.

Propoſitio *de fide quæ ſit, & alia ſcitu digna, cap. 10. per totum. Temerariæ propoſitiones cognoſcuntur per Inquiſitores, cap. 2. n. 103. p. 70.*

Proteſtatio fidei multum prodeſt ſcrupuloſis, cap. 9. n. 65. p. 203. Et in alijs cauſis, cit. cap. n. 83. p. 210.

Proteſtatio eſt eorum, quæ ab animo pendent, cap. 9. n. 8. p. 189. Quando non releuat proteſtantem, cit. cap. n. 89. p. 211. & cap. 17. num. 21. p. 329. Prodeſt in pactis à parte acceptis, cit. cap. n. 22. p. cit.

Pueri minores quindecim annis non torquentur. cap. 35. n. 47. p. 576.

Q

Q*Vadrageſima habetur ex traditione cap. 3. n. 49. p. 88.*

Qualificatores propoſitionum ſunt Theologi, cap. 38. n. 23. p. 609.

Querela antiqui criminis eſt ſuſpecta, cap. 36. n. 64. p. 592.

Quicumque quiuis, *cap. 28. num. 26. pag. 493. & cap. 12. num. 53. p. 252. Omne genus perſonarum, cap. cit. n. 107. p. 260. latius patet dictione* qui, *cap. 29. num. 4. p. 498.*

Quilibet *omnes diſtribuit, cap. 29. num. 23. p. 502.*

Quid mihi de his, qui foris ſunt, exponitur, cap. 25. n. 9. p. 453.

Quodcumque & omne *quomodo differunt, cap. 5. n. 28, & 29. p. 119.*

Quomodolibet *quid importat, cap. 23. nu. 28. 414.*

R

R*E in compoſitione refertur ad eumdem actum in ſpecie, cap. 9. nu. 96. p. 213.*

Reconciliatus non recuperat bona de iure, cap. 12. n. 131. p. 265.

Receptans conſanguineum nō facit hæreſ, cap. 12.

cap.12.num.30.p.247. *Mitius punitur, cit.cap. num.31.p.248. Quis dicatur receptator, cit.cap.n.34.cit.p. In quo differat à fautore, & defenſore, cap.cit.n.38.p.249.*

Regularis hoc nomen commune maſculis, & fœminis, cap.29.num.7.p.498. Non abſoluit ſuos ab excommunicatione edicti, cap.30.num.20.p.514. Duo eiuſdem Ordinis poſſunt eſſe conſultores, cap.38.n.10.p.607. Prælati ſuos non abſoluunt ab hæreſi, cap.12.n.44.p.250. Neque ſeculares, cit.cap.n.45.cit.p. Diſpenſant vtiq. in irregularitate ex hæreſi, cit.cap.n.64.p.254. Eorum bona non confiſcantur, cit.cap.num.132.p.265. Non habent amplius priuilegia prohibendi libros, cap.14.n.20.p.279. Neque eos legendi, cap.cit.n.34.p.283. Retinentes in libraria ſunt excommunicati, cit.cap.n.73.p.290. Imprimentes ſine licentia ſuorum ſuperiorum nullam iuris cenſuram incurrunt. cap.15.n.11.p.297. Bis celebrans eodem die punitur à ſuo ſuperiore, cap.22.n.8.p.383. Docens, vel abſoluens abſentem eſt excommunicatus abſoluendus à ſuo ſuperiore, cap.cit.n.40 p.394. Fractor ſigilli confeſſionis ſecularis punitur ab Epiſcopo, cap.cit.num.48.p.396. Tractantes de conceptione contra Bullas, cap.2.n.97.p.68.

Religio quid ſit, cap.1.n.14.p.6.

Religioſus ſolicitans, cap.23.n.114.p.438. ſubditur Inquiſitoribus, cap.27.p.472. Comprehenduntur ſub Bullis, cap.27.nu.12.p.476. Et quomodo, cap.cit.n.14.p.cit. Religioſi etiam non infamati ſubduntur torturæ, cap.35.n.60.p.579. Se religioſum negans non peccat contra fidem, cap.1.n.102.p.34. Ducens vxorem vehementer ſuſpectus de hæreſi, cap.8.num.29.p.184. & cap.22.n.28.p.397.

Renuntiatio Papatus quomodo fiat, cap.5.n.114. & 115.p.139. Res ſacra diſtinguitur à profana, cap.15.n.9.p.297.

Reſidere tenetur Papa Romæ, cap.5.n.14. & 15.p.113.

Reuelatio fidei quot modis contingat, cap.2.n.13.p.50.

Reuerendiſſimi titulus competit Inquiſitori, cap.40.n.41.p.641.

Reuiſor librorum qualis eſſe debeat, cap.15 n.13.p.298.

Reus fauorem habet, & in pari cauſa abſoluitur, cap.34.n.5.p.556. & cap.35.n.63.p.579. Reorum confeſſio, cap.34.p.554.

Reuocatio confeſſionis quando admittatur, cap.9.n.113.p.216.

Rex Franciæ ſanat malum ſtrumarum, cap.18.n.38.p.344. Reges non ſubduntur Bullæ, Si de protegendis, *cap.29.n.5.p.498. Papa dicitur Rex, cap.5.nu.33.p.120.*

Rex deponitur à Papa, cap.5.n.34.p.120. Nõ comprehenditur ſub cenſuris, niſi exprimatur, cap.13.n.9.p.171. hæreticus eſt excommunicatus, & priuari poteſt regno, cap.12.n.139.p.266.

Ritus Sacramentorum contemnens eſt excõmunicatus, cap.2.n.75.p.64. & c.17.n.29.p.330.

Romana Eccleſia primatum habet, cap.4.n.44.p.99. multa de ipſa ibi dicuntur.

Rubricare eſt in gratiam nigri, ab ea tenet argumentum, cap.22.n.36.p.393.

Rudibus qualis fidei cognitio ſit neceſſaria, cap.1.n.15.p.6.

Ruſticitas minuit pœnam, cap.36.num.40.p.588.

S

SAcerdos malus non perdit ſuam poteſtatem, cap.2.n.79.p.64. Sacerdos fictus denuntiandus, cap.22.n.31.p.392. malus quotidie celebrans ſine confeſſione ſuſpectus de hæreſi, cap.22.n.46.p.395. Sacerdotij qualitas quomodo probetur, cap.22.n.26.p.391.

Sacramenta explicitè credenda, cap.1.nu.80.p.28. Septennarius illorum numerus ex traditione, cap.3.n.38.p.86. mortuorum duo cap.4.n.51.p.100. ſortiuntur ſuum effectum non obſtante accidentali errore miniſtri, cap.1.n.74.p.26. Sacramentorum abuſus quoad ſuſpicionem hæreſis, cap.22.p.380.

Sacræ res quæ ſint numerantur, cap. 18. nu. 16. p. 338.
Saga, ver. *Maleficium duarum dictum non ſufficit ad torturam*, cap. 35. n. 50. p. 577.
Saluus conductus quod, & quotuplex. cap. 24. n. 27. p. 447.
Salus ſolum intra Eccleſiam eſt, cap. 4. nu. 42. p. 99. *ſine fide nemo ſaluatur*, cap. 1. n. 70. p. 25. *non poteſt ſaluari licet vnicum diſcredat*, cap. 1. n. 83. p. 29 *Saluantur omnes in fide Chriſti*, cap. 1. nu. 22. pag. 25.
Saltatio in Eccleſia contra morbum caducum an ſuperſtitioſa, cap. 18. num. 44. p. 546.
Sanctorum non recognitorum ab Eccleſia libri quomodo recognoſcantur, c. 15. n. 14 p. 298.
Sanare morbos quando ſortilegium, cap. 18 n. 35. p. 343.
Sanguine Chriſti abutens traditur curiæ ſeculari, cap 18. n. 29. p. 342.
Schiſmatici non ſunt in Eccleſia, cap. 4. nu. 60. p. 102. *ſunt heretici*, c. 5. n. 20. p. 116. *eorum materia*, cap. 7. p. 168. *per totum*.
Scientia ſumitur tripliciter, cap. 1. num. 28, p. 11. *definitio eius corrigitur*, cap. 1. nu. 31. p. 12. *fides, & Theologia eſt propriè ſcientia*, cap. 1. n. 29. p. 11.
Scire, & debere ſcire paria, quando præceſſit ſaltem dubitatio, cap. 9. n. 51. p. 198
Scriptura an extrahenda de manibus dæmonis, cap. 17. n. 35. p. 332.
Schedulis incertis denuntiando non ſatisfit, cap. 23. n. 88. p. 433. *Teſtes in eis producti ſunt examinãdi*, cap. 33. n. 50. p. 551.
Scripturæ ſacræ ſenſus quid, & quotuplex, cap. 3. n. 6. p. 74.
Secretum ſeruandum per conſultores, cap. 38. n. 24. p. 609. *Secreta cordium dæmones ignorant*, cap. 16. n. 46. p. 319.
Sententia quid, cap. 37. n. 3. p. 598. *Referuntur ibi nonnulla eius axiomata*.
Sepeliens hæreticum non incurrit excommunicationem Bullæ cap. 12. n. 56. pag. 253. *Carent ſepultura*, cap. cit. n. 97. p. 259.
Sigillum confeſſionis frangens non ſubditur Inquiſitori, cap. 22. n. 47. p. 396. *Religioſus punitur ab Epiſcopo ... illud fregit contra pœnitentem laicum*, cap. 22. nu. 48. cit. p.
Signum infidelium licet catholico ad euitandam mortem, cap. 1. n. 107. p. 35.
Siluis educatur quomodo ſaluatur, cap. 1. n. 69. p. 24.
Symbolus, & ſymbolum diuerſa, cap. 2. n. 5. p. 47. *Neceſſariò ſciendum*, cap. 1. nu. 79. p. 28. *Factum ab Apoſtolis*, cap. 3. n. 35. p. 85. *De fide credendum*, cap. 3. num. 36 pag. cit.
Sinagogas inuiſentes puniuntur, cap. 25. n. 35. p 458. *Iudæis conſtruere non licet*, cap. 1. n. 113. p. 39.
Simpliciter, Generaliter *idem*, cap. 9. nu. 98. p. 214.
Si quis *omne genus perſonarum dicit*, cap. 22. n. 37. p. 393.
Socij dictum quando facit ad torturam, cap. 35. n. 11. ad 18. p. 569.
Solicitatio confeſſariorum, cap. 23. p. 408.
Somnia ab Angelis, & cauſis naturalibus illicita non ſunt, ſed tantum à dæmone procurata, cap. 20. n. 5. ad 9. p. 362.
Sortilegiorum materia tractatur, cap. 18. p. 336. *In his Iudex Eccleſiaſticus tantum*, cap. 18. n. 47. ad 50. p. 347. *Eorum pœna*, cap. 21. p. 368.
Spes quid ſit? cap. 1. n. 12. p. 6.
Spiritus Sanctus vt donum datur in vtilitatem aliorum, cap. 5. n. 98. p. 134. *Aſſiſtit* Papæ, & *Concilio*, cap. 5. n. 99. p. 135
Sponſalia contrahens profeſſus, vel clericus ſuſpectus de hereſi, cap. 22. n. 56. p. 397. *Vxoratus ſponſalia contrahens leuiter ſuſpectus de hereſi*, cap. 22. n. 74. p. 402
Status hominis quatruplex, cap. 1. num. 69. pag. 24.
Stultus ſimulatus torquetur, cap. 35. n. 37. p. 574.
Subditus quis ſit multis modis, cap. 5. n. 70. p. 128. *Deo, & Papæ omnes tam ratione originis, quam domicilii, & habitationis* cap. 5. n. 75. & 76. p. 129.
Succeſſionis an capax hæreticus, cap. 12. n. 101. p. 260.
Summariè; & de plano *quid importent*, cap. 34. n. 28. p. 563.
Superſtitio quid, & quotuplex, cap. 17. n. 1. p. 323.

Suſpe-

I N D E X

Suſpectus de hæreſi, cap.10.p.221. non eſt excommunicatus, cap.12.nu.39. p.249. torquetur ſuper intentione, cap.35.n.52. p.577. negans intentionem adhuc punitur, cap.37.n.22.p.602.

Surdi confeſſio non ſufficit ad condemnationem, cap.34.n.16. p.561.

Suſpicio, ver. Præſumptio.

T

TAmquam *quid ſignificet, cap. 4.nu. 55.p.102. Tẽpus immemorabile quale ſit, cap.15.n.23. p.301.*

Tempus gratiæ quid, cap.30.nu.21.p.514.

Tentatus in fide inuitus non eſt hæreticus, cap.9.n. 64.p.2[illegible]. Tentationes propulſandæ, cap.2.n.74.p.63.

Territorium laicale dicitur eſſe in, & ſub territorio Eccleſiæ, cap.4. n.19.p.94.

Territorium Dei, & Papæ vniuerſus orbis, cap.5.n.13. 73. & 74.pag.113. & 129

Termini ſunt formaliter accipiendi, cap. 12. n.29.p.247.

Teſtamentũ vetus quomodo eiicitur in nouo cap.3.n.20.p.79. bonum, & vtile, cap. 3.n. 22.p.80. Nouum à Chriſto datum, cap.3. n.25. p.83. cum tribus generibus præceptorum, cap.3.n.26.cit.p. obligãtia, cap.3.n.28.p.84. de libris probibitis non valet, cap.14.n.21. p.280. an bæreticus teſtari poſſit, cap.12.n.99. p.259.

Teſtes ſingulares, vel conteſtes in celebratione miſſæ probanda, vel abſolutione à peccatis, cap.22.n.21.p.389.

Teſtium materia in cauſis fidei, cap.33. p. 539. inhabiles non torquentur, cap. 35. n.22.p.571.

Teſtes pro & contra hæreticum, cap.36.n. 61.ad 66.79. & 80.p.592. & 595.

Theologia continet tria genera propoſitionum, cap.2.n.13.p.49. propoſitio Theologica, cap.2.n.17.p 51. ſua principia non probat cap.2.n.40.p.57. loca Theologica, cap.2.n.38 cit.p.

Theologum melius eſt Inquiſitor eſſe, quam iuris peritum, cap.40.n.40.p.640.

Theſauri ſciuntur à dæmonibus, cap.16.n. 39.p.317.

Torturæ materia, cap.35.p.565.

Traditio quid, & quotuplex, c.3.n.45.ad 48.p.87. & 88. multa ibidem.

Trinitas explicitè credenda, cap. 2.n.62. pag.21.

Turcam ſe fingens peccat mortaliter, cap.1. n.101.p.34.

Turpitudinem ſuam quis cogitur reuelare quando eſt contagioſa, cap.31. num.17. p.526.

V

V*Alor rei dependet à poteſtate, cap.5. n.93.p.133.*

Vaſſalli eximuntur à domino hæretico, cap. 12. n.106.p.260.

Verba dubia quomodo interpretantur, cap. 2.n.52.p.60. & cap.9. n.79.p.209.

Verberare quid, cap.29. n.13.p.500.

Veſtium depoſitio non eſt contra fidem, cap. 1.n.104. & 107.p.34.

Vicarius Inquiſitoris, & Epiſcopi in cauſis fidei, cap.39. p.611.

Vinum, & aqua in ſortilegÿs, cap.18.n.28. p. 342.

Virginibus decem aſſimilatur Eccleſia, cap. 4.n.52. p.101.

Virtus eſt diſpoſitio perfecti ad optimum. cap.1.n.4.p.4.

Virtutes Theologicæ ſemper ſequuntur gratiam, non producunt, cap.1. n.20.p.7.

Vnio eſt duorum nexus, cap.6.n.39.p.157.

Voce actiua, & paſſiua caret hgreticus, cap. 12.n.95.p.259.

Vota non dum beatis oblata quomodo recipienda, cap.15.n.20.p.300.

Vota conſultorum debent eſſe certa, libera, & abſoluta, cap.38.n.9.p.607. Exprimuntur ordine antiauitatis, cap.38. nu. 21.p.608.

Vſurpatio iuris alieni nil prodeſt, cap.5.n. 64.p.127. Non facit ius, cap.5.num.65. pag.cit.

Vulnerati aſſertio non eſt indicium ad torturam, cap.35.n.28.p.573.

Vxoratus recipiens ordines non eſt ſuſpectus, cap.33. n.57.p.398.

Vxor denuntiat maritum hæreticum, cap. 31.n.14.p.525.

F I N I S.